ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Π. ΚΟΛΛΙΑ

ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ

ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ιστορική · Λαογραφική · Πολιτιστική · Γλωσσολογική Επισκόπηση

εκδόσεις
ΘΑΜΥΡΙΣ

Αθήνα
1997

ΕΝΑΤΗ
ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἄν γνωρίζουμε τό παρελθόν μας (ἱστορία), τότε μποροῦμε νά ἀξιοποιήσουμε ἀποτελεσματικότερα τό παρόν καί νά σχεδιάσουμε μέ λιγότερα λάθη τό μέλλον.

Ὅταν οἱ φίλοι μου μέ ρωτοῦσαν, γιατί καταπιάνομαι μ' αὐτή τήν ἔρευνα καί μάλιστα μέ τάση πυρετικῆς μονομανίας, δέν εἶχα στό μυαλό μου αὐτή τήν ἀπάντηση.

Κάτι ἄλλο μοῦ πύρωνε περισσότερο τή θέληση, πού γινόταν ποτάμι λάβας, ὅσο προχωροῦσε ἡ ἔρευνα, ὅσο μέρα τή μέρα ἀργοσήκωνα μέ κόπο, ἀγωνία καί κατάπληξη, τό σκουριασμένο, βαρύ, πολυχρονίτικο στρῶμα, πού σκέπαζε κάτωθέ του, τίς πέτρινες μορφές τῶν ἀτάραχων, ἀμίλητων, σκληρῶν καί ἀδικημένων προγόνων μου.

Καί αὐτοί- ὡς πάντα- δέν μιλαγαν, μά ἔβλεπα τή πέτρινη ματιά τους, πού ὥρα τήν ὥρα, μέρα τή μέρα σιγογιόμιζε ἀστραπές καί μοῦγνεφε καί μέ φοβέριζε: -«Τί κάθεσαι κιοτή;... Δέν βλέπεις ποὔγινε βαρύ τό στρῶμα πού μᾶς πλάκωσε; Καί οἱ Γῦφτοι ἀκόμα μιλοῦν γιά Λεβεντιά, Μπέσα καί Περηφάνεια... καί ἡ φύτρα μας πού τάειχε αὐτά προσφάϊ, κάπα καί προσκεφάλι της, ἀλησμονιέται, σβήνει καί χάνεται...»

Στή διάρκεια ὅμως τῆς ἔρευνας, διαπίστωσα μέ μεγάλη ἔκπληξη, ὅτι τό «θάψιμο» δέν ἀφοροῦσε μόνο τούς Ἀρβανίτες ἄμεσους προγόνους μου, ἀλλά αὐτόν τόν ἴδιο τόν Ἑλληνισμό. Μέσα στήν καρδιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ, στήν Ἑλλάδα, ἔχει γίνει μιά μακρόχρονη προσπάθεια, νά «θαυτεῖ» κάθε τί τό Ἑλληνικό. Ἀλλά γιατί νά εἶναι οἱ πρωτοθαμένοι οἱ Ἀρβανίτες; Τί σχέση ἔχουν μέ τόν Ἑλληνισμό; Οἱ ληξιαρχικές πράξεις τῶν νεκροθαυτῶν, μᾶς βεβαιώνουν ὅτι οἱ Ἀρβανίτες εἶναι μιά «μειονότητα» στόν Ἑλληνικό χῶρο. Γιατί λοιπόν νά εἶναι αὐτοί πρῶτοι στή μποῦκα τοῦ κανονιοῦ τους;

Σπρώχτηκα ἔτσι αὐτόματα, νά ἐξετάσω τή σχέση τῶν Ἀρβανιτῶν μέ τούς Ἕλληνες, ἀρχίζοντας ἀπό τούς Ἕλληνες τῶν προκλασικῶν χρόνων καί δίνοντας τήν ἀποφασιστική βαρύτητα σ' αὐτούς πού ἀποδεδειγμένα καί πέρα ἀπό κάθε ἀμφισβήτηση ἦσαν οἱ Ἕλληνες.

Τό ἀποτέλεσμα τῆς σύγκρισης, εἶναι ἀλήθεια πώς οὔτε ἐγώ τό περίμενα. Τά στοιχεῖα μιᾶς κάποιας σχέσης τῶν 'Αρβανιτῶν μέ τούς πανάρχαιους Ἕλληνες, ἦσαν μόνον λίγα γλωσσολογικά, ἐνῶ τά στοιχεῖα ταυτότητας τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ μέ τούς 'Αρβανίτες εἶναι πάμπολλα καί δέν μέ προβλημάτισε ἡ ἀπόδειξη τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ 'Αρβανίτες εἶναι οἱ δημιουργοί τῆς νέας Ἑλλάδας. Ἄλλωστε τά σχετικά ντοκουμέντα, παρά τήν παραποίηση ἤ παρασιώπησή τους, εἶναι καί πολλά καί πρόσφατα.

Μά μέ τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, πού πέρα ἀπό ἀρχαῖοι ἦσαν οἱ ἀδιαμφισβήτητα Ἕλληνες, τί γινότανε; Πολλοί μᾶς ἀμφισβήτησαν τήν ἄμεση σχέση καί συγγένεια μ' αὐτόν τόν πανάρχαιο Ἑλληνικό Λαό. Δόθηκαν πολλές ἀπαντήσεις ἀπό τούς Ἕλληνες διανοητές, πού ἦσαν ἀναγκασμένοι νά δεχτοῦν σάν Ἕλληνες τούς 'Αρβανίτες, πού ἦσαν οἱ 'Επαναστάτες τοῦ 21, ὁπότε δέν θά ἦταν δυνατό νά δικαιολογήσουν πολλά πράγματα, καθώς ἦταν τό ὅτι οἱ μισοί ἀπό αὐτούς εἶχαν γίνει Μουσουλμάνοι στήν διάρκεια τῆς Τουρκικῆς κατοχῆς καί τό σπουδαιότερο, ὅτι μιλοῦσαν μιά γλῶσσα «βάρβαρη».

Μά ἡ γλῶσσα ἦταν τό «ἀκαταμάχητο» τεκμήριο τῶν Ἑλλήνων διανοητῶν στόν ἀγῶνα τους νά ἀποδείξουν τήν ἀδιάσπαστη συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁπότε τό θέμα ἤ μᾶλον ἡ «ἀπόδειξη» ἦταν ἕρμαιη βραχυκυκλώματος. Οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί μέ ἐπικεφαλῆς τόν Παπαρηγόπουλο, γιά ν' ἀποφύγουν τό βραχυκύκλωμα, χρησιμοποίησαν τήν «μέθοδο τοῦ πονηροῦ Καλόγερου». Γιά ὅσους δέν τήν ξέρουν, ὁ παμπόνηρος αὐτός Καλόγηρος, βρέθηκε κάποια Σαρακοστιανή ἡμέρα, σ' ἕνα σπίτι, ὅπου σερβίρονταν γιά τούς ὑπόλοιπους προσκαλεσμένους, φρεσκότατα λαχταριστά καί καλοψημένα ψάρια καί βέβαια χόρτα, ἐλιές καί κρεμύδι γιά τόν νηστεύοντα ἐκπρόσωπο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Καλογηρός μας, ὅμως δέν ἦταν διατεθειμένος νά τρώει ἐλιές καί κρεμμύδια ἔχοντας ἀπέναντί του τά λαχταριστά ψάρια, μά οὔτε καί ἤθελε νά ἐκτεθεῖ στά μάτια τῶν ὑπόλοιπων εἴτε στά μάτια τοῦ Θεοῦ. 'Αργοσηκώθηκε λοιπόν καί μετά ἀπό μιά σύντομη προσευχή, εὐλόγησε τά ψάρια, ὥστε νά γίνουν... φακές καί καλοστρώθηκε νά ξεκοκαλίζει τά ψάρια.

Ὅμοια καί οἱ ἱστορικοί μας, βάφτισαν «Ἕλληνες» ὅλους τούς Χριστιανούς 'Αρβανίτες ἥρωες τοῦ '21 καί ὀνόμασαν «'Αρβανίτες» ἤ «Τουρκαρβανίτες» ἤ «'Αλβανούς», ὅλους τούς Μουσουλμάνους στό θρήσκευμα 'Αρβανίτες. Αὐτή ἡ κατασκευή, τούς διευκόλυνε, ὄχι μόνο

νά κακολογοῦν καί νά σκυλοβρίζουν ὅλους ἀνεξαίρετα τούς 'Αρβανίτες, ἀλλά καί νά κάνουν ἕναν πλασματικό διαχωρισμό μεταξύ «'Ελλήνων» καί «'Αρβανιτῶν», ὥστε νά φανεῖ καί στούς ξένους, ὅτι ἐμεῖς οἱ «Ἕλληνες» δέν ἔχουμε καμμιά σχέση μέ τούς «'Αρβανίτες». Παράλληλα βέβαια διακήρυσσαν σέ ὅλους τούς τόννους, ὅτι «'Εθνικόν εἶναι, ὅ,τι εἶναι ἀληθινόν», καί ἡ ἀλήθεια ψωμοζητοῦσε τό δίκιο της...

Ἔπρεπε λοιπόν νά ἐξεταστεῖ ἀποτελεσματικά τό θέμα τῆς σχέσης τῶν 'Αρβανιτῶν μέ τούς ἀρχαιοέλληνες καί μιά τέτοια προσπάθεια φαινόταν ἀπό τήν ἀρχή καταδικασμένη, ἄν καί ἤδη τό πρῶτο παράθυρο γιά τήν ἐπιτυχία μιᾶς παρόμοιας προσπάθειας, ἦταν ἀνοιχτό ἀπό τά τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα. Τό παράθυρο αὐτό ἦταν ἡ ἀπόδειξη ὅτι ἡ 'Αρβανίτικη γλῶσσα, δέν ἦταν καί τόσο βάρβαρη καθώς ἔδειχνε, ἀλλά εἶχε σχέση, ὄχι μέ τήν ὁποιαδήποτε διάλεκτο, ἀλλά μέ αὐτή τοῦ θείου Ομήρου.

Δηλαδή ἤδη εἶχε γίνει ἡ ἀρχή γιά τόν συσχετισμό τῶν 'Αρβανιτῶν μέ τούς ἀρχαιοέλληνες, σέ ἐπιστημονική βάση. 'Ακολούθησαν ἀρκετές, μελέτες ξένων καί 'Ελλήνων πάνω σ' αὐτό τό θέμα, πού παρ' ὅλα αὐτά, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, ὅτι βρίσκεται στήν ἀρχή του ἀκόμα καί θά ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις σέ κάθε ἔρευνα, γιατί κάθε νέος ἐρευνητής προσθέτει καί νεώτερα γλωσσολογικά στοιχεῖα.

Μιά ἀκόμα, λοιπόν γλωσσολογική μελέτη, λίγα πράγματα θά προσέθετε στήν ἀποκάλυψη τῆς σχέσης τῶν 'Αρβανιτῶν μέ τούς ἀρχαιοέλληνες. Ἔπρεπε νά ὑπάρξουν καί ἄλλα συγκριτικά στοιχεῖα. Αὐτό ἤ θεωρήθηκε ἀπίθανο ἤ περιττό ἀπ' ὅσους ἀρκοῦνταν στήν ἀπόδειξη τῆς γλωσσολογικῆς σύγκρισης ἤ ἦταν ἀδιανόητο.

'Αλλ' ἐγώ παράδοξα, πίστεψα ἀπό τήν ἀρχή ὅτι ἡ γλωσσολογική σύγκριση, ἔπρεπε νά εἶναι τό τελευταῖο καί ἐπιστεγαστικό στοιχεῖο ὅλων τῶν ἄλλων συγκριτικῶν στοιχείων, γιά ν' ἀποδείξω ταυτότητα τῶν 'Αρβανιτῶν μέ τούς ἀρχαιοέλληνες.

Κατ' ἀρχήν ὑπῆρχε τό θέμα τῆς θρησκείας ἤ μᾶλλον γιά ν' ἀκριβολογοῦμε τό θέμα τοῦ συστήματος Λατρειῶν τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων, μέ τήν ἀνεπανάληπτη ἰδιαιτερότητά του. Τί σχέση μπορεῖ νά εἶχαν μέ αὐτό οἱ 'Αρβανίτες; Οἱ ἀρχαιοέλληνες, εἶχαν ἕνα ἰδιαίτερο ἀτομικό, κοινωνικό, πολιτικό, ἰδεολογικό πιστεύω, ἕναν ξεχωριστό τρόπο ζωῆς, κοσμοαντίληψης, στάσης ἀπέναντι στόν συνάνθρωπο, στόν φίλο, τόν ἐχθρό, στή ζωή καί στόν θάνατο. 'Υπῆρχε σχέση καί ἀντιστοιχεία μέ αὐτά τῶν 'Αρβανιτῶν; 'Υπῆρχαν ἤθη καί ἔθιμα ξεχωριστά, αἰσθητικές

καί ἄλλες ἀντιλήψεις. Ποιά ἡ σχέση τους μέ αὐτά τῶν Ἀρβανιτῶν; Βέβαια, μετά τόσες χιλιετηρίδες καί ἐπιρροές καθώς καί τήν πολιτιστική καθυστέρηση, θά ἔλεγε κανείς ὅτι καί ἄν πράγματι οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν ὅ,τι περισώθηκε ἀπό τόν ἀρχαιοελληνισμό, καί πάλι οἱ ὁμοιότητες, θά ἔπρεπε νά εἶναι ἐλάχιστες.

Καί ὅμως ἡ συγκριτική ἔρευνα -καθώς θά διαπιστώσετε- ἀποδείχνει ὅτι οἱ Ἀρβανίτες διέσωσαν τόσα ἀρχαιοελληνικά κατάλοιπα, ὥστε τό δύσκολο πιά, δέν εἶναι ν' ἀποδείξεις ὅτι ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τούς ἀρχαιοέλληνες, ἀλλά τό ἀντίθετο.

Μέ τήν συγκριτική μελέτη Ἀρβανιτῶν- Ἀρχαιοελλήνων, μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νά διαπιστώσω αὐτό πού εἶπα καί στήν ἀρχή: Τό «θάψιμο» τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δηλ. τόν ἐπικίνδυνο ἀφελληνισμό μας, πού τίς περισσότερες φορές θεωρεῖται «νέα κατάκτηση».

Γιά μιά τέτοια ψευδαίσθηση, ἔπρεπε νά πεισθοῦμε καί πεισθήκαμε. Λ.χ, ὁ Κόντογλου καί οἱ φίλοι μας οἱ Μικρασιάτες, μᾶς ἔπεισαν, ὅτι οἱ ἀρτηριοσκληρωτικές φιγοῦρες τῶν ἁγίων του μέ τίς Ἐβραϊκές ἐνδυμασίες, εἶναι ὅ,τι πιό γνήσιο Ἑλληνικό καί Λαϊκό, ἔχουμε νά ἐπιδείξουμε στόν τομέα τῆς σύγχρονης ζωγραφικῆς.

Τό μπουζούκι, κατάντησε τό ἐθνικό μας μουσικό ὄργανο καί οἱ πεισιθανάτιοι ρεμπέτικοι ἀναστεναγμοί, μέ τούς ὁποίους μᾶς νανουρίζουν ἤ μᾶς «γλυκοξυπνάνε» ἀπό τά χαράματα οἱ ρεμπετολόγοι τοῦ ραδιοφώνου ἤ τῆς Τηλεόρασης, θεωρεῖται ἡ ἐθνική μας μουσική παιδεία.

Τό Τσιφτετέλι καί ὁ Καρτσιλαμᾶς, ἔχουν γίνει οἱ ἐθνικοί μας χοροί καί προπαγανδίζονται σάν τέτοιοι ἀπό πονηρούς παραγωγούς καί προαγωγούς.

Ὁ Καραγκιόζης καί ὁ Χατζηαβάτης θεωροῦνται οἱ ἀντιπροσωπευτικοί Λαϊκοί τύποι τοῦ νεοέλληνα κλπ.

Εἶναι αὐτά, παγιωμένες πιά ἀντιλήψεις τῶν τελευταίων ἐτῶν καί ἄν τολμήσεις νά τά ἀμφισβητήσεις ἤ ν' ἀντιπαραθέσεις, ἐκεῖνο πού γιά αἰῶνες καί χιλιετηρίδες ἦταν καί πραγματικά Ἑλληνικό καί γνήσια Λαϊκό, θ' ἀντιμετωπιστεῖς σάν Κινέζος ρήτορας, στήν Πλατεία Συντάγματος...

Παρ' ὅλα αὐτά τολμῶ νά πῶ ὅτι ἤδη προαναγγέλεται ὁ πολιτιστικός θάνατος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπό τούς θρήνους τοῦ μπουζουκιοῦ, τούς ἀναστεναγμούς τῶν ρεμπέτικων καί τήν ἠχητική ὑπόκρουση τῆς

Τζάζ καί τῆς Ρόκ. Οἱ 'Αρβανίτες ὅπως ἀντιστάθηκαν σέ κάθε ξένο κατακτητή, ὅμοια θά ἀντισταθοῦν καί τώρα.

Οἱ 'Αρβανίτες, ὅπως καί οἱ ἀρχαιοέλληνες ἄλλωστε, διακρίνονται γιά τό ὅτι ἐνυπάρχει μέσα τους, μιά διαρκής καί ἰσομέγεθη ἀντιπαράθεση, ἑνός Προοδευτισμοῦ καί ἑνός Συντηρητισμοῦ. 'Ο Προοδευτισμός τους, εισάγει τά ξένα στοιχεῖα καί ὁ Συντηρητισμός τους τά φιλτάρει τόσο ἀποτελεσματικά, ὥστε νά πετιέται ἡ περιττή σαβούρα, καί τό ἐπιθυμητό ἀπόσταγμα νά μπολιάζεται ἔτσι, ὥστε νά δημιουργεῖται τό καινούργιο καί ὄμορφο «τρίτο» πράγμα. 'Ο Προοδευτισμός εἶναι τόσο ὠφέλιμος, ὅσο καί ὁ Συντηρητισμός! Αὐτό τό πράγμα ὅμως δέν κατανοεῖται σήμερα, γιατί ὁ Νεοέλληνας ἔχει γίνει ὀπαδός τῶν διαφόρων «ισμῶν». Δέν εἶναι αὐτεξούσια στοχαζόμενο ἄτομο, ἀλλά ὀπαδός, Κομματικός, Πολιτικός, Θρησκευτικός, 'Αθλητικός, Καλλιτεχνικός. Δηλ, ὀπάζει = ἀκολουθεῖ καί δέν ἡγεῖται. Μεταθέτει τό «δύσκολο» ἔργο τοῦ στοχασμοῦ, τῆς σκέψης, τῆς εὐθύνης, τῆς ὕπαρξής του τελικά, σέ κάποιον ἄλλον ἤ σέ κάποιους ἄλλους, πού ἑπόμενο εἶναι νά φαντάζουν σάν ἡμίθεοι.

Μά ἄν βγάλουμε τίς μεμβράνες τοῦ ὀπαδοῦ, τίς μεμβράνες τοῦ φανατισμοῦ, πού σημαίνει ἔλλειψη σκέψης καί κρίσης καί μελετήσουμε ἤρεμα καί ἀνεπηρέαστα τήν 'Ελληνική μας ὑπόθεση, σάν παρελθόν, παρόν καί μέλλον, τότε θά δοῦμε ὅτι τό νά εἶσαι Ἕλληνας, τό νά εἶσαι 'Αρβανίτης, δέν εἶναι ἁπλά μιά ὑπόθεση ἑνός γραφειοκρατικοῦ πιστοποιητικοῦ, ἀλλά τρόπος καί στάση ζωῆς. Πολιτική, κοινωνική, αἰσθητική θέση καί ἀντίληψη. Αὐτή ἡ θέση καί ἀντίληψη, πολύ λίγα ἔχει νά ζηλέψει ἀπό τούς διάφορους «ισμούς» καί τελικά εἶναι σέ θέση νά ξεχωρίσει ποιά στοιχεῖα πρέπει νά μπολιάσει καί ποιά ν' ἀπορρίψει.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στήν ἰδιαιτερότητα τοῦ θέματος πού εἶναι οἱ 'Αρβανίτες, νομίζω ὅτι ἡ ἔρευνα γύρω ἀπό τούς 'Αρβανίτες καί εἰδικά ἡ ἔρευνα γύρω ἀπό τή γλῶσσα τους, θά λύσει πολλά ἄλυτα μέχρι τώρα προβλήματα τῆς προϊστορικῆς κυρίως ἐποχῆς. Πολλά πράγματα καί παγιωμένες ἀντιλήψεις ἐνδεχομένως ν' ἀναθεωρηθοῦν. Γιά παράδειγμα, οἱ γλωσσολόγοι ἀνάγουν ὅλες τίς ἀνερμήνευτες ἐτυμολογικά λέξεις τῆς Λατινικῆς ἤ 'Ελληνικῆς σέ κάποιαν ὑποτιθέμενη 'Ιαπετική ἤ 'Ινδοευρωπαϊκή φυλή καί γλῶσσα. Μά οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτές δέν εἶναι ἄγνωστες γιά τούς 'Αρβανίτες!

Μέχρι πρίν λίγο, πιστεύαμε ὅτι οἱ περισσότερες λέξεις τῆς 'Αρβανίτικης πού συναντιῶνται, στά Σλαυικά, Βουλγαρικά, Ρουμανικά, Τουρ-

κικά, Γαλλικά, Γερμανικά καί 'Αγγλικά, δέν εἶναι παρά δάνειο τῶν 'Αρβανιτῶν, ἀπ' αὐτούς τούς Λαούς. Μά οἱ 'Αρβανίτες διακρίνονται γιά τό δυσαφωμοίωτό τους καί τόν Συντηρητισμό τους στό νά δέχονται ξένα στοιχεῖα καί ἐν πάσει περιπτώσει δέν εἶναι εὔκολο νά ἀποδεχθεῖς ὅτι τό Γαλλικό στερητικό μόριο PAS τό δάνεισαν οἱ Γάλλοι στούς 'Αρβανίτες ἤ ὅτι οἱ Ἄγγλοι δάνεισαν στούς 'Αρβανίτες τήν ὀνομασία τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἑβδομάδας πού καί στίς δύο γλῶσσες, σημαίνει «ἡμέρα τοῦ 'Ηλίου» (Sunday στά 'Αγγλικά καί E Diell στ' 'Αρβανίτικα). Στούς 'Αρβανίτες ὑπάρχουν πολλά παράγωγα τῆς ρίζας Di-, (Diaou = ἥλιος = Δίας, Dit = ἡμέρα, Διέγκ = καίω Di = γνωρίζω, φωτίζομαι κλπ) καί ἕνα πανάρχαιο λατρευτικό σύστημα σχετικό μέ τόν Ἥλιο καί τήν Μάνα γῆ, ἐνῶ τό 'Αγγλικό Sunday₂ εἶναι ξεκάρφωτο καί ἀνερμήνευτο ἀπό τά 'Αγγλικά δεδόμενα. Ποιοί λοιπόν δάνεισαν σέ ποιούς;

Δημιουργήθηκαν λοιπόν ἕνα πλῆθος ἐρωτηματικῶν στήν πορεία τῆς ἔρευνας αὐτῆς καί μπορεῖ νά πεί κενείς ὅτι τίθενται πολλά ζητήματα γιά πρώτη φορά, ἐπισημαίνονται δρόμοι μελλοντικῆς μελέτης, καί ἔρευνας, ἀνοίγουν ἴσως ἑφτασφράγιστες γιά τήν ἀνθρωπότητα πόρτες τῆς ἱστορίας της. 'Η βαρύτητα αὐτῶν τῶν ἐρευνῶν γιά τήν 'Ελληνική ἱστορία, ὑποθέτω βάσιμα, ὅτι θά εἶναι ἀνυπολόγιστη, γιατί πλέον θά ἔχουμε μπεῖ στόν δρόμο τῆς ἀπόδειξης αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος τοῦ μεγάλου διδάσκαλου τοῦ γένους καί ἀγωνιστή Γεννάδιου, ὅτι δηλαδή «Οἱ 'Αρβανίτες, ἤ 'Αλβανοί ἤ Σκυπετάροι, εἶναι οἱ γνησιότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς Πελασγικῆς 'Ιλυρίδος, δηλαδή Ἕλληνες ἐν τῇ στοιχειώδῃ, αὐτῶν καταστάσει»,. Τό συμπέρασμα αὐτό τό ἔβγαλε ὁ Γεννάδιος ἀπό τήν συγκριτική μελέτη τής γλῶσσας καί φιλολογίας, ἀλλ' ἡ μελέτη αὐτή ἐδῶ, ἀνατρέχει σέ ἕνα πλῆθος ἄλλων συγκρίσεων, ἀνατρέχει στούς μύθους, στούς θρύλους καί τίς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων, στίς ἱστορικές μαρτυρίες, στά ἤθη, τά ἔθιμα, τίς δοξασίες, τίς ἰδέες, τίς ἀντιλήψεις, στό λατρευτικό καί θρησκευτικό σύστημα, τῶν ὁποίων ἡ μελέτη, ὁδηγεί σέ ἐκπληκτικά ἀποκαλυπτικά συμπεράσματα καί φιλοδοξεῖ να ΣΥΝΔΕΣΕΙ τά νήματα τοῦ 'Ελληνισμοῦ — πού κατατεμάχισε ἡ εἰσβολή τοῦ χριστιανισμοῦ μέ τό βυζάντιο — ἀπό τά πανάρχαια προϊστορικά χρόνια ὡς τά σήμερα, μέ ἕναν πιό στέρεο τρόπο καί ὄχι μέ πλασματικές, ὡραιοποιημένες μά πάντα ἀμφισβητήσιμες καί οὐσιαστικά ἀνύπαρκτες διεσυνδέσεις. Οἱ συγκρίσεις, δέν γίνονται χωριστά καί μεμονωμένα (λ.χ. μόνο γλωσσολογικά ἤ μόνο Λαογραφικά) ἀλλά ἀλληλοδιασταυρούμενες καί ἀλληλοσυμπληρούμενες, ὥστε ἡ μία νά ἐπαλη-

θεύει τίς ἄλλες. Ἡ μία νά δένεται φυσιολογικά καί ἐπαγωγικά μέ τήν ἄλλη.

Θέλω ἐπίσης νά τονίσω, ὅτι τό βιβλίο αὐτό πέρα ἀπό τό ὅτι εἶναι ἄκρως περιληπτικό, παρά τόν ὄγκο του, ἐνδεχομένως ἤ μᾶλλον ἀσφαλῶς, θά ἔχει λαθεμένες ἐκτιμήσεις καί σέ καμμιά περίπτωση δέν φιλοδοξεῖ νά γίνει ἰδεολογικός γνώμονας (Μανιφέστο) γιά τούς Ἀρβανίτες, γιά τούς Ἕλληνες. Δέν πιστεύω στά ἀλάνθαστα καί λατρεύω τά λάθη τῶν ἐρευνητῶν, ὅταν ἔχουν ἐξαντλήσει τά ὅρια τῆς προσπάθειας καί τοῦ αὐτοσεβασμοῦ τους. Μιά λαθεμένη ἐκτίμηση, μιά λαθεμένη ἐρευνητική προσπάθεια, μπορεῖ νά ὁδηγήσει ἕναν μελλοντικό ἐρευνητή σέ τρομερές ἀνακαλύψεις.

Ἕνα βιβλίο ἔρευνας, χωρίς λάθη, εἶναι ἕνα στεῖρο βιβλίο. Σέ καμμιά περίπτωση, δέν θά «γεννήσει» ἕνα ἄλλο βιβλίο.

Τό βιβλίο αὐτό λοιπόν ἀσφαλῶς θά ἔχει λάθη, πάντα ὅμως τόσα, ὥστε νά μή χάνει τήν ὀμορφιά καί τήν ἀξία τῆς ἐπαναστατικῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειας, σάν σύνολο.

Ὅσον ἀφορά τήν πρόσφατη ἱστορία τῶν Ἀρβανιτῶν σέ σχέση μέ τή Νέα Ἑλλάδα καί τόν ἀγῶνα τοῦ '21, ἡ μελέτη περιορίζεται ν' ἀποκαλύψει ἄγνωστες καί παρεξηγημένες πτυχές καί νά ἑρμηνεύσει γεγονότα, ἀνερμήνευτα ὡς τά τώρα ἀπό τούς ἱστορικούς, πού διαχώρησαν πλασματικά τούς Ἕλληνες ἀπό τούς Ἀρβανίτες, δημιουργώντας ἕνα κενό, πού τό κάλυψαν μέ συναισθηματικές ἤ φανταστικές ὑποθέσεις.

Τελειώνοντας, θεωρῶ ὑποχρέωσή μου νά εὐχαριστήσω -μή κατονομάζοντας- ὅλους τούς φίλους πού μοῦ συμπαραστάθηκαν ἠθικά καί ὑλικά στήν ἀποπεράτωση αὐτοῦ τοῦ πολυδάπανου, ἔργου, γιατί εἰλικρινά θά ἦταν ἀδύνατο κάτι τέτοιο μέ τή προσωπική μου προσπάθεια, ἀπό τή στιγμή πού ἀποφάσισα νά παρακάμψω τούς καθιερωμένους ἐμπορικούς καί διαφημιστικούς δίαυλους τῶν ἐκδοτικῶν οἴκων.

Τό βιβλίο αὐτό, τό ἀφιερώνω στούς ἄμεσους γεννήτορές μου καί σ' ὅλους τούς ἀφανεῖς καί ἀδικημένους προγόνους μου, πού διαφύλαξαν τήν οὐσία καί τό περιεχόμενο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σάν ἱερό πυρωμένο κάρβουνο μέσα στίς χοῦφτες τους.

Ἀθήνα Φλεβάρης τοῦ 1983

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΘΑΜΥΡΙΣ"

(για την 8η επανέκδοση)

Η 8η επανέκδοση αυτού του κλασσικού πλέον έργου, ανετέθη στις εκδόσεις "ΘΑΜΥΡΙΣ" και ο αρχικός προβληματισμός μας ήταν αν θα έπρεπε να προβούμε σε μια γενική αναδόμηση του έργου και διόρθωση του πλήθους των ημαρτημένων, κυρίως ορθογραφικών λαθών.

Η αρχική έκδοση αυτού του βιβλίου, υπήρξε μιά ατομική προσπάθεια του συγγραφέα, με όλα τα μειονεκτήματα που συνεπάγονται τέτοιου είδους εκδόσεις.

Παρ' όλα αυτά πραγματοποίησε 7 επανεκδόσεις, πράγμα πρωτοφανές γιά ατομική έκδοση, χάρη στο περιεχόμενό του, που μετά από 13 χρόνια από την αρχική έκδοση εξακολουθεί να βρίσκεται στη πρώτη γραμμή του ενδιαφέροντος του αναγνωστικού κοινού.

Μία ριζική επέμβαση στο έργο αυτό, έτσι καθώς θα το επιθυμούσε τώρα ο ίδιος ο συγγραφέας, και πολυδάπανη θα ήταν και θα αλλοίωνε την γνωστή ήδη προσωπικότητα του έργου, το οποίο δεν αποτελεί ιστορική διατριβή, αλλά "εγερτήριο σάλπισμα ιστορικής, εθνικής και πολιτισμικής συνειδητοποίησης", καθώς έχει λεχθεί.

Οι επεμβάσεις λοιπόν έχουν περιορισθεί στο ελάχιστο, έχει δε προστεθεί και ένα Β' παράρτημα σημειώσεων στο τέλος του Α' Παραρτήματος όπου ο συγγραφέας συμπληρώνει ή επεξηγεί τα στοιχεία που θεωρεί αναγκαία και απαραίτητα να επεξηγηθούν μετά τα ιστορικά γεγονότα των τελευταίων ετών.

Αθήνα
Μάιος 1996

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στά 1897, ἱδρύεται στήν Ἑλλάδα σωματεῖο μέ τήν ἐπωνυμία «ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ», μέ πρόεδρο τόν Μάρκο Δ. Νώτη Μπότσαρη καί μέλη ὅλους τούς γόνους τῶν ἔνδοξων ὁπλαρχηγῶν τοῦ 1821.

Προσπαθοῦν νά πείσουν τόν βασιληά Γεώργιο Α΄ ἐν ὄψει τῶν ἐπικείμενων ἐξελίξεων στήν Βαλκανική, ὅτι «...ἄν μή κατορθωθῇ ἡ σύμπραξις μετά τῶν ἐξισλαμισμένων Ἀλβανῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ παλαίστρα, βεβαίως... ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς καί μετά μόνων τῶν Χριστιανῶν Ἀλβανῶν συμπράττουσα, θά πρωταγωνιστήσῃ... ἀλλ᾽ εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι ἄνευ τῆς βοηθείας καί τῶν ἐξισλαμισμένων Ἀλβανῶν δέν θά δυνηθῇ νά περιορίσῃ τάς παραλόγους καί ὑπερφιάλλους ἀξιώσεις Βουλγάρων, Σέρβων καί Ρωμούνων».

Παράλληλα ὁ Σύνδεσμος στέλνει στούς Ἀλβανούς Προκήρυξη πού ἀνάμεσα στά ἄλλα τονίζονται καί αὐτά: «Ἀδέλφια... ὅσο κι ἄν μᾶς χωρίζουν ὁ τόπος καί ἡ θρησκεία, δέν παύουμε νά εἴμαστε ἀδέλφια... Πρέπει νά ἀφήσουμε τήν ἔχθρα πού μᾶς γέννησαν ἡ Τουρκιά καί οἱ Θρησκεῖες... Στήν καρδιά τοῦ Ἑλληνικοῦ καί τοῦ Ἀρβανίτικου Λαοῦ εἶναι ριζωμένο τό αἴσθημα τῆς συγγένειας... **Ὁ Ἕλληνας πρίν γίνει Ἕλληνας, ἦταν Ἀρβανίτης, δηλαδή Πελασγός... Ἕλληνας θά πεῖ Ἀρβανίτης πολιτισμένος...».**

Ὑπογράφουν Μ.Ν. Μπότσαρης, Τζαβέλας καί Σέχου[1].

Ἀρκετά χρόνια πρίν, στά φλογισμένα χρόνια τοῦ '21 καί συγκεκριμένα στίς 23 Αὐγούστου 1821, ὁ Δ. Ὑψηλάντης σάν προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, στέλνει στούς συμμάχους —μέχρι τότε— Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, συγχαρητήρια ἐπιστολή γιά τήν προσφορά τους στίς πρῶτες νίκες τῆς Ἐπανάστασης καί ἀνάμεσα στἄλλα γράφει: «... ἀλλ᾽ ἐσεῖς ὦ ἀνδρεῖοι Τόσκηδες, δέν κατάγεσθε ἀπό τούς μικρόψυχους Ἀνατολίτας, οὔτε ἀπό τούς ἀδόξους Σκύθας. Εἶσθε ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας ἡρώων... καί τό ὄνομά σας θέλει μείνει χωρίς ἀμφιβολίαν ἀθάνατον, ἀκουόμενον καί δοξαζόμενον εἰς ὅλα τά Βασίλεια τῆς Γῆς...»[2].

Λίγο καιρό ἀργότερα τά πράγματα θ᾽ ἀλλάξουν καί οἱ «ἀπόγονοι τῶν προγόνων ἡρώων μας» θά γίνουν ξαφνικά «Τουρκαλβανοί» «Ἀρβανιτάδες» κλπ.

---

1. Στόν Ἀρβανίτικο αὐτό Σύνδεσμο, μετεῖχαν τά παιδιά **ὅλων** τῶν ἡρώων τοῦ '21.

2. (Λαμπρυνίδης Μ. «Οἱ Ἀλβανοί κατά τήν κυρίως Ἑλλάδα καί τήν Πελοπόννησο». Ἀθήνα 1907 Σελίδα 86)

Περνάνε τά χρόνια ἐλευθερώνεται ἡ Ἑλλάδα, πεθαίνει δολοφονημένος ὁ Καποδίστριας, ἔρχεται ὁ Ὄθωνας. Στό Μεσσολόγγι γίνεται ἡ ἀνακομιδή τῶν λειψάνων τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Ὁ ἴδιος ὁ Ὄθωνας συγκινημένος βγάζει μέ τά ἴδια του τά χέρια ἀπό τό κρανίο τοῦ Μάρκου τό μοιραῖο βόλι, μά σέ λίγο, καθώς ἀκούει τόν ρήτορα πού ἐκφωνεῖ τόν ἐπικήδειο νά προσφωνεῖ τόν Μάρκο Μπότσαρη καί τούς ἄλλους ἥρωες τῆς Ἐπανάστασης «Ἀρβανίτες Ἐθνάρχες τῆς Ἑλλάδας» τό πρόσωπό του γεμίζει μέ ἔκπληξη. Ὁ Μητροπολίτης Ἄρτας Πορφύριος πού τό βλέπει, πατάει ὀργισμένος τήν ράβδο του στό χῶμα καί τοῦ λέει: «Ναί μεγαλειώτατε, ἡ Ἀλβανία ἐγέννησε τούς Ἐθνάρχας τοῦ Ἔθνους σου».

Ὁ Ὄθωνας ἀπόμεινε ἀποσβωλομένος καί γυρνῶντας πρός τόν Κώστα Μπότσαρη τοῦ ἔδωσε ἐντελῶς μηχανικά τήν μοιραία σφαῖρα. Ὁ Πορφύριος πού νόμισε πώς ἡ κίνηση αὐτή ἔδειχνε ἀποστροφή, γύρισε στόν συναθροισμένο Λαό καί φώναξε ἀπαγοητευμένος: «Ἀλοίμονο στό Ἔθνος! Ὁ Βασιλιάς του ἀγνοεῖ τήν Ἱστορία του». (Λεόντιος, Λεόντιος, «Τό Ἀλβανικόν Ζήτημα» 1897 σελ. 45-47.

Καί τό νά ἀγνοεῖ ἕνας ξένος ἔστω καί Βασιληάς τήν ἱστορία τοῦ τόπου μας εἶναι λίγο τό κακό. Μά νά φτάσουμε αἰσίως στό 160ον ἔτος ἀπό τήν Ἐπανάσταση καί ἡ ἱστορία νά ἔχει τόσο διαστρεβλωθεῖ ὥστε κανείς σχεδόν Ἕλληνας νά μή γνωρίζει τήν ἱστορία τοῦ τόπου του, ἀλλά νά συκοφαντεῖται νά περιφρονεῖται καί νά κακολογεῖται ἡ Δρακογενιά τῶν ἡρώων τοῦ '21, ἔ, αὐτό εἶναι τουλάχιστον ἱεροσυλία.

Οἱ 90 στούς 100 ἥρωες τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21, εἶναι Ἀρβανίτες, ἀλλ' αὐτό ὄχι μόνον δέν ἀναφέρεται ἀπό τούς ἱστορικούς μας, μά γίνεται φανερή προσπάθεια ἀπό τήν μιά νά ἀποκρυφτεῖ καί ἀπό τήν ἄλλη νά ἐλεινολογηθῆ ὅλη ἡ Ἀρβανιτιά. Γιατί ὅμως; Ἀξίζει νά δοῦμε μέ καθαρό μάτι τά αἴτια αὐτῆς τῆς στάσης καί στήν συνέχεια νά ἀποδείξουμε μέ στοιχεῖα καί ντοκουμέντα ἤ τήν πλάνη τους ἤ τήν πρόθεσή τους.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ Ἀρβανίτες μιλοῦν μιά γλῶσσα διαφορετική ἀπό τήν Ἑλληνική, φαινομενικά τουλάχιστον. Εἶναι ἐπίσης γεγονός ὅτι, ὅταν ἄρχισε ἡ Ἐπανάσταση πολλοί ἀπ' αὐτούς εἶχαν ἤδη ἀσπασθῆ τόν Ἰσλαμισμό, ἀλλά αὐτό τό γεγονός σχεδόν καθόλου δέν ἀποτελοῦσε ἐμπόδιο ἤ ἀνασταλτικό τοῦ κατά τῶν Τούρκων κοινοῦ μίσους των.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἦλθε ὁ Φαλμεράυερ πού μέ τήν γνωστή του θεωρία ἀναστάτωσε τούς διανοούμενους καί ἱστορικούς τῆς νεοσύστατης Ἑλληνικῆς Ἐπικράτειας. Τό σπουδαιότερο ἐπιχείρημα πού ἀντιπαρέθεταν στόν Φαλμεράυερ οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί ἦταν τό φαινόμενο τῆς συνέχειας τῆς Ἑλληνικῆς γλῶσσας διά μέσου τῶν αἰώνων. Πιό κάτω ὅμως θά ἐξηγήσουμε, γιατί αὐτό τό ἐπιχείρημα δέν εἶναι ἱκανοποιητικό, ἀλλά πρός τό παρόν περιοριζόμαστε νά ἐπισημάνουμε τήν ἀμηχανία τους πού ξεκινάει ἀκριβῶς ἀπ' αὐ-

τό τό ἐπιχείρημά τους. Δηλαδή πῶς νά μπαλώσουν τό γεγονός ὅτι ὅλοι σχεδόν οἱ ἥρωες του '21, ἦσαν ξενόγλωσσοι δηλ. Ἀρβανίτες καί οἱ ἀγρότες τῆς Ρούμελης καί τοῦ Μωρηά στήν συντριπτική τους πλειοψηφία μιλοῦσαν τά ἀρβανίτικά τους; Μερικοί ἀπ' αὐτούς (Σουρμελῆς, Τσεβᾶς κλπ.) ἰσχυρίσθηκαν πώς αὐτοί δέν ἦσαν Ἀρβανίτες μά... ἐξαλβανισμένοι Ἕλληνες. Τό ἐπιχείρημα ἐκτός ἀπό ἄστοχο εἶναι καί κωμικό γιατί δέν ἐννοεῖται ἐξαλβανισμός χωρίς Ἀρβανίτες. Ἔχετε δεῖ σκορδαλιά χωρίς σκόρδο;

Ἡ ἀμηχανία τους νά ἀντιμετωπίσουν αὐτό τό ὑπαρκτό πρόβλημα ἀποτελεσματικά, τούς ὡδήγησε σέ μιά σειρά παραποιήσεων καί σέ ἄλλα θέματα πού ἔχουν συνάφεια μέ τό Ἀρβανίτικο πρόβλημα. Τό κακό συνεχίζεται καί μέ τούς νεώτερους ἱστορικούς γιατί ἡ Ἑλλάδα, δέν εἶναι πλέον ἡ Ρούμελη καί ὁ Μωρηᾶς ἤ ἔστω ἡ Δ. Θεσσαλία καί ἡ Ἤπειρος γιά νά λέμε καθώς ὁ Λεόντιος στόν Γέργιο Α΄ ὅτι «οἱ Ἀρβανίτες ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ μας». Νέοι πληθυσμοί μπῆκαν στήν ἐπικράτεια καί μετά τό 1922 οἱ Ἀρβανίτες δέν εἶναι παρά μειοψηφία. Οἱ πληθυσμοί πού ἦλθαν ἀπό τήν Ἀνατολή, δηλ. οἱ χριστιανοί τῆς Ἀσίας, δέν συμμερίζονται βέβαια καθόλου τό Ἀρβανίτικο πρόβλημα καί εἶναι πολύ πρόθυμοι νά πιστέψουν καί νά συνεχίσουν τήν παραποίηση τῆς ἱστορίας μιᾶς καί τίποτα δέν τούς συνδέει μέ τούς Ἀρβανίτες.[3]

Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τούς Βλάχους πού ἀπό τό 1854 κατέβηκαν στήν Ρούμελη.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί νοιώθουν περισσότερο ἔντονα τήν ἔκπληξη τοῦ Ὄθωνα καί τούς εἶναι ἐνδόμυχα ἀνυπόφορο νά λέμε πώς χρωστάμε τή Λευτεριά μας στούς Ἀρβανίτες.

Μά τί νά κάνουμε; Νά διαγράψουμε τά ἱστορικά γεγονότα καί νά ξαναβαφτίσουμε καινούργιους Ἥρωες; Μακάρι νά μᾶς ὑπέδειχναν μερικούς δικούς τους ἥρωες καί κανείς μας δέν θἄχε ἀντίρρηση νά τούς δοξάσουμε δίπλα στούς δικούς μας.

Ἀλλά τί εἶναι τελικά αὐτοί οἱ Ἀρβανίτες; Μήπως δέν εἶναι Ἕλληνες καί πρέπει νά ντρεπόμαστε γιά τήν «Δοσμένη» Λευτεριά μας, ἤ πρέπει αὐτό νά τό κρύψουμε βαθειά ὥσπου νά ξεχασθεῖ, ὁπότε θ' ἀναπαυθεῖ μέν ἡ δική μας συνείδηση, ἀλλά θά τρίζουν τά κόκκαλα τοῦ Μ. Μπότσαρη, τῶν Τζαβελλαίων, τῶν Γριβαίων, τῶν Ἀντρουτσαίων, τοῦ Μιαούλη, τῆς Μπουμπουλίνας, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Μπινιάρη τοῦ Σκουρτανιώτη, τοῦ Πλαπούτα, τοῦ Κολο-

---

3. Μιλᾶμε γιά τήν πλειοψηφία, δεδομένου ὅτι καί στήν Μ. Ασια καθως και σ όλη τή Βαλκανική – ὑπῆραν Ἀρβανίτες Χριστιανοί πού μέ τά γεγονότα τοῦ 22 ηλθαν στην Ελλάδα. Μόνο στήν Κων/πολη ὑπῆρχαν στά τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα 60.000 Αρβανίτες Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι.

κοτρώνη, τοῦ Σπυρομήλιου, τοῦ Διάκου, τοῦ Χατζῆ-Μελέτη καί τῶν χιλιάδων Ἀρβανιτῶν πού πολέμησαν γιά τήν Λευτεριά αὐτοῦ τοῦ τόπου;

Ἀνάφερα μόνον τούς Χριστιανούς Ἀρβανίτες. Μά ὑπῆρξαν καί Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες πού ξεπερνῶντας τίς Θρησκευτικές ἀντιθέσεις, πολέμησαν κατά τῶν Τούρκων γιά μιάν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καί ἀφοῦ στήν ἀρχή εἰσέπραξαν τά παινέματα τοῦ Δ. Ὑψηλάντη πού πιό πάνω ἀναφέραμε, στά τέλη τοῦ 1821 διώχνονται καί κυνηγιοῦνται μπαμπέσικα καί παράσπονδα, μέ συνέπεια νά ἀδυνατίσει τό Ἑλληνικό στρατόπεδο καί ἀπό τίς ἀρχικές περίλαμπρες ἐπιτυχίες καί νίκες, νά κινδυνέψει στό τέλος σέ τέτοιο βαθμό ὥστε νά χρειαστεῖ ἡ «μεσολάβηση» τῶν μεγάλων δυνάμεων γιά νά ἀποσοβηθεῖ ἡ σίγουρη κατάπνιξη τῆς Ἐπανάστασης. Ἔτσι ἐξασφαλίσαμε μέν μιάν Ἑλλάδα Ἑλλήνων Χριστιανῶν, ἀλλά μικρή, ἀδύναμη καί ἐξαρτημένη ἀπό τίς ξένες καί τίς ντόπιες δυνάμεις πού ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Τούρκου, δυνάστευαν τόν Τόπο.

Τί ἦσαν λοιπόν αὐτοί οἱ Ἀρβανίτες, πού ἐνῶ ἡ συμβολή τους στήν Ἐπανάσταση καί γενικά στήν ὕπαρξη τῆς Νέας Ἑλλάδας εἶναι σχεδόν ἀποκλειστικά μοναδική, ἐν τούτοις οἱ Ἱστορικοί μας, μέ τόν ἕναν ἤ τόν ἄλλον τρόπο, μᾶς τήν ἔχουν ἀποκρύψει;

Οἱ Ἀρβανίτες δημιούργησαν, ἔκαναν Ἱστορία, μά δέν ἔγραψαν Ἱστορία! Αὐτοί κρατοῦσαν τήν Πάλλα καί τό ντουφέκι καί ἄλλοι τήν Πέννα. Κι ἀξίζει ἐδῶ νά θυμηθοῦμε τήν ἀνεπανάλυπτη προτροπή τοῦ Καραϊσκάκη στόν Γραφιά του πού τόν συνόδευε στίς μάχες: «Γράφε Ράγκο, γράφε κἄνεσε (τουλάχιστον)».

Γιατί λοιπόν οἱ Ἱστορικοί μας περνοῦν στά «ψιλά γράμματα» τήν ἀρχική συμμαχία, τήν Ἐθνική ἑνότητα ὅλων τῶν Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν, ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος; Γιατί ἐνῶ ἀπό τήν μιά δέν χάνουν εὐκαιρία νά κακοστολίζουν τούς Ἀρβανίτες, ἀπό τήν ἄλλη ἀποκρύβουν τήν Ἀρβανίτικη φάρα τῶν ὁπλαρχηγῶν τοῦ '21;

— Γιατί ἡ Ἀλβανία καί ἡ Ἑλλάδα εἶναι δύο κράτη πού 40 χρόνια ἀπό τό τέλος τοῦ Πολέμου βρίσκονται σέ ἐμπόλεμη κατάσταση;

— Γιατί καί ποιοί σαμποτάρανε ἐπανειλημένα τήν ἵδρυση ἑνιαίου Ἑλληνοαλβανικοῦ Κράτους; Ποιοί χώρισαν τόν Ἑλληνικό Λαό μέ βάση τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις, τή στιγμή πού ὁ ἴδιος ὁ Λαός μόνο γιά θρησκευτικό φανατισμό δέν χαρακτηριζόταν, καθώς μέ ντοκουμέντα θά ἀποδείξουμε;

— Ποιοί καί πῶς ἀνακάλυψαν τόν ὅρο «Τουρκαλβανοί», τί σημαίνει, ἀλλά καί ποῦ στοχεύει; Γιατί δέν ἦταν προδότης ὁ Ἀντροῦτσος, γιατί φάγανε τόν Καραϊσκάκη καί ποιοί τόν «ἔφαγαν»;

— Τί ἦσαν πραγματικά οἱ Σουλιῶτες, οἱ Μπαρδουνιῶτες καί οἱ Λαλιῶτες;

— Εἶναι ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, αὐτός πού μᾶς παρουσιάζουν, καί τί ἀκριβῶς ἦταν ἡ διαμάχη του μέ τούς Σουλιῶτες;

— Γιατί οἱ ἱστορικοί δέν μᾶς ἐξήγησαν παρά μέ μισόλογα, τί εἶναι οἱ

Ἀρβανίτες γενικά; Γιατί κανείς τους δέν ἀντιμετώπισε τόν Φαλμεράυερ πειστικά καί ἀποτελεσματικά; Πόσο ποσοστό «εὐθύνης» ἔχει ὁ Φαλμεράυερ γιά τό πέπλο σιγῆς καί τόν κρυφό καί ὑπόκωφο πόλεμο κατά τῶν Ἀρβανιτῶν πού μέχρι σήμερα συνεχίζεται;

Ἀπό τήν ἄλλη ὅμως, γιατί οἱ Ὑψηλάντηδες θεωροῦν τούς Ἀρβανίτες —καί μάλιστα τούς Μουσουλμάνους— «ἀπόγονους τῶν ἐνδόξων μας Προγόνων»; Γιατί ὁ Ἀλῆ Πασᾶς αὐτοαποκαλεῖται «Νέος Πύρος» καί σκοπεύει νά ἱδρύσει ἀνεξάρτητο Ἑλληνοαλβανικό κράτος μέ ἐπίσημη γλῶσσα τήν Ἑλληνική καί ἀνεπίσημη τήν Ἀρβανίτικη; Γιατί οἱ Ἀλβανοί ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμά τους θεωροῦνταν καί εἶχαν τήν πεποίθηση πώς εἶναι κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι ὄχι τῶν Βυζαντινῶν, μά τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων;

— Γιατί καί οἱ Εὐρωπαῖοι, ὅταν μετά τήν ὑποταγή τῆς Ἑλλάδας στόν Μωάμεθ, παίρνουν τούς Ἀρβανίτες μισθοφόρους «Στρατιῶτες», δέν τούς ἀποκαλοῦν οὔτε Ἀρβανίτες ἀλλ' οὔτε καί Ρωμαίους ἤ Βυζαντινούς, παρά Δαναούς, Ἀργείους, Ἕλληνες ἤ Πελασγούς;

— Γιατί οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες καί ὁ Θουκιδίδης, θεωροῦσαν τούς προγόνους τῶν Ἀλβανῶν Ἰλλυριούς, συγγενεῖς καί ὁμαίμονες;

— Καί τέλος πῶς ἐξηγεῖται στήν Ἀρβανίτικη γλῶσσα νά διασώζωνται ρίζες καί λέξεις ὄχι ἁπλῶς ἀρχαιοελληνικές, μά κυρίως προομηρικές, πού ἤδη ἀπό τήν Κλασσική Ἀρχαιότητα εἶχαν περιέλθει σέ ἀχρηστία;

Τέλος γιατί πολλοί ξένοι ἱστορικοί καθώς ὁ Βερνώ καί ὁ Γκλότζ ταυτίζουν τούς Ἕλληνες καί τούς Ἀρβανίτες, ἄλλοι δέ ἀπ' αὐτούς θεωροῦν τούς Ἀρβανίτες ἀποκλειστικά ἀπογόνους τῶν Πελασγῶν[4] δηλαδή ἐκείνων πού πρωτοεποίκησαν τόν τόπο αὐτό πού λέγεται Ἑλλάδα, στά πανάρχαια χρόνια;

— Γιατί ὅμως ἀπό τήν ἄλλη μεριά οἱ νεώτεροι Ἕλληνες Ἱστορικοί καί οἱ συνάδελφοι τους Ἀλβανοί προσπαθοῦν νά βγάλουν ἀπό τήν μέση αὐτούς τούς Πελασγούς; Καί νά ποῦν τόσο οἱ μέν ὅσο καί οἱ δέ: «Οἱ Πελασγοί δέν εἶναι Ἕλληνες», «Οἱ Πελασγοί δέν εἶναι Ἀλβανοί»; Ἀντιλαμβάνεται καί ὁ πλέον ἀδαής πώς ἄν ὀνοματίσουν τούς Πελασγούς κοινούς προγόνους, τότε αὐτόματα τεκμαίρεται ἡ ἄμεση συγγένεια τῶν δύο Λαῶν. Ἀλλ' αὐτό ἡ τρέχουσα σκοπιμότητα δέν τό θέλει. Νά ὅμως πού οἱ κοινοί πρόγονοι καί τῶν Ἀλβανῶν καί τῶν Ἑλλήνων ἐκδικοῦνται ἀπό τούς τάφους τους, καθώς ἡ Ἀρχαιολογική σκαπάνη διαταράσσει τόν αἰώνιο ὕπνο τους. Στήν Ἀλβανία κάθε τόσο οἱ Ἀρχαιολόγοι ἀνακαλύπτουν πανάρχαια εὑρήματα καί συμβαίνει τό ἑξῆς κωμικό. Σπεύδουν οἱ Ἀλβανοί καί λένε: «Ἰδού εὕρημα Ἰλλυριακόν!». Ἀσθμαίνοντας σπεύδουν καί οἱ Ἕλληνες καί ἀναφωνοῦν ἐν ὀργῇ: «Μά αὐτό δέν εἶναι Ἰλλυριακό, ἀλλά Ἑλληνικό εὕρημα». Καί βέβαια μιά λογικοφανής

4. Ὁ Benloew λ.χ.

ἄποψη θά ἦταν ἡ ἑξῆς: «Κάποιος ἀπό τούς δύο πρέπει νά ἔχει δίκιο, ὁπότε ὁ ἄλλος θά ἔχει ἄδικο». Μά τά πράγματα δέν ἔχουν ἔτσι, καί κάποιος πρέπει ἐπιτέλους νά φωνάξει στούς ἀγρίως ἐρίζοντες Ἕλληνες καί Ἀλβανούς ἐρευνητές: «Κύριοι, τά εὑρήματα εἶναι Ἑλληνικά ἐπειδή ἀκριβῶς εἶναι Ἰλλυριακά καί εἶναι Ἰλλυριακά ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι Ἑλληνικά. Παθαίνετε δέ τήν ἱστορική σας σύγχυση ἐπειδή «τοῖς ἄλλων ρήμασι πειθόμενοι», δογματίσατε πώς οἱ κοινοί πρόγονοι· Ἑλλήνων καί Ἰλλυριῶν, δηλαδή οἱ Πελασγοί, πρέπει νά κηρυχθοῦν ξένοι πρός ἀμφοτέρους καί ἐξωσταῖοι, ἀπό τό ἐρευνητικό ὀπτικό σας πεδίο».

Ἀνάγκη λοιπόν νά ἐξετάσουμε καί νά δοῦμε τί ἦσαν αὐτοί οἱ Πελασγοί, πού ἐνῷ ἡ πλειονότητα τῶν ἐρευνητῶν τούς θέλει κοινούς προγόνους τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἀλβανῶν, ἡ ἐπίσημη σημερινή ἱστορική ἐκδοχή τῶν δύο κρατῶν δέν θέλει νἄχει καμιά σχέση μαζί τους.

Γιά νά ἀποδείξω τήν ταυτότητα Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν, καί τό ὅτι οἱ Ἀλβανοί ἔχουν ἄμεση σχέση ὄχι μέ τούς Βυζαντινούς μά μέ τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες, θά χρησιμοποιήσω σάν συγκριτικά στοιχεῖα: 1. Τήν Ἑλληνική Μυθολογία, τούς Θρύλλους καί τίς Παραδόσεις τῶν Ἀρχαίων. 2. Τά ἱστορικά δεδομένα. 3. Τά ἤθη καί τά ἔθιμα. 4. Τήν Λατρεία καί τίς Θρησκευτικές δοξασίες. 5. Τήν Γλῶσσα καί 6. τήν ἀνθρωπολογική σύγκριση τῶν δύο Λαῶν.

Δέν ἀναφέρω τήν «Ἐθνική συνείδηση» πού ὁπωσδήποτε ὑπάρχει μέχρι τώρα στούς Ἀρβανίτες. καί πού ὁ Κορδάτος τήν θεωρεῖ ἀποφασιστικό στοιχεῖο, γιατί ἡ διαμόρφωση «Ἐθνικῆς Συνείδησης» δέν εἶναι ἀντικειμενικό στοιχεῖο, μά ἀποτέλεσμα προπαγάνδας, εἶναι δηλαδή ἐπίκτητο καί ἐπισφαλές στοιχεῖο, εἰδικά στά νεώτερα χρόνια.

Ἀξίζει ὅμως νά τονίσουμε ἐδῶ ὅτι οἱ Ἀρβανίτες στόν Ἑλλαδικό χῶρο, εἶναι αὐτοί πού ἀπό τόν 14ο αἰώνα σφυρηλάτησαν τήν νεοελληνική ἐθνική συνείδηση, ἀντικαθιστώντας ἔτσι τήν μέχρι τότε ἐπικρατοῦσα στό Βυζάντιο Θρησκευτική συνείδηση, στόν βωμό τῆς ὁποίας θυσιάστηκε ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμός, τό λατρευτικό του σύστημα καί ὁ ἀνεπανάληπτος πολιτισμός του.

Οἱ Ἀρβανίτες, σάν βασικός κορμός τοῦ Λαοῦ πού δημιούργησε τήν νεώτερη Ἑλλάδα, ἑπόμενο λοιπόν εἶναι νά ἔχουν βαθειά Ἑλληνική συνείδηση καί μάλιστα ὄχι ἐπίκτητη καί πλασματική.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΛΑΣΓΟΙ

Τό κλειδί γιά νά έρμηνεύσουμε καί νά δώσουμε λύσεις στά ἱστορικά προβλήματα ὄχι μόνον τοῦ Ἑλλαδικοῦ μά καί ἑνός εὐρύτερου χώρου πού περιλαμβάνει τήν Βαλκανική, τήν Ἰταλική Χερσόνησο, τήν Μ. Ἀσία μέ τόν Εὔξεινο καί τήν Προποντίδα, τήν Κύπρο, Κρήτη καί τά παράλια τῆς Β. Ἀφρικῆς, εἶναι οἱ λεγόμενοι Πελασγοί.

Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο γράφτηκαν γιά τούς Πελασγούς πάρα πολλά καί διατυπώθησαν πολλές θεωρίες ἀπό τίς ὁποῖες ἄλλες μέν θεωροῦν τούς Πελασγούς κοινούς προγόνους τῶν Ἰλλυριῶν (ἀρχαίων προγόνων τῶν Ἀλβανῶν) καί ὅλων τῶν ἀρχαιοελληνικῶν Φύλων, ἄλλες θεωροῦν τούς Πελασγούς καθαρά καί μόνον Ἰλλυριούς, ἄλλες θεωροῦν τούς Πελασγούς σάν ἕνα ἀπό τά πολλά φύλα πού ἐποίκησαν τήν Ἑλλάδα καί ἐπομένως κατά τίς ἀντιλήψεις τοῦ καθ' ἑνός ἀπ' αὐτούς, οἱ Πελασγοί εἴτε εἶναι Ἑλληνικό Φύλο, εἴτε εἶναι ἐξωελληνικό (Προελληνικό) Φύλο.

Ἡ ἐπικρατούσα ἐντός καί ἐκτός Ἑλλάδος ἄποψη, θεωρεῖ τούς Πελασγούς Προέλληνες. Ἀπό δῶ προκύπτουν τά ἐπιστημονικά ἀδιέξοδα πού ὑπερπηδοῦνται μέ ὑποθέσεις ἐπί ὑποθέσεων.

Ἐμεῖς θά ξεκινήσουμε ἀπό τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς καί τίς περί Πελασγῶν γνῶμες τους.

Κατ' ἀρχήν βέβαια πρέπει νά ἐπισημάνουμε τίς ἀρχαῖες παραδόσεις καί τούς θρύλλους, σύμφωνα μέ τούς ὁποίους οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι πού ἐποίκησαν τήν χώρα πού λέγεται Ἑλλάδα, ἦσαν οἱ λεγόμενοι Πελασγοί. Καί ἡ Ἑλλάδα, προτοῦ ὀνομαστεῖ Ἑλλάδα λεγόταν Πελασγιῶτις ἤ Πελασγία.

Πρίν προχωρήσουμε χρειάζεται νά ἐπισημάνουμε πώς ἀπό τά παραδεδομένα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, Ἱστορικῶν καί Γεωγράφων, πρέπει νά διακρίνουμε, ἐκεῖνα πού οἱ ἴδιοι ἀναφέρουν σάν **πληροφορίες** ἀτόμων ἤ Λαῶν, σάν μύθους ἤ Λαϊκές Παραδόσεις, ἀπό τίς δικές τους γνῶμες καί **συμπεράσματα** καί νά μή τά **συγχέουμε.**

βλπ. λ.χ. Ἡρόδοτο: Α 56, 57, 146,Β 171,Ζ 95,Η 73.

ΜΥΘΟΙ – ΘΡΥΛΟΙ – ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Οἱ Θρύλλοι καί οἱ πανάρχαιες Λαϊκές παραδόσεις, συμφωνοῦν πώς οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι πού ἐποίκησαν τόν χῶρο πού ὀνομάζεται Ἑλλάδα ἦσαν οἱ Πελασγοί. Ἡ Ἑλλάδα ὀνομαζόταν προηγούμενα Πελασγιῶτις ἤ Πελασγία καί οἱ κάτοικοί της Πελασγοί ἤ Πελασγιῶτες. *

Στήν ἐποχή, ὄχι μόνο τῶν Κλασσικῶν, ἀλλά καί τοῦ Ὁμήρου, οἱ Πελασγοί ἀποτελοῦν μακρινή ἀνάμνηση, θρύλλο καί παράδοση,. Εἶναι φανερό πώς ἡ παρουσία τους ἀναφέρεται σέ πολύ παλαιά καί δυσερεύνητα χρόνια. Τόσο μακρυνά πού, ἡ ἀνυπαρξία ἱστορικῶν στοιχείων καί ἡ διαφορετικότητα τοῦ ὀνόματός τους ἀπό τούς Κλασσικούς Ἕλληνες καί ἀπό τούς προκλασσικούς Ἀχαιούς, νά δημιουργεῖ ἀπορίες στούς ἀσχολούμενους μέ τό θέμα τῶν Πελασγῶν, ἐρευνητές.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐρευνητές καί αὐτός ὁ Ὅμηρος μέ τόν Ἡσίοδο, βρίσκονται σέ ἀμηχανία, γιατί ἀπό τή μιά μεριά ἀκοῦνε τίς Λαϊκές παραδόσεις γιά καταγωγή τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων ἀπό τούς Πελασγούς καί ἀπό τήν ἄλλη διαπιστώνουν πώς οἱ Πελασγοί δέν μπορεῖ νά εἶναι αὐτό πού λέει ὁ λαός καί οἱ Ἱερεῖς του, ἀφοῦ πιά δέν «ὑπάρχουν»

Γιά τήν ἀκρίβεια δέν ὑπάρχει πιά ἡ ὀνομασία «Πελασγοί», ἐνῶ ὁ Λαός ὑπάρχει μέ διαφορετική πιά ὀνομασία (Ἀχαιοί, Δαναοί, Ἕλληνες), πράγμα βέβαια πού δέν ἦταν τόσο εὔκολο νά τό συνειδητοποιήσουν καί νά τό ἀποδεχτοῦν, ὅσο κι ἄν ἐπέμεναν σ' αὐτό οἱ θρύλλοι καί οἱ παραδόσεις.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τίς παραδόσεις πού μᾶς διασώζει ὁ
«Ἀντίθεον Πελασγικόν (Ἔθνος) ἐν ὑψικόμοις ὄρεσι Γαῖα μέλαιν' ἀνέδωκεν, ἵνα θνητῶν γένος εἴη».

Δηλαδή, «τό ἰσόθεο Πελασγικό Ἔθνος, τό ξεφύτρωσε πάνω στά πυκνοδασομένα βουνά ἡ μαύρη Γῆς, γιά νά γίνει ὁ γεννάρχης ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους». Βλέπουμε ἐδῶ, πώς ὁ Ἡσίοδος, ἄν δέν ἔχει τροποποιήσει τήν παράδοση πώς οἱ Πελασγοί εἶναι γεννήτορες τῶν Ἑλλήνων, μᾶς μεταφέρει τήν πεποίθηση πώς οἱ Πελασγοί εἶναι γεννήτορες ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Μιά παραπλήσια παράδοση, θέλει τούς Πελασγούς τόσο πανάρχαιους, ὥστε νά ἔχουν γεννηθῆ πρίν κι ἀπό τήν Σελήνη, γι' αὐτό τούς ἀποκαλοῦν Προσέληνες ἤ Προσέλανες (Δωρικός τύπος τῆς Σελήνης, Σελάνα).

Σάν πιό ἀρχαῖος Λαός τῆς Ἑλλάδας ἀναφέρονται οἱ Ἀρκάδες πού κατά τίς πάντα ἐπιφυλακτικές ὑποθέσεις, ἦταν ὁ Λαός πού διασώθηκε ἀπό ἕναν καταστροφικό κατακλυσμό, πού πέρασε στίς Ἑλληνικές παραδόσεις, σάν «Κατακλυσμός τοῦ Δευκαλίωνος». Εἶναι λογικό οἱ κάτοικοι τῆς ὀρεινῆς Ἀρκαδίας νά διέφυγαν ἀπό μιά τέτοια κατακλυσμική καταστροφή.

Μά σάν πρῶτος Βασιληᾶς αὐτοῦ τοῦ πανάρχαιου Ἀρκαδικοῦ Λαοῦ,

βλπ. Ἡρόδοτο Α 56,57,146, Β 171 κ.λπ.

ἀναφέρεται ἀπό τούς μύθους ὁ Πελασγός, ὁ ὁποῖος σάν πρῶτος ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά εἶναι γιός ἀνθρώπου, ἀλλά Θεοῦ. Εἶναι λοιπόν ὁ Πελασγός, γιός τοῦ Δία καί τῆς Γῆς. Τοῦ Πατέρα Ἥλιου καί τῆς Μητέρας Γῆς.

Πολύ ἀργότερα ὁ Ἡρόδοτος θά μᾶς διασώσει καί μιάν ἄλλη παράδοση σύμφωνα μέ τήν ὁποία, ἡ Ἑλλάδα παλιότερα ὀνομαζόταν ὅλη Πελασγία: «Τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δέ Πελασγίας καλουμένης» (II, 56).

Ὁ Ἡρόδοτος τά ἔχει πραγματικά χαμένα μέ τό θέμα τῶν Πελασγῶν γιατί ἀπό τή μιά ἀναφέρει τίς Λαϊκές παραδόσεις σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες οἱ Ἴωνες εἶναι Πελασγοί («Ἑόντα τό ἀρχαῖον, τό μέν (Ἰωνικόν) Πελασγικόν, τό δέ (Δωρικόν) Ἑλληνικόν Ἔθνος»), οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι Πελασγοί (VII, 95), οἱ Αἰολεῖς εἶναι Πελασγοί (II, 171) καί οἱ Δωδωναῖοι ἐπίσης εἶναι Πελασγοί, μά τόν προβληματίζουν μερικά πράγματα πού θά δοῦμε πιό κάτω. Λέει καί κάτι ἀκόμα πιό γενικό καί σημαντικό ὁ Ἡρόδοτος ἤ γιά νά ἀκριβολογοῦμε, μεταφέρει μιά σημαντική Λαϊκή πεποίθηση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία, ὅλο τό Ἑλληνικό γένος, ὅλη ἡ Ἑλληνική Φυλή, δέν εἶναι παρά κομμάτι τοῦ Πελασγικοῦ Ἔθνους (I. 58).

Ὁ Μεγάλος Τραγικός Ποιητής τῆς ἀρχαιότητας, ὁ Αἰσχύλος, στίς «Ἱκέτιδες», μεταφέρει κι αὐτός τήν παλιά πανελλήνια παράδοση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία, στά πανάρχαια χρόνια οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἑνωμένοι σ᾽ ἕνα ἑνιαῖο κράτος πού ἄρχιζε ἀπό τήν Πελοπόννησο καί ἔφτανε ὡς τήν Ἰλλυρία: «Ἐκείνου πού κατοίκησε ἀπό τά παμπάλαια χρόνια αὐτήν τήν χώρα, εἶμαι γώ παιδί ὁ Πελασγός, ὁ ἀρχηγός αὐτῆς τῆς χώρας καί ἀπό μένα πῆρε τό ὄνομά του τό γένος τῶν Πελασγῶν, πού καρποῦται τή γῆ, ἀπ᾽ ὅπου περνάει ὁ δύσβατος Στρυμώνας. Τό κράτος μου ἁπλώνεται μέχρι τῶν Περραιβῶν τήν χώρα, πέρα ἀπό τήν Πίνδο καί τήν χώρα τῶν Παιόνων καί τῶν βουνῶν τῆς Δωδώνης. Φτάνουν μάλιστα τά σύνορά του ὡς τήν ὑγρή Θάλασσα. Σ᾽ ὅλ᾽ αὐτά ἔχω τήν ἐξουσία».

Ἐδῶ ὁ Αἰσχύλος προσπαθεῖ νά ἐπισημάνει πώς οἱ Ἕλληνες ἀπό τά παμπάλαια χρόνια ἦσαν ἑνωμένοι καί στή συνέχεια πολυδιασπάστηκαν καί προφανῶς νά ὑπαινίσεται ἕνα κήρυγμα ἑνότητας.

Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τήν Θεσσαλία «Πελασγικόν Ἄργος», πού σημαίνει Πελασγικό κάμπο, Πελασγική Πεδιάδα καί τούς Θεσσαλούς τούς ἀποκαλεῖ «Πανέλληνες». Παράλληλα ἀποκαλεῖ διά στόματος τοῦ Ἀχιλλέα, τόν Δία, «Δωδωναῖο Πελασγικό» ἡ δέ Ἱκεσία τοῦ Ἀχιλλέα πρός τόν Δία τόν Δωδωναῖο εἶναι Ἱκεσία πρός τόν μεγαλύτερο πατρογονικό του θεό. Παρ᾽ ὅλα αὐτά ὁ ἴδιος ὁ Ὅμηρος, ἀναφέρει σάν συμμάχους τῶν Τρώων, ἕνα Λαΐσκο τῆς Θράκης πού τούς ἀποκαλεῖ Πελασγούς. Τί συμβαίνει;

Πῶς εἶναι δυνατόν νά ἀποκαλεῖται Πελασγία, ἡ Πελοπόννησος, ἡ Ἤπειρος καί ἡ Θεσσαλία, ἡ Δῆλος, ἡ Λέσβος, καί ὅλη ἡ Ἑλλάδα, πῶς εἶναι δυνατό νά ἀποκαλοῦνται Πελασγοί ὅλοι οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες καί ὁ Ὅμηρος ταυτόχρονα νά ὀνοματίζει Πελασγούς συμμάχους τῶν Τρώων, ἕναν Λαΐσκο τῆς

Θράκης; Πῶς εἶναι δυνατό να θεωρεῖ τούς Ἕλληνες Πελασγούς ὁ Ἡρόδοτος καί ἀπό τήν ἄλλη να βγαίζει τό δικό του συμπέρασμα πώς οἱ Πελασγοί δέν ἦσαν Ἕλληνες ἀλλά Βάρβαροι καθώς θά δοῦμε ἔκπληκτοι πιό κάτω; Καί πῶς μερικοί σύγχρονοι ἐρευνητές παραβλέποντας τίς παραδόσεις πού μεταφέρει ὁ Ἡρόδοτος καί στηριζόμενοι μόνο καί ἀποκλειστικά στά συμπεράσματά του, ἀποφαίνονται καί αὐτοί πώς οἱ Πελασγοί δέν ἦσαν Ἕλληνες, ἀλλά... Προέλληνες, πού σημαίνει τό ἴδιο;

Γιά νά βροῦμε ἄκρη καί νά ὁδηγηθοῦμε σέ σωστά συμπεράσματα, πρέπει νά καταχωρήσουμε τά σχετικά χωρία τοῦ Ἡροδότου, νά δοῦμε τί ἀπ' αὐτά πού παραθέτει εἶναι παραδόσεις Λαϊκές καί τί εἶναι γνῶμες καί συμπεράσματα δικά του, πράγματα ἄλλωστε πού ὁ ἴδιος ὁ Ἡρόδοτος ἔχει τήν εὐαισθησία νά τά διαχωρίζει.

Θά ἀναγκαστοῦμε νά ξαναπαραθέσουμε τίς πληροφορίες του σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες οἱ Ἴωνες, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Ἀρκάδες, κλπ. ἦσαν Πελασγοί. Κατονομάζει τό Ἰωνικό Ἔθνος Πελασγικό καί τό Δωρικό, Ἑλληνικό, ἀλλά στή συνέχεια λέει πώς τό Δωρικό ἦταν στήν ἀρχή «ἀσθενές καί πολυπλάνητον, ἀποσπασθέν, ἐνωρίς ἀπό τοῦ Πελασγικοῦ, είς ὅ ἀνῆκε καί τό Ἰωικόν». Δηλαδή δέν ἀφήνει κανένα Ἑλληνικό φύλο,πού νά μή ἀνάγει τήν καταγωγή του στούς Πελασγούς. Μά νά τί συμπέρασμα βγάζει καί τί συμπεράσματα μποροῦμε ἐμεῖς νά βγάλουμε ἀπ' αὐτά πού παραθέτει:

«Ποιά γλῶσσα μιλοῦσαν οἱ Πελασγοί δέν ξέρω νά πῶ μέ βεβαιότητα. Ἄν ὅμως πρέπει νά πῶ τή γνώμη μου βασισμένος στούς Πελασγούς πού καί τώρα ἀκόμα κατοικοῦν... στήν πόλη Κρηστῶνα... Πλακία καί Σκυλάκη... οἱ Πελασγοί μιλοῦσαν βαρβαρικά. Ἄν ὡστόσο αὐτό ἰσχύει γιά τό σύνολο τῶν Πελασγῶν, ὅμως τό **Ἀττικόν Ἔθνος, κι ἄς ἦταν Πελασγικό,** ἔτσι πού μεταβλήθηκε σέ Ἑλληνικό, ἄλλαξε τή γλῶσσα του.

Τό Ἑλληνικό Ἔθνος, ἀφότου φάνηκε (στόν κόσμο) τήν ἴδια πάντα γλῶσσα μιλάει — **αὐτή εἶναι ἡ πεποίθησή μου(!).** Ἀφ' ὅτου ὅμως **ξέκοψε ἀπό τό Πελασγικό,** ἀδύνατο τότε καί στήν ἀρχή μικρό, αὐξήθηκε ὕστερα καί πλήθυνε σέ Ἔθνη, καθώς προσχώρησαν κυρίως σ' αὐτό οἱ Πελασγοί, ἀλλά καί πολλά ἄλλα βαρβαρικά φύλα. Τέλος εἶμαι τῆς γνώμης πώς τό Πελασγικό Ἔθνος πρωτύτερα καί ἐφ' ὅσον ἦταν Βαρβαρικό ποτέ δέν γνώρισε μεγάλη δύναμη». (Μετάφραση Δ. Ν. Μαρωνίτη, Ι. 57 - Ι. 58).

Καθ' ἕνας καταλαβαίνει πώς ὁ Ἡρόδοτος ἐδῶ ἔχει σκοντάψει στήν λαθεμένη πεποίθησή του —πού τήν ἀναφέρει ἄλλωστε— πώς οἱ Ἕλληνες ἀφ' ὅτου φάνηκαν στόν κόσμο μιλάνε τήν ἴδια γλῶσσα καί στό γεγονός πώς στίς μέρες του, Ἔθνος μέ τό ὄνομα Πελασγοί δέν ὑπάρχει καί οἱ τρεῖς πολιτειοῦλες πού μιλοῦσαν Πελασγικά, τοῦ ἐδραιώνουν τήν ἄλλη πεποίθηση, πώς τό Πελασγικό Ἔθνος πρέπει νά ἦταν ἕνα ἀδύνατο καί ἀπ' ὅτι συμπεραίνει ἀπό τή γλῶσσα, Βάρβαρο Ἔθνος.

Σέ ἄλλο χωρίο του ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει πώς «ὑπό τῶν Πελασγῶν ὠνομάσθησαν τό πρῶτον οἱ θεοί, πλήν τοῦ Ποσειδῶνος καί ὑπ' αὐτῶν ὡρίσθησαν αἱ θυσίαι καί τά Μυστήρια». *

Ἀλλά καί τά γράμματα προβληματίζουν τόν Ἡρόδοτο μιᾶς καί ἀποκαλοῦνται στήν ἐποχή του «Πελασγικά».

Κανείς δέν θἄθελε νά βρεθεῖ στή δύσκολη θέση τοῦ Ἡρόδοτου ἀραδιάζοντας τόσες ἀντιφάσεις γιά τό ἴδιο θέμα.

Προφανῶς κοντά στ' ἄλλα ὁ Ἡρόδοτος θά πίστευε πώς τό ὄνομα «Ἕλληνες», ἦταν ἀνέκαθεν τό ὄνομα τοῦ Λαοῦ πού περιγράφει.

Ὁ Ἡρόδοτος, ἔχοντας σάν γνώμονα τήν Πεποίθηση του πώς ἡ γλῶσσα ἑνός λαοῦ δέν μεταβάλλεται («τό Ἑλληνικό Ἔθνος ἀφ' ὅτου φάνηκε μιλάει πάντα τήν ἴδια γλῶσσα — αὐτή εἶναι ἡ πεποίθησή μου») καί τό πολύ διαδεδομένο στήν ἐποχή του, πώς κριτήριο Ἑλληνικότητας ἦταν ἡ γλῶσσα, ἀμφισβητεῖ τίς Λαϊκές παραδόσεις καί προσπαθεῖ νά τίς ἑρμηνεύσει μέ λαθεμένο ὅμως γνώμονα, γιαυτό ἀραδιάζει ἀντιφατικά συμπεράσματα. Ἀφοῦ, λέει, τό Ἑλληνικό Ἔθνος ἀποσπάσθηκε ἀπό τό Πελασγικό, στή συνέχεια μᾶς λέει πώς στό Ἑλληνικό προστέθηκε καί τό Πελασγικό καί ἄλλα βαρβαρικά φύλα. Ποιά εἶναι αὐτά τά βαρβαρικά φύλα δέν κατονομάζει.

Τό Ἀττικό Ἔθνος τό θεωρεῖ μέν Πελασγικό, ἀλλά προσθέτει πώς μεταβλήθηκε σέ Ἑλληνικό καί ἄλλαξε τή γλῶσσα του. Μά ἔχει πεῖ ταυτόχρονα πώς τό Ἑλληνικό εἶναι κομμάτι τοῦ Πελασγικοῦ, πώς οἱ Ἕλληνες πάντα μίλαγαν τήν ἴδια γλῶσσα κλπ. κλπ. Τό πράγμα δέν εἶναι τόσο τραγικό στό μπέρδεμά του ὅσο φαίνεται ἤ ὅσο φαινόταν στόν Ἡρόδοτο.

Στήν Ἀθήνα ὑπῆρχαν οἱ λεγόμενες «Ἀτθίδες» δηλ. ἱστορικά χρονικά τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Ἀττικῆς πού δυστυχῶς δέν διασώθηκαν, μά στίς ὁποῖες Ἀτθίδες ἀναφέρονταν ἡ Πελασγική καταγωγή τῶν Ἀθηναίων! Τό πιό παλαιό τεῖχος τῆς Ἀκρόπολης λεγόταν «Πελασγικό». Μά ὁ Ἡρόδοτος, πού τόσο θαύμαζε τούς Ἀθηναίους καί γιά τήν ἀνδρεία τους καί τή δύναμή τους καί τήν Σοφία τους, ἦταν ἀδιανόητο νά τούς ταυτίσει μέ αὐτούς τούς Πελασγούς τῆς Πλακίας, τῆς Σκυλάκης καί τῆς Δωρικῆς Κρηστῶνας στήν Ἰταλία, πού μιλοῦσαν μιά γλῶσσα βάρβαρη, καθώς ὁ ἴδιος μέ τά ἴδια του τ' ἀφτιά διαπίστωσε! Ὅλ' αὐτά εἶχαν ἑδραιώσει τήν πεποίθησή του πώς οἱ Πελασγοί δέν μπορεῖ νά εἶναι αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες στήν ἐξέλιξή τους, καθώς ἄλλωστε δέν μποροῦν νά κατανοήσουν οἱ σημερινοί ἐρευνητές πώς οἱ ἀγράμματοι Ἀρβανίτες τοῦ 14ου ἤ τοῦ 18ου αἰῶνα ἔχουν σχέση μέ τόν Ὅμηρο, τόν Περικλῆ, τόν Ἐπαμεινώνδα ἤ τόν Θεμιστοκλῆ.

Μά ὁ Σοφός Πλάτωνας εἶχε ὁπωσδήποτε τίς ἀμφιβολίες του στά συμπεράσματα τοῦ Ἡρόδοτου, γιατί τόν ἀκοῦμε στόν «Κρατύλο» του νά λέει: «Κάθε τί πού ἐμεῖς σήμερα δέν κατανοοῦμε καί δέν γνωρίζουμε στή γλῶσσα, ἐνδέχεται νά εἶναι Βαρβαρικό, ἀλλ' ἐνδέχεται ἐπίσης νά μήν εἶναι ἀλλά νά

φαίνεται τέτοιο ἕνεκα τῆς παλαιότητος». Δηλαδή μέ ἁπλά λόγια, ὁ Πλάτωνας ἐντοπίζει ἐδῶ τό φαινόμενο τῆς ἐξέλιξης τῆς γλῶσσας ἤ ἀλλοιῶς θέτει ἐπί τάπητος ἕνα βασικό κανόνα τῆς ἐπιστήμης τῆς γλωσσολογίας.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀγνοώντας αὐτόν τόν κανόνα καί πεπεισμένος πώς ἡ γλῶσσα δέν μεταβάλλεται, ἔβγαλε λαθεμένα συμπεράσματα, ἀλλά ταυτόχρονα παρέθεσε καί τίς Λαϊκές παραδόσεις ὥστε ἐμεῖς τώρα νά βρεθοῦμε σέ πλεονεκτικότερη θέση κι ἀπό τόν ἴδιο, ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐξαγωγή συμπερασμάτων γιά τά ἴδια πράγματα.

Οἱ Πελασγοί, καθώς θά δοῦμε πιό κάτω ἐγκαταστάθηκαν σε μιάν ἔκταση πού ἀρχίζει ἀπό τήν Ἰταλική Χερσόνησο, περνάει ἀπό τήν Βαλκανική, τήν Μ. Ἀσία καί τελειώνει στά παράλια τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς. Αἰῶνες μετά τήν ἀρχική αὐτή ἐγκατάσταση, εἶναι πολύ λογικό καί φυσιολογικό, ἡ γλῶσσα τῶν Πελασγῶν τῆς Ἰταλίας μέ τήν γλῶσσα τῶν Πελασγῶν τῆς Ἑλλάδας, τῆς Θράκης, τῆς Μ. Ἀσίας ἤ τῆς Β. Ἀφρικῆς, νά ἔχει διαφορά. Ἄν ὑπῆρξαν Πελασγοί ἀποκομένοι ἀπό πλησιόχωρους Λαούς, θά διατήρησαν τήν πατροπαράδοτη γλῶσσα. Οἱ Πελασγοί πού θά ἀπόμειναν στήν ἀρχική κοιτίδα τῆς μεγάλης Πελασγικῆς μετανάστευσης, θά μιλοῦσαν τήν πατροπαράδοτη γλῶσσα. Σήμερα οἱ Ἀρβανίτες διασώζουν τόν βασικό κορμό τῆς παλιᾶς αὐτῆς Πελασγικῆς γλῶσσας καθώς θά δοῦμε πιό κάτω.

Εἴδαμε πώς ὁ Ἡρόδοτος, μέ ἀποδεδειγμένα λαθεμένα κριτήρια, ἀποκαλεῖ «Βαρβάρους» τούς Πελασγούς, εἴδαμε ἀκόμα πώς οἱ Λαϊκές παραδόσεις τούς θέλουν γεννήτορες τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ἔχοντας ὑπ᾿ ὄψει του ὄχι μόνο τίς παραδόσεις, πού θά εἶχαν ὁπωσδήποτε λιγοστέψει στήν ἐποχή του, ἀλλά καί τούς προηγούμενους ἀπ᾿ αὐτόν συγγραφεῖς καθώς τόν Ἡρόδοτο, τόν Θουκυδίδη κλπ. βγάζει τό δικό του συμπέρασμα, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο «Ἦν γάρ δή καί τό τῶν Πελασγῶν γένος Ἑλληνικόν». Ὁ ἄνθρωπος βλέπει πώς δέν εἶναι δυνατό νά θεωρηθεῖ βαρβαρικό τό γένος τῶν Πελασγῶν, ἀλλά ἔτσι καθώς μᾶς τό λέει εἶναι σά νά θεωρεῖ τούς Πελασγούς ἕνα ἀπό τά πολλά Ἑλληνικά φῦλα. Καί ἄν πραγματικά ἦταν κάτι τέτοιο, τότε ἀσφαλῶς ἦταν κάτι ἀσήμαντο, καθώς συμπεραίνει καί ὁ Ἡρόδοτος.

Ἀλλά πῶς εἶναι δυνατό νά εἶναι καί νά θεωρεῖται ἀδύνατο, ἀφοῦ παράλληλα θεωρεῖται γενάρχης τῶν Ἑλλήνων καί ἐποικιστής τῶν μέχρι τότε γνωστῶν Ἑλληνικῶν περιοχῶν;

Καθώς ἀναφέρει ὁ μεγάλος Γεωγράφος τῆς ἀρχαιότητας Στράβων. «Οἱ Πελασγοί ἦσαν ἀρχαῖον φῦλον κατά τήν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπιπολάσαν καί μάλιστα παρά τοῖς Αἰολεῦσι τοῖς κατά Θετταλίαν... καί τῆς Κρήτης ἔποικοι γεγόνασι ὥς φήσιν Ὅμηρος... καί τό πελασγικόν Ἄργος ἡ Θετταλία λέγεται... πολλοί δέ καί τά Ἠπειρωτικά Ἔθνη, Πελασγικά εἰρήκασι... τόν τε Δίαν τόν Δωδωναῖον, αὐτός ὁ Ποιητής (Ὅμηρος) ὀνομάζει Πελασγικόν... καί τήν Λέσβον

Πελασγίαν φησίν Ἔφορος κληθεῖναι, Ἀντικλείδης δέ πρώτους φησίν αὐτούς τά περί τήν Λήμνον, καί τήν Ἴμβρον οἰκῆσαι καί δή τούτῳ τινάς καί μετά Τυρρηνοῦ τοῦ Ἄβυος εἰς Ἰταλίαν συνάραι καί οἱ τήν Ἀτθίδα συγγράψαντες ἱστοροῦσι περί τῶν Πελασγῶν ὡς ἐν Ἀθήναις γενομένων...»

Ἀπ' ὅτι βλέπουμε ὁ Στράβων παραθέτει ἐκτός ἀπό λαϊκές παραδόσεις καί ἀπόψεις προγενεστέρων του συγγραφέων, σάν τοῦ Ἔφορου, τοῦ Ἀντικλείδη καί ἐκείνων πού συνέγραψαν τίς περίφημες «Ἀτθίδες», μά κι αὐτός δέν μπορεῖ νά ρίξει φῶς στό μυστήριο τῶν Πελασγῶν.

Ἀλλ' ἄς ξαναγυρίσουμε στή γνώμη τοῦ Διονύσιου τοῦ Ἀλικαρνασσέα πού κατονομάζει τούς Πελασγούς Ἑλληνικό Ἔθνος καί τοῦ Ἡρόδοτου πού τό κατονομάζει ἀδύνατο. Πέρα ἀπό τή γνώμη τοῦ Στράβωνα πού εἶναι γεωγράφος, ἔχουμε καί τήν ἀρχαιολογική σκαπάνη καί τίς Πελασγικές ὀνομασίες πού ἀρχίζουν ἀπό τήν Ἰλλυρία καί Ἰταλία, περνάνε ἀπό τήν Ἑλλάδα, τήν Μ. Ἀσία καί φτάνουν στά νησιά καί στή Β. Ἀφρική. Πῶς εἶναι δυνατό νά θεωρηθεῖ ἀδύνατο ἕνα τέτοιο Ἔθνος ἤ ἄν εἶναι ἕνα ἀπό τά πολλά Ἑλληνικά Ἔθνη καί μάλιστα αὐτό πού ἔδωσε τή γλῶσσα, τή γραφή, τίς Λατρεῖες καί τούς Θεούς, τότε;... Ἔ, τότε δημιουργεῖται τό περίφημο Πελασγικό ζήτημα πού πονοκεφάλιασε ὅλους τούς ἐρευνητές ἀπό τήν ἀρχαιότητα, ὡς τά σήμερα!

Τό ζήτημα δημιουργήθηκε, ὄχι ἀπό ἀνεπάρκεια στοιχείων, ὅσο ἀπό ἀνεπάρκεια σωστῆς συλλογιστικῆς.

Τά στοιχεῖα, εἶναι: 1) οἱ πανάρχαιες Ἑλληνικές παραδόσεις ἔτσι καθώς μᾶς τίς μετέφεραν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς **χωρίς τά συμπεράσματά τους.** 2) Τά στοιχεῖα τῆς Πελασγικῆς γλῶσσας, πού κατ' εὐτυχῆ συγκυρία, διασώζονται στήν καθομιλούμενη Ἀρβανίτικη γλῶσσα μέχρι σήμερα καί 3) τά πορίσματα τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης.

Ἐκεῖνοι πού δέν θεωροῦν Ἕλληνες τούς Πελασγούς, παρά τίς ἀντίθετες ἀρχαιοελληνικές παραδόσεις, ὁπωσδήποτε ἀγνοοῦν καί τήν Ἀλβανική γλῶσσα, δηλαδή οὐσιαστικά ἀγνοοῦν τήν Πελασγική.

Ὑπάρχουν ὅμως καί οἱ σύγχρονοι Ἀλβανοί ἐρευνητές, πού σέ ἀντίθεση μέ τούς προγόνους τους τοῦ 18ου καί 19ου αἰῶνα, ἀποφαίνονται πώς οἱ Πελασγοί δέν εἶναι οἱ πρόγονοι, οἱ κοινοί πρόγονοι Ἑλλήνων καί Ἰλλυριῶν, καθώς λέει καί ὁ Θουκυδίδης, μά αὐτή ἡ ἐκδοχή, εἰπομένη ἀπό Ἀλβανούς πού ἀρκετοί Ἱστορικοί τούς θεωροῦν κατ' εὐθεῖαν καί ἀποκλειστικούς ἀπογόνους τῶν Πελασγῶν, ἔχει περισσότερη δόση πολιτικῆς καί μικροεθνικιστικῆς σκοπιμότητας, παρά ἐρευνητικῆς προσπάθειας.

Τά στοιχεῖα πού δημιούργησαν τή σύγχιση στούς ἀρχαίους καί στούς νέους ἐρευνητές εἶναι: 1) Ἡ διαφορετικότητα τῆς γλῶσσας, πού ἐπεσήμανε ὁ Ἡρόδοτος, 2) ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος «Πελασγοί», ἀπό τήν ἐποχή κι ὅλας τοῦ Ὁμήρου καί 3) ἡ ἀνυπαρξία ἑνός ἐπώνυμου (Πελασγικοῦ)

πολιτισμοῦ, παρά τίς ἀντίθετες Λαϊκές παραδοσιακές διαβεβαιώσεις.

Στό πρῶτο στοιχεῖο, ἔχουμε νά ἀπαντήσουμε πώς **δέν** πρόκειται γιά διαφορετική γλῶσσα καθώς ἐσφαλμένα πιστεύεται, ἀλλά γιά αὐτή τήν ἴδια τήν Ἑλληνική γλῶσσα στό ξεκίνημά της. Ἤ ἀλλοιῶς, ἡ γνωστή μας Ὁμηρική διάλεκτος καί ἡ Ἀττική, δέν εἶναι παρά ἡ **φυσιολογική ἐξέλιξη** τῆς πανάρχαιας Πελασγικῆς γλῶσσας, πράγμα πού θά μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά τό διαπιστώσουμε στή συνέχεια αὐτῆς τῆς μελέτης. Ἀπό τή στιγμή πού οἱ Πελασγοί ἔχουν ἐγκατασταθεῖ σ' ἕναν χῶρο ἀπό τήν Ἰταλία ὡς τήν Ἀσία καί Β. Ἀφρική, ἑπόμενο εἶναι ἕνα ἁπλό πράγμα: 1) Ἡ διαφοροποίηση κατά τόπους τῆς παλιᾶς κοινῆς γλῶσσας καί 2) οἱ διαφορετικοί **ρυθμοί ἐξέλιξης** τοῦ Πολιτισμοῦ **κατά τόπους**. Στήν Πλακία καί τήν Σκυλάκη, στήν ἐποχή τοῦ Ἡρόδοτου, δηλαδή πολλούς αἰῶνες μετά τήν μεγάλη Πελασγική μεταναστευτική ἐποποιΐα, μιλοῦσαν τά πανάρχαια Πελασγικά ἤ μιά Πελασγική διάλεκτο πού δέν φαίνονταν ἀπό πρῶτο μάτι νά ἔχουν καμιά σχέση μέ τά Πελασγικά τῶν Ἀθηναίων, πού μᾶς εἶναι γνωστά σάν «Ἀττική διάλεκτος».

Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τό δεύτερο στοιχεῖο, δέν ἔχουμε ἐξαφάνιση οὔτε τῶν Πελασγῶν οὔτε τοῦ Ἐθνικοῦ ὀνόματος «Πελασγοί», ἀλλά **ἀντικατάσταση** τοῦ ὀνόματος μόνον μέ πρῶτο τό «Ἀχαιοί», «Δαναοί», Τεμαχισμό τοῦ ἑνιαίου Πελασγικοῦ Ἔθνους σέ Φάρες —γιατί τέτοια ἦταν ἡ δομή τῆς Κοινωνίας τους— σέ πόλεις-κράτη καί γέννηση τῆς **Πολυωνυμίας** τῶν Ἑλληνικῶν Πατριῶν ἤ Λαῶν, σέ Ἀργείους, Μυρμιδόνες, Ἕλληνες, Μινύες, Φλεγύες, Καδμείους κλπ. Στή συνέχεια ἔχουμε —μετά ἀπ' αὐτήν τήν ἀνάλυση— μιά σύνθεση πού ἀρχίζει μέ τήν ἑδραίωση τῶν Δωριέων στό Νότο, σέ Δωριεῖς, Ἴωνες καί Αἰολεῖς καί τέλος τό γενικότερο ὄνομα «ΕΛΛΗΝΕΣ».

Τό θέμα τῆς ἀλλαγῆς τῆς ὀνομασίας ἑνός Λαοῦ, πού περνᾶ ἀπαρατήρητο ἀπό τούς ἐρευνητές τοῦ Πελασγικοῦ ζητήματος, εἶναι ἕνα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο στήν ἱστορία τῶν Λαῶν.

Εἰδικά οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, καθώς καί οἱ σύγχρονοι Ἀρβανίτες, εἶχαν δομημένη τήν κοινωνία τους κατά Πατριές (Φάρες), οἱ ὁποῖες τίς περισσότερες φορές βρίσκονταν σέ ἐμπόλεμη κατάσταση μεταξύ τους παρά τήν συνείδηση τῆς κοινῆς τους καταγωγῆς.

Ὁ ἡγέτης κάθε φάρας μποροῦσε νά γίνει καί ὀνοματοδότης της, ἤ ἐπεκτείνοντας τήν ἐπιρροή του σέ πλησιόχωρες φάρες νά γίνει ὀνοματοδότης δύο, τριῶν ἤ καί περισσοτέρων πατριῶν κ.οκ.

Οἱ Ἀχαιοί τῆς Πελοποννήσου, παρά τό ὅτι ἦσαν ἀρχικά ἕνας μικρός Λαός τῆς χερσονήσου, ἔδωσαν τό ὄνομά τους σέ ὅλους τούς ἐκστρατεύσαντες κατά τῆς Τροίας.

Ἡ Ἑλλάς καί οἱ Ἕλληνες ἀπόχτησαν αὐτή τήν ὀνομασία τους γύρω στό 8° - 7° αἰῶνα π.Χ. καί θά δοῦμε στό σχετικό κεφάλαιο πῶς. Ὁ Ὅμηρος, τούς

---

* Αλλ' η Σκυλάκη και η Πλακία, ήσαν αποικίες των Αθηναίων!

ἐκστρατεύσαντες στήν Τροία, ποτέ δέν τούς ἀποκαλεῖ Ἕλληνες, μήτε τήν χώρα αὐτή Ἑλλάδα.

Οἱ Ἕλληνες καί ἡ Ἑλλάδα ἀναφέρονται μιά-δυό φορές ἀπό τόν Ὅμηρο σάν μιά ἀσήμαντη μικρή χώρα στούς πρόποδες τῆς Πίνδου, πού τά δύο, πιό χτυπητά της χαρακτηριστικά εἶναι ὅτι τήν ἐξουσιάζει ὁ σημαντικότερος ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ, ὁ Ἀχιλλέας καί ὅτι ἔχει πολύ ὄμορφες Γυναῖκες («Ἑλλάδα καλυγύναικα»). Μ' ὅλα ταῦτα στά κατοπινά χρόνια «ἐξαφανίζονται» οἱ Ἀχαιοί καί οἱ Δαναοί καί ἔχουμε πανκυριαρχία τῶν Ἑλλήνων. Δηλαδή αὐτός ὁ μικρός λαός πού δέν εἶχε δά καί ἄντρες παρά ὄμορφες γυναῖκες μόνο, ἔγινε ὀνοματοδότης ὅλων τῶν ὁμοφύλων του καί ἐνῶ ἔχουμε ἐξαφάνιση τῶν Ἀχαιῶν καί κυριαρχία Ἑλλήνων, κανείς δέν τολμᾶ νά πεῖ πώς οἱ Ἕλληνες εἶναι διαφορετικός Λαός ἀπό τούς Ἀχαιούς τοῦ Τρωικοῦ, ἐνῶ ἀγωνίζονται πολλοί νά ἀποδείξουν κάτι παρόμοιο μέ τούς Πελασγούς, πού ἡ σύνδεσή τους μέ τούς Ἕλληνες διατηρεῖται πιό ἔντονα στούς θρύλλους καί στίς παραδόσεις. Ἀλλά, γράφουμε ἱστορία μέ ὁδηγό τό συναίσθημα πού τό προσδιορίζει ἠθικό ἤ ἄλλο συμφέρον;

Βέβαια οἱ Ἀχαιοί συνδέονται μέ τούς κατοπινούς Ἕλληνες καί θά τό τεκμηριώσουμε πιό κάτω μέ τεκμήρια καί συλλογιστική, ἀρκετά διαφορετική ἀπό τίς μέχρι τώρα γνωστές.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στό θέμα τῆς ἀλλαγῆς τῶν Ἐθνικῶν ὀνομάτων τῶν Λαῶν, θά ἀναφέρουμε ἕνα κομμάτι ἀπό τόν «Ἀρχίλοχο» τοῦ Εὐρυπίδη, πού μᾶς διέσωσε ὁ Στράβων: Λέει λοιπόν ὁ Εὐρυπίδης, πώς ὅταν ὁ Δαναός ἦλθε στό Ἄργος, τούς κατοίκους του, «Πελασγιώτας ὠνομασμένους τό πρίν, Δαναούς καλεῖσθαι Νόμον ἔθηκεν» (V, 220 ἐπ.). Δηλαδή ἐδῶ ἔχουμε μιά ἰδιότυπη μεταβολή ὀνομασίας ἑνός Λαοῦ καί ἕνα παράδειγμα «ἐξαφάνισης» - ἀντικατάστασης τοῦ Ἐθνικοῦ ὀνόματος «Πελασγοί» ἀπό τό νέο ὄνομα «Δαναοί». Μά αὐτό καθώς καταλαβαίνετε δέν σημαίνει κά ἐξαφάνησι τοῦ συγκεκριμένου τμήματος τοῦ Λαοῦ τῶν Πελασγῶν...

Πέρα ἀπό τήν Ἑλλάδα πού ἔχει ἀλλάξει ἀρκετές φορές ὀνομασία καί αὐτή τή στιγμή ἀποκαλεῖται ἀπό τούς Ἕλληνες «Ἑλλάς», ἀπό τούς Εὐρωπαίους Greece, ἀπό τούς Τούρκους Γιουνανιστάν κλπ., καί ἄλλα κράτη καί ἄλλοι Λαοί ἔχουν ἀλλάξει ὀνομασίες καί αὐτό σέ καμιά περίπτωση δέν σήμαινε καί ἀφομοίωση ἤ ἐξαφάνιση κἄποιου Λαοῦ. Ἡ Περσία ὀνομάζεται Ἰράν διαφορετικά. Οἱ Ἀλβανοί σήμερα ὀνομάζονται Σκυπετάροι, πρίν χρόνια, Ἀρβανίτες, παλιότερα Ἰλλυριοί καί πιό παλιά βέβαια Πελασγοί. Μά εἶναι ὁ ἴδιος Λαός.

Ἐπειδή οἱ Πελασγοί, οἱ Ἀρχαιοέλληνες καί οἱ Ἀρβανίτες εἶναι ὁ ἴδιος Λαός **στήν ἐξέλιξή του** καί ἐπειδή ἕνα ἀπό τά βασικά χαρακτηριστικά του γνωρισματα εἶναι ἡ κατά Πατριές-Φάρες δομημένη κοινωνία του, θά λάβω σάν παράδειγμα ἀλλαγῆς ὀνομασίας μιά μεγάλη Ἀρβανίτικη Φάρα, τήν Φάρα τῶν

Μπουαίων, πού ἐνῶ κυριάρχισε στήν Ἑλλάδα καί Κ. Ἰταλία γιά 6 αἰῶνες, τώρα πιά συναντάμε σπάνια τό ἐπίθετο Μπούας. Τί ἀπόγινε αὐτή ἡ κραταιά καί ἡ πολυπληθέστερη Ἀρβανίτικη Φάρα;

Ἕνας ἐπιπόλαιος συλλογισμός θά μᾶς ὁδηγοῦσε στό λαθεμένο συμπέρασμα πώς ἐξαφανίστηκε. Αὐτό ἄλλωστε ὑποστηρίζει καί ὁ Μπίρης στό «Ἀρβανίτες-Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ». Μά δέν ἐξαφανίστηκε ἡ φάρα τῶν Μπουαίων, ἀλλά συνέβη μ' αὐτή, ὅ,τι σέ ἀναλογία συνέβη μέ τούς Πελασγούς: Ἀλλαγή ὀνομασίας.

Ὅμοια μέ τούς ἀρχαιοέλληνες, οἱ Ἀρβανίτες πού διακρινόντουσαν γιά τήν ἰσχύ καί τή δύναμή τους, ξέκοβαν ἀπό τήν φάρα καί δημιουργοῦσαν δική τους Φάρα, μέ τήν ἔννοια πώς γίνονταν ἀνορθόδοξα ἀρχηγοί Φάρας, χωρίς δηλαδή νά εἶναι Πρωτότοκοι ἤ ἐπέβαλλαν τό δικό τους ὄνομα ἀντί τό πατρογονικό. Ἔτσι Μπουαῖοι ἦσαν οἱ Κλαδάδες τοῦ Μωρηά πού ἀνάδειξαν τόν μεγάλο Κροκόνδυλο Κλαδᾶ. Ἐδῶ ὁ Κλαδᾶς φέρεται ὀνοματοδότης τῆς ἑπόμενης ἀπ' αὐτό γενιᾶς τῶν Μπουαίων καί γιά τήν ἀκρίβεια ἑνός τμήματος αὐτῆς.

Μπουαῖοι ἀκόμα ἦσαν οἱ Σπαταῖοι. Ὁ Σπάτας Μπούας ἔγινε ὀνοματοδότης τῆς ἑπόμενης ἀπ' αὐτόν γενιᾶς του.

Μπουαῖοι ἦσαν καί οἱ Γριβαῖοι. Κάποιος Γρίβας (Γκρίζος) Μπούας, ἔγινε ὀνοματοδότης τῆς δικῆς του γενιᾶς. Ὁ Μερκούρης Μπούας ἔγινε ὀνοματοδότης τῆς Φάρας τῶν Μερκούρηδων. Ὁ Μουρίκης Μπούας, ἔγινε ὀνοματοδότης τῆς Φάρας τῶν Μουρίκηδων κλπ.

Τώρα πιά Φάρα Μπουαίων στήν Ἑλλάδα, τήν Ἰταλία καί Ἀλβανία, ἴσως δέν ὑπάρχει, ἀλλά οἱ Κλαδάδες, οἱ Γριβαῖοι, οἱ Μερκούρηδες, οἱ Μουρίκηδες, σάν τούς ἀρχαίους Ἕλληνες διατηροῦν τήν ἀνάμνηση τῆς κοινῆς τους καταγωγῆς ἀπό τήν μεγάλη Φάρα τῶν Πελασγῶν (μέ συγχωρεῖτε τῶν Μπουαίων).

Στά κεφάλαια πού ἀκολουθοῦν θά τεκμηριώσουμε καλλίτερα τόν ἰσχυρισμό μας, πώς οἱ Πελασγοί δέν ἐξαφανίστηκαν, δέν ἦσαν ἕνα ἀπό τά πολλά Ἑλληνικά Φύλλα, δέν ἦσαν Προέλληνες ἀλλά ἡ Μαγιά τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Ἦταν ἡ Ἑλληνική Φυλή στόν κολοφῶνα τῆς Βιολογικῆς της ἀκμῆς, πού ξεκινῶντας ἀπό τά βουνά τῆς Ἀλβανίας, ἐποίκησε μέ ἕνα ἀνεπανάληπτο μεταναστευτικό ἔπος, τήν Κ. Ἰταλία καί Σικελία, τήν Ἑλλάδα, τήν Μ. Ἀσία καί Β. Ἀφρική. Ἔ, λοιπόν σ' αὐτά ἀκριβῶς τά μέρη, ἀπό τά πανάρχαια χρόνια, μέχρι σήμερα θά συναντήσουμε τόν Ἑλληνισμό!

Τό ἐπίμαχο θέμα εἶναι πώς ἄν ἀποδεχτοῦμε αὐτή τήν ἄποψη —καί δέν νομίζω πώς εὐσταθεῖ κάποια ἀντίθεση— τότε οἱ Ἀλβανοί ἀποδείχνονται οἱ πιό γνήσιοι Ἕλληνες ἤ ἀφοῦ ἀποδείχνονται σάν κοινοί πρόγονοι Ἀλβανῶν καί Ἑλλήνων οἱ Πελασγοί, τότε δέν ὑπάρχει λόγος νά ὑποδαυλίζεται ἕνα παράλογο μῖσος μεταξύ τῶν δύο Λαῶν καί 40 χρόνια τώρα νά βρισκόμαστε

σέ ἐμπόλεμη τυπικά κατάσταση. Λέω ἀποδείχνονται οἱ 'Αλβανοί σάν οἱ πιό γνήσιοι Έλληνες, γιατί πέρα ἀπό τόν κορμό τῆς Πελασγικῆς γλῶσσας πού διασώζει ἡ 'Αλβανική, ὑπάρχουν τά πορίσματα τῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐρευνῶν, τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων, τοῦ χαρακτήρα καί τῆς γενικότερης κοσμοαντίληψης, πού ἔχει μιά πλήρη **αντιστοιχία** μέ τόν προκλασικό τουλάχιστον Ἕλληνα ἤ μέ τόν μεταγενέστερο **Δωριέα**

Τό στοιχεῖο πού διαφοροποιεῖ τούς 'Αρβανίτες ἀπό τούς Ἕλληνες τῆς Κλασσικῆς ἐποχῆς, εἶναι: 1) ἡ πολιτιστική βαθμίδα πού βέβαια δικαιολογεῖται ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψει πώς οἱ 'Αρβανίτες ἦσαν ἀναγκασμένοι ἐπί αἰῶνες νά ζοῦν στό βουνό μέ τό ὅπλο στό χέρι γιά νά διαφυλάξουν τίς βασικές πατροπαράδοτες ἀρχές τους τῆς 'Ελευθερίας, τῆς ὑπερηφάνειας, τῆς ἀνυποταγῆς καί τῆς καθαρότητας τῆς Φάρας, μέχρι τίς μέρες μας, καί 2) ἡ γλῶσσα πού δέν εἶναι παρά ἡ πανάρχαια Πελασγική γλῶσσα καθώς ἐπεσήμαναν ξένοι καί Ἕλληνες ἐρευνητές στά νέα χρόνια. Μά γιά τήν γλῶσσα εἴπαμε λίγα πράγματα καί θά μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά ἀποκαλύψουμε ὁρισμένα θαυμάσια στά εἰδικά κεφάλαια.

Παρεμπιπτόντως θά ἀναφέρουμε πώς τό ζήτημα τῆς γλῶσσας τῶν 'Αρβανιτῶν προβλημάτισε πολλούς σύγχρονους Ἕλληνες ἐρευνητές, πού μέ μεγάλη λύπη τους ἔβλεπαν, πώς οἱ ἥρωες τοῦ 21, «δέν ὡμίλουν τήν 'Ελληνικήν, πάρεξ τήν βάρβαρον 'Αλβανικήν». Δηλαδή ἔπαθαν ὅ,τι ἀκριβῶς ἔπαθε καί ὁ 'Ηρόδοτος ὅταν ἄκουσε τά Πελασγικά στήν Πλακία καί τή Σκυλάκη τοῦ 'Ελλήσποντου καί τοῦ ἦταν ἀδιανόητο νά ὑποθέσει ἔστω, πώς ἡ 'Αττική διάλεκτος καί οἱ λεπτεπίλεπτοι 'Αθηναῖοι εἶχαν κάποια σχέση μέ τούς Πελασγούς καί τήν Βάρβαρη γλῶσσα τους. Ἔτσι ἐνῶ ἀναγκάζεται νά παραθέσει τήν 'Αθηναϊκή παράδοση σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ 'Αθηναῖοι, εἶναι Πελασγικῆς καταγωγῆς, στή συνέχεια μᾶς λέει πώς οἱ 'Αθηναίοι κι' ἄν κατάγονται ἀπό τούς Πελασγούς ἐν τούτοις ἔμαθαν τά 'Ελληνικά καί... ἔγιναν Ἕλληνες.

Οἱ πονοκέφαλοι αὐτοί τῆς γλῶσσας ὑπῆρχαν καί στήν ἀρχαιότητα καί νά οἱ σχετικοί τσακωμοί τῶν Σοφῶν μας προγόνων:

'Ο 'Ηρόδοτος θεωρεῖ τούς Μολοσσούς καί τούς Θεσπρωτούς «Ἕλληνες», ἐνῶ ὁ Θουκυδίδης τούς θεωροῦσε «Βαρβάρους». Βαρβάρους θεωρεῖ καί τούς Χάονες ὁ Θουκυδίδης. Τούς 'Αθαμάνες, ὁ μέν Πλάτων θεωρεῖ «Ἕλληνες» ὁ δέ Στράβων, «Βαρβάρους». 'Απ' αὐτές τίς ἐκτιμήσεις τῶν 'Αρχαίων συγγραφέων ἔχει προκύψει διχόνοια μεταξύ τῶν νέων 'Ελλήνων καί 'Αλβανῶν.

Ἔτσι οἱ μέν ἐπικαλοῦνται τόν 'Ηρόδοτο γιά νά ἀποδείξουν πώς ἡ Θεσπρωτία καί ἡ Μολοσσία εἶναι 'Ελληνικές, οἱ δέ τόν Θουκυδίδη, γιά νά ἀποδείξουν πώς τά μέρη αὐτά εἶναι 'Αλβανικά. Ἄλλοι προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν πώς ἔχει δίκιο ὁ 'Ηρόδοτος ἄλλοι πώς ἔχει δίκιο ὁ Πλάτων ἤ ὁ Στράβων ἤ ὁ Θουκυδίδης.

Καί ἐνῶ οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες καί Ἀλβανοί ἐρευνητές κάνουν ἀκούσιους συμμέτοχους στούς καυγάδες τους, τούς Ἀρχαίους συγγραφεῖς καί ἐπιζητοῦν στοιχεῖα διαφοροποίησης τῶν δύο Λαῶν, κανείς τους δέν ἀναρωτήθηκε, γιατί νά ὑπάρχουν αὐτές οἱ διαφορετικές ἐκτιμήσεις γιά τήν ἐθνικότητα τῶν ἴδιων Λαῶν, παρά ὁ καθείς τους ταμπουρώθηκε πίσω ἀπό τήν συμφέρουσα ἐκδοχή καί τόν συγγραφέα πού ἡ γνώμη του ἐξυπηρετεῖ.

Γιά μένα τό πραγματικό πρόβλημα δέν ἐντοπίζεται στό ποιός συγγραφέας ἔχει δίκιο, ἀλλά στό **γιατί** καί ἀπό ποιές αἰτίες προέκυψε αὐτή ἡ διαφορετική ἐκτίμησή τους.

Μέ ἄλλα λόγια ἐγώ δέν πρόκειται νά σᾶς πῶ πώς ἔχει δίκιο ὁ Ἡρόδοτος ἤ ὁ Θουκυδίδης, ἀλλά νά σᾶς ἐντοπίσω τήν προσοχή σέ ἕνα θέμα, σέ ἕνα πρόβλημα-πρόκριμμα, πού ἀπό τήν λύση του θά φτάσουμε στήν ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας σχετικά μέ τούς Θεσπρωτούς, τούς Μολοσσούς, τούς Χάονες τούς Ἀθαμάνες καί τούς ἄλλους πλησιόχωρους Λαούς πού ἄλλοι ἀπό τούς ἀρχαίους ἀποκαλοῦσαν «Βάρβαρους» καί ἄλλοι «Ἕλληνες». Τό πρόβλημα-πρόκριμμα εἶναι: Γιά ποιό λόγο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς πού ἀναφέραμε διχογνωμοῦν σχετικά μέ τήν Ἐθνικότητα τῶν ἴδιων καί τῶν αὐτῶν Λαῶν;

Ἀναφέραμε πιό πάνω πώς ὁ Πλάτων στόν Κρατύλο μᾶς λέει πώς μιά γλῶσσα πού δέν κατανοοῦμε, ἐνδέχεται νά εἶναι Βαρβαρική, ἀλλ᾽ ἐνδέχεται νά φαίνεται σάν τέτοια, μά νά μήν εἶναι. Δηλαδή νά εἶναι ἡ πανάρχαια γλῶσσα τῶν προγόνων μας. Φαντάζεσθε πῶς ἀκούγεται ὁ Ὁμηρικός λόγος σήμερα στό Περιστέρι ἤ στά Πετράλωνα ἤ στή Θήβα; Περίπου σάν Κινέζικα. «Βάρβαρο» ἀποκαλοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὄχι μόνον τόν ἀλλοεθνῆ μά καί τόν «παχυστομοῦντα» δηλαδή τόν μή προφέροντα σωστά τίς λέξεις. Ὁ Ἡσύχιος, πού συνέταξε λεξικό καί μᾶς διέσωσε καί ὁρισμένες σπάνιες λέξεις, πού ὁ Ἰακ. Θωμόπουλος ἀνέλυσε καί ἀπέδειξε πώς εἶναι ἴδιες μέ τίς σημερινές Ἀρβανίτικες[1], ἰσχυρίζεται πώς «Βαρβαρόφωνοι οἱ Ἠλεῖοι καί Κάρες, ὡς βραχύφωνοι καί ἀσαφῆ τήν φωνήν ἔχοντες».

---

1. Στήν Κρήτη λ.χ. ἐντοπίζει τήν λέξη Ἰέτας = ὁ Πατέρας. Ἀρβανίτικα λέγεται ἰ-γιάτ. (Ὁ Χριστοφορίδης στό λεξικό του θεωρεῖ ἐσφαλμένα Σλαυική τήν λέξη) Βέλιον = ἀτυχές, βλπ. τό ἀρβανίτικο Μπελιά. Ἡ λέξη αὐτή ἀπαντᾶται στά Τούρκικα, Βουλγάρικα, Σέρβικα καί Ρουμάνικα, καί στά Ἑλληνικά βέβαια σάν Μπελάς.

Στήν Κύπρο ἐντοπίζει τήν λέξη Μαστός = Ποτήρι. Βλπ. τό ἀρβανίτικο Μαστραπᾶς. Στά Λακωνικά ἐντοπίζει τήν λέξη Βαγαρόν = Χλιαρόν. Βλπ. τήν ἀρβανίτικη Βάγγ, Βαγγόν = σιγοβράζει, ἀρχίζει νά ζεσταίνεται, δηλαδή γίνεται χλιαρό. Γριφάσθαι = Γράφειν ξύειν. Βλπ. Γκρβίστ = μέ τό νύχι μου σέ γρατσουνάω καί σοῦ κάνω σημάδια. Δίζα = Γίδα βλπ. Δί καί Δίζα, Γίδα καί μικρή γίδα. Διφ-ούρα = Γέφυρα. Βλπ. Οὔρεα. Ἔξω-Βάδια = Σκουλαρίκια. Βλπ. Βάθι = Τό σκουλαρίκι.

Στά Μακεδονικά ἐντοπίζει μεταξύ ἄλλων τήν λέξη Βαθάρα ἤ Βατάρα πού σημαίνει τήν Ἑστία, τό Τζάκι. Στ᾽ Ἀρβανίτικα λέγεται Βάτρα.

Ὥστε οἱ Θεσπρωτοί, οἱ Μολοσσοί, οἱ Χάονες καί οἱ Ἀθαμάνες θἆπρεπε ὁπωσδήποτε νά ἦσαν παχυστομοῦντες καί ἡ διάλεκτός τους νά ἀπεῖχε πολύ ἀπό τήν Ἀττική διάλεκτο. Πράγμα πού δημιούργησε καί τίς διαφορετικές ἐκτιμήσεις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων σχετικά μέ τήν ἑλληνικότητά τους.

Νά φερ' εἰπεῖν πού ὁ μεγάλος Γεωγράφος τῆς ἀρχαιότητας, ὁ Στράβων, μᾶς διέσωσε μιά λέξη Μολοσσική, τήν λέξη «Πελειάς» πού σημαίνει «Γρηά». Πελειάδες λέγονταν οἱ ἱέρειες τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης, δηλαδή λέγονταν καί ἐνδεχομένως θά ἦσαν γρηές. Στ' Ἀρβανίτικα ὁ Γέρος καί ἡ Γρηά λέγονται «Πλειάκ». Δηλαδή οἱ Μολοσσοί μιλοῦσαν Ἀρβανίτικα ἀπό τότε μέχρι τόν 19ο αἰῶνα, ἐνδεχομένως καί σήμερα. Μιά γλῶσσα δηλαδή, πού στόν Ἀθηναῖο Θουκυδίδη φάνταζε Βάρβαρη. Μά τά ἴδια ἔπαθαν καί οἱ σύγχρονοι ἱστορικοί μας πού θεώρησαν Βάρβαρη καί ξένη πρός τήν Ἑλληνική γλῶσσα, τήν Ἀρβανίτικη.

Οἱ πανάρχαιες γλῶσσες ἦσαν βραχύφωνες καί «Συμφωνικές» δηλαδή περιείχαν πολλά σύμφωνα. Ἡ παρεμβολή τῶν φωνηέντων εἶναι ἀνακάλυψη πολιτισμένων Λαῶν. Οἱ Ἕλληνες καί εἰδικά οἱ Ἀθηναῖοι, αὐτοί πού πρωτοανακάλυψαν τήν ἔννοια τῆς Ἁρμονίας καί τοῦ ὡραίου, ἦταν ἀδιανόητο νά ἀγνοήσουν τήν «Καλλιέπεια», δηλαδή τήν ὀμορφιά τοῦ λόγου. Ἀφοῦ δημιούργησαν νέες λέξεις ὥστε νά καλύψουν καινούργιες ἔννοιες καινούργιες δραστηριότητες (ἐμπόριο, Ναυτιλία, Θέατρο, Λογοτεχνία, Φιλοσοφία), ἀφοῦ ἀπό τό ἀρχικό περιορισμένο Πελασγικό Λεξιλόγιο, ἀνέπτυξαν τό πιό πλούσιο λεξιλόγιο ἀπ' ὅσα ἔχει νά ἐπιδείξει ἡ ἀνθρώπινη διάνοια, μέ τήν γλωσσοπλασία καί τήν παρεμβολή τῶν εὐήχων φωνηέντων, ἑπόμενο ἦταν μέ τήν παρέλευση τῶν αἰώνων, νά μήν κατανοοῦν, καθώς καί ὁ Θουκυδίδης, τήν παλιά φτωχή λησμονημένη πατρογονική γλῶσσα καί νά θεωροῦν Βάρβαρους αὐτούς πού τήν μιλοῦσαν.

Μά ὁ Σοφός καί πολυταξιδεμένος Πλάτωνας, εἶχε τίς ἀντιρρήσεις του γιατί ἔβλεπε πώς πέρα ἀπό τήν γλῶσσα ὑπάρχουν ἄλλα κοινά στοιχεῖα καί πώς ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ γλῶσσα καί μόνον δέν πρέπει νά θεωρηθεῖ στοιχεῖο διαφοροποίησης δύο Λαῶν ἄν δέν ἐξακριβωθεῖ πώς οἱ δύο γλῶσσες εἶναι ἐντελῶς διαφορετικές καί δέν ἀποτελεῖ ἡ μιά ἐξέλιξη τῆς ἄλλης, ὅπως πράγματι συμβαίνει μέ τήν Πελασγική καί τήν Ἑλληνική.

Καθώς εἴπαμε, οἱ πανάρχαιες γλῶσσες ἦσαν «Συμφωνικές», δηλαδή περιεῖχαν ὡς ἐπί τό πλεῖστον σύμφωνα καί ἡ παρεμβολή φωνηέντων ἐπιμαρτυρεῖ πολιτιστική ἐξέλιξη. Πράγματι, οἱ Ἀρχαιολόγοι πού ἀνακάλυψαν μιά ἐπιγραφή στό Καράτεπε ἑρμήνευσαν τήν λέξη **Μπς** σέ Μόψος καί πολύ σωστά.

Σημείωσα λίγες ἀπό τίς λέξεις πού παραθέτει ὁ Θωμόπουλος στά «Πελασγικά» του, παρμένες ἀπό τό Λεξικό τοῦ Ἡσύχιου καί ἀπό τίς περιοχές Κρήτης, Μακεδονία, Λακωνία καί Κύπρο.

Ἡ λέξη Μπς φαίνεται ἐντελῶς ἀκαταλαβίστικη, μά προφέρετέ την τονίζοντας τό σύμφωνο Μ καί τά π καί ς ἑνιαῖα σάν Ψ, τότε ἔχουμε Μ΄-ψ. Τώρα ἄν παρεμβάλλετε τά φωνήεντα ἀνάμεσα στά σύμφωνα ἔχετε τό ὄνομα Μόψο, σύν τό τελικό Ἑλληνικό (ς) δηλαδή Μόψος. Καί ὑπῆρξε ὁ Μόψος Βασιληάς καί ἱδρυτής ἀποικιῶν στήν Κιλικία. Κατά τόν ἴδιο τρόπο σκεφτόμενοι βγάζετε καί τό Πελειάς ἀπό τό Ἀρβανίτικο Πλειάκ. Παρεμβάλουμε μεταξύ τῶν συμφώνων π καί λ τό φωνῆεν ε καί στό τέλος βάζουμε τήν Ἑλληνική κατάληξη ς καί ἔχουμε τό Πελειάς ἀπό τό Πλειάκ.

ΣΧΕΣΗ ΠΕΛΑΣΓΩΝ ΜΕ ΤΑ ΓΝΩΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΑ

Καί πάλι θά προτάξουμε τίς ἀρχαιοελληνικές παραδόσεις ἔτσι καθως μᾶς τίς διέσωσε ὁ Ἡρόδοτος.

Σύμφωνα μέ αὐτές, στήν πανάρχαια ἐποχή, ἐθεωρεῖτο τό Ἰωνικό Φύλο Πελασγικό καί τό Δωρικό Ἑλληνικό.

Ἀλλά καί τό Δωρικό φύλο ἦταν στήν ἀρχή «ἀσθενές καί πολυπλάνητο» ἀφ᾿ ὅτου ἀποσπάστηκε ἀπό τό Πελασγικό Ἔθνος, ἀπό τό ὁποῖο εἶχε ἀποσπαστεῖ καί τό Ἰωνικό προηγούμενα.

Ὅσον ἀφορᾶ τό τρίτο μεγάλο Ἑλληνικό φύλο, τούς Αἰολεῖς καί αὐτό σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες πού εἶχε ὁ Ἡρόδοτος, ἦταν Πελασγικό. Τέλος καί γενικά ἀναφέρει πώς ὁλόκληρη ἡ Ἑλληνική Φυλή ἀποσπάστηκε ἀπό τό Πελασγικό Ἔθνος, τοῦ ὁποίου ἦταν ἕνα κομμάτι (Ἡροδότου: Ι-57-58, Ι-146, ΙΙ-171, VΙΙ-95, VΙΙΙ-73).

Εἴδαμε ἐπίσης πώς παρά τίς διαπιστώσεις αὐτές, ὁ Ἡρόδοτος βγάζει τό συμπέρασμα πώς οἱ Πελασγοί ἦσαν βάρβαροι, ἀπό τήν γλῶσσα πού ἄκουσε νά μιλιέται στόν Ἑλλήσποντο καί ἀφοῦ πίστευε ἀκράδαντα πώς ἡ γλῶσσα δέν μεταβάλλεται καί πώς οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν μιλοῦσαν τήν ἴδια γλῶσσα.

Συμπεράσματα βέβαια λανθασμένα, μά στά ὁποῖα στηρίζονται ὁρισμένοι νεώτεροι ἱστορικοί γιά νά διαχωρίσουν τούς Ἕλληνες ἀπό τούς Πελασγούς.

Ὁρισμένοι λοιπόν νεώτεροι ἱστορικοί ἐρευνητές, θέλουν νά ἀρχίζει ἡ Ἑλληνική μας ἱστορία ἤ μᾶλλον ἡ περίοδος ἀφ᾿ ὅτου κατοίκησαν Ἕλληνες τόν Ἑλλαδικό χῶρο, ἀπό τήν ἐποχή τῶν Ἀχαιῶν, γιά τούς ὁποίους ἄλλωστε ἔχουμε ἀρκετές πληροφορίες καί ἀπό τόν Ὅμηρο ἀλλά καί ἀπό τά ἀρχαιολογικά εὑρήματα. Μερικοί δέχονται καί ἕνα προηγούμενο Λαό πού τόν ὀνομάζουν «Πρωτοαχαιούς». Πρωτοαχαιοί δέν ἀναφέρονται πουθενά καί εἶναι δικό τους κατασκεύασμα ἕλκον ἐκ τοῦ πονηροῦ τήν καταγωγή. Τούς Πελασγούς δέν τούς θεωροῦν Ἕλληνες ἀλλά... Προέλληνες.

Ἐπειδή δέν εἶναι δυνατόν νά ἀναφερθῶ σέ ὅλες τίς παρόμοιες ἐκδοχές,

θά λάβω ύπ' ὄψει μου τόν μεγάλο Ἕλληνα ἱστορικό Κορδάτο καί ἕναν ἐντελῶς σύγχρονο ἐρευνητή τόν Καθηγητή Μιχ. Σακελλαρίου ἔτσι καθώς ἔχει διατυπώσει τίς σχετικές ἀπόψεις του στήν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν ΑΕ, 1970.

Λέγαμε λοιπόν πώς μερικοί ἐρευνητές βλέπουν ἕναν ἀνύπαρκτο Λαό, τούς Πρωτοαχαιούς, καί ἤ ὑποβαθμίζουν τούς Πελασγούς ἤ δέν τούς θεωροῦν Ἕλληνες. Ἐγώ ὅμως ἐπιμένω στούς Πελασγούς γιατί βλέπω ἔντονη τήν σφραγίδα τους σέ ὅλες τίς ἐκφάνσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καί τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητας, ἐνῶ δέν ἄκουσα πουθενά νά γίνεται λόγος γιά «πρωτοαχαιούς». Γιά μένα αὐτοί οἱ λεγόμενοι Πρωτοαχαιοί δέν εἶναι παρά αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ Πελασγοί καί οἱ Ἀχαιοί δέν εἶναι παρά οἱ Πελασγοί πού κάποια χρονική στιγμή ἀνέπτυξαν ἕναν πολιτισμό καί ἔκαναν ἕνα ἐγχείρημα (Τρωϊκή ἐκστρατεία) γιά τό ὁποῖο βρέθηκε ἕνας μεγάλος Ποιητής (ὁ Ὅμηρος) νά μᾶς μιλήσει.

Ἄπειρες ἐκστρατείες ἔκαναν οἱ Πελασγοί, ἀπό τήν Ἰταλία, Σικελία, Αἴγυπτο, Μ. Ἀσία, Κύπρο, μά σέ ἐποχή πού δέν τούς ἐνδιέφερε νά τίς γράψουν, νά τίς κάνουν ἱστορία. Μείνανε οἱ θρύλοι καί οἱ παραδόσεις καθώς καί τά τραγούδια, ἔτσι καθώς καί πρόσφατα θά ἔμεναν, ἄν δέν βρίσκονταν οἱ ἱστοριογράφοι νά μᾶς ποῦν γιά τίς τιτανομαχίες τοῦ Ἀλῆ καί τῶν Σουλιωτῶν ἤ —γιά νά πᾶμε πιό πίσω— κανείς μας δέν θἄξερε τώρα πώς στίς Θερμοπύλες ὁ Λεωνίδας ἀναχαίτισε μέ 300 Σπαρτιάτες τούς Πέρσες, ἄν περιμέναμε ἀπό τούς Σπαρτιάτες νά μᾶς ἐξιστορίσουν τά γεγονότα!

Ἡ Ἀργοναυτική ἐκστρατεία πού ἔγινε πρίν τά Τρωϊκά δέν ἀντανακλᾶ παρά μιάν ὑπερπόντια ἐπιχείρηση τῶν Ἑλλήνων, ὅμοια πάντα μ' αὐτές πού αἰῶνες προηγούμενα καί αἰῶνες ἀργότερα ἔκαναν οἱ Ἕλληνες.

Μιλάμε πάντα γιά τόν ἴδιο Λαό καί αὐτό δέν ἐπιμαρτυρεῖται μόνον ἀπό τήν γλῶσσα, ἀλλά καί ἀπό τά ἤθη, τά ἔθιμα, τίς λατρεῖες, τίς θρησκευτικές δοξασίες, ἀλλά καί τόν χαρακτῆρα.

Ἀπό τόν Βορρά ὑπῆρχε μιά Ἑλληνική προφυλακή καί ἐφεδρεία πού ἄρχιζε ἀπό τήν Ἤπειρο καί ἔφτανε ὡς τίς ὄχθες τοῦ Δούναβι. Αὐτοί οἱ Ἕλληνες κατά καιρούς ἀνανέωσαν τήν Ἑλληνική αἱμορραγία τοῦ Νότου, ἐρχόμενοι εἴτε σάν Δωριεῖς εἴτε σάν Ἀρβανίτες εἴτε μεμονωμένα σάν ἄτομα (Θησέας, Κάδμος, Ἀθάμας, Βούτης, Φάλαρος) εἴτε σάν Φάρες (Σουλιώτες, Λιάπηθες, Κυψελίδες) κλπ.

Δέν ὑπάρχει μέσα ἀπό τούς θρύλλους καί τίς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, κάποια σύγκρουση κάποιων Ἀχαιῶν ἤ Πρωτοαχαιῶν μέ τούς Πελασγούς, ὥστε οἱ τελευταῖοι νά νικηθοῦν καί νά ἐγκαταλείψουν τήν Ἑλλάδα.

Οὔτε κάποια εἰσβολή Πρωτοαχαιῶν ἤ Ἀχαιῶν πού νά συγκατοίκησαν μέ τούς Πελασγούς ἀναφέρεται. Ἀλλά ἐγώ γιά χατῆρι ὅσων ὑποστηρίζουν τά

ἀντίθετα, δέχομαι πρός στιγμή, καί τίς δύο ἐκδοχές σάν πιθανές.

Ἀλλά τότε ποιός ἀφομοίωσε ποιόν, καί τίνος ἀπόγονοι ὑπερηφανευόμαστε πώς εἴμαστε, ἀφοῦ τή γλῶσσα, τή θρησκεία, τίς Λατρεῖες, τούς Θεούς, τήν Ἀρχιτεκτονική, τό φιλελεύθερο, φιλέρευνο, ζωηρό καί πολυπλάνητο χαρακτῆρα, μᾶς κληροδότησαν οἱ Πελασγοί;

Γιά νά ἐπανέλθουμε ὅμως στήν ἔρευνα, οἱ Ἕλληνες πού διέσωσαν τόσα πράγματα γιά τούς Πελασγούς, δέν θά διέσωζαν καί τό κυριότερο: Μιά Τιτάνια σύγκρουση μέ τούς Πελασγούς;

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, αὐτοί πού θεωροῦν τούς Ἕλληνες **αὐτόχθονες**, ἐνῶ ταυτόχρονα διαχωρίζουν ἀπ' αὐτούς τούς Πελασγούς πέφτουν σέ μιά τρομερή ἀντίφαση καί ἀντίθεση μέ τούς πανάρχαιους θρύλους σύμφωνα μέ τούς ὁποίους σάν πρῶτοι κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ χώρου ἀναφέρονται οἱ Πελασγοί!

Τό πρόβλημα, γιά μέν τούς καλοπροαίρετους ἐρευνητές, εἶναι πώς οἱ Πελασγοί δέν ἀναφέρονται σάν δημιουργοί ἑνός φερώνυμου πολιτισμοῦ ἄξιου λόγου καί γιά τούς κακοπροαίρετους, πώς ἄν οἱ Πελασγοί θεωρηθοῦν Ἕλληνες καί μάλιστα οἱ προπάτορες τῶν Ἑλλήνων, τότε σύμφωνα μέ ὅλα τά ὑπόλοιπα ντοκουμέντα σύγχρονα καί παλαιά, Ἕλληνες καί Ἀλβανοί ἀποτελοῦμε μιά Φυλή.

Καί αὐτό δέν τό ἐπιτρέπει πρός τό παρόν τουλάχιστον ἡ ἑκατέρωθεν τρέχουσα σκοπιμότητα.

Πάντα, ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψει μας, πώς ἡ Ἑλληνική Φυλή, δέν ἦταν ἀνέκαθεν ἡ πολιτισμένη Φυλή τῶν Μυκηνῶν καί τῆς Ἀθήνας, ἀλλά κάποια παμπάλαια ἐποχή, ἦταν κι αὐτή Βάρβαρη Φυλή, πού μέ τόν χρόνο ἐκπολιτίστηκε. Ἄν αὐτό δέν τό κατανόησε ο Ἡρόδοτος σημαίνει βέβαια συγγνωστή ἐπιστημονική ἀνεπάρκεια. Μά ἄν δέν τό κατανοοῦν οἱ σύγχρονοι ἐρευνητές ἤ προσπαθοῦν νά τό ἀπομακρύψουν δίκην στρουθοκαμίλου, τότε αὐτό σημαίνει ἀρχοντοχωριατισμό.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ τοῦ Ἐθνικοῦ «ΠΕΛΑΣΓΟΣ»

Θά ἀναφέρω τίς κυριότερες ἐκδοχές γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ Ἐθνικοῦ ὀνόματος «Πελασγός».

Σύμφωνα μέ μιάν ἐκδοχή, τό Πελασγός, βγαίνει ἀπό τό «Πλάσειν» καί τό «Πέλαγος», διότι, λέει, οἱ Πελασγοί ἦλθαν ἀπό τό Πέλαγος. Κατ' ἀρχήν ἀπό πουθενά δέν βγαίνει πώς ἦλθαν ἀπ' τό Πέλαγος, οὔτε ἡ ἐλάχιστη νύξη τέτοιας προέλευσής τους ἀναφέρεται καί πάντως ἄν ἔτσι εἶχαν τά πράγματα θά λέγονταν «Πελάγιοι» καί ὄχι Πελασγοί ἤ Πελαργοί.

Ὁ Βυζαντινός Μητροπολίτης Εὐστάθιος, θέλει Μικρασιάτες τούς

Πελασγούς. Βγάζει τό ὄνομά τους ἀπό τό «Πέλας Γῆς» πού σημαίνει «Πλησίον χώρα», καί σάν τέτοια βλέπει τήν Μ. Ἀσία. Μά ἄν πράγματι αὐτή εἶναι ἡ σωστή ἐτυμολογική ἐκδοχή, γιατί βλέπει ὁ Εὐστάθιος σάν πλησίον χώρα τήν Μ. Ἀσία καί ὄχι λ.χ. τήν Ἰταλία ἤ τήν πλέον πλησίον, δηλαδή τήν Ἰλλυρία;

Ὁ μεγάλος Γεωγράφος τῆς Ἀρχαιότητας, ὁ Στράβων, βγάζει τήν λεξη Πελασγός ἀπό τό Πελαργός. Τό «Πελαργός» εἶναι ἡ δεύτερη ὀνομασία πού δίνουν οἱ Ἕλληνες καί εἰδικά οἱ Ἀθηναῖοι στούς Πελασγούς.

Ὁ Μύλλερ ἐτυμολογεῖ τήν λέξη Πελασγός ἀπό τό «Πέλειν» καί «Ἄργος» πού σημαίνει αὐτόν πού συχνάζει, πού κατοικεῖ στίς Πεδιάδες στούς Ἀγρούς. Ἡ λέξη Ἄργος εἶναι Πελασγική καί σημαίνει πεδιάδα.

Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τήν Θεσσαλία Πελασγικό Ἄργος, δηλ. Πελασγική Πεδιάδα. Ὑπάρχει Θεσπρωτικόν Ἄργος, τό μέχρι σήμερα γνωστό Ἄργος τῆς Πελοποννήσου κλπ. Ἡ Ἀρβανίτικη διασώζει τήν ρίζα τῆς λέξης αὐτῆς στή λέξη Ἄρ πού σημαίνει χωράφι (βλέπε καί τό Ὁμηρικό «Ἄχθος ἀρούρης», ἤ τά παράγωγά του στήν Ἑλληνική, Ἄροτρον, Ἀρουραῖος κλπ.

Ὁ καθηγητής Μιχ. Σακελλαρίου προκρίνει (σελ. 360) τήν ἐτυμολογία τῆς λέξης ἀπό τίς Ἰνδοευρωπαϊκές ρίζες Bhel=ἀνθῶ καί Osqho=κλαδί. Εἶναι μιά ἐκδοχή πού σχηματίσθηκε τό 1958 καί μέ διάφορες ἀλχημίες, ἀνακατατάξεις γραμμάτων κλπ. βγάζει τό συμπέρασμα πώς Πελασγός σημαίνει ἀνθισμένο κλαδί. Δέν ὑπάρχει βέβαια σημασιολογική κάλυψη, ἀλλά βρέθηκε κι αὐτή, δεδομένου ὅτι οἱ Πελασγοί συνδέονται μέ τήν διάδοση τῆς διατροφῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπό τήν Γῆ. Ἀλλ᾽ ἐγώ δέν βλέπω σχέση τοῦ ἀνθισμένου κλαδιοῦ, τῶν Πελασγῶν καί τίς ἰδιότητάς τους αὐτῆς ἡ ὁποία εἶναι μία ἀπό τίς πολλές καί τέλος δέν ἀναφέρεται πουθενά, μά βγαίνει συμπερασματικά. Οἱ κυριώτερες ἰδιότητες τῶν Πελασγῶν, εἶναι τό «Πολυπλάνητον», τό «ἡρωϊκόν» καί ἡ κατάληψη τῶν πεδινῶν περιοχῶν πού ἐκμεταλλεύτηκαν γιά τήν διατροφή τους.

Ποιά λοιπόν εἶναι ἡ σωστότερη ἐτυμολογική ἐκδοχή;

Προσωπικά νομίζω πώς ἡ γνώμη Στράβωνος-Μύλλερ εἶναι ἡ πλέον σωστή γιατί καλύπτει καί γλωσσολογικά καί σημασιολογικά τήν λέξη «Πελασγός». Δηλαδή ὁ Στράβων καί ὁ Μύλλερ ἔχουν τήν ἴδια γνώμη, μέ αὐτή τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ἐτυμολογοῦν τό «Πελασγός» ἀπό τό «Πελαργός». Τό «Πελαργός» βγαίνει ἀπό τό «Πέλειν» καί «Ἄργος», γιατί ὁ Πελαργός πράγματι προτιμάει τά πεδινά μέρη.

Ὁ πελαργός ὅμως ἔχει καί μερικές ἄλλες ἰδιότητες ὅμοιες μ᾽ ἐκεῖνες τῶν Πελασγῶν. Κατοικεῖ καί σέ πεδινά ἑλώδη μέρη. Οἱ Πελασγοί συνδέονται μέ τήν δημιουργία μεγάλων ἀρδευτικῶν ἔργων γιά ἀποξήρανση καί ἀξιοποίησι μεγάλων περιοχῶν, ὅπως τῆς Κωπαΐδας. Ἄλλη μιά κοινή ἰδιότητα Πελαργῶν καί Πελασγῶν εἶναι ἡ Μετανάστευση. Ὁ Ἀριστοφάνης σέ κάποια κωμωδία του λέει πώς οἱ Πελασγοί μετανάστευαν καθώς καί οἱ Πελαργοί.

Ἄλλη μιά κοινή ἰδιότητα ἦταν ἡ μέχρι αὐτοθυσίας ὑπεράσπιση τῶν ἀδύναμων γονέων ἀπό τά τέκνα τους. Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς λέει (Ἱστορία Ζώων 9,13,2) πώς οἱ νεώτεροι Πελαργοί παίρνουν τούς γεροντότερους στούς ὤμους προκειμένου νά μεταναστεύσουν. Ἡ ἀγάπη αὐτή καί ὁ ὀφειλόμενος καί μάλιστα θεσπισμένος σεβασμός πρός τούς γεννήτορες εἶναι ἕνα ἀπό τά βασικά στοιχεῖα τῆς ἰδεολογίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καί ἀνάγει τήν καταγωγή του σέ πανάρχαια ἐποχή. Λέω πάλι πώς στήν Ἑλλάδα ἡ ἀγάπη καί ὁ σεβασμός πρός τούς γονεῖς ἦταν θεσμοθετημένος καί οἱ σχετικοί Νόμοι λέγονταν «Πελαργικοί Νόμοι». Ὥστε ὑπάρχουν πολλές ἐνδείξεις γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ «Πελασγός» ἀπό τό «Πέλειν» καί «Ἄργος», ἀπό τό ὁποῖο βγαίνει καί τό «Πελαργός». Τό γεγονός δέ ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔλεγαν τούς Πελασγούς ΚΑΙ Πελαργούς ἐπιβεβαιώνει αὐτή τήν ἐκδοχή.

ΛΕΛΕΓΕΣ — ΚΑΡΕΣ κλπ.

Σύγχρονοι μέ τούς Πελασγούς ἀναφέρονται καί οἱ ΛΕΛΕΓΕΣ. Πολλοί συγχέουν τούς Κάρες μέ τούς Λέλεγες. Ἡ γνώμη μου εἶναι πώς οἱ Λέλεγες δέν εἶναι παρά μιά διαφοροποιημένη ὁμάδα Πελασγική. Δηλαδή ἐντάσσεται στό συνηθισμένο φαινόμενο, νά διαφοροποιοῦνται ὀνομαστικά καί μόνο μέ ἐλάχιστες οὐσιαστικές διαφορές, οἱ Λαοί. Λ.χ. Ἴωνες, Δωριεῖς, Τσάμηδες, Τόσκηδες, Γκέκηδες κλπ.

Πράγματι οἱ Λέλεγες φέρονται νά καταλαμβάνουν τά ἴδια περίπου μέρη στήν Ἑλλάδα καθώς καί οἱ Πελασγοί, ὥσπου ἕνα μεγάλο κομμάτι ἀπ' αὐτούς πῆγε καί διαδραμάτισε κάποιο ρόλο στήν Μ. Ἀσία καί συγχωνεύτηκε μέ τούς Κάρες ἤ τό πιθανότερο, ὀνομάστηκαν αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ μετανάστες Πελασγοί Κάρες.

Τό «ΛΕΛΕΓΕΣ» ἐτυμολογοῦν πολλοί ἱστορικοί ἀπό τό «Λελέκι» δηλ. τόν Πελαργό μέ ἄλλη ὀνομασία. Ὁ Π. Καρολίδης θεωρεῖ ἐσφαλμένη αὐτήν τήν ἐκδοχή καί διατείνεται πώς ἡ λέξη «Λελέκι» εἶναι Τουρκική. Τό θέμα ὅμως εἶναι πώς πολλές Τούρκικες λέξεις ἔχουν Ἑλληνικές καί Ἀρβανίτικες ρίζες, ὅπως συμβαίνει καί τό ἀντίστροφο.

Ἡ λέξη «Λιμάν» λ.χ. πού στά Τούρκικα σημαίνει λιμήν δέν εἶναι τόσο Τούρκικη. Στ' ἀρβανίτικα τό ΛΕ (τό λ παχύ, προφέρεται ὀρθότερα Λιέ[2],) σημαίνει «Ἀφήνει, ἐγκαταλείπει». Ὁπότε ΛΙΕ-ΛΙΕ-ΓΑΙΑΝ[3] σημαίνει: ἀφήνει,

2. Τό ρῆμα εἶναι Πελασγικό καί τό συναντάμε καί στόν Ὅμηρο σάν Λύω, (προστακτική Λύε, ἐνῶ στά ἀρβανίτικα ἡ ἴδια προστακτική εἶναι Λυέ). Ἀλλά καί σήμερα ἔχει διασωθεῖ στό σύνθετο ρῆμα ἐκ-λύω = ἀπελευθερώνω, ἀφήνω. Βλπ. «ἐκλύει θερμότητα».

3. Τά διάφορα Πρωτοπελασγικά φύλα, πέρα ἀπό τίς βασικές κοινές ἰδιότητές τους, εἶχαν καί τίς διαφορές, πού ἄρχιζαν ἀπό τίς συγκρούσεις καί τελείωναν στήν διαφορετικότητα

ἐγκαταλείπει τήν γῆ, δηλαδή ἀποδημεῖ, καί Λιέλιεγες σημαίνει τούς ἀποδημοῦντες τούς μεταναστεύοντες, μιά ἰδιότητα τῶν πελαργῶν ἤ Λελεκιῶν. Καί καταλήγουμε πῶς Πελασγοί = Πελαργοί = Λιέλεγες = Λιελιέκια.

Ὁ Μ. Σακελλαρίου λέει πώς «Τό Ἐθνικό ὄνομα Λέλεγες ἔχει ἑνικό ἀριθμό χωρίς λε-: Λεξ. Τό λε- πού μπαίνει στόν πληθυντικό δέν εἶναι παρά τό πρόθεμα πού διαφοροποιεῖ αὐτόν τόν ἀριθμό ἀπό τόν ἑνικό στήν γλώσσα τῶν Χάττι, λαοῦ πού κατοίκησε τήν Μ. Ἀσία πρίν ἀπό τούς Ἰνδοευρωπαίους. Ἄρα οἱ Λέλεγες μιλοῦσαν τήν ἴδια γλώσσα μέ τούς Χάττι».(Σελ. 356 τ. Α΄)

Αὐτοί οἱ Χάττι ἤ Χετταῖοι, ἴσως ἔχουν σχέση μέ τούς Χετταιόκρητες ἤ Ἑτεόκρητες πού ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος, ἐκτός ἄν Ἑτεός σημαίνει, ἀληθινός, γνήσιος, ὁπότε Ἑτεόκρητες = γνήσιοι Κρητικοί. Καί ἀξίζει ἐδῶ νά ποῦμε πώς ὁ Ἰάκωβος Θωμόπουλος στά «Πελασγικά» του ἀναφέρει πώς ἑρμήνευσε ἐπιγραφές Ἑτεοκρητικές μέ τά Ἀρβανίτικα.

Θέλω νά παρατηρήσω πώς ἡ ἐπανάληψη τοῦ Λε-, δέν σημαίνει, καθώς λέει ὁ Σακελλαρίου πληθυντικό ἀριθμό, ἀλλ᾽ εἶναι μιά ἁπλή ἐπανάλειψη πού χρησιμοποιεῖται πολλές φορές γιά νά δοθεῖ μεγαλύτερη ἔμφαση σέ μιάν ἐνέργεια. (Ἄρον-ἄρον, τάκα-τάκα, μάνι-μάνι). Νά φερ᾽ εἰπεῖν πού ὁ Γεννάρχης τῶν Λελέγων στήν Λακωνία λέγεται Λέλες. Ἄν αὐτό πού ὑποστηρίζει ὁ Σακελλαρίου εἶναι σωστό, θἄπρεπε νά λέγεται σκέτα Λές.

Οἱ Λέλεγες ἀναφέρονται σάν σύγχρονοι μέ τούς Πελαργούς, πολεμικός καί ληστρικός Λαός μέ πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Ἡ γνώμη μου λοιπόν εἶναι, πώς ἦταν μιά ξεχωριστή φάρα, ἕνα ἄλλο Πελασγικό φύλο πού ὁ κύριος κορμός του τράβηξε Ἀνατολικά πρός τήν Μ. Ἀσία[4] ἐνῶ ἕνα μικρό κομμάτι τράβηξε στά Νότια καί ἐγκαταστάθηκε στήν Λακωνία, στήν Κεφαλωνιά, Λευκάδα κλπ. Διακρίνονται ἀπό τόν κύριο κορμό τῶν Πελασγῶν καί διαφοροποιοῦνται, ὅσο διαφοροποιοῦνται οἱ Λιάπηδες ἀπό τήν Ἀρβανίτικη γενικά φυλή, ἤ οἱ Αἰολεῖς ἀπό τήν Ἑλληνική τῆς Ἀρχαιότητας.

Στόν Ἑλλαδικό χῶρο ἀναφέρονται πολλά ἐθνικά ὀνόματα καί δίνεται ἡ ἐντύπωση πώς πρόκειται γιά ἕνα μωσαϊκό Λαῶν. Ἀναφέρονται λ.χ. Πελασγοί, Λέλεγες, Κάρες, Ὕαντες, Καδμεῖοι, Μινύες, Ἄβαντες, Ἀχαιοί, Δαναοί, Ἀρκάδες, Ἀθαμάνες, Βοιωτοί, Περραιβοί, Αἰνιάνες, Φλεγύες καί ἕνα σωρό ἄλλα ἐθνικά ὀνόματα καί θά ἦταν λάθος νά πιστέψουμε πώς ἔχουμε ἕνα μωσαϊκό διαφορετικῶν Λαῶν. **Δέν εἶναι παρά Φάρες — Λαοί, τμήματα ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ Λαοῦ.**

τῆς διαλέκτου. Ἡ λέξη Γαία, ἀπαντάται καί σάν Γδέα, καί Δά καί στ᾽ ἀρβανίτικα ἔχει διατηρηθεῖ σάν Δέ. Δέα σημαίνει «ἡ Γῆ». Δηλαδή στ᾽ ἀρβανίτικα τίς περισσότερες φορές τό ἄρθρο ἕπεται τῆς λέξης καθώς συμβαίνει συχνά καί στά Ὁμηρικά ἔπη. Νομίζω λοιπόν πώς τό Λιέ-λιέ-γες προῆλθε ἀπό τό Λιέ-λιέ-γδες. Δηλ. ἡ τελευταῖα σύνθετη λέξη εἶναι ὄχι Γαῖα ἀλλά Γδέα.

4. Ἡ σπουδαιότερη ἄλλωστε πολιτεία τῆς Ἰωνικῆς Μ. Ἀσίας, ἡ Μίλητος λεγόταν **Λελεγίς.**

Ὅλοι αὐτοί οἱ Λαοί μετά ἀπό μερικούς αἰώνες συμπτύχθηκαν σέ τρεῖς: Τούς Ἴωνες, τούς Δωριεῖς καί τούς Αἰολεῖς. Καί οἱ τρεῖς αὐτοί στό τέλος ἔγιναν ἕνας Λαός ὁ Ἑλληνικός. Καί εἴδαμε μέ ποιόν τρόπο ἦταν δυνατόν νά ἀλλάξει ὄνομα ἀπό τήν μιά στιγμή στήν ἄλλη ἕνας Λαός. Οἱ Πελασγοί τοῦ Ἄργους ὀνομάστηκαν Δαναοί λ.χ. Δηλ. ἔχουμε μιάν ἀνάλυση καί στή συνέχεια μιά σύνθεση τῶν φύλων.

Τό θέμα εἶναι νά διακρίνουμε ἐάν ἔχουμε παρουσία κάποιου Λαοῦ πού νά μήν ἐντάσσεται στήν εὐρύτερη Πελασγική ἤ ἄν θέλετε Ἑλληνική ὁμοεθνία, λ.χ. Φοίνικες ἤ Αἰγύπτιους.

Πρός ἀπαγοήτευσιν τῶν ἀντιθέτως φρονούντων, δέν ἔχουμε παρουσία ἀλλοεθνῶν στόν Ἑλλαδικό χῶρο καί τό μωσαϊκό πού ἀναφέρεται **δέν εἶναι παρά Φάρες ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ Λαοῦ.**

Μιά καί μοναδική παράδοση ἀναφέρεται, ξένης ἐξάρτησης Ἑλλαδιτῶν ἀπό τούς Κρῆτες τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς καί εἰδικά τῆς Ἀττικῆς. Καί ὁ μῦθος τοῦ Λιαπίθη Θησέα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά, ὁ ἀγῶνας γιά ἀποτίναξη τῆς ἐξάρτησης αὐτῆς καί ἡ ἀρχή τῆς δημιουργίας τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας μέ τήν συγχώνευση ὅλων τῶν χωριῶν τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι καθώς ξεκάθαρα καί ὁ μῦθος τά ἀναφέρει.

Δέν ἀναφέρεται πουθενά στίς Ἑλληνικές παραδόσεις κάποια παρόμοια σύγκρουση μέ Αἰγυπτίους ἤ μέ Φοίνικες. Θά μοῦ πεῖτε, εἶναι δυνατόν οἱ Θαλασσοκράτορες Φοίνικες, νά μήν εἶχαν ἀποικίες στήν Ἑλλάδα; Λογικά θά ἔπρεπε νά ὑπῆρχαν Φοινικικές ἀποικίες στά Ἑλληνικά παράλια ἤ στά Νησιά. Μά ἐξ ἴσου λογική εἶναι ἡ ἀπορία, γιατί δέν ἀναφέρεται ἕνα τέτοιο γεγονός, παρά μόνον στήν περίπτωση τοῦ Κάδμου, πού καθώς πιό κάτω θά δοῦμε δέν ἔχει καί τόση σχέση μέ τούς Φοίνικες ὅσο θέλουν νά παρουσιάζουν.

Ἔχω τήν γνώμη πώς τήν ἐποχή τῆς ἀκμῆς καί τῆς Θαλασσοκρατορίας τῆς Φοινίκης καί τῆς Κρήτης, ὑπῆρχαν οἱ Πολεμικοί καί δραστήριοι Πελασγοί στόν Ἑλληνικό χῶρο καί ἐπομένως δέν ἦταν καί τόσο εὔκολο πράγμα νά στήσεις δίπλα τους μιάν ἀποικία. Ἤ θά ἔπρεπε νά ἀναλάβεις μιάν ἐπιχείρηση κατακτητική καί νά κάνεις ἀπόβαση καί στήν συνέχεια νά δημιουργήσεις ἰσχυρό ἔρρεισμα καί κράτος πού νά μπορεῖ νά ἀνταπεξέλθει στίς συνεχεῖς καί ἀπό θέση ἰσχύος, ἐπιθέσεις τῶν ντόπιων ἤ νά τούς νικήσεις σέ κάποια ἀποφασιστική μάχη καί νά τούς ὑποχρεώσεις σέ δόσιμο φόρου ὑποτελείας, καθώς πράγματι ἔγινε μέ τούς Κρῆτες καί τούς Ἀθηναίους. Ἐπαναλαμβάνω πώς τό τελευταῖο αὐτό γεγονός ἀναφέρεται στίς παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ παρόμοιο γεγονός μέ Φοίνικες ἤ Αἰγυπτίους ἤ ἄλλον ξένο Λαό δέν ανα-

---

5. Σέ ὁρισμένα νησιά ὄντως ἀποδείχνεται παρουσία Φοινίκων καθώς λ.χ. στήν Κύπρο ἤ Κρητῶν στήν Σαντορίνη.

φέρεται, οὔτε καί ἀπό πουθενά ἀλλοῦ βγαίνει. Οἱ Πελασγοί καί οἱ Ἕλληνες ἔχτιζαν ἀλλοῦ ἀποικίες. Δέν δέχονταν ξένους ἀποίκους στήν πατρίδα τους. Αὐτό τουλάχιστον τό ξέρουμε.

Ἀναφέραμε λοιπόν πώς οἱ Πελασγοί θεωροῦνταν οἱ προπάτορες τῶν κατοπινῶν Ἑλλήνων καί ἀναφέραμε ἀκόμα τήν γνώμη τοῦ Θουκυδίδη πώς Ἕλληνες καί Ἰλλυριοί εἶναι συγγενεῖς καί ὁμαίμονες Λαοί ἐπειδή κατάγονται ἀπό τήν ἴδια ἐθνολογική ρίζα τῶν Πελασγῶν θά ἔλεγα ἐγῶ.

Οἱ Πελασγοί, ἀνάλογα μέ τόν τόπο πού ἐγκατάσταθηκαν, ἄρχισαν νά διαφοροποιοῦνται σέ πολλά πράγματα καί πρῶτ' ἀπ' ὅλα στή γλῶσσα. Οἱ ὀρεσίβιοι Πελασγοί μέ τό φτωχό λεξιλόγιο, σάν ἦλθαν στήν Μ. Ἀσία καί στήν Ἑλλάδα ἔπρεπε νά δημιουργήσουν καινούργιες λέξεις γιά τό ἐμπόριο, τήν Ναυτιλία, τήν τέχνη, κλπ. Αὐτοί πού παρέμειναν στόν τόπο ἐκίνησης, ἔμειναν πίσω πολιτιστικά, μέ ἀσήμαντη ἐξέλιξη καί μέ τό φτωχό λεξιλόγιό τους πού ἀφοροῦσε, τίς πολεμικές, λατρευτικές καί γεωργικές ἀσχολίες τους. Ἔτσι ἔχουμε τήν διχογνωμία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πού εἴδαμε, ἐάν ὁ δείνα ἤ τό τάδε Λαός τῆς Ἰλλυρίας εἶναι ἤ ὄχι Ἑλληνικός καί τίς ἀντιφάσεις τους γιά τούς Πελασγούς.

Τώρα ἐμεῖς παραμερίζοντας μεθοδικά τό πέπλο τῆς ἀσάφειας καί τῆς ἀμφιβολίας, θά ἀποδείξουμε πώς, Ἕλληνες καί Ἰλλυριοί κρατοῦν ἀπό τήν ἴδια Πελασγική Φάρα, ἤ ἁπλά πώς Ἕλληνες καί Ἰλλυριοί εἶναι ὁ ἴδιος καί ὁ αὐτός Λαός. Καί λέγοντας Ἰλλυριούς, ἐννοοῦμε τούς προγόνους τῶν σημερινῶν Ἀλβανῶν. Λέγοντας Ἰλλυριούς ἐννοοῦμε αὐτούς πού ὁρισμένοι ἱστορικοί, θεωροῦν ἀποκλειστικά ἀπογόνους τῶν Πελασγῶν, δηλαδή ταυτίζουν ἀποκλειστικά τούς Ἰλλυριούς μέ τούς Πελασγούς. Ἐνῶ ἄλλοι θεωροῦν —πολύ σωστά— τούς Πελασγούς κοινούς προγόνους Ἑλλήνων καί Ἰλλυριῶν.

ΙΛΛΥΡΙΟΙ — ΕΛΛΗΝΕΣ

Ἐπειδή ἡ Πελασγική γλῶσσα διασωζόταν ἀκόμα στήν ἐποχή τοῦ Ἡροδότου καί θεωρήθηκε «Βάρβαρη» γλῶσσα, καί ἐπειδή τά μέρη ὅπου ἐποίκησαν οἱ Πελασγοί ἀπό τήν Κ. Ἰταλία ὡς τά βάθη τῆς Μ. Ἀσίας δέν παρουσιάζουν τόν ἴδιο πολιτισμό, ἀλλά πέρα ἀπό τίς κοινές ὀνομασίες, τά κοινά τοπωνύμια, πού ἔχουν πονοκεφαλιάσει τούς ἐρευνητές —ἐπειδή βγάζουν ἀπ' τή μέση τούς Πελασγούς—, ὅλα τά ὑπόλοιπα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ἔχουν ὑποστεῖ τόσες ἀλλοιώσεις ὥστε νά μᾶς προβληματίζει γιατί στόν συγκεκριμένο Ἑλλαδικό χῶρο δημιουργήθηκε αὐτός ὁ ἀνεπανάληπτος πολιτισμός, πρέπει νά ποῦμε μερικά πράγματα ξανά.

Γιά τό πρῶτο θέμα, πρέπει νά κατανοήσουμε πώς ὁ Πελασγικός Λαός πού ἔκανε πρίν χιλιάδες χρόνια τήν μεγάλη μεταναστευτική ἐξόρμηση καί

ἐποίκισε, τά μέρη ἀπό τήν Ἰταλία ὡς τήν Μ. Ἀσία καί Β. Ἀφρική, εἶχε, λόγῳ τοῦ τρόπου ζωῆς καί τῶν ἀσχολιῶν του καθώς καί τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ του, ἕνα πολύ περιορισμένο λεξιλόγιο, πού περιοριζόταν, στήν πολεμική τέχνη, τή Λατρεία, τό κυνήγι, τήν κτηνοτροφία καί ἐνδεχομένως τήν Γεωργία. Ὅταν ἐγκαταστάθηκε στά νέα μέρη φυσικό ἦταν νά ἀναπτύξει τόν κύκλο τῶν ἀσχολιῶν του (Ἐμπόριο, ναυτικό, Διοίκηση, τέχνες, γράμματα, δανεισμό λέξεων ἀπό τούς Λαούς τῆς Μεσογείου μέ τούς ὁποίους ἦλθε σέ ἐπαφή).

Ἔτσι διαφοροποιήθηκαν οἱ Πελασγικοί Λαοί, ἀνάλογα μέ τούς τόπους πού ἐποίκισαν καί τούς πλησιόχωρους Λαούς μέ τούς ὁποίους ἦλθαν σέ ἐπαφή. Παράμειναν ὅμως πάρα πολλά κοινά στοιχεῖα καί χαρακτηριστικά, ὥστε ἕνας ἐρευνητής νά μπορεῖ νά ἐντοπίσει τήν κοινή προέλευση ὅλων τῶν Πελασγικῶν Λαῶν ἀπό τήν Κ. Ἰταλία ὡς τήν Μ. Ἀσία. Αὐτά εἶναι, οἱ παλιοί θρύλοι καί οἱ πανάρχαιες Ἑλληνικές παραδόσεις, οἱ μαρτυρίες τῶν ἱστορικῶν, ἡ ἀνάλυση τῆς γλώσσας πού μᾶς δείχνει τήν παλιά κοινή καταγωγή, τά τοπωνύμια, τά λείψανα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί γενικά τῆς τέχνης καί τέλος οἱ Λατρεῖες καί οἱ θρησκευτικές πεποιθήσεις μέ προεξάρχοντα τόν Δία.

Ἔτσι οἱ νεώτεροι ἐρευνητές ἐντοπίζοντας αὐτά τά κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα καί τίς μαρτυρίες τῶν ἀρχαίων γενικά, ὁδηγήθηκαν στό νά ὀνοματίσουν τούς Πελασγούς ἀνάλογα μέ τόν τόπο πού ἐποίκισαν, Ἰταλοπελασγούς, Πελασγούς (κυρίως Ἑλλάδας), Θρακοπελασγούς, Φρυγοπελασγούς κλπ. Βλπ. γιά αὐτές τίς διακρίσεις τήν εἰσαγωγή τοῦ Π. Καρολίδη στήν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τοῦ Κ. Παπαρηγόπουλου.

Δέν ἀλλάζει τίποτα ἀπολύτως ἄν δεχθοῦμε —καθώς πολλοί συγγραφεῖς— πώς οἱ Πελασγοί ἦσαν Ἰλλυριοί, παρά μόνον ἄν τούς διαφοροποιήσουμε ἀπό τά ὑπόλοιπα Ἑλληνικά φύλα. Ἀλλά τέτοια διαφοροποίηση δέν προκύπτει ἀπό πουθενά, ἐνῶ ὅλες οἱ μαρτυρίες συνηγοροῦν στό ὅτι ὅλα τά Ἑλληνικά φύλα, καί τελευταῖοι οἱ Βοιωτοί καί οἱ Δωριεῖς, ἦλθαν ἀπό τήν Ἰλλυρία, δηλαδή ἀπό κεῖ πού ἦλθαν καί οἱ πρόγονοί τους οἱ Πελασγοί.

Πῶς ἐξηγεῖται τώρα τό γεγονός, νά ὑπάρχουν Πελασγοί Βάρβαροι ὄχι μόνον στήν γλῶσσα ἀλλά καί στόν Πολιτισμό, δηλαδή νά ἐξακολουθοῦν μετά ἀπό αἰῶνες ἀπό τήν ἀρχική κάθοδο νά μιλοῦν τήν παλιά φτωχή Πελασγική γλῶσσα καί νά ἔχουν μείνει πολύ πίσω ἀπό τίς πολιτιστικές ἐξελίξεις τῆς Ν. Ἑλλάδας καί Μ. Ἀσίας;

Πῶς ἐξηγεῖται τό Ἑλληνικό πολιτιστικό θαῦμα καί εἰδικώτερα τῶν Ἀθηνῶν πού κάποια στιγμή ὑποσκέλισαν τούς Μικρασιάτες;

Ὅσοι παράμειναν στά Βόρεια καί ὀρεινά μέρη, μακριά ἀπό τό σταυροδρόμι τῶν πολιτισμῶν τοῦ Ν. Αἰγαίου ἑπόμενο ἦταν νά μή παρακολουθήσουν τήν ἐξέλιξη. Αὐτό συμβαίνει πάντα καί μέσα στόν ἴδιο Λαό. Ἄλλη ἐξέλιξη θά ἔχει ὁ Λαός τῆς Πρωτεύουσας, ὅπου συναντιῶνται ὅλα τά ἐσωτερικά καί ἐξωτερικά πολιτιστικά ρεύματα, ὁ πλοῦτος καί οἱ δυνατότητες καί ἄλλη ἡ μακρινή καί ὀρεινή ἐπαρχία. Ὑπάρχουν Ἑλληνικά χωριά ἀκόμα πού δέν

ἔχουν κἄν ἠλεκτρισμό, δέν ἔχουν σχολεῖα, Βιβλιοθῆκες κλπ., καί παρά τά τρομερά μέσα ἄμεσης ἐπικοινωνίας μέ τίς πολιτιστικές διεργασίες, Ἑλληνικές καί ξένες, τήν Τηλεόραση, τόν Κινηματογράφο, τό Ραδιόφωνο, βλέπουμε πώς ὑπάρχει τεράστια διαφορά.

Παλιά εἶχε ἐπικρατήσει μιά ὑποτιμητική λέξη γιά τούς ἐπαρχιῶτες. Τούς ἔλεγαν «Κουφοχωριάτες». Μά καθώς καταλαβαίνετε οἱ ἄνθρωποι, μόνον κουφοί δέν ἦσαν καί ἄκουγαν ψιθύρους ἄπιαστους ἀπό τούς πρωτευουσιάνους. Πῶς λοιπόν ἐπικράτησε αὐτή ἡ ὑποτιμητική λέξη-βρισιά; Ἁπλούστατα, οἱ χωριάτες δέν καταλάβαιναν τίς πρωτευουσιάνικες ἑλληνικοῦρες καί ἦσαν ἀναγκασμένοι νά λένε «Τί καί Τί» συνεχῶς ὥσπου ὁ πρωτευουσιάνος συνομιλητής τους, χρησιμοποιήση καμιά κατανοητή λέξη γιά νά πιάσουν τό νόημα.

Κι αὐτά συνέβησαν σέ ἕνα σύγχρονο κράτος ἑνιαῖο μέ τίς συγκεντρωτικές μεθόδους τῆς σύγχρονης Κυβερνητικῆς καί μέσα σέ ἕνα τόσο σύντομο χρονικό διάστημα 30-50 ἐτῶν.

Ἀντιλαμβάνεστε τώρα τίς συνθῆκες τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, τό χρονικό διάστημα τῶν αἰώνων καί τῆς ἀπομάκρυνσης τῆς μιᾶς Πελασγικῆς ὁμάδας ἀπό τήν ἄλλη, τί γλωσσική διαφοροποίηση μπορεῖ καί βέβαια μπόρεσε νά δημιουργήσει.

Ὁ Ἡρόδοτος πίστευε πώς ἡ γλῶσσα δέν μπορεῖ νά ἀλλάξει ποτέ καί πώς ἦταν φυσικό οἱ Ἕλληνες νά μιλοῦσαν ἀνέκαθεν τήν ἴδια γλῶσσα καί φυσικά τἄχει χαμένα, ἐπειδή ὅλοι οἱ Ἕλληνες τοῦ λένε πώς κατάγονται ἀπό τούς Πελασγούς —καί εἶναι ἀναγκασμένος νά τό ἀναφέρει— ἀπό τήν ἄλλη ὅμως, ὁ ἴδιος εἶδε μέ τά μάτια του καί ἄκουσε μέ τ' αὐτιά του στίς πόλεις τοῦ Ἑλλησπόντου, Σκυλάκη καί Πλακία νά μιλάνε Πελασγικά καί νά λένε πώς εἶναι οἱ κάτοικοί τους Πελασγοί, δηλαδή διεπίστωσε πώς οἱ Πελασγοί πού τοῦ ἔλεγαν ὅλοι, δέν ἦσαν Ἕλληνες ἀλλά Βάρβαροι, γιατί ὁ ἴδιος διαπίστωσε πώς δέν μιλοῦσαν Ἑλληνικά ἀλλά μιάν ἄγνωστή του γλῶσσα ἤ ἐν πάσῃ περιπτώσει ὄχι καθαρά Ἑλληνικά. (Βάρβαρος δέν σήμαινε μόνον, ἀλλόγλωσσος ἀλλά καί παχυστομῶν, δηλ. αὐτός πού δέν πρόφερε καλά τά Ἑλληνικά. «Βαρβαρόφωνοι οἱ Ἠλεῖοι καί Κάρες, ὡς βραχύφωνοι καί ἀσαφῆ τήν φωνήν ἔχοντες» λέει ὁ Ἡσύχιος).

Ὥστε οἱ Πελασγοί πού παρέμειναν στήν ἀρχική κοιτίδα τῆς Πελασγικῆς Φυλῆς, στήν ΒΔ Βαλκανική, σέ σχέση μ' αὐτούς πού ἦλθαν στή νότια Ἑλλάδα ἤ παρέμειναν μεσοστρατίς, μέ τήν πάροδο τῶν χρόνων, ἔχουν διαφοροποιηθεῖ σημαντικά.

Μετά τήν Δωρική κάθοδο καί τήν ἀποκατάσταση τῆς ἠρεμίας στόν Ἑλλαδικό χῶρο καί τήν υἱοθέτηση τοῦ κοινοῦ ὀνόματος «Ἑλλάς καί Ἕλληνες», οἱ Πελασγοί τῶν βόρειων περιοχῶν πού δέν συμμετέχουν στίς διεργασίες τοῦ Νότου καί στίς Ἀμφικτυονίες, ἀποκαλοῦνται ἀπό τούς Νότιους Πελασγούς (Ἕλληνες), Ἰλλυριοί. Γιά τήν ἀκρίβεια τῆς ὑπόθεσής μου, ὁ τόπος

πρωτονομάστηκε Ἰλλυρία, πού σημαίνει ὀρεινό μέρος, ὑψηλό μέρος καί κατ' ἐπέκταση καί οἱ κάτοικοί της ὀνομάστηκαν Ἰλλυριοί. Αὐτά βέβαια θά τά δοῦμε ἀναλυτικά πιό κάτω καί πρός τό παρόν περιοριζόμαστε στήν διαπίστωση, πώς μέ τήν παρέλευση τῶν χρόνων οἱ ὀρεινοί Πελασγοί τῆς Ἰλλυρίας, παρέμειναν πολιτιστικά πιό πίσω ἀπό τούς Νότιους καί ἡ γλῶσσα τους, μετά ἀπό αἰῶνες, θά φαντάζει στούς Ἀθηναίους τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς σάν βάρβαρη γλῶσσα, ἐνῶ δέν εἶναι παρά αὐτή ἡ γλῶσσα πού μιλοῦσε ὁ πρόπαππος τοῦ Θουκυδίδη καί τοῦ Πλάτωνα.

Ἔχοντας πάντα ὑπ' ὄψει αὐτή τή συλλογιστική, ἄς δοῦμε καί πιό συγκεκριμένες σχέσεις τῶν νότιων Ἑλλήνων μέ τούς Βόρειους Ἰλλυριούς, ἔτσι καθώς διασώθηκαν μέσα ἀπό τούς Ἑλληνικούς θρύλλους καί τίς παραδόσεις.

ΣΧΕΣΗ ΒΟΙΩΤΩΝ ΚΑΙ ΘΗΒΑΙΩΝ ΜΕ ΙΛΛΥΡΙΟΥΣ

Οἱ πρῶτοι ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνες πού διατείνονταν πώς ἔχουν σχέση μέ τούς Ἰλλυριούς, εἶναι οἱ Θηβαῖοι καί οἱ Βοιωτοί γενικά. Τίς σχετικές Βοιωτικές παραδόσεις ἑρμηνεύοντας ὁ Θουκυδίδης λέει πώς «Βοιωτοί τε γάρ **οἱ νῦν,** ἑξηκοστῷ ἔτει μετά Ἰλίου ἅλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπό Θεσσαλῶν τήν νῦν Βοιωτίαν πρότερον δέ Καδμηίδα γῆν καλουμένην, ᾤκισαν...» Δηλαδή 60 χρόνια μετά τό πάρσιμο τῆς Τροίας, οἱ σημερινοί Βοιωτοί πιεζόμενοι ἀπό τούς Θεσσαλούς, ἐγκατέλειψαν τήν Ἄρνη καί κατέβηκαν νά κατοικήσουν στήν χώρα, πού τώρα μέν λέγεται Βοιωτία, παλιότερα δέ Καδμηίδα.

Δηλαδή ὁ Θουκυδίδης δέν ἀναφέρεται στίς πανάρχαιες Θηβαϊκές παραδόσεις πού ἀναφέρουν πώς πρωτοέχτισε τήν παλιά Θήβα ὁ Κάδμος, σκοτώνοντας κάποιον Δράκο καί φυτεύοντας τά δόντια του, ἀπό τά ὁποῖα ξεφύτρωσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι κλπ. Ἀναφέρεται σέ κατοπινή ἐποχή κατά τήν ὁποία ἕνας Λαός ἔρχεται ἀπό τήν Ἤπειρο, γιά νά κατοικήσει ἐκεῖ πού προηγούμενα κατοικοῦσαν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάδμου. Μά ἄς δοῦμε καί τίς πανάρχαιες Θηβαϊκές παραδόσεις, ἀπό τίς ὁποῖες καί πάλι βγαίνει πώς αὐτοί οἱ προηγούμενοι Βοιωτοί καί αὐτοί ἦλθαν ἀπό τήν Βορεινή Ἤπειρο καθώς καί οἱ νεώτεροι.

Ὁ μῦθος λέει πώς ὁ πατέρας τοῦ Κάδμου Ἀγήνορας ἔφυγε ἀπό τήν Ἑλλάδα καί πῆγε καί βασίλεψε στήν Φοινίκη. Ὅταν ὁ Δίας μεταμορφώθηκε σέ Ταῦρο καί ἔκλεψε τήν Εὐρώπη κόρη τοῦ Ἀγήνορα καί ἀδελφή τοῦ Κάδμου, ὁ Ἀγήνορας ἔστειλε τούς γιούς του νά τήν βροῦν καί νά μή γυρίσουν χωρίς αὐτήν. Μάταια περιπλανήθηκε ψάχνοντας ὁ Κάδμος, ὥσπου πῆρε χρησμό ἀπό τό Μαντεῖο τῶν Δελφῶν νά πάψει νά ἀσχολεῖται μέ τήν ἀνεύρεση τῆς Εὐρώπης, μά νά ἀκολουθήσει τήν πρώτη ἀγελάδα πού θά βρεῖ στόν δρόμο του, καί ὅπου αὐτή καθήσει, ἐκεῖ νά χτίσει πολιτεία. Γιά νά μήν τά πολυλογοῦμε, ἡ ἀγελάδα κάθισε κάπου στήν Βοιωτία καί ὁ Κάδμος ἔχτισε τήν πόλη

πού ἀπ' αὐτόν πῆρε τό ὄνομα, Καδμεία. 'Επειδή ὅμως δέν εἶχε καί ἀνθρώπους νά κατοικήσουν, σκότωσε τόν Δράκο πού φύλαγε τήν 'Αρεία Κρήνη καί κατά συμβουλή τῆς θεᾶς τῆς σοφίας 'Αθηνᾶς, ἔσπειρε τά δόντια του κά φύτρωσαν ἄνθρωποι.* 'Ο Κάδμος πῆρε γυναῖκα του τήν 'Αρμονία καί ὁ γιός του **'Ιλλυριός** ἔγινε γεννάρχης τῶν **'Ιλλυριῶν.** Βλέπουμε ἐδῶ μιάν ἄμεση σχέση Θηβῶν καί 'Ιλλυρίας, μιᾶς καί ἕνας Θηβαῖος ὀνομάζεται ἀπ' εὐθείας γεννάρχης τῶν 'Ιλλυριῶν.

'Αλλά καί ὁ Κάδμος σύμφωνα μέ τόν μῦθο, στά γεροντάματά του φεύγει ἀπό τήν Βοιωτία καί πηγαίνει νά πεθάνει στήν 'Ιλλυρία (στήν Πατρίδα του λέω ἐγώ).

Μετά ἀπό πολλούς αἰῶνες τόν 5—6-^{0} αἰώνα μ.Χ., ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος στά «'Εθνικά» του μᾶς διαβεβαιώνει πώς μέχρι τήν ἐποχή αὐτή διασώζοταν στήν 'Ιλλυρία ὁ μῦθος τοῦ Κάδμου καί εἰδικώτερα στήν πόλη Βουθόη ἡ ὁποία ὀνομάστηκε ἔτσι «... διά τόν Κάδμον ἐπί ζεύγους βοῶν ὀχούμενον, ταχέως ἀνῦσαι τήν ἐς 'Ιλλυρίαν ὁδόν», δηλ. ἐπειδή ὁ Κάδμος καβάλα σ' ἕνα ζευγάρι βοδιῶν ἀνηφόρισε γρήγορα τόν δρόμο πού πάει στήν 'Ιλλυρία. Βουθόη, προφανῶς σημαίνει γρήγορο βόδι.

Στήν Βουθόη λέει ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος οἱ κάτοικοι τῆς πόλης, τοῦ ἔδειχναν καί τόν τάφο, ὅπου σύμφωνα μέ τίς πανάρχαιες παραδόσεις τους εἶχε ταφεῖ ὁ Κάδμος καί ἡ 'Αρμονία. Δηλαδή παρατηροῦμε ταυτότητα μύθων στήν Θήβα καί στήν 'Ιλλυρία καί ἐντοπίζουμε τήν χρονική καί τοπική διαφορά. Βλέπουμε ὄχι μόνο σύνδεση τοῦ Κάδμου μέ τήν 'Ιλλυρία μά καί τόν γιό του τόν 'Ιλλυριό, γεννάρχη τῶν 'Ιλλυριῶν.

'Υπάρχει ἀκόμα καί ποταμός Κάδμος στήν Ἤπειρο, παραπόταμος τοῦ Θύαμη (Καλαμάς), μεταξύ Βουθόης καί Δωδώνης. Οἱ ἱστορικοί ὅμως πού δέν θέλουν μιά τέτοια σύνδεση, πιάνονται ἀπό τήν λέξη Φοινίκη, ὅπου κατέφυγε καί βασίλεψε ὁ πατέρας του 'Αγήνορας, καί δογματίζουν πώς ὁ Κάδμος εἶναι... Φοίνικας. Μπροστά σέ τόσα δεδόμενα σύνδεσης τοῦ Κάδμου καί τῶν Θηβαίων μέ τήν 'Ιλλυρία, βέβαια, θά ἦταν ἀνάξιο λόγου νά καταπιαστοῦμε μέ τήν Φοινικική καταγωγή του, πού ἄλλωστε οὔτε ὁ μῦθος τήν θέλει, ἀλλά ἄς ρωτήσουμε: Τά ὀνόματα 'Αγήνωρ, Εὐρώπη καί Κάδμος τά θεωροῦν Φοινικικά;

Μεταξύ Βουθόης καί Δωδώνης ὑπῆρχε μεγάλη πόλη Φοινίκη «τό εὐδαιμονέστερον κέντρον τῶν Χαόνων» ὅπως μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Πολύβιος, δηλαδή ἡ πιό πλούσια πρωτεύουσα τῶν Χαόνων. 'Η Φοινίκη δηλαδή αὐτή βρίσκεται ἀκριβῶς στά μέρη πού κατά τούς Βοιωτικούς καί 'Ιλλυριακούς μύθους, πῆγε καί πέθανε ὁ Κάδμος.

Τό 'Εθνικό Φοινίκη καί Φοίνικες, δέν εἶναι... Φοινικικό, ἀλλά 'Ελληνική ὀνομασία πού δίνονταν σέ λαούς ἤ σέ πολιτεῖες πού ἀσχολοῦνταν μέ τήν

βαφή καί τήν έμπορία τῶν ὑφασμάτων. Ἕνα τέτοιο κέντρο, μιά τέτοια πόλη ἦταν καί ἡ Ἰλλυριακή Φοινίκη, γιατί ἡ βαφή τῶν ὑφασμάτων, δέν ἦταν ἀποκλειστικό προνόμιο τῶν γνωστῶν θαλασσοπόρων Φοινίκων, μά ἡ κατ᾽ ἐξοχήν ἀπασχόλησή τους, πράγμα πού ἔδωσε τήν ἀφορμή στούς Ἕλληνες νά τούς ὀνομάσουν Φοίνικες.

Ἀλλ᾽ ἄς προχωρήσουμε. Πέρα ἀπό τούς μύθους τοῦ Κάδμου πού θέλουν ἄμεση σύνδεση μέ τήν Ἰλλυρία καί ὄχι μέ τήν Φοινίκη τῆς Μεσσοποταμίας, ἔχουμε τούς κατοπινούς μύθους τῶν **Ἐπιγόνων,** δηλαδή τῶν γιῶν τῶν περίφημων «ἑπτά ἐπί Θήβας», πού γιά νά ἐκδικηθοῦν τήν ἧττα τῶν πατέρων τους, ἔκαναν μιά μεγάλη ἐκστρατεία, σχεδόν Παμπελοποννησιακή, κατά τῆς Θήβας καί κατάφεραν νά νικήσουν τούς Θηβαίους, οἱ ὁποῖοι κατά συμβουλή τοῦ Μάντη Τειρεσία ἔφυγαν ἀπό τήν Θήβα μέ ἀρχηγό τόν γιό τοῦ Ἐτεοκλῆ, τόν Λαοδάμα καί πῆγαν στήν Ἰλλυρία. Οἱ ἐπίγονοι τώρα αὐτῶν τῶν Θηβαίων πού ἐκπατρίστηκαν ἔτσι στήν Ἰλλυρία, γυρίζουν ἀργότερα στήν Θήβα, τήν λευτερώνουν καί ἀναγορεύουν βασιλιά τους τόν γιό τοῦ Πολυνίκη, τόν Θέρσανδρο. Νά λοιπόν καί ἄλλη μιά μυθολογική ἐκδοχή πού θέλει νά συνδέει τήν Βοιωτία μέ τήν Ἰλλυρία καί φτάνουμε στήν ἱστορική μαρτυρία τοῦ Θουκυδίδη πού καί αὐτός θεωρεῖ τούς Βοιωτούς μετανάστες ἀπό τήν Βορεινή Ἤπειρο.

Οἱ ἱστορικοί πού παραβλέπουν ὅσα παρέθεσα ἐπιμένουν, στήν Φοινικική καταγωγή τοῦ Κάδμου καί στήν Αἰγυπτιακή τῶν Θηβῶν. Καί καλά, σ᾽ ὅλη τήν Βοιωτική μυθολογία, ἀναφέρεται μιά Φοινίκη καί ἐν πάσει περιπτώσει συνδέθηκε ἡ Βοιωτία μέ τήν Φοινίκη, κατά παρέκλιση ὅλου τοῦ κορμοῦ τῶν μύθων, τῶν θρύλων καί τῶν παραδόσεων πού θέλει τρεῖς Βοιωτικές γενιές νά ἔρχονται ἀπό τήν Ἰλλυρία, ἀλλά πῶς νά μπαλώσεις ἐκεῖνο πού θέλει τήν Θήβα Αἰγυπτιακή ἀποικία; Καί ὑποστηρίζεται μέ μεγάλη σοβαρότητα καί ἡ ἀντίκρουση εἶναι δύσκολη γιατί ὑπάρχει Αἰγυπτιακή Θήβα. Γιά τήν ἀκρίβεια ἡ Αἰγυπτιακή Θήβα λέγεται Τεπί ἤ Τέπ καί οἱ Ἕλληνες τό μεταγλώτισαν σέ Θήβα[6].

Μόνον ἡ ταυτωνυμία δέν φτάνει κατά τήν γνώμη μου γιά νά συνδέσουμε δυό πράγματα. Χρειάζονται καί ἄλλα ντοκουμέντα. Κατ᾽ ἀρχήν πρέπει νά ἐξετάσουμε τό ἐνδεχόμενο νά ἀναφέρονται στήν Ἑλληνική μυθολογία περιπτώσεις ἤ περίπτωση κάποιας Αἰγυπτιακῆς ἐποίκισης ἤ κάποιου παρόμοιου γεγονότος. Μέ μεγάλη μας λύπη τέτοια περίπτωση δέν ἀναφέρεται πουθενά. Ἀντίθετα ὅμως ἀναφέρονται περιπτώσεις ἐποίκισης τῆς Βόρειας ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς ἀπό Ἕλληνες ἤ Πελασγούς ἄν θέλετε.

---

6. Ἔτσι τόν Φαραώ Σενδέ τόν μετέφρασαν σέ Σεθένη, τόν Σεμερκέτ σέ Σέμεψη, τόν Νεμέρ σέ Μήνη ἀλλά καί τόν Χοτσεκεφεκεμουΐ σέ... Βόηθο.

'Ο Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἑρμηνεύοντας τό θρυλλούμενο πώς τά γράμματα ἐπειδή τά ἔφερε ἀπό τήν Φοινίκη ὁ Κάδμος λέγονταν «Φοινίκεια», ἀλλά ταυτόχρονα λέγονταν καί «Πελασγικά», καταλήγει στό συμπέρασμα, πώς οἱ Πελασγοί ἦταν Λαός ἀρχαιότερος ἀπό τούς Φοίνικες καί ἐν πάσει περιπτώσει δέν ἀναφέρεται πουθενά κάποια ἀποικία Φοινικική ἤ Αἰγυπτιακή στήν 'Ελλάδα. 'Εντελῶς ἀντίθετα ὑπάρχει ὁ μῦθος πού λέει πώς ὁ σοφός τεχνίτης ὁ Δαίδαλος πῆγε στήν Αἴγυπτο καί μάλιστα στήν Μέμφιδα ὅπου ἔχτισε τά Προπύλαια τοῦ Ναοῦ τοῦ 'Ηφαίστου. Δίδαξε δέ τόσα πολλά στούς Αἰγυπτίους ὥστε θεωρήθηκε Θεός (ἱστοριῶν 5, 57, 30, ἐπ.).

'Επί τέλους γιά πολλά φημίζονται οἱ Αἰγύπτιοι, ἀλλά ὄχι καί γιά μεταναστευτικός Λαός, πρᾶγμα πού σφραγίζει τήν 'Ελληνική Φυλή. Ἔχω νά κάνω μιά τρελλή ὑπόθεση ἐδῶ. Ἄν ὑποθέταμε πώς οἱ Αἰγυπτιακές μαρτυρίες πράγματι μᾶς ἔλεγαν πώς ὁ Δαίδαλος ἦταν Αἰγύπτιος καί ξάφνου ἔκανε τήν ἐμφάνιση ὁ 'Ελληνικός μύθος πού λέει πώς ἦταν Ἕλληνας σάν ἁπλῆ καί μόνον νύξη, τότε ἀσφαλῶς οἱ ἱστορικοί μας θά ἀγωνιζόντουσαν νά ἀποδείξουν πώς δέν εἶναι Αἰγύπτιος. Αὐτό ἴσως ξεκινάει ἀπό τήν βάση τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας πού εἶναι ἡ ἀμφισβήτηση, μά ὅταν ἡ ἀμφισβήτηση εἶναι μονοδρομικός κανόνας, τότε ἐγκυμονεῖ κινδύνους παρερμηνειῶν καί λαθῶν.

Ὥστε λοιπόν δέν ἔχουμε οὔτε ἁπλῆ μνεία Αἰγυπτιακῆς παρουσίας στήν 'Ελλάδα, ὁ Αἰγυπτιακός Λαός, μόνον μεταναστευτικός δέν ἦταν, ἀντίθετα οἱ Ἕλληνες ἐπανειλημένα πῆγαν στήν Αἴγυπτο, εἴτε γιά νά χτίσουν ἀποικίες εἴτε σάν ἁπλοί ἐπισκέπτες[7] ('Ηρόδοτος, Πλάτων κλπ.). Πῶς συνδιάζεται λοιπόν ἡ Αἰγυπτιακή μέ τήν Βοιωτική Θήβα; Καί πῶς συνδέεται ὁ Κάδμος μέ τήν Φοινίκη καί πῶς ἑρμηνεύεται ἡ Αἰγυπτιακή Σφίγξ στήν Θήβα;

Γιά νά μή ξεστρατίσουμε πέρα ἀπό τά ἐπιτρεπτά ὅρια, θά ἐκθέσω περιληπτικά τήν ὑπόθεσή μου:

1. ΚΑΔΜΟΣ

'Ο Κάδμος εἶναι ἕνας 'Ιλλυριός (Πελασγός) ἥρωας[8], πού ἀκολουθώντας τό παράδειγμα πολλῶν προγενέστερών του καί μεταγενέστερων ('Ιάσων, Δαίδαλος, 'Ηρακλῆς, 'Οδυσσέας, Πυθαγόρας, Δημόκριτος, 'Αναξαγόρας, Πλάτων, 'Ηρόδοτος) καί γενικά τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς Φυλῆς, ταξιδεύει σέ διάφορα μέρη τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου καί καθώς προκύπτει ἀπό τόν μῦθο, στήν Μεσοποταμία, στήν Αἴγυπτο, στήν Βαβυλωνία. Γιά να ταξιδέψεις τόν κόσμο, τήν ἐποχή πού μιλᾶμε, πρέπει νά ἔχεις δυό τουλάχιστον χαρακτηριστικά: 'Ηρωϊσμό καί δίψα μάθησης.

---

7. Εἴτε καί σάν πειρατές (Βλπ. τίς περιπέτειες τοῦ «Ψευδοδυσσέα»).

8. Σέ μερικούς μύθους μάλιστα ἀναφέρεται σάν **«ὑπερβόρειος»**

Ὁ Κάδμος ταξιδεύοντας καί ἐρχόμενος σέ ἐπαφή μέ ξένους πολιτισμούς ἀπόχτησε πρωτόγνωρη πείρα καί σοφία. Ὅταν ἦλθε στήν Βοιωτία καί ἐγκαταστάθηκε γιά ἕνα μεγάλο διάστημα, δέν ἦλθε μόνος του γιά νά γίνει βασιλιάς ἑνός ξένου Λαοῦ. Ἦλθε μέ τούς συμπατριῶτες του τούς Ἄονες ἤ Χάονες[9]. Ὑπῆρξε σοφός, ἀλλά καί μεγάλος μεταρρυθμιστής γιατί προσπάθησε νά διαδώσει καί διέδωσε ἕναν ἁπλό καί ἐπαναστατικό τρόπο γραπτῆς διατύπωσης τοῦ προφορικοῦ λόγου. Δέν εἶναι δέ λογικά δυνατό νά ἐπέβαλε τήν μεταρρύθμιση σέ ἕνα τόσο λεπτό καί δύσκολο πολιτιστικό τομέα ἕνας ἄνθρωπος, ὅσο σοφός κι ἄν ἦταν αὐτός. Πράγματι ὁ μῦθος λέει πώς τήν μεταρρύθμιση τήν ἐπιμελήθηκαν οἱ λεγόμενοι **Γεφυραῖοι**,[10] πού ὁ Κάδμος ἔφερε μαζί του ἀπό τήν Φοινίκη.

Κατ' ἄλλη μυθολογική ἐκδοχή, οἱ Ἄονες καί οἱ Ὑάντες, προϋπῆρξαν τῶν Καδμείων καί τοῦ Κάδμου καί ὑπ' αὐτοῦ ἐνικήθησαν.

α) Γραμμική γραφή

Ἡ εἰσαγωγή τῶν γραμμάτων συνδέεται μέ τόν Κάδμο πού ταξίδεψε καί στήν Φοινίκη καί ἔφερε τούς Γεφυραίους νά τήν διδάξουν στούς Ἕλληνες πού βέβαια τότε δέν λέγονταν Ἕλληνες, ἀλλά Πελασγοί[11].

Ἐπειδή ἀρκετοί — καθώς εἴπαμε — συγγραφεῖς θεωροῦν τόν Κάδμο Φοίνικα καί τήν Βοιωτία Φοινικική ἀποικία, πρέπει νά δοῦμε τί ἦταν αὐτοί οἱ Γεφυραῖοι πού ἔφερε μαζί του. Ὁ Ἡρόδοτος λέει: «... ἄλλα τε πολλά (οἱ Γεφυραῖοι) οἰκήσαντες ταύτην τήν χώραν ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τούς Ἕλληνας καί δή καί Γράμματα...» (V, 58.). Ὅπως εὔστοχα παρατηρεῖ ὁ Κορδάτος (τ. Ι σελ. 206), καί ὅπως ἄλλωστε πιό κάτω ἐπεξηγεῖ ὁ ἴδιος ὁ Ἡρόδοτος, οἱ Γεφυραῖοι δέν δίδαξαν τά γράμματα στούς Ἕλληνες, ἀλλά «... **καί** γράμματα». Δηλαδή ὄχι πώς μέχρι τότε οἱ Ἕλληνες δέν εἶχαν γνώση τῶν γραμμάτων ἤ δέν εἶχαν γράμματα, ἀλλά οἱ Γεφυραῖοι δίδαξαν ἕναν νέο τρόπο γραφῆς καί συγκέρασαν τό ὑπάρχον Πελασγικό ἀλφάβητο μέ στοιχεῖα Φοινικικά. Τά γράμματα σάν στοιχεῖα-σύμβολα ἔκφρασης τοῦ προφορικοῦ λόγου εἶναι πολύ παλιότερα ἀπ' ὅσο φανταζόμαστε. Δέν εἶναι προνόμιο ἤ ἐφεύρεση κάποιου προνομιούχου Λαοῦ, ἀλλά ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρώπινης ἀνάγκης, νά ἐπισφραγίσει καί νά ἀπομνημονεύσει μιά συμφωνία, ἕνα συμβάν, ἤ νά κοινοποιήσει τόν λόγο του σέ κάποιον ἤ κάποιους πού δέν εἶναι παρόντες. Γι' αὐτό ἄλλωστε ὑπάρχει ὁ μῦθος πώς οἱ Μοῦσες, πού ἦσαν στά προϊστορικά χρόνια τρεῖς (Ἀοιδή = Γνώση, Μνήμη καί Μελέτη) φαίρονται σάν οἱ πρῶτες πού δίδαξαν στούς ἀνθρώπους τήν γραφή.

---

9. Λαό χωρίς ἡγέτη συναντάς, ἀλλά ἡγέτη χωρίς Λαό εἶναι αδιανοητο.

10. Ἡροδότου V, 58.

11. Γιαυτό ἄλλωστε τά γράμματα ὀνομάστηκαν καί «πελασγικά».

Βλπ. πάντως και σημείωση (1) στο Β' παράρτημα του παρόντος, σελ. 518

Ὅταν λέμε πώς ὁ Κάδμος πῆρε ἀπό τούς Φοίνικες ὁρισμένα γράμματα, δέν ἐννοοῦμε βέβαια πώς οἱ Φοίνικες εἶναι οἱ πρωτοεφευρέτες τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὅτι ὁ πολυταξιδεμένος Κάδμος διαπίστωσε πώς οἱ Φοίνικες, σέ ἀντίθεση μέ ἄλλους Λαούς, Ἀσυρίους, Βαβυλωνίους, Αἰγυπτίους καί αὐτούς ἀκόμα τούς συμπατριῶτες του τούς Πελασγούς, εἶχαν τό πιό ἁπλοποιημένο καί εὔχρηστο σύστημα ἀποτύπωσης τοῦ προφορικοῦ λόγου. Καί αὐτό ἐξηγεῖται εὔκολα ἀπό τίς δραστηριότητες αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ πού ἦταν ναυτικός καί ἐμπορικός. Οἱ συμφωνίες πού ἔκλιναν στά διάφορα μέρη τοῦ κόσμου χρειαζόταν ἀπομνημόνευση εὔκολη, εὔχρηστη καί ἁπλή. Ἀντικατέστησαν λοιπόν τά ἰδεογράμματα ἤ τά ἱερογλυφικά μέ ἁπλά σημεῖα καί ἔτσι ἔχουμε μιά κάποια ἀπαρχή τῆς λεγόμενης Γραμμικῆς γραφῆς.

Ὥστε ὅταν μιλᾶμε γιά γέννεση τῆς Γραφῆς καί τῶν γραμμάτων πρέπει νά περνᾶ ἀπό τό μυαλό μας αὐτή ἡ διαφορά. Ὁ Κάδμος λοιπόν προκρίνει τήν εὔχρηστη καί ἁπλή Φοινικική γραφή ἀπό τήν ἱερογλυφική ἤ εἰκονογραφική πού ἦταν δύσκολη καί κυρίως δυσκολοερμήνευτη καί ἦταν προνόμιο λίγων σοφῶν, συνήθως τοῦ Ἱερατείου. Βρισκόμαστε δηλαδή μπροστά σέ μιάν ἐπαναστατική μεταρρύθμιση γιά τήν ἁπλοποίησὴ τῶν γραμμάτων μέ βάση τά Πελασγικά καί τά Φοινικικά. Τή μεταρρύθμιση ἐπιμελήθηκαν οἱ Γεφυραῖοι, πού κατά τόν Ἡρόδοτο ἦσαν Φοίνικες. Δέν πρέπει ἀπ' αὐτό νά βγάλουμε τό εὔκολο συμπέρασμα πώς ὁ Κάδμος ἦταν Φοίνικας καί ἐπικεφαλῆς Φοινίκων, ἦλθε νά κάνει ἀποικία στήν Βοιωτία.

Ἄν ἦταν ἔτσι τά πράγματα τότε: 1) Δέν θά ὑπῆρχε λόγος νά διδάξουν κάποιοι, σέ κάποιους, ἤδη γνωστά πράγματα, (τά Φοινικικά γράμματα). 2) Οἱ Βοιωτοί θά μιλοῦσαν καί ὄχι μόνον θά ἔγραφαν Φοινικικά. 3) Θά ἦταν ἔκδηλο καί φανερό πώς ἔχουν διαφορετικό πολιτισμό ἀπό τούς ἄλλους Ἕλληνες. 4) Θά διέσωζαν στούς θρύλους καί στίς παραδόσεις τήν Φοινικική τους καταγωγή, ἐνῶ διασώζουν σέ ἐπανειλημμένους μύθους τήν καταγωγή τους ἀπό τήν Ἰλλυρία. 5) Οἱ Γεφυραῖοι του θά ὀνομάζονταν ἁπλούστατα Φοίνικες ἤ κάπως ἀλλοιῶς (δηλ. ὅπως ὁ Λαός αὐτός αὐτοαποκαλεῖται στήν γλῶσσα του).

Τό «Γεφυραῖοι», ἄν τό καλοεξετάσουμε καί τό ἑρμηνεύσουμε, μᾶς δείνει καί τήν ἐπιβεβαίωση τῆς μέχρι τώρα ὑπόθεσής μας. Δέν σημαίνει καταγωγή ἤ κάποιον Λαό, ἀλλά κάποιαν **ἰδιότητα.** Εἶναι ἐκεῖνοι πού γεφυρώνουν, συνδέουν δυό πράγματα. Καί τά πράγματα αὐτά δέν εἶναι ἄλλα, ἀπό τήν σύνδεση τῶν Φοινικικῶν γραμμάτων μέ τά Πελασγικά, στήν ἁπλούστερη καί πλέον εὔχρηστη μορφή τους, καθώς μέχρι τώρα τά ξέρουμε. Εἶναι λοιπόν οἱ Γεφυραῖοι, Φοίνικες δάσκαλοι καί γνῶστες τῆς παλιᾶς Πελασγικῆς Γλῶσσας (ἀλλοιῶς δέν ἐννοεῖται διδασκαλία) ἄν δέν εἶναι Πελασγοί τῆς ἀκολουθίας τοῦ Κάδμου, πού ἔλαβαν γνῶση τῆς Φοινικικῆς γραφῆς καί τῶν πλεονεκτημάτων της.

Πρέπει ἀκόμα νά μή μᾶς διαφεύγει πώς ἔχουμε ὄχι εἰσαγωγή Φοινικι-

κῆς Γλῶσσας ἀλλά ἁπλῶς στοιχείων, συμβόλων, γραμμάτων. Αὐτό τό τονίζω, ἐπειδή πολλοί συγγραφεῖς κάνουν τό σφάλμα νά ἐτυμολογοῦν Ἑλληνικές λέξεις, ἀπό Φοινικικές ἤ Αἰγυπτιακές κλπ. Πρέπει νά ἀντιληφθοῦν πώς ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ εἰσαγωγή στοιχείων ἀλφαβήτου ἤ καί ὁλόκληρου ἀλφαβήτου καί ἄλλο ἡ εἰσαγωγή γλῶσσας ἤ διαλέκτου.

Οἱ νεώτεροι Ἀλβανοί λ.χ. μέχρι πρίν 100 χρόνια δέν εἶχαν καθόλου ἀλφάβητο καί γραφή. Ἐπί 12 χρόνια υἱοθέτησαν τό Ἑλληνικό ἀλφάβητο μέ τίς προσπάθειες τοῦ μεγάλου Καμάρδα καί στή συνέχεια μονιμοποίησαν τό Λατινικό. Μά ἐννοεῖται πώς αὐτό δέν ἔθιξε σέ τίποτα τήν Ἀρβανίτικη γλῶσσα πού παρέμεινε ἡ ἴδια εἴτε μέ τό ἕνα εἴτε μέ τό ἄλλο ἀλφάβητο. Δέν ἔγινε αὐτόματα οὔτε Ἑλληνική οὔτε Λατινική. Μέ ἄλλα λόγια, ἡ εἰσαγωγή γραμμικῶν συμβόλων σέ μιά γλῶσσα, δέν συνεπάγεται σέ καμιά περίπτωση καί τήν ἀλλαγή τῆς γλῶσσας, καθώς ἐντελῶς ἄκριτα ὑποθέτουν μερικοί. Ἀκριβῶς αὐτό τό αὐταπόδεικτο γεγονός ἐπιμαρτυρεῖ πώς ὁ Κάδμος δέν μπορεῖ νά εἶναι Φοίνικας, γιατί θά μετέδιδε, ἄν μή τί ἄλλο, τήν Φοινικική του γλῶσσα καί δέν θά τόν ἀπασχολοῦσε ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἀλφαβήτου.

β) Σφίγξ

Ἀλλά ὁ Κάδμος δέν εἰσάγει μόνον Φοινικικά στοιχεῖα, ἀλλά καί Αἰγυπτιακά. Ἡ περίφημη Σφίγγα δέν εἶναι παρά ἕνα Αἰγυπτιακό στοιχεῖο πού μεταλαμπαδεύεται στήν Βοιωτία.

γ) Ἑπτάπυλος

Πρός μεγάλη ἔκπληξη, ὁ Κάδμος δέν περιορίζεται στήν εἰσαγωγή μόνον Φοινικικῶν καί Αἰγυπτιακῶν στοιχείων, ἀλλά καί Βαβυλωνιακῶν ἀκόμα. Χτίζει ἐφτά (7) πύλες στήν Θήβα πού ἀργότερα θά περάσει στή ποίηση σάν ἑπτάπυλη Θήβα καί δέν εἶναι αὐτός ὁ περίεργος ἀριθμός παρά ὁ ἀριθμός τῶν πλανητῶν, πού οἱ Πέρσες καί Βαβυλώνιοι, γνώριζαν σέ ἐκπληκτικό βαθμό καί γιά τά σύγχρονα ἀκόμα δεδομένα.

Ἀκριβῶς αὐτή ἡ συνύπαρξη στή Θήβα τοῦ Κάδμου, στοιχείων ἀπό τρεῖς ἤ τέσσερις Λαούς καί Πολιτισμούς, ἐπιβεβαιώνει τῆς ὑπόθεσής μας τό ἀληθές. Ὅτι δηλαδή ὁ Κάδμος ἦταν ἕνας πολυπλάνητος Πελασγός τῶν Ἰλλυριακῶν περιοχῶν «ὑπερβόρειος», πού περιπλανήθηκε σ' ὅλον τόν τότε γνωστό κόσμο, «πολλά ἄστεα ἴδεν καί νόον ἔγνω», καί στοιχεῖα αὐτῶν τῶν ἄστεων, προσκόμισε καί στήν Θήβα, ὅπου ὑπῆρχαν οἱ συμπατριῶτες του Ἄονες. Στά γεράματά του, σάν γνήσιος Πελασγός, σάν γνήσιος Ἕλληνας, σάν κάποιος Ὀδυσσέας, θά ξεκινήσει γιά ν' ἀφήσει τήν τελευταία του πνοή στήν ἰδιαίτερη Πατρίδα του, κάπου στήν Ἰλλυρία.

δ) Ἁρμονία

Ὁ γιός του Ἰλλυριός, θά θεωρηθεῖ ὀνοματοδότης καί γενάρχης τῶν Ἰλλυριῶν, προγόνων τῶν Ἀλβανῶν καί ἡ γυναίκα του θά ὀνομαστεῖ Ἁρμονία. Τό ὄνομα δέν εἶναι καθόλου τυχαῖο, ἀλλά βρίσκεται σέ πλήρη... ἁρμονία μέ τήν ζωή του καί τό ἔργο του. Δέν εἶναι ἄσχετο μέ τούς Γεφυραίους Φοίνικες πού διδάσκουν τά γραμμικά σύμβολα, οὔτε μέ τήν συνύπαρξη στοιχείων πέντε πολιτισμῶν στήν Θήβα: Τοῦ Πελασγικοῦ, τοῦ Φοινικικοῦ, τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, τοῦ Ἀσσυριο-βαβυλωνιακοῦ καί Περσικοῦ. **Ἁρμονία** σημαίνει τήν σύνδεση, τό πάντρεμα διαφορετικῶν πραγμάτων!...

Ὁ Κάδμος δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τούς ἄλλους ἥρωες τοῦ Ἑλληνικοῦ πάνθεου, σάν τόν Ἡρακλῆ, τόν Θησέα, τόν Ἀχιλλέα ἤ τόν Ἰάσωνα. Ὁ πρῶτος ἐκφράζει τήν δύναμη καί τήν φυσική ρώμη, μ' ἐκεῖνο πού οἱ Ἀρβανίτες καί οἱ σημερινοί Ἕλληνες λέμε Λεβεντιά. Δηλ. τήν μεγαλοψυχία καί τό αἴσθημα δικαιοσύνης ἀπέναντι στόν ἀδύνατο. Ὁ δεύτερος ἐκφράζει καί τήν ὀμορφιά μαζί μέ τ' ἄλλα καθώς καί τό ὀργανωτικό πνεῦμα τοῦ ἡγέτη. Ὁ τρίτος ἐκφράζει τήν Πελασγική μεταναστευτική ἐποποιία, ἐνῶ ὁ Κάδμος εἶναι ὁ ἥρωας τοῦ Πνεύματος, ἀφοῦ καταφέρνει καί ἐπιβάλλει κόντρα στούς σοφούς καί ἱερεῖς μιά Λαϊκή Ἐπαναστατική Μεταρρύθμιση.

Ἡ βοήθεια πού τοῦ παρέχει ἡ Ἀθηνᾶ (Σοφία) γιά τήν ἐξουδετέρωση τοῦ γιοῦ τοῦ Ἄρη (Πολέμου), τοῦ Δράκου τῆς Ἄρειας Κρήνης, ἡ σύζευξή του μέ τήν Ἁρμονία, ἡ ἐπιβολή τοῦ εὔχρηστου γιά τόν Λαό ἀλφαβήτου κλπ. τόν κατατάσσουν σέ ξεχωριστή θέση στό πάνθεο τῶν Ἑλλήνων ἡρώων.

Αὐτό πού ἀξίζει νά τονίσουμε τώρα εἶναι πώς χαρακτηριστικό τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπό τά πανάρχαια χρόνια ὡς τούς συγκαιρινούς μας Ἀρβανίτες, εἶναι καί τό **«δυσαφωμοίωτο»**. Δηλαδή μέσα στόν προοδευτισμό τους ὑπάρχει ἕνας συντηρητισμός πού φρενάρει τήν ἀλλοίωσή τους ἀπό ξενικά στοιχεῖα.

Τό χαρακτηριστικό τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Κλασσικοῦ πολιτισμοῦ, δέν εἶναι ὅτι ὁ Λαός ὑπῆρξε εὐφυής καί αὐτάρκης στά πάντα καί δημιούργησε ἐντελῶς μόνος καί ἀπό τίς ἴδιες τίς δυνάμεις του ὅ,τι δημιούργησε. Τό χαρακτηριστικό του ἦταν πώς ἀπό τήν μιά ἦταν Κοσμοπολίτης Λαός καί «Κάρτα Πολυπλάνητος» καί ἀπό τήν ἄλλη διέθετε ἰσχυρό συντηρητικό φίλτρο, ἀπ' ὅπου κοσκίνιζε διεξοδικά κάθε ξενικό στοιχεῖο καί τό καλό ἀπόσταγμά του τό μπόλιαζε στά δικά του στοιχεῖα, δημιουργώντας ἔτσι κάτι ἐντελῶς καινούργιο. Ὁ Κάδμος λοιπόν δέν ἔφερε τά Φοινικικά σύμβολα γραφῆς καί τά φύτεψε ἀτόφια στήν Ἑλλάδα. Τόσο αὐτός ὅσο καί οἱ κατοπινοί του Ἕλληνες σοφοί ἔκαναν ἕναν ἀξιοθαύμαστο συγκερασμό μεταξύ τῆς Πελασγικῆς τους γραφῆς καί τῶν Φοινικικῶν στοιχείων.

Ἀπό τά Φοινικικά σύμβολα ἄλλα λ.χ. τό Ἄλφα (Φοιν. — Ἄλεφ = Βόδι)

καί τό Λάμδα (Λάμεντ = Βουκέντρα) διατήρησαν καί τήν Φοινικική ὀνομασία τους. Μά δέν θά βροῦμε τό Ἄλεφ = βόδι ἤ Λάμεντ = βουκέντρα πουθενά στήν Ἑλληνική γλῶσσα. Ἐδῶ ἔχουμε τή λέξη Βοῦς, Ἀρβανίτικα, Βίτς = μοσχάρι. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν Βουκέντρα, (Βουκέντρ). Ἄλλα, ἔχουν Ἑλληνικές ὀνομασίες (Ἔ-ψιλόν) ὁ-μικρόν, ὠ-μέγα, μί, νί, ξί κλπ.

Ἀπό πού βγαίνει τώρα ἡ λέξη **Θήβα** καθώς βέβαια καί ἡ λέξη **Κάδμος** πού τήν βρίσκουμε ἐκτός ἀπό τήν Θήβα, σέ ἕνα ποτάμι τῆς Ἠπείρου, σ᾽ ἕνα βουνό τῆς Μ. Ἀσίας, στήν προσαγόρευση τοῦ Ἑρμῆ τοῦ ἰθυφαλικοῦ σάν Καδμῖλος στά Καβείρεια τῶν Θηβῶν, τῆς Σαμοθράκης καί τῆς Λήμνου; Εἶναι ἀλήθεια πώς δέν εἶναι εὔκολο νά ἀπαντήσει κανείς μέ σιγουριά στά ἐρωτήματα αὐτά. Γι᾽ αὐτό πιό κάτω θά κάνω μιά ἀποπειρα ἐτυμολογικῆς ἑρμηνείας μέ κάθε ἐπιφύλαξη.

Ξεκινάω ἀπό τό ἐνδεχόμενο τῆς Πελασγικῆς — Ἰλλυριακῆς καταγωγῆς τοῦ Κάδμου καί τῶν Θηβαίων τῶν τριῶν γενεῶν ὅπως ἀναφέρεται στίς λαϊκές παραδόσεις.

Ὁ Κάδμος, ἀποδείχνεται πραγματικά ἰσχυρός ἀφοῦ κατά τόν μῦθο νικᾶ τούς ντόπιους Λαούς τούς Ὕαντες καί τούς Ἄονες. Αὐτοί οἱ Ἄονες συμμάχησαν τελικά μέ τόν Κάδμο ἐνῶ οἱ Ὕαντες ἐκπατρίστηκαν. Βλέπω πώς οἱ Ἄονες εἶναι συνώνυμοι μέ τούς Ἰλλυριούς Χάονες. Τό Χ τό ἀρχικό δέν εἶναι παρά ἡ δασεῖα πού προφέρεται. Ἄλλωστε καί οἱ Χάονες τῆς Ἰλλυρίας παίρνουν τό ὄνομά τους ἀπό τόν ποταμό Ἀῶο. Ἔχουμε λοιπόν παρεμπιπτόντως ἄλλη μιά σύνδεση μέ τήν Ἰλλυρία. Ὁ Κάδμος εἶναι ἰσχυρός καί δυνατός ἀφοῦ κατά τόν μῦθο σκότωσε τόν Δράκο τῆς Ἀρείας Κρήνης καί μή ἔχοντας κατοίκους Ἔσπειρε τά δόντια του καί ἀπό τήν σπορά ξεφύτρωσαν ἄνδρες πάνοπλοι καί ἀπειλητικοί, οἱ «Σπαρτοί», τούς ὁποίους μέ τήν συμβολή τῆς Ἀθηνᾶς κατάφερε νά ἐξουδετερώσει πλήν ἐλαχίστων, οἱ ὁποίοι ἐπέζησαν καί ἀπετέλεσαν τούς γεννάρχες τῶν πρώτων Θηβαίων.

Ἐνῶ ὅλα σχεδόν, τά σχετικά μέ τόν μῦθο τοῦ Κάδμου ἑρμηνεύονται, αὐτό πού μέ προβλημάτισε ἦταν τό καμμάτι πού ἀναφέρει πώς ὁ Κάδμος σκότωσε τόν Δράκο τῆς Ἀρείας Κρήνης, πού ἦταν γιός τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου Ἄρη (γι αὐτό καί Ἄρεια Κρήνη καί Ἄρειος Δράκος) καί κατά προτροπή τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, θεᾶς τῆς Σοφίας, σπέρνει τά **δόντια** τοῦ Δράκου ἀπ᾽ ὅπου φύτρωσαν ἄνθρωποι. Καί ὁπωσδήποτε τό ὅτι ὁ Κάδμος τά ἔβαλε μέ τόν Ἄρη (Πόλεμο) καί στηρίχθηκε στήν Ἀθηνᾶ (Σοφία), εἶναι ἀπόλυτα κατανοητό, γιατί σύμφωνα μέ αὐτά πού εἴπαμε, ὁ Κάδμος δέν ἔχει τήν φήμη ἑνός ἥρωα σάν τόν Ἡρακλῆ, τόν Θησέα ἤ τόν Ἀχιλλέα ἀλλά τήν φήμη ἑνός Σοφοῦ μεταρρυθμιστή καί τό ὄνομά του συνδέεται μέ τήν εἰσαγωγή ἑνός ἁπλοῦ, Λαϊκοῦ Ἀλφαβήτου, μέ τά γράμματα δηλαδή καί τίς τέχνες.

Γυναίκα του εἶναι ἡ Ἁρμονία, εἶναι δέ Ἁρμονία[12] καθώς θ᾽ ἀναλύσου-

---

12. Σάν ἰδέα.

με πιό κάτω, ὅ,τι πιό ὄμορφο καί σπουδαῖο ἀνακάλυψαν οἱ Ἕλληνες. Γι' αὐτό, ὁ Κάδμος δέν εἶναι μόνον τοπικός ἥρωας τῆς Βοιωτίας ἀλλά Πανελλήνιος.

Ἔλεγα λοιπόν πώς αὐτό πού μέ προβληματίσε εἶναι τά δόντια καί ἡ τυχόν σχέση τοῦ Κάδμου μέ αὐτά, ἀλλά καί τό θέμα τῆς **ὀδοντογέννησης** τῶν πρώτων κατοίκων τῶν Θηβῶν.

Ἀναζήτησα λοιπόν τήν ρίζα τῆς λέξης Κάδμος καί Θήβα στήν γλῶσσα τοῦ Κάδμου, στήν Ἰλλυριακή, δηλαδή στήν Πελασγική καί κατά μερική ἐπέκταση στά Ἀρβανίτικα πού διασώζουν τό μεγαλύτερο πλῆθος τῶν Πελασγικῶν λέξεων.

Στ' Ἀρβανίτικα, Δëμπ σημαίνει δόντι. Δ΄μπη σημαίνει **τό** δόντι. Δëμπε σημαίνει **τά** δόντια. Βλέπουμε δηλαδή μιά λέξη μέ σύμφωνα μόνο καί ἐξηγήσαμε πώς οἱ Ἕλληνες, δηλαδή οἱ Πελασγοί πού κατέβηκαν στήν Ἑλλάδα, μέ τήν ἄνοδο τοῦ πολιτισμοῦ τους βελτίωσαν τήν γλῶσσα τους, παρεμβάλλοντας ἀνάμεσα στά σύμφωνα τῶν λέξεων, τά εὔηχα φωνήεντα, στήν προσπάθειά τους γιά τήν ὀμορφιά τοῦ λόγου, τήν καλλιέπεια[13].

Ὥστε τό Πελασγικό δ΄μπ ἔγινε ΔήΜΠη. Μέ τήν συνηθισμένη καί γνωστή μας μετατροπή τοῦ ΜΠ σέ Β καί τοῦ Δ σέ Θ, ἔχουμε τήν νεώτερη ἐκδοχή, Θήβη. Καί πραγματικά ἡ Θήβα, ὀνομάζεται καί Θήβη στή ἀρχαιότητα, ἀλλά καί Θῆβαι καί Θεῖβαι, πού εἶναι ὁ πληθυντικός ἀριθμός τοῦ Θήβη. Εἴπαμε ὅμως ὅτι στά Πελασγικά - Ἀρβανίτικα, τά δόντια λέγονται Δ΄μπε (Thëbe).

Ὥστε σύμφωνα μέ αὐτή τήν ἐκδοχή, Θηβαῖοι = ὀδοντογεννημένοι. Ἔχουμε λοιπόν μιά γλωσσολογική καί σημασιολογική κάλυψη μέ τόν μῦθο τῆς ὀδοντογέννεσης τῶν Θηβαίων. Παράλληλα, ἔχουμε καί τήν ἑρμηνεία τῆς ὕπαρξης ἑνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ γιά τήν Θήβα. (Θήβη καί Θῆβαι).

Ἀλλά καί ἡ λέξη ΚΑΔΜΟΣ, βγαίνει ἀπό τήν ἴδια ρίζα. Ὑπάρχει ἡ φράση ἤ ἐρώτηση μᾶλλον καί στά Ἑλληνικά καί στ' ἀρβανίτικα: Κέ δ΄μπ; «Ἔχεις δόντι;». Αὐτό σημαίνει: Ἔχεις δύναμη; **Κά δ΄μπ,** σημαίνει: Ἔχει δύναμη, πού ἔρχεται σάν ἀπάντηση στήν ἐρώτηση. (Κατά λέξη: ἔχει δόντι). Μά ὁ Κάδμος καθώς εἴδαμε, εἶναι ἕνας πανελλήνιος ἥρωας, διαφορετικός ἀπό τούς ἄλλους, πού τἄβαλε μέ τό Ἱερατεῖο, πού κατεῖχε τήν ἀποκλειστικότητα τῆς γνώσης καί ἔδωσε στόν Λαό ἕνα ἀκαταμάχητο ὅπλο, μέ τήν εἰσαγωγή ἁπλοῦ καί εὔχρηστου ἀλφάβητου, ὥστε νά ἐξελιχθεῖ αὐτός ὁ βάρβαρος, σέ σχέση μέ ἄλλους μεσογειακούς, Λαός σέ σημεῖο, πού οἱ ἄλλοι Λαοί πού προηγοῦνταν, νά μή μποροῦν νά παρακολουθήσουν τά γρήγορα βήματά του. Νίκησε τόν Ἄρειο δράκο καί ἐπιβλήθηκε στή Βοιωτία. Ὁ Καδμῖλος ἤ Κασμῖλος, ὁ Ἰθυ-

---

13. Μεταξύ τῶν συμφώνων, στίς Ἀρβανίτικες λέξεις, παρεμβάλεται σέ ὁρισμένες περιπτώσεις ἕνας ἠχητικός φθόγγος, ἕνα ἡμιφωνῆεν, πού δέν μπορεῖ νά καταταχθεῖ στούς γνωστούς μας φθόγγους. Ὁ ἦχος του βγαίνει ἀπό τό στέρνο καί οἱ Ἀλβανοί σοφοί τό παριστάνουν μέ τό γράμμα (ë). Οἱ παλιότεροι ἐρευνητές χρησιμοποιοῦσαν διάφορα ὁ καθένας σύμβολα γιά τήν παράσταση τοῦ φωνήματος αὐτοῦ. Οὐσιαστικά πρόκειται γιά ἕνα περισπώμενο ἡμιφωνῆεν, τό ὁποῖο μέ τήν πάροδο τῶν ἐτῶν καί τήν ἐξέλιξη τῆς γλώσσας, ἔλαβε ἀνάλογα τήν μορφή κάποιου ἀπό τά γνωστά φωνήεντα. Λ.χ. ἀπό τό ἀρχικό Πλμ (Pëlëmë, Πέλëμë), προέκυψε τό Παλάμα-παλάμη, ἀλλά ἀπό τό Μπς, Μψ, προέκυψε τό Μόψος κ.λπ.

φαλικός Ἑρμῆς, εἶναι ὁ πιό δυνατός Κάβειρος, πού ἀναφέρεται στά Καβείρεια Μυστήρια.

Ἡ Σφίγγα ἀναφέρεται σάν Καδμεῖα ἤ Καδμία. Εἶναι καί αὐτή ἀκατανίκητη, μέχρι τή στιγμή πού θά τήν νικήσει ὁ Οἰδίποδας μέ τόν τρόπο πού ὅλοι ξέρουμε.

Ὥστε κοινός πανανομαστής τοῦ Κάδμου, τοῦ Καδμίλου καί τῆς Καδμείας Σφίγγας, εἶναι ἡ δύναμη σέ τρεῖς διαφορετικές ἀποχρώσεις. Κοινή ρίζα καί στούς τρεῖς ἡ ρίζα Κάδμ-.

Ἀλλά, ἡ ρίζα Κάδμ— βρίσκεται στήν σύνθετη Πελασγική λέξη Κά δμπ = ἔχει δόντι = εἶναι δυνατός. Μέ τήν Ἑλληνική κατάληξη —ος, ἔχουμε Κάδμπος καί τελικά Κάδμος.

Οἱ ἐτυμολογικές ἐκδοχές πού μέχρι τώρα ἔχουν δώσει οἱ ἐρευνητές στίς λέξεις Κάδμος καί Θήβη ἤ Θῆβαι εἶναι οἱ ἑξῆς:

Ὁ Κεραμόπουλος πού ἔκανε γιά χρόνια ἀνασκαφές στήν Θήβα, λέει στά «Θηβαϊκά» του (Ἀρχαιολογικό δελτίον Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῆς καί Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, 1917, σελ. 5), πώς σύμφωνα μέ τά εὑρήματά του δέν δικαιολογεῖται σχέση μεταξύ Κάδμου καί Φοινίκης καί ὅτι ἐν πάσει περιπτώσει ἡ λέξη Κάδμος εἶναι Ἑλληνική, παράγεται δέ ἀπό τό κόσμος, κεκασμένος. Ἀναφέρει δέ ὅτι ἡ περίφημη Σφίγξ ὀνομάζεται Κασσμία σέ ἕνα ἀγγεῖο τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου (ὑπ᾽ ἀριθμ. 3186).

Ὁ Κορδάτος (Τ. Ι σελ. 205), λέει ὅτι τά εὑρήματα τοῦ Κεραμόπουλου εἶναι ἀσήμαντα καί ὅτι ὁ Κάδμος καί τό ὄνομά του εἶναι Φοινικικά. Kedem στά σημιτικά, λέει, σημαίνει Ἀνατολίτης, καί ἀπ᾽ αὐτό τό Kedem προέρχεται, ἐπειδή κατά τήν γνώμη του οἱ Ἕλληνες ἦλθαν ἀπό τήν Ἀσία... Ἐπειδή δέ, δέν καταπιάνεται καθόλου μέ τούς Πελασγούς ἀναρωτιέται μήπως τυχόν εἶναι Σημιτικῆς καταγωγῆς (σελ. 214) καί αὐτοί!

Ὁ Καρολίδης ἀναρωτιέται μήπως τυχόν ἡ λέξη προέρχεται ἀπό τό Ἀραβικό Καδίμ = ξένος.

Ἄν πράγματι οἱ Ἕλληνες ἦσαν Ἀσιάτες (Ἀνατολίτες) καί ὁ Κάδμος μέ τούς Βοιωτούς ἐπίσης Ἀνατολίτες, ὅπως λέει ὁ Κορδάτος, τότε ἡ προσαγόρευση τοῦ Κάδμου, σάν «Ἀνατολίτη» δέν ἔχει κανένα νόημα! Ἡ ἐπωνυμία Σουλιώτης ἤ Ναυπλιώτης, μόνον ἀπό Σουλιῶτες καί Ναυπλιῶτες δέν ἔχει δοθεῖ. Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τήν ἐτυμολόγηση ἀπό τό Κόσμος, κέκασμαι κλπ νομίζω ὅτι καί ἐδῶ δέν ὑπάρχει σημασιολογική κάλυψη.

Διατηρῶ ἀμφιβολίες καί γιά τήν δική μου ἐτυμολογική ἐκδοχή, ἀλλά τουλάχιστον ἀντλῶ τήν ἐτυμολογία ἀπό τήν γλῶσσα τοῦ Λαοῦ πού ἔδωσε τήν λέξη καί τήν καλύπτω σημασιολογικά.*

Παλαιότερα ἐτυμολογοῦσαν τό «Θήβα» ἀπό τήν Αἰγυπτιακή Θήβα, ἀλλά ἡ ἄποψη αὐτή δέν ὑποστηρίζεται πιά, σάν ἐντελῶς ἀπίθανη. Ἐγώ δέν θεωρῶ καθόλου ἀπίθανο, νά ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπό τόν Κάδμο, πού καθ᾽ ὅλα τά

Βλπ. σημείωση (2) στο Β΄ παράρτημα του παρόντος, σελ. 518.

δεδομένα τοῦ μύθου καί τῶν Βοιωτικῶν στοιχείων (Σφίγξ) θά πρέπει νά ταξίδεψε καί στήν Αἴγυπτο καί σέ ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς Θήβας, νά ἔχτισε τήν Βοιωτική. Τό θέμα εἶναι πώς ἡ Αἰγυπτιακή Θήβα λέγεται Τεπί καί οἱ Ἕλληνες τήν μετάφρασαν σέ Θήβα. Δηλαδή ἐνδέχεται νά εἶναι ἐντελῶς συμπτωματική ἡ ταυτωνυμία, ἐπειδή οἱ Ἕλληνες στήν μετάφραση τῶν ξένων λέξεων ξεπερνοῦσαν τούς σημερινούς, καί πάντα Ἑλληνοποιοῦσαν τίς ξένες λέξεις. Π.χ. τόν Φαραώ Σενδέ καθώς εἴπαμε τόν ὀνόμασαν Σεθένη, τόν Σεμερκέτ, Σέμεψη τόν Νεμέρ, Μήνη καί τόν Χοτσεκεφεκεμουί, Βόηθο.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΙΛΛΥΡΙΑ

Πανάρχαιος Λαός τοῦ Ὀρχομενοῦ εἶναι οἱ Μινύες. Ἕνας βασιλιάς τοῦ Ὀρχομενοῦ πολύ γνωστός στήν Ἑλληνική μυθολογία ὁ Ἀθάμας, εἶναι πατέρας τοῦ Φρίξου καί τῆς Ἕλλης. Τό ὄνομα Ἀθάμας ὑποδηλοῖ μιά Ἰλλυρική καταγωγή ἀπό τήν φυλή τῶν Ἀθαμάνων. Οἱ Μινύες φέρονται νά ἔχτισαν ἀποικία στήν Λιβύη καί μαντεῖο σ' αὐτήν, τοῦ Δία. Ὥστε δέν πρέπει ν' ἀποροῦν οἱ ἐρευνητές ἄν συναντάνε κοινά στοιχεῖα στήν Λιβύη καί τήν Μ. Ἀσία λ.χ. Ἑπόμενο εἶναι, γιατί οἱ Πελασγοί πού πῆγαν στήν Μ. Ἀσία εἶναι ἀπό τήν ἴδια φυλή μ' αὐτούς πού πῆγαν στήν Λιβύη. Τήν Πελασγική Φυλή!

Ἄλλοι Ἰλλυριοί ἥρωες τῶν Βοιωτικῶν μύθων, εἶναι ὁ Κόρωνος, ὁ Φάλαρος κλπ.

ΕΥΒΟΙΑ ΚΑΙ ΙΛΛΥΡΙΟΙ

Ἀλλά ἐκτός τῶν Βοιωτῶν καί οἱ Εὐβοεῖς ἀνάγουν τήν καταγωγή τους στήν ἴδια περιοχή. Αὐτό τό ἴδιο τό ὄνομα ΕΥ-ΒΟΙΑ δείχνει ὅτι καί αὐτοί ἐκ Βοιῶν ἕλκουν τή καταγωγή τους. (Εὔ-Βοία = καλή, εὔφορη-Βοία). Ἀλλά καί αὐτή ἡ μαρτυρία νά μήν ὑπῆρχε ἔχουμε τήν ἄλλη παράδοση πού μᾶς λέει, ὅτι τήν Εὔβοια ἐποίκισε ἕνας Ἰλλυρικός Λαός, οἱ Ἕλλοπες, οἱ κατοικοῦντες τήν Πελασγική Ἑλλοπία τῆς Ἠπείρου. Ἀναφέρονται δέ ἀρχαῖες πόλεις μέ τήν ὀνομασία Ἑλλοπία στήν Εὔβοια καί στήν Βοιωτία πού τοποθετεῖται στό σημερινό Ἀρβανιτοχώρι Καραντά. Καί ἄν καί αὐτά δέν ἀρκοῦν ἄς προσθέσουμε καί μίαν Ὁμηρική ἐκδοχή σύμφωνα μέ τήν ὁποία τήν Εὔβοια ἐποίκισαν οἱ Ἄβαντες ἕνας ἄλλος Ἰλλυρικός Λαός. Ἀργότερα οἱ Ἄβαντες τῆς Εὐβοιας (γύρω ἀπ' τήν Χαλκίδα) ἰσχυρίζονταν ὅτι αὐτοί ἐποίκισαν τήν Ἀβαντία τῆς Ἰλλυρίας. Ὅπως καί νἄχει τό πρᾶγμα, ἐπιμαρτυρεῖται σχέση Ἰλλυρίας καί Εὐβοιας[14].

14. Χαλκίς ὑπῆρχε καί στήν Ἤπειρο.

'Απ' ὅλες αὐτές τίς μαρτυρίες, παραδόσεις καί μύθους βγαίνει ἕνα συμπέρασμα: Τήν Εὔβοια τήν ἐποίκισαν 'Ιλλυριακά φύλα ἀπό τά ὁποῖα τά σπουδαιότερα εἶναι οἱ Ἄβαντες, οἱ Ἕλλοπες καί οἱ ἐκ Βοιών. Νά καί κάτι ξεχωριστό: Οἱ Ἄβαντες τῆς Εὔβοιας ἐν ἀντιθέσει μέ τούς «καρηκομμώοντες» 'Αχαιούς, ἦσαν «Ὄπισθεν Κομμώοντες», δηλ. ξύριζαν τό μπροστινό τοῦ κεφαλιοῦ τους, ἀφήνοντας πλούσια χαίτη στό πίσω μέρος. 'Ακριβῶς «ὄπισθεν κομμώοντες» ἦσαν καί οἱ περισσότεροι 'Αρβανίτες καί οἱ ὁπλαρχηγοί τοῦ '21. Παρατηρεῖστε τά πορτραῖτα τους καί μήν νομίζετε πώς ὅλοι εἶχαν πρώιμη φαλάκρα. Ὅταν κάποτε ὁ 'Αλῆ Πασᾶς τούς ζήτησε νά πάψουν νά ξυρίζουν τό μπροστινό τοῦ κεφαλιοῦ τους λίγο ἔλλειψε νά ἐπαναστατήσουν καί θά τό ἔκαναν ἄν δέν ἀνακαλοῦσε ὁ 'Αλῆς τήν διαταγή[15].

ΑΤΤΙΚΗ ΚΑΙ ΙΛΛΥΡΙΟΙ

Ἄς δοῦμε ὅμως καί τούς μύθους τῆς 'Αττικῆς. Ποιοί κατοίκησαν σαὐτήν τήν ἱερή γῆ πού ἀνέδειξε τόν ἀνεπανάληπτο πολιτισμό τῆς Κλασσικῆς ἀρχαιότητας;

Ἄς παρακολουθήσουμε τί λέει στήν «'Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ Ἔθνους» ἕνας σύγχρονος ἐπιστήμονας ὁ Μιχ. Σακελλαρίου: «Σέ μερικά ἀρχαῖα κείμενα ἐκφράζεται ἡ ἰδέα ὅτι οἱ Ἴωνες ἦταν ἐξελληνισμένοι Πελασγοί. Αὐτή ἡ ἰδέα δέν ἀνταποκρίνεται βέβαια πρός τήν ἀλήθεια παρά μόνον κατά τό μέτρο πού ἀπηχεῖ παραδόσεις συγκεκριμένων ὁμάδων τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς πού διατηροῦσαν τήν ἀνάμνηση Πελασγικῶν προγόνων. Πιό κάτω θά δοῦμε ὅτι στό διάστημα τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἐγκαταστάθηκαν στήν 'Αττική Λαπίθες καί Μολοσσοί πού ἀφομοιώθηκαν ἀπό τό 'Ιωνικό περιβάλλον γρήγορα» Τ. Α'. σελ. 367).

---

15. 'Ο ἄγγλος περιηγητής John Galt πού ταξίδεψε στήν ἀνατολή ἀπό τό 1809 ὡς τό 1811 καί ἐπισκέφτηκε τήν Ὕδρα, μᾶς βεβαιώνει πώς «Ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες, οἱ 'Υδραῖοι ἔτρεφαν μουστάκια καί ξούριζαν τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ κεφαλιοῦ τους πάνω ἀπό τό μέτωπο ἀφήνοντας τά μαλλιά τους νά πέφτουν πίσω. Στό κεφάλι φοροῦσαν ἕνα σκουφί πού δέν ἦταν μεγαλύτερο ἀπό ἕνα πιατελάκι τσαγιοῦ». ('Από τή σελ. 548, Τόμ. Γ1 τοῦ «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν 'Ελλάδα» τοῦ Τ. Σιμόπουλου).

Αὐτή ἡ μαρτυρία, εἶναι ἀπόλυτα σωστή καί μποροῦμε νά τήν ἐπιβεβαιώσουμε στήν περίφημη λιθογραφία τοῦ Ντυμπρέ, ὅπου μᾶς παρουσιάζει τόν 'Αλῆ Πασᾶ πάνω στήν κουπαστή μιᾶς βάρκας, μαζί μέ τούς 'Αρβανίτες του, ἄλλους ὁπλισμένους, ἄλλους νά κωπηλατοῦν καί ἕνας-δυό νά παίζουν Ταμπουρά ἤ κάτι τέτοιο. Ὄπισθεν κομμώοντες ἦσαν καί οἱ Σπαρτιάτες.

Τά πορτραῖτα τῶν ἡρώων τοῦ '21 πού δέν δείχνουν αὐτή τή λεπτομέρεια τοῦ ξυρίσματος τοῦ μπροστινοῦ τῆς κεφαλῆς κλπ, εἶναι ἐντελῶς συμβατικά καί φτιαγμένα ἀπό τήν φαντασία τῶν καλλιτεχνῶν.

'Ο Μιχ. Σακελλαρίου ἀνήκει στούς ἐρευνητές πού δέν θεωροῦν Ἕλληνες τούς Πελασγούς, ἀλλά Προέλληνες. Γιαυτό ἄλλωστε οἱ ἀντιφάσεις στά γραφόμενά του κονταροχτυπιοῦνται ἀλύπητα. Κατ' ἀρχή δέν λαβαίνει ὑπ' ὄψει του τίς **πληροφορίες** πού μᾶς διασώζουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἀλλά **τά συμπεράσματά τους** καί κύρια βέβαια τά συμπεράσματα τοῦ Ἡρόδοτου.

'Ο Ἡρόδοτος καθώς εἴδαμε μεταφέρει τήν Λαϊκή ἀντίληψη πώς οἱ Ἴωνες εἶναι Πελασγικό φῦλο. «Ἐόντα τό ἀρχαῖον, τό μέν (Ἰωνικόν) Πελασγικόν τό δέ (Δωρικόν) Ἑλληνικόν». Ἀλλοῦ κατονομάζει Πελασγικό καί τό Δωρικό καί μόνο γιά τούς Ἀθηναίους ἐκφράζεται πιό κολακευτικά λέγοντας πώς, ναί μέν εἶναι Πελασγικό Φῦλο, ἀλλά ἐξελληνίστηκε. Μά ἄν ἦταν Πελασγικό καί ἐξελληνίστηκε, ἀπό ποιούς ἐξελληνίστηκε, ἀφοῦ σχεδόν ὅλες οἱ Ἀθηναϊκές φυλές ἀνάγουν τήν καταγωγή τους στούς Βόρειους Μολοσσούς, Θεσπρωτούς ἤ Λάπιθες, πού ἦσαν Πελασγοί; Καί ἀπό ποῦ ἦλθαν οἱ Ἕλληνες πού ἐξελλήνισαν τούς Πελασγούς Ἴωνες; Τό πράγμα ὁδηγεῖται σέ ἀδιέξοδο, ἀκριβῶς ἐπειδή οἱ Πελασγοί βγαίνουν ἀπό τό ὀπτικοερευνητικό πεδίο τοῦ Σακελλαρίου. Ὑπάρχουν οἱ Ἀθηναϊκές παραδόσεις, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες, τήν Σκυλάκη καί τήν Πλακία τοῦ Ἑλλησπόντου, τίς ἵδρυσαν οἱ Ἀθηναῖοι! Μά στήν Σκυλάκη καί τήν Πλακία ἀπ' ὅτι διαπίστωσε ὁ ἴδιος ὁ Ἡρόδοτος, μιλᾶνε Πελασγικά, πράγμα πού σημαίνει πώς οἱ Ἀθηναῖοι πού στά πανάρχαια χρόνια ἐγκαταστάθηκαν στήν Σκυλάκη καί στήν Πλακία, μιλοῦσαν Πελασγικά, ἦσαν Πελασγοί!

Νά ὁ πονοκέφαλος τοῦ Ἡρόδοτου! Νά ὁ ἀποπροσανατολισμός τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν. Ἤ νά ἡ δικαίωση τῶν δικῶν μας ὑποθέσεων, καί τῶν ἀρχαίων Λαϊκῶν παραδόσεων.

Οἱ Λάπιθες, οἱ Μολοσσοί, οἱ Θεσπρωτοί, οἱ Δαρδανοί δέν εἶναι παρά Πελασγικά Φύλα πού μετά τά Δωρικά ὀνομάστηκαν Ἰλλυριακά. Ἦσαν δηλαδή μέ κάποια ἔννοια καί αὐτοί Ἴωνες, ὁπότε δέν ὑπάρχει κανένα θέμα ἀφομοίωσης κάποιων ἀπό κάποιους. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Σακελλαρίου πιό κάτω ἀναφέρει Λάπιθες, Μολοσσούς καί Θεσπρωτούς σέ ὅλη τή νότια Ἑλλάδα καί σέ **Ἰωνικές** καί σέ **Δωρικές** καί σέ **Αἰολικές** περιοχές, πράγμα πού τοῦ δημιουργεῖ ἐπιπρόσθετα μπλεξίματα, πού τά λύνει διά τῆς μεθόδου τῆς... ἀφομοιώσεως. Μά οἱ Ἕλληνες εἶναι πρός ἀπογοήτευσή του πολύ δυσαφομοίωτοι...

Γιά νά δίνουμε ἕνα τέλος στήν σύγχιση λοιπόν, λέμε πώς οἱ Ἴωνες καλῶς χαρακτηρίζονται ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνες σάν Πελασγοί, ὅσο κι ἄν αὐτό δέν μπορεῖ νά τό κατανοήσει —γιά τούς λόγους πού ἀναφέραμε— ὁ Ἡρόδοτος καί ὁ Μ. Σακελλαρίου. Ἁπλά οἱ Ἴωνες καί οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Ἀττικῆς δέν εἶναι παρά αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ παλιοί Πελασγοί, στούς ὁποίους προστέθηκαν κατά καιρούς καί νέοι Πελασγοί ἐρχόμενοι ἀπό τίς παλιές κοιτίδες τοῦ Πελασγικοῦ Ἔθνους, σάν νέοι μετανάστες ἐπαρχιῶτες.

Οἱ Ἴωνες εἶναι οἱ Πελασγοί, πού γιά τόν ἕναν ἤ τόν ἄλλο λόγο, δέν ὑπέστησαν τούς κραδασμούς καί τίς ἀνασταλτικές συνέπειες τῶν μετά τά Τρωϊκά ἀναστατώσεων, ἀπό μιά δεύτερη δυναμική μετανάστευση – εἰσβολή νέων ἐπαρχιωτῶν Πελασγῶν, πού ἀποκλήθηκαν Δωριεῖς.

Πραγματικά οἱ Δωριεῖς διεκπεραιώθηκαν στήν Πελοπόννησο ἀπό τό στενό Ρίο-Ἀντίριο, παρακάμπτοντας τήν Ἀττική, πού συνέχισε ἔτσι ἀπερίσπαστη καί χωρίς κραδασμούς τήν πολιτιστική της ἐξέλιξη μέ τά γνωστά μας ἀποτελέσματα. Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τούς Πελασγούς τῆς Μ. Ἀσίας. **Δηλαδή στά μέρη πού δέν ἀναστατώθηκαν ἀπό τίς Δωρικές εἰσβολές, σ' αὐτά ἀκριβῶς τά μέρη ἔχουμε συνέχεια τοῦ Ἀχαϊκοῦ ἤ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ καί πολιτιστική πρόοδο.**

Ἀντίθετα στήν καρδιά τοῦ Ἀχαϊκοῦ καί Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, στήν Πελοπόννησο, ἔχουμε ὀπισθοδρόμηση καί πολιτιστικό Μεσαίωνα, ἀκριβῶς λόγω τῆς Δωρικῆς εἰσβολῆς. Βλέπουμε δηλ. πώς ἑρμηνεύονται χωρίς κενά, πολλά ἄλλα φαινόμενα καί γεγονότα μέ τήν ὑπόθεση αὐτή πού δέν εἶναι δική μου, ἀλλά Λαϊκές παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καί ὄχι –ἐπαναλαμβάνω– τά συμπεράσματα καί οἱ κρίσεις τῶν συγγραφέων πού μᾶς τίς διέσωσαν.

Μή ξεχνάμε πώς οἱ Ἀθηναῖοι πρίν τόν Πελοποννησιακό πόλεμο θεωροῦσαν ὑποτιμητικό τόν ὅρο «Ἴωνες», γιατί οἱ Χωριάτες Δωριεῖς βλέποντας τήν ἀλλοίωση τῶν ἠθῶν καί ἐθίμων καί τήν –ἐλάχιστη ὁπωσδήποτε– μαλθακότητα, ἔλεγαν «Κωλοφυριάρηδες» τούς Ἴωνες, δηλ. τούς συμπατριῶτες τους πού ἀπό αἰῶνες κατοικοῦσαν ἐδῶ καί ἦσαν κατά κάποιον τρόπο οἱ πρωτευουσιάνοι τῆς ὑποθέσεως, οἱ μαλθακοί καί λεπτεπίλεπτοι.

Ἀλλ' ἄς μήν ξεστρατίσουμε καί ἄς ἐπανέλθουμε στό θέμα μας πού εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς Ἀττικῆς μέ τήν Ἰλλυρία.

Πέρα ἀπό τούς Πελασγούς πού καθώς ἀναλύσαμε εἶναι κοινοί προπάτορες Ἑλλήνων καί Ἰλλυριῶν, ἔχουμε ἐγκατάσταση στήν Ἀττική, Λαπιθῶν, Μολοσσῶν, Θεσπρωτῶν, καί Δαρδανῶν, δηλ. πάλι Πελασγῶν.

Ὁ μεγαλύτερος ἀπό τούς ἥρωες τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἕνας Λαπίθης, ὁ Θησέας. Οἱ Λαπίθες, ἤ Λάπιθες πού σύμφωνα μέ τήν ἐπικρατοῦσα ἄποψη δέν εἶναι παρά οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Λιάπηδων, μιᾶς Ἀρβανίτικης Φυλῆς, κατοικοῦσαν στά βουνά τῆς Πίνδου. Οἱ περισσότεροι ἥρωες τοῦ Ἑλληνικοῦ πανθέου (καθώς καί ὁ ἴδιος ὁ Σακελλαρίου παραδέχεται σελ. 373) εἶναι Λάπιθες.

Οἱ Λάπιθες φέρονται νά ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τούς Μολοσσούς καί τούς Θεσπρωτούς, ὁ ἴδιος δέ ὁ Θησέας, ἔχει πάρα πολλές περιπέτειες μέ τίς Ἠπειρωτικές αὐτές περιοχές καί γενικά ὅλη ἡ δράση του κατά τίς πανάρχαιες παραδόσεις ἐκεῖ ἐντοπίζεται. Πολύ ἀργότερα οἱ Ἀθηναῖοι γιά νά ἀντιπαρατεθοῦν στούς Δωριεῖς Σπαρτιάτες, ἐπινόησαν, ὄχι μόνο τό μῦθο τῆς ἰδιαιτερό-

τητας τῆς 'Ιωνικῆς Φυλῆς, μά καί τούς περί τόν Θησέα μύθους τούς τροποποίησαν, γιά νά τόν ἀντιπαραθέσουν σάν ἰσάξιο τοῦ Δωρικοῦ 'Ηρακλῆ.

Αὐτό τό πλῆθος τῶν Λαπιθῶν, Μολοσσῶν καί Θεσπρωτῶν, δέν ἀπαντᾶται μόνον στήν 'Αθήνα πού θέλει νά λέγεται 'Ιωνική, μά καί στήν Βοιωτία πού λέγεται Αἰολική, καί στήν Κόρινθο πού λέγεται Δωρική καί σέ ἕνα πλῆθος τόπων ἤ καί πόλεων διαφορετικῶν.

"Οπως ξέρουμε οἱ 'Αθηναῖοι ἦσαν μοιρασμένοι σέ φυλές, σέ Φάρες θά λέγαμε ἐμεῖς, ὅπως συνέβαινε μέ τίς 'Αρβανίτικες κοιωνίες μέχρι τόν περασμένο αἰῶνα. Οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτές τίς φυλές, διατείνονταν ὅτι κατάγονται ἀπό Λαπίθες, Θεσπρωτούς, Μολοσσούς, ἤ Δαρδανούς. 'Η Φυλή τῶν Περιθοιδῶν ἔλεγε ὅτι κατάγεται ἀπό τόν Λαπίθη Πειρίθου. 'Η Φυλή τῶν Βουτάδων ἀπό τόν Βούτη. Οἱ Κορωνίδαι ἀπό τόν Κόρωνο. Οἱ Φιλαΐδαι ἀπό τόν Φιλαία Μολοσσικῆς καταγωγῆς. Οἱ 'Αφειδαντίδαι ἀπό τόν Μολοσσικῆς καταγωγῆς 'Αφείδαντα. Τό Μολοσσικό ὄνομα Μούνιχος (βασιλιάς Μολοσσῶν) φαίνεται καί στήν 'Αθήνα (Μουνιχία) κλπ. Οἱ Κυψελίδαι ἀπαντῶνται στήν 'Αττική, στό γένος τῶν Φιλαϊδῶν καί στήν Κόρινθο ὅπου δέν εἶναι τυχαῖο γένος μιᾶς καί ἀναδεικνύουν ἕναν σοφό τύραννο τόν Περίανδρο. "Αλλοι ἥρωες Λαπίθες τῆς 'Αττικῆς εἶναι ὁ Φάληρος, ὁ Περίφας καί ὁ Φόρβας. "Ιχνη Λαπιθῶν διαπιστώνει ὁ ἴδιος Μ. Σακελλαρίου καί στήν Λακωνία, "Ηλιδα, Θεσσαλία (σελ. 374).

'Η φυλή τῶν 'Ερεχθειδῶν, κρατοῦσε ἀπό τόν μυθικό 'Ερεχθέα ἤ 'Εριχθόνιο, γιό τοῦ Δαρδάνου κατά μιάν ἐκδοχή, γιό τοῦ "Ηφαιστου καί τῆς 'Αθηνᾶς κατ' ἄλλη ἤ τῆς 'Ατθίδας.

'Ο Δάρδανος ἤ Δαρδανός καθώς φανερώνει καί τό ὄνομα κατάγεται ἀπό τήν 'Ιλλυρική Δαρδανία[16]. Οἱ 'Ιλλυριοί Δάρδανοι ἦταν ἰσχυρότατος Λαός γύρω ἀπό τίς πηγές τοῦ 'Αξιοῦ, τόν Λευκό Δρῖνο καί τήν Μοισία.'Η χώρα τους ἦταν πλουσιώτατη σέ μεταλλεῖα. Οἱ σπουδαιότερες πόλεις ἦταν τά Σκόπια, ἡ Ναϊσσός, πατρίδα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καί ἡ 'Ολυμπική. 'Ο Ρωμαῖος αὐτοκράτορας Αὐρήλιος καταγόταν ἀπό τήν Δαρδανία[17]. Οἱ Δαρδανοί ἦσαν, καθώς φαίνεται, πιό βρώμικοι ἀπό τούς ὑποφῆτες τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης, τούς Σελλούς τούς «ἀνιπτόποδας» καί στήν ἀρχαία 'Ελλάδα ὑπῆρχε ἡ παροιμία, «Τρίς τοῦ βίου λέλουται ὥσπερ Δαρδανός» δηλ. τρεῖς φορές στήν ζωή του πλένεται, σάν νἆναι Δαρδανός. Πατέρας λοιπόν τοῦ Δαρδανοῦ ἀναφέρεται κάποιος 'Αρκάς βασιληάς τῶν 'Αρκάδων, οἱ ὁποῖοι μετά ἀπό ἕναν

---

16. Στ' ἀρβανίτικα **Ντάρδα** σημαίνει τίς ἀχλαδιές καί τά ἀχλάδια. 'Αν πραγματικά ἡ Δαρδανία ἦταν τόπος μέ κυριαρχικό δέντρο τίς ἀχλαδιές τότε δέν ἀποκλείεται, Δαρδανία, νά σημαίνει τόπος ἀχλαδιῶν (Dαρδανία).

17. Τό ἴδιο καί ὁ Βελησάρειος.

καταστροφικό κατακλυσμό πού κατάστρεψε τίς πεδιάδες τους(;) μετανάστεψαν στήν Σαμοθράκη[18].

Στήν συνέχεια οί **Δαρδανοί με τον Δαρδανό**, μεταναστεύουν στήν Μ. Ἀσία καί χτίζουν ἐκεῖ περίπου πού εἶναι τά Δαρδανέλλια τήν πόλη Δαρδανηίδα ἤ Δαρδανία. Ὁ γιός τοῦ Δαρδάνου (ἕνας ἀπό τούς γιούς του) ὁ Ἴλος ἀπό τήν κόρη τοῦ Τεύκρου καί τῆς Βατείας, χτίζει τό Ἴλιον, δηλαδή τήν γνωστή Τροία. Ὁ Ἴλος πεθαίνει ἄτεκνος καί τόν διαδέχεται ὁ ἀδελφός του Ἐριχθόνιος. Ὁ Ἐριχθόνιος σχετίζεται ἄμεσα μέ τήν Ἀθήνα. Στήν Ἀθήνα ὑπάρχουν παραδόσεις σύμφωνα μέ τήν ὁποία οί Ἀθηναῖοι ἐποίκησαν τήν Τρωάδα τῆς Μ. Ἀσίας.

Ὁ Ἐριχθόνιος ἤ Ἐρεχθεύς εἶναι ἀπό τά πιό σεβαστά καί τιμημένα μυθολογικά πρόσωπα στήν Ἀθήνα, καί μᾶς εἶναι γνωστό τό Ἐρεχθεῖο. Μιά παραλλαγή τοῦ μύθου θέλει τόν Ἐριχθόνιο γιό τοῦ Ἡφαίστου καί τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλ᾽ αὐτή (παραμένει πάντοτε παρθένος) τόν ἀπέφευγε. Ὁ Ἥφαιστος τήν κυνήγησε καί σέ κάποια στιγμή ξέφυγε τό σπέρμα του καί μέρος ἀπ᾽ αὐτό ἔπεσε στό πόδι τῆς Ἀθηνᾶς. Αὐτή ἀηδιασμένη τό σκούπισε μέ ἕνα κομμάτι μαλλί καί τό πέταξε στή Γῆ. Ἡ Γῆ τό κράτησε στά σπλάχνα της καί μετά ἀπό ἐννιά μῆνες ἔδωσε τόν καρπό αὐτῆς τῆς φανταστικῆς ἐρωτικῆς μύξης, στήν Ἀθηνᾶ. Τό παιδί ὀνομάστηκε Ἐριχθόνιος καί εἶχε κάμποσες περιπέτειες πού δέν μᾶς ἀφοροῦν. Θεωρεῖται μεγάλη μορφή καί κατά τίς παραδόσεις ἔκοψε τά πρῶτα νομίσματα, ἔζεψε τά βόδια, καί τό σπουδαιότερο πού ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει συνδυάζεται τό ὄνομά του μέ τήν ἀνακάλυψη τοῦ **Σιδήρου.**

Ἄν ἐξετάσουμε καλά τόν μῦθο καί τήν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐριχθονίου βγάζουμε ἀποκαλυπτικά συμπεράσματα.

Κατ᾽ ἀρχήν ὁ Ἀρκάς, ὁ Ἴλος, ὁ Δάρδανος ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τήν **Ἰλλυρία** καί τήν ΒΔ Βαλκανική. Ἡ Δαρδανία καθώς προείπαμε ἦταν χώρα μέ πλουσιότατα **μεταλεῖα.** Ὁ γιός τοῦ ὁμώνυμου τῶν Δαρδανῶν, Δαρδάνου εἶναι ὁ Ἐρεχθεύς ἤ Ἐριχθόνιος, πού στήν Ἀττική γίνεται καί θεογέννητος, δηλαδή παιδί Θεῶν, γιατί φέρνει μερικούς ἐπαναστατικούς νεωτερισμούς καί ἐφευρέσεις: Νομίσματα, καί πρό πάντων τήν ἀνακάλυψη ἑνός ἀπό τά πλέον ἐπαναστατικά ὅπλα τοῦ ἀνθρώπου: τοῦ σιδήρου. Ἡ παραλλαγή τῆς θεογέννεσης τοῦ Ἐριχθόνιου ἀπό τήν θεά τῆς Σοφίας καί ἀπό τόν Ἀρχισιδηρουργό

---

18. Αὐτό σημαίνει, καθώς καί πιό κάτω μέ ἄλλα στοιχεῖα θά ἑδραιώσουμε, πώς οἱ Ἀρκάδες πού ἐξετάζουμε ἐδῶ, δέν μπορεῖ νά βρίσκονται στήν Πελοπονησιακή Ἀρκαδία, γιατί πρῶτο ἡ Ἀρκαδία δέν ἔχει κάμπους καί πεδιάδες καί δεύτερο εἶναι ἀπό τίς λίγες ὀρεινές περιοχές πού δέν κινδυνεύουν ἀπό κατακλυσμό. Τρίτο, ἡ Σαμοθράκη πέφτει πάρα πολύ μακριά γιά μιά τέτοια μετανάστευση λόγω κάποιας πλημμύρας. Ἀντίθετα, κοντά στήν Σαμοθράκη καί συγκεκριμμένα στηνν Δ. Μακεδονία κατοικοῦσαν οἱ Ἀρκάδες ἤ Ἀρκτάνες πού σημαίνει τό ἴδιο.

τοῦ 'Ολύμπου, δείχνει τήν ἀνακάλυψη τοῦ σιδήρου μέ βοηθό τήν Σοφία τήν ἀνθρώπινη, (μέ τό ἀνθρώπινο μυαλό.) 'Η Γῆ πού ἐκκολάπτει τόν 'Εριχθόνιο εἶναι αὐτή ἡ γῆ πού μέσα στά σπλάχνα της ἔχει τό μετάλλευμα και τό ἐκκολάπτει ὄχι γιά λογαριασμό της πιά, μά γιά τό μυαλό τῶν ἀνθρώπων, πού τό ἐξάγουν καί τό χρησιμοποιοῦν για χίλιες δυό ἀνάγκες.

Αὐτό τό ἴδιο τό ὄνομα 'Εριχθόνιος ἅμα τό ἐξετάσουμε βλέπουμε πώς εἶναι σύνθετο ἀπό τό Ἔριον = μαλλί καί χθόνιος = Γήϊνος. Εἶναι τό μαλλί πού σκούπισε τό σπέρμα τοῦ Ἥφαιστου ἡ 'Αθηνᾶ καί το πέταξε στῇ Γῆ, εἶναι τό μαλλί τῆς Γῆς, εἶναι τό μετάλλευμα.

Μία ἄλλη παραλλαγή θέλει τόν 'Εριχθόνιο γιό τοῦ Ἥφαιστου πάντα καί τῆς 'Ατθίδος, δηλαδή τῆς 'Αττικῆς. Ἴσως ἡ ἀνακάλυψη τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου, δημιούργησε αὐτή τή νέα παραλλαγή.

Αὐτό πάντως πού ἐμεῖς ἐπισημαίνουμε μέσα ἀπό τόν μύθο, τήν ἐτυμολογία τῶν ὀνομάτων, Ἶλος, Ἴλιον, 'Ιλλυρία, Δάρδανος, Δαρδανία, 'Αρκάδες καί 'Αρκτάνες, καί τέλος ἡ περίπτωση τοῦ γιοῦ τοῦ Δαρδάνου τοῦ 'Εριχθόνιου ἤ 'Ερεχθέα, εἶναι ὁ ἄμεσος σύνδεσμος τόσο τῆς 'Αττικῆς ὅσο καί τῶν Βορειοδυτικῶν παραλίων τῆς Μ. 'Ασίας (Δαρδανέλια, Τροία) μέ ἕναν ἀπό τούς πιό δυναμικούς 'Ιλλυριακούς Λαούς: Τούς Δαρδανεῖς ἤ Δαρδανούς. Τέλος γιά νά μή προχωρήσουμε καί στήν ἐξέταση καί τῶν ἄλλων φυλῶν τῆς ἀρχαίας 'Αθήνας, μᾶς ἀρκοῦν αὐτές μέ τίς ὁποῖες ἐξετάσαμε καί διαπιστώσαμε, πώς οἱ 'Αθηναῖοι, ἔχουν σχέση μέ τήν 'Ιλλυρία. Οἱ 'Αθηναϊκές φυλές, δέν κατάγονται ἀπό μιά 'Ιλλυρική φυλή ἀλλά ἀπό πολλές, (ἄλλοι ἀπό τούς Μολοσσούς, ἄλλοι ἀπό τούς Θεσπρωτούς, ἄλλοι ἀπό τούς Λαπίθες, ἄλλοι ἀπό τούς Δαρδανούς κλπ.).

'Η 'Ιλλυρία ὅπως καί ἡ Νότια 'Ελλάδα εἶναι μοιρασμένη σέ ἕνα πλῆθος Λαῶν μέ διαφορετικές ὀνομασίες, πού τελικά ἀποτελοῦν μιά καί μοναδική φυλετική ὁμάδα. 'Ανήκουν στήν ἴδια ὁμοφυλία. 'Η δομή τῆς κοινωνίας τους κατά Φάρες (Πατριές), ὁδήγησε σ' αὐτή τήν κατασκευή τῆς πόλης — Κράτος ἤ στήν καλύτερη περίπτωσησέ μιά ὁμοσπονδία πόλεων (Μολοσσική ἤ Χαονική, 'Αθηναϊκή ἤ Σπαρτιατική, 'Αχαϊκή συμπολιτεία ἤ Αἰτωλική) ἤ τήν ἰδέα ἑνός εὐρύτερου καί χαλαρώτερου ὑπερoργανισμοῦ σάν τήν 'Αμφικτυονία. Δηλαδή οἱ ὁμάδες πού κατά καιρούς κατέβαιναν ἀπό τήν 'Ιλλυρία στήν 'Ελλάδα διατήρησαν μεταξύ ἄλλων καί αὐτή τή Κοινωνική — Πολιτειακή διάρθρωση, πού εἶχαν στήν ΒΔ Βαλκανική πού ὀνομάστηκε 'Ιλλυρία μετά τά Τρωϊκά καί λίγο πρίν ἤ λίγο μετά τήν κάθοδο τῶν Δωριαίων.

'Ο Ὅμηρος δέν ἀναφέρει τό ὄνομα 'Ιλλυρία ἀλλά ἔχει ὑπ' ὄψη του διάφορους 'Ιλλυριακούς Λαούς πού μάλιστα πῆραν μέρος στόν Τρωϊκό πόλεμο καθώς τούς Παίονες τούς τοξοφόρους ποῦ ἦλθαν ἀπό πολύ μακριά μέ ἀρχηγό τόν Πυραίχμη.

Δέν πῆρε ἡ 'Ιλλυρία τό ὄνομα ἀπό κάποιον Λαό πού λεγόταν 'Ιλλυριοί,

ἀλλ᾿ ἀντίθετα τό ὄνομα ὅλων τῶν Λαῶν τίς Β.Δ. Βαλκανικῆς προῆλθε ἀπό τό ὄνομα τῆς περιοχῆς, πού λόγω τῆς μορφολογίας τοῦ ἐδάφους (ὀρεινή), πῆρε τό ὄνομα Ἰλλυρία.

ΔΩΡΙΕΙΣ ΚΑΙ ΙΛΛΥΡΙΟΙ

Οἱ Δωριεῖς φαίνεται πώς εἶναι τό τελευταῖο φύλο, ἀπ᾿ τά λεγόμενα Ἑλληνικά φύλα πού κατεβαίνει στήν Ἑλλάδα.

Ἡ λεγόμενη κάθοδος τῶν Δωριαίων στήν Ἑλλάδα, φαίνεται πώς δημιούργησε μιά μεγάλη ἀναστάτωση. Ἔρχονται καί αὐτοί ἀπό τό ἴδιο μέρος πού πρίν πολλούς αἰῶνες ἦλθαν οἱ Πελασγοί, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Ἴωνες καί οἱ Ἀχαιοί. Ἤ γιά νά γίνω πιό σαφής: Νά **«ἔρχονται»,** φαίνονται μόνον οἱ Πελασγοί καί οἱ Δωριεῖς. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἁπλῶς ἀνάγουν τήν προέλευσή τους ἀπό τά ἴδια μέρη πού ἦλθαν οἱ Πελασγοί καί οἱ Δωριεῖς. Δέν ἀκούστηκε ποτέ κάποια «Κάθοδος» Ἀχαιῶν, Ἰώνων, κλπ. Πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι οἱ πρῶτοι οἰκήτορες τῆς Ἑλλάδας, οἱ Πελασγοί, δέν ἦλθαν ἐδῶ κάτω στίς εὔφορες πεδιάδες ἀπό τά κακοτράχαλα βουνά τῆς Ἀλβανίας γιά παραθερισμό, ἀλλά γιά ἐποίκιση. Καί ἀφοῦ ἦλθαν καί ἐποίκισαν αὐτόν τόν τόπο καί μάλιστα ἔφεραν τά ὅποια γράμματα, τή θρησκεία, τίς Λατρεῖες καί τούς τρόπους διατροφῆς καί συντήρησης τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν Γῆ, καί ἀφοῦ ἀναγκαστικά ἤ καί ἐπειδή τό ἤθελαν, ἦλθαν σέ ἐπικοινωνία μέ τούς Μεσογειακούς καί Ἀνατολικούς Λαούς, ἀνέπτυξαν ἕνα κάποιο πολιτισμό.

Γι᾿ αὐτόν τόν πολιτισμό δέν μᾶς λένε τίποτα, μά κάποια στιγμή κάνει τήν ἐμφάνισή του στήν Ἑλλάδα ὁ λεγόμενος Ἀχαϊκός ἤ Μυκηναϊκός πολιτισμός. Μά δέν διασώθηκε κάποια παράδοση ἤ κάποιος μῦθος πού νά λέει ὅτι οἱ Ἀχαιοί εἶναι ξενόφερτοι, ὅτι ἔδιωξαν τούς Πελασγούς καί δημιούργησαν ἤ εἶχαν ἐκ τῶν προτέρων ἕναν πολιτισμό σάν κι αὐτόν πού μᾶς περιγράφει ὁ Ὅμηρος καί ἀνακάλυψαν οἱ ἀρχαιολόγοι. Ἀπεναντίας ὁ πρῶτος μάρτυρας αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ Ὅμηρος μᾶς λέει ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἀχαιῶν τῆς ἐκστρατείας τῆς Τροίας Ἀχιλλέας, προσεύχεται στόν Δία τόν Δωδωναῖο τόν Πελασγικό, ὅτι στά παλιότερα χρόνια ὑπῆρχε μιά γλῶσσα θεϊκιά καί γι᾿ αὐτό καταλυπτή ἀπ᾿ ὅλον τόν κόσμο καί τό λεξιλόγιό του διασώζει πλῆθος πελασγικῶν ριζῶν καθώς θά δοῦμε πιό κάτω, πού τίς συναντᾶμε σήμερα στήν καθομιλουμένη Ἀρβανίτικη γλῶσσα. Μιά ἀνακάλυψη πού ἔκανε τόν πρῶτο ἀνακαλύψαντα Δ. Καμάρδα νά πεῖ πώς ἡ Ἀλβανική εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν Θεῶν πού ὑπαινίσσεται ὁ Ὅμηρος.

Ἀφοῦ λοιπόν οἱ Ἀχαιοί δέν φαίνεται νά εἶναι ξενόφερτοι στήν Ἑλλάδα καί ἀφοῦ οἱ Πελασγοί δέν ἐπιμαρτυρεῖται ἀπό πουθενά πώς ἐκδιώχθηκαν, καί ἀφοῦ ὁ πολιτισμός τῶν Ἀχαιῶν, Θρησκεία, Λατρεῖες, Θυσίες, Γλῶσσα,

'Αρχιτεκτονική εἶναι ἴδια μέ τῶν Πελασγῶν, καταλήγουμε στό συμπέρασμα πώς οἱ 'Αχαιοί δέν εἶναι παρά ἐκεῖνοι οἱ παλαιοί Πελασγοί πού κάποια στιγμή ἐξελίχθηκαν καί ἀνέπτυξαν αὐτόν τόν πολιτισμό πού μᾶς εἶναι γνωστός, σάν 'Αχαϊκός.

Εἶναι πολύ λογικό νά ὑποθέσει κανείς ὅτι 1ον δέν ξεκίνησαν ὅλοι μαζί οἱ Πελασγοί νά ἔλθουν στήν Πελοπόννησο καί τήν Ν. 'Ελλάδα.

Πολλοί ἀπ' αὐτούς παρέμειναν στούς τόπους τους καί ἄλλοι ἐγκαταστάθηκαν σέ ἐνδιάμεσους σταθμούς καί 2ον ὅτι στά κατοπινά χρόνια ἴσως νά μήν ἔγιναν ὁμαδικές κάθοδοι μά ὁπωσδήποτε ἔχουμε περιορισμένες καθόδους εἴτε ἀπό ἐσωφυλετικές διαμάχες ἤ ἀπό ἐξωτερικούς ἐχθρούς εἴτε καί ἀπό ἕνα αἴσθημα ἀνακάλυψης καινούργιων καί εὔφορων μερῶν. Ἔτσι ἔχουμε τούς μύθους τοῦ Θησέα τῶν Λαπιθῶν, Μολοσσῶν, Θεσπρωτῶν, Δαρδανῶν κλπ.[19]

Λέγαμε λοιπόν, γιά νά ἐπανέλθουμε, πώς μόνον οἱ Πελασγοί καί οἱ Δωριεῖς φαίρονται νά **ἔρχονται** στήν 'Ελλάδα, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἁπλῶς ἀνάγουν τήν καταγωγή τους στήν ΒΔ Βαλκανική.

Οἱ Δωριεῖς ἔρχονται πολλούς αἰῶνες μετά τήν κάθοδο τῶν Πελασγῶν, καί μάλιστα σέ μιάν ἐποχή πού ὁ Τρωϊκός πόλεμος ἔχει σημαντικά ἀλλάξει τόν πολιτικό ὁρίζοντα τῆς 'Ελλάδας καί τόν συσχετισμό τῶν δυνάμεων. Οἱ Μυκῆνες δέν εἶναι πιά ἡ ἀδιαμφισβήτητη πρώτη Δύναμη τοῦ 'Ελλαδικοῦ χώρου. Ἄλλες πολιτεῖες ἀνέρχονται στό προσκήνιο καί ἄλλες ἐκμηδενίζονται.

'Ο Θουκυδίδης λέει ὅτι 80 χρόνια μετά τήν ἅλωση τῆς Τροίας «Δωριεῖς τε ξύν 'Ηρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον» (Α13)

'Ο Πλάτων κι αὐτός ἐπισημαίνει κάθοδο τῶν Δωριαίων, προσθέτει ὅμως ὅτι αὐτοί δέν εἶναι παρά 'Αχαιοί πού ἄλλαξαν ὄνομα, ὁ δέ Πίνδαρος ἀποκαλεῖ τούς Σπαρτιάτες ἐκγόνους «Παμφύλου καί μάν 'Ηρακλειδᾶν», δηλ. ἀπογόνους τῶν 'Ηρακλειδῶν καί ποικίλου ὑπ' αὐτῶν συλλεγέντος στρατοῦ.

'Απ' ὅλες αὐτές τίς μαρτυρίες βγαίνει τό συμπέρασμα, πώς οἱ Δωριεῖς κατέβηκαν ἀρχικά σάν σύμμαχοι τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων τῶν 'Αχαϊκῶν πολιτειῶν, οἱ ὁποῖοι μετά τά Τρωϊκά βρῆκαν τήν εὐκαιρία νά κατέβουν στίς χειμαζόμενες πατρίδες τους καί νά πάρουν τήν ἐξουσία στά χέρια τους ἤ γιά τήν ἀκρίβεια νά τήν μοιράσουν μέ τούς Δωριεῖς. Αὐτήν ἄλλωστε τήν ἐξήγηση δίνουν ὁ Πλάτων καί ὁ Θουκυδίδης, καί ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτό πού δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητηθεῖ εἶναι αὐτό καθ' ἑαυτό τό γεγονός τῆς Καθόδου

19. Ὅταν οἱ 'Αχαιοί πῆγαν στήν Τροία, ἀνακάλυψαν πώς οἱ Τρῶες μιλοῦσαν τήν ἴδια γλῶσσα, εἶχαν τήν ἴδια θρησκεία, τά ἴδια ἤθη καί ἔθιμα, τόν ἴδιο πολιτισμό, ἀπ' ὅτι τουλάχιστον φαίνεται στήν 'Ιλιάδα. 'Αλλά καί ἡ ἀρχαιολογική σκαπάνη δικαίωσε τόν Ὅμηρο. 'Από τά στρώματα τῶν πολιτειῶν ποῦ ἦλθαν στό φῶς, ἡ ὑπ' ἀριθ. VI Τροία, ἡ πιό μεγάλη καί πυρπολημένη Τροία, ἔχει τρομακτικές 'Αρχιτεκτονικές ὁμοιότητες μέ τήν Μυκηναϊκή 'Αρχιτεκτονική.

μιᾶς φυλῆς πού θεωρεῖται καί εἶναι Ἑλληνική καί ἔρχεται ἀπό τά ἴδια μέρη μέ τούς Πελασγούς. Τό φύλο αὐτό ἀπό τήν μιά ἔχει ὁρισμένες ξεχωριστές ἰδιότητες καί ἀπό τήν ἄλλη εἶναι καταφανές καί ἐπιμαρτυρεῖται ἀπό ὅλους τούς Ἀρχαίους συγγραφεῖς ὅτι εἶναι Ἑλληνικό φύλο.

Καί κάτι ἄλλο ἀκόμη. Οἱ Δωριεῖς πού κατεβαίνουν στήν Ν. Ἑλλάδα ἀρκετούς αἰώνες μετά τήν κάθοδο τῶν Πελασγῶν καί τίς σποραδικές καθόδους κατά διάφορα χρονικά διαστήματα ὡς τήν Μυκηναϊκή ἐποχή, εἶναι τραχεῖς ἄξεστοι, πολεμικοί καί φυσικά πολύ ἀπέχουν ἀπό τήν νοοτροπία καί τίς πολιτιστικές παραδόσεις τῶν Ἀχαιῶν. Νά ὅμως πού θυμίζουν στούς ντόπιους τίς πατροπαράδοτες καί ἀπό τόν χρόνο καί τήν πολιτιστική ἐξέλιξη μισοξεχασμένες παραδόσεις, τά παλιά ἤθη καί ἔθιμα, σέ τέτοιο μάλιστα βαθμό ὥστε μέ τήν λέξη «Δωρικό» νά μήν ἐννοοῦν τό νέο, τό καινούργιο, (ἀφοῦ οἱ Δωριεῖς εἶναι ἐντελῶς νιόφερτοι), μά τό **ἀρχαῖο,** τό **πατροπαράδοτο,** ἀκριβῶς ὅπως οἱ πρωτευουσιάνοι σήμερα βλέπουν στούς ἐπαρχιῶτες τά παλιά λησμονημένα ἤθη καί ἔθιμα τά δικά τους ἤ τῶν πατέρων τους.

Ὁ ἁπλός, ἁδρός κίονας, πού ὀνομάζεται «Δωρικός» δέν εἶναι κάποια ἐφεύρεση τῶν νιόφερτων αὐτῶν Δωριαίων, καί δέν ὀφείλει τήν ὀνομασία του στήν Δωρική φυλή. Ἁπλούστατα εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ πανάρχαιος Πελασγικός κίονας, πού λόγω ἀκριβῶς τῆς ἀρχαιότητάς του ὀνομάστηκε «Δωρικός». Μέσα στήν καρδιά τοῦ λεγόμενου Ἰωνικοῦ κόσμου καί στήν καρδιά τῆς καρδιᾶς, στήν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν προβάλει μέχρι σήμερα ὁ ὑπέροχος Παρθενῶνας μέ **Δωρικούς Κίονες!**

Πῶς θά ἑρμηνευτοῦν αὐτά τά πράγματα διαφορετικά; Ἄν δοῦμε τούς Πελασγούς ἔτσι καθώς τούς ἔβλεπαν οἱ ἀρχαιοελληνικές παραδόσεις, δέν ὑπάρχει πρόβλημα καί ἀντίφαση. Οἱ Ἴωνες, οἱ Αἰολεῖς καί οἱ Δωριεῖς δέν εἶναι παρά τμήματα τοῦ μεγάλου Πελασγικοῦ Ἔθνους πράγμα πού δέν μποροῦσε νά κατανοήσει ὁ Ἡρόδοτος.

Ἡ διαφορά τῶν Δωριαίων ἀπό τούς Ἴωνες εἶναι καθαρά διαφορά Πολιτιστικῆς βαθμίδας, λόγω τοπικῶν διαφορῶν. Οἱ πρῶτοι παρέμειναν στά βουνά τῆς Ἠπείρου μέχρι τόν 8ο αἰῶνα, τή στιγμή πού οἱ συμπατριῶτες τους τῆς Ἀττικῆς, τῆς Πελοποννήσου καί τῆς Μ. Ἀσίας, εἶχαν ἐν τῷ μεταξύ κάνει ἄλματα προόδου, πού πάντα συνοδεύονται καί μέ ἅλματα ἀλλοίωσης τοῦ χαρακτῆρα, τῶν ἠθῶν καί ἐθίμων. Δέν εἶναι ἀνδρεῖοι οἱ Δωριεῖς ἐπειδή εἶναι Δωριεῖς, ἀλλ᾽ ἐπειδή στίς συνθῆκες πού τόσα χρόνια παρέμειναν διαφύλαξαν τήν πατροπαράδοτη ἀνδρειωσύνη, τή στιγμή πού οἱ Ἴωνες ἔδιναν τήν θέση της στήν καλοπέραση καί τήν πνευματική καλλιέργεια. Μετά τήν κάθοδο τῶν Δωριαίων καί ἀρκετά χρόνια ἀργότερα, ὁ Περικλῆς θά ὑπενθυμίσει μᾶλλον παρά θά τονίσει σάν γεγονός, αὐτό τό περίφημο: «Φιλοκαλοῦμεν μετ᾽ εὐτελείας καί φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας». Ἔβλεπε σημάδια καί πολυτέλειας καί μαλθακότητας.

Ἄς δοῦμε τώρα πιό συγκεκριμένες περιπτώσεις σύνδεσης τῶν Δωριαίων μέ αὐτούς πού οἱ Ἕλληνες ἀποκαλοῦσαν Ἰλλυριούς.

Οἱ Δωριεῖς μᾶς λένε οἱ ἀρχαῖες πηγές ἦσαν καί αὐτοί χωρισμένοι σέ τρεῖς φυλές: **Τούς Ὑλλεῖς, τούς Δυμάνες καί τούς Παμφύλους.**[20] Ἀπό τά ὀνόματα αὐτά μποροῦμε νά βγάλουμε τά ἑξῆς συμπεράσματα: Οἱ Ὑλλεῖς εἶναι οἱ καθαρόαιμοι Ἡρακλειδεῖς οἱ ἀνάγοντες τό γένος τους στόν γιό τοῦ Ἡρακλῆ τόν Ὕλλο. Οἱ Δυμάνες εἶναι κράμα δύο γενῶν καί οἱ Πάμφυλοι, πολλῶν καθώς φανερώνουν αὐτές οἱ ἴδιες οἱ λέξεις[21].

Ὁ Ἡρακλῆς ἔχει βέβαια πολλούς γιούς πού ἀπόκτησε μέ πολλές γυναῖκες, μά τό ὄνομα Ὕλλος τό φέρουν τουλάχιστον δύο. Ἐκτός ἀπό τόν Ὕλλο πού ἀναφέραμε καί πού ἔδωσε τό ὄνομά του στό Δωρικό γένος τῶν Ὑλλέων, ὑπάρχει καί ἄλλος ἕνας ἄλλος Ὕλλος πού λατρεύτηκε ἀπο τούς Ἰλλυριούς σάν Θεός τοῦ Φωτός «ἐλθών μετά Ἰλλυριῶν Φαιάκων εἰς Ἰλλυρίαν· ὑπῆρχε δέ καί χερσόνησος ἐν Ἰλλυρίᾳ. Ὑλλίς ἤ Ὑλληίς καί πόλις ὁμώνυμος ἐν αὐτῇ». (Π. Καρολίδου εἰσαγωγή στήν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» Κ. Παπαρρηγόπουλου σελ. 55-56) Ὁ ἴδιος ἱστορικός ἐξάγει τό Ἀρβανίτικο Ὕλλë = ἄστρο, φῶς ἀπό τήν παραπάνω ἐκδοχή (Τά ἀστέρια οἱ Ἀρβανίτες τά λένε συνήθως Ὕλλ'ζ δηλ. φωτάκια, μικρά φῶτα). Ὑπάρχει καί Φρυγοπελασγικός Θεός τοῦ φωτός Ὕλλας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μᾶς διαβεβαιώνουν ὅτι ὑπῆρχε στήν Ἰλλυρία Λαός μέ τήν ὀνομασία Ὑλλεῖς πού φέρονταν σάν ἀπόγονοι τοῦ γιοῦ τοῦ Ἡρακλῆ ἀπό τήν Μελίτη[22].

Πολλοί νεώτεροι συγγραφεῖς ὑποστήριξαν πώς τό ὄνομα Ὑλλεῖς εἶναι Ἰλλυρικό καί πώς οἱ Ὑλλεῖς ἦσαν Ἰλλυριοί. Πραγματικά, δέν εἶναι μόνον τό παρεμφερές ὄνομα, ἡ ὕπαρξη Ὑλλέων στήν Ἰλλυρία καί οἱ κοινοί μῦθοι, ἀλλά καί τό Ἀρβανίτικο Ὕλλë

Ὁ Μιχ. Σακελλαρίου στήν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τ. Α΄ σελ. 377-8 καί πάλι ἀμφισβητεῖ αὐτή τήν ἐκδοχή. Τό ἐπιχείρημά του εἶναι: «Ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστό πώς ἡ Κέρκυρα ἀποικίσθηκε ἀπό Δωριεῖς, ὁ ἐκεῖ Ὑλλαϊκός ἤ Ὑλλικός λιμήν ὀφείλει τό ὄνομά του στήν Δωρική φυλή τῶν Ὑλλέων καί ὄχι σέ ἕνα Ἰλλυρικό Ἔθνος». Δηλ. τό θέμα εἶναι «ἄν ἔκανε ἡ κόττα τό αὐγό ἤ τό αὐγό τήν κόττα». Πάντως δέν βλέπει ὁ Μ. Σακελλαρίου σχέση μεταξύ κόττας καί αὐγοῦ. Δηλ. δέν βλέπει σχέση μεταξύ Ἰλλυριῶν καί Δωριέων

20. Γενάρχης τῶν Ὑλέων εἶναι ὁ γιός τοῦ Ἡρακλῆ Ὕλλος, τῶν Δυμάνων ἤ Δυμανάτων ὁ Δύμας γιός τοῦ Αἰγυμιοῦ καί τῶν Παμφύλων ὁ Πάμφυλος.

21. Δύ + μάν = δύο φυλές, πάν + φυλή = πανσπερμία.

22. Ὁ Ὕλλος τῶν Δωριαίων εἶναι γιός τοῦ Ἡρακλῆ ἀπό τήν Διάνειρα, ὁ Ὕλλος τῶν Ἰλλυριῶν, ἀπό τήν Μελίτη.

'Υλλέων, άλλά τούς μέν 'Υλλεῖς Δωριεῖς θεωρεῖ ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες, τούς δέ 'Ιλλυριούς 'Υλλεῖς, ὄχι.

'Αλλ' ἄς δοῦμε τά πράγματα πιό καθαρά. Οἱ Δωριεῖς κατεβαίνουν ἀπό τήν 'Ιλλυρία. Ἄν παραδεχθοῦμε πώς οἱ Δωριεῖς πού μετά πολλά χρόνια ἀπό τήν κάθοδό τους, ξανανέβηκαν στήν 'Ιλλυρία καί ἔχτισαν τίς ἀποικίες τῆς Κέρκυρας, τῆς Ἀπολλωνίας κλπ., διέδωσαν τούς μύθους περί Ὕλλου καί 'Υλλέων, πῶς θά ἐξηγήσουμε τήν ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ ὁμώνυμου Φρυγοπελασγικοῦ Ὕλλα στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ κόσμου, — στήν Μ. 'Ασία — πολλά χρόνια πρίν τήν κάθοδο τῶν Δωριαίων; Πῶς θά ἐξηγήσουμε ὅτι ὁ Ὕλλος πέρασε μέσα ἀπό τίς 'Ιλλυρικές παραδόσεις τόσο ἔντονα ὥστε οἱ ἀπόγονοί τους οἱ 'Αρβανίτες νά διασώσουν τό ὄνομά του σ' αὐτό τό Ὕλλë, πού σημαίνει φῶς καί ἀποδίδει τήν ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ τοῦ φωτός, Ὕλλου; Ἄν δεχθοῦμε τούς Πελασγούς σάν κοινούς προπάτορες ὅλων τῶν κατοπινῶν 'Ελληνικῶν φύλων καί κοινούς προγόνους 'Ελλήνων καί 'Ιλλυριῶν δέν ὑπάρχει καμμία ἀντίφαση, κανένα ἐρωτηματικό, κανένα μπέρδεμα. Μόνο μέ τούς Πελασγούς μποροῦμε νά ἐξηγήσουμε γιατί ὑπῆρχε φυλή 'Υλλέων καί στήν 'Ιλλυρία καί στήν Πελοπόννησο, γιατί ὑπῆρχε Ὕλλος στήν 'Ιλλυρία, 'Ελλάδα, Φρυγία καί μάλιστα λατρευόμενος σάν Θεός τοῦ Φωτός.

Ὥστε ὑπάρχει καί μάλιστα ἄμεση σχέση τῶν Δωριαίων καί τῶν 'Ιλλυριῶν. Καί γιά νά γίνω πιό σαφής, αὐτά πού ἐξετάζουμε εἶναι μόνον τά συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπό τήν μυθολογική καί γλωσσολογική ἔρευνα. Σέ κατοπινά κεφάλαια θά ἑδραιώσουμε αὐτήν τήν πεποίθηση, μέ σύγκριση, χαρακτῆρος, ἠθῶν, ἐθίμων, γλῶσσας καί ἀνθρωπολογική ἀκόμα, πράγματα πού δέν ἀπασχολοῦν διόλου τούς ἐρευνητές αὐτούς πού θέλουν σώνει καί καλά νά διαφοροποιήσουν τούς δύο Λαούς. Δέν ὀνομάζει τυχαῖα ὁ Μπίρης τούς 'Αρβανίτες, «Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ»...

Παραθέτουμε λίγες λέξεις 'Αρβανίτικες μέ ἀντίστοιχες Λακωνικές στή σελ. 517 τοῦ παρόντος.

ΑΙΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΙΛΛΥΡΙΟΙ

Ὅπως ὅλα τά 'Ελληνικά φύλα, ἔτσι καί οἱ Αἰολεῖς, ἀνάγουν τήν καταγωγή τους στόν Βορά. Οὐσιαστικά δέν ὑπάρχει κάποια ξεχωριστή Αἰολική φυλή. Ὅταν διαμορφώθηκε ἡ ἄποψη τῆς διάκρισης τῶν 'Ελλήνων σέ Δωριεῖς καί σέ Ἴωνες ὑπῆρχαν πολιτεῖες καί λαοί πού δέν εἶχαν ἀποκρυσταλλωμένη ἰδέα ἐάν τυχόν πρέπει νά ἀνήκουν στούς νεοφερμένους Δωριεῖς πού ὅμως φάνταζαν τόσο παλιοί λόγω τοῦ ἀρχαιότροπου τῆς ζωῆς τους, ἤ στούς Ἴωνες πού δέν ἦσαν παρά οἱ ἀπό παλιά ἐγκατεστημένοι ἐδῶ Πελασγοί. Ἔτσι ἄλλοι προτίμησαν νά ὀνομαστοῦν Δωριεῖς (γι' αὐτό ἐκτός ἀπό τούς ἀκραιφνεῖς Δωριεῖς, τούς 'Υλλεῖς, ἔχουμε Δυμάνες καί Παμφύλους) καί ἄλλοι Ἴωνες. Τό θέμα ἦταν πώς καί γι' αὐτούς τούς ἴδιους ὁ διαχωρισμός ἦταν πρα-

γματικά δύσκολος, γιατί δέν ἐπρόκειτο γιά διαφορετικούς Λαούς ὥστε νά ὑπάρχουν σαφεῖς διαφορές καί καθ᾽ ἕνας νά μπεῖ στήν Φυλετική του στρούγκα. Ἔτσι πολλοί ἀπό τούς παλιούς κατοίκους, ὅπως τούς Θεσσαλούς πού ὁ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ «Πανέλληνες» (καί τήν Θεσσαλία «Πελασγικό Ἄργος»), ὀνομάσθηκαν Αἰολεῖς. Τό ἴδιο καί οἱ Βοιωτοί, οἱ Λέσβιοι κλπ.

Αὐτό τό ἴδιο τό ὄνομα Αἰολεῖς, ἄλλωστε μᾶς ὁδηγεῖ στήν οὐσία τῆς ἀλήθειας. Γενάρχης τῶν Αἰολέων φέρεται ὁ Αἴολος καί Αἴολος σημαίνει μεταίωρος, ἀνεμούρι, πού πάει πότε ἀπ᾽ ἐδῶ καί πότε ἀπ᾽ ἐκεῖ[23].

Γιά τούς Βοιωτούς Αἰολεῖς μιλήσαμε. Γιά τήν Θεσσαλία εἴπαμε ὅσα λέει ὁ Ὅμηρος. Καιρός εἶναι τώρα νά δοῦμε καί τίς ἀντιρρήσεις ἐκείνων πού δέν θέλουν Ἕλληνες τούς Πελασγούς ἀλλά καί ἐκείνων πού ἀκολουθώντας μιά τέτοια ἤ παρόμοια ἐκδοχή, καταλήγουν στό συμπέρασμα πώς οἱ λεγόμενοι Ἕλληνες δέν ἦλθαν ἀπό τήν Βορεινή Ἀλβανία καθώς οἱ ἱστορικοί, οἱ συγγραφεῖς, οἱ μῦθοι, οἱ θρῦλοι καί οἱ παραδόσεις τῶν ἀρχαίων λένε, ἀλλά ἀπό τήν Μ. Ἀσία καί τήν Μεσοποταμία.

ΚΟΙΤΙΔΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ὁ Κορδάτος στήν «Μεγάλη Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας» Β΄ Ἔκδοση 1956, καί ὁ Μιχ. Σακελλαρίου στήν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, 1970, ξεκινάνε ἀπό τήν βάση, πώς οἱ Πελασγοί δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τούς Ἕλληνες. Ἀφιερώνει, ὁ μέν Σακελλαρίου ἕνα μικρό κεφάλαιο σ᾽ αὐτούς καί ὁ Κορδάτος κανένα. Καθώς εἶπα, τήν ἄποψη αὐτή δέχονται και ὡρισμένοι ξένοι συγγραφεῖς, μά ἐγώ διάλεξα δυό ἀντιπροσωπευτικούς συγγραφεῖς Ἕλληνες γιά νά θέσω σέ σύγκριση τήν ἄποψή τους, μέ τήν ἄποψή μου.

Ἔχω ἤδη διατυπώσει τήν ἄποψη, πώς ὅσοι συγγραφεῖς βγάζουν τούς Πελασγούς ἀπό τό ὀπτικό, ἐρευνητικό τους πεδίο, ὁδηγοῦνται σέ ἀδιέξοδα πού τά ὑπερπηδοῦν πλασματικά, εἴτε μέ τήν φαντασία τους εἴτε μέ τόν συναισθηματισμό τους. Οἱ ἐρευνητές συναντοῦν ὅμοια ὀνόματα στήν Σικελία, στήν Ἑλλάδα, στήν Μ. Ἀσία, τήν Κύπρο, Λιβύη κλπ. καί ἀναρωτιοῦνται τί ἀκριβῶς συμβαίνει, τί ἦσαν πραγματικά οἱ Ἕλληνες καί ἀπό ποῦ ἦλθαν. Ἔτσι βάλθηκαν νά διαψεύσουν τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς καί τίς λαϊκές παραδόσεις (μύθους) μέ ψήγματα ἐνδείξεων, ἀλλά ποτέ ἀποδείξεων.

Οἱ ἀρχαιολόγοι καί αὐτοί ἀνακαλύπτουν στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στίς περιοχές πού πιό πάνω ἀναφέραμε καί ἐνῶ στήν ἀρχή ἔμειναν ἐμ-

---

23. Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς μεταφέρει ἄλλωστε τήν Λαϊκή παράδοση πώς καί οἱ Αἰολεῖς καθώς καί οἱ Ἴωνες – εἶναι ΠΕΛΑΣΓΟΙ. (VII, 95)

βρόντητοι πού ὁ Ὅμηρος ἔβγαινε ἀληθινός καί δέν ἦταν τόσο παραμυθᾶς όσο ὑπέθεταν, στήν συνέχεια βάλθηκαν νά ἀμφισβητοῦν τά πάντα καί διατύπωσαν τήν ἄποψη, πώς ἀφοῦ ὑπάρχουν κοινά στοιχεῖα τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο καί στήν Μ. Ἀσία φερ' εἰπεῖν, γιατί νά πιστέψουμε πώς εἶναι Ἑλληνικά καί ὄχι Ἀσιατικά καί γιατί νά πιστέψουμε πώς οἱ Ἕλληνες ἐποίκισαν αὐτά τά μέρη καί ὄχι πώς οἱ Ἀσιάτες ἐποίκισαν τήν Ἑλλάδα.

Ὁ Σακελλαρίου δέν λέει συγκεκριμένα πώς οἱ Ἕλληνες ἦλθαν ἀπό τήν Ἀσία. Παραδέχεται πώς ἦλθαν ἀπό τήν Βορεινή Ἤπειρο, ἀλλά παραβλέποντας τούς Πελασγούς καί ἀσχολούμενος μόνον μέ τούς Ἀχαιούς, τούς Πρωτοαχαιούς (αὐτό μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητο), τούς Ἴωνες, τούς Δωριεῖς καί τούς Αἰολεῖς, βλέπει πώς αὐτοί δέν κάλυψαν μέ τίς ἐποικίσεις τους ὅλα τά μέρη ὅπου ἐπιμαρτυρεῖται κοινότητα στοιχείων μέ τά Ἑλληνικά καί ἀφήνει μιά ὑπολανθάνουσα ἀπορία στόν ἀναγνώστη, παραθέτοντας ὀνόματα καί κοινά στοιχεῖα καί μή ἐξηγώντας τήν Ἑλληνική προέλευσή τους. Ἀπό τήν ἄλλη προσπαθεῖ νά ἐτυμολογήσει ὅλα τά Ἑλληνικά ὀνόματα μέ ἐξωελληνικά στοιχεῖα, ἔτσι πού στό τέλος ἀναρωτιέσαι μήν τυχόν καί εἴμαστε Ἑβραῖοι ἤ Ἀσιάτες καί δέν τό ξέρουμε. Ἀναρωτιέται γιατί νά ὑπάρχει Κάδμος στήν Βοιωτία καί Καδμῖλος στήν Σαμοθράκη καί τήν Λῆμνο. Γιατί νά ὑπάρχει Κάδμος ποταμός στήν Ἤπειρο καί Κάδμος Βουνό στήν Μ. Ἀσία καί καταλήγει πώς τήν Βοιωτία (καί τά ὑπόλοιπα μέρη ὅπου ἀπαντᾶται ἡ λέξη Κάδμος θᾶλεγε κάποιος), τίς ἐποίκισαν οἱ Φοίνικες. Ἀλλά ρωτᾶμε: Πῶς ὑπάρχουν σκέτα τά δῆθεν Φοινικικά ὀνόματα καί ἡ Φοινικική παρουσία εἶναι ἄφαντη; Ποῦ ἡ γλῶσσα, ποῦ ὁ πολιτισμός, ποῦ οἱ παραδόσεις καί οἱ θρῦλοι; Καί ξαναρωτᾶμε: Γιατί δέν ἐξετάσατε τό ἐνδεχόμενο τῶν Πελασγικῶν ἐποικίσεων ἔτσι καθώς σᾶς τίς παραδίνουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, **ὄχι σάν γνώμη δική τους ἀλλά σάν Λαϊκή παράδοση;**

Οἱ Ἕλληνες ἤ μᾶλλον οἱ Ἀχαιοί πού ἐκστράτεψαν στήν Τροία, βρῆκαν ἐκεῖ —καθώς μᾶς βεβαιώνει ὁ Ὅμηρος καί καθώς ἀπέδειξε ὁ Σλῆμαν καί οἱ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι— ἴδιο μ' αὐτούς Λαό, ἴδιο πολιτισμό, ἴδια γλῶσσα, ἴδια θρησκεία καί ἀρχιτεκτονική. Πῶς τό ἐξηγεῖτε αὐτό τό φαινόμενο ἀφοῦ ἀπό πουθενά δέν ἀποδείχνεται πρίν τά Τρωϊκά μιά μετανάστευση Ἀχαιῶν στήν Μ. Ἀσία, ἄν βγάλετε ἀπό τήν μέση τούς Πελασγούς ἤ ἄν δέν θά τούς θεωρήσετε Ἕλληνες;

Πῶς ἐξηγεῖτε τό φαινόμενο, νά παρατηρεῖται ἀπό τά ἀρχαῖα χρόνια μέχρι σήμερα ὁ Ἑλληνισμός, ἀκριβῶς σ' αὐτά τά μέρη πού κατά τούς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἐποίκησαν οἱ Πελασγοί, δηλαδή ἀπό τήν Κάτω Ἰταλία καί Σικελία, ὡς τήν Βαλκανική, τήν Μ. Ἀσία τήν Κύπρο καί τήν Β. Ἀφρική;

Πῶς θά ἐξηγήσετε γιατί ὁ προϊστορικός μάντης καί ἀοιδός Θάμιρις ἤ Θαμύρας συναντιέται, στήν Ἰλλυρία, τήν Θράκη, τήν Μ. Ἀσία καί τήν Κύπρο; Ἄς μήν τόν βγάλετε καί αὐτόν Σημίτη γιατί τό ὄνομά του εἶναι Πελασγικό. Τό

πρῶτο συνθετικό **Θά** εἶναι γ΄ ἑνικός τοῦ ρήματος Θέμ - λέγω, χρησμοδοτῶ (βλέπε τό Ἑλληνικό Θέμις, Θέμιστες) καί τό δεύτερο εἶναι τό ἐπίσης Πελασγικό ἐπίθετο Μίρ = καλός, ἅγια, ὅσιος, καλά. Ὥστε Θά + μίρ = Αὐτός πού εἶπε, πού χρησμοδότησε τά καλά, ὁ καλός χρησμοδότης[24].

Πρίν μερικά χρόνια ἡ ἀκτοφυλακή ἤ κάποιοι Κρῆτες ψαράδες ἄν θυμᾶμαι καλά, συνέλαβαν μιά ὁμάδα Ἑβραίων, νά ποντίζει στήν θάλασσά τους ἀρχαῖες ἐγχάρακτες πέτρες μέ Ἑβραϊκές ἐπιγραφές. Ἡ εἴδηση θεωρήθηκε ἀσήμαντη καί πέρασε στά «ψιλά» λίγων ἐφημερίδων. Ἐλπίζω ὅμως νά τό θυμοῦνται οἱ Ἕλληνες τῶν ἐπομένων γενεῶν γιά νά μή ψαρευτοῦν ἀπό δῆθεν εἰδήμονες σάν στοιχεῖα Σημιτικῆς προέλευσης τῶν... Κρητικῶν ἤ καί τῶν Ἑλλήνων. Κάτι παρόμοιο ἔκαναν οἱ Ἑβραῖοι καί στήν Συρία σέ συνεργασία μέ Ἀμερικανούς «ἐπιστήμονες».

Μέ ὅσα ἰσχυρίζεται ὁ Καθηγητής Μιχ. Σακελλαρίου, σκορπάει ἕνα πέλαγος ἀμφιβολίας, ἀκριβῶς ἐπειδή στό ὀπτικοερευνητικό του πεδίο, οἱ Πελα-

---

24. Πολλά ἔχουν γραφτεῖ γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου μάντη καί χρησμοδότη, Θαμύρα, ἀλλά καί ἄλλα τόσα ἔχουν γραφτεῖ γιά τή λέξη **Τομούρους** μέ τό ὁποῖο πολλοί ἀρχαῖοι ἑρμηνευτές τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν ἀντικαθιστοῦσαν τήν λέξη «Θέμιστες» τοῦ Π τῆς Ὀδύσσειας στίχος 403. Τόμουρος δέ κατά τούς ἀρχαίους ἑρμηνευτές, σημαίνει χρησμός, δηλ. κάτι παραπλήσιο μέ τό Θέμιστες. Τό προτιμοῦσαν δέ ἀπό τό Θέμιστες καί τό συνέδεαν μέ τό Ἠπερωτικό βουνό Τόμαρο τῆς Ἑλλοπίας καί Δωδώνης. Γιατί ὅμως; Ἐδῶ τρῶνε τά μουστάκια τους οἱ νεώτεροι Φιλόλογοι. Ὁ Π. Καρολίδης ἀγανακτεῖ γιά τήν ἐτυμολογική ἐκδοχή πού δίνουν «οἱ Ἀλβανολόγοι καί οἱ Ἀλβανίζοντες πολιτικολόγοι». (Ὁ νοῶν, νοείτω)...

Ἀλλ᾿ ἄς δώσουμε τόν λόγο σ᾿ ἕναν ἀπ᾿ τούς «Ἀλβανίζοντες πολιτικολόγους», τόν Γιάννη Βρεττό πού στήν περίφημη «Ἀπολογία» του γράφει: «... καί αὐτή ἀκόμα ἡ παράδοση τοῦ ἱεροῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης εἶναι ὁμοίως ζωντανή. Ἔτσι τό βουνό ὅπου βρισκόταν ἡ Δωδώνη λεγόταν Τόμαρος καί οἱ ἱερεῖς τῆς Δωδώνης Τόμαροι ἤ Τόμουροι. Οἱ χρησμοί τῆς Δωδώνης ἐξεδίδοντο διά τῆς ἱερᾶς φηγοῦ ἤ τῶν ἱερῶν λεβήτων. Ἀλλά αὐτή ἡ λέξη Τόμαρος καί Τόμαροι ἡ Τόμουροι βρίσκεται στήν Σκυπεταρική (Ἀλβανική). Ι Μίρ – ἅγιος, ἱερός, ἀγαθός καί πληθυντικός Γ΄Μίρ - ἅγιοι, ἱεροί, ἀγαθοί, ἀπ᾿ τό ὁποῖο σχηματίστηκε καί ἡ Ἑλληνική Τόμαρος, Τομοῦρος κλπ. Τομόρ λέγεται καί τό ψηλότερο βουνό τῆς Τοσκαριᾶς καί Τομορίτς ἡ γύρω ἀπό τό Τόμαρο περιοχή. Πάνω στήν κορυφή τοῦ Τόμαρου, πιστεύεται ἀπό τούς γύρω κατοίκους, πώς ὑπάρχει τόπος ἱερός, ὅπου κατοικεῖ ἅγιος ἀόρατος, πού λέγεται Ἀρβανίτικα Ι Μίρ, καί ἁμαρτωλός ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά πατήσει ἐκεῖ. Καί σήμερα ἀκόμα, ἡ βοή πού τάχα ἔρχεται ἀπό ἕνα ἀόρατο κανόνι πού εἶναι κρυμένο ἐκεῖ - ἀντί τῆς βοῆς τῆς φηγοῦ καί τῶν λεβήτων προμηνύει πώς θα συμβοῦν μεγάλα πράγματα. Τόση δηλαδή μικρή ἀλλοίωση διά μέσου τόσων αἰώνων καί ἀλλαγῆς θρησκειῶν ἀπό τήν Πολυθεΐα στόν Χριστιανισμό καί ἀπό τόν Χριστιανισμό στόν Μωαμεθανισμό... Ὥστε μάταια ζητάνε τήν Μεγάλη Δωδώνη σέ ἄλλο μέρος...». (σελ. 84). Εἶχε ἀπόλυτο δίκιο ὁ «Ἀλβανίζων πολιτικολόγος» Βρεττός καί ἄδικο ὅσοι μέχρι τότε ἔψαχναν ἀλλοῦ γιά τήν Δωδώνη (Σεμιτέλος, Ἀραβαντινός, Πετρίδης κλπ). Τόν ἴδιο χρόνο, τό 1878, πού δημοσιεύτηκε ἡ «Ἀπολογία» τοῦ Βρεττοῦ, ὁ Κ. Καραπάνος δημοσίευε γαλλικά τό δίτομο ἔργο του «Δωδώνη καί τά ἐρείπιά της» καί ἐπιβεβαίωνε τήν τοποθεσία τῆς ἀρχαίας Δωδώνης μέ τίς ἀνασκαφές του, στό βουνό Τόμαρος!

σγοί περνοῦν σάν ἕνας ἀσήμαντος Λαΐσκος πού δέν ἔχει καμία σχέση μέ τούς Ἕλληνες, ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς θεωροῦν τόν Πελασγικό Λαό μεγάλο Λαό καί πολυπλάνητο, γεννάρχη τῆς κατοπινῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, πού πρωτοεισήγαγε στόν Ἑλλαδικό χῶρο, ἐκτός ἀπό τήν γλῶσσα, τά γράμματα, τήν θρησκεία καί τούς θεούς, τίς λατρεῖες καί τά μυστήρια καθώς λέει ὁ Ἡρόδοτος καί τήν τέχνη τῆς διατροφῆς ἀπό τήν γῆ καθώς καί γενικά φέρεται ὁ Θεμελιωτής ἐκείνου πού ἀργότερα εἴπαμε «Ἑλληνικό Πολιτισμό».

Ὁ μεγάλος μας Ἱστορικός Κορδάτος καί αὐτός δέν ἀσχολεῖται καθόλου μέ τούς Πελασγούς καί κάπου ἀναρωτιέται μήπως τυχόν οἱ Πελασγοί εἶναι κι αὐτοί Σημιτικῆς καταγωγῆς! Ἀγωνίζεται μάλιστα μέ πάθος νά ἀποδείξει, πώς οἱ Ἕλληνες ἦλθαν ἀπό τήν Ἀσία (Μ. Ἀσία καί Μεσοποταμία) καί πώς ὅσα μᾶς λέγαν οἱ ἀρχαῖοι εἶναι παραμύθια. Παραθέτει ἕνα σωρό ὀνόματα Ἑλληνικά καί στήν Μ. Ἀσία καί δογματίζει πώς οἱ Μεσοποταμίτες — Μικρασιάτες μετά τά Τρωϊκά, ξεχύθηκαν να κατακτήσουν τήν Ἑλλάδα, τήν Θεσσαλία τήν Ἤπειρο καί τά κακοτράχαλα βουνά τῆς Ἰλλυρίας θά ἔλεγα ἐγώ, γιατί ἐκεῖ κυρίως συναντᾶμε Ἑλληνικές ὀνομασίες, πού κατά τόν Κορδάτο δέν εἶναι Ἑλληνικές μά Ἀσιατικές καί πρό παντός Σημιτικές.

Τό λέω μέ ὅλον τόν σεβασμόν στό ὅλο ἔργο τοῦ μεγάλου μας ἱστορικοῦ, ἀλλά καί μέ στενόχωρη συντριβή, πώς στήν περίπτωση πού ἐξετάζουμε, ὁ Κορδάτος ἔχει κρεμάσει τήν Ἱστορία ἀνάποδα.

Γιά νά ἀντικρούσω ὅλη τή συλλογιστική τοῦ Κορδάτου καί τῶν ξένων ἐρευνητῶν καί φιλολόγων πού οὔτε λίγο οὔτε πολύ θεωροῦν τούς Ἕλληνες Σημιτικῆς ἤ Αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς ἤ κάτι τέτοιο, χρειάζεται ὁλόκληρη πραγματεία, πράγμα πού θά ξέφευγε ἀπό τά ὅρια τοῦ σκοποῦ αὐτῆς τῆς μελέτης. Πάντως «οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν» αὐτή ἡ ἱστορική διαστρέβλωση. Περιορίζομαι λοιπόν σέ γενικότητες, πρός τό παρόν.

Τά στοιχεῖα πού τόσο ὁ Κορδάτος, ὅσο καί ὁ Σακελλαρίου, παραθέτουν γιά νά ἐπισημάνουν σχέση τῆς κυρίως Ἑλλάδας μέ τήν Μ. Ἀσία, δέν τίθενται σέ ἀμφισβήτηση. Πράγματι ἡ Τροία καί οἱ Τρῶες, τόσο ἀπό τόν Ὅμηρο ὅσο καί ἀπό τίς ἀνασκαφές, ἐπιβεβαιώνεται, πώς δέν ἦσαν παρά ἴδιος Λαός μέ τούς Ἀχαιούς πού τούς κήρυξαν τόν πόλεμο. Εἶναι κάτι πού καί ἐμεῖς τό ἐπισημάναμε καί τό ἑρμηνεύσαμε μέ τήν ἀρχική κάθοδο καί τίς ὁμαδικές μεταναστεύσεις τῶν Πελασγῶν. Ὁ Τρωϊκός πολιτισμός μέ τόν Ἀχαϊκό, ἔχουν κοινό παρανομαστή τόν Πελασγικό πολιτισμό. Μιλάνε τήν ἴδια γλῶσσα, ἔχουν τήν ἴδια θρησκεία, τά ἴδια ἤθη καί ἔθιμα τήν ἴδια τέλος ἀρχιτεκτονική ἀπ᾽ ὅ,τι ἡ ἀρχαιολογική σκαπάνη μᾶς πληροφόρησε.

Ὁ Κορδάτος ὅμως, τήν ταυτότητα αὐτή τήν ἑρμηνεύει διαφορετικά. «Αὐτό, λέει, σημαίνει πώς καί οἱ Ἀχαιοί δέν ἦσαν παρά ἕνας Λαός τῆς Νοτιοανατολικῆς Μεσογείου. Στόν στίχο 157 τῆς Ἰλιάδας ὁ θυμωμένος Ἀχιλλέας, ἀφοῦ προηγούμενα λέει στόν Ἀγαμέμνονα πώς γιά χάρη του ἦλθε

νά πολεμήσει τούς Τρῶες καί ὄχι ἐπειδή αὐτοί ἔχουν κάποια διαφορά μαζί του, ἐντοπίζει καί τήν μεγάλη ἀπόσταση πού χωρίζει τήν πατρίδα του τήν Φθία ἀπό τήν Τροία: «Γιατί πολλά στή μέση βουνά ἀπλόσκιωτα μᾶς χωρίζουν καί θάλασσα ἀγριεμένη».

Σχολιάζει ὁ Κορδάτος:

«Ἄν ὅμως... ἡ Φθία ἦταν στήν νοτιοανατολική Θεσσαλία, τότε δέν θά χωρίζονταν ἀπό τήν Τροία μέ πολλά βουνά καί ἀγριεμένη θάλασσα...» (Σημ. δική μου: Ἔχω τή γνώμη πώς πράγματι χωρίζεται) καί συνεχίζει ὁ Κορδάτος: «... Πρέπει λοιπόν νά παραδεχθοῦμε πώς ὁ παραπάνω στῖχος θέλει νά ἐξηγήσει καί νά τονίσει πώς ὁ Ἀχιλλεύς βρισκόταν πολύ μακριά ἀπό τούς Τρῶες, μακρύτερα ἀπ᾿ ὅτι βρισκόταν ὁ Ἀγαμέμνων μέ τούς Δαναούς καί τούς Ἀχαιούς του. Γι᾿ αὐτό τό συμπέρασμά μου εἶναι πώς ἡ Φθία καί ἡ Ἑλλάς ἦταν τοπωνύμια τῆς νοτιοανατολικῆς Μεσογειακῆς λεκάνης καί πολύ πιό ὕστερα ἀπό τόν Τρωικό πόλεμο δόθηκαν σέ περιοχές πού βρίσκονταν στήν νοτιοανατολική Θεσσαλία». βλπ. Κορδάτο σελ. 69

Κατ᾿ ἀρχήν δέν εἶναι καθόλου αὐτό τό νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἀχιλλέα. Ἀπό τόν στῖχο 149 ἕως 157 τῆς Α, ὁ Ἀχιλλέας λέει στόν Ἀγαμέμνονα, πώς δέν ἔχει νά μοιράσει τίποτα μέ τούς Τρῶες. «Δέν ἦλθα ἐδῶ ἐγώ γιά νά πολεμήσω τούς Τρῶες, γιατί δέν μοῦ ἔδωσαν καμιά ἀφορμή. Οὔτε τά βόδια μου ἔκλεψαν οὔτε τάλογά μου οὔτε ποτέ ἦλθαν στήν εὔφορη καί ἀντρογεννήτρα Φθία νά καταστρέψουν τά γεννήματα, ἐπειδή ὑπάρχουν πάρα πολλά στή μέση βουνά ἀπλόσκιωτα καί θάλασσα ἀγριεμένη».

Δέν συγκρίνει ἀποστάσεις ὁ Ἀχιλλέας ἐδῶ, ἀλλά ἐντοπίζει τό παράλογο τῆς δικῆς του παρουσίας καί ἐνδεχομένης θυσίας σέ ἕναν μακρινό τόπο μέ ἀνθρώπους πού οὔτε κἄν τόν πείραξαν.

Καί συνεχίζει ὁ Κορδάτος: «Ἄς μήν ξεχνοῦμε ἀκόμα καί μιά ἄλλη παλιά παράδοση. Ὁ Ἀχιλλέας λάτρευε τόν Σπερχειό σά θεό, πού θά πεῖ πώς ὁ Σπερχειός ἦταν πρίν κάποιο Τοτέμ. Ποῦ ἦταν ὅμως ὁ Σπερχειός; Οὔτε αὐτό μᾶς τό ξεκαθαρίζουν τά Ὁμηρικά ἔπη. Μᾶς λένε μονάχα πώς ὁ Σπερχειός ἦταν θεός ποταμίσιος καί βρισκότανε στήν πατρική γῆ τοῦ Ἀχιλλέα. (Σημείωση δική μου: Δηλαδή μᾶς τό λένε).

Τά Ὁμηρικά ἔπη μᾶς τό λένε πού βρίσκεται ὁ Σπερχειός, καθώς ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὁ Κορδάτος. Ἦταν στήν πατρίδα τοῦ Ἀχιλλέα καί σάν τέτοια κατονομάζει τήν Φθία τήν ὁποία ὁρίζει μεταξύ τῆς Ἑλλάδας πού εἶναι κοντά στίς πηγές τοῦ Ἀχελώου καθώς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ Πελασγικοῦ Ἄργους πού εἶναι ἡ Θεσσαλία, τῆς Τραχίνας καί τῆς Ἀλόπης καί τῆς Ἄλος. Ὁ Ἀχιλλεύς λατρευότανε καθώς καί ὁ Ἀχελῶος σάν ποταμίσιοι θεοί καί ἔχουν ἀπ᾿ ὅτι φαίνεται κοινή ρίζα akh.

Τώρα ἀφοῦ βλέπει ὁ Κορδάτος τόν Ἀχιλλέα νά προσεύχεται στόν Σπερχειό, καί δέν πείθεται πώς ὁ Σπερχειός βρίσκεται στήν Φθία, ἔπρεπε νά

ἐντοπίσει πώς ὁ ταυτόριζος Ἀχελῶος εἶναι δίπλα στήν πατρίδα του. Καί ἄν καί αὐτό δέν τόν ἔπειθε ἐπειδή ἐνδεχόμενα νά ὑπάρχει καί στήν Μ. Ἀσία Ἀχελῶος (καί θά ὑπάρχει εἶμαι σίγουρος ἀφοῦ πέρασαν καί ἐκεῖ καί ἐγκαταστάθηκαν Πελασγοί), θά ἔπρεπε νά ἐντοπίσει τήν μεγάλη ἱκεσία τοῦ Ἀχιλλέα στόν ὑπέρτατο καί **Πατρῷο** θεό, τόν Δία τόν Δωδωναῖο τόν Πελασγικό: «Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ». Ὁπότε δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία περί τοῦ... κατά πού πέφτει ἡ Δωδώνη. Εἶναι στήν Ἤπειρο καί ὄχι στήν Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Στή σελίδα 71 ὁ Κορδάτος ἐπικαλεῖται τόν Παυσανία πού λέει πώς ὁ γιός τοῦ Ἀχιλλέα ΠΥΡΡΟΣ ἔκαψε κάποιον ναό τοῦ Ἀπόλλωνα. Τό ὄνομα Πύρρος[25] πού εἶναι Ἠπειρωτικόϊλλυριακό δέν τόν προβλημάτισε;

Στήν ὑπ᾽ ἀριθμ. 1 σημείωσή του τῆς σελίδας 70 λέει σχετικά μέ τήν τοποθεσία τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀχιλλέα Ἄλος, πώς μέ τό ὄνομα Ἄλος ὑπῆρχε κάποια γνωστή δοῦλα τοῦ Βασιλιά Ἀθάμαντα. «Ὁ Ἀθάμας ὅμως, λέει, ἦταν Βοιωτός καί ἴσως νησιώτης ἤ Μικρασιάτης».

Ἐγώ οὔτε νησιώτη οὔτε Μικρασιάτη Ἀθάμαντα ξέρω. Ξέρω Βοιωτό, πού ἦλθε ἀπό τήν Ἰλλυρία κατά τούς Βοιωτικούς μύθους καί τέλος **ξέρω ὁλόκληρη φυλή Ἀθαμάνων στήν Ἰλλυρία!** Τουλάχιστον αὐτήν δέν πρέπει νά τήν ἀγνοοῦσε ὁ Κορδάτος. Οὔτε θά ἀγνοοῦσε τήν ἱκεσία τοῦ Ἀχιλλέα, ὄχι σέ κάποιο Φοινικικό θεό ἀλλά στόν Δία τόν Δωδωναῖο τόν Πελασγικό. Ἀλλά καθώς εἴπαμε ὁ Κορδάτος δέν ἀσχολεῖται καθόλου μέ τούς Πελασγούς.

Ἀναφέρει ὅμως καί ἄλλα στοιχεῖα ὁ Κορδάτος γιά νά ἀποδειξει πώς, οἱ Ἕλληνες, οἱ Μυρμιδῶνες, ὁ Ἀχιλλέας, ὁ Ἀθάμας, ὁ Σπερχειός κλπ. ἔχουν Ἀσιατική καί ὄχι Ἰλλυρική τήν καταγωγή. Λέει λοιπόν (σελ. 72) πώς ὁ Ἀχιλλέας ἔχει πλοῖα καί φαίνεται νά εἶναι καί ναυτικός. «Ἦταν δυνατόν, ἄν ἦταν καμπήσιοι ἤ βουνήσιοι νά εἶχαν καράβια καί νά γίνονταν καλοί ναυτικοί»;

Κατ᾽ ἀρχήν ὁ Ἀχιλλέας διαθέτει τά μισά καράβια ἀπό τόν Ἀγαμέμνονα καί πάντα λιγώτερα ἀπό τόν Νέστωρα, τόν Μενέλαο, τούς Ἀρκάδες, τούς Κρῆτες κλπ. Ὡστόσο ἕνας βουνήσιος Λαός γίνεται καί μάλιστα πολύ, ναυτικός ἀπ᾽ ὅ,τι μᾶς διδάσκει ἡ Ἰστορία. Οἱ Ἀρβανίτες πού τόν 14ο αἰώνα ἦλθαν στήν Νότια Ἑλλάδα ἀπό τά βουνά τῆς Ἀλβανίας, μέσα σέ λίγα χρόνια ἐξελίχθηκαν σέ ἀκαταμάχητους ναυτικούς καί θαλασσομάχους (Ὕδρα, Σπέτσες, Ψαρά). Ὁ μῦθος τοῦ Ἰλλυριοῦ Ἀθάμα πού τά παιδιά του Φρῖξος καί Ἕλλη φεύγουν ἀπό τήν Μαγνησία καί πᾶνε στόν Εὔξεινο, καθώς καί τό πέσιμο τῆς Ἕλλης στή θάλασσα πού ὀνομάστηκε Ἑλλήσποντος, δέν φανερώνουν παρά μιάν ἀνεπιτυχῆ ναυτική ἐκστρατεία, ἐνῶ ἀντίθετα λίγα χρόνια ἀργότερα ἡ Ἀργοναυτική ἐκστρατεία πού ξεκινάει ἀπό τό ἴδιο μέρος στέφεται ἀπό λαμ-

25. Ἡ γυναίκα τοῦ Δευκαλίωνα, τοῦ γεννάρχη τῶν Ἑλλήνων λεγεται Πύρρα.

πρή ἐπιτυχία καί περνάει στίς λαϊκές παραδόσεις καί στά ἄσματα τῶν Ἀοιδῶν.

Τό ἀξιοθαύμαστο αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἔγκειται στό παράτολμο νά ἐπιχειροῦν νά μεταβάλουν τήν ἀποτυχία σέ ἐπιτυχία, νά μετατραποῦν ἀπό βουνήσιοι σέ ἀπαράμιλους ναυτικούς!!!

Στήν σελίδα 73, ὁ Κορδάτος συνεχίζοντας τήν προσπάθειά του νά ἀποδείξει Σημίτες τούς Ἕλληνες, λέει:

«Μά ἔχουμε καί ἄλλες παραδόσεις πού πρέπει νά προσέξουμε. Οἱ παραδόσεις, πώς ὁ Ἀχιλλέας εἶχε παιδαγωγό τόν Χίρωνα. Ὁ Χίρων ὅμως ἦταν Πελοποννησιακῆς καταγωγῆς ἤ καί Μεσογειακῆς». (Ὁ Χίρων ἤ Χείρων οὔτε Πελοποννήσιος οὔτε Μεσογίτης ἦταν. Κατοικοῦσε στό Πήλιο καί καθώς φαίνεται ἀπό τό σχετικό μύθο ἦταν κάποιος σοφός γιατρός πού γιάτρευε μέ βοτάνια τοῦ Πηλίου. Ὅλοι οἱ Θεσσαλοί ἥρωες ἀναφέρονται σάν μαθητές τοῦ Χείρωνα, πού καθώς μαρτυρεῖ καί τό ὄνομά του ἦταν καί ἐπιδέξιος χειροῦργος. Οἱ κορφές τοῦ Πηλίου λέγονταν Χειρωνίδες ἄκραι. Τόν Χείρωνα καί τούς Κενταύρους, τούς ἔδιωξαν ἀπό τό Πήλιο οἱ Λαπίθες καί ἐγκαταστάθηκαν στόν Μαλιακό κόλπο. Οὔτε τό Πήλιο, οὔτε ὁ Μαλιακός οὔτε οἱ Λαπίθες πέφτουν κατά τήν Μεσσοποταμία οὔτε κανείς ἀρχαῖος ἤ νέος μᾶς εἶπε πώς ὁ Χείρων εἶναι Ἑβραῖος).

Μά ἄς συνεχίσουμε μέ τόν Κορδάτο: «Ἄλλες πάλι (παραδόσεις), λέει θέλουν γιά παιδαγωγό τοῦ Ἀχιλλέα τόν Φοίνικα, πού κατάγονταν ἀπό τήν Βοιωτία...» (Μόνον αὐτό τό ἐπιχείρημα ἔχει κάποια λογικοφάνεια γιατί ἐν πάσει περιπτώσει ἀναφέρει κάποιο ὄνομα «Φοίνικας»).

Βέβαια μέ τό νά ἔχει κάποιον Φοίνικα σάν δάσκαλο ὁ Ἀχιλλέας δέν γίνεται αὐτόματα Φοίνικας, ἀλλά ἐδῶ ἀξίζει νά θυμηθοῦμε ὅσα εἴπαμε γιά τήν Θήβα καί τόν Κάδμο; πού ἔφερε μαζί του μερικούς Φοίνικες Δασκάλους, γιά νά ἐπιμεληθοῦν τήν μεταρρύθμιση τῆς γραφῆς. Ἐνδέχεται αὐτός ὁ Φοίνικας νά ἦταν ἕνας ἀπ' αὐτούς.

Ἀλλά αὐτή ἡ ἴδια ἡ ὀνομασία του, «Φοίνικας», πού σημαίνει τόν τόπο τῆς καταγωγῆς του, μᾶς δίνει μιά σίγουρη ἀπάντηση στό ἐρώτημα, ἄν οἱ Βοιωτοί εἶναι ἤ ὄχι Φοίνικες. Δηλαδή πρέπει νά κατανοήσουμε πώς ἡ ἐπωνυμία «Κρητικός» ἤ «Θηβαῖος» στήν Θράκη λ.χ., δέν σημαίνει πώς ἡ Θράκη κατοικεῖται ἀπό Κρητικούς ἤ Θηβαίους, ἀλλά ἐντελῶς τό ἀντίθετο. Ὅτι δηλαδή στήν Θράκη, οἱ Κρητικοί ἤ οἱ Θηβαῖοι, μετριοῦνται στά δάχτυλα. Καί ὅπως ἕνας Κρητικός στή Θράκη δέν μπορεῖ νά μᾶς ὁδηγήσει στό συμπέρασμα πώς ἡ Θράκη εἶναι Κρητική ἀποικία, ἔτσι καί ἕνας Φοίνικας στήν Βοιωτία δέν μπορεῖ νά μᾶς ὁδηγήσει στό συμπέρασμα πώς ἡ Βοιωτία εἶναι Φοινικική ἀποικία. Καί γιά νά ἔρθουμε στό προκείμενο. Ἐπειδή ὁ Ἀχιλλέας ἔχει καί ἕναν Φοίνικα δάσκαλο, ἀπ' αὐτούς πού ἔφερε ὁ Κάδμος στήν Βοιωτία, εἶναι παράλογο νά συμπεράνουμε πώς ὁ Ἀχιλλέας καί οἱ Ἕλληνες καί οἱ Μυρμιδῶνες του εἶ-

ναι Φοίνικες καί ὅτι ἡ λεγόμενη Ἑλλάς καί ἡ Φθία πέφτουν κατά τήν Ἀν. Μεσόγειο.

Τέλος, ἄν οἱ Ἕλληνες, ὁ Ἀχιλλέας καί οἱ Μυρμιδῶνες ἦταν πράγματι Φοίνικες, γιατί νά τό κρύψουν καί νά μήν ὑπερηφανεύονται γιά τήν Φοινικική καταγωγή τους, καθώς ἄλλωστε αὐτός ὁ δάσκαλος πού τόν λένε Φοίνικα καί εἶναι πράγματι Φοίνικας;

Στήν συνέχεια ὁ Κορδάτος παραθέτει ἕνα πλῆθος ὀνομάτων καί τοπωνυμιῶν, πού ἀπαντῶνται ἀπό τήν Ἤπειρο, τήν Μακεδονία, τήν Κεντρική Ἑλλάδα καί τήν Πελοπόννησο ὡς τήν Μ. Ἀσία (σελ. 74), γιά νά ἑδραιώσει τήν ἄποψή του, πώς οἱ λεγόμενοι Ἕλληνες, ξεκίνησαν ἀπό τήν Μεσοποταμία, πῆγαν στήν Μ. Ἀσία καί στή συνέχεια πῆγαν στά νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἀπό κεῖ στήν Πελοπόννησο καί ἀπό κεῖ ἀνηφόρισαν ὡς τήν Ἤπειρο, τήν Μακεδονία, Ἰλλυρία, Θράκη κλπ.

Οἱ ὀνομασίες καί τά τοπωνύμια πού παραθέτει ἤ μᾶλλον πού ἀντιπαραθέτει, δέν τίθενται σέ ἀμφιβολία. Ὑπάρχουν πράγματι. Ἀλλά ἐπειδή τό τραπέζι ἔχει τέσσερα πόδια καί τό γαϊδούρι ἐπίσης τέσσερα πόδια, δέν ἕπεται καί πώς τό τραπέζι εἶναι γαϊδούρι. Ἐπειδή δηλ. ὑπάρχουν ἴδια ὀνόματα καί ἴδιος πολιτισμός τόσο στήν Μ. Ἀσία ὅσο καί στήν Ἑλλάδα, δέν ἕπεται αὐτόματα πώς οἱ Ἕλληνες ξεκίνησαν ἀπό τήν Ἀσία νά ἔλθουν στήν Ἑλλάδα. Αὐτό ἀκριβῶς πρέπει νά ἀποδείξει ὁ Κορδάτος καί ὅσοι ἐπεχείρησαν νά διαψεύσουν, τόν Ὅμηρο, τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες ἱστορικούς καί τό πλῆθος τῶν μύθων, τῶν παραδόσεων καί τῶν θρύλλων, ἀλλά καί τά ἀρχαιολογικά εὑρήματα πού ἐπαληθεύουν τούς Ἀρχαίους. Ἀλλ᾽ ἀντ᾽ αὐτοῦ βλέπουμε μιά παραποίηση τῶν μύθων, ἀγνόηση τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων (Ἡρόδοτο, Θουκυδίδη) καί μιά ἔμονη προσπάθεια νά θεωρεῖ ὅλα τά Ἑλληνικά ὀνόματα, Σημιτικά. Νά τί λέει στήν σελ. 74: «Οἱ Μυρμιδόνες – Ἕλληνες ὅμως, ὅπως ἔφεραν ἀπό τά νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τῆς νοτιοανατολικῆς Μεσογειακῆς λεκάνης πολλά τοπωνύμια καί τά ἐπέβαλαν στήν Πελοπόννησο, ἔτσι ἅμα σκορπίσθηκαν στήν βόρεια Ἑλλάδα, πολλά ἀπό τά τοπωνύμια αὐτά τά ἐπέβαλαν καί στά νέα μέρη πού ἐγκαταστάθηκαν». Καί ὑποσημειώνει στήν ἴδια σελίδα: «Ἔτσι ὀνομάστηκε μιά πολιτεία κοντά στή νοτιοανατολική μεριά τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, Ἀμφιλοχικόν Ἄργος καί μιά ἄλλη στήν ΒΔ Μακεδονία Ὀρεστικόν Ἄργος. Ἐπίσης τό ὄνομα Αἰγαί μιᾶς τοποθεσίας στή Μακεδονία πού ἔχει πολλά νερά δόθηκε ἀπό τούς Ἀχαιούς, πού ἔφτασαν ὡς ἐκεῖ πάνω. Τό ὄνομα αὐτό σχετίζεται μέ τό Αἰγαῖο καί Αἰγαί καί Αἴγιον (Β. Πελοπόννησο)».

Ἐξυπακούεται πώς ὅλα αὐτά τά τοπωνύμια ὁ Κορδάτος δέν τά θεωρεῖ παρά Ἀνατολικομεσογειακά. Νά πώς συνεχίζει (σελ. 74 σημ. 2): «Τέτοια ὀνόματα καί γενικά τοπωνύμια εἶναι τοῦτα δῶ: Πηνειός, Σπερχειός, Λάρισα, Ἰωλκός, Πελίας, Πήλιον, Σηπιάς Ἀφέται, Τιταρήσιος, Φάρσαλος καί ἄλλα.

Ὅπως ξέρουμε ἡ Λάρισα ἦταν ἀρχικά τοπωνύμιο τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑπάρχει ὅμως καί ποταμός Λάρισος στήν Ἤλιδα, ὅπως Πηνειός ποταμός ὑπῆρχε στήν Ἤλιδα, καί κατά μιά παράδοση, ὁ Πηνειός ἦταν γιός τοῦ Ὠκεανοῦ καί τῆς Τηθύας. Ἄρα καί τό ὄνομα Πηνειός ἔχει ἀνατολικομεσογειακή καταγωγή».

Ὅλα τά ὀνόματα καί οἱ τοπωνυμίες πού παραθέτει ὁ Κορδάτος ἐδῶ εἶναι Πελασγικά καί ὄχι Σημιτικά! Ἄργος, Λάρισα, Αἰγαί καί Αἰγαῖο, Πελίας Πήλιο, Σπερχειός κλπ. Καί ἄν λάβαινε ὑπ' ὄψει του πώς οἱ Πελασγοί ὄχι μόνον ἀναφέρονται σάν οἱ πρῶτοι ἔποικοι τῆς Ἑλλάδας, ἀλλά ξεκινώντας ἀπό τήν ΒΔ Βαλκανική ἐποίκισαν, τήν Σικελία, Κ. Ἰταλία, Βαλκάνια, Μ. Ἀσία, Κύπρο, Κρήτη καί Β. Ἀφρική, τότε δέν θά τοῦ γεννιόταν ἡ ἀπορία πού τήν ἔλυσε, ἀνατρέποντας ὅλα τά δεδόμενα ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνες καί βάζοντάς τους νά ξεκινάνε ἀπό τίς εὔφορες ἀκτές τῆς Μεσοποταμίας, ὕστερα τῆς Μ. Ἀσίας, ὕστερα τῆς Πελοποννήσου καί τῆς Θεσσαλίας, γιά νά καταλήξουν στά κακοτράχαλα βουνά τῆς Ἠπείρου καί τῆς Ἀλβανίας.

Ἄργος σημαίνει κάμπος, ἀγρός, πεδιάδα καθώς εἴπαμε καί στήν σημερινή ἀλβανική διασώζεται στή λέξι Ἄρ = χωράφι, εὔφορο μέρος δηλαδή. Βλέπε καί τό Ὁμηρικό «Ἄχθος ἀρούρης», ἀλλά καί τό ἄροτρον. Τοποθεσίες μέ τήν ὀνομασία Ἄργος θά δοῦμε παντοῦ τῆς Ἑλλάδας ὅπου ὑπάρχει κάμπος, πεδιάδα. Δέν δόθηκε ποτέ τό ὄνομα αὐτό σέ βουνό ἤ σέ ποτάμι ἤ σέ θάλασσα. Τό ὄνομα Λάρισα εἶναι ξεκαθαρισμένο ὅτι εἶναι Πελασγικό καί μόνον ὁ Κορδάτος διαφωνεῖ χωρίς νά μᾶς ἐξηγεῖ ἀπό ποῦ προέρχεται ἀφοῦ εἶναι Σημιτικό. Τό ὄνομα Αἰγαί καί Αἰγαῖο πράγματι σημαίνει νερά, ἀλλά ἀπό ποῦ καί ὡς ποῦ εἶναι ξενικό ὄνομα; Ἐγώ βλέπω πώς στά Ἀρβανίτικα πού καθώς ἔχουμε πεῖ διασώζει τό βασικό κορμό τῶν Πελασγικῶν λέξεων, τό νερό λέγεται οὔγι, (τό γ προφέρεται ὅπως στή λέξη γιαγιά καί τό τελικό ι δέν προφέρεται παρά ἐντελῶς ἀμυδρά: Δηλαδή γιά νά κατανοηθεῖ καί ἀπό τούς μή γνωρίζοντες τά Ἀρβανίτικα θά τό γράψω Οὔγιë). Ὥστε ἔχουμε Οὐγαῖον, Οὔγιον, κλπ., πού ἀργότερα ἔγινε Αἰγαῖον, Αἴγιον κλπ.

Ἡ Τηθύα ἡ Βυζάχτρα ἡ γυναῖκα τοῦ Ὠκεανοῦ μέ τίς χιλιάδες παιδιά, (ὅλα ποτάμια καί λίμνες) ἔχει παιδί της τόν Πηνειό. Ἀλλά καθώς ἀπό τό 1878 ἔχει ἐξηγήσει ὁ Γ. Βρεττός, τό Τηθύα εἶναι Πελασγικό, ἀφοῦ καί σήμερα στά Ἀρβανίτικα Thëthij σημαίνει βυζαίνω. Ὅσο γιά τόν Πηνειό φαίνεται πώς κάποτε θά εἶχε πόσιμο νερό ἤ γενικά ποτάμια μέ πόσιμο νερό ἔπαιρναν τό ὄνομα αὐτό γιατί τόσο στά Ἑλληνικά ὅσο καί στά Ἀρβανίτικα ὑπάρχει τό ρῆμα, Πί = πίνω καί Πίν = πίνουν. Πηνειός λοιπόν σημαίνει ὁ πόσιμος ποταμός. Μή μᾶς προβληματίζει τό (η), ἡ ρίζα εἶναι ποτ—.

Ὁ Κορδάτος μᾶς λέει ὅτι ὅλα αὐτά τά ὀνόματα εἶναι Ἀνατολικομεσογειακά δηλ. Σημιτικά, μά δέν μᾶς ἐξηγεῖ καί δέν μᾶς τά ἐτυμολογεῖ ἀπό Σημιτικές λέξεις.

Ἡ Τροία φερ' εἰπεῖν λέγεται καί Ἴλλιον. Ἀλλά Ἴλλιον θά πεῖ ὑψηλό μέ-

ρος καί πράγματι ἡ Τροία ἦταν χτισμένη σέ δυό ὑψηλότατους λόφους καί στά πόδια της ὑπῆρχε μεγάλη καί εὔφορη πεδιάδα. Ἤλιδα ἤ Ἠλεία καί πάλι σημαίνει ψηλό, ὀρεινό μέρος. Ἡλιαία ἦταν τό ἀνώτερο δικαστήριο τῶν Ἀθηναίων καθώς ξέρουμε. Στά Ἀρβανίτικα ὁ ψηλός λέγεται Ἴλλιάρτ ἤ Ἴλλιά[26].

Ἀλλά καί σ' αὐτή τήν ἱστορική «Κάθοδο τῶν Δωριαίων» δέν πιστεύει ὁ Κορδάτος καί ἰσχυρίζεται πώς «οἱ Δωριεῖς πρῶτα - πρῶτα δέν εἶναι καθόλου βεβαιωμένο πώς ἦλθαν ἀπό τήν βόρεια Βαλκανική» (Τ. Ι΄ σελ. 277 σημ. 2). Προφανῶς σέ συνάρτηση μέ τήν ὅλη συλλογιστική του θεωρεῖ πώς καί οἱ Δωριεῖς ἦλθαν ἀπό τά νοτιοανατολικά καί ἡ περίφημη «Κάθοδος τῶν Δωριαίων» δέν εἶναι παρά «Ἄνοδος».

Νομίζω πώς τουλάχιστον γιά τούς Δωριεῖς καί εἰδικά γιά τόν τόπο ἀπ' ὅπου ἔρχονται δέν ὑπάρχει καμία ἀμφιβολία ὅτι ἔρχονται ἀπό τήν ΒΔ΄ Βαλκανική. Δέν εἶναι μόνον ἡ συμφωνία ὅλων τῶν Ἀρχαίων ἱστορικῶν, δέν εἶναι μόνον οἱ θρῦλοι καί οἱ παραδόσεις, δέν εἶναι ἡ ἄμεση σύνδεσή τους μέ τούς Ἰλλυριούς (Ὑλεῖς Δωριεῖς καί Ὑλεῖς Ἰλλυριοί), οἱ μῦθοι περί τοῦ Ὕλλου, χαρακτήρας, ἤθη, ἔθιμα κλπ., ἀλλά καί ἡ γλωσσική συνάφεια καθώς καί τόσα ἄλλα πολλά, πού ἄλλα μέν ἤδη ἐκθέσαμε στό περί Δωριαίων κεφάλαιο καί πολλά ἄλλα θά ἐκθέσουμε στή πορεία αὐτῆς τῆς μελέτης. Ἐν πάσει περιπτώσει οἱ Δωριεῖς εἶναι οἱ τελευταῖοι πού ἔρχονται στόν Ἑλλαδικό χῶρο καί μάλιστα στήν ἀνατολή τῆς ἱστορικῆς περιόδου. Εἶναι ὅμως τραχεῖς πολεμικοί, ἀρκετά ἀγροῖκοι καί πρό πάντων βουνήσιοι καί ἡ παρουσία τους στόν Ἑλλαδικό χῶρο, δημιουργεῖ μιά περίοδο «Ἀρχαιοελληνικοῦ Μεσσαίωνα». Ἄν ἔρχονταν ἀπό τά νότια ἴσα-ἴσα πού θά ἦσαν καί θά θεωρούνταν ὅμοια ἤ μᾶλλον περισσότερο πολιτισμένοι καί ὄχι τόσο ξερικοί μά θαλασσινοί.

Δέν ἀντιλαμβάνομαι λοιπόν γιατί ὁ Κορδάτος ἰσχυρίζεται πώς καί γιά τούς Δωριεῖς δέν εἴμαστε βέβαιοι ἀπό πού ἦλθαν, ὅταν τά πάντα καί οἱ πάντες μᾶς βεβαιώνουν ὅτι ἦλθαν αὐτοί οἱ ἀνδρεῖοι, ἀλλά καί συνάμα ἀγροῖκοι καί ἀπολίτιστοι καί ὡραῖοι ἄνθρωποι, ἀπό τά κακοτράχαλα βουνά τῆς ΒΔ. Βαλκανικῆς.

Νά ὅμως ποιά εἶναι ἡ διλημματική ἀπορία τοῦ Κορδάτου πού δέν ἀναφέρει παρά σέ μιά μόνο φράση μιᾶς ὑποσημείωσης τόν δῆθεν ἄδηλο τόπο καταγωγῆς τῶν Δωριαίων: Οἱ Δωριεῖς, ἄν καί ἦλθαν τελευταῖοι στόν Ἑλλαδικό χῶρο, καί διαφέρουν ἀπό τούς ἤδη εὑρισκομένους ἐδῶ Ἕλληνες ὄχι στόν πολιτισμό, μά στήν ἐξέλιξή του[27], ἐν τούτοις θυμίζουν στούς ἐδῶ Ἕλληνες,

---

26. Πόση σχέση μπορεῖ νά ἔχει αὐτή ἡ Ἀρβανίτικη λέξη μέ τό γεγονος ὅτι ὅλες οἱ Ἐκκλησίες τοῦ **Ἅη—Λιά** (ὅπως προφέρεται, σταρβανίτικα σημαίνει: **Αὐτός** (ἐκεῖ) **ψηλά**), εἶναι χτισμένες στίς κορυφές τῶν λόφων ἤ βουνῶν; Προσωπικά βλέπω αμεση σχέση.

27. Δηλαδή δέν ἔχουμε διαφορά στόν χαρακτῆρα τοῦ πολιτισμοῦ. Γλῶσσα, Θρησκεία, Λατρεῖες, κοινωνική καί ἀτομική ζωή, ἤθη καί ἔθιμα εἶναι ἀκριβῶς τά ἴδια. Ἔχουμε διαφορά

τούς πατροπαράδοτους, τούς ἀρχαίους κανόνες κοινωνικῆς ζωῆς, τά ἀρχαῖα ἤθη καί ἔθιμα. « Δωριστί ζεῖν» σήμαινε τό ζεῖν, σύμφωνα μέ τά πανάρχαια ἤθη καί ἔθιμα κλπ.

Ὅλα αὐτά τί σημαίνουν; Σημαίνουν ἁπλά πώς οἱ Δωριεῖς πού ἦλθαν ἐδῶ **τελευταῖοι** ἀπ' ὅλους τούς ἄλλους Ἕλληνες δέν εἶναι παρά ἕνα κομάτι ἀπό τόν **ἴδιο** αὐτό Λαό, πού ἡ καθυστέρηση του ἡ πολιτιστική, ἐξηγεῖται ἄριστα, ἐφ' ὅσον ἔρχονται ἀπό τά κακοτράχαλα Ἰλλυριακά βουνά πολλούς αἰῶνες **μετά** τήν ἀρχική κάθοδο τῶν πρώτων συμπατριωτῶν τους, τῶν Πελασγῶν.

Ἄν ὅμως δεχτοῦμε αὐτό, δηλαδή πώς Ἴωνες, Αἰολεῖς καί Δωριεῖς ἀνήκουν στήν ἴδια φυλετική ὁμάδα (καί θά τό δεχτοῦμαι τόσο ἐμεῖς ὅσο καί ὁ Κορδάτος γιατί δέν βγαίνει τίποτε ἄλλο), τότε **αὐτόματα,** πέφτει ἡ ὑπόθεση τοῦ Κορδάτου πώς οἱ Ἕλληνες ἦλθαν ἀπό τήν Νοτιανατολική λεκάνη τῆς Μεσογείου καί ὅτι ἔχουν σχέση μέ Ἑβραίους, Φοίνικες καί Βαβυλωνίους, καί ἀποδείχνεται αὐτόματα, πώς ἦλθαν ἀπό τήν ΒΔ Βαλκανική, δηλαδή ἀπό τήν Ἰλλυρία, μιᾶς πού οἱ **τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων ἔρχονται ἀπό τά Βόρεια καί ὄχι ἀπό τά Νότια!**

Εἶναι λοιπόν πέρα γιά πέρα ἐσφαλμένη ἡ γνώμη τοῦ Κορδάτου καί τῶν λίγων ξένων ἱστορικῶν πού ὑποθέτουν —δέν ἀποδείχνουν βέβαια— πώς οἱ Ἕλληνες ἦλθαν ἀπό τήν Μεσοποταμία καί ὄχι ἀπό τήν Ἰλλυρία.

Ἐγώ βέβαια δέν ἰσχυρίζομαι πώς στήν Ἑλλάδα δέν ἦλθαν Φοίνικες ἤ καί —ἐλάχιστοι— Αἰγύπτιοι. Οἱ ἴδιοι ἄλλωστε οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπό τόν Ὅμηρο κι' ὅλας μᾶς τό ἐπιβεβαιώνουν, καί ὁ Ὅμηρος μάλιστα μᾶς περιγράφει τά ὡραῖα ὑφάσματα πού ἀγόραζαν οἱ Ἀχαιοί ἀπό τούς ἐμπόρους Φοίνικες καί γενικά δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήσει κανείς πώς οἱ Φοίνικες εἶχαν ἐμπορικές σχέσεις μέ τούς Ἕλληνες καί πώς οἱ Λαοί τῆς Ἀν. Μεσογείου οὕτως ἤ ἄλλως δηλ. εἴτε μᾶς τό ἔλεγαν εἴτε δέν μᾶς τό ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, θά εἶχαν μεταξύ τους σχέσεις καί σέ πολλά πράγματα, οἱ μέν θά ἐπηρέασαν τούς δέ. Μάλιστα θά ἔλεγα πώς οἱ Ἀνατολίτικες ἐπιδράσεις στήν ἀρχαία Ἑλλάδα **ἦσαν ἀσήμαντες σέ σχέση μέ τήν σημερινή Ἑλλάδα.**

Οἱ Ἕλληνες καθώς ξέρουμε ἦσαν πολύ ἐκλεκτικοί στίς σχέσεις τους καί γιά νά μπεῖ ξένος στήν κοινωνία τους ἔπρεπε νά ἀποδείξει ὅτι εἶναι τουλάχιστον πνευματικά ἐφάμιλλος. Γενικά διαχώριζαν τήν ράτσα τους ἀπό ξένες, χωρίς αὐτό νά ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος ρατσισμοῦ σάν αὐτούς πού σήμερα μᾶς εἶναι γνωστοί. Αὐτό πού ὑποτιμοῦσαν οἱ Ἕλληνες στούς ξένους δέν ἦταν ἡ καταγωγή τους, ἡ φυλή τους ἤ τό δέρμα τους, ἀλλά ἡ ἔλλειψη **πνεύματος,** πολιτισμοῦ καί πρό παντός ἡ ἔλλειψη τοῦ αἰσθήματος τῆς **Ἐλευθερίας** καί τῶν **δημοκρατικῶν** θεσμῶν. Πολλοί ξένοι τιμήθηκαν στήν Ἀθήνα γιατί ἀπό-

---

στήν ἐξέλιξη, στήν βαθμίδα αὐτοῦ καί ἴδιου πολιτισμοῦ, πού δικαιολογεῖται ἤ μᾶλλον θεωρεῖται αὐτονόητη.

δειξαν πώς εἶναι ἄξιοι νά λέγονται Ἕλληνες, δηλ. νά εἶναι μέτοχοι τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, καθώς λέει καί ὁ Ἰσοκράτης. *

Ξανάρχομαι στό θέμα καί λέω πώς οἱ ξενικές ἐπιδράσεις στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα σέ σχέση μέ τήν σημερινή ἦσαν ἐντελῶς ἀσήμαντες γιά νά μήν πῶ ἀνύπαρκτες. Σήμερα ἡ Ἑλλάδα ἔχει μιά θρησκεία πού ἀποτελεῖ μιά Ἑβραϊκή αἵρεση. Ἔχει ἕνα πλῆθος Ἑβραϊκῶν λέξεων: Σάββατο, Ἀμήν, Ἀλληλούια, Ἰωάννης, Ἰάκωβος, Ἠλίας, Θωμᾶς, Μαρία κλπ. Ἄν εἴμασταν στήν θέση τῶν πρωτοελλήνων, δηλ. ἄν δέν ὑπῆρχε ἱστορία, ὁ κάθε ἐρευνητής θά ὑπέθετε πώς ἡ Ἑλλάδα εἶναι Ἑβραϊκή ἀποικία, ἄν ἔβγαζε συμπέρασμα μόνο ἀπό τά ὀνόματα καί τίς τρέχουσες λέξεις.

Ἀλλ' ὁ Κορδάτος θεωρεῖ καί τόν Ὅμηρο βέρο Αἰγύπτιο καί μάλιστα κλέφτη καί σφετεριστή τῶν πιό μεγαλόπνοων ποιητικῶν ἀλλά καί ἠθικῶν μεγαλουργημάτων πού δημιούργησε ποτέ ἀνθρώπινο μυαλό: Τῆς Ἰλιάδας καί τῆς Ὀδύσσειας.

Ἡ μεγάλη μάχη τῶν φιλολόγων γύρω ἀπό τό λεγόμενο «Ὁμηρικό ζήτημα» μοῦ θυμίζει τήν τρομερή διαμάχη τῶν θεολόγων τοῦ Μεσαίωνα πού σκοτώνονταν νά ἀποδείξουν ἄν οἱ Ἄγγελοι εἶναι ἀρσενικοί ἤ θηλυκοί.

Ἡ Ἰλιάδα καί ἡ Ὀδύσσεια, ἀντικατοπτρίζουν τήν κυρίαρχη ἰδεολογία, τά ἰδανικά καί τόν χαρακτήρα ἑνός συγκεκριμένου Λαοῦ: Τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἄν αὐτό δέν τό κατάλαβαν οἱ ἐρευνητές τότε πᾶνε χαμένοι οἱ κόποι τους. Γιά νἆναι κλεμμένα τά ἔπη αὐτά ἀπό τούς Αἰγυπτίους, θά πρέπει μέσα ἀπ' αὐτά νά δοῦμε τόν χαρακτήρα, τήν ἰδεολογία, τήν φύση τοῦ ὑπερσυντηρητικοῦ καί δυσκίνητου Αἰγυπτιακοῦ Λαοῦ. Δέν θά δοῦμε τήν ὀργή, τό ριψοκίνδυνο, τήν σπιρτάδα τοῦ πνεύματος, τά ἰδανικά τοῦ φιλελεύθερου, τήν εὐαισθησία τῶν ἀνθρώπων σάν θίγονται ὄχι περιουσίες μά ἁπλά ἰδανικά καί ἰδέες, τό φιλοπόλεμο τό ἀνδρεῖο, τίς μύριες ἀντιφατικότητες πού ὅλες μαζί ὅμως συναπαρτίζουν μιάν ἀκαταλαβίστικη, γιά τούς Ἀνατολίτες καί πολλούς σημερινούς ἰδέα, τήν ἰδέα τῆς ΑΡΜΟΝΙΑΣ. Δέν θά δοῦμε τό πολυπλάνητο, τόν ταξιδευτή πού γυρίζει καί περιπλανιέται ὄχι ἁπλά γιά νά κάνει ἐμπόριο καί νά πλουτίσει τό δισάκι του ἀλλά κυρίως ἐπειδή ἔχει ἕναν ἀκατανίκητο ἔρωτα νά δεῖ ἄλλους τόπους ἄλλους ἀνθρώπους καί νά γνωρίσει καινούργια πράγματα, καινούργια μυαλά («πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καί νόον ἔγνω»). Καί τέλος τόν μεγάλο καί διαρκῆ καημό καί πόθο νά δεῖ ἔστω καί τόν καπνό ν' ἀνεβαίνει ἀπ' τίς καμινάδες τῶν πατρικῶν σπιτιῶν γιά νά πεθάνει ἱκανοποιημένος. Δηλαδή νά ξαναγυρίσει καθώς γυρίζουν οἱ Πελαργοί στήν παλιά φωλιά, καί νά μεταφέρει τό πλῆθος τῆς γνώσης, τῆς πείρας, τῆς Σοφίας πού μάζεψε καί ὄχι μόνο τά πλούτη του.

Ὁ Κορδάτος συμμεριζόμενος μερικούς ξένους ἐρευνητές συγκρίνει τά ἔπη τοῦ Ὁμήρου καί μέ τό μεγάλο Ἀσσυριοβαβυλωνιακό ἔπος τοῦ Γιγλαμές, καί θεωρεῖ πώς ἴσως καί αὐτά ἀποτέλεσαν τά πρότυπα τοῦ Ὁμήρου. Μά ἡ

---

* Ἕνας ἀπ' αὐτούς ἦταν ὁ Στωϊκός φιλόσοφος Ζήνων ὁ Κητιεύς, πού ἦταν Φοίνικας ἀπό τήν Κύπρο καί δέν ἔχει σχέση μέ τόν ἄλλο φιλόσοφο τόν Ζήνωνα τόν Ἐλεάτη.

σύγκριση εἶναι ἄνιση καί τά δύο ἔπη δέν ἔχουν καμιά μεταξύ τους σχέση, ἐκτός ἄν στηριχτοῦμε στήν λογική πώς ὁ ἐλέφας καί τό μυρμήγκι ἔχουν τρομακτικές ὁμοιότητες ἐπειδή καί οἱ δυό ἔχουν ἀπό τέσσερα πόδια...

Δέν ἰσχυρίζομαι βέβαια πώς ὁ Ὅμηρος (ἤ ὅπως κι ἄν λέγεται ὁ Ποιητής πού ἔφτιαξε τά ἀθάνατα αὐτά ἀριστουργήματα), δέν εἶχε ὑπ' ὄψει του ἐξωελληνικές παραδόσεις, γεγονότα, πρόσωπα καί πράγματα, πού νά τόν ἐντυπωσίασαν καί νά τά πέρασε φιλτραρισμένα μέσα στό ἔργο του. Αὐτό εἶναι κάτι πού συμβαίνει σέ ὅλους τούς δημιουργούς καί εἰδικά στούς Ἕλληνες πού εἶχαν τήν δύναμη να φιλτράρουν καί νά μετουσιώνουν κάθε ξένη ἐπίδραση καί ἐπιρροή σέ ἕνα **τρίτο** πρᾶγμα, πού νά ἔχει ὅλα τά χαρακτηριστικά τοῦ καινούργιου ἀκόμα καί τοῦ **πρωτότυπου.**

Ὁ Κορδάτος ἐπικαλεῖται γιά νά στηρίξει τίς ἀπόψεις του, τόν Ἄγγλο καθηγητή τῆς Ἀρχαιολογίας Σέττον Λόϋντ, ὁ ὁποῖος πράγματι λέει πώς ἀπό τίς ἀνασκαφές πού γίνονται στήν Μ. Ἀσία ἀποδείχνεται μιά ὁμοιότητα μέ τόν Ἑλλαδικό προϊστορικό πολιτισμό. (1955) Ἀλλ' αὐτή ἡ Ἀρχαιολογική ἐπιβεβαίωση δέν χρειαζότανε, γιατί δέν τήν ἀμφισβητεῖ κανείς, ἀντίθετα τά εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν αὐτῶν, ἡ σύγκρισή τους μέ τά Ἑλληνικά καί ἡ ὁμοιότητά τους, ἐπιβεβαιώνουν τούς ἀρχαίους συγγραφεῖς καί τίς ἀρχαῖες παραδόσεις, πού ἀναφέρουν λ.χ. πώς ὁ Μόψος ἔφυγε ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἔκανε ἀποικία στήν Κιλικία καί γενικά πώς οἱ προϊστορικοί Ἕλληνες καί εἰδικά οἱ Πελασγοί ἐποίκισαν καί τήν Μ. Ἀσία.

Τό θέμα γιά τόν Κορδάτο καί τόν Λόϋντ δέν εἶναι νά ἐντοπίσουν τίς ὁμοιότητες, ἀλλά νά μᾶς ἐξηγήσουν καί νά μᾶς ἀποδείξουν πώς ὅλες οἱ ἀρχαῖες μαρτυρίες εἶναι παραμύθια, καί πώς οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες πού καλοῦνται Πελασγοί, δέν ἔφυγαν ἀπό τά ἄγονα καί κακοτράχαλα βουνά τῆς Ἠπείρου καί τῆς Ἀλβανίας, γιά νά ἐποικίσουν τίς ἔφορες πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας, τῆς Πελοποννήσου, τήν Ἀττική καί τήν εὔφορη Μ. Ἀσία, καθώς ἡ ἁπλή λογική καί ὅλες ἀνεξαίρετα οἱ ἀρχαῖες μαρτυρίες μᾶς λένε, ἀλλ' ἀντίθετα, ἔφυγαν ἀπό τά εὔφορα μέρη τῆς Μεσοποταμίας καί τῆς Μ. Ἀσίας, γιά νά κατακτήσουν καί νά κατοικήσουν τά ἄγονα βουνά τῆς ΒΔ Βαλκανικῆς. Δηλαδή πώς ἐκτός τῶν ἄλλων αὐτοί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, δέν ἦσαν εὐφυεῖς, ἀλλά ἠλίθιοι...

Καί ἄν ἀκόμα δέν εἶχα στήν διάθεσή μου κανένα ἄλλο στοιχεῖο, πλήν τῶν δύο, πνευματικῶν, πολιτιστικῶν καί θρησκευτικῶν **κέντρων** τῆς Ἀρχαιότητας, τῶν Δελφῶν καί τῆς Δωδώνης καί τῶν στοιχείων πού προκύπτουν ἀπ' αὐτά, θά μοῦ ἔφτανε νά ἑδραιώσω τήν πεποίθηση πώς βρισκόμαστε μπροστά σέ «**Κάθοδο**» καί ὄχι «Ἄνοδο» τῶν Ἑλλήνων στήν Ἑλλάδα. Ὁ προεξάρχων Πελασγικός καί Ἑλληνικός θεός εἶναι ὁ Δίας (Diau, στ' Ἀρβανίτικα, πού σημαίνει Ἥλιος). Ἡ πρώτη λοιπόν θεότητα τῶν Ἑλλήνων δέν εἶναι τά ποτά-

* Ὁ Δαρδανός ἀναφέρεται ὅτι ηταν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος πού διεκπεραιώθηκε ἀπό τήν Εὐρώπη στήν Ἀσία μέ σχεδία. Προσαγορεύόταν δε "πολυάρχης", διότι "πολλῶν λαῶν καί ἐθνῶν ἦρξεν ἐν Ἀσίᾳ"

μια οὔτε οἱ ἄϋλοι Θεοί, μά ὁ Ζωοδότης Ἥλιος, ὁ Πατέρας Ἥλιος καί ἡ Μητέρα Γῆ (Δέα + Μήτηρ = Δημήτηρ, Δήμητρα)[28].

Αὐτό εἶναι βασικό γιατί δείχνει τήν διαφορετικότητα τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων τῶν Ἑλλήνων ἀπό τούς Ἀνατολικούς Λαούς. Ὁ Δίας = Ἥλιος λοιπόν πρωτολατρεύεται στήν **Δωδώνη** («Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ» ἱκετεύει ὁ Ἀχιλλέας).

Πολύ ἀργότερα τό πνευματικό, πολιτιστικό καί θρησκευτικό αὐτό πανελλήνιο ἤ γιά νά κυριολεκτοῦμε, Παμπελασγικό κέντρο, μετατίθεται νοτιότερα, στούς Δελφούς. Οἱ Δελφοί δέν εἶναι «ἄλλο ἕνα Μαντεῖο», ἀλλά ἀκριβῶς ἡ μετακόμιση τοῦ Κέντρου ἀπό τήν Ἤπειρο στήν Κεντρική Ἑλλάδα. Οἱ Δελφοί δέν εἶναι τό μαντεῖο τοῦ Ἀπόλλωνα καθώς κακῶς πιστεύεται. Εἶναι τό Μαντεῖο τοῦ Δία. Καί ἐδῶ ὅπως καί στήν Δωδώνη, τό Μαντεῖο ἀνήκει στόν Δία, καί ὁ νέος Θεός ὁ Ἀπόλλωνας προφητεύει «ἐπ' ὀνόματι καί διά λογαριασμόν» τοῦ πατέρα Δία. («Διός Προφήτης δ' ἐστί Λοξίας Πατρός»· Αἰσχύλου Εὐμενίδες 19) δηλ. ὁ Λοξίας = Ἀπόλλωνας εἶναι προφήτης τοῦ πατέρα Δία.

Αὐτή ἡ μετατόπιση ἀπό τόν Βορά στόν Νότο τοῦ Ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ καί λατρευτικοῦ κέντρου, θά μοῦ ἔφτανε —ἐλλείψει τυχόν ἄλλων στοιχείων— γιά νά ὑποθέσω μετατόπιση καί τοῦ Λαοῦ πού δημιούργησε αὐτά τά κέντρα, ἀπό τόν Βορά στό Νότο, καί νά ἀποκλείσω τό ἀντίθετο.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ «ΕΛΛΗΝΕΣ – ΕΛΛΑΣ»

Ἄν ἐξετάσουμε καί τήν ἐτυμολογία τῆς λέξης «Ἑλλάς», θά μᾶς ὁδηγήσει καί αὐτή στό συμπέρασμα πώς οἱ Ἕλληνες δέν ἔρχονται ἀπό τά Νότια πού λέει ὁ Κορδάτος ἀλλά ἀπό τήν Ἰλλυρία.

Μερικοί ἐτυμολογοῦν τό «Ἑλλάς» ἀπό τό Σελλοί. Ἦσαν δέ Σελλοί, ἱερεῖς τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης στήν Ἤπειρο, πού τούς μνημονεύει ὁ Ὅμηρος στούς στίχους πού ἀναφέρουν τήν ἱκεσία τοῦ Ἀχιλλέα στόν Δία τόν Δωδωναῖο τόν Πελασγικό: «Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ, τήλοθι ναίων —Δωδώνης δυσχειμέρου ἀμφί δέ Σελλοί— σοί ναίουσι ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμεῦναι».

Στηρίζονται καί σέ ἕνα κομμάτι τοῦ Ἀριστοτέλη πού λέει: «... περί τήν Ἑλλάδα τήν Ἀρχαίαν. Αὕτη δ' ἐστίν ἡ περί τήν Δωδώνην καί τόν Ἀχελῶον... ᾤκουν γάρ οἱ Σελλοί ἐνταῦθα **καί** οἱ καλούμενοι τότε μέν Γραικοί, νῦν δ' Ἕλληνες...». Δηλαδή «γιά τήν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Εἶναι δέ αὐτή ἡ περιοχή γύρω ἀπό τήν Δωδώνη καί τόν Ἀχελῶο, κατοικοῦσαν δέ ἐδῶ οἱ Σελλοί **καί** οἱ ὀνομαζόμενοι τότε μέν Γραικοί τώρα δέ Ἕλληνες».

---

28. Δέ· = Ἡ Γῆ, καί στ' ἀρβανίτικα. Δωρικά Δά.

῾Η ρίζα Σάλλ — λένε εἶναι Πελασγική καί σημαίνει προσεύχομαι, ἱκετεύω, ἀπ᾽ αὐτήν δέ προέρχεται τό Σελλοί τό ῾Ελλοί καί ῾Ελλάς.

᾽Εδῶ ἔχει γίνει κάποια παρανόηση. Καί ὁ ῞Ομηρος καί ὁ ᾽Αριστοτέλης ὄχι μόνον ὁρίζουν πώς οἱ Σελλοί εἶναι ἄλλοι ἀπό τούς Γραικούς ἤ τούς ῞Ελληνες, ἀλλά καί ὅτι αὐτοί εἶναι μιά τάξη ἱερέων ἤ ὑπηρετῶν διακόνων (ὑποφῆται), τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης.

᾽Αλλά καί ὁ Στράβων (2, 328), ἐπισημαίνει πώς ἡ τάξη αὐτή τῶν ἱερέων τῆς Δωδώνης, πού ἦσαν βρωμοπόδαροι καί κοιμόντουσαν κατά Γῆς[29], ὀνομάζονταν ἐκτός ἀπό Σελλοί καί Τομοῦροι ἤ Τομάροι ἤ Ταμίροι. Πρόκειται δηλ., γιά χαρακτηρισμό τῆς τάξης τῶν ἱερέων πού λέγονταν Σελλοί ἀλλά καί Τομούροι ἤ Ταμίροι κλπ. καί ἐξάγει τό Τομοῦροι ἤ Ταμίροι κλπ., ὁ Στράβων ἀπό τό ὄρος Τομοῦρος ἤ Τόμαρο. ᾽Αλλά ἐμεῖς εἴδαμε καί τήν ἐτυμολογική ἐκδοχή τοῦ Βρεττοῦ, πού κατά τή γνώμη μου εἶναι σωστή. Καί αὐτό γιατί μέ τήν ἐκδοχή τοῦ Στράβωνα, παραμένει τό ἐτυμολογικό πρόβλημα. Δηλ. καί ἄν ὑποθέσουμε πώς ἀπό τό βουνό πῆραν τήν ὀνομασία τους οἱ ἱερεῖς, δέν ξεκαθαρίζεται ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξης.

Νά πώς ἐνισχύεται ὅμως ἡ θέση τοῦ Βρεττοῦ: ῾Η λέξη Σελλοί, λένε οἱ ἐρευνητές, προέρχεται ἀπό τήν Πελασγική ρίζα Σάλλ— πού σημαίνει Προσεύχομαι, ἱκετεύω. ῞Ας ἀνατρέξουμε τώρα στ᾽ ᾽Αρβανίτικα πού διασώζουν τίς περισσότερες Πελασγικές ρίζες καί λέξεις. Τό ρῆμα Προσεύχομαι, ἱκετεύω ἐδῶ λέγεται Fάλλ—εμ (μέση φωνή). ῞Ωστε οἱ ἱερεῖς τῆς Δωδώνης εἶναι Τ΄μίρ = ἅγιοι, ἀγαθοί, πού Fάλλεν = Προσεύχονται, ἱκετεύουν. Εἶναι ἅγιοι ἄνθρωποι πού προσεύχονται καί ἱκετεύουν τόν Δία. Γιαυτό ἄλλωτε μέν λέγονται Προσευχητές, ἱκέτες = Σελλοί καί ἄλλωστε ἅγιοι, ἀγαθοί, ὅσιοι = Τ΄μίρ (Ταμίραι, Τομοῦροι, Τομάροι). Δηλ. βλέπουμε πώς καί οἱ ἀρχαῖοι δέν συμφωνοῦσαν στήν σωστή προφορά τοῦ τ΄μίρ καί ἄλλωτε τό ἔγραφαν Ταμίραι, ἄλλωτε τομοῦροι κλπ.

Εἶναι λοιπόν σωστό πώς τό «Σελλοί» προέρχεται ἀπό τήν Πελασγική ρίζα Σάλλ = ἱκετεύω προσεύχομαι, ἀλλά δέν βλέπω πῶς σχετίζεται τό ῾Ελλάς καί ῞Ελληνες μέ τό Σελλοί τήν στιγμή πού οἱ συγγραφεῖς πού ἐπικαλοῦνται (῞Ομηρος — ᾽Αριστοτέλης), σαφῶς τούς διαχωρίζουν. «ὤκουν γάρ ἐνταῦθα οἱ Σελλοί **ΚΑΙ** οἱ Γραικοί — ῞Ελληνες».

῎Αλλοι ἐρευνητές ἐτυμολογοῦν τό «῾Ελλάς» ἀπό τήν Πελασγική ρίζα Ελλ— πού σημαίνει ἤ μᾶλλον ἔχει τήν ἔννοια τοῦ ὑψηλά, ὑψηλός, καί τήν συναντᾶμαι σέ πλῆθος τοπωνυμιῶν τοῦ Πελασγικοῦ κόσμου, ἀπό τήν Κ. ᾽Ιταλία, ὡς τήν ῾Ελλάδα καί τήν Μ. ᾽Ασία.

---

29. ῏Ησαν ἕνα εἶδος ᾽Ασκητές.

'Από τήν ρίζα αὐτή παράγονται οἱ λέξεις Ἕλλοπες καί Ἑλλοπία[30]. Ἑλλινοί καί Ἀλλουανοί (Ἀλβανοί), Ἰλλυρία, καί Ἰλλυριοί, δηλ. ὑψηλοί ἤ ἀπό ψηλά δηλ. ὀρεινοί, Ἠλεία = ὀρεινή χώρα, Ἐλλουήτιοι δηλ. Ἐλβετοί, Ἡλιαία πού ἦταν τό ἀνώτατο δικαστήριο στήν Ἀθήνα, Ἀλλία πού ἦταν ἡ ἀνώτατη ἀρχή (Συνέλευση τοῦ Λαοῦ) στίς Δωρικές πόλεις κλπ. Αὐτό τό Ἴλλιον (Τροία) προέρχεται ἀπό τήν ἴδια ρίζα καί πράγματι ἡ Τροία ἤ Ἴλλιον βρίσκεται «ἐπί ἑνός ὑψηλοῦ καί ἐκτεταμένου γηλόφου μέ διπλήν κορυφήν» καί στά πόδια της ἁπλώνεται **εὔφορος** κάμπος. Μέ τήν ἐτυμολογία αὐτή συμφωνεῖ καί ὁ μεγάλος Γεωγράφος τῆς ἀρχαιότητας, ὁ Στράβων.

Γιά νά κλείσουμε τό θέμα θά ξαναπῶ πώς στά Ἀρβανίτικα ὁ ψηλός λέγεται Ἰλλιάρτ ἤ Ἰλλιά. Ὥστε σύμφωνα μέ αὐτήν τήν ἐτυμολογική ἐκδοχή, Ἑλλάς σημαίνει (χώρα) ὀρεινή καί Ἕλληνες σημαίνει ὀρεσίβιοι.

Πράγματι αὐτή ἡ ἐτυμολογική ἐκδοχή ἔχει ἐκτός ἀπό γλωσσολογική κάλυψη καί σημασιολογική. Ἡ περιοχή γύρω ἀπό τήν Δωδώνη καί τόν Ἀχελῶο, εἶναι ὀρεινή περιοχή. Συμφωνεῖ μέ τήν μαρτυρία τοῦ Ὁμήρου πώς ἡ Ἑλλάς μέ τίς ὄμορφες γυναῖκες («καλυγύναικα»), εἶναι χώρα πού βρίσκεται κοντά στήν Φθία τοῦ Ἀχιλλέα, ὑπάρχει ὁ ταυτόριζος μέ τόν Ἀχιλλέα ποταμίσιος θεός καί ποτάμι, ὁ Ἀχελῶος, ὑπάρχουν καί παραπλήσιες τοποθεσίες καί Λαοί ὀρεινοί μέ τήν ἴδια ρίζα, λ.χ. Ἑλλινοί κλπ. Τέλος ἡ γλωσσολογική κάλυψη βγαίνει ἀπό τήν Πελασγική γλῶσσα[31], καί τέλος αὐτοί οἱ Ἕλληνες παρουσιάζονται σάν ὁ Λαός πού βρίσκεται στήν καρδιά τοῦ παλιοῦ πνευματικοῦ θρησκευτικοῦ καί πολιτιστικοῦ κέντρου τῶν Πελασγῶν, τήν Δωδώνη.

Μέ δεδόμενο λοιπόν καί τήν ὀνομασία τῶν Ἑλλήνων σάν ὀρεισίβειων, ἀποκλείουμε αὐτόματα τήν ὑπόθεση ὅτι μπορεῖ νά ἦλθαν ἀπό τήν θάλασσα, ἤ τήν Μεσοποταμία ἤ τήν Μ. Ἀσία. Συνέβη ἐντελῶς τό ἀντίθετο, καί ὅλες οἱ ἔρευνες τοῦ σήμερα ἐπισφραγίζουν τίς μαρτυρίες τοῦ χθές, δηλαδή τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων καί ἐπιβεβαιώνουν τούς πανάρχαιους θρύλους καί τίς παραδόσεις πού λένε πώς ὅλα τά Ἑλληνικά φύλα, ἦλθαν ἀπό τήν ΒΔ. Βαλκανική.

---

30. Εχω ἀντιρρήσεις γιά τό Ἕλλοπες, πού μου τις δημιουργεῖ το δευτερο συνθετικο οπες.

31. Ιλλιάρτ σημαίνει ὁ ὑψηλός. Προφέρεται καί Ι΄λλιά. Αλλα στο θηλυκό γένος εχουμε Ε΄ λλιάρτ καί **Ε΄λλιά.** Βλέπε τόν ἀρβανίτικο γρίφο «Λλιά λλιά, κέπα ρα γκα λλιά» = **Ηλία** Ἠλία, τό κρεμῦδι ἔπεσε ἀπό ψηλά». Πιό κάτω θά δοῦμε γιατί τά δυο (λ) προφέρονται παχειά καί γιατί ἡ λέξη ΕΛΛΑΣ πρέπει νά προφέρεται ΕΛΙΑΣ ἐφ ὅσον γράφεται με 2 (λ). Αν προφέρεται, καθώς προφέρεται, τότε πρέπει νά γράφεται μέ 1 (λ).

ΓΡΑΙΚΟΙ

Οἱ Ἕλληνες ὅμως διακρίνονται μέχρι καί σήμερα καί μέ μιάν ἄλλη ὀνομασία. Λέγονται Γραικοί αλλά καί ἡ ὀνομασία αὐτή καθώς μᾶς εἶπε πιό πάνω ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν παλιότερη καί ἀπό τήν ὀνομασία Ἑλλάς-Ἕλληνες. Αὐτό μᾶς τό ἐπιβεβαίωσε καί τό περίφημο «Πάριο μάρμαρο» μιά πανάρχαια ἐπιγραφή.

Τό ἀναφέρει δέ ὁ Ἡσίοδος καί ὁ ποιητής τοῦ 7ου αἰῶνα Ἀλκμάν: «Γραῖκες τῶν Ἑλλήνων μητέρες».

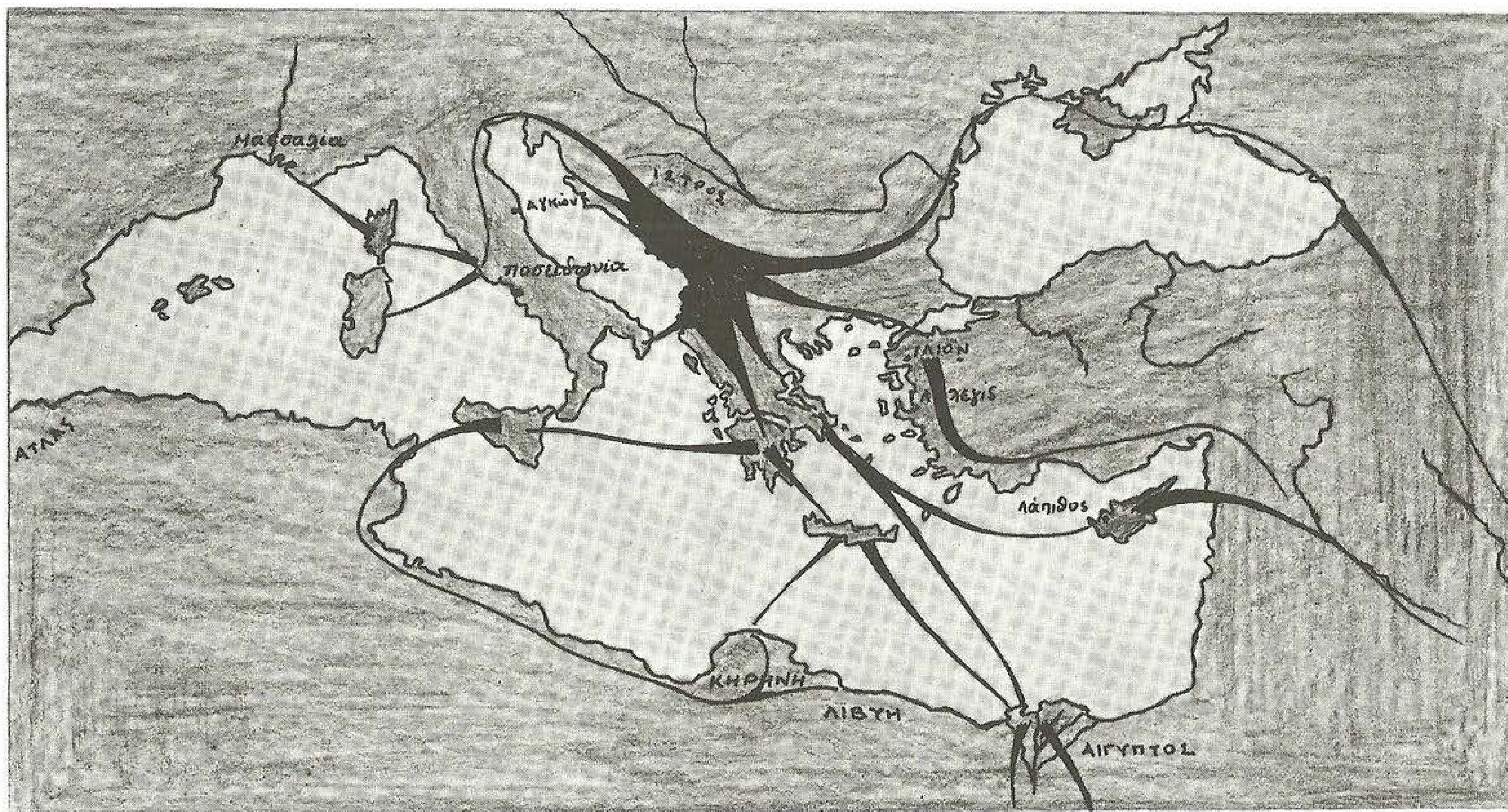
Γραικοί ὅμως σημαίνει ἄνθρωποι τῶν Βράχων, βραχόβιοι, ὁπότε φτάνουμε στό ἴδιο ἀποτέλεσμα.

Μέ τόν ὅρο Ρωμαῖοι ἤ Ρωμιοί δέν ἀσχολοῦμαι γιατί δέν τό θεωρῶ Ἑλληνικό ἀλλά Βυζαντινό κατασκεύασμα καί θεωρῶ τήν Βυζαντινή σκλαβιά, τήν μεγαλύτερη ἀπ᾽ ὅσες γεύτηκε ὁ Ἑλληνικός Λαός. Ἀξίζει ὅμως νά παραθέσω γιά τούς Γραικούς μιά γνώμη τοῦ σοφοῦ φιλόλογου Δημ. Γουδῆ: «Φαίνεται πώς οἱ Γραικοί ἦταν Ἰλλυρικοηπειρωτικό φύλο, τό ὁποῖον κατά τάς μεγάλας προϊστορικάς μεταναστεύσεις ἐκτραπέν κατά μέρος καί εἰς τήν Ἰταλίαν, συνετέλεσεν ὥστε νά διαδοθεῖ τό ὄνομα εἰς τήν Ἰταλίαν καί τήν Δύσιν». (Δημ. Γουδῆ: «Ὁμήρου Ἰλιάς καί Ὀδύσσεια» σέ 50 ἐκδ. 1974).

ΠΕΛΑΣΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ὁ περίφημος μῦθος τοῦ Κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος, ἀπηχεῖ ἕνα πραγματικό γεγονός πού ἔλαβε χώρα στά προϊστορικά χρόνια πού μέχρι στιγμῆς δέν ἔχουν προσδιοριστεῖ.

Ἀπό τόν κατακλυσμό αὐτό καί ἐνδεχομένως ἀπό ἄλλες φυσικές καταστροφές, σεισμούς καί γεωλογικές ἀνακατατάξεις, πολλοί λίγοι ἐπέζησαν ἀπ᾽ αὐτούς πού κατοικοῦσαν τόν χῶρο τῆς νότιας καί κεντρικῆς Ἑλλάδας. Στά ἀμέσως κατοπινά χρόνια καί μέ τήν ἀποκατάσταση μιᾶς ἰσορροπίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τά παρθένα καί εὔφορα αὐτά μέρη τά κατέλαβαν τά βορεινά καί γειτονικά φύλλα πού κατοικοῦσαν στά ὀρεινά μέρη τῆς Πίνδου καί τῆς Ἰλλυρίας, δηλ. τῆς ΒΔ. Βαλκανικῆς. Οἱ Λαοί τῶν περιοχῶν αὐτῶν, ἀπό τήν μιά μεριά ἀντιμετώπιζαν τίς σκληρές συνθῆκες διαβίωσης πού ἀντιμετωπίζουν οἱ ὀρεσίβιοι Λαοί καί δέν μετέχουν τῶν ἐξελίξεων τῶν Λαῶν τῶν εὔφορων καί πεδινῶν ἤ παραθαλασσίων περιοχῶν, ἀπό τήν ἄλλη ὅμως σφυρηλατοῦν ἕνα πνεῦμα ἐλευθερίας καί ἀνεξαρτησίας καί κυρίως δέν ἀπειλοῦνται ἀπό τίς βλέψεις ἄλλων Λαῶν πού δέν ἔχουν τίποτα νά ζηλέψουν ἀπό τά ἄγονα καί βραχώδη μέρη πού ἐκεῖνοι κατέχουν. Ἔτσι τούς δίνεται ἡ εὐκαιρία νά ἀναπτύξουν μέ ἕνα βραδύ ἀλλά σταθερό ρυθμό ἕνα εἶδος πολιτισμοῦ δικοῦ

῾Ο χάρτης δείχνει τήν κοιτίδα τῶν Πελασγῶν στή Β.Δ. Βαλκανική καί τούς κυριώτερους δρόμους τῆς μεταναστευτικῆς τους πορείας σύμφωνα μέ τίς ἀρχαῖες παραδόσεις καί τίς σύγχρονες ἔρευνες. ᾿Από τόν ἴδιο χῶρο θά κατεβαίνουν τμήματα Πελασγικῶν ὁμάδων μέχρι τόν 18ο αἰῶνα μ.Χ. συνεχῶς, σάν αἱμοδότες γιά ν᾿ ἀναπληρώνουν τήν αἱμορραγία τοῦ Νότου. ῾Ομαδικές καί ἱστορικές κάθοδοι εἶναι μόνο τῶν Δωριαίων καί ᾿Αρβανιτῶν. Οἱ ἄλλες εἶναι σποραδικές καί μεμονομένες.

τους καί μιά δική τους κοσμοθεωρία, έτσι όπως μπορεῖ αὐτή νά δημιουργηθεῖ ἀπό τό σκληρό περιβάλλον καί τόν τρόπο ζωῆς πού κάνουν. Ξέρουν τί θέλουν καί πῶς νά τό ἀποκτήσουν. Ἔχουν ξεκάθαρες ἀντιλήψεις γιά τόν σκληρό κόσμο πού τούς περιβάλει καί δέν δημιουργοῦν νεφελώδη σχήματα ὅσο ἀφορᾶ τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Δέν ἔχουν κἄν θρησκευτικές πεποιθήσεις μέ τήν γνωστή ἔννοια τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν, γιατί δέν βρέθηκαν ποτέ στήν ἀνάγκη νά ἀποθέσουν τίς ἐλπίδες τους σέ ἕνα ὑπερφυσικό ὄν, σέ ἕναν ὑπεράνθρωπο λυτρωτή, σ' ἕνα Μεσσία. Κανείς Λαός δέν ζήλεψε τά βουνά τους νά τά πάρει, μά καί νά προσπαθοῦσε αὐτά τά ἴδια τά βουνά ἦταν ὁ σημαντικότερος ἀμυντικός τους παράγοντας. Ἔτσι ἡ ζωή τους τούς προσδιώρισε πώς δύο πράγματα ἀξίζει νά λατρευτοῦν: Ὁ Ζωοδότης Ἥλιος, ὁ Πατέρας Ἥλιος καί ἡ Γῆ, ἡ μητέρα Γῆ. Τά πάντα καί οἱ πάντες ἐξαρτῶνται ἀπό τόν Ἥλιο καί τήν Γῆ. Χωρίς αὐτά τά δύο, δέν ὑπάρχει ζωή, δέν ὑπάρχει βλάστηση, δέν ὑπάρχουν καρποί, δέν ὑπάρχει τίποτα! Ὁ Ἥλιος λέγεται Diau (Δίας) καί ἡ μητέρα γῆ, Δημήτηρ — Δήμητρα.

Μετά λοιπόν, γιά νά ἐπανέλθουμε, τόν κατακλυσμό τοῦ Δευκαλίωνα, ὁ Λαός αὐτός τῆς ΒΔ. Βαλκανικῆς ξεχύνεται στά παρθένα πεδινά μέρη τοῦ Νότου καί τά ἐποικίζει. Ἀνακάλυψαν τόν τρόπο νά σπέρνουν τήν γῆ καί νά διατρέφονται ἀπ' αὐτήν. Φρόντισαν νά ἀποστραγγίσουν πολλά μέρη πού ἀκόμα διατηροῦσαν νερά καί νά τά μεταβάλλουν σέ εὔφορες πεδιάδες. Ἦλθαν σέ ἐπαφή μέ τά Ποτάμια καί τίς εὔφορες κοιλάδες τους καί εἶδαν πώς πέρα ἀπό τόν Ἥλιο καί τήν Γῆ, τά ποτάμια δημιουργοῦν εὐφορία καί συνθῆκες διαβίωσης τῶν ἀνθρώπων καί τά λάτρεψαν καί αὐτά, ἀρχίζοντας ἀπό τόν Ἀχελῶο. Ἦλθαν σέ ἐπαφή μέ τή θάλασσα αὐτοί οἱ βουνήσιοι καί εἶδαν πώς ἡ θάλασσα εἶναι πολύ μεγαλύτερη καί πώς ὅλα τά ποτάμια χύνονται στήν θάλασσα, πράγμα πού σήμαινε πώς ἡ θάλασσα καί τά ποτάμια συνδέονται, πώς τά ποτάμια εἶναι **παιδιά** τῆς θάλασσας. Ἔτσι ἡ θάλασσα (Θέτις)[32], ἔχει γιό τόν ποταμίσιο θεό Ἀχιλλέα πού τρέχει πολύ εἶναι «Ἄσπετος»[33] (Ἀρβανίτικα ταχύς = ίΣπέητ)[34]. Βρέθηκαν ἀπό τά βουνά στήν θάλασσα, στίς πεδιάδες καί τά ποτάμια καί ἔγινε μέσα τους μιά **ἐπανάσταση.** Ὁ ἐκπατρισμός, ἡ μετανάστευση, ὁδηγοῦσε σέ μιά ἀσύγκριτα καλλίτερη μοίρα! Τό ἐνδιαφέρον γιά νέες ἐξερευνήσεις καί ἡ περιέργεια γιά ἄγνωστα καί καλλίτερα μέρη τροφοδοτοῦσε τήν ἡρωική ἀποκοτιά νά ἐξερευνήσουν τήν θάλασσα. Πιάνουν τά κοντινά μέρη. Τήν ἀντικρυνή Μ. Ἀσία, τήν Σικελία καί τήν Κ. Ἰταλία. Πέρα-

---

32. Στ' ἀρβανίτικα διασώζεται ἡ πανάρχαια ὀνομασία τῆς θάλασσας (Θέτ-ιδος). Λέγεται Dέτ καί Dέτι = ἡ θάλασσα.

33. Ἔτσι προσαγορευόταν ὁ Ἀχιλλέας ἀπό τά Ἠπειρωτικά Ἔθνη σάν τιμώμενος θεός.

34. Δέν εἶναι ἄσχετο μέ τό Σπεύδω.

σαν οἱ αἰῶνες καί οἱ Πελασγοί ἔχουν ἐξελιχθεῖ ἀπό βουνήσιοι σέ τρομερούς θαλασσοπόρους καί αὐτή τους ἡ προσπάθεια διασώζεται μέσα ἀπό τούς μύθους καί τούς θρύλους, γιά τήν ἀποτυχημένη ἐκστρατεία ἐξερεύνησης τῆς Μαύρης θάλασσας μέ τόν Φρῖξο καί τήν Ἕλλη πού πνίγηκε, τήν ἐπιτυχημένη ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν κλπ. Κατακτοῦν τήν θάλασσα καί μέ τά καράβια τους ἀνιχνεύουν ὅλη τήν Μεσόγειο καί πρῶτα ἀπ' ὅλα τήν Κρήτη καί τήν ΒΑ. Ἀφρική. Στήν Μεσοποταμία καί τήν Αἴγυπτο δέν μποροῦν νά ριζώσουν γιατί ἐκεῖ ὑπάρχουν πολιτισμένοι Λαοί καί ὀργανωμένα κράτη.

Βλέπουν ἄλλους Λαούς καί μαθαίνουν πολλά ἀπ' αὐτούς. Γίνονται ἔμποροι καί θαλασσοπόροι. Μετά τήν κοινή κάθοδο δημιουργοῦνται, λόγω τῆς κοινωνικῆς τους δομῆς σέ Φάρες (Πατριές), ξεχωριστές μικροκοινωνικές ὁμάδες, δημιουργοῦνται οἱ Πολιτεῖες καί στήν συνέχεια ὁ ἀγῶνας γιά τήν ὑπερίσχυση τῆς μιᾶς σέ βάρος τῆς ἄλλης. Δημιουργοῦνται στά εὔφορα καί ὀχυρωμένα μέρη πολιτεῖες πού σωρεύουν πλοῦτο ἀπό τό ἐμπόριο, τήν πειρατεία καί τήν Ληστεία. Ὁ πλοῦτος καί ἡ βελτίωση τῶν βασικῶν ἀναγκῶν ὁδηγεῖ σ' αὐτό πού λέμε πολιτισμό. Ἀνακαλύπτονται νέες ἀνάγκες πού πρέπει νά καλυφθοῦν, νέα ἐρωτήματα πού ζητοῦν ἀπαντήσεις, νέα συμφέροντα πού ζητοῦν ἐξασφάλιση, νέα ἐντελῶς πράγματα πού μέχρι πρίν λίγο οὔτε πού κἄν τά φαντάζονταν πώς ὑπάρχουν.

Οἱ αἰῶνες ἔχουν περάσει καί οἱ Πελασγοί πού ἐγκαταστάθηκαν στήν Ἑλλάδα, μέ τούς Πελασγούς πού ἐγκαταστάθηκαν στήν Κ. Ἰταλία καί Μ. Ἀσία ἔχουν ὡς ἕνα βαθμό διαφοροποιηθεῖ. Ἄλλες οἱ καινούργιες δραστηριότητες τῶν μέν, ἄλλες τῶν δε. Ἄλλους Λαούς ἀντιμετωπίζουν καί συναναστρέφονται οἱ μέν, ἄλλους οἱ δέ. Ἄλλες οἱ ἀνάγκες, οἱ συνθῆκες, τό περιβάλλον καί διαφορετική ἡ ἐξέλιξη τῆς παλιᾶς φτωχῆς γλῶσσας πού στά βουνά τῆς ΒΔ. Βαλκανικῆς προσδιοριζόταν ἀπό τόν περιορισμένο κύκλο τῶν καθημερινῶν δραστηριοτήτων καί τώρα κάτω ἀπό τίς νέες συνθῆκες ἔπρεπε νά πλουτισθεῖ μέ νέες λέξεις, πού νά καλύπτουν τίς δραστηριότητες τοῦ Ἐμπορίου, τῆς Ναυτικῆς ζωῆς, τού κρατικοῦ καί Διοικητικοῦ μηχανισμοῦ, τῆς Τέχνης καί τοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἐν πάσει περιπτώσει στόν Ἑλλαδικό χῶρο, ἀπ' ὅλες τίς πολιτεῖες οἱ Μυκῆνες κάποια στιγμή ἀπόχτησαν τήν πιό μεγάλη δύναμη καί πλοῦτο, ὥστε πρωτοστάτησαν σέ μιά πανελλήνια σύναξη γιά νά ἐπεκτείνουν τήν ἰσχύ τους στήν γειτονική Μ. Ἀσία καί νά καταλάβουν τά εὔφορα ἐδάφη, μιᾶς καί εἶχαν τέτοιες πληροφορίες ἀπό τούς θαλασσοπόρους πού ὄργωναν τό Αἰγαῖο τήν ἐποχή αὐτή.

Μιλᾶμε δηλαδή γιά τόν Μυκηναϊκό πολιτισμό ἤ Ἀχαϊκό μέ τόν Ἀγαμέμνονα καί τούς Ἀτρεῖδες πού μαζί μέ τούς ἄλλους Ἀχαιούς ἐκστράτευσαν στήν Τροία. Οἱ Ἀχαιοί δηλαδή δέν εἶναι, κατά τή γνώμη μου, παρά οἱ πολιτισμένοι καί ἑδραι μένοι στόν Ἑλλαδικό χῶρο Πελασγοί. Δέν ἔχουμε οὔτε

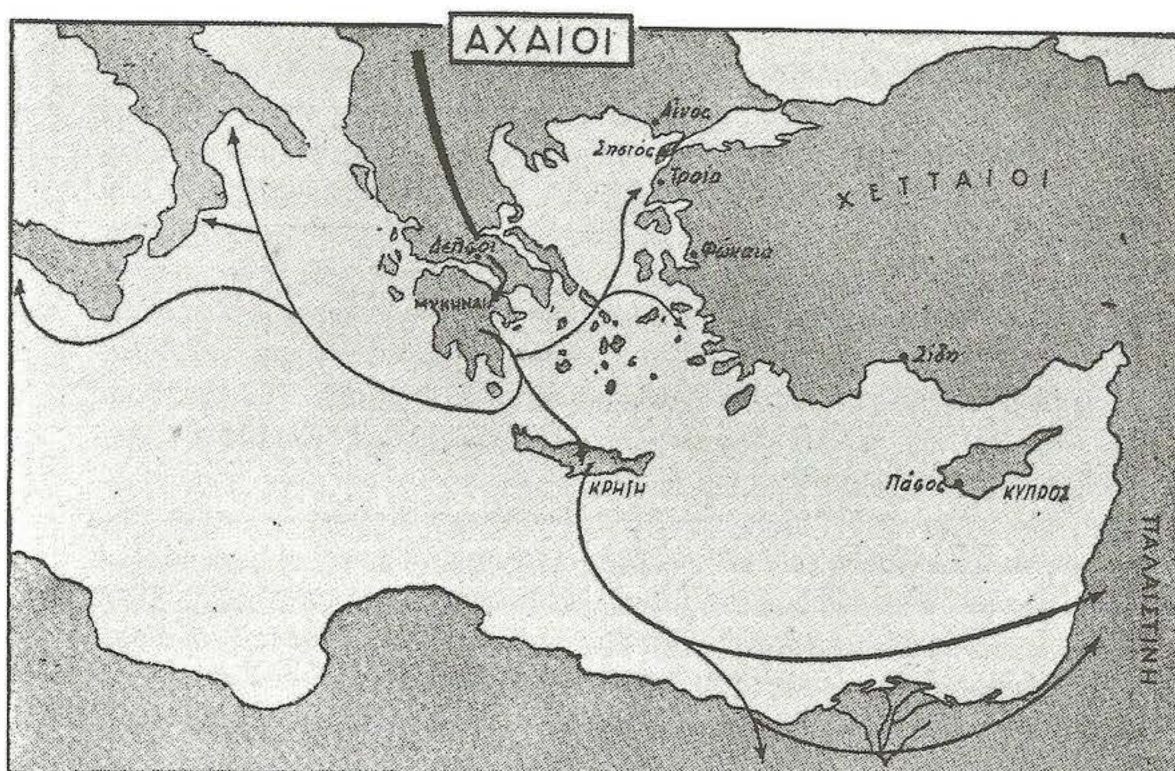
ἀποδείξεις οὔτε λόγο νά πιστεύουμε πώς δέν εἶναι οἱ Ἀχαιοί, αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ Πελασγοί στήν **ἐξέλιξή τους**. Ἀντίθετα, ἀπ' ὅ,τι μέχρι τώρα εἴδαμε, ἀπό τήν μιά δέν ἔχουμε μιά κἄποια εἰσβολή κἄποιων Ἀχαιῶν στήν Ἑλλάδα οὔτε μιά Ὁμηρική σύγκρουση Ἀχαιῶν καί Πελασγῶν πού πρωτοκατοίκησαν τόν Ἑλλαδικό χῶρο. Ἀπεναντίας ἔχουμε σποραδικές μεταγενέστερες καθόδους ὁμάδων ἀπό τήν Ἰλλυρία (Θησέας, Κάδμος, Ἐριχθόνιος, Δαρδανός, Κόρωνος, Βούτης, Φάλαρος κλπ.), δηλ. ἀπό τόν ἴδιο χῶρο καί ἀπό τόν ἴδιο Λαό πού πρωτοξεκίνησαν οἱ παλαιοί Πελασγοί. Ἔχουμε τόν ἴδιο πολιτισμό τῶν Πελασγῶν στήν ἐξέλιξη του καί ὄχι ἕναν διαφορετικό Πολιτισμό. Τήν ἴδια Θρησκεία τήν ἴδια γλῶσσα μέ τόν δικαιολογημένο πλουτισμό τοῦ λεξιλογίου της, τόν ἴδιο ἀνθρώπινο χαρακτήρα.

Ἀλλά πέρα ἀπ' αὐτά, ἡ ταυτότητα Ἀχαιῶν καί Πελασγῶν βγαίνει ἀπό τήν ταυτότητα Ἀχαιῶν καί Τρώων. Τόσο ὁ Ὅμηρος ὅσο καί οἱ Ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές ἀποδείχνουν τήν ὁμοφυλία τῶν Ἀχαιῶν μέ τούς Τρῶες. Καί ὁ Ὅμηρος νά μή μᾶς διαβεβαίωνε γιά τήν ταυτότητα αὐτή, ὑπάρχουν οἱ μῦθοι γιά τόν Δαρδανό τόν Ἶλο καί τόν Ἐριχθόνιο πού ἀναφέραμε, πού ἀπό τή μιά μᾶς μιλᾶνε γιά κοινή καταγωγή Τρώων καί Ἀθηναίων καί ἀπό τήν ἄλλη γιά τήν καταγωγή καί τῶν δυό, ὄχι ἀπό τήν Νοτιοανατολική Μεσόγειο πού λέει ὁ Κορδάτος καί ὑποθέτει ὁ Σέττον Λόϋντ, ἀλλά ἀπό τήν Δαρδανία τῆς Ἰλλυρίας[35]. Δηλαδή ἀπό τά μέρη πού πρωτοξεκίνησαν οἱ Πελασγοί.

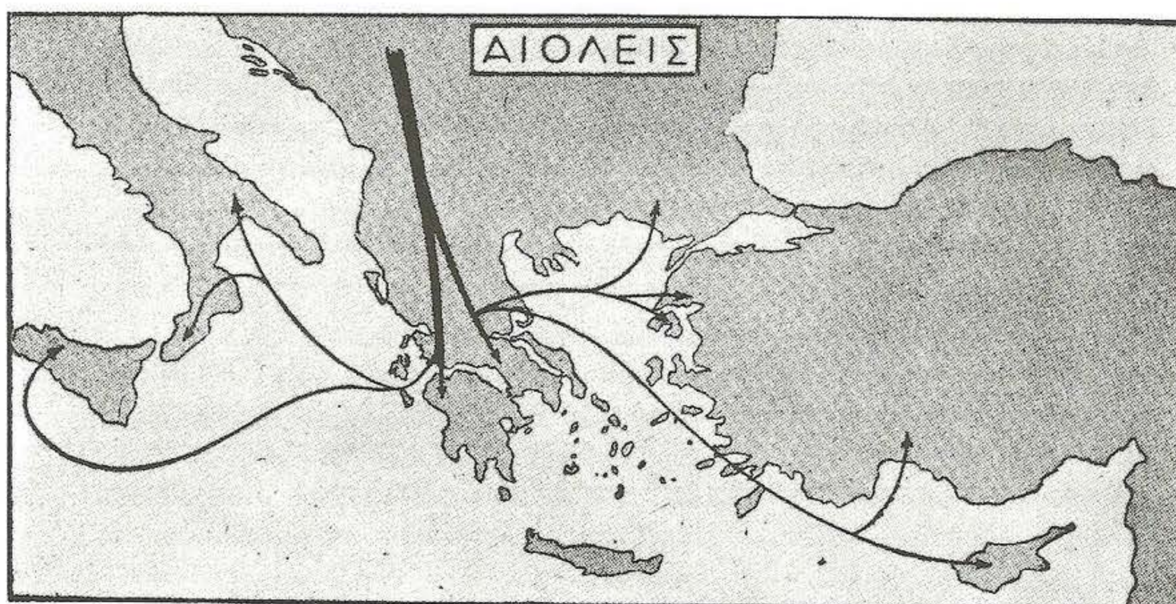
Πῶς φτάσαμε τώρα νά διαφοροποιοῦνται ὀνομαστικά αὐτοί οἱ Πελασγοί καί νά ὀνομάζονται πότε Ἀχαιοί, πότε Δαναοί ἤ Ἀργεῖοι ἤ Μυρμιδῶνες ἤ Μινύες ἤ Ἄβαντες κλπ. Μήπως πρόκειται γιά διαφορετικούς Λαούς καί ἡ Ἑλλάδα ἦταν ἕνα μωσαϊκό πού ἄλλαζε κάθε τόσο χρώματα; Ὄχι. Τά πολυποίκιλα ὀνόματα τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο καί στήν Ἰλλυρία δέν σημαίνουν καί διαφορετικούς Λαούς, ἀλλά σημαίνουν τήν πολυδιάσπαση τοῦ ἀρχικοῦ ἑνιαίου Πελασγικοῦ Λαοῦ σέ διάφορες Φαρτρίες (Φάρες), πού ἡ κάθε μιά ἀνταγωνιζότανε τήν ἄλλη. Ὁ Κ. Μάρξ θεωρεῖ αὐτή τή κοινωνικοπολιτειακή διάρθρωση τῆς Ἑλλάδας καί τόν ἀνταγωνισμό τῶν πόλεων—Κρατῶν σάν τόν ἀποφασιστικό παράγοντα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Πιό κάτω θά ἐξετάσουμε καί ἄλλους παράγοντες.

Μετά τά Τρωικά, οἱ παλιές ἰσχυρές πολιτεῖες κλονίζονται. Ὁ πόλεμος αὐτός ἦταν οὐσιαστικά μιά ἧττα γιά τά καθεστῶτα τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου. Οἱ Βασιληάδες, οἱ ἱερεῖς καί οἱ Στρατιῶτες ἔλειψαν 10 χρόνια καί ὅσο κι ἄν τά καθεστῶτα φαίνονταν σταθερά, ἑπόμενο ἦταν νά κλονιστοῦν. Οἱ ἀντίπαλες κοινωνικές δυνάμεις ἐκμεταλλεύτηκαν τήν ἀπουσία αὐτή καί προώθησαν τίς

35. Κοντά στήν Τροία ὑπάρχουν τά Δαρδανέλια καί διαπιστώνουμε σάν κοινό τόπο καταγωγῆς καί τῶν Τρώων καί τῶν Ἀθηναίων τήν Ἰλλυρία (Δαρδανία, Μολοσσία, Θεσπρωτία).

«Κάθοδος» Ἀχαιῶν στήν Ἑλλάδα δέν ἀναφέρεται, παρά μόνο «προέλευσή» τους ἀπό τήν Β.Δ. Βαλκανική. Πρᾶγμα πού σημαίνει πῶς δέν εἶναι παρά οἱ ἐγκατεστημένοι, οἱ πολιτισμένοι πιά Πελασγοί τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου.

Καί οἱ Αἰολεῖς καθώς καί τ' ἄλλα Ἑλληνικά φύλα, ἔχουν σάν τόπο ἐκκίνησης τήν Β.Δ. Βαλκανική. Αὐτό εἶναι πέρα ἀπό κάθε ἀμφισβήτηση, ἀλλά ἀπό πουθενά δέν βγαίνει «κάθοδος» ἀλλά ἁπλά «προέλευση».

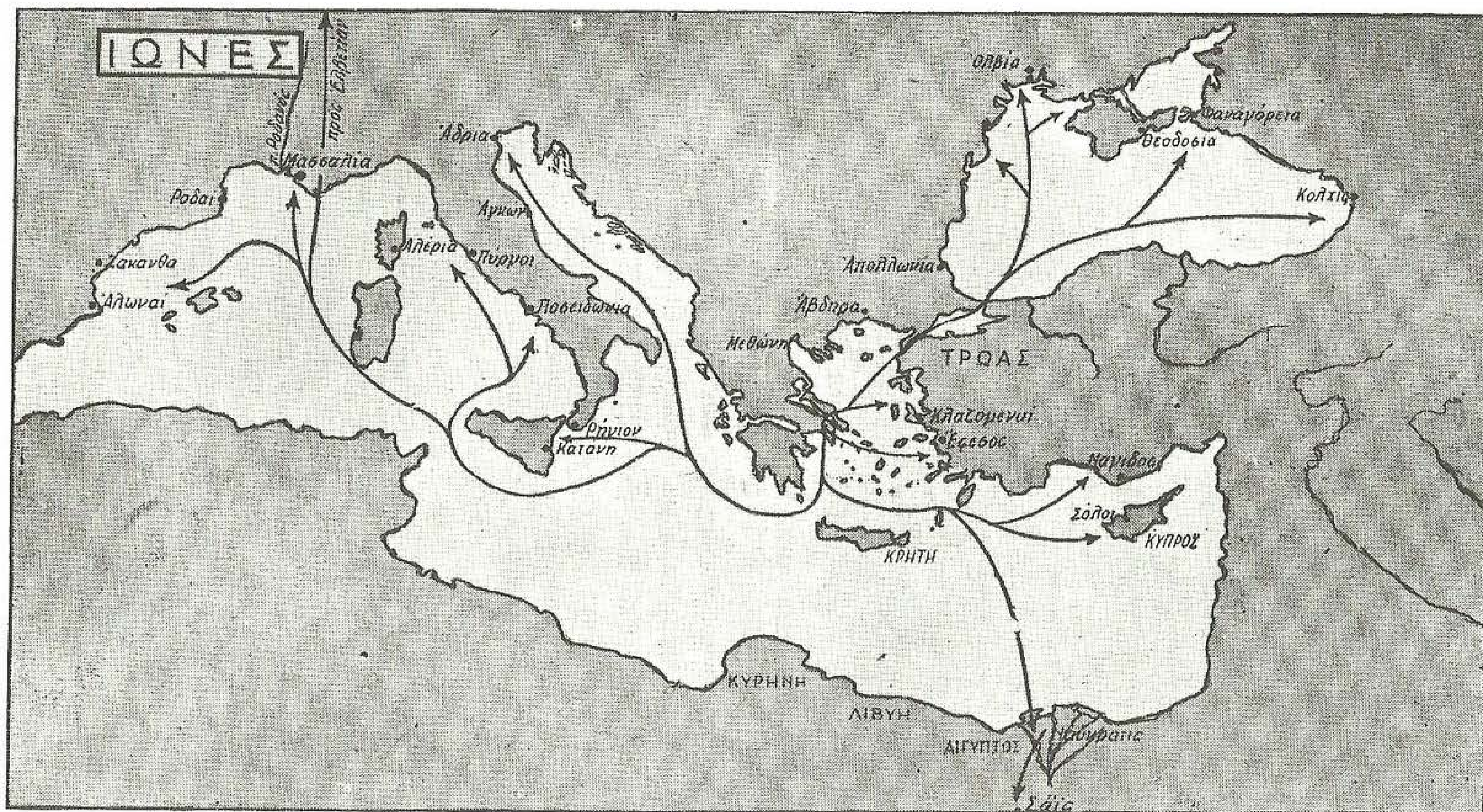
θέσεις τους. Ἐπειδή ἦσαν ἀκόμα ἀδύναμες, ζήτησαν τήν βοήθεια ἀπό τίς παλιές πατρίδες τῆς Ἰλλυρίας. Ἔτσι, γιά νά καταλυθοῦν τά παλιά Ἀχαϊκά καθεστῶτα, βοήθησαν οἱ λεγόμενοι Δωριεῖς μισθοφόροι. Φαίνεται πώς ὁ ἀγῶνας ἦταν μακροχρόνιος καί οἱ Δωριεῖς δέν ἐγκαταστάθηκαν μετά ἀπό κἄποια ἀποφασιστική σύγκρουση. Οὕτως ἤ ἄλλως πάντως ἔχουμε μιά δεύτερη ὁμαδική κάθοδο ἀπό τήν Ἰλλυρία μετά τήν πρώτη κάθοδο τῶν Πελασγῶν καί πάλι ἀπό τόν ἴδιο χῶρο καί τόν ἴδιο Λαό. Τήν Ἰλλυρία. Δέν θεωρῶ διόλου ἀπίθανο νά πρωτοχρησιμοποίησαν οἱ Δωριεῖς αὐτοί τό σίδερο. Αὐτό τό ἀμφισβητεῖ ὁ Κορδάτος, μά εἶναι γεγονός πώς ἡ Ἰλλυρία εἶναι πλούσια σέ βουνά ἀλλά καί σέ μετάλλευμα καί οἱ Ἀλβανοί ἱστορικοί Pollo-Puto θεωροῦν σάν πιθανή ἐποχή ἀνακάλυψης καί κατεργασίας τοῦ σίδερου τό 1000 π.Χ. Πάντως οἱ Ἀχαιοί τοῦ Τρωικοῦ πολέμου δέν γνώριζαν παρά μόνον τόν Χαλκό.

Καί οἱ Δωριεῖς καθώς εἴπαμε ἀνήκουν στήν Πελασγική ὁμάδα καί μάλιστα θυμίζουν στούς Ἀχαιούς τά παλιά μισοξεχασμένα ἤθη καί ἔθιμα πού ὁ πολιτισμός ἔχει ἤδη σοβαρά ἀλλοιώσει. Θά μποροῦσε κανείς νά πεῖ πώς εἶναι οἱ χωριάτες καί ἐπαρχιῶτες τῆς Ἑλλάδας.

Στήν μετά τά Τρωικά περίοδο, δέν ἔχουμε μιά περιορισμένη κάθοδο λίγων Δωριέων. Ἔχουμε μιά πιό εὐρύτερη καί πολυπληθέστερη κάθοδο τῶν γειτονικῶν Βόρειων Λαῶν, ἀλλά αὐτό δέν γίνεται ἀμέσως ἀντιληπτό γιατί δέν ἔχουμε εἰσβολή ἑνός ἀλλογενοῦς, ἑνός ξένου Λαοῦ, ἀλλά ὁμάδων ἀπό τήν ἴδια Πελασγική ὁμοεθνία πού παρέμειναν στά Βόρεια μέρη. Δηλαδή πρόκειται οὐσιαστικά γιά μιά ἀνακατάταξη, μιά ἐσωτερική μετανάστευση. Λίγο πρίν τούς λεγομένους Δωριεῖς, ἔρχονται οἱ τελευταῖοι Βοιωτοί πού συνδέονται καί μέ τούς παλιούς Ἀχαιούς, γιατί κατοικοῦν στήν Θεσσαλία, ἀλλά καί μέ τούς Δωριεῖς πού κατοικοῦν βορειότερα. Μά πάντα δέν ταυτίζονται ἀπόλυτα οὔτε μέ τούς μέν οὔτε μέ τους δέ. Εἶναι μετέωροι μεταξύ τῶν δύο, εἶναι Αἴολοι καί ὀνομάζονται Αἰολεῖς. Οἱ Δωριεῖς δέν εἶναι ὅμως τόσοι πολλοί ὅσοι οἱ πρόγονοί τους οἱ Πελασγοί καί οὔτε δημιουργοῦν τό μεγάλο Πελασγικό μεταναστευτκό ἔπος. Περιορίζονται γιά πολλά χρόνια στήν Πελοπόννησο. Δέν πάνε οὔτε στήν Κ. Ἰταλία-Σικελία οὔτε στήν Μ. Ἀσία. Δέν πάνε οὔτε στήν Ἀττική ἀλλά διεκπεραιώνονται στήν Πελοπόννησο ἀπό τό στενό Ρίου-Ἀντιρίου. Ἔτσι, τόσο ἡ Ἀττική ὅσο καί ἡ Μ. Ἀσία δέν ὑφίστανται τίς συνέπειες τῆς Δωρικῆς ἀναστάτωσης. Καί ὅταν λέμε ἀναστάτωσης, δέν ἐννοοῦμε μόνο τίς πολεμικές συγκρούσεις, τίς ἀνατροπές τῶν καθεστώτων καί τήν ἀνθρώπινη φθορά, μά καί τήν πολιτιστική καθυστέρηση. Γιατί οἱ Δωριεῖς, μπορεῖ νά εἶναι πολεμικοί καί ἀνδρεῖοι, περισσότερο ἀπό τούς Ἀχαιούς[36], μά συνάμα καί πιό

---

36. Αὐτό εἶναι φυσικό. Οἱ Δωριεῖς εἶναι οἱ ἐπαρχιῶτες βουνήσιοι καί οἱ Ἀχαιοί, οἱ πολιτισμένοι Πρωτευουσιάνοι.

Οἱ Ἴωνες δέν εἶναι παρά οἱ ἐγκατεστημένοι στόν Ἑλλαδικό καί Μικρασιατικό χῶρο Πελασγοί τῶν ἀρχικῶν καί μεταγενέστερων – πάντα ἀρχαιοτάτων – μεταναστεύσεων, πού δέν ὑπέστησαν τίς ἀναστατώσεις τῆς Δωρικῆς εἰσβολῆς. Μέ συνέπεια νά προωθήσουν τήν παλιά Πελασγική καί μεταγενέστερη Ἀχαϊκή πολιτιστική παράδοση.

καθυστερημένοι πολιτιστικά, τραχεῖς καί ἀγροῖκοι καί ξαναγυρνοῦν πίσω τόν τροχό τῆς ἱστορίας γιά ἀρκετά χρόνια, ὥσπου ὁ συσχετισμός τοῦ παλιοῦ Ἀχαϊκοῦ καί τοῦ νέου –ἀλλά οὐσιαστικά παλιότερου– Δωρικοῦ πολιτισμοῦ, δημιουργεῖ ὅ,τι λέμε κλασσική ἀρχαιότητα.

Λέγαμε λοιπόν πώς ἡ Ἀττική ἔμεινε ἔξω ἀπό τήν Δωρική ἀναστάτωση καθώς καί ἡ Μ. Ἀσία. Ἔτσι δόθηκε ἡ εὐκαιρία σ' αὐτά τά μέρη νά προχωρήσουν ἤ μᾶλλον νά **συνεχίσουν** τήν Ἀχαϊκή πολιτιστική παράδοση καί νά αναπτυχθοῦν περισσότερο, χωρίς νά ἀνακοπεῖ ἡ πολιτιστική πορεία τους ἀπό μιά Δωρική εἰσβολή καί ἀναστάτωση. Ἔτσι ἔχουμε ἀπαρχή τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καί τοῦ πολιτισμοῦ ἀπό τά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καί στήν συνέχεια ἀπό τήν Ἀττική. Ἔχουμε τόν Ὅμηρο πού καθώς φαίνεται ἔζησε στήν ἐκπνοή τῆς Μυκηναϊκῆς κυριαρχίας, ἔχουμε τούς σοφούς τῆς Μ. Ἀσίας, κλπ.

Πέρα ἀπό τό γεγονός αὐτό, οἱ Πελασγοί τῆς Μ. Ἀσίας, χωρίς νά ὑποστοῦν τίς συνέπειες τῆς Δωρικῆς ἀναστάτωσης, βρίσκονται κοντά στούς προηγμένους Ἀνατολικούς Λαούς, μά ἡ διαφορά τους ἀπ' αὐτούς εἶναι φανερή καί ἔντονη. Φέρνουν ἔντονη τήν Πελασγική σφραγίδα καί αὐτό φαίνεται στήν θρησκευτική **ἀμφισβήτηση** πού ὁδήγησε στό ξεκίνημα τῆς ἐπιστήμης στά μέρη αὐτά.

Ἔτσι, ἀφοῦ ἡ Ἀθήνα τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς εἶναι μιά ἀσήμαντη πολιτεία, μετά τά Τρωικά καί μετά τό καταλάγιασμα τῶν Δωρικῶν ἀναστατώσεων, προβάλλει σάν ἀξιόλογη καί μεγάλη δύναμη.

Δέν ἔχουμε ἀπό πουθενά κάποια εἰσβολή κάποιων Ἰώνων στήν Ἑλλάδα ἤ στήν Μ. Ἀσία. Ἔχουμε ὅμως τούς θρύλους καί τίς παραδόσεις πώς οἱ Ἴωνες κατάγονται ἀπό τήν Θεσπρωτία, τήν Μολοσσία, τούς Λαπίθες, τούς Δαρδανούς κλπ. Μά πουθενά δέν φαίνεται μιά ὁμαδική –σάν τήν Δωρική– κάθοδος Ἰώνων. Οἱ Ἴωνες, ὅπως πολύ σωστά πληροφόρησαν τόν Ἡρόδοτο, δέν εἶναι παρά αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ Πελασγοί στήν ἐξέλιξή τους καί ἐμεῖς δώσαμε καί αὐτήν τήν ἑρμηνεία.

Ἡ ποικιλία καί τό μωσαϊκό τῶν παλιῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, παραχώρησε τή θέση της σέ τρία Ἐθνικά ὀνόματα, μετά τήν Δωρική κάθοδο: Τούς Ἴωνες πού εἶναι οἱ παλιοί Πελασγοί καί κατοπινοί Ἀχαιοί, πού δέν ὑπέστησαν Δωρικές εἰσβολές, τούς Δωριεῖς, πού ἔρχονται μετά τά Τρωικά καί τούς Αἰολεῖς. Καί πάλι δέν ἔχουμε τρεῖς διαφορετικές φυλετικές ὁμάδες δηλαδή τρεῖς διαφορετικούς καί ξένους μεταξύ τους Λαούς καί αὐτό πάλι ἑρμηνεύεται ἄν τοποθετήσουμε σάν κοινό παρανομαστή τους τούς Πελασγούς, ὅπως ἄλλωστε καί αὐτοί οἱ ἴδιοι τούς τοποθετοῦσαν. Τό φαινόμενο αὐτό τῆς ἐσωτερικῆς διάκρισης σέ Δωριεῖς, Ἴωνες καί Αἰολεῖς τό συναντᾶμε μέχρι σήμερα μόνον στόν Ἀρβανίτικο Λαό: Τόσκηδες, Τσάμηδες, Γκέκηδες, Λιάπηδες, Οἱ Λιάπηδες εἶναι κάτι σάν τούς Αἰολεῖς.

Μετά τό καταλάγιασμα ἀπό τή Δωρική κάθοδο οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν τό

παλιό βιολί τους. Περιπλανήσεις, καί ἐποικίσεις. «Μόλις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλάς... ἀποικίας ἐξέπεμψε...» λέει ὁ Θουκυδίδης (Α 12). Δηλαδή μόλις ἡσύχασε ἀπό τά Τρωικά καί τίς Δωρικές ἀναστατώσεις ἡ Ἑλλάδα, ἄρχισε νά στέλνει ἀποικίες.

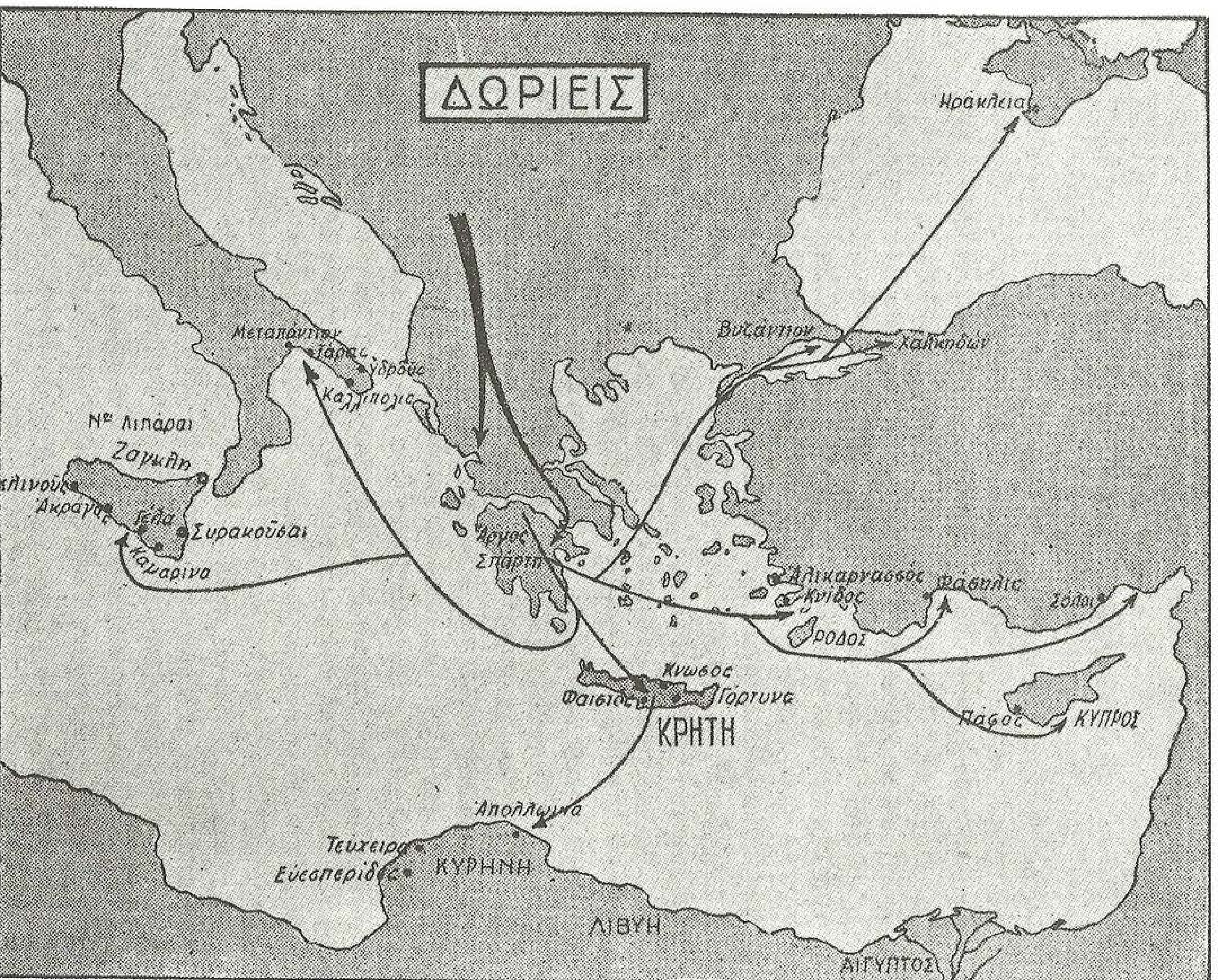
Οἱ Νέες αὐτές μεταναστεύσεις καί ἐποικίσεις, γίνονταν στά χνάρια τῶν παλιῶν Πελασγικῶν κυρίως. Τό μεταναστευτικό αὐτό ἔπος μᾶς εἶναι πολύ γνωστό, μά εἰλικρινά, εἶναι ἀσήμαντο μπροστά στό μεγαλεῖο τοῦ ἀρχαίου πατρογονικοῦ, μεταναστευτικοῦ ἔπους τῶν Πελασγῶν.

Στά μετά τήν Δωρική κάθοδο χρόνια, παίρνει καί τό ὄνομά της ἡ Ἰλλυρία καί οἱ κάτοικοί της, ἔκτοτε ὀνομάζονται Ἰλλυριοί δηλ. κάτοικοι ὀρεινῆς, ὑψηλῆς χώρας. Προηγήθηκε ἡ ὀνοματοδοσία τῆς χώρας καί ἀκολούθησε ἡ ὀνοματοδοσία ὅλων τῶν κατοίκων καί τῶν Λαῶν, ἀπό τούς ὁποίους μᾶς εἶναι γνωστοί οἱ Παίονες, οἱ Δαρδανοί, Ἔλοπες κλπ. Πραγματικά, πρῶτον δέν ἀναφέρεται τό ὄνομα Ἰλλυρία ἀπό τόν Ὅμηρο καί δεύτερο μετά τήν κάθοδο τῶν Δωριέων καί τῶν Βοιωτῶν πρωτοεμφανίζεται αὐτή ἡ ὀνομασία καί μάλιστα στούς δύο αὐτούς Λαούς πρωτοσυναντᾶμε τίς παραδόσεις περί τῆς ἄμεσης σχέσης τους μέ τούς Ἰλλυριούς. (Ὕλλος, Ὑλλεῖς, Ἰλλυριός γενάρχης τῶν Ἰλλυριῶν, Δωριεῖς Ὑλλεῖς καί Ἰλλυριοί Ὑλλεῖς κλπ.)

Ἕνα σοβαρό θέμα πού προκύπτει εἶναι ἡ πολύ διαδεδομένη θεωρία τῆς προέλευσης τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν ἀπό τήν Ἰνδία, μέσω Καυκάσου κλπ. Μιλάμε γιά κάποια ὑποτιθέμενη μετανάστευση ἑνός Λαοῦ ἀπό τίς ὄχθες τοῦ Γάγγη ἤ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, πού οἱ Ἐθνολόγοι τόν ὀνόμασαν Ἄρειο Λαό καί τή Φυλή Ἄρεια φυλή.

Εἶναι μιά ὑπόθεση πού τήν πρόβαλαν οἱ Γερμανοί προπολεμικά καί παραμένει πάντα ὑπόθεση. Ὑπάρχει βέβαια ἡ Σανσκριτική γλῶσσα πού ἔχει ἀρκετές ὁμοιότητες μέ τήν Ἑλληνική καί αὐτό εἶναι σημαντικό. Μά πρέπει νά ἐξακριβωθεῖ, ἄν κάποιος Λαός (οἱ Ἄριοι) ἦλθαν ἀπό τόν Γάγγη ἤ μήπως κάποιος Λαός (ὁ ἴδιος), πῆγε ἀπό τήν Εὐρώπη μέχρι τόν Γάγγη. Ἐπειδή δέν ὑπάρχουν ἐνδείξεις παλιότερου πολιτισμοῦ στίς Ἰνδίες ἀπό τόν Πελασγικό, ὁ ὁποῖος, τό τονίζω, παρουσίασε μιά πολύ βραδεῖα ἀλλά σταθερή ἐξέλιξη, ἐνδέχεται, στήν μεγάλη Πελασγική μετανάστευση, ἕνα τμῆμα ἀπ' αὐτό ποῦ πῆγε στήν Ἀσία, νά τράβηξε ἀπό τά νότια τῆς Κασπίας στήν Ἰνδία. Τουλάχιστον αὐτή ἡ ἐκδοχή ἔχει ὑπέρ αὐτῆς τό ἀποδεδειγμένο γεγονός μιᾶς κοσμοϊστορικῆς καί μεγάλης μετανάστευσης καί ἑνός Λαοῦ πού ἦταν «Κάρτα Πολυπλάνητος».

Πάντα ὅμως καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη ὑπόθεση δέν ἔχουν ἀρκετά στηρίγματα, ἀλλ' οὔτε καί ἱστορικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ περίπτωση νά ἀποδειχθεῖ πώς πρίν ἀπό ἀμνημόνευτα χρόνια οἱ Πελασγοί τῆς ΒΔ. Βαλκανικῆς, οἱ Πέρσες καί οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀνῆκαν σέ ἕναν Λαό πού ξεκίνησε ἀπό τόν Γάγγη καί μέσω Καυκάσου ἦλθε στήν Εὐρώπη. Κάτω ἀπό μιά ἔννοια, δέν ὑπάρχουν

Ὁ χάρτης δείχνει τόν τόπο ἐκκίνησης (Β.Δ. Βαλκανική) καί τούς τόπους ἐγκατάστασης τῶν Δωριέων σύμφωνα μέ ἀρχαῖες μαρτυρίες καί νεώτερες ἔρευνες.

παρά τρεῖς φυλές, ἡ Λευκή, ἡ Κίτρινη και ἡ Μαύρη καί κάτω ἀπό μιά ἄλλη ἐκδοχή δέν ὑπάρχει παρά μόνον ἡ ἀνθρώπινη Φυλή. Ἀλλ' αὐτά δέν ἀνήκουν στήν ἱστορική ἔρευνα καί εἶναι ἄλλου παπά Εὐαγγέλιο.

«ΕΛΛΗΝΕΣ» – «ΕΛΛΑΣ»

Ἄς δοῦμε τώρα πῶς καθιερώθηκε τό ὄνομα Ἕλληνες καί Ἑλλάς πού καί αὐτό ἐμφανίζεται σάν κοινό ὄνομα ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου καί τῆς χώρας, μετά τήν κάθοδο τῶν Δωριαίων. Ὅταν δηλ. τά πράγματα καταλάγιασαν καί ἀποκαταστάθηκε ἡ ἠρεμία καί οἱ σχέσεις ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν φύλων, ἀνακαλύφτηκε αὐτή ἡ κοινή ὀνομασία. Δέν συνέβη ὅ,τι συνέβη καί στήν Ἰλλυρία, ἀλλά κάτι διαφορετικό.

Ἡ Ἑλλάς ἀναφέρεται ἀπό τόν Ὅμηρο σάν μιά μικρή χώρα κοντά στήν Πίνδο πού τό σπουδαιότερο χαρακτηριστικό της ἦταν πώς εἶχε ὄμορφες γυναῖκες («Ἑλλάδα καλυγύναικα» τήν ἀποκαλεῖ ὁ Ὅμηρος), καί ἀρχηγός της ἦταν ὁ ἐνδοξότερος ἀπό τούς ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὁ Ἀχιλλεύς.

Πῶς συνέβη λοιπόν αὐτή ἡ ἀσήμαντη χώρα, νά δώσει τό ὄνομά της σ' ὅλους τούς ἄλλους Ἕλληνες καί σ' ὅλον τόν Ἑλλαδικό χῶρο; Ἀπό πουθενά δέν βγαίνει νά διαδραμάτισε κάποιον ἔστω καί μέτριο ρόλο αὐτή ἡ χώρα. Οἱ συγγραφεῖς σιωποῦν στό σημεῖο αὐτό. Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες καί αὐτοί δέν μᾶς λένε τίποτα συγκεκριμένο σά νά ὑπάρχει μιά συμφωνία συνωμοτικῆς σιωπῆς.

Ὁ Θουκυδίδης πιάνει τόν μῦθο τοῦ Ἕλληνος, γενάρχου δῆθεν τῶν Ἑλλήνων καί λέει πώς τό ὄνομα ἐπικράτησε μετά τήν διασπορά στόν Ἑλλαδικό χῶρο τῶν γιῶν τοῦ Ἕλληνα. Ὁ Θουκυδίδης πού δέν ἀφήνει κανένα μῦθο ἀνερμήνευτο, ἐδῶ ἀκολουθεῖ τόν μῦθο πού δέν ἔχει καμιά πειστικότητα, δεδομένου πώς ἡ ἐκδοχή του προϋποθέτει ἕνα σημαντικό ρόλο ἔστω καί τῶν γιῶν (Λαοῦ) τοῦ Ἕλληνος τῶν λεγομένων Ἑλλήνων, ἀλλά τέτοιος ρόλος εἶναι ἀνύπαρκτος. Πῶς ἐξηγεῖται λοιπόν τό φαινόμενο; Νά μιά ὑπόθεσή μου:

Ὁ μῦθος μᾶς μιλάει γιά τόν Δευκαλίωνα, πού μετά τόν γνωστό κατακλυσμό ἀπόχτησε δυό γιούς τόν Ἕλληνα πού ἔγινε γενάρχης ὅλων τῶν Ἑλλήνων καί τόν Ἀμφικτύονα, πού θέσπισε τά Ἀμφικτυονικά συνέδρια. Εἶναι δέ τά Ἀμφικτυονικά συνέδρια καί ἡ Ἀμφικτυονική ἰδέα ἕνα ὄργανο πού ἀπαρτίζεται ἀπό ἐκπροσώπους ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων - Κρατῶν καί σκοπό ἔχει τήν διατήρηση τῆς εἰρήνης καί τήν ἐπίλυση τυχόν διαφορῶν μέ διαπραγματεύσεις καί διαιτησία, ἀλλά συνάμα καί τήν σύσφιγξη τῶν δεσμῶν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Εἶναι ὁ θεσμός καί ἡ ἰδέα, πάνω στήν ὁποία στηρίχθηκε στήν σύγχρονη ἐποχή ἡ ἵδρυση τῆς Κ.Τ.Ε καί τοῦ Ο.Η.Ε.

Αὐτό μᾶς λέει πώς μετά τήν ἐγκατάσταση τῶν Δωριαίων καί τῶν Αἰο-

λαίων στήν Ἑλλάδα καί μετά τήν κατάπαυση τῶν ἐχθροπραξιῶν διαπιστώθηκε πώς ὅλοι μαζί, Ἴωνες, Αἰολεῖς καί Δωριεῖς ὄχι μόνον ἀνῆκαν στήν ἴδια ὁμοφυλία, ἀλλά καί πώς ἔπρεπε νά συσφίγξουν τούς δεσμούς τους καί νά ἐπιλύσουν τίς διαφορές τους ὄχι πλέον μέ πολέμους, μά μέ διαιτησία καί διαπραγματεύσεις. Εἶναι τό σοβαρότερο βῆμα γιά νά κοπάσει τό ὑπερθυμικό τῶν Ἑλλήνων καί νά βρεθεῖ γλῶσσα συνδιαλλαγῆς καί δρόμος ἑνότητας.[37]

Ἀφοῦ πέτυχαν τήν καθιέρωση τῆς Ἀμφικτυονίας οἱ Ἕλληνες και οἱ μεταξύ τους σχέσεις ἔγιναν πιό φιλικές, συγγενικές καί εἰρηνικές, ἔπρεπε νά τονιστεῖ βασικά πώς εἶναι παράλογο νά πολεμοῦν μεταξύ τους καί πώς αὐτό πού πρέπει νά ἔχουν ὑπ' ὄψει τους εἶναι τό γεγονός πώς ἀνῆκουν ὅλοι ἀνεξαρτήτως ὀνομασίας, σέ μιά καί μόνη ὁμοεθνία, σέ μιά φυλή πού εἶναι πέρα καί πάνω ἀπο τίς ἐπί μέρους φυλές καί τά πολυώνυμα κράτη - πόλεις. Ποιά φυλή ὅμως ἦταν αὐτή; Καί ποιό ὄνομα ἔπρεπε νά ἔχει;

Εἶναι φανερό πώς κάθε φυλή θά διεκδικοῦσε γιά τόν ἑαυτό της τό τίτλο τοῦ ὀνοματοδότη μά καί θά εὕρισκε ἄμεσες ἀντιδράσεις. Ἄν κάποια ἀπό τίς τρεῖς φυλές εἶχε τρομερή δύναμη καί ἐπιβάλονταν στίς ἄλλες, εἶναι σίγουρο, πώς οὔτε ἀμφικτυονία θά εἴχαμε, ἀλλά καί θά ἔδινε τό ὄνομά της σ' ὅλα τά ἄλλα φύλα καί στόν χῶρο πού κατοικοῦσαν, πράγμα πού ἐπανειλημμένα εἶχε συμβεῖ παλιότερα ἀλλά καί στήν σύγχρονη ἐποχή συνέβη. Ἔπρεπε νά βρεθεῖ ἕνα ὄνομα ἄσχετο μέ τά ὀνόματα τῶν τριῶν φυλῶν. Καί σάν τέτοιο βρέθηκε καί ἐπικυρώθηκε τό ὄνομα τῆς Ὁμηρικῆς Ἑλλάδας μέ τίς ὄμορφες γυναῖκες!

Τά χρόνια εἰρήνης πού ἀκολούθησαν μετά τήν ὁριστική ἐγκατάσταση τῶν Δωρικῶν καί Αἰολικῶν φύλων καί τήν ἵδρυση τῆς πρώτης Ἀμφικτυονίας, ἔδωσαν ὤθηση στήν πολιτιστική ἐξέλιξη. Τά ἔπη τοῦ Ὁμήρου ἦταν τό πιό ἀγαπητό ἀκρόαμα (ὄχι ἀνάγνωσμα) καί ὄχι μόνον αὐτό. Ἦταν γιά ὅλους τούς Ἕλληνες ὅ,τι μπορεῖ νά εἶναι τό Εὐαγγέλιο γιά τούς χριστιανούς. Οἱ ἥρωες καί οἱ χαρακτῆρες τῶν ἐπῶν ἦσαν τά πρότυπα ἰδανικά κάθε Ἕλληνα καί τά Ὁμηρικά ἔπη ἦσαν ὁ βασικός παράγοντας **παιδείας** ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅλων τῶν φύλων. Ὁ πιό ἔνδοξος ἥρωας τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν ἦταν βέβαια ὁ Ἀχιλλεύς. Καί εἶναι φυσικό ὁ καθ' ἕνας καί ἡ κάθε φυλή νά θέλει νά ἀνάγει τήν κατάγωγή του στόν ἐνδοξότερο αὐτόν ἥρωα.

Ὥστε δέν θἄχε κανείς ἀπό τούς συνέδρους τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, ἀντίρρηση νά θεωρεῖται ἀπόγονος τοῦ Ἀχιλλέα. Ὁ Ἀχιλλεύς εἶναι ἀρχηγός καί ἑνός ἀσήμαντου κατά τά ἄλλα κράτους, τῆς Ἑλλάδας, πού ὅμως ἔχει τίς πιό **ὄμορφες γυναῖκες** καί κατά συνέπεια, ὅλοι θά κολακεύονταν νά εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἀχιλλέα καί αὐτῶν τῶν ὄμορφων γυναικῶν πού τίς ἐξουσίαζε.

---

37. Τό δεύτερο εἶναι ἡ θέσπιση τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Κανείς καθώς καταλαβαίνετε δέν θἄχε ἀντίρρηση στήν ὑπερφυλετική αὐτή κατασκευή πού ἐνῶ δέν θίγει καμία ἀπό τίς φυλές ἤ τίς πόλεις-κράτη, αὐτόματα τούς κολακεύει ὅλους.

Πραγματικά τήν ἐποχή πού πρέπει νἄγιναν αὐτά ἤ λίγο ἀργότερα[38], ἕνας ποιητής, ὁ Ἀλκμάν, λέει σ' ἕνα στίχο του. «Γραῖκες, τῶν Ἑλλήνων μητέρες». (Οἱ Ἕλληνες ὀνομάζονταν πολύ παλιότερα καί Γραικοί). Δέν λέει ὁ Ἀλκμάν «Γραικοί τῶν Ἑλλήνων Πατέρες», πού θά ἦταν φυσικό γιά μιά ἡρωϊκή ἐποχή καί μιά ἀνδροκρατική κοινωνία, ἀλλά «Γραῖκες, τῶν Ἑλλήνων **μητέρες**».

Κάτι παρόμοιο συνέβη ἀργότερα καί μέ τά ιπειροϊλλυριακά ἔθνη, πού μετά ἀπό ἀνεβοκατεβάσματα, πότε τῶν Μολοσσῶν, πότε τῶν Χαόνων, πού συνήθως ἔδιναν τό ὄνομά τους σέ εὐρύτερες περιοχές καί σέ ἄλλους πλησιόχωρους Λαούς, ἦλθε μιά στιγμή πού ἀποφάσισαν νά μή δοθεῖ κανενός κράτους ἤ Λαοῦ τό ὄνομα στήν ὁμοσπονδία πού δημιούργησαν καί νά ἐφευρεθεῖ κάτι καινούργιο καί ὑπερκρατικό καί ὑπερφυλετικό. Ἔτσι δημιουργήθηκε ὁ ὅρος καί ἡ εὐρύτερη ὀνομασία «ΑΠΕΙΡΟΣ» — «ΗΠΕΙΡΟΣ» καί ἡ Ἀμφικτυονία τους, τῶν «ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ» — Ἠπειρωτῶν. Δηλαδή ἡ ὀνομασία «Ἤπειρος» εἶναι σχετικά νέα καί δημιουργήθηκε στήν ἐκπνοή τῆς Κλασσικῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητας, γιά τούς ἴδιους λόγους πού μερικούς αἰῶνες πρίν, δημιουργήθηκε ἡ ὀνομασία Ἑλλάς καί Ἕλληνες.

Ἀπό τόν συσχετισμό τῶν πιό πάνω διαπιστώσεων, καταλήγω στό συμπέρασμα 1ο.: Ἡ ἐποχή τοῦ 7ου - 6ου π.Χ. αἰῶνα εἶναι ἡ Ἀνατολή τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καί ἡ πλέον δημιουργική. 2ο.: Τήν ἴδια ἐποχή καί γιά τούς λόγους πού ἐκθέσαμε δημιουργήθηκαν α) τό ὄνομα Ἑλλάς-Ἕλληνες β) Ἡ Ἀμφικτυονία καί γ) οἱ Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Ἄς προσπαθήσουμε τώρα νά ἑρμηνεύσουμε τήν πολιτιστική ἄνοδο τῶν Ἰώνων τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλά καί τόν ἐν συνεχεία ὑποσκελισμό τους ἀπό τούς Ἀθηναίους.

Ἡ δεύτερη Πελασγική κάθοδος στήν Ἑλλάδα, πού δέν εἶναι παρά αὐτή ἡ ἴδια ἡ Κάθοδος τῶν Δωριαίων, δηλαδή τῶν Πελασγῶν πού γιά αἰῶνες παράμειναν μεσοστρατίς στήν Ν. Ἰλλυρία ἦταν γεγονός ἀνασταλτικό τῆς πολιτιστικῆς ἐξέλιξης. Ὄχι μόνο γιατί οἱ ἴδιοι οἱ Δωριεῖς εἶναι πιό τραχεῖς, ἀγροῖκοι καί πιό καθυστερημένοι, μά καί ἐπειδή δημιούργησαν ἀναστάτωση

---

38. Τέλη 8ου ἀρχές 7ου αἰῶνα π.Χ.

μέ τήν είσβολή τους, περίοδο πολέμου καί καταστροφῶν. 'Από τήν ἄλλη ὅμως ὠφέλησαν γιατί ἐπανέφεραν ἤ ἀποκατάστησαν παλιούς ἀλοιωμένους καί ἐγκαταλελημένους θεσμούς Πελασγικούς πού ἦταν γενικά μιά ἀντίρροπη δύναμη σέ ἀνατολίτικες καί ξένες ἐπιρροές καί ἐκτιμήθηκε πολύ ἀπό τούς ἄλλους Ἕλληνες. Μέ τήν κάθοδο τῶν Δωριαίων ἔχουμε πάντρεμα Συντηρητισμοῦ (Δωριεῖς) καί προοδευτισμοῦ (Ἴωνες).

Ἡ Ἀττική καί ἡ Μ. Ἀσία καθώς εἴπαμε, ἔμειναν ἔξω ἀπό τήν Δωρική εἰσβολή καί ἀναστάτωση καί δέν ἀνακόπηκε ἡ πορεία τοῦ πολιτισμοῦ τους, γι' αὐτό καί παρατηροῦμε ἐκεῖ μεγαλύτερη ἐξέλιξη, ἐνῶ στήν Πελοπόννησο, πού δικαιωματικά θά ἔπρεπε νά προπορεύεται λόγω τῆς προηγούμενης μεγάλης Μυκηναϊκῆς ἀνάπτυξης, ἔχουμε ἀνακοπή τῆς πολιτιστικῆς πορείας μέ τήν εἴσοδο τῶν Δωριαίων.

Ἀλλά νά πού οἱ Μικρασιάτες, δέχονται ἐπιθέσεις καί εἰσβολές ἀπό ἄλλους πλησιόχωρους Λαούς καί ἀντιμετωπίζουν καί αὐτοί περιορισμένα βέβαια προβλήματα. Γεγονός εἶναι πώς ἔχει ἀλλοιωθεῖ τό ἀγωνιστικό τους πνεῦμα καί τίς πατροπαράδοτες ἀντιλήψεις, τά ἤθη καί τά ἔθιμα, τά κρίνει τό πνεῦμα τῆς ἀμφισβήτησης καί ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα.

Μά αὐτά ἀνακόπτονται ἀπό τήν κατοχή τῶν Λυδῶν καί στήν συνέχεια τῶν Περσῶν. **Ὁ Πολιτισμός θέλει καί ἐλευθερία ἐκτός ἀπό Εἰρήνη.** Ἔτσι τό πιό προνομιοῦχο μέρος τοῦ παλιοῦ Πελασγικοῦ χώρου εἶναι ἡ «Λεπτόγαιος Ἀττική», ἡ χώρα πού εἶναι μέν φτωχή καί δέν τραβάει τούς κεραυνούς εἰσβολέων (καθώς λέει ὁ Θουκυδίδης), ἔχει πρόσβαση στήν θάλασσα, ἐπαφή μέ τούς Μικρασιάτες καί τούς ἄλλους Λαούς τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἐνῶ ταυτόχρονα δέχεται τούς Δωρικούς ἐπηρεασμούς. Εἶναι δηλαδή ἐκ τῶν πραγμάτων τό μοναδικό σταυροδρόμι τῶν πολιτισμῶν.

Καθώς εἴπαμε ὁ Κ. Μάρξ θεωρεῖ σάν παράγοντα ἀνάπτυξης τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ φαινομένου, τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, τήν κατά πόλεις-Κράτη κατανομή καί τόν ἀνταγωνισμό τους.

Ὁ Ταίν, ὁ Γκλότζ καί ὁ Κούρτιος, ἐξηγοῦν τό φαινόμενο ἀπό τό κλίμα τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου.

Ὁ Θουκυδίδης καί ὁ Ἀριστοφάνης τό ἀποδίδουν στήν φτώχεια τῶν Ἑλλήνων.

Νομίζω πώς ἡ γέννηση αὐτοῦ τοῦ φαινομένου καί ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνεπανάληπτου αὐτοῦ πολιτισμοῦ εἶναι συνάρτηση πολλῶν καί ὄχι ἑνός παράγοντα:

1. Ὁ Γεωγραφικός χῶρος, αὐτός καθ' εαυτός. Ἡ Ελληνική χερσόνησος (γιατί μιά χερσόνησος εἶναι), βρίσκεται στό κέντρο τοῦ ἀναπτυγμένου, κατά τήν μεγάλη μετανάστευση τῶν Πελασγῶν, κόσμου. Εἶναι το σταυροδρόμι τῶν πολιτισμῶν. Τό Αἰγαῖο εἶναι μιά λίμνη πού ἔχει ἀνοιχτό παράθυρο στό Νοτιά.

2. Ὁ Βουνήσιος χαρακτήρας τους, καί τό δυσαφωμοίωτό του[39]. Οἱ Πελασγοί πού ἦλθαν σέ ἐπαφή μέ τούς Ἀνατολικούς Λαούς, δέν ἔμειναν ἀδιάφοροι στόν πολιτισμό τους, ἀλλά καί δέν τόν ἀποδέχτηκαν παρά σ' ἐκεῖνα τά σημεῖα μόνον πού συμπλήρωναν τά δικά τους κενά, ἔτσι καθώς αὐτοί τά ἐννοοῦσαν. Μέ πιό ἁπλά λόγια, οἱ Ἕλληνες λόγω τοῦ χαρακτήρα τους, πού διαμορφώθηκε στά βουνά τῆς Β.Δ. Βαλκανικῆς, δέν καπελώθηκαν ἀπό τούς Ἀνατολίτικους πολιτισμούς, ἀλλά τούς πέρασαν ἀπό κόσκινο, ἀπό φίλτρο καί κράτησαν ὅ,τι καλλίτερο εἶχαν νά τούς δώσουν. Μά κι ἀφοῦ πῆραν αὐτά τά στοιχεῖα, τά μετουσίωσαν μαζί μέ τά δικά τους, σέ κάτι ἐντελῶς καινούργιο καί πρωτότυπο καθόλα.

3. Τό εὔκρατο κλῖμα καί ἡ ἐναλαγή τοῦ τοπίου (πεδινό, ἀλλά καί ὀρεινό. Θάλασσα, ἀλλά καί στεριά). Ἡ πλήρης ἐναλλαγή τῶν 4 ἐποχῶν. Ἡ ὀμορφιά τοῦ τοπίου καί ἡ ποικιλία, πού εἶναι ἔντονη στόν Ἑλλαδικό χῶρο καί εἰδικά στήν Ἀττική καί τό λεκανοπέδιό της.

Τό λεκανοπέδιο τῶν Ἀθηνῶν εἶναι μοναδικό στήν φυσική κατασκευή του. Βορεινά, ἀνατολικά καί δυτικά, βουνά τό προφυλάσσουν ἀπό τούς ἰσχυρούς ἀνέμους, μά δέν τό πνίγουν γιατί ἔχει ἀνοιχτή πόρτα πρός τό Νοτιά καί τή Θάλασσα. Μά καί ὁ Νοτιάς καί οἱ Θαλάσσιες αὖρες σπάζονται καί διαφοροποιοῦνται, δημιουργῶντας καί βορεινούς καί δυτικούς καί Ἀνατολικούς ἀσθενεῖς καί εὐχάριστους ἀνέμους, ἀπό τήν περιδύνηση τῶν Νότιων ἀνέμων, γύρω ἀπό τόν Λυκαβητό, τήν Ἀκρόπολη, τόν Στρέφη κλπ. Εἶναι μιά ἀριστουργηματική φυσική κατασκευή πού πλέον δέν ὑπάρχει μέ τήν παρεμβολή τῶν πολυκατοικιῶν καί τ' ἄλλα γνωστά μας. Οἱ ἄνθρωποι θά γεννιοῦνται στήν Ἀττική, ἀλλά τό Ἀττικό λεκανοπέδιο πέθανε γιά πάντα. Αὐτό εἶναι ἀπό τά μεγαλύτερα ἐγκλήματα τῶν σύγχρονων Ἑλλήνων καί πιό συγκεκριμένα αὐτῶν πού ἔχουν τήν ἄμεση εὐθύνη γιά αὐτό τό ἔγκλημα καί αὐτή τή τερατογένεση.

Ὁ περίφημος Ἀττικός οὐρανός δέν εἶναι ἤ μᾶλλον δέν ἦταν μιά ρομαντικοφιλολογική ὑπερβολή, μά πέρα γιά πέρα πραγματικότητα καί πολλοί τήν ζήσαμε. Ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα, μαλάκωσαν, καί ἡμέρεψαν τόν βουνήσιο χαρακτήρα τῶν Ἀθηναίων καί ἦταν ὁ καθημερινός ἐμπνευστής τῆς ἰδέας τοῦ ὡραίου καί τῆς ἁρμονίας. Ἡ θεοποίηση τῆς ὀμορφιᾶς καί τοῦ ὡραίου ἔχει πατρίδα τήν Ἀθήνα.

3. Ἡ κοινωνικοοικονομική καί πολιτειακή συγκρότηση τῶν Ἑλλήνων. Ἡ κατά φάρες (Πατριές) δομημένη κοινωνία μέ τά αὐστηρά ἤθη καί τόν κλει-

---

39. Ὅταν ἕνας Λαός φεύγει ἀπό τά βουνά, ἀπό τήν ἀπομόνωση καί τήν φτώχεια καί ἔρχεται σέ εὔφορα καί πρόσφορα πολιτισμικῶν ἐξελίξεων μέρη, ἐξελίσεται ραγδαία. Τό ἐντελῶς ἀντίθετο θά συμβεῖ ἄν ἕνας Λαός ἀναγκαστεῖ νά ἐγκαταλείψει τά εὔφορα μέρη γιά νά κατοικήσει στά βουνά.

στό περίγυρο, πού άπό τή μιά ώθεῖ στήν ἅμιλλα καί τόν ἀνταγωνισμό καί ἀπό τήν ἄλλη διαιωνίζει τήν ὕπαρξη της, δεχόμενη σταγόνα-σταγόνα τίς ξένες ἐπιδράσεις.

4. Ἡ φυσική ἰδιοφυία τοῦ Πελασγικοῦ Λαοῦ. Ξέρω πώς πολλοί θά σηκωθοῦν ἀπό τή θέση τους, γιατί δέν πιστεύουν σέ κάτι τέτοια ἤ γιατί θεωροῦν πώς προωθοῦν ρατσιστικές ἀντιλήψεις. Εἶμαι λοιπόν ὑποχρεωμένος νά κάνω μερικές διευκρινήσεις. Δέν ἐννοῶ πώς οἱ Ἕλληνες ἤ οἱ Πελασγοί γεννήθηκαν εὐφυέστεροι ἀπό τούς ἄλλους Λαούς. Ἐννοῶ πώς οἱ πρῶτοι Ἕλληνες πού ἐποίκισαν τά παράλια τοῦ Αἰγαίου, οἱ πανάρχαιοι Πελασγοί, ἦσαν (μέχρι τή στιγμή αὐτή) ἕνας δυναμικός ὀρεσίβιος Λαός, πού τόν διέκρινε περισσότερο ἡ τραχύτητα, ὁ ἡρωισμός, ἡ σκληρότητα, καί ἡ κατά φάρες συγκρότησή του διαφύλαγε τήν σίγουρη διαιώνιση τοῦ γένους καί τῆς φυλῆς αὐτῆς. Ὅλα αὐτά τά χαρακτηριστικά γνωρίσματά του τά προσδιόρισε βέβαια τό ἄγονο καί σκληρό ὀρεινό καί δυσπρόσιτο περιβάλλον καί οἱ συνθῆκες τῆς ζωῆς του στήν ΒΔ. Βαλκανική. Ὅταν ἦλθε αὐτός ὁ Λαός στήν Ἑλλάδα καί στά παράλια τοῦ Αἰγαίου **εἶχαν** ἤδη αὐτά τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα καί Θἆταν παράλειψη νά μήν τά λάβω ὑπ' ὄψει.

Στήν Ἑλλάδα ἔχουμε πρόσθεση ἑνός νέου στοιχείου στόν χαρακτήρα τοῦ Πελασγικοῦ Λαοῦ πού καί αὐτό τό προσδιόρισαν οἱ συνθῆκες τῆς νέας διαμονῆς του. Ἡ μεταναστευτική ἐποποιία τόν ὁδήγησε σέ ἀσύγκριτα καλλίτερη μοῖρα, σέ ἀσύγκριτα καλλίτερες καί πρωτόγνωρες προοπτικές. Εἶναι ἡ μεγάλη ἔκπληξη! Εἶναι τό ἐρέθισμα γιά νέες ἐρευνήσεις, γιά νέους τόπους πού ἡ μέχρι τώρα πορεία τους ἐπιβεβαιώνει, πώς εἶναι ὁ δρόμος γιά τό καλλίτερο, γιά τήν καλλιτέρευση τῆς μοίρας του. Ἀναπτύσεται τό **ἐξερευνητικό** πνεῦμα καί οἱ Πελασγοί εἴτε ὁμαδικά εἴτε μεμονομένα (Φρῖξος - Ἕλλη, Ἰάσωνας καί Ἀργοναῦτες, Κάδμος, κλπ) ἀνοίγονται σέ ἕνα μοναδικό στάδιο περιπλανήσεων καί ἐξερευνήσεων. Μά ἡ ἀντιστοιχία μέ τήν ἀρχική μετανάστευση δέν εἶναι ἡ ἴδια. Ἐκεῖ, ἐγκατέλειψαν τά ἄγονα βουνά καί βρῆκαν τά ὄμορφα καί γόνιμα μέρη τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου. Τώρα ἐνῶ λογικά θάπρεπε νά ἀνακαλυφθοῦν καλλίτερα μέρη, ἤ δέν βρίσκονται τέτοια ἤ ἄν βρίσκονται, αὐτά τά κατέχουν ὀργανωμένοι Λαοί καί δέν εἶναι εὔκολο νά τούς τά πάρουν (Μεσσοποταμία, Αἴγυπτος).

Μά ἡ ὠφέλεια ὑπάρχει καί μάλιστα εἶναι σημαντική. Γνωρίζουν νέους ἀνθρώπους, νέους Λαούς καί πολλά μαθαίνουν καί πολλά διδάσκονται ἀπ' αὐτούς καί πολλά τά μεταφέρουν στήν Πατρίδα κατά τό γυρισμό τους (Κάδμος καί γραμμική γραφή). Χωρίς νά γίνει ἄμεσα ἀντιληπτό ἔχει δημιουργηθεῖ ἕνα πνεῦμα **φιλέρευνο ἀνήσυχο, ριψοκίνδυνο.** Εἶναι τά καινούργια στοιχεῖα πού προστέθηκαν στόν χαρακτῆρα αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, καί τόν ἔφεραν σέ πλεονεκτική θέση ἀπέναντι στούς ἄλλους Μεσογειακούς Λαούς.

Οἱ Αἰγύπτιοι, βρέθηκαν γύρω ἀπό τίς εὔφορες κοιλάδες τοῦ Νείλου καί

μέ πρόσβαση στή Θάλασσα, δημιούργησαν ἕναν ἀπό τούς μεγαλύτερους καί ἀρχαιότερους πολιτισμούς, γιατί καθώς πολύ σωστά ἐπισημαίνει καί ὁ Κορδάτος, εἶχαν σάν φυσικό ὀχυρό τεῖχος ἐνάντια σέ κάθε εἰσβολέα, τήν ἐπικίνδυνη καί δύσβατη ἔρημο. Ἔτσι ἀπερίσπαστοι ἀπό ξένες καί βαρβαρικές εἰσβολές μέ διάρκεια αἰώνων εἰρηνικῶν, ἀνάπτυξαν τόν πολιτισμό τους.

Αὐτή ἡ ἀπομόνωση λοιπόν τούς ὁδήγησε στήν δημιουργία τοῦ Πολιτισμοῦ τους, ἀλλά ἀπό ἕνα σημεῖο καί ἔπειτα αὐτός ὁ ἴδιος ὁ παράγοντας προόδου ἔγινε παράγοντας καθυστέρησης καί στασιμότητας.

Οἱ Αἰγύπτιοι μέ τήν ἀπομόνωσή τους ἀπό τούς ἄλλους Λαούς, μέ τό νά μήν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά μποῦν στή χώρα νέα ρεύματα καί νέες ἰδέες, ἔμειναν στάσιμοι καί ἀπό ἕνα σημεῖο καί πέρα ξεπεράστηκαν ἀπό τούς ἄλλους Μεσογειακούς Λαούς, πού ξεκίνησαν τό πολιτιστικό τους στάδιο, αἰῶνες μετά ἀπ' αὐτούς. Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἕνας **ὑπερσυντηρητικός** Λαός καί οἱ Βασιληάδες μέ τό πανίσχυρο ἱερατεῖο δέν κλονίζονταν εὔκολα. Τό ἱερατεῖο κράτησε μυστική καί γιά τόν ἑαυτό του τή γνώση, ἐνῶ ὁ Λαός ἔμεινε ἀμέτοχος καί ἔξω ἀπ' αὐτήν.

Οἱ Φοίνικες Λαός γεννημένος ἀπ' ἀρχῆς σέ προνομιοῦχο θέση, ἀνακάλυψαν, πώς τό νά **διαμεσολαβεῖς** μεταξύ τῶν πλησιόχωρων Λαῶν, εἶναι καλόν καί ἀποφέρει κέρδη. Κι ἔγιναν ἔμποροι. Αὐτή ἦταν μιά σημαντική ἀνακάλυψη. Ἡ ἄλλη ἦταν ἀνακάλυψη ἀνάγκης, μά ἐνῶ γι' αὐτούς ἦταν καί θεωρήθηκε ἀσήμαντη ἤ μᾶλλον ἁπλά ἐξυπηρετική, γιά τούς Ἕλληνες αὐτή ἡ ἀνακάλυψη ἦταν ἐπαναστατική. Μιλᾶμε γιά τήν ἀνακάλυψη τῆς γραμμικῆς γραφῆς, πού ἦταν πιό ἁπλή καί εὔχρηστη, καί τελικά ἀντικατέστησε τή δύσκολη εἰκονογραφική ἤ συμβολική γραφή πού ἦταν προνόμιο τῶν Σοφῶν μόνο.

Οἱ Φοίνικες γιά νά ἐξυπηρετήσουν τά ἐμπορικά τους συμφέροντα, γιά νά συνεννοοῦνται εὔκολα καί νά εἶναι εὔκολη καί κατανοητή ἡ σύνταξη τῶν ἐμπορικῶν τους συμφωνιῶν ἀνακάλυψαν τά σύμβολα πού τά λέμε γράμματα τοῦ Ἀλφαβήτου. Ἔτσι διευκόλυναν τίς ἐμπορικές τους δραστηριότητες. Μά ὁ Κάδμος, πού περιπλανήθηκε στήν Ἀνατολική Μεσόγειο καί γνώρισε καί εἶδε πολλά «ἀνθρώπων ἄστεα καί ἔγνω νόον», διέβλεψε πώς αὐτή ἡ ἀνακάλυψη ἔχει σπουδαῖο νόημα. Πῆρε μερικούς δασκάλους Φοίνικες καί σέ συνεργασία μέ τούς ἐδῶ Σοφούς δημιούργησε τό γνωστό ἑλληνικό ἀλφάβητο. Ἀπό τή στιγμή αὐτή ἡ γνώση γινόταν κτῆμα τοῦ Λαοῦ! Τά ἔπη δέν λέγονται μόνο ἀλλά καί γράφονται. Μιά ἀπό τίς μέχρι τότε Μοῦσες, ἡ Μνήμη, δέν ἦταν πιά καί τόσο ἀπαραίτητη.

Αὐτό τό παράδειγμα, πού εἶναι καί ἱστορικό γεγονός μᾶς δείχνει, πῶς οἱ Πελασγοί καί κατοπινοί Ἕλληνες ἔπαιρναν τίς ἐπιτεύξεις τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν καί πῶς τίς ἀξιοποιοῦσαν. Ἡ Γραφή γιά τούς Φοίνικες καθώς εἴπαμε ἐξυπηρετοῦσε τά ἐμπορικά τους νιτερέσσα καί γιά νά συμπληρώνουν τά μπακαλοτεφτέρια τους. Γιά τούς Ἕλληνες, ἐξυπηρετοῦσε τήν ἀνάγκη τους νά

ἀπομνημονεύσουν τίς ὡραῖες, ἡρωικές καί ἀξιόλογες ἀνθρώπινες πράξεις, γιατί σ' αὐτές δίνανε μεγαλύτερη σημασία ἀπό τό νά συγκεντρώσουν πλούτη καί χρυσάφι ἤ νά γεμίζουν τά στομάχια τους μέ περισσότερα πράγματα ἀπ' αὐτά πού χρειάζονταν.

Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη διαφορά στό ξεκίνημα τῶν δυό Λαῶν, πού ἔγινε δυσανάλογα τεράστια στή συνέχεια. Ὅλα αὐτά βέβαια πού λέμε δίνουν καί μιά ἔμεση ἀπάντηση σ' ἐκείνους πού θεωροῦν τούς Ἕλληνες, Φοινίκες ἤ Αἰγυπτίους.

Γιά νά ὁλοκληρώσουμε λοιπόν, λέμε πώς τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ Πελασγικοῦ Λαοῦ πού ὑπῆρχαν καί συμπληρώθηκαν μέ τήν ἐπαφή τους μέ τό Αἰγαϊκό περιβάλλον, τά ἐντάσσω στήν φυσική ἰδιοφυία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, γιατί **προϋπῆρχαν,** ὅταν αὐτός ἦλθε στήν Ἑλλάδα. Αὐτά τά στοιχεῖα εἶναι ἡ ζωηρότητα, τό ἀεικίνητο καί φιλέρευνο, τό δραστήριο, τό φιλελεύθερο καί ἀνυπόταχτο, τό ὑπερήφανο, ἡ πολεμική διάθεση (Ἔρις), οἱ θρησκευτικές του πεποιθήσεις πού ἦταν ξένες σέ κάθε εἶδος μοιρολατρείας, σέ ἀντίθεση μέ τούς Ἀνατολικούς Λαούς, καί τέλος τό πολυπλάνητο. Πιστεύω δηλαδή πώς ἄν δέν προϋπῆρχαν αὐτά τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα, στούς Πελασγούς πού ἐποίκισαν τόν χῶρο πού λέγεται Ἑλλάδα, δέν θά εἴχαμε αὐτό τό γνωστό μας πολιτισμικό φαινόμενο. Μέ ἁπλά λόγια, ἡ φύτρα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἦταν γερή καί ὄχι σάπια. Βρῆκε καλό χῶμα, καλούς ἀέρηδες, βροχή καί Ἥλιο καί κάρπισε. Ἄν ἦταν ἡ φύτρα σάπια δέν θά φύτρωνε, ὅσο πλούσια κι ἄν ἦσαν τά ἄλλα στοιχεῖα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Θεώρησα ἀπαραίτητο νά ἐπεκτείνω τό θέμα τῶν Πελασγῶν καί τῆς σχέσης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μέ τήν Ἰλλυρία καί τῆς κοινῆς καταγωγή τους, ἀντικρούοντας ὅσο δυνατόν πιό περιληπτικά τίς γνῶμες πού ἀντιστρατεύονται αὐτή τή θέση καί εἰδικά τή γνώμη τοῦ Κορδάτου, πού θεωρεῖ πώς οἱ Ἕλληνες τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἦλθαν ἀπό τήν Νοτιοανατολική Μεσσόγειο καί ἑπομένως δέν εἶναι παρά ἕνα Σημιτικό φύλο, καθώς καί τή γνώμη τοῦ Παπαρρηγόπουλου, πού θεωρεῖ αὐτόχθονες τούς Ἕλληνες ἤ ἐν πάσει περιπτώσει δέν ἀναφέρει παρά μόνο μιά φορά πώς Ἕλληνες καί Ἰλλυριοί ἀνήκουν στήν ἴδια φυλετική ὁμάδα, ἐνῶ ὅλο τό ὑπόλοιπο ἔργο του εἶναι τάση ὁριοθέτησης τῶν Ἑλλήνων καί ἀπό τούς Ἰλλυριούς καί ἀπό τούς ἀπογόνους τους, τούς Ἀρβανίτες.

Ἐπί πρόσθετα θά ἔπρεπε νά ἀντικρουστοῦν οἱ γνῶμες ὅσων ἰσχυρίζονται πώς οἱ Πελασγοί δέν ἀνήκουν στήν Ἑλληνική φυλή, δέν εἶναι Ἑλλη-

νες, ἀλλά ἄλλοι μέν τούς ὀνομάζουν Προέλληνες καί ὁ Κορδάτος μέ τήν ἔμμονη Σημιτολογία του τούς ὑποθέτει πιθανῶς καί αὐτούς Σημίτες!!

Ἐμεῖς μέ βάση τούς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς, τόν Ὅμηρο ἀλλά καί τούς θρύλους, τούς μύθους καί τίς παραδόσεις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καί τά ἀρχαιολογικά πορίσματα πού ἐπιβεβαιώνουν τίς ἀρχαῖες δοξασίες ἄν ἑρμηνευθοῦν σωστά καί σέ βάθος, διαπιστώσαμε, πώς πηγή καί κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ ΒΔ Βαλκανική, πού κάποτε ὀνομάστηκε Ἰλλυρία, καί πώς οἱ γνωστοί σέ μᾶς προπάτορες τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν οἱ Πελασγοί.

Εἴδαμε ἀκόμα πώς ἀπό τήν ἀρχική φτωχή Πελασγική γλώσσα, ἐξελίχτηκε ἡ κατοπινή Ἑλληνική γλώσσα καί παρατηρήσαμε ἀκόμα πώς ὁ βασικός κορμός αὐτῆς τῆς πανάρχαιας πελασγικῆς γλώσσας, διασώζεται μέχρι καί σήμερα στήν Ἀλβανική. Οἱ διαπιστώσεις αὐτές δέν εἶναι ἄσχετες μέ τό γεγονός τῆς καθόδου τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Ἑλλάδα τόν 14ο μ.Χ. αἰῶνα, καί τήν ἄμεση σχέση αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων μέ τήν Ἀνάσταση τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ κράτους πού δημιουργήθηκε μέ τήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821.

Βλέπουμε δηλαδή πώς αὐτός ὁ Λαός πού ὀνομάστηκε Ἑλληνικός, τόσο στήν ἀρχαία ἐποχή ὅσο καί στή νέα, ξεκίνησε ἀπό τήν ΒΔ. Βαλκανική καί ἡ περιοχή αὐτή εἶναι ἡ πηγή τοῦ Ἑλληνισμοῦ, παλιοῦ καί νέου. Αὐτή τήν ἀλήθεια πάσχισαν πολλοί νά τήν ἀποσιωπήσουν ἤ νά τήν διαστρεβλώσουν. Πάσχισαν νά τήν θάψουν. Μά ἡ ἀλήθεια αὐτή ἔχει φύτρο δυνατό καί ἀργά ἤ γρήγορα θά ρίξει ρίζες καί θά πετάξει βλαστό. Καμιά σκοπιμότητα δέν μπορεῖ νά ἀνακόψει τήν διαδικασία αὐτή. Καιρός εἶναι τώρα νά ρίξουμε μιά ματιά σ' αὐτή τή περιοχή πού φέρεται σάν κοιτίδα τοῦ Ἀρχαίου καί τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, πού μετά τά Δωρικά οἱ Ἕλληνες τήν ὀνόμασαν Ἰλλυρία καί τούς Λαούς της, γενικά Ἰλλυριούς. Νά δοῦμε στήν συνέχεια πῶς ἡ περιοχή αὐτή ἀπόχτησε τό ὄνομα Ἀλβανία καί οἱ κάτοικοί της ὀνομάστηκαν Ἀλβανοί ἤ Ἀρβανίτες καί τελευταία ἡ χώρα ὀνομάστηκε Σκυπερία καί οἱ κάτοικοί της Σκυπετάροι. Δηλαδή ἐπαναλήφτηκε ὅ,τι ἔγινε μέ τόν Ἑλλαδικό χῶρο καί τό Λαό του, πού ἄλλαξε τόσες καί περισσότερες ὀνομασίες, ὥσπου νά καταλήξει στό «Ἑλλάς» - «Ἕλληνες» μά πάντα πρόκειται καί ἐπρόκειτο γιά τόν ἴδιο Λαό.

Επίμετρον: Ἡ Πελασγική θεωρία πού ἀνέπτυξα, ὁδηγεῖ στό ἑξῆς συμπέρασμα: Ἡ Ἑλληνοπελασγική φυλή διασώθηκε ἀνά τούς αἰῶνες και τίς χιλιετηρίδες, χάρη στήν ἀπεριόριστη δυνατότητα ἐφεδρειῶν, πού ἡ γεωγραφική θέση και ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τῆς ἐξασφάλιζε. Δηλ. ἡ μεγάλη πηγή τοῦ λαοῦ μας βρισκόταν στά κακοτράχαλα βουνά τῆς σημερινῆς Ἠπείρου και Ἀλβανίας και ἀπό κεῖ σάν ποτάμια λαϊκῶν ὁμάδων, κατά καιρούς κατέβαινε πρός τήν Ἑλλάδα, τήν Ἰταλία και Μ. Ἀσία. Στά μέρη αὐτά, λόγω ἀσυγκρίτως καλυτέρων συνθηκῶν, ἀναπτύσσονταν ὁ πολιτισμός της και ἐδιαφοροποιεῖτο ἀπό τόπο σέ τόπο και ἀνάλογα μέ τίς ἐπικρατοῦσες συνθῆκες. Σέ κάθε περίπτωση πού ὁ πληθυσμός στίς νέες περιοχές ἀποδυναμώνονταν γιά διάφορες αἰτίες, εἴχαμε δυναμική και ὁμαδική κάθοδο ἀπό τήν ἀρχική κοιτίδα και πηγή. Ἡ τελευταία κάθοδος εἶναι αὐτή τῶν Ἀρβανιτῶν τοῦ 14ου αἰῶνα. Ἄλλη δέν θά υπάρξει ... (*)

(*) Βλπ. όμως σημ. (3) στο Β' παράρτημα του παρόντος, σελ. 518.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Α΄ ΚΛΑΣΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Οἱ Ἕλληνες τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητας, ἔχουν ἀναπτύξει ἤδη τόν γνωστό μας (ἄγνωστο ἐν πολλοῖς) πολιτισμό τους, καί οἱ Ἀμφικτυονίες ἔχουν προσδιορίσει περίπου τούς Λαούς πού παίρνουν μέρος σ᾽ αὐτήν τήν διαδικασία. Οἱ Λαοί τῆς ὀρεινῆς Ἠπείρου καί τῆς Ἰλλυρίας μέ τόν καιρό ἀπομονώνονται ἀπό τούς Λαούς τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Τό Μαντεῖο τῆς Δωδώνης, παύει νά εἶναι τό πνευματικό, καί λατρευτικό Κέντρο γιατί αὐτό μεταφέρεται στούς Δελφούς καί ἡ Δωδώνη δέν εἶναι πιά παρά ἕνα ἀπό τά πολλά Μαντεῖα. Ὁ Ἰλλυριός μάλιστα Βασιλιάς Γκαλαούρ τόν 7ο π.Χ. αἰῶνα, κάνει μιάν ἐπιδρομή καί καταστρέφει τό Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. *

Ἡ Ἀμφικτυονική ὁμοσπονδία τῶν νοτίων καθώς εἴπαμε, ἀπομόνωσε τούς Βόρειους Πελασγικούς Λαούς, καί αὐτό εἶχε σάν συνέπεια οἱ Λαοί αὐτοί νά μείνουν ἔξω ἀπό τίς πολιτισμικές ἐξελίξεις τοῦ Νότου. Μακριά ἀπό τούς θαλάσσιους δρόμους, τίς ἐπαφές μέ ἄλλους Λαούς, τό ἐμπόριο καί τή Ναυτιλία, συνέχισαν τόν παλιό πατροπαράδοτο τρόπο ζωῆς μέ χαμηλότατο βαθμό ἐξέλιξης. Ἡ γλώσσα δέν πλουτίστηκε, γιατί δέν ὑπῆρχαν οἱ λόγοι τοῦ Νότου καί ἡ πολιτιστική ἀνάπτυξη. Ἔτσι ἦλθε κάποια στιγμή πού ἡ γλώσσα τῶν νοτίων Πελασγῶν τῶν Ἑλλήνων, —μέ τήν γλώσσα τῶν Βορείων Πελασγῶν τῶν Ἰλλυριῶν— πολύ λίγη σχέση εἶχε (ἠχητικά) καί οἱ Ἰλλυριοί θά φάνταζαν στούς πολιτισμένους Ἀθηναίους, σάν τούς «κουφοχωριάτες» τῆς νέας Ἑλλάδας, τό λιγότερο, γιά νά μήν πῶ πολύ περισσότερο, ἐπειδή εἶχαν γιά αἰῶνες διακοπεῖ οἱ σχέσεις Βορείων καί Νοτίων.

Μόνο κάθε χρόνο ἀπό τή βορεινή Ἰλλυρία ἔστελναν τάματα στή Δῆλο, στό Ναό τοῦ Ἀπόλλωνα, μέσω Δωδώνης καί Χαλκίδας καί οἱ Νότιοι Ἰλλυριοί συναντιῶνταν μέ τούς Ἕλληνες στό ξεπεσμένο πιά Μαντεῖο τῆς Δωδώνης. Βέβαια οἱ Δωριεῖς τοῦ Νότου καί εἰδικά οἱ Κορίνθιοι μέ τόν Περίανδρο, ἔχτισαν μερικές ἀποικίες στήν Ἰλλυρία, καί συγκεκριμμένα τήν Ἀπολλωνία, τήν Ἐπίδαμνο, τήν Κέρκυρα κλπ. καί αὐτό ἦταν ἀφορμή νά περάσουν στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Νότου στήν καθυστερημένη Ἰλλυρία. Τά διατάγματα καί τά

βλπ. S. Pollo-A. Puto: «Ἱστορία τῆς Ἀλβανίας», σελ. 17.

ὑπόλοιπα κείμενα γράφονταν στήν 'Ελληνική γλώσσα καί γενικά ἀπό τότε κρατάει ἡ διγλωσσία τῶν 'Ιλλυριῶν, γιατί οἱ ἀγροτικοί πληθυσμοί καί οἱ Γεωργικοί δέν παράτησαν τήν μητρική τους φτωχή Πελασγική γλώσσα γιά νά μάθουν τήν γλώσσα μέ τίς πολλές οὐρίτσες, καταλήξεις, ἀπαρέμφατα κλπ., οὔτε βέβαια καί τίς καινούργιες καί ἀκαταλαβίστικες καί ἄχρηστες γι' αὐτούς λέξεις, τοῦ ἐμπορίου, τῶν τεχνῶν καί τῶν γραμμάτων. Οἱ πληθησμοί ὅμως τῶν 'Αστικῶν περιοχῶν τά ἔμαθαν τά ἑλληνικά καί τά χρησιμοποιοῦσαν στόν γραφτό τουλάχιστον λόγο. Ἔτσι σύμφωνα μέ τίς νεώτερες ἀνασκαφές στήν 'Αλβανία, οἱ 'Ιλλυριοί μέχρι τόν 1ο π.Χ. αἰῶνα, πού μπαίνουν στή χώρα τους οἱ Ρωμαῖοι, χρησιμοποιοῦν στά γραφτά τους τήν 'Ελληνική γλώσσα, καί τό 'Ελληνικό ἀλφάβητο. 'Η 'Ελληνική γραφή καί γλώσσα ἀπαντᾶται στίς ἐπιτύμβιες πλάκες, στίς σφραγίδες τῶν βιοτεχνῶν καθώς καί στά ἐπίσημα διατάγματα.

'Απ' αὐτά τά διατάγματα πού βρέθηκαν μέ τίς ἀνασκαφές στίς περιοχές πού ἦταν ἡ 'Αρχαία Βυλλίς καί ἡ 'Αμαντία, ἀποδείχτηκε πώς ἡ ὀργάνωση τῶν 'Ιλλυρικῶν πόλεων ἦταν ὅμοια καί ἴδια μέ τῶν 'Ελληνικῶν. «... οἱ ἐπιγραφές ἀναφέρονται στίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου καί τῶν διαφόρων λειτουργῶν, ἀπ' τόν Πρύτανη, τόν 'Ανώτατο δικαστή μέχρι τόν Γυμναστή πού φροντίζει τή διεύθυνση τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καί τῶν διαγωνιστικῶν ἀθλημάτων.» (Pollo-Puto «'Ιστορία τῆς 'Αλβανίας» σελ. 25). Τά ἀγάλματα τοῦ Δία τοῦ Ποσειδῶνα τῆς Ἄρτεμης κλπ. πού βρέθηκαν καί τά ἀναφέρουν οἱ 'Αλβανοί ἱστορικοί (σελ. 25), δέν τά θεωρῶ κάτι καινούργιο.

Πέρα ἀπό τίς λίγες αὐτές λειτουργίες καί τά διοικητικά ὄργανα, πρέπει νά ἀναφέρουμε τήν ἰδέα τῆς Συνομοσπονδίας τῶν πόλεων-Κρατῶν, (ἕνα εἶδος 'Ιλλυρικῆς 'Ομοσπονδίας ἀνάλογης μέ τήν 'Ελληνική 'Αμφικτυονία), τήν Γερουσία = Πληεκσία, τήν Συνέλευση τοῦ Λαοῦ καί ἄλλα δημοκρατικά ὄργανα, πού διατηρήθηκε ἡ ἀνάμνησή τους μέχρι τή σύγχρονη ἐποχή, μιᾶς καί βλέπουμε τίς 'Αρβανίτικες κοινωνίες νά διατηροῦν τό σῶμα τῆς Γερουσίας σάν συμβουλευτικό σῶμα καί πολλές φορές ἀποφασιστικό, (Σουλιῶτες, Λαλλιῶτες λ.χ.). Πάντα ὅμως καθώς εἴδαμε ἡ διαφορά μεταξύ τῶν 'Ιλλυρικῶν καί τῶν 'Ελληνικῶν πόλεων εἶναι καί γίνεται μεγαλύτερη, μέχρι τοῦ σημείου στόν 5ο καί 4ο αἰώνα νά θεωροῦνται πιά ξένοι δηλαδή Βάρβαροι, καί ἡ «τρανότερη» ἀπόδειξη δέν ἦταν ἄλλη ἀπό τήν γλώσσα.

Γεγονός πάντως εἶναι πώς οἱ Μολοσσοί, μιλοῦσαν μιά γλώσσα πού τουλάχιστον δέν ἦταν ἡ γνωστή μας 'Ελληνική γλώσσα. Τόν 'Αχιλλέα τόν ἔλεγαν «Ἄσπετον» καί τόν γέρο ἤ τήν γρηά «Πελειάς» «... ἐπιχωρίᾳ τῇ φωνῇ...» δηλαδή στήν ντοπιολαλιά τους καθώς θά λέγαμε σήμερα. 'Εδῶ τσακώνονται οἱ νέοι ἐρευνητές καί οἱ μέν ὑποστηρίζουν πώς οἱ λέξεις αὐτές —εἶναι καί εἶναι— 'Ιλλυρικές καί ἐπομένως οἱ Μολοσσοί ἦσαν 'Ιλλυριοί, οἱ δέ λένε πώς αὐ-

τά εἶναι κατάλοιπα τῶν Ἰλλυριακῶν ἐπιρροῶν πού δέχτηκαν οἱ κατά τά ἄλλα ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες, πού ὀνομάζονται Μολοσσοί.

Κανείς τους ὅμως δέν θέτει τό θέμα στή σωστή του βάση, καθώς τό θέσαμε ἐμεῖς καί οἱ λόγοι δυστυχῶς —θά τό ἐπαναλάβω γιά ἄλλη μιά φορά— εἶναι καθαρά λόγοι πολιτικῆς καί ψευτοεθνικιστικῆς σκοπιμότητας.

Ἐμεῖς βλέποντας πώς γιά τούς ἀρχαίους Μολοσσούς καί γιά τούς ἄλλους πλησιόχωρους Λαούς, ὑπάρχει αὐτή ἡ γνώμη τοῦ Θουκυδίδη καί τοῦ Στράβωνα, πώς εἶναι Βάρβαροι, βλέποντας ἀκόμα πώς οἱ σωζόμενες Μολοσσικές λέξεις «Ἄσπετον» καί «Πελειάς» εἶναι Ἰλλυριακές δηλ. Ἀρβανίτικες, βγάζουμε τό συμπέρασμα πώς οἱ Μολοσσοί εἶναι Πελασγοί τῶν Βορείων Περιοχῶν, δηλαδή Ἕλληνες, πού οἱ Νότιοι τούς ἀποκαλοῦσαν μέ τό γενικό ὄνομα Ἰλλυριούς.

Τό γλωσσικό τους ἰδίωμα ἔμοιαζε περισσότερο μέ τήν πατροπαράδοτη Πελασγική γλώσσα, παρά μέ τήν ἐξελιγμένη Ἑλληνική τοῦ Νότου.

Ἄς ἀναλύσουμε τίς δύο λέξεις. Τό «Πελειάς», εἶναι τό σημερινό Ἀρβανίτικο Πλειάκ = Γέρος, Γρηά. Οἱ Ἕλληνες πού εἶχαν ξεφύγει ἤδη ἀπό τό στάδιο τῶν συμφωνικῶν λέξεων καί τόν τονισμό τῶν συμφώνων, μετέφεραν τό «Πλειάκ, ἔτσι καθώς καί σήμερα θά τό μεταφέραμε ἐμεῖς: ΠεΛΕΙΑS. Παρεμβάλοντας ἀνάμεσα στά δυό σύμφωνα τό εὔηχο φωνῆεν καί προσθέτοντας τό τελικό σίγμα (ς).

Ἡ Γερουσία στό Σούλι καί στίς Ἀρβανίτικες κοινωνίες γενικά, λέγεται Πλειεκέσία ἤ Πλειεκέρία (Plekësi-a, plekëri-a). Σχετική δε μέ τήν Μολοσσική λ. «Ἄσπετος», εἶναι ἡ Ἀρβανίτικη «Ι Σπέητ» (I shpejt) = ταχύς, ὠκύπους. Βλπ. τό ἀρχαῖο Ἑλληνικό ρ. «Σπεύδω», σπευστός κ.λπ.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στίς διχογνωμίες τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν ἐρευνητῶν, οἱ μέν πρῶτοι, θεωροῦν τίς λέξεις αὐτές Ἰλλυριακές (δηλ. ὄχι Ἑλληνικές) πού δανείστηκαν ἀπό τούς Ἰλλυριούς οἱ Μολοσσοί, οἱ δέ δεύτεροι, βγάζουν τό συμπέρασμα, πώς ἀφοῦ οἱ Μολοσσοί εἶχαν διαφορετική διάλεκτο ἀπό τούς Ἕλληνες («ἐπιχωρία φωνή») καί ἀφοῦ οἱ λέξεις Ἄσπετος καί Πελειάς εἶναι Ἰλλυριακές - Ἀρβανίτικες, τότε οἱ Μολοσσοί, δέν ἦσαν Ἕλληνες, ἀλλά Ἰλλυριοί.

Ἀλλά ἀπό τίς ἀναλύσεις τῶν λέξεων, προκύπτει ἕνα **τρίτο** συμπέρασμα, πού δέν βλέπουν ἤ προσποιοῦνται πώς δέν βλέπουν, οὔτε οἱ μέν οὔτε οἱ δέ. Ὅτι ἡ Ἰλλυριακή γλώσσα δέν εἶναι παρά ἡ πανάρχαια Ἑλληνική, δηλαδή ἡ

1. Προφανῶς ἐννοοῦσαν τό σπουδαιότερο χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ Ἀχιλλέα, που ἦταν ἡ ταχυποδία (ὠκύπους Ἀχιλλεύς). Σήμανε λοιπόν τόν ἄφθαστο τόν ἄπιαστο (βλπ. καί Π. Κουπιτώρη σελ. 53-54. Ἀλλά Shpëtoj (Σπέτοϊ) σημαίνει γλυτώνω ξεφεύγω. Μήπως λοιπόν σημαίνει τόν ἀξεπέραστο, αὐτόν πού δέν τόν φτάνει καί δέν τόν ξεπερνᾶ κανείς;

Πελασγική ἤ ὅτι ἡ 'Ελληνική γλώσσα τῶν 'Ομηρικῶν καί Κλασσικῶν χρόνων, δέν εἶναι παρά αὐτή ἡ Πελασγική στή φυσιολογική της ἐξέλιξη. Πραγματικά τό 'Αρβανίτικο—'Ιλλυριακό «ί» Σπέητ, γέννησε τό 'Ελληνικό ὁ Σπευστός καί τό ρῆμα σπεύδω. Τό Πελειάς (Πλειάκ), ἤ Πελία ἤ Πέλιος (ἀρσενικό), πού συναντᾶμε στή γλώσσα τῶν Θεσπτωτῶν (Στράβων), βρίσκεται σέ μερικές 'Ελληνικές λέξεις (Πελίας, βασιλιάς τῆς 'Ιωλκοῦ καί Πελιδνός, πού σημαίνει αὐτόν πού ἔχει πρόσωπο μαυροκίτρινο καί μαραμένο, δηλ. γερασμένο).

Μέ ἁπλά λόγια, ἐκεῖ πού οἱ νέοι Ἕλληνες καί 'Αλβανοί ἐρευνητές, βλέπουν διαφορές στή γλώσσα, ἐγώ βλέπω τήν φυσιολογική ἐξέλιξη τῆς μιᾶς γλώσσας ἀπό τήν ἄλλη καί τήν ἐσωτερική τους σχέση.

Καθώς εἴπαμε καί οἱ 'Ιλλυριοί, καθώς οἱ Ἕλληνες τοῦ Νότου, εἶναι χωρισμένοι σέ ἕνα πλῆθος ἐπί μέρους Λαῶν καί νά οἱ σπουδαιότεροι: Πέρα ἀπό τούς πανάρχαιους Παίονες καί τούς Θεσπρωτούς εἶναι οἱ Μολοσσοί καί οἱ Χάονες, δυό φυλές πού διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στήν ἐποχή τῆς κλασσικῆς 'Ελληνικῆς ἀρχαιότητας. Ἦταν οἱ Χάονες καί οἱ Μολοσσοί, σέ ἀντιστοιχία ὁ,τι οἱ 'Αθηναῖοι καί οἱ Σπαρτιάτες στό Νότο. Πότε κυριαρχοῦσαν οἱ Μολοσσοί καί πότε οἱ Χάονες καί ὁ μεταξύ τους ἀνταγωνισμός ἦταν κυριαρχικό στοιχεῖο. Ἄλλες φυλές ἦσαν, οἱ Βυλλιῶνες μέ πρωτεύουσα τήν Βυλλίδα, οἱ Παρθηνοί, Πενέσται Πυροῦσται, 'Ορέσται, Ἕλλοπες, οἱ πανάρχαιοι Δαρδανοί, οἱ Ταυλάντιοι, Δασσαρήτιοι, Δαλμάται, 'Αρδιαῖοι,κλπ.

Ἔχουμε δηλ. καί ἐδῶ ἴδια μέ τήν 'Ελλάδα κοινωνικοπολιτειακή διάρθρωση πού ξεκινάει ἀπό τό μικρότερο κοινωνικό κύτταρο, τήν οἰκογένεια, πού εἶναι Πατριαρχική καί τήν κατά Φάρες-Πατριές δομή τῆς κοινωνίας. Παρεμπιπτόντως θά τόνιζα, πώς ἐνῶ ἔχουμε τήν ἴδια κοινωνικοπολιτειακή διάρθρωση μέ τήν 'Ελλάδα, ἐν τούτοις δέν ἔχουμε καί τόν ἀντίστοιχο πολιτισμό, κάι ἐπομένως δέν εἶναι σωστό ἤ τουλάχιστον ἀπόλυτα σωστό αὐτό πού εἶπε ὁ Μάρξ, ὅτι δηλ. ὁ Πολιτισμός τῆς 'Αρχαίας 'Ελλάδας ὀφείλεται ἀκριβῶς σ' αὐτήν τήν κοινωνικοπολιτειακή διάρθρωση καί τόν ἀνταγωνισμό τῶν Πόλεων-Κρατῶν. 'Εξηγήσαμε πιό πάνω, τό σύνολο τῶν λόγων πού δημιούργησαν αὐτόν τόν πολιτισμό.

'Ο Πελοποννησιακός πόλεμος, βάζει στόν χορό καί τούς Νότιους 'Ιλλυριούς. 'Ο Θουκυδίδης μᾶς περιγράφει πώς σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν ἔγιναν «Χίλιοι Βάρβαροι Χάονες ἀβασίλευτοι, ὧν ἡγοῦντο Φώτιος καί Νικάνωρ, ἀρχηγοί δι' ἕν ἔτος[2]. 'Ισάριθμοι 'Ορέσται[3] ὧν ἐβασίλευεν 'Αντίοχος, Παραυαῖοι,

2. Τά Λαϊκά καί δημοκρατικά ὄργανα τῶν παλαιῶν 'Ιλλυριῶν εἶναι ἴδια μέ αὐτά τῶν 'Ελληνικῶν Πόλεων. Οἱ Χάονες βλέπουμε ἐδῶ πώς δέν ἔχουν βασιλιάδες ἀλλά ὄργανο πού μοιάζει ἀπόλυτα μέ τούς Βοιωτάρχες τῆς Βοιωτικῆς ὁμοσπονδίας, πού εἶχαν ἐξουσία ἐτήσια.

3. Οἱ 'Ορέσται, καθώς βλέπουμε ἔχουν ἐθνικό ὄνομα πού ταυτίζεται μέ τόν μυθικό γιό τοῦ 'Αγαμέμνωνα, τόν 'Ορέστη. Τά εἰς – ΣΤΗΣ καταλήγοντα ὀνόματα εἶναι 'Ιλλυριακά λένε οἱ

ὧν ἐβασίλευε Ὄροιδος καί οἱ ὑπό τούς Μολοσσούς τελοῦντες Ἀτιντάνες». (ΙΙ', 80, 81).

Οἱ Μολοσσοί δένονται πιό στενά μέ τούς Ἀθηναίους καί μάλιστα συνάπτουν συμμαχικούς καί πολιτιστικούς δεσμούς ἐπί τῆς βασιλείας τοῦ Θαρύπα. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι μάθανε ἀπό τούς Μολοσσούς τούς ντόπιους θρύλους, σύμφωνα μέ τούς ὁποίους ὁ γιός τοῦ Ἀχιλλέα, ὁ Νεοπτόλεμος, ἦταν ὁ γενάρχης τῶν Μολοσσῶν.

Ὁ γιός τοῦ Θαρύπα, Ἀλκέτας προωθεῖ τίς πολιτιστικές σχέσεις μέ τήν Ἀθήνα. Τόν Ἀλκέτα τόν διαδέχεται ὁ Ἀρρύβας πού βασίλεψε μαζί μέ τόν ἀδελφό του τόν Νεοπτόλεμο. Ὁ Ἀλκέτας ὑπῆρξε ἐπίτροπος τῆς περίφημης Ὀλυμπιάδας, τῆς μητέρας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἔτσι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, εἴτε ἀποδεχτοῦμε τήν γνώμη ὅσων θεωροῦν τούς Μακεδόνες ἕνα Ἰλλυριακό φύλο[4], εἴτε ὄχι, ἔχει Ἰλλυριακό αἷμα στίς φλέβες του. Ἡ Ἰλλυριακή σκληρότητά του, δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ οὔτε μ' αὐτήν τοῦ Περίανδρου, οὔτε μέ ὅλους τούς μύθους ὅλων τῶν ἐκδοχῶν τοῦ Ἀλή τοῦ Τεπελενιώτη (Ἀλήπασα). Μόλις ἀνέβηκε στό θρόνο του, φρόντισε νά ξεπαστρέψει ὅλους τούς πιθανούς καί ἀπίθανους διεκδικητές τοῦ θρόνου του ἀπό βρεφικῆς ἕως γεροντικῆς ἡλικίας[5].

ἱστορικοί καί γλωσσολόγοι. Μά τέτοια ὀνόματα ὑπάρχουν πολλά στήν Ἑλλάδα τῶν Ἀχαιῶν. (Θυέστης, Ὀρέστης, Κάρυστος, Τεργέστη, Γεραιστός).

Τά εἰς - ΝΘΟΣ τά θεωροῦν ξένα ὀνόματα (Ἐρύμανθος, Ζάκυνθος κλπ. ἀλλά δέν τό βλέπω. Τήν κατάληξη αὐτή ἔχουν τά Ἰλλυρικά Ἄβα-ντες Ἄμα-ντες, Ὕα-ντες, Γέ-νθιος κλπ.

4. Ἡ γνώμη αὐτή ὑποστηρίζεται ἀπό τόν Muller

5. Ἐπειδή δέν διασώθηκαν Μακεδονικές λέξεις πολλές, ἐγώ μέσα ἀπό τίς λέξεις πού παραθέτει ὁ Ἰάκωβος Θωμόπουλος στά «Πελασγικά» καί εἶναι παρμένες ἀπό τό λεξικό τοῦ Ἡσύχιου, διέκρινα τή λέξη **«Βατάρα»** πού σημαίνει Ἑστία, τζάκι. Στ' Ἀρβανίτικα λέγεται **Βάτρα.** Ἀπ' αὐτό βέβαια τίποτα ἀπολύτως δέν βγαίνει καί χρειάζονται ἄλλα στοιχεῖα νά ἑδραιωθεῖ ἡ γνώμη, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἰλλυριακό, δηλ. Πελασγικό φύλο. Παραθέτει καί ἄλλες λέξεις ὁ Θωμόπουλος ἀλλά εἶμαι πολύ ἐπιφυλακτικός γι' αὐτές.

Ἰσχυρίζεται ἀκόμα —καί αὐτό ὁπωσδήποτε ἔχει ἐνδιαφέρον— πώς ἡ πρωτεύουσα τοῦ Φιλίππου ἡ Πέλλα, σημαίνει ὅ,τι καί τό Ἀρβανίτικο Πέλλια, δηλαδή Φοράδα. Τό πραγματικό ὄνομα τό Μακεδονικό τοῦ Φιλίππου δέν τό ξέρουμε. Τό «Φίλιππος» εἶναι Ἑλληνικό, καί καθώς καταλαβαίνετε, σημαίνει αὐτόν πού φιλεῖ = ἀγαπᾶ τούς ἵππους, δηλ. τά ἄλογα. Ὁ Συσχετισμός τοῦ Φιλ-ίππου μέ τήν πρωτεύουσά του πού λέγεται Πέλλια = φοράδα, εἶναι κάτι πού τουλάχιστον δέν ἐπιτρέπεται νά περάσει ἀπαρατήρητο.

Ἡ περιοχή ἀπ' ὅπου ἄρχισε νά ἀνδροῦται καί νά ἐπεκτείνεται τό Μακεδονικό Ἔθνος, εἶναι ἡ **ΗΜΑΘΙΑ.** Στήν Ἡμαθία ὑπῆρχαν οἱ πόλεις Πέλλα κατοπινή πρωτεύουσα τοῦ Φιλίππου καί αἱ Αἰγαί ἡ κατοπινή Ἔδεσσα. Αἰγαί σημαίνει τόπος μέ πολλά νερά καί ὁ τόπος αὐτός μέχρι σήμερα δικαιώνει τήν ὀνομασία του. Γιά τήν Πέλλα ἤ Πέλλια ἀναφέραμε. Γιά τίς Αἰγές ἔχουμε πεῖ πώς στ' ἀρβανίτικα τό νερό ἤ τά νερά λέγονται Οὔγι. Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τήν Ἡμαθία πού ἀναφέρεται σάν ὁ Πυρῆνας τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, δηλαδή εἶναι ὀνομασία μιᾶς εὐρύ-

Οἱ Ἰλλυριοί δέν βρῆκαν σχεδόν ποτέ τόν δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν ἑνότητα, παρ' ὅλες τίς προσπάθειες γιά ἵδρυση συνομοσπονδιῶν. Διαδραματίζουν ὅμως στά μετά τά Πελοποννησιακά καί τήν ἄνοδο τῶν Μακεδόνων, ἕνα κάποιο σπουδαῖο ρόλο, παρ' ὅτι, ὅπως στή Νότια Ἑλλάδα, ἔτσι καί ἐκεῖ δέν ἦταν εὔκολη ἡ ἀναγνώριση τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καί χρειάστηκε νά δώσει σκληρές μάχες γιά νά ἀναγνωριστεῖ. Ἕνα ἀπό τά πιό ἀκαταμάχητα ὅπλα, τόσο τοῦ Φιλίππου ὅσο καί τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, δέν ἦταν ἡ Μακεδονική Τζάριζα [6] (Σάριζα) ἤ ἡ Φάλαγγα, ὅσο τό χρυσάφι τοῦ Παγγαίου.* Μετά τόν Ἀλέξανδρο καί τούς ἐπιγόνους, ἔχουμε τόν Πύρρο, ὁ ὁποῖος ἀναδείχνεται ἕνας ἀπό τούς πιό δραστήριους καί ἱκανούς ἡγέτες, πού προσπαθεῖ εἴτε μέ τήν πειθώ εἴτε μέ τήν βία, νά ἑνώσει τούς Ἰλλυριούς. Αὐτά εἶναι γνωστά καί περιττεύει ἡ διεξοδική ἐξιστόρισή τους. Μετά τόν Πύρρο, μιά γυναῖκα Ἰλλυριίδα, πρόγονος τῆς Μπουμπουλίνας καί τῆς Τζαβέλαινας, ἡ Τεύτα, διαδραματίζει ἕναν σημαντικό ρόλο, ἀφοῦ τά βάζει μέ τούς Ρωμαίους καί ἔχει τολμηρά καί μεγαλεπήβολα σχέδια. Ὁ Πολύβιος λέει πώς «ἄρχισε νά τρέφει τό τολμηρό σχέδιο νά ὑποτάξει τόν κόσμο στό νόμο της».

Ἡ Τεύτα ἦταν γυναῖκα τοῦ Βασιλῆ Ἄγρωνα, πού κατόρθωσε νά δημιουργήσει μιάν ἀξιόλογη δύναμη γύρω ἀπό τή σημερινή Σκόδρα. Σάν πέθανε ὁ Ἄγρων, ἡ Τεύτα ἔγινε (231 π.Χ.) βασίλισσα καί ἐπίτροπος τοῦ ἀνήλικου γιοῦ της Πινέα. Ἡ δράση τῆς **Τεύτας** καθώς εἴπαμε ἦταν πολύ φιλόδοξη καί ἄρχισε νά ἀνησυχεῖ τούς Ρωμαίους, μέ τούς ὁποίους εἶχε κλείσει εἰρήνη. Βρῆκαν κάποιαν ἀφορμή λοιπόν οἱ Ρωμαῖοι καί κηρύσσουν τόν πόλεμο κατά τῆς Τεύτας. Μέ προδοσία τοῦ διοικητή τῆς Κέρκυρας, παραδίνεται στούς Ρωμαίους τό στρατηγικό αὐτό νησί καί τά πράγματα στενεύουν γιά τήν Τεύτα, μετά ἀπό πόλεμο καί ἐχθροπραξίες πού κράτησαν 10 χρόνια.

τερης περιφέρειας, πιθανόν νά σημαίνει ὅ,τι καί τό Ἀρβανίτικο Ε΄ Μάθε ἤ Ε΄ Μάδε, δηλ. ἡ Μεγάλη, ἡ Μεγίστη.

Κοντά σ' ὅλ' αὐτά ἄς ἀναφέρουμε καί τήν γνώμη τοῦ Ἡρόδοτου σύμφωνα μέ τήν ὁποία, οἱ Δωριεῖς, ὀνομάστηκαν «Μακεδονικόν Ἔθνος» ἀφ' ὅτου ἐκδιώχτηκαν ἀπό τήν Ἑστιαιότιδα τῆς Θεσσαλίας καί κατοίκησαν στίς ὑπώρειες τῆς Πίνδου (Α΄ 56).

Καί βέβαια ἐξετάσαμε τήν σύνδεση τῶν Δωριαίων μέ τούς Πελασγούς, τούς Ἰλλυριούς καί τούς σύγχρονους Ἀρβανίτες, πού δικαιολογημένα ὁ Μπίρης τούς χαρακτηρίζει «Δωριεῖς τοῦ σύγχρονου Ἑλληνισμοῦ».

Ὅλα αὐτά γράφτηκαν παρενθετικά γιά ν' ἀποτελέσουν —ὅσο εἶναι δυνατό— κάποιο βοήθημα στούς ἀσχολούμενους μέ τίς ἔρευνες καί τίς ἀνασκαφές στήν Μακεδονία, γιατί καθώς εἴπαμε στά εὑρήματα πού ἔρχονται στό φῶς, τρέχουν οἱ Ἕλληνες ἐρευνητές γιά νά τά χαρακτηρίσουν «Ἑλληνικά» καί οἱ Ἀλβανοί γιά νά τά χαρακτηρίσουν «Ἰλλυριακά» δηλ. Ἀλβανικά, καί παραβλέπουν τό γεγονός τῆς ταυτότητας τῆς Ἰλλυριακῆς μέ τήν Ἑλληνική Φυλή, πού θἄδινε τέρμα στίς ἔριδες «δι' ἀνύπαρκτον ἀφορμήν».

6. Σημαίνει αὐτό πού σέρνει καί παίρνει σβάρνα τά πάντα.

Προηγούμενα όμως οἱ Ρωμαῖοι, κατόρθωσαν νά προσεταιριστοῦν τούς Παρθηνούς καί τούς 'Ατιντάνες, δυό 'Ιλλυριακές φυλές καί ἡ πλάστιγα ἔκλεινε καθαρά σέ βάρος της. Ἔτσι ἀναγκάστηκε νά κλείσει μιά βαρειά εἰρήνη καί λίγο μετά τήν ἧττα της αὐτή, πέθανε.

Τήν διαδέχτηκε ὁ Δημήτριος ὁ Φάριος, πού ἦταν ὁ διοικητής πού παράδωσε τήν Κέρκυρα στούς Ρωμαίους. Μά κι αὐτός μετά ἀπό λίγο, ξεσηκώνεται κατά τῶν πρώην πατρόνων του, συμμαχόντας μέ τούς Μακεδόνες.

Τό 218 π.Χ. νικιέται καί ὁ Φάριος. 'Ο τελευταῖος 'Ιλλυριός πού ἀντιστάθηκε στούς Ρωμαίους ἦταν ὁ Γένθιος. Μά καθώς εἴπαμε οἱ 'Ιλλυριοί ποτέ δέν ἦσαν ἑνωμένοι, ἀλλά ἡ μιά φυλή ἀνταγωνιζότανε τήν ἄλλη, ἡ μιά φάρα τήν ἄλλη, ἡ μιά πόλη τήν ἄλλη, ἡ μιά ὁμοσπονδία τήν ἄλλη. Ἔτσι τό ἔργο τῶν Ρωμαίων ἦταν πολύ πιό εὔκολο ἤ μᾶλλον θἆταν ἀκατόρθωτο στήν ἀντίθετη περίπτωση. Οἱ Ρωμαῖοι, βλέποντας πώς οἱ 'Ιλλυριακές φυλές ἀπό τή μιά εἶναι διασπασμένες, ἀλλά ἀπό τήν ἄλλη δέν χάνουν ποτέ τήν εὐκαιρία ἡ κάθε μιά τους νά ξεσηκώνεται κατά τῆς Ρώμης, φέρθηκαν μέ μεγάλη διπλωματία ἀγκαλιάζοντας τούς μέν καί φερόμενοι σκληρά καί ἀπάνθρωπα στούς δέ.

Γύρω στά χρόνια 6-9 π.Χ. ἔχουμε ἕναν ἀπό τούς μεγαλύτερους ξεσηκωμούς τῶν 'Ιλλυριῶν κατά τῶν Ρωμαίων, πού ἔφεραν τήν Ρώμη σέ δύσκολη θέση, μά καί αὐτή ἡ ἐξέγερση καταπνίγηκε καθώς καί οἱ προηγούμενες. Ξανατονίζουμε πώς οἱ 'Ιλλυριοί δέν βρέθηκαν ποτέ ἑνωμένοι καί πώς οἱ Ρωμαῖοι πάντα εἶχαν συμμάχους ἀρκετούς ἀπό τούς 'Ιλλυριούς ἡγεμόνες, ὥστε νά γίνεται εὔκολο τό ἔργο τους. Οἱ Ρωμαῖοι, ἔκαναν τελικά τήν 'Ιλλυρία Ρωμαϊκή ἐπαρχία καί γιά ν' ἀποφύγουν τίς ἐξεγέρσεις ἔπαιρναν τούς 'Ιλλυριούς γιά μισθοφόρους. Πολλοί 'Ιλλυριοί μάλιστα ἔγιναν καί Αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης, καθώς ὁ Δέκιος, ὁ Κλαύδιος Β', ὁ Αὐρηλιανός, ὁ Διοκλητιανός καί τέλος ὁ Μ. Κωνσταντίνος. Ὅλοι αὐτοί ξεκίνησαν σάν βαθμοφόροι μισθοφόροι, ἀρχηγοί τοῦ στρατοῦ καί κατάληξαν νά γίνουν Αὐτοκράτορες.

Τό ἴδιο ἀκριβῶς θά συμβεῖ καί στήν Τουρκοκρατία. Οἱ 'Αρβανίτες, παρά τό μῖσος πού τρέφουν γιά τούς Τούρκους, μπαίνουν μισθοφόροι στό στρατό τους. Πολλοί ἀσπάζονται τόν Μωαμεθανισμό καί κάνουν καριέρα στήν 'Οθωμανική, αὐτοκρατορία. Ἕνας σημαντικός ἀριθμός ἀπ' αὐτούς φτάνει στό ὕπατο ἀξίωμα τοῦ μεγάλου Βεζύρη (πρωθυπουργοῦ) τῆς 'Υψ. Πύλης. Τό ἴδιο εἶχε συμβεῖ καί προηγούμενα στό Βυζάντιο. Ἔχουμε στρατηγούς, ναυάρχους (Λέων Σγουρός, Βρανάδες) καί Αὐτοκράτορες ἀκόμα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅμως πώς οἱ 'Ιλλυριοί ἀντιστέκονταν στόν ἐκρωμαϊσμό καί στήν εἰσαγωγή Ρωμαϊκῶν συνηθειῶν στήν πατρίδα τους. Παρ' ὅλα αὐτά οἱ 'Αστικές περιοχές δέν ἀπόφυγαν ἕνα κάποιο εἶδος ἐκρωμαϊσμοῦ καί ἡ γλῶσσα τους διατήρησε μέχρι σήμερα μερικές Λατινικές λέξεις. (Σιούμ — Sumus, Πίσκ — Piscus, Φίκ — Ficus κλπ. Πρέπει νά ἐξετάζουμε μέ προσοχή τίς λέξεις πού ἔχουν 'Ελληνική καί Λατινική ρίζα ἴδια, γιατί σ' αὐτές τίς περι-

πτώσεις δέν ἔχουμε εἰσαγωγή Λατινικῆς λέξης, ἀλλά ἡ λέξη εἶναι ἀπό παλιά Πελασγιακή καί ἀποτελεῖ τόν συνδετικό κρίκο Ἑλληνικῆς καί Λατινικῆς. Τέτοιες λέξεις εἶναι λ.χ. Spéu = Σπηλιά. Στά Λατινικά εἶναι Specus καί στά Ἑλληνικά Σπέος. Τό Σπέος εἶναι Ὁμηρικό.

Παρ' ὅλη τή Ρωμαϊκή κατοχή λοιπόν οἱ Ἰλλυριοί δέν ἄλλαξαν οὔτε τίς συνήθειές τους, οὔτε τή θρησκεία τους, οὔτε τίς ὀνομασίες τῶν Θεῶν τους. Ὁ Δίας παράμεινε Δίας καί δέν ἔγινε Γιούπιτερ κλπ. Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τήν ἐνδυμασία τους, πού καθώς φαίνεται ἀπό τά ἀγάλματα πού ἦλθαν στό φῶς καί ἀφοροῦν ἐποχές μετά τήν Ρωμαϊκή κατοχή, δέν ἄλλαξε, ἀλλά παράμεινε ἴδια.

Πρέπει ἐδῶ νά τονίσουμε μερικά πράγματα γιά νά κατανοήσουμε καλλίτερα τήν νοοτροπία τῶν Ἰλλυριῶν πού δέν εἶναι παρά ἴδια μέ αὐτήν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, πού ἀναλώθηκαν στίς ἐσωφυλετικές διαμάχες καί ἔπαιξαν τέλος τό παιχνίδι τῶν Ρωμαίων.

Οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες κάλεσαν τούς Ρωμαίους σάν διαιτητές τῶν διαφορῶν τους καί τελικά προετοίμασαν τήν Ρωμαϊκή κατοχή. Ξέρουμε πώς ὑπῆρξαν Ἑλληνικές πολιτεῖες πού γιόρτασαν μιά Ρωμαϊκή ἐπέμβαση στήν Ἑλλάδα σάν ἀπελευθέρωση καί γενικά ξέρουμε πώς ὁ πολιτισμένος Νότος, στό σημεῖο αὐτό δέν διέφερε ἀπολύτως σέ τίποτα ἀπό τόν καθυστερημένο Βορά, δηλαδή τήν Ἰλλυρία. Οἱ ἄνθρωποι, εἴτε στήν πολιτισμένη τους ἔκφραση, εἴτε στήν ἀπολίτιστη, δέν εὕρισκαν τόν δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν ἑνότητα καί προκάλεσαν τήν ὑποταγή τους. Οἱ Ἕλληνες βέβαια τήν ἐποχή αὐτή ἔδιναν τήν ἐντύπωση ἑνός γερασμένου καί κουρασμένου Λαοῦ πού ἔχει ὑποχονδριακές τάσεις. Γι' αὐτό ὅταν τό 151 π.Χ. ἡ Ρωμαϊκή σύγκλητος ἐξέταζε τό θέμα τῆς βοήθειας πού ἔδωσε ἡ Ἀχαϊκή Συμπολιτεία στόν Περσέα, πού μαζί μέ τούς Ἰλλυριούς δημιούργησε ἕναν γενικό ξεσηκωμό κατά τῶν Ρωμαίων, ὁ Κάτων ἀποκάλεσε τούς ἐπιφανεῖς Ἀχαιούς αἰχμαλώτους «Γραικά Γερόντια». Δηλαδή μίλησε περιφρονητικά γι αὐτούς καί προσπάθησε νά πείσει τή Σύγκλητο, πως δέν ἄξιζε νά ἀσχολεῖται σοβαρά μέ τούς γεροξεμωραμένους Ἕλληνες καί νά τούς προβληματίσει ἡ ἀντιμετώπισή τους, ἀλλά νά λύσουν τό θέμα τῆς Ἑλλάδας μέ μιά πολεμική ἐπιχείρηση. Αὐτή ἡ ὑποτιμητική προσφώνηση τῶν Ἑλλήνων δείχνει καί τό μέτρο τῆς διαφορᾶς τους ἀπό τούς Ρωμαίους, τήν ἐποχή αὐτή. Οἱ Ρωμαῖοι, εἶναι ἕνας δυναμικός ἀνερχόμενος, γεμάτος ζωντάνια Λαός καί οἱ Ἕλληνες ἕνας Λαός πού ἔχει πάρει τήν ἀποφασιστική στροφή τῆς παρακμῆς του. Ἡ παλιά δόξα καί τά κλέη τῶν ἀνδρῶν ἔχουν παραχωρήσει τή θέση τους στήν φιλοσοφική ἐνδοσκόπιση, στήν **κούραση** καί τήν ἀμφισβήτηση. Εἶναι πραγματικά ἕνας κουρασμένος καί γερασμένος Λαός.

Οἱ Ρωμαῖοι, εἶναι ἀρκετά πολιτισμένοι ὥστε νά τούς προβληματίζει αὐτή ἡ σκιά τῆς παλιᾶς δόξας καί τοῦ Πολιτισμοῦ, μά καί ἀρκετά ἀγροῖκοι, τραχεῖς καί πρακτικοί, ὥστε νά τούς ὀνομάσουν «Γραικά Γερόντια» καί νά τούς

περιφρονήσουν[7]. Οἱ Ἰλλυριοί ὅμως ἔχουν τήν ζωντάνια τῶν βουνήσιων πολεμιστῶν καί ἡ τραχύτητα καί ἡ πολεμική τους ἱκανότητα, εἶναι πράγματα σεβαστά καί ὑπολογίσιμα γιά τούς Ρωμαίους. Οἱ ρωμαλαῖοι, ὡραῖοι καί πολεμιστές Ἰλλυριοί, γίνονται ὁ κορμός τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ καί οἱ ἐπιβήτορες τῶν αὐτοκρατορικῶν ὀργίων.

Β΄ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Μέ τό μοίρασμα τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας σέ Ἀνατολική καί Δυτική, ἡ Ἰλλυρία ἐνσωματώνεται στήν Ἀνατολική αὐτοκρατορία. Ὁ ρόλος της εἶναι σπουδαῖος γιά τό μέλλον τῆς αὐτοκρατορίας μά καί μαρτυρικός, γιατί ὅλοι οἱ βάρβαροι Λαοί, Οὖνοι, Γότθοι, Σλαύοι, Βησιγότθοι, Ὀστρογότθοι, περνοῦν ἀπό κεῖ γιά νά προσβάλλουν τήν αὐτοκρατορία καί οἱ Ἰλλυριοί εἶναι ἀπό τά πράγματα οἱ Ἀκρίτες τῶν Δυτικοβορεινῶν συνόρων.

Οἱ Ἰλλυριοί ἐξακολουθοῦν νά παίζουν τόν ἴδιο ρόλο μέσα στήν Ἀνατολική αὐτοκρατορία πού ὀνομάστηκε Βυζαντινή.

Σάν Λαός, σάν Ἔθνος ἀπολαμβάνει τῶν πλεονεκτημάτων καί μειονεκτημάτων τῶν πολιτῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Σάν ἄτομα οἱ Ἰλλυριοί διαδραματίζουν, χωρίς ξεχωριστή Ἰλλυριακή ταμπέλλα, ἀλλά τήν ἐπίσημη τήν Βυζαντινή-ρωμαϊκή σπουδαῖο ρόλο, ἀφοῦ βλέπουμε πολλούς Ἰλλυριούς Στρατηγούς νά δοξάζονται καί νά ὑπερασπίζουν τά συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας, μερικοί μάλιστα ἀπ' αὐτούς γίνονται καί Αὐτοκράτορες. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ἦταν Δαρδανος ἀπό τήν Ναϊσσό. Ἰλλυριός εἶναι ἐπίσης ὁ Ἀναστάσιος ὁ Α΄, ποὖχε τόνα μάτι μαῦρο καί τ' ἄλλο γαλανό καί πού ξεκίνησε σάν ἁπλός ὑπάλληλος τῶν ἀνακτόρων. Ἰλλυριός θεωρεῖται καί ὁ Ἰουλιανός ὁ επιλεγόμενος «Παραβάτης».

Ἀπό τήν Ἰλλυρία κατάγονται καί δύο Στρατηγοί τοῦ Ἰουστινιανου, ὁ Μοῦνδος ἤ Μοῦντος πού πιθανόν νά σημαίνει «ὁ Νικητής» (Μούντ = Νικῶ) καί ὁ περίφημος Βελισάριος πού κατάγεται ἀπό τήν Δαρδανία.

---

7. Οἱ Ρωμαῖοι, φυλετικά δέν εἶναι ξένοι, οὔτε μέ τούς Ἰλλυριούς οὔτε μέ τούς Ἕλληνες. Ἡ Ρωμαιοκρατία στήν Ἑλλάδα, μπορεῖ νά δημιούργησε ὁρισμένες πολιτιστικές ἀλλοιώσεις, ἀλλά ἀπό ἕνα σημεῖο καί μετά ἡ Ἑλλάδα εἶναι τό **σημεῖο ἀναφορᾶς** τοῦ Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Μέ τό Βυζάντιο καί τήν Χριστιανική θρησκεία, ἡ Ἑλλάδα καί οἱ Ἕλληνες, θά κυνηγηθοῦν καί θά ἀπειληθοῦν μέ ὁλοκληρωτικό ἀφανισμό. Θά σωριαστοῦν σέ ἐρείπια...

ΙΛΛΥΡΙΟΙ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Στήν περίοδο τῆς λεγόμενης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, οἱ Ἰλλυριοί ἀλλά καί οἱ Ἕλληνες, ἀντιμετωπίζουν κάτι πρωτοφανέρωτο. Ἀντιμετωπίζουν τό πρόβλημα τοῦ Προσηλυτισμοῦ μέ ὅλα τά μέσα, ἀπό τά πιό ἤπια ὡς τά πιό βάρβαρα, στήν Χριστιανική θρησκεία. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἔχουν ἕνα λατρευτικό σύστημα καί μιά συγκεκριμένη ἰδεολογία, χιλιάδων ἐτῶν, πού ἔρχεται σέ τέλεια ἀντίθεση μέ τήν καινούργια θρησκεία καί πάντως τούς εἶναι ἀδιανόητη ἡ ἐπιβολή ἑνός ξένου πρώτυπου, βίαια καί ἀντιδροῦν.

Θά μοῦ πεῖτε πώς ἕνας Ἰλλυριός, ὁ Μ. Κωνσταντίνος, ἐπέβαλε ἤ τουλάχιστον ἔβαλε τίς βάσεις ὥστε νά ἐπιβληθεῖ ἡ χριστιανική θρησκεία στό Βυζάντιο. Ἄς δοῦμε μέ λίγα λόγια τήν περίπτωσή του.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἔχει τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ σκληροῦ μά καί ἐντελῶς ἀνεξίθρησκου Ἰλλυριοῦ. Εἶναι φανερό πώς δέν πιστεύει σέ καμιά θρησκεία, οὔτε βέβαια καί στόν Χριστιανισμό. Ὅταν κόντευε νά πεθάνει, ξεμωραμένος πιά, βαφτίστηκε ἤ μᾶλλον τόν βάφτισαν. Ἦταν ὅμως πολιτικό μυαλό. Ἦταν συναυτοκράτορας μέ ἄλλους τρεῖς. Στήν ἀρχή συμμάχησε μέ τόν ἕνα κατά τῶν ἄλλων δύο καί στήν συνέχεια ἔπρεπε νά ξεκαθαρίσει τούς λογαριασμούς του μέ τόν τρίτο πού ἦταν καί συναυτοκράτορας. Τόν Μαξέντιο. Ὁ Μαξέντιος ἦταν σέ πλεονεκτική θέση. Κατεῖχε τήν Ρώμη καί εἶχε περισσότερες δυνάμεις καί ὅλες οἱ ἐνδείξεις ἔπειθαν πώς θά εἶναι ὁ μελλοντικός Μονοκράτορας. Μά ὁ Κωνσταντίνος ἀνακάλυψε ἕναν ἀνυπολόγιστο σύμμαχο: Τούς Χριστιανούς τῆς Αὐτοκρατορίας. Τούς πῆρε στό Στρατόπεδό του γιά νά πολεμήσουν, μά οἱ Χριστιανοί μόνον γιά πόλεμο δέν ἔκαναν. Καί πολύ περισσότερο δέν θά ἔχυναν τό αἷμα τους γιά τά συμφέροντα δυό εἰδωλολατρῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων.

Ετσι ἀνακαλύφτηκε τό ὅραμα τοῦ Σταυροῦ καί τοῦ «ἐν τούτῳ Νίκα». Λέω ἀνακαλύφτηκε καί δέν θέλω μ' αὐτό νά προσβάλλω τό θρησκευτικό πιστεύω ἀρκετῶν Ἑλλήνων, μά νομίζω πώς πρέπει νά σκεφτοῦν, ἄν μή τί ἄλλο, πώς ἄν πράγματι εἶχε δεῖ τό ὅραμα αὐτό ὁ Κωνσταντῖνος, θά γινόταν **ἀμέσως** χριστιανός. Ἀλλά δέν ἔγινε ποτέ καί στήν ἐπιθανάτια κλίνη του τόν «εκαναν» χριστιανό.

Ἦταν ὅμως σαφῶς ἀνεξίθρησκος. Διατήρησε σάν Ἰλλυριός-Ἀρβανίτης τό πιστεύω τῆς ἀνεξιθρησκείας καί τῆς ἐλευθερίας τῆς διακίνησης τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν καί σάν καλός πολιτικός, τόν τίτλο τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέως τῶν Χριστιανῶν καί τόν τίτλο τοῦ μεγάλου Ποντίφηκος τῆς λατρείας τοῦ Ἡλιου. Diall, Diell, Diav, Diaw, Diaou. Δηλ. Δία.

Πριν ἀπ' αὐτά μετέφερε τήν πρωτεύουσα στό Βυζάντιο, πού ὄχι μόνον δεσπόζει Ἀνατολῆς καί Δύσης, ἀλλά καί πού βρίσκεται κοντά στίς φυσικές πηγές τῶν Συμμάχων του Χριστιανῶν.

Ἐκεῖ, μετά τό θάνατό του, ἐπικράτησαν οἱ Χριστιανοί καί ἐπέβαλαν τόν Χριστιανισμό μέ τόν γνωστό καί ἐν πολλοῖς εἰς πολλούς ἄγνωστο τρόπο. Ἐννοῶ πώς στούς περισσότερους Ἕλληνες εἶναι ἄγνωστες οἱ συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἐπιβλήθηκε ἡ Χριστιανική θρησκεία στήν Ἑλλάδα καί ἐξαφανίστηκε ἀπό προσώπου τῆς Γῆς κάθε τί πού θύμιζε τό ἀνεπανάληπτο κλασσικό Ἑλληνικό Πολιτισμό.

Δέν μπορεῖ νά πεῖ κανείς πώς ὁ Κωνσταντῖνος σκόπευε σέ κάτι τέτοιο. Ἀντίθετα προσπάθησε νά ἐπιβάλει πνεῦμα ἀνεξιθρησκείας καί νά ἀποφύγει τίς θρησκευτικές συγκρούσεις, τούς φανατισμούς καί νά προφυλάξει τό κράτος του ἀπό παρόμοιους κραδασμούς. Γι᾽ αὐτό ἄλλωστε, ὅταν ἄρχισαν νά ἐκδηλώνονται τά πρῶτα ἐσωχριστιανικά σχίσματα καί οἱ αἱρέσεις, πάσχισε νά τίς τακτοποιήσει μέ προσωπική παρέμβαση. Μά σ᾽ ἕναν **ἀκήρυχτο** πόλεμο μεταξύ δυνατῶν καί ἀδύνατων, πάντα οἱ ἀδύνατοι βγαίνουν νικητές.

Οἱ φανατισμένοι Ἑβραίοι Χριστιανοί, πού ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῖνος ὀνόμαζε «Ἀνατολικούς» δηλ. Ἀνατολίτες, πέρασαν ἀπό τήν μαρτυρική στάση ἀναμονῆς, στήν ἄγρια ἐπίθεση, ὅταν ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων τούς εὐνόησε.

Τό ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος πολιτεύτηκε μέ βάση τό πνεῦμα ἀνεξιθρησκείας, φαίνεται ἀπό τό ὅτι ἡ Ρωμαϊκή Σύγκλητος, μετά τόν θάνατό του, τόν κατέταξε μεταξύ των Θεῶν καί οἱ Χριστιανοί μεταξύ τῶν Ἁγίων. Μά ὁ ἱστορικός Ζώσιμος τόν κατέκρινε ἄγρια καί δέν τοῦ συγχώρεσε τήν ἀνοχή καί ὑποστήριξη πού ἔδωσε στούς Χριστιανούς.

ΣΛΑΥΟΙ ΚΑΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ

Τό ἐθνικό ὄνομα Ἰλλυρία καί Ἰλλυριοί, ἀκούγεται μέχρι τόν 6ο αἰῶνα μ.χ. Στούς 5 ἑπόμενους αἰῶνες δέν γίνεται καθόλου κουβέντα γιά τούς Ἰλλυριούς. Εἶναι ἀλήθεια πώς πολύ πιό πρίν, ἀπό τήν ἐποχή πού οἱ Ἰλλυριοί, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στό Ρωμαϊκό καί Βυζαντινό κράτος, δέν ἀκούγεται τό Ἐθνικό ὄνομα Ἰλλυριός, γιατί ἔχει ἀντικατασταθεῖ ἀπό τό «Ρωμαῖος». Οἱ Ἰλλυριοί ἔχουν συνδεθεῖ μέ τήν ὕπαρξη τοῦ Ρωμαϊκοῦ καί Βυζαντινοῦ κράτους, πέρα ἀπό τίς σημαντικές τους διαφοροποιήσεις. Ἐπέζησε περισσότερο ἡ ὀνομασία τῆς περιοχῆς σάν Ἰλλυρία, ἀπό τό ὄνομα Ἰλλυριός καί Ἰλλυριοί, τό ὁποῖο ἀντικαταστάθηκε κάποια στιγμή μέ τό γενικό Ρωμαῖοι καί Ρωμαῖος. Αὐτά βέβαια ἀφοροῦσαν τούς Ἀστικούς πληθυσμούς καί ἐκείνους πού ἀναδείχνονταν στρατηγοί, ἡγεμόνες καί αὐτοκράτορες, γιατί ὁ ἀγροτικός πληθυσμός καί οἱ μεγάλες μάζες διατήρησαν καί τή γλώσσα καί τά ἤθη καί τά ἔθιμα καί δέν συμμερίζονταν διόλου τήν Ρώμη ἡ τήν Κωνσταντινούπολη.

Μέ τήν εἰσβολή τῶν Σλάβων στήν Βαλκανική καί τήν κατάληψη τῆς ΒΔ Βαλκανικῆς, αὐτῆς τῆς πανάρχαιας κοιτίδας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Ἰλλυρία ἀποκόβεται ἀπό τό Βυζαντινό κράτος.

Οἱ Ἰλλυριοί ἔδωσαν ἀπεγνωσμένες μάχες γιά νά ὑπερασπίσουν τήν ἰδιαίτερη πατρίδα τους, ἀλλά ὁ ἀγῶνας ἦταν ἄνισος γιατί τά Σλαυικά στίφη ἦσαν ἀτέλειωτες χιλιάδες καί δέν ἔρχονταν μόνο σά στρατιῶτες, ἀλλά μέ τίς οἰκογένειες τους καί τά ὑπάρχοντά τους. Δηλαδή ἐπρόκειτο γιά μιά δυναμική μετανάστευση ὅμοια μέ τίς προϊστορικές μεταναστεύσεις.

Σέ λίγα χρόνια ὅλη ἡ βόρεια Ἰλλυρία κατακλύστηκε ἀπό Σλαύους καί οἱ Ἰλλυρικοί πληθυσμοί ἀναγκάστηκαν νά τήν ἐγκαταλείψουν ἤ νά περιοριστοῦν σέ νησίδες μέσα στήν Σλαυική πλημμυρίδα. Οἱ Σλαῦοι ἄρχισαν τίς ἐπιδρομές τους ἀπό τόν 6ο αἰῶνα καί τίς σταμάτισαν τόν 7ο, καί ἄλλαξαν σημαντικά τόν ἐθνογραφικό χάρτη τῆς Βαλκανικῆς. Καθώς εἴπαμε, ἡ βόρεια Ἰλλυρία χάθηκε γιά πάντα καί ἔγινε Σλαυική. Οἱ κάτοικοί της ἤ σφάχτηκαν ἤ αἰχμαλωτίστηκαν ἤ ἀναγκάστηκαν νά ἐκπατρισθοῦν ἤ ἀφομοιώθηκαν.

«Ἤδη ἀπό τό πρῶτο μισό τοῦ 7ου αἰῶνα οἱ πρόσφυγες τῆς Ἐπιδάμνου (Σημερινό Ντουμπρόβνικ) ἵδρυσαν τήν Ραγοῦσα, οἱ μετανάστες τῶν Σαλώνων βρῆκαν καταφύγιο στό Σπολέτο, οἱ κάτοικοι τῆς Διοκλέας κατέβηκαν στό Ἀντίβαρι, τῆς Ἀπολλωνίας μεταφέρθηκαν στήν Βλόρα καί τῆς Ἀλβανούπολης ἀνέβηκαν στήν Κρούγια. Ἐπίσης ὅπως μαρτυροῦν τά «θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου» χιλιάδες ἄλλοι πρόσφυγες προερχόμενοι ἀπό τήν πόλη τῆς Ναϊσσοῦ τῆς Μεσσογειακῆς Δακίας καί τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν (Μυσία, Δαρδανία καί Παιονία) βρῆκαν καταφύγιο στήν Θεσσαλονίκη καί ἴσως στήν Κωνσταντινούπολη. Τόν ἴδιο καιρό ἄλλοι πυρῆνες Ἰλλυριῶν μεταναστεύουν πρός τό Νότο γιά νά ξεφύγουν πάντα ἀπό τήν Ἀβαρική καί Σλαυική ἐπιδρομή, μερικοί μάλιστα πέρασαν στήν Κέρκυρα καί στήν Πελοπόννησο», λένε οἱ Ἀλβανοί ἱστορικοί Pollo-Puto «Ἱστορία τῆς Ἀλβανίας» σελ. 38.

Τελευταία φορά λοιπόν ἀναφέρονται οἱ Ἰλλυριοί ἤ μάλλον ἡ Ἰλλυρία στά «Θαύματα τοῦ Ἁγ. Δημητρίου», ἕνα χρονικό, πού γράφτηκε στόν 7ο μ.Χ. αἰῶνα. Ἀκολουθεῖ μιά σιωπή ἱστορικῶν στοιχείων μέχρι τόν 11ο αἰῶνα, πού ὁ Βυζαντινός ἱστορικός Μιχαήλ Ἀταλιάτης ἀναφέρει πλέον ὄχι Ἰλλυρία καί Ἰλλυριούς, ἀλλά Ἀλβανούς, «Ἀλβανοί», πού φέρονται σάν σύμμαχοι τοῦ στρατηγοῦ Γεωργίου Μανιάκη, ὁ ὁποῖος στασίασε κατά τῆς Κων/πολης στά 1043.

Στά 1078 ἀναφέρονται «Ἀρβανίτες» νά συμμετέχουν στήν στάση τοῦ Δούκα τοῦ Δυρραχίου Νικηφόρου Βασιλάκη

Μετά ἀπό τόν Ἀταλιάτη ὁ Ἰωάννης Σκυλίτσης καί ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνή ἀναφέρουν «Ἀρβανίτας» πού κατοικοῦν στήν περιοχή «Ἄρβανον», πού τοποθετεῖται στήν κεντρική Ἀλβανία. Ἀξίζει ὅμως νά σημειωθεῖ ἐδῶ πώς 9 αἰῶνες πρίν ὁ Ἀλεξανδρινός Γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαῖος, ἀναφέρει

'Ιλλυρική φυλή τῶν 'Αλβανῶν («'Αλβανῶν 'Αλβανόπολις») πού τήν τοποθετεῖ στήν ἴδια περιοχή.

Αὐτή ἡ μακρόχρονη σιωπή τῶν 4 αἰώνων καί ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος «'Ιλλυρία» καί «'Ιλλυριοί» καί ἡ ἐμφάνιση τοῦ ἐθνικοῦ «'Αλβανοί» καί 'Αλβανία, δίχασε τούς ἱστορικούς καί 'Εθνολόγους καί μερικοί ἀπ' αὐτούς ἰσχυρίστηκαν πώς ἡ 'Ιλλυρική φυλή ἐξαφανίστηκε ἀπ' τόν ἐθνογραφικό χάρτη καί πώς οἱ νέοι 'Αλβανοί εἶναι μιά ἄλλη διαφορετική φυλή, πού ἐνδεχομένως νά ἦλθε λίγο πρίν τόν 11ο αἰώνα ἤ μαζί μέ τίς βαρβαρικές ἐπιδρομές, στά Βαλκάνια.

Στόν 19ο αἰώνα διατυπώθηκε ἡ λεγόμενη «Θρακική» θέση ἀπό τούς K. Pauli καί H. Hirt πού ὑποστηρίχτηκε ἀπό Γιουγκοσλάβους καί Ρουμάνους ἱστορικούς καί Γλωσσολόγους καί σύμφωνα μέ τήν ὁποία, οἱ 'Αλβανοί δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τούς ἀρχαίους 'Ιλλυριούς καί ὅτι ἦλθαν τήν ἐποχή τῶν μεγάλων βαρβαρικῶν μεταναστεύσεων ἀπό τά βάθη τῆς Βαλκανικῆς πού μιλοῦσαν τά Λατινικά καί Δουναβικά. 'Επομένως εἶναι μιά ἀπό τίς Θρακικές φυλές. Τή γνώμη τους στηρίζουν στό γεγονός ὅτι στήν 'Αλβανική ὑπάρχουν λέξεις Λατινικές τῆς περιοχῆς τοῦ Δούναβη καί μερικές σπάνιες λέξεις ἀπαντῶνται καί στά Ρουμανικά καί στά 'Αλβανικά.

Δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητική ἡ ἀντίκρουση τῆς θέσης αὐτῆς ἀπό τούς Pollo-Puto. 'Ο Γ. Βρεττός στήν περίφημη «'Απολογία» του πού δημοσιεύτηκε στά 1878, ἀντικρούοντας παρόμοια θέση πού ταυτίζει τούς 'Αλβανούς μέ τούς κατοίκους τῆς 'Αλβανίας τοῦ Καυκάσου, παραθέτει μιά σειρά ντοκουμέντων καί λέξεις τῆς κλασσικῆς καί προκλασσικῆς ἀρχαιότητας, πού εἶναι ταυτόριζες μέ τίς ἀντίστοιχες 'Αλβανικές. Εἶναι μιά πολύ ἀξιόλογη προσπάθεια πού θά πρέπει νά γνωρίζουν οἱ Ἕλληνες καί οἱ 'Αλβανοί.

Ἄν, λέει ὁ Βρεττός, οἱ 'Αλβανοί δέν ἦσαν ἀνέκαθεν ἐγκαταστημένοι ἐκεῖ πού καί σήμερα εἶναι ἀλλά βάρβαροι ἐπιδρομεῖς τῶν μεταχριστιανικῶν χρόνων, τότε πῶς ἑρμηνεύεται ἡ ταυτότητα τῶν 'Αλβανικῶν καί τῶν προκλασσσικῶν ἑλληνικῶν λέξεων, τή στιγμή πού ξέρουμε πώς στόν 7ο ἤ 10ο αἰώνα μ.Χ., δέν ὁμιλεῖτο ἡ γλώσσα τῶν 'Ομηρικῶν ἐπῶν, τοῦ 'Ηροδότου ἤ τοῦ Πλάτωνα, ἀλλά ἡ γνωστή σάν γλώσσα τοῦ Πτωχοπροδρόμου;

Γιά τήν λεγόμενη «Θρακική» ἤ «Ρουμανική» θέση ἔχω καί μιά πιό συγκεκριμένη ἀντίκρουση:

1. Μετά τούς περίφημους Δακικούς πολέμους καί τήν ὑποταγή τῆς Δακίας, δηλ. περίπου τῆς σημερινῆς Ρουμανίας, ὁ Αὐτοκράτορας τῆς Ρώμης Τραϊανός ἐποίκισε τή χώρα μέ ἕνα μεγάλο πλῆθος ἀπό Ρωμαίους καί κυρίως 'Ιλλυριούς καθώς καί ἄλλους Μεσσογειακούς Λαούς, ἔτσι πού ὁ ἐκρωμαϊσμός καί ἡ ἀφομοίωση τοῦ ντόπιου πληθυσμοῦ νά γίνει μέσα σέ συντομότατο χρονικό διάστημα. Σ' αὐτή τή συγχώνευση ἑπόμενο ἦταν νά ἀφήσουν ἔντονη τή σφραγίδα τους οἱ δυσαφωμοίωτοι 'Ιλλυριοί.

2. Στούς νεώτερους χρόνους καί είδικά στήν έποχή τῆς Τουρκοκρατίας τῶν Βαλκανίων, οἱ ἀπόγονοι τῶν 'Ιλλυριῶν, 'Αρβανίτες καί πάλι διαδραματίζουν σπουδαῖο ρόλο στήν Ρουμανία. 'Η 'Αλβανικῆς καταγωγῆς πριγκιπική οἰκογένεια Γκίκα, ἡγεμονεύει στήν Μολδοβλαχία γιά ἀρκετά χρόνια (1658-1856). Οἱ σπουδαιότεροι ἡγεμόνες εἶναι ὁ Γεώργιος Γκίκας, Γρηγόριος Γ', Γρηγόριος Δ', 'Αλέξανδρος Β', Γρηγόριος Ε'.

'Ο τελευταῖος τῆς οἰκογένειας Γκίκα, ὁ 'Ιωάννης[8], γίνεται καί ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς πρώτης Κυβέρνησης τοῦ νέου Ρουμανικοῦ κράτους. 'Από τήν μεγάλη αὐτή πριγκιπική οἰκογένεια τῶν Γκίκα, κατάγεται καί ἡ περίφημη ποιήτρια τοῦ περασμένου αἰώνα ἡ **Δώρα Ντ' Ίστρια,** πού τό πραγματικό της όνομα ἦταν "Ελενα Γκίκα, κόρη τοῦ Μιχαήλ καί ἀνηψιά τοῦ Γρηγορίου Δ' Γκίκα.

3. Οἱ 'Αρβανίτες πού βρίσκονταν τήν ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας τῶν Βαλκανίων στήν Ρουμανία, δηλαδή στήν τότε Μολδοβλαχία, δέν ἦταν μόνον οἱ Πρίγκιπες, ἀλλά ἕνας ἀρκετά σημαντικός ἀριθμός. "Αν ἀναλογιστοῦμε πώς ὁ 'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης ξεκίνησε τήν ἐπανάσταση ἐκεῖ, βασιζόμενος κύρια καί πρωταρχικά στούς ντόπιους 'Αρβανίτες, κατανοοῦμε τό πλῆθος τῶν 'Αλβανῶν τῆς Ρουμανίας τήν ἐποχή αὐτή[9].

4. Στά 1887 ἀκόμα, ὁ 'Αρβανίτικος παράγοντας στήν Ρουμανία εἶναι σημαντικός, ἀφοῦ τό χρόνο αὐτό ἱδρύεται ἐκεῖ ἡ ἑταιρεία (Σύλλογος) «Ντιτούρια» = Γνώση, (Τό ρῆμα DI εἶναι ἀκριβῶς ταυτόριζο μέ τό ἀντίστοιχο ἑλληνικό Δί. Δι-δάσκω, = γνώσιν ἀσκῶ) πού προπαγανδίζει τήν 'Εθνική ἀναγέννηση τῶν 'Αλβανῶν.

'Από τά τέσσερα αὐτά ἱστορικά ντοκουμέντα, βγαίνει τό συμπέρασμα πώς οἱ περίφημες κοινές λέξεις πού βρίσκονται στήν Ρουμανική καί στήν 'Αλβανική γλώσσα, ἔχουν ἄλλη αἰτία καί ὄχι τίς ἀπίθανες κατασκευές τῶν ἐπινοητῶν τῆς «Θρακικῆς» θέσης ἤ τῆς «Ρουμανικῆς». Εἶναι λέξεις πού κληροδότησε στή Ρουμανία, ἡ μακρόχρονη 'Ιλλυρική καί ἀργότερα 'Αρβανίτική παρουσία στή χώρα αὐτή.

Τό ἱστορικό ντοκουμέντο τῆς ἐποίκισης τῆς Δακίας ἀπό τόν Τραϊανό, ἄς

---

8. Προτοῦ γίνει πρόεδρος τῆς πρώτης Ρουμανικῆς κυβέρνησης ὁ 'Ιωάννης Γκίκας, εἶχε χρηματίσει κυβερνήτης τῆς Σάμου, ὅπου ἔθεσε τίς βάσεις μιᾶς εὐνομούμενης πολιτείας. Στό Βαθύ τῆς Σάμου βρίσκεται καί σήμερα ἡ προτομή τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ Αρβανίτη, πού δέν θἄχαν ἀντίρρηση νά τόν διεκδικήσουν, ἡ Ρουμανία, ἡ Τουρκία, ἡ Αλβανία καί ἡ 'Ελλάδα.

9. Δυστυχῶς τά παιδιά μας διδάσκονται στό σχολεῖο (Τεχνικοῦ Λυκείου ἱστορία) πώς ὁ 'Αλ. 'Υψηλάντης ἔκανε τήν 'Επανάστασή του ἔχοντας στό στρατό του ἕνα πλῆθος Ρουμάνων, Βουλγάρων, Σέρβων, 'Ελλήνων καί 'Αλβανῶν, πού «ὅλοι μαζί ὀνομάζονταν μέ τήν κοινή ὀνομασία 'Αρβανίτες». Πρέπει νά μάθει ὁ παραποιητής καί διαστρεβλωτής τῆς ἱστορίας καί τά 'Ελληνόπουλα, πώς δέν ὀνομάζονταν, ἀλλά **ἦσαν** 'Αρβανίτες, πού κατοικοῦσαν στήν Ρουμανία, Βουλγαρία καί Σερβία.

τό ἔχουν ὑπ' ὄψει οἱ ἐρευνητές οἱ ἀσχολούμενοι μέ τήν καταγωγή τῶν λεγόμενων Καραγκούνηδων, Κουτσόβλαχων κλπ πού μιλοῦν μιά γλώσσα μέ στοιχεῖα Λατινικά, Ρουμάνικα καί 'Αρβανίτικα. Νομίζω πώς πρόκειται γιά μιά παλινόστηση ἀπό τήν Δακία (Ρουμανία) αὐτῶν τῶν ἐποίκων τοῦ Τραϊανοῦ, μετά ἀπό αἰῶνες, μέ τήν φυσιολογική ἀλλοίωση, στήν γλώσσα, στόν χαρακτήρα, τά ἤθη τά ἔθιμα καί τίς ἐπιμιξίες μέ Δάκες ἐνδεχομένως.

'Ο ὅρος «Βλάχος» ἦταν ὑποτιμητικός καί ὑποδήλωνε ὄχι μόνο τόν ἀπό καταγωγῆς Βλάχο, ἀλλά καί τόν ἄνθρωπο πού δέν ἀσχολεῖται μέ τά κοινά, μέ τόν πόλεμο, τήν ληστεία, τήν μισθοφορία ἤ τίς τέχνες, ἀλλά μόνο καί ἀποκλειστικά μέ τήν κτηνοτροφία καί τήν βοσκή τῶν προβάτων.

Ἔτσι βλέπουμε τόν Καραϊσκάκη, ν' ἀποκαλεῖ «Βλάχο» τόν, καθόλα 'Αρβανίτη, Γκούρα = Πέτρα, ὅταν ἔμαθε πώς ἔπιασε καί κρατάει αἰχμάλωτο τό «λιοντάρι τῆς Ρούμελης» τόν 'Οδ. 'Αντροῦτσο.

Οἱ 'Αρβανίτες δέν ἔρχονταν σέ ἐπιμιξία μέ τούς Βλάχους, Καραγκούνηδες, ἤ Κουτσόβλαχους, παρά σέ σπάνιες περιπτώσεις, πέρα ἀπό τό γεγονός ὅτι στίς φλέβες αὐτῶν τῶν Κουτσόβλαχων, Καραγκούνηδων κλπ. καθώς φαίνεται, τρέχει καί 'Αρβανίτικο αἷμα.

'Η μακροχρόνια παραμονή τους στήν Δακία, ἡ ἀλλοίωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ καί πολεμικοῦ πνεύματός τους, ἡ διαφορετική γλώσσα τά διαφορετικά ἤθη καί ἔθιμα, τούς ἀπέτρεπαν ἀπό τέτοιες ἐπιμιξίες, πού τίς θεωροῦσαν ὑποτιμητικές.

ΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ «ΙΛΛΥΡΙΟΙ» ΣΕ «ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ» — ΑΛΒΑΝΙΤΕΣ — ΑΛΒΑΝΟΙ

Σήμερα ὅλοι σχεδόν οἱ ἱστορικοί καί ἐθνολόγοι, ἀποδέχονται τήν ἄποψη πώς οἱ 'Αλβανοί εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῶν παλιῶν 'Ιλλυριῶν καί καθώς καί ἐμεῖς εἴδαμε, οἱ ἀντίθετες γνῶμες δέν μποροῦν νά σταθοῦν. 'Αλλά πώς ἐπικράτησε τό ἐθνικό ὄνομα «'Αλβανοί», πού ἀντικατέστησε τό παλιό «'Ιλλυριοί» καί πότε ἔγινε τό καθένα ἀπ' αὐτά;

Τό πότε περίπου ἔπαψε νά ἀναφέρεται τό ὄνομα 'Ιλλυρία καί 'Ιλλυριοί, τό εἴδαμε. Τά ὀνόματα αὐτά ἀναφέρονται γιά τελευταία φορά τόν 7ο μ.Χ. αἰώνα στά «Miracula Sancti Demetrii» (Θαύματα τοῦ 'Αγ. Δημητρίου). Τά

ὀνόματα 'Αλβανοί, 'Αλβανῖται, 'Αρβανῖται, τά συναντᾶμε καθώς εἴπαμε στόν 11ο αἰώνα μέ ἀφορμή κάποιες στάσεις ἡγεμόνων ἤ Στρατηγῶν τῆς κεντρικῆς 'Αλβανίας κατά τῆς Κων/πολης. Εἴδαμε ἀκόμα πώς πόλη μέ τό ὄνομα 'Αλβανόπολις εἶχε επισημάνει ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος (Γ΄ 13, 23) ἀπό τό 150 μ.Χ. περίπου («'Αλβανῶν 'Αλβανόπολις»).

'Ο συσχετισμός αὐτῶν τῶν ντοκουμέντων μέ τήν ἀρχαία ἱστορία τόσο τῶν 'Ελλήνων, ὅσο καί τῶν 'Ιλλυριακῶν πόλεων καί τῆς κοινωνικοπολιτειακῆς τους δομῆς καί τῆς συνηθισμένης ἀλλαγῆς τῶν ἐθνικῶν ὀνομάτων τους (Πελασγοί, 'Αργεῖοι, Δαναοί, 'Αχαιοί κλπ), μᾶς ὁδηγεῖ στό ἑξῆς συμπέρασμα:

Μέ τήν Σλαυική εἰσβολή στά Βαλκάνια, ἡ Βόρεια 'Ιλλυρία χάνεται γιά τούς 'Ιλλυριούς. Γίνεται Σλαυική εἴτε ἐπειδή ἐξοντώθηκαν εἴτε ἐπειδή διώχτηκαν εἴτε ἐπειδή οἱ λίγοι πού τυχόν ἀπόμειναν, ἀφομοιώθηκαν ἀπό τήν μεγάλη Σλαυική μάζα.

Τά μέρη τῆς κεντρικῆς καί νότιας 'Αλβανίας διέσωσαν ἑστίες ἐλεύθερες ὅπου κατοίκησε συμπαγής 'Ιλλυρικός πληθυσμός. Ξέχωρα αὐτοί πού ἔζησαν στά βουνά κά σέ μέρη πού δέν ἐπεκτάθηκε ἡ Σλαυική μάζα. Πρέπει νά ὑποθέσουμε πώς ὁ ἀγώνας μεταξύ Σλαύων καί 'Ιλλυριῶν ἐπεκτάθηκε καί στήν Νότια 'Ελλάδα καί τήν Πελοπόννησο καί συνεχίστηκε μέ διακοπές μέχρι τόν 14ο αἰώνα.

'Ο 'Ιλλυρικός πληθυσμός ἀφοῦ ἀποκόπηκε ἀπό τόν κορμό τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας γιά ἕνα μεγάλο διάστημα 4 αἰώνων, καί τό μόνο μέλημά του ἦταν ἡ ἐπιβίωση, ἑπόμενο ἦταν νά παρουσιάσει μιά τρομερή πολιτιστική ὀπισθοδρόμηση. Τό παλιό γενικό 'Εθνικό ὄνομα «'Ιλλυριοί, πού ἦταν βασικά 'Ελληνικό, οὔτε στήν καλή ἐποχή δέν χρησιμοποιεῖτο ἀπό τούς ἴδιους τούς 'Ιλλυριούς. Κάθε πόλη καί κάθε φυλή προτιμοῦσε τό τοπικό της ὄνομα. Ἔτσι μέσα στή Σλαυική περικύκλωση πολλά ξεχάστηκαν· 'Η παιδεία ἦταν ἀνύπαρκτη καί διασωζόταν μόνον ὁ ἀτίθασος, ὑπερήφανος, ἀνυπόταχτος καί δυσαφομοίωτος χαρακτήρας τῶν 'Ιλλυριῶν καί ἡ κατά φάρες (Πατριές) φτιαγμένη κοινωνία τους, πού μαζί μέ τήν γλώσσα διασφάλιζαν τήν ἐπιβίωση τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ.

Στά 1048 καί 1078, ἡ πόλη τοῦ 'Αλβάνου τῆς κεντρικῆς 'Αλβανίας καθώς φαίνεται εἶχε ἀποκτήσει κάποια ἀξιόλογη δύναμη καί εἶχε ἐπεκτείνει τήν ἐπιρροή της στήν γύρω περιοχή. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί οἱ Στασιαστές Στρατηγοί ζητοῦν τήν βοήθεια τους. 'Η πράξη αὐτή εἶναι ἕνα εἶδος ἀναγνώρισης θά λέγαμε σήμερα, κάποιου ἡγετικοῦ ρόλου καί ἔξω ἀπό τά στενά ὅρια τῆς ἐπικράτειας τῆς νέας αὐτῆς πόλης-Κράτους. Καί μάλιστα φαίνεται πώς ἡ επιρροή της αὐξήθηκε σημαντικά στά κατοπινά χρόνια, ὥστε νά γίνει ἡ ἀδιαμφισβήτητη δύναμη ἀνάμεσα στούς ὁμόφυλούς της καί τελικά νά δώσει τό **ὄνομα** της σ' ὅλο τόν Λαό πού τά πανάρχαια χρόνια λεγόταν 'Ιλλυρικός. Τό φαι-

νόμενο αὐτό εἶναι πολύ συνηθισμένο στίς παλιές Ἑλληνικές πολιτείες καί στίς Ἰλλυρικές, ἀλλά καί στίς νεώτερες.

Ὅταν λέγαμε «Σουλιῶτες» δέν ἐννοούσαμε μόνο κάποιου χωριοῦ ἤ κάποιας πόλης μόνο τούς κατοίκους, ἀλλά ὅλων τῶν χωριῶν πού βρίσκονταν στήν ἐπιρροή τῶν Σουλιωτῶν. Ὅταν λέγαμε «Μολοσσοί» στήν ἀρχαιότητα δέν ἐννοούσαμε μόνο τή συγκεκριμμένη φυλή τῶν Μολοσσῶν, μά καί τούς Λαούς τῶν Μολοσσικῶν ἐπιρροῶν. Εἴδαμε ἄλλωσε πῶς ἀντιμετώπισαν παρόμοια φαινόμενα ὀνοματοδοσίας οἱ Ἰλλυριοί καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Ὀνοματοδότες λοιπόν τῶν νέων Ἰλλυριῶν, εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς πόλης Ἄλβανον καί κατ᾽ αὐτόν τόν τρόπο, ἔδωσαν καί στούς ὑπόλοιπους Ἰλλυριούς τήν νέα ὀνομασία. Σ᾽ αὐτό ἴσως νά συνέβαλαν περισσότερο οἱ ξένοι, πού ἔβλεπαν νά πρωτοστατεῖ αὐτή ἡ πόλη ἤ μᾶλλον οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς πόλης, δηλ. οἱ Ἀλβανοί καί ὀνόμαζαν Ἀλβανούς καί τούς ὑπόλοιπους. Αὐτό τό λέω ἐπειδή οἱ ἴδιοι οἱ Ἀλβανοί θά ἀντιδροῦσαν σέ μιά τέτοια ὀνοματοδοσία, γιατί ὁ ἐγωισμός καί ὁ τοπικισμός τους δέν τό ἐπέτρεπε. Εἶναι ἴδιον τῆς φυλῆς καί αὐτό. Πράγματι οἱ νεώτεροι Ἀλβανοί ἄλλαξαν καί αὐτό τό ὄνομα καί αὐτοαποκαλοῦνται Σκυπετάροι καί ἡ χώρα τους Σκυπερία.

«ΣΚΥΠΕΤΑΡΟΙ» — «ΣΚΥΠΕΡΙΑ»

Προφανῶς ἔγινε ὅ,τι καί μέ τούς ἀρχαίους Δωριεῖς, Ἴωνες καί Αἰολεῖς, πού κάποια στιγμή ἀνακάλυψαν ἕνα ὑπερφυλετικό κοινό ὄνομα, τό ὄνομα «Ἕλληνες». Ἡ ἴδια ἀκριβῶς ἀσάφεια ἐπικρατεῖ καί ἐδῶ καί κανείς δέν ξέρει πῶς ἐπικράτησε αὐτό τό ὄνομα. Σκύπ, σημαίνει Ἀετός καί ἐπομένως, Σκυπετάροι εἶναι οἱ Ἀετοί ἤ οἱ γιοί τῶν Ἀετῶν. Νομίζω πώς τό ὄνομα ξεκίνησε ἀπό τόν μεγαλύτερο Ἀλβανό ἥρωα τόν Σκεντέρπμεη, ἐν ἀγνοία βέβαια καί αὐτοῦ καθώς ἐν ἀγνοία τῶν Ὁμηρικῶν Ἑλλήνων καί τοῦ Ἀχιλλέα, ξεκίνησε τό κοινό ὄνομα «Ἕλληνες». *

Οἱ νέοι Ἀλβανοί, διατηροῦν τήν ἱερή ἀνάμνηση τοῦ ἥρωα πού ἀντιμετώπισε τούς δυό μεγαλύτερους Σουλτάνους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, χωρίς νά νικηθεῖ οὔτε μιά φορά. Οἱ Τελευταῖοι τῶν Πελασγῶν, οἱ Γκέκηδες, μέχρι τήν ἐποχή τοῦ '21 φοροῦσαν ἀπαραίτητα στόν ὦμο τους μαῦρο περιβραχιόνιο [10] σέ ἔνδειξη παντοτεινοῦ πένθους γιά τόν θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη. Ἡ σημαία τοῦ Σκεντέρμπεη εἶχε ἕναν δικέφαλο ἀετό καθώς καί ἡ

10. Κοντόσι-Ζουρντίν.

*Σύμφωνα μέ ἄλλη ἐκδοχή, τό ἐθνωνυμικό «Σκυπετάροι», προῆλθε ἀπό τήν Ἰταλική λέξη «Scippeto» = τουφέκι καί ἐπομένως, καταυτή τήν ἐκδοχή, Σκυπετάροι = τυφεκιοφόροι. Ἀξίζει πάντως νά ἐπισημάνουμε ὅτι τό ἐθνωνυμικό αὐτό εἶναι μεταγενέστερο τοῦ 14ου αἰώνα, ἀφοῦ εἶναι ἄγνωστο στούς Ἀρβανίτες πού ἐποίκησαν τόν Ν. Ἑλλαδικό χῶρο τόν αἰῶνα αὐτό.

σημερινή σημαία τῶν Ἀλβανῶν. Πιστεύω δηλαδή πώς δέν εἶναι καθόλου ἄσχετη ἡ νέα ὀνοματοδοσία «Σκυπετάροι»- Ἀετοί, μέ τόν Σκεντέρμπεη καί τόν δικέφαλο Ἀετό του. Ὁ Ἀετός εἶναι εἰδωλολατρικό ἔμβλημα καί θά ἐξετάσουμε πιό κάτω τήν καταγωγή τοῦ Βυζαντινοῦ δικέφαλου ἀετοῦ.

Ὅσον ἀφορά τώρα τό «Ἀλβανοί» καί «Ἀρβανίτες» καί τό θέμα ἄν ὑπάρχει κάποια οὐσιαστική διαφορά μεταξύ τους, πράγμα πού ἀπασχόλησε μερικούς ἐρευνητές, πιστεύω πώς οἱ Ἀρβανίτες διαφέρουν ἀπό τούς Ἀλβανίτες ἤ Ἀλβανούς, ὅσο τά «Ἀδέλφια» ἀπό τά «Ἀδέρφια», καί τούς Ἀδελφούς ἤ Ἀδερφούς.

Ὑπάρχει καί ἡ ὀνομασία Ἀρμπερί καί Ἀρμπερία πού σημαίνει τήν Ἀλβανία καί Ἀρμπερίστε πού σημαίνει τά Ἀρβανίτικα, τήν Ἀρβανίτικη γλώσσα. Δημιουργήθηκε θέμα περί τοῦ ἄν πρόκειται γιά τήν ἴδια ὀνομασία καί τόν ἴδιο Λαό ἤ μήπως ἄλλοι εἶναι οἱ Ἀλβανοί καί ἡ Ἀλβανία καί ἄλλοι εἶναι οἱ Ἀρβανίτες καί ἡ Ἀρμπερία. Ὁ Ἀταλιάτης πράγματι ἀναφέρει «Ἄλβανον» καί «Ἄρβανον», Ἀλβανοί καί «Ἀρβανῖται». Οἱ ἱστορικοί Pollo-Puto ἰσχυρίζονται πώς «ἡ λέξη «Ἀλβανοί» ἔχει ἱστορική... ἐνῶ ἡ λέξη «Ἀρβανῖται» γεωγραφική προέλευση» (σελ. 49).

Νομίζω πώς ὅλες αὐτές οἱ ὀνομασίες εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἴδιες. Τό Ἄλβανον εἶναι ἡ ἀρχαία Κελτική ὀνομασία πού σημαίνει ὕψωμα[11], λόφος καί πόλη τέτοια ὑπῆρχε καθώς μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος ἀπό τό 151 μ.Χ. Ἡ ἴδια πόλη ἀπό τούς ἴδιους τούς Ἰλλυριούς προφερόταν «Ἄρμπανον» ἤ γιά τήν ἀκρίβεια «Ἄρμπενι». Ἔχουμε δηλαδή τή συνηθισμένη τροπή τοῦ Λ σέ Ρ (ἀδέλφια, ἀδέρφια) καί τοῦ Β σέ ΜΠ, πού δέν χρειάζεται παραδείγματα.

Τό Ἄλβανον λοιπόν προφέρονταν Ἄρμπ-ν καί Ἄρμπ-νι πού σημαίνει τό Ἄλβανον. Τό (ι) εἶναι τό ἄρθρο πού ἕπεται τῆς λέξης στά Ἀρβανίτικα. Ἀρμπ-ρί εἶναι ἡ εὐρύτερη ἔκταση δηλαδή ὅλη ἡ χώρα πού περιλαμβάνει τούς Ἀρμπ-νίτες. Τό «Ἄρβανον» εἶναι πιό ἐξελιγμένη ἔκδοση τοῦ «Ἄρμπανον». Δηλαδή ἔχουμε «Ἄλβανον», στή συνέχεια «Ἄρμπανον» καί τέλος «Ἄρβανον» καί «Ἀλβανοί ἤ Ἀλβανῖται», Ἄρμπέν ἤ Ἀρμπανῖται καί τέλος Ἀρβανῖται. Οἱ Τοῦρκοι ἀποκαλοῦσαν τούς Ἀρβανίτες Ἀρναούτ ἤ Ἀρναβούτ, πού εἶναι παραφθορά καί... τούρκικη ἔκδοση τοῦ Ἀρβανίτ-ης.

«ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ»

Ἀπό τόν 11ο λοιπόν αἰώνα, οἱ παλιοί Ἰλλυριοί ἐμφανίζονταν μέ τήν νέα

---

11. Ὁ Κουπιτώρης ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ρίζα Αλβα-σημαινει το λευκο και οχι το υψηλό καθώς ὑποθέτω ἐγώ ἐδῶ. (Βλπ. «Ἀλβανικαί μελέται» 1879, σελ. 42). Βλεπε ὁμως τον Ρωμαΐκό λόφο Ἄλβα Λόγκα, τήν ἀρχαία Ἀλβανία τοῦ ὀρεινοῦ Καυκάσου, την Αλβιωνα κλπ.

ὀνομασία τους 'Αλβανοί, 'Αλβανίτες ἤ 'Αρβανίτες καί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στά Βαλκάνια, μετά ἀπό ἀφάνεια 4 περίπου αἰώνων. Οἱ Βυζαντινοί αὐτοκράτορες ἐλευθερώνουν τίς περισσότερες ἐπαρχίες τῆς νότιας 'Ιλλυρίας καί οἱ Σλαύοι ἐδραιώνονται στά βόρεια καί ἀνατολικά. Μετά τούς Σλαύους, ἔχουμε καί Βουλγάρικες ἐπιδρομές πού παίρνουν τέλος μέ τόν Βασίλειο τόν Βουλγαροκτόνο, ὁ ὁποῖος ἔχει, καθώς φαίνεται, στόν στρατό του πολλούς 'Αρβανίτες, γιατί τόν βλέπουμε νά φροντίζει ὥστε οἱ 'Αρβανίτες τῶν περιοχῶν πού καταστράφηκαν ἀπό τούς Βουλγάρους (Κρούγια, 'Ελμπασάν κλπ) νά κατέβουν καί νά ἐγκατασταθοῦν στήν γύρω ἀπό τόν 'Αῶο ποταμό περιοχή πού ἀπό τότε πῆρε τήν ὀνομασία «'Αρμπερί-α» (1021-22). (Μπίρη, «'Αρβανίτες οἱ Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ» σελ. 46).

Μέ τήν ἑνοποίηση ὅλης τῆς Βαλκανικῆς κάτω ἀπό τόν 'Οθωμανικό ζυγό, οἱ 'Αρβανίτες ἐξαπλώνονται σέ ὅλη τή Βαλκανική Χερσόνησο καί στή Μ. 'Ασία, ἐνῶ ἄλλοι, καθώς θά δοῦμε ἀναγκάζονται, γιά νά ξεφύγουν τήν Τούρκικη σκλαβιά, νά πάνε στή δύση καί νά γίνουν «Στρατιῶτες» δηλ. μισθοφόροι στίς δυτικές αὐλές καί κυρίως στή Βενετία. 'Αλλά συμπαγεῖς πληθυσμοί πέρασαν καί στά νησιά τοῦ 'Ιονίου, στήν κ. 'Ιταλία (Καλαυρία) καί Σικελία.

'Ο πρῶτος 'Αλβανός ἡγεμόνας πού ἀναφέρεται στά νέα χρόνια, δηλαδή μετά τόν 11ο αἰώνα, εἶναι ὁ Πρόγων (1190-1198). 'Από τούς σημαντικότερους τῶν ἑπομένων χρόνων θά ἀναφέρουμε τόν Γκίνο, τόν Δημήτριο ἤ μᾶλλον Δημήτρη (1206-1216) πού εἶναι πιά καί ὀνομάζεται ἀπό τόν πάπα 'Ινοκέντιο Γ' «Arbanesis princeps» δηλ. 'Αλβανός Πρίγκιπας. Στά κατοπινά χρόνια, ἔχουμε τίς Σταυροφορίες καί τίς ἐπεμβάσεις τῶν Φράγκων, Νορμανδῶν, Καταλανῶν κλπ. 'Η 'Αλβανία ὅπως καί ἡ 'Ελλάδα ὑφίσταται ἰδιαίτερα τίς συνέπειες τῆς Φράγκικης κατοχῆς καί μοιράζεται σέ Δουκάτα, Πριγκιπάτα καί Ρηγάτα, ὅπου πότε κυριαρχοῦν οἱ ξένοι καί πότε οἱ 'Αρβανίτες.

Ἤδη ὅμως ἀπό τό 1200, ἕνας 'Αρβανίτης τῆς Νότιας 'Ελλάδας ὁ περίφημος Λέων ὁ Σγουρός, γιός τοῦ κυβερνήτη τοῦ Ναυπλίου, προσπαθεῖ νά ἀντιμετωπίσει τούς Φράγκους, ἀλλά χωρίς ἐπιτυχία. Βλέποντας πώς χάνει τό παιγνίδι καί πώς οἱ Φράγκοι δέν εἶναι δυνατό νά ἀναχαιτιστοῦν, πηδάει ἔφιππος ἀπό τό φρούριο τοῦ 'Ακροκόρινθου καί συντρίβεται στά βράχια.

Δέν θά ἀναφερθῶ διεξοδικά στή δράση τῶν 'Αρβανιτῶν στήν περίοδο ἀπό τόν 11ο ως τόν 14ο αἰῶνα πού ἔχουμε τίς ὁμαδικές καθόδους τῶν 'Αρβανιτῶν στήν 'Ελλάδα. Εἶναι αὐτή ἡ περίοδος, μιά περίοδος, πού τήν χαρακτηρίζει ἡ προσπάθεια τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ νά διαδραματίσει κάποιον σημαντικό ρόλο στά Βαλκάνια, μέσα ἀπό τίς πατροπαράδοτες ἀνορθόδοξες διαδικασίες. Δηλαδή κάθε Φάρα, κάθε πόλη ἤ ὁμοσπονδία πασχίζει νά ἀνέλθει μόνη της καί τίς πιό πολλές φορές σέ βάρος τῶν ὁμοφύλων της, παρά τῶν ξένων κατακτητῶν ἤ γειτόνων. 'Η παρουσία τῶν Φράγκων στήν 'Ελλάδα καί

ἡ κατανομή τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου σέ κρατίδια, ρηγάτα καί πριγκιπάτα, εἶναι τό στοιχεῖο τους. Ἀρβανίτες θά δοῦμε σέ ὅλα σχεδόν τά πριγκιπάτα αὐτά[12]. Τήν ἐποχή ἄλλωστε αὐτή, ἡ Βυζαντινή αὐτοκρατορία ἔχει χάσει τόν ἔλεγχό της στόν Ἑλλαδικό χῶρο καί αὐτό ὅσο καί ἄν φαίνεται παράξενο, εἶναι ἀπαρχή ἀναγέννησης τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα ἀπό τίς δύσκολες συνθῆκες τῆς Φραγκοκρατίας.

Οἱ Ἕλληνες πού ὑπῆρχαν στόν Ἑλλαδικό χῶρο, τήν ἐποχή τῆς εἰσβολῆς τῶν Φράγκων, εἶχαν περιέλθει σέ τέτοια ἄθλια κατάσταση ἀπό τήν μακρόχρονη Βυζαντινή σκλαβιά, πού δέν ἀντιστάθηκαν οὔτε εἶχαν διάθεση νά ἀντισταθοῦν στούς Φράγκους. Οἱ Βυζαντινοί Ἀνατολίτες, εἶχαν καταντήσει τούς Ἕλληνες ἀνδράποδα. Γι' αὐτό εἶναι ἀνάγκη νά ἐξετάσουμε ἐδῶ ὄχι πιά τούς Ἀρβανίτες πού ἡ ἱστορία τους, τῶν χρόνων αὐτῶν, εἶναι ἀπό ἱστορικά ντοκουμέντα γνωστή, ἀλλά, τήν Ἑλλάδα καί τούς Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καί τίς σχέσεις τους μέ τό Βυζάντιο.

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Μετά τόν θάνατο τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἀνέβηκαν στό θρόνο, αὐτοκράτορες, πού δέν διαπνέονταν ἀπό τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα του, ἀλλά ἀπό τόν Χριστιανικό φανατισμό. Οἱ φανατισμένοι καί γιά γενιές καταπιεσμένοι Χριστιανοί (στήν πλειοψηφία Ἑβραῖοι τῆς Μ. Ἀσίας καί διασπορᾶς) καθώς καί οἱ Βάρβαροι νεοφώτιστοι, θέλησαν νά δείξουν στούς Ἕλληνες τό «φῶς τό ἀληθινόν» καί νά τούς ὁδηγήσουν στόν δρόμο τῆς σωτηρίας, πού περνᾶ μέσα ἀπό τόν μηδενισμό τῆς ζωῆς. Ξεχύθηκαν λοιπόν μέ τίς εὐλογίες τῆς Βυζαντινῆς ἐξουσίας νά «διδάξουν» τούς Ἕλληνες τίς ἀλήθειες τῆς νέας θρησκείας, καθώς αὐτοί τίς ἐννοοῦσαν. Τό πράγμα στήν ἀρχή εἶχε τήν κωμική του πλευρά, γιατί πράγματι ἦταν κωμικό, νά προσπαθοῦν οἱ ἀγράμματοι καί φανατισμένοι καλόγεροι τῆς Ἀνατολῆς, νά διδάξουν σοφία στούς Ἕλληνες τῶν χρόνων αὐτῶν.

Οἱ Ἕλληνες ἀντέδρασαν μέ εἰρωνία καί στήν συνέχεια μέ περιφρόνηση. Ὄχι πώς περιφρονοῦσαν τή νέα θρησκεία αὐτή καθ' αὐτή. Κάθε ἄλλο. Οἱ Ἕλληνες ἦταν Λαός ἀνεξίθρησκος καί καθόλου φανατισμένος. Σάν σκεπτικιστές καί ἐρευνητές πού ἦσαν, ἦταν ἀδιανόητο νά μήν ἐξετάσουν καί τά διδάγματα τῆς νέας θρησκείας. Αὐτό ἄλλωστε δείχνει καί ἡ ἀφιέρωση ἑνός βωμοῦ μέσα στήν Ἀθήνα, πού εἶχε τήν γνωστή ἐπιγραφή «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ» καί μέ ἀφορμή αὐτόν κήρυξε στήν Ἀθήνα ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

12. Ὁ σπουδαιότερος ἴσως ἀπ' αὐτούς εἶναι ὁ περίφημος Κάρλας Θώπιας ἤ Τόπιας.

'Αλλ' εἶναι διαφορετικό πράγμα νά ἐξετάζεις μέ ψύχραιμο καί κριτικό μάτι μιά νέα ἰδέα καί διαφορετικό νά στήν ἐπιβάλλουν καί μάλιστα ἄνθρωποι ἄξεστοι, ἀγράμματοι καί φανατισμένοι, πού νόμισαν πρός στιγμή, πώς ἀνακάλυψαν μέσα σ' ἕναν ἀσκό, ὅλες τίς ἀλήθειες καί ὅλα τά μυστικά τοῦ κόσμου, τή στιγμή πού ἐσύ καί μιά ἀτελείωτη σειρά σοφῶν προγόνων σου, ἀνάλωσες τή ζωή σου στήν ἔρευνα.

Οἱ Ἕλληνες δέν διανοήθηκαν ποτέ νά ἐπιβάλλουν τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις σέ ἄλλους Λαούς. Ποτέ δέν διανοήθηκαν νά «σώσουν» τούς ἄλλους ἀπό κάποια ἀνύπαρκτη ἀπώλεια, οὔτε νά τούς ἐπιβάλλουν τά δικά τους πρότυπα καί μοντέλλα. Μιά παρόμοια προσπάθεια θά προδίκαζε τήν ἀποτυχία καί τήν ἀδυναμία τῶν ἰδεῶν τους. Οἱ ἄλλοι Λαοί σάν ἔρχονταν σέ ἐπαφή μέ τούς Ἕλληνες καί τόν πολιτισμό τους, μόνοι τους ἀκολουθοῦσαν τά βήματά τους, χωρίς καμιά καταπίεση, χωρίς ἱερούς πολέμους καί προπαγάνδες προσηλυτισμοῦ. Γιά πρώτη φορά λοιπόν ἀντιμετώπιζαν τό φαινόμενο νά γίνεται βάναυση προσπάθεια προσυλητισμοῦ τους, ἀπό ἀγροίκους καί βαρβάρους ἀνατολίτες καί ἀντέδρασαν περιφρονητικά.

Μά οἱ φανατισμένοι αὐτοκράτορες καί τά νεοφώτιστα στίφη τῶν καλογέρων, ἦσαν ἀποφασισμένοι «νά σώσουν» τήν ψυχή τῶν 'Ελλήνων. Ἄρχισαν νά γκρεμίζουν τούς βωμούς καί τούς Ναούς, ὥστε νά μή τελοῦν τίς λατρεῖες τους οἱ Ἕλληνες. Προηγήθηκε ἡ ἀπαγόρευση τῶν 'Ελλήνων νά μπαίνουν στούς Ναούς τους. Ἄρχισαν οἱ διώξεις τῶν σχολῶν καί τῶν 'Ακαδημιῶν.

Ἦλθε καί ὁ Μέγας Θεοδόσιος (γιατί τόν ἀποκαλοῦμε καί ἐμεῖς Μέγα αὐτόν τόν ἀρχιδήμιο τῆς 'Ελληνικῆς φυλῆς καί τοῦ πολιτισμοῦ της;) καί ἄρχισαν οἱ ὁμαδικές ἐκτελέσεις ὅσων δέν ἀσπάζονταν τόν Χριστιανισμό. Στό στάδιο τῆς Καβάλας, ἔσφαξε περίπου 50.000 Ἕλληνες καί Ρωμαίους. 'Απαγόρεψε τούς 'Ολυμπιακούς 'Αγῶνες πού μέχρι τότε τελοῦνταν, μέ τό αἰτιολογικό ὅτι προάγουν τήν ἀρχαία λατρεία. Γκρέμισε τούς ὡραιότερους ναούς ὁ ἀγροῖκος αὐτός καί ἄφησε τίς ὀρδές τῶν καλογέρων του νά πετσοκόψουν τά ἀριστουργήματα τῆς ἀνεπανάληπτης ἀρχαιοελληνικῆς τέχνης. Ἔκοβαν τά κεφάλια τῶν ἀγαλμάτων καί τά πετοῦσαν στήν θάλασσα, αὐτοί οἱ φανατισμένοι φωτοσβέστες. Καί βλέπουμε σήμερα τά ἀπομεινάρια αὐτῆς τῆς ἀπαράμιλης τέχνης, χωρίς κεφάλια, χωρίς πόδια καί χέρια, καί εἶναι τόσο ὄμορφα καί τόσο ζωντανά μέ μιά ἀδιόρατη εἰρωνία καί περιφρόνηση γιά τούς δημίους τους, πού στή διάρκεια 1.000 χρόνων, δέν κατάφεραν νά ἀποτυπώσουν στό μάρμαρο ἤ στό σανίδι, παρά μερικά ἄψυχα, δυσκοίλια καί ἀποστεωμένα ἑβραϊκά γερόντια, οἱ δολοφόνοι τοῦ ὡραίου καί τοῦ Καλοῦ. Ἔλειωσαν τά κατάλευκα μάρμαρα τῶν Ναῶν καί τῶν ἀγαλμάτων καί τάκαναν ἀσβέστι γιά νά χτίσουν ἐκκλησάκια ἤ τάσπαζαν γιά νά τά χρησιμοποιήσουν σάν πέτρες ἄτεχνων ἐκκλησιῶν καί μοναστηριῶν. Γκρέμιζαν τούς Ναούς καί πάνω στά

ἐρείπια ἔχτιζαν τίς δικές τους ἐκκλησίες, μέ ἐκδικητική μανία καί μοιάζαν σάν ὑδροκέφαλοι νάνοι πού τυμβωρυχοῦν πάνω στό πτῶμα τοῦ γίγαντα Προμηθέα.

Αὐτά δέν εἶναι φανταστικές ὑποθέσεις καί τά πετσοκομένα ἀγάλματα πού οἱ Τοῦρκοι τά σεβάστηκαν, εἶναι ἀψευδεῖς μάρτυρες. Μάρτυρες εἶναι οἱ κολόνες καί τά ἀνάγλυφα μάρμαρα στίς παλαιοχριστιανικές ἐκλλησίες, σ' ὅλη τήν 'Ελλάδα. Σ' ὅποια παλαιοχριστιανική ἐκκλησία κι' ἄν πᾶς θά δεῖς στούς τοίχους της κομμάτια μάρμαρα καί σπασμένες κολόνες. Θά δεῖς κορμούς ἀγαλμάτων πού τάκαναν πέτρες νά ὀρθώσουν τίς ἐκκλησίες τους οἱ ἀνατολίτες χριστιανοί πού ἦλθαν στήν 'Ελλάδα νά ἐπιβάλλουν μ' αὐτόν τόν «Θεάρεστο» τρόπο τή θρησκεία τους.

Παρ' ὅλες τίς διώξεις, τό κλείσιμο τῶν 'Ακαδημιῶν, τῶν σχολῶν, τῶν 'Ολυμπιακῶν σταδίων, τῶν Μαντείων καί τήν καταστροφή τῶν βωμῶν καί τῶν ἱερῶν, οἱ Ἕλληνες δέν ἀσπάζονταν τήν Χριστιανική Θρησκεία καί ἦσαν οἱ μοναδικοί σ' ὅλη τήν αὐτοκρατορία πού εἶχαν δημιουργήσει προβλήματα στούς Βυζαντινούς αὐτοκράτορες καί τό Χριστιανικό 'Ιερατεῖο. 'Η 'Ελλάδα ὅμως ἔπρεπε νά γίνει χριστιανική γιά τή «Δόξα τοῦ 'Ιαχβέ» πάσει θυσία. **Ἔγινε τόπος —'Αναμορφωτήριο**! Οἱ στρατηγοί τοῦ Βυζαντίου πού στέλνονταν ἐκεῖ, δέν πληρώνονταν ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη καθώς καί οἱ ἄλλοι, ἀλλά ἀπό τίς φορολογίες πού ἔβαζε ὁ κάθε ἀνατολίτης στρατηγός στόν 'Ελληνικό Λαό καί πού ἦσαν ἀνεγξέλεκτες ἀπό τήν Κυβέρνηση (Παπαρηγόπουλος-Κορδάτος). Ἔτσι μέ τόν ἀποκλεισμό τῆς παιδείας, τῆς τέχνης, τῆς Λατρείας καί μέ τήν δυσβάσταχτη φτώχεια, γονάτισαν οἱ Ἕλληνες.

Γιά νά ἀποφύγουν περισσότερες διώξεις, ἐξευτελισμούς, ταλαιπωρίες καί ἐξορίες ἤ θανατώσεις, τελικά δέχτηκαν τή νέα θρησκεία, ἀλλά μέσα ἀπ' αὐτήν πέρασαν καί τίς παλιές τους λατρεῖες[13].

Ἔτσι μέχρι καί σήμερα παρά τούς ἀγῶνες τοῦ Πατριαρχῶν καί Δεσποτάδων, πού δέν εὐδοκίμησαν, γλεντάμε καί γιορτάζουμε τίς ἀποκρηές μέ τό Διονυσιακό ἀρχαῖο πνεῦμα. 'Ο 'Απόλλωνας ἔγινε Ἅη-Γιώργης, ὁ Ποσειδώνας ἔγινε Ἅη-Νικόλας, ἡ 'Αθηνᾶ ἔγινε Παρθένος Παναγία κλπ. Μά οἱ Χριστιανοί τῆς ἀνατολῆς, ἤξεραν πώς οἱ Ἕλληνες παραμένουν ξένοι κι ἀπόξενοι μέ τή θρησκεία τους καί πάντα εἶναι ἡ **μοναδική μή χριστιανική ἑστία** στήν Αὐτοκρατορία καί ἡ «ἰδιαίτερη» μεταχείρηση συνεχίζεται. Τόσο ἔντονη ἦταν ἡ ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς διαμάχης, ὥστε ἡ λέξη «Ἕλληνας» σήμαινε μέχρι τόν 10ο αἰώνα μ.Χ. ἄνθρωπος κακός, εἰδωλολάτρης, ἀντίχρηστος, ἄξιος γιά κάθε εἴδους τιμωρία. Κάτι μεταξύ διαβόλου καί ἀνθρώπου. *

Οἱ λέξεις καί οἱ φράσεις, «Μιαρός τις Ἕλλην», «Παμμίαρος Ἕλλην»

---

13. Μέ τήν προτροπή τῆς Εἰρήνης τῆς 'Αθηναίας.

Αὐτό δέν εἶναι σπάνιο φαινόμενο. Οἱ ἀπόγονοι τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου πού ξέμειναν στήν περιοχή ἀνάμεσα στό 'Αφγανιστάν καί Πακιστάν, μέ τό νά ἐπιμένουν νά διατηροῦν τήν παλιά τους λατρεία μέσα σέ ἕνα Μουσουλμανικό πέλαγος, ὀνομάσθηκαν «Καφίρ Καλάσσα», πού σημαίνει «Ἄπιστοι ἠλίθιοι».

«Σαρακηνός τις Ἕλλην, «ἐξωλέστατος Ἕλλην» «ἀνόσιος καί μυσαρός Ἕλλην» κλπ, ἦταν καθημερινῆς χρήσης στό Βυζάντιο. Χίλια χρόνια Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας πού θεωρήθηκε Ἑλληνική, δέν ἀναδείχτηκε οὔτε ἕνας Ἕλληνας στρατηγός[14]. Κι ὅταν λέω Ἕλληνας κυριολεχτῶ καί ἐννοῶ τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου.

Ἦταν δυνατό ἡ «Εὔανδρος» ἡ ἀντρογεννήτρα δηλαδή Ἑλλάδα νά μήν ἔβγαζε στρατηγούς; Σέ τέτοια κατάντια εἶχαν φέρει οἱ Βυζαντινοί τήν Ἑλλάδα, ὥστε μετά ἀπό αἰῶνες κατοικοῦσαν ἐδῶ ἐλάχιστοι ἄνθρωποι πού κι ἄν εἶχαν στίς φλέβες τους τό αἷμα τοῦ Περικλῆ καί τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Λεωνίδα, δέν εἶχαν ἴχνος ἀπό τό πνεῦμα, τό ἦθος καί τόν χαρακτήρα αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν. Ἡ Ἑλλάδα εἶχε γίνει χώρα μικροῦ λαουτζίκου πού στέναζε κάτω ἀπό τό βάρος τοῦ πιό σκληροῦ σατράπη πού τύχαινε νά στείλει ἡ Βυζαντινή ἐξουσία, γιατί μιά μετάθεση στήν Ἑλλάδα, σήμαινε μιά δυσμενῆ μετάθεση. Ποτέ δέν πάταγε στήν Ἑλλάδα αὐτοκράτορας. Μιά φορά μονάχα πέρασε ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος πού προσευχήθηκε στήν «Παναγία τήν Ἀθηνιώτισσα» καί αὐτή δέν ἦταν ἄλλη ἀπό τόν Παρθενῶνα τῆς Ἀκρόπολης. Αὐτό πού πρόσφερε στήν Ἑλλάδα μέ τήν περιοδεία του, οἱ ἱστορικοί μας τό θεωροῦν πολύ σημαντικό: Ἔχτισε λένε τόσες ἐκκλησίες καί τόσα Μοναστήρια... Καί γώ ἀγανακτισμένος ἀναλογίζομαι πώς κάθε φορά πού εἴχαμε τέτοιες «προσφορές», πρέπει νά θρηνῶ κι ἀπό ἕνα ἑλληνικό μνημεῖο, ἕνα ἄγαλμα μιά κολόνα, ἕναν ἐρειπωμένο Ναό.

Πέρα ἀπό τήν ψυχική καί πνευματική φθορά πού ὑπέβαλαν τούς Ἕλληνες οἱ Βυζαντινοί, τό χειρότερο ἀκόμα κακό ἦταν οἱ ἀναγκαστικές μετατοπίσεις τῶν πληθυσμῶν, γιά λόγους ἀμυντικῆς τακτικῆς, οἱ βαρβαρικές ἐπιδρομές καί ἡ ἐγκατάσταση τῶν Σλαύων καθώς καί οἱ ἀρρώστειες πανούκλας, οἱ σεισμοί καί ἄλλες φυσικές καταστροφές πού ἔγιναν τόν 5ο μ.Χ. αἰώνα, καί ἀποδεκάτισαν τούς Ἑλλαδικούς πληθυσμούς.

Αὐτό ἔδωσε ἀφορμή σέ μερικούς ἐρευνητές νά ὑποθέσουν ἐξαφάνιση τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀλλά δέν εἶναι καθόλου σωστό γιατί καί μετά τόν 5ο αἰώνα βλέπουμε τούς Ἕλληνες νά ἀντιδροῦν στόν ἐκχριστιανισμό καί οἱ μόνοι πού θά ἀντιδροῦσαν ἦσαν αὐτοί[15].

Σέ πεῖσμα ὅλων αὐτῶν ἡ Ἑλληνική φυλή καί τό Ἑλληνικό πνεῦμα ἐπέζησε. Οἱ Βυζαντινοί αὐτοκράτορες, ἀπό ἕνα σημεῖο καί πέρα, ἀναγκάστηκαν νά ἐγκαταλείψουν τήν Ρωμαϊκή γλώσσα καί νά ἐπισημοποιήσουν τήν Ἑλληνική. Λέω ἀναγκάστηκαν καί αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἐνῶ εἶναι πέρα

---

14. Γιά τήν ἀκρίβεια μέχρι τήν ἐποχή τῶν Καντακουζηνῶν.

15. Ἐνδέχεται νά ἦσαν Ἰλλυριοί, μά ἡ ὑπόθεση δέν ἀλλάζη δεδομένου ὅτι καθώς ἀναλύσαμε Ἕλληνες καί Ἰλλυριοί ἀνήκουν στήν ἴδια φυλετική ὁμοεθνία, καί ἡ Ἑλλάδα ἄλλωστε ἀπό τόν 4ο μ.Χ. αἰ. ἀποκαλεῖται «Ἰλλυρικόν θέμα».

γιά πέρα ψέμμα πώς τάχα αὐτοί οἱ μισέλληνες τοῦ Βυζαντίου υἱοθέτησαν τήν Ἑλληνική γλώσσα ἐπειδή ἦσαν Ἕλληνες ἤ ἐπειδή ἔνοιωθαν κάποια ἀγάπη γιά τούς Ἕλληνες, τήν Ἑλλάδα καί τόν πολιτισμό της. Αὐτοί θά ἤθελαν νά ἐξαφανίσουν τήν Ἑλλάδα ἀπό τόν χάρτη τους γιατί κατά τή γνώμη τους ἀποτελοῦσε τό ὄνειδος τοῦ δικοῦ τους πολιτισμοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἀποκαλοῦνταν κατά τήν Ἑβραϊκή ὁρολογία «Ἐθνικοί»[16], καί οἱ Ἑβραίοι πρωτοστάτησαν στήν ἑδραίωση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Ἀνατολή, Μ. Ἀσία, Συρία, Παλαιστίνη κλπ. Μά ἡ Βυζαντινή αὐτοκρατορία πού οὐσιαστικά ἦταν ἕνα Μωσαϊκό Ἀνατολικῶν Λαῶν, Μικρασιατῶν, Ἀρμενίων, Σύρων, Παλαιστινίων, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἑλλήνων καί πλῆθος ἄλλων κάτω ἀπό Ρωμαϊκή ἐπικυριαρχία, ἔφτασε κάποια στιγμή πού μόνο Ρωμαίους δέν εἶχε στούς κόλπους της. Οἱ Λαοί πού ἀπαρτίζανε τήν Βυζαντινή αὐτοκρατορία πάλι, μόνον Ρωμαϊκά δέν μιλοῦσαν καί ἦταν μεγάλο καί δυσεπίλυτο τό πρόβλημα αὐτό γιά τήν Βυζαντινή Διοίκηση. Δηλαδή τό νέο κράτος ἔπρεπε νά ἔχει μιά ἑνιαία γλώσσα καί ἡ Ρωμαϊκή δέν ἦταν καθόλου ἡ κατάλληλη γιατί μετά τό μοίρασμα τοῦ ἑνιαίου Ρωμαϊκοῦ κράτους σέ Ἀνατολικό καί Δυτικό, στό Ἀνατολικό, τό λεγόμενο Βυζαντινό, λιγόστεψαν πολύ οἱ Ρωμαῖοι. Ἦλθε λοιπόν κάποια στιγμή τό πλήρωμα τοῦ χρόνου καί οἱ Βυζαντινοί κυβερνῆτες, πού τόσα καί τόσα εἶχαν κάνει ἐνάντια στούς Ἕλληνες καί τόν πολιτισμό τους, ἀναγκάστηκαν νά θεσπίσουν ἐπίσημα σάν γλώσσα τοῦ κράτους τους, τήν Ἑλληνική καί αὐτό ἐπειδή ἀπό τούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους καί τούς χρόνους τῶν ἐπιγόνων καθώς καί τούς Ρωμαϊκούς, σέ ὅλα αὐτά τά μέρη πού ἀποτελοῦσαν πιά τή νέα Βυζαντινή αὐτοκρατορία, μιλοῦσαν οἱ Λαοί, ἐκτός ἀπό τίς τοπικές γλώσσες καί τά Ἑλληνικά πού εἶχαν πλέον γίνει ἀπό πολύ καιρό, ἡ **διεθνής γλώσσα** τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου.

Ἔτσι προκρίθηκε ἡ Ἑλληνική σάν ἐπίσημη γλώσσα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους σέ πείσμα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καί τῶν αὐλικῶν τους, τρεῖς ὁλόκληρους αἰῶνες μετά τήν ἵδρυση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τά χρόνια πέρασαν καί οἱ σοφοί τοῦ νέου κράτους γνῶστες τῆς Ἑλληνικῆς, ἄρχισαν νά μελετοῦν καί πάλι τούς ἀρχαίους Ἕλληνες καί νά γοητεύονται, τόσο βέβαια, ὅσο τούς ἐπέτρεπε τό θρησκευτικό τους πιστεύω. Καί αὐτό ἀπό τήν ἐποχή τῶν Κομνηνῶν.

Ἔτσι διασώθηκαν, ὅσα συγγράμματα ξέφυγαν τό κάψιμο ἀπό τούς φανατισμένους Χριστιανούς τῶν πρώτων Βυζαντινῶν χρόνων. Μαζί μέ τήν Ἑλληνική γλώσσα καί τό Ἑλληνικό πνεῦμα, ἔπαιρνε δικαιωματικά τή θέση του στό Βυζάντιο καί μποροῦμε νά ποῦμε πώς στίς δυό τελευταῖες ἑκατον-

---

16. «Ἐλοΐμ» στά Ἑβραϊκά, πού μπορεῖ νά σημαίνει «βάρβαροι», «ἀντίθεοι», «ἐχθροί τοῦ θεοῦ καί τοῦ Ἰσραήλ» κλπ. κλπ.

ταετηρίδες τοῦ βίου του, φάνηκε καθαρά αὐτή ἡ στροφή. Στά τελευταῖα μάλιστα χρόνια, ἔχουμε καί Αὐτοκράτορες πού προέρχονται ἀπό τόν Ἑλλαδικό χῶρο[17], ἔχουμε τήν ἀπώλεια τῶν Μεσανατολικῶν κτήσεων καί ἡ ἐπιρροή τῶν Λαῶν αὐτῶν καί τῆς νοοτροπίας τους σβήνει σιγά-σιγά. Ὅλο τό βάρος ἀλλά καί τό ἐνδιαφέρον ἐντοπίζεται στήν Ἑλλάδα.

Ὁ περίφημος σοφός τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Βυζαντίου, ὁ Πλήθων ἤ Γεμιστός, ἐπισημαίνει κι ὅλας στούς τελευταίους Παλαιολόγους, πώς τό μέλλον τῆς αὐτοκρατορίας δέν πρέπει νά τό στηρίξουμε στήν Ἀνατολή, ἀλλά στήν Ἑλλάδα, καί ὅτι ἡ Ἑλλάδα καί οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου θἆναι ἐκεῖνοι πού θ' ἀναστήσουν τήν παλιά Δόξα. Θεωρεῖ μάλιστα πώς στήν ἐποχή του ἡ Ἑλλάδα κατοικεῖται ἀποκλειστικά ἀπό Ἕλληνες καί σάν τέτοιους θεωρεῖ καί τούς Ἀρβανίτες πού τήν ἐποχή αὐτή ἔχουν ἔλθει ἤδη στήν Πελοπόννησο καί στή Στερεά καί ἔχουν λάβει ἐνεργό μέρος σ' ὅλες τίς ἐκφάνσεις τῆς πολιτικῆς, Πνευματικῆς καί Στρατιωτικῆς Ζωῆς τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Βενετοί εἶναι περιορισμένοι σέ ἐλάχιστα Φρούρια καί τό πλῆθος τῶν Ἀτσιγγάνων καί τῶν Ἑβραίων δέν εἶναι ὑπολογίσιμο.

Ὁ Πλήθων προχωράει καί πιό πέρα. Θέλει τήν **κατάργηση** τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καί τήν **ἀναβίωση** τῶν ἀρχαίων Λατρειῶν, πράγμα πού σήκωσε θύελλες διαμαρτυριῶν τῶν Πατριαρχῶν καί Δεσποτάδων τῆς Ἀνατολῆς, πού μετά τό θάνατό του πάσχιζαν νά κάψουν καί νά ἐξαφανίσουν τά βιβλία του. Αὐτό τό γεγονός ὅμως καί αὐτές τίς ἰδέες τοῦ Πλήθωνα, πρέπει νά τίς λάβουμε πολύ σοβαρά ὑπ' ὄψει μας γιά νά κατανοήσουμε τήν κατάσταση τῆς ἐποχῆς του, ἀλλά καί νά κατανοηθοῦν ὅσα μέχρι τώρα ἔχουμε πεῖ γιά τή φύση τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, καί τή σχέση του μέ τήν Ἑλλάδα καί τόν Ἑλληνισμό.

Πῶς ἐξηγεῖται νά κάνει ἀντιχριστιανικό κήρυγμα ὁ Πλήθων καί νά προπαγανδίζει τήν ἀνάσταση τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος; Εἶναι ἀφελές νά πιστεύουμε πώς ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου ἦσαν σάν τούς Ἀνατολίτες Χριστιανούς τοῦ Βυζαντίου καί μέσα σ' αὐτό τό ἀντίθετο πέλαγος, διακήρυσσε ἀντίθετα πράγματα ὁ Πλήθων. Ὁ Πλήθων εἶναι ἐκφραστής τῶν ἰδεῶν μιᾶς συντριπτικῆς Λαϊκῆς πλειοψηφίας πού τά κηρύγματά του τοῦ εἶναι γνωστά καί ἀγαπητά. Οἱ Ἕλληνες ἀρχίζουν νά **διαφοροποιοῦνται** ἀπό τούς Ἀνατολίτες τοῦ Βυζαντίου. Τό θρησκευτικό ζήτημα δέν εἶναι γι' αὐτούς ὅ,τι ἦταν γιά τούς Βυζαντινούς τῆς Ἀνατολῆς καί ἀποκτοῦν συνείδηση τῆς ἀνάγκης διαφοροποίησής τους ἀπό τούς Ἀνατολικούς λαούς τῆς παλιᾶς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέ τά κηρύγματα τοῦ Πλήθωνα. Οἱ Ἀρβανίτες πού ἔχουν ἔλθει στήν Πελοπόννησο δέν πάνε πίσω. Γι αὐτούς τά

17. Καντακουζηνοί καί παλαιολόγοι.

κηρύγματα τοῦ Πλήθωνα εἶναι πολύ σωστά καί ἀγαπητά. Δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τούς φανατισμένους Χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Ἀρβανίτης Λέων ὁ Σγουρός, δέν θά διστάσει νά τά βάλει μέ τόν Μητροπολίτη τῆς Ἀθήνας Μιχαήλ Ἀκομινάτο, οὔτε μέ τόν Μητροπολίτη Κορίνθου Νικόλαο πού τελικά τόν ἔπνιξε. Τέτοιες ἐνέργειες κατά Ἱεραρχῶν ἦταν ἀδιανόητες στό παλιό Βυζαντινό Κράτος.

Μετά τίς Σταυροφορίες καί τήν κάποια ἀνεξαρτοποίηση τῆς Ἑλλάδας καί τήν κάθοδο τῶν Ἀρβανιτῶν τά πράγματα ἀλλάζουν πολύ καί φτάνουμε στό σημεῖο ὥστε, ὄχι ἁπλῶς νά χάνουν τό κύρος τους καί τό κεφάλι τους οἱ Ἱεράρχες, ἀλλά κάι διακηρύσσονται ἐπίσημα ἀντιχριστιανικές καί εἰδωλολατρικές ἰδέες.

Τόσο πολύ διαδεδομένες ἦταν οἱ ἰδέες τοῦ Πλήθωνα καί τόσους ὀπαδούς ἀπόχτησε στήν Ἑλλάδα, ὥστε πολλοί ὑποθέτουν πώς ἄν δέν μεσολαβοῦσε ἡ Τούρκικη σκλαβιά, διέτρεχε ἄμεσο κίνδυνο νά ἐξαφανιστεῖ ἡ Χριστιανική Θρησκεία τουλάχιστον ἀπό τόν Ἑλλαδικό χῶρο. Οἱ ἰδέες τοῦ Πλήθωνα ἔφτασαν καί μέχρι τήν Ἰταλία ὅπου ὁ σοφός μαθητής του Πέτρος ὁ Καλαυρός[18], ἵδρυσε ἀκαδημία σέ βάσεις Ἀρχαιοελληνικές καί ὁ θαυμασμός γιά τόν Πλήθωνα ἔπαιρνε διαστάσεις πραγματικῆς λατρείας[19]. Μαθητής τοῦ Πλήθωνα ἦταν καί ὁ «Ἕλληνας Καρδινάλιος» ὁ Βησσαρίων καθώς καί πολλοί

18. Ἡ Καλαυρία ἀπό τόν 6ο μ.χ. αἰώνα (Σλαυικές ἐπιδρομές) εἶναι ἡ σημαντικότερη Ἀρβανίτικη ἀποικία στήν Ν. Ἰταλία.

19. Ὁ συνειδητός Ἀνθέλληνας Πατριάρχης Γεννάδιος, ὁ ἄνθρωπος πού ἀπό ἀντίδραση στόν Ἑλληνισμό κατάντησε Τουρκόφιλος καί μοιράστηκε μέ τόν Μωάμεθ τόν Πορθητή τήν ἐξουσία τῆς νέας τάξης πραγμάτων, μετά τήν πτώση τοῦ Βυζαντίου, φρόντισε μόλις ἀνῆλθε στόν Πατριαρχικό θρόνο, νά **κάψει** ὅλα τά βιβλία τοῦ Πλήθωνα καί ἔπεισε τόν Σουλτάνο πώς γιά νά τιθασεύσει τούς Ἕλληνες τῆς κυρίως Ἑλλάδας, ὥστε νά μή προσεταιριστοῦν τίς δυτικές δυνάμεις, ἕνας τρόπος ὑπῆρχε: Ἡ αὔξηση τῆς ἐξουσίας τοῦ Κλήρου. Πραγματικά ὁ Χριστιανικός κλῆρος ἀπόχτησε ἐπί Τουρκοκρατίας, ἐξουσίες πού δέν τίς εἶχε ἐπί τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων! Ἔτσι, ἐκεῖ πού ὁ Πλήθωνας δίδασκε τήν ἀποστροφή στίς ἀνατολικές Θρησκεῖες, Χριστιανισμό, Ἰουδαϊσμό καί Μουσουλμανισμό καί τήν στροφή στήν ἀρχαιότητα, ξάφνου μετά τήν ὑποταγή τοῦ Μωρηά καί τῆς Ἑλλάδας, ἐπικρατεῖ καί πάλι σκοτάδι καί ἐπικίνδυνο ξέκομμα τῶν Ἑλλήνων ἀπό τίς πατρογονικές τους ρίζες.

Ὁ Γενάδιος πέρα ἀπό τό αἰσχρό ἐκεῖνο, «κι ἄν μιλῶ Ἑλληνικά δέν εἶμαι Ἕλλην ἀλλά Χριστιανός», προπαγάνδισε καί τήν ὑποταγή στούς Τούρκους μέ ἐκεῖνο τό ἀνεπανάληπτο πού κράτησε ὥς τίς μέρες μας: «Πάσα ἐξουσία, ἐκ Θεοῦ ἐκπορεύεται». Ὁπότε οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νά εἶναι ἱκανοποιημένοι μέ τήν Τουρκική ἐξουσία καί ν᾿ ἀκονίζουν τήν Πίστη τους ἐναποθέτοντας στόν Θεό τήν ἀπελευθέρωσή τους. Εἶναι κρίμα πού γίνεται καί στίς μέρες μας ἀπόπειρα νά ἀποκατασταθεῖ αὐτός ὁ συνειδητός ἀνθέλληνας Πατριάρχης, πού ἔδωσε τήν χαριστική βολή στόν Ἑλληνισμό, τή στιγμή πού σάν τόν Φοίνικα ἀναγεννιῶταν ἀπό τήν τέφρα του. Γιά ὅλα τά ἐγκλήματα ὑπάρχει καί μιά δικαιολογία, μά γιά τό ἔγκλημα αὐτοῦ τοῦ σκοταδιστή ἀνθέλληνα δέν ὑπάρχη καμία!

ἄλλοι πού βγαίνοντας στήν Ἰταλία, διέδωσαν τήν ἀγάπη πρός τόν Ἀρχαιοελληνικό Πολιτισμό, τήν Τέχνη καί τόν Ἀνθρωπισμό του, πράγματα πού προετοίμασαν τή γνωστή μας «Ἀναγέννηση».

Ἡ Ἀναγέννηση δέν εἶναι ἔργο τῶν φανατικῶν Χριστιανῶν τοῦ Βυζαντίου, ἀλλά τῶν σοφῶν μαθητῶν τοῦ Πλήθωνα καί τῶν ἰδεῶν του, πού δέν ἦταν τίποτα ἄλλο ἀπό μιά στροφή, ἕνα βάπτισμα στά νάματα τοῦ Κλασσικοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού ἄνοιξε νέους πνευματικούς ὁρίζοντες στούς πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς Δύσης καί αὐτό ἄρχισε ἀπό τήν πατρίδα ὅπου ἔδρασαν καί δίδαξαν οἱ Ἑλληνολάτρες μαθητές τοῦ Πλήθωνα, δηλαδή τήν Ἰταλία. Ἀπό κεῖ ξεκινάνε οἱ Φιλοσοφικές ἀνησυχίες, ἡ ἀγάπη στήν Ποίηση καί στήν Τέχνη. Οἱ Ζωγράφοι καί οἱ Γλῦπτες, ξεφεύγουν ἀπό τίς βλοσυρές, ἀντιαισθητικές καί δυσκοίλιες Βυζαντινές μορφές καί ἀνάγουν κάθε μέτρο αἰσθητικῆς στά Ἀρχαιοελληνικά Κλασσικά πρότυπα. Ὅλο τό ἔργο τοῦ μεγάλου Μιχαήλ Ἀγγέλου, δέν εἶναι παρά μιά προσπάθεια νά συλλάβει καί νά πλησιάσει αὐτά τά πρότυπα. Στή σκυθρωπή καί ἀντιαισθητική εἰκόνα τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς ἀντιπαρατίθεται τό ἀρχαιοελληνικό φῶς καί ἡ χαρά τῆς ζωῆς, πού οἱ μισάνθρωποι καλόγεροι εἶχαν γιά αἰῶνες καταδικάσει[20].

Αὐτά ἦταν ἀνάγκη νά γραφοῦν ἔστω περιληπτικά καί σέ τύπο ὄχι ἱστορικῆς ἀλλ' ἁπλῆς ἀφηγηματικῆς διάθεσης, γιά νά κατανοηθεῖ τό κλίμα πού ἐπικρατοῦσε στά τελευταῖα χρόνια τοῦ Βυζαντίου καί τό ὁποῖο ἔχει ἀπόλυτη σχέση μέ ὅσα ἐκθέσαμε γιά τή σχέση τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους μέ τήν Ἑλλάδα καί τούς Ἕλληνες, τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τό ἀρχαιοελληνικό πνεῦμα.

Πέρα ἀπ' αὐτά, ἡ κίνηση αὐτή τῆς στροφῆς στόν ἀρχαιοκλασσικό πολιτισμό καί ἡ ἀποστροφή στόν Χριστιανισμό πού ξεκίνησε ἀκριβῶς στήν Ἑλλάδα καί ἀπό ἀνθρώπους πού κατοικοῦσαν σ' αὐτόν τόν χῶρο, εἶναι ἄμεση ἀπάντηση σέ ὅσους νόμισαν πώς μέ τήν πτώση τοῦ Βυζαντίου, σπάει κάθε συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, (Κορδάτος) καί πώς οἱ νέοι Ἕλληνες δέν ἔχουν καμία σχέση μέ τούς Ἀρχαίους Κλασσικούς (Φαλμεράυερ).

Τό Βυζάντιο δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τήν Ἑλλάδα παρά σχέση ἀπάνθρωπης ἐξάρτησης, ἀλλά ὁ Ἑλληνισμός τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου δέν μπορεῖ νά ἀγνοηθεῖ καί νά θεωρηθεῖ ἐξαφανισμένος. Ἡ ἀντίδραση του αὐτή στά τέλη τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας, ἀποδείχνει τοῦ λόγου τό ἀσφαλές. Οἱ Ἰλλυριοί δηλ. οἱ Ἀρβανίτες πού μαζί μέ αὐτούς ἔδωσαν τούς ἀγῶνες τους οἱ Ἕλληνες πού ἀπόμειναν σ' αὐτόν τόν τόπο, διατηροῦσαν στίς φλέβες τους γνήσιο αἷμα

---

20. Καί οἱ ἁγιογραφίες οἱ Βυζαντινές ἄλλωστε γίνονται ἄξιες λογου, μόνον μετά τούς Κομνηνούς, δηλ. ἀφ' ὅτου σταμάτησε ὁ διωγμός τοῦ Βυζαντίου κατά τῆς Ἑλλαδας καί ἀναγεννιέται ὁ Ἑλληνισμός. Στούς δύο τελευταίους αἰῶνες διακρίνονται ἡ Κρητικη καί Μακεδονική Σχολή, ὁ Θεοφάνης καί ὁ Πανσέληνος. Στά προηγούμενα χρόνια ὑπῆρχε σκοτάδι, πολύ σκοτάδι καί ἀνθελληνισμός...

῾Ελληνικό καί στό μυαλό καί στήν καρδιά τους τά ἰδανικά καί τόν χαρακτῆρα αὐτῶν πού δημιούργησαν Σαλαμίνες, Θερμοπύλες, ἀλλά καί Παρθενῶνες.

Οἱ ᾿Αρβανίτες, παρά τήν ἔλλειψη κάθε πολιτισμοῦ, παρά τό ὅτι πάντα ἦταν μιά νησίδα ἀνάμεσα σέ ἀλλόφυλα ἔθνη καί ἀντιμετώπισαν ὅλων τῶν εἰδῶν τίς εἰσβολές στά μετακλασσικά χρόνια, παράμειναν Λαός ἀτόφιος καί ἀνέπαφος ἀπό κάθε ξένη ἐπίδραση καί ἐπιρροή καί ἡ δομή τῆς κοινωνίας τους κατά φάρες καί πατριές μαζί μέ τόν σκληρό καί ἀνυπόταχτο χαρακτῆρα τους, ἐξασφάλισε τήν ἐπιβίωσή τους μέσα στούς αἰῶνες, πράγμα πού καί αὐτός ὁ Φαλμεράυερ ἀναγκάστηκε νά ὁμολογήσει καί νά παραδεχτεῖ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Α΄ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ ΠΡΙΝ ΤΟΝ 14ον ΑΙΩΝΑ

Τό πρόβλημα τῆς καθόδου τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Ἑλλάδα ἀπασχόλησε τούς ἱστοριοδίφες, πού δέν ἀρκέστηκαν στά ἱστορικά βεβαιωμένα ντοκουμέντα καί τίς πληροφορίες γιά τίς καθόδους τοῦ 14ου αἰώνα. Πολλοί θεώρησαν πώς οἱ Ἀρβανίτες εἶχαν κατεβεῖ σέ σημαντικό ἀριθμό, πολύ πρίν τήν γνωστή κάθοδο τοῦ 14ου αἰώνα. Ὁ Μεσαιωνοδίφης Σάθας μάλιστα ἔκανε μιά ὑπόθεση, πού δέν βρῆκε ὅμως ἀνταπόκριση, πώς οἱ λεγόμενοι Ἄβαρες πού ἀναφέρουν οἱ Βυζαντινοί Χρονικογράφοι, δέν εἶναι ἄλλοι ἀπό τούς Ἀρβανίτες. Ἔτσι τοποθετεῖ τήν πρώτη κάθοδο τῶν Ἀρβανιτῶν στόν 7ο αἰώνα. Καθώς εἴπαμε ἡ γνώμη αὐτή δέν βρῆκε ἀπήχηση.

Ἐγώ νομίζω πώς οἱ Ἄβαρες ἤ Ἄβαροι μέ τούς Ἀρβανίτες δέν ἔχουν καμμιά σχέση, ἀλλά παράλληλα πιστεύω πώς εἴχαμε πάντα Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα καί τόν 7ο καί πρίν τόν 7ο αἰώνα. Ἄς δοῦμε τά πράγματα μέ τή σειρα:

Οἱ Ἄβαρες εἶναι μιά φυλή πού ἐμφανίζεται τήν ἐποχή τῶν Βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν καί μάλιστα ἀναφέρεται ἀπό τούς χρονικογράφους πώς μιά πρεσβεία τους παρουσιάστηκε στόν Βυζαντινό αὐτοκράτορα λέγοντάς του πώς φάνηκε ὁ Ἀβαρικός Λαός, ὁ πιό ἀνδρεῖος τοῦ κόσμου καί πώς μποροῦσε νά στηριχθεῖ σ' αὐτούς ὁ αὐτοκράτορας. Ἐντύπωση προκάλεσε στούς Βυζαντινούς ἡ περίεργη καί προτότυπη ἀμφίεσή τους καί τά μακριά μαλλιά τους ποὖταν πλεγμένα σε Κοτσίδες. Αὐτή ἡ περιγραφή, ὄχι μόνο δέν ταιριάζει μέ τούς Ἀρβανίτες, ἀλλά καί κάτι ἄλλο ἀκόμα: Τήν ἐποχή αὐτή οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν Ρωμαῖοι ὑπήκοοι, δηλ. Βυζαντινοί ὑπήκοοι τοῦ «Ἰλλυριακοῦ θέματος» καί φυσικά γνωστοί στούς Βυζαντινογράφους. Ἀποκαλοῦνταν «Ρωμαῖοι».

Ὥστε αὐτοί οἱ Ἄβαρες δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τούς Ἀρβανίτες ἤ Ἰλλυριούς. Ὑπάρχει βέβαια τό ἐνδεχόμενο οἱ Βυζαντινοί χρονικογράφοι νά ἐννοοῦσαν Ἀρβανίτες καί νά ἔγραφαν Ἄβαρες, εἰδικά γι' αὐτούς τούς Ἄβαρες πού φαίνονται νά εἰσβάλλουν στήν Ἑλλάδα. Αὐτό τό στηρίζουν στήν

παρατήρηση πώς οἱ Χρονικογράφοι πολλές φορές ἔμπλεξαν τίς ἐθνικότητες τῶν διαφόρων Λαῶν.

Τό θέμα ὅμως εἶναι πώς τήν ἐποχή αὐτή οἱ 'Ιλλυριοί-'Αρβανίτες δέν διαχωρίζονταν ἀπό τούς Βυζαντινούς. Θεωροῦνταν δηλ. Βυζαντινοί καί ἐπομένως ἦταν ἀδιανόητο νά τούς ἐντάσουν οἱ Χρονικογράφοι στούς βαρβάρους. Βάρβαροι καί ἀπολίτιστοι φαίνονται —καί εἶναι ἄλλωστε— οἱ 'Αρβανίτες μετά τόν 11ο αἰώνα καί τήν μακρόχρονη ἀποκοπή τους ἀπό τό Βυζάντιο καί τή Σλαυική περικύκλωσή τους. Πῶς ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα, πώς 'Αρβανιτῶν παρουσία ἔχουμε στήν 'Ελλάδα πολύ πρίν τίς ὁμαδικές καθόδους τοῦ 14ου αἰώνα; Περίπου τό ἐξηγήσαμε λίγο πρίν. Πρίν τόν 6ο αἰώνα οἱ παλιοί 'Αρβανίτες δηλαδή οἱ 'Ιλλυριοί, ἦσαν ἐνταγμένοι στήν Βυζαντινή αὐτοκρατορία καί μάλιστα ἔδωσαν σ' αὐτήν στρατηγούς καί αὐτοκράτορες. 'Απ' ὅλη τη πανσπερμία τοῦ Βυζαντίου, οἱ 'Ιλλυριοί αἰσθάνονταν ἄμεση συγγένεια μέ τούς "Ελληνες. 'Η συγγένεια αὐτή καί ἡ ἄμεση ἐπαφή τους μέ τούς γειτονικούς "Ελληνες ἔδεσε περισσότερο τίς μοίρες τῶν δύο Λαῶν. Μέ ὅλους τούς ἄλλους Λαούς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, οἱ 'Ιλλυριοί ἦσαν θεόξενοι.* *(α) βλπ. σημείωση στό παράρτημα τοῦ παρόντος. (σελ. 511).

Τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τῶν 'Ιλλυριῶν καθώς καί πιό κάτω θά ἀποδείξουμε, ἦταν ὅμοιο καί πολύ πιό συγκεκριμένο κι ἀπό τῶν 'Ελλήνων καί ἡ ἀντίδρασή τους στόν ἐκχριστιανισμό παρόμοια. Οἱ Λατρεῖες τοῦ Πελασγικοῦ Πάνθεου κοινές, ἀλλά καί νωπές ἀκόμα.

Τόν Θεό οἱ ἀρβανίτες τόν λένε **περedi-a** = (ὁ) Θεός ἤ **"ίν ζώτ"**= ὁ Κύριός μας

Τήν Κυριακή τήν εἶπαν ἡμέρα τοῦ Δία δηλ. Ε' Dίελλ = ἡμέρα τοῦ "Ηλιου. Σ' ὅλη λοιπόν τήν διάρκεια τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἀπό τό 320 μέχρι τόν 6ο αἰώνα πού ἀποκόβεται ἡ 'Ιλλυρία ἀπό τόν κορμό τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, οἱ 'Ιλλυριοί, δηλ. οἱ παλιοί 'Αρβανίτες ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τούς "Ελληνες καί τόν 'Ελλαδικό χῶρο. Σάν Βυζαντινοί-Ρωμαῖοι πολίτες ἔχουν ὄχι μόνο σχέσεις ἄμεσης γειτονίας μέ τήν 'Ελλάδα, ἀλλά καί ἰδεολογικοθρησκευτική σύνδεση, σέ ἀντίθεση μέ τούς ἄλλους ἀνατολικούς λαούς τῆς αὐτοκρατορίας.

"Ερχονταν λοιπόν 'Αρβανίτες σ' αὐτή τήν περίοδο στήν 'Ελλάδα, ἀλλά ἔρχονταν σάν πολίτες τοῦ ἴδιου κράτους μέ πολλά κοινά χαρακτηριστικά (Θρησκεία, Γλῶσσα, ἴδια πολιτικά καί Διοικητικά καθήκοντα καί δικαιώματα) καί ὄχι ἔτσι καθώς ἦλθαν στόν 14ο αιώνα, δηλαδή ὁμαδικά, μέ γλῶσσα ὄχι 'Ελληνική καί ἀπολίτιστοι.

Στήν πρώτη περίπτωση, ἡ παρουσία 'Ιλλυριῶν-'Αρβανιτῶν στήν 'Ελλάδα δέν ἦταν κάτι τό ξεχωριστό, ἀλλά μιά φυσιολογική μετακίνηση μέσα στόν

κορμό τῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῶ στή δεύτερη περίπτωση τά πράγματα διαφέρουν.

Γιά νά κατανοήσουμε καλλίτερα τήν διαφορά αὐτή, ἄς θυμηθοῦμε τήν Πελασγική ἤ τήν Δωρική Κάθοδο ἀπό τή μιά μεριά καί τίς μεμονωμένες καθόδους, καθώς τοῦ Θησσέα, τοῦ Δαρδάνου καί Ἐριχθόνιου, τοῦ Ἀφείδαντα καί τῶν Ἀφειδαντινῶν, τῶν Κυψελίδων τοῦ Φόρβα τοῦ Κόρωνου καί τῶν Κορωνίδων κλπ.

Πιστεύω δηλαδή πώς μεταξύ Ἰλλυρίας καί Ἑλλάδας, πάντα ὑπῆρχε ἀνοιχτός διάδρομος ἀπό τά πανάρχαια χρόνια καί στήν περίοδο ἀπό τό 150 π.Χ. ὡς τό 600 μ.Χ. αὐτός ὁ διάδρομος θά πρέπει νά ἦταν σέ μεγαλύτερη κίνηση, ἀκριβῶς ἐπειδή δέν ὑπῆρχαν φραγμοί μεταξύ Ἰλλυρίας καί Ἑλλάδας, ἀκριβῶς ἐπειδή καί οἱ δυό χῶρες ἀνῆκαν στήν ἴδια αὐτοκρατορία καί οἱ μεταξύ τους διαφορές ὄχι μόνον ἦταν ἀσήμαντες, μά καί ἐπειδή Ἰλλυριοί καί Ἕλληνες ἰδεολογικοθρησκευτικά, ἦσαν ἀντίθετοι μέ ὅλους τούς ἄλλους Λαούς τῆς αὐτοκρατορίας.

Τόν 7ο μ.Χ. αἰώνα τώρα, μέ τήν εἰσβολή τῶν Σλαύων στήν Ἰλλυρία, καθώς ὑποστηρίζουν καί οἱ Ἀλβανοί ἱστορικοί Pollo – Puto, (σελ. 38), πολλοί Ἰλλυριοί κατέβηκαν στήν Νότια Ἑλλάδα καί στή Πελοπόννησο. Πρέπει νά κατανοήσουμε πώς οἱ Ἰλλυριοί αὐτοί τοῦ 7ου αἰώνα πού κατεβαίνουν στήν Ν. Ἑλλάδα, δέν ἔχουν ἀπό πολιτιστική ἄποψη, καμμιά σχέση μέ τούς ἀπογόνους τους τούς Ἀρβανίτες, πού κατεβαίνουν τόν 14ο αἰώνα, οἱ ὁποῖοι, μετά ἀπό 4 αἰώνων, ἀποκοπή ἀπό κάθε ἑστία πολιτισμοῦ, ἔρχονται ἐδῶ, φέρνοντας μαζί τους ὅ,τι περισώθηκε ἀπό τούς Ἰλλυριούς προγόνους τους: Τήν περηφάνειά τους καί τήν πατροπαράδοτη γλώσσας τους.

Ἀλλά καί λίγο πρίν τίς ὁμαδικές καθόδους τῶν Ἀρβανιτῶν, τόν 14ο αἰώνα, ἔχουμε μεμονωμένες ἀλλά δυναμικές παρουσίες Ἀρβανιτῶν στήν Ἑλλάδα. Ἐννοῶ τόν ἄρχοντα τοῦ Ναυπλίου τόν περίφημο Λέοντα Σγουρό, πού ἦταν σχεδόν ὁ μόνος πού ἀντιτάχθηκε καί ἀντιπαρατάχθηκε στούς Φράγκους καί εἴδαμε τό τραγικό του τέλος. Πρέπει ἀκόμα νά δοῦμε καί τό πνεῦμα ἀνεξαρτησίας τοῦ Σγουροῦ ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, πού εἶναι ἐνδεικτικό τῶν νέων ἀνέμων πού φύσηξαν στήν Ἑλλάδα, τά τελευταῖα χρόνια τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ὑπάρχει ἄλλη μιά Ἀρβανίτικη οἰκογένεια, πού ἀναδείχνει Στρατηγούς καί Ναυάρχους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, τά τελευταῖα της χρόνια. Εἶναι ἡ οἰκογένεια, ἤ μᾶλλον γιά νά ἀκριβολογοῦμε, μιᾶς καί πρόκειται γιά Ἀρβανίτες, ἡ Φάρα τῶν Βρανάδων[21].

---

21. Μαριανός Βρανᾶς: Στρατηγός τοῦ Κωνσταντίνου Θ´ τοῦ μονομάχου.
Νικόλαος Βρανᾶς:
Μιχαήλ Βρανᾶς : Στρατηγός τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ

Γιά νά ἐπανέλθουμε στούς Σγουρούς καί εἰδικά στόν Λέοντα τόν Σγουρό, τήν ἐποχή πού προηγήθηκε τῆς Φραγκοκρατίας καί μετά ἀπ' αὐτήν, στήν Ἑλλάδα ἐπικρατοῦσε ἕνα καθεστώς ἀπό μικροηγεμονίες. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς φαίνεται νά εἶναι Ἀρβανίτες. Ὅταν μπῆκαν στήν Πελοπόννησο οἱ Φράγκοι καί Ἑνετοί, στήν Κόρινθο καί τό Ναύπλιο ἡγεμονεύει ὁ Λέων Σγουρός καί στήν Μεσσηνία οἱ Βρανάδες. Στήν Πελοπόννησο τήν ἐποχή αὐτή συναντᾶμε καί Ἀρβανίτικα τοπωνύμια, καθώς τόν ἐλαιώνα τοῦ Κούνδουρου ἔξω ἀπό τήν Μεθώνη, πού πρέπει νά τόν διαβάσουμε σάν Κούντουρα.

Στήν Ἀρκαδία συναντᾶμε τό ὀχυρό τῶν Σκόρτων, πού πρέπει νά τό διαβάσουμε Σκούρτων[22] καί πού τό ὑπερασπίστηκε «ὁ γεναῖος Δοξαπατρής Βουτζαρᾶς». (Παπαρηγόπ. Τ.Ε΄ σελ. 19). Εἶναι φανερό πώς ὄχι μόνο ἡ τοποθεσία τῶν Σκόρτων ἤ Σκούρτων εἶναι Ἀρβανίτικη, ἀλλά καί τό ὄνομα τοῦ Βουτζαρᾶ, πού εἶναι κατά πάσα πιθανότητα ἴδιο μέ τό ὄνομα Μπότζαρης. Δηλαδή σ' αὐτόν τόν παλιό Δοξαπατρῆ Βουτζαρᾶ ἀναγνωρίζουμε μέ ἐπιφύλαξη κάποιον πρόγονο τῆς φάρας τῶν Μποτσαραίων[23].

Τήν ἴδια ἐποχή στήν κεντρική Ἑλλάδα ἕνας δραστήριος Βυζαντινός ἡγεμόνας ἱδρύει τό Δεσποτάτο τῆς Ἑλλάδος μέ προτεύουσα τήν Ἄρτα. Εἶναι ὁ Μιχαήλ Ἄγγελος Κομνηνός, πού συνεργάζεται στενά μέ τόν Λέοντα τόν Σγουρό καί τόν ἡγεμόνα τῶν Ἀλβανῶν Δημήτριο. Ξαναθυμίζουμε ἐδῶ πώς «Ἀλβανοί» λέγονταν οἱ Ἰλλυριοί τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀλβάνου ἤ Ἀρβάνου, πού διαδραμάτισαν τήν ἐποχή αὐτή ρόλο ἀξιόλογο, ὥστε καί οἱ ἄλλοι ὁμόφυλοί τους νά ὀνομαστοῦν Ἀλβανοί ἤ Ἀρβανίτες. Ὁ Δεσπότης λοιπόν Μιχάλης Ἄγγελος Κομνηνός, ὁ Δημήτριος καί ὁ Λέων Σγουρός, ἔχουν σχηματίσει ἕναν ἄξονα καί προσπαθοῦν νά ἐλευθερώσουν τήν Ἑλλάδα ἀπό τούς Φράγκους. Ἄν ὁ Μιχαήλ Κομνηνός[24] δέν εἶναι Ἀρβανίτης, τότε βλέπουμε πώς οἱ

Γεώργιος Βρανᾶς: Στρατηγός κι αὐτός τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ
Δημήτριος Βρανᾶς:
Ἀλέξιος Βρανᾶς: Στρατηγός τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου.
Ἰωάννης Βρανᾶς: Στρατηγός, Διοικητής τοῦ Δυρραχίου.
Θεόδωρος Βρανᾶς:

22. Σκούρτα = χαμηλά, Σκούρτ = κοντός. Καί ἡ τοποθεσία ἐπιβεβαιώνει τό ἀρβανίτικο ἐπίθετο.

23. Γιά τόν ὑπερασπιστή τῶν Σκούρτων Βουτζαρᾶ γράφτηκαν πολλά λαϊκά τραγούδια. Τό Δόξα — Πατρίς, προφανῶς εἶναι ψευδώνυμο Ἑλληνικό τοῦ Βουτζαρᾶ, πού δείχνει τό ἡρωϊκό καί πατριωτικό του πνεῦμα. Τό πραγματικό Ἀρβανίτικο ὄνομά του πρέπει νά εἶναι Δούσιας Βουτσαρᾶς.

24. Ὁ Ἀρβανίτης στρατηγός πού ἀναφέρεται τόν 11ον αἰῶνα ἀπό τήν Ἄννα Κομνηνή σάν Κομισκόρτης, ἀναγνωρίστηκε (Σάθας - Μπίρης) σάν Κομνίν Σκούρτης = Κομνηνός Κοντός. Στήν Βοιωτία ὑπάρχουν ἐπίθετα Κομίνης πού ἐνδεχομένως νά εἶναι ἡ ἀρβανίτικη ἔκδοχή τοῦ Κομνηνός. Βλπ. καί σημ. (β) στό παράρτημα τοῦ παρόντος.

Ἕλληνες μέ τούς Ἀρβανίτες, τήν ἐποχή αὐτή θεωροῦνται ὄχι ἁπλά σύμμαχοι μά δέν φαίνεται ἀπό πουθενά κάποια διάκριση μεταξύ τους.

Ὁ Κορδάτος δέν ἔχει καθόλου καλή γνώμη γιά τόν Λέοντα Σγουρό ἀλλ' οὔτε καί τόν Μιχαήλ Ἄγγελο Κομνηνό πού ἵδρυσε τό «Δεσποτάτο τῆς Ἑλλάδος» καί ἦλθε σέ ρίξη μέ τό ἄλλο ἀνεξάρτητο καί ἐλεύθερο Δεσποτάτο, τήν λεγόμενη αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας, μετά τήν ἅλωση τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπό τούς Φράγκους. Τούς θεωρεῖ τυχοδιῶχτες καί εἰδικά τόν Σγουρό σάν στυγνό Φεουδάρχη ἐκμεταλλευτή τῶν φτωχῶν. Καί εἶναι μέν ἀλήθεια πώς ὁ Σγουρός ἦταν ὑπερβολικά σκληρός καί δέν δίστασε νά τά βάλει μέ τόν Μιχαήλ Ἀκομινάτο τῆς Ἀθήνας, καί νά πνίξει τόν Νικόλαο, Μητροπολίτη τῆς Κορίνθου, μά εἶναι ἄδικοι οἱ χαρακτηρισμοί τοῦ Κορδάτου, γιά δῆθεν λιποψυχία ἔναντι τῶν Φράγκων καί Καταλανῶν, τοῦ Σγουροῦ. Οἱ ἀγῶνες του κατά τῶν Φράγκων, ἡ ἰδέα του νά σχηματίσει ἄξονα μέ τόν Δημήτριο τῆς Ἀλβανίας καί τόν Μιχαήλ Κομνηνό πού εἶχε ἱδρύσει τό Δεσποτάτο τῆς Ἑλλάδος, ἡ τάση καί τῶν τριῶν νά ρίξουν τό βάρος στήν Ἑλλάδα καί νά ἀνεξαρτοποιηθοῦν ἀπό τό Βυζάντιο καί ἡ ρίξη τους μέ τήν αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας καί τέλος ὁ ἡρωικός καί τραγικός του θάνατος, πρέπει νά ἐκτιμηθοῦν κάπως διαφορετικά. Πρέπει στήν περίπτωση αὐτή νά δοῦμε τήν τάση τῶν Ἑλλαδιτῶν τήν ἐποχή αὐτή, πού εἶναι «Διάστασις ἐν τῇ ἑνότητι» μέ τό Βυζάντιο. Δέν εἶναι τυχαῖο πού ὁ Μιχαήλ Κομνηνός ὀνομάζει τό Δεσποτάτο του, «Δεσποτάτο τῆς Ἑλλάδος», οὔτε τό ὅτι ὁ Σγουρός στούς τσακωμούς του μέ τόν Ἀκομινάτο, πού παραθέτει καί ὁ Κορδάτος, ὀνομάζει τόν ἑαυτό του «Ἕλληνα» καί ὄχι «Ρωμαῖο» ἤ Βυζαντινό. Μέ ἄλλα λόγια, γιά νά κρίνουμε τούς ἄντρες καί τή δράση τους στήν ἐποχή αὐτή, πρέπει νά λάβουμε ὑπ' ὄψει τό πνεῦμα **ἀνεξαρτοποίησης** τῆς Ἑλλάδας ἔναντι τοῦ Βυζαντίου ἤ στήν καλλίτερη ἔκφραση τήν τάση τῶν Ἑλλαδιτῶν, νά πρωτοστατήσουν μέσα στόν κορμό τῆς αὐτοκρατορίας σέ μιά στιγμή πού ἔχει ἀρχίσει ἡ κάμψη καί ἡ γενικότερη παρακμή της. Πραγματικά, μετά τήν Φραγκοκρατία, ἡ Ἑλλάδα πρωτοστατεῖ στό Βυζάντιο καί γιά πρώτη φορά ἔχουμε αὐτοκράτορες **ΚΑΙ** ἀπό τήν Ἑλλάδα. Εἶναι οἱ Καντακουζηνοί καί οἱ Παλαιολόγοι.

Καί ὁ Γ. Χατζιδάκις θεωρεῖ πώς τό Βυζάντιο ἀποκτᾶ Ἑλληνική συνείδηση μετά τούς Κομνηνούς: «Ἀλλ' ἴσα-ἴσα τοιαύτη συνείδησις (Ἑλληνική), ἦτο πάντως ξένη τοῖς Βυζαντινοῖς σχεδόν μέχρι τῶν Κομνηνῶν καί τότε δέ πάλιν ὀλίγοις κατέστη μόνον αἰσθητή» (Περιοδικό «Ἑβδομάς» 1884 σελ. 4). (γ)

Εἶναι φανερό βέβαια πώς ἀπό τούς Κομνηνούς ἀρχίζει μιά στροφή καί μιά ἀγάπη γιά τήν Ἑλλάδα ἤ μᾶλλον γιά νά ἀκριβολογοῦμε, γιά τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, πού οἱ προοδευτικοί Βυζαντινοί ἀρχίζουν νά μελετοῦν, ποτισμένοι βέβαια μέχρι τό κόκκαλο μέ τίς χριστιανικές ἰδέες 700 ἐτῶν. Πέρα ἀπό τήν ἀγάπη αὐτή τή Πλατωνική τῶν προοδευτικῶν Βυζαντινῶν, ἐγώ βλέπω πώς κατά τήν διάρκεια τῆς Φραγκοκρατίας καί μετά ἀπ' αὐτήν οἱ Ἕλληνες προσ-

(γ) Βλπ. σημ. στό παράρτημα τοῦ παρόντος.

πάθησαν νά πάρουν —καί πῆραν— τά ἡνία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους στά χέρια τους καί προχώρησαν πάρα πολύ καί ἀποφασιστικά, ἀφοῦ ἔφτασαν στό σημεῖο, μέ τόν Πλήθωνα τόν Γεμιστό, νά ἀμφισβητήσουν κάθε ἐξωελληνικό παράγοντα ὡς καί αὐτήν τήν Χριστιανική θρησκεία. Ἀπό τότε ἐγώ μετράω τόν νεώτερο Ἑλληνισμό καί ἀπό τότε μετράω τό Βυζάντιο σάν «Ἑλληνικό». Στούς ἀγῶνες αὐτούς οἱ Ἕλληνες εἶχαν σύμμαχους τούς Ἀρβανίτες γιά νά μή πῶ πώς ἐκεῖνοι πού ἐπωμίστηκαν αὐτόν τόν ἀγῶνα, κατά τῶν «Ἀνατολικῶν» τοῦ Βυζαντίου, κατά τῶν Φράγκων καί κατά τῶν Τούρκων, ἦσαν οἱ Ἀρβανίτες. Αὐτό θά τό διαπιστώσουμε ἀπό τά ἱστορικά ντοκουμέντα ἔτσι ἀκριβῶς καθώς εἶναι στριμωγμένα μέσα στά ἱστορικά μελετήματα αὐτῶν τῶν ἴδιων τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν πού ὑποτιμοῦν τήν Ἀρβανίτικη συνεισφορά στόν νεώτερο Ἑλληνισμό.

Κάτω ἀπ' αὐτό τό πρῖσμα πρέπει νά δοῦμε καί τόν Λέοντα τόν Σγουρό καί νά κατανοήσουμε τή δράση του καί τούς στόχους του. Οἱ Μητροπολίτες καί γενικά ὁ κλῆρος, τοῦ κήρυξε ἀμείλικτο λασποπόλεμο καί «μιαρό» τόν ἀνέβαζαν, «δυνάστη» καί «βδελυρό» τόν κατέβαζαν. Ὑποτίθεται πώς αὐτά τά ἔλεγε ὁ Λαός. Μά ἐγώ πίσω ἀπό τόν Λαό βλέπω τόν κλῆρο πού διέκρινε στό πρόσωπο τοῦ Σγουροῦ ἕναν ἀδίστακτο ἀντίπαλο, πού ἔπνιξε κιόλας ἕναν Δεσπότη. Νά ἡ αἰτία τοῦ ὑβρεολόγιου! Ὁ Λαός οὔτε ἤξερε τί σημαίνει «βδελυρός» καί «μιαρός» τήν ἐποχή αὐτή.

Ὁ μεγάλος βάρδος καί πολεμιστής τοῦ 16ου αἰώνα ὁ Μανώλης Μπλέσης ἡ εὐγενική καί ἀνδρεία αὐτή ψυχή, ὑπερηφανευόταν πώς κατάγεται ἀπό τόν Λέοντα τόν Σγουρό καί αὐτό δείχνει πώς ἡ ἀνάμνηση τοῦ Σγουροῦ στό Λαό, δέν ἦταν τέτοια πού μᾶς τήν παρουσιάζουν οἱ καταδιωγμένοι ἀπ' αὐτόν Πατέρες.

Μελετῶντας τήν ἱστορία τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς Φραγκοκρατίας, βλέπω καί μερικά Ἀρβανίτικα ὀνόματα ἀνάμεσα στούς Ἑνετούς Τυχοδιῶχτες τοῦ μεγάλου τυχοδιώχτη Μαρίνου Α΄ Σανούτου, πού στά 1207 κατέβηκε στό Αἰγαῖο καί χωρίς καμιά ἀντίσταση κατέκτησε τά περισσότερα νησιά (17 γιά τήν ἀκρίβεια), ἔχοντας μαζί του ἕνα τσοῦρμο γεναίους τυχοδιῶχτες φίλους του, πού μάλιστα τούς μοίρασε καί ἀπό ἕνα νησί.

Ἀνάμεσα σ' αὐτούς διέκρινα τούς ἀδελφούς Ἀνδρέα καί Ἱερεμία Γίζα πού ἔγιναν ἡγεμόνες τῆς Μυκόνου καί τόν Ἰάκωβο Α΄ Βαρότζη πού ἔγινε ἡγεμόνας τῆς Σαντορίνης (Θήρας) (Παπαρηγόπουλος Τ. Ε΄, σελ. 24). Τό ὄνομα Γίζας εἶναι τό Ἀρβανίτικο Γκίζας καί τό Βαρότσης τό Ἀρβανίτικο Μπαρότσης. Εἶναι πολύ λογικό ὁ τυχοδιώχτης Μᾶρκος Σανοῦτος νά ἔχει μισθοφόρους τυχοδιῶκτες ἀπό τήν κοντινή Ἀλβανία[25].

---

25. Πολλοί Ἀρβανίτες διακρίθηκαν στήν Βενετική Δημοκρατία.

Δυό αἰῶνες ἀργότερα, μέ τήν εἰσβολή τῶν Τούρκων, οἱ 'Ενετοί θά στηρίξουν καί θά διασώσουν τήν Γαληνότατη Δημοκρατία τους, χάρις στούς 'Αρβανίτες μισθοφόρους πού ὀνομάστηκαν «Στρατιῶτες». Γενικά δέν πρέπει νά ἐκπλαγοῦμε ἄν δοῦμε 'Αρβανίτες, στήν 'Ελλάδα, στήν 'Ιταλία, στήν Τουρκία, στήν Ρουμανία ἤ καί στήν Γαλία ἀκόμα νά διακρίνονται. Στή Γαλλία τοῦ Ναπολέοντος ὑπῆρχε ὁλόκληρη Λεγεῶνα 'Αλβανῶν, πού θαυμάζονταν ἰδιαίτερα ἀπό τόν Ναπολέοντα.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στούς Γκίζα καί Μπαρότση ἤ ἐπί τό 'Ελληνικότερον Γίζα καί Βαρότση, ὑποθέτω πώς ὁ μεγάλος Ζωγράφος —ὁ μεγαλύτερος ἴσως— τῆς νεώτερης 'Ελλάδας, ὁ Νικόλαος Γύζης, ἐνδέχεται νά κατάγεται ἀπ' αὐτήν τήν φάρα τῶν Γκίζα. Παρατηρεῖστε πώς ἡ ὁμώνυμη συνοικία τῶν 'Αθηνῶν, γράφεται μέν Γύζη, ἀλλά ἀπό τόν Λαό προφέρεται Γκύζη. (Βλέπε καί Γκιζιώτης).

Γιά τόν Λέοντα τόν Σγουρό, ὁ Π. Καρολίδης στήν ὑποσημείωση (1) τῆς σελ. 247, τόμ Ε΄ τῆς «'Ιστορίας τοῦ 'Ελληνικοῦ Ἔθνους»τοῦ Παπαρηγόπουλου, λέει πώς τό ὄνομα εἶναι 'Αλβανικό, ἀργότερα θά τό δοῦμε σάν Σγουρός, στό ὄνομα τοῦ Μαυρίκιου Μπούα Σγουροῦ, ἀλλά καί σάν Σκούρας, ὄνομα πού τό μνημονεύει ὁ Χαλκοκονδύλης. 'Από τό ὄνομα Σγοῦρος καί τό «'Ελληνικῶς πως τετονισμένον», Σγουρός, παράγεται καί τό ὄνομα Σκυρός, λέει ὁ Καρολίδης, πού τό συναντάμε στούς 'Ελληνοαλβανούς τῆς Σικελίας.

Ὅλοι αὐτοί οἱ ἡγεμόνες 'Αρβανίτες τῆς 'Ελλάδας πού διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στήν ἐποχή τῆς Φραγκοκρατίας (Βρανάδες, Σγουροί, Βότζαρης, Δόξας κλπ.), καθώς καί οἱ τοπωνυμίες πού μᾶς παραδόθηκαν (Σκόρτα, - Σκοῦρτα, Κούνδουρον, - Κούντουρα), δηλώνουν, 'Αρβανίτικη παρουσία πολύ πρίν τίς ὁμαδικές καθόδους τοῦ 14ου αἰώνα καί ἐπαληθεύουν τήν ὑπόθεσή μας περί συνεχοῦς καί ἀσταμάτητης ἐπικοινωνίας καί καθόδου 'Αρβανιτῶν ἤ ἄν προτιμάτε 'Ιλλυριῶν στήν 'Ελλάδα, πράγμα πού σφυρηλάτησε τήν ἑνότητα τῶν δύο Λαῶν.

Δέν εἶναι δυνατό νά διανοηθοῦμε 'Αρβανίτες ἡγεμόνες στήν 'Ελλάδα, χωρίς 'Αρβανίτικο Λαό σέ μεγάλο ποσοστό.

Πέρα ἀπό τούς 'Αρβανίτες αὐτούς ἡγεμόνες, ἔχουμε μιά μαρτυρία τοῦ Μιχαήλ 'Ακομινάτου τοῦ Χωνιάτη, πού γύρω στά 1180, ἦταν Μητροπολίτης 'Αθηνῶν. 'Ο σοφός καί εὐαίσθητος αὐτός ἱεράρχης, θεώρησε τήν τοποθέτησή του στήν 'Αθήνα σάν ἕνα εἶδος ἐξορίας. 'Η 'Αθήνα δέν ἔχει καμμιά σχέση τήν ἐποχή αὐτή μέ τήν παλιά 'Αθήνα τοῦ Περικλῆ καί τῶν σοφῶν. Εἶναι ἕνα χωριουδάκι, ἀπό τά χειρότερα τῆς 'Ελλάδας — δεῖγμα καί ἐπιβεβαίωση κι αὐτό, τοῦ πώς οἱ Βυζαντινοί ἡμῶν αὐτοκράτορες, ἀντιμετώπιζαν τήν 'Ελλάδα, τούς Ἕλληνες καί τόν 'Ελληνισμό καί πόσο ὑπολόγιζαν τό παλιό «κλέος τῶν 'Αθηνῶν». Καί νά φανταστεῖ κανείς πώς βρισκόμαστε σέ ἐποχή πού ἡ ἀγάπη

γιά τό 'Ελληνικό πνεῦμα ἔχει ἀρχίσει νά κατακτᾶ τούς Βυζαντινούς σοφούς τουλάχιστον ("Αννα Κομνηνή).

'Απελπισμένος ὁ Μιχαήλ 'Ακομινάτος, γράφει στόν ἀδελφό του ἀπό τήν 'Αθήνα, «Βεβαρβάρωμαι, χρόνιος ὤν ἐν 'Αθήναις». Εἶναι μιά φωνή ἀπελπισίας ἑνός καλλιεργημένου καί σοφοῦ ἄντρα, πού τόν ἐξώρισαν στήν γῆ τῶν ἀσόφων καί αὐτή δέν εἶναι παρά ἡ παλιά μάνα καί πατρίδα τῆς Σοφίας ἡ 'Αθήνα τοῦ Βυζαντίου.

Οἱ 'Αθηναῖοι εἶναι φτωχοί, ἀγράμματοι καί ἄξεστοι χωριάτες πού ἔχουν καί μιάν ἄλλη ἰδιότητα, πού κάνει τόν 'Ακομινάτο νά θρηνεῖ μετά δακρύων: Εἶναι ἀδιάφοροι γιά τήν Χριστιανική θρησκεία καί δέν πατάνε καθόλου στίς ἐκκλησίες! καί κάτι ἀκόμα: Μιλοῦν «Βάρβαρον Φωνήν». «Αἱ Μοῦσαι καί αἱ Χάριτες ἐξαπέπτησαν ἀπό τήν 'Αττικήν, ἀγροικία δέ καί Βάρβαρος φωνή κατέκτησαν ταύτην» λέει θρηνώντας τήν κατάντια τῆς 'Αθήνας ὁ 'Ακομινάτος.

Γιά τήν κατάντια αὐτή τῆς 'Αττικῆς δέν ἔφταιγαν βέβαια οἱ ἴδιοι οἱ 'Αθηναῖοι, ἀλλά οἱ παλαιοί ὁμόδοξοι τοῦ 'Ακομινάτου, πράγμα πού δέν διανοεῖται καί δέν καταγγέλει ὁ σοφός ἱεράρχης, ἀλλά τελικά, τί εἶναι καί τί μπορεῖ νά σημαίνει αὐτό τό «Βάρβαρος φωνή»; Μπορεῖ καί νά σημαίνει πώς οἱ 'Αθηναῖοι δέν μιλοῦσαν τήν ἐποχή τοῦ (1118) τήν 'Αττική διάλεκτο, ἀλλά δέν νομίζω πώς αὐτό ἐννοεῖ ὁ 'Ακομινάτος. Στήν ἐποχή του ὁ Λαός δέν μιλᾶ στήν Βυζαντινή αὐτοκρατορία πουθενά τήν 'Αττική διάλεκτο, ἐκτός ἀπό τους σοφούς μελετητές καί ἐραστές τῆς 'Ελληνικῆς ἀρχαιότητας. 'Η Γλῶσσα πού ἐπικρατεῖ, εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ «Πτωχοπροδρόμου». 'Επομένως, ἄν οἱ 'Αθηναῖοι μιλοῦσαν τήν κοινή γλῶσσα τοῦ Πτωχοπροδρόμου, ὁ 'Ακομινάτος, δέν ἦταν δυνατό νά τήν θεωρεῖ καί νά τήν ὀνομάζει «Βάρβαρον», γιατί εἶναι ἡ καθομιλουμένη τῆς ἐποχῆς του. "Ωστε κυριολεκτεῖ ὁ 'Ακομινάτος ὅταν λέει πώς ἡ Γλώσσα τῶν 'Αθηναίων καί τῶν Χωρικῶν τῆς 'Αττικῆς —κυρίως αὐτῶν— εἶναι «βάρβαρος». Καί ποιά μπορεῖ νά εἶναι αὐτή ἡ βάρβαρος γλώσσα; 'Εγώ δέν βλέπω ἄλλην ἀπό τήν 'Αρβανίτικη καί νά γιατί:

1) 'Η γλώσσα αὐτή, δέν εἶναι μιά ἀπό τίς γνωστές, τῶν Λαῶν πού κατά καιρούς ἐποίκισαν τήν 'Αττική. Λ.χ. δέν μπορεῖ νά εἶναι Σλαυϊκή ἤ καί Βουλγαρική ἀκόμα, γιατί αὐτό θά τό κατονόμαζε ὁ 'Ακομινάτος. Εἶναι μιά ἄγνωστη σ' αὐτόν γλώσσα, πού δέν ἀνήκει σέ κανέναν ἀπό τούς γνωστούς Λαούς. Εἶναι ἤ τουλάχιστον φαντάζει Βάρβαρος γλώσσα.

2) Τήν ἐποχή αὐτή, στήν Πελοπόννησο ἐντοπίσαμε, τούς 'Αρβανίτες ἡγεμόνες, Λέοντα Σγουρό, Βρανάδες καί Βότζαρη, καθώς καί τά τοπωνύμια Σκούρτα καί Κούντουρα, πού σημαίνουν 'Αρβανίτικη Λαϊκή παρουσία.

3) Οἱ Χωριάτες τῆς 'Αττικῆς ἐκτός ἀπό τήν βάρβαρον γλώσσαν, δέν πολυενδιαφέρονται καί δέν συμμερίζονται τήν βαθειά θρησκευτική πίστη τοῦ 'Ακομινάτου ἄν καί προσπάθησε πολύ ὁ Μητροπολίτης νά τούς φέρει στήν

ἐκκλησία. Αὐτή εἶναι μιά Ἀρβανίτικη ἰδιότητα, καί ξέρω πώς θά στενοχωρηθοῦν πολλοί Ἀρβανίτες μέ αὐτή τή διαπίστωση, μά δυστυχῶς ἤ εὐτυχῶς ἔτσι εἶναι καί θἄχουμε τήν εὐκαιρία πιό κάτω νά τό διαπιστώσουμε αὐτό, πολλές φορές. Οἱ Ἀρβανίτες εἶναι ὁ πιό ἀνεξίθρησκος Λαός στόν Κόσμο! Θεωρῶ λοιπόν βέβαιο, πώς οἱ χωριάτες τῆς Ἀττικῆς τήν ἐποχή τοῦ Ἀκομινάτου (12ος αἰώνας), ἦσαν Ἀρβανίτες. Δέν ἦλθαν ξεκάρφωτα οἱ Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα τόν 14ον αἰώνα. Ὑπῆρχε μαγιά σ' αὐτόν τόν τόπο ἀπό παλιότερα.

Αὐτές εἶναι οἱ ἀποδείξεις γιά Ἀρβανίτικη λαϊκή παρουσία στή Νότια Ἑλλάδα, πρίν τίς ὁμαδικές καθόδους τοῦ 14ου αἰώνα πού θά δοῦμε στό ἑπόμενο κεφάλαιο.

Τή συνεχῆ καί ἀσταμάτητη σχέση μεταξύ Ἰλλυρίας καί νότιας Ἑλλάδας, τή μαρτυροῦν ἐκτός τῶν ἄλλων καί τό πλῆθος τῶν «παράλληλων» πόλεων, ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι τά προεπαναστατικά χρόνια.

Ἐνδεικτικά ἀναφέρω, πώς στήν ἀρχαιότητα ἔχουμε ταυτώνυμες πόλεις —καί στήν νότια Ἑλλάδα καί τήν Ἰλλυρία— τίς: Ἐπίδαυρος, Χαλκίς, Ὠρωπός, Ἐλλοπία, Αὐλών, κλπ.

Στά νεώτερα χρόνια ἔχουμε, Αὐλωνάρι, Σύρτζι, Σάλωνα, Φοινίκι, Σοφάδες, καί βέβαια τή **Δρόπολη.** Γιά ὅσους δέν τήν ἔχουν ἀκουστά, εἶναι ἡ περίφημη **Ντροπολιτσά** ἤ Τρίπολις καθώς πολύ κακῶς ὀνομάζεται. Ἡ Ντροπολιτσά πρωτοαναφέρεται στά χρόνια τῆς Τούρκικης κατοχῆς τοῦ Μωρηά καί οἱ ἐρευνητές θεώρησαν τό ὄνομα Τούρκικο ἤ Σλαυϊκο, μά ἄν ἀνοίγανε ἕναν παλιό χάρτη τῆς Ἰλλυρίας, θά ἔβλεπαν τήν Μητρόπολη τῆς Ντροπολιτσᾶς, τήν **Δρόπολη**, καί ἡ Τρίπολη θά ἔπαιρνε τό σωστό της ὄνομα καί θά λεγόταν Δρόπολις ἤ «νέα Δρόπολις» καί ὄχι Τρίπολις πού εἶναι ἐντελῶς ἄσχετο καί ἀνιστόρητο. Πήγανε οἱ σοφοί τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ, νά μάθουν γράμματα στούς ἀγράμματους παποῦδες μας καί ἀποδείχτηκαν ἐντελῶς... ἀδιάβαστοι. Πολύ σωστά λοιπόν πρόφεραν τήν πόλη σάν Ντροπολιτσά, πού στ' Ἀρβανίτικα σημαίνει τήν μικρή Δρόπολη. Ἡ Κατάληξη —τσα, εἶναι ὑποκοριστικό καί ὄχι... σλαυϊκό. (Βλπ. κούκλα, κουκλίτσα, κλπ.). Αὐτά λοιπόν γιά τή Δροπολιτσά τοῦ Κολοκοτρώνη καί τοῦ Μοῦρτο Χάμζα.

Θεωρῶ σάν δίδυμη πόλη καί τά Βύλια τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ἄς δοῦμε τίς ἀντίθετες ἐκδοχές πρῶτα:

Ὁ Σουρμελῆς πού προσπάθησε ν' ἀποδείξει πώς δέν ὑπάρχουν Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα (αὐτό λέγεται στρουθοκαμηλισμός καί μέ κάτι τέτοια γινόμαστε καταγέλαστοι πιό ἔξω), ἐτυμολογεῖ τό ὄνομα «Βίλια» ἀπό τή παραφθορά τοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρους Ἡδύλειον, στηριζόμενος σέ ἐσφαλμένη περιγραφή τοῦ Γεωγράφου Μελετίου (Βλπ. Γιόνας—μικέ Παϊδούση: «Τά Βίλια τοῦ Κιθαιρῶνα» σελ. 13 ἐπ).

Ὁ Σουρμελῆς, ἑρμηνεύει τήν παραφθορά τοῦ Ἡδύλειον καί τήν μετατροπή του σέ Βίλια, ὑποστηρίζοντας πώς στήν Ἀρβανίτικη διάλεκτο... δέν

ὑπάρχει ὁ φθόγγος (δ), καί γι' αὐτό ἀντικαταστάθηκε μέ τό (β). Ἐδῶ, γιά νά μήν ἀγανακτήσεις, γελάς.

Νά ὅμως πού βρέθηκαν ὑποστηριχτές αὐτῆς τῆς ἀστήριχτης γνώμης. Ὁ Εὐάγγ. Δημόπουλος παίρνοντας σάν δεδομένη τήν ἀνυπαρξία τοῦ (δ) στήν Ἀρβανίτικη (ποῦ τά μάθανε τά Ἀρβανίτικα;), ἐτυμολογεῖ τά Βίλια ἀπό τόν θεό τῶν Βαβυλωνίων Βάαλ ἤ ἀπό τό Βάλλις πού σημαίνει τόν φαλλό. (Στό ἴδιο βιβλίο τῆς Παϊδούση).

Ἡ Παϊδούση, πού ξέρει βέβαια Ἀρβανίτικα, ἐτυμολογεῖ τή λέξη ἀπό τή λατινική Vigilia = σκοπιά, φυλάκιο, δηλ. ἀπό τό Βυζαντινό «βίγλα» πού τελικά ἔγινε Βίλια. Εἶναι μιά ἐκδοχή πραγματικά πειστική καί βάσιμη. Ἔχω ὅμως τίς ἐπιφυλάξεις μου, γιατί στ' Ἀρβανίτικα ἡ βίγλα, λέγεται «Βίγγλ», δηλαδή ἀντί νά ἐξαληφθεῖ τό (γ), ἐπιτείνεται μέ τήν πρόσθεση καί ἄλλου. Πέρα ἀπ' αὐτό, τά μέρη πού προσφέρονται γιά φυλάκιο, παρατηρητήριο, σκοπιά, κλπ. οἱ Ἀρβανίτες τά λένε «Καραούλι». Τό πρῶτο συνθετικό —καρά—, δέν ἔχει σχέση σημασιολογική μέ τό Τούρκικο, πού σημαίνει τό μαῦρο, ἀλλά εἶναι ἐπιτατικό τοῦ δεύτερου συνθετικοῦ —ούλι— πού σημαίνει χαμηλά. Καραούλι δηλ. σημαίνει τό μέρος ἀπ' ὅπου τά ὑπόλοιπα μέρη φαίνονται χαμηλά, δηλ. ὑπάρχει ἐποπτική εἰκόνα.

Τήν παραφθορά ἀπό τό Ἠδύλειον κλπ. τήν ἀποκλείω γιατί χωριά μέ τήν ὀνομασία Βίλια ὑπάρχουν καί σέ ἄλλα Ἀρβανιτοκρατούμενα μέρη, καθώς στό Σούλι, στή Κορινθία, ἤ στή Θεσπρωτία (Τσαμουριά).

Ὥστε δέν ἀποκλείεται νά εἶναι τά Βίλια αὐτά, θυγατρικά τῆς Ἰλλυριακῆς πολιτείας καί περιοχῆς, τῆς γνωστῆς μέ τό ὄνομα Βυλλίς, (οἱ κάτοικοι **Βυλλιῶνες**), καθώς ἡ Ντροπολιτσά ἀπό τή Δρόπολη[25α]. Ἡ Αὐλῶνα καί τό Αὐλωνάρι ἀπό τήν Αὐλῶνα κλπ.

25α. Νομίζω πώς καί τό τοπωνύμιο Λιόπεσι, ὑποδηλώνει μιά καταγωγή ἀπό τήν Ἰλλυριακή, Ἑλλοπία. Πραγματικά Ἑλλοπία θά πεῖ Ληόπεσι, δηλ. τόπος, χώρα, πού οἱ κάτοικοί της ἔχουν μαῦρα μάτια σάν τῆς **ἀγελάδας**, πού κι αὐτή στ' Ἀρβανίτικα λέγεται Ληόπ καί ἔναρθρα, Ληόπα, δηλαδή, μαυρομάτα. Ἄς μή προστρέξουν οἱ ἐρευνητές νά βγάλουν συμπεράσματα περί τοῦ ἄν προηγήθηκε τό Ἑλλοπία καί Ἕλλοπες τοῦ Ληόπεσι κλπ. καί κατ' ἐπέκταση ἄν οἱ Ἕλλοπες ἤ οἱ Ληοπεσίτες εἶναι Ἕλληνες ἤ Ἀλβανοί. Εἶναι ὁ ἴδιος Λαός οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ἀλβανοί καί κατά συνέπεια δέν διαφέρουν οἱ Ἕλλοπες ἀπό τούς Ληοπεσίτες. Ἡ διαφορά στή προφορά καί στή γραφή (Ἑλλοπία — Ληόπε—σι) ἐξηγεῖται ἄριστα μέ ὅσα ἔχουμε πεῖ μέχρι τώρα γιά τήν ἐξέλιξη τῆς Ἑλληνικῆς γλῶσσας ἀπό τήν Πελασγική, πού διασώζεται στήν Ἀρβανίτικη. Ληόπεσι σημαίνει, Ἑ-λλοπεσ-ία.

Ἀλλά οἱ Ἀρβανίτες πρόφεραν ὅταν ἔπρεπε τό παχύ Λ, πράγμα πού δέν συμβαίνει μέ τούς νεοέλληνες. Ξανατονίζω πώς ἡ σωστή προφορά τῆς λέξης «Ἑλλάς» εἶναι «Ἑλλιάς». Γιά πολλά πράγματα πού ἐκθέτω, διατηρῶ μιά ἀμφιβολία, μά γιά τή προφορά τοῦ «Ἑλλάς», καμία.

Οἱ γλωσσολόγοι καί ἐρευνητές μιλάνε γιά κάποια ρίζα Πελασγική **ΕΛΛ—** ἤ **ΙΛΛ—** πού ὑποδηλώνει τό ὑψηλό καί ἀπό τήν ὁποία προῆλθε ἡ λέξη «Ἑλλάς» μά ἐμεῖς οἱ Ἀρβανίτες ἐρευνη-

Β΄ ΚΑΘΟΔΟΙ ΤΟΥ 14ου ΑΙΩΝΑ

Πολλοί Ἕλληνες ἱστορικοί ἔχουν γράψει γι᾽ αὐτές τίς **ὁμαδικές** καθόδους, καί τά ἱστορικά γεγονότα πού συνδέονται μέ αὐτές, καθώς καί τίς χρονολογίες, πού δέν μπορεῖ νά τίς ἀμφισβητήσει κανεῖς. Ἡ ἱστορική ἀλήθεια ὅμως νοθεύεται ἀλλοῦ. Γίνεται προσπάθεια νά ὑποτονιστεῖ καί νά ὑποτιμηθεῖ ἡ σημασία αὐτῶν τῶν ὁμαδικῶν καθόδων καί τοῦ Ἀρβανίτικου παράγοντα στήν νεώτερη Ἑλληνική ἰσροpία. Δέν μποροῦμε ὅμως νά μιλᾶμε μόνο γιά τόν Λέοντα τόν Σγουρό, τούς Βρανάδες, τούς Μπουαίους, τούς Ἀντρουτσαίους, τόν Μιαούλη κλπ. καί νά ἀγνοοῦμε τόν Λαό ἀπ᾽ ὅπου ξεπήδησαν αὐτοί.

Ἕνα ἀπό τά ζητήματα εἶναι τό πῶς κατέβηκαν οἱ Ἀρβανίτες στή Θεσσαλία καί τή Νότια Ἑλλάδα. Βίαια καί σάν εἰσβολεῖς ἤ σάν προσκαλεσμένοι τῶν Ἑλλήνων καί Φράγκων ἡγεμόνων καί γιά ποιούς λόγους;

Σύμφωνα μέ ὅλες τίς ἐνδείξεις οἱ Ἀλβανοί κατέβηκαν μέ προσκλήσεις τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἑλλάδας καί τῶν Φράγκων ἤ Ἐνετῶν. Παρ᾽ ὅλα αὐτά ἔχουμε καί μιά μαρτυρία τοῦ Μαρίνου Σανούτου, σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ Ἀρβανίτες ζωγραφίζονται μέ τά μελανότερα χρώματα καί φέρονται σάν βάρβαροι εἰσβολεῖς, τουλάχιστον στήν Θεσσαλία. Ἄς δοῦμε τά ἱστορικά γεγονότα πιό κοντά.

α) Θεσσαλία

Ἡ παρουσία τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Θεσσαλία, διαφέρει ἀπό τίς ἑπόμενες τῆς Νότιας Ἑλλάδας.

Ἡ Θεσσαλία τότε περιλάμβανε καί τήν Αἰτωλοακαρνανία καί ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖτο ἀπό **Βλάχους.** Οἱ Βλάχοι ἦσαν ἕνας φιλήσυχος καί φιλειρηνικός Λαός, πού πέρα ἀπό τά γιδοπρόβατά του δέν νοιαζόταν οὔτε ἀνησυχοῦσε. Ἦταν γενικά ἀμέτοχος σ᾽ ὅλες τίς διαμάχες καί νέμονταν εἰρηνικά ὅλο τόν κάμπο τῆς Θεσσαλίας πού ὀνομαζόταν τότε Βλαχία ἤ Μεγαλοβλαχία. Οἱ πρῶτοι Ἀρβανίτες πού ἐγκαταστάθηκαν **ὁμαδικά** στή Θεσσαλία, δέν ἦλθαν μόνοι τους, ἀλλά προσκαλεσμένοι καί μάλιστα μέ ἄδεια Βασιλικιά. Μέ «Χρυσόβουλο».

τές, ξέρουμε τήν πραγματική οὐσία αὐτῆς τῆς ρίζας. **Ἐλλιά,** σημαίνει ἡ ὑψηλή, ἐνῶ **Ἰλλιά** σημαίνει ὁ ὑψηλός καί γι᾽ αὐτό ξέρουμε καί πῶς ἀπ᾽ αὐτή τή ρίζα πράγματι προέρχεται ἡ λέξη Ἑλλάς, ἀλλά καί πῶς πρέπει νά προφέρεται αὐτή ἡ λέξη.

Ἡ Ἑλλοπία καί οἱ Ἕλλοπες ὅμως ὑποθέτω πώς δέν προέρχεται ἀπ᾽ αὐτή τή ρίζα Ἑλλ καί δέν σημαίνει ὑψηλομάτηδες, ἀλλά μαυρομάτηδες. Παράγεται ἀπό τό Κέν = ἔχουν, λή = ἐλιά καί ὄπα = μάτι. Δηλαδή «οἱ ἔχοντες μαῦρα μάτια» καί μέ τίς συναιρέσεις Κέλλοπες καί Ἕλλοπες.

Στά 1295, οἱ πρῶτοι Ἀρβανίτες εἶναι κιόλας ἐγκατεστημένοι στήν Θεσσαλία καί μάλιστα ἔχουν ἔλθει σέ σύγκρουση μέ τούς Βλάχους, πού ἔκαναν παράπονα κά διαβήματα στόν Σεβαστοκράτορα τοῦ Φαναρίου (Θεσσαλίας) Μιχαήλ Γαβριηλόπουλο. Αὐτός τούς καθησηχάζει καί τούς ὑπόσχεται νά μή ξανακαλέσει ἄλλους ἐκτός ἀπ' αὐτούς πού ἔχουν ἔλθει: «Οὐ μή προσοικήσω Ἀλβανίτας ἐγώ ἤ τίς ἀπό τῶν κληρονομοδιαδόχων εἰς τήν περιοχήν τοῦ αὐτοῦ κάστρου (Φαναρίου), πάρεξ ὅσων ἔχουν διά χρυσοβούλου προστάγματος Βασιλικοῦ». Σέ ἀντίθεση μέ τούς Ἕλληνες, μέ τούς ὁποίους συγκατοίκησαν ἁρμονικά καί συμπολέμησαν, οἱ Ἀρβανίτες, μέ τούς Βλάχους δέν τά πήγαιναν καθόλου καλά καί μέσα σέ λίγα χρόνια κατάφεραν νά τούς διώξουν ἀπό τή Θεσσαλία καί οἱ λίγοι πού ἀπόμειναν, περιορίστηκαν γύρω ἀπό τήν Πίνδο καί σέ μερικά κεφαλοχώρια. Πάντα ὑπῆρχε μιά διαμάχη μεταξύ Ἀρβανιτῶν καί Βλάχων πού τράβηξε μέχρι τά χρόνια τῆς Ἐπανάστασης καθώς θά δοῦμε πιό κάτω. Ὁ Ἀλῆ πασάς τούς φέρθηκε καλά καί τούς διασφάλισε εἰρηνική διαβίωση, μά κάποια στιγμή συγκρούστηκε μέ ἕναν ἀπ' αὐτούς τόν Θύμιο Βλαχάβα, ὁ ὁποῖος κατ' ἐξαίρεση ἀπό τούς ὁμόφυλούς του ἦταν Ἀρματωλός τοῦ Ἀλῆ, δραστήριος καί πολεμικός μέ νοοτροπία περισσότερο Ἀρβανίτικη παρά Βλάχικη.

Τελικά δέν μπόρεσε νά ξυπνήσει τόν πολεμικό οἶστρο τῶν Βλάχων οὔτε νά προσεταιριστεῖ τούς Τούρκους, γιά νά ξεκάνει τόν Ἀλῆ καί τούς Ἀρβανίτες. Ὁ Καραϊσκάκης, ἀπό τά πρωτοπαλλίκαρα τοῦ Ἀλῆ τότε, τσάκισε τούς Βλαχαβαίους στό Καστράκι.

Λίγο ἀργότερα ἀπό τήν ἐποχή πού γράφτηκε ἡ ὑπόσχεση τοῦ Μιχαήλ Γαβριηλόπουλου, ἔρχονται στή Θεσσαλία καί Ἀκαρνανία καί ἄλλοι Ἀρβανίτες, χωρίς χρυσόβουλα καί Βασιλικές ἄδειες. Εἶναι οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, πού διέλυσαν οἱ Ἰταλοί τοῦ οἴκου Ὀρσίνι καί ἀναγκάστηκαν νά ἐκπατριστοῦν στά Νοτιότερα, στή Θεσσαλία καί μάλιστα τά ὀρεινά μέρη τῆς Θεσσαλίας. Ἦσαν περίπου 12.000 μέ τίς οἰκογένειές τους καί τά ὑπάρχοντά τους. Οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί, διωγμένοι καί κυνηγημένοι ἀπό παντοῦ, βρῆκαν καταφύγιο στήν ὀρεινή Θεσσαλία καί στή συνέχεια ἦλθαν σέ διαπραγματεύσεις μέ τόν αὐτοκράτορα Ἀνδρονικο Γ' πού τήν ἐποχή αὐτή βρισκόταν στή Θεσσαλία καί τοῦ ὑποσχέθηκαν νά μποῦν στή δούλεψή του. Ὁ Ἀνδρόνικος τούς δέχτηκε καί τούς ἐγκατέστησε στή Θεσσαλία ὄχι ἐργάτες πού λέει ὁ Κορδάτος (Τ. VIII_2 σελ. 291), ἀλλά κυρίως σάν φρουρούς πολεμιστές. Δέν ἀσχολοῦνταν μέ τίς ἐργατικές ἀσχολίες οἱ Ἀρβανίτες, ἔξω ἀπό τό δικό τους νοικοκυριό καί γι' αὐτό ζήταγαν καί ἔπαιρναν κλήρους γῆς, ἀλλοιῶς τούς ἔπαιρναν μέ τό «ἄστου ντούα».

Τή μαρτυρία γιά τήν ἐποίκιση πού πιό πάνω ἀναφέραμε, τήν ἔχουμε ἀπό τόν Καντακουζηνό καί ἀναφέρεται στό 1333 μ.Χ.: «Διατρίβοντα δέ ἐν Θετταλία βασιλέα, οἱ τά ὀρεινά τῆς Θεσσαλίας νεμόμενοι Ἀλβανοί ἀβασίλευτοι

Μαλακάσιοι, Μπούοιοι καί Μεσσαρίται ἀπό τῶν φυλάρχων προσαγορευόμενοι, περί δισχιλίους καί μυρίους ὄντες προσεκύνησαν ἐλθόντες καί ὑπέσχοντο δουλεύσειν. Ἐδεδείκεσαν γάρ μή, χειμῶνος ἐλθόντος, διαφθαρῶσιν ὑπό τῶν Ρωμαίων (Βυζαντινῶν), ἅτε πόλιν οἰκοῦντες οὐδεμίαν, ἀλλά ὄρεσιν ἐνδιατρίβοντες καί χωρίοις δυσπροσόδοις, ὧν ἀναχωροῦντες τοῦ χειμῶνος διά τό κρῦος καί τήν χιόνα, ἄπιστον τινα ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκείνοις νιφομένην, εὐεπιχείρητοι ἔσεσθαι ἐδόκουν» (II, 474).

Βλέπουμε πώς οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί ἀνῆκαν στίς φάρες τῶν Μπουαίων, τῶν Μαλακασσαίων καί τῶν Μεσσαριτῶν καί ὅτι ἀντιμετώπιζαν ἄμεσο κίνδυνο στά βουνά ἀπό τά χιόνια καί τό κρύο πού τούς ἀπειλοῦσε περισσότερο ἀπό τόν ἐχθρό.

Ὁ Χαλκοκονδύλης ἀπηχώντας καί παλιότερες γνῶμες, μᾶς λέει γιά τίς Ἀρβανίτικες καθόδους στή Θεσσαλία πώς τελικά ἔγιναν οἱ Ἀρβανίτες κύριοι τῆς Θεσσαλίας καί τῆς Ἀκαρνανίας, κατακτῶντας τίς πόλεις καί τά χωριά.

Ὑπάρχει μιά μαρτυρία τοῦ Βενετοῦ Μαρίνου Σανούτου πού γράφτηκε στά 1325 καί καθώς εἴπαμε ζωγραφίζει μέ τά μελανώτερα χρώματα τούς Ἀρβανίτες καί μάλιστα ἀγνοεῖ ἐντελῶς τά χρυσόβουλα καί τίς Βασιλικές ἄδειες. Νά τί λέει: «Ὁ Θεός ἔστειλε αὐτήν τήν μάστιγα στήν εἰρημένην χώραν τῆς Βλαχίας (Θεσσαλία) τοῦ εἴδους πού ἡ ἰδία κάποτε εἶχε στείλει, τό γένος τῶν Ἀρβανιτῶν ὅπως λέγεται, σέ τόσο πολυάριθμο πλῆθος, ὥστε κατέστρεψαν ἐντελῶς ὅσους ἦσαν ἔξω ἀπό τά κάστρα, τόσο ἀπ' αὐτά πού ἀνῆκαν στούς ἴδιους, ὅσο καί τῶν Καταλανῶν, ὅπως ἐπίσης καί ἀπ' αὐτά πού κατεῖχαν οἱ Ἕλληνες. Καί τώρα φθείρουν καί καταστρέφουν τά πάντα, ὥστε τίποτε πιά δέν ἀπόμεινε ἔξω ἀπό τά κάστρα. Οἱ Καταλανοί καί οἱ Ἕλληνες συνέπραξαν κάποτε γιά νά διώξουν αὐτούς τούς Ἀρβανίτες. Ἀλλά δέν κατώρθωσαν τίποτα. Λέγεται μάλιστα, πώς οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί θέλησαν νά φύγουν ἀπό τήν χώρα πού εἴπαμε, δηλαδή τήν Βλαχία. Ἐνῶ ὅμως αὐτοί ἔφευγαν ἐπρόβαλλαν ἄλλοι ἀπό τήν ἴδια γενιά, περισσότεροι λέγοντας:

— Γιατί φεύγετε ἀπ' ἐδῶ; Ἀπαντοῦσαν:

— Γιατί δέν μποροῦμε νά κατέχουμε κανένα κάστρο.

— Μήν τό κάνετε αὐτό, γιατί ἐρχόμαστε ἐδῶ μέ πολλούς δικούς μας νά σᾶς βοηθήσουμε καί ἔτσι ὅλοι μαζί ξαναγυρίζουμε στά μέρη τῆς Βλαχίας. Καί ἔτσι ξαναγύρισαν ὅλοι μαζί». (Ἀπό Μπίρη: Ἀρβανίτες οἱ Δωριεῖς τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ).

«Μάστιγα» ἀποκαλεῖ τούς Ἀρβανίτες καί ἕνας ἄλλος, Βυζαντινός αὐτός, χρονικογράφος, ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς.

Οἱ κρίσεις αὐτές δικαιολογοῦνται, γιατί πράγματι οἱ Ἀρβανίτες ἀπόδιωξαν ἀπό τή Θεσσαλία τούς Βλάχους καί τήν ἔκαναν δική τους. Σέ λίγα χρόνια ἦσαν σέ θέση νά ὑπερασπίζονται τήν Θεσσαλία, σάν δική τους χώρα. Τό *1318 ἀποκρούουν τόν Δόν Ἀλφόνσο Φαδρίγος τῆς Θήβας καί τούς Καταλα-*

νούς του. Στά 1335-1340 τά βάζουν καί μ' αὐτήν τήν Βυζαντινή ἐξουσία καί ὅλα αὐτά ἐξηγοῦνται ἀπό τό ὅτι πολύ πιό πρίν οἱ 'Αλβανοί συμμάχησαν μέ τούς 'Ελλαδίτες καί μέ τό Δεσποτάτο τῆς 'Ελλάδος τοῦ Μιχαήλ Κομνηνοῦ κατά τῶν Βυζαντινῶν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας, σέ μιά διαμάχη πού οἱ ἱστορικοί τήν εἶδαν σάν ἁπλή ἀνταρσία καί τυχοδιωκτισμό, μιᾶς καί παίρνουν ἀναφανδόν τό μέρος τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νίκαιας.

β) 'Αρβανίτες στόν Μωρηᾶ

Τήν ἐποχή πού αὐροκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ 'Ιωάννης Καντακουζηνός, ὁ Δεσπότης τοῦ Μυστρά Μανουήλ Καντακουζηνός, καλεῖ 10.000 'Αλβανούς μέ τίς οἰκογένειές τους, νά ἐποικίσουν τήν Πελοπόννησο, ἡ ὁποία εἶχε ρημαχτεῖ ἀπό τίς ἐπιδρομές τῶν Φράγκων καί τῶν Τούρκων, λένε οἱ ἱστορικοί. 'Εγκαταστάθηκαν στήν ὕπαιθρο. Μετά ἀπό μερικά χρόνια ἕνας ἄλλος Δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ, ὁ Θεόδωρος Α΄, γιός τοῦ 'Ιωάννου Ε΄ τοῦ Παλαιολόγου, καλεῖ ἄλλους 10.000 'Αρβανίτες μέ τίς οἰκογένειές τους, νά κατοικήσουν στήν ὕπαιθρο τοῦ Μωριᾶ. 'Ο ἀδελφός του ὁ Μιχαήλ Παλαιολόγος, στόν 'Επιτάφειο λόγο στόν Θεόδωρο, τόν ἐπαινεῖ γι' αὐτήν του τήν ἐνέργεια! «'Αλλά καί 'Ιλλυριοί ('Αρβανίτες) περί μυριάδα ἀθρόοι μετοικήσαντες ἅμα παισί καί γυναιξί καί θρέμμασι τόν ἰσθμόν κατέλαβον αὐτοῦ δέ πηξάμενοι τάς σκηνάς καί τάς κλισίας ἐκτείναντες αὐτοί καθ' ἑαυτούς ἦσαν ἄγγελοι... Κτᾶται τοιγαροῦν στρατιάν τοιαύτην οὐκ ἄπειρον μέν τραυμάτων, ἀγαθήν δέ τά πολέμια». (Λάμπρου: Παλαιολόγεια καί Πελοποννησιακά» Τ. Β΄ σελ. 41-42).

Αὐτό πού ἐπισημαίνει ὁ Μανουήλ Παλαιολόγος εἶναι πώς μέ τήν ἐγκατάσταση τῶν 'Αρβανιτῶν στήν Πελοπόννησο, τό Δεσποτάτο τοῦ Μυστρᾶ, ἀποχτᾶ μιά ἐμπειροπόλεμη στρατιά, πού θά ἀποτελέσει τή φρουρά τῶν συνόρων καί τῆς ὑπαίθρου. Καί ἡ μετάκληση αὐτή, λέει ὁ Μανουήλ Παλαιολόγος, σ' ἕνα σημεῖο, ἔγινε χωρίς ὁμήρους καί ἐγγυήσεις ἀλλά μέ μιάν ἁπλή ὑπόσχεση λόγου, μέ τήν Μπέσα θά λέγαμε ἐμεῖς. 'Η πρώτη κάθοδος στόν Μωρηά ἔγινε στά 1348 καί ἡ δεύτερη στά 1405.

γ) Βοιωτία — Λοκρίδα

Στή Βοιωτία οἱ 'Αρβανίτες κατεβαίνουν μέ πρόσκληση τοῦ Κύρη τῶν Θηβῶν Ραμόν ντέ Βιλανόβα καί μέ ἄδεια πού πῆρε ἀπό τόν Βασιλιά του τόν Πέτρο Δ΄. Καί ἐδῶ οἱ 'Αρβανίτες πιάνουν τήν ὕπαιθρο. Μέσα στή πόλη καί στό κάστρο βρίσκονται οἱ Καταλανοί καί οἱ Ἕλληνες[26]. 'Η ἄδεια τοῦ Πέτρου Δ΄ καί ἡ πρόσκληση τοῦ Βιλανόβα ἔχουν χρονολογία τό 1383.

---

26. Σ' αὐτούς περιλαμβάνονται καί οἱ ἐξελληνισμένοι 'Αρβανίτες τῶν πρίν τίς ὁμαδικές καθόδους, χρόνων.

δ) 'Αττική

'Από τή 31-12-1382, οί 'Αρβανίτες παίρνουν τήν άδεια νά έποικίσουν τήν 'Αττική. Αύτή τήν ήμερομηνία έχει τό Βασιλικό έγγραφο πού βρήκε στά άρχεία τοῦ Στέμματος τῆς 'Αραγωνίας ὁ Σπυρ. Λάμπρος καί πού άπευθύνεται στόν προκάτοχο τοῦ Βιλανόβα τόν Ροκκαβέρτη. Καί έδῶ οί 'Αρβανίτες πιάνουν τήν ὕπαιθρο άλλά καί τά ριζά τοῦ βράχου τῆς 'Ακρόπολης στό βορεινό μέρος. 'Από κεῖ έρχονται οί εἰσβολεῖς συνήθως.

ε) Εὔβοια

Οἱ Βενετοί έχουν καλέσει τούς 'Αρβανίτες στήν Εὔβοια τουλάχιστον άπό τό 1402. Μιά σχετική άπόφαση — άδεια τῆς Βενετικῆς Γερουσίας άπό 20-4-1402, μᾶς τό βεβαιώνει αὐτό. 'Αλλά στά 1425 δημιουργεῖται ζήτημα μεταξύ τῶν Βενετῶν τῆς Εὔβοιας καί τῶν Καταλανῶν τῆς 'Αττικοβοιωτίας. Τό μῆλο τῆς έριδας εἶναι 300 οἰκογένειες 'Αρβανιτῶν, πού οί Βενετοί τῆς Εὔβοιας κάλεσαν άπό τήν 'Αττικοβοιωτία, καί αὐτοί πῆγαν γιατί βρῆκαν συμφερότερους ὅρους. 'Ο Δοῦκας τῶν 'Αθηνῶν 'Αντ. 'Ατζαγιόλι έκανε διάβημα στήν Βενετική Δημοκρατία καί δόθηκε άδεια νά ξαναγυρίσουν οί 'Αρβανίτες στήν 'Αττικοβοιωτία, μά λίγοι άπ' αὐτούς γύρισαν. "Εχουμε καί άλλες μεταγενέστερες ἤ καί προγενέστερες καθόδους πού ὅμως δέν μποροῦν νά έπιβεβαιωθοῦν μέ ἱστορικά ντοκουμέντα.

'Απ' ὅλες αὐτές τίς έποικίσεις 'Αρβανιτῶν στή Νότια 'Ελλάδα βγαίνουν τά έξῆς συμπεράσματα:

1. Οἱ 'Αρβανίτες τῶν καθόδων τοῦ 14ου αἰώνα, προσκλήθηκαν άπό τούς "Ελληνες, Φράγκους Καταλανούς καί Βενετούς ήγεμόνες καί δέν ἦλθαν αὐτόκλητοι.

2. Δέν ἦλθα σάν έργάτες εἴτε νά άναπληρώσουν τά άγροτικά χέρια πού έλειπαν, άλλά σάν φρουροί τῶν κρατιδίων, μέ άντάλαγμα κλῆρο γῆς, φορολογικές άτέλειες κλπ.

Στήν Εὔβοια φερ' εἰπεῖν, οί Βενετοί τούς έδωσαν πολλά προνόμια, πάσχιζαν ὅμως νά μή μποῦν μέσα στά κάστρα, άλλά νά τά φρουροῦν άπ' έξω κι άκόμη, ὑποχρεώνονταν νά συντηροῦν άπαραίτητα ένα πολεμικό άλογο μέ δικές τους δαπάνες.

Οἱ ήγεμόνες τῆς έποχῆς αὐτῆς πού κάλεσαν τούς 'Αρβανίτες, δέν εἶχαν άνάγκη άπό έργάτες άλλά άπό στρατιῶτες ὑπερασπιστές τῆς ήγεμονίας τους καί τέτοιοι δέν ὑπῆρχαν. Τό θέμα εἶναι γιατί κάλεσαν 'Αρβανίτες καί μάλιστα δέχτηκαν ὄχι μόνο στρατιῶτες άλλά καί τίς οἰκογένειές τους. Τό ὅτι οί 'Αρβανίτες εἶχαν φήμη δυναμικῶν πολεμιστῶν, δέν φτάνει σάν άπάντηση. Θά μπο-

ροῦσαν νά καλέσουν Βουλγάρους ἤ Τούρκους. Γιατί ὁ Μανουήλ Παλαιολόγος θεωρεῖ μεγάλη ἐπιτυχία ἀπό μέρους τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου, τήν μετάκληση τόσων χιλιάδων 'Αλβανῶν; Ποιά σχέση συνδέει τούς Καντακουζηνούς καί Παλαιολόγους μέ τούς 'Αρβανίτες; 'Ισχύει τό ἴδιο γιά τούς ξένους, Φράγκους, Καταλανούς, Βενετούς, γιατί αὐτοί δέν εἶναι, παρά μιά μειοψηφία, μιά φρουρά κατοχική. 'Ο Λαός πού κυβερνοῦν, δέν εἶναι οὔτε Φράγκοι, οὔτε Βενετοί, οὔτε Καταλανοί. Καί οἱ ἐκπρόσωποι αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, εἰσηγοῦνται οὐσιαστικά τήν μετάκληση τῶν 'Αρβανιτῶν. Στήν 'Αττική καί τή Βοιωτία φερ' εἰπεῖν, αὐτός πού φαίνεται νά εἰσηγεῖται τήν μετάκληση τῶν 'Αλβανῶν εἶναι ὁ διαβόητος Δημ. Ρέντης πού χρημάτισε Συμβολαιογράφος τῆς 'Αθήνας. Τό ὄνομα Ρέντης εἶναι 'Αρβανίτικο καί σημαίνει τόν Βαρύ, τόν «πολλά βαρύ» πού λέμε σήμερα.

'Υπῆρξε σκοτεινή καί δαιμόνια φυσιογνωμία καί καθώς παραδέχεται καί ὁ Μπίρης μεσολάβησε νά ἔλθουν οἱ πρῶτοι 'Αρβανίτες στήν 'Αττική. Ἄλλον ἕνα 'Αρβανίτη συμβολαιογράφο βρίσκουμε στή Θήβα. Λέγεται Μακρῆς. Αὐτά δείχνουν ἤ μᾶλλον ἐπιβεβαιώνουν τήν ὑπόθεσή μας, σύμφωνα μέ τήν ὁποία, καί πρίν τόν 14ο αἰῶνα, ὑπῆρχαν καί μάλιστα σέ σημαντικό ἀριθμό 'Αρβανίτες στήν 'Ελλάδα, πού διαδραμάτιζαν σημαντικό ρόλο στήν πνευματική καί πολιτική ζωή τοῦ τόπου. Ὥστε δέν εἶναι ἄσχετη ἡ μετάκληση τῶν 'Αρβανιτῶν μ' αὐτούς τούς πρίν τόν 14ο αἰῶνα, εὑρισκόμενους ἐδῶ 'Αρβανίτες.

Οἱ πρίν τίς καθόδους τοῦ 14 αἰῶνα 'Αρβανίτες τῆς Νότιας 'Ελλάδας μπασμένοι στό κανάλι τοῦ ντόπιου πολιτισμοῦ, ἀφομοιώθηκαν ἤ δέν διαχώρισαν τή θέση τους ἀπό τούς ντόπιους Ἕλληνες. Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τούς ἡγέτες καί τούς πλούσιους 'Αρβανίτες τοῦ 14ου αἰῶνα. Καί αὐτοί συμπεθεριάσανε μέ τούς πλούσιους Ἕλληνες. Μά ἡ μεγάλη καί φτωχή ἄλλωστε μάζα τῶν 'Αρβανιτῶν παρέμενε μακριά ἀπό τέτοιες συγχονεύσεις καί διατηροῦσε τήν καθαρότητα τῆς Φάρας.

Τό συμπέρασμα μας λοιπόν εἶναι πώς οἱ 'Αρβανίτες τοῦ 14ου αἰῶνα, κλήθηκαν στήν 'Ελλάδα γιά νά παίξουν τόν ρόλο τῶν φρουρῶν καί ἑτοιμοπόλεμων στρατιωτῶν ἀπό τίς εἰσβολές τῶν Τούρκων, ἀλλά καί νά διασφαλίσουν σέ κάθε Δεσποτάτο καί ἡγεμονία τό ἀπρόσβλητο ἀπό ἐπιθέσεις γειτονικῶν ἡγεμονιῶν. Αὐτό τό δεύτετο γρήγορα ἔχασε τή σημασία του, δεδομένου πώς ὅλοι ἔβλεπαν σάν ἐπικίνδυνο ἀντίπαλο τούς Τούρκους πού ἁπλ κιόλας στή Βαλκανική.

Σέ ἀνταμοιβή αὐτῶν τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν, οἱ 'Αρβανίτες πῆραν κλήρους γῆς στήν ὕπαιθρο, ἡ ὁποία εἶχε ἐκκενωθεῖ σέ μεγάλο βαθμό, ἐπειδή οἱ συχνές ἐπιδρομές καί οἱ πολεμικές συγκρούσεις, ἀνάγκασαν τούς πληθυσμούς νά καταφύγουν στά ὀχυρωμένα μέρη, στίς μεγάλες πόλεις καί τά κάστρα. Ἔτσι πετύχαιναν οἱ ἡγεμόνες δυό πράγματα μαζί: Τήν προάσπιση τοῦ κράτους ἀπό ξένες εἰσβολές καί τήν καλλιέργεια τῆς γῆς. Οἱ 'Αρβανίτες

δέν θά ἦσαν διατεθιμένοι νά ἀφήσουν ἀνυπεράσπιστη τή γῆ τους οὔτε ἀπό τήν ἁρπαγή, οὔτε ἀπό τήν καταστροφή.

Οἱ Ἀρβανίτες τοῦ 14ου αἰῶνα πού ἦλθαν στήν Ἑλλάδα, ἦσαν ἀπό πολιτιστική ἄποψη, πολύ πίσω ἀπό τούς Ἕλληνες, ἀλλά καί τούς προηγούμενα ἐγκαταστημένους ἐδῶ Ἀρβανίτες καί μιλοῦσαν τά Ἀρβανίτικά τους, δηλ. μιά γλῶσσα ξένη πρός τήν Ἑλληνική. Ἦσαν τραχεῖς καί ἄξεστοι, ἁπλοί καί λιτοδίαιτοι μέ ἤθη καί ἔθιμα Σπαρτιατικά, μά δέν ἀρκέστηκαν ποτέ στό ρόλο τοῦ Φρουροῦ καί τοῦ Στρατιώτη. Ἔλαβαν πολλές πρωτοβουλίες, ἦλθαν σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τόν Λαό καί συμπορεύθηκαν σταθερά μαζί, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς θελήσεις τῶν Δεσποτῶν καί ἡγεμόνων πολλές φορές. Ἔτσι ὅταν τ' ἀδέλφια τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, δείλιασαν μπρός στήν ὁρμή τοῦ Μωάμεθ πού εἶχε ἤδη καταλάβει τήν Πόλη, καί ἑτοιμάζονταν νά τοῦ πουλήσουν τήν Πελοπόννησο ἤ νά τό σκάσουν γιά τήν Ἰταλία καί νά περισώσουν τό τομάρι τους, ὁ Λαός μέ ἐπικεφαλεῖς τούς Ἀρβανίτες καί τούς ἡγέτες τους, ἀντιτάχθηκαν καί πολέμησαν μέχρι τό τέλος τούς Τούρκους, σέ ἀγῶνες ἄνισους αἱματηρούς καί ἡρωικούς, μέ θυσίες καί ὁλοκαυτώματα, ἐνδοξότερα καί ἀπ' αὐτά τοῦ '21, μά πού οἱ ἱστορικοί μας τά ἀγνοοῦν ἤ τά παιρνοῦν στά «ψιλά γράμματα» τίς περισσότερες φορές διαστρεβλωμένα, καθώς θά δοῦμε στή συνέχεια.

Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἱστορικοί προσπαθοῦν μέ τήν ἀριθμητική νά ἐξαφανίσουν τούς Ἀρβανίτες. Καί αὐτοί οἱ Ἀρβανίτες ἱστορικοί καθώς ὁ Τσεβᾶς καί ὁ Μπίρης, προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν πώς ναί μέν ἦλθαν Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα τόν 14ο αἰώνα, μά αὐτοί δέν ἦσαν τόσοι πολλοί, ὥστε νά ἀλλοιώσουν τόν πληθυσμό τῆς Ἑλλάδας καί ἐν πάσει περιπτώσει, ἦλθαν τόσες χιλιάδες, ἄλλες τόσες χιλιάδες ἐξολοθρεύτηκαν στούς πολεμικούς ἀγῶνες ἄρα τώρα πιά δέν ὑπάρχουν Ἀρβανίτες! Καί τί εἶναι οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικοβοιωτίας, τῆς Λοκρίδας τῆς Εὔβοιας, τῶν νησιῶν τοῦ Σαρωνικοῦ, τῆς Ὕδρας καί τῶν Σπετσῶν, τῆς Ἀργολίδας καί τῆς Κορινθίας, τῆς Ἀχαΐας καί τῆς Μεσσηνίας γιά νά μήν ἀναφερθοῦμε σ' αὐτούς τῆς Βόρειας Ἑλλάδας;

— Αὐτοί εἶναι «Ἐξαλβανισμένοι Ἕλληνες» λέει ὁ Ἀρβανίτης Τσεβᾶς. Πρός τά κεῖ τό πάει καί ὁ ἄλλος Ἀρβανίτης ὁ Μπίρης. Μά ἄς δοῦμε τί λένε αὐτοί οἱ συγγραφεῖς καί τί προκύπτει ἀπό τά ντοκουμέντα καί τήν πραγματικότητα.

ΤΣΕΒΑΣ: «Εἶναι γνωστό ὅτι κατά τόν Ἐθνικόν ἀγῶνα καί μετ' αὐτόν μέχρι τοῦ 1880, ἐν πάσει τῇ Ἀττικῇ πλήν τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων, καί ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ὡμιλεῖτο ἡ Ἀλβανική, ὀλίγιστοι δέ ἄνθρωποι ἐγνώριζον καί ὡμίλουν τήν Ἑλληνική. Ἐπίσης ἁπανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν, πλήν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν καί τοῦ προαστίου Πυρί, ὡμιλεῖτο ἡ Ἀλβανική γλώσσα καί ἐλάχιστοι ὡμίλουν τήν Ἑλληνικήν». Καί ἐρωτᾶ: «Τί ἐγένοντο οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἕλληνες; (Τ.Β' σελ. 136 τῆς «Ἱστορίας τῶν

Θηβῶν)». Ἡ ἐξήγηση πού δίνει εἶναι ἀνιστόριτη: «Οἱ πρῶτοι ἐλθόντες Ἀλβανοί ἀπετέλεσαν κατά πᾶσαν πιθανότητα ἰδίους συνοικισμούς ὡς σήμερον οἱ Πρόσφυγες, προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου ἀνεμίχθησαν μετά τοῦ γηγενοῦς πληθυσμοῦ. Ἐπειδή δέ ἀμφότεροι οἱ Λαοί ἦσαν ἀγράμματοι, ἐπεκράτησεν ἡ Ἀλβανική γλῶσσα ὡς εὐκολοτέρα» (στό ἴδιο).

Πρῶτο: Δέν ὑπάρχει γλώσσα εὐκολότερη ἀπό τήν μητρική μας γλώσσα. Κανείς δέν θά μάθει μιά ξένη γλώσσα, ἐπειδή δῆθεν εἶναι εὐκολότερη. Τό «εὐκολότερη» καί «δυσκολότερη», ἀφορᾶ γλώσσες ἄλλες πέρα ἀπό τήν μητρική μας γλώσσα.

Δεύτερο: Σέ πεῖσμα τῶν ὑποθέσεων τοῦ Τσεβᾶ, οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικοβοιωτίας, ἐξακολουθοῦν νά μιλοῦν τά Ἀρβανίτικά τους, ἐνῶ οἱ Μεγαρίτες καί οἱ Θηβαῖοι, καθώς καί οἱ Πυριῶτες, ἐξακολουθοῦν νά μιλοῦν τά Ἑλληνικά τους, μέχρι σήμερα.

Τρίτο: Ὁ Τσεβᾶς καίτοι Ἀρβανίτης ἤ δέν μελέτησε καθόλου τούς Ἀρβανίτες ἤ ἀτομικά αὐτός διαχώρισε πλασματικά τή θέση του ἀπό τούς Ἀρβανίτες γιά νά μή θεωρηθεῖ ἄξεστος καί ἀγράμματος καθώς ὁ Ἀρβανίτικος Λαός, μά «Ἕλλην». Μοῦ θυμίζει ἐκείνους τούς φοιτητές ἐπαρχιῶτες τῶν περασμένων γενιῶν, πού θεωροῦσαν ντροπή νά συστήσουν στούς «Πρωτευουσιάνους», τήν ἀγράμματη μητέρα τους. Ἄλλωστε στήν Ἱστορία τῶν Θηβῶν ὁ Τσεβᾶς ἀφιερώνει μιά ἤ δυό σελιδοῦλες στήν κάθοδο τῶν Ἀρβανιτῶν δεῖγμα κι αὐτό πώς ἤθελε νά ἀποφύγει ἕνα ἀγκαθωτό πρόβλημα σάν τό Ἀρβανίτικο πρόβλημα.

Τέταρτο: Θἄπρεπε νά ξέρει πολύ καλά ὁ Τσεβᾶς πώς οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔχουν καί πολύ σχέση μέ τούς πρόσφυγες καί δέν συγχρωνίζονται μέ μή Ἀρβανίτες. Θἄπρεπε νά ξέρει τή δομή τῆς Ἀρβανίτικης κοινωνίας κατά Φάρες καί τήν ἐπιμονή τῶν Ἀρβανιτῶν νά μή συμπεθεριάζουν μέ μή Ἀρβανίτες. Αὐτό, ἔσπασε μόλις τά τελευταία χρόνια.

Πέμπτο: Μέχρι σήμερα ἀκόμα, οἱ Θηβαῖοι μέ τούς Ἀρβανίτες δέν ἔχουν ἀγαθές σχέσεις καί διαχωρίζονται, δεδομένου ὅτι οἱ Θηβαῖοι θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους «Γαλαζοαίματους» καί οἱ Ἀρβανίτες τούς εἰρωνεύονται καθώς καί ὁ ἴδιος ὁ Τσεβᾶς παραδέχεται.

Ἕκτο: Ἀφοῦ ἀναρωτιέται ὁ Τσεβᾶς «Τί ἀπόγιναν οἱ Κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἕλληνες», θά ἔπρεπε ἐξ' ἴσου νά ἀναρωτηθεῖ, «Τί ἀπόγινε αὐτή ἡ σκληρή Ἀρβανίτικη Δρακογενιά;».

Ἕβδομο: Ἀφοῦ θεωρεῖ τούς Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικοβοιωτίας σάν «Ἐξαλβανισμένους Ἕλληνες», θά πρέπει νά παραδεχτεῖ πώς ὑπῆρξαν καί ὑπάρχουν Ἀρβανίτες στήν Ἀττικοβοιωτία, γιατί ἀλλοιῶς δέν ἐννοεῖται «Ἐξαλβανισμός». Ἔχετε δεῖ ποτέ, σκορδαλιά χωρίς σκόρδο;

Ὁ Μπίρης καί αὐτός καταφεύγει σέ μαθηματικούς ὑπολογισμούς μείωσης τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Ἑλλάδα. Ἡ προσπάθεια αὐτή δέν ἔχει καμμιά

σοβαρότητα καί εἶναι τελικά σέ βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ νά ἀποδείχνουμε λιγότερους Ἀρβανίτες. Οἱ Ἀρβανίτες εὔκολα ἀποδείχνουν τήν Ἑλληνικότητά τους. Γιά τούς ὑπόλοιπους ὑπάρχει πρόβλημα, γιατί τό ὅτι μιλοῦν Ἑλληνικά καί εἶναι Χριστιανοί, δέν εἶναι καί δέν ἀποτελεῖ ἀσφαλές καί πειστικό κρητήριο. Ἄλλωστε ἀπ' ὅσα πραθέσαμε, φαίνεται πώς οἱ λεγόμενοι Ἕλληνες, τῶν πρίν τίς Ἀρβανίτικες καθόδους χρόνων, εἶχαν πολύ Ἰλλυριακό-Ἀρβανίτικο αἷμα, ἄσχετα ἄν εἶχαν ξεχάσει ἤ δέν μιλοῦσαν τ' Ἀρβανίτικα. Καί σήμερα ὑπάρχουν Ἀρβανίτες πού δέν γνωρίζουν λέξη Ἀρβανίτικη. Καί κάτι περισσότερο: πάρα πολλοί ἀπ' αὐτούς δέν ὑποψιάζονται κάν τήν ἀποδειγμένη Ἀρβανίτικη καταγωγή τους!

Πάντως δέν ἔχει ΣΗΜΑΣΙΑ ὁ ἀριθμός τῶν Ἀρβανιτῶν πού πρωτοῆλθε στήν Ἑλλάδα τόν 14ο αἰώνα, γιατί στά κατοπινά χρόνια τούς βλέπουμε νά ἀποτελοῦν τόν ἀποκλειστικό Λαϊκό παράγοντα πού ἀντιστέκεται στούς Τούρκους καί στήν συνέχεια νά ἑτοιμάζει τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21. Οἱ ἥρωες τοῦ 21 εἶναι Ἀρβανίτες κατά ποσοστό 90%. Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψει πώς αὐτοί εἶναι μόνον οἱ Χριστιανοί Ἀρβανίτες καί πώς οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἦσαν ἄλλοι τόσοι καί περισσότεροι, τότε θά ἔχουμε μιά πληρέστερη εἰκόνα τῆς Ἀρβανίτικης παρουσίας στήν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἀρβανίτικη φάρα, δέν ἦταν μιά ντελικάτη καί εὐπρόσβλητη φάρα νά κινδυνέψει μέ ἐξαφάνιση. Ἦταν σκληρή, λιτοδίαιτη, ἀνυπόταχτη καί πολεμική, πού ἔδεινε σημασία στό γένος, στή διαιώνιση τῆς φάρας καί στήν ἐπιβολή της μέσα ἀπό συνθῆκες ἀδύνατης καί ἀδιανόητης ἐπιβίωσης γιά ἄλλους Λαούς.

Καθώς παραδέχεται καί αὐτός ὁ Φαλμεράυερ (das albanesiche element in Griechenland: 1857 — Κουπιτώρη «Ἀλβανικαί μελέται» σελ. 16), οἱ Ἀρβανίτες, χωρίς νά εἶναι οὔτε γεωργικός Λαός, οὔτε νά ἔχει ἀναπτύξει ἐθνική φιλολογία, οὔτε κοινό ἀλφάβητο καί γραφή καί χωρίς νά ἔχει δημιουργήσει ἐθνικό πνευματικό ἔργο καί Ἀκαδημίες, κατάφερε νά ἐπιζήσει ἀνά τούς αἰῶνες (σημ. Τούς θεωρεῖ πολύ πρόσφατους, 1.000 ἐτῶν) καί «νά ἐπιβεβαιώσει πώς ἕνας Λαός βασιζόμενος στίς κοινές ὁμολογίες ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ καθώς καί στό μάχιμο καί ἀνδρεῖο, δύναται νά ὑπάρξει καί νά διατηρεῖ τήν σφριγηλότητά του ἀνάμεσα σέ ἄκρως πεπαιδευμένους Λαούς». Θά ἦταν μεγαλύτερη βέβαια ἡ ἔκπληξη τοῦ Φαλμεράυερ, ἄν διαπίστωνε, πώς οἱ Ἀλβανοί δέν ἐπέζησαν μέ τήν ἴδια σφριγηλότητα χίλια χρόνια, ἀλλά πολλές χιλιάδες χρόνια, ἀπό τήν ἐποχή πού χάνονται τά ἴχνη τῆς Ἑλληνικῆς προϊστορίας, μέχρι σήμερα. Καί μιά καί ἀναφερθήκαμε στόν Φαλμεράυερ, καλό εἶναι νά δοῦμε τίς γνῶμες του γιά τούς Ἀρβανίτες, ἐπειδή θεωρεῖται ἠθικός αὐτουργός τῆς ἀντίληψης πού κληροδότησαν σέ μᾶς οἱ μεγάλοι ἱστορικοί μας, σχετικά μέ τούς Ἀρβανίτες.

Ὁ πίνακας αὐτός παριστᾶ τήν μεταγωγή τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγήτριας στή Σικελία, κατά τόν ἐκπατρισμό τῶν Ἀρβανιτῶν τό 1488. Ἔχει ἐπεξηγηματική λεζάντα γραμμένη στά Ἑλληνικά καί στά Ἰταλικά. Ἡ πρώτη φράση εἶναι: «Μεταγωγή θαυματουργοῦ εἰκόνος Δεσποίνης ἡμῶν Ὁδηγητρείας, ὑπό γενναίων Ἀρβανιτῶν πεποιημένη.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ

Α΄ Ο ΦΑΛΜΕΡΑΫΕΡ

Ὁ Γερμανός ἱστορικοφιλόλογος Φαλμεράυερ, διατύπωσε τή γνωστή θεωρία του σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ Σλαυικές ἐποικίσεις στήν Ἑλλάδα καί οἱ λοιμοί, ἐξαφάνισαν τό ἔνδοξο γένος τῶν Ἑλλήνων. Τήν θέση αὐτή τήν ἀνασκεύασαν πολλοί Ἕλληνες καί ξένοι ἱστορικοί καί μάλιστα αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Φαλμεράυερ ἀναγνώρισε λίγο ἀργότερα πώς τούς Σλαύους τούς ἔδιωξαν οἱ Ἀρβανίτες πού ἐποίκισαν ὄντως τήν Ἑλλάδα, ἀλλά-λέει-τούς Ἀρβανίτες δέν τούς ἔδιωξε κανείς. Ὁπότε ἄν ὀνομάσουμε τήν Ἑλλάδα «Νέα Ἀλβανία» ἔχουμε τήν οὐσία τοῦ πράγματος.

Ἡ θέση αὐτή ἔμεινε στήν οὐσία ἀναπάντητη, γιατί οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί προσπαθούσαν νά ἀποδείξουν πώς οἱ Ἀρβανίτες δέν εἶχαν ἔλθει στήν Ἑλλάδα πρίν τόν 14ο αἰώνα καί ἐπομένως.. δέν ἦσαν αὐτοί πού ἔδιωξαν τούς Σλαύους ἤ ὅτι δέν ὑπάρχουν Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα.

Ἀλλά στά 1854, ὁ Γερμανός HAHN ἐξέδωσε τό ἔργο του «Ἀλβανικαί μελέται» (Albanesiche studien), μετά ἀπό μακροχρόνια παραμονή, περιήγηση καί μελέτη τῆς Ἀλβανικῆς φυλῆς, τῶν ἠθῶν καί ἐθίμων καθώς καί τῆς γλώσσας τήν ὁποία ἔμαθε. Ἔτσι γιά πρώτη φορά τό Ἀλβανικό ζήτημα ἀπασχόλησε ἔντονα τήν Εὐρώπη καί ἐντυπωσίασε ἡ γνώμη τοῦ Χάν σύμφωνα μέ τήν ὁποία, οἱ Ἀλβανοί εἶναι Λαός συγγενεῖς μέ τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες καί ὁ συνδετικός κρίκος μέ τούς Ρωμαίους. Ὅσοι μέχρι τότε ἔγραψαν γιά τούς Ἀρβανίτες εἶχαν ἀσήμαντα στοιχεῖα. Ἀρκεῖ νά ποῦμε πώς καί ὁ μεγάλος Λάϊμπνιτς ἀσχολήθηκε μέ τούς Ἀρβανίτες ἀπό τό 1768 ἔχοντας σάν μοναδικό βοήθημα 100 Ἀρβανίτικες λέξεις! Τά συμπεράσματά του βέβαια ἦταν ἀντιστρόφως ἀνάλογα πρός τήν φιλοσοφική διάνοια τοῦ ἀνδρός. Κατέληξε στό συμπέρασμα πώς οἱ Ἀλβανοί εἶναι Κελτικῆς καταγωγῆς καί ἡ γλώσσα τους συγγενεύει πρός τήν ...: Γερμανική. Ἄλλοι καθώς ὁ Thunmann, εἶχε ὑπ' ὄψει του 1.200 λέξεις, ὁ Λήκ περίπου 2.100 λέξεις.

Τόν Χάν θέλησε νά άντικρούσει ό Έλλην λογιότατος μέ τό άρχαιοποιημένο όνομα Νικοκλής, ό όποιος έγραψε πραγματεία σέ Αττική διάλεκτο καί προσπάθησε νά άποδείξει ότι οί Άρβανίτες δέν έχουν καμμιά σχέση μέ τούς Έλληνες ούτε κάν μέ τούς άρχαίους Ίλλυριούς, άλλ' ότι πρωτοήλθαν στά Βαλκάνια τόν 7ο ή τό πολύ τόν 10ο μ.Χ. αίώνα μέ τίς βαρβαρικές είσβολές, άπό τόν Καύκασο, όπου στήν άρχαιότητα ύπήρχε χώρα μέ τό όνομα Άλβανία.

Πάνω σ' αύτή τή διαμάχη έπεμβαίνει ό Φαλμεράυερ πού άπό τό 1857 ώς τό 1860 έξέδωσε τρεῖς πραγματεῖες (das albanensiche element in criechelnland), πού άνασκεύαζε τίς θέσεις τοῦ Νικοκλῆ, άλλά καί άμφισβητοῦσε τίς θέσεις τοῦ Χάν. Ή Άλβανική γλώσσα, έλεγε ό Φαλμεράυερ, δέν έχει άπολύτως καμμιά σχέση μέ τήν Έλληνική, τήν Λατινική, άλλ' ούτε μέ τήν τουρκική καί τήν Σλαυική. Οί Άλβανοί, λέει, πρωτοαναφέρονται τόν 2ο μ.χ. αίώνα άπό τόν Κλαύδιο Πτολεμαῖο καί μπαίνουν στό ίστορικό προσκήνιο, μόλις τόν 11ο μ.Χ. αίώνα. Χωρίς παιδεία, γράμματα, τέχνες, πολιτισμό καί μέ μοναδικό όπλο τήν άνδρεία καί τή μαχητικότητα, διασώθηκαν γιά 1.000 χρόνια (τόσο πιστεύει πώς χρονολογεῖται ή ίστορία τους) καί κατώθρωσαν νά έπιβιώσουν.

Έδῶ εἶναι έκδηλη ή άμηχανία τοῦ Φαλμεράυερ πού άναγκάστηκε νά γράψει τρεῖς πραγματεῖες γιά νά δικαιολογήσει τήν έξαφάνιση τῆς Έλληνικῆς φυλῆς, ύποστηρίζοντας πώς οί Άρβανίτες δέν έχουν άπολύτως καμμιά σχέση μέ τούς Έλληνες. Λίγο πρίν καθώς εἴπαμε, εἶχε ύποστηρίξει πώς τούς Σλαύους τούς έδιωξαν οί Άρβανίτες, άλλά τούς Άρβανίτες δέν τούς έδειωξε κανείς, άλλ' άπεναντίας ύπῆρξαν ούσιαστικά οί ίδρυτές καί στυλοβάτες τοῦ νέου Έλληνικοῦ Έθνους σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε νά θεωρεῖται λογικό νά όνομαστεῖ ή Έλλάδα «Νέα Άλβανία». Τώρα όμως πού άποδείχνονταν πώς οί Άρβανίτες εἶναι Λαός πολύ συγγενικός μέ τούς Έλληνες, τά πράγματα έμπλεκαν καί έπρεπε νά όμολογήσει, πώς ή Έλληνική φυλή **δέν έξαφανίστηκε άπό τήν Έλλάδα.** Τό σπουδαιότερο έπιχείρημα τοῦ Φαλμεράυερ, εἶναι πώς «ή Άλβανική ούδεμίαν σχέσιν έχει πρός τήν Έλληνικήν[1]» Οί άλλες διαπιστώσεις τοῦ Φαλμεράυερ εἶναι άξιοπρόσεχτες καί πολλές άπ' αύτές τίς λαμβάνουμε ύπ' όψει γιατί πραγματικά στηρίζονται σέ ίστορικά τεκμήρια. Δέχεται ότι οί Άλβανοί σάν Λαός πρωτοαναφέρεται άπό τόν Κλαύδιο Πτολεμαῖο τόν 2ο μ.Χ. αίώνα, καί αύτό μέν εἶναι γεγονός, πλήν οί Άλβανοί άναφέρονται έκεῖ σάν ένας άπό τούς πολλούς Ίλλυρικούς Λαούς πού τελικά άναδείχτηκαν όνο-

1. «Ψυχρά καθαρά καί άπό παντοῦ εἶναι όμολογημένο, πώς ή Άλβανική γλώσσα, ὡς πρός τούς τύπους καί τίς ρίζες τῶν λέξεων, δέν έχει ούτε τήν παραμικρή όμοιότητα μέ τήν Έλληνική» (Φαλμεράυερ).

ματοδότες όλων τών υπόλοιπων Ἰλλυριακῶν Λαῶν γύρω στόν 11ο μ.Χ. αἰώνα.

Ἀλλ' ὅταν λέμε «Ἀλβανούς καί Ἀρβανίτες», δέν ἐννοοῦμε βέβαια μόνο τούς «Ἀλβανούς» τοῦ Πτολεμαίου τοῦ 2ο μ.Χ. αἰώνα, ἀλλά ὅλα τά Ἰλλυριακά φύλλα πού ἀπό τόν 11ο μ.Χ. αἰώνα ὀνομάστηκαν ἀπό τούς ξένους «Ἀλβανοί ἤ Ἀρβανίτες», χάρι στήν Ἰλλυριακή φυλή τῶν Ἀλβανῶν πού τήν ἐποχή αὐτή ἔπαιξε κάποιο σπουδαῖο ρόλο στήν Βαλκανική. Ὁ Φαλμεράυερ περιορίζει τούς Ἀρβανίτες καί τούς ταυτίζει ἀπόλυτα μέ τούς «Ἀλβανούς» τοῦ Κλαύδιου Πτολεμαίου καί ἐπειδή ἡ παρουσία τους ἀναφέρεται μόλις τόν 2ο μ.Χ. αἰώνα, ἀπό τότε θεωρεῖ τήν ὕπαρξη τους, δεδομένη[2].

Στή συνέχεια δέχεται πώς αὐτοί οἱ Ἀλβανοί οὔτε εἶχαν οὔτε ἔχουν καμμιά σχέση μέ τούς Ἕλληνες καί μάλιστα ἡ γλώσσα τους εἶναι μιά γλώσσα ἐντελῶς ξεχωριστή καί δέν ἔχει καιμμιά ἀπολύτως σχέση οὔτε μέ τήν Ἑλληνική, οὔτε μέ τήν Λατινική.

Αὐτή ἡ γνώμη εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς τελευταίας θεωρίας τοῦ Φαλμεράυερ καί σ' αὐτήν στηρίζεται, γιά ν' ἀποδείξει πώς οἱ Ἀλβανοί δέν ἔχουν καμμιά ἀπολύτως σχέση μέ τούς Ἕλληνες καί ἐπομένως οἱ Ἑλληνική φυλή πράγματι ἐξαφανίστηκε καθώς εἶχε πολύ προηγούμενα ὑποστηρίξει.

Ἀλλ' αὐτή ἡ γνώμη τοῦ Φαλμεράυερ εὔκολα ἀνασκευάζεται, ἀρκεῖ νά παραθέσουμε ἕνα μικρό κατάλογο ἀπό Ἀρβανίτικες λέξεις, Νεοελληνικές καί Ὁμηρικές, γιά νά ἀποδειχθεῖ ἀπό τήν ἄμεση σύγκριση, πώς οἱ Ἀρβανίτικες εἶναι ἴδιες ἀκριβῶς μέ τίς Ὁμηρικές, πράγμα πού **δέν** συμβαίνει μέ τίς Νεοελληνικές. Δηλαδή ἀποδείχνεται μεγαλύτερη σχέση τῆς Ἀρβανίτικης μέ τήν Ὁμηρική διάλεκτο, ἀπ' ὅ,τι τῆς Νεοελληνικῆς, ὅσο κι ἄν αὐτό φαίνεται περίεργο καί ἀπίστευτο.

---

2. Βέβαια τό συμπέρασμα αὐτό τοῦ Φαλμεράυερ δέν εἶναι καθόλου σωστό. Ἐπειδή ὁ Κλ. Πτολεμαῖος τόν 2ο μ.Χ. αἰώνα, ἀναφέρει ὅτι μεταξύ τῶν Ἰλλυριακῶν Λαῶν ὑπῆρχαν καί «Ἀλβανοί» δέν σημαίνει ὅτι τότε ἀκριβῶς γεννήθηκε αὐτός ὁ Λαός, σάν σπαρτό μεσ' στό Φθινόπωρο. Τό λογικό εἶναι νά ἀνάγεται ἡ ἡλικία τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ στήν ἡλικία τῶν ὑπολοίπων ὁμοφύλων Λαῶν τῆς Ἰλλυρίας καί Ἑλλάδας. Τό ὅτι δέν ἀναφέρεται ἀπό ἀρχαιότερους συγγραφεῖς, καί αὐτό δέν εἶναι ἐπιχείρημα μή ὕπαρξης τοῦ συγγεκριμένου Λαοῦ. Δηλαδή ὅσους Λαούς δέν ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, σημαίνει καί ὅτι δέν ὑπῆρχαν; Δέν πρέπει ἐπίσης νά ξεχνᾶμε πώς ἀλλοιῶς ὀνομάζονται καί προφέρονται οἱ Λαοί στή γλώσσα τους καί ἀλλοιῶς τούς ὀνοματίζουν οἱ ξένοι, καθώς καί ὅτι οἱ ἴδιοι Λαοί στήν διάρκεια τῆς ἱστορίας τους ἄλλαξαν πολλές φορές πολλά ὀνόματα. Σήμερα οἱ Εὐρωπαῖοι μᾶς ὀνομάζουν Greeks καί οἱ Τοῦρκοι Junan αὐτό δέν σημαίνει πώς δέν ὑπάρχουμε οἱ «Ἕλληνες». Τήν Ἀλβανία ὅλοι τήν ὀνομάζουν Ἀλβανία, ἀλλά οἱ ἴδιοι αὐτοαποκαλοῦνται Σκυπετάροι καί τή χώρα τους ὀνομάζουν Σκυπερία.

Νεοελληνικές	Αρβανίτικες	Ομηρικές
Μάτι	Σή (Sy)	ὄσσε (δυικ.) [3]
Χέρι	dor-a (dop-α)	ἐκκαιδεκά-δωρ-ος = ο ἔχων μήκος 16 παλαμών (δώρων).
Μαλλί	Lesh-i	λάσιος=μαλλιαρός
Ποντίκι	my-u (μύ-ου)	Μῦς
Τραβῶ	Helkj (Heq αλβ.)	Ἕλκω
Παίρνω	Mar (Μάρ)	Μάρπτω
Καί	εδέ,δε(edhe)	ἠδέ,τέ
Χωράφι	arë-a (ἄρ-α)_	ἄρουρα
Σιμώνω	kias (qas)(κιάς)	κίω
Δουλειά	punë-a (πούν-α)	πόνος
Ἄλογο,ίππος	kali-t (κάλη-τ)	Κέλης-τος
Κεφάλι	Krye (κρήε)	κάρη,κρῆθεν
Σύννεφο	Rea (Ρέα)	Ῥέα,θεά νεφῶν.
Φορῶ ροῦχο	Vesh	Fεσθής, Fέσ-νυμι [4]
Ευχαρίστηση	Anda (Ἄvda)	Ἀνδάνω=ευχαριστῶ
Λαγός	Lepur-i (Λέπουρ-ι)	Λέπορις (Αιολ.)
Σκύλος	κυέν (qen)	Κύων
Καρότο	Dhafkje (Δαφκιέ)	Δαῦκος
Ζῶ,ἀκμάζω	ronjë (Ρώνj)	Ῥώνυμι,ῥωνύω
Φυλάσσω	'ruaj - 'ruanj	(ῥύω),ῥύτωρ
Φεύγω	ikënj (ikëj)	εἴκω
Ἀδύνατος-κακός	lig *	Λοίγιος,λοιγός [5]
πυρετός	ethe (αίθε)	αἴθω=καίω,αιθήρ
Δέρνω,χτυπῶ	Rah (Ράχ)	Ῥάσσω (ῥάχσω)
Τεχνίτης	Mjeshtër (Μιέστëρ)	Μήστωρ
εμείς	Ne, Neve (νέ,νεύε)	νώι (εμείς δυικ).

---

3. Τό ἀντίστοιχο ρῆμα τόσο στ' ἀρβανίτικα ὅσο καί στά ἀρχαιοελληνικά εἶναι ἀνώμαλο. Ὁ Ἐνεστώς εἶναι στ' ἀρβανίτικα Σηώχ – βλέπω, ὁρῶ, ἀπ' ὅπου βγαίνει καί τό οὐσιαστικό Σή μάτι. Ὁ ἀόριστος εἶναι Πάσς = εἶδα καί εἶναι ταυτόριζο μέ τό Ἑλληνικό ὦπα μάτι καί τόν παρακείμενο πού εἶναι Ὄπωπα – ἔχω δεῖ.

4. Τό F εἶναι τό λεγόμενο Δίγαμμα, γράμμα πού ἀπό τόν 7ο π.Χ. αἰῶνα ἔπεσε σέ ἀχρησία ἀρχίζοντας ἀπό τίς Ἰωνικές πόλεις. Ἡ Ἀρβανίτικη τό διατηρεῖ μέχρι τώρα σέ πολλές λέξεις.

5. Ἡ λέξη Λοίγιος, λοιγός, ἔχει στήν Ὁμηρική γλῶσσα, δύο ἔννοιες. Σημαίνει **Κακός** καί **ἀδύνατος.** Θά ἔνοιωθε μεγάλη ἔκπληξη ὁ Φαλμεράυερ, ἄν διαπίστωνε, πώς ὅμοια καί στήν Ἀλβανική ἡ ταυτόριζος λέξη Λοίγγ, ἔχει ἀκριβῶς τίς δύο ἔννοιες: **Λοίγια ἔργα = ἄσχημα, κακά ἔργα = Πούν τ' Λοίγγα (Πόνοι λοίγιοι).**

Διάλλ ί Λοίγγ = (Διο-γενής) ἀγόρι ἀδύνατο!

Ἄκρη	Anë (Ἄν)	Ἀνύω=περαιώνω
Κάθομαι	ri (ρεί)	ἐ-ρεί-δομαι
Ἔδαφος,τόπος	Ved	Fέδ-ος
Μυαλό,νοῦς	Med	Μέδομαι=σκέπτομαι
Νομίζω	Më duket (doύκετ)	Δοκέει μοι
Σκοτεινιάζει	Erret (ἔρρετ)	Ἔρεβος=σκότος
Φωνάζω	Θρές (Thëres)	θρέω,θρόος
Στεγνώνω-ομαι	Terre-em (τέρρ-εμ)	Τέρσω-ομαι
Μπροστά	Rë-para * (ρë-πάρα)	πᾶρος (6)
Πίσω	Për-apa (πρ-άπα)	ἄψ (ἄπς)
Κριθάρι	Elbë-i (ἔλμπ-ι)	ἄλφιτον
Τινάζω,σείω	Hedh (χέδ)	χέω
Γιά σένα	Për ty	πάρ τύ
Κατάρα	Nëmë	νέμεσις,νεμεσάω
Ἐπῆγαν	Van	βάν
Ροῦχο	Enë (ἔννë)	ἔννυμι=ἐνδύομαι
Γῆ	Dhe-u (Δε-ου)	Γαία,δωρ,Δά
Δέν	Nuk-u	νή οὔκ
Δρόμος	Udhë (οὖδë)	οὐδός
Ἄνοιξη	Verë	Fέαρ
Ραβδί	Shkop-i	σκήπων=σκῆπτρο
Ξύγκι	Dhjam(Διάμ)	δημός
Γύρω	Torrë	τορνόω=γυρίζω
Θερίζω	Korr	κείρω
Θυμός	mëri (mëni,Γκέκικα)	μῆνις
Τρελλός	Marrë	μάργος
Συνουσιάζομαι	ky (qi)	κύω
Ξεκινῶ	Nisem	νίσσομαι
Ὁμιλῶ	Flas	φλύω-φλυαρῶ
Γεννιέμαι	Lehem (Λjέχεμ)	λέχω,λοχεία
Φύσημα	Frima	Φριμάω=φυσῶ
Πατῶ	Shkel	σκέλος
Θάλασσα	Det-i	Θέτις
Χωρίζω	Daj - Danj	δαίω

6. Στ᾿ ἀρβανίτικα, ὁ Πρῶτος, ὁ ἄριστος λέγεται «ί Πάρι». Ἀπ᾿ αὐτό τό Ἀρβανίτικο Ι «ί Πάρι», προφανῶς προέρχεται ἡ λέξη Πάρις δηλ. τό ὄνομα τοῦ ἀπαγωγέα τῆς ὡραίας Ἑλένης, καθώς καί ἡ λέξη Ἄριστος. (Πάρι-στος, Fάρι-στος, καί τελικά, Ἄριστος). Δηλαδή ὁ Πρῶτος, αὐτός πού προηγεῖται πού εἶναι Ι Πάρις. (**Πάρος Ὅμηρ.**).

7. Γιά τίς Ὁμηρικές λέξεις πού παραθετω, βλεπε απο την Ιλιαδα: Α 35, 105, 189,

Βρύση	Krua (κρούα)	Κρουνός
Ξύλο	Dru	δρῦς,δρυμός,δροίτη
Δέομαι,παρακαλώ	Luttem	λίττομαι
Νύφη	Nuse-a (Νούσε-α)	Νυός,νυσός
Δική σου	Itea	τεή
Στεγνώνω	Terr	Τέρσω
Δρόσος	Vers	Fέρση
Πόρτα	Der-a	Θύρα
Καίω	Kall	Κηλέω
Βράζει	Zien	ζέει
Παίζω	Ljoz	λίζω (Ησύχ.)
Πορεύου μαζί	bashkë ets (ec)	Βάσκ ἴθι (Ησυχ.)
Νήμα χοντρό	mjet	μῖτος
Πατέρας	Tαtta, i jati	Τάττα, Ἄττα, Ἰέτας (Ησυχ.)*

Υπάρχει επίσης ένα πλήθος σπανίων λέξεων που έχει περισώσει στο λεξικό του ο Ησύχιος και πολλές από τις οποίες αντιστοιχούν σε σημερινές Αρβανίτικες. Παραθέσαμε όσες είναι εξώφθαλμα όμοιες και αντίστοιχες. Μια συστηματική όμως γλωσσολογική μελέτη βγάζει αληθινό θυσαυρό.

Τῆς λέξης Νοῦς καί τοῦ ρήματος Νοέω—ῶ, «ή ἐτυμολογία εἶναι σκοτεινή», λένε οἱ γλωσσολόγοι, ἀλλά Νοέω—ῶ σημαίνει ἀναγνωρίζω τί καί τήν ἴδια ἔννοια ἔχει τό 'Αρβανίτικο καί ταυτόριζο Νηώχ. Σήμερα τό μυαλό τό λέμε λαϊκά καί νηονηό. Ὁ παρακείμενος τοῦ Νοέω κάνει Νενόηκα καί ἴσως παλαιότερα νενόηχα μέ παχειά προφορά τοῦ (ν).

Τό ρῆμα Κοέω—ῶ, στήν ἀρχαιοελληνική σήμαινε ἀντιλαμβάνομαι, παρατηρῶ. Οἱ γλωσσολόγοι τό ἐτυμολογοῦν «ἔκ τινος Ἰαπετικῆς ρίζης Geu — (Ἰωάν. Σταματάκου: «Λεξικόν ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης»). Ἀπ' αὐτό τό Κοέω—ῶ προήλθε καί τό ρῆμα «ἀκούω». Λοιπόν; Gè-ge ἤ νούκου Γγέγγε νάνυ; (Ἀντιλήφθηκες ἤ δέν ἀντιλήφθηκες τώρα;). Τό «ἀκούω» στά ἀρβανίτικα λέγεται GήGεμ.

Οἱ γλωσσολόγοι, τῶν περασμένων χρόνων, μέ βάση τήν Ἑβραϊκή Βίβλο, ἀνάγουν ὅλες τίς ἄγνωστες ἐτυμολογικά λέξεις, σέ μιάν ὑποτιθέμενη καί ἐπιμαρτυρούμενη ἀπό τή Βίβλο, Ἰαπετική φυλή, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἀναφέρεται σάν Βορειοδυτική Φυλή. Οἱ κατοπινοί γλωσσολόγοι, ἀνάγουν αὐτές τίς ἄγνωστες λέξεις, σέ μιάν ὑποτιθέμενη Ἰνδοευρωπαϊκή ἤ Ἰνδογερμανική

115, 67, 570 καί Γ 32 καί Δ 437, 209 καί Ζ 285. Ἀπό τήν Ὀδύσσεια: Α 409, Ε 152, 457, Δ 184, Ζ 129, 10, κλπ.

* Βλπ. όμως και ένα μικρό παραλληλισμό αρχαίων Λακωνικών και Αρβανίτικων λέξεων στη σελ. 517,με βάση το λεξικό του Ησύχιου..

Φυλή πού κατά τίς ύποθέσεις τους ξεκίνησε άπό τόν 'Ινδό ποταμό καί μέσω Καυκάσου έφτασε, ώς τήν Εύρώπη. 'Αλλά έγώ βλέπω, πώς οί περισσότερες άπ' αύτές τίς «'Ιαπετικές» ή 'Ινδοευρωπαϊκές» ρίζες, βρίσκονται στ' 'Αρβανίτικα.

Τί συμβαίνει λοιπόν καί ποιά εἶναι αύτή ή περίφημη 'Ιαπετιτική ή 'Ινδοευρωπαϊκή Φυλή; Δέν εἶναι μακρυά ή έποχή, πού θ' άποδειχθεῖ, σέ ὅλη της τή μεγαλοπρέπεια, πώς δέν εἶναι ἄλλη άπό αύτή τή λεγόμενη Πελασγική Φυλή, τή Φυλή τῶν Φυλῶν, πού οί κυριότεροι έκπρόσωποί της στήν άρχαιότητα ἦσαν οί Ἕλληνες, οί Ἴωνες καί οί Ρωμαῖοι καί στά σύγχρονα χρόνια θά βροῦμε τούς ἔσχατους άντιπροσώπους της στήν 'Αλβανία, στή Κ. 'Ιταλία καί στήν 'Ελλάδα, άλλά καί διασκορπισμένους σέ ὅλη τήν Εύρώπη σέ σημαντικό ποσοστό καί σ' ὅλο τόν κόσμο. Γιατί σ' ὅποιο μέρος τῆς γῆς κι ἄν πᾶς θά συναντήσεις Ἕλληνες, 'Αρβανίτες καί Κατωϊταλιῶτες.

'Ο Πελασγικός Λαός, εἶχε γείτονες άπό τά Βορειοδυτικά τούς Κέλτες καί 'Αγγλοσάξωνες καί άπό τά νοτιοανατολικά τούς Μεσοποταμίτες καί Αἰγύπτιους, μιᾶς καί ὁ Λαός αύτός, μέ κοιτίδα τήν Βορειοδυτική Βαλκανική, ξεχύθηκε μετά άπό κάποιον κοσμοϊστορικό κατακλυσμό, πού άναφέρεται σάν Θρῦλος σέ ὅλους τούς Λαούς, στήν 'Ελλάδα, 'Ιταλία, Μ. 'Ασία, Μεσοποταμία καί μέσω Κασπίας καί Καυκάσου ἔφτασε ώς τόν 'Ινδό ποταμό. Πέρα άπό τούς 'Ελληνικούς θρύλους καί τίς παραδόσεις, πέρα άπό τά άρχαιολογικά εὑρήματα, πού συνδέουν τούς Λαούς τῶν περιοχῶν έποίκησης τῶν Πελασγῶν, πέρα άπό τή γλώσσα πού κατ' εύτυχῆ συγκυρία διασώζεται στή σημερινή 'Αρβανίτικη, ὑπῆρχε στήν άρχαιότητα, 'Αλβανία στόν Καύκασο — άλλά κυρίως — ὑπῆρχαν Λαοί **Δαρδανοί,** ὁμώνυμοι δηλαδή μέ τούς 'Ιλλυριακούς Δαρδανεῖς, στή Μεσοποταμία, άλλά καί κοντά στόν 'Ινδό ποταμό (Δαρδανία ή Δαρδιστάν).

'Ο Πελασγικός Λαός τῆς άρχικῆς του κοιτίδας (ΒΔ Βαλκανική) ὑπῆρξε ὁ **διαρκής αἱμοδότης τῆς 'Ελλάδας** καί Κ. 'Ιταλίας. 'Αχαιοί, Ἴωνες, Αἰολεῖς, άνάγουν έκεῖ τήν προέλευσή τους. Δωριεῖς, ἔρχονται άπό κεῖ. Καί τέλος οί Ἀρβανίτες τῶν ὁμαδικῶν καθόδων τοῦ 14ου αἰῶνα, ἔρχονται καί πάλι άπό έκεῖ καί έποικίζουν τήν 'Ελλάδα καί Κ. 'Ιταλία. Παρ' ὅλα αύτά σήμερα χαρακτηρίζονται οί 'Αρβανίτες «μειονότητα». Καταντήσαμε δηλαδή νά εἴμαστε, οί Ἕλληνες, μειονότητα στό τόπο μας;

Ὅταν οί γλωσσολόγοι, συναντοῦν κάποια λέξη, κοινή, στά 'Εβραϊκά, στά 'Ελληνικά, στά Λατινικά καί στά Κελτικά ή 'Αγγλοσαξωνικά, τήν καταχωροῦν χωρίς συζήτηση στήν 'Εβραϊκή γλῶσσα.

Μά οί Κέλτες καί οί 'Αγγλοσάξωνες, δέν γνώρισαν τούς 'Εβραίους, παρά στά μεταρωμαϊκά χρόνια, ένῶ οί Πελασγοί φέρονται σάν συνδετικός κρῖκος μεταξύ τους σέ μιά τόσο ὅμως μεγάλη ἔκταση πού δέν δικαιολογεῖται μεταφορά 'Εβραϊκῆς λέξης στούς Κέλτες. Δηλαδή εἶναι πέρα γιά πέρα σίγου-

ρο, πώς ή λέξη αύτή δέν μπορεΐ νά εἶναι μήτε Κελτική, μήτε Ἀγγλοσαξωνική, μήτε Ἑβραϊκή. Εἶναι ἁπλά Πελασγική. Λ.χ. ή Λέξη Κάδος = κουβᾶς, ὑπάρχει ἐκτός ἀπό τήν Ἑλληνική, στή Λατινική, στίς Κελτοαγγλοσαξωνικές γλῶσσες καί στά Ἑβραϊκά σάν Cad. Ποῦ ἀνήκει αὐτή ἡ λέξη; Στά ἀρβανίτικα ὑπάρχει σάν Κάδ καί ἔναρθρα Κάδι καί ἀφορᾶ τόν ξύλινο κουβά. Δηλαδή ἡ λέξη εἶναι καθαρά Πελασγική καί σάν τέτοια ὑπάρχει στή γλῶσσα τῶν κύριων ἀρχαίων ἐκπροσώπων τῆς Πελασγικῆς Φυλῆς, στούς Ἕλληνες καί Ρωμαίους, ἀπό τούς ὁποίους τό δανείστηκαν καί οἱ ἄλλοι Λαοί.

Αὐτά σιγά-σιγά θά γίνουν κατανοητά καί θ' ἀποκατασταθεῖ ἡ ἀλήθεια καί θά πέσει φῶς στό προϊστορικό σκοτάδι. Ἄλλωστε μέχρι πρίν μερικά χρόνια, ὑπῆρχαν ἐπιστήμονες γλωσσολόγοι, πού πίστευαν ὅτι ἡ Ἑβραϊκή γλῶσσα, εἶναι ἡ μητέρα τῶν γλωσσῶν, μιᾶς καί ὁ Ἰαχβέ (Θεός), πρωτομίλησε στούς Ἑβραίους καί μάλιστα τούς ἔδωσε καί τίς... δέκα ἐντολές. Δέν ἔχουμε δυστυχῶς ξεφύγει ἀπό αὐτή τήν ἀντίληψη, πού ἁλυσσόδεσε γιά χιλιετηρίδες τό ἀνθρώπινο μυαλό, ἐξαφανίζοντας τόν Ἑλληνικό πολιτισμό. Μάρτυς μου ὁ Γαλιλαῖος.

Δέν θά ἐπεκταθῶ περισσότερο στήν παράθεση τῶν ὁμηρικῶν καί προμηρικῶν λέξεων πού διασώζει ἡ Ἀρβανίτικη, ἄλλωστε εἶναι θέμα τεράστιο καί δέν ἐξαντλεῖται μέ τόσα λίγα. Θά τελειώσω μέ τρεῖς ἀκόμα λέξεις, χαρακτηριστικές. Τή λέξη Βρέμω, πού σήμαινε Βροντῶ, κάνω πάταγο, ὀρυμαγδό κλπ. Ὁ Δίας ἀποκαλεῖται ὑψιβρεμέτης, γιατί βροντάει καί μπουμπουνίζει, ἀπό ψηλά είδικά ὅταν ἐκσφενδονίζει τήν Αἰγίδα του, ὁπότε κατά τήν ἀρβανίτικη, **Γγιμών.** Τό ρῆμα Βρέμω, δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχει στά ἀρβανίτικα, ἀλλά ὑπάρχει ταυτόριζο ἐπίθετο μέ τήν ἴδια ἔννοια, **Βρέρ**, πού σημαίνει ὅτι ὁ οὐρανός ἔχει γεμίσει μέ μαῦρα σύννεφα καί ὅπου νἆναι θά ξεσπάσει βροχή καί καταιγίδα.

Ἡ τρίτη λέξη εἶναι ἡ λέξη τῆς ἀρχαιοελληνικῆς, Ὄνυξ—χος, πού σημαίνει τό αἰχμηρό, τό κοφτερό, τό μυτερό καί ἀπ' αὐτό ἔχει προέλθει ἡ ὀνομασία τῶν νυχιῶν. Στά ἀρβανίτικα ὅμως, δέν ὑπάρχει παρόμοια λέξη γιά τό νῦχι, πού λέγεται Θούα καί πληθ. Θόνν. Ἀλλά νά, πού ὑπῆρχε πανάρχαιο ρῆμα **Θοόω—ῶ** πού σημαίνει κάνω κάτι κοφτερό, μυτερό κλπ. καί λέξη **Θοός,** πού ἔχει τήν ἴδια σημασία μέ τό «ὄνυξ». Οἱ Ἀρβανίτες λοιπόν διατήρησαν τήν πανάρχαια λέξη Θοός γιά τό νύχι, πού τό λένε **Θούα** καί **Θόνν.**

Ἔκανα τήν ἑξῆς ἁπλῆ σκέψη: «Ἄν ὁ Ἀλβανικός Λαός εἶναι ἡ ζωντανή συνέχεια τοῦ πανάρχαιου Ἑλληνισμοῦ καί ἄν πράγματι οἱ δύο Λαοί Ἕλληνες καί Ἰλλυριοί ἤ Ἀλβανοί ἦσαν καί ἀποτελοῦσαν ἕναν καί τόν αὐτό Λαό στά πανάρχαια χρόνια καί ἄν οἱ κοινοί πρόγονοί μας εἶναι αὐτοί πού ὀνομάζουμε Πελασγοί καί ἄν οἱ μέχρι τώρα ὑποθέσεις μου εἶναι σωστές, τότε πρέπει νά τίς ἐπαληθεύσω γλωσσικά, ἀνατρέχοντας στίς λέξεις τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου ἑνός λαοῦ **ὀρεινοῦ** καί βασικά **πρωτόγονου.**Στίς λέξεις πού ἀναφέρονται

Ὁ θυρεός τοῦ μεγάλου Ἀρβανίτη ἡγεμόνα Κάρλα Θώπια ἤ Τόπια, πού ἀγωνίστηκε γιά νά μή βάλουν πόδι οἱ Τοῦρκοι στήν Ἑλλάδα. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ ἑλληνική ἐπιγραφή πού θυμίζει σημερινή δημοτική. «Ἐτοῦτα τά σημάδια αὐθέντου μεγάλου Κάρλα Θώπια».

στά ἁπλά πράγματα πού πέφτουν στήν ἀντίληψή μας κάθε φορά, στά μέλη τοῦ σώματος, στόν οὐρανό, τή θάλασσα, τόν ἀγέρα, στά ἀντικείμενα καθημερινῆς χρήσης, ἑνός ὀρεσίβειου Λαοῦ, στίς κυριότερες ἰδιότητές του κλπ.» Ἔτσι ἔκανα ἕνα πρόχειρο κατάλογο λέξεων βασικῶν καί ἔπιασα τόν Ὅμηρο, καί ἀναμετρώντας τίς σελίδες τῆς Ἰλιάδας καί τῆς Ὀδύσσειας, ἀναμετροῦσα καί τήν εὐχάριστη ἔκπληξή μου, καθώς ἐπαλήθευα μέσα ἀπό τόν Ὅμηρο τίς ὑποθέσεις μου καί βέβαια τίς ὑποθέσεις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν πού χρόνια τώρα εἶχαν ἐπισημάνει πώς ἡ Ἀλβανική γλώσσα δέν εἶναι καθόλου ξένη πρός τήν Ἑλληνική καί πώς οἱ δύο Λαοί εἶναι «συγγενεῖς καί ὁμαίμονες» δηλ. ἔχουν στίς φλέβες τους τό ἴδιο αἷμα, καθώς λένε οἱ ἁπλοί ἄνθρωποι τοῦ Λαοῦ καί σήμερα ἀκόμα στήν Ἀλβανία.

Ὁ ἁπλός καί ἀγράμματος Λαός, οἱ ἀγράμματοι καί ἀπολίτιστοι Ἀρβανίτες, θεωροῦσαν πάντα δεδομένο πώς εἶναι Ἕλληνες καί ποτέ δέν τούς ἀπασχόλησε μιά τυχόν ἀμφισβήτηση. Καί αὐτή ἡ πεποίθηση, δέν ἦταν καρπός κάποιας προπαγάνδας καί «γραμμή» κάποιων ρωμαντικῶν διανοουμένων. Δηλαδή δέν ἦταν ἐπίκτητη, μά ἔμφυτη καί αὐτό ἔχει τεράστια σημασία. Ὅ,τι ἀφορᾶ τις πεποιθήσεις τῶν Ἀρβανιτῶν εἶναι ἁδρό, ἁπλό καί ἀτόφιο συνάμα δέ καί αὐθόρμητο.

Γιά νά ἐπανέλθουμε λοιπόν στό θέμα μας πού ἀφορᾶ τήν ταυτότητα τῶν Ἀρβανίτικων λέξεων τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου μέ τήν Ὁμηρική καί προομηρική Ἑλληνική γλῶσσα, λέμε πώς οἱ λέξεις πού παρέθεσα εἶναι ἁπλά καί μόνο ἐνδεικτικές. Ὑπάρχει ἕνα πλῆθος καί ἄλλων λέξεων πού ἤ δέν εἶναι δυνατό νά παρατεθοῦν σ' αὐτή τή μελέτη ἤ εἶναι λέξεις πού διασώζονται καί στήν Κλασσική κά στήν Νεώτερη Ἑλλάδα καί πού δέν κρίνω σκόπιμο νά τίς παραθέσω, γιατί αὐτές οἱ λέξεις δέν ἀποδείχνουν καί ταυτότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ μέ τόν Ἀλβανικό λαό.

Δηλαδή κάλιστα θά μποροῦσε ὁ καθένας νά μοῦ πεῖ, πώς τίς λέξεις αὐτές τίς δανείστηκαν οἱ Ἀλβανοί καί οἱ πρόγονοί τους οἱ Ἰλλυριοί ἀπό τούς Ἕλληνες εἴτε τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητας εἴτε τῆς νεώτερης Ἑλλάδας.

Γι' αὐτό παρέθεσα ἕνα δεῖγμα λέξεων ἀπό ἕνα **Προομηρικό γλωσσικό λεξιλόγιο** πού διασώζει ἡ Ἀλβανική μέχρι σήμερα, ἐνῶ ἀπό τά χρόνια τῆς κλασσικῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας καί δῶθε εἶχαν περιέλθει σέ **ἀχρηστία** καί γι' αὐτούς τούς Ἕλληνες! Δηλαδή ἀποδείχνεται πώς ἡ ταυτότητα τῶν δύο λαῶν ἀνάγεται σέ παμπάλαια προϊστορικά χρόνια καί πώς ἐνῶ ὁ πολιτισμός καί ἡ γλωσσοπλαστική ἱκανότητα τῶν Ἑλλήνων ἀντικατέστησε πολλές ἀπ' αὐτές τίς λέξεις, ἡ Ἀλβανική, **ἀκριβῶς λόγω τῆς ἔλλειψης γραφῆς καί γλωσσοπλαστικῆς δυνατότητας,** περιέσωσε τόν κορμό τῶν λέξεων αὐτῶν πού μᾶς εἶναι ἀφάνταστα χρήσιμος. Μᾶς βοηθᾶ στήν ἐτυμολόγηση πολλῶν Ἑλληνικῶν Θεοτήτων, Λατρειῶν, ὁρολογιῶν κλπ. πού οἱ Εὐρωπαῖοι ἐρευνητές στήν ἀδυναμία τους νά τίς ἐτυμολογήσουν, καταφεύγουν στίς γλῶσσες τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν, ὡσάν οἱ Ἕλληνες νά ἦσαν τέτοιος Λαός πού πάντα ἔπαιρνε ἀπό τούς Ἀντολικούς Λαούς χωρίς νά δίνει τίποτα. Δηλαδή κανείς δέν διανοεῖται νά ἐτυμολογίσει Ἑβραϊκές, Φοινικικές, Αἰγυπτιακές λέξεις ἀπό τήν Ἑλληνική, ἐνῶ τούς εἶναι εὔκολο νά κάνουν τό ἀντίθετο. Κανείς ἐπίσης δέν διανοήθηκε πώς εἶναι δυνατόν μιά φτωχή γλῶσσα —καί ἄγραφη μάλιστα— ἑνός ἀπολίτιστου Λαοῦ σάν τοῦ Ἀλβανικοῦ, νά κρύβει τό κλειδί τῆς ἑρμηνείας πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἀποριῶν πού ἀφοροῦν τήν προϊστορική Ἑλλάδα.

Μά χωρίς γραπτό λόγο καί ἀπολίτιστοι ἦσαν κάποτε καί οἱ πρόγονοι τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Σωκράτη καί κάτι ἀκόμα: Ὁ Ἀλβανικός Λαός ἔτσι καθώς τόν γνωρίζουμε ἀπό τόν 12ο ὡς τόν 20ο, αἰῶνα, μπορεῖ νά μήν εἶχε γραπτή γλῶσσα καί πολιτισμό, μά εἶχε τέτοιο πνεῦμα καί τέτοια δυναμικότητα, ὥστε ὄχι ἁπλῶς νά ἐπιζήσει κάτω ἀπό συνθῆκες πού ἄλλοι Λαοί θά εἶχαν ἐξαφανιστεῖ, μά καί νά ἀφήσει ἔντονα τήν σφραγίδα του, στόν ἴδιο χῶρο πού διέπρεψαν οἱ Πελασγοί καί οἱ Ἕλληνες: Κ. Ἰταλία, Σικελία, Βαλκανική, Μ. Ἀσία, Β. Ἀφρική. Τά γράμματα καί ὁ Πολιτισμός εἶναι πράγματα ἐπίκτητα, καί οἱ Ἀρβανίτες εὔκολα ἀποδείχνουν πώς χρειάζονται χρόνια εἰρηνικά γιά νά διαπρέψουν ἀσυναγώνιστα καί στόν στῖβο τοῦ Πολιτισμοῦ καί ν' ἀποδείξουν

πώς εἶναι ἀπό τήν ἴδια φάρα ἐκείνων πού γέννησαν τούς Πλάτωνες τούς Φειδίες, τούς Περικλῆδες.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στό γλωσσικό, λέμε πώς θά εἶναι ἀφελές νά ὑποτεθεῖ πώς οἱ Ἀλβανοί διέσωσαν στή γλῶσσα τους τίς Ἑλληνικές λέξεις λόγω τῆς ἐπαφῆς τους μέ τούς Ἕλληνες στά μετά τόν 2ον μ.Χ. αἰῶνα, καθώς λέει ὁ Φαλμεράυερ. Ἄν πράγματι ἦταν ἔτσι, θά ἔπρεπε νά διασώσουν αὐτό τό συγκεκριμένο γλωσσικό ἰδίωμα τῆς τότε ὁμιλουμένης Ἀλεξανδρινῆς γλῶσσας, γιατί εἶναι ἀδιανόητο νά ἔλθει σήμερα δίπλα μας ἕνας ξένος Λαός καί νά μή μάθει τήν καθομιλούμενη Δημοτική μας ἀλλά τήν... Ἀττική διάλεκτο. Δηλαδή εἶναι νοητό νά μάθει τήν καθομιλούμενη πού διασώζει καί λέξεις τῆς Ἀττικῆς καί Ὁμηρικῆς διαλέκτου λ.χ. «ἄνδρα», «ἱερόν», «Πόλις», κλπ. ἀλλά εἶναι ἀδιανόητο νά μάθει λέξεις πού δέν χρησιμοποιοῦνται λ.χ. Ρέα = τό σύνεφο, Ἄν = ἄκρη, ἐκ τοῦ Ἀνύω, Μέντ = μυαλό ἐκ τοῦ Μέντομαι, Νίσσεμ = Ξεκινῶ ἐκ τοῦ Νίσσομαι = ἀπέρχομαι, ἐκτός ἄν αὐτός ὁ Λαός ἦταν Λαός διανοουμένων Ὁμηριστῶν πού μελετοῦσε ἀδιάκοπα τόν Ὅμηρο. Μά οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν ἀγράμματοι. Ποῦ λοιπόν ἔμαθαν τήν Ὁμηρική καί Προομηρική γλῶσσα, ἄν πράγματι ἦλθαν κοντά στούς Ἕλληνες τόν 2ο μ.Χ. αἰῶνα πού θέλει ὁ Φαλμεράυερ ἤ ἄν εἶναι «ἐπίλυδες» τοῦ 10ο μ.Χ. αἰῶνα καθώς θέλει ὁ λαῦρος καί μαινόμενος ἀντιαρβανίτης Νικοκλῆς;

Πολλοί Νεοέλληνες ἐρευνητές, βλέπονας πώς οἱ Πόντιοι, οἱ Τσάκωνες, οἱ Μανιάτες, Κρητικοί κλπ. χρησιμοποιοῦν στίς λέξεις τῆς διαλέκτου πού μιλοῦν, καταλήξεις τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητας λ.χ. —οῦσι (ποιοῦσι), —άσι, κλπ., βγάζουν τό πανηγυρικό συμπέρασμα πώς ἀπ᾽ αὐτό τό γεγονός καί μόνο ἀποδείχνεται ἡ Ἑλληνικότητά τους. Χωρίς νά ἀμφιβάλλω γιά τήν Ἑλληνικότητα τῶν Λαῶν αὐτῶν, θεωρῶ τό συμπέρασμα ἀφελές καί παιδαριῶδες. Στίς γλῶσσες, **ἀποδεικτικό στοιχεῖο δέν εἶναι οἱ καταλήξεις, ἀλλά οἱ ρίζες.** Πέρα ἀπ᾽ αὐτό, οἱ καταλήξεις αὐτές χρησιμοποιοῦνταν μέχρι καί τό τέλος τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἐνδεχομένως καί ἀργότερα. Μά ὅποιος ἀποδείχνει συγγένεια μέ τό Βυζάντιο, δέν ἕπεται πώς ἀποδείχνει καί συγγένεια μέ τήν Ἑλληνική ἀρχαιότητα! Ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι, Σύριοι, Αἰγύπτιοι καί ἡ πανσπερμία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους πού ἔγιναν χριστιανοί καί μιλοῦσαν τήν Ἑλληνική γλῶσσα, δέν ἀπόχτησαν αὐτόματα συγγένεια αἵματος καί πνεύματος μέ τήν κλασσική ἀρχαιότητα!..

Ἀντίθετα ἡ Ἀλβανική δέν ἔχει οὔτε μία κατάληξη σέ —οῦσι καί —άσι, ἀλλά ἔχει ἴδιες καί ὅμοιες ρίζες μέ μιά γλῶσσα πού μιλιώταν στήν Ἑλλάδα ἀπό τά **προϊστορικά** χρόνια κιόλας.

Ἐπί 30 χρόνια μιλοῦσα τήν Ἀρβανίτικη γλῶσσα, ταυτόχρονα μέ τήν Νεοελληνική καί δέν πέρασε ποτέ ἀπό τό μυαλό μου πώς εἶναι δυνατό νά ὑπάρχει συγγένεια τῆς πανάρχαιας Ἑλληνικῆς γλῶσσας μέ τήν Ἀρβανίτικη. Τώρα καταλαβαίνω πώς δέν εἶναι δυνατό νά δώσουν ἀπαντήσεις καί λύσεις

οἱ ἐρευνητές σέ ἀρκετά προβλήματα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἀπό τή στιγμή πού ἀγνοοῦν τά Ἀρβανίτικα. Γιατί στά Ἀρβανίτικα διασώζονται λέξεις καί ρίζες πού χάθηκαν ἀπό τό Ἑλληνικό λεξιλόγιο στά ἱστορικά χρόνια ἤ τίς βρίσκουμε σάν σύνθετες σέ καινούργιες λέξεις πού δημιούργησε τό γλωσσοπλαστικό δαιμόνιο τῶν Ἑλλήνων. Ἔτσι λ.χ. στ' ἀρβανίτικα ὑπάρχει τό ρῆμα Φλυάς = ὁμιλῶ. Ἡ Ἑλληνική τό διέσωσε στή λέξη Φλύαρος καί στό ρῆμα Φλυαρῶ. Στ' Ἀρβανίτικα ὑπάρχει ἡ λέξη Φυάλλ = λόγος, στά Ἑλληνικά σώζεται στή λέξη ὑπερ-φύαλλος, πού σημαίνει τόν φαφλατά, ἐκεῖνον πού μιλάει πολύ γιά νά ἐπιδειχθεῖ. Ὑπάρχουν ὅμως καί οἱ διάφορες κλήσεις τῶν ρημάτων καί πτώσεις τῶν ὀνομάτων, πού διαφέρουν καί ὁ ἐρευνητής πρέπει νά τίς ἔχει ὑπ' ὄψει του. Τό ρῆμα Φλυάς, στήν προστακτική κάνει Φόλλ λ.χ.

Οἱ γλωσσολόγοι πού δέν γνωρίζουν καλά τά Ἀρβανίτικα, δέν εἶναι δυνατό νά ἀπαντήσουν σ' ἕνα σωρό προβλήματα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, στόν χῶρο πού ἀρχίζει ἀπό τήν Ἰταλική Χερσόνησο καί τελειώνει στόν Ἰνδό ποταμό. Πῶς εἶναι δυνατό νά ἐρευνήσουν τήν προϊστορική ἐποχή, ἀγνοῶντας τή Πελασγική (Ἀρβανίτικη) γλῶσσα;

Ὁ Ἰάκ. Θωμόπουλος, στά «Πελασγικά» του τό ἐπεσήμανε αὐτό, μά οἱ μελέτες του πέρασαν ἀπαρατήρητες ἀπό τούς Ἕλληνες ἐρευνητές. Ὁ ἄνθρωπος δέν ἦταν γλωσσολόγος «μετά πτυχίου», ἀλλ' ἐραστής τῆς γλωσσολογίας, Γιατρός. Μά αὐτό δέν σημαίνει τίποτα. Τίς μεγαλύτερες ἀρχαιολογικές ἀνακαλύψεις τίς ἔκανε ἕνας πεισματάρης ἔμπορας, ὁ Ἐρρῖκος Σλήμαν, πηγαίνοντας κόντρα σέ ὅλους τούς παντογνῶστες ἀμφισβητίες τοῦ Ὁμήρου.

Τίς λέξεις τοῦ Νεοελληνικοῦ λεξιλογίου πού ὑπάρχουν στ' Ἀρβανίτικα δέν τίς ἀναφέρω διόλου, γιατί δέν ἀποδείχνουν τίποτα σχετικό μέ τήν ταυτότητα τῶν δύο Λαῶν, παρά ἁπλό δανεισμό τῶν νεωτέρων συγχρωτήσεων τῶν δύο Λαῶν.

Ὑπάρχουν ὅμως μερικές λέξεις πού διασώζονται στή Νεοελληνική ἀπό τήν ἀρχαιότητα καί ὑπάρχουν ἐπίσης ἴδιες στήν Ἀλβανική.

Ἑλληνικές	*Ἀρβανίτικες*
Μπόρα	Μπόρ = Χιόνι
Βορηάς	Βορέ (διόλου ἀπίθανο ὁ Βορεύς νά προῆλθε ἀπ' τό Μπόρ πού σημαίνει Χιόνι.
Νοτί	Νότος
Κρήνη, Κρουνός, Βρύση	Κρούα
Κλαίω	Κλειάνν
Πίω, Πίνω	Πί

Ζέει = καίει, βράζει	Ζῆεν (Αὐτό τό Ζῆεν δέν εἶναι ἄσχετο μέ τήν δεύτερη ὀνομασία τοῦ Δία σάν Ζήν-Ζηνός, ἀφοῦ ὁ Δίας πρωτοϋπῆρξε θεοποίηση τοῦ Ζέοντος Ἡλίου,βλπ. καί Ζηάρμ = Φωτιά)
Ἱππεύω	Χίππνν (τό Χ εἶναι ἡ δασεῖα πού προφέρεται)
Στεροῦμαι	Στέρεμ (Γκέκικα)
Στρώνω (ἀπό τό Στορέω, Στρώννυμι)	Στρώνν (τό Σ παχύ)
Λούω	Λυάνν,(Λυούμ = ποτάμι Λυαγγίνε = Λαγῆνι)
Ἐν ὥρα, νωρίς	νηώρα
Στερεύει	Στερών
Στατήρ **(καντάρι)**	Στατέρ
Στεῖρα	Στέρπ
Δραπάνι	Dράπ-ρ
Λεχώνα, Λοχεῖα	Λιέχεμ = Γεννιέμαι
Ἥρωας	Μπούρ = ἄνδρας
Βοή, Θόρυβος (Βοητύς Ὁμηρ)	Βουή
Φάρα, Φατρία	Φάρ = Σπόρος
Θύρα, πόρτα	Dέρ-α
Μούχλα, Μύκητας	Μούκα
Μπουκιά (βέκκος Κυπρ. Φρυγοπελασγ)	Μπούκ = Ψωμί
Δρῦς	Δρῦ
Θυμῶν-όνος = θυμωνιά	Θυμωνιέ
Κόκκος	Κόκκιε
Δρασκελίζω	Σκέλλ = πατῶ (βλπ. Σκέλος)
Ἄμυλον	Μύαλ = ἀλεύρι
Βοῦς	Βίτσς = Μοσχάρι
Δάμαλις	Dέμ = Ταῦρος
Αὐγό, ὠόν (Fωόν)	Βέ (Βοέ, Γκέκικα)
Πρηνής, Πρημνηδών	Πρημίς = ἀποθέτω κάτι στό χώμα
Αἰχμή, αἰχμηρό	Αΐχ = ἀκονίζω (ἀκαχμένον, Ὅμηρ.)
Νῦν	Νάνυ

Στή περίπτωση τῶν λέξεων αὐτῶν καί πάλι δέν μποροῦμε νά ὑποθέσουμε δανεισμό τῶν Ἀλβανῶν ἀπό τήν Ἑλλαδίτικη γλώσσα, γιατί σέ μιά τέτοια περίπτωση, θά ἔπρεπε οἱ λέξεις πού δανείστηκαν νά εἶναι ἴδιες, λ.χ. ἡ Ἀρβανίτικη σώζει τό ρῆμα Αΐχ = ἀκονίζω, ἐνῶ ἀντίστοιχο ρῆμα δέν ὑπάρχει στήν Ἑλληνική, παρά μόνον οὐσιαστικά καί ἐπίθετα παράγωγα ὡς αἰχμή, αἰ-

χμηρόν. Τό αἰχμή καί αἰχμηρόν ὅμως δέν ὑπάρχουν στήν 'Αλβανική! Τό ρῆμα σκέλλ = πατῶ δέν ὑπάρχει στήν 'Ελληνική, παρά τά παράγωγά του Σκέλλος, Δρασκελίζω κλπ. πράγματα πού δέν ὑπάρχουν στ' 'Αρβανίτικα.

Γι' αὐτό λέμε πώς οἱ λέξεις αὐτές καί οἱ ρίζες εἶναι λέξεις καί ρίζες πού διέσωσε τόσο ἡ 'Ελληνική ὅσο καί ἡ 'Αλβανική, ἀπό τήν πανάρχαια προομητική, προϊστορική γλῶσσα καί δέν σημαίνουν δανεισμό τοῦ ἑνός Λαοῦ ἀπό τόν ἄλλο, ἀλλά ταυτότητα τῶν δύο Λαῶν!

'Υπάρχει βέβαια μιά πληθώρα λέξεων πού οἱ 'Αρβανίτες δανείστηκαν στά νεώτερα χρόνια ἀπό τούς "Ελληνες, ἀπό τούς Σλαύους, τούς 'Ιταλούς καί τούς Τούρκους. Καί εἶναι γνωστές.

Οἱ 'Αρβανίτες τῆς 'Ελλάδας, συμπλήρωσαν τό φτωχό λεξιλόγιό τους (πού πάντα προσδιορίζεται ἀπό τόν κῦκλο τῶν ἀσχολιῶν ἑνός Λαοῦ) ἀπό τήν καθομιλούμενη γλῶσσα τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ. Λ.χ. Καρέκλ-α, Καφέ-ς, ντομάτ-α, πατάτ-α, κλπ. καθώς καί ρήματα πού ἀφοροῦν πράξεις καί ἐνέργειες ἄγνωστες μέχρι τότε γιά τούς 'Αρβανίτες καθώς, ἀπαγορέψ = ἀπαγορεύω, ὑπογράψ = ὑπογράφω, πολιτέψεμ = πολιτεύομαι.

'Η 'Ελληνική καί γιά νά ἀκριβολογοῦμε ἡ Νεοελληνική ἔχει δανειστεῖ ἕνα πλῆθος λέξεων ἀπό τήν 'Αλβανική, πού χρησιμοποιοῦμε δίχως νά ἔχουμε ἐπίγνωση τοῦ δανεισμοῦ αὐτοῦ ἤ στήν χειρώτερη ἐκδοχή νά τίς θεωροῦμε Τούρκικες ἤ Σλαύικες. Λ.χ.

Μπέσα

Μπαμπέσης

Καλληγώνω = πεταλώνω ἄλογο (Κάλλη)

Καλληκούτσα = 'Ιππαστί (ἀπό τό Κάλλη-τ = Κέλης κέλητος)

Τέλλι = χορδή καί στ' ἀρβανίτικα **Σχοινί**. Προέρχεται ἀπό τό 'Ομηρικό Τέλε καί Τῆλε = μακριά (βλπ. Τηλε-όραση)

Χουγιάζω = φωνάζω ἀνταριασμένος «Χούϊ-Χούϊιι = ξένος-ξένοι δηλ. ἐχθρός.

Φούρκα = ὀργή ἀναταραχή (βλπ. Φουρκίσεμ) προέρχεται ἀπό τόν θεό τῆς ἀναταραχῆς τῶν θαλασσῶν, Φόρκυ.

Κουνιάδος (Κουνάτ)

Μπάρμπας (Μπαρμπάτς = θεῖος)

Πουλί (Πούλλ = κοτόπουλο) κ.λπ.

κουβέντα, κλπ.

Β΄ ΤΑ ΑΡΘΡΑ

'Αλλά τό σπουδαιότερο ἀκόμα εἶναι πώς ἡ 'Αρβανίτικη γλῶσσα, καθώς καί ἡ 'Ομηρική, σέ ἀντίθεση μέ τήν 'Αττική ἤ Δωρική διάλεκτο, δέν ἔχει ἄρθρα συνήθως ἤ ὅπου ἔχει, εἶναι αὐτά τά 'Ομηρικά.

– *«Ἄνδρα μοί ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὅς μάλα πολλά πλάγχθη ἐπεί Τροίης ἱερόν πτολίεθρον ἔπερσεν κλπ.*

Βλέπετε πουθενά ἄρθρο;

– *«* Νἐ *παραθύρε ρείει, κειρώνν* μόλἒν
νέ τύ ἑ κέσς μέντην δέ πρέβα Dώρ-ν
(Στό πραθύρι καθόμουν, καθάριζα τό μῆλο
σέ σένα εἶχα τό μυαλό μου, κι ἔκοψα τό δάχτυλό μου).

Οἱ γνωρίζοντες Ἀρβανίτικα, μποροῦν νά διαπιστώσουν, πώς σ' αὐτόν τόν Ἀρβανίτικο στῖχο, δέν ὑπάρχουν ἄρθρα.

Γιά τούς Φιλόλογους καί γλωσσολόγους, ἐπισημαίνω τίς λέξεις: Ν΄ (ἐν), ρείει = (κάθομαι, ἐρεί-δομαι), Κειρώνν = (Κείρω = καθαρίζω), μόλ = (μῆλο) (Τύ = τύ καί σύ) (κές, βλπ. Κέν = εἶχε, ἔχει), Μέντ, (ΜέDομαι, Μέντωρ), (Δέ καί ἐδέ, καθώς καί τό ὁμηρικό), Ντώρ, (Δώρ, χέρι).

Ἄν κάποιος Ἡρόδοτος ἄκουγε αὐτόν τόν Ἀρβανίτικο στῖχο, δικαιολογημένα δέν θά περνοῦσε ἀπό τό μυαλό του ὅτι ἔχει περισσότερη σχέση μέ τόν Ὁμηρικό, παρά μέ τήν Ἑλληνική μετάφρασή του εἴτε τῆς Κλασσικῆς εἴτε τῆς σύγχρονης ἐποχῆς.

Λέγαμε λοιπόν πώς ἡ Ἀρβανίτικη δέν διασώζει ἄρθρα, παρά μόνο ὅσα ὑπῆρχαν στόν Ὁμηρικό λόγο.

Διασώζει τήν γενική σάν (ε) καί (τ΄) πού στήν κλασσική Ἑλλάδα ἔγινε (τοῦ, τῆς) καί τήν κλητική σάν (ὦ).

Ε΄ Πατρός λέει ὁ Ὅμηρος καί ἐννοεῖ, τοῦ Πατρός. Τ΄ Κάλλητ, λένε οἱ Ἀρβανίτες καί ἐννοοῦν, τοῦ Κέλλητος, τοῦ ἀλόγου. (Ε΄ τάτ-ς = τοῦ πατρός).

Ἤ ὦ Μπούρα, ὦ Τρίμα = ὦ ἄνδρες (ἥρωες), ὦ Παλλικάρια.

Διασώζει ἐπίσης τήν δωτική σάν Νἐ πού εἶναι τό γνωστό μας (ἐν-εἰς-στό). Λ.χ. Ν΄ Ἄρ = στό Χωράφι, στόν Ἀγρό. (ἐν Ἄργει). Γι' αὐτό θεωρῶ ἐσφαλμένο τό (Ντ΄) πού ἀκούγεται σέ ἄλλες Ἀρβανίτικες περιοχές ἐκτός τῆς Βοιωτίας. Λ.χ. Φθιώτιδα, Ὕδρα. Ἐκεῖ δέν λένε Ν΄ Ἄρ, ἀλλά Ντ΄ ἄρ. Καί ἀποδείχνεται λάθος.

Τό συμπέρασμα μας λοιπόν εἶναι πώς ἡ Ἀλβανική γλώσσα, πέρα ἀπό τίς λέξεις τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητας πού διασώζει, μᾶς ἐπιφυλάσσει μιάν ἔκπληξη μέ τήν διαπίστωση πώς διασώζει λέξεις Ὁμηρικές καί προομηρικές, πού ἀπό τήν ἐποχή τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητας κι ὅλας περιέπεσαν σέ ἀχρησία στήν Ἑληνική.

Αὐτά τά λίγα καί ἐντελῶς ἐνδεικτικά σάν ἀπάντηση τῆς γνώμης τοῦ Φαλμεράϋερ καί τοῦ Νικοκλέους πού δογμάτισαν πώς «Ἡ Ἀλβανική, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μέ τήν Ἑλληνικήν» καί κατ' ἐπέκταση οἱ Ἀλβανοί οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν μέ τούς Ἕλληνες. Ἐδῶ διαπιστώνουμε ταυτότητα τῆς Ἀλβανικῆς, ὄχι μέ μιά ὁποιαδήποτε γλώσσα Ἑλληνική, αἀλλά μέ αὐτή τοῦ Θείου Ὁμήρου καί ταυτόχρονα διαπιστώνουμε πώς οἱ Ἀρβανίτες χωρίς παιδεία,

γραπτό λόγο, τέχνες καί πολιτισμό, διέσωσαν λέξεις 'Ομηρικές πού δέν διέσωσε ή Κλασσική, μετακλασσική καί Βυζαντινή γραμματολογία.

Μετά άπ' αύτό πέφτει καί ή άλλη θεωρία τοῦ Φαλμεράϋερ, σύμφωνα μέ τήν όποία, οἱ 'Αλβανοί πρωτοεμφανίζονται στήν Βαλκανική τόν 2ο μ.Χ. αἰῶνα. Τότε δέν μιλοῦσαν τήν γλώσσα τοῦ 'Ομήρου, άλλά τήν 'Αλεξανδρινή γλώσσα.!

Ταυτόχρονα βέβαια πέφτει καί ή γνώμη τοῦ λαύρου άντιαρβανίτη Νικοκλῆ πού ὑπέθεσε πώς οἱ 'Αλβανοί δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τούς Έλληνες καί πώς πρωτοῆλθαν στήν Βαλκανική τόν 7ο ή 10ο μ.Χ. αἰῶνα μέ τίς βαρβαρικές εἰσβολές. Ξέχασε φαίνεται καί ὁ Νικοκλῆς, πώς τήν έποχή αύτή ὄχι μόνο ή γλῶσσα τοῦ 'Ομήρου δέν μιλιώτανε, μά οὔτε αὐτή ή 'Αλεξανδρινή. Τότε μιλοῦσαν τήν γνωστή σάν γλώσσα τοῦ «Πτωχοπροδρόμου» πού συναντάμε στά συναξάρια! Ποῦ λοιπόν αὐτοί οἱ Βάρβαροι καί ἀπολίτιστοι 'Αρβανίτες —ἄν ἦλθαν τόσο ἀργά— ἔμαθαν τήν γλώσσα τοῦ 'Ομήρου; Καί ἀπό ποιούς;

Γ' ΤΟ ΔΙΓΑΜΜΑ (F) ΚΑΙ Η ΔΑΣΕΙΑ (')

'Η 'Αρβανίτικη διασώζει τήν προφορά δύο γραμμάτων πού ἐξέλιπαν στήν 'Ελληνική γραματολογία χιλιάδες χρόνια πρίν, καί ἐννοοῦμε τό Δίγαμα (F) καί τό ἄφωνο ἀρχικό (Χ), πού στούς 'Αλεξανδρινούς χρόνους τό βλέπουμε σάν τήν μέχρι σήμερα γνωστή μας δασεῖα ('), (Χέλκ ἀντί Ἕλκω καί Βέσς ἀντί Fέσσω[8] ντύνομαι, βάζω τό ροῦχο μου). Μά τό δίγαμα (F) τό χρησιμοποιεῖ ὁ Ὅμηρος, μπορεῖ νά πεῖ κανείς περιορισμένα καί στή συνέχεια βλέπουμε τούς Ἴωνες καί 'Αθηναίους νά τό ἐγκαταλείπουν. 'Η 'Αρβανίτικη ἐξακολουθεῖ νά διατηρεῖ καί τά δύο αὐτά γράμματα στόν προφορικό της λόγο, τρεῖς χιλιάδες περίπου χρόνια, ἀφ' ὅτου οἱ Ἕλληνες τά ἐγκατέλειψαν[9].

Λοιπόν; Ἄν οἱ 'Αρβανίτες φάνηκαν τόν δεύτερο ἤ δέκατο μ.Χ. αἰῶνα πού ὑποθέτουν οἱ Φαλμεράϋερ καί ὁ Νικοκλῆς, πῶς ἐξηγεῖται ἡ διατήρηση στή γλώσσα τους, στοιχείων πού εἶχαν ἐξαληφθεῖ στήν 'Ελληνική γλώσσα αἰῶνες πρίν;

'Αλλά ὁ μέν Νικοκλῆς ἔψαχνε νά βρεῖ τήν καθαρότητα τῆς 'Ελληνικῆς φυλῆς ἐκεῖ πού δέν ὑπῆρχε καί ὁ Φαλμεράυερ πάσχιζε νά στηρίξει τή γνώμη του «περί ἐξαφανίσεως τῆς 'Ελληνικῆς φυλῆς», χωρίς καί οἱ δυό νά ἔχουν στά χέρια τους τό βασικότερο ὅπλο: Τήν γνώση τῆς 'Αρβανίτικης γλῶσσας. Καί

8. Βλέπε ὅμως καί τή λέξη Βεσ-τιάριο – τό μέρος πού κρεμάμε τά ροῦχα, ἀλλά καί Ἐσθής-Ἐσθῆτος, ἀντί τοῦ 'Ομηρικοῦ Fεσθής-Fεσθῆτος.

9. Γύρω στόν 7ο π.Χ. αἰῶνα, μέ πρώτους τούς Ἴωνες.

εἶναι γεγονός πώς δέν μπορεῖς νά κρίνεις καί νά συγκρίνεις δυό πράγματα ἄν ἀγνοεῖς τό ἕνα ἀπό τά δύο. Δέν ἦταν δυνατό δηλαδή νά ἐκφέρουν γνώμη γιά τή σχέση, τῆς 'Ελληνικῆς μέ τήν 'Αλβανική, ἀγνοώντας τήν 'Αλβανική. Παρ' ὅλα αὐτά ἐξέφρασαν μιάν αὐθαίρετη ἐντελῶς καί ἀστήριχτη γνώμη, ἀπό διαφορετική σκοπιά ὁ καθ' ἕνας καί μάλιστα ὁ Φαλμεράϋερ μέ τρεῖς ἀλλεπάλληλες πραγματεῖες γιά νά ἀποδείξει πώς "Ελληνες καί 'Αλβανοί δέν ἔχουν καμμιά ἀπολύτως σχέση καί γίνεται φανερό (μετά τήν ἀντιπαράθεση τῶν 'Αλβανικῶν καί 'Ομηρικῶν λέξεων) τό πάθημά τους πού ἔχει σάν γενεσιουργό αἰτία, ὄχι τόσο τήν ἄγνοια ἑνός βασικοῦ λογικοῦ κανόνα, ὅσο τήν ἐμπαθῆ ἀντιμετώπιση ἑνός ἱστορικοῦ προβλήματος.

Τό σοβαρότερο ζήτημα εἶναι ἡ ἐλλειπής ἀντιμετώπιση τῆς γνώμης τοῦ Φαλμεράϋερ ἀπό τούς "Ελληνες ἱστορικούς καί ἐρευνητές τοῦ περασμένου αἰῶνα, σχετικά μέ τή σχέση 'Ελλήνων καί 'Αρβανιτῶν καί ἡ ἔμμεση οὐσιαστικά παραδοχή της, πράγμα πού δημιούργησε ἕνα σωρό προβλήματα καί καταστάσεις κάθε ἄλλο παρά σοβαρές.

"Ετσι ἀφέθηκε νά δημιουργηθῆ ἤ καί δημιουργήθηκε καί ὑποδαυλίστηκε, ἕνα κλίμα ἀντιπάθειας καί μίσους παράλογου κατά τῶν 'Αρβανιτῶν καί μιά προσπάθεια κωμικῆς παραποίησης τῆς 'Ιστορίας. Δηλαδή οἱ "Ελληνες ἱστορικοί, θεώρησαν καί ὀνομάτιζαν «"Ελληνες» ὅλους τούς Χριστιανούς 'Αρβανίτες, ἀποκρύβοντας ἐντελῶς τήν 'Αρβανίτικη καταγωγή τους ἐνῶ ταυτόχρονα ζωγράφισαν μέ τά μελανώτερα χρώματα τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες καί μάλιστα γιά νά βαθύνουν πιό πολύ τό χάσμα μεταξύ Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν, ἀνακάλυψαν τήν ὕπουλη ὁρολογία «Τουρκαλβανός», πού σοῦ δίνει τήν ἐντύπωση πώς πρόκειται γιά μιά φυλή ἐπιμιξίας 'Αλβανῶν καί Τούρκων. Μά οἱ 'Αρβανίτες εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μουσουλμάνοι, μισοῦσαν τό ἴδιο τούς Τούρκους καί εἶναι ἀπό τούς λίγους Λαούς πού ἀποφεύγουν τίς ἐπιμιξίες μέ ἀλλογενεῖς, διατηρώντας τήν καθαρότητα καί τή σφριγηλότητα τῆς Φάρας.

Δ' Η ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ, ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
(«Πρωτογενές 'Ελληνικό γλωσσικό ἰδίωμα»)

'Αλλά ἡ 'Αρβανίτικη, μᾶς βοηθάει νά δοῦμε τήν ἐξέλιξη τῆς 'Ελληνικῆς γλῶσσας ἀπό τά πανάρχαια Πελασγικά χρόνια, ὡς τήν 'Αλεξανδρινή ἐποχή ἤ καί ἀργότερα.

Εἴπαμε πώς οἱ πανάρχαιες γλῶσσες καί εἰδικά ἡ Πελασγική, ἦσαν Συμφωνικές, δηλαδή ἀποτελοῦνταν ἀπό σύμφωνα καί σέ πολλές λέξεις τονίζονταν τά σύμφωνα. "Ας μή προτάξω δικό μου παράδειγμα ἀλλά αὐτό τῶν διάσημων ἐρευνητῶν πού στήν λέξη **Μπς** τῆς γνωστῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Καράτεπε τῆς Μ. 'Ασίας, ἀναγνώρισαν τή γνωστή 'Ελληνική λέξη **Μόψος**. 'Εδῶ τονίζε-

ται τό Μ. Στήν Ὁμηρική ἐποχή, δέν ἔχουμε βέβαια τονισμό συμφώνων ἀλλά παρεμβολή ἀνάμεσα στά σύμφωνα φωνηέντων, τά ὁποῖα παίρνουν καί τόν τόνο τῶν συνφώνων. Μά ἡ Ἀρβανίτικη διασώζει τήν πανάρχαια προφορά μέ τόν τονισμό τῶν συμφώνων! Ἔτσι ἀπό τήν Ἀρβανίτικη μποροῦμε νά δοῦμε τόν τρόπο ἐξέλιξης τῆς Ἑλληνικῆς γλῶσσας. Λ.χ.:

Ἡ Ἑλληνική λέξη **Παλάμη,** εἶναι ἐξέλιξη τῆς Ἀρβανίτικης – πανάρχαιας Πελασγικῆς λέξης **Πλ΄μ.** Ἐδῶ τονίζεται τό σύμφωνο (λ). Μέ τήν παρεμβολή τῶν φωνηέντων (α), τό ἑπόμενο ἀπό τό τονιζόμενο σύμφωνο, φωνῆεν, παίρνει καί τόν τόνο καί γίνεται ΠαΛάΜα καί στή συνέχεια, ΠαΛάΜη στήν Ἀττική διάλεκτο. (pëlëmë)

Τό ἴδιο συμβαίνει καί στή λέξη Κάρμα ἤ Κύρμα. Τό ἀντίστοιχο Ἀρβανίτικο εἶναι Κ΄ρμ. (Kërmë, Κ̈ερμ̈ε)

Ἡ ἀδελφή λέγεται motër (μοτρ), ἀντιστοιχεῖ δέ στή λέξη "μήτηρ-μητρός", διότι σέ ἀρχαϊκές πρωτόγονες κοινωνίες ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή ἐπεῖχε θέση μητρός στήν οἰκογένεια., λέει ο Σταματάκος στο λεξικό του.

Ὁ Λύκος λέγεται Οὖλλκ καί ἔγινε Οὔλλυκος καί τελικά Λύκος.

Ἡ λέξη Ἕτερο = ἕνα ἄλλο, στ' Ἀρβανίτικα λέγεται Ν΄τρ (τό Ν προφέρεται παχύ σάν τῆς λέξης Νιόνιος). Ἐδῶ βλέπουμε πώς τό Ντρ, σημαίνει ἕνα ἄλλο καί ὄχι ἁπλά ἄλλο. Ἀνάμεσα στά σύμφωνα τ και ρ, ἔχουν μπεῖ τά φωνήεντα καί ἔχουμε ἕΝέΤεΡο (ἕν Ἕτερο) = ἕνα ἄλλο. Νj̈ετ̈ερ̈ε) Νj̈ετ̈ερ̈ε

Ὑπάρχει στ' Ἀρβανίτικα ἡ λέξη **Σῦπρ** = ἐπάνω. Ἡ ἀνίστοιχη Ἑλληνική εἶναι **Ὑπέρ** καί ἡ ἀντίστοιχη Λατινική **Super**. Ἡ Ἀρβανίτικη φαίνεται πλησιέστερη στήν Ἑλληνική καί σάν συνδετικός κρῖκος μέ τήν Λατινική καί ἴσως μᾶς βοηθήσει νά καταλάβουμε πῶς προφερόταν αὐτό τό περίφημο δίγαμμα (F) πού εἶχε τόσο πολύ πονοκεφαλιάσει ἀρχαίους καί νέους Ἕλληνες, ὥστε τελικά νά τό καταργήσουν. Μά ἡ Ἀρβανίτικη, ἀκριβῶς ἐπειδή διασώζει τήν μητρική καί πανάρχαια γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, τό διατηρεῖ.

Ἐπειδή κυρίως τό δίγαμμα (F), προφέρεται ἤ σάν Φ ἤ σάν Β, οἱ λέξεις Βράς = Σκοτώνω (Fραίω), Βέσς = φορῶ (Fέσσω), Βάρ = σηκώνω (Fαίρω) εἶναι κατανοητές. Ἀλλά τό δίγαμμα, ἀπ' ὅτι φαίνεται, δέν εἶχε μόνο αὐτή τή προφορά, πού ἄλλωστε καθιερώθηκε στούς Ρωμαϊκούς χρόνους ἀπό τόν Αὐτοκράτορα Κλαύδιο (ἐννοῶ ἡ προφορά). Λ.χ. τό σύκο, στή λατινική λέγεται Φίκους (Ficus) καί στήν ἀρχαιοελληνική Fῦκος, πού τελικά ἔγινε Σῦκος καί ὄχι Φῦκος ἤ Βῦκος. Ἡ ἴδια λέξη στ' Ἀρβανίτικα εἶναι **Φύκ** καί μέ τό ἄρθρο, **Φύκου**.

Ὥστε τό Ἀρβανίτικο Σύπρ πού φαίνεται σάν συνδετικός κρῖκος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπέρ καί τοῦ Λατινικοῦ Super, ἴσως μᾶς λέει πώς ἡ δασεῖα τοῦ δικοῦ μας Ὑπέρ δέν εἶναι κάποιο ἀρχικό ἄφωνο Χ (Η). Ἄς ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καί ὅσα εἴπαμε γιά τό Ἄριστος ἐκ τοῦ Πάρι-στος.

'Η 'Ελληνική πρόθεση «Παρά» ἔχει προέλθει ἀπό τήν 'Αρβανίτικη - Πελασγική Π'Ρ, μέ παρεμβολή τῶν φωνηέντων (α). κλπ. κλπ. (πëρ, për)

"Ας σκύψουν λοιπόν οἱ γλωσσολόγοι πάνω στήν φτωχή, «βάρβαρον» καί περιφρονημένη 'Αλβανική ἤ ἄς πάψουν νά ὑποτιμοῦν τή μητρική τους γλῶσσα οἱ 'Αρβανίτες καί μάλιστα οἱ ἐπιστήμονες πού φροντίζουν ὥστε νά μή μάθουν 'Αρβανίτικα τά παιδιά τους.

"Ας ἔχουν ὑπ' ὄψει τους λοιπόν, πώς ἡ Βάρβαρος 'Αλβανική, εἶναι ἡ **Μητέρα** τῆς γλῶσσας τοῦ 'Ομήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ 'Ηροδότου καί τοῦ Θουκυδίδη καί αὐτῆς τῆς γλῶσσας τῶν γλωσσῶν, τῆς περίφημης 'Αττικῆς διαλέκτου! Δηλαδή εἶναι ἡ πανάρχαια γλῶσσα τῶν πιό πανάρχαιων προγόνων μας τῶν περίφημων Πελασγῶν, πού μερικοί νέοι ἐπιστήμονες θέλουν νά τούς ἐξαφανίσουν διά μαγείας ἤ νά ἀποδείξουν πώς τό γένος τῶν 'Ελλήνων δέν κρατάει ἀπό τά κακοτράχαλα βουνά τῆς 'Αλβανίας, ἀλλά ἀπό τήν Αἴγυπτο καί τήν Μεσσοποταμία. Καί νομίζω πώς τέτοιες θεωρίες θά στέριωναν, ἄν δέν διασώζονταν μέχρι τώρα αὐτή ἡ «Βάρβαρος 'Αλβανική». Έ, λοιπόν κοντά στό μεγάλο πατέρα DIAU ('Ηλιο-Δία) καί τήν μεγάλη Μητέρα ΔΕΑ (Γῆ), τούς γονεῖς τῆς ΖΩΗΣ, θά λατρεύω στά ὑπόλοιπα χρόνια μου καί τήν 'Αρβανίτικη γλῶσσα πού μοῦμαθαν οἱ γονεῖς καί οἱ Παπποῦδες μου.

"Εχει σημασία (γιά τούς "Ελληνες) νά ξέρεις **Τί** λατρεύεις καί **Γιατί** τό λατρεύεις. Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη διαφορά ἀπό τούς 'Ανατολικούς Λαούς!

Ε΄ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΩΝ — ΛΑΤΡΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΑ («ΠΡΩΤΟΕΛΛΗΝΙΚΑ»)

"Ολοι σχεδόν οἱ ἀρχαιοελληνικοί θεοί κατονομάζονται «Πελασγικοί». Αὐτός ὁ 'Ηρόδοτος πού δέν ἔχει σαφή καί καλή γνώμη γιά τούς Πελασγούς μεταφέρει τήν γνώμη τῶν Αἰγυπτίων ὅτι αὐτοί γνώριζαν τά ὀνόματα τῶν περισσότερων θεῶν τῶν 'Ελλήνων καί οἱ λατρεῖες τους ἦλθαν ἀπό τήν Αἴγυπτο, ἀλλά σε κάποιο σημεῖο (Β, 50) ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ὅτι καί στούς Αἰγύπτιους τά ὀνόματα τῶν θεῶν τά ἔδωσαν οἱ Πελασγοί:» 'Επαναλαμβάνω αὐτά πού λένε οἱ Αἰγύπτιοι, τά δέ ὀνόματα τῶν Θεῶν πού λένε πώς δέν γνώριζαν, νομίζω πῶς τούς τά ἔδωσαν οἱ Πελασγοί...» *

ΔΙΑΣ: 'Ο Δίας εἶναι ὁ ὑπέρτατος τῶν Θεῶν, Θεός καί Πατήρ θεῶν τε καί ἀνθρώπων. Προτοῦ γίνει ὁ γνώριμός μας 'Ολύμπιος Θεός ὁ Δίας καί προτοῦ δημιουργηθοῦν οἱ μύθοι γιά τή γέννησή του στή Κρήτη κλπ, προϋπῆρξε ἡ Θεοποίηση τοῦ **'Ηλιου**. 'Αφοῦ εἶναι ὁ πρῶτος Θεός καί ὁ μεγαλύτερος τοῦ Πελασγικοῦ κόσμου, πρέπει λογικά νά τόν συναντήσουμε σέ ὅλον τόν Πελα-

* Εκτενή καί τεκμηριωμένη ἀνάλυση τοῦ ἐτύμου τῶν ὀνομάτων τῶν Θεῶν καί λατρειῶν, βλπ. στό ἔργο μου «'Η γλῶσσα τῶν Θεῶν. Μιά προσπάθεια προσέγγισης τῶν ἀπαρχῶν τῆς ἀρχαιοελληνικῆς θρησκείας, μέ τήν βοήθεια τῆς 'Αρβανίτικης γλώσσας» 'Αθήνα 1989.

σγικό κόσμο, ἀπό τήν Κ. Ἰταλία, ὡς τήν Μ. Ἀσία, Κύπρο, Κρήτη κλπ. Καί πραγματικά ἐκεῖ τόν συναντάμε.

Πολλά ξέρουμε γιά τόν Δία καί τίς περιπέτειές του, ἀλλ' οὐσιαστικά ἀγνοοῦμε τήν προϊστορία του, τήν προέλευσή του, τήν ἐτυμολογία του. Τί σημαίνει Δίας, Ζεύς ἤ Ζήν, γεν. Διός καί Ζηνός κλπ; Τί σημαίνουν οἱ ρίζες ΔΙ- καί ΖΗ- τοῦ ὑπέρτατου πανελλήνιου Θεοῦ; Λένε ὅτι ὁ Δίας ὑπῆρξε ἡ θεοποίηση τῆς «λαμπρότητας καί φωτεινότητας» τοῦ Οὐρανοῦ. Ὁ Οὐρανός στά Σανσκριτικά λέγεται Dyau-h. Ἔτσι οἱ γλωσσολόγοι καί Μυθολόγοι ὑπέθεσαν ὅτι βρῆκαν τήν ἄκρη τοῦ μήτου τῆς Ἀριάδνης ἤ μᾶλλον τοῦ Διός, μιᾶς καί θεωροῦν τήν Σανσκριτική γλώσσα ἀρχαιότερη ἀπό τήν Ἑλληνική.

Οἱ ρίζες DI- καί ΖΗ- (Ζήν, γεν. Ζηνός), στ' ἀρβανίτικα ἔχουν τήν ἔννοια τοῦ «Φωτεινοῦ, λαμπροῦ καί καίοντος», δηλ. ἀνταποκρίνονται στίς ἰδιότητες τοῦ Ἥλιου καί τίς βρίσκουμε στίς λέξεις:

Díaou ἤ Díaλ ἤ Díaβ = Ἥλιος (Diall, Diell, Dill, Div)

Díτ= ἡμέρα = τό τμῆμα τοῦ χρόνου πού φωτίζεται

Díχετ= Ξημερώνει, δηλ. γίνεται Φῶς

Dιέγκ= Καίει

Dí= Γιγνώσκω, δηλ. φωτίζω τόν νοῦ μου καθώς και στις λέξεις

ΠερεDía= ὁ Θεός

Díελλ ἤ «Ε΄ Díελλ»= Τοῦ Διός (ἡμέρα), πού ἀντιστοιχεῖ στήν ἡμέρα πού εἶναι ἀφιερωμένη στόν Χριστιανικό Θεό, τόν Κύριο καί γιαυτό λέγεται Κυριακή.

Dιάλλ= Διογενής= ἀγόρι[10].

Ἡ ρίζα ΖΗ- ἀπαντάται στίς λέξεις Ζήεν= Ζέει, βράζει, καίει στή λέξη Ζήάρμ= φωτιά καί στήν μεταγενέστερη Ζώτ= Κύριος, Θεός.

Ὁ Σανσκριτικός Diau-h = Οὐρανός δέν εἶναι πάντα Δίος= Λαμπρός, φωτεινός ἀλλά καί σκοτεινός καθώς ἀντιλαμβάνεσθε καί σέ καμμιά περίπτωση δέν εἶναι Ζέων. Γίνεται φανερό ὅτι ὁ Σανσκριτικός Diau-h εἶναι παράγωγο του Díaou- Δία και σημαίνει μόνον τήν λαμπρότητα καί φωτεινότητα τοῦ Οὐρανοῦ δηλ. είναι ἐπιθετικό προσδιοριστικό παράγωγο τοῦ Díaou.

Παράγωγα τοῦ Díaou - Δία εἶναι καί οἱ Λατινικές λέξεις DIOVIS και DEUS = Θεός. Ἀνάγονται σέ ἐποχές μεταγενέστερες τῆς καθιέρωσης τοῦ Ὀλυμπιακοῦ πάνθεου και τῆς ταύτισης τοῦ Δία μέ τόν ὑπέρτατο Θεό. Σέ ἐποχές πού ἡ λέξη Δίας ἔχει ταυτιστεῖ μέ τήν ἔννοια «ὑπέρτατος Θεός». Νά λ.χ. πού ὁ Ἡρόδοτος ἀποκαλεῖ «Δία» κάθε ὑπέρτατο Θεό τῶν Λαῶν πού περιγράφει στήν Ἱστορία του.

Παράγωγες λέξεις ἐπίσης εἶναι ἡ λέξη Dies= ἡμέρα (Ἰσπάν) Day=[11] ἡμέρα (Ἀγγλ.) Dieu= Θεός (Γαλλ.) κλπ. Ἀλλά σέ καμμιά γλώσσα τοῦ κόσμου

---

10. Ἀλλά συνεπίκουρες της ἄποψής μου ἔρχονται καί τρεῖς ἀρχαιοελληνικές λέξεις: **Δίος** καί **Δία** πού σημαίνουν τόν (ἤ τήν) λουσμένο μέ τό φῶς τοῦ μεγαλείου καί τῆς ὀμορφιᾶς, αὐτόν πού μοιάζει μέ τόν Δία καί ἡ λέξη **Εὐδία**= λαμπρή ὁλοφώτεινη ἡμέρα.

11. Καί στ' Ἀγγλικά μέχρι σήμερα ἡ σπουδαιότερη μέρα τῆς ἑβδομάδας, ἡ Κυριακή, λέγεται Sunday = Ἡλίου μέρα.

δέν ὑπάρχει αὐτό τό πλῆρες σύστημα λέξεων μέ ρίζες DI- καί ZH-, πού ὑπάρχει στ' ἀρβανίτικα καί πού ὅλες ἔχουν τήν σημασία τοῦ «φωτεινοῦ, λαμπροῦ καί ζέοντος, καί ζωοδότου» δηλ. τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ἥλιου[12].

Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τόν Ἥλιο ἤ Ἠέλιο, ἡ λέξη αὐτή στἀρβανίτικα σημαίνει ἁπλά καί μόνον ΦΩΣ, γιαυτό καί ὁ νέος μεταδωδωνικός, Δελφικός θεός Ἀπόλλωνας ἤ Ἀπέλλων (θεός τοῦ Ἥλιου) ἀποκαλεῖται Φοῖβος= φωτεινός. Πράγματι στάρβανίτικα ὑπάρχει ἡ λέξη Ἡελλ ἤ Ἡλλ καί ὑποκοριστικά Ἡελλζ ἤ Ἡλλζ πού σημαίνει Ἀστέρι, δηλ. μικρό φῶς, φωτάκι. (Βλπ. καί Π. Καρολίδη: «Εἰσαγωγή στήν Ἱστορία τοῦ Κ. Παπαρηγόπουλου, σελ. Τ. Α΄ σελ. 56, καθώς καί τόν Ὕλλο, θεό τοῦ φωτός καί γιά τούς Δωριεῖς καί γιά τούς Ἰλλυριούς καθώς καί τόν Φρυγοπελασγικό θεό τοῦ Φωτός Ὕλλα.

ΔΗΜΗΤΡΑ Εἶναι ἡ δεύτερη πανάρχαια Πελασγική Θεότητα πού μαζί μέ τόν Δία ἀποτέλεσαν τό πρωταρχικό ζεῦγος Θεοτήτων τοῦ πανάρχαιου Πελασγικοῦ κόσμου. Ἡ Δήμητρα εἶναι ἡ θεοποίηση τῆς εὐφορίας τῆς γῆς. Εἶναι ἡ μεγάλη Μητέρα! Τό ὄνομα εἶναι σύνθετο ἀπό τή λέξη Δέα καί τή λέξη Μήτηρ καί ὅλο μαζί σημαίνει Γῆ μητέρα (Δημήτηρ, Δήμητρος).

Στ' Ἀρβανίτικα **Δέ** σημαίνει Γῆ καί **Δέα**, ἡ Γῆ. Τό α τῆς κατάληξης εἶναι τό ἄρθρο-η —πού στ' ἀρβανίτικα— ὅπως καί στά Ὁμηρικά ἔπη πολλές φορές — ἕπεται τῆς λέξης. Εἶναι εὐκαιρία ἐδῶ νά τονίσουμε τήν πανάρχαια θρησκευτική ἀντίληψη τοῦ Πελασγικοῦ — Ἑλληνικοῦ κόσμου, πού εἶναι σαφής καί συγκεκριμμένη, ἀπαλλαγμένη ἀπό τήν θολούρα καί τήν ἀσάφεια τῶν Ἀνατολικῶν θρησκειῶν. Θεότητες ἤ γιά τήν ἀκρίβεια ὄχι θεότητες, ἀλλά ὄντα πέρα ἀπό τόν ἄνθρωπο, πού ἀξίζει νά λατρευτοῦν καί στά ὁποῖα, ὁ ἄνθρωπος ἀξίζει νά ἀποδόσει λατρεία, εἶναι ὁ Πατέρας Ἥλιος, ὁ Ζωοδότης Ἥλιος, ὁ Diau, καί ἡ Μητέρα Γῆ ἡ Δημήτηρ. Ἔχουν χυθεῖ ποτάμια αἷμα γιά τούς θρησκευτικούς φανατισμούς καί τά ἄλογα Πιστεύω σέ ἀόρατους, ἀνύπαρκτους καί «πανταχοῦ παρόντες — ἀπόντες Θεούς», Λυτρωτές, Μεσίες μέ χίλιες δύο ἰδιότητες πού οἱ ἄνθρωποι τούς ἀπέδωσαν καί πού ποτέ δέν ἐκδηλώθηκαν καί τελικά μιά ἀλήθεια μέχρι τώρα δέν φαίνεται νά ἔχασε οὔτε ἴχνος ἀπό τήν ἀξία της: Ἡ ἀλήθεια, πώς οἱ ἄνθρωποι, τά ζῶα, τά φυτά καί κάθε μορφή Ζωῆς στόν Πλανήτη μας, εἶναι δημιουργήματα τοῦ Πατέρα Ἥλιου καί τῆς Μητέρας Γῆς. Ἕνας ἀπό τούς δυό ἄν λείψει, θά λείψει αὐτόματα καί ἡ Ζωή.

---

12. Ἀλλά καί ἡ ἀρχαιολογική σκαπάνη ἔρχεται συνεπίκουρος τῆς ἄποψής μου: Στήν Ἀλβανία λένε οἱ Ἱστορικοί POLLO - $PUTO_2$ «Ἱστορία τῆς Ἀλβανίας», σελ 13), ἀνακαλύφτηκαν πολλοί ἀκτινωτικοί κύκλοι, σύμβολα τοῦ Ἥλιου, πανάρχαιας προϊστορικῆς ἐποχῆς.

Νά ὅμως πού παρόμοιοι κύκλοι ἀκτινωτοί ἀνακαλύφτηκαν καί πέρυση στό περίφημο Ἰδαῖον Ἄντρον τῆς Κρήτης, ὅπου κατά τίς κλασσικές μυθολογικές ἐκδοχές γεννήθηκε ὁ Δίας! Οἱ ἀρχαιολόγοι μας λοιπόν βρῆκαν στόν κατάλληλο τόπο τά σύμβολα τοῦ Δία- Díau= Ἥλιου, ἀλλά δέν μπόρεσαν νά τά ἑρμηνεύσουν καί πρόσφατα ὑπέθεσαν ὅτι ὁ Δίας «πιθανῶς ἦταν θεός τῆς βλάστησης κλπ...»

Καί ὁ ἄνθρωπος —ὁ ὑγιής ἄνθρωπος— λάτρεψε καί θά λατρεύει τόν Πατέρα Ἥλιο καί θά τόν εὐχαριστεῖ κάθε αὐγή πού ἀνατέλει καί θά λατρεύει πάντα τήν μάνα Γῆ. Αὐτή ἡ λατρεία καί οἱ εὐχαριστίες τῶν Πελασγῶν στόν πατέρα Ἥλιο καί στή μητέρα Γῆ δέν ἔχουν κανένα στοιχεῖο φανατισμοῦ ἤ πίστης θρησκευτικῆς, ὅμοιας μέ τίς γνώριμές μας θρησκεῖες. Δέν ἦταν ἀνάγκη νά ὑπάρξει κάποιο εἶδος πίστης στόν Ἥλιο καί στή Γῆ, δέν ἦταν ἀνάγκη νά ὑποβληθοῦν σέ κάποια ἐγκεφαλική πλύση οἱ ἄνθρωποι γιά νά «πιστέψουν» σέ κάτι πού οὔτε εἶδαν οὔτε γνώρισαν οὔτε ἄγγιξαν. Ἀρκοῦσε ἁπλά καί μόνο ἡ ἀπότιση τιμῆς, εὐχαριστίας καί Λατρείας σέ κάτι πού ἐξ ἀντικειμένου τό ἄξιζε.

Ἡ Δήμητρα, σύμφωνα μέ τίς Ἑλληνικές μυθολογικές ἐκδοχές φέρεται σάν εἰσηγήτρια τῶν περισσοτέρων καί κυριοτέρων Μυστηρίων μεταξύ τῶν ὁποίων προέχουν τά Ἐλευσίνια καί τά Καβείρεια.

Ἔχει τεράστια σημασία αὐτή ἡ διαπίστωση τῆς ἐτυμολόγησης τοῦ Δία καί τοῦ Ἥλιου ἀπό τ' ἀρβανίτικα Diau καί Ἧελλ πού σημαίνουν Ἥλιος καί Φῶς ἀντίστοιχα, ἐπειδή οἱ ἐρευνητές καί οἱ γλωσσολόγοι, πού τ' ἀγνοοῦν, ψάχνουν κατά τήν Ἀνατολή γιά νά τά ἐτυμολογήσουν καί βέβαια δέν βρίσκουν ἄκρη κάνοντας ἀντιφατικές καί ἀπίθανες ὑποθέσεις.

Δεύτερο, συνειδητοποιοῦμε πώς οἱ πρῶτες, οἱ πρωταρχικές καί πανάρχαιες θεότητες τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς στίς ὁποῖες ἀποδόθηκαν οἱ Λατρεῖες τους, ἦσαν ὁ Ζωοδότης Ἥλιος καί ἡ Μητέρα Γῆ (Δέα Μήτηρ, Δημήτηρ, Δήμητρα).

Τρίτο, βλέπουμε πώς σέ μεταγενέστερα χρόνια καί μετά τή διάσπαση τοῦ Πελασγικοῦ κόσμου, ὁ Ἥλιος γίνεται ἀντιληπτός σάν φωτεινό οὐράνιο σῶμα καί ὀνομάζεται Ἡέλιος - Ἥλιος καί δημιουργεῖται τό Ὀλυμπιακό πάνθεο, ὅπου ὁ κυρίαρχος Θεός, ὁ Δίας, ἔχει ἕνα πλῆθος ἄλλων ἰδιοτήτων, ἀλλά τό ὄνομά του μαρτυρεῖ τήν ἀνάμνηση τοῦ πρώτου παμπελασγικοῦ Θεοῦ τοῦ Diau = Ἥλιου. Βρισκόμαστε στήν χαραυγή τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ!..

Τήν ἴδια τύχη ἔχει καί ἡ Δέα = Γῆ μήτηρ, (Δήμητρα) μέ ἐντελῶς ἀντίστροφη διαδικασία. Αὐτή «παραδίνει» οὐσιαστικά ἐξουσίες σ' ἕνα πλῆθος ἄλλων ἐπί μέρους θεοτήτων: Ἅδης, Κάβειροι, Πλούτων, κλπ. ἀλλά καί παράλληλα συνειδητοποιεῖται πώς εἶναι ἡ γεννήτρα ὅλων αὐτῶν τῶν θεοτήτων καί αὐτῆς ἀκόμα πού ὀνομάστηκε ἁπλά Γῆ ἤ Γαῖα.

Εἶναι φανερό ἀπό τήν ἐποχή αὐτή καί πέρα, πώς ἔχουμε τούς ἐπηρεασμούς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπό τούς Ἀνατολικούς Λαούς, μά πρέπει νά ξέρουμε μέχρι ποιοῦ σημείου φτάνουν αὐτοί οἱ ἐπηρεασμοί. Λ.χ. τό ὅτι ὁ Ἑλληνικός Δίας ἔχει ἴδιες ἰδιότητες μέ τόν κυρίαρχο Θεό τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Φοινίκων, τῶν Ἰνδῶν ἤ καί Ἑβραίων, δέν σημαίνει αὐτόματα πώς οἱ μέν πῆραν τόν Θεό τῶν δέ, οὔτε πώς πρέπει νά ψάξουμε γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ ἑνός ἀπό τόν παρόμοιο Θεό τοῦ ἄλλου Λαοῦ. Αὐτό σπάνια συμβαίνει καί εἶναι πάντως εὔκολο νά διαπιστωθεῖ.

Εἶναι λογικό νά ἀποδίδονται καινούργιες καί ξένες ἰδιότητες σέ ἕναν Ἑλληνικό Θεό καί αὐτό ἀντικατοπτρίζει τήν γνώση «τῶν νόων καί ἄστέων» ἄλλων Λαῶν ἀπό τούς Ἕλληνες, ὄχι ὅμως καί δανεισμό ξένου Θεοῦ.

Τέταρτο, πρέπει νά κατανοήσουμε ἕνα γεγονός πού στούς Εὐρωπαίους ἐρευνητές εἶναι ἀκατανόητο, ἐνῶ γιά μᾶς τούς Ἕλληνες πολύ κατανοητό ἀλλά τό ἀντιμετωπίζουμε σάν «ἀνυποψίαστοι ἀναγνῶστες», δηλαδή τό γεγονός τῆς πολυονομασίας τοῦ Δία: Ζεύς Ὀλύμπιος, Ἕρκειος, Μειλίχιος, Στρατηγός, Στράτιος, Ἄρειος, Ἔνδενδρος καί καμιά ἑκατοστή ἄλλα ὀνόματα. Δέν πρόκειται γιά διαφορετικούς Θεούς καθώς νόμισαν οἱ Εὐρωπαῖοι ἐρευνητές,[13], μά γιά ἰδιότητες ἤ ἐπίθετα τοῦ ἴδιου Θεοῦ. Στά νεώτερα χρόνια οἱ Ἕλληνες εἶχαν Παναγία, Ὁδηγήτρα, Γλυκοφιλοῦσα, Σουμελᾶ, Μεγαλομάτα, Φανερωμένη κλπ. κλπ.

Πέμπτο: Ἔχει σημασία ἡ Ἐτυμολόγηση τοῦ ὑπέρτατου ἑλληνικοῦ θεοῦ ἀπό τά Ἀρβανίτικα, σάν ξεκίνημα θετικό τῆς ἀποδειξής τους σαν «πρωτοελληνικῆς διαλέκτου». Δίνει σοβαρή ἀφορμή νά ξαναεξεταστεῖ ἡ θεωρία τῆς λεγόμενης Ἄριας[14] ἡ Ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς καθώς καί τῆς ἐκκίνησης αὐτῆς τῆς φυλῆς από τόν Ἰνδό πρός τήν Εὐρώπη ἤ ἀπό τήν ΒΔ. Βαλκανική πρός τόν Ἰνδό καθώς ὑποθέτω ἐγώ.

Ἀλλά γιαυτό το θέμα καθώς καί τό θέμα τῆς σχέσης - χρονικά - Σανσκριτικής καί πρωτοελληνικῆς (Ἀρβανίτικης) χρείαζεται εἰδική μελέτη.

Τό σπουδαιότερο ὅπλο τοῦ Δία εἶναι ἡ Αἰγίς. Στά Ἀρβανίτικα ὑπάρχει ρῆμα gιμών = βροντά, μπουμπουνίζει.

ΣΤ΄ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΕΟΓΟΝΙΑ

Ὁ Ἡσίοδος, πρῶτος ἀπό τούς Λαϊκούς (μή ἱερεῖς), ἀπομνημόνευσε καί μετέδωσε στό Λαό τίς ἀντιλήψεις γιά τήν κοσμογονία, σέ μιά ἐποχή πολύ **μεταγενέστερη** τῆς πρωταρχικῆς Θρησκευτικῆς ἀντίληψης τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν γιά τόν Δία - Ἥλιο καί τήν Μητέρα Γῆ - Δήμητρα. Οἱ Πελασγοί τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Μ. Ἀσίας μετά ἀπό μιά μακροχρόνια ἐγκατάσταση, περνάνε στό κατώφλι τοῦ μοναδικοῦ καί ἀνεπανάληπτου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

---

13. Ὁ P. Decharme στήν «Ἑλληνική μυθολογία» του σελ. 61, δέν ἔχει ἀντίρρηση στήν γνώμη τῶν K.F. Hermann, νά προέρχεται ὁ Μειλίχιος Ζεύς ἐτυμολογικά ἀπό τόν Φοινικικό Θεό Μολώχ πού πράγματι προφέρεται στά Φοινικικά Μιλίκ. Πάντως δέν τούς ἐνοχλεῖ τό ὅτι ὁ Μολώχ σημασιολογικά καί ἐννοιολογικά καί ἀπό κάθε ἄποψη δέν ἔχει καμιά ἀπόλυτα ἐπαφή μέ τόν Μειλίχιο, δεδομένου ὅτι ὁ ἕνας εἶναι ὁ φοβερός πύρινος θεός πού καταβροχθίζει μέχρι καί ἀνθρώπινες ζωές, ἐνῶ ὁ ἄλλος δέν εἶναι παρά ἡ μειλίχια, ἡ γλυκιά καί τρυφερή ἰδιότητα τοῦ Δία καί γι' αὐτό ἄλλωστε τόν γιόρταζαν οἱ Ἀθηναῖοι τόν μήνα ἀνθεστηριῶνα.

14. Ἄριοι ὀνομάστηκαν οἱ Λαοί, πού στή γλῶσσα τους ὑπάρχει ἡ ρίζα Ἀρ- πού σημαίνει καλλιεργήσιμο ἔδαφος, χωράφι, (λ.χ. Ἄρουρα Ἑλληνικά, Area, λατιν.) Ἀλλά στ' ἀρβανίτικα αὐτούσια ἡ ρίζα Ἀρ- σημαίνει καλλιεργήσιμο ἔδαφος, χωράφι. Ἔτσι Ἄρ-χων πρέπει νά σημαίνει ὁ ἔχων ἄρα = ὁ ἔχων χωράφια δηλ. ὁ πλούσιος, ὁ εὐγενής, ὁ κτηματίας. Πιθανόν ἐπίσης,

Δημιουργοῦνται οἱ ἰδέες τῆς ὀμορφιᾶς καί τῆς ἁρμονίας καί τό Ὀλυμπιακό πάνθεο, μ' αὐτή τήν ἀνεπανάλυπτη ἀνθρώπινη ὀμορφιά τῶν θεῶν του, πού στούς σκυθρωπούς σημερινούς θεορήτορες, φαντάζει σάν παιδική ἀφέλεια καί βλακεία. Ἄς ἐξετάσουμε λοιπόν τούς Θεούς τοῦ Ὀλυμπιακοῦ πάνθεου, ἔχοντας πάντα ὑπ' ὄψει πώς εἶναι μεταγενέστερο δημιούργημα τῶν Πελασγῶν πού ἐποίκισαν τήν Ἑλλάδα καί πού ὀνομάζονταν, πότε Ἀχαιοί, πότε Ἀρκάδες, Δαναοί, καί τέλος Ἴωνες, Δωριεῖς καί Αἰολεῖς, ὥσπου ἐπιστεγάστηκαν ὅλοι στό κοινά ἀποδεκτό ὄνομα, «Ἕλληνες».

Σύμφωνα μέ τήν Ἡσιόδεια θεογονία, ἐν ἀρχῇ ἦν τό **Χάος.** Χάος σημαίνει ἔκταση ἀπέραντη καί ἀτελείωτη. Σημαίνει τοπικό ἄνοιγμα χωρίς σύνδεση. Βλέπε τή λέξη Χάσμα. **Χαίνω** σημαίνει ἀνοίγω τό στόμα καί παράγεται ἀπό αὐτή τή λέξη τό Χάος. Βλπ. καί Χάσκω = ἀνοίγω τό στόμα. **Χαόω** σημαίνει μηδενίζω, ἐξοντώνω, καταβροχθίζω. Στ' ἀρβανίτικα καί οἱ δύο αὐτές ἔννοιες, χῶρος, ἄνοιγμα, καί καταβρόχθιση ὑπάρχουν στίς λέξεις **Χάπ** = ἀνοίγω, ἐκτείνω, ἁπλώνω καί στό ρῆμα **Χά** = τρώγω, χωρῶ, πού καθώς φαίνεται εἶναι καί ταυτόριζα. (Βλέπε Γ. Βρεττοῦ «Ἡ Ἀπολογία» σελ. 37).

Ὥστε Χάος, εἶναι ἐκεῖνο πού **Χάπ** = ἀνοίγει, **π'ρ τ' Χάει** = γιά νά καταβροχθήσει, καταπιεῖ. Ἡ Ἀρβανίτικη, διασώζει καθώς εἴπαμε τό ἀρχαῖο ρῆμα Χαόω-ῳ, = ἐξαφανίζω, —χάνω—, ἐκμηδενίζω, στό ρῆμα Χά = τρώγω. Τρώγω σημαίνει ἀνοίγω τό στόμα μου δημιουργώντας Χάσμα-Χάος, μέσα στό ὁποῖο καταβροχθίζω, ἐξαφανίζω κάτι τό συγκεκριμένο (Τροφή). Ἡ Νεοελληνική διασώζει μιά φράση μέ τήν ἔννοια τοῦ Χαόω-ῶ, τή φράση «Σ' ἔφαγα ἤ πίσω καί σᾶς ἔφαγα», πού βέβαια δέν σημαίνει πώς πρόκειται νά... κολατσίσουμε κάποιον. Σημαίνει πώς θά τόν ἐξαφανίσουμε, θά τόν σκοτώσουμε, θά τόν ἐκμηδενίσουμε. Δηλαδή ἔχει τήν ἔννοια τοῦ Χαόω-ῶ, πού ἡ ρίζα του διασώθηκε στά Ἀρβανίτικα ἀκριβῶς σ' αὐτή τή λέξη τήν διαφορετική πού δημιούργησε ἡ Νεοελληνική, (Χά = Τρώγω).

Τό Χάος κατά τήν Μυθολογία, γέννησε τό Σκότος καί τό **Ἔρεβος**. Καί ἡ λέξη Σκότος στ' Ἀρβανίτικα λέγεται Σκοτίδ, ἐνῶ τό ρῆμα νυχτώνει, βραδυάζει, λέγεται **Ἔρετ.** Βλέπουμε τίς ρίζες τῶν ἀρχαίων λέξεων, Σκότος καί Ἔρεβος, στά Ἀρβανίτικα, Σκοτίδ καί Ἔρετ. Ἴσως ὑπάρξει κάποια ἀμφιβολία γιά τή λέξη Σκοτίδ, δηλ. μήπως προέρχεται ἀπό τήν Νεοελληνική, Σκοτάδι. Νομίζω πώς τό ἀντίθετο συμβαίνει. Ἡ Ἑλληνική λέξη εἶναι Σκότος. Στ' Ἀρβανίτικα δέν ὑπάρχει ἄλλη λέξη γιά τό σκότος, παρά μόνο ἡ λέξη Σκοτίδ. Ἄν ἦταν νά δανειστοῦν οἱ νεώτεροι Ἀρβανίτες τή λέξη ἀπό τούς Ἕλληνες, θά ἔπρεπε νά ἦταν Σκότ ἤ σκότη καί δέν θά ὑπῆρχε λόγος νά τήν τροποποιήσουν καί νά τῆς προσθέσουν αὐτό τό χαρακτηριστικό (δ)[15].

Ἀρκάδες καί Ἀρκτάνες νά σημαίνει τό ἴδιο: Αρ-κάμ = χωράφια ἔχων καί Ἀρ-κτάν = ὁ κτήτωρ χωραφιῶν. Τό ρῆμα κτῶμαι (κτήτωρ, κτήσι, κτῆμα) ἔχει ρίζα κτάμ (ἐκ του κάμ = ἔχω) καί σημαίνει κατέχω. Ἔτσι οἱ Ἀρκάδες καί οἱ Ἀρκτάνες δέν ἔχουν σχέση μέ τήν Ἄρκτο (Ἀρκούδα) καθώς ὑποθέτουν οἱ γλωσσολόγοι. Οἱ Ἀρκάδες ἄλλωστε ἀναφέρονται σάν οἱ ἀρχαιότεροι οἰκήτορες τῆς Ἑλλάδας.

15. Ἡ Νύχτα (Νύξ) λέγεται Νάτ.

Τό Χάος ἦλθε σέ μίξη μέ τόν Ἔρωτα καί γέννησε τήν εὐρύστερνη Γαῖα, τή Γῆ. Ἡ Γῆ στά Δωρικά λέγεται Δᾶ, ἐνῶ στ' Ἀρβανίτικα λέγεται **Δέ-α.** Ἡ Γῆ λεγόταν καί Γδέα.

Γιά τόν Ἔρωτα δέν βρίσκω ἀντίστοιχη Ἀρβανίτικη λέξη, ἀλλά πρέπει νά ἔχουμε ὑπ' ὄψει πώς ἡ Ἀρβανίτικη εἶναι μιά γλῶσσα πού διασώθηκε διά μέσου τῶν αἰώνων, ἀπό ἕναν Λαό χωρίς γραφτό λόγο, καί πολιτισμό καί πώς ἕνας ἀριθμός λέξεών της ἀντικαταστάθηκε ἀπό Λατινικές, Σλαυϊκές καί Τουρκικές καί ξεχάστηκαν. Νομίζω πώς εἶναι δύσκολο πιά γιά νά μή πῶ ἀδύνατο, νά ἐντοπίσουμε τίς λέξεις αὐτές, οἱ ὁποῖες εἶναι βέβαιο πώς εἶχαν ρίζες προομηρικές.

Ἡ Γῆ ἔσμιξε μέ τόν Οὐρανό, λέει ἡ Μυθολογία καί γέννησε πολλούς θεούς μεταξύ τῶν ὁποίων τόν **Κρόνο** καί τήν **Ρέα**. Γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ Κρόνου πού προέρχεται ἀπό τή λέξη Χρόνος, δέν βρίσκω ἀντίστοιχη Ἀρβανίτικη καί δέν θεωρῶ πειστική τήν ἐκδοχή τοῦ Βρεττοῦ, πώς ἡ Ἀρβανίτικη λέξη, **Κόχ** = χρόνος, χρονική διάρκεια, ὥρα, εἶναι πρωτόθετος ρίζα τοῦ Χρόνος καί Κρόνος.

Ἀντίθετα ἡ ὀνομασία καί ἡ ἀλληγορική σημασία τῆς **Ρέας**, πού ἦταν ἡ θεοποίηση τῶν Νεφῶν, βρίσκεται ἀτόφια στ' Ἀρβανίτικα. Ἡ λέξη Ρέα προέρχεται ἀπό τό ρῆμα Ρέω. Στ' Ἀρβανίτικα τό ἀντίστοιχο ρῆμα εἶναι **Ρέδ.** Τό νέφος, τό σύννεφο, στ' Ἀρβανίτικα λέγεται **Ρέ-Ρέα.** Βλέπουμε πώς καί τό ἐτυμολογικό καί τό ἀλληγορικό μέρος τῆς πανάρχαιας Θεᾶς Ρέας, ὑπάρχει στ' Ἀρβανίτικα μέχρι σήμερα.

Ὁ Decharme (σελ. 348) θεωρεῖ καί τήν Ρέα Ἀσιατικῆς προέλευσης καί τήν ταυτίζει μέ τήν Γῆ. Μά τά Ἀρβανίτικα δικαιώνουν τούς πανάρχαιους Ἑλληνικούς θρύλους καί διαψεύδουν τόν Decharme. Ἡ Ρέα εἶναι κόρη, λέει ὁ μῦθος, τοῦ Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς. Ἡ Ρέα ἐκφράζει τήν θεοποίηση τῶν **Νεφῶν**, τήν κίνηση καί τήν διάρκεια. Πράγματι μεταξύ Οὐρανοῦ καί Γῆς βρίσκονται τά ταξιδιάρικα καί πάντα κινούμενα σύννεφα. Ἡ Ρέα πάλι γέννησε τήν Ἥρα πού ἐκφράζει τόν ἀγέρα. Δηλ. πίστευαν οἱ ἄνθρωποι πώς ὁ ἀέρας παράγεται ἀπό τήν ἀέναη κίνηση τῶν νεφῶν.

Πρώτη σύζυγος τοῦ Δία, γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ ὁποίου μιλήσαμε, εἶναι ἡ **Μῆτις.** Κατά τόν Ἡσίοδο ἡ Μῆτις ἦταν «ἡ σοφωτέρα θεῶν καί ἀνθρώπων». Ἐπειδή ἡ Γῆ καί ὁ Οὐρανός προεῖπαν στόν Δία ὅτι ἡ Μῆτις θά γεννοῦσε κόρη καί γιό πού θά τοῦ ἀποσποῦσαν τήν ἐξουσία, ὁ Δίας κατάπιε τήν Μῆτι ἐγκυμονοῦσα καί μετά ἀπό λίγο ξεπήδησε ἀπό τό κεφάλι του ἡ Ἀθηνᾶ, ἕτοιμη γυναῖκα, παρθένος καί πάνοπλη. Ὁ Μῦθος ἔχει τήν ἀλληγορική του σημασία. Ὁ Δίας καταπίνει τήν Μῆτι, δηλαδή τήν Σκέψη καί φρόνηση καί τό μυαλό του γεννᾶ τήν Σοφία (Ἀθηνᾶ). Τό ὅτι ἡ ἐξουσία τῶν Θεῶν κινδυνεύει ἀπό τήν Σοφία (Ἀθηνᾶ), εἶναι μιά ἀλληγορία, πού μᾶς κάνει νά μένουμε ἐκστατικοί μπροστά στήν καθαρότητα τοῦ μυαλοῦ τῶν πανάρχαιων προγό-

νων μας. Μιά ἀντίληψη πού δέν πέρασε ποτέ ἀπό τό θολό καί σκοτεινό μυαλό τῶν ἀνθρώπων πού εἴτε δημιούργησαν εἴτε ἀποδέχτηκαν τίς Ἀνατολικές θρησκεῖες. Ἀπορῶ πῶς αὐτές τίς λεπτομέρειες δέν τίς «ἔπιασε» τό κοφτερό μυαλό τοῦ μεγάλου Κορδάτου πού πάσχιζε ν' ἀποδείξει πώς οἱ Ἕλληνες εἶναι Σημιτικῆς καταγωγῆς καί πώς ἦλθαν ἀπό τήν... Ἀσία[16].

Ἡ λέξη Μῆτις, προέρχεται ἀπό τή λέξη Μῆδος, μέδος = σκέψη. Τό μῆδος πάλι προέρχεται ἀπό τό ρῆμα, Μήδομαι καί Μέδομαι = σκέπτομαι, βουλεύομαι. Ἀναφέρει συχνά τά ρήματα Μήδομαι καί Μέδομαι ὁ Ὅμηρος καθώς καί τόν σοφό καί σόφρωνα σύμβουλο τοῦ Ὀδυσσέα, Μέντορα. Μέντωρ, σημαίνει σοφός, σόφρων. Στ' Ἀρβανίτικα, τό μυαλό, ἡ σκέψη, ἡ φρόνηση λέγονται **MéD**. Μεντούαρ = Μυαλομένος, Σοφός. Μέντωρ λοιπόν = Μεντούαρ. Μέδομαι, Μédομαι = Σκέφτομαι.

Ἥρα: Τό ὄνομα τῆς ζηλιάρας συζύγου τοῦ Δία παράγεται ἀπό τή λέξη Ἀήρ, ἀέρος, κατά μετάθεση γραμμάτων. Αὐτό τουλάχιστον ὑποστηρίζει ὁ Πλάτων (Κρατύλος 404 ἐπ.), ὁ Ἐμπεδοκλῆς καί οἱ Στωικοί. Ἄλλοι φρονοῦν πώς τό ὄνομα παράγεται ἀπό τή λέξη Ἔρα = Γη. Φαίνεται ὅμως πώς ἡ πρώτη ἐκδοχή εἶναι ἡ σωστή. Στ' Ἀρβανίτικα πού καθώς ἔχουμε χιλιοπεῖ διασώζεται ἡ πανάρχαια Ἑλληνική - Πελασγική γλώσσα, ὁ Ἀέρας λέγεται **Ἔρ-α.** Δηλ. ἐδῶ δέν χρειάζεται κἄν ἀναγραμματισμός καί καθώς φαίνεται ἡ λέξη Ἀήρ εἶναι ἀναγραμματισμένη στά μεταγενέστερα χρόνια ἀπό αὐτό τό ἀρχικό Ἔρ-α. Ἄλλωστε ὅλοι ἡ δράση καί ὁ ρόλος τῆς Ἥρας, δικαιώνει τήν ἀληγορική ταύτισή της μέ τόν ἀγέρα, πού ἄλλοτε εἶναι μειλίχιος, ἁπαλός, τρυφερός, δροσερός καί ἄλλοτε, θυελώδης, καί καταστρεπτικός.

Νέμεσις: Θεά πού ἀποδίδει τήν δίκαιη ἐκδίκηση. Οἱ Ἕλληνες παράγουν τό ὄνομα ἀπό τό ρῆμα Νέμω = μοιράζω, διανέμω.

Νά ὅμως πού στ' Ἀρβανίτικα ὑπάρχει ρῆμα καί ὄνομα μέ τήν ἀκριβῆ σημασία καί ἐτυμολογία τῆς Νέμεσης. Εἶναι τό ρῆμα **Νëμ** = Καταριέμαι παραδίδω στήν Νέμεση, στήν ἐκδίκηση. Ἡ κατάρα, δηλαδή ἡ ἐκδικητική εὐχή, λέγεται στ' Ἀρβανίτικα **Νëμα** (Βρεττός σελ. 43). πάντως στόν Ὅμηρο (Ὀδύσσ. Ζ 286) ὑπάρχει ἡ λέξη Νεμεσῶ πού τήν ἐξηγοῦν, κακίζω, κατακρίνω).

Τηθύς: Αὐτή ἦταν ἀδελφή καί γυναῖκα τοῦ Ὠκεανοῦ, ἀπό τόν ὁποῖο γέννησε χιλιάδες παιδιά, ὅλα ποτάμια, θάλασσες, λίμνες. Τό ὄνομά της ἐτυμολογεῖται ἀπό τή λέξη Τίθη-Τίτθη-Θίθη καί σημαίνει τήν Βυζάχτρα, γιατί πράγματι μέ τόσες χιλιάδες παιδιά ἡ Τηθύς, θά πρέπει νἆταν καί μεγάλη Βυζάχτρα.

Στ' Ἀρβανίτικα **Θëθίνν** ἤ **Θëθίj**, σημαίνει βυζαίνω καί Σύς σημαίνει **θυλή, βυζί. (Γκέκικα, θύθ)**

16. Μά καί ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέα καί τό νόημά του εἶναι πράγματα ἀδιανόητα γιά ἄλλους Λαούς.

Θέτις: Μητέρα τοῦ 'Αχιλλέα, (πού λατρευόταν καί σάν ποταμίσιος Θεός), προσωποποίηση τῆς Θάλασσας. Στ' 'Αρβανίτικα ἡ θάλασσα εἶναι ταυτόριζη μέ τήν Θέτιδα καί λέγεται **Det** καί ἔναρθρα, **Déτι.**

Βλέπουμε λοιπόν πώς τ' 'Αρβανίτικα δικαιώνουν τήν γνώμη τοῦ 'Ηρόδοτου — ἥ μᾶλλον τήν γνώμη τοῦ ἀρχαίου 'Ελληνικοῦ λαοῦ πού μᾶς διέσωσε ὁ 'Ηρόδοτος — πώς οἱ Πελασγοί ὀνομάτισαν τούς Θεούς καί εἰσήγαγαν τά Μυστήρια καί τίς ἱερές τελετές.

'Ο Ποσειδῶν ἦταν ὁ θεός ἐξουσιαστής τῶν ὑδάτων γενικά καί τό ὄνομά του πρέπει νά ἐτυμολογηθῆ ἀπό τίς λέξεις **Ποτίς** πού στ' 'Αρβανίτικα σημαίνει Ποτίζω καί παράγεται ἀπό τήν ἀρχαιοελληνική Πότος, Πόσις. (Βλ. ποταμός) καί τή λέξη **Δᾶν** πού σημαίνει τήν Γῆ στά Δωρικά. 'Υπῆρχε καί πόλη Ποσείδεα καί Ποτείδεα. Στ' 'Αρβανίτικα ἡ γῆ λέγεται Δέ-α. Ὥστε Ποσειδών ἤ Ποσειδάν ἤ Ποτειδάν = αὐτός πού **Ποτίς Δέν** = Ποτίζει, δηλ. γεμίζει μέ νερό, τήν Δέα-Γῆ. *

'Υπάρχει καί μιά ἄλλη ἐτυμολογική ἐκδοχή σύμφωνα μέ τήν ὁποία τό ὄνομα Ποσειδών παράγεται ἀπό τή ρίζα Πότ = τό ὑγρό στοιχεῖο καί τίς λέξεις εἰ Ντάν πού σημαίνει «τά χωρίζει». Τό Ντάν τῆς 'Αρβανίτικης, τό εἴδαμε στά 'Ομηρικά Δασάμενος, Δασμός κλπ. Δηλ. σύμφωνα μέ αὐτή τήν ἐκδοχή, Ποσειδών ἤ Ποτειδάν, σημαίνει αὐτόν πού «διανέμει τά ὕδατα» (Κ. Ρόδης «ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ Ντῆχετ» σελ. 21).

'Εν πάσει περιπτώσει ὁ Ποσειδών κρατάει τήν περίφημη Τρίαινα, πού εἶναι ἕνα 'Ακόντιο (**Κοντίν** = στοχεύω, καί Κοντίτο = τοπωνύμια στά 'Αρβανιτοχώρια πού κατά πάσα πιθανότητα ἦταν τόποι σκοποβολῆς), τό ὁποῖο ἀπολήγει σέ τρεῖς αἰχμηρές ἄκρες (**Τρί ἄνα** = τρεῖς ἄκρες). Τό 'Αρβανίτικο Ἄν = ἄκρη, τέλος, τό εἴδαμε στά 'Ομηρικά ἔπη καί μάλιστα στό ρῆμα 'Ανύω = τελειώνω, περαιώνω. Τρίαινα λοιπόν εἶναι τό 'Ακόντιο πού ἔχει Τρί ἄνα = 3 ἄκρες.

Φόρκυς: Εἶναι καί αὐτός θαλάσσιος θεός, πού ἐκφράζει τήν ἀγριότητα τῆς θάλασσας, τή θαλασσοταραχή. Στ' 'Αρβανίτικα **Φουρκίσεμ** σημαίνει ὀργίζομαι, θυμώνω καί Φούρκ = ὀργή, θυμός. Στή Νεοελληνική ἔχει περάσει αὐτή ἡ λέξη σάν «Φούρκα, Φούρια κλπ.)[17].

Θέμις: 'Η Θέμις εἶναι πανάρχαια θεά καί φέρεται σάν δεύτερη σύντροφος τοῦ Δία. Εἶναι ὁ κήρυκας τῶν ἐντολῶν καί ἀποφάσεων τοῦ Δία. Εἶναι ἡ θεά πού ἐπιβάλλει τή τάξη καί τήν εὐνομία στόν Ὄλυμπο κατά τίς συνεδριάσεις καί τίς τελετές καί κατ' ἐπέκταση εἶναι ἡ θεά τῆς τάξης καί τῆς εὐνομίας

17. Μώς Μ' Φουρκίς = Μή μέ τσαντίζεις, ἤ μή μέ θυμώνεις.

στόν Κόσμο. Ό Decharme λέει πώς Θέμις εἶναι οὐσιαστικοποιημένο ἐπίθετο πού σημαίνει τήν τάξη. Ό Πληθυντικός τῆς λέξης εἶναι Θέμιστες πού σημαίνει τούς Νόμους ἤ τίς ἀποφάσεις τῆς ἀνθρώπινης Δικαιοσύνης (σελ. 218-9). Δέν εἶναι αὐτή ἡ πρωταρχική σημασία καί ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξης Θέμις καί Θέμιστες.

Στά προϊστορικά πανάρχαια χρόνια δέν ὑπῆρχε γραφτός λόγος ἤ γιά ν' ἀκριβολογοῦμε δέν ὑπῆρχε ἡ γραμμική καί ἁπλή γραφή, ἡ κατανοητή ἀπ' ὅλον τόν Λαό, πού καθώς εἴπαμε τήν πρωτοεφάρμοσε ὁ Κάδμος. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ ἡγεμόνα, τῶν δικαστῶν, τῶν συμβουλίων, δέν γράφονταν, ἀλλά **λέγονταν** εἴτε ἀπ' εὐθείας ἀπό τόν Ἡγεμόνα εἴτε διά μέσου τοῦ Κήρυκα. Ἡ Θέμ-ις λοιπόν παράγεται ἀπό τό ρῆμα **Θέμ**[18] ἤ **Θώμ** πού στ' Ἀρβανίτικα σημαίνει λέγω (Π. Καρολίδης, εἰσαγωγή στήν Ἱστορία τοῦ Παπαρρηγόπουλου σελ. 56, Τ. Α').

Θέμιστες εἶναι οἱ βουλές, τά Θέσφατα (πού ἔχουν τήν ἴδια ρίζα), οἱ Χρησμοί τῶν μαντείων πού κι αὐτοί εἶναι **προφορικοί.** Θέμ-ις λοιπόν εἶναι ἐκείνη ἤ καί ἐκεῖνος πού **λέει** μεγαλοφώνως τίς ἀποφάσεις τοῦ ἡγεμόνα ἤ τῶν Δικαστηρίων καί ὁ λαός τίς ἀκούει καί συμορφώνεται πρός αὐτές κατά τρόπο, ὥστε νά ἐξασφαλίζεται ἡ τάξη καί ἡ εὐνομία τῆς κοινότητας. Γι' αὐτό στά κατοπινά χρόνια ἡ Θέμις ἦταν ἀποκλειστικά θεά τῆς Δικαιοσύνης. Ἀλλά ἡ πρωταρχική της σημασία καί ἡ ἐτυμολογία εἶναι αὐτή πού ἀναφέραμε καί πού διασώζεται σάν ρῆμα στήν Ἀρβανίτικη.

Αὐτά πού ἔλεγε ὁ ἡγεμόνας στήν ἀγορά στήν συνάθροιση τοῦ λαοῦ, τά ἔλεγε βέβαια πολύ φωναχτά γιά νά τά ἀκούσει ὅλος ὁ Λαός. Τό ρῆμα φωνάζω στ' Ἀρβανίτικα εἶναι Θέρές. Καί στήν Ὁμηρική ὑπάρχει τό ἀντίστοιχο ρῆμα σάν **Θροέω, θροῶ,** ἀλλά καί στήν Ἀττική διάλεκτο ὑπάρχει τό οὐσιαστικό **Θροῦς** = φωνή, βλέπε καί ἀλλό-θροος = ξενόγλωσσος. Ὁ ἡγεμόνας δέν ἔπρεπε μόνο νά φωνάζει γιά νά ἀκούγεται, ἀλλά καί νά τόν βλέπει ὁ Λαός. Ἦταν λοιπόν ἀνεβασμένος σ' ἕνα σκαμνί στό μέσο τῆς συνάθροισης καί ἐξάγγειλε τίς ἀποφάσεις μέ μεγάλη **Θύρμα** = Φωνή[19]. Τό σκαμνί, οἱ Ἀρβανίτες τό λένε Θρόν καί ἀπ' αὐτό τό Θρόν, προέρχεται καί ὁ κατοπινός ἡγεμονικός, Βασιλικός ΘΡΟΝΟΣ (βλ. καί Ρόδη, «Ντῆχετ Ἀρβανίτες».

Ἀθηνᾶ: Ἡ Ἀθηνᾶ ἤ **Ἀθάνα** δωρικά, ἦταν ἡ πολυλατρεμένη θεά τῆς σοφίας. Σύμφωνα μέ τούς Ἑλληνικούς μύθους εἶναι κόρη τοῦ Δία καί τῆς

18. Ἀπό αὐτό προέρχεται καί ἡ λέξη «Θέμα» Λόγος συζητήσιμος.

19. Εἶναι φαννερό πώς ὁ Κλασσικός **δυΘΥ'ΡαΜβος** πού ἦταν ὕμνος πού τραγουδιόταν οχι ἀπό ἕναν, ἀλλά ἀπό πολλούς καί πρωταρχικά (ἀπ' ὅτι μᾶς λέει ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξης), ἀπό δύο τραγουδιστές, εἶναι σάν λέξη σύνθετη καί ἀποτελεῖται ἀπό τό Dú δύο καί τό Θύρμ φωνή. Δηλ. σημαίνει **δυφωνία.**

πρώτης γυναῖκας του τῆς Μήτιος = Σκέψης καί γεννήθηκε κατά τόν γνωστό τρόπο: Σύμφωνα μέ τήν ἑρμηνεία τοῦ Ι. Βρεττοῦ «Ἀπολογία» (σελ. 40-41), ὁ μῦθος ἐκφράζει τήν γέννηση τοῦ **σοφοῦ προφορικοῦ λόγου** ἀπό τό σκεπτόμενο μυαλό (ὁ Δίας καταπίνει τήν σκέψη - Μῆτι καί ἀπ' τό κεφάλι του ξεπηδᾶ ἡ Σοφία). Ὥστε Ἀθηνᾶ ἤ Ἀθάνα σημαίνει τόν προφορικό σοφό λόγο, ἀλλά καί τήν συνακόλουθη πράξη, γιατί ἡ θεά εἶναι τέλεια (δέν ὑπῆρξε βρέφος), καί πάνοπλη.

Στ' Ἀρβανίτικα ὁ εἰπωμένος σοφός λόγος πού ἔχει ἀπήχηση λέγεται Εθëνα . Τό τονιζόμενο σύμφωνο Θ καί τό μή τονιζόμενο σύμφωνο Ν, παρεμβάλουν τό εὔηχο φωνῆεν πού ἀρχικά ἦταν το (Α),. Τό φωνῆεν αὐτό ἄλλωστε θά πάρει καί τόν τόνο τῆς λέξης καί θά γίνη **ΕΘΑ΄ΝΑ**. Δέν πειράζει νά ξανατονίσουμε ἐδῶ τήν συμφωνική δομή τῶν Ἀρβανίτικων λέξεων καί τόν τονισμό τῶν συμφώνων, πράγμα πού συνέβαινε σέ ὅλες τίς πανάρχαιες γλῶσσες καί τήν μεταγενέστερη παρεμβολή τῶν εὔηχων φωνηέντων ἀνάμεσα στά σύμφωνα (Μπσ = Μόψος, Κρμ = Κύρμα, Πλ΄μ = παλάμη κλπ.).

Οἱ Εὐρωπαῖοι μυθολόγοι τῶν νεωτέρων χρόνων, θεωροῦν καί τήν Ἀθάνα - Ἀθηνᾶ ἀλλά καί τήν ἐτυμολογία τῆς λέξης ξένα.

Ὁ Decharme στήν Μυθολογία του (σελ. 97) βρίσκει μιά μέση λύση μεταξύ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ Max Muller καί **Schwartz**, πάντα Ἀνατολίτικης προέλευσης. Ὁ πρῶτος ἐτυμολογεῖ τό Ἀθηνᾶ ἀπό τό Σανσκριτικό ἐπίθετο, Ἀχανά, πού σημαίνει «ἡ καίουσα» καί ὁ δεύτερος συμφωνεῖ, πλήν ὅμως θεωρεῖ τήν Ἀθηνᾶ σάν θεά τῆς Ἀστραπῆς.

Πάντως θεά μέ τό ὄνομα Ἀχανά δέν συναντᾶμε στίς Ἰνδικές βέδδες παρά μόνον τήν λέξη πού σημαίνει τήν καίουσα, ὁπότε ἔβγαλαν τό συμπέρασμα οἱ σοφοί μυθολογόγοι πώς ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι Σανσκριτικῆς προέλευσης καί θεά τῆς Ἀστραπῆς.

Ὁ Decharme πάλι διαπιστώνοντας πώς ἡ Ἀθηνᾶ ἀναφέρεται κάπου καί ὡς Τριτογένεια, δηλ. κόρη τοῦ Τρίτωνα πού εἶναι θαλάσσια θεότητα, θεωρεῖ τήν θεά σάν θεά τῶν ὑδάτων κλπ. Φαῦλος κύκλος φαυλεπίφαυλος... Καθώς εἴπαμε οἱ Ἑλληνικοί θεοί εἶχαν πολλά ἐπίθετα ἀνάλογα μέ τούς τόπους λατρείας, καθώς καί οἱ σημερινοί ἅγιοι καί ἡ Παναγία πρό παντός πού ἀναφέρεται μέ εἴκοσι τοὐλάχιστον γνωστές σέ μένα προσωνυμίες. «Τελικά κάπου ἀναφέρεται πώς ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι καί θεά τῆς Σοφίας», θά ἔπρεπε νά πεῖ κανείς στούς Σοφούς μας μυθολόγους καί ἀπό κεῖ ἴσως θά ἔπρεπε νά ἀρχίσουν...

Ἄρης: Ὑπῆρχε στό πάνθεο τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν καί ὁ Ἄρης, θεός τοῦ πολέμου καί τῆς καταστροφῆς. Ὁ Ἄρης δέν ὑπῆρξε ἀντικείμενο λατρείας σέ καμιά περιοχή τῆς Ἑλλάδας καί τό γεγονός αὐτό ἔδωσε ἀφορμή στούς Εὐρωπαίους ἐρευνητές (Decharme) νά ὑποθέσουν πώς πρόκειται γιά θεό βάρβαρης προέλευσης, δηλ. τόν παρέλαβαν οἱ Ἕλληνες ἀπό τούς Βόρειους

Βαρβάρους. Εἶναι ἐντελῶς ἀνιστόρητο αὐτό πού ὑποστηρίζει ὁ Decharme (ἔτσι κι ἀλλιῶς ὅλους τούς Ἑλληνικούς Θεούς τούς θεωρεῖ ξένους δηλ. βαρβάρους). Γιά τούς ἀρχαίους Ἕλληνες ὁ πόλεμος καί ἡ καταστροφή εἶναι μιά πραγματικότητα ὀδυνηρή, μιά πραγματικότητα πού ἔχει δύναμη ἐξοντωτική καί δέν εἶναι δυνατό νά παραγνωριστεῖ οὔτε νά θεωρηθεῖ ἀνύπαρκτη. Σέ τέτοιου εἴδους οὐτοπίες δέν κατέφευγαν οἱ Ἕλληνες. Ἦταν λοιπόν πραγματικότητα δυναμική, καταστροφική, ὀδυνηρή, μά πάντα πραγματικότητα ὑπολογίσιμη. Ἦταν ἡ τρέλα καί ὁ παραλογισμός τῶν ἀνθρώπων στήν πιό ὀδυνηρή τους ἔκφραση. Αὐτός ὁ θεός **ὑπολογιζόταν μά δέν λατρευόταν** σέ καμμιά πόλη τῆς Ἑλλάδας, γιατί θἆταν παράλογο κάτι τέτοιο. Αὐτή ἦταν ἡ αἰτία τῆς μή ἀπόδοσης λατρευτικῶν τελετῶν, στόν Ἄρη ἀπό τούς Ἕλληνες καί ὄχι ἡ δῆθεν βαρβαρική προέλευσή του. Εἶναι καί αὐτός Παμπελασγικός θεός. Στούς Λατίνους ἀπαντᾶται σάν Mars, ἀλλά καί στήν Βεδδική μυθολογία (Σανσκριτικά) ὑπάρχει ὁ θεός Μαρού πού εἶναι θεός τῆς καταστροφικῆς θύελλας. Ὁ Ἄρης παρουσιάζεται ἀπό τούς Ἑλληνικούς μύθους καί θρύλους σάν βίαιος, δύστροπος, τρελλός καί παράλογος σέ σημεῖο πού καί αὐτός ὁ Δίας νά μή τά βάζει μαζί του: «Ἄλλο θεό δέ μάχομαι ἐγώ καθῶς ἐσένα, τί πάντα θές λογοκοπές, θές φόνους καί πολέμους». (Ἰλιάς Ε, 890).

Αὐτός εἶναι ὁ Ἄρης καί αὐτές οἱ ἰδιότητες καί τά χαρακτηριστικά του, χαρακτηριστικά βίαιου, μαινόμενου, παράλογου, τρελλοῦ, πού μόνον ἄξια λατρείας δέν ἦσαν. Τό ὄνομά του λένε οἱ γλωσσολόγοι παράγεται ἀπό τήν Πελασγική ρίζα **Μάρ**— πού σημαίνει τρελλός, παλαβός κλπ.

Ἄς πάμε τώρα στ' Ἀρβανίτικα. **Μάρ** σημαίνει Τρελλός, παράλογος, βίαιος, μαινόμενος. **Μάρι** = ὁ Τρελλός.

Ὑπάρχει μέχρι σήμερα, μετά τήν ἀλλαγή τῶν θρησκειῶν, ἀπό τό Δωδεκάθεο, στόν Χριστιανισμό καί ἀπό τόν Χριστιανισμό στόν Μωαμεθανισμό καί ἀντίστροφα, ὑπάρχει λέω στά Ἀρβανίτικα μιά μέρα —ἡ Τρίτη— ἀφιερωμένη στόν Ἄρη, στόν Μάρι. Λέγεται ἑ Μάρ καί σημαίνει «τοῦ Ἄρη», ἡμέρα τοῦ Ἄρη (Μάρ). Ἄλλ' ἄς δοῦμε τίς μέρες τίς Ἑβδομάδας στούς Ἀρβανίτες: **ε** Dίελλ = τοῦ Διός (Ἥλιου), δηλ. ἡ Κυριακή. **Ε Χὲν** = Τῆς Σελήνης (Δευτέρα), **ε Μάρ** = τοῦ Ἄρη (Τρίτη). **Ε Μὲρκούρ**= Τοῦ Μερκούριους, πού εἶναι στά Λατινικά ἀντίστοιχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑρμῆ. **Ἔïde** = Πέμπτη. Αὐτό τό **ἜïDε** δέν ξέρω τί σημαίνει καί ἀπό πού προέρχεται. **Ε Πρὲμτε** = Παρασκευῆς καί **Ε Στούν** = Τοῦ **Στούν**, πού ἀντιστοιχεῖ στό Σάββατο καί δέν ξέρω καί αὐτό ἀπό πού προέρχεται. *

Οἱ Ἀλβανοί ἱστορικοί Pollo καί Puto στήν «Ἱστορία τῆς Ἀλβανίας» (σελ. 14) λένε πώς ἀνακαλύφτηκαν στήν Ἀλβανία ἐπιγραφές μέ ὀνόματα θεοτήτων Ἰλλυριακῶν, καί πώς σέ ἕναν ἀπ' αὐτούς τούς θεούς μέ τό ὄνομα Μέντωρ, ἀναγνώρισαν τόν θεό τοῦ πολέμου.

Δέν ἔχω ἄμεση γνώση καί ἀντίληψη αὐτῶν τῶν εὑρημάτων, ἀλλά οἱ ἀν-

τιρρήσεις μου ἔχουν σοβαρότατο ἔρεισμα. Κατ' ἀρχή Μέντωρ στ' Ἀρβανίτικα καί στά προομηρικά ἤ Πελασγικά ἄν θέλετε, σημαίνει μυαλωμένος, σοφός (βλέπε τόν σοφό Μέντωρα τῆς Ὀδύσσειας καθώς καί τά Ἀρβανίτικα Μέντ = Μυαλό, Μεντουάρ = μυαλωμένος, σοφός καί τό Ὁμηρικό ρῆμα Μέδομαι = σκέπτομαι, τήν πανάρχαια θεά Μῆτι = σκέψι κλπ. Μέ ποιά κριτήρια καί σέ ποιά γλώσσα λοιπόν ἀναγνώρισαν οἱ Ἀλβανοί ἐρευνητές τόν Μέντορα σάν θεό τοῦ πολέμου; Ἄν τόν ἀναγνώρισαν ἀπό τήν πολεμική ἀμφίεση ἔκαναν λάθος. Καί ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι πάνοπλη...*

Πολλές πανάρχαιες πελασγικές θεότητες, περιέπεσαν σέ δεύτερη μοίρα στά προκλασσικά καί κλασσικά χρόνια καί ἄν ἐξετάσουμε προσεχτικά τά πράγματα, θά δοῦμε τήν πνευματική ἐξέλιξη αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ.

Ἐντύπωση προξενεῖ ἡ περίπτωση τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Δία τῆς Μήτιος (Μῆτις-Μήτιος), πού κατά τήν Ἡσιόδειο Θεογονία ἦταν ἡ σοφωτέρα θεῶν καί ἀνθρώπων (887) καί **μητέρα** τῆς Ἀθηνᾶς».

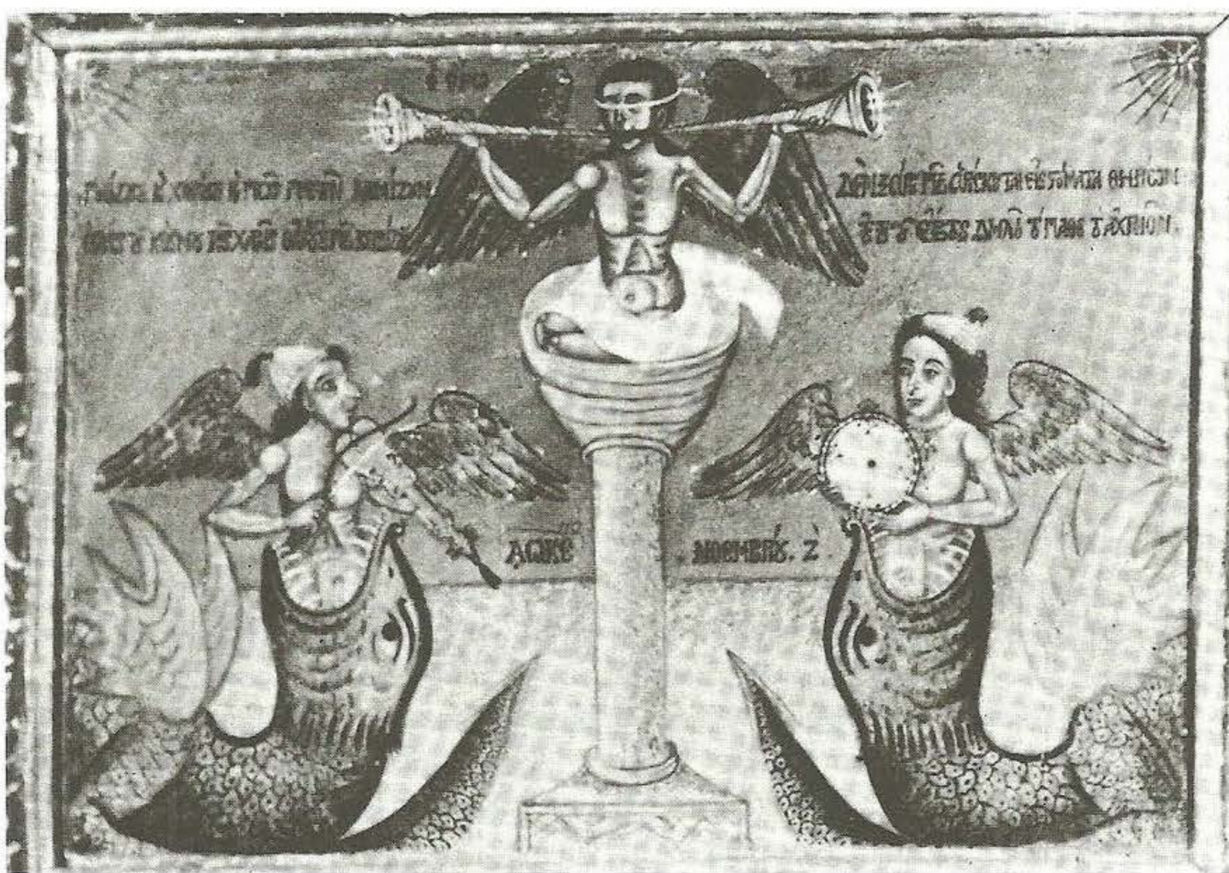
Στά κατοπινά χρόνια γίνεται φανερό πώς ἡ σκέψη δέν ἀρκεῖ καί εἶναι ἀτελής χωρίς τόν προφορικό λόγο πού τήν ἐκφράζει καί χωρίς τήν ἐφαρμογή της, δηλ. χωρίς τήν ὑλοποίηση της. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ Ἀθηνᾶ, πού ἐκφράζει ὄχι μόνο τή σκέψη, μά τήν «σκέψη ἐν δυνάμει», τήν σκέψη πού ἐκφράζεται μέ τόν λόγο καί τό ἔργο καί ἀποτελεῖ τήν ἀνθρώπινη Σοφία.

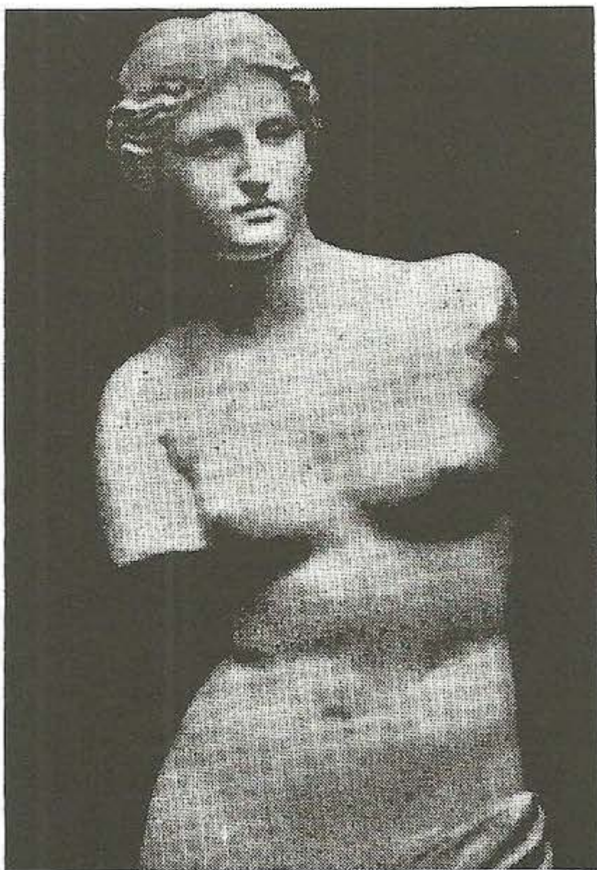
Γι' αὐτό ἡ ἐκδοχή τοῦ Βρεττοῦ γιά τήν ἐτυμολογία τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι πολύ πιό πειστική ἀπό κάθε ἄλλη. ΑΘΗΝΑ σημαίνει Ε Θëνα δηλ. τό **εἰπωμένο,** ἡ εἰπωμένη σοφή σκέψη, ἡ σκέψη πού προφέρθηκε καί κυριάρχησε.

Τήν **Ἀφροδίτη** θεά τοῦ Ἔρωτα, πολλοί Σημιτολόγοι, Μυθολόγοι καί ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ἐρευνητές, τήν θεώρησαν θεότητα Ἀνατολική καί δή Σημιτική. Εἶναι ἀφελέστατο. Ὁ Ἔρωτας (Ἀφροδίτη), δέν ἔχει ἀποκλειστική πατρίδα, μήτε τήν Ἑλλάδα, μήτε τήν Ἀνατολή. Σχεδόν ὅλοι οἱ Λαοί μέ ἐξαίρεση τούς Ἑβραιοχριστιανούς, λάτρεψαν τόν Ἔρωτα. Τό ᾆσμα ἀσμάτων, πού ἀποδίδεται στόν Σολωμόντα, ἔχει τρελλάνει τούς Σοφούς τοῦ Ἰσραήλ. Εἶναι προφανές ὅτι ἔχει γραφτεῖ σέ ἐποχή ἐπηρεασμοῦ τῶν Ἑβραίων ἀπό τούς Ἕλληνες, ἄν δέν ἔχει γραφτεῖ ἀπό κάποιον Ἕλληνα ἤ Ἑλληνοεβραῖο. Πάντως εἶναι ὁλοφάνερα ξένο στοιχεῖο στήν Βίβλο τῶν Ἑβραίων.

Ὁ Ἔρωτας λοιπόν, σάν λατρευόμενο αἴσθημα καί ἔνστικτο, δέν ἔχει ἤ δέν μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἔχει Πατρίδα ἀποκλειστική καί συγκεκριμένη. Μιά ἔρευνα γιά ἐντοπισμό Πατρίδας τοῦ Ἔρωτα, στερεῖται σοβαρότητας. Αὐτό πού μπορεῖ καί πρέπει νά ἐρευνηθῆ, εἶναι ἡ καταγωγή τοῦ ὀνόματος «Ἀφροδίτη» καί ἡ ἐτυμολογία καί ὁ Λαός πού πρωτοονόμασε ἔτσι τήν Ἀφροδίτη. Μ' αὐτό τό ξεκαθάρισμα, εἶναι ἀδύνατο νά βροῦμε Ἀνατολίτικη ἐτυμολογική ἐκδοχή γιά τήν Ἀφροδίτη. Στήν ἀρχαιότητα ἐπικράτησε ὁ ὄμορφος μῦθος, πώς ἡ Ἀφροδίτη γεννήθηκε ἀπό τούς ἀφρούς τῶν κυμάτων καί πώς ἔχει Πατρίδα τή Κύπρο. Ὁ μῦθος εἶναι ὄμορφος, ἀλλά ἡ ἐτυμολογική ἑρ-

* Ἡ ἀνθρώπινη σοφία στίς πρωτόγονες κοινωνίες ἦταν στήν ὑπηρεσία τῆς προστασίας τῆς κοινωνικῆς ὁμάδας καί εἶχε ἀμυντικό ἤ ἐπιθετικό χαρακτήρα, δηλ. πολεμικό.

Ἡ Θεά τῶν Ἑλλήνων Ἀφροδίτη, Θεά τῆς Ὀμορφιᾶς καί τοῦ Ἔρωτα ἦταν ἡ πλέον μισητή καταδιωκόμενη τῶν ἁγίων Πατέρων τοῦ Χριστιανικοῦ Βυζαντίου. Τήν ταύτισαν μέ τόν Σατανά τους (Ἀφροδίτη = ἌφρDίτα = Αὐγερινός = Ἑωσφόρος = Σατανάς). Ἡ ἀντιπαράθεση ἐδῶ τοῦ Ἔρωτα τῶν Ἑλλήνων (Ἀφροδίτη τῆς Μήλου) καί τοῦ Ἔρωτα τῶν Βυζαντινῶν (Ἔρωτας τοῦ ἱερέα Δευτεραίου τῆς Σίφνου) εἶναι ἀρκετά εὔγλωττη, τόσο γιά τήν διαφορετικότητα τῶν ἀντιλήψεων, ὅσο καί τῆς Τέχνης.

μηνεία λαθεμένη. Καί μέ (υ) ἄν γραφότανε τό ὄνομά της καί πάλι θά σήμαινε αὐτήν πού καταδύεται στούς ἀφρούς καί ὄχι αὐτήν πού ἀναδύεται... Δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τούς ἀφρούς καί τίς καταδύσεις τό ὄνομα τῆς Ἀφροδίτης. Ἄς πάμε στά Πελασγικά - Ἀρβανίτικα ὅμως.

Ἄφρ σημαίνει κοντά, μόλις καί Ἀφρόν=πλησιάζει, σιμώνει.. Dit σημαίνει ημέρα καί Dίτα=ἡ ἡμέρα. Ὥστε Ἀφρόν+Dίτα σημαίνει κοντεύει, πλησιάζει ἡ ἡμέρα,και **Afër dita** = τό χάραμα τῆς ἡμέρας.Τό πιό λαμπρό ἀστέρι τοῦ οὐρανοῦ, πού προμηνύει τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου καί τήν αὐγή, τό λέμε Αὐγερινό

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, πού στόν ἔρωτα δέν ἔβλεπαν μόνο τό σεξουαλικό ἔνστικτο, μά καί τήν ὀμορφιά τοῦ αἰσθήματος, ὀνόμασαν τή Θεά τοῦ Ἔρωτα, Ἀφροδίτη, δηλαδή τήν ταύτισαν μέ τό πιό ὄμορφο ἀστέρι τοῦ οὐράνιου στερεώματος ἤ μᾶλλον τῆς ἔδωσαν τό ὄνομα τοῦ πιό ὄμορφου, καί λαμπεροῦ ἀστεριοῦ.

Καθώς εἴπαμε ὁ μῦθος τῆς ἀνάδυσής της ἀπό τούς ἀφρούς τῶν κυμάτων ειναι ὄμορφος, ἀλλ' ἀπέχει πολύ ἀπό τήν πραγματικότητα τοῦ ἐτυμολογικοῦ της. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες ὅμως τῆς Ἐκλησίας, ἤξεραν τήν πραγματική ἐτυμολογική ἐκδοχή τῆς Ἀφροδίτης καί τήν ὀνομαστική της ταύτιση μέ τό πρῶτο ἀστέρι τῆς αὐγῆς πού ἐκτός ἀπό Ἀφροδίτη, λέγεται καί **Ἑωσφόρος,** δηλαδή αὐτός πού φέρνει τήν ἕω = αὐγή.*

Ἔτσι ταύτισαν τήν πιό μισητή γι' αὐτούς Θεά τῶν Ἑλλήνων, τήν Ἀφροδίτη, μέ τόν Σατανά τῆς δικῆς τους κόλασης καί τήν εἶπαν καί αὐτήν Ἑωσφόρο. Ταύτισαν τό διάβολο μέ τόν Ἔρωτα.

Τό γεγονός αὐτῆς τῆς ταύτισης ἐπικυρώνει τήν ἐτυμολογική ἐκδοχή τῆς Ἀφροδίτης ἀπό τό Αφρ-Dίτα. = Ἑωσφόρος = αὐγερινός.

Ἀλλά καί ὁ μῦθος τῆς Κυπριακῆς καταγωγῆς τῆς Ἀφροδίτης μέ τήν βοήθεια τῶν Ἀρβανίτικων - Πελασγικῶν, ἴσως μᾶς λύσει μερικές ἀπορίες.

Ὧραι καί Μοῖραι

Ἡ Θέμις κατά τήν Ἑλληνική Μυθολογία εἶναι μητέρα τῶν Ὡρῶν. Οἱ Ὧρες εἶναι τρεῖς: Ἡ Εὐνομία, ἡ Δίκη καί ἡ Εἰρήνη. Ἡ Εἰρήνη εἶναι μητέρα τοῦ Πλούτου πού στίς γνωστές μας ἀνάγλυφες παραστάσεις παρουσιάζεται σάν βρέφος πού ἡ μάνα του ἡ Εἰρήνη τό κρατάει στήν ἀγκαλιά. Οὐσιαστικά πρόκειται καί ἐδῶ γιά ἠθικοκοινωνικές ἰδέες θεοποιημένες, ἀλλά ἡ λέξη ὥρα ἐκφράζει χρονική διάρκεια, ὁπότε πρέπει νά ἐννοήσουμε τίς συγκεκριμμένες ἐπώνυμες ὧρες σάν ΕΠΟΧΕΣ Εὐνομίας, Δίκης καί Εἰρήνης.

Βλέπε ἀναλυτική προσέγγιση τοῦ θέματος αὐτοῦ στό ἔργο μου «Ἡ γλώσσα τῶν Θεῶν» σελ. 136-149.

Εἶναι ὅμως πολύ πιθανό αὐτό νά εἶναι ἰδέα τῶν κλασσικῶν χρόνων ἐνῶ στά προκλασσικά χρόνια νά ἦταν οἱ χρονικές διάρκειες τῆς μέρας, δηλαδή ἡ μέρα χωριζόταν σέ τρία χρονικά μέρη. Τό πρωϊνό πού ἀντιστοιχοῦσε στήν Εὐνομία, καί κατά τήν ὁποία διαπιστώνονταν ἡ διαιώνιση τῆς νόμιμης τάξης, τῆς εὐνομίας ἤ ἀπαγγέλονταν οἱ ἀποφάσεις τοῦ ἡγεμόνα καί τῶν συμβουλίων, στήν διάρκεια (ὥρα) πού οἱ Δικαστές ἔκριναν τίς διαφορές καί τίς ἀξιόποινες πράξεις τοῦ Λαοῦ (Δίκη) καί στό ὑπόλοιπο τμῆμα τῆς ἡμέρας, κατά τό ὁποῖο τέλειωναν πιά οἱ διαφορές καί οἱ ἀντιδικίες καί οἱ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνταν μέ τά εἰρηνικά τους ἔργα καί ὀνομάστηκε ὥρα τῆς Εἰρήνης.

Στ' Ἀρβανίτικα ἡ ὥρα λέγεται **Χέρ**, δηλ. εἶναι ταυτόριζη μέ τήν Ὥρα μέ τήν διαφορά πώς ἐδῶ προφέρεται καί ἡ Δασεῖα (Χ). Χέρ σημαίνει τήν χρονική διάρκεια, τήν φορά[20]. Ὑπάρχει καί ἡ λέξη Κόχ πού σημαίνει τήν ἀκριβή χρονική στιγμή καί ὁ μέν Βρεττός τό θεωρεῖ πρωτόθετη ρίζα τῆς λέξης Χρόνος καί Κρόνος (σελ. 38), ὁ δέ Ρόδης («Ντῆχετ» σελ. 42-45) βγάζει τό Κόχ-α ἀπό τό χάραγμα, πού κατά τήν ὑπόθεσή του ἔκανε ἐπί τοῦ ἐδάφους ὁ ἱεροφάντης πού μέ τήν βοήθεια τοῦ περιστηλίου σημείωνε τή σκιά, καί ἑπομένως τίς ὧρες. Τό Κόχ-α, εἶναι ἀόριστος τοῦ ρήματος **Αἴχ** = ἀκονίζω. Δέν βρίσκω ἀντίστοιχο ρῆμα στά Ἑλληνικά, ἀλλά ὁπωσδήποτε οὐσιαστικό. Βλέπε **Αἰχμή, Αἰχμηρό,** ἀλλά καί ἀκαχμένον στόν Ὅμηρο, δηλ. ἀκονισμένο. Σ' αὐτό τό Ὁμηρικό ἀ-καχ-μένον βλέπουμε καί τόν ἀόριστο τοῦ Ἀρβανίτικου ρήματος Αἴχ = ἀκονίζω πού κάνει Κόχα = ἀκόνισα. Ν'Κόχ, σημαίνει στήν ὥρα ἀκριβῶς τήν συγκεκριμμένη, ἀλλά απ' ὅτι εἴδαμε πρωταρχική σημασία τῆς φράσης εἶναι: Στήν κόψη, στήν αἰχμή.

Οἱ Μοῖρες εἶναι αὐτές πού μοιράζουν στούς ἀνθρώπους τήν τύχη καί τό πεπρωμένο, ὥστε καθ' ἕνας νά λάβει τό δικό του μερίδιο τύχης καί πεπρωμένου. Ἐτυμολογοῦν τή λέξη ἀπό τό ρῆμα Μείρομαι = λαμβάνω μέρος, συμμερίζομαι, μάρναμαι = παίρνω κλπ. Ἡ Ἀρβανίτικη ἔχει τήν ἴδια ρίζα ἀκέραια στό ρῆμα Μάρρ = λαμβάνω, παίρνω. (Βρεττός σελ. 41). μεῖρε = πάρτο, μόρα = πῆρα. (ἔμορε = ἔλαβε κατά τόν Ὅμηρο).

ΧΑΡΙΤΕΣ

Δέν χρειάζεται νά ἀναλύσουμε τήν σημασία αὐτῶν τῶν θεοτήτων, πού εἶναι θεοποιημένες αἰσθητικές ἀντιλήψεις τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἰνδολόγοι τίς ἐτυμολογοῦν ἀπό τίς Χάριτ, πού κατά τό Ρίγ-Βέδδα εἶναι οἱ φοράδες τοῦ ἅρματός τοῦ Ἥλιου. Θά τονίσω ἐδῶ, πώς πρέπει οἱ Ἰνδολόγοι καί οἱ Μυθολόγοι νά ἐρευνήσουν ἄν στήν Ἰνδική γλώσσα ὑπάρχουν ρήματα, οὐσιαστικά ἤ

20. Νν' χέρ = μιά φορά. Νιë χέρ (Një her) = μιά φορά

ἐπίθετα ταυτόριζα μέ τήν ἔννοια τῆς Χάριτος. Ἐδῶ βλέπουμε πώς ἁπλά τά ἄλογα τοῦ ἅρματος τοῦ Ἥλιου λέγονται Χάριτ καί τίποτα ἄλλο πού νά δικαιολογεῖ τήν ἔννοια, τήν σημασία τῆς Ἑλληνικῆς ρίζας τῆς Χάριτος. Στήν ἑλληνική ὑπάρχει μιά πληθώρα λέξεων παρεμφερῶν καί ὁλόκληρο σύστημα αἰσθητικῆς ἀντίληψης, ἀλλά καί μιά συγκεκριμμένη νοοτροπία καί ἕνα πνεῦμα πού δέν θά ταύτιζε ὁλόκληρο αἰσθητικό σύστημα μέ τίς φοράδες καί ἐν πάσει περιπτώσει δέν θά θεοποιοῦσε ἕνα Ζῶο, πρᾶγμα, χωρίς προηγούμενο στήν Ἑλληνική μυθολογία!

Ἡ Χάρις ἐτυμολογεῖται ἀπό τό Ἑλληνικό ρῆμα Χαίρω καί ταυτόριζες λέξεις ὑπάρχουν στήν Ἀλβανική: Χιρόνεμ = χαριεντίζομαι, χαϊδεύω, καί **Χίρ** = Χάρις, εὐχαρίστησης, καί Χίρ = εὔχαρις, ἑκούσιος, Πά Χίρ = ἀκούσιος, ἀναγκαστικός, ἄχαρις. (Βρεττός σελ. 43). Ὅταν πιέζουν κάποιον νά κάνει κάτι πού δέν τοῦ ἀρέσει, λέει ὅτι θά τό κάνει μέ **πα χίρ** = χωρίς εὐχαρίστηση, ἀναγκαστικά, μέ τό ζόρι. (βλπ. γιά σιούμ ἐ χέρσιμε = εἶναι πολύ χαριτωμένη).

ΜΟΥΣΕΣ — ΑΟΙΔΟΙ

Ὅλοι ξέρουμε πώς οἱ Μοῦσες ἦσαν ἐννιά. Μά ἡ ἀντίληψη αὐτή ἀνήκει στήν ἐποχή ἀπό τόν Ἡσίοδο καί δῶ. Στά πανάρχαια χρόνια οἱ Μοῦσες ἦσαν τρεῖς: Ἡ **Μνήμη**, ἡ **Μελέτη** καί ἡ **Ἀοιδή**. Πέρα ἀπό αὐτές τίς τρεῖς καί τίς ἐννιά μοῦσες ὑπῆρχαν καί ἄλλες καί συνήθως κάθε τόπος εἶχε καί τίς ἰδιαίτερες Μοῦσες του καί οἱ μύθοι μπλέκονται μεταξύ τους καί δημιουργεῖται κομφούζιο γιά τό τί πρωτοῆσαν οἱ Μοῦσες, μά πάντα ἐπικρατεῖ ἡ γνωστή ἐκδοχή τῶν 9 Ἑλικωνίων Μουσῶν, μέ ἡγέτη τόν Ἀπόλλωνα πού καλοῦνται καί Πιερίδες., ὁπότε βγῆκε καί συμπέρασμα πώς ἐνδεχόμενα, Πιερεῖς νά ἐποίκισαν τήν Βοιωτία κλπ.

Ἡ ἐτυμολογία ὅμως τῆς λέξης Μούσα καί οἱ τρεῖς πανάρχαιες μοῦσες καί τά ὀνόματά τους, θά ἀποτελέσουν τόν μίτο τῆς Ἀριάδνης γιά μᾶς. Ἡ λέξη Μούσα ἐτυμολογεῖται ἀπό τό Μάω, Ματέω, Μανθάνω. Ἀλλά στά Ἀρβανίτικα ὑπάρχει ἐγγύτερη ρίζα. Εἶναι τό ρῆμα **Mësoj μεσόνj** πού σημαίνει Μαθαίνω. Πράγματι ὅλα δείχνουν πώς οἱ Μοῦσες πρωτοῆσαν — ἀλλά καί παρέμειναν, μέ τήν αὔξηση τους σέ 9, οἱ θεότητες τῆς **Μάθησης**.

Στά πανάρχαια χρόνια, πού δέν ὑπῆρχε γραφή, μεγάλος συντελεστής τῆς μάθησης ἦταν ἡ μνήμη. Στά κατοπινά χρόνια μέ τήν ἐφαρμογή τοῦ γραφτοῦ λόγου γίνεται κατανοητό πώς ἡ μνήμη δέν εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητη καθώς στά πρίν τήν γραφή χρόνια. Αὐτή ἡ λεπτομέρεια εἶναι σημαντική, γιά νά κατανοήσουμε πώς δέν ἔχουν καθόλου δίκιο οἱ Εὐρωπαῖοι Ὁμηριστές πού ἀμφισβήτησαν τήν δυνατότητα νά ἔχει δημιουργηθεῖ ἡ Ἰλιάδα καί ἡ Ὀδύσσεια ἀπό ἕναν ἄνθρωπο ἤ πώς ἦταν ἀδύνατο νά δημιουργήθηκε στά πρίν τήν γραφή χρόνια, γιατί θεωροῦν τήν ἀπομνημόνευση καί τήν διάσωση

τῶν ἐπῶν ἀπό γενιά σέ γενιά καί ἀπό στόμα σέ στόμα, πράγμα ἀδιανόητο, δεδομένου ὅτι τά ποιήματα αὐτά εἶναι ἀρκετῶν χιλιάδων στίχοι. Δέν ἔχουν λοιπόν καθόλου δίκιο γιατί πρίν τή γραφή, οἱ ἄνθρωποι, βασίζονταν ἀποκλειστικά στήν **μνήμη** γιά νά διαιωνίζουν ἱστορικά συμβάντα, νόμους, ἀποφάσεις, θρύλους, παραδόσεις καί βέβαια ποιήματα. Καί στίς μέρες μας ἀκόμα ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἀπομνημονεύουν χιλιάδες στίχους. Μά ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων ἐξασθένησε σημαντικά ἀκριβῶς ἐπειδή δέν χρειάζεται πιά. Καί κάτι πού πέφτει σέ ἀδράνεια, ἀχρηστεύεται ἤ ἐξασθενεῖ. Σήμερα πέρα ἀπό τήν γραφή, τά ἀρχεῖα, τόν κινηματογράφο, τήν τηλεόραση τίς κασσέτες ὑπάρχουν τά κομπιούτερς καί θά φτάσει· μιά ἐποχή πού δέθά θυμόμαστε τί φάγαμε τήν προηγούμενη. Ὁ Ὅμηρος πού ἔζησε στά μετά τά Τρωϊκά χρόνια, ἐπικαλεῖται τή Μοῦσα τῆς μνήμης, νά τοῦ ὑπενθυμίσει τά γεγονότα: «Μούσα (ὄχι Μοῦσες) ἔνεπε...»

Μετά τήν Μνήμη, εἶναι ἡ Μελέτη, δηλ. ἡ παρατήρηση, πού δέν χρειάζεται νά τήν ἀναλύσουμε. Στ' Ἀρβανίτικα τό ρῆμα Μελετῶ λέγεται Μελετίς, ἀλλά δέν μποροῦμε νά ποῦμε πώς δέν τό ἔχουν δανειστεῖ οἱ μετά τόν 14ο αἰώνα Ἀρβανίτες ἀπό τούς Ἕλληνες.

Ἡ τρίτη Μούσα, ὅμως λέγεται Ἀοιδή. Οἱ γνωστοί μας Ἀοιδοί, δηλ. οἱ περιπλανόμενοι Τραγουδιστάδες-παραμυθάδες τῆς ἀρχαιότητας, ἔχουν ἀπό κεῖ προφανῶς τήν ἐτυμολογική ρίζα τους ἀλλά ἡ Ἀοιδή δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τό τραγούδι καθώς ἐσφαλμένα θά ὑπέθεσαν μερικοί. **Di** στά Ἀρβανίτικα σημαίνει Γνωρίζω. Ὑπάρχει βέβαια ἡ ἴδια ρίζα **Δί** καί στά Ἑλληνικά καί βλέπε τή λέξη **Δι**-δ-άσκω, διδαχή κλπ. Ὥστε Ἀοιδή σημαίνει τήν ἀεί=πάντοτε Di = γνωρίζουσα, γιγνώσκουσα. Ἄλλωστε ὑπάρχει καί ἄλλη γραφή σάν **Ἀειδή** καί ρῆμα Ἀείδω-ᾄδω, πού βέβαια ὅλα αὐτά σημαίνουν ψάλλω τραγουδῶ, ἀλλά τό τραγούδι δέν εἶναι συντελεστής μάθησης, ἀλλ' **ἀποτέλεσμα** γιά τήν ἐποχή πού μιλάμε.

Οἱ Ἀοιδοί ἤ Ἀειδοί λοιπόν ἦσαν ἐκεῖνοι πού στά πανάρχαια πρίν τήν γραφή χρόνια, εἶχαν τήν ἱκανότητα νά ἐξιστοροῦν, τραγουδιστά πολλές φορές, τά περασμένα καί ξεχασμένα ἀπό τόν πολύ κόσμο ἱστορικά γεγονότα, τά κλέη καί τίς δόξες τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, πού πιά δέν ὑπάρχουν. Γιά νά τό ἐπιτύχουν ὅμως αὐτό χρειάζονταν, Μελέτη, Μνήμη καί Γνώση, πού πάντα τίς ἐπικαλούνταν. Δέν ξέρω ἄν ὑπῆρξε καί ἄλλος Λαός πού νά θεοποίησε τήν μάθηση, καθώς οἱ Ἕλληνες, ἀπό τά προϊστορικά κιόλας χρόνια. Αὐτή ἡ πεποίθηση προδίκασε τόν μελλοντικό ἀνεπανάληπτο πολιτισμό τους. Τότε δἑν ὑπῆρχαν οἱ Φιλόσοφοι. Ὑπῆρχαν ἁπλά ἀγράμματοι μά σοφοί ἄνθρωποι, πού δημιούργησαν μιά κοινωνία, ἱκανή νά βλαστήσουν οἱ Φιλόσοφοι πού ἦσαν μέν φίλοι τῆς σοφίας μά ὄχι πάντα σοφοί. Πολλοί ἀπ' αὐτούς δέν πῆραν μυρουδιά ἀπό τό παλιό μεγαλεῖο καί τήν παλιά σοφία. (Ἀναφέρομαι κυρίως στόν μεγάλο Πλάτωνα καί τόν Εὐριπίδη).

ΚΑΒΕΙΡΕΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τά Καβείρεια Μυστήρια τελοῦνταν πρός τιμή τῶν Καβείρων. Ἦσαν δέ οἱ Κάβειροι, Χθόνια καί ὑποχθόνια[21] Πνεύματα. Ἄλλοτε «Κακά» καί ἄλλοτε καλά, (Θεοί μειλίχιοι). Τά μυστήρια ἐτελοῦντο εἴτε πρός κατυενασμό τῶν κακῶν ὑποχθονίων πνευμάτων, εἴτε γιά νά ἀποδοθοῦν εὐχαριστίες εἴτε νά γίνουν παρακλήσεις γιά βλάστηση, καρποφορία, γονιμότητα κλπ. στούς Μειλίχιους.

Μέ πιό ἁπλά λόγια, οἱ ἀρχαῖοι Πελασγοί, μετά τήν ἀρχική λατρεία τοῦ Πατέρα Ἥλιου (**Diau**) = Δία, καί τῆς Μητέρας-Γῆς-Δέας = Δήμητρας, δημιούργησαν ἕνα σύστημα θεοτήτων, πού μᾶς εἶναι γνωστό ἀπό τήν Ἑλληνική Μυθολογία. Στήν συνέχεια δημιούργησαν ἄλλο ἕνα σύστημα δευτερευόντων Θεοτήτων, ἐπί μέρους Θεοτήτων. Ἔτσι πέρα ἀπό τή Δήμητρα πού ἀπ' τήν ἀρχή ἐκφράζει γενικά τή Μάνα Γῆ, δημιούργησαν, τόν Πλούτωνα, βασιληά τοῦ κάτω κόσμου, πού παίρνει γιά γυναίκα του κατά τήν γνωστή ἀπαγωγή, τήν κόρη τῆς Δήμητρας τήν Περσεφόνη, πού εἶναι καί γνωστή ἁπλά σάν Κόρη. Τά Ἡφαίστεια, δηλαδή οἱ πύρινες καί καταστροφικές λάβες πού ξερνάει ἡ γῆς, ὑπέθεσαν πώς πρέπει νά εἶναι ὑποχθόνια πνεύματα, παιδιά τοῦ Ἥφαιστου καί τῆς Δήμητρας. Εἶναι τά «Κακά» καί ἰσχυρά πνεύματα πού πρέπει νά ἐξευμενισθοῦν. Γιά τό σκοπό λοιπόν αὐτό, στά Ἡφαιστιογενῆ μέρη παρατηροῦνται ναοί πρός τιμήν τῶν χθονίων αὐτῶν θεοτήτων, πού λέγονται Καβείρεια.

Τήν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους, τήν βλάστηση τήν ἀνθοφορία καί καρποφορία καί πάλι τήν προσδιορίζουν —κατά τήν φαντασία τῶν ἀρχαίων— πνεύματα καί θεότητες πού εἶναι κρυμμένες μέσα στή γῆ. Σέ περίπτωση ξηρασίας, ἔλλειψης καρποφορίας κλπ, ἐξυπακούεται πώς θά ἔχουμε τελετές παρακλητικές σ' αὐτές τίς ὑποχθόνιες θεότητες καί σέ ἀντίθετη περίπτωση εὐχαριστήριες.

Πάντως εἶναι πέρα ἀπό κάθε ἀμφισβήτιση, πώς εἴτε τίς καταστροφικές συνέπειες τῶν Ἡφαιστίων καί τῶν σεισμῶν ἀκόμα εἴτε καί τίς καλές τῆς βλάστησης, γονιμότητας καί ἀνθοφορίας, τίς προσδιορίζουν πνεύματα καί θεότητες πού εἶναι **θαμένες** μέσα στή γῆ.

Ὀνομαστά ἱερά πρός τιμή αὐτῶν τῶν ὑποχθονίων θεοτήτων, πού γενικά λέγονται Κάβειροι, ὑπῆρχαν ἕνα στή Θήβα (6 χιλμ. δυτικά, στήν θέση Καναβάρη) πού τά ἐρείπιά του ἦλθαν στό φῶς τό 1887, ἕνα στήν Σαμοθράκη καί ἕνα στήν Λῆμνο.

Σύμφωνα μέ τίς Θηβαϊκές παραδόσεις τά Καβείρεια μυστήρια τά πρωτοδίδαξε ἡ Δήμητρα. (Λογικός ὁ μύθος, μιᾶς καί ἀρχική Θεά τῆς Γῆς εἶναι ἡ

21. Ὑπό τήν χθόνα= ὑπό τήν γῆ, κάτω ἀπό τή γῆ.

Δήμητρα). Τί ἦσαν καί πῶς ἀκριβῶς τελοῦνταν τά Καβείρεια μυστήρια δέν ξέρουμε. Ὅσον ἀφορά τώρα τόν ἀριθμό τῶν Καβείρων, δηλαδή τῶν θαμένων στή γῆ Πνευμάτων, ἄλλοι ἀναφέρουν δύο, ἄλλοι τρεῖς καί ἄλλοι τέσσερις.

Ὁ Διονυσσόδωρος, ἀναφέρει δύο ζεύγη Καβείρων. Τήν Ἀξίερον πού ταυτίζει μέ τήν Δήμητρα, τόν Ἀξιόκερσον πού ταυτίζει μέ τόν Πλούτωνα, τόν Βασιλῆά τοῦ Ἄδη, τήν Ἀξιόκερσαν πού ταυτίζει μέ τήν Περσεφόνη καί τόν Καδμῖλον ἤ Κασμῖλον πού τόν ταυτίζει μέ τόν Ἑρμῆ τόν «Ἰθυφαλικό», δηλαδή τόν Πουτσαρά, τόν Γονιμοποιό.

Ὑπάρχει ἡ μυθολογική ἐκδοχή σύμφωνα μέ τήν ὁποία, οἱ δυό νεώτεροι Κάβειροι, σκότωσαν τόν μικρότερο, πού τόν ἀνέστησε ὁ Γονιμοποιός Ἑρμῆς. Ὁ μῦθος ἀντανακλᾶ τήν ἀέναη μεταλλαγή τῆς φύσης ἀπό τήν ξηρασία τοῦ χειμώνα στήν βλάστηση τῆς Ἄνοιξης, ἀπό τήν ζωή στόν θάνατο καί ἀπό τόν θάνατο[22] στήν ζωή. Εἶναι μύθος σχεδόν κοινός σέ ὅλους τούς Λαούς.

Στό Καβείρειο τῶν Θηβῶν ἐπειδή δόθηκε μεγαλύτερη ἔμφαση στήν γονιμότητα καί ἐπειδή ὑπεννοεῖτο κάθε γονιμότητα, ἔρχονταν σ' αὐτό καί γυναῖκες στεῖρες, μέ τήν ἐλπίδα νά τεκνοποιήσουν, πράγμα πού ἄφησε τήν ἐντύπωση στούς σημερινούς, πώς τό Καβείρειο τῶν Θηβῶν εἶχε καταντήσει ἤ ἦταν πορνεῖο. Ἐνδέχεται κατά τούς Ρωμαϊκούς χρόνους νά ξέφυγε ἀπό τόν ἀρχικό του σκοπό, μά γιά αἰῶνες πρίν ἦταν ἀπόλυτα σεβαστό σέ ὅλους.

Ἀπό ποῦ ὅμως ἐτυμολογεῖται ἡ λέξη «Κάβειροι»; Ὁ Γκρώτ ἐτυμολογεῖ τή λέξη ἀπό τό Σημιτικό Καβιρίμ πού σημαίνει ἰσχυρός, μέγας. Ὁ Βίκερ καί ὁ Μωρύ ἀπό τό Ἑλληνικό ρῆμα Καίω. Εἶναι ἀλήθεια πώς ὁ Πίνδαρος ἀποκαλεῖ τούς Καβείρους «ἰσχυρούς» καί ὅτι μερικοί ἀπό τούς Καβείρους συνδέονται μέ τήν φωτιά τῶν Ἡφαιστείων. Ἀλλά καθώς πιό πάνω ἀναλύσαμε οὔτε ἡ μιά οὔτε ἡ ἄλλη λέξη καλύπτει τό νόημα τῶν Καβείρων. Ὅταν λέει ὁ Πίνδαρος πώς οἱ Κάβειροι εἶναι ἰσχυροί, αὐτό δέν εἶναι προσδιορισμός τῆς πραγματικῆς τους ὀνομασίας, μά ἔνδειξη σεβασμοῦ, εἶναι δηλαδή ἐπίθετο πού ἐκφράζει σεβασμό καί φόβο πρός τίς θεότητες.

Ὅσον ἀφορᾶ τό Καίω, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε πώς οἱ κάβειροι δέν ἦσαν μόνον ἡ θεοποίηση τῶν ὑποχθονίων πνευμάτων πού ξερνοῦν φωτιά, μά κυρίως τῶν γονιμοποιῶν πνευμάτων γενικά καί τῆς βλάστησης καί ἀνθοφορίας, πράγματα πού δέν καλύπτει τό ρῆμα καίω.

Οἱ ἐρευνητές πού συνηθίζουν νά συνδέουν καί νά ἐτυμολογοῦν Ἑλληνικές λέξεις ἀπό σημιτικές ἤ Αἰγυπτιακές ἤ Βαβυλωνιακές, πρέπει νά ἔχουν ὑπ' ὄψει τους πώς ὑπάρχουν πράγματι ἴδιες λέξεις σέ διαφορετικούς Λαούς, μά δέν ἔχουν ἀπολύτως καμμιά σχέση μεταξύ τους. Γιά νά διασκεδάσουμε

---

22. Ἡ ρίζα Θάν- τῆς λέξης θανή, θάνατος κλπ. ἴσως βρίσκεται πίσω ἀπό τήν Ἀρβανίτικη θάνν = ξερένω, πού ἀφορᾶ τόν θάνατο τῆς βλάστησης. (βλπ. καί Ρόδη «ΝΤΗΧΕΤ»).

κάπως τό πράγμα, ἄς θυμηθοῦμε τήν «Βαβυλωνία» τοῦ Βυζαντίου, ὅπου ἕνα παρόμοιο φαινόμενο ἔκανε νά ἔλθουν στά χέρια ἕνας Ἀρβανίτης καί ἕνας Κρητικός. Ἡ ἐπίμαχη λέξη ἦταν ἡ λέξη «Κουράδια», πού στ' Ἀρβανίτικα σημαίνει ἀνθρώπινα κόπρανα ἐνῶ στά Κρητικά σημαίνει πρόβατα, ὁπότε ἀντιλαμβάνεστε πῶς ἀντιμετώπισε ὁ Ἀρβανίτης τόν φίλο του Κρητικό πού τόν καλοῦσε νά φάνε... κουράδια. Δέν ἔχει λοιπόν καμμιά ἀπολύτως σχέση ἡ λέξη Κάβειροι μέ τό Ἑβραϊκό Καβιρίμ καί θάπρεπε οἱ ἐρευνητές καί γλωσσολόγοι νά ἀνατρέξουν στήν γλώσσα τοῦ Λαοῦ πού πρωτοθέσπισε τά Καβείρεια μυστήρια, δηλαδή τούς πανάρχαιους Ἕλληνες πού τούς λέμε Πελασγούς. Καί ἐπειδή ἡ ζῶσα Πελασγική γλώσσα βρίσκεται σέ σημαντικό ποσοστό στήν Ἀλβανική, ἐκεῖ θά ἀνατρέξουμε.

Στ' Ἀρβανίτικα λοιπόν ὑπάρχει τό ρῆμα **Κάβ**, πού σημαίνει θάπτω. Πράγμα πού θά πεῖ πώς Κάβειροι σημαίνει «**θαμένοι**». Πράγματι, **κοινή ἰδιότητα** τῶν Καβείρων, κακῶν ἤ «Μειλίχιων», καταστροφικῶν ἤ γονιμοποιῶν, εἶναι ὅτι εἶναι θαμένοι μέσα στήν γῆ [23] καί ἀπό κεῖ ἤ ξερνοῦν τήν Ἡφαιστιακή λάβα, εἴτε δημιουργοῦν τούς σεισμούς εἴτε ἀναδίδουν τήν βλάστηση τῆς Ἄνοιξης μετά τήν ξηρασία —τόν θάνατο— τοῦ Χειμώνα. Ἡ κατάληξη -ρος στό Κάβειρος δείχνει τήν τάση τοῦ ρήματος Κάβ, ὅπως Φθόνῶ φθονερός, Νοσσῶ, νοσηρός κλπ.

Κάβειροι λοιπόν εἶναι οἱ θεοί πού βρίσκονται κάτω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, δηλαδή οἱ θαμένοι μέσα στή γῆ. Ἔτσι ἔχουμε τήν σωστή ἐτυμολογική ἑρμηνεία πού ξεκινάει ἀπό τήν γλώσσα τοῦ Λαοῦ πού θέσπισε τά Καβείρεια Μυστήρια, πρωτοέπλασε τούς σχετικούς μέ τούς Κάβειρους μύθους καί ἔχει πέρα ἀπό τήν γλωσσολογική καί **σημασιολογική** πλήρη κάλυψη.

Ἀλλά ὑπάρχει στ' Ἀρβανίτικα καί τό ρῆμα Κάβ ἤ Κάλ (Kav a Kall) = ἀνάπτω. Τό ρῆμα αὐτό τό ἔχει συμπεριλλάβει ὁ Κ. Χριστοφορίδης στό λεξικό του μέ τήν σημείωση ὅτι ἀπαντάται στήν περιοχή τῆς Διάκοβας τοῦ Κοσσυφοπεδίου, ὅπου καί ἡ ἀρχαία Δαρδανία καί οἱ Δαρδανοί, γνωστοί γιά τήν ἐπιδεξιότητά τους στήν κατεργασία τῶν μετάλλων. Σχετική λοιπόν φαίνεται καί ἡ λέξη Καλάϊο = ὁ κασσίτερος, τήν ὁποῖα ὅμως οἱ γλωσσολόγοι τήν θεωροῦν Τουρκική (Ἀνδρειώτης) ἤ λατινική ἐκ τοῦ Callais = εἶδος γαλάζιας πέτρας. Βλπ. ὅμως τήν Ἀρβανίτικη Γκουρ-κάλ = γαλαζόπετρα, ἄσχετη μέ τό ρῆμα Καλλ=καίω, ἀνάπτω. Πρός ἐνίσχυσιν τῆς ὑπόθεσῆς μου ἐπικαλοῦμαι καί τήν ἀρβ. λ. Κάβëζ ἤ Κάλëζ (kallëz) = βλαστάρι χόρτου ἀλλά καί στάχυ. Δηλ. ἐδῶ ἔχουμε μιά ρίζα Kaw-, πού ἔχει τρεῖς ἐνδεικτικές ἔννοιες: Θαμένος, χωμένος στή γῆ. Καί ω καί βλαστάνω, δηλ. ἔχουμε τά τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῶν Καβείρων.

Πολλές λέξεις τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γραμματολογίας, ἐτυμολογοῦνται ἀπό τήν Ἀρβανίτικη καί ἀποδείχνεται ἔτσι πώς δέν ἔχουν σχέση μέ Ἀνατολί-

---

23. Γιαυτό ἄλλωστε θεωροῦνται καί εἶναι ὑποχθόνιοι δηλ. ἀπό τήν χθόνα, ἀπό τό χῶμα, ὑπό τήν γῆ.

τικες ἐτυμολογίες, ἀλλά εἶναι γλωσσικά δημιουργήματα τοῦ ἴδιου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, πού οἱ πανάρχαιοι πρόγονοί του λέγονταν Πελασγοί. Ὁ κορμός τῶν ξεχασμένων καί τροποποιημένων ριζῶν τους, βρίσκεται στήν καθομιλούμενη Ἀρβανίτικη.

Λ.χ. ἡ λέξη **Ἱερός,** πού ἔφερε σέ ἀμηχανία τούς γλωσσολόγους, ἐτυμολογεῖται ἀπό τό Ἀρβανίτικο - Πελασγικό ΧΙΕΡΟΣ[25] (καθώς ἀπόδειξε ὁ Γιάννης Βρεττός στήν «ἀπολογία» του). Οἱ Ἕλληνες τῶν κλασσικῶν καί μετακλασσικῶν χρόνων, ἔχουν ξεχάσει τί σημαίνει Χιερός ἤ μᾶλλον ἔχουν ἴσως ξεχάσει ἀπό ποῦ προέρχεται ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξης. Μά οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἑλλάδας ξέρουν πώς Χιερός σημαίνει Σκιερός, δηλ. ἐκεῖνος πού ἔχει σκιά ἤ περιβάλλεται μέ σκιά. **(Χιέ = Σκιά).** Καί ποιός εἶναι αὐτός πού περιβάλλεται μέ ἕνα τέτοιο πέπλο σκιᾶς, μ' ἕνα νεφοστέφανο; Εἶναι ὁ Προφήτης (πρίφτ = Ἱερεύς), ὁ λειτουργός τοῦ Θεοῦ ἤ ὁ τόπος πού εἶναι ἄβατος γιά τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ὁ Χιερός τόπος, πού τελεῖται τό μυστήριο τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Χιερέα μέ τόν Θεό. Οἱ Ἀρβανίτες μέχρι σήμερα λένε γιά ἕναν ἄνθρωπο πού ἀξίζει τήν ὑπόληψη καί τόν θαυμασμό τους: «Κά νν' μπάρ Χιέ = Ἔχει ἕνα φόρτωμα σκιά». Ἤ γιά κάτι πού δέν ἀξίζει πού εἶναι ἀνυπόληπτο: «Σ' κά χιέ» δέν ἔχει σκιά = δέν ἀξίζει, εἶναι ἀνούσιο και ἀνυπόληπτο.

Μετά ἀπό ὅσα εἴπαμε γιά τή σχέση τῆς Ἀρβανίτικης μέ τήν Ἑλληνική γλῶσσα καί πρίν ἐξετάσουμε τά συγκριτικά στοιχεῖα τῆς Ἀνθρωπολογίας, τῶν ἠθῶν καί ἐθίμων, τά ἱστορικά γεγονότα κλπ., καλό εἶναι νά παραθέσουμε αὐτούσια τήν κρίση τοῦ Φαλμεράϋερ, σχετικά μέ τήν σχέση Ἑλλήνων - Ἀλβανῶν, γιά νά δοῦμε πῶς ἀντηχεῖ τώρα πιά ὁ λόγος του καί τί βαρύτητα ἔχει στ' αὐτιά μας:

«Ψυχρά, καθαρά καί ἀπό παντοῦ εἶναι ὁμολογημένο, πώς ἡ Ἀλβανική γλῶσσα, ὡς πρός τούς τύπους καί τίς ρίζες τῶν λέξεων, δέν ἔχει οὔτε τή παραμικρή ὁμοιότητα μέ τήν Ἑλληνική»...

Ἐσεῖς τί λέτε;..

Πέρα ὅμως ἀπό τήν γλωσσολογική συγκριτική, ἔχουμε τήν ἀνθρωπολογική, τήν Λαογραφική, τήν ἰδεολογική καί τά ἱστορικά ντοκουμέντα. Ἄς συνεχίσουμε μέ τήν ἀνθρωπολογική συγκριτική.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πέρα ἀπό τίς ἀρχαῖες μαρτυρίες οἱ περισσότεροι νέοι ἐρευνητές

25. Τό (Χ) εἶναι ἡ δασεῖα (ʽ) πού καθιερώθηκε στούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους στά φροντηστήρια τῶν ἄλλων Λαῶν γιά τήν ἐκμάθηση τῆς Ἑλληνικῆς καί διασώθηκε μέχρι τίς μέρες μας. Ἔτσι γράφουμε Ἱερός καί ὄχι Χιερός.

θεωροῦν τούς Ἕλληνες καί τούς Ἀλβανούς σάν λαούς τῆς ἴδιας ὁμοφυλίας. Καί αὐτός ὁ Παπαρρηγόπουλος πού δέν θἄθελε νά μπλέξει τούς ἀπολίτιστους Ἀρβανίτες ἤ τούς Ἀρχαίους Ἰλλυριούς μέ τούς Ἕλληνες, ὁμολογεῖ κάπου: «Αἱ δύο αὗται φυλαί (Ἰλλυρική καί Θρακική), δέν ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἀνέκαθεν ἀλλότριαι τῆς Ἑλληνικῆς, κατά τε τήν γλῶσσαν καί τά ἤθη». (Σελ. 251 τ. Α΄).

Ὁ Γάλλος ἱστορικός Γκλότζ στήν «Ἑλληνική Ἱστορία» του, ἀναφέρει πώς **«Ἡ Ἑλληνική φυλή ἀνήκει στούς Ἰλλυριούς».**

Ὁ ἐπίσης ἀνθρωπολόγος Βερνώ πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, στό κεφάλαιο «ΕΛΛΗΝΕΣ» περιλαμβάνει καί τούς Ἀλβανούς.

Ἀλλ᾽ ἄς ἀναφέρουμε καί τήν γνώμη ἑνός ἀπό τούς πρώτους Ἕλληνες ἀνθρωπολόγους, τοῦ Κούμαρη, πού ἄν μή τί ἄλλο ἦταν ὑπέρμαχος τῆς θεωρίας τῆς καθαρότητας τῆς φυλῆς, καί ἑπόμενο εἶναι νά μή θέλει καί αὐτός νά συσχετίσει τήν Ἑλληνική φυλή μέ κάποια ἄλλη. Ἐν τούτοις ὁ ἐπιστήμονας αὐτός εἶναι ἀναγκασμένος νά διαπιστώσει, πώς Ἀλβανοί καί Ἕλληνες ἀνήκουνε στήν ἴδια φυλή καί αὐτά σέ ἐποχή πού οἱ πολιτικές σκοπιμότητες δέν ἐπέτρεπαν τέτοιες ἀλήθειες. Λέει λοιπόν ὁ Κούμαρης: «Ἐάν οἱ Ἕλληνες δέν κατάγονται ἀπό τήν στενόχωρον Φθίαν, πάντως φέρεται ἐγγυτέρα κοιτίς τῶν κατερχομένων (σημ. Ἑλλήνων), ἡ Ἰλλυρία, ἡ Μακεδονία, αἱ στενοπαί τῆς Πίνδου...»

Ὁ Κούμαρης ἐπίσης στό λῆμμα «Ἀλβανοί» τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ «Ἥλιος» σελ. 197, ἐπισημαίνει πώς «Ἐκεῖνο ὅμως τό ὁποῖον ἀνέκαθεν ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τούς ἐρευνητές (ἐννοεῖ ἀνθρωπολόγους) εἶναι τό γεγονός ὅτι ἐνθυμίζουν εἰς τά χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου κατά τό πλεῖστον τούς Ἕλληνες...»,

Ἐντύπωση προκάλεσε καί θά προκαλεῖ σ᾽ αὐτούς πού χωρίς νά μελετήσουν σέ βάθος τήν Ἑλληνική ἱστορία, πίστεψαν ὅσους διαφοροποιοῦν γοερῶς καί ἀναποδείκτως τούς δύο Λαούς, ἤ ἀνάγουν τήν καταγωγή τῶν Ἑλλήνων στή Μεσσοποταμία.

Δέν νομίζω ὅτι πρέπει νά ἐπεκτείνω τήν ἀνθρωπολογική σύγκριση μεταξύ Ἀλβανῶν καί Ἑλλήνων καί ν᾽ ἀραδιάσω τά ἀριθμητικά στατιστικά στοιχεῖα, αἵματος, μετροκεφαλίας, κλπ. κλπ. Χωριό πού φαίνεται κολαοῦζο δέν θέλει, λέει μιά παροιμία[26]. Θά ἀναφέρω μερικά ἁπλά καί χοντρά πράγματα. Κατ᾽ ἀρχή τό θέμα τοῦ χρώματος. Οἱ Ἀλβανοί καθώς καί οἱ Ἕλληνες δέν εἶναι καί οὔτε ἦσαν ποτέ ἀποκλειστικά ξανθοί ἤ ἀποκλειστικά μελαχρινοί.

---

26. Πρόσφατα ἕνας Ρεπόρτερ τοῦ «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ» ἔγραψε ὅτι ἀπό τήν ἐπίσκεψή του στήν Ἀλβανία, διαπίστωσε πώς «οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ἀλβανοί, δέν διαφέρουν παρά μόνον στό Πολίτευμα».

Μπορεῖ κανείς νά πεῖ πώς τό καστανό χρῶμα εἶναι καί ἦταν τό ἐπικρατέστερο. Τό ξανθό ἀναφέρεται καί ἀπό τόν Ὅμηρο σάν ἐξαίρεση πού ἀξίζει νά τονισθεῖ γιά τήν ὀμορφιά του. Ἔτσι ἀναφέρεται ξανθή ἡ Ἑλένη καί ὁ Μενέλαος. Ἄν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ξανθοί, τότε θά ἦταν περιττό νά ξεχωρίσει καί νά τονίσει ὁ Ὅμηρος δυό πρόσωπα γιά τά ξανθά μαλλιά τους.

Ὥστε ἡ φράση «Τό ξανθό γένος τῶν Ἑλλήνων», εἶναι παρανόηση καί οἱ Ἕλληνες σέ σημαντικό ἀριθμό δέν ἦσαν ξανθοί καί γαλανομάτηδες. Τό ἴδιο συμβαίνει καί σήμερα μέ τούς νέους Ἕλληνες καί Ἀλβανούς. Τό μέτρο τοῦ χρώματος τῶν ματιῶν καί τῶν μαλλιῶν τῶν νέων καί τῶν παλιῶν Ἀλβανῶν, τῶν Ἰλλυριῶν, μᾶς τό δίνει μιά παράξενη μορφή τῆς Ἱστορίας. Ὁ Ἰλλυριός αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ὁ Ἀναστάσιος ὁ Α΄. Αὐτός ἦταν κατά τό μισό μελαχρινός καί κατά τό ἄλλο μισό ξανθός. Τό ἕνα του μάτι ἦταν γαλανό καί τό ἄλλο μαῦρο...

Ἄλλο χαρακτηριστικό τοῦ προσώπου τῶν Ἑλληνικῶν φύλων, εἶναι ἡ λεγόμενη λεπτορυνία, δηλ. οἱ ἄνθρωποι εἶχαν λεπτή μύτη καί ἀρκετά μεγάλη. Ὄχι πλακουτσωτή ἤ μικρή (Γαλλικό στύλ). Κατ᾽ ἐξαίρεση βέβαια ὑπῆρχαν καί μύτες πλακουτσωτές σάν αὐτή τοῦ Σωκράτη πού ἔμοιαζε μέ μύτη Σειληνοῦ.

Τό πρόσωπό τους ἦταν αὐτό πού λέμε «σπαθάτο», οὔτε στρογγυλό, ἀλλ᾽ οὔτε τετράγωνο ἤ πολυγωνικό. Τά φρύδια τους εἶχαν συνοχή καί πυκνότητα σέ ἀντίθεση μέ τό Σλαυϊκό στύλ πού τό διακρίνει ἐκείνη ἡ ἀσυνέχεια στίς ἄκρες κυρίως. (χαλασοφρύδιδες).

Βέβαια σήμερα ἀμιγής φυλή δέν ὑπάρχει, ἀλλά σέ κάθε φυλή διακρίνουμε ἔντονα τόν κορμό τῶν ξεχωριστῶν καί κύριων γνωρισμάτων. Καί τά γνωρίσματα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, στό χῶρο τῶν βαλκανίων τά συναντᾶμε πολύ περισσότερο στήν Ἀλβανία, καί στούς Ἀλβανούς. Ἔτσι οἱ Ἀνθρωπολόγοι πού ἐρευνοῦν καί μελετοῦν τούς Ἀλβανούς ἐντυπωσιάζονται, ἐπειδή ἀνακαλύπτουν τά χαρακτηριστικά τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς στούς Ἀλβανούς.

Ἐμεῖς βέβαια δέν ἐντυπωσιαζόμαστε οὔτε ξαφνιαζόμαστε, γιατί ξέρουμε κιόλας ἀπ᾽ ὅσα εἴπαμε μέχρι τώρα, πώς οἱ παπποῦδες τοῦ Περικλῆ, τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἀλκιβιάδη, τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ξεκίνησαν γιά νἄρθουν στήν νότια Ἑλλάδα, ἀπό ἐκεῖνα τά κακοτράχαλα Βουνά τῆς Ἀλβανίας, πού μέχρι σήμερα τά κατοικοῦν οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων πού ἀπό τότε προτίμησαν νά μείνουν ἐκεῖ.

Ἀργότερα, μετά ἀπό πολλούς αἰῶνες, ὅταν ἡ Ἑλληνική φυλή τοῦ Νότου κινδύνευε νά ἀφανιστεῖ μετά ἀπό μιά χιλιόχρονη Βυζαντινοχριστιανική σκλαβιά, ἦλθαν καί πάλι ἀπό τήν ΒΔ Βαλκανική ἐκεῖνοι πού μᾶς εἶναι γνωστοί σάν Ἀρβανίτες, γιά νά ἀναστήσουν τό μισοπεθαμένο ἑλληνικό γένος τοῦ Νότου. Νά ἀντιμετωπίσουν μέ τόν Λέοντα τόν Σγουρό τούς Φράγκους. Νά διώξουν προηγούμενα τούς Σλαύους, νά δώσουν μάχες ἄνισες καί ἡρωϊκές μέ τούς Τούρκους ἀπό τήν Ἀλβανία ὡς τόν Μωριά, πού οἱ ἱστορικοί μας τίς πέ-

ρασαν στά «ψιλά γράμματα», νά δημιουργήσουν τά κλέφτικα σώματα ἤ νά βγοῦν στήν Εὐρώπη σάν «Στρατιῶτες» ἤ νά μεταναστεύσουν στά ἴδια μέρη πού πρίν χιλιάδες χρόνια εἶχαν μεταναστέψει οἱ Πελασγοί καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, στήν Κ. Ἰταλία καί στήν Σικελία, στήν Αἴγυπτο καί στήν Μ. Ἀσία, μά νά λαχταροῦν τόν γυρισμό καί νά τραγουδοῦν: «Ὦ, ἐ μπούκουρα Μωρέα, σή κούρ τε̈ λυάσς, με̈ νούκ τε̈ πάσς. (Ὦ ὄμορφε Μωριά, ἀφ' ὅτου σἄφησα δέν σέ ξανάειδα»).

Ὥσπου ἦλθε ἡ μέρα τοῦ γενικοῦ ξεσηκωμοῦ καί φάνηκαν οἱ Ἀντρουτσαῖοι καί οἱ Καραϊσκάκηδες, οἱ Μιαούληδες καί οἱ Μπουμπουλίνες, οἱ Τζαβελαῖοι καί οἱ Μποτσαραῖοι καί ἡ Ἑλλάδα ἀναστήθηκε.

Μά ἡ γλῶσσα τοῦ Ἀντρούτσου, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Μιαούλη, τοῦ Μπότσαρη, «ἦτο ἀκατάλυπτος καί βαρβαρίζουσα», ἦταν ἡ Ἀλβανική, «καθόλου καί ἐπ' οὐδενί προσομοιάζουσα πρός τήν Ἀττικήν διάλεκτον». Μά θἄπρεπε νά ἔλθει ἀπό τά βάθη τῶν αἰώνων ἡ φωνή τοῦ σοφοῦ Πλάτωνα: «Κάθε τί πού ἐμεῖς δέν γνωρίζουμε καί δέν κατανοοῦμε στή γλώσσα, μπορεῖ νά εἶναι Βαρβαρικό, ἀλλά μπορεῖ καί νά μήν εἶναι τέτοιο, ἀλλά ἁπλῶς νά φαίνεται, ἐξ αἰτίας τῆς παλαιότητος», γιά νά τούς ταράξει τά μουχλιασμένα μυαλά καί ν' ἀρχίσουν νά παίρνουν στροφές.

Θά τελειώσω τήν ἀνθρωπολογική σύγκριση μέ τήν γνώμη τοῦ ἀνθρωπολόγου καθηγητή Κούμαρη: «Ἄγνωστον πόσαι μορφαί ἡρώων στολίζουσαι τό Πάνθεον τῆς ἱστορίας μας, φέρουν αἷμα Ἰλλυριοαλβανικόν... **Πρόκειται περί ἀδελφοῦ Λαοῦ, εἴτε τό θέλομεν ἡμεῖς ἤ ἐκεῖνοι, εἴτε ὄχι».** (Ἐγκυκλ. λεξικό «Ἥλιος», λῆμμα Ἀλβανοί).

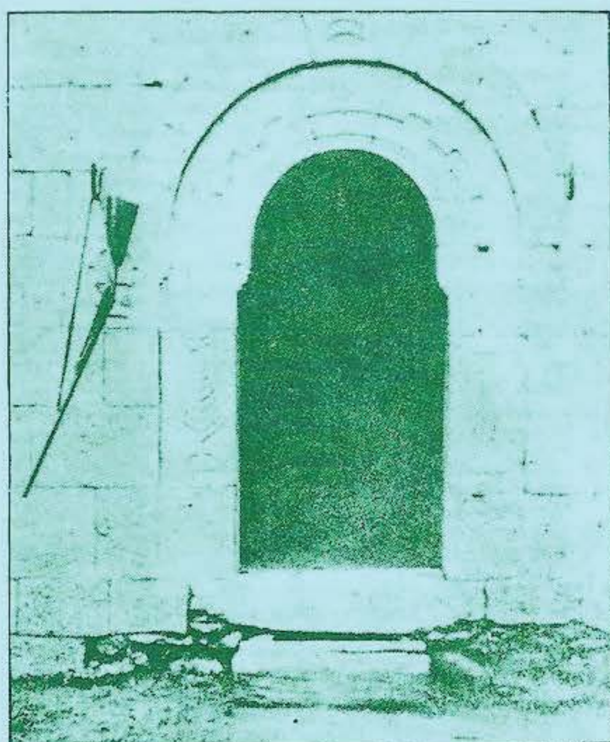
Γιάννης Βρεττός (1822-1900) ὁ δημιουργός τῆς περίφημης «Ἀπολογίας»

Κλασικός μανιάτικος πύργος.

Κλασικός άλβανικός πύργος (κούλια) τῆς περιοχῆς Μάτι. Τέτοια κτίσματα ἦσαν διαδομένα παντοῦ στήν Ἀλβανία.

Πορτωσιά ἀλβανικοῦ πύργου.

(Ἀπό τό τεῦχος 28 «Διάλογοι» τοῦ Γεωργ. Μαρούγκα).

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

1. ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Α΄ Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ ΣΤΑ ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Καθώς εἴπαμε, μέ τήν εἰσβολή τῶν Φράγκων, ἡ Ἑλλάδα ξεκόβεται ἀπό τό Βυζάντιο καί μετά ἀπό μερικά χρόνια βλέπουμε τούς Ἕλληνες νά πρωτοστατοῦν στήν περιορισμένη πιά Βυζαντινή αὐτοκρατορία καί νά ἀναδείχνουν μάλιστα αὐτοκράτορες, καθώς τόν μαρτυρικό ἐκεῖνον Κωνσταντῖνο τόν Παλαιολόγο, πού δέν ἦταν ἕνας τυχαῖος ἄντρας. Οἱ Ἀρβανίτες πολέμησαν μαζί του καί ἔδιωξαν τούς Βενετούς ἀπό τήν Πελοπόννησο. Τόση ἦταν ἡ ἀνδρεία του πού οἱ Ἀρβανίτες τόν ὀνόμασαν Δραγκάτση[1] δηλ. μικρό Δράκο.

Εἶναι ἐσφαλμένη ἡ ἐκδοχή πώς τό ὄνομα εἶναι Σλαυϊκο καί πώς προερχόταν ἀπό τόν παπποῦ τῆς μητέρας του πού ὀνομαζόταν Δράγαζης. Τήν γνώμη αὐτή κανείς δέν τήν ἀναφέρει παρά μόνον ὁ Δουκάγγιος. Ἄν ἡ γνώμη τοῦ Δουκάγγιου ἦταν σωστή τότε γεννιέται τό ἐρώτημα, γιατί νά μήν ὀνομάζονταν ἔτσι καί τά ἀδέλφια τοῦ Κων/νου, ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὁ Δημήτριος καί ὁ Θωμᾶς. Ἄλλο τό Σλαύικο Ντράγγο καί ἄλλο τό Ἑλληνικό καί Ἀρβανίτικο Δράκος[2] (Βλέπε τό ὄνομα τοῦ Σουλιώτη ὁπλαρχηγοῦ Πούλιου Δράκου). Τό ὄνομα Δραγκάτσης , κατ' ἐξαίρεση δόθηκε μόνο στόν Κων/νο ἀπ' ὅλα τ' ἀδέλφια του καί μόνο μ' αὐτόν οἱ Ἀρβανίτες εἶχανε παρτίδες καί νιτερέσα καλά. Τ' ἀδέλφια τοῦ Κων/νου καί συγκεκριμένα ὁ Θωμᾶς καί ὁ Δημήτριος, ἦσαν δειλοί καί ἄνανδροι καί τούς περιφρονοῦσαν οἱ Ἀρβανίτες, ὥστε μόνο Δράκους δέν ἦταν δυνατό νά τούς ὀνομάσουν.

Οἱ Ἀρβανίτες πλαισιώνουν τόν Κωνσταντῖνο καί μαζί του δίνουν τήν

---

1. Δραγκάτσς, σημαίνει τόν μικρό Δράκο. Καί πραγματικά, ὅταν ὁ Κων/νος ἐπιχειρεῖ μέ τούς Ἀρβανίτες νά διώξη τούς Βενετούς εἶναι σχεδόν ἀμούστακο παλληκάρι.

2. Καί αὐτό καθώς καί ἡ λέξη Δραγάτης, δηλ. ὁ ἄνθρωπος ἐπιτηρητής τῶν ἀγρῶν, προέρχεται ἀπό τό ρῆμα Δέρκομαι = Ρίχνω, βλέμα παρατηριτικό, παρατηρῶ ἐπισταμένως, εἶμαι ἄγρυπνος παρατηρητής καί φύλακας.

μάχη τῆς Πελοποννήσου. Δέν μᾶς εἶναι βέβαια γνωστή ἡ συμβολή τῶν Ἀρβανιτῶν στόν ὕστατο ἀγῶνα τοῦ Κων/νου γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Κων/πόλεως, μιᾶς καί πουθενά δέν ἀναφέρεται μιά τέτοια ξεχωριστή συμβολή, ἀλλά παράλληλα εἶναι καί παρακινδυνευμένο νά τήν ὑποθέσουμε σάν δεδομένη.(δ) Οἱ Βυζαντινοί χρονικογράφοι δέν πολυαναφέρουν τούς Ἀρβανίτες. Στόν «Θρῆνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως», ἐνῶ ἀναφέρεται κάπου ἡ Ἀλβανία, ὁ μεγαλύτερος ἥρωάς της ὁ Σκεντέρμπεης δέν ἀναφέρεται. Τόν Σκεντέρμπεη, τόν Ἀλβανό ἥρωα πού ἐνῶ ἐπανειλημένα νίκησε καί ταπείνωσε δυό Σουλτάνους (τούς σπουδαιότερους), τόν Μουράτ Β΄ καί τόν Μωάμεθ Β΄ καί πού ποτέ του δέν νικήθηκε, καί πού ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἔγραψαν γἰ αὐτόν, οἱ Βυζαντινοί χρονικογράφοι ἤ τόν ἀγνοοῦν ἐντελῶς (Δούκας) ἤ μόλις τόν ἀναφέρουν καί μάλιστα μέ περισσή ψυχρότητα (Χαλκοκονδύλης, Φραντζῆς, Κριτόβουλος). Ἡ αἰτία δέν εἶναι νομίζω ἡ δῆθεν ἔλλειψη μαρτυρικοῦ τέλους τοῦ Σκεντέρμπεη πού ὑπαινίσσεται ὁ Παπαρρηγόπουλος (Τ. Ε΄ σελ. 293), οὔτε τό γεγονός ὅτι εἶναι Ἀλβανός καί ὄχι Ἕλληνας.

Δέν εἶναι οὔτε τό μαρτύριο, οὔτε ἡ Ἐθνικότητα τό κριτήριο γι᾿ αὐτούς τούς χρονικογράφους. Εἶναι ἡ διαφορετικότητα τοῦ Θρησκευτικοῦ πιστεύω τοῦ Σκεντέρμπεη, πού δέν εἶναι Ὀρθόδοξος Χριστιανός, ἀλλά Καθολικός ἤ γιά τήν ἀκρίβεια Οὐνίτης. Οἱ Οὐνίτες ἦσαν ὑπέρ τῆς Ἕνωσης τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀλλ᾿ αὐτά τά πράγματα καί αὐτές οἱ λεπτομέρειες, τήν ἐποχή αὐτή εἶχαν τεράστια σημασία καί οἱ Σουλτάνοι τά ἐκμεταλεύτηκαν μέ πολλήν ἐπιδεξιότητα.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, λέμε πώς ἐνῶ στήν Πελοπόννησο ἀναφέρεται ἡ δράση τῶν Ἀλβανῶν, στό πλάι τοῦ Κωνσταντίνου, στήν ὕστατη μάχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως δέν ἀναφέρεται τέτοια συμμετοχή. Βλέπω μόνο κάποιον Ἰωάννη τόν Ἰλλυρικό, ὁ ὁποῖος «ἀνθιστάμενος ὡς Ἡρακλῆς, πολλούς πρότερον σφάξας, εἶτα ξίφει πολεμίων ἐτελειώθη». Ὁ Ἰωάννης ὁ Ἰλλυρικός ὅμως ἀναφέρεται σάν Δαλμάτης ἤ Σκλαβοῦνος (Παπαρρηγόπουλος Τ. Ε΄ σελ. 369), παρά τό ὅτι ὁ ἴδιος ὀνομάζεται Ἰλλυρικός[3].

Οἱ Ἀρβανίτες καθώς εἴπαμε, μετέχουν στήν πολιτικοστρατιωτική καί πνευματική ζωή τῆς Ἑλλάδας ἐνεργά, ἀπό τίς πρῶτες μέρες τῆς καθόδου τους. Πολλές φορές τά βάζουν καί μέ τούς Βυζαντινούς αὐτοκράτορες καί ὄχι ἄδικα, ἀλλά μέ ἕνα ξεχωριστό τρόπο πού δείχνει πώς ἄρχισαν νά διαφαίνονται τά πρῶτα σημάδια μιᾶς Ἐθνικῆς συνείδησης. Πράγματι τό 1358 ὁ ἡγέτης

---

3. Οἱ Βυζαντινοί ἱστορικοί τἄχουν μπερδέψει μέ τίς Ἐθνικότητες. Αὐτό πού τούς ἐνδιέφερε ἦταν τό θρήσκευμα καί ἔπειτα ἡ φυλή. Πολλά ἱστορικά πρόσωπα πού εἶναι ἀποδεδειγμένα Ἰλλυριοί ἤ κατοπινοί Ἀρβανίτες, τούς λένε Σλαύους ἤ Σέρβους λ.χ. ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀναφέρει σάν Σέρβους πολλούς Ἀρβανίτες Ἀξιωματούχους τῆς Πύλης.

(δ) βλπ. σημ. στό παράρτημα τοῦ παρόντος.

τῶν 'Αλβανῶν Κάρλας Θώπιας ἤ Τώπιας ξεσηκώνει τους 'Αρβανίτες κατά τοῦ αὐτοκράτορα Νικηφόρου 'Αγγέλου, γιατί χώρισε τήν γυναῖκα του προκειμένου νά παντρευτεῖ τήν ἀδελφή τῆς χήρας τοῦ Σλαύου ἡγεμόνα Στέφανου Ντουσάν.

Φαίνεται παράξενο καί πολλοί θά ἀναζητήσουν τίς βαθύτερες αἰτίες, μά δέν εἶναι ἄλλες ἀπό τήν σαφέστατη διάσταση τῶν 'Αλβανῶν ἀπό τούς Σλαύους καί τίς προηγούμενες συγκρούσεις τους, εἰδικά τήν ἐποχή τοῦ Στέφανου Ντουσάν, πού ἦταν ὁ μόνος ἀπό τούς Σλαύους ἡγεμόνες πού δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στούς 'Αρβανίτες.

Μιλάω γιά τίς πρῶτες ἐνδείξεις δημιουργίας 'Εθνικῆς συνείδησης καί τό γεγονός πρέπει νά συνδεθεῖ μέ τίς κατοπινές διακηρύξεις τοῦ Πλήθωνα, τήν ἀντίσταση κατά τῶν Τούρκων στήν Πελοπόννησο καί τήν ἐπανάσταση τῶν 'Αρβανιτῶν καί τοῦ Λαοῦ κατά τῶν ἀνάξιων ἀδελφῶν τοῦ Κων/νου Παλαιολόγου πού σκόπευαν νά παραδώσουν τήν Πελοπόννησο στούς Τούρκους γιά νά σώσουν τό ἄθλιο τομάρι τους.

'Ο ἱστορικός Τάσος Βουρνᾶς σ' ἕνα ἄρθρο του ἀναφέρει πώς ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτορας ἔπεσε γιά μιά καινούργια ἰδέα πού τότε ἔριχνε τά πρῶτα σπέρματά της, τήν ἰδέα τοῦ Ἔθνους. 'Η ἰδέα τοῦ Ἔθνους δηλ. ἡ συνείδηση τῆς διαφορετικότητας τῆς Φυλῆς ἀπό τίς ἄλλες φυλές, προϋπῆρχε καί μάλιστα ἔντονα στούς 'Αρβανίτες καί αὐτό ξεκινοῦσε ἀπό τήν δομή τοῦ κύτταρου τῆς κοινωνίας τους, κατά Φάρες - Πατριές.

Οἱ 'Αρβανίτες ξεχώριζαν τήν φυλή τους ἀπό τούς Σλαύους, Βουλγάρους, 'Ανατολίτες καί Τούρκους. Μόνο ἀπό τούς Ἕλληνες δέν τήν ξεχώριζαν, ἀλλ' ἀπεναντίας προσαγορεύονταν Ἕλληνες ἤ Γραικοί, σέ ἀντίθεση μέ τούς ἄλλους ὑπηκόους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας πού προσαγορεύονταν «Ρωμαῖοι».

Μήν ξεχνάμε τήν διαπίστωση τοῦ Βενετοῦ Προβλεπτή Μάρκου Βερβερίγου, πού στά 1497 ἔγραφε στήν Βενετική Γερουσία: **«Οἱ 'Αρβανίτες καί οἱ Ἕλληνες, δέν εἶναι παρά ἕνας μόνο Λαός, πού μισεῖ κάθε ξένο»** (Μπίρη, «'Αρβανίτες οἱ Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ» σελ. 119, ἀπό τά «Μνημεῖα τῆς 'Ελληνικῆς ἱστορίας» τοῦ Σάθα.

'Αντίθετα στό Βυζάντιο τῶν πρό τῶν Καντακουζηνῶν Χρόνων ἦταν ἄγνωστη ἡ ἔννοια τοῦ Ἔθνους, ἐνῶ κυριαρχοῦσε ἡ ἰδέα τῆς Θρησκευτικῆς ἑνότητας, δηλ, μιά ἰδέα πού ποτέ δέν ἄγγιξε τούς Ἕλληνες καί τούς 'Αρβανίτες, τῶν μεταχριστιανικῶν χρόνων.

'Από τούς πιό στενούς συμπολεμιστές τοῦ Κων/νου τοῦ Παλαιολόγου ἦταν ὁ Θεόδωρος Μπόχαλης, ἀπό τήν Φάρα τῶν Μποχαλαίων. 'Ο Θ. Μπόχαλης ξεκίνησε τή δράση του δίπλα στόν 'Ιωάννη τόν Παλαιολόγο καί μετά τόν θάνατο τοῦ 'Ιωάννη ἀγωνίστηκε στό πλάι τοῦ Κων/νου μέ τούς 'Αρβανίτες του.

Ὁ Θ. Μπόχαλης ἐπέζησε καί τοῦ Κων/νου καί παρά τίς τεράστιες ὑπηρεσίες πού πρόσφερε στούς Παλαιολόγους, τό τέλος του ἦταν οἰκτρό, μιᾶς καί ἔπεσε θῦμα τῆς διαμάχης τῶν δύο ἀνίκανων ἀδελφῶν τοῦ Κων/νου. Ὁ Θωμᾶς Παλαιολόγος τόν ἔπιασε μέ μπαμπεσιά καί ἀφοῦ τόν τύφλωσε τόν ἔκλεισε στίς φυλακές του.

Ὁ ἀγώνας τῶν Ἀρβανιτῶν τῆς περιόδου αὐτῆς, κατά τῶν Τούρκων, εἶναι ἰσάξιος τῶν ἀγώνων τοῦ '21, μά οἱ ἱστορικοί μας παραποιοῦν ἤ ὑποβαθμίζουν τήν προσφορά τους ἤ τό χειρότερο θεωροῦν τούς Ἀρβανίτες ἕνα ἀπό τά στοιχεῖα τῆς κακοδαιμονίας τῶν πραγμάτων στήν Ἑλλάδα καί τήν Πελοπόννησο, τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Νά μερικά στοιχεῖα παραποίησης:

Ὁ Παπαρρηγόπουλος (Τ. Ε΄ σελ. 233) σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τίς πεποιθήσεις τῶν Καντακουζηνῶν καί Παλαιολόγων πού κάλεσαν τούς Ἀρβανίτες στόν Μωρηά, καθώς καί τόν μεγάλο σοφό Πλήθωνα, θεωρεῖ τούς Ἀρβανίτες στοιχεῖο κακοδαιμονίας καί ἀνωμαλίας: «Οἱ Ἀλβανοί αὐτοί ἀνεπλήρωσαν μέν τόν σφόδρα ἐλαττωθέντα πληθυσμόν, ἀλλά συγχρόνως προσέθηκαν νέον στοιχεῖον ἀνωμαλίας εἰς τήν δυστυχῆ χερσόνησον», λέει ὁ Παπαρρηγόπουλος.

Τό στοιχεῖο αὐτό ἀνωμαλίας δέν τό εἶδε οὔτε ὁ σύγχρονος Πλήθων, οὔτε ὁ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος οὔτε ὁ Κων/νος. Τό εἶδαν μόνο οἱ δειλοί καί ἀνίκανοι προδότες ἀδελφοί του, Δημήτριος καί Θωμᾶς, καί ὁ Παπαρρηγόπουλος. Μά ποιά εἶναι τά στοιχεῖα ἀπόδειξης τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ τοῦ Παπαρρηγόπουλου;

— Μήπως εἶναι τό γεγονός πώς μέ τούς Ἀρβανίτες ὁ Κων/νος Παλαιολόγος λευτέρωσε τόν Μωρηά ἀπό τούς Φράγκους καί Βενετούς;

— Μήπως εἶναι τό γεγονός πώς στίς 5 Ἰουνίου τοῦ 1423 οἱ Ἀρβανίτες ἀντιμετώπισαν τόν Στρατηγό τοῦ Μουράτ τόν Τουραχάν[4] στό Γαρδίκι, στό Λεοντάρι καί τήν Δαβιά καί ἔγιναν ὁλοκαυτώματα;

— Ἤ μήπως εἶναι τό γεγονός πώς αὐτή ἡ ἀντίσταση τῶν Ἀρβανιτῶν κατά τῶν Τούρκων, γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Πελοποννήσου, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά ξεσπάσει τρομερή ἡ ὀργή τῶν Τούρκων κατά τῶν Ἀρβανιτῶν εἰδικά (γιατί ἄραγε;) καί νά κατακρεουργήσει ὁ Τουραχάν 800 Ἀρβανίτες καί μέ τά κομμένα κεφάλια τους νά στήσει πυραμίδα; (Παπαρρηγόπουλος Τ. Ε΄ σελ. 249).

Ἤ μήπως εἶναι τό γεγονός, πώς ὅταν ἔπεσε ἡ Κων/πολη καί οἱ ἀνίκανοι ἀδελφοί τοῦ Κων/νου Παλαιολόγου ἑτοιμάστηκαν νά παραδώσουν στόν Μωάμεθ τήν Πελοπόννησο γιά νά σώσουν τό τομάρι τους, ξεσηκώθηκαν οἱ Ἀρβανίτες μέ τόν Πέτρο Μπούα Σκλλέπα (Κουτσό) τῆς Ἀρκαδίας γιά νά ἐμποδίσουν αὐτή τήν ἀτιμωτική ἐνέργεια;

4. Πρώην Βυζαντινός ἀξιωματοῦχος καί πρώην Χριστιανός ἦταν ὁ Τουραχάν.

Ἤ μήπως ἀκόμη εἶναι τό γεγονός πώς γιά νά καθυποτάξουν τόν ἀγανακτισμένο Λαό καί τούς ξεσηκωμένους Ἀρβανίτες, οἱ ἀνίκανοι αὐτοί Παλαιολόγοι... κάλεσαν τόν ἴδιο τόν Μωάμεθ; (Ὁ ἴδιος ὁ Παπαρρηγόπουλος δέν μᾶς ἀναφέρει αὐτά τά σοβαρά γεγονότα, ἀρκούμενος νά πεῖ (Τ. Ε΄ σελ. 28). «Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ (μετά τό 1453), ἀπεδείχθη μέν ἡ ἐσχάτη ἠθική ἀθλιότης τῶν Δεσποτῶν Δημητρίου καί Θωμᾶ (ἀδέλφια τοῦ Κων/νου), ἀπεδείχθη ὅμως ἐν ταυτῷ ὁπόσον οἱ τῆς Χερσονήσου κάτοικοι ἀπέβησαν μαχιμώτεροι τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς Φραγκικῆς κατακτήσεως προγόνων αὐτῶν».

Θά χρειαζόταν νά γράψει ἄλλους δυό τόμους ὁ Παπαρρηγόπουλος γιά νά ἐξιστορίσει τόν ἀγῶνα τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Πελοπόννησο μετά τό 1453 καί τήν «ἐσχάτη ἠθική ἀθλιότητα» τῶν ἀδελφῶν τοῦ Παλαιολόγου. Ἀλλά δέν γράφει τίποτα, παρά μόνο πώς οἱ Ἀρβανίτες ὑπῆρξαν στοιχεῖο ἀνωμαλίας στήν Πελοπόννησο. Δέν ἀναρωτήθηκε ὅμως, γιατί τήν ἐποχή τῆς ἀντίστασης κατά τῶν Τούρκων «οἱ τῆς Χερσοννήσου κάτοικοι ἀπέβησαν μαχιμώτεροι, τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Φραγγικῆς κατακτήσεως προγόνων αὐτῶν». Ξέχασε ὁ Παπαρρηγόπουλος ὅτι τούτη τή φορά τή Πελοπόννησο τήν ὑπεράσπιζαν Ἀρβανίτες; Ξέχασε πώς οἱ Ἀρβανίτες κατέβηκαν ὁμαδικά τόν 14ο αἰῶνα καί πώς τήν ἐποχή τῆς Φράγκικης κατοχῆς μόνον ἐλάχιστοι Ἀρβανίτες μέ τόν Λέοντα Σγουρό, τούς Βρανάδες καί τόν Δοξαπατρῆ Βουτζαρᾶ, ἀντιστάθηκαν στούς Φράγκους;

Ἀλλ' ἄς συνεχίσουμε: Μήπως λοιπόν εἶναι ἀνωμαλία ἀπό πλευρᾶς τῶν Ἀρβανιτῶν, τό ὅτι ὁ Δημήτριος Παλαιολόγος καί ὁ Θωμᾶς διέταζαν τούς Ἀρβανίτες καί Ἕλληνες ὑπερασπιστές τῶν Κάστρων νά τά παραδώσουν στούς Τούρκους καί αὐτοί ἀρνήθηκαν; (Παπαρρηγόπουλος Τ. Ε΄ σελ. 28). Ἤ μήπως θεωρεῖ «ὁμαλόν καί ἡρωικόν» τό ὅτι ὁ Δημήτριος συνθηκολόγησε καί ὁ Θωμᾶς τό ἔσκασε γιά τήν Βενετία καί ὅλοι οἱ πλούσιοι Ἄρχοντες (καί ὁ Φραντζῆς βέβαια) πῆραν τά πόδια τους στόν ὦμο καί τούς ἀκολούθησαν, ἐνῶ οἱ Ἀρβανίτες παρέμειναν στήν Πελοπόννησο καί ἀγωνίζονταν ἀδιάλειπτα κατά τῶν Τούρκων, κάνοντας ἐπαναστατικά κινήματα, ἤ δημιουργώντας τά ἡρωικά σώματα τῶν Κλεφτῶν;

Νά πώς ἀναφέρει τούς ἀγῶνες καί τήν ἀντίσταση τῶν Ἀρβανιτῶν ὁ Παπαρρηγόπουλος σέ ἔκταση καί σέ στύλ:

«Εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον ἤδη συμμάχους τούς Ἀλβανούς ἐποίκους, οἵτινες δέν ἀπέβαλον μέν τάς ἁρπακτικάς αὐτῶν ἕξεις (ποῦ, πότε, γιατί δέν μᾶς τό λέει) συνεταύτισαν ὅμως ἔκτοτε τάς τύχας των κατά τό μᾶλλον ἤ ἧττον μετά τῶν Ἑλλήνων» (Τ. Ε΄ σελ. 28). Καί συνεχίζει: «Ὁ Πέτρος Βούας ἀπέκρουσε ὀσμανικόν τι (ψιλοπράγματα δηλαδή...) σῶμα προελάσαν κατά τῆς δυτικομεσημβρινῆς Πελοποννήσου. Ὁ δέ τῶν Καλαβρύτων

ἄρχων Δόξας[5] ἠδύνατο μέν κατά Φραντζῆν[6] (τούς ἀγαποῦσε πολύ κι αὐτός τούς Ἀρβανίτες...) νά εἶναι πρός πάντας ἄπιστος καί πρός αὐτόν αὐτοῦ τόν Θεόν (ἐδῶ εἶναι τό κομβίον, πού λένε), βέβαιον δέ ὑπάρχει ὅτι καί μετά τήν χείρωσιν τῶν πλείστων Ἑλλήνων ἐνεκαρτέρησεν ἀγωνιζόμενος μέχρις οὗ συλληφθείς ὑπέστη τόν οἰκτρότατον τῶν θανάτων, διότι ζῶν ἐλεπίσθη» (Παπαρρηγόπουλος Τ. Ε΄ σελ. 28). Τόν ἔγδαραν λοιπόν ζωντανό τόν Δόξα οἱ Τοῦρκοι γιατί σέ ἀντίθεση μέ αὐτούς πού συμβιβάστηκαν ἤ τό ἔβαλαν στά πόδια, πολέμησε τούς Τούρκους μέχρι τό τέλος.

Ὁ Δόξας ἤ Δούσιας, τό 1458, νίκησε τούς Τούρκους στήν Ταρσό τῆς Κορινθίας, πού εἶχαν ἐπικεφαλῆς τόν ἴδιο τόν Μωάμεθ Β΄. Αὐτό τό προσβλητικό ράπισμα στοίχισε σ' αὐτόν καί τούς συντρόφους του ἀνατριχιαστικό θάνατο, γιατί μετά ἀπό λίγο τούς συνέλαβαν καί τούς ἔγδαραν ζωντανούς ἀφοῦ προηγουμένως ἔσπασαν τά σφυρά τῶν ποδιῶν καί τούς καρπούς τῶν χεριῶν τους. Σέ ἀνάμνηση αὐτοῦ τοῦ ἀνατριχιαστικοῦ γεγονότος, οἱ Τοῦρκοι ὀνόμασαν τήν περιοχή τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ, Τοκμάκ - Χισσαρί = κάστρο τῶν Σφυρῶν.

Πιθανός ἀπόγονος τοῦ Δόξα εἶναι καί ὁ Ἰωάννης Δόξας, ἀγπνιστής τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21, ἀπό τή Μπαρμπίτσα.

Ὅταν ἔπεσε τό Βυζάντιο, οἱ ἀδελφοί Παλαιολόγοι ἑτοιμάζονταν νά παραδώσουν τήν Πελοπόννησο στόν Μωάμεθ καί ὁ Λαός μέ τούς Ἀρβανίτες ἐπαναστάτησε. Τή στιγμή αὐτή ἕνας ἀντίζηλος τῶν Παλαιολόγων, ὁ Μανουήλ Καντακουζηνός, νόμισε πώς ἦλθε ἡ περιπόθητη γι' αὐτόν εὐκαιρία νά ξαναπάρει γιά λογαριασμό τῶν Καντακουζηνῶν τό αὐτοκρατορικό στέμμα τοῦ Βυζαντίου (ποιό στέμμα...). Δέν ἦταν ὅμως καλλίτερος ἀπό τούς Παλαιολόγους. Πάντως προσεταιρίστηκε τούς Ἀρβανίτες καί μάλιστα τόν Πέτρο Βούα ἤ Μπούα Σκλλέπα τῆς Ἀρκαδίας.

Μέ ἀφορμή τήν εἴσπραξη τῶν φόρων, ξεσηκώνονται οἱ Ἀρβανίτες καί ἀναγορεύουν αὐτοκράτορα ἤ μᾶλλον Δεσπότη τόν Μ. Καντακουζηνό. Οἱ Παλαιολόγοι, γιά νά σώσουν τήν ἀνυπαρκτη ἐξουσία τους ἤ γιά νά καλοπιάσουν τόν Μωάμεθ, τόν καλοῦν σέ βοήθειά τους, οἱ πατριῶτες... Πράγματι ὁ Μωάμεθ ἔσπευσε καί ἔτσι Μωάμεθ καί Παλαιολόγοι, ἐν ἀγαστῇ συμπνοίᾳ,

---

5. Πιθανότατα ὁ Ἀρβανίτης αὐτός ἄρχοντας τῶν Καλαβρύτων εἶναι πρόγονος τοῦ μεγάλου ζωγράφου Δοξαρᾶ, γιατί μετά τήν ὑποταγή τῆς Πελοποννήσου στούς Τούρκους, οἱ σύμμαχοι τό3τε τῶν Ἀρβανιτῶν, Βενετοί, τούς ἐγκατέστησαν στήν Κέρκυρα, Ζάκυνθο, Κεφαλωνιά, Κρήτη καί Κύπρο. Ἡ ἐγκατάσταση ἔγινε μέ βάση τό ἀπό 30-4-1541 ψήφισμα τῆς Βενετικῆς Γερουσίας (Σάθα, «Μνημεῖα Ἑλλην. Ἱστορίας σελ. 336). Ἄλλοι Ἀρβανίτες τῆς Ζακύνθου, ἀναφέρονται οἱ Σιγούροι (Σγουροί), Μάτεσης, Μακρῆς, Δούσμανης, Μάρμορης κλπ. Ἀλλά τό ὄνομα Δόξας εἶναι τό Ἑλληνοποιημένο Ἀρβανίτικο. Ντούσιας ἤ Δούσιας.

6. Τό ὄνομα του προδίδει Γαλλική καταγωγή ἤ πώς ἦταν Γασμοῦλος δηλ. Ἑλληνογάλος,

πολεμοῦν τόν Καντακουζηνό καί τούς Ἀρβανίτες μέ τόν ξεσηκωμένο Λαό. Καταφέρνουν καί τούς κλείνουν στήν Μπαρμπίτσα, ὅπου ἔχουν καταφύγει καί πολλά γυναικόπαιδα. Ἡ Πολιορκία εἶναι σκληρή καί ἡ πείνα μέ τήν δίψα θερίζουν τά γυναικόπαιδα. Ἡ Μπαρμπίτσα, πού οἱ μεγάλοι μας ἱστορικοί ἤ τήν περνοῦν στά «ψιλά» ἤ τήν ἀγνοοῦν ἐντελῶς, δέν διαφέρει σέ πολλά ἀπό τό Μεσολόγγι. Κάποια σκοτεινή νύχτα, οἱ πολιορκημένοι ἐπιχειροῦν τήν ἀπελπισμένη ἔξοδό τους, ἀλλά οἱ Τοῦρκοι μέ τούς προδότες Παλαιολόγους τούς ἀποδεκατίζουν καί ὁ στρατηγός τῶν Τούρκων, Τουραχάν, συλλαμβάνει 10.000 αἰχμαλώτους.[7].

Λίγο πρίν τήν ὑποταγή τοῦ Μωρηά στούς Τούρκους, καί ἕνας ἄλλος Ἀρβανίτης πολέμαρχος παίζει ρόλο στά Πελοποννησιακά πράγματα. Πρόκειται γιά τόν περίφημο Κροκόνδυλο Κλαδᾶ, γιό τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς μάνης Θεόδωρου Κλαδᾶ. Οἱ Κλαδάδες εἶναι καί αὐτοί Μπουαΐοι, δηλ. ἀνῆκαν στήν μεγάλη Φάρα τῶν Μπουαίων, ὅπως καί οἱ κατοπινοί Γριβαῖοι.

Ὁ Κροκόνδυλος Κλαδᾶς εἶχε διοριστεῖ ἀπό τούς Παλαιολόγους Στρατιωτικός Διοικητής τῆς Πελοποννήσου καί εἶχε ἰδιόκτητο τό φρούριο τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῆς Μάνης. Ὁ Κλαδᾶς δέν εἶναι ὁ μοναδικός Ἀρβανίτης ἀρχηγός τῆς Μάνης. Οἱ Ἀρβανίτες σημάδεψαν μέ τήν παρουσία τους τήν Μάνη καί πολλοί ἀπ' αὐτούς ἀναδείχτηκαν ἀρχηγοί της καί δέν εἶναι καθόλου ἄσχετη ἡ μοῖρα τῆς Μάνης καί τῶν Μανιατῶν, μέ αὐτή τῶν Ἀρβανιτῶν. Βρίσκουμε στόν χαρακτῆρα, τά ἤθη καί τά ἔθιμα τῶν Μανιατῶν, αὐτά τῶν Ἀρβανιτῶν καί βέβαια τήν περίφημη Βεντέτα, τό ἀνυπότακτο καί φιλελεύθερο τοῦ χαρακτῆρα, τήν πολεμική ἀρετή καί ἀνδρεία, τήν σκληρότητα, τήν περηφάνεια, τόν ἐγωισμό καί τήν κοινωνική δομή τῶν Ἀρβανίτικων Πατριῶν.

Πολλά ἄλλωστε ὀνόματα καί μέχρι σήμερα, τῆς Μάνης, μαρτυροῦν Ἀρβανίτικη καταγωγή. Λ.χ. Λεκάκος (Λέκκας), Βρεττάκος (Βρεττός), Μέξης, Γκέκκας, Ἀρβανιτάκος.

Γι' αὐτό πρέπει νά ἐρευνηθῆ ἡ περίπτωση τῆς καταγωγῆς τῶν Μανιατῶν καί εἰδικά νά ξεκαθαριστεῖ —ἄν εἶναι δυνατόν— τό θέμα τῶν περίφημων Μιλιγγῶν τοῦ Ταϋγέτου. Ὁ Κορδάτος ξεμπερδεύει μέ τούς Μανιάτες λέγοντας πώς δέν εἶναι παρά Σλαῦοι. Ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά γίνει δεκτή ἄκριτα μιά τέτοια ὑπόθεση, ὅσο κι ἄν ἀποδεδειγμένα ἐγκαταστάθηκαν Σλαῦοι στή Λακωνική.

---

7. Πῶς ἀναφέρεται τό γένος στίς ἐγκυκλοπαίδειες; Σάν ἀνταρσία τῶν Ἀλβανῶν πού κάλεσαν τούς... Τούρκους... ἐναντίον τῶν Παλαιολόγων! Τέτοια ἠλίθια παραποίηση δέν ξανάγινε, γιατί στή συνέχεια ἀναγκάζονται νά ὁμολογήσουν πώς τούς ἐπαναστατημένους Ἀρβανίτες τούς κατέβαλλαν **οἱ Παλαιολόγοι μέ τήν βοήθεια τοῦ Μωάμεθ**! Τώρα ποιός κάλεσε τόν Μωάμεθ ἤ τί εἶναι αὐτό πού κάνει νιάου-νιάου στά κεραμύδια δέν εἶναι δύσκολο νά τό καταλάβει κανείς.

Β΄ ΜΑΝΙΑΤΕΣ – ΜΗΛΙΓΓΟΙ

῾Ο Σάθας καί ἄλλοι ἱστορικοί, ὑποστήριξαν πώς οἱ λεγόμενοι ᾿Αβαροσλαύοι δέν ἦσαν παρά ᾿Αρβανίτες. ῾Η θέση αὐτή δέν ἔγινε δεκτή ἄν καί ἀποδείχτηκε πώς οἱ Βυζαντινοί χρονικογράφοι εἶχαν τόσο πολύ μπερδέψει τίς ἐθνικότητες τῶν διαφόρων εἰσβολέων στήν ῾Ελλάδα. Σχεδόν ὅλοι τους ἔγραφαν ἀπό τήν Κων/πόλη καί αὐτό πού τούς στενοχωροῦσε δέν ἦταν ἡ ἀλλοίωση τῆς ῾Ελληνικῆς φυλῆς, ὅσο τό ἐάν οἱ εἰσβολεῖς πίστευαν ἤ ὄχι «εἰς Χριστόν». Δέν εἶχαν ἐθνική, ἀλλά θρησκευτική συνείδηση.

Οἱ Μηλιγγοί, ἀποδεδειγμένα μέχρι τόν 9ο μ.Χ. αἰῶνα δέν ἀσπάζονταν τόν Χριστιανισμό, ἦταν ἀνυπότακτοι, σκληροί καί γενικά δέν εἶχαν κανένα ἀπό ἐκεῖνα τά γνώριμα Σλαυϊκά χαρακτηριστικά.

Πλήν τῶν ῾Ελλήνων καί τῶν ᾿Αλβανῶν πού μέχρι τέλους ἀντέδρασαν στήν ἐπιβολή τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, ὅλοι οἱ ἄλλοι Λαοί, Ρῶσσοι, Βούλγαροι, Οὖγγροι, Σλαῦοι, Γαλάτες, Γερμανοί κλπ. ἀσπάστηκαν τόν Χριστιανισμό ὄχι ἁπλῶς μέ μεγάλη ἄνεση ἀλλά μέ ἕναν περίεργο αὐθορμητισμό. ῏Ηταν θρησκεία στά μέτρα τους. Μά δέν συνέβαινε τό ἴδιο μέ τούς ῞Ελληνες καί ᾿Αλβανούς. Πῶς λοιπόν αὐτοί ἐδῶ οἱ Μηλιγγοί κατ᾿ ἐξαίρεση ἀπό τούς ὑποτιθέμενους ὁμόφυλούς τους Σλαύους, ἀντιδροῦσαν πεισματικά καί δέν δέχονταν τήν Χριστιανική θρησκεία;[8]

῾Υποστηρίχθηκε πώς οἱ Μηλιγγοί ἦσαν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Μυρ-

---

8. Στή Μάνη εἶναι κοινῆς χρήσης μιά λέξη μέ ὑβριστικό νόημα, πού σημαίνει τόν ἀγροῖκο, τόν βουνήσιο καί ἀπολίτιστο. Εἶναι ἡ λέξη, Γιουροῦκος.

Ψάχνοντας στά λεξικά, βλέπουμε κάτι ἀποκαλυπτικό. «Οἱ Γιουροῦκοι,εἶναι νομαδικός Λαός τῆς Μ. ᾿Ασίας, ἐγκαταστειμένος ἤδη σέ διάφορες ἐπαρχίες ἀπό τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῆς Καπαδοκίας. Τό γεγονός ὅτι ἔχουν θρησκευτικά ἔθιμα καί τελετές, τά ὁποῖα εἶναι λείψανα τῆς ἀρχαίας ῾Ελληνικῆς καί ὅτι ἡ γλῶσσα των περιέχει λέξεις μέ καταφανεῖς ρίζας ῾Ελληνικῶν λέξεων, ἐνισχύει τήν γνώμη ὅτι εἶναι ῾Ελληνικῆς καταγωγῆς, ἐκ τῶν ᾿Εθνικῶν οἵτινες μετά τήν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατέφυγον εἰς ὀρεινάς περιοχάς καί ἰδία τά ἱερά τῶν Θεῶν. ᾿Ακόμη καί τό ὄνομά των... εἶναι παρεφθαρμένη ἡ λέξις «ὀρεϊκοί» δηλ. ὀρεσίβιοι. Πάντως ἀποκλείεται ἡ ἐκ Τούρκων καταγωγή των, διότι δέν ἔχουν οὐδεμίαν σχέσιν μέ τήν Μουσουλμανικήν Θρησκείαν, μή ἔχοντες Τζαμιά, μή τελοῦντες Ραμαζάνιον καί γενικῶς ἀντιπαθοῦντες τούς Τούρκους, ἐνῶ ἀντιθέτως συμπαθοῦν τούς ῞Ελληνες... Θεωροῦν ἐξυβριστικόν νά καλοῦνται ἀπόγονοι Τούρκων, δέν ὑπάρχει δέ παράδειγμα Γιουρούκου νυμφευθέντος Μουσουλμανίδα» (Λεξικό «῞Ηλιος»).

᾿Αναρωτιόμουν λοιπόν τί ἀπέγιναν οἱ ῞Ελληνες Δωριεῖς τῆς Μικρασίας καί πῶς δέν ἀντέδρασαν στήν Χριστιανική καταιγίδα τοῦ Βυζαντίου.

Προχωρῶντας βλέπω τά ὀνόματα δύο ἀγωνιστῶν τοῦ '21, ἀπό τήν Κορινθία: Γιαννάκης καί Τριαντάφυλλος Γιουροῦκος.

Τελικά τούς ῞Ελληνες τῆς Μικρασίας, τούς ἀφήσαμε στήν Τουρκία, μᾶς λιάνισαν τά θρησκευτικά καί πολεμᾶμε τόν Φαλμεράυερ μέ μπαμπακόσκονη, οἱ ἀτσίδες...

μιδόνων. Φαίνεται ἴσως πολύ τραβηγμένο, βλέπουμε ὅμως κάτι ἄλλο. Πράγματι Μηλιγγοί ἤ Μηλιγγών-ες, στ' Ἀρβανίτικα σημαίνει Μυρμιδόνες. Οἱ Μολοσσοί τῆς Ἰλλυρίας, καθώς εἴπαμε, διατηροῦσαν μέσα ἀπό τούς τοπικούς θρύλους τους τήν ἀνάμνηση τῆς καταγωγῆς τους ἀπό τό γιό τοῦ Ἀχιλλέα τόν Νεοπτόλεμο. Ὅταν τόν 6ο καί 7ο αἰῶνα οἱ Σλαῦοι κατακλύζουν τήν Βαλκανική, βλέπουμε πώς πολλά μέρη τῆς παλιᾶς Ἰλλυρίας περνοῦν στήν κατοχή τους καί ἀποκόβονται γιά 4 αἰῶνες ἀπό τόν κορμό τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Μερικά μάλιστα μέρη καί εἰδικά ἡ Βόρεια Ἰλλυρία ἐκσλαυίστηκαν γιά πάντα.

Οἱ Ἰλλυριοί τῶν περιοχῶν αὐτῶν πού —δέν πρέπει νά μᾶς ξεφεύγει— ἦσαν «Ρωμαῖοι» - «Βυζαντινοί» ὑπήκοοι, ἀναγκάστηκαν νά ἐκπατριστοῦν στήν Κ. Ἰταλία, Θεσσαλονίκη καί Πελοπόννησο (Pollo—Puto, σελ. 38). Τήν ἐποχή ὅμως αὐτή οἱ ἐκπατρισμένοι στήν Πελοπόννησο Ἰλλυριοί δηλ. οἱ ἄμεσοι πρόγονοι τῶν Ἀρβανιτῶν, διατηροῦσαν ἔντονα τίς ἀρχαῖες ἀναμνήσεις, τούς θρύλους καί τίς παραδόσεις, μιά ἀπό τίς ὁποῖες ἦταν αὐτή τῶν Μολοσσῶν Ἰλλυριῶν, περί καταγωγῆς τους ἀπό τόν Ἀχιλλέα, δηλ. ἡ παράδοση, πώς ἀνῆκαν στήν φυλή τῶν Μυρμιδόνων.

Σύμφωνα μέ τήν ὑπόθεση αὐτή, οἱ Μηλιγγοί, δέν ἀποκλείεται νά ἦσαν πράγματι μιά Μολοσσικῆς καταγωγῆς φυλή, ἀλλ' αὐτό γιά νά στηριχθεῖ χρειάζονται καί μερικά ἄλλα στοιχεῖα. Ἔτσι ἔχουμε: 1) Τό ἐτυμολογικό τῆς λέξης Μηλιγγοί. 2) Τόν πολεμικό, φιλελεύθερο καί ἀνυπότακτο τοῦ χαρακτῆρα τους. 3) Τήν ἄρνησή τους νά ἀσπαστοῦν τήν Χριστιανική πίστη. 4) Ἔχουμε τήν «ἐξαφάνισή» τους, ἀκριβῶς λίγο μετά τήν κάθοδο τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Πελοπόννησο, πού σημαίνει ἤ ὅτι οἱ Ἀρβανίτες τούς ἔδιωξαν ἤ ὅτι αὐτοί ἦλθαν σέ ἐπαφή καί ἐπιμιξία μέ τούς Ἀρβανίτες καί ἀφομοιώθηκαν.

Ἀλλ' αὐτό γιά νά συμβῆ (ἀφομοίωση) πρέπει ἀκριβῶς Μηλιγγοί καί Ἀρβανίτες νά εἶχαν φυλετική σχέση, ἀλλοιῶς εἶναι ἀδιανόητη ἡ ἐπιμιξία. Οἱ Ἀρβανίτες ἀπέφευγαν τίς ἐπιμιξίες μέ ἀλλόφυλους, καί γι' αὐτό ὁ Λαός αὐτός, χωρίς γράμματα, Παιδεία καί μέσα ἀπό τρομερά ἀντίξοες συνθῆκες, κατόρθωσε νά ἐπιβιώσει ὡς τίς μέρες μας, καί νά διατηρήσει τήν αὐθυπαρξία του καί τήν διαφορετικότητά του. (Εἰδικά μισοῦσαν τούς Σλαύους καί Ἀνατολίτες).

Ὥστε ἄν οἱ Μηλιγγοί δέν διώχτηκαν ἀλλ' ἀπεναντίας συνέπραξαν μέ τούς Ἀρβανίτες, τότε θά πρέπει νά ἀνῆκαν στήν ἴδια φυλή καί τό πιθανότερο σέ κάποια Μολοσσική φυλή.

Ἄν πράγματι ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τότε πρέπει νά ἐξακριβωθοῦν καί μερικές ἄλλες λεπτομέρειες τά ἤθη καί ἔθιμά τους καί εἰδικώτερα οἱ τυχόν παραδόσεις τους περί Μ. Ἀλεξάνδρου κλπ, πού ἔχουν διασωθεῖ στούς Ἀρβανίτες τῆς Ἠπείρου καί τῆς Ἀλβανίας, ἄν καί αὐτό δέν εἶναι καθοριστικό, δεδομένου ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί (οἱ Μηλιγγοί) κυνηγημένοι ἀπό τούς

Βυζαντινούς, πῆραν τά βουνά τοῦ Ταϋγέτου καί ἔζησαν γιά πολλά χρόνια μακρυά ἀπό κάθε ἑστία πολιτισμοῦ μέ πιθανό ἀποτέλεσμα νά ξεχάσουν πολλά στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος τους.

Αὐτά βέβαια πού ἀνέφερα γιά τούς Μηλιγγούς δέν εἶναι Ἱστορία, ἀλλά ὑποθέσεις - ἔναυσμα γιά τούς μελλοντικούς μελετητές τοῦ θέματος.

Τελειώνοντας προσθέτω πώς ἡ λέξη Μυρμιδόνες σημαίνει Μυρμύγγια καί ἡ παράδοση συνδέει ἄλλωστε τούς Μυρμιδόνες μέ τά Μυρμύγγια. Μυρμύγγια ἤ Μυρμύρια σημαίνει Μύρια, μύρια = δεκάδες χιλιάδες ἐπαναλαμβανόμενες δηλ. πλῆθος μέγα. Τά μυρμύγγια στ᾽ ἀρβανίτικα λέγονται Μιλιγγών καί παράγεται ἡ λέξη ἀπό τό Μίλλι = Χίλια. Δηλαδή καί ἡ Ἑλληνική καί ἡ Ἀρβανίτικη συνδέουν τά Μυρμύγγια μέ τόν ὑπέρτατο ἀριθμό τους, ἐπειδή χαρακτηριστικό τῶν ἐντόμων αὐτῶν εἶναι τό μέγα πλῆθος, τό ἀμέτρητο.

Γ΄ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΜΑΝΗΣ — ΜΩΡΗΑ ΣΛΑΥΙΚΕΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΕΣ

Ἀλλά καί αὐτή ἡ ὀνομασία τῆς Μάνης, καθώς ὑποστήριξαν πρῶτοι οἱ Κανελίδης καί Φουρίκης, ἔχει Ἀρβανίτικη τήν προέλευση. Προῆλθε ἀπό τήν Ἀρβανίτικη λέξη Μ΄-ν, πού σημαίνει Μουριά (Φουρίκης: Περιοδικό «Ἀθηνᾶ» Τ. 40 1928). Mën, Mëni (Μάνη).

Θά ἀναφέρω καί τίς ἄλλες ἐτυμολογικές ἐκδοχές πού ἔχουν μέχρι τώρα ὑποστηριχθεῖ:

1. Σύμφωνα μέ μιάν ἐκδοχή, ἡ ὀνομασία τῆς Μάνης, προῆλθε ἀπό τήν Λατινική Manus πού σημαίνει χέρι.

2. Σύμφωνα μέ μιάν ἄλλη, προῆλθε ἀπό τό Ἰταλικό Ammainare, πού σημαίνει «χειρίζομαι τά πανιά, τά ἱστία καραβιοῦ».

Ἡ ἐκδοχή τῆς Ἀρβανίτικης προέλευσης, ἔχει ὑπέρ αὐτῆς, α) τό γεγονός, ὅτι πραγματικά ἡ Μάνη καί ὁ Μωρηάς, ἦσαν στά ὑστεροβυζαντινά χρόνια, τόπος παραγωγῆς μετάξης καί καλλιεργούνταν πολλές Μουριές. β) Ἡ παρουσία τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Μάνη τήν ἐποχή τῆς ὀνοματοδοσίας της, καθώς εἴδαμε. γ) Ἡ ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος καί σέ ἄλλα Ἀρβανίτικα μέρη, πού δέν ἔχουν σχέση μέ τό χέρι καί τά ἱστία τῶν δύο πρώτων ἐτυμολογικῶν ἐκδοχῶν (τό ὄνομα Μάνη λέει ὁ Κανελίδης ὑπῆρχε καί σέ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας λ.χ. στά Γρεββενά). δ) Ἡ ὀνομασία ἤ μᾶλλον ἡ μετονομασία τῆς Πελοποννήσου σέ Μωρηά ἤ Μωρέα, πού σημαίνει τήν Μουριά, δείχνει πώς τό νέο ὄνομα τῆς πελοποννήσου, δέν εἶναι παρά ἡ Ἑλληνική μετάφραση τοῦ Ἀρβανίτικου Mën, Μέ τό ἄρθρο του ὁ καρπός τῆς μουριᾶς, προφέρεται **Μäνη**, δηλ. ἀκούγεται ἐντελῶς ἀμυδρά τό (α). Καί Μäνεα = ἡ μουριά. Ἔτσι λύνεται καί τό ἐτυμολογικό πρόβλημα τῆς μετονομασίας τῆς Πελοποννήσου,

σέ Μωρηά ἤ Μωρέα, δηλ. ἀπό τήν Μάνη καί τόν Μυστρᾶ πῆρε τήν ὀνομασία της καί ὅλη ἡ ὑπόλοιπη Χερσόνησος. *

Τί σημαίνουν οἱ Σλαυϊκές Τοπωνυμίες

Οἱ Σλαυϊκές τοπωνυμίες στήν Ἑλλάδα, ὁπωσδήποτε φανερώνουν τήν Σλαυϊκή κατοχή της σέ κάποιους χρόνους, ἀλλά, τό γεγονός τῆς Σλαυϊκῆς παρουσίας καί τῆς ἐκδίωξής τους ἀπό τούς Ἀρβανίτες εἶναι γνωστό καί τό ἐπιβεβαιώνει καί ὁ Φαλμεράυερ.

Τό θέμα ὅμως εἶναι, πώς σχεδόν ὅλοι οἱ Ἱστορικοί καί Γεωγράφοι, εἶναι σίγουροι, πώς κάθε Σλαυϊκή τοπωνυμία, φανερώνει καί μιά Σλαυϊκή παρουσία ἤ προέλευση, πράγμα πού εἶναι λάθος. Καί νά πώς ἀποδείχνεται:

Οἱ Ἰλλυριοί —παλιοί Ἀρβανίτες— μέ τίς μεγάλες Σλαυϊκές ἐπιδρομές καί εἰσβολές στή Βαλκανική, καθώς εἴδαμε, ὑποστήκανε μιά πολιτιστική, κοινωνική κλπ. καθυστέρηση. Οἱ Ἰλλυριοί παρέμειναν σάν νησίδα μέσα στόν Σλαύικο ὠκεανό. Μετά ἀπό 400 χρόνια ἀπομόνωσης (καί Σλαύικης περικύκλωσης), τό μόνο πού διέσωσαν ἦταν ἡ ὑπερηφάνειά τους, ὁ πατροπαράδοτος καί ἰδιαίτερος χαρακτῆρας τους γιά νά θυμίζει τήν πανάρχαια Πελασγική καί Ἑλληνική ταυτότητα καταγωγῆς τους καί ἡ γλῶσσα τους πού φάνταζε μέχρι πρίν λίγα χρόνια ἐντελῶς ξένη καί βάρβαρη. Ἀλλά τό πανάρχαιο Πελασγικό τους γλωσσικό ἰδίωμα, ἀλλοιώθηκε σέ κάποιο βαθμό, ἀπό τήν ἀποδοχή ὁρισμένων Σλαυϊκῶν λέξεων, πού καί σήμερα ἀκόμα ὑπάρχουν στήν Ἀλβανική γλῶσσα.

* Βλπ.σημ. (4) του Β' παραρτήματος τοῦ παρόντος.

Οἱ Ἀρβανίτες λοιπόν πού ἦλθαν τόν 14ο αἰῶνα στή νότια Ἑλλάδα, εἶχαν κιόλας στό λεξιλόγιό τους αὐτές τίς Σλαύικες λέξεις καθώς λ.χ. τή λέξη Μαγούλα, πού σημαίνει λόφος καί πέρασε καί στά Ἑλληνικά (τά Μάγουλα). Οἱ περισσότερες ὅμως Σλαύικες λέξεις τοῦ Ἀρβανίτικου λεξιλογίου, εἶναι ἐκεῖνες πού ἀναφέρονται σέ **τόπους** καί στήν **κτηνοτροφία.**

Ἔτσι οἱ Ἀρβανίτες τοῦ 14ου αἰῶνα καθώς καί οἱ προγενέστεροί τους, ἔδωσαν στίς Ἑλληνικές τοποθεσίες τοῦ τόπου, πού ἐποίκησαν, αὐτές τίς ὀνομασίες πού εἶναι μέν δοσμένες ἀπό Ἀρβανίτες, ἀλλά προέρχονται ἀπό αὐτόν τόν Σλαύικο δανεισμό.

Πραγματικά στήν Ἀττικοβοιωτία, πού ἐποίκησαν Ἀρβανίτες, θά δοῦμε τά χωριά Χλεμποτσάρι (Βοιωτία) καί τήν Μαγοῦλα (Ἀττική) πού προφέρεται Μαγγούλιε. Καί τά δυό χωριά κατοικοῦνται ἀπό Ἀρβανίτες. Ἀλλά Μαγγούλιε λένε οἱ Ἀρβανίτες ἀρκετά λοφώδη μέρη σέ κάθε περιοχή ἐγκατάστασής τους. Καί στό χωριό μου ἀκόμα ὑπάρχει λόφος μέ τό ὄνομα αὐτό.

Ὥστε, τά Σλαύικα τοπωνύμια τῆς Ἑλλάδας, τά ἔδωσαν Ἀρβανίτες, πλήν αὐτῶν πού ἀναφέρονται ἀκριβῶς στά χρόνια τά ἀμέσως ἐπόμενα τῆς Σλαυϊκῆς ἐπιδρομῆς στήν Ἑλλάδα δηλ. τόν 6ο καί 7ο αἰῶνα.

Σλαύικες τοπωνυμίες τῆς Ἑλλάδας, **μετά** τόν 10ο αἰῶνα, δέν προέρχονται ἀπό Σλαύους, ἀλλά ἀπό Ἀρβανίτες. Καί αὐτό εἶναι εὔκολο νά διαπιστωθεῖ.

Δ΄ ΕΖΕΡΙΤΕΣ

Ἀναφορικά τώρα μέ τούς Ἐζερίτες, αὐτοί ἦσαν σύγχρονοι μέ τούς Μιλλιγγούς καί δέν γνωρίζουμε τίς σχέσεις τους, μόνο πώς ἦσαν Νομάδες περιπλανώμενοι, πού κάποτε ἐπαναστάτησαν κατά τοῦ Βυζαντίου μέ συνέπεια νά σταλεῖ στήν Πελοπόννησο ὁ Στρατηγός Λέων ὁ Σκληρός καί ὁ Σταυράκιος καί νά τούς καθυποτάξει (811 μ.Χ.). Οἱ Ἐζερίτες διασκορπίστηκαν καί πολλοί ἐγκαταστάθηκαν στήν Ἠλεία καί Ἀχαΐα ὅπου καί ἐκχριστιανίστηκαν καί ἀπόχτησαν μάλιστα ξεχωριστή ἐπισκοπή (Ἐζερῶν). Μέχρι σήμερα σώζονται οἰκισμοί Ἐζεριτῶν τά λεγόμενα Νεζερίτικα. Οἱ ἐρευνητές τούς θεωροῦν Σλαύους καί καθ' ὅλα τά δεδόμενα ἦσαν Σλαῦοι καί παρά τήν εὐκαιριακή σύμπραξή τους μέ τούς Μηλλιγγούς, δέν φαίνεται νά εἶχαν καί φυλετική σχέση.

2. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Α΄ ΚΡΟΚΟΝΔΥΛΟΣ ΚΛΑΔΑΣ

Ὁ Κροκόνδυλος Κλαδᾶς, ὅταν ἔφυγαν οἱ Παλαιολόγοι, συνέχισε τήν ἀντίσταση κατά τῶν Τούρκων μέσα ἀπό τίς γραμμές τῶν Βενετῶν πού κρατοῦσαν μερικά ὀχυρά – Φρούρια τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ὅταν οἱ Βενετοί συνθηκολόγησαν κι αὐτοί μέ τήν σειρά τους, μέ τούς Τούρκους, ὁ Κροκόνδυλος διατάχθηκε νά παραδώσει τό Φρούριο τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καί τήν Βαρδώνια. (1479). Ὁ Κλαδᾶς ἀρνήθηκε καί ἡ Βενετική γερουσία τόν ἀποκήρυξε ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ Τοῦρκοι ἔστειλαν ἐναντίον του 6.000 στράτευμα, τό ὁποῖο κατόρθωσε ὁ Κλαδᾶς νά ἀναχαιτίσει καί νά τοῦ προξενήσει μεγάλη ζημιά. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως δέν ἀπελπίστηκαν καί κάλεσαν ἐνισχύσεις. Ὁ Κλαδᾶς κατάλαβε πώς ἦταν μάταιος ὁ ἀγώνας ἀπ' αὐτή τή θέση καί διέφυγε στό Δυρράχιο τῆς Ἀλβανίας, ὅπου κατάφερε νά ἐπαναστατήσει τόν Λαό κατά τῶν Τούρκων, νά τούς διώξει καί νά παραδώσει τήν χώρα ἐλεύθερη στόν Ἰωάννη Καστριώτη – Σκεντέρμπεη. Μέ τήν βοήθεια τῆς Βενετίας κατάφερε ὁ Κλαδᾶς νά ξαναγυρίσει στήν Μάνη, ὅπου ἐλευθέρωσε τά φρούριά της καί τά προσέφερε στή σύμμαχό του Βενετία.

Ἀκολούθησε ὁ νέος Βενετοτουρκικός Πόλεμος (οἱ Ἕλληνες καί Ἀρβα-

νίτες στήριξαν τότε πολλές ἐλπίδες στούς Βενετούς γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας τους) καί ὁ Κλαδᾶς νικήθηκε σέ ἐντελῶς ἄνιση μάχη ἀπό τούς Τούρκους, πιάστηκε καί γδάρθηκε ζωντανός τό 1490. Τέτοιες ἀνωμαλίες ἔφεραν στήν Πελοπόννησο οἱ Ἀρβανίτες...

Ἡ ἀντίσταση καί ὁ ἀγῶνας τῶν Ἀρβανιτῶν γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας δέν σταμάτησε ποτέ... Ἀπό τήν ἡμέρα πού πάτησαν οἱ Τοῦρκοι στήν Πελοπόννησο μέχρι τό 1821, ἔχουμε ἑκατοντάδες κινήματα καί ἐπαναστάσεις, χιλιάδες θύματα καί ἐκπατρισμένους πού ὀργανώνουν ἤ ξαναοργανώνουν τήν ἀντίσταση. Εἶναι οἱ ἡρωικότερες σελίδες αὐτές τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ πού συνειδητοποιεῖ καί συγκεκριμενοποιεῖ τήν αὐθυπαρξία του καί τό μέλλον του, ἀπό τήν ἐποχή τῶν ὁμαδικῶν καθόδων τῶν Ἀρβανιτῶν (14ος αἰῶν) καί τίς διακηρύξεις τοῦ Πλήθωνα τοῦ Γεμιστοῦ, σέ τέτοιο σημεῖο πού καί αὐτοί οἱ ἄμεσοι —τότε— σύμμαχοί τους οἱ Βενετοί, νά διαπιστώσουν πώς **«Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες, δέν εἶναι παρά ἕνας καί μόνο Λαός, πού μισεῖ κάθε ξένο»** (ἀναφορά Μάρκου Βερβερίγου 1479).*

Οἱ μεγάλοι μας ἱστορικοί τά χρόνια αὐτά ἀπό τή πτώση τῆς Πελοποννήσου μέχρι τό 1821 τά προσπερνᾶνε τηλεγραφικά, ἐνῶ αὐτά εἶναι πού κρύβουν τήν πεμπτουσία τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ. Μά βλέπεις τά χρόνια αὐτά ἀκούγονται μόνον Ἀρβανίτες καί Μανιάτες... Κλαδᾶς, Μέξας, Μπουζίκης, Γριβαῖοι, Μαλάμος, Πούλιος Δράκος, Κλάδης, Χειμαριῶτες Μπουαῖοι καί πλῆθος ἄλλοι, πού ξεσηκώνουν τόν Λαό γιά νά διώξουν τούς Τούρκους.

Καί βέβαια ἡ σκλαβιά δέν θἆταν τόσο μακρόχρονη ἄν οἱ Τοῦρκοι δέν ἀκολουθοῦσαν δυό σοφότατες τακτικές, μά ἐξοντωτικές γιά τήν Ἑλλάδα: Ἡ μιά ἦταν ἡ μεγάλη ὑποστήριξη στό Χριστιανικό ὀρθόδοξο ἱερατεῖο, στό ὁποῖο ἔδωσαν κάθε ἐξουσία ἐπί τῶν Χριστιανικῶν πληθυσμῶν. Ἔτσι κατάφεραν νά διαιωνίζουν τό χάσμα μέ τούς Δυτικούς ὁμόθρησκούς Χριστιανούς πρός ἀποφυγή τυχόν ἐπικίνδυνων συμμαχιῶν. Ἡ ἄλλη ἦταν, οἱ πολλές ἀλλαξοπιστίες τῶν Ἑλλήνων καί Ἀρβανιτῶν πού δέν πρέπει νά νομίζουμε πώς ἔγιναν κάτω ἀπό κάποια πίεση, γιατί αὐτό ἀπαγορεύεται ἀπό τό Κοράνιο.

Ἐπιτρέπεται νά σκοτώσεις ἤ νά ὑποδουλώσεις τόν ἄπιστο, ἀλλά ὄχι καί νά τόν ἐξαναγκάσεις νά γίνει μέ τό ζόρι Μουσουλμάνος, γιατί ἡ πίστη του θά εἶναι ψεύτικη. Σέ πολλά σημεῖα ἡ Μουσουλμανική θρησκεία ἦταν ἀνθρωπινότερη ἀπό τήν Χριστιανική καί πολλοί χριστιανοί ἀλλαξοπίστισαν καί ἀναφέρονται ὁμαδικές ἀλλαξοπιστίες μέχρι καί καλογρηῶν καί καλογέρων ἀκόμα.

Ἡ Ὀθωμανική αὐτοκρατορία μέσα ἀπό τό Κοράνιο εἶχε μιά σαφή διεθνιστική καί ὑπερφυλετική ἀντίληψη —ὅπως ἄλλωστε καί ὁ Χριστιανισμός— καί ἡ κοινότητα τῆς θρησκευτικῆς πεποίθησης συνεῖχε τούς διάφορους Λαούς της. Οἱ περισσότεροι ἀξιωματοῦχοι τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἦσαν Ἕλληνες, Ἀρβανίτες, Σέρβοι κλπ. Δέν πρέπει νά ὑποθέσουμε ἤ νά φανταστοῦμε δηλαδή πώς ὁ Λαΐσκος τῶν Τούρκων τῆς Μ. Ἀσίας (τῶν Ταργκέτ

* Κ. Σάθα: «Μνημεῖα Ἑλλην. Ἱστορίας» Τ. IV, σελ. LXXIV.

τοῦ Ἡρόδοτου καθώς θέλουν οἱ Τοῦρκοι ἱστορικοί) ἦσαν τόσο πολεμικοί, ἱκανοί καί ἀνδρεῖοι, ὥστε νά δημιουργήσουν μέ τό σπαθί καί τήν παλληκαριά τους αὐτήν τήν αὐτοκρατορία.

Οἱ Τοῦρκοι ἦλθαν σάν τό διάδοχο σχῆμα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, μέ μιά διαφορετική, νέα καί ἀκμαία —στόν φανατισμό της— θρησκεία. Μέχρι τό '21, οἱ Ἕλληνες ὀνόμαζαν τόν Τούρκικο στόλο **«Βυζαντινό»,** καί διατηροῦσαν τήν ἀνάμνηση τῆς διαφορᾶς τους ἀπό τό Βυζάντιο μ' αὐτόν τόν τρόπο. *

Μά ἐπειδή τόσο οἱ Ἀρβανίτες ὅσο καί οἱ γνήσιοι Ἕλληνες, πέρα ἀπό τίς θρησκεῖες καί πάνω ἀπ' αὐτές, ἔβαζαν ἀνέκαθεν τήν κοινή τους καταγωγή, τό κοινό αἷμα, δέν εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις πού ἄν καί εἶχαν γίνει Μουσουλμάνοι, τά ἔβαζαν μέ τούς Τούρκους καί τήν Ὀθωμανική ἐξουσία[9]. Οἱ λόγοι δέν εἶναι καθόλου κοινωνικοοικονομικῆς φύσης καί προέλευσης, ὅπως ὑποθέτουν πολλοί ζητῶντας νά ἑρμηνεύσουν μόνον ἔτσι τά ἱστορικά γεγονότα. Οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι διακρίνονταν καί διαφοροποιούνταν μέ μεγάλη σαφήνεια ἀπό τούς Ἀντολίτες, ἀλλόφυλους, πού τούς ἀποκαλοῦσαν **Χαλδούπηδες.** Οὔτε Ἰμάμηδες καί Μουεζίνηδες εἶχαν, οὔτε Τζαμιά (Μπαρδουνιώτες), οὔτε τήν πολυγαμία. Ὅταν παραμονές τῆς Ἐπανάστασης καί ὅλο τόν πρῶτο χρόνο, συμμαχοῦσαν Μουσουλμάνοι καί Χριστιανοί Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες κατά τῶν Χαλδούπηδων Τούρκων, δέν ὑπῆρχε κοινωνικοοικονομικό κίνητρο γιά τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες. Ἴσα-ἴσα πού σάν Μουσουλμάνοι ἀπολάμβαναν ἐλευθερία καί οἰκονομικά πλεονεκτήματα καί ἦταν ἀποκοτιά νά τά κλωτσίσουν ὅλα αὐτά γιά νά πάρουν τό μέρος τῶν Χριστιανῶν ὁμοφύλων τους.

Ἀλλά ὁ βίος καί ἡ πολιτεία τῶν Ἀρβανιτῶν καθώς καί τῶν προγόνων τους Πελασγῶν καί Ἑλλήνων, ἦταν μιά ἁλυσίδα ἀπό τέτοιες ἀποκοτιές. Παρατοῦσαν τά πάντα γιά νά ξανοιχτοῦν σέ ἄγνωστους καί ἐπικίνδυνους ὁρίζοντες, νά γνωρίσουν καινούργιους τόπους καί Λαούς. Θυσίαζαν τά πάντα γιά κάποια ἁπλά πράγματα, γιά κάποιες ἰδέες. Αὐτό δέν μποροῦν νά καταλάβουν οἱ νεώτεροι καί ἀναζητοῦν αἰτίες ἄλλες καί ἀνύπαρκτες, μιᾶς καί θεωροῦν σάν πρώτιστο ἀγαθό τό ὁποῖο πρέπει νά διασφαλιστεῖ ἀντί πάσης θυσίας, πρῶτα τήν περιουσία καί ἔπειτα τή ζωή. Ὅλα τ' ἄλλα τά θεωροῦν δευτερεύοντα. Μά αὐτό εἶναι ἡ βάση τῆς μιᾶς ἀπό τίς δύο κατευθυντήριες κοσμοαντιλήψεις πού ὑπάρχουν σήμερα στόν κόσμο: τῆς Ἑβραϊκῆς. Ἡ Ἑλληνική, εἶναι ὁ ἀντίποδάς της καί ἄν αὐτό δέν τό συνειδητοποιήσουμε, θά λαθεύουμε «καθ' ὑποτροπήν καί κατ' ἐξακολούθησιν»[10].

---

9. Περισσότερα ἐπαναστατικά κινήματα κατά τῶν Τούρκων έκαναν οἱ Μουσουλμάνοι παρά οἱ Χριστιανοί Ἀρβανίτες.

10. Γιά νά πάρουμε μιά ἰδέα τοῦ πόσο διαφορετική νοοτροπία εἶχαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλλη-

* Ἔτσι τόν ἀποκαλεῖ καί ὁ Σ. Τρικούπης στήν «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως»

Γιά νά ἐπανέλθουμε, σέ πολλές περιπτώσεις, ἡ Ὀθωμανική αὐτοκρατορία, χρησιμοποίησε τούς Χριστιανούς ὑπηκόους της κατά τῶν Μουσουλμάνων Ἑλλήνων καί Ἀρβανιτῶν[11], ὅπως χρησιμοποίησε καί τούς δεύτερους κατά τῶν πρώτων[12]. Ἔτσι ὁ Ἑλληνικός Λαός, οἱ Ἀρβανίτες, διαιρέθηκαν πολλαπλῶς: Ὁριζόντια, κάθετα καί διαγώνια. Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι, Πλούσιοι καί Φτωχοί Ὀρθόδοξος ἀνώτερος κλῆρος καί Λαϊκοί.

Ἐκτός ἀπό τήν Ἀρβανίτικη παλικαριά, χρειάζονταν καί φωτισμένα μυαλά γιά νά ἐξουδετερωθοῦν αὐτές οἱ κάθετες καί ὁριζόντιες καί διαγώνιες διαφορές τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Μά οἱ Ἀρβανίτες γιά μιά ἀκόμα φορά διασώθηκαν ἀπό τήν ἐξαφάνιση, ὄχι χάρη σέ φωτισμένα μυαλά, ἀλλά στίς βασικές πατροπαράδοτες ἀρχές τους. Δηλαδή ἡ Φάρα (Πατριά), δέν διασπαζόταν ἄν τυχόν ἕνας ἤ δύο ἤ καί περισσότεροι, ἀλλαξοπιστοῦσαν. Πάνω ἀπ᾽ ὅλα ἦταν ἡ συνοχή τῆς Φάρας, ἡ συνοχή τοῦ αἵματος. Καί οι διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις καθώς θά δοῦμε πιό κάτω, δέν ἐμπόδιζαν καθόλου τήν συνοχή τῆς φάρας καί θεωροῦνταν θέμα ἐντελῶς δευτερεύουσας σημασίας.

νες ἀπό τούς Ἀνατολίτες, ἄς θυμηθοῦμε ἐκεῖνο τόν περίφημο προσδιορισμό τους ἀπό ἕναν Αἰγύπτιο ἱερέα: «Ἕλληνες ἀεί παῖδες ἐστέ», δηλαδή, οἱ Ἕλληνες μιά ζωή θά εἴσαστε παιδιά». Καί βέβαια ὁ σοβαρός καί κλειστός καί ὑπερσυντηρητικός χαραχτῆρας τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, πού κράτησαν τήν μυστηριακή γνώση γιά τόν ἑαυτό τους καί μακριά ἀπό τόν Λαό, δέν μποροῦσε νά κανανοήσει τόν χαρακτῆρα τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας (ὄχι ἐκείνης τῶν Φιλοσόφων) καί τήν αἰώνια Νεότητά τους τήν θεωροῦσε αἰώνια ἀνωριμότητα. Αὐτά συμβαίνουν πάντα, καί ἡ Κουκουβάγια θεωρεῖ τό κλουβί της, πού εἶναι φτιαγμένο ἀπό γκορτσιές καί ἀγκάθια ἐδῶ καί κεῖ σκορπισμένα, σάν τό ὀμορφότερο παλάτι...

11. Στά 1779.

12. Στό κίνημα τοῦ Ρώσσου Ὀρλώφ, βλέπουμε δύο Ζακυνθινούς Ἀρβανίτες ἀπ᾽ αὐτούς πού μετανάστευσαν ἐκεῖ ἀναγκαστικά μέ τήν συνδρομή τῆς Βενετίας τόν 15ον αἰῶνα, τόν Παύλο Κλάδη, ἀπό τήν Φάρα τῶν Κλαδάδων καί τόν Ἰωάννη Μακρῆ, νά εἰσβάλουν στόν Μωρηά μέ 2.000 Χριστιανούς ἀπό τή Ζάκυνθο καί τήν Κεφαλονιά. Τούς Χριστιανούς αὐτούς Ἀρβνίτες τούς ἐξουδετέρωσαν οἱ Τοῦρκοι —ὅπως ἄλλωστε ὅλα τά Ρωσσικά κινήματα— μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες. Στή συγκεκριμμένη περίπτωση τούς Χριστιανούς Κλάδη καί Μακρῆ, τούς ἀντιμετώπισε ὁ ἐπίσης Ἀρβανίτης Μουσουλμάνος Σουλεϊμάν Παπούλιας, πού ἀφοῦ ἀναχαίτισε τούς Χριστιανούς Κεφαλονίτες, Ζακυνθινούς καί Βενετούς, ἐγκαταστάθηκε στά μέρη τῆς Ἠλείας. Τό ὄνομα Παπούλιας ὑπάρχει μέχρι σήμερα στόν Μωρηά. Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες δέν ἤθελαν μήτε τούς Τούρκους, ἀλλά μήτε καί τούς Ρώσσους, Ἄγγλους ἤ Γάλλους. Σέ περίπτωση ἐπέμβασης αὐτῶν τῶν δυνάμεων στά Ἑλληνικά πράγματα, πάντοτε προτίμησαν νά παραμείνουν στό «Στάτους Κβό» πού εἶχε δημιουργήσει ἡ Τουρκία, παρά νά περιπέσουν στήν ἐξάρτηση τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χριστιανικῶν δυνάμεων.

Οἱ Χριστιανοί Ἀρβανίτες ἀπό τή μεριά τους σκέφτονταν διαφορετικά καί ἀκολουθοῦσαν τούς ἄλλους ὁμόθρησκούς τους, πού παρασύρονταν ἀπό τήν Ρωσσική Χριστιανορθόδοξη προπαγάνδα. Μέσα σ᾽ ἕνα κλίμα θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ καί ἐξωτερικῶν προπαγανδιστικῶν ἐπεμβάσεων, οἱ ἑνωτικές φωνές ἦσαν ἀδύναμες.

Καί οἱ τεχνητές συγγένειες (βλάμηδες) ἀκόμα δέν ἐμποδίζονταν καθόλου ἀπό τίς διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἦταν Βλάμης μέ ἕναν Μουσουλμάνο Ἀρβανίτη, τό περίφημο ἀρχηγό τῶν Λαλιωτῶν (Λαλαίων) Ἀλῆ - Φαρμάκη καί μέ ἕναν Χριστιανό Ἀρβανίτη, τόν Μάρκο Μπότσαρη. Αὐτό ἦταν ἡ λαϊκή πεποίθηση, τό Λαϊκό Πιστεύω, ὥσπου ἦλθαν οἱ Λογιότατοι, οἱ Δεσποτάδες καί οἱ Φαναριῶτες καί ὅλοι οἱ ἀκάπνιστοι καί μοίρασαν τόν Λαό σέ πρόβατα καί ἐρίφια, ὄχι σύμφωνα μέ τό αἷμα του καί τήν κοινή καταγωγή, μά μέ θρησκευτικά κριτήρια, μέ ἀποτέλεσμα, ἄνθρωποι πού δέν εἶχαν καθόλου Ἑλληνικό αἷμα, νά ὀνομαστοῦν «Ἕλληνες» καί ἐκεῖνοι πού χιλιάδες χρόνια, πάππου πρός πάππου, βρίσκονταν ἐδῶ καί ὑπερασπίζονταν αὐτή τή Γῆ, νά ἀποκοποῦν ἀπό τόν κορμό τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Καί βέβαια δέν ἐννοοῦμε ἐδῶ τίς ἀτομικές περιπτώσεις ἐκείνων πού ἀλλαξοπίστισαν καί πέρασαν συνειδητά στήν ἀποκλειστική ὑπηρεσία τῶν Τούρκων, μά ἐκείνους πού ἐνῶ ἦσαν διατεθιμένοι νά πολεμήσουν τούς Τούρκους καί νά ἀποτινάξουν τήν Τούρκικη σκλαβιά συνεργαζόμενοι μέ τούς Χριστιανούς ὁμοφύλους τους, διώχτηκαν καί σπρώχτηκαν θέλοντας καί μή —οἱ περισσότεροι— στό Τούρκικο Στρατόπεδο.

Β΄ ΕΚΠΑΤΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

α) Ἰταλία καί Σικελία — Βενετία

Τό 1454, μετά τήν πτώση τῆς Κων/πολης καί τήν ἀπόπειρα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κων/νου Παλαιολόγου νά παραδώσουν τόν Μωρηά στόν Μωάμεθ, εἴδαμε τούς Ἀρβανίτες νά ἀντιδροῦν, νά ἐπαναστατοῦν μέ τόν Πέτρο Μπούα Σκλλέπα, νά ἀναγορεύουν Δεσπότη τόν Μ. Καντακουζηνό, νά καλοῦν οἱ Παλαιολόγοι τόν Μωάμεθ καί νά καταπνίγουν τό κίνημα αὐτό κερδίζοντας μικρή παράταση τοῦ ἄδοξου τέλους τους. Στά 1460, ὁ Πέτρος Μπούας Σκλλέπας καί πάλι ἐπαναστατεῖ κατά τῶν Τούρκων πού ἔχουν ἤδη κυριαρχίσει στή Πελοπόννησο, ἀκολουθοῦν τά κινήματα τοῦ Κορκόνδυλου Κλαδᾶ, ἡ συνθηκολόγηση τῶν Βενετῶν μέ τούς Τούρκους, ἡ συνέχεια τοῦ ἀγῶνα ἀπό τούς Ἀρβανίτες, παρά τήν ἀντίθεση τῶν Βενετῶν κ.λπ.

Ὅλα αὐτά δημιούργησαν ἕνα φοβερό μῖσος τῶν Τούρκων κατά τῶν Ἀλβανῶν, γιατί ἦσαν οἱ μοναδικοί πού δέν ὑποτάσσονταν, παρά τίς ἐπανειλημμένες πολεμικές προσπάθειές τους καί τήν ἐγκατάλειψή τους ἀπό τούς

πάντες. Οἱ τελευταῖοι σύμμαχοι τῶν Ἀρβανιτῶν καί τῶν Ἑλλήνων καθώς εἴδαμε, στόν ἀγῶνα τους κατά τῶν Τούρκων ἦσαν οἱ Βενετσιάνοι.

Μετά τό τραγικό τέλος τοῦ Κορκόνδυλου Κλαδᾶ καί τήν τελική ὑποταγή τοῦ Μωρηά στούς Τούρκους, δέν ὑπῆρχε χῶρος γιά τούς ξεσηκωμένους Ἀρβανίτες στόν Μωριά. Πολλοί διέφυγαν στήν Δύση καί πέρασαν στήν ὑπηρεσία τῶν Βενετῶν. Πολλούς ἀπ' αὐτούς οἱ Βενετοί σέ ἔνδειξη τιμῆς γιά τούς κοινούς, ἀγῶνες τούς ἐγκατέστησαν στίς κοντινότερες κτήσεις τους.

Στά 1534 κιόλας μέ τήν βοήθεια τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Ἱσπανίας Κάρολου, Ἀρβανίτες ἐκπατρισμένοι ἀπό τήν Πελοπόννησο, ἐγκαθίστανται στήν Μεσσήνη τῆς Σικελίας, στήν Καλαυρία καί τήν Νεάπολη. Στίς περιοχές αὐτές ἀπό τά πανάρχαια χρόνια κατοικοῦσαν Ἕλληνες καί στά ἀκόμη παλιότερα χρόνια οἱ κοινοί πρόγονοι Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν, οἱ Πελασγοί. Ἡ Κάτω Ἰταλία καί ἡ Σικελία στούς κλασσικούς χρόνους ὀνομαζόταν «Μεγάλη Ἑλλάδα». Καθώς φαίνεται, πάντα ὑπῆρχε ἀνοιχτός διάδρομος μεταξύ Ἰλλυρίας (Ἀλβανίας), καί Ἑλλάδας, μέ τήν Κ. Ἰταλία καί Σικελία καί δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού Ἀρβανίτες ἤ καί Ἕλληνες τῆς κυρίως Ἑλλάδας καταφεύγουν στήν περιοχή αὐτή.

Ἀπό τήν ἐποχή τῶν Σλαυϊκῶν Ἐπιδρομῶν καί μετά τόν θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη, πολλοί Ἀρβανίτες ἀναγκάζονται νά ἐκπατριστοῦν στήν Κ. Ἰταλία. Στήν ἐποχή τοῦ Πλήθωνα τοῦ Γεμιστοῦ, συναντᾶμε στήν Καλαυρία ἕναν ἀπό τούς σπουδαιότερους μαθητές του, τόν Πέτρο τόν Καλαυρό πού ἱδρύει Ἀκαδημία καί διδάσκει τίς νέες ἰδέες γιά τήν στροφή στήν Ἀρχαιοελληνική παιδεία καί πολεμάει τίς Ἀνατολίτικες θρησκεῖες, Χριστιανισμό, Ἰουδαϊσμό καί Μουσουλμανισμό.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, οἱ Ἀρβανίτες πού στά 1534 ἐγκαταστάθηκαν στήν Σικελία καί Κ. Ἰταλία, δέν ἦσαν οὔτε οἱ πρῶτοι, ἀλλ' οὔτε οἱ τελευταῖοι. Σέ κάθε ξεσηκωμό, σέ κάθε διωγμό οἱ Ἀρβανίτες, πού ἦσαν τό κόκκινο πανί γιά τούς Τούρκους, ἐκπατρίζονταν στήν κοντινή Ἰταλία καί πολλοί ἀπ' αὐτούς παράμεναν ἐκεῖ, ἐνῶ ἄλλοι ξαναγύριζαν σέ κάθε ἐπαναστατική εὐκαιρία.

Στίς ἀρχές κιόλας τοῦ 19ου αἰῶνα, ὑπῆρχαν στήν Ἰταλία 85.000 Ὀρθόδοξοι ἤ Οὐνίτες Ἀρβανίτες, ἐγκαταστημένοι σέ 63 χωριά. Σ' αὐτούς **δέν** ὑπολογίζονται οἱ Καθολικοί Ἀρβανίτες πού σύμφωνα μέ τά Ἑλληνικά κριτήρια ἀφομοιώθηκαν μέσα στόν Ἰταλικό πληθυσμό καί ἔχασαν τήν ἐπαφή μέ τήν Ὀρθοδοξία, (Bundelli: Colonie Straniere d' Italia καί I. Hahn: «Albanesishe Studien», σελ. 31).

Οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί (Arbëresh) διατηροῦν μέχρι σήμερα τούς συναισθηματικούς δεσμούς τόσο μέ τήν Ἑλλάδα ὅσο καί μέ τήν Ἀλβανία. Ἀκόμα δηλ. δέν ἔχει μεταφερθεῖ ἐκεῖ τό παράλογο μίσος μεταξύ Ἑλλάδας καί Ἀλβανίας. Ὅπως μοῦ εἶπε ἕνας θεολόγος, ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν δύο καρδιές. Ἡ μιά χτυπάει γιά τήν Ἀλβανία καί ἡ ἄλλη γιά τήν Ἑλλάδα.

Στά 1904 τούς ἐπισκέφτηκε ὁ ἱστορικός Π. Καρολίδης καί στό περιοδικό «Ἑλληνισμός» τοῦ 1904, ἐκθέτει τίς ἀπόψεις του πού εἶναι βέβαια ἀξιο-

πρόσεχτες, μά πού ἔχουν τό χρῶμα ὅλων ἐκείνων τῶν ἀπόψεων πού θέλουν ἤ νά διαφοροποιήσουν τούς Ἀρβανίτες ἀπό τούς Ἕλληνες ἤ νά βαφτίσουν τούς «καλούς»[13] —κατά τή γνώμη τους— Ἀρβανίτες, «Ἕλληνες» καί νά ἐξαφανίσουν τήν καταγωγή τους ὡς διά μαγείας. Οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἰταλίας ὅμως εἶναι μιά ζωντανή ἀκόμα πραγματικότητα καί ὅπως στήν Ἑλλάδα ἔτσι καί στήν Ἰταλία οἱ Ἀρβανίτες εἶναι πανταχοῦ παρόντες σέ κάθε ἐκδήλωση —θετική ἤ ἀρνητική— τῆς νεώτερης Ἰταλικῆς ἱστορίας. Πολλά ὀνόματα Ἰταλικά σήμερα μαρτυροῦν τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τους καί ὅπως παλιά οἱ Ἰλλυριοί ἀποτελοῦσαν τόν συνδετικό κρῖκο τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ρωμαίων, ἔτσι καί σήμερα οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί τῆς Νότιας Ἰταλίας ἀποτελοῦν τόν συνδετικό κρῖκο τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἰταλῶν γιά νά διαδίδεται τό λαϊκό ἐκεῖνο «Οὔνα φάτσα, οὔνα Ράτσα».

Οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί τῆς Νότιας Ἰταλίας, ἔγιναν ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης ἀπό τούς Ἰταλούς —ἀλλά καί ἀπό τούς Ἕλληνες ὡς ἕνα σημεῖο— καί μάλιστα ὑπῆρξαν περιπτώσεις πού οἱ Ἰταλοί προσπάθησαν νά τούς χρησιμοποιήσουν γιά νά προσαρτήσουν τήν Ἀλβανία, στά χρόνια πού οἱ Ἀλβανοί ἄρχισαν νά συνειδητοποιοῦν πώς ἔπρεπε νά φροντίσουν γιά μιά δική τους πατρίδα, μακριά ἀπό τίς βλέψεις τῶν κάθε λογίς τυχοδιωχτῶν καί μακριά ἀπό κάθε θρησκευτική προκατάληψη[14].

Ὁ Πρωθυπουργός τῆς Ἰταλίας Ἰωάννης Φραγκῖσκος Κρίσπι, δατεινόταν ὅτι εἶναι Ἀρβανίτης καί ἔρριξε τό βάρος τῆς ἐπιρροῆς του στούς Ἀρβανίτες τῆς Ἰταλίας γιά νά ἐπιτύχει μιά τέτοια προσάρτιση τῆς Ἀλβανίας. Οἱ Ἀλβανοί ἀπαγοητευμένοι ἀπό τούς Ἕλληνες ἔκαναν μερικά βήματα πρός αὐτή τή κατεύθυνση καί τό κυριότερο ἦταν ἡ ἐπιβολή τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου στήν Ἀρβανίτικη γλῶσσα, πού ἀντικατέστησε τό Ἑλληνικό πού εἶχε εἰσηγηθεῖ ὁ Καμάρδας (Ἀρβανίτης τῆς Ἰταλίας) καί διατηρήθηκε γιά δώδεκα χρόνια. Εἶναι γεγονός πώς στήν Ἀλβανία τότε (1911) ὑπῆρχαν διάφορες τάσεις, μά ἡ κυρίαρχη ἦταν νά δημιουργηθεῖ ἀνεξάρτητο Ἀλβανικό κράτος γιά νά βροῦν οἱ ἁπανταχοῦ Ἀρβανίτες Πατρίδα καί στέγη πού θά τούς ἐξασφάλιζε μιά ἴση μεταχείριση ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμα τοῦ καθ᾽ ἑνός, δεδομένου πώς ἄλλοι ἦσαν Μουσουλμάνοι, ἄλλοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί καί ἄλλοι (Μυρδῖτες) καθολικοί καί κάθε ἕνα ἀπό τά ἐνδιαφερόμενα κράτη πάσχιζε νά ἐκμεταλευτεῖ αὐτήν τήν διαφορά γιά τό δικό του συμφέρον.

Ἔτσι οἱ Τοῦρκοι προσπαθοῦσαν νά ἐκμεταλευτοῦν τούς Μουσουλμάνους καί νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐπιρροή τους στήν νέα Ἀλβανία, μά οἱ Ἀλβα-

13. Ἐννοεῖται Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι.

14. Μετά τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση καί ἀφοῦ διώχτηκαν ἤ κυνηγήθηκαν οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες.

νοί ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμά τους δέν ἤθελαν νά ἔχουν καμμιά σχέση μέ τούς Τούρκους. Οἱ Ἰταλοί πάσχιζαν νά προσεταιριστοῦν τούς Καθολικούς καί οἱ Ἕλληνες τούς Ὀρθόδοξους. Μά μ' ἕναν τρόπο πού ἔθιγε βάναυσα τήν αλβανική φιλοτιμία και αλβανική υπερηφάνεια. Ἤθελαν μόνο καί μόνο τούς Ὀρθόδοξους Ἀλβανούς καί ἀπέκλειαν ὅλους τούς ἄλλους.

Αὐτά θά τά δοῦμε στή συνέχεια καί γιά νά ἐπανέλθουμε στούς ἐκπατρισμένους στήν Ἰταλία Ἀρβανίτες., λέμε πώς οἱ Ὀρθόδοξοι Ἀρβανίτες τῆς Κάτω Ἰταλίας καί Σικελίας διατήρησαν τήν συνείδηση τῆς Ἑλληνικότητάς τους σέ μεγάλο βαθμό. Παρ' ὅλες τίς προσπάθειες τοῦ Πάπα νά ἀλλάξει τή Πίστη τους αὐτοί παρέμειναν Ὀρθόδοξοι ἤ γιά τήν ἀκρίβεια Οὐνίτες. Μιά κατάσταση, δηλαδή ἐντελῶς «Ἀρβανίτικη». Διατήρησαν τό τυπικό τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, τίς εἰκόνες τους πού σάν κειμήλια εἶχαν πάρει μαζί τους καί εἰδικά τήν «Παναγία τήν ὁδηγήτρια», τίς ἐκκλησίες τους καί δέχονταν στίς λειτουργίες ἕναν ἐκπρόσωπο τῆς Παπικῆς ἐκκλησίας. Τό τίμημα βέβαια ἦταν βαρύ ἄν καί ποτέ δέν φάνηκε τρανταχτά. Ἡ Νότια Ἰταλία, εἶναι ὁ παρίας τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους ὅπου ἀκμάζει ἡ φτώχεια καί ἡ μιζέρια καί οἱ Ἀρβανίτες - Ἕλληνες τῆς Νότιας Ἰταλίας σπρώχτηκαν στίς λύσεις πού γεννοῦν αὐτές οἱ καταστάσεις. Δέν εἶναι καθόλου ἄσχετη ἡ ἐπαναστατική ἀναταραχή τῆς Σικελίας καί τῆς Κ. Ἰταλίας στά νεώτερα χρόνια, ἀπό τήν ἐποχή πού οἱ Ἀρβανίτες πρωτοστάτησαν στήν Ἐπανάσταση τού μεγάλου Γαριβάλδη καί διώχτηκαν ἀμείλικτα ἀπό τό Βατικανό, ὡς τήν δημιουργία τῆς Μαφίας καί μέχρι τόν περίφημο Τζουλιάνο τόν ἀρχιλιστή.

Στά 1875, δημιουργεῖται στήν Νότια Ἰταλία μιά κίνηση γιά ἐπαναπατρισμό αὐτῶν τῶν Ἀρβανιτῶν στήν Ἑλλάδα καί πρῶτοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Μπαντέσσα μέ ὑπόμνημά τους στήν Ἑλληνική Κυβέρνηση, ζητοῦν τόν ἐπαναπατρισμό τους. Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση, πράγματι, μέ τόν Νόμο ΦΠΑ/1876 ἐπιτρέπει τόν ἐπαναπατρισμό τους καί τούς ἐγκαθιστᾶ στά Σουλιμοχώρια τῆς Τρυφιλλίας. Τά Σουλιμοχώρια εἶναι Ἀρβανοτοχώρια καί ὀνομάστηκαν ἔτσι ἐπό τό χωριό Σουλιμάδ —καί ὄχι Σουλιμᾶ[15]— πού σημαίνει «Σούλι μέγα».

Ἀπό τά Σουλιμοχώρια κατάγονταν οἱ περίφημοι **Ντρέδες** τοῦ '21 καί δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τούς ἐκπατρισμένους ἀπό τήν Μπαντέσσα, καθώς ὑποστηρίζει ὁ Μπίρης (σελ. 321-2). Τό παράδειγμα τῶν κατοίκων τῆς Μπαντέσσας ἀκολούθησαν καί ἄλλοι Ἀρβανίτες πού ξεσηκώθηκαν νά ἔλ-

---

15. Κάποιοι ὑπάλληλοι Ὑπουργείων, κάποια στιγμή, ἀποφάνθηκαν πώς ἡ λέξη Σουλιμάδ, εἶναι... Σλαυϊκή καί γιά νά μή δικαιώσουν τόν Φαλμεράυερ τήν ἄλλαξαν σέ Δώριον. Ἄλλαξαν πολλές ὀνομασίες χωριῶν, δογματίζοντας πώς ἄλλα εἶναι Τούρκικα καί ἄλλα Σλαύϊκα. Δέν ἦσαν παρά Ἀρβανίτικα...

θουν στήν πατρίδα, μά δέν τούς τό ἐπέτρεψε τό 'Ελληνικό Κράτος. Γιατί; «Τό πλῆθος τους ἦταν δυσανάλογο πρός τίς δυνάμεις τοῦ φτωχοῦ 'Ελληνικοῦ Κράτους», θά πεῖ ὁ Μπίρης (σελ. 332). Δέν νομίζω πώς εἶναι αὐτή ἡ αἰτία. Τό Κράτος εἶχε ἀνάγκη ἀπό ἔμψυχο ὑλικό καί μάλιστα διατεθειμένο νά τό ἀκολουθήσει στίς μεγαλοϊδεατικές βλέψεις του. Ἄλλη εἶναι ἡ αἰτία καί μᾶλλον δέν θά μάθουμε ποτέ τά τῶν παρασκηνίων καί τούς «παρασκηνίους».

Γεγονός εἶναι πώς οἱ ἄνθρωποι ἀφέθηκαν στήν 'Ιταλία μέ τόν καημό τῆς ἐγκατάληψης καί ἀπό τότε πού ἐκπατρίστηκαν γιά τήν Λευτεριά αὐτοῦ τοῦ τόπου μέχρι τό 1904 πού τούς ἐπισκεύτηκε ὁ Καρολίδης, κάθε χρόνο στίς γιορτές καί στά πανηγύρια τους, χόρευαν καί τραγουδοῦσαν μέ καημό καί θυμόντουσαν αὐτόν τόν ἐκπατρισμό καί τήν ἐγκατάλειψη, μ' ἕνα χαρακτηριστικό τραγούδι, πού τὄλεγαν ὅλοι μαζί μέ γυρισμένα τά πρόσωπά τους πρός τήν Πελοπόννησο:

Ω ε μπούκουρα Μωρέ	δηλαδή:
ση κούρ τë λυάσς	Ω πανέμορφε Μωρηά
μë νούκου τë πάσς.	'Αφ' ὅτου σἄφησα δέν σέ ξανάδα πιά
'Ατιε κάμ ου Ζώτιν Ταν [16]	ἐκεῖ ἔχω ἐγῶ τόν πατέρα μου
άτιε κάμ ου Ζώνιεν Μëμë	ἐκεῖ ἔχω ἐγῶ τήν μητέρα μου
άτιε κάμ εδέ τιμ βλά [17]	ἐκεῖ ἔχω ἐγῶ τόν ἀδελφό μου,
γκύθ μπουλιούαρë νë δε	ὅλους θαμένους μέσ' τή γῆ
Ωι ε μπούκουρα Μωρε.	"Ωϊ πανέμορφε Μωρηά.
Πλιότ τε φλιας με λιότε νë σή	Μέ λυγμούς καί δάκρυα στά μάτια σέ καλῶ
Ωι Μωρέ ώ Αρμπερί	ὤϊ Μωρηά κι' 'Αρβανιτιά.

16. Ζώτη Τάτα, σημαίνει κατά λέξη« 'Ο Κύριος ἤ ἀφέντης Πατέρας» εἶναι μιά προσφώνηση, πού δείχνει κοντά στ' ἄλλα τό εἶδος τῆς Πατριαρχικῆς κοινωνίας τῶν 'Αρβανιτῶν, ὅπου ὁ Πατέρας ἤ ὁ ἀρχηγός εἶναι τό κυρίαρχο καί σεβαστό πρόσωπο μ' ὅλες τίς θετικές ἀλλά καί ἀρνητικές ἐπιπτώσεις. Στό ἔργο τῶν ἀδελφῶν Ταβιάνι «Πατέρας ἀφέντης», πού διαδραματίζεται ἀκριβῶς στή Νότια 'Ιταλία, θά δοῦμε πολλά στοιχεῖα 'Αρβανίτικα ἀρνητικά ἀλλά καί θετικά καί σάν τό τελευταῖο, ἐννοῶ τήν σιδερένια χαρακτηριστική 'Αρβανίτικη θέληση τοῦ μικροῦ πρωταγωνιστή πού ἀπό βοσκός σέ ἐξωντωτικές συνθῆκες, κατάφερε νά ἐπαναστατήσει καί νά χαράξει τόν δημιουργικό του δρόμο. 'Η λέξη **Τάτα,** ἦταν σέ χρήση στήν πανάρχαια 'Ελλάδα (βλ. λεξικά).

17. Οἱ ἀντωνυμίες Τίμ καί Τίμε καί Τίμην κλπ., πού σημαίνουν «τόν δικό μου», «τήν δική μου», «τά δικά μου» κλπ., ἔδωσαν ἀφορμή στούς ἐρευνητές νά ὑποθέσουν πώς ἡ λέξη, **«Τιμή»** προέρχεται ἀπό αὐτές τίς ἀντωνυμίες (Ρόδης, «Ντῆχετ» σελ. 57-58). 'Επειδή μάλιστα ἡ λέξη «Τάν» σημαίνει «τά δικά μας» (στ' 'Αρβανίτικα), ὑπέθεσε ὁ Ρόδης πώς τό περίφημο τῶν Σπαρτιατῶν «Τάν ἤ ἐπί Τάς», ἔχει τήν ἔννοια «Τά δικά μας ἤ ἐπί τῶν ἀσπίδων». Δέν νομίζω πώς αὐτή εἶναι ἡ ἑρμηνεία, γιατί οἱ Δωριεῖς γενικά προφέρουν τό (η) σάν (α), καί ἐπομένως ἔχουν δίκιο οἱ Φιλόλογοι νά τό ἑρμηνεύουν Τήν (ἀσπίδα) ἤ ἐπί τῆς (ἀσπίδας).

Παρ' ὅλα αὐτά ἡ ὑπόθεση τοῦ Ρόδη πώς ἀπό το Τίμην = τό δικό μου, προέρχεται ἡ λέξη Τιμή, εἶναι σωστή. Πράγματι, οἱ ἀντωνυμίες Τίμεν, Τίμετ, Τίμην, εἶναι ἴδιες μέ τίς ἀρχαιοελ-

Παραδοσιακές ενδυμασίες των Αρβανιτών της Ιταλίας.
Από το άλμπουμ των Pasquale de Marco -Italo Elmo,"Costumi degli Albanesi d'Italia".

Οἱ 'Αρβανίτες — Ἕλληνες τῆς Κ. Σικελίας σήμερα μιλᾶνε τ' 'Αρβανίτικά τους καί τά σπαστά τους 'Ελληνικά καί ὅλοι διατηροῦν τήν παράδοση τῆς 'Ελλαδικῆς καταγωγῆς. Μέ τόν χρόνο ὅμως ἀφομοιώνονται στό 'Ιταλικό κράτος καί τούς περισσότερους τούς τραβάει ἡ μετανάστευση στό ἐξωτερικό ἤ στήν πλούσια Κελτική Βόρεια 'Ιταλία[18].

Πρόσφατα ἡ 'Ελλάδα ἔδειξε ἐνδιαφέρον γι' αὐτούς τούς ἀνθρώπους, πού στίς φλέβες τους τρέχει αἷμα ἑλληνικό, περισσότερο ἀπ' ὅ,τι στίς φλέβες πολλῶν ἀνθρώπων τοῦ 'Ελληνικοῦ χώρου. Οἱ τυχόν ἐπιμιξίες μέ 'Ιταλούς τίς Ν. 'Ιταλίας, δέν εἶναι παρά ἐπιμιξίες συγγενῶν Λαῶν ἀπ' ὅ,τι μέχρι τώρα ἔχουμε ἐξιστορίσει. 'Εκεῖ στήν Κ. 'Ιταλία διασώζεται ἕνας ἀπό τούς **γνησιότερους** 'Ελληνικούς Λαούς.
Δέν ξέρω γνώμη ἔχει ἡ ὑπουργός Πολιτισμοῦ, μά ξέρω πώς ὁ Παππούς της ὁ

ληνικές «Τό ἐμόν, τά ἐμά, ἡ ἐμή (βλ. ἤμεα = ἡ δική μου). Πιστεύω λοιπόν πώς ἡ λέξη Τιμή ἔχει προέλθει ἀπό αὐτή τήν ἔναρθρη ἀντωνυμία καί μάλιστα ἀπό τόν Πληθυντικό της.

Ὥστε, «Τά ἐμά = τά δικά μου, καί τά δικά μας, μέ τήν συναίρεση εχει γίνει **«Τ' εμά»**. Αὐτό τό «Τ'εμά» γέννησε τή λέξη καί τήν ἔννοια τῆς λέξης **Τιμή**. 'Αρχικά (Δωρικά) προφερόταν «Τιμά», οἱ Ἴωνες πού τρέπουν το (α) σε (η), τό προφέρουν «Τιμή».

18. Τό πανάρχαιο χαρακτηριστικό τῆς φυλῆς, τό «Κάρτα πολυπλάνητον».

παλιός Δήμαρχος τῆς 'Αθήνας, ὑπερηφανευόταν γιά τήν 'Αρβανίτικη καταγωγή του.*

Πάντως τό θέμα τῆς ἀντιμετώπισης τοῦ προβλήματος τοῦ 'Ελληνισμοῦ τῆς Σικελίας καί Κ. 'Ιταλίας εἶναι λεπτό καί χρειάζεται γνώση καί εὐαισθησία, γιατί δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού τό 'Ελληνικό κράτος ἀσχολεῖται μέ τό θέμα αὐτό, πάντα ὅμως μέ ἀποτυχία. Καί ἀναφέραμε τήν περίπτωση τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς Μπαντέσσας, τίς ἐπισκέψεις Καρολίδη κλπ. Τό θέμα τό χειρίζονταν ἄνθρωποι πού ἀντί νά ἐπιτύχουν ἕνα θετικό ἀποτέλεσμα καί νά διατηρήσουν τόν δεσμό τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν μέ τήν 'Ελλάδα, ἔφερναν ἐντελῶς ἀντίθετα ἀποτελέσματα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Σικελίας καί Κ. 'Ιταλίας ξέρουν πώς εἶναι Ἕλληνες, **μά 'Αρβανίτες Ἕλληνες,** πράγμα πού δέν μποροῦν νά κατανοήσουν αὐτοί πού χειρίζονται τό θέμα τῆς ἐπαφῆς τους μέ τόν 'Ελληνισμό τῆς Μητροπολιτικῆς 'Ελλάδας.

Πολύ πρόσφατα (Αὔγουστος 1982), παρακολούθησα μιάν ἐκπομπή τηλεοπτική γιά τούς Ἕλληνες τῆς Κ. 'Ιταλίας. 'Ο Δημοσιογράφος - Ρεπόρτερ, βρισκόταν στό χωριό Μαλλισόρι, πού σημαίνει στ' 'Αρβανίτικα χωριό τῶν Μαλλισόρων δηλ. τῶν 'Ορεσίβειων, τῶν Βουνήσιων. 'Ο Ρεπόρτερ μιλοῦσε μέ μιά μορφωμένη κοπέλα πού γνώριζε πολύ καλά τά 'Ελληνικά, καί προσπαθοῦσε νά τῆς καθυποβάλλει τήν ἄποψη ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Κ. 'Ιταλίας ἔχουν σχέση μέ τό... Βυζάντιο καί τήν 'Ανατολία καί ἄλλα ἀνιστόρητα. 'Η κοπέλα βέβαια τόν κοιτοῦσε μέ μιά γκριμάτσα πού ἔδειχνε πώς ὅλα αὐτά πρώτη φορά τ' ἀκούει.

'Επί τέλους αὐτοί οἱ ἄνθρωποι δέν ἔφυγαν ἀπό τήν Μ. 'Ασία, ἀλλά ἀπό τόν Μωρηά καί τήν παλιά 'Ιλλυρία καί κατοπινή Ἤπειρο καί 'Αλβανία καί ὑπάρχουν τά ἱστορικά ντοκουμέντα τῶν ἀναγκαστικῶν αὐτῶν μεταναστεύσεων, πού ἀρχίζουν ἀπό τόν 7ο μ.Χ. αἰῶνα, δηλ. ἀπό τήν ἐποχή πού οἱ Σλαύοι κατέκλυσαν τήν Βαλκανική καί ἀνάγκασαν τούς 'Ιλλυριούς καί τούς Ἕλληνες νά καταφύγουν στήν Κ. 'Ιταλία, ὅπου ἵδρυσαν πόλεις νέες κοντά ἤ καί μέσα σ' αὐτές πού ἀπό τά πανάρχαια χρόνια ἀνθοῦσε ὁ 'Ελληνισμός τῆς Μεγάλης 'Ελλάδας.

Μετά τόν θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη καί τήν Τουρκική κατοχή, καί πάλι 'Αρβανίτες ἐκπατρίζονται στήν Κ. 'Ιταλία. Μετά τήν κατάληψη τοῦ Μωριά καθώς εἴδαμε καί πάλι οἱ 'Αρβανίτες τοῦ Μωριά, μέ Μανιάτες καί ἄλλους Ἕλληνες πού δέν ἀνέχονταν τή σκλαβιά ἤ κυνηγήθηκαν ἀπό τούς Τούρκους γιά ἀντίσταση, πέρασαν στήν Κ. 'Ιταλία.

Τό 1903 ἐπισκέπτεται τήν Κ. 'Ιταλία καί Σικελία ὁ 'Ιστορικός Π. Καρολίδης, πού οὔτε 'Αρβανίτης ἦταν οὔτε συμμεριζόταν τίς ἀπόψεις τοῦ Καμάρδα, καίτοι τόν εἶχαν προβληματίσει καθώς φαίνεται. 'Ο ἄνθρωπος ὅμως εἶπε καί ἔγραψε: «Σήμερον οἱ ἐν Σικελία καί Κ. 'Ιταλία ἀπόγονοι τῶν ἀπό τοῦ Σκεν-

* Βλπ. σημ (5) του Β' παραρτήματος του παρόντος.

τέρμπεη είς τάς χώρας αυτάς, μεταναστευσάντων Ἀλβανῶν, εἶναι φανατικοί Ὀρθόδοξοι...» (τόν ἄνθρωπο, τόν ἐνδιέφερε βέβαια τό θέμα τῆς Θρησκείας καί αυτό θεωρεῖ τεκμήριο Ἑλληνικότητας, ἀλλά ἐμεῖς διαπιστώνουμε καί κάτι ἄλλο: τή φυλετική καταγωγή).

Πιό κάτω ὁ Καρολίδης γράφει: «... Ἐκτός τῶν Ἀλβανῶν αὐτῶν τῆς **Καλαυρίας** καί **Σικελίας**, πλῆθος Ἀλβανικῶν ἀποικιῶν ὑπάρχουσι καί ἐν ταῖς δυτικαῖς Ἰταλικαῖς ἀκταῖς τοῦ Ἀδρίου...» Μελετῶντας δέ ὁ Καρολίδης τά μητρῶα τῶν «Ἑλληνοαλβανικῶν» –ἔτσι τίς ὀνομάζει– κοινοτήτων τῆς Σικελίας καί εἰδικότερα τῆς κοινότητας Μεσογιούζου, βρῆκε ἕνα πλῆθος ὀνομάτων ἀπό τίς παλιές ἀρχοντικές οἰκογένειες τῆς ἐποχῆς τοῦ Σκεντέρμπεη. (Περιοδικό «Ἑλληνισμός» σελ. 176-183 καί σημ. (1) τῆς σελ. 294 τ. Ε΄ μέρος Α΄ καί σελ. 29-30 Τ. Ε΄ μέρος Β΄ τῆς Ἱστορίας τοῦ Κ. Παπαρρηγόπουλου).

Αὐτός εἶναι ὁ Ἑλληνισμός τῆς Ἰταλίας, αὐτοί εἶναι οἱ Ἕλληνες Ἀρβανίτες τῆς Ἰταλίας. Ξανατονίζουμε ἐδῶ πώς αὐτοί οἱ Ἀρβανίτες βοήθησαν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις τόν μεγάλο Ἐπαναστάτη τῆς Ἰταλίας τόν Γαριβάλδη μέ ἀποτέλεσμα νά ὑποστοῦν τίς κατάρες ἀλλά καί τό ἄγριο κυνηγητό τοῦ Πάππα. Οἱ Ἰταλοί τῆς Νότιας Ἰταλίας, πού καθώς εἴπαμε ἔχει ἕνα σημαντικότατο Ἑλληνικό πληθυσμό (καί δέν ἀναφέρομαι μόνο σ' αὐτούς τῶν πρόσφατων χρόνων τοῦ 15ου - 16ου αἰῶνα ἀλλά καί τούς παλιότερους τοῦ 7ου αἰῶνα καί αὐτούς τούς ἀπόγονους τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας) εἶναι ἀρκετά διαφορετικοί ἀπό τούς Βόρειους Ἰταλούς καί στήν μορφή τῶν χαρακτηριστικῶν καί στήν νοοτροπία καί στά ἤθη καί στά ἔθιμα. Εἶναι φανερό πώς στήν Βόρεια Ἰταλία ἐπικρατεῖ τό **Κελτικό** στοιχεῖο ἐνῶ στήν Νότια τό Ἑλληνικό. Τό «οὖνα φάτσα, οὖνα ράτσα», ἰσχύει γιά τούς νότιους Ἰταλούς καί ὄχι γιά τούς βόρειους[19].

Οἱ νότιοι Ἰταλοί εἶναι τά «ἄτακτα» παιδιά τῆς Ἰταλίας. Εἶναι οἱ Ἐπαναστάτες, οἱ Βεντετιστές καί οἱ Μαφιόζοι. Εἶναι οἱ πεισματάρηδες καί οἱ ἀνήσυχοι. Εἶναι οἱ Μετανάστες Πελασγοί ἤ Πελαργοί. Μά εἶναι αὐτοί πού δίνουν τήν ξεχωριστή ταυτότητα καί φινέτσα στήν Ἰταλία. Ἡ ξεχωριστή ταυτότητα τῆς Ἰταλίας φαίνεται ἀπό τήν Νεάπολη καί κάτω. Καί αὐτό τό ξέρουν –χωρίς ἴσως νά ξέρουν καί τήν αἰτία– οἱ Ἰταλοί καλλιτέχνες καί εἰδικά οἱ Σκηνοθέτες πού ἀναζητοῦν τήν Ἰταλική φινέτσα καί ἰδιαιτερότητα σ' αὐτά τά μέρη.

Πρέπει λοιπόν νά κατανοήσουμε πώς οἱ Ἕλληνες τῆς Κ. Ἰταλίας πού σήμερα διασώζουν τήν ἀνάμνηση καί παράδοση τῆς Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, δέν εἶναι ἁπλά καί ἀφηρημένα Ἕλληνες, ἀλλά Ἕλληνες Ἀρβανίτες. Καί αὐτό

---

19. Πλήν τῶν Βενετῶν ἴσως. Ὁ Ἡρόδοτος ἄλλωστε ἀναφέρει πως οι Ενετοί ήσαν Ἰλλυριακῆς καταγωγῆς (Α΄ - 196).

δέν εἶναι διατεθιμένοι νά τό ἀπαρνηθοῦν. Θἄπρεπε αὐτοί πού χειρίζονται τέτοια θέματα, ἀντί νά μιλάνε γιά Βυζάντια καί Ἀνατολίες νά μιλάνε γιά τόν Πέτρο Καλαυρό ἤ τόν μεγάλο Καμάρδα, πού ἦταν ἀπό τούς πρώτους πού στόν περασμένο αἰῶνα, προσπάθησε νά ἀποδείξει ὅλα αὐτά πού ἀναλύω καί γώ σ' αὐτή τή μελέτη. Δηλ. πώς οἱ Ἀρβανίτες καί ἡ Ἀρβανίτικη γλῶσσα εἶναι ἡ ζωντανή καί ἀδιάσπαστη συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἀνόθευτη ἀπό τήν πανσπερμία τοῦ Βυζαντίου, τό δυναμικότερο καί σφρυγηλότερο κομμάτι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, πού κράτησε καί ἀνάστησε τήν Ἑλλάδα **σάν ἱερό κάρβουνο μέσα στίς χοῦφτες του.**

Τελειώνοντας τό θέμα τοῦ *Ἑλληνισμοῦ τῆς Κ. Ἰταλίας, ξανατονίζω πώς γι' αὐτό τό θέμα χρειάζονται ἄνθρωποι σάν τόν μεγάλο Καμάρδα καί ὄχι σάν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κων/πολης. Χρειάζονται ἄνθρωποι πού νά σέβονται τήν ὑπερηφάνεια καί τήν εὐαισθησία αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ καί ὄχι διπλωμάτες καί προπαγανδιστές. Χρειάζονται ντόμπρες, σταράτες καί ἀληθινές κουβέντες καί ὄχι κοροϊδία.

Χρειάζονται ἀνθρώποι πού νά μιλοῦν τήν γλῶσσα τους καί νά γνωρίζουν τήν νοοτροπία τους. Στούς Ἀρβανίτες δέν ἀρέσουν λ.χ. οἱ ἀμανέδες, οἱ καρτσιλαμάδες, τά τσιφτετέλια καί τά ντέφια, ἀλλά καθώς εἶπε στόν ρεπόρτερ τῆς τηλεόρασης ἡ Μαλλισόρισσα, τά δημοτικά τραγούδια.

β) Ἐκπατρισμοί Ἀρβανιτῶν στήν Κρήτη — Ζάκυνθο — Κεφαλονιά — Κέρκυρα — Κύπρο

Ἄς ἐπανέλθουμε ὅμως στόν ἐκπατρισμό τῶν Ἀρβανιτῶν, εἰδικά τῆς Πελοποννήσου καί τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδας τόν 16ο αἰῶνα.

Ὁ Μεσαιωνοδίφης Σάθας, ἀνακάλυψε στά ἀρχεῖα τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας ἔγγραφα καί διατάγματα πού μᾶς μιλοῦν γι'αὐτές τίς ἀναγκαστικές μεταναστεύσεις. (Μνημεῖα Ἑλλ. Ἱστορίας Τ. VIII).

Σύμφωνα μέ αὐτά, στίς 30-4-1541, ἀποφασίζεται ἀπό τήν Βενετική Γερουσία ἡ ἐγκατάσταση τεσσάρων σωμάτων Ἀρβανιτῶν μέ ἀρχηγούς τούς, Παύλο Μπούα,Ρεπούση, Μπουζίκα, Γιῶργο Γκερμπέση καί Ἀλέξη Γκαμπριέρα στίς Βενετικές κτήσεις τῆς Κρήτης, Ζακύνθου, Κεφαλονιᾶς καί Κέρκυρας. Ἀπ' αὐτούς ἄλλοι ξαναγύρισαν γιά νά συνεχίσουν τόν ἀγῶνα κατά τῶν Τούρκων ἐπανειλημμένα καί ἄλλοι παρέμειναν στίς νέες πατρίδες.

Μέχρι σήμερα συναντάμε στά μέρη αὐτά Ἀρβανίτικα ὀνόματα. Στήν Κρήτη: Ζωγράφος, Κούντουρος, Μαρκόπουλος, Βενιζέλος, Βρεττός κλπ. Πολλοί ἴσως θά πεταχτοῦν ἀπό τίς καρέκλες τους, μά καί οἱ ἀποφάσεις τῆς

---

* Βλπ. υποσημ.(6) του Β' παραρτήματος.

Βενετικῆς Γερουσίας καί αὐτά τά ἴδια τά ὀνόματα καθώς καί μερικά ἄλλα πού πιό κάτω θά ἀναφέρω, δέν ἀφήνουν περιθώρια γιά ἀμφιβολίες.

Τό ὄνομα Βενιζέλος ἤ γιά τήν ἀκρίβεια **Μπενιζέλος**, δέν εἶναι Κρητικό! Θά τό συναντήσετε στά Ἀρβανίτοχώρια τῆς Ἀττικῆς καί τῆς Βοιωτίας ἐνδεχομένως καί τοῦ Μωρηά. Ἡ περίφημη Ἁγία Φιλοθέη ἦταν μιά Μπενιζέλου δυναμική καί δραστήρια γυναῖκα πού μιάν ἐποχή —ἐπί Τουρκοκρατίας— πρωτοστάτησε στήν Ἀρβανιτοκρατούμενη Ἀττική. Οἱ Ἀρβανίτες τήν ὀνόμαζαν Καλογραῖζα δηλ. ἡ Καλογραῖα, ἡ μικρή Καλογρηά.

Στήν Κρήτη καί συγκεκριμμένα στά Σφακιά ἔχουμε ἕνα ξεχωριστό τύπο ἀνθρώπων πού λίγο μοιάζουν μέ τούς ἄλλους Κρητικούς. Καί ἀνθρωπομορφικά, ἀλλά καί στά ἤθη, τά ἔθιμα καί τά τραγούδια τους. Στά Σφακιά βρίσκουμε τήν γνωστή **Βεντέττα**, τή ἐκδίκηση τῆς Τιμῆς, πού τήν βρίσκουμε ἐπίσης καί στά ἄλλα μέρη πού ἐποίκισαν οἱ Ἀρβανίτες: Στή Μάνη καί στήν Σικελία.

Ἡ Βεντέττα ἔχει τήν κοιτίδα της στήν Βόρεια Ἀλβανία, στήν Φάρα τῶν Γκέκηδων. Ἐκεῖ ἄλλωστε θά δοῦμε καί τούς πιό γνήσιους, ἱπποτικούς καί ἀντιπροσωπευτικούς της κανόνες. Ἐκεῖ ὁ ὁμοσμένος ἐχθρός καί ἀντίπαλος θά βρεῖ —ἄν ζητήσει— ἄσυλο καί κάλυψη, ἄν καταδιώκεται ἀπό κάποιον τρίτο. Ἡ Φιλοξενία καί ἡ Μπέσα εἶναι ἀπαραβίαστες. Ἀπό κεῖ καί πέρα ἡ Βεντέττα δέν σταματάει ἀλλά συνεχίζεται καθώς καί πρῶτα.

Ἡ Βεντέττα εἶναι προϊόν —καλό ἤ κακό— Ἀρβανίτικο καί μεταλαμπαδεύτηκε στήν Κρήτη, Μάνη καί Σικελία μέ τίς ἱστορικά ἀποδειγμένες μεταναστεύσεις τῶν Ἀρβανιτῶν σ' αὐτά τά μέρη. Δέν πῆγαν δηλ. Κρητικοί στήν βόρεια Ἀλβανία, μήτε Μανιάτες ἤ Σικελοί γιά νά διδάξουν στούς Ἀρβανίτες τήν Βεντέττα, ἀλλά συνέβη τό ἀντίθετο.*

Πέρα ἀπό τήν Βεντέττα καί τά ἀνθρωπομορφικά στοιχεῖα —οἱ Σφακιανοί εἶναι δίπυχοι σάν τούς Γκέκηδες καί ὄχι κοντοί— ἔχουμε καί τά τραγούδια. Τά λεγόμενα **Ριζίτικα** τραγούδια δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τά ἄλλα κρητικά τραγούδια. Εἶναι μιά παραλλαγή τῶν Κλέφτικων τραγουδιῶν. Αὐτά καί ἀρκετά ἄλλα πού θά παραλείψουμε γιατί χωριό πού φαίνεται κολαοῦζο δέν θέλει. Θά μοῦ πεῖτε τί σημασία ἔχουν αὐτά καί γιατί τά σκαλίζω.

Ἡ ἀπάντηση βρίσκεται στήν πρώτη παράγραφο τοῦ προλόγου μου.

Στή **Ζάκυνθο** μέχρι σήμερα συναντᾶμε Ἀρβανίτικα ὀνόματα καθώς Σιγοῦρος (Σγοῦρος ἤ Σγουρός), Μάτεσης Μακρῆς, Δούσμανης, Δοξαρᾶς, Μάρμορης Κόκλλας κλπ. (Μπίρη: Ἀρβανίτες, οἱ Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ» σελ. 160 ἀπό Σάθα «Ἑλληνικά ἀνέκδοτα» Τ. Α΄.).

Στή **Κεφαλλονιά**. ὑπάρχουν ὁλόκληρα Ἀρβανιτοχώρια λ.χ. Κομποθεκράτα (Κομποθέκρα) Μουζακάτα (Μουζάκι) κλπ. καί ὀνόματα καθώς Κλαδᾶς, Μενάγιας, Λουκίσιας. Στήν Κεφαλλονιά πρωτοκατέβηκαν οἱ Ἀρβανίτες μέ ἄδεια τήν Βενετσιάνικης Διοίκησης τόν Μάϊο τοῦ 1502 μέ ἀρχηγούς τόν

Στήν ἐποχή τοῦ Σκεντέρμπεη ἑνάς ἐξέχων ἐπιτελικός του, κάτι σάν ὑπουργός Δικαιοσύνης, κωδικοποίησε τούς κανόνες τῆς παραδοσιακῆς βεντέτας καί τό ἔργο αὐτό εἶναι γνωστό σάν «Kanuni i Dukaginit» = Ὁ Κανών τοῦ Δούκα Γκίνη.*

Γιάννη Σπάτα, Σγοῦρο Καγκάδη Μπούα, Θόδωρο Μπαρκεζίνη Νικόλα Μενάγια κλπ. (Σάθας, Μπίρης στό ἴδιο).

Ἡ **Ἰθάκη** στά 1502 ἦταν σχεδόν ἔρημη καί ἀκατοίκητη. Τήν ἴδια χρονιά οἱ Βενετοί προκηρύσσουν τήν ἐποίκισή της καί ἀπό τούς πρώτους καί πιό σπουδαίους ἐποικιστές φέρεται ὁ ἁρματωλός τῆς Βόνιτσας Θόδωρος Μπούα Γρίβας. Οἱ Ἀρβανίτες Μπουαῖοι εἶναι ἡ μεγαλύτερη καί ἔνδοξότερη φάρα, μά σήμερα σπάνια ὑπάρχει ἐπίθετο Μπούας, καί πολλοί — καθώς καί ὁ Μπίρης– ὑπέθεσαν πώς αὐτή ἡ Φάρα ἐξαλείφτηκε, ἔσβησε. Μά κάνουν λάθος καί εἶναι εὐκαιρία ἐδῶ νά ξαναθυμηθοῦμε καί νά παραλληλίσουμε τίς μεταλλαγές τῶν ὀνομάτων τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν καί Ἰλλυρικῶν φύλων.

Ἡ Φάρα τῶν Μπουαίων ἀνάδειξε μεγάλους ἄντρες, πού πολλοί ἀπ' αὐτούς ἔγιναν πατριάρχες, ἀρχηγοί καινούργιας φάρας, ὀνοματοδότες καινούργιας φάρας. Καινούργιας μόνον στό ὄνομα. Μπούας ἦταν ὁ μεγάλος Κροκόντυλος Κλαδᾶς, Μπουαῖοι ἦσαν οἱ Σπαταῖοι (ἡ φάρα τῶν Σπάτα). Μπουαῖοι ἦσαν καί ἡ φάρα τῶν Γριβαίων, καθώς καί ἄλλες πού μᾶς εἶναι πρός τό παρόν ἄγνωστες. Βλέπουμε δηλαδή πώς οἱ Κλαδάδες, οἱ Σπαταῖοι, οἱ Γριβαῖοι δέν εἶναι παρά κλαδιά τοῦ ἴδιου δέντρου, τῆς παλιᾶς φάρας τῶν Μπουαίων. Ἡ δομή αὐτή τῆς Ἀρβανίτικης κοινωνίας πού **ἐξασφάλιζε τήν συνοχή ἀλλά καί διαιώνιζε τήν ἀντίθεση** δέν εἶναι παρά ἡ ἴδια δομή τῆς πανάρχαιης Πελασγικῆς καί ἀργότερα Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἡ δομή τῆς Ἑλληνικῆς καί Ἰλλυριακῆς κοινωνίας κατά Πόλεις-Κράτη δέν εἶναι τίποτα ἄλλο, παρά τό ἀποτέλεσμα καί ἡ συνέπεια αὐτῆς τῆς πανάρχαιας καί πρωταρχικῆς δομῆς κατά Φάρες-Πατριές.

Οἱ Μπουαῖοι λοιπόν δέν ἐξαφανίστηκαν, ἀλλά μετονομάστηκαν σέ Κλαδάδες, Σπαταίους, Γριβαίους, κλπ. Καθώς οἱ Πελασγοί μετονομάστηκαν σέ Ἀχαιούς, οἱ Ἀχαιοί σέ Ἴωνες κλπ.

Στά 1534 οἱ Ἀρβανίτες τῆς Κορώνης ἐκπατρίζονται στή Σικελία καί στή Καλαυρία ὅπου ὑπῆρχαν καί ἄλλοι Ἀρβανίτες ἀπό προηγούμενες μεταναστεύσεις καί ἀπόγονοι τῶν Ἰλλυριῶν τοῦ 7ου αἰῶνα καθώς καί τῶν Δωρικῶν φύλων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας.

Τήν ἴδια περίπου ἐποχή ἐκπατρίζονται Ἀρβανίτες καί στήν **Κύπρο** (βλ. Σάθα, Μπίρη) καί θά δοῦμε πολλούς Ἀρβανίτες νά μάχονται κατά τῶν Τούρκων μέ κυρίαρχη μορφή τόν Στρατιώτη - Τραγουδιστή Μανώλη Μπλέση. Δέν ἔχω ἐρευνήσει γιά Ἀρβανίτικα ὀνόματα στήν Κύπρο σήμερα, ἀλλά εἶναι γνωστός ὁ Στρατηγός Γεώργιος **Γρίβας ὁ Διγενής** πού ὀργάνωσε τήν ἀντίσταση κατά τῶν Ἄγγλων. Πολλά ἀντιφατικά μπορεῖ νά εἰπωθοῦν γιά τόν Γρίβα, ἀλλά ἀπό πουθενά δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητηθῆ ὁ ἁγνός πατριωτισμός του. Ἦταν Μπούας ἀπό τήν φάρα του, καθώς ὅλοι οἱ Γριβαῖοι.

Γ΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ – ESTRADIOTI

Οἱ Ἀρβανίτες πού μετά τήν Τούρκικη κατοχή τοῦ Μωρηά ἔφυγαν στήν Ἰταλία, πέρασαν –οἱ μαχητές ἐννοεῖται– στήν ὑπηρεσία τῶν Βενετῶν πού ἦσαν οἱ μόνοι πού συνέχιζαν τόν ἀγῶνα κατά τῶν Τούρκων τήν ἐποχή αὐτή. Πολλοί ἀπό τούς μαχητές αὐτούς, τιμήθηκαν καί δοξάστηκαν ἀπό τούς Βενετούς γιατί κυριολεκτικά ἔσωσαν τήν Βενετία ἀπό τίς συνασπισμένες ἐναντίον της δυνάμεις τῆς Γαλλίας, Γερμανίας καί Αὐστρίας. Οἱ Βενετοί τούς ὀνόμασαν, εἴτε αὐτοί οἱ ἴδιοι ὀνομάζονταν ἘστραDιότι ἤ Στρατιῶτες. Ἡ λέξη δέν παράγεται ἀπό τήν Ἰταλική Strada = δρόμος, ἀλλά ἀπό τήν Ἑλληνική Στρατία, Στρατός κλπ. Ἡ κατάληξη ὅμως –ιώτης εἶναι Ἀρβανιτισμός, καί σημαίνει τοπική προέλευση. Γιά τήν ἀκρίβεια δέν εἶναι «Στρατιώτης» ἀλλά «Στρατιώτ» καί σημαίνει ἐκεῖνον πού προέρχεται ἀπό τόν Στρατό καί στήν συγκεκριμένη περίπτωση τόν μισθοφόρο τοῦ Βενετικοῦ Στρατοῦ. Βλέπε Σουλιώτ = Σουλιώτης, Ναυπλιώτ = Ναυπλιώτης, Θηβιώτ = Θηβαῖος κλπ.

Τά εἰς –ιώτης Ἑλληνικά καί τά εἰς –ιότι Ἰταλικά εἶναι Ἀρβανιτισμοί, καί σημαίνουν προέλευση ἤ τόπο καταγωγῆς καί οἱ δυσπιστοῦντες μποροῦν εὔκολα νά τό ἐξακριβώσουν[20].

Ὁ Σάθας πού ἐρεύνησε τά Βενετικά Ἀρχεῖα τῆς ἐποχῆς, καί γνώριζε Ἀρβανίτικα, λέει πώς ἀπό τούς Στρατιῶτες τῆς Βενετίας 80-90 στούς 100 ἦσαν Ἀρβανίτες. Αὐτή ἡ μισθοφορική τάση τῶν Ἀρβανιτῶν ἔχει πανάρχαιες καταβολές., Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες, πλαισίωναν σάν στρατιωτικοί σύμβουλοι ἤ καί μισθοφόροι τίς αὐλές τῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας καί τῆς Αἰγύπτου (Αἰμιλίου Μιρώ »Ἡ καθημερινή ζωή στήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου» μετάφραση Κ. Παναγιώτου, ἐκδόσεις ΩΚΕΑΝΙΣ σελ. 260 ἐπ. 1971). Ἄλλωστε σέ ὅλους μᾶς εἶναι γνωστές οἱ περιπέτειες τοῦ Ξενοφῶντα, στήν Περσία, τοῦ Ἀγησιλάου στήν Αἴγυπτο καί ἴσως πιό ἄγνωστη ἡ περίπτωση τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ποιητή Ἀλκαίου πού τόν 6ο π.Χ., αἰῶνα ὑπηρετοῦσε στόν στρατό τοῦ Βαβυλώνιου Βασιληά Ναβουχοδονόσορα.

---

20. Τά εἰς -ίνης Ἑλληνικά ἐπίθετα καθώς Μαρίνης, Πουτσίνης, Κομίνης, Κοκοντίνης, καί τά ἀντίστοιχα Ἰταλικά εἰς -ίνι, καθώς Πουτσίνι, Μαρίνι, Καμπρίνι, ἔχουν κοινό παρανομαστή, τήν Ἀρβανίτικη προέλευσή τους. (Κατάληξη -ίνν - ν παχύ καθώς στή λέξη Νιόνιος).

Τό ἴδιο ἰσχύει καί μέ τά εἰς -ιώτης Ἑλληνικά ἐπίθετα καί τά ἀντίστοιχα εἰς -ιότι, Ἰταλικά. Λ.χ. Σουλιώτης, Καστριώτης, Λαλιώτης στά Ἑλληνικά καί Ἀντρεότι, Τζιότι, Ἰταλικά. Τά δυό αὐτά δείχνουν καταγωγή τοῦ μέν πρώτου ἀπό τήν Ἄνδρο, τοῦ δέ δευτέρου ἀπό τήν Τζιά, δηλ. δυό ἀρβανιτοκρατούμενες περιοχές.

Ἀρβανίτικης καταγωγῆς πρέπει νά εἶναι καί οἱ μεγαλύτεροι τενόροι ὅλων τῶν ἐποχῶν, Καρούζο καί Λάτζα. Τά δυό ὀνόματα ἀπαντῶνται στ' ἀρβανιτοχώρια τῆς Βοιωτίας. Λάτζα εἰδικά ὑπάρχουν στίς Θεσπιές.

Τά εἰς -ιώτης κύρια ὀνόματα πού ἀπαντώνται στά ἀρχαιοελληνικά κείμενα, εἶναι τῆς μεταλεξανδρινῆς περιόδου, δηλ. μιᾶς ἐποχῆς πού οἱ Ἰλλυριοί στρατιῶτες καί ἀξιωματικοί τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διαδραματίζουν ἕνα σημαντικό ρόλο στόν τότε Ἑλληνισμό.

Μά ἄς δοῦμε τί ἐντύπωση προκάλεσαν αὐτοί οἱ Ἀρβανίτες Στρατιῶτες στή Δύση. Τήν ἐποχή πού ἀναφερόμαστε (16ος αἰώνας) οἱ Ἱππότες καί οἱ Ἱπποτικοί θεσμοί τῆς Εὐρώπης ἔχουν ξεφτίσει καί ψευτίσει. Πληρώνουν τροβαδούρους νά τούς γράφουν τραγούδια γιά ἡρωϊσμούς, κονταρομαχίες, ἀνύπαρκτες νίκες κατ᾽ ἀνύπαρκτων ἀντιπάλων, κατακτήσεις καί ἐπιδόσεις φανταστικές στόν ἐρωτικό τομέα. Μά ὅλα αὐτά εἶναι φούμαρα καί κενόδοξοι κομπασμοί χωρίς ἀλήθεια καί οὐσία. Πάντα ὅμως εἶναι πάνοπλοι καί σιδερόφραχτοι...

Οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Βενετικοῦ Στρατοῦ —εἴτε καί τοῦ Γαλλικοῦ ἀκόμα, γιατί καί στή Γαλλική αὐλή ὑπηρέτησαν Ἀρβανίτες— ἦσαν πολύ ἐλαφριά ντυμένοι καί ὁπλισμένοι. Ἦσαν ἔφιπποι, ντυμένοι μέ λινά ἐλαφριά ροῦχα καί τό βασικό τους ὅπλο ἦταν ἕνα Ἀκόντιο μακρύ καί ἀμφίστομο. Μέ τό Ἀκόντιο αὐτό **Κοντίνιν** (σημάδευαν) καί χτυποῦσαν τόν ἀντίπαλο. Ἡ πολεμική τους τέχνη ἦταν ἡ βάση τῆς κατοπινῆς Εὐρωπαϊκῆς Στρατηγικῆς, ὅσο παράξενα κι ἄν ἀντηχεῖ κι αὐτό. (Σάθας).

Κατ᾽ ἀρχή μελετοῦσαν τήν δύναμη τοῦ ἀντιπάλου, τό ἔδαφος καί τά ὑπόλοιπα στοιχεῖα τῆς μάχης. Στήν συνέχεια ἔστηναν ἐνέδρες. Στήν ἀρχή τῆς σύγκρουσης ἔδειχναν καί ἔδιναν τήν ἐντύπωση στόν ἀντίπαλο πώς ὀπισθοχωροῦν. Οἱ ἀντίπαλοι, ἐνθουσιασμένοι τούς κηνηγοῦσαν καί χαλάρωναν τήν συνοχή καί τίς γραμμές τους. Τή στιγμή αὐτή οἱ Στρατιῶτες - Ἀρβανίτες πέρναγαν σέ ἀστραπιαία ἀντεπίθεση καί πετσόκοβαν τούς ἀντιπάλους. Οἱ μισόγυμνοι Ἀρβανίτες καταταπείνωσαν τούς σιδερόφραχτους Ἱππότες καί οἱ πανέξυπνοι Βασιληάδες τούς καλοῦσαν στίς αὐλές τους καί τούς ἀνέθεταν τήν γύμναση τοῦ Στρατοῦ τους.

Μά οἱ Ἀρβανίτες πέρα ἀπό τίς περιπέτειες στίς δυτικές Αὐλές καί στά ξένα πεδία τῶν μαχῶν, δέν ξέχναγαν τή σκλαβωμένη Πατρίδα.(ε)

α΄ Μερκούρης Μπούας

Ἕνας ἀπό αὐτούς τούς μεγάλους Στρατιῶτες ἦταν ὁ **Μερκούρης Μπούας.**

Ὁ Μερκούρης ἔγινε Θρῦλος γιά τίς περιπέτειες καί τούς ἡρωϊμούς του στή Δύση. Ἕνας Τροβαδοῦρος τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τοῦ ἀφιέρωσε ἕνα μακροσκελές ποίημα, ὅπου τόν ὀνομάζει «ἀπόγονο τοῦ Πύρρου», «Ἕλληνα Καπετάνιο» καί τόν παρομοιάζει, στήν ποιητική του ὑπερβολή, μέ τόν Ἀχιλλέα τόν Αἴαντα καί τόν Μ. Ἀλέξανδρο.

Ὁ Μερκούρης Μπούας δέν ξέχασε ποτέ τό ὄνειρο τῆς ἀπελευθέρωσης

(ε) Βλπ. παράρτημα τοῦ παρόντος.

τῆς Πατρίδας. Σχεδίαζε νά χτυπήσει τούς Τούρκους μέσα στόν Μωρηά καί γι' αὐτό ζητοῦσε ἔστω καί τήν συμβολική συμπαράσταση τῶν Βενετῶν.

«...Μήν ἀμφιβάλλετε κύριε Δοῦκα, ἔγραφε στόν 'Αρχιστράτηγο τῶν Βενετικῶν δυνάμεων Φραγκῖσκο ντελλά Ρόβερε, ὅτι ὅσο μικρή δύναμη κι ἄν δείξετε ὅτι ἔχετε, θά ξεσηκωθοῦν ἀπό τόν Μωρηά καί ἀπό τήν Χερσόνησο τῆς Μάνης τόσοι **'Αρβανίτες** καί Ἄρχοντες κατά τῶν Τούρκων... θά συμβῆ δέ ἔτσι καί στό ὑπόλοιπο ὅλης τῆς 'Ελλάδος ὅπου κατοικεῖται ἀπό Χριστιανούς... (Μπίρη, «'Αρβανίτες οἱ Δωριεῖς τοῦ Νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ», σελ. 182). Στόν Μωρηά λοιπόν καί στήν Μάνη ὑπῆρχαν τόν 16ον αἰῶνα τόσοι 'Αρβανίτες πού θά ξεσηκώνονταν μέ ἕνα σύνθημα, μέ ἕνα δεῖγμα ἐλπίδας ἀπό τή Δύση. Σ' αὐτούς ὑπολόγιζε ὁ Μερκούρης Μπούας.

'Ο Μερκούρης Μπούας πέθανε στά 1560 στό Τρεβίζο τῆς 'Ιταλίας καί τό μνημεῖο του φιλοτέχνησε ὁ Λομπάρντι. Σώζονται κειμήλια καί τά οἰκόσημά του καθώς καί οἱ διακρίσεις του. Αὐτός ἦταν ὁ Μερκούρης Μπούας. Ἦταν δηλαδή καί αὐτός ἀπό τήν μεγάλη 'Αρβανίτικη Φάρα τῶν Μπουαίων, μά καθώς φαίνεται δημιούργησε δική του φάρα, δηλαδή ἔγινε ὀνοματοδότης τῆς δικῆς του Πατριᾶς, ἔνδοξος καί μεγάλος καθώς ἦταν.

Ἴσως ἀπ' αὐτήν τήν Φάρα νά κρατάνε καί οἱ Μερκούρηδες τῆς 'Ερμηονίδας πράγμα πού προφανῶς θά γνώριζε ὁ παλιός Δήμαρχος τῆς ἐποχῆς τοῦ Βενιζέλου. Δέν ἀποκλείεται νά εἶχε ὁ Δήμαρχος στοιχεῖα γιά τόν πρόγονό του Μερκούρη Μπούα καί γι' αὐτό νά ὑπερηφανευόνταν γιά τήν καταγωγή του.

Ἄς προσθέσουμε ἐδῶ καί κάτι πού πρέπει νά γνωρίζουν οἱ νεώτεροι 'Αρβανίτες. Πρίν καθιερωθεῖ ὁ Ἅγιος Γεώργιος σάν ὁ Ἅγιος τοῦ πολέμου, τῆς μάχης καί τῆς Νίκης, ἀπ' ὅλους τούς Ἕλληνες, οἱ 'Αρβανίτες τοῦ 15ου καί 16ου αἰῶνα, διάλεξαν ἀπό τούς Χριστιανούς ἁγίους, τόν πιό γεναῖο καί τόν ἔχρησαν προστάτη τῶν πολεμιστῶν. Αὐτός ἦταν ὁ Ἅγιος Μερκούριος, πού κατά τά συναξάρια ἦταν ἕνας Ρωμαῖος 'Αξιωματικός ἀπό τήν Σκυθία, γνωστός μόνο γιά τήν μεγάλη του γεναιότητα. Αὐτός λοιπόν ὁ ἅγιος ἦταν στά μέτρα τῶν πολεμικῶν 'Αρβανιτῶν καί αὐτός ἔγινε ὁ κατ' ἐξοχή δικός τους ἅγιος. Σήμερα αὐτό, κανείς δέν τό ὑποψιάζεται γιατί ἐκκλησίες ἀφιερωμένες στό Μερκούριο δέν βλέπω, παρά μόνον τό ὄνομα Μερκούρης σέ πολύ σπάνιες περιπτώσεις στά μέρη τῆς Βοιωτίας. (βλπ. καί Μπίρη).

β) Μανώλης Μπλέσης (Μπλιέσης)

'Ο Μανώλης Μπλιέσης εἶναι ἀπό τίς ὡραιότερες μορφές αὐτῆς ἐποχῆς. Εἶναι ὁ Ποιητής — Στρατιώτης. Γιά μένα ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία ἡ περίπτωση τοῦ Μανώλη Μπλέση γιατί δικαιώνει τίς ὑποθέσεις μου πώς οἱ 'Αρβανίτες εἶναι ἡ ζωντανή συνέχεια τοῦ 'Ελληνισμοῦ. Δέν εἶναι ὁ ὀμφαλοσκόπος ποιητής, ὁ διανοούμενος πού εἶναι ἀπό πάνω ὡς κάτω μιά σκέψη καί ἕνας σκέτος στοχα-

σμός, ἀδιάφορος ἤ ἀμέτοχος γιά τή ζωή, σάν δράση, σάν ἀπαίτηση, σάν χαρά, σάν ἀπολαυή! Δέν εἶναι τό πνεῦμα πού ἔχει «καπελώσει» τήν δράση καί ἡ βιολογική του ὕπαρξη ἐξοντώνεται κάτω ἀπό τήν ὑπερβολική ἀκινησία πού τῆς ἐπιβάλλει τό βάρος τοῦ στοχασμοῦ.

Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἐναρμονίζει τό πνεῦμα μέ τό σῶμα καί τήν δράση. Εἶναι ὁ ζωντανός καί θαλερός ὀργανισμός. Εἶναι ἡ **Ἑλληνική** ἀντίληψη γιά τό πρότυπο τοῦ ἀνθρώπου. Ἔχω ἰδιαίτερη εὐαισθησία στόν Αἰσχύλο ἀπ' ὅλους τούς ἄλλους Τραγικούς γιατί ἦταν ἀγωνιστής καί ποιητής, γιατί ἦταν ἕνα ζωντανό κομμάτι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ —καί σάν πιό παλιός— κοντά στίς παλιές Ἑλληνικές παραδόσεις, κοντά στήν ἐποχή πού στήν Ἑλλάδα δέν ὑπῆρχαν Φιλόσοφοι ἀλλά ἀγράμματοι **Σοφοί** ἄνθρωποι πού δημιούργησαν συνθῆκες ὥστε νά βλαστήσουν Φιλόσοφοι σ' αὐτόν τόν τόπο.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στόν Μανώλη Μπλιέση, ὑπερηφανεύονταν γιά τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή του καί ἰσχυριζόταν ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Λέοντα Σγουροῦ. Ἔλαβε μέρος στήν μάχη τῆς Λευκωσίας καί ἔζησε τήν ἅλωση της ἀπό τούς Τούρκους. Γι' αὐτή τή πολεμική δράση του θά γράψει τό 1571 ἕνα ποίημα ἀπό πολλούς στίχους καί παραθέτω πιό κάτω μερικούς ἀπ' αὐτούς πού βρῆκα μεταφρασμένους στό βιβλίο τοῦ Μπίρη «Ἀρβανίτες, Δωριεῖς τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ».

Ὦ φτωχοί Στρατιῶτες...
πῶς θά κάνουμε ἀπό δῶ καί μπρός
πηγαίνοντας πεζοῦρα ὡς τήν Κύπρο
νά πολεμήσουμε ἀντάμα
Ὦ φτωχοί Στρατιῶτες

— 4 —

Ποῦ εἶναι τώρα ὁ μεγάλος Κλημέντης
Καπετάνιος τῆς Στρατιᾶς
καί κεῖνος ὁ γενναῖος Γκέρμπεσης
πού ἔκανε νά τρέμουν οἱ Τοῦρκοι
μέ κεῖνον τόν Γκίνη τῆς Φράσκιας
τόν γεμάτο πνεῦμα καί μυστικότητα...
Ὦ φτωχοί Στρατιῶτες...

— 5 —

Ποῦ εἶναι ὁ Στίνος καί ὁ Κανάκης,
ὁ Μέξης, ὁ Λιόπεσης καί ὁ Μπαρμπάτης
μέ τόν Ἀνδροῦτσο τόν μουστακάτο,

τόν Πέτρο Μπούα καί τόν Σταμάτη
πού άντάμα ὅπως οἱ Γάτοι
ἐπήγαιναν σφιχτοδεμένοι στό καρτέρι;
Ὦ φτωχοί Στρατιῶτες...

— 41 —

Καί μπήκαμε στόν Χειμῶνα
θά ξαναγυρίσουμε στό Καλοκαίρι
μέ τήν τόσο καλή συντροφιά
τῶν Καβαλαρέων καί τῶν Βολιστῶν
παλλικαριῶν καί καλῶν πολεμιστῶν
ὅπως ἔκαναν οἱ παλιότεροί μας
Ὦ Φτωχοί Στρατιῶτες...

Βέβαια ἡ μετάφραση δέν ἔχει γίνει ἀπό κάποιον ποιητή καί δέν ἀποδίδει σχεδόν καθόλου τήν ψυχολογική διάθεση καί τήν νοσταλγία τοῦ ἀγωνιστή ποιητή. Ἡ γλῶσσα πού πρωτοφράφτηκε εἶναι Ἰταλική μέ πολλούς Ἑλληνισμούς, Εἶναι δηλ. παρόμοια μέ αὐτή τῶν σημερινῶν Ἑλληνοφώνων τῆς Κ. Ἰταλίας.

Ὁ Μανώλης Μπλέσης λοιπόν, ὁ ἀγωνιστής Ποιητής πού πολεμοῦσε τούς Τούρκους γράφοντας ποιήματα καί πού ἔλαβε μέρος μέ πολλούς Ἀρβανίτες στήν μάχη τῆς Λευκωσίας, προφανῶς θἆναι ἄγνωστος στήν Κύπρο καί κανένα σοκάκι δέν θά φέρνει τό ὄνομά του...

Στό ποίημα αὐτό τοῦ Μπλέση ἀναφέρονται πολλά Ἀρβανίτικα ὀνόματα καθώς Κασνέσης, Λιόπεσης, Σχηματάρης, Μάζης, Ραμπτόσας, Κρηεκούκης, Μπισκίνης, Καλέντζης κλπ. Μά ἐπειδή μέ τά ὀνόματα αὐτά ὑπάρχουν πολλά Ἀρβανιτοχώρια λ.χ. Κασνέση, στήν ἐπαρχία Θηβῶν, Μάζη στήν Ἀττική καί Βοιωτία, Λιόπεσι στήν Ἀττική, Κρηεκούκι, Ραμπ,ντόσα, Σχηματάρι στήν Βοιωτία, Καλέντζι στήν Ἀχαΐα καί στήν Εὔβοια κλπ., ὑπέθεσε ὁ Μπίρης πώς αὐτοί οἱ Στρατιῶτες ἔδωσαν τά ὀνόματά τους σ᾽ αὐτά τά Χωριά. Αὐτό δέν εἶναι ἀπόλυτο, καί τό ἴδιο πιθανό εἶναι, νά πῆραν οἱ Στρατιῶτες τά ὀνόματά τους ἀκριβῶς ἀπό τόν τόπο καταγωγῆς τους.

Εἰδικά ἔχω ἀντιρρήσεις γιά τό Κρηεκούκι πού εἶναι χτισμένο πάνω στίς ἀρχαῖες Ἐρυθρές καί γιά τό διπλανό χωριό Κόκλλα ἤ Κοκ,λιάτ, πού εἶναι χτισμένο στίς Πλαταιές.

γ) Κόκλλας — Κρηεκούκης καί Κόκλα — Κριεκούκι

Κρηεκούκι σημαίνει στά Ἀρβανίτικα καί κατά λέξη «Κεφάλι Κόκκινο» καί μεταφορικά τό πολύ κόκκινο, τό κατακόκκινο. Καταλαβαίνει κανείς πώς

δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄσχετη ἡ ταύτιση τῆς ὀνομασίας τόσο ἀπό τούς πανάρχαιους Ἕλληνες ὅσο καί ἀπό τούς Ἀρβανίτες μέ τό Κόκκινο — Ἐρυθρό, τῆς ἴδιας πολιτείας.

Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τίς Πλαταιές πού Ἀρβανίτικα ὀνομάζονται Κόκ,λιάτ καί ἐπί τό Ἑλληνικότερο Κόκλα, διαπίστωσα τά πιό κάτω ἐνδιαφέροντα πράγματα: Οἱ Ἀρχαῖοι Βοιωτοί —καθώς καί οἱ νέοι Ἀρβανίτες τῶν Βοιωτικῶν περιοχῶν— μέ τήν εὔστοχη παρατήρηση τῶν ἀνθρώπων καί τῶν πιό χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων τους, ἔδιναν παρατσούκλια, πού μέ τόν καιρό ἀντικαθιστοῦσαν καί αὐτό τό ἀρχικό ὄνομα ἤ ἐπίθετο.

Ἄν ἀναλύσουμε τά περισσότερα ὀνόματα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, θά δοῦμε πώς αὐτά εἶναι λέξεις σύνθετες καί δέν σημαίνουν παρά μιά ἰδιότητα χαρακτηριστική τῶν συγκεκριμένων ἀνθρώπων. Δέν εἶναι παρά τά παρατσούκλια τους: Φίλιππος: Εἶναι σύνθετη λέξη ἀπό τό Φιλῶ = ἀγαπῶ καί τό Ἵππος = ἄλογο, καί σημαίνει αὐτόν πού ἀγαπάει τά ἄλογα. Δημοσθένης: εἶναι σύνθετη λέξη ἀπό τό Δῆμος καί τό Σθένος. Ἀλέξανδρος,ἀπό τή πολυχρησιμοποιημένη ρίζα Ἄλεξ, τοῦ Ἀλέκω = ἐξουδετερώνω, ἀποκρούω κλπ. καί τό Ἀνήρ = ἄνδρας καί σημαίνει ἐκεῖνον πού ἀποκρούει, ἐξουδετερώνει τούς ἄνδρες. Βλέπε Ἀλεξίσφερον, ἀλεξιβρόχιον κλπ., Οἰδίπους: παράγεται ἀπό τό ρῆμα Οἰδῶ πού σημαίνει πρήζομαι, φουσκώνω (Οἴδημα, οἰδαίνω) καί τή λέξι Πούς = Πόδι. Σημαίνει ἐκεῖνον πού ἔχει πρησμένο πόδι κλπ.

Κατα τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο καί οἱ Ἀρβανίτες ὀνομάτιζαν μέ παρατσούκλια τούς συνανθρώπους τους καί τίς περισσότερες φορές τά παρατσούκλια ἦσαν σύνθετες λέξεις Λ.χ. Μπύθ,γκούρας = Κολόπετρας = Κολοκοτρώνης. Τσεργίνης, πού εἶναι τό παλιότερο ὄνομα τῶν Κολοκοτρωναίων καί πού κατά τήν εὔστοχη παρατήρηση καί γνώμη τοῦ ἐκδότη Δεδεμάδη παράγεται ἀπό τίς Ἀρβανίτικες λέξεις Τσέρ = Ἔξυπνος καί Γκίνης = Γιάννης.* Σημαίνει τόν ἔξυπνο Γιάννη. Γκόλλ,μάδης = ὁ Μεγαλόστομος κλπ. (Γολεμάτης εἶναι τό ἴδιο). Ἀλλά καί μονολεκτικοί χαρακτηρισμοί καί παρατσούκλια ἔγιναν ἐπίθετα.

Ἔτσι Σχηματάρης σημαίνει ὁ Φιγουρατζῆς ἀλλά καί ὁ Βαθμοφόρος Ἀξιωματικός. Σκλλιέπας = Κουτσός, Τσιαπόγγας = Ψηλοπόδαρος, Ρέντης = ὁ Βαρύς, Χέλμης = ὁ Φαρμακερός κλπ.

Αὐτή ἡ τάση πού συναντᾶμε καί στούς Ἀρχαίους Ἕλληνες καί στούς Ἀρβανίτες, δέν ἀφορᾶ μόνον μεμονωμένους ἀνθρώπους, ἀλλά —στήν Βοιωτία τουλάχιστον— καί πόλεις. Ἔτσι οἱ Θηβαῖοι χαρακτηρίζονταν ὡς Ὑβρισταί = αὐθάδεις, οἱ Θεσπιεῖς ὡς Φιλόνικοι, οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀλίαρτου σάν Ἀναίσθητοι, οἱ κάτοικοι τοῦ Ὠρωποῦ σάν Αἰσχροκερδεῖς, οἱ Ταναγραῖοι σάν Φθονεροί, οἱ Κορωναῖοι σάν Περίεργοι, καί οἱ Πλαταιεῖς, πού γι' αὐτούς κά-

---

* Τό ὄνομα Γκίνης θεωρεῖται μᾶλλον προερχόμενο ἀπό τό Ἀργύρης - Ἀργύνης - Ginis. Ἐνδέχεται ὅμως νά ἔχει σχέση μέ το Ἰλλυρικό Γένθιος (Gjënth).

ναμε ὅλη αὐτή τήν ἀναδρομή, χαρακτηρίζονταν σάν **'Υπερήφανοι καί ἀλλαζόνες**[22].

'Αλλά Κόκ,λλιάτ καί γιά τήν ἀκρίβεια Κόκ,λλιάρτ σημαίνει κατά λέξη «Κεφάλι ψηλά» καί σημαίνει ἐκεῖνον πού δέν σκύβει τό κεφάλι, πού περπατᾶ μέ τό κεφάλι ψηλά, τόν ὑπερήφανο πράγματι καί ἀλαζόνα. Εἶναι τυχαῖο αὐτό; Δηλαδή νά ὀνοματίσουν οἱ 'Αρβανίτες τίς Πλαταιές μέ τό πανάρχαιο παρατσούκλι τους;

Γιαυτό πιστεύω πώς δέν προσκλήθηκαν ἐδῶ κάτω οἱ 'Αρβανίτες τόν 14ο αἰῶνα ἐντελῶς ξεκάρφωτα, ἀλλά πώς ὑπῆρχαν 'Αρβανίτες πού βέβαια δέν διέφεραν καθόλου ἀπό τούς "Ελληνες, γιατί καί ὁμόφυλοι θεωροῦνταν καί τήν 'Ελληνική γλῶσσα μιλοῦσαν καί τίς ἱστορικές αὐτές λεπτομέρειες γνώριζαν, πού σήμερα τίς ἀγνοοῦν ὄχι μόνο οἱ ἀγράμματοι 'Αρβανίτες μά καί ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν μορφωμένων 'Ελλήνων.

Κάποιοι ἄσχετοι πρός τήν 'Αρβανίτικη γλῶσσα ἐπιστήμονες, δίδαξαν τούς σημερινούς Κόκ,λιάτες = Πλαταιεῖς, πώς τό χωριό τους ὀνομάστηκε Κόκλα, ἐπειδή πράγματι παλιότερα βρίσκονταν ἐκεῖ γύρω πολλά θαμμένα κόκαλα. 'Η γνώμη εἶναι ἀνιστόρητη. Δέν ἔχει καμμιά σχέση τό Κόκαλο μέ τά Κόκλα καί ἐν πάσει περιπτώσει θά ἔπρεπε τό χωριό νά λέγεται Κόκαλα καί ὄχι Κόκλα. Τό Κόκλα εἶναι ἡ 'Ελληνική προφορά τοῦ **Κόκ,λλιά.**

Οἱ Παπποῦδες μας, ἔλεγαν τίς Πλαταιές, Κοκλιάτ καί ὄχι Κόκλα, καθώς οἱ σημερινοί. Δέν ἔλεγαν βέβαια Κοκλιάρτ, πού εἶναι ἡ σωστότερη προφορά καί αὐτό ἐπειδή ἡ λέξη Λλιάρτ = ψηλά, προφέρεται μέ ἀμυδρή προφορά τοῦ (ρ) καί σέ πολλές περιπτώσεις, ἀπαλείφεται καί αὐτό τό τελικό (τ) καί μένει ἡ λέξη σάν σκέτο Λλιά = ψηλά.

Θυμᾶμαι ἕναν 'Αρβανίτικο γρῖφο ἀπό τήν γιαγιά μου: «Λλιά, λλιά, κέπα ρά γκά λλιά». Αὐτό ἄν προφερθεῖ γρήγορα, πραγματικά δέν καταλαβαίνεις τό νόημά του, γιατί ἀλλάζει. Πάντα ὅμως σημαίνει: «Ψηλά, ψηλά ἔπεσε τό κρεμύδι, ἀπό ψηλά» ἤ «'Ηλία, 'Ηλία, τό κρεμῦδι ἔπεσε ἀπό ψηλά»[23]. "Ωστε ἡ λέξη Λλιάρτ προφέρεται καί σάν **Λλιά** καί ἀπ' αὐτό προέρχεται τό δεύτερο συνθετικό τῆς λέξης Κόκλλια καί ἐπί τό 'Ελληνικότερον Κόκλα. Βγάζουμε ἔτσι τό

---

22. Τό «κακό» συνεχίζεται ἀπό τούς 'Αρβανίτες τῆς Βοιωτίας, ἀλλά καί ἄλλων περιοχῶν. Μέχρι πρίν λίγα χρόνια, θυμᾶμαι τά παρατσούκλια τῶν διαφόρων χωριῶν τῆς περιοχῆς μου, ἔδιναν καί ἔπαιρναν. Τούς Ρημοκαστρῖτες (Θεσπιεῖς), τούς λέγαμε Μισογκέμηδες, τούς Βαγαίους, Λαθουράδες, τούς Κασκαβελιῶτες, Κρομιάρηδες κλπ.

23. «'Η ὑψηλή», μ' αὐτή τήν ἐκδοχή, μ' αὐτή τή προφορά λέγεται «Ε'λιά». "Ιλιον (Τροία) σημαίνει «ὑψηλόν». 'Ηλίς ('Ηλεία), τό ἴδιο. 'Ελλάς, σημαίνει ὑψηλή, ὀρεινή. Μά τά δύο (λ) τί σημαίνουν καί πῶς προφέρονται; Προφανῶς προφέρονται **παχειά** καί ἡ σωστή προφορά εἶναι **«'Ελλιάς».** "Ιλιον καί 'Ηλεία δεν χρειάζεται 2 (λ) γιατί προφέρεται τό ἕνα **παχύ.** Δυσκολοχώνευτο, ἀλλ' ἀληθινό. Τά ἔρμα τ' ἀρβανίτικα...

συμπέρασμα, ὅτι ἡ σωστή προφορά καί γραφή στά Ἑλληνικά, δέν εἶναι Κόκλα, ἀλλά Κόκλλα, μέ τήν ἔννοια πώς τά δύο (λ), στά Ἑλληνικά, πρ̇οφέρονται παχειά, σάν Κόκλια. Ἔτσι καθώς τώρα προφέρεται (Κόκλα) δέν σημαίνει τίποτα καί σέ καμμιά γλῶσσα.

Πέρα ἀπό κάθε ἀμφισβήτηση ἐπίσης εἶναι, τό ὅτι Κόκλιας ἤ Κόκλλας, σημαίνει ὁ ὑπερήφανος καί ξαναεπιστρέφουμε στό πρόβλημα, ἄν ὁ περίφημος ΣτραDιότης Μουρίκης Κόκλλας, εἶναι ὀνοματοδότης τῶν νέων Πλαταιῶν ἤ ἁπλά, κατάγεται ἀπό τίς νέες Πλαταιές (Κόκλλα) καί γιαυτό πῆρε αὐτή τήν ὀνομασία. Σύμφωνα μέ ὅσα πιό πάνω ἀνέλυσα, βγαίνει τό συμπέρασμα, πώς τά Κόκλλα = ὑπερήφανα, ὀνομάστηκαν ἔτσι ἀπό τούς πρώτους Ἀρβανίτες ἐποικιστές τῶν Πλαταιῶν, στά νεώτερα χρόνια. Δέν μπορεῖ ὅμως νά ὑποθέσει κανείς πώς ὁ Μουρίκης Κόκλλας πῆρε τό ὄνομά του ἀπό τόν τόπο καταγωγῆς του, τά Κόκλλα τῆς Βοιωτίας, ἄν δέν ἀποδειχτεῖ αὐτή ἡ σχέση. Δηλ. ἁπλή σχέση τῶν Πλαταιῶν μέ τόν Μουρίκη Κόκλλα. Στήν ἀρνητική περίπτωση, ὁ Μουρίκης Κόκλλας, θά πῆρε τό ἐπίθετό του αὐτό, ἐπειδή, ὄντως θά ἦταν Κόκλλας = ὑπερήφανος, ἀλαζονικός, ἀγέρωχος.

Ὁ Μουρίκης Κόκλλας ἔγινε ὀνοματοδότης ξεχωριστής Φάρας πού κάποτε ἐγκαταστάθηκαν ἀπόγονοί της στόν πολύπαθο Μωρηά καί ἔτσι ἔχουμε Κόκλλα, ἐκτός ἀπό τήν Βοιωτία, καί στήν Ἀρβανίτικη Ἀργολίδα καί στήν ἐπαρχία Τριφυλλίας, τοῦ Νομοῦ Μεσσηνίας.

Αὐτά λοιπόν γιά τήν μετονομασία τῶν Πλαταιῶν σέ Κόκλλα καί ἐκεῖνα γιά τόν περίφημο Στρατιώτη **Μουρίκη Κόκλλα**[24].

---

24. Στίς δημοτικές ἐκλογές τοῦ '82, βρίσκομαι σάν δικαστικός ἀντιπρόσωπος σ' ἕνα γυναικεῖο ἐκλογικό τμῆμα τῆς Ἀθήνας. Βλέπω σ' ἕνα ἐκλογικό βιβλιάριο, τό ὄνομα Κόκλας. Ρωτῶ τή γυναῖκα ἄν ὁ ἄντρας της μιλάει Ἀρβανίτικα, κι αὐτή ξαφνιάστηκε καί ἀπόρησε.

- Εἶναι Ζακυνθινός...

- Ξέρει τουλάχιστον πώς εἶναι Ἀρβανίτης; συνεχίζω.

- Ὄχι δά καί Ἀρβανίτης... μοῦ ἀπαντᾶ ἐνοχλημένη. Μέ τή συζήτηση ξέχασα νά σφραγίσω τό βιβλιάριό της καί μετά ἀπό λίγο ἦρθε ὁ σύζυγός της γιά τό σφράγισμα καί μέ τήν εὐκαιρία νά ἐκφράσει τήν ἀπορία, ἀλλά καί τήν εὔσχημη βέβαια ἀγανάκτησή του.

- Μᾶς εἴπατε καί Βουλγάρους κύριε Δικαστικέ...

- Δέν σέ εἶπα Βούλγαρο ἀλλά Ἀρβανίτη...

- Τό ἴδιο πράγμα δέν εἶναι;

- Ἀρβανίτης σημαίνει γνήσιος Ἕλληνας, ἀποδεδειγμένα Ἕλληνας.

Ἐδῶ κάπως μαλάκωσε ὁ ἄνθρωπος.

- Ἔχω ἀκούσει πώς ὑπάρχει χωριό Κόκλα στήν Βοιωτία καί στόν Μωρηά...

- Ξέρεις τί σημαίνει; Ξέρεις πώς ἕνας πρόγονός σου ὁ Μουρίκης Κόκλλας ἦταν ἕνας διάσημος ἥρωας πολύ γνωστός στήν Εὐρώπη, πρίν ἀπό 400 σχεδόν χρόνια; Δέν μπορεῖ νά μήν ξέρεις πώς εἶσαι Ἀρβανίτης καί δέν σέ τιμᾶ πού ἀπαρνιέσαι τήν καταγωγή σου...

Ἡ ἀγανάκτηση ἔγινε συγκατάβαση, ἡ συγκατάβαση, ντροπή καί ἡ ντροπή ἐνθουσιασμός,

3. ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΚΛΕΦΤΕΣ – ΑΡΜΑΤΩΛΟΙ

Πρέπει νά κατανοήσουμε, πώς οἱ Ἕλληνες καί συγκεκριμένα οἱ Ἀρβανίτες τῶν **ὁμαδικῶν καθόδων τοῦ 14ου** αἰῶνα, πού διατηροῦσαν ἔντονα τίς Δωρικές καταβολές, δέν ἔμειναν 400 χρόνια σκλαβωμένοι στούς Τούρκους μέ τήν ἔννοια πώς ἐπί 400 χρόνια κάθονταν σκυφτοί καί στ' αὐγά τους ἤ κάτω ἀπό τή μπότα τοῦ Τούρκου, περιμένοντας καρτερικά νά ἀνατείλει ἐξ οὐρανοῦ τῆς λευτεριᾶς τό φεγγοβόλο ἀστέρι, πού μᾶς λένε οἱ ποιητές. Οὔτε πώς ἐπικρατοῦσε ἐδῶ πικρῆς σκλαβιᾶς χειροπιαστό σκοτάδι, κρυφά σχολειά καί ὕπνος μακάριος μετά καρτερικῆς ὑπομονῆς, ὥσπου νά πέσει ἐξ οὐρανοῦ τό Μάνα τῆ λευτεριᾶς.

Αὐτά ἴσχυαν γιά μή Ἀρβανίτες, (οὔτε βέβαια γιά Μανιάτες) γιά τούς ἄλλους Χριστιανούς τῆς παλιᾶς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, πού δέν τούς ἐνδιέφερε ἡ ἀτομική ἤ κοινωνική ἀπελευθέρωση, ἀλλά ἀποκλειστικά καί μόνο ἡ πίστη τους καί τό θρησκευτικό τους ἰδανικό. Ἴσως καί γιά τούς Ἀρβανίτες τῶν πρίν τόν 14ον αἰῶνα καθόδων.

Ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητής σέ συνεργασία μέ τόν Πατριάρχη Γενάδιο, εἶχαν βάλει τίς βάσεις γιά νά παραμείνει αὐτή ἡ κατάσταση γιά περισσότερα ἀπό 400 χρόνια καί εἶχαν μοιράσει τίς ἐξουσίες τους καλλίτερα καί ἀπό τόν Μοντεσκιέ. Μά στούς Ἀρβανίτες τῆς Βαλκανικῆς καί στούς Μανιάτες, οἱ Τοῦρκοι, ποτέ δέν κατάφεραν νά ἔχουν μιά πλήρη ἐξουσία καί περιορίζονταν, πολύ διπλωματικά σέ ἕνα εἶδος ἐπικυριαρχίας, μέ ὑποχρέωση στρατολογίας καί δόσιμο ἑνός κανονικοῦ φόρου, πάντα μικρότερου ἀπό τούς σημερινούς. Τά περισσότερα τά ἔπαιρναν οἱ Δεσποτάδες καθώς ἴσως θά ξέρετε. Θά μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία πιό κάτω νά δοῦμε, πώς γιά τήν εἴσπραξη αὐτῶν τῶν Δεσποτικῶν φόρων, οἱ Δεσποτάδες χρησιμοποιοῦσαν ὅλα τά θεάρεστα μέσα, ἀπό Κλητῆρες, μέχρι Μπράβους καί Ραβδούχους πού σάπιζαν τόν κόσμο στό ξύλο, φυλάκιζαν ἤ ἔστελναν ἐξορία τούς ὀφειλέτες τῶν «Δοσιμάτων».

Αὐτά βέβαια γίνονταν σέ μή Ἀρβανιτοκρατούμενες περιοχές, καθώς στήν Θεσσαλία ἤ στά νησιά τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου καί Μ. Ἀσία. Στίς Ἀρβανιτοκρατούμενες περιοχές, συνέβαιναν ἄλλα ἐνδιαφέροντα πράγματα, πού δέν τά χωράει ὁ νοῦς τῶν σημερινῶν Ἀρβανιτῶν. Σ' αὐτές λοιπόν τίς περιοχές, ἐκτός ἀπό τή στρατολογία, τόν φόρο κλπ. οἱ Ἀρβανίτες δέν δέχονταν Τοῦρκο Διοικητή (Πασά ἤ Ἀγά), ἀλλά μόνον Ἀρβανίτη! μέ τήν συμφω-

---

γιά τόν ἄνθρωπό μας. Ἤθελε νά μάθει περισσότερα, ζητοῦσε τό τηλέφωνό μου νά συζητήσουμε κλπ. Τόν διαβεβαίωσα πώς, ὅπου νἆναι θά ἐκδόσω μιά σχετική μελέτη και ἐλπίζω νά τήν διαβάζει τώρα.

νία, νά ἐπικυρώνεται αὐτός ὁ Διοικητής ἀπό τόν Σουλτάνο. Μά σπάνια ὁ Σουλτάνος κατάφερνε νά τοποθετήσει στούς 'Αρβανίτες τόν Διοικητή τῆς ἀρεσκείας του καί οἱ περισσότερες ἀπόπειρές του ἀποτύχαιναν, γιατί οἱ 'Αρβανίτες ξεσηκώνονταν. Τότε ὁ Σουλτάνος, τήν ἀνάγκη φιλοτιμίαν ποιούμενος, ἀποδεχόταν τόν ντεφάκτο διορισμό.

"Οσο κι ἄν ψάξετε τά ἱστορικά κιτάπια, δέν θά βρεῖτε Τοῦρκο Διοικητή σέ 'Αρβανιτοκρατούμενες περιοχές, εἴτε Χριστιανικές εἴτε Μουσουλμανικές. 'Εγώ τουλάχιστον δέν βρῆκα. Στήν "Ηπειρο καί στήν 'Αλβανία πού ἐπικρατοῦσε τό Μουσουλμανικό στοιχεῖο, ὅλοι οἱ Πασάδες καί 'Αγάδες, ἦσαν 'Αρβανίτες, ἀπό τούς Μπουσιάτηδες τῆς Βόρειας 'Αλβανίας, τόν Κούρτη, τόν 'Αλῆ Πασά κλπ. Καί ὅλοι τἄβαλαν μέ τήν Τουρκία ζητῶντας τήν ἀπελευθέρωση παρά τήν ἡμιαυτόνομη αὐτή κατάσταση.

Τό ἴδιο καί στίς Χριστινικές Αρβανίτικες περιοχές τοῦ Νότου. Οἱ Σπετσιῶτες, οἱ 'Υδριῶτες, οἱ Βοιωτοί καί Δερβενοχωρῖτες, ὅλοι εἶχαν 'Αρβανίτες Διοικητές καί ζοῦσαν σέ μιά ἡμιαυτόνομη κατάσταση.

Αὐτά πρέπει νά τά ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας, γιά νά κατανοήσουμε μερικά ἱστορικά γεγονότα πού θά ἐξετάσουμε πιό κάτω καί εἰδικά τόν τρόπο πού ἀντιμετώπισαν οἱ 'Αρβανίτες τίς ἀλλεπάλληλες Ρωσικές ἀπόπειρες γιά ἕνωση —μήν ἀπορεῖτε— τῆς 'Ελλάδας μέ τήν Ρωσία ἤ ἄν προτιμάτε, τίς ἀπόπειρες γιά Ρωσική ἐξάρτηση καί ἐπιρροή.

Οἱ 'Αρβανίτες, Χριστιανοί ἤ Μουσουλμάνοι, μισοῦσαν θανάσιμα τούς Τούρκους. Καί τά 400 χρόνια, ἦταν μιά ἁλυσίδα ἐπαναστάσεων. Μά δέν ἦταν διατεθιμένοι, νά ξεφύγουν ἀπό τήν Τουρκική ἐξάρτηση γιά νά πέσουν στήν Ρωσική, ἀπό τήν ὁποία θά προέκυπτε σίγουρα ὁ διχασμός τοῦ "Εθνους καί οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες θά βρίσκονταν ἐκτός νυμφῶνος, καθώς ἔγινε τελικά.

Οἱ 'Αρβανίτες ἤθελαν τή λευτεριά τους καί ὄχι τήν ὑποκατάσταση τῆς ξένης ἐξάρτησης. Γιαυτό καθώς θά δοῦμε, οἱ ἴδιοι ἀντέδρασαν στά Ρωσικά σχέδια, παρ' ὅτι τά ἐφάρμοζαν 'Αρβανίτες σάν τόν 'Αντροῦτσο, τόν Κατσιώνη ἤ τόν Μητρομάρα.

Σέ κάθε περίπτωση Ρωσικῆς ἤ Δυτικοευρωπαϊκῆς ἐπέμβασης, οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες καί ἀρκετοί Χριστιανοί, προτίμησαν τήν διατήρηση τῆς ὑπάρχουσας κατάστασης, τοῦ Τουρκικοῦ Στάτους Κβό.

"Ωστε μέ αὐτή τή κατάσταση οἱ Τοῦρκοι ποτέ δέν ἀπόχτησαν μιά πλήρη κυριαρχία ἐπί τῶν 'Αρβανιτῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Δέν ὑπῆρχε μέρος τῆς Βαλκανικῆς πού νά μή τό ἀναστάτωσαν οἱ 'Αρβανίτες στά 400 αὐτά χρόνια. Δέν ὑπῆρξε δεκατετία εἰρηνική μέ ἀπόλυτη Τουρκική κυριαρχία σ' ὅλα αὐτά τά χρόνια ἀπό τόν Δούναβι ὡς τόν Μωρηά...
«Η Τουρκία, ποτέ δέν κατάφερε νά ἐπιβάλλει τήν πλήρη κυριαρχία της στούς 'Αρβανίτες» μᾶς λένε οἱ ξένοι ἱστορικοί.

Κι αὐτό εἶναι ἡ ἀλήθεια. Οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔκαναν ἁπλές Ἐπαναστάσεις. Ἦσαν διαρκῶς **Ἐπαναστατημένοι!** [25].

Ἀναφέρομαι στά ὀργανωμένα κινήματα καί ὄχι στούς κλέφτες πού ἦσαν μιά μόνιμη κατάσταση ἀνωμαλίας γιά τήν Τούρκικη ἐξουσία καί ἡ ἀστείρευτη πηγή τῆς λευτεριᾶς τῶν Ἑλλήνων. Τά πιό ἀνυπόταχτα καί ἐπαναστατικά τμήματα τῶν Λαῶν τῆς Βαλκανικῆς δέν ἔσκυψαν τό κεφάλι στόν Τοῦρκο, ἀλλά βγῆκαν στό βουνό.

Στήν Ρούμελη καί στόν Μωρηά οἱ κλέφτες εἶναι σχεδόν ἀποκλειστικά Ἀρβανίτες καί αὐτό μέν δέν μᾶς τό λένε καθόλου οἱ Ἱστορικοί μας, μά νά πού ὑπάρχει μιά ἐπιστολή τοῦ Πρόξενου τῆς Γαλλίας στήν Ἀθήνα τοῦ Ἰωάννη Ζιρρώ, πρός τόν Μαρκήσιο Ντέ Νουαντέλ στά 1674 πού μεταξύ τῶν ἄλλων ἀναφέρει: «... Οἱ **Κλέφτες τῆς ὑπαίθρου, τόσο ἐδῶ ὅσο καί στόν Μωρηά, εἶναι ὅλοι ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ.»** [26] (ἀπό Μπίρη: »»Ἀρβανίτες, οἱ Δωριεῖς τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ» σελ. 303-304).

Ὁ Κορδάτος, στήν «Μεγάλη Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας» (Τ. IX σελ. 176) φαίνεται νά ἀγνοεῖ ἐντελῶς τά σχετικά μέ τούς Ἀρβανίτες σέ σημεῖο πού νά προκαλεῖ κατάπληξη γιά ἱστορικό τοῦ μεγέθους του. Λέει ὁ Κορδάτος: «Ἐξ ἄλλου Κλέφτες δέν γίνονταν μόνον οἱ Ἕλληνες φτωχοαγρότες... Καί πολλοί Τοῦρκοι ἔπαιρναν τά βουνά. Οἱ Λιάπηδες **καί** Ἀρναούτηδες (Τουρκοαρβανίτες) μάλιστα τρομοκρατοῦσαν τήν Θεσσαλία καί Ἤπειρο...» Οἱ προτάσεις αὐτές δείχνουν τό μέγεθος τῆς ἱστορικῆς ἄγνοιας καί παραποίησης καί τῆς διαιώνισης της μέσα στόν Ἑλληνικό Λαό. Ὁ Λαός μας διάβαζε Παπαρρηγόπουλο καί Κορδάτο καί ἀπ' αὐτούς ἔμαθε τήν Ἱστορία διαστρεβλωμένη.

Μά καί τόν πιό ἀγράμματο καί ἄσχετο Ἀρβανίτη κι ἄν ρωτήσεις θά σοῦ πεῖ πώς οἱ Λιάπηδες δέν εἶναι παρά μιά ἀπό τίς τέσσερις γνωστές σ' ὅλους μας Ἀρβανίτικες Φάρες (Γκέκηδες, Τόσκηδες, Τσάμηδες καί Λιάπηδες). Δέν εἶναι ἄλλο πράγμα οἱ Ἀρβανίτες καί ἄλλο οἱ Λιάπηδες καθώς τούς διαχωρίζει ὁ Κορδάτος. Οἱ Ἀρβανίτες — καθώς βέβαια καί πολλοί Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι καί Βυζαντινοί — στά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἄλλαξαν θρήσκευμα καί ἀπό Χριστιανοί, ἔγιναν Μουσουλμάνοι, μέ τήν ἰδιαιτερότητα πώς εἴτε Χριστιανοί ἦσαν εἴτε Μουσουλμάνοι, αὐτό πού προεῖχε γιαυτούς ἦταν ἡ φυλετική σύνδεση, ἡ συνοχή καί διαιώνιση τῆς φάρας καί ἡ ἀντίθεσή τους μέ τούς καθ' αὐτό Τούρκους τῆς Μ. Ἀσίας πού τούς ἀποκαλοῦσαν *Χαλδούπηδες*. Δέν ταύτισαν ποτέ τή φυλή τους οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες μέ ἐκείνη τῶν

---

25. Ὁ Χρονικογράφος Καντακουζηνός λέει ὅτι «οἱ Ἀλβανοί εἶχαν κλίση πρός τήν ἐξέγερση».

26. Τί έννοοῦσε μέ τή λέξη «Ἀρβανίτες» ὁ Ζιρρώ; Μήπως μόνο τούς Μουσουλμάνους καθώς καί ἄλλοι Εὐρωπαῖοι;

Τούρκων, παρ' ὅλο τό κλίμα τοῦ ἄγριου Θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ πού ἐπικρατοῦσε τότε.

Παρ' ὅλα αὐτά τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες, πού μάλιστα στήν πλειοψηφία τους συμπολέμησαν μέ τούς Χριστιανούς ὅλο τό πρῶτο χρόνο τῆς 'Επανάστασης, οἱ 'Ιστορικοί μας τούς λένε Τουρκαρβανίτες. Μά καθώς εἴπαμε πολλοί Ἕλληνες καί Βυζαντινοί ἔγιναν Μουσουλμάνοι καί ξέρουμε μεταξύ τῶν πολλῶν περιπτώσεων ἐκείνη τοῦ ἀνηψιοῦ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, πού ὄχι μόνον ἔγινε Μουσουλμάνος καί Στόλαρχος τοῦ Τούρκικου Στρατοῦ, ἀλλά καί πώς σ' αὐτόν χρωστοῦσε τό μπεηλίκι του ὁ Πετρόμπεης. Μά δέν εἴδαμε καί δέν ἀκούσαμε τούς 'Ιστορικούς μας νά μᾶς ὀνοματίζουν καί κάποιους τέτοιους «'Ελληνότουρκους»... 'Εδῶ περίσσευε ἡ εὐαισθησία, ἐνῶ γιά τούς 'Αρβανίτες ἔλλειψε κάθε παρόμοιο αἴσθημα.

'Η λέξη «'Αρναούτηδες», «'Αρναβούτ», ἤ «'Αρναούτης», καθώς ἔχουμε πεῖ, σημαίνει στά Τούρκικα «'Αρβανίτης». Καί ἐδῶ τά ἔχει μπερδέψει ὁ Κορδάτος καθώς ἄλλωστε καί μέ τούς πανάρχαιους Πελασγούς.

Γιά νά ἐπανέλθουμε καί νά ἀποκαταστήσουμε τήν ἱστορική ἀλήθεια, λέμε πώς σύμφωνα μέ μιά ἀντικειμενική καί πέρα ἀπό συναισθηματισμούς μαρτυρία, αὐτή τοῦ 'Ιωάννη Ζιρρώ, οἱ Κλέφτες τῆς Ρούμελης καί τοῦ Μωρηά ἦσαν «ὅλοι 'Αρβανίτες». Καί τά περί Τούρκων κλεφτῶν καί τά λοιπά πού λέει ὁ Κορδάτος τί εἶναι; Αὐτοί εἶναι οἱ 'Αρβανίτες πάλι Μουσουλμάνοι στό θρήσκευμα πού καθώς εἴπαμε μισοῦσαν τό ἴδιο, τούς καθ' αὐτό Τούρκους.

Τό ἀνεξίθρησκο — μοναδικό — πνεῦμα τῶν 'Αρβανιτῶν εἶναι ἐκεῖνο πού πέρασε ἀπαρατήρητο ἀπό τούς 'Ιστορικούς μας. 'Ο 'Αρβανίτης, εἴτε Χριστιανός εἴτε ὀρθόδοξος εἴτε Καθολικός εἴτε Μουσουλμάνος, παρέμενε πάντα 'Αρβανίτης στήν συνείδηση. Ἔτσι δικαιολογεῖται τό ὅτι **καί** Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες — καί ἴσως περισσότεροι ἀπό τούς Χριστιανούς — ἦσαν Κλέφτες. 'Αντί γιά ἄλλες καί περιττές ἀναλύσεις καί ἀποδείξεις, πάρτε δυό τρανταχτά παραδείγματα Κλεφτῶν. Τόν νεαρό — τότε — 'Αλήπασα καί τόν πατέρα τοῦ 'Οδυσσέα 'Ανδρούτσου τόν Ἀνδρέα Βερούση ἤ Ἀνδροῦτσο. Καί οἱ δυό ἄντρες ἦσαν 'Αρβανίτες καί φίλοι ἀδελφικοί. Μά ὁ ἕνας ἦταν Μουσουλμάνος καί ὁ ἄλλος Χριστιανός. Καί οἱ δυό ξεκίνησαν γυμνοί μέ μόνο τό σπαθί τους. Κατάφεραν νά γίνουν καπεταναῖοι καί τέλος 'Αρματωλοί, ὥσπου στό τέλος καί οἱ δυό ὀργάνωσαν κινήματα ἀπελευθερωτικά, γιατί αὐτός ἦταν ὁ τελικός σκοπός τους καί τό ὄνειρό τους. 'Η διαφορά τῆς θρησκείας τοῦ καθ' ἑνός ἀπό τούς δυό ἄντρες, ἦταν ἡ τελευταία ἀπό τίς διαφορές τους, ἄν ἦταν κἄν διαφορά...

Οἱ Κλέφτες λοιπόν καί ἡ Κλεφτουριά ἔτσι καθώς μᾶς τήν παρουσιάζουν οἱ 'Ιστορικοί καί οἱ ποιητές μας εἶναι ἀγνώριστη.

Εἶναι ἀγνώριστη γιατί οἱ μέν μᾶς εἴπανε πώς οἱ Κλέφτες δέν ἔκαναν ἄλλη δουλειά παρά νά κυνηγάνε καί νά ξεμπροστιάζουν τούς... 'Αρβανίτες καί

τόν 'Αλῆ πασᾶ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μᾶς εἶπαν πώς... ὑπῆρχαν καί... Τοῦρκοι Κλέφτες καί καθώς εἴδαμε σάν τέτοιους δέν ἐννοοῦν ἄλλους ἀπό τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες.

Οἱ Κλέφτες προέρχονταν κύρια ἀπό τά φτωχά τμήματα τοῦ Λαοῦ, μά ἡ φτώχεια δέν ἦταν ὁ καθοριστικός παράγοντας τῆς ἐπιλογῆς τους. Ἄν ἦταν ἔτσι, θά δυστυχοῦσαν οἱ πλούσιοι, ἐπειδή δέν στηρίζονται ἀλλοῦ, παρά στίς ὑπηρεσίες καί τήν βλακεία τῶν φτωχῶν. Δέν ἔβγαιναν λοιπόν μόνο γιά τή φτώχεια τους στό Κλαρί οἱ Κλέφτες, ἀλλά κυρίως καί γιά μερικά ἄλλα πράγματα. Ἄν μελετήσουμε τόν χαρακτῆρα τοῦ 'Αρβανίτη, θά καταλάβουμε περισσότερο τούς ὑπόλοιπους λόγους πού ὑπονοῶ, γι' αὐτό ἀνοίγουμε ἐδῶ μιά μεγάλη παρένθεση γιά νά ἐρευνήσουμε τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τά ἤθη, τά ἔθιμα, τήν νοοτροπία κλπ. τῆς Δωρικῆς 'Αρβανίτικης Φάρας, προτοῦ προχωρήσουμε στή χρονολογική ἐπισκόπιση τῶν γεγονότων τῆς 'Επανάστασης τοῦ '21 καί στό Ρόλο τῶν 'Αρβανιτῶν σ' αὐτή.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΒΑΝΙΤΙΑΣ

Α' ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗΣ ΦΑΡΑΣ

1. Γκέκηδες.

Οἱ 'Αρβανίτες χωρίζονταν μέχρι τά πρόσφατα χρόνια σέ δύο μεγάλες Φάρες, τούς Γκέκηδες πού κατοικοῦσαν κύρια στήν Βόρεια 'Αλβανία (Γκεκαριά) καί τούς Τόσκηδες πού κατοικοῦσαν στή Νότια 'Αλβανία (Τοσκαριά).

Πέρα ἀπό αὐτή τή διάκριση οἱ 'Αρβανίτες χωρίζονταν σέ Τσάμηδες, πού κατοικοῦσαν στήν Τσαμουριά (Θεσπρωτία) καί Λιάπηδες πού δέν εἶχαν ἕναν ὁρισμένο τόπο ἐγκατάστασης, μά πάντα ἀναφέρεται ἡ παρουσία τους στήν Νότια 'Αλβανία καί Ἤπειρο.

Οἱ ἐσωφυλετικές αὐτές διακρίσεις τῶν 'Αρβανιτῶν σέ Γκέκηδες, Τόσκηδες, Τσάμηδες καί Λιάπηδες, εἶναι ἀκριβῶς ἴδιου περιεχομένου καί χαρακτῆρα μέ αὐτές τῶν 'Αρχαίων 'Ελλήνων σέ Ἴωνες, Δωριεῖς καί Αἰολεῖς.

Μερικοί Ἕλληνες 'Ιστοριογράφοι, βλέποντας πώς οἱ 'Αρβανίτες, πολλές φορές πάνω ἀπό τήν κοινή 'Αρβανίτικη καταγωγή, ἔβαζαν τό συμφέρο τῆς ἰδιαίτερης Φάρας τους καί πώς πολλές φορές ἐκδήλωναν ἔντονα τίς ἀντιθέσεις τους (λ.χ. οἱ Γκέκηδες ὑποτιμοῦσαν τούς Τόσκηδες, οἱ Τόσκηδες τούς Γκέκηδες κλπ.), ἔβγαλαν ἀπαράδεκτα καί σύμφωνα μέ τήν ἄγνοιά τους ἤ τό συμφέρο τους συμπεράσματα διαχωρίζοντας ἐντελῶς φυλετικά τούς Τόσκηδες ἀπό τούς Γκέκηδες.

Τό τοπικιστικό πνεῦμα, μέ τήν ἔννοια πώς πάνω ἀπ' ὅλα εἶναι τό ἄτομο,

μετά ἡ φάρα, μετά τό Χωριό καί μετά ἡ φυλή (Γκέκηδες, Τόσκηδες) καί μετά ἡ Ἀρβανιτιά, εἶναι γεγονός γιά τούς Ἀρβανίτες. Οἱ τσακωμοί καί οἱ συκγρούσεις μεταξύ τῶν φύλων, ἀλλά καί μεταξύ τῶν χωριῶν ἦταν συνηθισμένο φαινόμενο ἀπό τά πανάρχαια χρόνια μέχρι τώρα. Στίς μέρες μου κιόλας θυμᾶμαι ἕναν ἄγριο πόλεμο τοῦ χωριοῦ μου (Κασκαβέλι) μέ τό διπλανό χωριό (Ἐρημόκαστρο ἤ Θεσπιές), γιά τήν διεκδίκηση μιᾶς βρύσης. Εἶναι σίγουρο, πώς ἄν δέν ὑπῆρχε κάποια ἀνώτερη ἐξουσία, σάν τήν Κρατική, θά θρηνούσαμε πολλά θύματα. Μά καί ἄν κάποιος τρίτος παράγοντας ἀπειλοῦσε ἕνα ἀπό τά δυό χωριά, πάλι εἶναι σίγουρο πώς τό ἄλλο θά ἔτρεχε σέ βοήθειά του. Αὐτό εἶναι τό Ἀρβανίτικο φαινόμενο τῆς ἀντίθεσης μέσα στήν ἑνότητα. Καί τελικά εἶναι γνώρισμα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπό τά πανάρχαια χρόνια καί μάλιστα σχεδόν ἀποκλειστικό. Τήν ἀντίθεση λοιπόν μεταξύ Τόσκηδων καί Γκέκηδων, πολλοί καλοθελητές τήν θεώρησαν σάν δεῖγμα ἀποφασιστικῆς διαφορετικότητας τῶν δύο Λαῶν. Δηλ. ἔφτασαν νά ποῦν πώς σέ ἄλλη φυλή ἀνήκουν οἱ Γκέκηδες καί σέ ἐντελῶς ἄλλη οἱ Τόσκηδες. Μά ἄς ἀποκαλύψουμε τίς πονηριές αὐτῶν τῶν καλοθελητῶν:

Οἱ Τόσκηδες, εἶναι πιό κοντοί[27] ἀπό τούς Γκέκηδες κατά κανόνα, πιό εὐκίνητοι, ἴσως καί πιό δραστήριοι, πιό φινετσάτοι, σέ ἀντίθεση μέ τούς Γκέκηδες πού εἶναι ὑψηλόσωμοι, ἐπικρατεῖ περισσότερο σ' αὐτούς τό ξανθό τρίχωμα, εἶναι πιό συντηρητικοί καί βαρεῖς, θεωροῦνται πιό ἀνδρεῖοι ἐνῶ οἱ Τόσκηδες πιό ἐφευρετικοί. Στό γλωσσικό τούς ἰδίωμα ὑπάρχει μιά διαφορά πού δέν εἶναι μεγαλύτερη ἀπό τήν διαφορά τῆς Δωρικῆς ἀπό τήν Ἰωνική διάλεκτο. (Λ.χ. τό αὐγό οἱ Τόσκηδες τό λένε Βέ, ἐνῶ οἱ Γκέκηδες τό λένε βωέ πού εἶναι πιό κοντινό στό Ἑλληνικό ὠόν = αὐγό). (Fωόν, Ὁμηρικά καί προφέρεται Βωόν).

Ἄλλη διαφορά εἶναι, πώς οἱ Γκέκηδες, στό μεγαλύτερο ποσοστό τους εἶναι Μουσουλμάνοι καί Καθολικοί (Μυρδῖτες) καί ἐδῶ εἶναι ὅλη ἡ οὐσία καί ἡ αἰτία πού οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί θέλουν νά τούς διαφοροποιήσουν ἐντελῶς ἀπό τούς Τόσκηδες καί νά ποῦν πώς οἱ Τόσκηδες Ἀλβανοί εἶναι Ἕλληνες, ἐνῶ οἱ Γκέκηδες Ἀλβανοί δέν εἶναι Ἕλληνες.

Ἐγώ ὅμως βλέπω, πώς οἱ Γκέκηδες εἶναι ἡ πιό ἀντιπροσωπευτική ἀκριτική Ἑλληνική Φυλή καί οἱ «ἔσχατοι τῶν Ἑλλήνων», πού ἀκόμα βρίσκονται καί ὑπάρχουν στήν παλιά κοιτίδα, στήν παλιά πηγή ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν ὅλα τά ἀρχαιοελληνικά Φύλα. Τόν περασμένο αἰῶνα πού γίνονταν οἱ προσπάθειες νά ἱδρυθεῖ ἀνεξάρτητο Ἀλβανικό Κράτος καί μετά τίς ἐπανειλημμένες ἀποτυχίες τῆς ἑνοποίησης Ἑλλάδας καί Ἀλβανίας καί τό μῖσος πού ὑποδαυλίστηκε

---

27. Ἡ σωματική — καί πνευματική ἄλλωστε — διάπλαση τοῦ ἴδιου Λαοῦ μπορεῖ νά ἐξελιχτεῖ διαφορετικά ἀπό τόπο σέ τόπο καί ἀνάλογα μέ τίς περιβαλοντολογικές συνθῆκες καί τίς συνθῆκες διαβίωσης καί διατροφῆς.

στούς δύο Λαούς, οἱ Γκέκηδες ὑπερηφανεύονταν γιά τήν Ἑλληνική τους καταγωγή καί μάλιστα τήν ἀμφισβητοῦσαν στούς Ἑλλαδίτες.

Ἕνας ἀγράμματος Γκέκας πού τοῦ ἔλεγε κάποιος Βούλγαρος ὅτι οἱ Πτολεμαῖοι καί οἱ Σέλευκοι, ἦσαν Ἕλληνες καί Βούλγαροι, τοῦ ἀπάντησε μέ τήν σιγουριά τῆς ἀγραμματοσύνης του, ἀλλά καί τῶν Γκέκικων θρύλων: «Ἐμεῖς δέν τούς ἔχουμε τούς Πτολεμαίους καί τούς Σέλευκους γιά Βουλγάρους, μήτε καί γιά Ἕλληνες. Τούς ἔχουμε γιά ἄντρες Σκυπετάρους» = Ἀλβανούς [28]. Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες, δέν θεωροῦσαν ὅλους τούς Χριστιανούς Βυζαντινούς, σάν Ἕλληνες. Αὐτό βέβαια καθώς καί ἡ γνώμη τοῦ πεισματωμένου Γκέκα πού εἴδαμε πιό πάνω, ἴσως δέν ἔχουν καμμιά ἱστορική σημασία, ἀλλά δείχνουν τήν Λαϊκή ἀντίληψη ἑνός ἀνθρώπου, πού εἶναι πραγματικά Λαϊκή, μέ τήν ἔννοια πώς εἶναι ἀντίληψη τοῦ πατέρα, τοῦ παπποῦ, τοῦ προπάππου καί ὄχι μιά φυτεμένη ἀντίληψη ἀπό μιά δράκα διανοούμενων προπαγανδιστῶν, πού τήν ἀναμασάει ὁ Λαός.(ζ)

Πρέπει νά κανανοήσουμε καί νά συνειδητοποιήσουμε οἱ νεώτεροι —πέρα ἀπό τήν ἀκατάσχετη Βυζαντινολογία μέ τήν ὁποία μᾶς βομβαρδίζουν οἱ φίλοι μας οἱ Μικρασιάτες καί οἱ Κληρικοί μας— πώς οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἑλλαδίτικου Χώρου καί οἱ Ἀρβανίτες σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς Τούρκικης κατοχῆς, δέν γνώριζαν καί δέν ἀναφέρονταν στούς θρύλους καί στίς παραδόσεις τους, οὔτε ἦταν στά ἰδανικά πρότυπά τους, τό Βυζάντιο καί οἱ Βυζαντινοί αὐτοκράτορες. Μήτε γιά Μ. Κων/νο, μήτε γιά Ἡράκλειο, μήτε γιά Ἰουστινιανό, μήτε γιά Νικηφόρους γνώριζαν, παρ' ὅλο πού πολλοί πρόγονοι τῶν Ἀρβανιτῶν, Ἰλλυριοί ἀναδείχτηκαν ὡς τά ὕπατα ἀξιώματα τοῦ Βυζαντίου. Ἀντίθετα γνώριζαν καί οἱ πιό ἀγράμματοι, γιά τόν Μ. Ἀλέξανδρο, τόν Θεμιστοκλῆ, τόν Πίνδαρο, τόν Ἐπαμεινώνδα, τούς Σοφούς, τούς παλιούς Θεούς, τίς Μοίρες, τίς Μόρες, τίς Λάμιες, τίς Νεράϊδες, τά σχετικά μέ τά ἀρχαῖα Μαντεῖα, τά Λοίδουρατ δηλ. τίς γιορτές τῶν Λοιδορειῶν (Ἀπόκρηες) καί γενικά, ὅ,τι διασωζόταν στούς θρύλους καί στίς παραδόσεις, δέν ἦταν Βυζαντινό, ἀλλά Ἀρχαιοελληνικό. Δηλαδή οἱ ἀναμνήσεις τους δέν ἀναφέρονται καθόλου στό ἐντελῶς πρόσφατο παρελθόν —πού ἀνῆκε στό Βυζάντιο— ἀλλά στά πανάρχαια Ἑλληνικά χρόνια.

Οἱ Ἀρβανίτισσες μάζευαν, μᾶς λένε οἱ ξένοι περιηγητές, τά νομίσματα τοῦ Μ. Ἀλέξανδρου καί τά κρεμοῦσαν σάν φυλαχτό στά γιορντάνια τους. Τό ἴδιο ἔκαναν καί μέ τά νομίσματα τοῦ Φιλίππου, καθώς μᾶς βεβαιώνει ὁ Ἄγγλος περιηγητής τοῦ 18ου αἰῶνα Edward Dodwell (Σιμόπουλου «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα». Τ. Γ1 σελ. 159-160). Ἀπό τούς Βυζαντινούς αὐτο-

---

28. «Πτολεμέϊτ δέ Σελευκέϊτ σί κέμι Γκραίκιρ μώς Μπουλγκάρ. Ι' κέμι μπούρα Σκυπετάρ» (Λεόντιος Λεοντίου. Τό Ἀλβανικόν Ζήτημα, σελ. 80).

(ζ) Βλπ. στό Παράρτημα τοῦ παρόντος.

κράτορες, διασώθηκε μόνον ὁ μαρτυρικός Κων/νος Παλαιολόγος καί ξέρουμε πώς μετά τούς Κομνηνούς, οἱ Ἕλληνες καταφέρνουν νά ἐπιβληθοῦν στό Βυζάντιο καί τό ὅτι καταφέρνουν νά ἀναδείξουν Στρατηγούς καί αὐτοκράτορες, εἶναι ἡ πιό τρανή ἀπόδειξη. Γι' αὐτό ἄλλωστε, ἐγώ μετρῶ τήν ἀφύπνιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀκριβῶς μετά τούς Κομνηνούς, μετά ἀπό μιά Βυζαντινοχριστιανική σκλαβιά 700 χρόνων. Τό ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς ἀφύπνισης ἔρχεται μέ τούς Παλαιολόγους καί τόν Πλήθωνα τόν Γεμιστό. Ἀλλά δυστυχῶς ἡ ἐξέλιξη αὐτή ἀνακόπτεται καί πάλι ἀπό ἕναν ἄλλο Ἀνατολίτικο φανατισμό: Ἀπό τήν Μουσουλμανική θρησκεία, πού κι αὐτή δέν εἶναι παρά μιά Ἑβραϊκή αἵρεσι, καθώς καί ὁ Χριστιανισμός. Μήν ἀπορεῖτε γιά τήν τρομερή πραγματικά ἀντίθεση, τίς συγκρούσεις καί τό μῖσος μεταξύ τῶν τριῶν θρησκειῶν, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, Χριστιανισμοῦ, καί Μωαμεθανισμοῦ. Οἱ ἐσωϊδεολογικές ἀντιθέσεις εἶναι πολλές φορές πιό βάρβαρες, ἀπό κάθε ἄλλη. Ὅλοι διεκδικοῦν γιά τόν ἑαυτό τους τό Θεῖο χάρισμα, τό ἀλάθητο, τό τέλειο, τό μοναδικό, θεωρώντας τούς ἄλλους «ἀπολλολῶτα πρόβατα» ἐνῶ τόν ἑαυτό τους θεόπνευστο ναυαγοσώστη. Ὁ φανατισμός τούς τούς ὁδηγεῖ στό θεάρεστο ἔργο νά σέ «σώσουν» μέ κάθε τρόπο, ἔστω καί δι' ἀποκεφαλισμοῦ! (Οὕτως ἤ ἄλλως ἡ πραγματική κόλαση σέ περιμένει...).

Γιά νά ἐπανέλθουμε, λέμε πώς οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, ἐνῶ διατηροῦσαν μέσα ἀπό τούς θρύλους καί τίς παραδόσεις τήν ἀρχαία Ἑλλάδα, δέν διέσωσαν τίποτα ἀπό τό Βυζάντιο, παρά μιά πολύ πικρή ἀνάμνηση, ἀφοῦ βλέπουμε στά χρόνια τῆς Ἐπανάστασης νά ἀποκαλοῦν τόν Τούρκικο Στόλο, «Βυζαντινό Στόλο» (Τρικούπης, Φωτιάδης, Κορδάτος κλπ.).

Βλέπουμε στά ἀκρόπρωρα τῶν πολεμικῶν καραβιῶν τῆς Ἐπανάστασης, τήν Γοργόνα, τόν Μ. Ἀλέξανδρο, τόν Θεμιστοκλῆ. Αὐτούς ἤξεραν γιά προγόνους τους καί αὐτούς θαύμαζαν οἱ ἀγράμματοι Ὑδροσπετσιῶτες Ἀρβανίτες ναυμάχοι, ἐνῶ δέν ἤξεραν τί σημαίνει Ἰουστινιανός, Ἡράκλειος, Θεοδόσιος κλπ.

Αὐτός τώρα πού ἦταν στόν Ἑλλαδικό χῶρο πιό γνωστός καί δημοφιλέστατος ἥρωας, ἦταν ὁ Σκεντέρμπεης, ὁ Ἀλβανός ἥρωας πού οἱ Ἱστορικοί μας τόν ἀγνοοῦν, μά πού ὁ Λαός τόν θεωρεῖ δικό του καί τόν ἀγαπᾶ. Ὅλοι οἱ καπεταναῖοι τοῦ ἀγῶνα πού ἤξεραν πέντε κολλυβογράμματα, διάβαζαν τά κατορθώματα τοῦ Σκεντέρμπεη πού κυκλοφοροῦσαν σέ πολύ μεγάλο ἀριθμό τότε καί εἶχαν μεγάλη ἀπήχηση. Καί δέν εἶναι μόνον οἱ καπεταναῖοι τοῦ '21, σάν τόν Κολοκοτρώνη λ.χ. πού μᾶς λέει στ' ἀπομνημονεύματά του «ἀνέγνωσα τόν βίον τοῦ Σκεντέρμπεη, ἐσυλλογούμουν τά ἔργα του...».

Οἱ μεγάλοι «Στρατιῶτες» τοῦ 15ου καί 16ου αἰῶνα, καθώς ὁ Μερκούρης Μπούας, ὁ Μανώλης Μπλέσης καί ἄλλοι, μελετοῦσαν τά κατορθώματα τοῦ Σκεντέρμπεη. Τά βιβλία τοῦ Σκεντέρμπεη, γενικά ἦταν τό πιό διαδεδομέ-

νο καί άγαπητό άνάγνωσμα στήν Τουρκοκρατούμενη 'Ελλάδα καί αύτό δείχνει τίς προτιμήσεις τῶν 'Ελλήνων καί άποκαλύπτει τίς πονηρές σιωπές τῶν ἱστοριογράφων μας.

Μερικοί ἱστορικοί, γιά νά δικαιολογήσουν αύτή τήν άγάπη τῶν 'Ελλήνων στόν Σκεντέρμπεη, άλλά ταυτόχρονα καί νά διαφοροποιήσουν τούς "Ελληνες άπό τούς 'Αλβανούς, λένε πώς ὁ Σκεντέρμπεης δέν ἦταν 'Αλβανός, άλλά "Ελληνας καθώς φαίνεται καί άπό τό ἄλλο ὄνομά του, πού εἶναι Γεώργιος Καστριώτης. 'Ο Καστριώτης ἤ Σκεντέρμπεης ὅμως, ἦταν 'Αρβανίτης καί μάλιστα **Γκέκας**, άλλά ἤξερε πώς ἦταν "Ελληνας καί ὄχι Ρωμαῖος ἤ Βυζαντινός, άκριβῶς έπειδή ἦταν 'Αρβανίτης. Νά τί ἔγραφε σ' ἕναν πρίγκιπα τοῦ Τάραντα πού είρωνευόταν τούς 'Αρβανίτες καί δέν τούς εἶχε ἱκανούς ν' άντισταθοῦν στούς Τούρκους: «Δέν τούς ξέρεις καλά τούς 'Αρβανίτες μου... Οἱ πρόγονοί μας ἦσαν 'Ηπειρῶτες, άπό τούς όποίους έβγῆκεν έκεῖνος ὁ Πύρρος, στοῦ όποίου τήν όρμή μόλις πού μπόρεσαν νά άντισταθοῦν οἱ Ρωμαῖοι. 'Εκεῖνος πού πολεμῶντας έκυρίευσε τόν Τάραντα καί ἄλλες χῶρες τῆς 'Ιταλίας... "Αν λάβεις δέ ὑπ' ὄψει σου ὅτι ἡ 'Αλβανία άποτελεῖ μέρος τῆς Μακεδονίας, θά όμολογήσεις ὅτι άκόμα πιό εὐγενεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοί μας, πού μέ τόν Μ. 'Αλέξανδρο έπικεφαλῆς ἔφθασαν ἕως τίς 'Ινδίες. 'Από έκείνους κατάγονται αύτοί πού έσύ είρωνεύεσαι...» (Μπίρη, «'Αρβανίτες, Δωριεῖς τοῦ Νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ» σελ. 24).

'Ο Σκεντέρμπεης ἔλεγε καί πίστευε, αύτό πού καί γώ τώρα άπό πολύ δύσκολη θέση άγωνίζομαι ν' άποδείξω. Πώς 'Αλβανοί καί "Ελληνες εἴμαστε μιά φυλή καί πώς οἱ 'Αρβανίτες, άπό πλευρᾶς αἵματος, νοοτροπίας, ἠθῶν, έθίμων, χαρακτηριστικῶν κλπ., εἶναι ὅ,τι πιό γνήσιο διασώθηκε μέχρι σήμερα άπό τήν προκλασική 'Ελληνική άρχαιότητα.

'Από τήν Φυλή τῶν Γκέκηδων λέγεται πώς κατάγονταν καί οἱ περισσότερες Σουλιώτικες Φάρες καί αύτό θά ἦταν μιά σίγουρη ἄποψη, ἄν οἱ Κυβερνητικοί μέ τόν Μαμούρη καί τόν Παπακώστα δέν ἔκαιγαν τό άρχεῖο τῆς Σουλιώτικης Φάρας τῶν Μποτσαραίων, πού μέχρι τότε (1832), διατηροῦσε σάν ἱερό κειμήλιο ὁ Νώτης Γ. Μπότσαρης στήν "Αμφισσα (Λεόντιος Λεοντίου, σελ. 135). 'Η έξαφάνιση καί τό κάψιμο αύτοῦ τοῦ άνεκτίμητου Σουλιώτικου άρχείου, ἴσως νά ἦταν ἕνα τυχαῖο περιστατικό. "Ισως...

Τώρα κατανοοῦμε γιατί ὁ άγράμματος αύτός Γκέκας ἰσχυριζόταν καί πίστευε πώς οἱ Πτολεμαῖοι καί οἱ Σέλευκοι ἦσαν «Μπούρα = ἄνδρες, = ἥρωες, Σκυπετάρ = 'Αλβανοί. Οἱ Γκέκηδες γιά αἰῶνες φοροῦσαν τό μαῦρο κοντόσι τό Τζιουρντίν, στόν ὦμο τους, σέ ἔνδειξι αἰώνιου πένθους γιά τόν θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη. Μερικοί ὅμως "Ελληνες ἱστορικοί, δέν θέλουν "Ελληνες τούς Γκέκηδες (καί 'Αρβανίτες άκόμα, καθώς ὁ Τσεβᾶς καί ὁ Μπίρης), άλλά θέλουν "Ελληνα τόν Σκεντέρμπεη. Δέν θέλουν "Ελληνες τούς 'Αρβανίτες, άλλά καμαρώνουν σάν "Ελληνες τούς Μποτσαραίους, τούς Τζαβελαίους, τούς 'Αντρού-

τσους, τούς Μιαούληδες, τούς Κανάρηδες κλπ. Αὐτή ἡ ἀντίφασή τους γεννᾶ ἕνα σωρό ἑπόμενες ἀντιφάσεις. Αὐτή ἡ διαστρέβλωση τῆς ἱστορίας, γεννᾶ ἕνα πλῆθος συνακόλουθες διαστρεβλώσεις, πού πρέπει νά ξεσκεπαστοῦν, γιατί πραγματικά «εἶναι Ἐθνικό, ἐκεῖνο πού εἶναι ἀληθινό». Καί δέν ἀρκεῖ μόνο νά τό λέμε αὐτό...

Στούς Γκέκηδες λοιπόν ἀνῆκε ὁ Μεγάλος Σκεντέρμπεης ἤ Γεώργιος Καστριώτης, ὁ Ἀρβανίτης Ἥρωας πού ταπείνωσε ἐπανειλημμένα δυό Σουλτάνους, τόν Μουράτ καί τόν Μωάμεθ τόν Πορθητή καί δέν νικήθηκε ποτέ. Σκεντέρμπεης στά Ἀραβικά σημαίνει Ἀλέξανδρος ἀφέντης.* Οἱ ἴδιοι οἱ Ἀρβανίτες σέ ὁποιαδήποτε φάρα καί ἄν ἀνήκουν, ἔχουν ἀπόλυτη ἐπίγνωση τῆς κοινῆς τους καταγωγῆς, ἀλλά αὐτό δέν τούς ἐμποδίζει νά ἔρχονται σέ πόλεμο μεταξύ τους καί νά θεωροῦν οἱ μέν τούς ἑαυτούς τους καί τήν φάρα τους ἀνώτερη ἀπό τούς δέ.

Ἡ περίφημη Δέσπω[29] ἡ Σουλιώτισσα πού εἶναι κλεισμένη στοῦ Δημουλᾶ τόν πύργο, φέρεται νά λέει στό γνωστό μας δημοτικό τραγούδι, «ἡ Δέσπω ἀφέντες Λιάπηδες, δέν ἔκανε δέν κάνει...» (Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἀνῆκε στήν φάρα τῶν Λιάπηδων). Μά ἐπαναλαμβάνω αὐτές οἱ ἀντιθέσεις δέν πρέπει νά θεωρηθοῦν, παρά ἐσωφυλετικές ἀντιθέσεις. Οἱ Δωριεῖς, Αἰολεῖς καί Ἴωνες στήν ἀρχαία Ἑλλάδα ἐξοντώνονταν σέ μακροχρόνιους πολέμους καί μάλιστα ζητοῦσαν καί τήν παρέμβαση τοῦ Πέρση βασιλιά, μά οὔτε οἱ ἴδιοι οὔτε κανείς ἱστορικός διανοήθηκε νά ἰσχυριστεῖ πώς οἱ μέν εἶναι Ἕλληνες οἱ δέ δέν εἶναι.

Γιατί ὅμως οἱ Νεώτεροι Ἕλληνες ἱστορικοί διαχωρίζουν τούς Γκέκηδες ἀπό τούς Τόσκηδες καί λένε πώς οἱ Τόσκηδες εἶναι Ἕλληνες ἐνῶ οἱ Γκέκηδες δέν εἶναι; Ὁ σκοπός τούς εἶναι διαφανής καί ἐκ τοῦ πονηροῦ κινούμενος. Καθώς εἴπαμε οἱ Γκέκηδες στήν πλειοψηφία τους δέν εἶναι Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι, ἀλλά Καθολικοί καί Μωαμεθανοί.

Οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί, ὅλοι τους Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι καί ἐπηρεασμένοι ἀπό τόν μετεπαναστατικό Φανατικό Θρησκευτικό πνεῦμα, κάνουν τό ἑκούσιο ἤ ἀκούσιο σφάλμα νά κρίνουν τά ἱστορικά γεγονότα μέσα ἀπό τό Χριστιανορθόδοξο πρῖσμα τους καί γι' αὐτό τά ἀλλοιώνουν τρομαχτικά. Αὐτοί ἤθελαν μιάν Ἑλλάδα Ἑλλήνων Χριστιανῶν καθώς ἦταν ἡ θέληση τῶν Δεσποτάδων καί τοῦ Πατριαρχείου, πού μόνον ἔτσι ἐξασφάλιζαν τήν κυριαρχία τους —καί γιά νά ἀκριβολογοῦμε, τή **συνέχιση** τῆς κυριαρχίας τους— πάνω

* Μεγαλέξανδρος.

29. Ἡ Δέσπω, ἀπό τήν μεριά τῆς μάνας της καταγόταν ἀπό τήν φάρα τῶν **Σέχου.** Πρωθυπουργός τῆς Λαϊκῆς Δ. Ἀλβανίας μέχρι πρίν λίγο ἦταν ἕνας ἀπόγονός της, ὁ Μεχμέτ Σέχου. Τό ὄνομά του (Μεχμέτ) δείχνει πώς οἱ γονεῖς του ἦσαν Μουσουλμάνοι καί ἐπιβεβαιώνει γιά ἄλλη μιά φορά ὅσα ἔχουμε πεῖ γιά τό θρησκευτικό ζήτημα στούς Ἀρβανίτες.

στόν 'Ελληνικό λαό. Μέσα σ' ένα τέτοιο κράτος, εἶναι εὐνόητο πώς δέν εἶχαν θέση οἱ 'Αρβανίτες πού δέν ἦσαν Χριστιανοί 'Ορθόδοξοι. "Ετσι ὄχι μόνον ἀνακαλύφτηκαν διαφορές ἀπό τούς Γκέκηδες, ἀλλά καί διογκώθηκαν μέ τόν εὐρυγώνιο φακό τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, ὥστε νά φαντάζουν τρομαχτικά μεγάλες καί δυσθεώρατες.

'Ο ἀνώτερος Κλῆρος ἤθελε καί ἐνδιαφερόταν γιά τήν θρησκευτική ὁμοιογένεια, πού ἐξασφάλιζε τήν ἐξουσία του ἐπί τοῦ ὁμοιογενοῦς αὐτοῦ Ποιμνίου. Δέν τόν ἐνδιέφερε καί δέν νοιαζόταν γιά τήν φυλετική ὁμοιογένεια. "Ελληνες γι' αὐτούς ἦσαν μόνον οἱ «εἰς Χριστόν πιστεύοντες» καί μάλιστα κατά τό 'Ορθόδοξο δόγμα. "Ετσι τό 'Ελληνικό κράτος διεκδικοῦσε τούς 'Ορθόδοξους 'Αρβανίτικους πληθυσμούς, μά δέν δέχονταν τούς ὑπόλοιπους καί δημιουργήθηκε τό περίφημο ζήτημα τῆς Βορείου 'Ηπείρου, πού μέχρι σήμερα τό κινοῦν καί τό ἀνακινοῦν οἱ Δεσποτάδες καί οἱ θρησκευτικές ὀργανώσεις. *

2. Τόσκηδες ἤ Τότσκηδες

Οἱ Τόσκηδες ἀπό ἄλλους μέν συγγραφεῖς θεωροῦνται ἀπόγονοι τῶν 'Αρχαίων Τόξων ἤ Τόξεων ἤ Τούσκων, ἀπό ἄλλους δέ τίθεται τό ἐρώτημα ἄν εἶναι ἄποικοι τῆς 'Ιταλικῆς πόλης Τοσκάνης ἤ μήπως ἡ Τοσκάνη εἶναι ἀποικία τῶν Τόσκηδων. Βέβαια τό δεύτερο εἶναι πιό λογικό, γιατί ἐνῷ πάντα ἔχουμε πλῆθος ἱστορικῶν μαρτυριῶν μεταναστεύσεων 'Αρβανιτῶν στήν 'Ιταλία, δέν ἔχουμε ὅμως καί μεταναστεύσεις 'Ιταλῶν στήν 'Αλβανία καί "Ηπειρο. Δέν μπορεῖ πάντως νά ἀπαντήσει κανείς μέ σιγουριά γιά τήν σχέση τῶν Τόσκηδων ἤ γιά νά ἀκριβολογοῦμε, γιά τήν σχέση τῆς ὀνομασίας «Τόσκηδες» ἤ «Τόσκοι» μέ τούς Τόξεις ἤ τούς Τούσκους ἤ καί τούς 'Ετρούσκους, πού τό συνδέουν μερικοί. Χρειάζονται πραγματικά περισσότερα στοιχεῖα.

3. Λιάπηδες

Τούς Λιάπηδες, πολλοί συγγραφεῖς τούς συνδέουν μέ τούς ἀρχαίους Λάπηθες ἤ Λαπίθες, πού ἦταν ἕνα 'Ελληνικό φῦλο πού κατοικοῦσε ἀπό τήν Πίνδο ὡς τήν Θεσσαλία καί τά ἴχνη του βρίσκονται ὡς καί στήν Πελοπόννησο. Οἱ Λάπηθες ἀναφέρονται ἀπό τήν 'Ελληνική μυθολογία καί τίς παραδόσεις, σάν πολεμικός καί ἀνδρεῖος Λαός. Οἱ περισσότεροι ἥρωες τῆς 'Αττικῆς εἶναι Λάπηθες μέ πρῶτον καί καλλίτερο τόν Θησέα καί τόν Πειρίθου. "Αλλ' ἄς δοῦμε πιό κοντά αὐτούς τούς ἀρχαίους Λαπίθες καθώς μᾶς τούς περιγράφει ὁ Μ. Σακελλαρίου στήν «'Ιστορία τοῦ 'Ελλην. "Εθνους» Τ. Α', σελ. 372, καί ἄς τούς συγκρίνουμε μέ τούς σημερινούς Λιάπηδες. Γράφει λοιπόν ὁ Σακελλαρίου: «...Οἱ Λαπίθες ἀρχικά ἐγκαταστάθηκαν στήν δυτικότατη Θεσσαλία καί

---

* Βλπ. σημ. (7) του Β' παραρτήματος του παρόντος.

στήν Πίνδο, άπ' όπου εἶχαν ἐπαφές μέ τήν Ἤπειρο. Σχετικές ἀναμνήσεις διεσώθηκαν σέ μεταγενέστερους μύθους αὐτοῦ τοῦ Φύλου. Στήν ἀρχή ἑνός πολυμμελοῦς γενεαλογικοῦ δέντρου Λαπιθῶν ἡρώων πού ἀνήκουν στόν ὁρίζοντα τῆς προχωρημένης Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καί παρουσιάζονται νά δροῦν στήν Ἀν. Θεσσαλία καί σέ νοτιότερες Ἑλλην. περιοχές, τοποθετεῖται ὁ Ὑψεύς πού, ἀπό τή μιά μεριά, ἐντοπίζεται στίς πτυχές τῆς Πίνδου γύρω ἀπό τόν Πηνειό, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά λέγεται πατέρας τῆς Θεμιστοῦς, πού ἔχει πάρει θέση στούς μύθους τῶν Ἀθαμάνων (Σημ. δική μου: πρόκειται γιά φυλή πού εἶναι Ἰλλυρική, καί καθώς εἴδαμε οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς διαφωνοῦσαν στό ἄν εἶναι Ἕλληνες ἤ βάρβαροι καί ἀναλύσαμε γιά ποιό λόγο).

Ἕνας ἀπό τούς Λαπίθες ἥρωες ὁ Πολυποίτης εἶναι συνώνυμος μέ ἕναν γιό τοῦ Ὀδυσσέα καί τῆς Καλλιδίκης, βασίλισσας τῶν Θεσπρωτῶν (σημ. δική μου: ἰσχύουν τά ἴδια μέ τούς Ἀθαμάνες). ... Δυό ἥρωες Λαπίθες ὁ Πειρίθους, πατέρας τοῦ Πολυποίτη καί ὁ Θησσεύς, ἔχουν μιά περιπέτεια στόν χῶρο πού ἐντοπίζεται στήν Θεσπρωτία. Τέλος ἡ σύναψη Λαπιθῶν καί Μολοσσῶν (Ἰλλυρικό φύλλο) σέ ἐγκαταστάσεις τους στή Νότια Ἑλλάδα, δικαιολογεῖ τό ἐρώτημα, μήπως συνέπραξαν στόν δρόμο πού τούς ἔφερε ὥς ἐκεῖ ἀπό τήν Πίνδο. Σύμφωνα μέ τήν Ὁμηρική μαρτυρία, οἱ Λαπίθες κατεῖχαν, κοντά στό τέλος τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, τίς πόλεις: Ἄργισσα, Γυρτώνη, Ὄρθη, Ἠλώνη, Ὀλοσσῶνα πού ἐντοπίζονται στήν βόρεια Πελασγιώτιδα καί τή Νότια Περραιβία, ὅπως ἄλλωστε οἱ πόλεις Λάρισσα, Μόψιον, καί τά βουνά Ὄσσα καί Ὀμόλιον πού τούς ἀποδίδουν νεώτεροι συγγραφεῖς...»

«... Οἱ πηγές ἀναφέρουν **πολυάριθμους ἥρωες Λαπίθες, πολύ περισσότερους ἀπό τούς ἥρωες ὁποιουδήποτε ἄλλου Ἑλληνικοῦ Φύλου».** Ἀπ' αὐτούς τούς ἥρωες ὁ Αἰγεύς καί ὁ Θησεύς συνδέονται μέ τήν Θεσσαλία, ὁ δεύτερος ἰδιαίτερα μέ τήν Μαγνησία καί τήν πόλη τῶν Φερῶν. Ἐπίσης στήν Θεσσαλία, ἀλλά καί στήν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ τοποθετεῖται ὁ Ἄμπυκος, ὁ Πολυποίτης, ὁ Φάλαρος... Στήν Φωκίδα ἔχουμε πόλη Θησεία καί ἄλλα ἴχνη Λαπιθῶν. Ἡ Βοιωτία συγκεντρώνει Φάλαρο, Κόρωνο καί ἄλλους ἥρωες Λαπίθες. Ἡ μεγαλύτερη ὅμως συγκέντρωση παραδόσεων καί ὀνομάτων Λαπιθῶν παρατηρεῖται στήν Ἀττική. Τό γένος τῶν Περιθοιδῶν, κοντά στόν Μαραθῶνα, πίστευε ὅτι κατάγεται ἀπό τόν Λαπίθη Πειρίθου. Ἀλλά καί χωρίς αὐτή τή πίστη τό ὄνομα τοῦ γένους (τῆς Φάρας θά ἔλεγα ἐγώ) εἶναι εὔγλωττο.

Ὁ Βούτης, πρόγονος ἄλλου Ἀττικοῦ γένους, τῶν Βουτάδων εἶναι ὁμώνυμος μέ τόν πατέρα τῆς Ἱπποδάμειας, γυναίκας τοῦ Πειρίθου καί μητέρας τοῦ Πολυποίτη. Τρίτο Ἀττικό γένος, οἱ Κορωνίδαι, καί ἡ Κώμη Κορώνεια, ἔχουν ὡς ἐπώνυμο τόν Λαπίθη ἥρωα, Κόρωνο. Ἡ Κορώνεια βρισκόταν κοντά στή Βραυρώνα καί στό Δῆμο τῶν Φιλαϊδῶν, ὅπου ἦσαν ἐγκατεστημένοι οἱ Φιλαϊδαι, γένος Μολοσσικῆς καταγωγῆς... Ἕνα ἄλλο ἐνδιαφέρον στοιχεῖο γιά

τίς σχέσεις τῶν Λαπιθῶν μέ τούς Μολοσσούς καί μάλιστα τούς Φιλαΐδες, εἶναι τό γεγονός, ὅτι τό πολύ σπάνιο ὄνομα **Κύψελος**, ἀπαντᾶ στούς Φιλαΐδες τῆς Ἀττικῆς καί σ' ἕνα γένος Λαπιθῶν ἐγκαταστημένο στήν Βορειοανατολική Πελοπόννησο». (Πρόκειται γιά τό γένος τῶν Κυψελίδων τῆς Κορινθίας, ἀπ' ὅπου κατάγονταν ὁ Σοφός τύραννος Περίανδρος).

Στή συνέχεια ὁ Καθηγητής Σακελλαρίου, ἀποδείχνει πώς οἱ μύθοι τῶν περιπετειῶν τοῦ Θησέα καί Πειρίθου στήν Θεσπρωτία καί Μολοσσία εἶναι ἀρχαιότεροι ἀπό τούς γνωστούς μας μύθους τοῦ Θησέα καί πώς ἔχουν μεταφερθεῖ στήν Ἀττική ἀπό Λαπίθες, Θεσπρωτούς καί Μολοσσούς. Ἴδιες παραδόσεις ἐντοπίζει καί γιά τούς Κυψελίδες τῆς Κορινθίας. Ἐντοπίζει στήν συνέχεια τό γεγονός ὅτι μαρτυρεῖται παρουσία Λαπιθῶν στήν Συκυῶνα, Γυνούσσα καί σ' αὐτήν τήν Λακωνική, ὅπου ὑπῆρχε παραβούνι τοῦ Ταϋγέτου μέ τήν ὀνομασία Λαπιθαῖο κλπ. Ἀλλά καί στή Κύπρο ὑπῆρχε πόλη Λάπιθος.

Αὐτά ἀναφέρει ὁ καθηγητής Μ. Σακελλαρίου γιά τίς σχέσεις τῆς Ἀττικῆς, ἀλλά καί τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδας μέ τούς «Βάρβαρους» Λαπίθες, Μολοσσούς, Θεσπρωτούς, Ἀθαμάνες, ἀλλά καθώς καί ἐμεῖς ὑποδείξαμε στά σχετικά κεφάλαια μέ τούς Δαρδανούς (Δαρδανός, Ἐριχθόνιος κλπ.). Τό συμπέρασμα πού βγαίνει εἶναι πώς ὅλοι αὐτοί οἱ Λαοί, ὅλα αὐτά τά Φύλα εἶναι Ἑλληνικά, καί πώς ἡ Ἑλληνική Φυλή ἔχει κάπου ἐκεῖ κοντά τήν πηγή της. Μά ἐπειδή οἱ Λαοί αὐτοί θεωροῦνταν στήν Κλασσική ἀρχαιότητα —ἐσφαλμένα— βάρβαροι, δηλαδή Ἰλλυριοί, αὐτό δέν ἐμποδίζει ἐμᾶς σήμερα μέ τά συγκεντρωμένα στοιχεῖα πού ἔχουμε νά δοῦμε τήν ἀλήθεια καί τήν πραγματικότητα πού ἔγκειται στό ἑξῆς: 1) Ἡ Ἑλληνική Φυλή ἔχει πηγή καί κοιτίδα τήν ΒΔ Βαλκανική. 2) Τά τμήματα τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ πού παράμειναν στήν ἀρχική κοιτίδα, διαφοροποιήθηκαν μέ τόν καιρό, σέ σημεῖο πού οἱ νότιοι (Ἕλληνες) νά προβληματίζονται, γιά τήν κοινή τους καταγωγή. Στά Κλασσικά χρόνια, δέν ἀκούγεται κἄν τό ἐθνικό ὄνομα τῶν Λαπιθῶν. Τί ἀπόγιναν αὐτοί πού ἔδωσαν τούς περισσότερους ἥρωες στό Ἑλληνικό Πάνθεο τῶν ἡρώων; Ὅ,τι μέ τούς Πελασγούς, Ἀχαιούς, κλπ: Ἀλλαγή ὀνομασίας.

Ὅταν ὁ Ἰλλυριός Ἀρβανίτης ἔγινε, Χριστιανός, ὀνομάστηκε ἀπό Γένθιος, Γιάννης. Ὅταν ἔγινε Μουσουλμάνος ὀνομάστηκε Μεχμέτ κι ὅταν ξανάγινε Χριστιανός, Δημήτριος. Μά ὁ Γένθιος, ὁ Γιάννης, ὁ Μεχμέτ καί ὁ Δημήτριος, δέν εἶναι παρά ὁ ἴδιος Ἀρβανίτης.

Ἕνας Λαπίθης φημίστηκε γιά τήν σοφία του, ἀλλά καί τήν σκληρότητά του: Ὁ Τύραννος τῆς Κορίνθου Περίανδρος πού πέρα ἀπό τά ἄλλα, ἔπνιξε κάποτε στόν Κορινθιακό τίς Μαστροπούς καί τίς πόρνες τῆς Κορίνθου, καθώς μᾶς λένε οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καί συγκεκριμμένα ὁ Ἀθήναιος: «Θεόπομπος περί Μηθυμναίων τάδε λέγει: Κλεομένης ὁ Τύραννος τάς μαστροπούς τάς ἠθισμένας προαγογεύειν τάς ἐλευθέρας γυναίκας καί τρεῖς ἤ τέτταρας τάς ἐπιφανεστάτας πορνευομένας, ἐνδῦσαι ἐς σάκκους, καταποντῖ-

σαι τισίν προστάξας. Καί Ἕρμιππος, ἐν τοῖς περί τῶν ἑπτά Σοφῶν, Περίανδρος τό αὐτό ποιεῖσαι». (Ξένοι Περιηγητές στήν Ἑλλάδα, τοῦ Σιμόπουλου σελ. 403 τ. Γι).

Ἀρκετούς αἰῶνες ἀργότερα, ἕνας ἄλλος Λαπίθης ἤ Λιάπης, ὁ Ἀλήπασας θά ἐπαναλάβει μέ ἀκρίβεια αὐτή τή σκληρή ἐνέργεια καί θά πνίξει στή λίμνη τῶν Ἰωαννίνων τήν περίφημη πόρνη, τήν Κυρά—Φροσύνη καί ἄλλες 14 ὁμοιές της, σέ μιά ἐπιχείρηση κάθαρσης τῶν ἠθῶν.

Τό ὄνομα Λαπίθες ἤ Λάπηθες καί τό ὄνομα Λιάπηδες εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο. Οἱ Ἀρβανίτες σέ πολλές περιπτώσεις προφέρουν τό Λ, τό Ν καί τό Σ, παχύ. Τό θέμα αὐτό δέν εἶναι πολυξεκαθαρισμένο στήν Ἑλληνική γλῶσσα, ἔτσι καθώς σήμερα προφέρεται, γιατί πρέπει νά ξέρουμε πώς ἡ καθιερωμένη προφορά τῶν ἀρχαιοελληνικῶν εἶναι ἡ **πιθανή** κατά τούς ὑπολογισμούς τῶν Ἑλληνιστῶν καί ἐνδέχεται νά μήν ἀνταποκρίνεται στήν ἀρχαία προφορά ἤ μᾶλλον εἶναι βέβαιο πώς δέν ἀνταποκρίνεται. Ἐμεῖς προφέρουμε ἴδια τίς δασυνόμενες καί ψιλούμενες λέξεις, ἴδια τά μακρά καί τά βραχέα φωνήεντα κλπ. Ἀλλά εἶναι προφανές πώς ἀλλοιῶς πρόφεραν τό μακρόν καί ἀλλοιῶς τό βραχύ οἱ Ἀρχ. Ἕλληνες κλπ. Ἀλλοιῶς θά πρόφεραν τά δύο Λ ἤ Ν ἤ Σ. Ἡ Ἀρβανίτικη ἴσως θά μᾶς βοηθοῦσε καί σ' αὐτήν τήν ἐντόπιση τῆς ὀρθῆς προφορᾶς τῶν ἀρχαιοελληνικῶν λέξεων. Οἱ Ἀρβανίτες λένε Φλυάς καί ἀπό τή προφορά φαίνεται πώς τό υ εἶναι ἐντελῶς βραχύ. Μά τό Ἑλληνικό Φλυαρῶ καί Φλύαρος ἔτσι καθώς τονίζεται φαίνεται μακρό. Ἡ σωστή λοιπόν προφορά θά ἔπρεπε νά εἶναι Φλλαρῶ, μέ παχύ τό Λ, ὅπου περιέχεται καί ἕνα βραχύ υ. Τά ἴδια ἰσχύουν γιά τή λέξη «Ἑλλάς».

Τό Λάπηθες λοιπόν στ' Ἀρβανίτικα προφέρεται μέ τό Λ παχύ, ὅπως στή λέξη λιόγερμα, λιακάδα κλπ., δηλ. Λιάπηθες. Ἡ τροπή τώρα τοῦ Θ σέ Δ καί ἡ τροπή κατά συνέπεια τοῦ Λιάπηθες σέ Λιάπηδες εἶναι συνηθισμένο φαινόμενο στήν Ἑλληνική γλῶσσα. Λ.χ. Οὐδείς καί οὐθείς. Βλέπουμε λοιπόν πώς τό ὄνομα Λιάπηδες εἶναι ἴδιο μέ τό ὄνομα τῶν ἀρχαίων Λάπηθων. Εἴδαμε ἀκόμα πώς ὁ Λαός αὐτός ἐντοπίζεται στά ἴδια μέρη πού ἐντοπίζονται στά κατοπινά οἱ Λιάπηδες, δηλ. μεταξύ Δυτικῆς Θεσσαλίας καί Ἠπείρου.

Εἴδαμε ἀκόμα τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῶν Λαπιθῶν πού εἶναι παρόμοια μέ αὐτά τῶν Λιάπηδων καί ὄχι μόνο στά πρόσωπα δυό ἀντιπροσωπευτικῶν Λιάπηδων, τοῦ Περίανδρου καί τοῦ Ἀλήπασα τοῦ Τεπελενιώτη, ἀλλά καί σ' ὅλον τόν Λαό πού εἶναι πολεμικός, ἀνδρεῖος καί σκληρός. Μερικοί βγάζουν τό ὄνομα Λιάπηδες ἀπό τό Λυά = ἄφησε καί τό Μπέσα, πού σημαίνει τόν παράσπονδο, δηλ. αὐτόν πού ἄφησε τήν Μπέσα. Ἄν ἀναφέρονται στήν πανάρχαια ὀνομασία Λάπηθες, τό πράγμα εἶναι συζητήσιμο[30], ἀλλ' ἄν

30. Ἀπό τό Λυά = ἄφησε καί πυθῶ ἀπό τό ὁποῖο προέρχεται (Καρολίδης) καί τό Μπέσα. Ὥστε ἔχουμε Λυαπύθης καί τελικά Λαπύθης.

ἀναφέρονται στήν σύγχρονη Ἀρβανίτικη, δέν φαίνεται πώς ἔχουν δίκιο, γιατί οἱ Ἀρβανίτες ἔχουν εἰδική λέξη γιά τούς παράσπονδους, γιά κείνους πού ἄφησαν τήν Μπέσα: Τούς λένε Λιεμπέσηδες. Καί θά μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά μιλήσουμε γιά τούς Λιεμπέσηδες τοῦ Μητρομάρα, πού ἦσαν ἕνα εἶδος ἀντάρτες, Κλέφτες τῆς Ἀττικῆς καί τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ.

4. Τσιάμηδες

Οἱ Τσιάμηδες ἤ Τσάμηδες εἶναι οἱ Ἀρβανίτες τῆς Τσαμουριᾶς δηλ. τῆς Θεσπρωτίας. Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες καί ξένοι συγγραφεῖς θεωροῦν τό ὄνομα παραφθορά τοῦ Θυάμηδες πού σημαίνει τούς κατοίκους τῆς περιοχῆς τοῦ ποταμοῦ Θυάμιδος (ὁ σημερινός Καλαμᾶς).

Οἱ Τσιάμηδες εἶναι ἀπό τούς πρώτους, λένε, πού προσχώρησαν στήν Μουσουλμανική θρησκεία καί γι' αὐτό οἱ ἄλλοι Ἀρβανίτες δέν τούς εἶχαν ἐμπιστοσύνη. Δέν ἔχω ἄποψη πάνω στό θέμα αὐτό, ἀλλά νομίζω πώς εἶναι ὑπερβολικό νά συνδεθεῖ ἡ ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης μεταξύ Ἀρβανιτῶν μέ τήν ἀλλαγή τῆς θρησκευτικῆς πεποίθησης. Οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔδιναν σημασία σ' αὐτά τά πράγματα.

Οἱ Τσιάμηδες ἦσαν πολύ ὑπερήφανοι καί ἀπό τούς πρώτους πού συμμάχησαν μέ τούς Χριστιανούς κατά τῶν Τούρκων στίς παραμονές τῆς Ἐπανάστασης, χωρίς νά ὑπολογίσουν κἄν τό ἐμπόδιο τῆς Θρησκείας. Μά αὐτό δέν σήμαινε πώς θά ἀνέχονταν νά τούς ἀλλάξουν μέ τό ζόρι τά ὅποια θρησκευτικά τους πιστεύω. Μετά τήν ἀπελευθέρωση, καθώς θά δοῦμε οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι τῶν ἐλευθερωμένων περιοχῶν, ἔγιναν πολύ ἄνετα Χριστιανοί, ἀλλά οἱ Τσάμηδες, μετά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Τσαμουριᾶς (Θεσπρωτίας), ἀπό τόν Ἑλληνικό Στρατό, δέν γίνονταν Χριστιανοί. Τό Ἑλληνικό κράτος στά πλαίσια τῶν ἀνταλλαγῶν τῶν πληθυσμῶν μέ τήν Τουρκία, τούς πίεσε νά φύγουν, ὅσοι δέν ἦσαν Χριστιανοί, καί νά πᾶνε στήν Τουρκία, μά οἱ Τσιάμηδες δέν δέχονταν νά ἐγκαταλείψουν τήν πατρίδα τους. Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν Μουσουλμάνοι στό θρήσκευμα, καί ὄχι Τοῦρκοι στό αἷμα, ἀλλά θανάσιμοι καί προαιώνιοι ἐχθροί τῶν Τούρκων τῆς Μ. Ἀσίας, ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος... Τελικά κατάφεραν νά ἐξαιρεθοῦν ἀπό τήν ἀνταλλαγή καί νά παραμείνουν στή Πατρίδα τους.

Δέν γνωρίζω λεπτομέρειες τῶν κατοπινῶν σχέσεων τῶν Μουσουλμάνων Τσιάμηδων μέ τό ἐπίσημο Ἑλληνικό Κράτος καί εἰδικά μέ τόν ἀνώτερο Κλῆρο καί τούς Δεσποτάδες, ἀλλά εἶναι πολύ λογικό νά ὑποθέσει κανείς πώς θά ἀντιμετώπισαν οἱ ἄνθρωποι, ὅσα ἀντιμετώπισαν οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ἰλλυριοί, ἀπό τούς Χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς, στά πρῶτα χρόνια τοῦ Βυζαντίου.

Πάντως οἱ Τσιάμηδες —καθώς ἄλλωστε καί ὅλοι οἱ Ἀρβανίτες— εἶναι

δυνατό ν' ἀλλάξουν θρησκεία, ἀλλά ποτέ δέν δέχονται νά τούς τήν ἐπιβάλλουν ἤ νά ὑποτιμοῦν τήν θρησκεία πού ἤδη ἔχουν.

Δημιουργήθηκε διάσταση τῶν Τσιάμηδων μέ τήν 'Ελληνική πολιτεία καί πράγματι ἀποτέλεσαν ἕνα ἐχθρικό σύνολο μέσα στήν 'Ελληνική ἐπικράτεια, εὐάλωτο σέ ξένες καί ὕπουλες προπαγάνδες σάν αὐτή τῆς Φασιστικῆς 'Ιταλίας, τοῦ Μουσολίνι. Ἦρθαν σέ σύγκρουση μέ τήν 'Ελληνική πολιτεία καί ἀναγκάστηκαν νά φύγουν σχεδόν ὅλοι οἱ Μουσουλμάνοι καί νά περάσουν στήν 'Αλβανία, ὅπου ὑπῆρχε θρησκευτική 'Ελευθερία τήν ἐποχή αὐτή. Ἄλλωστε ὁ βασικός λόγος πού ἱδρύθηκε τό νέο 'Αλβανικό κράτος ἦταν αὐτός: Νά μήν καταπιέζεται ἡ θρησκευτική πίστη κανενός καί ὅλες οἱ ὑπάρχουσες θρησκεῖες —'Ορθόδοξοι, Καθολικοί καί Μουσουλμάνοι— νά εἶναι σεβαστές καί ἰσότιμες.

Οἱ 'Ηρωϊκοί Τσιάμηδες πού συνέδεσαν ἐπανειλλημένα τήν ἱστορία τους καί τήν δράση τους μέ ἀγῶνες κατά τῶν Τούρκων, ἐξωθήθηκαν σέ μιά ἐντελῶς ἀντιδραστική στάση καί ἐγκατάλειψαν τήν 'Ελλάδα, ἀφήνοντας ὅμως ἔντονα τήν σφραγίδα τους, μέ τά ἀνεπανάληπτα ὄμορφα τραγούδια τους καί τόν πιό λεβέντικο 'Ελληνικό χορό τους τόν Τσιάμικο, γιά τόν ὁποῖο θά μιλήσουμε ἀναλύοντάς τον καί τοποθετώντάς τον ξανά στά σωστά του μέτρα, γιατί ἔτσι καθώς τόν βλέπουμε στούς Κινηματογράφους, στά κέντρα καί στήν Τηλεόραση, μόνον Τσιάμικος δέν εἶναι.

Β' ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ

'Η 'Αρβανίτικη Κοινωνία στηριζόταν στίς Φάρες, Φαρ-τρίες (Πατριές). Φάρα, στ' 'Αρβανίτικα σημαίνει Σπόρος, Φύτρα.

Οἱ δυνατοί καί εὔρωστοι ἄνθρωποι, οἱ γόνοι τῆς Φάρας ἐξασφαλίζουν τήν δύναμη καί τήν ἀθανασία τῆς Φάρας. 'Ο 'Αρχηγός τῆς Φάρας εἶναι ἀπόλυτα σεβαστό πρόσωπο. 'Ο 'Αρβανίτης μπορεῖ νά εἶναι ὁ πιό ἀναρχικός, ἀτίθασος, ἀνυπόταχτος ἄνθρωπος, πού ξέρει πώς δέν πρέπει νά ὀφείλει —καί δέν ὀφείλει— ὑπακοή σέ κανέναν ἄλλον. 'Αλλά ἡ ὑπακοή στόν ἀρχηγό τῆς Φάρας εἶναι πέρα ἀπό κάθε συζήτηση καί ἀμφισβήτηση.

Οἱ ἀρχηγοί κάθε Φάρας, ἀποτελοῦν τό ἀνώτατο συλλογικό συμβούλιο, πού κυβερνάει τόν τόπο, τό χωριό, τήν κοινότητα χωριῶν κλπ. καί λέγεται **Πληεκëσία** δηλαδή, ἡ Γερουσία (Πλειάκ = Γέρος, Γρηά). 'Η Γερουσία, ἐκλέγει ἕναν ἤ δυό Πολέμαρχους, πού εἶναι ἀνακλητοί πάντα καί ποτέ ἰσόβιοι. Σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις (κίνδυνος ἐχθρικῆς εἰσβολῆς κλπ.), δημιουργεῖται ἕνα εἶδος ὁμοσπονδίας χωριῶν καί κοινοτήτων μέ τό ἀνάλογο συλλογικό ὄργανο πού τήν διοικεῖ. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ ὁμοσπονδίες ὅμως εἶναι πάντα ἐφήμερες καί θνησιγενεῖς. Μόλις παρέρχεται ὁ κίνδυνος σπάζουν, καί εἶναι

πολύ συνηθισμένο οἱ χτεσινοί σύμμαχοι νά βρεθοῦν σέ ἀντίπαλα στρατόπεδα. Ἔτσι οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔβρισκαν ποτέ τόν δρόμο πού ὁδηγοῦσε στήν ἑνότητα, παρά τήν ἔντονη πεποίθηση καί συνείδηση τῆς κοινῆς καταγωγῆς. Κάθε χωριό λοιπόν ἦταν καί ξεχωριστή ἐπικράτεια, ξεχωριστό κράτος, ἀκριβῶς ὅπως οἱ ἀρχαιοελληνικές Πόλεις—Κράτη. Ἀλλά καί ἡ ὑπόλοιπη δομή, ἀπ' ὅ,τι εἴδαμε εἶναι παρόμοια μέ τήν ἀρχαιοελληνική. Ὑπάρχει ἡ Γερουσία, καί οἱ ἀνακλητοί ἀρχηγοί πού θυμίζουν τούς ἀρχαίους Βοιωτάρχες κλπ.

Ἡ Ἀρβανίτικη κοινωνία χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ὑπερβολική αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν καί τήν ἀκριβῆ τήρηση τῶν κανόνων τῆς κοινωνικῆς συμβίωσης. Εἶναι μιά κοινωνία ὁμολογουμένως πολύ δύσκολη καί σκληρή καί δέν εἶναι εὔκολο νά ἐπιβιώσει ξένος ὀργανισμός ἀνάμεσά της. Ὑπάρχουν πολλά πράγματα πού μπορεῖς νά κάνεις καί πολλά πού μπορεῖς νά παραλείψεις, ζῶντας σέ μιά Ἀρβανίτικη κοινωνία. Μά εἶναι ἀδιανόητο νά κάνεις καί νά παραλείψεις μερικά πράγματα, μερικούς ἄγραφους Ἀρβανίτικους κανόνες. Καί ὅλα αὐτά χωρίς νά ὑπάρχει μιά κεντρική ὑπερεξουσία πού θά στά ἐπιβάλλει. Τό δικαστήριό σου εἶναι ὅλος ὁ Λαός, πού συνεδριάζει ἀνά πάσα στιγμή...

Ἡ Ἀρβανίτικη Φάρα δέν πρέπει νά νοθεύεται, ἀλλά νά παραμένει ἀνόθευτη, δυνατή, πολυμελής καί ἑνωμένη. Αὐτό τό εἶδος τῆς Ἀρβανίτικης κοινωνίας ἐξασφάλιζε καί τήν δυνατότητα νά ἐπιβιώσει αὐτός ὁ Λαός, σέ συνθῆκες πού ἄλλοι Λαοί θά εἶχαν πρό πολλοῦ ἐξαφανιστεῖ καί σάν ἱστορική ἀνάμνηση. Αὐτό τό εἶδος τοῦ σκληροῦ καί ἀπόλυτα συνεκτικοῦ κύτταρου τῆς Ἀρβανίτικης κοινωνίας, ἡ Φάρα, θά δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις, ὥστε νά ἐπιβιώσει αὐτός ὁ Λαός καί νά σφραγίσει μέ τήν παρουσία του, στά νεώτερα χρόνια, τόν χῶρο πού πρίν ἀμνημόνευτα χρόνια, εἶχε παρόμοια σφραγίσει ὁ μεγάλος πρόγονός του καί πρόγονος τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ὁ Πελασγικός Λαός.

Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο, λέμε πώς οἱ Ἀρβανίτες, εἶναι ἡ ζωντανή συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι ἕνα Πελασγικό — Ἑλληνικό φύλο, πού χάρη στήν αὐστηρή τήρηση τῶν πανάρχαιων ἐθιμικῶν κανόνων καί τῆς κλειστῆς συνεκτικῆς δομῆς τῆς κοινωνίας του κατά Φάρες, κατόρθωσε νά περάσει ἀλόβητο καί ἀνόθευτο τόν μακρύ, σκληρό καί ἐπίπονο ἱστορικό του δρόμο, χωρίς τέχνες, γράμματα καί παιδεία. Μά οἱ τέχνες, τά γράμματα καί ἡ παιδεία, εἶναι εὔκολο νά μεγαλουργήσουν σέ μιά Ἀρβανίτικη κοινωνία, ἄν ὑπάρξουν χρόνια εἰρηνικά. Οἱ Ἀρβανίτες κράτησαν γιά αἰῶνες τό Σπαθί καί τό Ντουφέκι καί ξέμαθαν νά χειρίζονται τή πέννα, μά ὁ Λόγος τους πού διασώθηκε μέσα ἀπό τά Δημοτικά Τραγούδια καί τίς παροιμίες, δέν ἔχει τίποτα νά ζηλέψει ἀπό τούς ἄλλους Λαούς, θἄλεγε μάλιστα κανείς πώς βρίσκεται σέ πλεονεκτική θέση, καθώς ἀπόδειξε ἡ μεγάλη ποιήτρια καί Συγγραφέας Δώρα Ντ'Ἴστρια.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, ξαναλέμε πώς οἱ ἐπιμιξίες, πού γιά τούς ἄλλους Λαούς εἶναι κάτι τό ἀναπόφευκτο, ὅταν ἔρχονται σέ ἐπαφή μέ ἄλλους Λαούς

καί γίνονται εἴτε ἀκούσια —βιασμοί— εἴτε ἑκούσια, γιά τούς Ἀρβανίτες, τό μέν πρῶτο ἦταν ἀδιανόητο, τό δεύτερο δέ σπανιότατο. Δέν ἀναφέρομαι στά Ζάλογγα καί στίς περιπτώσεις πού στήν ἀπειλή βιασμοῦ καί ἀτίμωσης, οἱ γυναῖκες ἤ αὐτοκτονοῦν ἤ δέχονταν νά σφαγοῦν ἀπό τό χέρι τοῦ συζύγου ἤ πατέρα, ἀλλά σέ δυό χαρακτηριστικές ἀφηγήσεις ξένων περιηγητῶν στήν Ἑλλάδα τόν 17ο καί 18ο αἰῶνα, καί πού ἀναφέρονται ἡ πρώτη σέ ἕνα νησί, τήν Κίμωλο καί ἡ ἄλλη σέ ἕνα Ἀρβανιτοχῶρι.

Τήν Κίμωλο οἱ Περιηγητές τήν θεωροῦσαν τόπο ξεφαντώματος τῶν ναυτικῶν τῆς Μεσογείου, ὅπου ἔβγαιναν γιά νά γλεντήσουν «καί νά κάνουν σπονδές στήν Ἀφροδίτη» καί καθώς λέει μέ ἀρκετή δόση ὑπερβολῆς ἴσως ἕνας περιηγητής ὁ Ἄγγλος Yrwin, «στήν Κίμωλο κατοικοῦν μόνο γυναῖκες καί ἕνας Παπάς γιά νά συγχωράει τά κρίματά τους...» (Σιμόπουλου, «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα» Τ.Α΄ σελ. 719 καί Τ.Β΄ σελ. 403).

Καί τώρα ἄς μεταφερθοῦμε σέ Ἀρβανίτικα μέρη καί τούς Ἀρβανίτες, ἔτσι καθώς μᾶς τούς περιγράφει ὁ Ἄγγλος ἀρχαιολόγος Edward Dodwell (Σιμόπουλου μετάφραση Τ.Γι σελ. 150-151).

«Λίγο πρίν ἀπό τήν ἄφιξή μας στήν Ἁγία Μαῦρα ἕνας νέος ζήτησε σέ γάμο μιά Ἀρβανίτισσα, ἀλλά οἱ γονεῖς ἀρνήθηκαν. Ὁ νέος ὅμως πέτυχε νά τόν ἐρωτευθεῖ τό κορίτσι. Τότε οἱ συγγενεῖς ὑποκρίθηκαν πώς δέχονται νά γίνει ὁ γάμος. Καί μόλις ἔπεσε ὁ νέος στά χέρια τους τοῦ ἔκοψαν μύτη καί αὐτιά...». Αὐτά ἔγιναν στήν Ἰθάκη, ὅπου ὑπῆρχαν ἀρκετοί Ἀρβανίτες καθώς εἴδαμε ἀπό τόν 16ο αἰῶνα καί μετά τήν ὑποταγή τοῦ Μωρηά στούς Τούρκους.

Ἡ ἀφήγηση τοῦ Dodwell εἶναι ἀνατριχιαστική καί καθόλου κολακευτική γιά τούς Ἀρβανίτες.

Γιά μᾶς σήμερα τά ἤθη καί ἡ νοοτροπία αὐτή τῶν Ἀρβανιτῶν εἶναι ἀδιανόητα καί ἀποκρουστικά πράγματα καί ἡ νοοτροπία τῆς Κιμώλου, δέν εἶναι παρά αὐτή πού σήμερα κυριαρχεῖ στήν κοινωνία μας, ἀλλά ἄν ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἦταν σάν τήν Κίμωλο καί χωρίς τούς «βάρβαρους» Ἀρβανίτες, ἡ Ἑλλάδα θά ἀνῆκε στούς Ἀρχαίους Ἕλληνες καί στά σχολικά βιβλία, ἀπ' ὅπου θά μαθαίναμε κάτι καί γι' αὐτήν... Ἡ Ἑλλάδα δέν θά ἀναβίωνε μέ τά ἐμπρόσθια τῶν γυναικῶν καί τά ὀπίσθια τῶν ἀνδρῶν, οὔτε μέ τήν ἁγιαστούρα, ἀλλά μέ τό Σπαθί καί τό Ντουφέκι. Αὐτά χρειάζονταν αὐτήν τήν ἐποχή, ἀκριβῶς τόσο, ὅσο δέν χρειάζονται σήμερα.

Πάντως —γιά τήν Ἱστορία— λέμε πώς τό κόψιμο τῶν αὐτιῶν καί τῆς μύτης σάν ἰσοφάριση μιᾶς προσβολῆς, ἔχει ἀρχαία καταβολή. Στούς γάμους τοῦ Πειρίθου, τοῦ ἀδελφικοῦ φίλου τοῦ Θησέα, καί τῆς Ἱπποδάμειας, ὁ προσκαλεσμένος Κένταυρος Εὐρυτίων[31], μέθυσε καί ἔβαλε χέρι στή Νύφη. (Ὁ

31. Εὐρυτίων, σημαίνει πιθανότατα, αὐτός πού ἔχει μεγάλα αὐτιά. Βλέπε, Εὐρύοπες = -

Θησέας καί ὁ Πειρίθους καθώς εἴπαμε, ἀνῆκαν στήν φυλή τῶν Λαπιθῶν πού τούς συνδέουν οἱ σύγχρονοι συγγραφεῖς μέ τήν 'Αρβανίτικη φυλή τῶν Λιάπηδων). Ξεσηκώθηκαν τότε οἱ Λάπιθες, χείμηξαν ἐπάνω του καί τοῦ ἔκοψαν λέει ὁ Ὅμηρος τ' ἀφτιά καί τήν μύτη. ('Οδύσσεια Φ, στίχοι 299-301).

Οἱ πρόγονοι τοῦ μεγάλου Φειδία, ἔκοβαν μύτες καί ἀφτιά, σ' ὅσους πρόσβαλαν τίς γυναῖκες τους. Ἦσαν Βάρβαροι δηλαδή, μά αὐτό δέν σημαίνει πώς αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ βάρβαροι δέν μποροῦσαν νά ἔχουν ἀπογόνους σάν τόν Φειδία, πού τούς ἀπεικόνισε κι ὅλας στήν 'Ακρόπολη ἀνάγλυφα, νά μάχονται κατά τῶν Κενταύρων καί νά τούς κόβουν μύτες καί ἀφτιά.

Στούς σύγχρονους 'Αρβανίτες αὐτό ἔχει μείνει μόνο σάν ἁπλή ἀπειλή στήν φράση: «Dό τ'πρές χούντ δέ Βέσς» ἤ «Dό τ'πρές βέσιν» δηλ. «Θά σοῦ κόψω μύτη καί ἀφτιά ἤ θά σοῦ κόψω τό ἀφτί».

Πρέπει νά διακρίνουμε τήν συνήθεια τῶν Τούρκων καί 'Ελλήνων τῆς 'Επανάστασης, πού ἔκοβαν τά ἀφτιά τῶν σκοτωμένων καί τῶν αἰχμαλώτων, ἀπ' τό 'Αρβανίτικο κόψιμο μύτης καί ἀφτιῶν. Τό πρῶτο γινότανε γιά νά ἀποδείχνουν οἱ ἐμπόλεμοι τόν ἀριθμό τῶν σκοτωμένων καί νά παίρνουν ἀπό τούς καπεταναίους ἤ τούς Πασάδες (οἱ Τοῦρκοι), τήν ἀνάλογη ἀμοιβή. Γιά νά δείχνουν περισσότερους σκοτωμένους ἀντιπάλους, ἔκοβαν ἀφτιά καί ἀπό τούς αἰχμαλώτους. Ἔτσι ἔκοψαν καί τό ἀφτί τοῦ Καλλέργη, ὅταν τόν ἔπιασαν αἰχμάλωτο οἱ Τοῦρκοι καί μᾶς ἔχει μείνει γνώριμος ὁ ἀρχηγός τῆς 3ης τοῦ Σεπτέμβρη, στά πορτραῖτα μέ κομμένο τό ἀφτί του. Στήν περίπτωση τῶν 'Αρβανιτῶν, τό κόψιμο τῶν ἀφτιῶν καί τῆς μύτης γίνεται γιά νά ἰσοφαριστεῖ μιά προσβλητική ἐνέργεια. Εἶναι μιά «ἐλαφρᾶς» μορφῆς ἐκδίκηση, ἄν εἶναι δυνατό νά θεωρηθῆ «ἐλαφρά»...

μεγαλομάτηδες κλπ. Εὐρυμέδων = μεγάλο μυαλό (ΜέD) κλπ. Στά ἀρχαιοελληνικά τό αὐτί λέγεται οὖς, γενική ὠτός. Μά ἔχει πρωτοξεκινήσει μέ τό δίγαμα (F), πού καθώς εἴπαμε ἀπαλήφτηκε νωρίς καί ἦταν Φούς—Φωτός. Στά 'Αρβανίτικα τό ἀφτί λέγεται **Βέσς** καί τό (ε) δέν προφέρεται καθαρά γιατί τότε σημαίνει, ντύνομαι, φορῶ, ἀλλά κάτι σάν τό Γαλλικός EU. Δηλαδή εἶναι ταυτόριζο μέ τό πανάρχαιο 'Ελληνικό **Φούς** (Βούς).

Αὐτό τό Βούς-Φούς-ἀφτί, δημιούργησε καί τήν περίφημη ρετσινιά γιά τούς Βοιωτούς —κατά τή γνώμη μου— «Βοιώτειον οὖς». Δηλαδή Βοιωτικό ἀφτί, πού σημαίνει ἀφτί, πού δέν σκαμπάζει ἀπό μουσική. 'Αλλά οἱ Βοιωτοί σέ ἀντίθεση μέ τή ρετσινιά αὐτή, ἦσαν ἀπό τούς πιό προηγμένους στήν μουσική, ἀρκεῖ νά ἀναλογιστοῦμε πώς οἱ 'Αθηναῖοι, πήγαιναν γιά μουσικές σπουδές στή Θήβα, καθώς λ.χ. ὁ 'Αλκιβιάδης. Τί συνέβη λοιπόν; Στή γενική τό Φούς, εἶναι Φωτός **(Βωτός), δηλ. εἶναι ἠχητικά παρόμοιο μέ τό Βοιωτός,** πράγμα πού συνέδεσε τούς Βοιωτούς μέ τ' ἀφτιά. Αὐτή εἶναι ἡ ὑπόθεσή μου, γιά τήν ἑρμηνεία τοῦ «Βοιώτειον οὖς».

Γ' Η ΘΕΣΙ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Οἱ Ἕλληνες, ἀπό τά πανάρχαια χρόνια — σέ ἀντίθεση μέ τούς ἀνατολικούς Λαούς — ἦσαν μονογαμικοί, μέ τήν ἔννοια πώς κάθε φορά παντρεύονταν μιά γυναῖκα. Δηλαδή μπορεῖ νά παντρευόταν πολλές φορές ὁ ἄντρας, ἀλλά πάντα μιά γυναῖκα. Δέν διατηροῦσε ταυτόχρονα πολλές γυναῖκες καθώς συνέβαινε μέ τούς ἀνατολικούς Λαούς. Οἱ Μουσουλμάνοι καθώς ξέρουμε διατηροῦν ταυτόχρονα πολλές γυναῖκες. Οἱ Ἀρβανίτες, πέρασαν ἀπό τήν πολυθεΐα στόν Χριστιανισμό καί ἀπό τόν Χριστιανισμό στόν Μωαμεθανισμό καί ἀντίστροφα, μά ποτέ δέν υἱοθέτησαν τήν πολυγαμία. Γιά τόν Ἀρβανίτη εἴτε Χριστιανό εἴτε εἰδωλολάτρη εἴτε Μωαμεθανό, ὑπῆρχε μιά καί μόνη γυναῖκα — σύζυγος πού βέβαια δέν λέγεται «Σύζυγος» ἤ κάτι τέτοιο, μιά καί ὁ Ἀρβανίτης δέν θεσμοθετεῖ ζυγούς καί δουλεῖες, ἀλλά **Σιόκ,** πού σημαίνει Σύντροφος. Ἡ γυναῖκα λοιπόν στήν Ἀρβανίτικη κοινωνία δέν εἶναι οὔτε «σύζυγος» δηλ. κάτω ἀπό τόν ἴδιο ζυγό, οὔτε «ὕπ-ανδρος» = ὑπό τόν ἄντρα, ἀλλά Σιόκ = Σύντροφος. Οἱ λέξεις καμμιά φορά εἶναι πολύ ἀποκαλυπτικές...

Ὅταν τό ζευγάρι ὡριμάζει καί τά νιάτα περνᾶνε, ὁ ἄντρας ἀποκαλεῖ τήν γυναίκα του Γγρούα, πού ὁρισμένοι συγγραφεῖς τό ταυτίζουν μέ τό ἑλλην. Γραῖα, γρηά. Ἔτσι ἔχει μείνει ἡ γυναῖκα γενικά νά λέγεται Γγρούα = γρηά, ἐνῶ τό ἀνύπαντρο κορίτσι λέγεται Βάϊζ. Νομίζω πώς, Γγρούα σημαίνει **ὥριμη** γυναῖκα καί ὄχι γρηά μέ τήν ἔννοια πού δίνουμε στό Ἑλληνικό, Γρηά, δεδομένου πώς γιά αὐτή τή λέξη ὑπάρχει ἡ ἀντίστοιχη Ἀρβανίτικη Πλειάκ. Ἡ οἰκοδέσποινα λέγεται Ζώνν (ν παχύ)[32] καί στήν κλητική Ζώννιε. Ζώνια = ἡ κυρία. Ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ἀφέντης, ὁ κύριος λέγεται Ζώτ-η.

---

32. Ὁ μῦθος τῶν Ἀμαζόνων, ὑποδηλοῖ πώς ὑπῆρξε κάποιος πολεμικός Λαός, μέ ἄμεση σχέση γειτονίας πρός τούς γνωστούς μας Ἕλληνες τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων (Ἀχαιούς), μεταξύ τῶν ὁποίων πολεμοῦσαν καί γυναῖκες, ὅμοια καθώς οἱ ἄνδρες (Ἀντιάνειραι = ἴσες μέ τούς ἄντρες καθώς λέει ὁ Ὅμηρος).

Δέν ἐξετάζω τήν Ἐθνικότητα τῶν Ἀμαζόνων, ἄν καί πολλά τά κοινά τους μέ τίς Ἀρβανίτισσες τῶν νεωτέρων χρόνων πού πολεμοῦσαν δίπλα στούς ἄντρες (Τζαβέλαινα, Μπουμπουλίνα, Σκοδριάνες κλπ).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐτυμολογοῦσαν τή λέξη ἀπό τό στερητικό (α) καί τό Μαζός = μαστός, διότι λένε, ἔκαιγαν τόν ἕνα μαστό γιά νά μπαίνει τό τόξο τους κλπ.

Ὁ Benloew ἐτυμολογεῖ τή λέξη ἀπό τό Ἑβραϊκό ΑΜΑΗ καί τό Χαλδαϊκό AZEN πού καί τό ἕνα καί τό ἄλλο σημαίνουν ὅπλο, ἤ ἀπό τό ἐπίσης Ἑβραϊκό ΑΖ, θηλ. ΑΖΑΗ πού σημαίνει ἰσχυρός.

Ὁ Καρολίδης παράγει τή λέξη ἀπό τό Ἀρμενικό Amaduni, πού σημαίνει ξένος ἐκ τοῦ Περσικοῦ Amdem = ἔχεσθαι κλπ.

Κανείς δέν ἐτυμολογεῖ τή λέξη αὐτή, πλασμένη στά πανάρχαια χρόνια στήν Ἑλλάδα, μέ τή γλῶσσα αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ τήν Πελασγική. Ἄς ἀποπειραθοῦμε λοιπόν νά τήν ἐτυμολογήσουμε μέ ὅλες τίς ἐπιφυλάξεις πάντα, πώς ἐνδέχεται καί νά λαθεύουμε.

'Η πρώτη 'Ελληνίδα ζωγράφος τῆς νεώτερης 'Ελλάδας, εἶναι ἡ τραγική Σπετσιώτισα, 'Ελένη Μπούκουρη-'Αλταμούρα.
Οι πρῶτες 'Ελληνίδες πού ἐφήφισαν μέ τό «ἄστου ντούα» εἶναι οἱ Βυλλιώτισες.

'Η Μπουμπουλίνα ἀποκλείει τό Ναύπλιο.

'Ο μῦθος θέλει νά ἐκστρατεύει ὁ 'Ηρακλῆς μέ τόν Θησέα κατά τῶν 'Αμαζόνων μέ ἀποκλειστική ἐντολή ἀπό τόν Εὐρυσθέα, νά φέρουν ὁπωσδήποτε τήν περίφημη **ΖΩΝΗ** τῆς βασίλισσας τῶν 'Αμαζόνων 'Ιππολύτης.

Μιά ὁλόκληρη ἐκστρατεία, γιά μιά Ζώνη!...

Εἴπαμε πώς ἡ οἰκοδέσποινα, ἡ ἀφέντρα τοῦ σπιτιοῦ, λέγεται Ζώνν. Εἶναι ἕνας τίτλος αὐτός ὅπως ὁ τίτλος Ζώτ = κύριος, ἀφέντης. Γιατί τά ἀνδρόγυνα στήν ἀρβανίτικη ὀνομάζουν τό ἕνα το ἄλλο, Σιόκ = σύντροφο. Ζώνν λοιπόν σημαίνει Κυρία, πρώτη μέσα στό σπίτι ἤ στή ζωή καί τήν ὕπαρξη τοῦ ἄντρα. **Ζώννιεα ἤμε,** σημαίνει, (ἡ ἐμή) ἡ δική μου Ζώννια = κυρία.

"Ωστε ἡ λέξη 'Αμαζών κατ' αὐτή τήν ἐκδοχή, προέρχεται ἀπό τό κτητικό 'Εμή = ἤμε = δική μου καί Ζώνν (παχύ ν), πού σημαίνει Κυρία μου, ἀφέντρα μου, Δέσποινά μου.

Οἱ 'Αμαζώνες δέν ἦσαν τοῦ γυναικονίτη, ἀλλά ἰσότιμες μέ τούς ἄντρες τοῦ Λαοῦ τους («'Αντιάνειρες»).

"Ωστε ἔχουμε **'Εμαζώνν** καί στή συνέχεια 'Αμαζώνν. "Εχω τήν ἐντύπωση μάλιστα πώς ὑπάρχει ἀρχαϊκό κτητικό μέ τό ἴδιο νόημα, ἀμά, ἀντί ἐμή, ὁπότε, ἀπό τήν ἀρχή ἡ λέξη ἦταν 'Αμαζώνν.

Πολλοί μάλιστα βγάζουν τή λέξη Ζώνη ἀπό τό 'Αρβανίτικο Ζώννια, δηλαδή ἐκεῖνο πού ἡ Κυρία, ἡ οἰκοδέσποινα, φοράει στή μέση σάν δεῖγμα τῆς ἀνωτερότητάς της καί στό ὁποῖο συνήθως οἱ 'Αρβανίτισσες οἰκοδέσποινες κρεμοῦσαν τά κλειδιά τοῦ σπιτιοῦ, σάν ἕνα εἶδος ἐξουσίας ἐπί τοῦ σπιτιοῦ. Βλέπε τό 'Αρβανίτικο μοιρολόγι τῆς μάνας:

«Τράβαγες ἀπό τή ζώνη τά κλειδιά
σάν τόν ἀντρειωμένο τἄρματα...»

Ἡ Ἀρβανίτισσα δέν εἶναι γιά τόν γυναικονίτη, ὅπου θά λούζεται καί θά χτενίζεται, μέχρι νά ἔρθει ὁ ἐπιβήτορας ἄντρας. Δέν ἔχει σχέση μέ τήν μαλθακότητα, τήν τρυφηλότητα καί γενικά δέν εἶναι τό γνωστό σέ ἀνατολίτικους Λαούς σκεῦος ἡδονῆς τοῦ ἄντρα, πού ἐπαναστατεῖ μόνο κατά φαντασίαν, κατά τοῦ ἄντρα πού τήν δυναστεύει, δημιουργῶντας ἐκεῖνο τό φαινόμενο πού δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν εὐφυΐα καί τήν ἐξυπνάδα καί εἶναι γνωστό μέ τήν ἀρχαιοελληνική λέξη «Πονηρία».[33].

Ἡ θέση τῆς γυναῖκας στήν Ἀρβανίτικη κοινωνία εἶναι σχεδόν ἴδια μέ τήν θέση τῆς ἀρχαίας Σπαρτιάτισσας. Εἶναι πρόσωπο σεβαστό, κοινωνική ὀντότητα σεβαστή ἀπόλυτα καί ἡ γνώμη της ἐπίσης σεβαστή. Οἱ Ἀθηναῖοι καί οἱ Ἴωνες, πού καθώς ἀναλύσαμε δέν εἶναι παρά οἱ Πελασγοί πού βρίσκονταν αἰῶνες πρίν στήν Ἑλλάδα προτοῦ ἔλθουν οἱ Δωριεῖς, εἶχαν περιορίσει τήν γυναῖκα στόν γυναικονίτη καί αὐτό ἐπιβεβαιώνει τήν ἐξέλιξη τῆς νοοτροπίας καί τήν ἀλλοίωση τῶν ἠθῶν καί ἐθίμων πού δημιουργεῖ ἕνας διαφορετικός τρόπος ζωῆς.

Βιασμοί καί βιαιότητες κατά τῆς γυναίκας, εἶναι ἀνύπαρκτα καί ἀδιανόητα πράγματα γιά τήν Ἀρβανίτικη κοινωνία. Ἄντρας πού θά τολμήσει νά κάνει κάτι τέτοιο, δέ λογίζεται ἄντρας, ἀφοῦ ἀντιπαλεύει μέ γυναῖκα καί δέν θά ἐπιζήσει μετά τήν πράξη του γιατί ἡ καταδικαστική του ἀπόφαση ἔχει προϋπογραφεῖ ἀπό ὅλους καί ἀπ' αὐτήν τήν μητέρα του. Ἔτσι στήν Ἀρβανίτικη κοινωνία «φόνοι γιά ζητήματα Τιμῆς δέν ὑπάρχουν, γιατί ἡ γυναῖκα εἶναι σεβαστή καί δύναται ἀφόβως νά ταξιδεύει μόνη της» (Κ. Στεργιόπουλος, Ἐγκυκλ. Λεξ. «Ἥλιος» λῆμμα «Ἀλβανία»).

Ἡ Ἀρβανίτισσα συμμετέχει ἐνεργά στήν Ἀρβανίτικη κοινωνία καί δέν ξέρω ἄν ἡ ἱστορία ἀναφέρει ἄλλον Λαό καί ἄλλη κοινωνία ὅπου ἡ γυναῖκα ὄχι μόνον συμμετέχει, μά καί πολεμάει μέ τό ὅπλο στό χέρι δίπλα στόν ἄντρα της ἤ παίρνει πρωτοβουλία καί ἀντιμετωπίζει τόν ἐχθρό πάνω στό πεδίο τῆς μάχης. Πρῶτος πού ἀναφέρει τίς Ἀρβανίτισσες νά πολεμοῦν προκαλῶντας τόν θαυμασμό τῶν ἀντιπάλων καί φίλων, εἶναι ὁ Βυζαντινός χρονικογράφος Χαλκοκονδύλης, πού θαύμασε τήν ἀντίσταση τῶν γυναικῶν τῆς Σκόντρας κατά τήν πολιορκία της ἀπό τούς Τούρκους. Μετά ἔχουμε τά Ζάλογγα, τήν Δέσπω Σέχου, τήν Τζαβέλαινα, τήν Μπουμπουλίνα καί τόσες ἄλλες ἐπώνυμες καί ἀνώνυμες Ἀρβανίτισσες, καθώς βέβαια καί τήν ἀρχαία Ἰλλυριίδα, Τεύτα.

Παρ' ὅλα αὐτά ἡ Ἀρβανίτικη κοινωνία εἶναι ἀνδροκρατική κοινωνία. Ἡ γυναῖκα δέν εἶναι ἴση μέ τόν ἄντρα, εἶναι ὁπωσδήποτε περισσότερο σεβαστή,

---

33. Πονηρός: λεξη πού παράγεται ἀπό τό πόνος – κόπος, κάματος, δουλειά. Πονηρός εἶναι ἐκεῖνος πού **σκέφτεται** καί **ἐνεργεῖ** σάν τόν χερονάκτα, τόν δοῦλο καί ὄχι σάν ἐλεύθερος πολίτης. Σκέφτεται καί ἐνεργεῖ κατά τρόπο πού δέν ἁρμόζει σέ ἐλεύθερο ἄνθρωπο.

Μοχθηρός, παράγεται ἀπό τόν μόχθο, βλπ. Φ. Νίτσε «Γενεαλογία ἠθικῆς».

Νιόπαντρο ζευγάρι 'Αρβανιτῶν

'Αρβανίτισα βοσκοπούλα

μά πάντα τόν τελευταῖο λόγο τόν ἔχει ὁ ἄντρας πού ἄλλωστε εἶναι ὁ φυσικός ἀρχηγός τῆς οἰκογένειας καί τῆς Φάρας. Δέν ξέρουμε ἄν θά πρόσθετε τίποτα στήν 'Αρβανίτικη κοινωνία, ἄν εἴχαμε καί γυναῖκες ἀρχηγούς Φάρας, πράγμα βέβαια ἀντιφατικό μέ αὐτή τήν ἴδια τήν σημασία τῆς λέξης, γιατί Φάρα σημαίνει ὁ Σπόρος καί ἡ γυναῖκα δέν εἶναι Σπορεύς, ἀλλά τελικά δέν λείπουν καί οἱ περιπτώσεις πού οἱ γυναῖκες ἡγήθηκαν σέ 'Αρβανίτικη κοινωνία καί ἀναφέρομαι στήν Τεύτα πού τά ἔβαλε καί μ' αὐτούς τούς Ρωμαίους καί στήν Μπουμπουλίνα βέβαια. Τό θέμα εἶναι πώς οἱ ἀρχηγοί στίς 'Αρβανίτικες κοινωνίες ἦσαν φυσικοί καί γιαυτό δέν ἀποκλείονταν νά ἡγηθῆ σ' αὐτή, καί μιά γυναῖκα. Δηλ. τό γεγονός καί μόνο πώς ἦταν γυναῖκα δέν ἦταν λόγος ἀποκλεισμοῦ. Η χήρα με παιδιά ἀπολάμβανε τιμῶν ἀνδρός.

Τέλος ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἡ τιμή πού ἐπιφυλάσσει ἡ 'Αρβανίτικη κοινωνία στίς γυναῖκες-χῆρες τῶν ἡρώων πού ἔπεσαν γιά τήν πατρίδα. Μιά ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ προτεραιότητα πού δυνόταν σ' αὐτές, ὅταν πήγαιναν νά γεμίσουν τό σταμνί στή βρύση. Λεπτομέρεια, ἀλλά ἐνδεικτική. Παρόμοια νοοτροπία θά βροῦμε στήν ἀρχαία Σπάρτη.

'Αλλ' ἄς μή φανταστεῖ κανείς πώς ἡ 'Αρβανίτισσα ἀδιαφορεῖ γιά τήν ἐμφάνισή της, τόν καλοπισμό της καί τήν ὀμορφιά. Οὔτε πώς ἔχει σέ δεύτερη θέση τά αἰσθήματά της καί τόν Ἔρωτα. Ὁ Ἔρωτας, ὅμως καί ἡ ὀμορφιά, στήν 'Αρβανίτισσα, ἔχει διαφορετικό περιεχόμενο, ἀπό τόν ἔρωτα καί τήν

ὀμορφιά τῶν ἄλλων γυναικῶν. Γιά νά γίνω πιό κατανοητός, ἡ 'Αρβανίτισσα, δέν εἶναι ἡ «κοκκέτα», ἡ «τσαχπίνα», ἡ «ναζιάρα», ἡ «παθιάρα», πού μέ τά νάζια της θαμπώνει καί «τουμπάρει» τόν ἄντρα ἤ ἔχει σάν μοναδικό καί διακαή πόθο, νά κάνει ὑποχείριο τοῦ ἔρωτά της τόν ἄντρα, γιά νά ἐκδικηθεῖ προαιώνιες καταπέσεις τοῦ φύλου της.

'Η ὀμορφιά στούς 'Αρβανίτες εἶναι ἰδανικό καί συμβαδίζει μέ τήν δύναμη καί τήν εὐρωστία τοῦ σώματος. 'Η ἀντίστοιχη λέξη γιά τήν ὀμορφιά στ' ἀρβανίτικα, εἶναι Μπουκουρί = ὀμορφιά, Ι'Μπούκουρ = ὄμορφος, Ε'Μπούκουρ = ὄμορφη. Οἱ λέξεις αὐτές παράγονται ἀπό μιάν ἄλλη ἀρβανίτικη λέξη, τή λέξη Μπούκ = ψωμί. Ὥστε 'Μπούκουρ, σημαίνει ψωμομένη, ψωμομένος, δηλ. ἄνθρωπος δεμένος, ὁ εὔρωστος σέ ἀντίθεση μέ τόν καχεκτικό, τόν ἀρωστιάρη, τόν μισερό, τόν χλεμπονιάρη. Ἄλλ' ἄς δοῦμε τί λένε μερικοί σημαίνοντες ἄντρες γιά τήν 'Αρβανίτικη ὀμορφιά, γιατί ὅ,τι καί να πεῖ ἕνας 'Αρβανίτης γιά τό θέμα αὐτό, δέν ἔχει πειστικότητα...

Δ΄ Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Λόρδος Μπάϋρον: 'Ο ὑπερβολικά εὐαίσθητος σέ θέματα ὀμορφιᾶς, Ἄγγλος ποιητής, ἔγραφε στήν μητέρα του στά 1809, πώς ἡ ἐθνική φορεσιά τῶν 'Αλβανῶν, εἶναι «ἡ πιό μεγαλόπρεπη τοῦ κόσμου». Καί αὐτή δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τή γνωστή μας Φουστανέλλα. Τόσο γοητεύτηκε ἀπό τήν φορεσιά αὐτή ὁ Βύρωνας πού τήν φοροῦσε συχνά καί μᾶς εἶναι γνωστό τό πορτραῖτο του μέ τήν «'Ελληνική ἀμφίεση» πού τελικά εἶναι «'Αρβανίτικη ἀμφίεση», καί ἔτσι εἶναι γνωστό τό πορτραῖτο του αὐτό στήν Εὐρώπη.

'Η ἀμφίεση τῶν 'Αλβανῶν, σύμφωνα μέ τήν περιγραφή τοῦ Μπάϋρον στήν μητέρα του, ἀποτελεῖται ἀπό «ἄσπρη φουστανέλλα, χρυσοκέντητο μαντύα, κρεμεζί βελούδινο γελέκι κατασκέπαστο μέ χρυσά γαϊτάνια ἁρμονικότατα ἐπιρραμμένα σέ χίλια δύο σχέδια καί στολίδια, ἀσημοκαπνισμένες πιστόλες καί γιαταγάνια». (Σιμόπουλου μετάφραση, «Ξένοι ταξιδιῶτες» Τόμ. Γ2 σελ. 17).

Δέν εἶναι μόνο ἡ φορεσιά μά καί ὁ 'Αλβανικός Λαός ἀντικείμενο θαυμασμοῦ γιά τόν Μπάϋρον, πού γράφει ἐπίσης στήν μητέρα του: «Εἶναι (οἱ 'Αρβανίτες) ἴσως ἡ πιό ὄμορφη γενιά τοῦ κόσμου...» (Μπίρης, «'Αρβανίτες, Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ» σελ. 32).

'Η ἐκτίμηση τοῦ Μπάυρον γιά τούς 'Αρβανίτες, ἔχει γιά μένα μεγάλη βαρύτητα, γιατί προέρχεται ἀπό ἕναν ποιητή, εὐαίσθητο στήν ὀμορφιά καί θά παραλληλίσω ἐδῶ τήν γνώμη του μέ ἐκείνη τοῦ Φαλμεράυερ πού εἶπε πώς «'Η 'Ελληνική φυλή ἔχει τελείως ἐξολοθρευθεῖ ἀπό τήν Εὐρώπη. 'Η φυσική ὡραιότης... ἔχει ἐξαφανισθεῖ ἀπό τήν 'Ελλάδα... Ἕνας Λαός μέ Σλαϋϊκα χαρα-

κτηριστικά καί τοξοειδεῖς βλεφαρίδες καί σκληρά χαρακτηριστικά 'Αλβανῶν βοσκῶν τοῦ βουνοῦ, φυσικά δέν προέρχεται ἀπό τό αἷμα τοῦ Ναρκίσσου, τοῦ 'Αλκιβιάδη καί τοῦ 'Αντίνοου...» Καί φαίνεται πώς ὁ Φαλμεράυερ δέν γνώρισε καλά μήτε τούς Σλαύους, πού μόνο τοξοειδεῖς βλεφαρίδες δέν ἔχουν, μήτε τούς 'Αρβανίτες πού εἶναι μέν σκληροί καί τά χαρακτηριστικά τους εἶναι σκληρά, μά δέν ἦσαν ποτέ βοσκοί τῶν βουνῶν, καθώς ἐπαναλαμβάνουν καί πολλοί Ἕλληνες ἱστορικοί. Μόνο βοσκοί δέν ἦσαν οἱ 'Αρβανίτες. Ἄλλοι ἔβοσκαν τά πρόβατά τους...

Πάντως γιά τή «φυσική ὡραιότητα» αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, ἔχει ἄλλη γνώμη ἕνας διάσημος Ποιητής σάν τόν Μπάυρον, πού γνώρισε ἀπό κοντά αὐτόν τόν Λαό καθώς καί ὁ Γάλλος Πουκεβίλλ πού θά δοῦμε πιό κάτω.

Τέλος ἐντελῶς διαφορετική γνώμη ἀπό τόν Φαλμεράυερ, ἔχουν οἱ σημερινές καί χθεσινές πατριώτισσές του, πού πάντα ἀνακαλύπτουν καινούργιους κόσμους τοῦ ὡραίου, στίς ἀγκαλιές τῶν ἀπογόνων, τῶν «'Αλβανῶν βοσκῶν μέ τά σκληρά χαρακτηριστικά».

Τέλος γιά νά κλείνουμε μέ τόν Μπάυρον, ἄς σημειώσουμε πώς ἡ περίφημη «Κόρη τῶν 'Αθηνῶν» πού ἐρωτεύτηκε καί τίς ἀφιέρωσε τίς πασίγνωστες ὠδές του, ἦταν μιά 'Αρβανίτισσα Πλακιώτισσα καί λεγόταν Θηρεσία ἤ Θήρζα Μακρῆ. 'Ο πατέρας της ὁ Προκόπης Μακρῆς, ἦταν γιός τοῦ Κερκυραίου γιατροῦ Μηνᾶ Μακρῆ καί τῆς 'Αθηναίας Μαρίας Μουρίκη, δηλ. καί οἱ δυό γονεῖς τοῦ πατέρα τῆς «κόρης τῶν 'Αθηνῶν» ἦσαν 'Αρβανίτες ἀπ' ὅτι δείχνουν τά ἐπίθετά τους Μακρῆς καί Μουρίκης.

Μά καί ἡ μητέρα της, ἦταν 'Αρβανίτισσα καί λέγονταν Ταρσίτσα Βρεττοῦ. 'Ο Προκόπης Μακρῆς λοιπόν καί ἡ Ταρσίτσα Βρεττοῦ, ἀπόχτησαν ἀπό τό γάμο τους τρεῖς κόρες, τήν Μαριάνα ἤ Ντουντοῦ, τήν Κατίνα ἤ Κατίγκω καί τήν Θηρεσία ἤ Τερέζα ἤ Θήρζα πού ἦταν καί ἡ περίφημη «κόρη τῶν 'Αθηνῶν».

Πουκεβίλλ: 'Αλλ' ἄς δοῦμε τί λέει γιά τίς ἀρβανίτισσες ἕνας Γάλλος γνωστός μας, ὁ Πουκεβίλλ πού καί αὐτός — σάν πρόξενος τῆς Γαλλίας — ἔζησε πολλά χρόνια στήν 'Ελλάδα καί γνώρισε πολύ καλά τούς 'Αρβανίτες. Οἱ **Τόσκισσες** «μέ τό λυγερό ἀνάστημά τους, μέ τήν λεπτότητα τῶν ποδιῶν τους, θά τίς νόμιζε κανείς γιά θεές τῆς 'Αρχαιότητας...» (Voyage en Greece»). Μέ τά ἴδια κολακευτικά λόγια ἐκφράζεται γιά τίς Τσιάμησες ὁ Πουκεβίλλ, καθώς καί γιά τίς Γκέκισσες γιά τίς ὁποῖες προσθέτει πώς, παρ' ὅλο πού εἶναι στό θρήσκευμα οἱ περισσότερες Μωαμεθανές, ἐν τούτοις «Χριστιανή ἤ 'Οθωμα-

νίς (ή Γκέκισσα) καμμιά δέν φορεῖ τό γιασμάκι (φερετζέ) πού ή άνατολίτικη ζήλεια ἔχει ἐφεύρει...» (Στό ἴδιο).

Τό ἴδιο κολακευτικά ἐκφράζεται ὁ Πουκεβίλλ καί γιά τήν ὀμορφιά καί τήν ἀνδρεία τῶν 'Αρβανιτῶν, τῶν Τόσκηδων, τῶν Τσιάμηδων καί τῶν Γκέκηδων. 'Αλλά ἐπιφυλάσσει τά χειρότερα λόγια καί τούς πιό δυσφημιστικούς χαρακτηρισμούς γιά τούς Λιάπηδες καί τίς Λιάπισσες. «'Ασεβεῖς, πονηροί, ληστές, βρώμικοι, ἀδύνατοι, καχεκτικοί, κλέφτες» εἶναι γιά τόν Πουκεβίλλ οἱ Λιάπηδες, ἐνῶ οἱ γυναῖκες τους εἶναι «Σκλάβες, μαραμένες, ἐξευτελισμένες, ἀηδιαστικές, σύντροφοι τῶν Δαρδανῶν, πού πλένονταν τρίς φορές στή ζωή τους».

Βέβαια οἱ Λιάπηδες εἶναι σάν καί τούς ἄλλους 'Αρβανίτες πού ἐπαινεῖ ὁ Πουκεβίλλ, ἀλλά ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψη πώς, ὅταν ἦταν πρόξενος στά Γιάννενα, ὁ 'Αλήπασσας τοῦ εἶχε κάνει τήν ζωή μαρτυρική και όχι μόνο δέν τόν ὑπολόγιζε, ἀλλά καί τά ἄλογά του τά ἐπίταξε γιά ἕνα δημόσιο ἔργο καί τίς ἀναφορές του πρός τήν Κυβέρνησή του κατάφερε νά τοῦ κλέβει, τότε καταλαβαίνουμε τό μῖσος καί τήν ἐμπάθεια του γιά κάθε τί, πού τοῦ θύμιζε τούς Λιάπηδες. 'Ο 'Αλήπασας ἦταν Λιάπης... Ἴσως δέν εἶχε πολύ ἄδικο ὁ Πουκεβίλλ νά τούς χαρακτηρίζει Ληστές, Κλέφτες καί βρώμικους τούς Λιάπηδες, ἤ τουλάχιστον δέν ἔπεφτε καί πολύ ἔξω σ' αὐτούς τούς χαρακτηρισμούς του. Για τήν ἐποχή ὅμως πού ἀναφερόμαστε αὐτά δέν ἦταν τόσο μεγάλα μειονεκτήματα ὅσο φαίνονται σήμερα.

Μιά τέτοια κοινωνία, μέ τέτοιους ἄντρες, ἀλλά καί μέ τέτοιες γυναῖκες, δύσκολα ἐξαφανίζεται. 'Επειδή στίς πανάρχαιες 'Ελληνικές κοινωνίες, καθώς καί στίς 'Αρβανίτικες, τίποτα δέν ἦταν τυχαῖο καί τά πάντα ὑπόκεινταν σέ ὁρισμένους κανόνες, ἄν τούς καλομελετήσουμε θά δοῦμε ὅτι στηρίζονται σέ μιά πολύ ἀνθρώπινη καί φυσική Λογική. 'Ο ἄντρας δέν μπορεῖ νά εἶναι ἴσος μέ τήν γυναῖκα, οὔτε ἡ γυναῖκα μέ τόν ἄντρα. 'Υπάρχει κάποιο εἶδος διαφορετικότητας πού ἀποκλείει τέτοιου εἴδους σύγκριση.

'Ο ἄντρας μαζί καί μόνο μαζί μέ τήν γυναῖκα, ἀποτελοῦν ἐκεῖνο πού λέμε Ἄνθρωπο, ἀνθρώπινη ὀντότητα καί ὕπαρξη. Εἶναι ἀδιανόητα αὐτά τά δύο ὄντα ξεχωριστά. Καθ' ἕνα ἔχει τήν δική του θέση καί ἀποστολή στήν κοινωνία ὅπως καί στήν Φύση. 'Ο ἄντρας σπέρνει τήν Φάρα-σπόρο καί ἡ γυναῖκα τεκνοποιεῖ καί αὐτές οἱ ἰδιότητες δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀλλάξουν. Στή Φύση λοιπόν καί στήν κοινωνία, τόσο ἡ γυναῖκα ὅσο καί ὁ ἄντρας ἔχουν δυό διαφορετικούς ρόλους πού συνεπάγονται καί διαφορετικές ἀποστολές. 'Ο ἄντρας δέν ὑπόκειται στήν ἀδυναμία τῆς ἐκκόλαψης, τῆς λοχείας, τῶν ἔμμεινων κλπ. καί στήν διάρκεια αὐτῶν τῶν περιόδων πρέπει νά ὑπερασπιστεῖ ἀπό κάθε ἐχθρό, τήν γυναῖκα πού βρίσκεται σ' αὐτήν τήν πρόσκαιρη ἀδυναμία καθώς καί τό ἀνυπεράσπιστο καί ἀδύναμο βρέφος της. Δηλαδή ὁ ρόλος τοῦ ἄντρα καί τῆς γυναίκας στή φύση, προσδιόριζε καί τούς ρόλους τους στή κοινωνία.

Ε΄ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Πολλοί Έλληνες θά άγνοοῦν πώς ή πολυτιμημένη **Φουστανέλλα**, εἶναι ή έπίσημη Άρβανίτικη φορεσιά. Γιά τήν άκρίβεια εἶναι ή πολεμική καί γιορταστική φορεσιά. Ή άνεπίσημη εἶναι ή πουκαμίσσα (Προφέρετε τά δύο (σ) παχειά, σάν πουκαμίσια). Τό ὄνομά της ένδεχομένως νά προέρχεται άπό τή λέξη Φούσ,τ = στράτευμα, πολεμική όμάδα, πολεμικό άσκέρι, συμμορία. Στήν Ελληνική ἔχει διασωθεῖ στή λέξη Φουσάτο άπό τά ύστεροβυζαντινά χρόνια. Φουστανέλλα λοιπόν μέ αὐτή τήν ἐκδοχή σημαίνει τήν φορεσιά τῶν Φούσ,τ, τῶν πολεμιστῶν. Φοῦστα λέγονταν καί τά πειρατικά πλοιάρια, ἐκεῖνα μέ τά όποῖα οἱ πειρατές διεκπαιρεώνονταν στίς άκτές καί τίς λεηλατοῦσαν. Καί αὐτοί οἱ πειρατές ὀνομάζονταν Φούστ. Δηλαδή δέν προέρχεται τό ὄνομα τῶν πειρατῶν (Φούστ) ἀπό τό πλοιάριο πού ὀνομαζόταν Φοῦστα, καθώς πιστεύεται, άλλά τό άντίθετο, δηλ. τό πλοιάριο πού προοριζόταν νά μεταφέρει πολεμική συμμορία, πειρατική όμάδα, δηλ. Φούστ, όνομάστηκε Φοῦστα.

Μά ἄς δοῦμε πώς περιγράφουν τήν Άρβανίτικη — γενικά — φορεσιά οἱ ξένοι περιηγητές τοῦ 18ου-19ου αἰῶνα.

Dodwell: Ό Ἄγγλος άρχαιολόγος μᾶς περιγράφει τήν Άρβανίτικη φορεσιά τόσο τῶν άντρῶν ὅσο καί τῶν γυναικῶν καί ἄς δοῦμε πῶς, άπό μετάφραση τοῦ Κ. Σιμόπουλου Τ. Γι σελ. 152 160, «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ελλάδα».

«Άνοιξε ή πόρτα καί πρόβαλαν κάπου δώδεκα Άρβανίτες μέ ὄψη ἄγρια καί φρικαλέα, ντυμένοι στά βελούδα καί στά χρυσά καί άρματωμένοι άπό τά νύχια ώς τήν κορφή, λές καί πήγαιναν σέ πόλεμο...» (Σελ. 152)

«... Οἱ Άρβανίτες εἶχαν μεγάλη άδυναμία στά χρυσά καί άσημένια στολίδια καί τίς σαμαρόγουνες. Οἱ εὔποροι φοροῦσαν τρία εἴδη ένδυμασίας άνάλογα μέ τήν ἐποχή τοῦ χρόνου. Τό χειμῶνα κοντή προβατόγουνα χωρίς μανίκια μέ τή τρίχα πρός τά ἔξω (ή **Διφθέρα τῶν άρχαίων**). Στό στῆθος ὑπῆρχαν δυό ώς τέσσερις σειρές άσημένια ἤ χρυσά κουμπιά μεγάλα σάν αὐγό κόττας, κούφια καί περίεργα δουλεμένα. Κι ὅπως ἦταν ραμμένα τό ἕνα κοντά στό ἄλλο ντιντίνιζαν καθώς βάδιζε ό Άρβανίτης καί αὐτό ἄρεσε πολύ».

Τό καλοκαίρι φοροῦσαν σουρτοῦκο άχειρίδωτο καί τά χέρια σκεπάζονταν άπό τά πουκαμισομάνικα. Ή πουκαμίσα, ό **Χιτών τῶν άρχαίων**, ἔπεφτε ώς τά γόνατα... Τό βρακί, **οἱ άρχαῖες άναξυρίδες**, ἦταν ἄσπρο καί δενόταν κάτω άπό τά γόνατα μέ χρωματιστή καλτσοδέτα. Οἱ Τσοπαναραῖοι καί οἱ ναυτικοί φοροῦσαν βράκες πού ἔφταναν ώς τόν άστράγαλο. (Σελ. 158).

Ό Σιμόπουλος, ἐπικαλούμενος καί τόν Άπ. Βακαλόπουλο πού ἔγραψε τήν «Ίστορία τοῦ νέου Έλληνισμοῦ», προσπαθεῖ νά διαψεύσει τόν Dodwell, ὑποσημειώνοντας (σελ. 152 σημ. Ι), πώς αὐτοί πού άναφέρει σάν Άρβανίτες ό Dodwell δέν εἶναι Άρβανίτες, άλλά «Έλληνες κυρίως Σουλιώτες, άλλά οἱ

ξένοι χαρακτήριζαν ἐκείνη τήν ἐποχή 'Αρβανίτη, κάθε 'Αρματωμένο Χριστιανό. Πολλές ὁμάδες Κλεφτῶν καί Σουλιωτῶν εἶχαν ἐγκαταστήσει τό ὁρμητήριό τους σέ νησιά τοῦ 'Ιονίου καί κάθε τόσο ἐνεργοῦσαν ἐπιδρομές στίς ἀντικρυνές ἀληπασαλίδικες στεριές».

"Ετσι γράφουν τήν ἱστορία ὁ Βακαλόπουλος καί ὁ Σιμόπουλος... "Αν αὐτοί πού ἀναφέρονται στά ντοκουμέντα σάν 'Αρβανίτες, εἶναι κακοί, τότε εἶναι «'Αρβανίτες», ἄν εἶναι καλοί, τότε εἶναι «"Ελληνες». Στήν προκειμένη περίπτωση, ὁ Dodwell, θέλει νά καταλήξει, πώς αὐτοί οἱ 'Αρματωμένοι 'Αρβανίτες ἦσαν Κλέφτες καί τόσο πολύ θαμπώθηκε ἀπό τήν ὀμορφιά τῆς φορεσιᾶς τους πού ζήτησε νά ποζάρουν γιά νά τούς κάνει τά πορτραῖτα. Εἶναι δηλαδή καλοί καί δέν πρέπει νά φανεῖ πώς εἶναι 'Αρβανίτες καί πώς οἱ Κλέφτες οἱ πολυτραγουδισμένοι, εἶναι 'Αρβανίτες. "Ετσι τόσο ὁ Σιμλόπουλος ὅσο καί ὁ Βακαλόπουλος, ἔβγαλαν τό συμπέρασμα πού τούς ἄρεσε καί τό πάσαραν γιά ἱστορία. Μά τά πράγματα εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπό τά συμπεράσματά τους. Πέρα ἀπό τήν σαφῆ διαβεβαίωση τοῦ Dodwell πώς ἦσαν 'Αρβανίτες, πέρα ἀπό τό πλῆθος τῶν ντοκουμέντων, τόσο τῶν περιηγητῶν, ὅσο καί τῆς στολῆς, τῆς γλῶσσας καί τόσων ἄλλων ἀποδείξεων, ἄν οἱ περιηγητές κάνουν μιά παρανόηση, αὐτή εἶναι σέ βάρος τῶν συμπερασμάτων τῶν Σιμόπουλου καί Βακαλόπουλου.

Οἱ Ξένοι τούς Χριστιανούς 'Αρβανίτες, τίς περισσότερες φορές τούς λένε «"Ελληνες» καί ἐπιφυλάσσουν τό ὄνομα «'Αρβανίτες», ἄν πρόκειται γιά Μουσουλμάνους.

Αὐτό εἶναι εὐνόητο, ἄν φανταστεῖ κανείς πώς οἱ Χριστιανοί 'Αρβανίτες, ἦσαν ὅλοι δίγλωσσοι, δηλ. ἐκτός ἀπό τ' ἀρβανίτικα, μιλοῦσαν καί τά 'Ελληνικά, ὁπότε ὁ ξένος, ἀκούγοντας ἕναν 'Αρβανίτη νά μιλᾶ 'Ελληνικά, τόν ὀνόμαζε «"Ελληνα». Τό ἀντίθετο πού λένε οἱ Βακαλόπουλος-Σιμόπουλος, δηλ. νά ὀνοματίζουν ἕναν "Ελληνα, «'Αρβανίτη», οἱ ξένοι, ἐσφαλμένα, δέν ἔχει καμιά αἰτιολογία καί κανένα στήριγμα. "Αν κάποιος δέν ἦταν 'Αρβανίτης, δέν θά μιλοῦσε 'Αρβανίτικα ἤ κι ἄν μιλοῦσε, δέν θά τά χρησιμοποιοῦσε ἀντί τῆς 'Ελληνικῆς προκειμένου νά συννενοηθεῖ μέ κάποιον ξένο καί ἐν πάσει περιπτώσει κανείς ἀπό τούς μή 'Αρβανίτες δέν θά διεκδικοῦσε οὔτε θά πρόβαλλε 'Αρβανίτικη καταγωγή. Τό πράγμα θά ἔδειχνε μόνο του...

Αὐτοί πού δέν ἦσαν 'Αρβανίτες θἆσαν ἤ τεχνίτες ἤ Μπακάληδες ἤ λογιότατοι. Τό τί εἴδους "Ελληνες τώρα θἆσαν αὐτοί, εἶναι μιά ἄλλη ἱστορία.

Γιά νά τελειώνουμε, ὁ Βακαλόπουλος, ὁ Σιμόπουλος καί οἱ φρονοῦντες, τά παρόμοια προσφέρουν κακή ὑπηρεσία στήν ὑπόθεση τοῦ 'Ελληνισμοῦ μέ τό νά παραποιοῦν τήν ἀλήθεια σχετικά μέ τούς 'Αρβανίτες, τούς 'Αρβανίτες πού εἶναι ἡ σπονδυλική στήλη τοῦ 'Ελληνισμοῦ καί πού τέλος πάντων οἱ ξένοι περιηγητές τούς συνδέουν καθώς εἴδαμε — καί θά δοῦμε ἀκόμα — μέ τήν ἀρχαία 'Ελλάδα καί ὄχι βέβαια μέ τό Βυζάντιο πού θά ἤθελαν οἱ ἱστορικοί μας.

«Ὁ Κλεφταρματωλός». Ἔργο τοῦ Carl Haag, πού βρίσκεται στό Μπενάκειο, δέν φοράει παρά τήν κλασική Ἀρβανίτικη φορεσιά, ἔτσι καθώς μᾶς τήν περιγράφουν οἱ ξένοι περιηγητές καί εἰδικά ὁ Byron καί ὁ Dodwell. Ἄλλωστε οἱ ξένοι διαβεβαιώνουν ὅτι «49 στούς 50 κλεφταρματωλούς, ἦσαν Ἀρβανίτες».

Μέ τό νά λένε λ.χ., οἱ 'Ιστορικοί μας πως οἱ Σουλιῶτες εἶναι "Ελληνες, μέ τήν ἔννοια τῆς διαφοροποίησής τους ἀπό τούς 'Αρβανίτες, δέν κερδίζουμε τίποτα, ἐκτός ἀπό γελοιοποίηση. Οἱ Σουλιῶτες δέν ντρέπονταν γιά τήν 'Αρβανίτικη καταγωγή τους. Καί αὐτοί - καθώς καί ὁ Σκεντέρμπεης πού εἴδαμε-, ἤξεραν πώς εἶναι "Ελληνες, ἀκριβῶς ἐπειδή ἦσαν 'Αρβανίτες. Αὐτοί πού δέν εἶναι 'Αρβανίτες, ἔχουν πρόβλημα ἀπόδειξης τῆς 'Ελληνικότητάς τους...

«... 'Από τήν **'Αρβανίτικη** φορεσιά ἐντύπωση προκάλεσαν στόν "Αγγλο περιηγητή, λέει ὁ Σιμόπουλος, οἱ **Κνημίδες** πού συνήθιζαν στόν πόλεμο καί στό ταξίδι. Ἦταν ἀσημένιες καί μερικές φορές ἐπιχρυσωμένες καί εἰδικά ἐπεξεργασμένες... Σκέπαζαν τό πίσω μέρος καί τήν ἐσωτερική πλευρά τοῦ ποδιοῦ. Δυό κυκλικά καί καμπυλωτά ἀσημένια τεμάχια ἐφαρμόζονταν στούς ἀστραγάλους γιά νά τούς προστατεύουν ἀπό τίς πέτρες καί τά κάθε λογίς ἐμπόδια τῆς ὁδοιπορίας. Ἦταν τά λεγόμενα ἀργυρόσφυρα καί πολλές φορές τά φοροῦσαν χωρίς παπούτσια. Δένονταν στά σφυρά μέ λουριά. Τέτοια ἐπικαλύματα συνήθιζαν καί στά γόνατα.

Οἱ μεταλλικές κνημίδες πού φοροῦσαν οἱ 'Αρβανίτες ὀνομάζονταν **Τσουράπια...** Τά ὅπλα τῶν 'Αρβανιτῶν ἦσαν Ντουφέκι, ἕνα ζευγάρι ἀσημοκαπνισμένες πιστόλες... γιαταγάνι, χατζάρι καί σπαθί.

«Κοιμοῦνται (οἱ 'Αρβανίτες Κλέφτες) κατάχαμα καί σπάνια πλένονται. Εἶναι οἱ πιό σκληροτράχηλοι στρατιῶτες τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. 'Ατίθασοι ὅμως βάναυσοι καί πλιατσικολόγοι. Δέν ἐγκαταλείπουν ποτέ τἄρματα, ἀκόμα καί στήν καθημερινή εἰρηνική ζωή τους...» (Σελ. 159)

Αὐτή εἶναι μέρος τῆς περιγραφῆς τῶν 'Αρβανιτῶν ἀπό τόν "Αγγλο ἀρχαιολόγο περιηγητή Dodwell. "Εχουμε μιά περιγραφή τῆς 'Αρβανίτικης φορεσιᾶς καί τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν κλεφτῶν, πού κιαυτός μᾶς τούς ὀνοματίζει 'Αρβανίτες. 'Η διαβεβαίωσή του ἔχει ἀξία, γιατί καθώς μᾶς λέει ὄχι μόνο φιλοξένησε τούς 12 'Αρβανίτες, ἀλλά καί τούς ζωγράφισε εἴτε ὁ ἴδιος εἴτε κάποιος ἀπό τή συνοδεία του καί μίλησε γιά πολλά μαζί τους, μεταξύ τῶν ὁποίων βέβαια καί τό θέμα γιά τό ὁποῖο μᾶς διαβεβαιώνει — καί διαφωνεῖ ὁ Σιμόπουλος — ὅτι δηλ. ἦσαν 'Αρβανίτες. Εἶναι λογικό νά ὑποθέσουμε πώς οἱ Κλέφτες τόνισαν τήν 'Αρβανίτικη καταγωγή τους, γιατί ἄν τό συμπέρασμα τό ἔβγαζε μόνος του ὁ Dodwell, τότε θά τούς ὀνομάτιζε «"Ελληνες» ἐπειδή καθώς ἔχουμε πεῖ οἱ Χριστιανοί 'Αρβανίτες μιλοῦσαν καί 'Ελληνικά, ὁπότε ἄν δέν τοῦ τόνιζαν τήν 'Αρβανίτικη καταγωγή τους, ὁ Dodwell πολύ λογικά, θά τούς θεωροῦσε «"Ελληνες».

'Αλλ' ἄς δοῦμε καί τήν 'Αρβανίτικη φορεσιά τῶν γυναικῶν. «Οἱ 'Αρβανίτισσες, λέει ὁ Dodwell, ντύνονται ὁμοιόμορφα σ' ὅλη τήν 'Ελλάδα. Μακρύ φουστάνι ἀνοιχτόχρωμο μέ φαρδύ μαῦρο γαϊτάνι στά πλάγια καί πίσω. Τά γιορτινά τους ὅμως φουστάνια ἦταν κόκκινα καί κάπου-κάπου βαθυπράσινα

ὅπως στήν 'Αθήνα. (Φαίνεται νά ἀγνοεῖ πώς καί στήν 'Αθήνα (Πλάκα) ὑπῆρχαν 'Αρβανίτισσες).

Τό ἐξωτερικό φόρεμα ἔπεφτε χαλαρό ἐνῶ τό ἐσωτερικό ἔσφιγγε στή μέση μέ φαρδειά ζώνη μέ μπρούτζινα ἤ ἀσημένια στολίδια καί δυό μεγάλους ἡμικυκλικούς τοκάδες μπροστά.

Στό κεφάλι φοροῦσαν ἄσπρο μαντήλι πού ἔπεφτε πίσω στόν ὦμο καί διπλωνόταν στόν λαιμό, ὅπως **τό ἀρχαῖο Στρόφιο ἤ ὁ κεκρύφαλος.** Τά μαλλιά τους ἔπεφταν στή ράχη χωρισμένα σέ τρεῖς μακριές οὐρές καί ἔφταναν σχεδόν ὡς τό ἔδαφος. Οἱ ἄκρες στολίζονταν μέ κόκκινες φοῦντες, τούρκικα πιάστρα, ἱσπανικά τάληρα καί κάπου κάπου Βενέτικα τσεκίνια καί ἀρχαῖα 'Ελληνικά νομίσματα. Καί ὅταν χόρευαν, τό κουδούνισμά τους ἀνακατεύονταν μέ τούς ἤχους τοῦ **νταουλιοῦ** καί τῆς **Πίπιζας.**

Τά περιδέραια καί τα σκουλαρίκια ἦταν ἀπό κοράλι καί χρωματιστά γυαλιά πού ἐναλλάσσονταν μέ ἀρχαῖα 'Ελληνικά, Τούρκικα και Βενέτικα νομίσματα. 'Ο περιηγητής εἶδε μερικά νομίσματα τοῦ Φιλίππου καί τοῦ 'Αλεξάνδρου. **Εἰδικά τοῦ 'Αλεξάνδρου τά φοροῦσαν γιά Φυλαχτό.**

Τά κορίτσια φοροῦσαν στό κεφάλι σκούφια σκεπασμένη μέ νομίσματα ἀνάλογα μέ τήν οἰκονομική κατάσταση τῆς οἰκογένειας» (Σελ. 159-160).

Μέ τόν Dodwell πού ἦταν ἀρχαιολόγος, γνώστης δηλαδή τῆς ἀρχαιόελληνικῆς πραγματικότητας στά μέτρα τοῦ δυνατοῦ, μᾶς χωρίζουν δυό αἰῶνες καί μεταξύ μας δέν ὑπάρχει κάποια συνωμοτική συμφωνία νά παρουσιάσουμε τούς 'Αρβανίτες σάν τούς γνησιότερους ἀπόγονους τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων. Καθώς διαπιστώσατε, οἱ 'Αρβανίτες καί οἱ 'Αρβανίτισσες τοῦ θυμίζουν τήν ἀρχαία 'Ελλάδα, ὅπως ἄλλωστε καί στόν Λόρδο Βύρωνα, τόν Πουκεβίλλ καί πολλούς ἄλλους περιηγητές τοῦ 18ου αἰῶνα. Διακρίνει Διφθέρα, χιτῶνα, κνημίδες, κεκρύφαλους, στρόφια κλπ. καί δέν μπορεῖ νά πεῖ κανείς πώς αὐτές οἱ διαπιστώσεις δέν εἶναι γνήσιες καί αὐθόρμητες.

Γιά νά τελειώνουμε μέ τήν 'Αρβανίτικη φορεσιά, τονίζουμε πώς ἡ 'Αρβανίτικη Φουστανέλλα καί τά ὑπόλοιπα ἐξαρτήματά της, ἀποτέλεσε τήν 'Εθνική 'Ελληνική φορεσιά στά μετεπαναστατικά χρόνια καί αὐτό δέν ἔγινε ἀπό ἀγάπη κάποιων μή 'Αρβανιτῶν πρός τούς δῆθεν ἀνύπαρκτους 'Αρβανίτες. Στήν γυναικεία 'Αρβανίτικη φορεσιά στηρίχθηκε τό σχέδιο γιά τήν ὀθωνική ἐπίσημη ἐνδυμασία τήν γνωστή σάν «τῆς 'Αμαλίας».

ΣΤ΄ Η ΑΝΕΞΙΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ

Οἱ Θρησκευτικοί φανατισμοί καί γενικά ὁ φανατισμός, ἦταν ἄγνωστα γιά τήν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ποτέ δέν διανοήθηκαν οἱ Ἕλληνες νά ξεκινήσουν ἀπό τήν πατρίδα τους γιά νά ἐπιβάλλουν σέ ἄλλους Λαούς τίς θρησκευτικές ἤ ἄλλες ἰδεολογικές πεποιθήσεις τους.

Αὐτό τό δύσοσμο καί σκοταδιστικό φαινόμενο ξεκινάει ἀπό τήν Ἰουδαική θρησκεία καί πολύ φυσικό ἦταν νά περάσει καί στή Χριστιανική καί στή Μωαμεθανική θρησκεία πού ἔχουν σάν βάση τόν Ἰουδαϊσμό.

Οἱ Θρησκεῖες αὐτές ἐπιφυλάσσουν ἡ κάθε μιά γιά τόν ἑαυτό της, τήν μοναδικότητα καί τήν ἀποκλειστικότητα τῆς ἀλήθειας, τῆς λύτρωσης τοῦ ἀνθρώπου καί ὁ θεός τους ἔχει ὅλα, μά ὅλα τά τέλεια χαρακτηριστικά καί ὅλες τίς καλές ἤ ἐπιθυμητές ἰδιότητες. Καμμιά ἀτέλεια. Κανένα ψεγάδι. Βρισκόμαστε σέ ἕνα κυνήγι τῆς τελειότητας σέ ἕνα κυνήγι ἑνός ἀμύθητου θησαυροῦ, πού τούς χάρτες καί τά μονοπάτια τά ξέρει μόνον ὁ πιστός ἤ νομίζει πώς τά ξέρει, ὁπότε κάθε ἀντίρρηση θεωρεῖται, ἀπό βλακεία, ὡς ἁμάρτημα.

Στό Ἑλληνικό Πάνθεο **τίποτα δέν εἶναι τέλειο.** Μά καί τίποτα δέν εἶναι ἄσχημο. Εἶναι τά πάντα μιά ὀμορφιά μιά **ἁρμονία.** Γιά τούς Ἕλληνες δέν ὑπάρχει κἄν θρησκεία μέ τά γνωστά μας χαρακτηριστικά. Οἱ Ἕλληνες δέν ἀντιμετώπιζουν τίς καινούργιες ἰδέες καί τίς ξένες θρησκεῖες καθώς ἀντιμετωπίζουν οἱ σύγχρονοι τίς ξένες θρησκεῖες καί ἰδέες. Σήμερα κάθε πιστός, θεωρεῖ τόν ἀλλόθρησκο, ἕνα δυστυχισμένο ἀπολλωλός πρόβατο στήν καλύτερη περίπτωση ἤ ἄξιο «διάσωσης» πού ἀρχίζει ἀπό τόν πιό βάναυσο προσηλυτισμό καί τελειώνει στήν φυσική ἐξόντωση. Κάθε πολιτικός ὀπαδός, θεωρεῖ τούς διαφωνοῦντες ἤ ἀντίθετους στήν πολιτική του ἰδεολογία, σάν ἀνθρώπους πού «πρέπει νά ξυπνήσουν», καί τό ξύπνημα ἀρχίζει ἀπό ἕναν προσηλυτιστικό χαμόγελο καί τελειώνει σέ ἀκονισμένα δόντια ἤ τήν φυσική σου ἐξόντωση. Ὁ πιστός καί ὁ ὀπαδός πιστεύει ὅτι κρατάει τά κλειδιά τῆς σοφίας, τά κλειδιά τοῦ παραδείσου τοῦ οὐράνιου ἤ τοῦ ἐπίγειου. Κάθε ἀντίθετα σκεφτόμενος, εἶναι γι᾽ αὐτούς καταδικασμένος. Ὁ πιστός καί ὁ ὀπαδός θεωροῦν σάν τήν σπουδαιότερη ἐπιδίωξη τους νά κάνουν ὅλον τόν κόσμο σάν καί τούς ἑαυτούς τους **ἀκριβῶς.** Σέ ἀντίθετη περίπτωση ἔχουν ἕτοιμη τήν προκρούστεια κλίνη γιά νά ἰσιώσουν τούς «ἀπολολώτας» ἤ «διαφωνούντας» εἴτε κόβοντάς τους τά πόδια εἴτε τεντώνοντάς τα γιά νά ἐναρμονιστοῦν στό μέγεθος της.

Οἱ Ἕλληνες εἶχαν πάντα πόρτα ἀνοιχτή γιά τά διάφορα ἰδεολογικά καί θρησκευτικά ρεύματα, μά γιά νά περάσουν ἀπό τήν πόρτα αὐτή ἔπρεπε νά εἶναι πράγματι ἰσχυρά καί ἀποδεκτά ἀπό τό ἰσχυρό κριτικό φίλτρο τῶν Ἑλλήνων.

Γιά παράδειγμα, ὅταν πῆγε ὁ Παῦλος, ὁ οὐσιαστικός ἱδρυτής τῆς Χρι-

στιανικῆς Ἐκκλησίας, στήν Ἀθήνα, ὄχι μόνον ἀκούστηκε καί δέν κυνηγήθηκε ἤ προπυλακίστηκε, ἀλλά βρῆκε στήν Ἀθήνα, ἕνα βωμό, ἀφιερωμένο στήν δική του θρησκεία, μέ τήν πασίγνωστη ἐπιγραφή, «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ»[34]. Τά μηνύματα τῆς νέας θρησκείας τά εἶχαν λάβει οἱ πνευματικά ἄγρυπνοι Ἕλληνες, προτοῦ ἔλθει ὁ Παῦλος, καί ἄς εἶναι αὐτή ἡ περίπτωση, ἄλλο ἕνα ντοκουμέντο κατ' αὐτῶν πού βλέποντας στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, κάποιο στοιχεῖο, ξενικό, ἀναφωνοῦν καί ὑποστηρίζουν πώς ἡ Ἑλλάδα ἦταν ἀποικία ξένων καί δή ἀνατολικῶν. Παραβλέπουν τήν ἰδιαιτερότητα τοῦ χαρακτῆρα τῶν ἀρχαιοελλήνων ἤ τούς κρίνουν μέ τά δικά τους μέτρα.

Καί κατακτητικούς πολέμους μέ τόν Μ. Ἀλέξανδρο ἔκαναν οἱ Ἕλληνες, μά δέν καταπίεσαν κανενός Λαοῦ τήν θρησκευτική πεποίθηση, ἀπεναντίας τήν σεβάστηκαν. Ὅλα αὐτά ξεκινοῦν ἀπό ἕνα αἴσθημα **σιγουριᾶς** γιά τίς δικές τους πεποιθήσεις, σέ σημεῖο πού νά μή τούς φοβίζει ἤ νά τούς προβληματίζει κἄν ἡ ἐλεύθερη σύγκριση ἤ ἀντιπαράθεση τῶν ἰδεῶν τους μέ ἄλλες ἰδέες.

Αὐτή ἡ ἀνωτερότητα, αὐτή ἡ σιγουριά, αὐτό τό αὐθύπαρκτο καί αὐτοστηριζόμενο μεγαλεῖο, αὐτή ἡ συντριπτική ὑπεροχή τῶν Ἑλλήνων ἦταν κατά τήν ἄποψη τοῦ Φαλμεράυερ («Αὐτοκρατορία Τραπεζοῦντας»), ὁ λόγος πού οἱ βάρβαροι Λαοί ἐκδικήθηκαν καί θέλησαν νά ταπεινώσουν καί νά ἐξαφανίσουν τήν Ἑλληνική Φυλή καί τό Ἑλληνικό πνεῦμα. Αὐτό εἶναι μιά ρωμαντική, ὑπερβολικά ἀφηρημένη ὑπόθεση, μέ στοιχεῖα ἀλήθειας.

Οἱ Βάρβαροι Λαοί δέν ἦσαν ἱκανοί νά αἰσθανθοῦν τήν καταπίεση ἀπό τήν ἀνωτερότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Σχεδόν ὅλοι ἀποδέχτηκαν καί μιμήθηκαν τούς Ἕλληνες ἀβίαστα, χωρίς προπαγάνδες ἤ προσηλυτισμούς. Ἦταν τό πνεῦμα τους καί ἡ καρδιά τους, χωράφι ἀκαλλιέργητο καί γι' αὐτό ὁ Ἑλληνικός πνευματικός σπόρος ἦταν τόσο εὐπρόσδεκτος.

Ἀπ' ὅλους τούς Λαούς τῆς Ἀνατολῆς, μόνον οἱ Αἰγύπτιοι, καί οἱ Ἑβραῖοι[35] ἦσαν σέ θέση νά αἰστανθοῦν τή καταπίεση αὐτή ἀπό τό Ἑλληνικό πνεῦμα καί στή συγκεκριμένη ἐποχή τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων μόνο οἱ Ἑβραῖοι, αἰσθάνονταν ἀφόρητα ὄχι μόνο τήν ἀνωτερότητα τοῦ Ἑλλην. πνεύματος, ἀλλά καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, πού φαινόταν νά διαψεύδει, αἰώνων ὁλόκληρων ἐλπίδες καί πίστες τῶν Ἑβραίων, γιά «περιούσιο Λαό τοῦ Θεοῦ»

---

34. Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Ἀρχιρραβίνος αὐτός πού εἶχε λίγη ἤ καμμιά σχέση μέ τίς διδασκαλίες τοῦ Χριστοῦ, δέν μποροῦσε, μᾶς λέει ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς, νά συγκρατήσει τήν ὀργή καί τόν παροξυσμό του σάν εἶδε τήν Ἀθήνα κατάσπαρτη μέ ἀγάλματα θεῶν. «Παρωξύνετο ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τήν πόλιν». Καί φρόντισε νά κληροδοτήσει τόν παροξυσμό τους στούς κατοπινούς ἅγιους καί ὁσιομάρτυρες, ἔτσι ὥστε νά μή μείνει λίθος ἐπί λίθου ἀπό τήν Ἀθήνα τοῦ Φειδία καί τοῦ Πραξιτέλη...

35. Ἐννοοῦμε τήν Ἐλίτ τῶν Ἑβραίων καί Αἰγυπτίων καί ὄχι τόν ἐντελῶς ἀγράμματο καί ἀστοιχείωτο Λαό τους. Δηλ τούς Σοφούς τῆς Σιών.

πού θά αὐξανόταν καί θά πληθυνόταν καί «θά κατακυρίευε τήν Γη». Ἡ πραγματικότητα ἔδειχνε τόν Ἑλληνικό Λαό σάν περιούσιο Λαό, πού ὄχι μόνο κατακυριεύει τή Γῆ μά καί χωρίς καμμιά προσπάθεια, ἐντελῶς φυσιολογικά, οἱ Λαοί ἀσπάζονται τίς ἰδέες του μηδέ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Λαοῦ —στή πλειοψηφία— ἐξαιρουμένου!

Ἀπό τότε ἄρχισε ἡ μεθόδευση τῆς ἀντίδρασης κατά τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ μέ μεθόδους πού οἱ μέν Ἕλληνες, θεωροῦσαν ἀνάξιο καί ὑποτιμητικό νά χρησιμοποιήσουν, οἱ δέ Ἑβραῖοι, ἐπί αἰῶνες ἐπιδίδονταν μέ ἰδιαίτερο ζῆλο σ' αὐτές καί τίς εἶχαν ἀναγάγει σέ ἰδεολογικό τους κανόνα. Ἔτσι ἄρχισε ἕνας ἀκήρυκτος ἰδεολογικός πόλεμος, τέλεια μεθοδευμένος[36] ἀπό τούς ἐγκεφάλους τῆς Σιών, πού γιά τούς Ἕλληνες τούς ἀνυποψίαστους δέν λογιζόταν κἄν σάν πόλεμος. Ἄρχισε ἀπό τήν μετάφραση τῶν Ο΄, συνεχίστηκε μέ τήν ἐπικράτηση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καί τό Βυζάντιο καί ξανάρχισε μέ τήν Μωαμεθανική θρησκεία, τίς Στοές, καί τίς πολυποίκιλες αἱρέσεις πού ὅλες χτυπᾶνε στόν ἴδιο σκοπό: Στήν ἀποβλάκωση τοῦ κόσμου καί στόν διαρκῆ φόβο, πώς πάνω ἀπ' τά κεφάλια τους ἐπικρέμεται ἡ ἀόρατη καί ἀδίστακτη Σπάθα τοῦ Θεοῦ. (Γιά περισσότερα βλπ. «ΑΝΤΙΓΝΩΣΗ» Λιλής Ζωγράφου).

Ἡ ἀνθρωπότητα πλήρωσε πολύ ἀκριβά καί μέ ποτάμια αἵματος τούς θρησκευτικούς φανατισμούς, πού πέρασαν φυσιολογικά καί στίς ἰδεολογικοπολιτικές διαφορές. Ὁ φανατισμός μέχρι τά σύγχρονα χρόνια ἔδωσε καί ἀφαίρεσε Ἰθαγένειες. Καί τό ὅτι ἡ Ἑλλάδα καί ἡ Ἀλβανία, δέν εἶναι σήμερα ἕνα ἑνιαῖο κράτος ὀφείλεται ἀκριβῶς στό θρησκευτικό φανατισμό τοῦ Χριστιανικοῦ ἀνώτερου κλήρου.

Αὐτό τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα, πού μόνο στούς ἀρχαίους Ἕλληνες συναντᾶμε, βρίσκεται ὅμοιο καί ἀπαράλαχτο στούς Ἀρβανίτες. Στά ἐγκυκλοπαιδικά λεξικά «Ἐλευθερουδάκη» καί «Ἥλιου» θά δοῦμε τήν διαπίστωση αὐτή πώς δηλ. οἱ Ἀλβανοί εἶναι ὁ πλέον **ἀνεξίθρησκος** Λαός τοῦ κόσμου. Μά νά τά ντοκουμέντα πού στηρίζουν ἀπόλυτα αὐτή τή διαπίστωση:

Οἱ Ἀρβανίτες ἀσπάστηκαν τόν χριστιανισμό σχεδόν τελευταῖοι μέσα στήν Βυζαντινή αὐτοκρατορία καί μ' ἕναν «Ἀρβανίτικο» τρόπο, ἀφοῦ διατήρησαν πλῆθος λατρειῶν καί ὀνομάτων τῆς παλιᾶς θρησκείας τους, ἀπό τόν Δία (Diau), τίς μοίρες, μόρα, λάμιες, μέρες τῆς ἑβδομάδας, καί ἀφοῦ στίς χριστιανικές ζωγραφικές ἤ ἀνάγλυφες παραστάσεις τους, δίπλα στά Χριστιανικά σύμβολα, ἔβαζαν καί τά σύμβολα τῆς παλιᾶς λατρείας τους, ἀπ' ὅ,τι ἔδειξαν τά ἀρχαιολογικά εὑρήματα τῶν Ἀλβανῶν ἀρχαιολόγων (Pollo — Putto, «Ἱστορία τῆς Ἀλβανίας» σελ. 71).

---

36. Ἡ μεθοδικότητα εἶναι ἀπό τά σπάνια προτερήματα τοῦ Ἑβραϊκοῦ Λαοῦ. Ὁ Ἕλληνας εἶναι αὐθόρμητος καί ποτέ μεθοδικός.

Μέ τό θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη καί τήν ὑποταγή τῶν περισσότερων Ἀλβανικῶν περιοχῶν στούς Τούρκους, οἱ Ἀρβανίτες ἀντιμετωπίζουν τό Κοράνιο καί τόν Μωαμεθανικό φανατισμό μέ τόν ἑξῆς τρόπο: Ὁ Σουλτάνος Μουράτ ὁ Δ΄ ἐκδίδει διάταγμα πού εἶναι σύμφωνο μέ τό Κοράνιο καί λέει: «Ὅσοι Ρωμαῖοι (Χριστιανοί), ἔχουν Φέουδα, νά Τουρκέψουν (νά γίνουν Μωαμεθανοί) καί τά παίρνουν. Ἐνάντιο, τά χάνουν»[37]. Δέν ἦταν ὅμως μόνον αὐτό. Σύμφωνα μέ τό Κοράνιο, ὅσοι δέν εἶναι πιστοί, στεροῦνται ἐκτός τῆς περιουσίας καί τήν Ἐλευθερία. Εἶναι ἄνθρωποι δεύτερης κατηγορίας.

Ἔτσι οἱ Ἀρβανίτες ἔπρεπε νά διαλέξουν ἀνάμεσα στήν Χριστιανική θρησκεία καί στήν Ἐλευθερία τους. Πολλοί Λαοί τῆς παλιᾶς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας προτίμησαν νά κρατήσουν τήν θρησκεία καί νά χάσουν τήν Ἐλευθερία τους. Οἱ Ἀρβανίτες, ὁπότε βρέθηκαν σέ τέτοιου εἴδους δίλημμα, προτίμησαν τήν Ἐλευθερία καί τήν περιουσία τους, πού ἐξασφάλιζε περισσότερο τήν Ἐλευθερία τους. Αὐτό τό διάταγμα τοῦ Μουράτ Δ΄ ἦταν ἕνα καλό δόλωμα γιά τήν Μωαμεθανική θρησκεία, μά ταυτόχρονα ἦταν καί μιά καλή εὐκαιρία γιά τούς Ἀρβανίτες, μιᾶς καί δέν ἐπρόκειτο γιά παραβίαση τοῦ ὅποιου Πιστεύω τους καί μιᾶς καί τόσο ἡ πανάρχαια παράδοση ὅσο καί αὐτός ὁ ἴδιος ὁ χαρακτῆρας τους δέν ταίριαζε μέ τήν Χριστιανική θρησκεία.

Πραγματικά, ὁ ἀτίθασος, ὑπερήφανος, ἐγωιστικός καί ἀρκετά ἐριστικός Ἀρβανίτης, δέν κατανοεῖ τήν ταπεινοφροσύνη, τό «ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν», τίς δοξασίες γιά τούς ταπεινούς καί τούς φτωχούς τῷ πνεύματι καί δέν ἔχει τήν **ὑπομονή** νά περιμένει νά πάρει αὐτό πού τοῦ ἀνήκει, σέ μιά μέλλουσα καί ἀβέβαιη Ζωή. Πέρα ἀπ' αὐτά δέν εἶναι καθόλου διατεθειμένος νά στρέψει καί τήν ἀριστερή πλευρά σ' ἐκεῖνον πού θά τολμήσει νά τοῦ ραπίσει τήν δεξιά[38]. Ἡ Χριστιανική θρησκεία στηρίζεται στόν οἶκτο. Ὁ Ἀρβανίτης δέν θέλει τόν οἶκτο ἀλλά τόν θαυμασμό. Ἔτσι μποροῦμε νά ποῦμε πώς οἱ ἀλλαξοπιστίες τῶν Ἀρβανιτῶν ἔχουν σάν συνιστῶσες, τό οἰκονομικό συμφέρον γιά τούς πλούσιους καί τόν χαρακτῆρα καί τήν πανάρχαια παράδοση γιά τούς φτωχούς. Μά ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν Ἀρβανιτῶν ἦταν πάντα οἱ φτωχοί, ἦταν πάντα ὁ Λαός! Αὐτοί δέν ἀσχολήθηκαν μέ τά ἐμπόρια, μέ τίς τέχνες, μέ τήν μπακαλική καί τίς μεταπρασίες. Ἀπό ποῦ θά ἔβγαζαν χρήματα; Ἡ σπουδαιότερη «Τέχνη» ἦταν τό ντουφέκι καί τό σπαθί.

Ἡ Μουσουλμανική Θρησκεία πέρα ἀπό τά κίνητρα πού ἀναφέραμε, ἦταν περισσότερο κοντά στόν πολεμικό τους χαρακτῆρα. Ἔτσι ἀναφέρονται περιπτώσεις πού μέσα σέ μιά τριακονταετία ἀπό τό 1620 ὡς τό 1650 σέ μιά μόνο περιφέρεια ἀλλαξοπίστησαν ἀπό τούς 350.000, οἱ 300.000, σέ σημεῖο

37. Σάθας Κ. «Ἑλληνικά ἀνέκδοτα Τ.Α. σελ. ρκστ΄.

38. «Οἱ Ἀλβανοί δέν συνηθίζωσι νά στρέφωσι τήν ἀριστεράν παρειάν εἰς τόν κολαφίζοντα» (Μύλλερ).

πού ὁ Καθολικός ἐπίσκοπος τοῦ Ἀντίβαρι, Βίτσης (σημαίνει μοσχάρης: δηλ. Βοῦς μικρός) ἔλεγε πώς ὑπάρχει κίνδυνος μέσα σέ 10 χρόνια νά γίνουν Μουσουλμάνοι ὅλοι οἱ Ἀλβανοί. (Παπαρρηγόπουλος Τ. Ε΄ μέρος Β΄ σελ. 16-17).

Τό κῦμα τῶν ἀλλαξοπιστιῶν ἦταν τέτοιο καί τέτοιου εἴδους πού ἔβαλε σέ ἀνησυχία καί αὐτούς τούς Τούρκους, πού ἔβλεπαν πώς οἱ Ἀρβανίτες δέν προσέρχονται στόν Μωαμεθανισμό ἀπό λόγους πίστης καί ἀγάπης πρός τή θρησκεία τους, ἀλλά ἀπό τόν ὑπολογισμό πού πιό πάνω ἀναλύσαμε. Κινδύνευαν ἄμεσα γιατί οἱ Ἀρβανίτες πού ἀλλαξοπιστοῦσαν, πρῶτο δέν πλήρωναν φόρους, δεύτερο εἶχαν ἴσα μέ αὐτούς δικαιώματα καί μέ τήν γνωστή δραστηριότητά τους θά ὑποσκέλιζαν τούς Τούρκους καί τρίτο ἔβλεπαν καθαρά πώς τό μῖσος τῶν Ἀρβανιτῶν κατά τῶν Τούρκων, δέν λιγόστευε καθόλου μέ τήν ἀλλαγή τῆς θρησκείας.

Ἔτσι στά 1691 ἐκδόθηκε ἀπό τήν μεγάλη Πύλη τό «Νιζάμι Τζεδίδ», δηλ. διάταγμα, πού παρεῖχε ἀπαλλαγές καί μιά σειρά δικαιώματα στούς Ραγιάδες. Μά οἱ Ἀρβανίτες δέν ἐπηρεάστηκαν οὔτε ἀπ᾽ αὐτό καί σέ πολλές περιπτώσεις ἀλλαξοπιστοῦσαν μέ ἕναν τρόπο πολύ ἐνδιαφέροντα. Κάθε φάρα προωθοῦσε ἕναν ἤ δύο ἀπό τά μέλη της νά γίνουν Μωαμεθανοί καί οἱ ὑπόλοιποι παρέμεναν Χριστιανοί. Ἔτσι κατάφερναν νά παίρνουν πίσω τίς περιουσίες τους καί νά ἔχουν ἄμεση προστασία ἀπό τυχόν παραβιάσεις. Αὐτό συνέβη μέ τούς Γριβαίους πού εἶναι ἕνα παρακλάδι Μπουαίων καί πού μετά τήν κατάληψη τῆς Ἑλλάδας πέρασε στήν Ἰταλία. Ἀπό κεῖ, ἐκμεταλευόμενοι τό διάταγμα τοῦ Μουράτ τοῦ Δ΄ πέρασαν μερικοί Γριβαῖοι στήν Ἀκαρνανία σάν Μουσουλμάνοι καί κατάφεραν νά πάρουν τίς περιουσίες τους καί στή συνέχεια κάλεσαν καί τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς Φάρας πού παρέμεναν Χριστιανοί. Οἱ Γριβαῖοι εἶναι ἀπό τούς πρώτους Ἀρματωλούς τῆς Ἀκαρνανίας καί ἡ ἱστορία τους μοιράζεται σέ πολέμους κατά τῶν Τούρκων μά καί κατά τῶν συναδέλφων τους Ἀρματωλῶν τῆς περιοχῆς.

Ἀλλ᾽ ἄς δοῦμε καί μερικές ἄλλες ἀλλαξοπιστίες Ἀρβανιτῶν.

Ἀνατολικά τῆς Πρεμετῆς ὑπάρχουν 36 χωριά πού ἔχουν τήν κοινή ὀνομασία Καραμουρατάδες. Τά χωριά αὐτά ὑπάγονταν στήν επισκοπή Πωγωνιανῆς καί τό 1760, βλέποντας τούς συμπατριῶτες τους Μωαμεθανούς νά καλοπερνοῦν ἐνῶ αὐτοί δυστυχοῦσαν, μήνυσαν στόν Ἐπίσκοπο πώς θά προσεύχονταν καί θά νήστευαν πιστά ὅλη τήν Σαρακοστή, ὥστε νά ἀλλάξει ἡ μοίρα τους. Σέ ἐνάντια περίπτωση θά γίνονταν Μουσουλμάνοι. Ὁ Ἐπίσκοπος τούς ἀπειλοῦσε καί τούς ἐξόρκιζε νά μήν ἀσεβοῦν πρός τό Θεῖον, ἀλλά αὐτοί εἶχαν πάρει τίς ἀποφάσεις τους. Τήρησαν σχολαστικά τίς νηστεῖες καί τις προσευχές καί ὅταν ἦλθε ἡ μέρα τῆς Ἀνάστασης καί ἡ μοίρα τους δέν ἔλεγε ν᾽ ἀλλάξει, ἔδιωξαν τούς Παπάδες καί τόν Δεσπότη καί ἀλλαξοπίστησαν σχεδόν ὅλοι. Καί τά 36 χωριά!

Τό Πατριαρχεῖο καταθορυβήθηκε καί οἱ Τοῦρκοι καταχάρηκαν. Μά οἱ

Καραμουρατιῶτες, μόλις ἔγιναν Μουσουλμάνοι καί ἀπόχτησαν δικαιώματα, ὅρμησαν στούς Τούρκους τῶν κοντινῶν περιοχῶν πού τόσα χρόνια τούς καταπίεζαν, καί τούς πέρασαν «διά στόματος μαχαίρας», ὥστε νά ἰσοφαρίσουν τά δεινά πού τούς εἶχαν αὐτοί προξενήσει. (Πουκεβίλλ σελ. 206-208, «Voyage en Grece»).

Ἕνα ἄλλο εἶδος ἀλλαξοπιστίας, μᾶς ἀναφέρει ὁ Ἀραβαντινός στήν «χρονογραφία τῆς Ἠπείρου» Τ.Α΄ σελ. 245 σημ. (l).

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Κοροβελέσι, ὑπέφεραν ἀπό τήν πείνα καί ἔστειλαν στόν ἐπίσκοπο Χειμάρας καί Δελβίνου τούς παπάδες τους νά μεσολαβήσουν, ὥστε ἡ «Θεοφιλία» του νά τούς ἐπιτρέψει νά ἀνακατεύουν μέ τό γάλα καί τό τυρί, ἀλεύρι καί λαχανικά, γιά νά λαδώνεται λίγο τό ἄντερό τους. Δέν ἔφτανε δηλαδή ἡ μόνιμη καί ἀναγκαστική νηστεία λόγω τῆς σιτοδείας καί τῆς φτώχειας, εἶχαν καί τίς θρησκευτικές νηστεῖες τῆς Σαρακοστῆς πού ἦσαν ἐξοντωτικές. Ὁ Θεοφιλέστατος Δεσπότης ἔγινε ἔξω φρενῶν μέ τήν αὐθάδεια τοῦ ποιμνίου του καί τούς ἀπείλησε μέ κατάρες καί τή γέενα τοῦ πυρός καί τῆς κόλασης ἄν κατέλυαν τή νηστεία. Οἱ Κοροβελεσιῶτες μετά ἀπό τήν ξεκομένη ἀπάντηση τοῦ Δεσπότη σκέφτηκαν ὡς ἑξῆς: Ἄν δέν κατέλυαν τήν νηστεία, θά πέθαιναν σίγουρα ἀπό τήν πεῖνα καί αὐτό θά ἦταν σάν αὐτοκτονία, ὁπότε σύμφωνα μέ τήν Χριστ. Θρησκεία θά πήγαιναν κατ᾽ εὐθεία στή κόλαση. Ἄν πάλι κατέλυαν τήν νηστεία, θά πήγαιναν καί πάλι στή κόλαση μέ τούς ἀλλόπιστους. Προτίμησαν λοιπόν τό δεύτερο.

Ὁ Γερμανός Χάν πού ἔγραψε τίς «Ἀβανικές μελέτες», ἀναφέρει πώς σ᾽ ἕνα χωριό δίπλα στήν Σκόντρα, οἱ κάτοικοι ἀλλαξοπίστησαν ἐπειδή ὁ Παπᾶς τους ἐπέμενε νά ἀρχίζει τήν λειτουργία πρίν τήν ὥρα πού ἤθελαν αὐτοί. «Ἐνόμισαν, λέει ὁ Παπαρρηγόπουλος, πώς ὁ ἁπλούστερος τρόπος τοῦ νά λύσωσι τήν διαφοράν ταύτην εἶναι νά ἀσπασθῶσι τόν Ἰσλαμισμόν». (Τ.Ε΄ μέρος Β΄ σελ. 17). Καί συνεχίζει ἐν θρησκευτικῇ συντριβῇ ὁ μεγάλος μας Ἱστορικός: «Ἀλλά συστελλόμεθα τῇ ἀληθείᾳ νά ἐξακολουθήσωμεν ἐξιστοροῦντες τοιαύτας λεπτομερείας...» Καί λίγο πρίν ἀναφέρει τίς περιπτώσεις τῶν ὁμαδικῶν ἐξισλαμισμῶν ἀποφαίνεται: «Τό γεγονός τοῦτο μαρτυρεῖ ὁπόσον ἀσθενές ἦτο τό χριστιανικόν αἴσθημα παρά τοῖς Ἀλβανοῖς. Ὑπάρχουσι δέ καί ἄλλα τεκμήρια τούτου ἔτι οἰκτρότερα...»

Ὅλη ἡ βάση τῆς Ἀντιαρβανίτικης προπαγάνδας καί τοῦ μίσους τῶν Ἱστορικῶν μας, κρύβεται πίσω ἀπ᾽ αὐτές τίς διαπιστώσεις τοῦ Κ. Παπαρρηγόπουλου. Οἱ ἄνθρωποι, βαθύτατα θρησκευόμενοι καί φανατικοί Χριστιανοί, ἔβλεπαν τά πάντα καί ἑρμήνευαν τά πάντα μέσα ἀπό τόν Χριστιανικό τους πρίσμα. Σάν διανοούμενοι ὅμως δέν ἦταν δυνατό νά ἀποστοῦν καί νά ξεκόψουν ἀπό τήν Ἑλληνική κλασική ἀρχαιότητα καί τόν πολιτισμό της πού διεκδικοῦσαν τήν συνέχειά του. Τό μεγάλο τους πρόβλημα ἦταν περίπου σάν τόν τετραγωνισμό τοῦ κύκλου, ἄλυτο! Ἔπρεπε νά συνταιριάξουν τόν Ἑλληνι-

κό κλασικό πολιτισμό μέ τήν Χριστιανική θρησκεία, πράγματα έντελῶς ἀντίθετα καί ἀσυμβίβαστα!

Αὐτό ὅμως πού ὑπερίσχυε στήν συνείδησή τους δέν ἦταν ἡ ξεχασμένη ἀρχαιότητα, ὅσο ἡ Χριστιανική ζωντανή πραγματικότητα. Ὅλοι τους λίγο ὡς πολύ πίστευαν αὐτό πού εἶπε ὁ Γεννάδιος ὁ Τουρκόφιλος Πατριάρχης: «Κι ἄν μιλῶ Ἑλληνικά, δέν εἶμαι Ἕλληνας, ἀλλά Χριστιανός». Αὐτό τό Χριστιανικό ἀδιαπέραστο συνειδησιακό πλέγμα, ἦταν ἐκεῖνο πού δέν ἄφηνε τούς Ἱστορικούς νά δοῦν τήν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Γιά τόν Παπαρρηγόπουλο καί τούς πρώτους ἱστορικούς τοῦ ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ κράτους, τό μεγαλύτερο ἁμάρτημα τῶν Ἀλβανῶν καί ὁ λόγος τοῦ ἀποκλεισμοῦ τους ἀπό τόν κορμό τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατά μέγα μέρος, ἦταν «τό ἀσθενές Χριστιανικόν αἴσθημα». Καί οἱ Δεσποτάδες μέ τό δίκιο τους ἤθελαν μιάν Ἑλλάδα «Ἑλλήνων Χριστιανῶν» γιά νά διαιωνίζουν τήν ἐξουσία, πού ἐπί αἰῶνες εἶχαν μέ τά διατάγματα τῶν Σουλτάνων, ἀλλά οἱ ἱστορικοί, τί κέρδιζαν ἀπ' αὐτή τή στάση;

Βέβαια κατανοοῦμε τή θέση τῶν ἱστορικῶν μας καί σεβόμαστε τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Κατανοοῦμε καί τήν βαρύτητα τῶν πεποιθήσεων αὐτῶν στήν ἑρμηνεία τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καί στίς κρίσεις τους, ἀλλ' αὐτό δέν μᾶς ἐμποδίζει νά ποῦμε τά πράγματα μέ τὄνομά τους καί νά προσπαθήσουμε νά ἀποκαλύψουμε τίς ἱστορικές ἀλήθειες, ὅσο κι ἄν ἐρχόμαστε σέ ἀντίθεση μέ μεγάλους ἱστορικούς τοῦ μεγέθους τοῦ Παπαρρηγόπουλου.

Θά μοῦ πεῖτε πώς δέν εἶναι μόνον ὁ Παπαρρηγόπουλος, ὁ Τρικούπης, ὁ Ἀραβαντινός καί οἱ ἱστορικοί τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας πού ἔχουν γράψει κάτω ἀπό τόν θρησκευτικό τους ἐπηρεασμό. Ἔχουμε τόν Κορδάτο, τόν Φωτιάδη, τόν Βουρνᾶ καί τούς ἄλλους προοδευτικούς Ἱστορικούς. Τό μόνο ἀντίπαλο δέος διά τόν Παπαρρηγόπουλο, εἶναι ὁ Κορδάτος. Μά ὁ Κορδάτος καθώς καί οἱ ὑπόλοιποι ἱστορικοί περνᾶνε ἀναγκαστικά ἀπό τόν Παπαρρηγόπουλο μέ τήν διαφορά πώς ἑρμηνεύουν διαφορετικά τά ἴδια ἱστορικά γεγονότα. Ὁ Σάθας πού εἶχε συλλέξει ἀνεπανάληπτο ὑλικό, δέν ἔγραψε μιάν ἀνάλογη ἱστορία. Ὁ Κορδάτος ξέρει γιά τούς Ἀρβανίτες λιγότερα ἀπό ἕναν ἀγράμματο Ἀρβανίτη τῆς Βοιωτίας. Ἡ μέθοδος ἑρμηνείας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, εἶναι —κατά τήν ἄποψη του— ὁ ἱστορικός ὑλισμός, ἀλλά μέ τό νά χρησιμοποιοῦμε τόν ἱστορικό καί διαλεκτικό ὑλισμό στήν ἑρμηνεία τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, δέν σημαίνει ἀπαραίτητα πώς θά καταλήγουμε καί σέ σωστά, σέ ἀλάνθαστα συμπεράσματα.

Γιά νά γίνω πιό κατανοητός θά σᾶς ἀναφέρω ἕνα ἱστορικό ἀνέκδοτο. Ὁ Μεγάλος Ἀλβανός ἥρωας ὁ Σκεντέρμπεης, εἶχε ταπεινώσει δυό Σουλτάνους, τόν Μωάμεθ Β΄ τόν ἐπιλεγόμενο Πορθητή καί τόν πατέρα του τόν Μουράτ πού δέν ἦταν ἕνας τυχαῖος καί ὑποδεέστερος Σουλτάνος, ἀφοῦ καθώς ἀναφέρεται ἐκτός ἀπό Στρατιώτης ἦταν καί Φιλόσοφος. Οἱ Αὐλικοί καί οἱ Σοφοί

Ο ἀδριάντας τοῦ Σκεντέρμπεη στήν Κρούγια, ἔργο τοῦ Ἀλβανοῦ γλύπτη Γ. Πάτσο

Τό στεμμα τοῦ Σκεντέρμπεη, ἀπομίμηση τοῦ οἰκόσημου, ἐγχαραγμένο πάνω στόν τάφο τοῦ ἀπογόνου τοῦ Κωνσταντίνου Καστριώτη στή Νεάπολη.

ἀκόλουθοι τοῦ Μωάμεθ δέν μποροῦσαν νά βροῦν τήν αἰτία τῶν νικῶν τοῦ Σκεντέρμπεη, ὁπότε «ἔπεσε» ἡ φήμη πώς ὁ Σκεντέρμπεης χρωστάει τίς μεγάλες νίκες του στό θαυματουργό σπαθί του. Σάν τὄμαθε ὁ Μωάμεθ νόμισε πώς ἦλθε ἡ εὐκαιρία νά νικήσει τόν ἀνίκητο ἀντίπαλό του. Κλείνει μαζί του εἰρήνη καί τοῦ ἀποστέλνει πλούσια δῶρα μέ μοναδική ἀνταμοιβή τό περίφημο «θαυματουργό» σπαθί του.

Ὁ Σκεντέρμπεης πού βέβαια ἦταν ἀνυποψίαστος γιά τήν φήμη τοῦ σπαθιοῦ του, τό ἔδωσε στούς ἀπεσταλμένους τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Μωάμεθ τό πῆρε περιχαρής, ἔσπασε τήν συνθήκη εἰρήνης καί ἑτοιμάστηκε νά εἰσβάλλει στήν Ἀλβανία μέ τίς ὀρδές του, σίγουρος γιά τή νίκη του, μιᾶς καί ἦταν τώρα κάτοχος τοῦ θαυματουργοῦ σπαθιοῦ. Μά καί πάλι ὁ Σκεντέρμπεης μέ ἀσήμαντες δυνάμεις τόν νίκησε καί τόν καταντρόπιασε. Ἔξω φρενῶν ὁ Μωάμεθ ἀναγκάζεται νά ξανακλείσει ταπεινωτική εἰρήνη καί ξαναστέλνει τό σπαθί στόν Σκεντέρμπεη μέ τούς πρεσβευτές του μαζί μέ τά παράπονά του: «Μέ κοροΐδεψες. Δέν μοῦ δώρησες τό σπαθί σου, ἀλλ' ἕνα ἄλλο». Ὁ Σκεντέρμεης κατάλαβε τί εἶχε συμβεῖ καί ξεκαρδισμένος στά γέλια λέει στούς πρεσβευτές τοῦ Σουλτάνου: «Νά πεῖτε στόν ἀφέντη σας, πώς μοῦ ζήτησε τό σπαθί. **Ὄχι καί τό χέρι** πού βαστάει τό σπαθί...»

Τό ἀνέκδοτο τοῦ Σκεντέρμπεη μᾶς διδάσκει πώς δέν ἀρκεῖ νά χρησιμοποιήσουμε τόν διαλεκτικό καί ἱστορικό ὑλισμό γιά νά ἔχουμε καί ἀλάνθαστες ἑρμηνεῖες καί συμπεράσματα. Χρειάζεται καί κάτι ἄλλο, πού ἄν ὑπάρχει, περιττεύει κάθε ἀλάνθαστη μέθοδος. Αὐτό τό ἄλλο εἶναι τό ἀνθρώπινο μυαλό, ἡ ἀνθρώπινη σοφία καί κρίση.

Προσωπικά νομίζω πώς γιά νά ἑρμηνεύσουμε σωστά τά γεγονότα, χρειάζεται νά συγκεντρώσουμε ὅλα, ἐκεῖνα τά συστατικά του στοιχεῖα, τῶν ὁποίων ὁ συσχετισμός —αὐτός καί μόνον αὐτός— θά μᾶς ὁδηγήσει στό σωστό συμπέρασμα, στήν σωστή ἑρμηνεία. Ἔστω καί ἕνα στοιχεῖο ἄν παραλείψουμε, θά ἔχουμε ἐπισφαλές καί λανθασμένο συμπέρασμα. Δηλαδή ὅλη ἡ ἱκανότητα τοῦ μελετητή ἔγκειται στήν συλλογή, κάθε φορά ὅλων τῶν ἀναγκαίων καί ἀπαραίτητων στοιχείων πού συνιστοῦν καί ἀπαρτίζουν τό γεγονός. Μετά ἀπ' αὐτό ὁ καθ' ἕνας πού διαθέτει ἕνα μετριότατο μυαλό μπορεῖ νά βγάλει τά σωστά συμπεράσματα. Οἱ ἠλεκτρονικοί ἐγκέφαλοι, εἶναι ἀλάνθαστοι ἀλλά μέ μιά προϋπόθεση: Νά τούς ἐφοδιάζουμε μέ πλήρη καί σωστά προγράμματα. Γιά νά ἐπανέλθουμε, λέω πώς ὁ Κορδάτος ἄν καί εἶναι ἐλεύθερος ἀπό τό χριστιανικό πλέγμα τῶν πρώτων ἱστορικῶν μας, ἀγνοεῖ ἐντελῶς καί παρερμηνεύει τούς Ἀρβανίτες, καί τή σχέση τους μέ τήν Ἑλλ. Ἱστορία.

Ὁ Φωτιάδης καί αὐτός δέν εἶναι δυνατό νά ἀποφύγει τό ἴδιο λάθος. Μετά ἀπό τόση διαστρέβλωση καί σιωπή, καθώς καί τήν πλήρη συσκότιση πού ἐπικράτησε στήν Ἑλλάδα γιά τούς Ἀρβανίτες, ἑπόμενο εἶναι ἕνας ἱστορικός σάν τόν Φωτιάδη, πού οὔτε Ἀρβανίτης εἶναι οὔτε ἔχει μελετήσει τήν Ἀρβανίτικη πραγματικότητα, νά μή μπορεῖ νά ἑρμηνεύσει σημαντικά ἱστορικά γεγονότα καθώς εἶναι ἡ συμμαχία τῶν Μουσουλμάνων μέ τούς Χριστιανούς τό πρῶτο ἔτος τῆς ἐπανάστασής καί τό σπάσιμο αὐτῆς τής συμμαχίας. Ἐνῶ ὑπόσχεται νά ἐξιστορίσει τό σπάσιμο αὐτῆς τῆς συμμαχίας τελικά ἀφήνει μέ ἀπορία τόν ἀναγνώστη, γιατί δέν τό ἐξιστορεῖ οὔτε τό ἑρμηνεύει. Πρέπει νά γίνει κατανοητό πώς μετά ἀπό τόσα χρόνια, μετά ἀπό μιά σχηματισμένη ἱστορική ἀντίληψη, μετά ἀπό τόση λάσπη καί χῶμα πού σκέπασε τήν ἀλήθεια, δύσκολο εἶναι γιά ἕναν πού δέν εἶναι Ἀρβανίτης —καί γιά Ἀρβανίτη ἀκόμα σήμερα— νά βρεῖ τόν μῖτο τῆς Ἀριάδνης σ' αὐτά τά γεγονότα. Ὅλοι ἀκολουθοῦν τήν πεπατημένη ὁδό πού κατά τή γνώμη τους συμφέρει στό Ἔθνος. Μά στό Ἔθνος σημφέρει ὅ,τι εἶναι ἀληθινό. Στή προκειμένη περίπτωση, ἡ ἔρευνα γιά τούς Ἀρβανίτες ὅσο θά προχωρεῖ σέ βάθος, τόσο θ' ἀποδείχνει αὐτό πού πολλοί ξένοι μᾶς ἀμφισβήτησαν, δηλαδή τήν **συνέχεια** τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπό τά πανάρχαια χρόνια ὡς τίς μέρες μας. Πρέπει νά κατανοήσουμε οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, πώς τώρα πλέον δέν χρειαζόμαστε Χριστιανικά πιστοποιητικά, γιά ν' ἀποδείξουμε τή συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' ἄλλου εἴδους πιστοποιητικά, πού μόνον οἱ Ἀρβανίτες διαθέτουν γιά τήν ὥρα.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στίς ἀλλαξοπιστίες τῶν Ἀρβανιτῶν καί στήν πρωτοτυπία τους —νομίζω πώς δέν ὑπάρχει προηγούμενο— πρέπει νά τονίσουμε πώς αὐτές δέν μαρτυροῦν ἐλαφρότητα συνείδησης καί Μπέσας καθώς πολλοί Ἕλληνες ἱστορικοί ὑπέθεσαν. Τήν Μπέσα, τήν αὐστηρή τήρηση τῆς δοσμένης ὑπόσχεσης καί τοῦ ἀντρίκιου λόγου, οἱ Ἀρβανίτες τά ἐφάρμωσαν καί τά ἔχουν σάν βασικό ἰδεολογικό κανόνα. Ἡ λέξη Μπέσα εἶναι Ἀρβανίτι-

κη. Δέν εἶναι λοιπόν αὐτός ὁ λόγος τῶν ἀλλαξοπιστιῶν. Τήν αἰτία πρέπει νά τή ζητήσουμε στό **ἀνεξίθρησκο** πνεῦμα τῶν Ἀρβανιτῶν, στήν βαθειά ριζομένη πατροπαράδοτη Θρησκεία τοῦ Diau = Ἥλιου = Δία, στήν μή ἀφομοίωση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας γιά τούς λόγους πού ἀναπτύξαμε καί τήν ἀφορμή, σέ ὅσα εἴπαμε γιά τήν ἀπόκτηση τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς οἰκονομικῆς δύναμης πού πάντα τήν στηρίζει. Ἄλλωστε καί ὅσοι ἔγιναν Μουσουλμάνοι εἴδαμε τί εἴδους Μουσουλμάνοι ἔγιναν καί θά δοῦμε μερικά ἀκόμα πιό κάτω.

Καθώς εἴπαμε οἱ ἴδιοι οἱ Τοῦρκοι θορυβήθηκαν μέ τίς ἀθρόες αὐτές ἀλλαξοπιστίες καί ἔλαβαν μέτρα νά τίς ἀναχαιτίσουν. Δέν εἶχαν πιά ἐμπιστοσύνη στούς Ἀρβανίτες καί τό μῖσος ἦταν ἀμοιβαῖο καί ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι παρά τίς ἀλλαξοπιστίες.

Οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι, ἦσαν τό ἴδιο ἰδιόρρυθμοι, ὅσο καί οἱ Χριστιανοί. Δέν ὑπῆρχε ἴχνος φανατισμοῦ, ἄν καί ἔκαναν τό πᾶν τόσο τό Πατριαρχεῖο, ὅσο καί ὁ Σουλτάνος νά τούς ἐμπνεύσουν τόν Φανατισμό. Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἀνῆκαν σέ μιάν αἵρεση, τήν αἵρεση τῶν **Μπεκτασήδων,** πού ἑρμηνεύει φιλελεύθερα τό Κοράνιο, δέν ἐπιτρέπει τήν Πολυγαμία, δέν ἔχει Τζαμί ἀλλά Τεκέ[39] καί τέλος δέν ἔχει τήν νηστεία τοῦ Ραμαζανιοῦ. Ὑπάρχουν βέβαια καί οἱ Ὀρθόδοξοι Μουσουλμάνοι ἤ μᾶλλον ὑπῆρχαν.

Βλέπουμε λοιπόν πώς εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μουσουλμάνοι, οἱ Ἀρβανίτες ἔχουν τίς ἰδιορρυθμίες καί τίς ἰδιαιτερότητές τους. Οἱ δυό αὐτές θρησκεῖες δέν μπόρεσαν νά εἰσχωρήσουν τόσο βαθειά ὥστε νά τούς κάνουν νά ἀποβάλλουν ὡρισμένα πατροπαράδοτα στοιχεῖα, πού μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι κατακυριάρχησαν, στήν ἀντιπαράθεσή τους μέ τίς θρησκεῖες αὐτές.

Σήμερα τό ἐπίσημο Ἀλβανικό κράτος διά στόματος τοῦ ἡγέτη του Ἐμβέρ Χότζα, ἰσχυρίζεται πώς «ἡ Ἀλβανία εἶναι τό πρῶτο ἄθεο κράτος στόν κόσμο». Ὁ ἰσχυρισμός δέν ἀπέχει πολύ ἀπό τήν ἀλήθεια ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψει ὅσα ἐκθέσαμε γιά τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τῶν Ἀλβανῶν. Γεγονός πάντως εἶναι πώς μέ τήν βία δέν μπορεῖς νά ἀλλάξεις τήν Πίστη τοῦ Ἀρβανίτη. Πρέπει νά πειστεῖ ἤ νά τό θελήσει ὁ ἴδιος.

Ἀλλά δέν ὁλοκληρώσαμε τήν γνώμη μας γιά τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τῶν Ἀρβανιτῶν καί θά ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις καί ἀπό Ἀρβανίτες ἀκόμα, δεδομένου πώς μετά τήν ἀπελευθέρωση καί τήν κατακυριάρχιση τῆς Ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ κλήρου πού ἐπαγρυπνοῦσε ὡς πολυόμματος Χερουβίμ γιά τήν πιστή τήρηση ὅλων τῶν τύπων καί τῶν κανόνων, ἡ Χριστιανική πίστη —πού συνδέθηκε ἄλλωστε σέ ὅλους τούς τόνους μέ τήν Ἐθνική ἀπελευθέρωση— ριζώθηκε στίς καρδιές τῶν Ἀρβανιτῶν καί δέν εἶναι λίγα τά κρούσματα τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἤ μᾶλλον τῆς Ἰσχυ-

---

39. Ὅπου ἐλεύθερα προσέρχονται Μουσουλμάνοι ἀλλά καί Χριστανοί!

ρογνωμοσύνης πού χαρακτηρίζει ἄλλωστε τούς 'Αρβανίτες. Ὄχι μόνον ἔγιναν χριστιανοί πιστοί, μά καί ξέχασαν τούς βόρειους ἀδελφούς τους, πού κάποιοι ἐπιτήδειοι τούς ἔμαθαν νά τούς μισοῦν καί νά τούς θεωροῦν ἀλλόφυλους. Μέ τή σχετική προπαγάνδα ξέχασαν καί τή γλῶσσα καί τήν καταγωγή τους. 'Αλλά ὅλα αὐτά εἶναι ἕνα εὔθραυστο τεχνικό ἐπικάλυμα. Τούς μπογιάτισαν ἄσχημα καί οἱ μπογιές σιγά-σιγά ξεφτίζουν καί ξεβάφουν. Ἄς ἀποκαλύψουμε λοιπόν τήν ἀλήθεια στούς 'Αρβανίτες γιά τούς κοντινούς προγόνους τους τοῦ 18ου αἰῶνας.

Ὁ Ἄγγλος περιηγητής Λοχαγός Leake (Λήκ) πού στά 1804 πέρασε στήν ἐπικράτεια τοῦ 'Αλήπασα, μᾶς διαβεβαιώνει πώς στά μέρη τῆς Κορυτσᾶς καί Μπεράτη καθώς καί σέ πολλά ἄλλα μέρη τῆς 'Αλβανίας, «οἱ μουσουλμάνοι παντρεύονται 'Ελληνίδες. 'Εκεῖ συνηθίζεται τά ἀγόρια νά Τουρκεύουν καί τά κορίτσια νά γίνονται Χριστιανές. Ἔτσι βλέπεις στό ἴδιο τραπέζι τό ἀρνί νά συντροφεύει τό χοῖρο»[40] (ἀπό Σιμόπουλο Τ. Γ1 σελ. 342).

Καθώς ἔχουμε ξανατονίσει οἱ ξένοι περιηγητές —καί οἱ Κληρικοί μας ἄλλωστες— συνήθιζαν νά ἀποκαλοῦν «Ἕλληνες» τούς 'Αρβανίτες Χριστιανούς καί «Τούρκους» τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες. Αὐτό εἶχε περάσει καί στόν ἁπλό Λαό, πού τούς Χριστιανούς τούς ἀποκαλοῦσε «Ρωμηούς» καί τούς Μουσουλμάνους «Τούρκους». Αὐτό ἀφοροῦσε γενικά Ἕλλην. καί 'Αρβανίτες. Προκειμένου γιά καθ' αὐτό Τούρκους, τούς ἀποκαλοῦσαν Χουλδούπηδες.

Τό περιστατικό πού ἀναφέρει ὁ Λήκ ἀφορᾶ 'Αρβανίτες καί βλέπουμε πώς τούς Χριστιανούς τούς ἀποκαλεῖ Ἕλληνες («'Ελληνίδες») καί τούς Μουσουλμάνους «Τούρκους» («Τουρκεύουν»). Αὐτά εἶναι λεπτομέρειες μά κρύβουν τήν ἀλήθεια καί τήν ἀφανίζουν ἄν δέν τίς λάβεις ὑπ' ὄψει.

Στό ἴδιο κεφάλαιο ὁ Λήκ συμπληρώνει πώς τό κῦμα τῆς ἀλλαξοπιστίας εἶχε σάν κίνητρο «τά πλεονεκτήματα πού ἀντλοῦσε ὁ Λαός αὐτός τῶν μισθοφόρων ἀπό τήν ἐπίσημη Θρησκεία. Γλύτωνε ἀπό τήν καταφρόνηση, ἀλλά καί τήν κακομεταχείρηση τῆς ἐξουσίας». (στήν ἴδια σελ.).

Ἄς δοῦμε τώρα τί λέει καί ἕνας Ἕλληνας ἱστορικός ὁ Π. 'Αραβαντινός. «Περί δέ τῶν ἐν 'Ηπείρῳ μικτῶν γάμων διακηρύττεται καί πιστεύεται ὡς ἀληθές ὅτι ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Λαπουριᾶς (χώρα τῶν Λιάπηδων) εἰς ἕν καί τό αὐτό ταψίον, ὀψεποιεῖτο πίττα τό ἥμισυ παρασκευασμένη ἐκ χοιρείου κρέατος καί τό ἕτερον ἥμισυ ἐκ τράγου ἤ προβάτου, ἵνα ἐκ τοῦ μέν ἐσθίῃ (τρώει) ὁ ἀνήρ, ἐάν ἦτο Χριστιανός, ἐκ δέ τοῦ ἑτέρου ἡ γυνή, 'Οθωμανίς τήν θρησκείαν οὖσα». («Χρονογραφία τῆς 'Ηπείρου», 1856, Τ.Α' σελ. 246). Πολύ ἀσεβεῖς καί κακοί οἱ Λιάπηδες λοιπόν...

Τά ἴδια ἐπιβεβαιώνει καί ὁ 'Αλεξ. Μαμόπουλος, ἐν συντριβῇ. «'Η πίττα

---

40. Οἱ Μουσουλμάνοι δέν τρῶνε χοιρινό κρέας.

στό ἴδιο ταψί χωριζόταν στή μέση μέ πίτουρα. Ἡ μισή μέ λάδι, ἡ μισή μέ βούτυρο, ἡ μισή μέ τραγίσιο κρέας, ἡ μισή μέ χοιρινό. Ὁ Χότζας ἔπαιρνε γυναίκα γιά τόν γιό του τήν κόρη τοῦ Παππᾶ κι ὁ Παππᾶς τήν κόρη τοῦ Χότζα γιά τόν γιό του» («Ἤπειρος» 1961, Τ.Α΄ σελ. 18).

Αὐτή ἦταν ἡ ἀντίληψη τοῦ Ἀρβανίτικου Λαοῦ. Οἱ ἱστορικοί ἐπιμένουν νά ἀναφέρουν τούς τόπους καί εἰδικά τήν Ἤπειρο καί ὄχι τόν Λαό. Δικαίωμά τους. Δικαίωμα δικό μας νά τονίζουμε τήν διαφορά, γιατί στήν Ἤπειρο κατοικοῦσαν Βλάχοι, Σαρακατσαναῖοι, Ἀρβανίτες κλπ. Οἱ ἀλλαξοπιστίες ἀναφέρονται στούς Ἀρβανίτες. Σ᾽ αὐτούς ἀνήκει ὁ ψόγος ἤ ὁ ἔπαινος. Ἐγώ δέν γράφω ἱστορία τόπων, πού δέν σημαίνει ἄλλωστε τίποτα τό συγκεκριμένο, ἀλλά ἱστορία συγκεκριμένου Λαοῦ. Δέν τσουβαλιάζω. Ξεκαθαρίζω. Ἡ ἱστορία τῶν τόπων ἀνήκει στούς Γεωλόγους...

Ὁ Μπίρης νομίζοντας πώς προσφέρει καλή ὑπηρεσία στόν Ἀρβανίτικο Λαό, ἰσχυρίζεται πώς στή Βόρεια Ἤπειρο οἱ Χριστιανοί Ἀλβανοί ἀρνήθηκαν νά ἐξιλαμισθοῦν καί πολλές φορές ἐπαναστάτησαν γιά ν᾽ ἀποφύγουν τό παιδομάζωμα καί τήν ἀλλαξοπιστία. («Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ» σελ. 203 ἐπ.).

Ἐδῶ ἔχουμε ἕναν Ἀρβανίτη ἱστορικό —στό βιβλιό του μισοαρνιέται τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή του— συνεπῆ Χριστιανό πού προσπαθεῖ νά αἰτιολογήσει καί ν᾽ ἀποκαταστήσει τήν «κακή» φήμη τῶν Ἀρβανιτῶν, ὡραιοποιῶντας ἕνα ψέμα. Δέν ὑπῆρξε καμμιά ἀπολύτως περίπτωση βίαιου προσηλυτισμοῦ ἀπό τούς Τούρκους. Εἴδαμε μέ ἱστορικά ντοκουμέντα πῶς ἔγιναν οἱ ἀλλαξοπιστίες καί πῶς οἱ ἴδιοι οἱ Τοῦρκοι μέ τό «Νιζάμι Τζεδίδ» τοῦ 1691 προσπάθησαν νά τίς ἀναχαιτίσουν. Ἄλλωστε καί ἀπό τό ἴδιο τό Κοράνιο ἀπαγορεύεται ρητά ὁ βίαιος προσηλυτισμός. Ἔμμεσα, μέ τόν τρόπο πού ἀναφέραμε, ἀναγκάζονταν οἱ χριστιανοί νά ἀλλαξοπιστήσουν. Τά περί βιαίων ἀλλαξοπιστιῶν εἶναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας καί ἐφευρήματα τῶν καλογήρων καί δέν ἁρμόζει νά τά ἰσχυρίζονται ἱστορικοί[41].

Παρ᾽ ὅλα αὐτά, δέν ἀλλαξοπίστησαν ὅλοι οἱ Ἀρβανίτες καί γεγονός εἶναι πώς εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μουσουλμάνοι, πάντα ἐπαναστατοῦσαν κατά τῶν Τούρκων. Στήν περίπτωση τῶν Ἀλβανῶν, δέν ἔχουμε κάποια ἤ κάποιες ἐπαναστάσεις. Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν διαρκῶς ἐπαναστημένοι καί γι᾽ αὐτό πολύ σωστά παραδέχονται οἱ ἱστορικοί, πώς οἱ **Τοῦρκοι ποτέ δέν ἐξασφάλισαν πλήρη κυριαρχία ἐπί τῶν Ἀλβανῶν**, Οἱ Ἐπαναστάσεις πού ἀναφέρεται ὁ

41. Οὔτε ἄλλωστε ὑπῆρξαν ποτέ τά περίφημα «Κρυφά σχολειά» πού θεωροῦνται ἀναμφισβήτητο γεγονός σήμερα, καθώς ἀποδείχνουν ἡ περισσότεροι ἱστορικοί. Παρ᾽ ὅλα αὐτά σ᾽ ὅποιο Μοναστήρι κι ἄν πᾶς σήμερα, θά σοῦ δείξουν καί μιά καταπακτή ὅπου δῆθεν ὑπῆρχε κάποιο «Κρυφό Σχολειό». Τό Τουριστικό δαιμόνιον τῶν δαιμονίων τῆς Φυλῆς...

Μπίρης ἔγιναν, ἀλλά πρός Θεοῦ, ὄχι γιά τούς ρωμαντικούς καί ὡραιοποιημένους λόγους πού ἀναφέρει. Καί γι' αὐτές θά μιλήσουμε πιό κάτω.

Οἱ μικτοί γάμοι πού ἀναφέρονται στά ἱστορικά ντοκουμέντα πού παραθέσαμε, πρέπει νά τονιστεῖ, **πώς πάντα γίνονταν μεταξύ τῶν 'Αλβανῶν** καί ποτέ μέ ἀλλόφυλους. Μουσουλμάνος παντρευόταν χριστιανή —καθώς ὁ 'Αλήπασας καί ἡ Βασιλική— μά ποτέ 'Αρβανίτης μή 'Αρβανίτισσα. Δηλαδή ἡ λογική τῶν 'Αρβανιτῶν εἶναι τελείως ἀντίθετη μέ τήν λογική τῶν Δεσποτάδων καί τῶν ἱστορικῶν μας. Οἱ μέν ἔδιναν σημασία στό γένος, στή Φυλή,οἱ δέ στήν θρησκεία. Καί δέν τούς πείραζε ἄν Ἕλληνας παντρευόταν Βουλγάρα ἤ Ρουμανίδα ἤ Τουρκάλα. 'Αρκεῖ νά ἦταν Χριστιανή ἤ νά βαφτιζόταν Χριστιανή. Τότε αὐτόματα γινόταν «'Ελληνίδα». Γι' αὐτό ἐπιμένω νά λέω πώς γιά ν' ἀποδείξεις πώς εἶσαι Ἕλληνας πρέπει πρῶτα ν' ἀποδείξεις πώς εἶσαι 'Αρβανίτης. 'Αλλοιῶς ἡ ἀπόδειξη εἶναι λιγάκι δύσκολη...

Οἱ 'Αρβανίτες δέν νόθευαν, τό αἷμα τους, τή φάρα τους μέ ἐπιμιξίες ξένων Λαῶν. Οἱ Χριστιανοί καί ἱερωμένοι μᾶς ἔχουν πείσει πώς νοθεύτηκε τό αἷμα τῶν 'Αρβανιτῶν ἐπειδή παντρευόταν Χριστιανός 'Αρβανίτης Μουσουλμάνα 'Αρβανίτισσα (δηλαδή σάν νά λέμε Δεξιός Ἕλληνας μέ Κομμουνίστρια 'Ελληνίδα)[42]. 'Αντίθετα θεώρησαν ἀνόθευτους αὐτούς πού παντρεύονταν κάθε καρυδιᾶς καρύδι, ἀρκεῖ νά ἦταν Χριστιανικό. Βέβαια σήμερα αὐτά κάτω ἀπό μιά ἔννοια ἴσως νά μήν ἔχουν μεγάλη σημασία καί βλέπουμε τούς 'Αρβανίτες τῆς 'Ελλάδας νά ἔχουν σπάσει ἐδῶ καί μερικά χρόνια αὐτή τήν παράδοση. Μά γιά τήν περίπτωση πού ἐξετάζουμε καί γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, ἔχουν τεράστια σημασία.

Τόσο θορυβήθηκε τό Πατριαρχεῖο καί οἱ 'Ιμάμηδες γιά τήν «ἀσέβεια» αὐτή τῶν γάμων, αὐτή τήν «αἰσχρή επιμιξία καί ἱεροσυλία» πού ἐπενέβησαν καί τήν σταμάτησαν. Ἔπρεπε πάσει θυσία νά ἀνοίξει χάσμα μεταξύ τῶν 'Αρβανιτῶν γιά νά ἐλέγχονται οἱ μέν ἀπό τόν Πατριάρχη καί οἱ δέ ἀπό τόν Σουλτάνο. Ἔπρεπε νά δημιουργηθῆ ὁ θρησκευτικός φανατισμός καί τό μῖσος μεταξύ τῶν Μουσουλμάνων καί τῶν Χριστιανῶν 'Αρβανιτῶν. Δύσμοιρε Λαέ...

Μέ τούς μικτούς γάμους ἡ συνεκτικότητα τοῦ 'Αρβανίτικου Λαοῦ δέν ἀνακόπηκε. Δέν μπασταρδευόταν αὐτός ὁ Λαός. Μά οἱ ἐφευρετικοί 'Αρβανίτες κατόρθωσαν καί ξεπέρασαν μέ πολλούς τρόπους (καί μέ ἕναν ἀνεπανάληπτο στήν ἱστορία) τίς Σουλτανικές καί Πατριαρχικές ἀπαγορεύσεις τῶν μικτῶν γάμων καί συγγενιῶν. 'Ανακάλυψαν τόν θεσμό τῆς «'Αδελφοποιίας». Δηλαδή ὁ Χριστιανός 'Αρβανίτης γινόταν θετός ἀδελφός μέ τόν μουσουλμάνο ὁμό-

---

42. Αὐτά ἔμαθαν ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες, πού στήν συντριπτική πλειοψηφία ἦσαν 'Εβραϊκῆς καταγωγῆς. Αὐτά δίδασκε καί ὁ πολύς Τερτυλιανός.

φυλό του. Ἔτσι οἱ ἐσωφυλετικές συγγένειες παρά τίς διαφορετικές θρησκεῖες προχωροῦσαν κανονικά. Ὁ Κολοκοτρώνης ἦταν Βλάμης μέ τόν Μάρκο Μπότσαρη (Χριστιανό) καί τόν Λαλιώτη Ἀληφαρμάκη (Μουσουλμάνο). Ἡ λέξη Βλάμης προέρχεται ἀπό τήν λέξη Βλά = ἀδελφός.

Μέ λίγα λόγια ἡ διαφορετική πίστη δέν ἦταν ἕνα ἀξεπέραστο ἐμπόδιο γιά τούς Ἀρβανίτες καί τίς μεταξύ τους σχέσεις. Καθ' ἕνας εἶχε τήν πίστη του καί δέν ἐπενέβαινε στήν πίστη τοῦ ἄλλου[43].

Ὅμοια καθώς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, δέν γνώριζαν τόν θρησκευτικό φανατισμό καί ποτέ δέν διανοήθηκαν νά κάνουν αἱματηρούς πολέμους γιά νά ἐπιβάλλουν τά πιστεύω τους σέ ἄλλους Λαούς γιά νά τούς «σώσουν τήν ψυχή». Αὐτό τό ἔντονο χαρακτηριστικό γνώρισμα ἀρχαίων Ἑλλήνων καί Ἀρβανιτῶν, δέν τό βρίσκουμε στό Βυζάντιο. Ἐκεῖ βρίσκουμε τόν θρησκευτικό φανατισμό πού ἔφτανε ὡς τήν βλακεία, νά γίνονται αἱματηρά κινήματα καί ὁμηρικοί καυγάδες περί τοῦ ἐάν ἡ Ἁγία Τριάς εἶναι ὁμοούσιος ἤ ὁμοιοούσιος ἤ περί τοῦ ἐάν οἱ Ἄγγελοι εἶναι ἀρσενικοί ἤ θηλυκοί. Ἡ διαφορά νοοτροπίας εἶναι τεράστια γιά νά περάσει ἀπαρατήρητη.

Εἴπαμε πώς συνήθως οἱ ἄντρες γίνονταν Μουσουλμάνοι, καί οἱ γυναῖκες παρέμεναν χριστιανές καί αἰτιολογήσαμε τό γεγονός, μέ τόν χαρακτῆρα τῶν θρησκειῶν καί τήν φύση τῶν Ἀρβανιτῶν πού δέν ἄντεχε στήν ταπεινότητα, στή μαρτυρικότητα, τήν δουλικότητα καί τήν προσβολή. Νά τί μᾶς λέει πάνω σ' αὐτά ὁ Ἄγγλος περιηγητής Λήκ, πού στά 1804 ἐπισκεύτηκε τό Γαρδίκι: «Ὅλοι οἱ Μουσουλμάνοι (Ἀρβανίτες) εἶναι πρόθυμοι νά μποῦν στή δούλεψη τοῦ Ἄγγλου Βασιληά. Λένε πώς τό μουσκέτο (ντουφέκι) εἶναι ἡ μοναδική τους τέχνη καί ἡ μοναδική τους περιουσία. **Τά χωράφια καί τά κοπάδια τά φηναν στούς Χριστιανούς** (σελ. 57-58, Σιμόπουλος Τ.Γ1, σελ. 334).

Εἶναι προφανές πῶς καί γιατί οἱ ἄντρες διάλεγαν τήν Μουσουλμανική θρησκεία καί ὄχι τήν Χριστιανική. Ἡ πρώτη ταίριαζε σέ ἄντρες καί ἡ δεύτερη σέ γυναῖκες, κατά τήν Ἀρβανίτικη ἀντίληψη. Φαίνεται ἄλλωστε ἕνα εἶδος περιφρόνησης στούς Χριστιανούς πού ἡ θρησκεία τούς ἀφαιρεῖ τήν ἐπίδειξη τῆς ἀντρείας: «Τά χωράφια καί τά κοπάδια τ' ἀφήνουμε στούς Χριστιανούς», πού εἶναι γι' αὐτές τίς δουλειές. Ἐμεῖς εἴμαστε γιά τό Ντουφέκι. Βέβαια καί οἱ Χριστιανοί Ἀρβανίτες ἴδιοι ἦσαν καί τό ἴδιο τρομεροί καί ἀνδρεῖοι καί σάν Χριστιανοί πρωτοξεκίνησαν οἱ Ἀρβανίτες νά μποῦν στίς Εὐρωπαϊκές Αὐλές («Στρατιῶτες»).

Ὁ Λήκ εἶχε ἔρθει στήν Ἑλλάδα μέ κυβερνητική ἀποστολή[44] καί οἱ

---

43. Ἕνα Ἀλβανικό Λαϊκό τραγούδι λέει:
«Τή τιμή καί τό Ἔθνος τἄχουμε μαζί
Μουσουλμάνοι καί Χριστιανοί».

44. Κατασκοπεία.

'Αρβανίτες τοῦλεγαν πώς εἶναι πρόθυμοι νά μποῦν στή δούλεψη τοῦ Ἄγγλου Βασιλιά ἤ ὁποιουδήποτε ἄλλου, **πλήν τῶν Τούρκων** (στήν ἴδια σελίδα). Ὅλοι σχεδόν οἱ Χειμαριῶτες, οἱ Γαρδικιῶτες καί οἱ 'Αρβανίτες τῶν γύρω περιοχῶν εἶχαν δουλέψει στά Εὐρωπαϊκά στρατεύματα σάν μισθοφόροι «Στρατιῶτες». Δέν ὑπῆρχε Εὐρωπαϊκή αὐλή πού νά μήν εἶχε 'Αρβανίτες Στρατιῶτες, ἀπό τόν 16ο ὡς τόν 18ο αἰῶνα ἴσως καί ἀργότερα. Καί ἄς θυμηθοῦμε ἐδῶ τήν προτροπή τοῦ Διον. Σολωμοῦ, νά μήν κρεμάνε οἱ Ἕλληνες «Φούντα σέ ξένου τό σπαθί», ὑπονοῶντας πώς πρέπει νά γυρίσουν ὅλοι καί νά ὑπηρετήσουν μόνο τήν Πατρίδα. Αὐτά ὅλα, εἶναι καλά, ἀλλά νά μήν τούς λέμε ὅταν μᾶς συμφέρει «Ἕλληνες» καί ὅταν δέν μᾶς συμφέρει «'Αρβανίτες, 'Αλβανούς, Τουρκαλβανούς» καί νά τούς στολίζουμε μέ ἐπίθετα καθώς «ἀσεβεῖς μπαμπέσηδες, ἄπιστους, αἱμοβόρους» κλπ.

Θά μοῦ πεῖτε πώς τά στοιχεῖα πού προσκομίζω γιά τήν 'Αρβανίτικη ἀνεξιθρησκεία προέρχονται ἀπό τήν βόρεια Ἑλλάδα, ἀπό τήν 'Αλβανία. Ἐδῶ κάτω τί γίνεται; Οὔτε ἐδῶ διέφεραν τά πράγματα στίς 'Αρβανιτοκρατούμενες περιοχές. 'Αλλαξοπιστίες ἔχουμε καί ἐδῶ καί εἰδικά στίς Σπέτσες καί στήν Ὕδρα, ὅπου ἀλλαξοπίστησαν καί Δεσποτάδες, ἀλλά δέν ἔγιναν Μουσουλμάνοι, μιᾶς καί δέν ὑπῆρχε λόγος, ἀλλά Καθολικοί. Θά μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία στήν ἀνάλυση τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21, νά διαπιστώσουμε τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τῶν 'Αρβανιτῶν τῆς νότιας Ἑλλάδας, τή στάση τοῦ 'Αντρούτσου, τοῦ Καραϊσκάκη κλπ.

Ὁ Αὐστριακός Γεωγράφος-Ἐθνολόγος τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου Α. Waldkampf, ἔγραφε στά 1887.: «Οἱ 'Αλβανοί ἀγνοοῦσι τόν θρησκευτικόν φανατισμόν τῶν Ὀθωμανῶν (καί τῶν Χριστιανῶν θά πρόσθετα ἐγώ), ἠδύντό τις μάλιστα νά θεωρήσει αὐτούς ἀδιαφόρως ἔχοντας πρός τήν ἐξωτερικήν λατρείαν αὐτῶν. Τά πλεῖστα τῶν Μωαμεθανικῶν 'Αλβανικῶν χωρίων δέν ἔχουσι Τεμένη οἱ δ' ὀπαδοί τῆς θρησκείας ταύτης δέν ἀπαξιοῦσι νά συνεορτάζουσι μετα τῶν Χριστιανῶν τήν ἑορτήν τοῦ Πάσχα, καθώς καί οἱ Ὀρθόδοξοι 'Αλβανοί προθύμως συμμετέχουν εἰς τήν μωαμεθανικήν ἑορτήν τοῦ Ραμαζανίου. Οἱ 'Αλβανοί ὡσαύτως οὐδεμίαν δυσκολίαν ἔχουσι, ὅπως ἔρχονται εἰς γάμου κοινωνίαν ἀνεξαρτήτως τῆς θρησκείας των. **Ἅπαντες οἱ 'Αλβανοί, εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μωαμεθανοί, μισοῦσι ἐν τούτοις, ἐξ ἴσου τούς Τούρκους...»** (μετάφραση Ε. Ραγκαβῆ, ἀπό Μπίρη σελ. 34). Αὐτές εἶναι οἱ ἀλήθειες γιά τούς 'Αρβανίτες.

Τό ὅτι οἱ 'Αρβανίτες ἔβαζαν πάνω ἀπό τίς ὁποιεσδήποτε θρησκευτικές πεποιθήσεις τους, τήν Ἐλευθερία, τήν ἀξιοπρέπεια καί ἕνα σωρό ἄλλες ἰδέες, φαίνεται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ὑποστήριξαν τή κίνηση τοῦ προτελευταίου αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου γιά τήν ἑνότητα τῶν ἐκκλησιῶν, προκειμένου νά ἀναχαιτιστοῦν οἱ Τούρκοι, ἐνῶ οἱ Βυζαντινοί τῆς 'Ασίας καί ὁ κλῆρος τους

ἔκαναν τό πᾶν νά τήν ματαιώσουν. «Καλλίτερα νά δῶ τούρκικο φακιόλι στή πόλη παρά παπική Τιάρα» ἔλεγε ὁ Γεννάδιος.

Τούς Ἀρβανίτες τούς ἄφηναν ἀδιάφορους τά φακιόλια καί οἱ Τιάρες. Προτιμοῦσαν τήν Ἐλευθερία!

Στίς ἀρχές τοῦ 16ου αἰῶνα ὁ Μπαρλέττι ἔγραφε γιά τούς Ἀρβανίτες: «Ὁ Ἀλβανός εἶναι περισσότερο πολεμιστής παρά θρῆσκος».

Μά καί στήν Ἑλλάδα εἶναι γνωστή ἡ παροιμιακή κουβέντα πού φανερώνει τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τοῦ Ἀρβανίτη: «Πιστεύεις στόν Μωάμεθ Γκέκα μου;» — «Πιστεύω μά τήν Παναγιά». Ὁρκιζόταν στήν Παναγιά πώς πιστεύει στόν Μωάμεθ, πράγμα πού δείχνει πόσο ἵδρωνε τ᾽ αὐτί του.

Καθώς εἴπαμε ὁ Θρησκευτικός φανατισμός πού μπῆκε στήν Εὐρώπη μέ τόν Χριστιανισμό καί τόν Μουσουλμανισμό, **βρῆκε ἀντίσταση μόνον ἀπό τούς Ἕλληνες.** Οἱ ἄλλοι Λαοί ἐπειδή οἱ θρησκεῖες αὐτές φαίνεται πώς ἦσαν στά μέτρα τους, μπλέχτηκαν τόσο πολύ καί τόσο βαθειά σ᾽ αὐτές πού ξέχασαν τήν φυλετική τους ὑπόσταση πού τήν ἀντικατάστησαν μέ τήν θρησκευτική. Εἶναι χαρακτηριστικές οἱ διαπιστώσεις τῆς Ἀγγλίδας Ἔντιθ Ντουράν πού στήν διάρκεια τῶν Βαλκανικῶν πολέμων πέρασε από τά Βαλκάνια:

«Ὅταν πέρασα στή Ρωμυλία ρωτοῦσα τόν κόσμο.

— Τί εἶσαι, σύ;

— Καθολικός ἀπαντοῦσε ὁ ἕνας. Προτεστάντης, ὁ ἄλλος.

— Στή Βουλγαρία, τί εἶσαι σύ;

— Ὀρθόδοξος.

— Στή Γιουγκοσλαυΐα, τί εἶσαι σύ;

— Διαμαρτυρόμενος.

Ὁ καθ᾽ ἕνας τόν χαβά του. Κι ἔλεγα, γράφει ἡ Ντουράν, τί θἀπογίνει τέλος μ᾽ αὐτές τίς παλαβοθρησκεῖες τοῦ κόσμου πού θολώνουν τά μυαλά καί ἀδυνατίζουν ἀπό φόβους τή ψυχή του, πού φτάνουνε νά τόν κάνουνε ἀμόρφωτο, ὀμφαλοσκόπο τεμπέλη, καλόγερο; Ἔτσι καθώς εἶχα μπουχτίσει ἀπό τ᾽ ἀνόητα δόγματα τῶν ἀνθρώπων, μπαίνοντας στήν Ἀλβανία ρώτησα:

— Τί εἶστε σεῖς ἐδῶ;

— Σκιπετάρ (Ἀλβανοί). Μ᾽ ἀπάντησαν ξερά-κοφτά.

Ἐπί τέλους, εἶπα. Ἀπαλλάχτηκα ἐδῶ ἀπό θρησκοκάπηλους καί Θεοπλάστες. (Ἀπό τό βιβλίο τοῦ Μάλαμα Λ. «Ἀλβανία ἡ νύφη τῶν ἀετῶν». (Σελ. 189)

Στά 1581, οἱ Ἀρβανίτες τῆς Χειμάρας, Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι στήν πλειοψηφία, ἐπιχειροῦν νά ξεσηκώσουν τήν Ἑλλάδα ἀπό τήν Μάνη ὡς τήν Ἀλβανία. Στέλνουν ἐπιστολή στόν Πάπα Γρηγόριο τόν ΙΓ΄, νά μεσολαβήσει στόν βασιληά τῆς Νεάπολης, Φίλιππο Β΄, ὥστε νά ἀποστείλει τούς Ἀρβανίτες καί τούς Ρωμαίους τῆς Κ. Ἰταλίας καί Σικελία στήν Ἑλλάδα νά πλαισιώσουν τό ἐπαναστατικό κίνημα καί ὑπόσχονταν νά δεχτοῦν τήν ἕνωση μέ τή Καθο

λική ἐκκλησία, ὑπό τόν ὅρο νά διατηρηθῆ τό τυπικό στήν 'Ελληνική γλῶσσα. (Αὐτήν εἶχαν συνηθίσει νάκοῦνε).

«... Νά ἀναγκάσεις τόν καθολικόν Ρῆγαν κύρη Φίλιππον, νά μᾶς στείλει βοήθειαν ἀπό τό Ρένιο (Βασίλειο) τῆς 'Ανάπολης, **ἀπό τό γένος ἡμῶν Ρωμαίους καί 'Αρβανίτας...** ἕως χιλιάδας τρεῖς... καί ἡμεῖς θέλομε σηκώσει Φλάμπουρο... καί θέλομε πάρει ὅλην τήν 'Αρβανιτίαν καί τόν Μωρέαν...» (Κ. Σάθα Μνημεῖα 'Ελλην. 'Ιστορίας Τόμ. IV σελ. LXXIV).

'Επειδή οἱ 'Αρβανίτες ἔκαναν πλῆθος παρόμοια κινήματα σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς μακραίωνης Τούρκικης σκλαβιᾶς καί πάντα χωρίς τό ποθητό ἀποτέλεσμα, ἔχουμε βάσιμους λόγους νά πιστεύουμε, πώς κάθε παρόμοια ἐνέργεια τή σαμποτάριζε τό Πατριαρχεῖο, πού στίς περιπτώσεις αὐτές συμφωνοῦσε ἀπόλυτα μέ τόν Σουλτάνο.

Αὐτό δέν εἶναι συμπέρασμα ἐξ ἀποδείξεων, ἀλλά ἐκ λογικῆς. 'Ελπίζω πώς ἡ μελλοντική ἔρευνα θά φέρει στό φῶς καί τά ντοκουμέντα.

Ζ' ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ — ΚΟΣΜΟΑΝΤΙΛΗΨΗ — ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗ

Οἱ ἄγραφοι νόμοι καί κανόνες τῆς κοινωνικῆς συμβίωσης καί συμπεριφορᾶς τῶν 'Αρβανιτῶν, ἀποτελοῦν τό ἰδεολογικό του σύστημα. Τό «δικό» τους ἰδεολογικό σύστημα, πού εἶναι ἄσχετο καί σχεδόν ἄθικτο ἀπό τίς μεταλλαγές τῶν θρησκευτικῶν τους πεποιθήσεων. Ἄν τό ἀναλύσουμε θά δοῦμε πώς εἶναι παρόμοιο μέ τό ἰδεολογικοπολιτικό σύστημα τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων. 'Αλλ' ἄς ρίξουμε μιά σύντομη ματιά στήν ἀρχαία 'Ελλάδα πρίν κάνουμε τήν σύγκριση.

Καθώς ἔχουμε πεῖ, ἡ Χριστιανική Θρησκεία στά χέρια τῶν Βυζαντινῶν φανατικῶν ἱερωμένων καί αὐτοκρατόρων, ἰσοπέδωσε τόν 'Ελληνικό πολιτισμό καί τήν 'Ελληνική ἰδεολογία, στήν ὁποία συγκέντρωσε ὅλα τά πυρά της. Καί γιαυτό βέβαια, τή μικρότερη εὐθύνη ἔχει ὁ ἱδρυτής τῆς Θρησκείας αὐτῆς. Ἔτσι συμβαίνει συχνά, μέ τούς ἱδρυτές Θρησκειῶν καί Κοσμοθεωριῶν. Τούς διαστρεβλώνουν πρῶτα οἱ φανατικοί ὀπαδοί τους, πού στ' ὄνομά τους μιλοῦν καί κάνουν τά μεγαλύτερα ἐκγλήματα.

Μά ποιά τέλος πάντων ἦταν ἡ οὐσία τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ; Νομίζω πώς πολύ λίγο τήν γνωρίζουμε οἱ νεώτεροι Ἕλληνες. Στά τελευταῖα χρόνια ἔγινε φανερό πώς τήν 'Ελληνική ἀρχαιότητα ἡ Δεξιά στήν 'Ελλάδα τήν καπηλεύτηκε, καί ἡ 'Αριστερά τήν ἀγνόησε ἤ τήν ὑποτίμησε.

Οἱ κατεχόμενοι ἀσφυκτικά ἀπό τό Χριστιανικό πλέγμα ἐρευνητές, δύσκολα θά καταλάβουν τήν οὐσία τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Πολύ περισσότερο οἱ Ἕλληνες Χριστιανοί ἐρευνητές, πού ὁ συναισθηματισμός τους τούς ὁδηγεῖ, ὄχι στήν ἀλήθεια, ἀλλά στό — ἀδύνατο κατά τή γνώμη

μου — συνταιριασμό τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἰδεολογίας μέ τόν Χριστιανισμό. Ὅσες φορές βρῆκαν κοινά στοιχεῖα, τά ὑπερτίμησαν καί τά ὑπερτόνισαν, ἀγνοόντας καί ἀποσιωπῶντας τίς τεράστιες διαφορές. Ἤθελαν καί Χριστιανοί νά εἶναι καί Ἕλληνες νά φαίνονται. Πράγματα ἀκατόρθωτα. Ἤθελαν καί τό ἀρνί ὁλάκερο καί τό λῦκο χορτάτο. Νομίζω πώς ἐκεῖνος πού κατανόησε περισσότερο τούς ἀρχαίους Ἕλληνες καί τήν ἀρχαιοελληνική ἰδεολογία καί κοσμοθεωρία, ἦταν ὁ Φρειδερῖκος Νίτσε.

Γιά νά μή ξεστρατίσω λοιπόν, παραπέμπω γιά περισσότερα στά ἔργα τοῦ Νίτσε «Ἡ γέννηση τῆς Τραγωδίας» καί «Γενεαλογία ἠθικῆς» γιά τήν κατανόηση τοῦ χαρακτῆρα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῆς κυρίαρχης ἰδεολογίας τους κλπ., χωρίς νά προεξοφλῶ πώς θά βρεῖτε τίς πλήρεις καί ἀποκλειστικές ἀπαντήσεις.

Οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες, δηλαδή οἱ Πελασγοί εἶχαν πολύ ἁπλές καί προσγειωμένες ἀντιλήψεις γύρω ἀπό τά θρησκευτικά θέματα. Μπορεῖ νά πεῖ κανείς πώς τόσο οἱ Πελασγοί, δηλ. οἱ Πανάρχαιοι Ἕλληνες ὅσο καί οἱ Ἕλληνες τῆς προκλασικῆς καί κλασικῆς ἐποχῆς, **δέν εἶχαν κάν Θρησκεία** μέ τήν ἔννοια τῶν Ἀνατολιτικῶν θρησκειῶν. Περισσότερο ἡ θρησκεία τους ἦταν ἕνα **σύστημα λατρειῶν** σέ φυσικές δυνάμεις πού ἀποδεδειγμένα ἦσαν εὐλογία γιά τόν ἄνθρωπο, καθώς ὁ Ἥλιος (Diau-Δίας), ἡ Γῆ σάν μάνα τῆς ζωῆς, (Δέα Μήτηρ-Δημήτηρ), ἤ θαυμαστές ἀνθρώπινες ἰδιότητες, ἄξιες γιά μίμηση, ἄξιες νά εἶναι πρότυπα καί ἰδεολογικοί κανόνες, καθώς ἡ Μῆτις, δηλ. ἡ Σκέψη πού καθώς εἴδαμε ἀργότερα παραχώρησε τή θέση της στήν Σοφία (Ἀθηνᾶ), στήν μάθηση (Μοῦσες), στήν Μνήμμη, στήν μελέτη, στήν Ἀειδή κλπ. Πέρα ἀπ' αὐτά ὑπῆρχαν καί μερικά φαινόμενα καί μερικές πραγματικότητες πού ἄγγιζαν καί περιέβαλλαν τόν ἄνθρωπο καί ἀνεξάρτητα ἄν ἦταν ἐπωφελεῖς ἤ ζημιογόνες ὑπῆρχαν στό Ἑλληνικό πάνθεο. Ἐπωφελεῖς δυνάμεις ἦσαν οἱ Μειλίχιοι Κάβειροι πού δημιουργοῦσαν τήν βλάστηση καί τήν ἀνθοφορία τῆς Γῆς καί ἕνα πλῆθος ἄλλων θεοτήτων, ἐνῶ ἐπιζήμιοι ἦσαν οἱ «κακοί» (ἡφαίστεια, σεισμοί) Κάβειροι καί βέβαια ὁ Ἄρης ὁ θεός τοῦ πολέμου καί τῆς καταστροφῆς καί ἐξηγήσαμε τί ἀκριβῶς ἀντιπροσώπευε ὁ Ἄρης στό Ἑλληνικό πάνθεο.

Πέρα κι ἀπ' αὐτά ὑπάρχουν οἱ ἐξαιρετικοί ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι πού ὑπερβάλλοντας τίς ἀνθρώπινες δυνατότητες, πρόσφεραν τόσο πολλά σέ δοσμένες κοινωνίες, ὥστε ἡ ἀνάμνησή τους νά διατηρηθῆ ἀπό τούς ἀνθρώπους τῶν ἑπομένων γενεῶν, νά λατρεύονται καί νά ἀποτελοῦν πρότυπα ἰδανικά γιά τίς μέλλουσες γενιές. Πρόκειται γιά τούς **ἥρωες** καί τούς **ἡμίθεους.**

Ὑπῆρχε ἐπίσης ἡ Λατρεία τῶν γεννητόρων καί τῶν προγόνων [45].

---

45. Αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό τῆς Πελασγικῆς φυλῆς. Σήμερα ἀποκαλεῖται «Προγονο-

Εἶναι πέρα ἀπό κάθε ἀμφισβήτηση, πώς οἱ ἄνθρωποι, οἱ Κοινωνίες οἱ ἀνθρώπινες, πλάθουν τούς θεούς τους καί τή θρησκεία τους κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση τους. Ἡ θρησκεία, πού εἶναι ἕνα σύστημα καί ἠθικῶν καί νομικῶν κανόνων, ἀντικατοπτρίζει ἀπόλυτα τήν κοινωνία πού τήν δημιούργησε. Γιά νά καταλάβουμε τή νοοτροπία καί τόν χαρακτῆρα ἑνός Λαοῦ, θ' ἀναζητήσουμε τή θρησκεία πού δημιούργησε αὐτός ὁ Λαός. Καί γιά νά μή γίνει παρεξήγηση, ἀναφέρομαι σέ συγκεκριμένους Λαούς, πού δημιούργησαν συγκεκριμένες θρησκεῖες. Γιά παράδειγμα, δέν μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἡ Χριστιανική θρησκεία εἶναι δημιούργημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἤ τοῦ Γερμανικοῦ ἤ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἡ θρησκεία αὐτή εἶναι «δοτή» σ' αὐτούς τούς Λαούς. Θρησκεία δημιούργησαν οἱ Ἐβραῖοι, οἱ Κινέζοι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Πελασγοιί δηλ. οἱ πρωτοέλληνες (καί ὄχι προέλληνες πού ὕποπτα ἤ ἐσφαλμένα τούς χαρακτηρίζουν μερικοί). Μελετῶντας τίς θρησκεῖες αὐτές σέ βάθος, θά ἔχουμε ἤδη μελετήσει τήν φιλοσοφία, τήν νοοτροπία καί τόν χαρακτῆρα τοῦ δημιουργοῦ Λαοῦ.

Ἀπ' αὐτή τή βάση ἄν ξεκινοῦσαν οἱ ἐρευνητές δέν θά μπέρδευαν τούς Ἕλληνες μέ τούς Ἀνατολικούς Λαούς καί δέν θά ξεχώριζαν τούς Πελασγούς ἀπό τούς Ἕλληνες.

Ἄν καί χρειάζεται ὁλόκληρη πραγματεία νά γραφτεῖ γιά τήν θρησκεία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, περιοριζόμαστε, μέ κίνδυνο παρανοήσεων, στήν διαπίστωση τῆς σαφήνειας, τῆς ἁπλότητας, τῆς καθαρότητας καί τῆς ὀμορφιᾶς αὐτῆς τῆς θρησκείας, πού εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Γιά νά γίνω πιό σαφής, ἀναφέρομαι στήν Ἑλληνική κοινωνία στό σύνολό της καί ὄχι στούς φιλοσόφους, τούς στοχαστές, τούς τραγικούς, πού εἶναι μονάδες-γεννήματα αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Οἱ διανοούμενοι αὐτοί, μέ ἀφετηρία τήν δοσμένη κοινωνία, τίς δοσμένες συνθῆκες, χάραζαν **νέους** δρόμους, **νέους** ὁρίζοντες καί μέ τόν γραφτό λόγο ἔφτασαν ὡς ἐμᾶς τά ἐπώνυμα δημιουργήματά τους πού τά θαυμάζουμε. Μά ἐγώ στάθηκα μέ θαυμασμό ποερισσότερο, στούς ἀνώνυμους καί ἀγράμματους Σοφούς, στούς ἥρωες καί τούς ἡμίθεους πού δημιούργησαν τίς συνθῆκες καί τήν **κοινωνική ὑποδομή** γιά νά φυτρώσουν οἱ φιλόσοφοι, οἱ καλλιτέχνες καί οἱ γνωστοί μας δημιουργοί.

Σ' ἀντίθεση μέ τήν σαφήνεια καί τήν ὀμορφιά τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας, οἱ Ἀνατολικές θρησκεῖες χαρακτηρίζονται ἀπό τό ἀκατάληπτο νεφέλωμα φοβερῶν καί ἐκδικητικῶν θεῶν, ἀπ' τούς ὁποίους εἶναι αἰώνια ἐξαρτημένος ὁ ἄνθρωπος. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ, εἶναι ὑποχρεωμένοι συνεχῶς νά ἐκλιπαροῦν τήν ἐλεημοσύνη τῆς μεγαλοψυχίας του κάτω ἀπό τό φοβερό καί ἀνελέητο σπαθί του. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι «Δοῦλοι τοῦ Θεοῦ» καί στήν πραγματικό-

---

πληξία» καί γίνεται ἐντατική προσπάθεια νά «θεραπευτοῦμε» ἀπ' αὐτήν τήν ἀρρώστεια. Ἔχουμε πέσει σέ καλούς Γιατρούς...

τητα δοῦλοι, δηλαδή δουλόφρονες, κάτι πού ἀπεχθάνονταν οἱ Ἕλληνες καί περιφρονοῦσαν βαθύτατα. Τούς «βαρβάρους» τούς ὑποτιμοῦσαν ἀκριβῶς ἐπειδή ἔλειπε ἀπό αὐτούς τό αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας. Ἔλειπε ὁ ἐγωισμός καί ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ νά εἶσαι ἐλεύθερος καί νά διαφεντεύεις μόνος σου τόν ἑαυτό σου καί τή κοινωνία σου. Τή κοινωνία σου, πού δέν εἶναι κάτι ξένο ἀπό σένα. Πού εἶναι δικό σου δημιούργημα, πού εἶναι δική σου ὑπόθεση, πού ταυτίζεσαι μ' αὐτήν καί πού λέγεται **Δημοκρατία.**

Μά ἄς συγκρίνουμε τίς ἰδεολογικές ἀρχές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας πού εἶναι καί αὐτή καθώς καί ὁ Μωαμεθανισμός, γέννημα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, μέ τήν ἀρχαιοελληνική ἀντίληψη, γιά νά κατανοήσουμε τήν τεράστια ἀντίθεσή τους.

Τό **ἀνδρεῖο** καί **ἡρωϊκό** συναίσθημα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετο μέ τό «**μαρτυρικό** συναίσθημα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τό **ἐγωϊστικό** καί **ὑπερήφανο** συναίσθημα τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετο μέ τήν Χριστιανική **ταπεινοφροσύνη.** Γιά τούς ἀρχαίους Ἕλληνες ἦταν ἀδιανόητο τό «μακάριοι οἱ Ταπεινοί καί πτωχοί τῷ πνεύματι».

Τό «μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι» δέν συμβαδίζει μέ τήν ὑπερηφάνεια, τόν ἐγωισμό καί τήν **ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια** ἔτσι καθώς τά ἐννοεῖ ὁ Ἕλληνας.

Ὁ **οἶκτος** δέν συμβαδίζει μέ τό Ἑλληνικό «Καλλίτερα νά σέ μισοῦν παρά νά σέ οἰκτίρουν» (λυποῦνται).

Ἡ Χριστιανική, ἡ Ἰουδαική και Μουσουλμανική, καθώς καί ἡ Ἰνδική θρησκεία, βασίζονται στήν ἰδεολογία τοῦ οἴκτου. Νομίζω πώς ὁ οἶκτος εἶναι τό Α καί τό Ω τῶν Θρησκειῶν μέ Ἰουδαϊκή προέλευση. Ἐκλιπαροῦν τόν οἶκτο τοῦ Θεοῦ, πού σημαίνει πώς ἐκλιπαροῦν τόν οἶκτο τοῦ ἀντίπαλου, τοῦ δυνατοῦ, τοῦ κατακτητή, τοῦ κάθε συνάνθρωπου, γιατί ὁ οἶκτός μαλακώνει τήν καρδιά καί τήν ἐκδίκηση καί μᾶς ἐπιτρέπει τήν ἐπιβίωση, τήν ὅποια ἐπιβίωση.

Εἶναι τραγικό τελικά πού ὁ οἶκτος καί ἡ ἰδεολογία τοῦ οἴκτου ἔχει διαβρώσει μιά μεγάλη μερίδα νεοελλήνων δημιουργῶν καί ἔχει περάσει στό πετσί τους, ἔτσι πού νά θεωρεῖται φυσιολογική κατάσταση. Ἕνας σημαντικός ἀριθμός δημιουργῶν διαιωνίζει τήν ψυχολογία τοῦ οἴκτου μέ τά ἔργα, εἴτε Λογοτεχνικά εἴτε Ποιητικά, εἴτε εἰκαστικά εἴτε Κινηματογραφικά. Πουλάνε οἶκτο καί δάκρυ. Ἀντί νά προκαλέσουν στόν ἀναγνώστη ἤ στόν θεατή τόν θαυμασμό, προσπαθοῦν νά προκαλέσουν τόν οἶκτο καί τήν συνακόλουθη συμπάθεια στόν πάσχοντα πρωταγωνιστή καί τό ἔργο τους. Μά γι' αὐτά θά μιλήσουμε στό κεφάλαιο γιά τήν αἰσθητική.

Ὁ οἶκτος γιά τούς Ἕλληνες εἶναι ἡ ἔσχατη κατάπτωση τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας. Προτιμάνε τό μίσος τοῦ συνανθρώπου, παρά τόν οἶκτο του. Ἀκριβῶς ὅμοια καί οἱ Ἀρβανίτες, θεωροῦν σάν ἔσχατο κατάντημα τόν οἶκτο,

δηλαδή την άνευ όρων υποταγή καί παραδοχή τῆς ἀδυναμίας τους μπροστά σέ κάποιον ἄλλον[46].

Μά αὐτό τό πράγμα, αὐτή ἡ ἀντίληψη γεννᾶ τό κρυφό μῖσος τοῦ ἀδύνατου πρός τό δυνατό καί τήν κρυφή καί ὕπουλη ἐκδίκηση. Τήν ἄνανδρη καί ὑποχθόνια ὑπόσκαψη τοῦ μεγαλείου, τῆς ὑπερηφάνειας τῆς ὀμορφιᾶς, τῆς ἀνωτερότητας.

Ἀντίθετα, μέ τή πρόκληση τοῦ οἴκτου, τήν παραδοχή τῆς κατωτερότητας, πετυχαίνεις νά ἐπιβιώνεις καί νά ἀποφεύγεις τήν συντριπτική σύγκριση. Πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως πετυχαίνεις νά κινεῖς τά αἰσθήματα τῆς συμπάθειας τῶν τρίτων. Γιά τούς ἀρχαιοέλληνες καί τούς Ἀρβανίτες ἦταν ἀδιανόητο νά κερδίσουν τήν συμπάθεια μέ τέτοιο ἐξευτελιστικό τίμημα. Πάντα ὅμως πάνω καί ἀπό τή συμπάθεια ἐπιδιώκανε νά κερδίσουν τό **Θαυμασμό.** Πρόκειται γιά τεράστια καί ἀσυμβίβαστη διαφορά νοοτροπίας. Αὐτή ἡ διαφορά στοίχισε στούς Ἕλληνες τήν καταστροφή τοῦ πολιτισμοῦ τους καί τήν φυσική ἐξόντωσή τους, ἐνῶ στούς Ἑβραίους πού εἴτε σάν Σιωνιστές εἴτε σάν Χριστιανοί τοῦ Βυζάντιου, ὑπόσκαφταν τόν Ἑλληνισμό, χάρισε τήν ἐπιβίωσή τους καί τήν — πιστεύω πρόσκαιρη — νίκη τους, σ' αὐτόν τόν ἀκήρυκτο πόλεμό τους πρός τό Ἑλληνικό πνεῦμα.

Δέν θἄθελα νά χαρακτηριστεῖ αὐτή ἡ ἀποστροφή μου σάν ἔνδειξη Ἀντισημιτισμοῦ. Δέν πιστεύω σέ παρόμοια κηρύγματα οὔτε πώς φταίει τό αἷμα ἤ ἡ ράτσα τῶν ἀνθρώπων. Αὐτά εἶναι γελοιότητες. Οἱ Ἑβραῖοι εἶναι ἕνας δραστήριος καί πανέξυπνος Λαός καί ἔχει ἀναδείξει φωτεινές μονάδες. Μά ἡ κυρίαρχη ἰδεολογία αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, πού εἶναι μιά μακραίωνη πολυζυμωμένη μαζί του ὑπόθεση, εἶναι ἐκεῖνο πού δημιουργεῖ τήν ἀποστροφή. Ὁ τρόπος σκέψης καί δράσης, ἡ νοοτροπία, οἱ πεποιθήσεις τους, τό ἰδεολογικό τους ὑπόβαθρο καί ἡ ὕπουλη ἀντιπαράθεσή τους μέ τό Ἑλληνικό πνεῦμα, εἶναι πράγματα πού σοῦ δημιουργοῦν τήν ἀποστροφή.

Οἱ Ἀρβανίτες — καί οἱ ἀρχαιοέλληνες — πολλές φορές θαύμαζαν τούς ἀντιπάλους τους. Ὑπάρχουν ἕνα πλῆθος τραγουδιῶν Ἀρβανίτικων, πού ἐκθειάζουν καί θαυμάζουν τόν ἀντίπαλο. Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες τοῦ Τούρκικου Στρατοῦ στήν Ἐπανάσταση, ἔγραφαν τραγούδια γιά τήν Μπουμπουλίνα, τόν Καραϊσκάκη ἤ τόν Ἀντροῦτσο, πού τούς θαύμαζαν καί τούς ἀγαπούσαν ἔστω κι ἄν τούς πολεμοῦσαν λίγο πρίν. Οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Ἀλήπασα τραγουδοῦσαν τραγούδια γιά τήν παλλικαριά τοῦ Κατσιαντώνη, πού πρίν λίγο καιρό, οἱ ἴδιοι εἶχαν ἐξοντώσει. Τόν παπποῦ μου, τόν εἶχε πιάσει αἰ-

46. Ὅσο κι ἄν ψάξετε, δέν θά βρεῖτε Ἀρβανίτη νά ἁπλώνει χέρι ἐλεημοσύνης, δέν θά βρεῖτε Ἀρβανίτη ζητιάνο. Κι ἄν ἀκόμα μιλάει Ἀρβανίτικα, ξεψαχνίστε τήν γενιά του καί θά μείνετε ἔκπληκτοι γιά τήν διαπίστωση, πώς ὁ κανόνας αὐτός **δέν ἔχει ἐξαίρεση.**

χμάλωτο ὁ περίφημος ληστής ὁ Σωτήχαιρνας τῆς Λειβαδιᾶς, μά ἀρκετά χρόνια ἀργότερα ἔβλεπα τόν παπποῦ νά τραγουδάει τό τραγούδι τοῦ Σωτήρχαινα καί νά κλαίει ἀπό συγκίνηση... Αὐτή τήν ὀμορφιά, αὐτῶν τῶν αἰσθημάτων, ἐμεῖς οἱ 'Αρβανίτες τήν ἐκτιμᾶμε καί τήν θαυμάζουμε. Τά ἴδια αἰσθήματα, οἱ 'Εβραῖοι τά περιγελάνε καί τά κοροϊδεύουν, γιατί βλέπουν πώς δέν ἔχουν καμιά «πρακτική» ἀξία οὔτε συμφέρον προκύπτει ἀπ' αὐτά.

Γιά νά τελειώνουμε, ὁ οἶκτος συγκινεῖ καί γεννᾶ τήν συμπάθεια, ἐνῶ ὁ ἐγωισμός, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ μεγαλοπρέπεια, ἡ ἀνωτερότητα, γεννᾶ τό φθόνο. Αὐτό τό ξέρουν οἱ 'Αρβανίτες, τό ἤξεραν οἱ ἀρχαιοέλληνες, μά τό προτιμοῦσαν χωρίς συζήτηση, χωρίς ἐνδοιασμό, προσπαθῶντας νά ξεπεράσουν τόν Φθόνο καί νά φθάσουν στόν Θαυμασμό τῶν συνανθρώπων τους. Εἶναι δύσκολα πράγματα αὐτά. Γιαυτό λέμε πώς δέν ἦταν εὔκολη ἡ ἐπιβίωση ξένων σέ 'Αρβανίτικη κοινωνία και σέ ἀρχαιοελληνική ἄλλωστε.

Τό ἰδανικό τοῦ **«Αἴεν ἀριστεύειν»** δηλ. τοῦ νά εἶσαι πάντα ἤ νά προσπαθεῖς νά γίνεις ὁ πρῶτος, δηλαδή ἐκεῖνο πού λέμε «'Ελληνικό **Φιλότιμο**», εἶναι ἀντίθετο πρός τήν ταπεινοφοσύνη καί τήν ἐσχατολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ.

'Ο Χριστιανισμός ἐπιτάσσει «'Αγάπα τόν 'Εχθρό σου». Αὐτό εἶναι ἀδιανόητο γιά τόν 'Αρβανίτη καί τόν Ἕλληνα πού λέει «ἀγάπα τόν φίλο σου καί μίσει τόν ἐχθρό σου» ἤ «Ὃ σύ μισεῖς ἑτέρῳ μή ποιήσεις». Μή μπερδεύετε τό ἀγάπα τόν ἐχθρό σου μέ τόν θαυμασμό τῶν 'Αρβανιτῶν γιά τούς ὑπέροχους ἀντιπάλους. Τό πρῶτο ἑρμηνεύεται, σάν «ἀγάπα τόν ἐχθρό σου, γιατί δέν μπορεῖς νά κάνεις ἀλλοιῶς» καί εἶναι συναφές μέ ἐκεῖνο τό δουλικό «Χέρι πού δέν μπορεῖς νά τό κόψεις, φίλησέ το». Τό δεύτερο εἶναι θαυμασμός καί ἀποδοχή τοῦ ἰσάξιου τοῦ ἀντιπάλου σου.

Γιά τόν ἀρχαιοέλληνα καί τόν 'Αρβανίτη, ἡ **ἐλευθερία,** εἶναι ὑπέρτατο ἀγαθό. 'Ο Χριστιανισμός μεταθέτει τό πρόβλημα τῆς 'Ελευθερίας σέ ὑπερβατικούς καί ἀβέβαιους κόσμους. 'Ελευθερία σημαίνει ἡ ὑποταγή στό Θεό, καθώς μᾶς διαφωτίζουν καί τά Χριστιανικά Φυλάδια. Οἱ 'Αρβανίτες δέν τό καταλαβαίνουν αὐτό καί μάταια θά προσπαθήσετε νά τούς πείσετε.

Οἱ 'Αρβανίτες καί οἱ ἀρχαιοέλληνες ἔδιναν μεγάλη σημασία στίς ἔννοιες **«τιμή», «ὑπόληψη», «ὄνομα».** Γιαυτές τίς ἔννοιες θυσιάζονταν καί σκοτώνονταν. Αὐτά εἶναι ἄγνωστα πράγματα γιά τούς 'Ανατολίτες καί περιγελούμενα.

Γιά νά μήν μακρυγορήσω, βλέπουμε μιάν ἀβυσσαλέα διαφορά ἀντιλήψεων, νοοτροπίας, φιλοσοφίας καί ἰδεολογίας, μεταξύ τοῦ 'Ελληνικοῦ πνεύματος καί τοῦ 'Ιουδαϊκοῦ-Χριστιανικοῦ. Γιά τούς 'Εβραίους δέν ἔχει σημασία ὁ τρόπος πού θά ζήσεις. 'Αρκεῖ ὅτι καταφέρνεις νά ἐπιβιώσεις. Δηλ. ὁ κανόνας εἶναι «ἐπιβίωση, ἀντί παντός τιμήματος, καί ἔπειτα βλέπουμε». 'Ο Χριστιανισμός δέν ἐνδιαφέρεται γιά τήν ἐπίγεια ζωή μιᾶς καί ὑπάρχει ἡ μεταθανάτια.

Τόν 'Αρβανίτη δέν τοῦ ἀρκεῖ νά ζήσει ἁπλῶς. Γιαυτόν ἔχει σημασία ὁ

τρόπος πού θά ζήσει, τό **πῶς** θά ζήσει. Προτιμάει τόν φυσικό του ἀφανισμό, τόν θάνατο παρά μιάν ἀτιμασμένη ζωή. Γιαυτό καί ἔγιναν τά ὁλοκαυτώματα που ἄρχισαν νά μᾶς γίνονται γνωστά ἀπό τά χρόνια τῆς κατάληψης τοῦ Μωρηά ἀπό τούς Τούρκους καί συνεχίστηκαν μέ τά Ζάλογγα καί μ' ἕνα σωρό ἄλλες περιπτώσεις. Ἡ πολύ ποιητική ἔκφραση «Καλλίτερα ἕνας ἔντιμος Θάνατος παρά μιά ἀτιμασμένη Ζωή», γιά τούς Ἀρβανίτες δέν ἦταν λόγος ἁπλός ἤ ποιητική ἔκφραση, ἀλλά **τρόπος ζωῆς.**

Κοντά σ' αὐτό ἔρχεται καί τό «Καλλίτερα νά πεθάνεις ὄρθιος, παρά νά ζῆς γονατιστός». Ἡ Σκλαβιά ποτέ δέν ταίριαζε στούς Ἀρβανίτες. Οἱ γνωστικοί ἀφεντάδες, ποτέ δέν ἀγόραζαν αἰχμάλωτο Ἀρβανίτη γιά δοῦλο. Ἦταν ἐπίφοβος ὄχι μόνο γιά βέβαιη ἀπόδραση ἀλλά καί γιά τόν ἴδιο τόν ἀφέντη, καθώς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Φ. Νόλι.

Ἕνα ἄλλο στοιχεῖο διαφοροποίησης τῆς Ἑλληνικῆς ἀντίληψης μέ τήν Ἀνατολίτικη, εἶναι τό στοιχεῖο τῆς **πίστης.** Γιά τούς Ἕλληνες ἦταν ἄγνωστο τό στοιχεῖο τῆς Πίστης ἐνῶ γιά τῆς Ἀνατολικές Θρησκείες εἶναι ὁ βασικότερος κανόνας. Δέν χρειαζόταν πίστη γιά νά λατρέψεις τόν Ζωοδότη Ἥλιο καί τήν μητέρα Γῆ, οὔτε καί ὅσα φαινόμενα καί καταστάσεις ἐσύ ὁ ἴδιος ἐπέλεξες καί καθόρισες νά εἶναι ἀντικείμενο Λατρείας. Ἀντίθετα στίς Ἀνατολίτικες Θρησκεῖες, ὁ Θεός εἶναι ἄγνωστος καί λογικά πάντα ἀμφισβητούμενος καί τό μόνο στοιχεῖο πού θά ἐξασφάλιζε τήν ὕπαρξή του στή συνείδηση τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἡ Πίστη, δηλαδή ἡ ἄνευ ὅρων καί ὁρίων παραδοχή του ἀπό τόν Πιστό. Γιά νά διαιωνιστεῖ αὐτή ἡ παραδοχή, χρειαζόταν καί μιά συνεχής ὑποβολή, μιά συνεχής προπαγάνδα, μιά συνεχής πλύση ἐγκεφάλου...

Κάθε προσπάθεια ἐκλογίκευσης τοῦ Θείου, ἀναιρεῖ τήν Πίστη, γιαυτό ἄλλωστε βγῆκε ἐκεῖνο τό περίφημο «Πίστευε καί μή Ἐρεύνα»,[47] πού ὁ καθ' ἕνας καταλαβαίνει πόση σχέση μπορεῖ νά ἔχει μέ τό φιλέρευνο καί ἀνήσυχο πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Πίστη εἶναι ἕνα εἶδος αὐθυποβολῆς καί σάν τέτοια, εἶναι ὁπωσδήποτε στοιχεῖο ὑπολογίσιμο γιά τόν ἄνθρωπο. Εἶναι ὅμως συναίσθημα τυφλό παρά τή δύναμή του καί γιαυτό ἐπιζήμιο τίς περισσότερες φορές. Εἶναι συναίσθημα τυφλό μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν ἐπιδέχεται ἐκλογίκευση, ὅταν ἀφορᾶ τήν Πίστη στό Θεῖο. Ἀπό τή στιγμή πού θά ἐκλογικεύσης, θά ἑρμηνεύσεις λογικά τήν Πίστη, χάνει τήν δύναμή της. Δέν εἶναι δυνατό δηλαδή νά μπήξει ἕνα σπαθί στά πλευρά του, ὁ πιστός — καθώς κάνουν οἱ Μουσουλμάνοι Δερβίσηδες — ἀπό τήν στιγμή πού θά καταλάβει πώς δέν εἶναι ἡ ἄδεια τοῦ Σεΐχη, πού τοῦ ἀφαιρεῖ τόν πόνο, ἀλλά ἡ δύναμη τῆς αὐθυποβολῆς.

47. Ἀπό τή στιγμή πού ἑδραιώθηκε ἡ Χριστ. ἐκκλησία καί θάφτηκε ὁ ἀρχαιοελληνικός πολιτισμός, ξεπήδησε ἀπό τίς στάχτες του μία παρήγορη φωνή: «Ἐρευνάτε τάς γραφάς!».

Πάντως δέν πρέπει νά νομιστεῖ πώς ἡ αὐθυποβολή, ἡ ὑποβολή καί ὁ ὑπνωτισμός σάν μέσο θεραπείας ἦταν ἄγνωστα πράγματα στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Πολλά τέτοια «θαύματα» γίνονταν καί στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἀλλά δέν θεωροῦνταν θαύματα. Γιά παράδειγμα στά διάφορα Ἀσκληπιεῖα, τῆς Ἑλλάδας, οἱ ἀσθενεῖς θεραπεύονταν διά τοῦ «Ἱεροῦ ὕπνου» δηλαδή μέ ὑπνωτισμό. Στούς Δελφούς, οἱ χρησμοί ἀρχικά δίνονταν «διά τῆς ἱερᾶς ἐγκοιμήσεως». Δηλαδή εἴχαμε ἕνα εἶδος προμαντείας μέ ὑπνωτισμό. Ἀλλά καθώς εἴπαμε αὐτά δέν ἔγιναν ποτέ ὅπλο στά χέρια τῆς θρησκείας, οὔτε ἔθιξαν καθόλου τό λατρευτικό σύστημα τῶν ἀρχαίων.

Οἱ Ἀνατολικοί Λαοί, στό βάθρο τῆς λογικῆς ἤ τοῦ ἐνστίκτου, τοποθέτησαν τήν πίστη, πού εἶναι ἀνασταλτικός παράγοντας προόδου καί ὁ γεννήτορας τοῦ **φανατισμοῦ,** τῆς λέπρας αὐτῆς πού ἐπανειλημμένα κατασπάραξε τήν ἀνθρωπότητα.[48]. Αὐτό τό τυφλό συναίσθημα, ἡ ἄλογη παραδοχή καί ἀπεριόριστη ὑποταγή στό ἄγνωστο καί ἀνερμήνευτο Θεῖο, τό δουλικό καί στό ἔπακρο μαζοχιστικό ἔναντι τοῦ Θείου, συναίσθημα τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν, εἶναι ἄγνωστο γιά τούς Ἕλληνες.

Ὁ Ἕλληνας ἀγαπάει καί σέβεται τούς Θεούς του σάν νἆναι δικά του δημιουργήματα. Καί εἶναι! Ἡ ψυχική ὀμορφιά καί ἡ πνευματική καθαρότητα αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ εἶναι ἡ γενεσιουργός δύναμη τῆς θρησκείας του καί τῶν ἔργων του. Ἤ ἀλλοιῶς, ἡ ὀμορφιά τῆς θρησκείας του καί τῶν δημιουργημάτων του, τῶν ναῶν, τῶν ἀγαλμάτων κλπ. ἀντικατοπτρίζει τήν ὑγεία καί τήν ὀμορφιά αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ. Οἱ Ἕλληνες λάτρεψαν τήν φύση, τήν ὀμορφιά τοῦ ἀνθρώπου, τό ἀνθρώπινο κορμί καί τό ζωντάνεψαν στό σανίδι καί στό μάρμαρο. Πῶς ἦταν δυνατό νά συμβεῖ τό ἴδιο μέ αὐτούς πού καταδίκασαν τό ἀνθρώπινο κορμί, πού ντρέπονταν γιά τήν ὕπαρξή του καί παρακαλοῦσαν νά τό ἀποχωριστοῦν τό συντομότερο γιά νά πᾶνε στούς οὐρανούς; Λάτρεψαν τήν

48. Ὅταν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος θέλει νά ἐκφράσει μιά γνώμη, μιάν ἄποψη, ἀρχίζει μέ τή λέξη «πιστεύω». Λ.χ. «Πιστεύω πώς αὐτό εἶναι λάθος ἤ σωστό». «Πιστεύω πώς ἔχει δίκιο» κλπ. Πρόκειται γιά χριστιανικό δάνειο.

Στίς παρόμοιες, μέ τίς πιό πάνω περιπτώσεις οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες χρησιμοποιοῦσαν τό ρῆμα «Μοί δοκεῖ» ἤ «μοί δοκέει» δηλ. μοῦ φαίνεται, νομίζω, ποτέ τό ρῆμα πιστεύω. Ἡ διαφορά στήν ἔκφραση, ἀπό τό «Πιστεύω» ὡς τό «νομίζω» εἶναι τεράστια. Ἡ πρώτη προδίδει τόν φανατισμό πού μᾶς κληροδότησε ἡ χριστ. θρησκεία καί τόν δογματισμό, καί ἡ ἄλλη φανερώνει τό ἀφανάτιστο καί κριτικό πνεῦμα τῶν ἀρχαιοελλήνων.

Καί εἶναι ἐκπληκτικά ὄμορφο, νά παρατηρήσεις στήν ἀρβανίτικη γλώσσα πώς ὅμοια μέ τήν ἀρχαία, στίς περιπτώσεις ἔκφρασης γνώμης ἤ ἀντίληψης, δέν χρησιμοποιεῖ τό ρῆμα πιστεύω (Μπ'σόνεμ), ἀλλά τό ἴδιο τό ἀρχαῖο «μοι δοκέει», πού προφέρεται **«Μ΄Δούκετ»** = μοῦ φαίνεται, νομίζω. (Δούκετ = Δοκέει = φαίνεται).

γεννήτρα, τή Μάνα Γῆ καί θά τούς ἦταν ἀδιανόητη μιά τέτοια κακομεταχείρισή της, σάν τήν σημερινή.

Οἱ Θεοί τῶν Ἑλλήνων, σάν δημιουργήματα κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση τους, ἔχουν τά ἴδια χαρακτηριστικά, τίς ἴδιες χάρες, τά ἴδια ἐλαττώματα, σέ λίγο μεγαλύτερο βαθμό. Δέν εἶναι οἱ Θεοί τῶν Ἑλλήνων ὁ αἰώνιος τιμωρός, ὁ βλοσυρός δυνάστης, τό αἰώνια κρεμασμένο σπαθί πάνω ἀπ' τό κεφάλι του. Ὁ Ἕλληνας, ἐρωτεύεται τή θεά καί ο θεός τήν Ἑλληνίδα. Ὁ Ἕλληνας μπορεῖ νά τά βάζει καί μέ τόν Θεό καί νά τόν φέρνει σέ δύσκολη θέση, καθώς ὁ Αἴαντας τόν Ἄρη πού τόν πλήγωσε καί τρίζαν καί ἀντιλαλοῦσαν φριχτά τά φαράγγια τοῦ Ὀλύμπου ἀπό τίς κραυγές πόνου τοῦ πληγωμένου θεοῦ, καθώς μᾶς τά περιγράφει ὁ ἰσόθεος Ὅμηρος.

Μέ λίγα λόγια στούς Θεούς τῶν Ἑλλήνων δέν ὑπάρχει τό στοιχεῖο τῆς «τελειότητας», ἀλλά τῆς ὀμορφιᾶς καί εἶναι προφανής ὁ **λόγος** ὕπαρξής τους. Στίς Ἀνατολικές θρησκεῖες ὁ Θεός εἶναι «Τέλειος». Ἀπό τήν «Ἀτέλεια» τῶν Ἑλλήνων, πηγάζει ἡ ἰδέα τῆς **«ἁρμονίας».** Ἀπό τήν «τελειότητα» τῶν ἀνατολικῶν, πηγάζει... μᾶλλον δέν πηγάζει τίποτα. Ὅλα τελειώνουν ἐδῶ, τά πάντα ἔχουν στερέψει καί δέν πηγάζει τίποτα. Μετά τήν «τελειότητα» καί τήν πίστη δέν ὑπάρχει τίποτ' ἄλλο...

Βλέπουμε λοιπόν ἀπό τήν σύντομη αὐτή ἀντιπαράθεση, πώς τό μπόλιασμα τῆς Χριστιανικῆς καί Μουσουλμανικῆς Θρησκείας, στήν συνείδηση τῶν Ἑλλήνων, θἆταν ἕνα κακό μπόλιασμα. Ἕνα μπόλιασμα πού θά τό πετοῦσε ἡ ἀντίθετη ὑφή του. Πράγματι εἴδαμε τίς ἀντιδράσεις τῶν Ἑλλήνων καί τούς ἀγῶνες καί τίς φανατικές καί μισαλόδοξες ἐκστρατεῖες τῶν Βυζαντινῶν χριστιανῶν γιά ἐξαφάνιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί προφανῶς θά χρειαστοῦν χιλιάδες σελίδες γιά νά διεκτραγωδίσουν τόν ἀμείλικτο πόλεμο τῶν Ἑβραίων Χριστιανῶν τοῦ Βυζαντίου κατά τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ θρησκεία αὐτή ἦταν στά μέτρα ἄλλων Λαῶν πού εἶχαν αὐξημένο τό αἴσθημα τῆς δουλοφροσύνης ἀπό χιλιόχρονες σκλαβιές, μά ὄχι στά μέτρα τῶν Ἑλλήνων. Τόν 15ο αἰῶνα γίνεται προσπάθεια νά ἐκπαραθυρωθεῖ ἡ Χριστιανική θρησκεία ἀπό τήν Ἑλλάδα, μετά 11 αἰῶνες δηλαδή, ἀπό τίς πρῶτες ἀπόπειρες ἐπιβολῆς της καί αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο.

Τόν 16ο αἰῶνα οἱ Ἀρβανίτες ἐγκαταλείπουν κατά χιλιάδες τήν Χριστιανική θρησκεία. Σήμερα παρά τήν καταδυνάστευση τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπό τόν κλῆρο ἐπί τόσους αἰῶνες καί τήν ἀδιάλειπτη πλύση ἐγκεφάλου στήν ὁποία ἔχει ὑποβληθεῖ, μποροῦμε νά παρατηρήσουμε μερικά ἀποκαλυπτικά πράγματα:

Στήν Ἀμερική καί στήν Εὐρώπη οἱ Χριστιανοί ξημεροβραδιάζονται μέ τήν Βίβλο στό χέρι. Λένε «Μπάϊμπλ» καί γεμίζει τό στόμα τους ἴδια μέ τήν καρδιά τους. Γράφουν θρησκευτικά τραγούδια. Δίνουν θρησκευτικές συναυλίες μέ τήν Μαχαλλία Τζάκσον καί τό πλῆθος ὑποβάλλεται σέ μιά μέθεξη καί

θεία έκσταση. Οί άνθρωποι αισθάνονται τήν ανάγκη, αισθάνονται τήν αδυναμία καί θέλουν **βοήθεια** καί τήν αναζητούν στό Θεό. Καί άν μέν τά πράγματα πάνε καλά τό οφείλουν στόν Θεό. Άν τά πράγματα πάνε στραβά, φταίνε οί ίδιοι καί ή λιψή πίστη τους. Γιά τά πάντα υπάρχει μιά δικαιολογία, πόσο μάλλον γιά τόν Θεό... Μά τέτοιου είδους εκδηλώσεις στήν Ελλάδα είναι αδιανόητες, **παρ' ότι είμαστε τό μόνο κράτος πού πραγματικά παπαδοκρατείται!** Ούτε τραγούδια θρησκευτικά θά ακούσετε, ούτε συναυλίες θρησκευτικές θά διανοηθεί νά κάνει κανείς. Δεν θ' αγγίξουν τόν Λαό. Τί συμβαίνει; Νομίζω πώς οί Έλληνες φέρνουν τήν θρησκεία στά μέτρα τους, αντί νά τούς φέρει ή θρησκεία στά δικά της. Είναι μιά διέξοδος, μιά λύση,... μά οπωσδήποτε καθόλου ιδανική.

Γιά νά μήν αφήσω όμως περιθώρια παρερμηνείας, καί νά τοποθετηθώ απέναντι στήν Χριστιανική ή τήν Μουσουλμανική Θρησκεία καί ειδικά τούς Έλληνες Χριστιανούς, λέω πώς:

Κατ' αρχήν σέβομαι τίς πίστες καί τίς πεποιθήσεις τών ανθρώπων. Τίς οποιεσδήποτες πίστες καί πεποιθήσεις, όσο κι άν διαφωνώ τυχόν μέ αυτές. Πολύ περισσότερο σέβομαι τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις πού έτυχε νά έχουν οί πατεράδες, οί μανάδες, οί γιαγιάδες καί οί προπαππούδες μας. Μέ τόν ίδιο σεβασμό καί τό ίδιο δέος μπαίνω σ' έναν Χριστιανικό Ναό ή σ' ένα Τζαμί ή σέ μιά Παγόδα. Μέ τόν ίδιο δέος μά μέ περισσότερη συγκίνηση καί θαυμασμό, μπαίνω σ' ένα Μουσείο ή στήν Ακρόπολη. Μά δέν μπορώ νά συγκρατήσω τήν αγανάκτησή μου, σάν αναλογίζομαι πώς πληρώσαμε τήν θρησκεία πού άλλοι μάς επιβάλανε, όχι μόνο μέ αίμα, μά μέ ερείπια καί μέ τήν καταστροφή ενός ανεπανάληπτου δικού μας πατρογονικού πολιτισμού. Χάσαμε πολλά καί δέν κερδίσαμε τίποτα! Φοβάμαι πώς πολύ γρήγορα, οί Έλληνες, θά αισθανόμαστε άβολα καί άσχημα, άν συνειδητοποιήσουμε πώς μάς κατέστρεψαν ό,τι ομορφότερο είχε μέχρι σήμερα νά επιδείξει ή ανθρωπότητα, γιά νά μάς επιβάλλουν μιά ξένη από κάθε άποψη Θρησκεία. Πιστεύετε, αλλά καί ερευνάτε τίς γραφές ταυτόχρονα. Καί ή αλήθεια θ' ανατείλει από μόνη της, γιατί μόνο τότε ανατέλει πραγματικά.

Οί διαπιστώσεις μου σχετικά μέ τήν Θρησκεία, σέ καμμιά περίπτωση δέν αποτελούν ασέβεια, γιατί ποτέ μά ποτέ δέν λογίζεται ασέβεια ή αποκάλυψη τής Αλήθειας.

Γιά νά επανέλθουμε, ξανατονίζουμε πώς τό ιδεολογικό υπόβαθρο ενός Λαού, τό βρίσκουμε στή Θρησκεία πού αυτός ό ίδιος δημιούργησε. Οί θρησκείες περιέχουν κανόνες καί ιδέες καί αντιλήψεις, πού άν τίς αναλύσουμε σχολαστικά μάς δείχνουν τό αληθινό πρόσωπο τού Λαού, τής Κοινωνίας πού τίς δημιούργησε.

Ό Θεός τών Εβραίων (πού είναι καί θεός τών Χριστιανών καί τών Μουσουλμάνων) δέν διστάζει νά κάνει κάποια συμπαιγνία μέ τήν Ρεβέκκα γιά

νά «ρίξουν» τόν Ἠσαῦ καί νά εὐνοήσουν τόν Ἰακώβ. Στήν συνέχεια ὁ Θεός δέν περιορίζεται σ' αὐτή τή πράξη, ἀλλά εὐλογεῖ καί μάλιστα μέ μεγάλη ὑπερβολή τόν σφετεριστή Ἰακώβ. Τόν ὀνομάζει «Ἰσραήλ» = ἰσχυρό καί γίνεται ὀνοματοδότης τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐδῶ ἔχουμε ἀνάγλυφη τήν πεποίθηση τοῦ δημιουργοῦ Λαοῦ, πώς αὐτό πού ἀξίζει νά εἶναι ἰδανικό, δέν εἶναι ἡ δικαιοσύνη καί ἡ ντομπροσύνη, ἀλλά ἡ πονηριά καί ἡ **ἴντριγκα.** Τό ὕπουλο ρίξιμο τοῦ συνανθρώπου σου. Στήν ἀντίθετη ἄκρη βρίσκεται τό ἰδανικό τοῦ Ἀρβανίτη. Εἶναι ἡ **μπέσα** καί ἡ **ντομπροσύνη.**

Ὁ Ἀρχαιοέλληνας καί ὁ Ἀρβανίτης δέν ἀποφεύγει τήν μέ ἴσους ὅρους ἀντιπαράθεση πού ξεκινάει ἀπό τήν ἅμιλλα τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ἰδεώδους καί τελειώνει στήν σύγκρουση καί τήν μονομαχία. Καί εἶναι χαρακτηριστικό ἀπό τά πανάρχαια χρόνια πώς οἱ ἀναμετρήσεις τῶν Ἑλλήνων ὑπόκειντaν σέ κανόνες πού τηροῦνταν ἀπαρέγκλητα ἀπό τίς δυό πλευρές. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ περίπτωση ἑνός πολέμου μεταξύ τῶν Ἐρετριέων καί Χαλκιδέων, ὅπου συμφωνήθηκε νά μήν χρησιμοποιηθῆ ἀπό τούς ἀντιπάλους Ἅρμα ἤ ἄλλογο ἄν θυμᾶμαι καλά, καθώς καί μεταξύ Σπαρτιατῶν καί Ἀργείων. (Ἡρόδοτος Α΄-82).

Στά νεώτερα χρόνια οἱ Ἀρβανίτες πολεμοῦσαν μεταξύ τους, ἔκαναν προσωρινή ἀνακωχή καί ἀνάπαυλα, ὅπου ἔπιναν, ἔτρωγαν μαζί καί τραγουδοῦσαν ἤ χόρευαν καί ἔπειτα ξανάρχιζαν τό τουφεκίδι. Ὅλα αὐτά μέ τό δόσιμο τοῦ λόγου, τῆς Μπέσας. Ὑπάρχουν καί ἕνα πλῆθος περιπτώσεις πού μέ τήν Μπέσα κάλυψε μάνα τόν φονιά τοῦ γιοῦ της ἀπό καταδίωξη. Αὐτά βέβαια μεταξύ Ἀρβανιτῶν...

Στήν Ἑβραϊκή ἱστορία, ἀναφέρεται μιά καί μόνη μονομαχία, αὐτή ἡ περίφημη τοῦ Δαυίδ καί τοῦ Γολιάθ. Καί ὁ Δαυίδ κρυμμένος πίσω ἀπό τά σχοίνα καί ἄφαντος πέταξε μιά πέτρα μέ σφενδόνα καί σκότωσε τόν ἀντίπαλό του, πού μάταια τόν περίμενε στό μαρμαρένιο ἁλώνι τῆς μονομαχίας. Καί αὐτό μέν πολλοί τό λένε μονομαχία καί νίκη τοῦ πνεύματος ἐπί τῆς ὕλης καί ἄλλα ἠχηρά παρόμοια. Ἔ, λοιπόν δέν εἶναι παρά μιά ὕπουλη μπαμπεσιά καί τίποτα παραπάνω. Θά μοῦ πεῖτε πώς οἱ Ἰσραηλῖτες πέτυχαν τόν σκοπό τους καί ἔδιωξαν τούς Φιλισταίους. Καί ποιός σᾶς εἶπε πώς ἡ Μπαμπεσιά καί ἡ πονηριά δέν πετυχαίνουν καλλίτερα ἀπό τήν Μπέσα καί τήν Ντομπροσύνη; Ἤ μήπως θαρεῖτε πώς αὐτό δέν τό ξέρουν οἱ Ἀρχαιοέλληνες καί οἱ Ἀρβανίτες; Ἁπλούστατα τό σιχαίνονταν καί δέν τό ἀποδέχονταν, μέ ὅποιο τίμημα[49]. Πῶς νά κατανοηθῆ αὐτή ἡ ὀμορφιά στίς μέρες μας;...

---

49. Γιά νά κατανοήσουμε τή νοοτροπία τοῦ ἀρχαιοέλληνα καί τοῦ Ἀρβανίτη σχετικά μέ τήν ἀντιπαράθεση καί τή Νίκη, ἀναφερθήκαμε στίς περιπτώσεις, πού οἱ ἀντιμαχόμενοι Ἕλληνες, συμφωνοῦσαν στόν τρόπο καί στά μέσα πού θά χρησιμοποιοῦσαν στόν πόλεμο καί πού

Μιλήσαμε γιά τά 'Αρβανίτικα ὁλοκαυτώματα, πού τά προτιμοῦσαν ἀπό τήν ἀτίμαση τῆς αἰχμαλωσίας καί ἀπό τήν σκλαβιά. Τέτοιου εἴδους ὁλοκαυτώματα δέν προβλέπονται οὔτε ὑπάρχουν στήν ἱστορία τῶν 'Εβραίων. Πρα' ὅλα αὐτά πολύ πρόσφατα οἱ Ἕλληνες εἴδαμε στήν Τηλεόραση μιά ἰσραηλινή παραγωγή μέ τίτλο «Τό ὁλοκαύτωμα», πού μᾶς προξένησε τόν οἶκτο — πού λέγαμε — καί τήν συμπάθεια καί ὁμολογουμένως μᾶς δημιούργησε τρομερές συγκινήσεις. Μά τί σχέση ἔχει αὐτό τό ὁλοκαύτωμα μέ τά 'Ελληνικά ὁλοκαυτώματα; Ἔγιναν ποτέ ἀπό μόνοι τους ὁλοκαύτωμα, οἱ 'Εβραῖοι στόν Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο; Διάλεξαν ποτέ μόνοι τους τόν ἔντιμο θάνατο τοῦ ὁλοκαυτώματος γιά νά γλυτώσουν ἀπό μιάν ἀτιμασμένη ζωή; Ἔκαναν ποτέ 'Αντίσταση στόν Γερμανό κατακτητή στίς πατρίδες πού τούς φιλοξενοῦσαν ἤ μήπως συνέβη κάτι ἐντελῶς ἀηδιαστικό καί νά τό ὀνοματίσεις;

Εἶναι φανερό πώς στίς περιπτώσεις αὐτές ὁ ἰδεολογικός κανόνας τῶν 'Εβραίων, εἶναι: «Πατήσου μέ ὑπομονή ἀπό τόν δυνατό καί πάτα χωρίς οἶκτο τόν ἀδύνατο». Τό πρῶτο σκέλος τοῦ κανόνα ἐπιβεβαιώθηκε στήν διάρκεια τοῦ Β΄ Παγκόσμιου πολέμου καί τό δεύτερο στόν μαρτυρικό Λίβανο κατά τῶν Παλαιστινίων στίς μέρες μας, πού ἄφησε ἄναυδη τήν ἀνθρωπότητα καί ἀνίδρωτο τό ἀφτί τῶν κυβερνήσεων πρός αἰώνιο αἶσχος. Καί ἡ 'Ελληνική Κυβέρνηση γιά πρώτη ἴσως φορά ἐξέφρασε ἀπόλυτα τήν Λαϊκή ψυχή καί ξεντρόπιασε τήν παγκόσμια κοινότητα τῶν κυβερνήσεων.

'Ο Ἕλληνας, ὁ 'Αρβανίτης δέν γνωρίζει αὐτό τό ξεχύλισμα τῆς κόλασης πού δέν ἀρκεῖται σέ μιά Νίκη, ἀλλά ἐπιζητᾶ τήν ὁλοκληρωτική ἀφάνιση τοῦ ἀντιπάλου. 'Ο 'Αρβανίτης ἔχει δημιουργήσει μιά λέξη πού ἐκφράζει ἕναν ὁλό-

---

ποτέ δέν τά παρέβαιναν. Κι ἄν τυχόν κάποιοι τά παρέβαιναν, ἡ Νίκη τους ἦταν ἀτιμωτική καί δέν θεωρεῖτο Νίκη, ἀλλά ἀτίμωση. Αὐτό ἔχει περάσει στούς 'Ολυμπιακούς ἀγῶνες, ὅπου οἱ 'Ελλανοδίκες γιά νά σέ ἀνακηρύξουν νικητή δέν ἀρκεῖ μόνο νά πρωτεύσεις, ἀλλά νά πρωτεύσεις μέ ὅλους τούς κανόνες τῆς ἔντιμης καί εὐγενικῆς, ἅμιλλας, ἀλλοιῶς καί ἐφ' ὅσον τούς παραβεῖς, δέν ἀνακηρύσσεσαι νικητής, ἔστω κι ἄν πρωτεύσεις.

'Ερχόμαστε τώρα στούς 'Αρβανίτες τοῦ νεώτερου 'Ελληνισμοῦ, καί βλέπουμε τούς ὄμορφους καί ἱπποτικούς κανόνες τῶν πολεμικῶν τους ἀγώνων, πού ὑπερβάλλουν καί αὐτούς τούς ἀρχαίους, ἀφοῦ καθώς ξέρουμε, σταματοῦσαν τήν μάχη μέ μπέσα, ἔτρωγαν ἔπιναν, τραγουδοῦσαν καί ξανάρχιζαν τόν πόλεμο, ἤ ἔλυναν τίς διαφορές τους οἱ ἀντιμαχόμενες παρατάξεις μέ μονομαχία δύο ἀτόμων. 'Ο «'Αστραπόγιαννος» τοῦ Καρκαβίτσα δέν εἶναι παρά μιά μονομαχία δύο 'Αρβανιτῶν καί ξόφλησμα λογαριασμῶν Βεντέττας 'Αρβανίτικης, ἄσχετα ἄν ὁ Καρκαβίτσας δίνει προεκτάσεις ἀνιστόρητες, ἐπειδή ὁ ἕνας 'Αρβανίτης εἶναι Χριστιανός καί ὁ ἄλλος Μουσουλμάνος, ὁπότε θεωρεῖ τήν μονομαχία συμβολική καί τή νίκη τοῦ Χριστιανοῦ 'Αρβανίτη ἐπί τοῦ Μουσουλμάνου, σάν νίκη τῆς Χριστιανοσύνης, πού κι αὐτός τήν ταυτίζει μέ τόν 'Ελληνισμό. Μά αὐτά δέν τά συμμερίζονταν οἱ ἴδιοι οἱ 'Αρβανίτες...

'Από τήν ἄλλη μεριά ὁ πατέρας 'Αντροῦτσος, εἶχε ἀπαγορέψει στά παλλικάρια του τό ντουφέκι καί ἐπέτρεπε μόνο τό σπαθί... Τό ἔχουμε ἀκούσει πολλές φορές καί ἀμφιβάλλω ἄν αὐτοί πού κατανόησαν τήν οὐσία τοῦ γεγονότος, μετριοῦνται στά δάχτυλα τῶν χεριῶν.

κληρο τρόπο ζωῆς καί μιά συγκεκριμμένη ἀντίληψη. Εἶναι ἡ Λέξη **λεβεντιά** καί **λεβέντης.**

Ὅσοι δέν ξέρουν Ἀρβανίτικα, δέν ξέρουν καί τό πλῆρες νόημά της. Λεβέντης ἤ γιά τήν ἀκρίβεια Λιεβέντης εἶναι λέξη σύνθετη ἀπό τό ρῆμα Λλ΄[49α] = ἀφήνω (Ὁμηρικά Λύω) καί τό οὐσιαστικό Βέντ = τόπος. Ὥστε Λλεβέντης εἶναι ἐκεῖνος πού ἀφήνει τόπο. Ἐκεῖνος πού ἐνῶ ἔχει τήν δύναμη, ἐνῶ μπορεῖ νά ἐκτοπίσει τόν ἀντίπαλο, ἐν τούτοις ὑποχωρεῖ **ὄχι ἀπό ἀδυναμία,** ἀλλά ἀπό ἕνα αἴσθημα ἀνωτερότητας, μεγαλοψυχίας καί δικαιοσύνης. Λεβεντιά λοιπόν εἶναι ἡ Ὀμορφιά τῆς ψυχῆς, ἡ μεγαλοψυχία τοῦ δυνατοῦ, πού ἄν ὑπάρχει δένει ἁρμονικά τό σῶμα μέ τήν ψυχή σέ ἕνα ὄμορφο σύνολο, πού μᾶς εἶναι γνωστό μέ τήν λέξη Λεβέντης[50].

Κάτι περίπου ἀντίθετο μέ τό Λλεβέντης εἶναι τό Λλεμπέσης πού σημαίνει αὐτοῦ πού Λλυέ = ἀφήνει τήν Μπέσα καί ἀναφερόταν κυρίως στούς Κλέφτες καί εἰδικά σ᾽ αὐτούς τοῦ περίφημου Μητρομάρα. Μέχρι σήμερα ἔχει ἐπικρατήσει τό Μπαμπέσης πού οὐσιαστικά προφέρεται Πά Μπέσης = χωρίς Μπέσα.

Ἄλλος κανόνας τοῦ Ἀρβανίτικου ἰδεολογικοῦ ὁπλοστασίου, εἶναι ἡ **ντομπροσύνη,** δηλαδή ἡ εὐθύτητα καί **πλήρης ἀναλογία μεταξύ σκέψης, λόγου καί πράξης.** Νομίζω πώς εἶναι περιττό νά κάνω συγκρίσεις μέ Ἀνατολικούς Λαούς κλπ. καί κουραστικό συγχρόνως.

Τέλος ὑπάρχει ἡ Ἀρβανίτικη **μπέσα,** μιά λέξη καί ἕνα περιεχόμενο μοναδικό στόν κόσμο. **Μπέσα εἶναι ἡ πιστή τήρηση τοῦ δοθέντος λόγου καί τῆς ὑπόσχεσης, ἀντί πάσης θυσίας, γιά ὁρισμένο χρόνο καί γιά ὁρισμένο τόπο.**

Γιά νά ἀνακεφαλαιώσουμε, στό ἰδεολογικό ὁπλοστάσιο τῶν Ἀρβανιτῶν ὑπάρχουν (ἤ γιά νά εἴμαστε εἰλικρινεῖς, ἀπόλυτα ὑπῆρχαν μέχρι πρίν μερικά χρόνια), τό αἴσθημα τῆς λευτεριᾶς, τῆς ἀνυποταγῆς, τῆς περηφάνειας καί τοῦ ἐγωισμοῦ, ἡ Λεβεντιά, ἡ Ντομπροσύνη, ἡ Μπέσα, τό Φιλότιμο (αἶεν ἀριστεύειν), τό ἡρωϊκό καί ἀνδρεῖο φρόνημα, πράγματα πού συνεπάγονται ἕνα ἀτσάλωμα, μιά σκληρότητα, μιά πλήρη ἀνθρώπινη παρουσία καί ὄχι μιά «λαθραία» ὕπαρξη. Ὅλα αὐτά τά βρίσκουμε στούς Ἀρχαίους Ἕλληνες καί ὅμοια καθώς καί αὐτούς οἱ ἄνθρωποι πού στεροῦνταν αὐτές τίς ἰδιότητες, τούς φθονοῦσαν καί ἐπειδή δέν μποροῦσαν νά τούς ἀντιπαλαίψουν στό φῶς, τούς ἀφάνιζαν στό σκοτάδι. Δυστυχῶς, στόν ἀγῶνα μεταξύ τοῦ Λεβέντη καί τοῦ σκουλικιοῦ, τό σκουλίκι εἶναι ὁ τελικός νικητής...[51].

49α. Προστακτική Λλυέ = ἄφησε.

50. Ὅσοι ἐτυμολογοῦν ἀπό Γερμανικά ἤ Ἀραβικά τή λέξη **λεβέντης** δέν τήν καλύπτουν (ἑπόμενο εἶναι) σημασιολογικά.

Βλπ. ὅμως λεπτομερή ἀνάλυσή μου τῆς προέλευσης τῆς λέξης «Λεβέντης» στό περιοδικό «ΜΠΕΣΑ» (τ. 15ο), πού ἐκδίδει ὁ Ἀρβανίτικος Σύνδεσμος.

51. Εἴδαμε πῶς περιφρονοῦσαν οἱ Ἑβραιοχριστιανοί τοῦ Βυζαντίου τούς Ἕλληνες καί

Οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν ἀγράμματοι, γιατί οἱ συνθῆκες ἦταν τέτοιες, πού ἔπρεπε νά διαλέξουν ἤ τήν ὑποταγή, τόν ἐξευτελισό καί τήν ὑποδούλωση μαζί μέ τήν μελέτη τῶν γραφῶν, ἤ τό ντουφέκι μέ τό σπαθί καί τήν λευτεριά μέ τήν ὑπερηφάνεια. Διάλεξαν χωρίς συζήτηση τό δεύτερο... Καί ἦσαν μέν ἀγράμματοι οἱ Ἀρβανίτες, ἀλλά δέν στεροῦνταν σοφίας. Ἡ σοφία δέν ἀποχτιέται μέ τά γράμματα. Ἁπλῶς ἐνισχύεται. Ὁ ἄσοφος ἄνθρωπος, βιβλιοθῆκες ὁλόκληρες νά καταβροχθίσει, θά ἀποχτήσει γνώσεις, μά ποτέ δέν θά γίνει Σοφός.

Πάρτε μερικούς Λογιότατους τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας, ἀπ' αὐτούς πού γνώριζαν τήν Ἀττικήν διάλεκτον, ὅλους τούς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς, ὅλη τή Βίβλο καί καμμιά δεκαριά γλῶσσες καί ἦσαν οἱ κλωτσοεισπράκτορες τοῦ κάθε Τούρκου ἀφέντη, διερμηνεῖς καί γραφιάδες του, καί βάλτε τον δίπλα στόν Μ. Μπότσαρη, τόν Κολοκοτρώνη, τήν Μπουμπουλίνα, τόν Καραϊσκάκη ἤ τόν Ἀνδροῦτσο. Ἡ σύγκριση θἆναι ἐξουθενωτική... Ὅλοι αὐτοί οἱ λιμοκοντόροι, ἀχαμνόμεροι, διοπτροφόροι, ὀσφυοκάμπτες δέν ἔκαναν ἕναν κλέφτη Ἀρβανίτη. Κι ἄν μιλοῦσαν ἀρχαία Ἑλληνικά καί καυχιόνταν πώς εἶναι Ἕλληνες, οἱ Ἀρβανίτες ποτέ δέν τούς λογάριασαν γιά Ἕλληνες καί τούς περιφρονοῦσαν. Αὐτοί ὅμως εἶχαν ἕνα ὅπλο πού δέν τὄχαν οἱ Ἀρβανίτες: Τά γράμματα! Οἱ Ἀρβανίτες **«εἶπαν»** γιαυτούς καί τά λόγια ἔχουν πετάξει καί ἔχουν χαθεῖ. Αὐτοί ὅμως **«ἔγραψαν»** γιά τούς Ἀρβανίτες καί ἔτσι πῆραν τήν ἐκδίκησή τους γιά τίς προσβολές τίς τοτινές.

Σήμερα μποροῦμε νά ποῦμε πώς οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν ἀγράμματοι, μά σ' ὅλα τἆλλα, μόνον αὐτοί ἔμοιαζαν καί ἦσαν ἄλλωστε, οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οἱ προπαπποῦδες τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Φειδία, ἦσαν ἀγράμματοι κιαυτοί. Οἱ πρόγονοί μας οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν ἀγράμματοι καί τούς καταφρονοῦσαν γιαυτό οἱ Λογιότατοι καί μᾶς ἔπεισαν καί μᾶς τούς ἀπογόνους τους νά τούς καταφρονοῦμε. Μά ὑπῆρχε τόση Σοφία καί τόση ὀμορφιά σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους, που ἄν τήν συνειδητοποιήσουμε θά ντρεπόμαστε γιά τήν μέχρι τώρα ἄγνοιά μας...

Τέλος ἄνθρωποι μέ αὐτά τά ἰδανικά, μ' αὐτή τήν ἰδεολγία, μέ αὐτή τή ψυχοσωματική κατασκευή, ὅσο ἀγράμματοι, ἀγροῖκοι καί ἀπολίτιστοι κι ἄν εἶναι, μποροῦν νά δημιουργήσουν καί Πολιτισμό καί Τέχνες καί νά διακριθοῦν στά Γράμματα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο Λαό. Μέ ἄλλα λόγια ὁ γιός ἑνός

τούς ἀποκαλοῦσαν «Μυαρούς», «μυσαρούς», «παμμίαρους» κλπ. Ὅμοια καί τούς Ἀρβανίτες τούς εἶπαν «παλιαρβανίτες», «τουρκαρβανίτες» καί γενικά διαιώνισαν ἕναν ἀντιαρβανιτισμό κι ἕνα παρόμοιο αἴσθημα. Ποιοί; Μά τά γνήσια τέκνα αὐτῶν τῶν ἀνθελλήνων τοῦ Βυζαντίου. Γιά ποιάν αἰτία; Γιά τήν ἴδια! Τούς ἦταν ἀβάσταχτο νά νοιώθουν κάθε φορά τήν ὑπερήφανη, ἀνυπόταχτη, ἀσυμβίβαστη καί ὀλύμπια παρουσία τους.

Κλέφτη Ἀρβανίτη, μπορεῖ νά γίνει Αἰσχύλος. Ὁ γιός τοῦ μικρόψυχου τσιφούτη, μπορεῖ νά γίνει μεγαλομπακάλης ἤ Βασιληάς τοῦ χοντρικοῦ ἐμπορίου, μά ποτέ Αἰσχύλος.

Η΄ ΤΑ ΦΟΒΕΡΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ

α) Ἰσχυρογνωμοσύνη

Τό πιό γνωστό ἐλάττωμα τοῦ Ἀρβανίτη εἶναι ἡ **ξεροκεφαλιά**, ἡ **ἰσχυρογνωμοσύνη.** Καί οἱ ἴδιοι οἱ Ἀρβανίτες μεταχειρίζονται γιά τούς συνομιλητές πατριῶτες τους, τήν ἔκφραση «Ἀρβανίτικο Κεφάλι» δηλ. ἀγύριστο κεφάλι.

Δέν ξέρω ἄν πρέπει νά κάνω λόγο γιά ξεχωριστά ἐλαττώματα τοῦ Ἀρβανίτη ἤ νά πῶ καί νά τονίσω, πώς αὐτά τά ἴδια προτερήματα τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἐπικίνδυνα εὔκολο, νά ἐξελιχτοῦν σέ ἐλαττώματα, ἄν πάψουν νά ἔχουν ἐπίγνωση τῆς οὐσίας τοῦ προτερήματος. Νά φερ᾽ εἰπεῖν πού αὐτή ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τοῦ Ἀρβανίτη, πηγάζει ἀπό τόν ἐγωϊσμό του. Καί ὁ ἐγωισμός, πού ἦταν βασικό γνώρισμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, θεωρεῖται βέβαια κάτι τό ἁμαρτωλό καί γιά τήν Χριστιανική πίστη, ἀλλά καί γιά τήν Κομμουνιστική ἠθική ἀκόμα, πού ἐπιδιώκει τήν ἰσότητα μέ τήν κατάπνιξη τοῦ ἐγωισμοῦ καί τῆς ἀτομικῆς προβολῆς. Ἐδῶ γύρω βόσκει κάποιο λάθος...

Ὁ ἐγωϊσμός τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν κάτι πού πήγαινε ἀπαραίτητα δίπλα στήν ὑπερηφάνεια, στό ἀνδρεῖο καί ἡρωϊκό συναίσθημα, στήν ἅμιλα καί στό «Αἶεν ἀριστεύειν», μέ τό φιλελεύθερο φρόνημα καί τήν ἀνυποταγή. Ἦταν δημιουργικό καί προοδευτικό στοιχεῖο, πού διαφοροποιεῖται ἀπό τήν κούφια ἔπαρση καί κενοδοξία καθῶς καί τήν ἠλίθια ἀλαζονία. Αὐτά τά τελευταῖα, εἶναι ἐγωϊσμός, χωρίς περιεχόμενο καί οὐσία, «ἐγωϊσμός, χωρίς ἀντίκρυσμα...».

Ἡ ἰσότητα καί τό αἴσθημα τῆς Δικαιοσύνης δέν νομίζω πώς πετυχαίνεται μέ τό μουνούχισμα τοῦ ἀνθρώπινου ἐγωϊσμοῦ, ἔτσι βέβαια καθώς τό προσδιόρισα πιό πρίν.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στήν Ἀρβανίτικη Ἰσχυρογνωμοσύνη, πού πηγάζει ἀπό τήν ἐγωιστική του προδιάθεση καί ὑποβοηθιέται πολλές φορές ἀπό τήν ἄγνοια, λέμε πώς ξεστρατίζει σέ ἕνα ἀντιδραστικό ἐλάττωμα, μά πάντα πολύ ἀθῶο μπροστά στόν Ἀνατολίτικο Φανατισμό. Ἡ διαφορά τους εἶναι, ὅτι ἡ Ἀρβανίτικη **ἰσχυρογνωμοσύνη εἶναι ἕνα παροδικό ἀντιδραστικό φαινόμενο, ἐνῶ ὁ Φανατισμός, μιά μόνιμη ἀντιδραστική κατάσταση.**

Ὁ Ἀρβανίτης μετά τόν Θεό του ἤ κάπου δίπλα σ᾽ αὐτόν, βάζει τόν ἑαυτό του. Θἄθελε νά εἶναι μιά ὥρα ἤ ἔστω μιά μέρα Θεός ἤ Κυβερνήτης, γιά νά διορθώσει ὅλα τά «κακῶς κείμενα»... Ὅλα ἤ σχεδόν ὅλα ὅσα κάνουν οἱ ἄλ-

λοι, τά κάνουν στραβά. Δέν δέχεται συμβουλές γιατί αὐτές ὑποσημειώνουν τήν ἀδυναμία του καί τόν μειώνουν ἔναντι τοῦ τρίτου. Νά μιά παροιμία σχετική: «Dó πύεσς[52] Dú Zέτ βετ, πώ Dó μπσς σή ντί βέτ». Δηλ. «Θά ρωτήσεις 40 ἄτομα, ἀλλά θά κάνεις καθώς γνωρίζεις μόνος σου». Αὐτό δείχνει πώς ὁ Ἀρβανίτης αἰσθάνεται ἄβολα νά τόν συμβουλεύεις γιά τούς λόγους πού πιό πάνω εἴπαμε, ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει πώς δέν σ᾽ ἀκούει ἤ δέν σέ λαβαίνει ὑπ᾽ ὄψει του.

Ὁ Ἀρβανίτης δύσκολα ἀναγνωρίζει τήν ὑπεροχή τοῦ ἄλλου. Γιά νά τοῦ ἀναγνωρίσει τήν ὑπεροχή πρέπει αὐτή νά εἶναι συντριπτικά ἀνώτερη[53]. Εὐχάριστα δέχεται νά εἶναι **ἴσος** μέ ὅλους τούς συνανθρώπους του, μά καθόλου δέν θά ἤθελε νά νοιώθει τόν ἴσκιο τοῦ κεφαλιοῦ κάποιου ἄλλου στό πρόσωπό του.

Τόν πραγματικά ὑπέροχο ἄνθρωπο τόν θαυμάζει καί θέλει νά τοῦ μοιάσει, νά τόν φτάσει καί νά τόν ξεπεράσει καί σέ τέτοιες περιπτώσεις θά θυμίζει τόν Θεμιστοκλῆ πού ἔλεγε πάντα «Οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν τό τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον». Εἶναι τρομερά **Φιλόδοξος** καί προτιμάει τόν λόγο τόν καλό, τήν φήμη γιά τό καλό του ὄνομα καί τήν Δόξα, ἀπ᾽ ὅλα τἄλλα ἀγαθά.

Νά ἕνα ἱστορικό ἀνέκδοτο πού δείχνει ἀνάγλυφα τῆν Ἀρβανίτικη ξεροκεφαλιά, τά αἴτια καί τά συνακόλουθά της:

Ὁ Ἀντρέας Μιαούλης, πρίν τήν ἐπανάσταση ἔκανε θαλασσινό ἐμπόριο καί πειρατεία. Κάποτε κατάφερε καί ἀγόρασε ἀπό τήν Γένοβα μιά ὡραιότατη φρεγάτα καί ἀφοῦ τήν φόρτωσε καλά ξεκίνησε γιά τό παρθενικό της ταξίδι γιά τό Γιβραλτάρ. Περνώντας κοντά στά παράλια τῆς Ἱσπανικῆς πόλης Ταρίφα, κάποιος Λοστρόμος τοῦ φώναξε. «Καπετάν Ἀντρέα ἐδῶ πού πάμε ἔχει ξέρες καί ρηχά».

---

52. Βλπ. τήν ἀρχαιοελληνική λέξη «πύστις» = ἐρώτηση.

53. Εἶναι πραγματικά πολύ δύσκολη ἡ ἐπιβίωση μέσα σέ μιά καθαρά Ἀρβανίτικη Κοινωνία, ἔστω καί γιά ἕναν Ἀρβανίτη πού ἔχει ζήσει χρόνια σέ ξένα μέρη, στίς ξένες πολιτεῖες καί αὐτό θά τό διαπιστώσεις εὔκολα στά Ἀρβανιτοχώρια τῆς Βοιωτίας, γιατί ἐκεῖ μέχρι σήμερα ὑπάρχουν χωριά ἀμιγῆ καί καθαρά Ἀρβανίτικα. Στήν ἀρχή θά σέ θαμπώσουν μέ τήν ὑπέροχη φιλοξενία, τά φαγοπότια τους πού εἶναι πραγματικά συμπόσια μέ τύπους καί κανόνες καί μετά θ᾽ ἀρχίσει τό ξεψάχνισμα. Θ᾽ ἀκολουθήσει ἀνάλογα ἡ ἀδιαφορία ἡ καί ἡ περιφρόνηση, ἀνάλογα μέ τό βάρος σου.

Ἄν ὑπάρχει βάρος καί ἔρεισμα, θ᾽ ἀρχίσει ἡ ἀντιπαράθεση, πού μπορεῖ νά φτάσει σ᾽ ἕνα σημεῖο πού νά μήν τήν ξεδιαλύνεις καί ἀπό τό μῖσος ἀκόμα. Ἄν περάσεις «ἡρωϊκά» καί αὐτή τή δοκιμασία, θά ἔρθει ὁ θαυμασμός σάν ἐπινίκιο στεφάνι, μά πάντα ὑπό δοκιμασία καί καθημερινή ἐπαλήθευση. Δέν περνᾶς εὔκολα τίς ἐξετάσεις σου στούς Ἀρβανίτες καί οἱ ἐξετάσεις δέν εἶναι γιά μιά μόνο φορά, ἀλλά καθημερινά. Πῶς νά συμβιβαστεῖ αὐτή ἡ νοοτροπία μέ τό «Πιστεύω», ὅπου σταματᾶνε τά πάντα καί ἀρχίζει ἡ αἰώνια παραδοχή;

— «Ἔ, καί τί πειράζει;» ἀπάντησε ὁ Μιαούλης, πού διαπίστωνε κιόλας πώς ὁ Λοστρόμος εἶχε δίκιο. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν πώς πλοῖο καί ἐμπόρευμα ἔγιναν συντρίμμια. Λένε πώς ἄν δέν πάθαινε αὐτή τή ζημιά, θἆταν ἴσως ὁ πλουσιώτερος ἄνθρωπος στήν Ὕδρα.

Μερικά χρόνια ἀργότερα, τό 1831, θά τινάξει στό λιμάνι τοῦ Πόρου δυό ἀπό τά πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τό «Ἑλλάς» καί τό «Ὕδρα», ἐπειδή ὁ Ρῶσος ναύαρχος Ρίκορντ ζήτησε τήν παράδοσή τους κατ᾽ ἐντολή τοῦ Κυβερνήτη Καποδίστρια καί παρά τήν προειδοποίηση τοῦ Μιαούλη, κινήθηκε καί ἀποπειράθηκε νά τά καταλάβει μέ τήν βία. Τελικά ὁ Μιαούλης διέφυγε στήν Ὕδρα κάτω ἀπό βροχή σφαιρῶν καί πολυβόλων.

Πολύ εὔκολα χύνει τήν γεμάτη γάλα καρδάρα του, πού μέ χίλιους κόπους καί μόχθους γέμισε ὁ Ἀρβανίτης, γιά πράγματα πού στήν συνείδηση τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντα, μά γιαυτόν πολύ σημαντικά.

Ὁ Ἀρβανίτης ἀγαπᾶ τά πλούτη καί τό χρῆμα καί ἐπιδιώκει νά τά ἀποκτήσει. Μέ μιά τεράστια διαφορά. Τό χρῆμα δέν ἦταν σέ καμμιά περίπτωση αὐτοσκοπός γιά τόν Ἀρβανίτη, ἀλλά μέσο καί στοιχεῖο, πού συμβάλλει στή δύναμή του, πού στεριώνει τήν ἀξιοπρέπειά του, τήν λευτεριά του καί τήν ἀνεξαρτησία του. Σέ καμμιά περίπτωση δέν θἄβαζε τό χρῆμα πάνω ἀπό τήν Τιμή του, τήν ὑπολήψή του, τήν Ἐλευθερία καί τά ἰδανικά του. Ἀντίθετα θά τίναζε στόν ἀέρα ὅλη τήν περιουσία του, ὅλους τούς κόπους καί μόχθους μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς, προκειμένου νά διαφυλάξει ἀκέραιο ἕνα ἀπό τά ἰδανικά του. Ὅταν θυσιάζεις τήν ἴδια τή ζωή σου γιά τά ἰδανικά σου, ποιά σημασία μπορεῖ νά ἔχει τό χρῆμα;

Οἱ Ἀρβανίτες καθώς εἴπαμε δέν εἶχαν ἄλλη τέχνη ἐκτός ἀπό τό μουσκέτο καί τό σπαθί πού ἐξασφάλιζε τά ἰδανικά τους, ἀλλά καί χρῆμα. Ἔτσι ἤ πήγαιναν μισθοφόροι σέ δυτικές αὐλές ἤ κατάφευγαν στήν **Ληστεία** καί τήν **Κλεψιά.** Εὐνόητο εἶναι πώς ἀπ᾽ αὐτή τή «τέχνη» τους δέν κινδύνευε ὁ ἁπλός Λαός, ὁ φτωχός ἀγρότης, μά ὁ πλούσιος. Τί νά πάρεις ἀπ᾽ τόν φτωχό; Αὐτό πού δέν ἔχει; Εἴπαμε ἐπίσης πώς οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔκριναν τούς ἀνθρώπους σύμφωνα μέ τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Ἔτσι δέν ἔκαναν διάκριση ἄν ὁ πλούσιος πού θά ληστέψουν εἶναι Χριστιανός ἤ Μουσουλμάνος. Ἀρκοῦσε πώς ἦταν πλούσιος. Ἔτσι ἔμεινε παροιμιώδης ἡ ἀπάντηση ἑνός Ἀρβανίτη Κλέφτη πού ληστεύοντας ἕναν πλούσιο Χριστιανό τόν ἄκουσε νά τοῦ παραπονιέται, πώς δέν πρέπει νά ληστεύει ὁμόθρησκό του ἀλλά τούς Μουσουλμάνους.

— «Ὅλα κι ὅλα πατριώτη, ἀπάντησε ὁ Ἀρβανίτης, τό πίστη, πίστη καί τό τέχνη, τέχνη». Τέχνη καθώς ἀντιληφθήκατε, ἦταν ἡ ληστεία. Κρίνοντας μέ τά σημερινά μέτρα λέμε πώς ἡ ληστεία ἦταν κακό καί ἀποτρόπαιο ἔγκλημα κλπ. Τά πράγματα τότε ὅμως ἦταν διαφορετικά. Ὄχι μόνον δέν τό θεωροῦσαν ἔγ-

κλημα, μά ούτε κἄν ντροπή. Ἀπεναντίας ἦσαν ὑπερήφανοι γιαυτό καί εἶχαν τή κοινωνική συγκατάβαση ἀποδοχή καί τόν ἔπαινο μάλιστα.

Αὐτό τό φαινόμενο, μή θεωρηθεῖ πώς εἶναι ἀποκλειστικότητα τῶν «Βαρβάρων» Ἀρβανιτῶν. Ἀκριβῶς τό ἴδιο φαινόμενο παρατηρεῖται στήν προκλασική Ἑλλάδα καί νά τί λέει ὁ Θουκυδίδης:

«Οἱ γάρ Ἕλληνες τό πάλαι... ἐτράποντο πρός ληστείαν... οὐκ ἔχοντες πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντες δέ τι καί δόξης μᾶλλον». Ὥστε οἱ Ἕλληνες τῆς προκλασικῆς ἐποχῆς καθώς μᾶς λέει πιό πάνω ὁ Θουκυδίδης, ὄχι μόνο δέν ντρεπόντουσαν γιά τίς ληστεῖες τους, ἀλλ᾽ ἦσαν καί ὑπερήφανοι. Αὐτό τό αἴσθημα ὑπερηφάνειας γιά τήν ληστεία, τόσο στούς προκλασσικούς Ἕλληνες, ὅσο καί στούς παλιούς Ἀρβανίτες, δέν εἶναι κἄποια τυχόν «ἀνωμαλία». Ἁπλούστατα, εἶχε ἄλλο περιεχόμενο ἀπό τό τωρινό ἡ ἔννοια τῆς ληστείας καί γι᾽ αὐτό ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῆς κοινωνίας τήν ἐπικύρωνε. Οἱ ληστές ταπείνωναν τούς πλούσιους, τούς ἅρπαζαν τίς περιουσίες τους καί ἕνα ποσοστό ἀπ᾽ αὐτές τό μοίραζαν στούς φτωχούς.

Τό φαινόμενον, καθώς φαίνεται εἶχε τέτοια ἔκταση, πού δέν ἦταν δυνατό νά εὐδοκιμίσει ἡ ὠφελιμιστική ἰδέα τῆς συσσώρευσης πλούτου, ἀλλά ἡ ἰδέα τῆς ἐξασφάλισης μιᾶς περιουσίας παρόμοιας μέ ὅλων τῶν ἄλλων. Αὐτή ἡ περιουσία, πού ἄρχιζε ἀπό τά χτήματα, τή γυναῖκα, τά παιδιά καί τά ἰδανικά, ἔπρεπε νά ἐξασφαλιστεῖ, ἔναντι τῶν τρίτων ἤ τοῦ ἐχθροῦ, ἀντίληψη πού δημιούργησε τήν ἔννοια τῆς «Τιμῆς» (Τά ἐμά, τἐμά = τά δικά μου). Τό νά συσσωρεύσεις πλοῦτο καί χρῆμα ἀποκλειστικά, ἦταν μάταιο σέ μιά τέτοια κοινωνία, ὅπου τό νά σοῦ τόν ληστέψουν, ἦταν μιά πράξη δίκαιη, ἔντιμη καί ἔφερε δόξα σ᾽ αὐτόν πού θά τό ἔπραττε. Ἐδῶ φαίνεται ἕνα αἴσθημα δικαιοσύνης κοινωνικῆς μαζί μέ ἕνα αἴσθημα ἀποστροφῆς γιά ἀνθρώπους πού παραμελοῦν τόσα ἄλλα ὄμορφα καί ὡραῖα ἤ ἀνδρεῖα καί τιμητικά, γιά νά συσσωρεύσουν ἀποκλειστικά καί μόνον πλοῦτο[54].

Δηλαδή ἡ τιμητική θέση τῶν ληστῶν στήν ἀρχαία Ἑλλάδα καί στούς Ἀρβανίτες δέν εἶναι μιά παραφωνία σέ ὅσα, καθώς εἴπαμε, ἀποτελοῦν τό ἰδεολογικό τους ὑπόβαθρο, ἀλλά συνδέεται τέλεια καί ἁρμονικά μέ ὅλ᾽ αὐτά. Μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νά ξανατονίσω ἐδῶ, πώς ἡ Ἑλλάδα πού ἀξίζει περισσότερο νά θαυμάσουμε, εἶναι ἡ ἄγνωστη **Προϊστορική** Ἑλλάδα τῶν ἀνώνυμων Σοφῶν καί τῶν ἀγραμμάτων, ἐκείνων πού ἡ ἱστορία τους μᾶς εἶναι ἄγνωστη ἤ μᾶς φανερώνεται μέσα ἀπό τούς μύθους, πού δέν εἶναι καθόλου μά καθόλου μῦθοι. Ἀξίζει νά θαυμάσουμε τούς ἀνθρώπους αὐτούς πού δημιούργησαν τίς συνθῆκες καί τίς προϋποθέσεις καί τό πνευματικό καί κοι-

---

54. Πῶς ἦταν δυνατόν λοιπόν νά εὐδοκιμήσουν οἰκονομικῶς θεωρίες στήν Ἑλλάδα; Ἀπό τά ἑκατομμύρια βιβλίων πού ἀναφέρονται οὔτε ἕνα δέν εἶναι οἰκονομικοῦ περιεχομένου. Θεωρεῖτο ὑποτιμητική ἀσχολία.

νωνικό ἐποικοδόμημα, ὥστε νά ἀναδειχτοῦν οἱ κατοπινοί Φιλόσοφοι, διανοούμενοι, Καλλιτέχνες κλπ.

Πρέπει ἐπίσης νά ἐπισημάνουμε πώς καί αὐτοί οἱ Ἕλληνες τῆς Κλασικῆς Ἑλλάδας, οἱ Φιλόσοφοι, οἱ ἱστορικοί καί οἱ Ποιητές, πολλές φορές δέν κατανόησαν αὐτή τή βασική καί οὐσιαστική λεπτομέρεια καί πολλές φορές τούς συλλαμβάνουμε νά ἀγνοοῦν τήν δύναμη καί τήν ὀμορφιά τῶν πατροπαράδοτων ἀρχῶν, νά τίς ὑποτιμοῦν ἤ νά τίς παρεξηγοῦν. Ὁ Πλάτων δημιούργησε ἕνα ὁλόκληρο πολιτειακό σύστημα, πού ἀπασχόλησε γιά αἰῶνες τήν ἀνθρωπότητα καί ὑποτίμησε τόν ρόλο τῶν ποιητῶν σάν τόν Ὅμηρο. Μά εἰλικρινά πιστεύω πώς τό πολιτειακό του σύστημα καί οἱ ἀντιλήψεις του —ὅσες βέβαια δέν εἶναι παρμένες ἀπό τούς προγόνους του—, φαντάζουν σάν ἀδοκιμο πρωτόλειο στή σύγκρισή τους μέ τήν σοφή κοινωνικοπολιτειακή ἀντίληψη τῶν πανάρχαιων προγόνων του.

Ἡ σοφία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, φαντάζει θεϊκιά καί ἀσύγκριτη μπροστά στή σοφία κάθε Πλάτωνα, Θουκυδίδη ἤ Εὐριπίδη. Αὐτή ἡ διαπίστωση καί αὐτή ἡ σύγκριση μᾶς εἶναι πράγματα ἄγνωστα καί διαβάζουμε ὅλοι μας τήν ἀρχαία Ἑλληνική Ἱστορία σάν «ἀνυποψίαστοι ἀναγνῶστες». Οἱ διορθώσεις πού κάνουν ὅλοι αὐτοί οἱ γνωστοί μας γίγαντες τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος, στίς πατρογονικές τους ἀντιλήψεις —ὅπου τυχόν τίς κάνουν— ἀποδείχνονται λαθεμένες καί σάν παρατηρήσεις καί σάν ἐκτίμηση, τίς περισσότερες φορές.

Πολλοί λογιότατοι τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ κατηγόρησαν τούς Ἀρβανίτες γιά τήν ἀγραμματοσύνη τους, τήν «βαρβαρότητα» καί τήν σκληρότητα τους σάν ἄτομα καί κοινωνία καί ἀποφάνθηκαν πώς δέν ἔχουν σχέση μέ τούς Ἕλληνες. Ἀλλά δέν μᾶς ξεκαθαρίζουν ποιούς Ἕλληνες ἐννοοῦν, δεδομένου πώς ἀπό τούς Βυζαντινούς, πολλοί λίγοι ἦσαν Ἕλληνες. Ὅσον ἀφορᾶ τούς ἀρχαίους, πρέπει νά ξέρουν πώς πρίν ἀπό τόν Πλάτωνα καί τόν Ὅμηρο ὑπῆρχαν καί πάλι Ἕλληνες μά ἀγράμματοι, «βάρβαροι» καί σκληροί. Καί σ' αὐτούς τούς **ἄγνωστους** ἀγράμματους καί «βάρβαρους» Ἕλληνες, ἀνήκει ἡ τιμή καί ἡ δόξα τῆς δημιουργίας τῆς **γνωστῆς** μας κλασικῆς ἀρχαιότητας.

β) Διχόνοια

Ἄλλο Ἀρβανίτικο ἐλάττωμα εἶναι οἱ ἐσωφυλετικές συγκρούσεις καί ἡ ἀδυναμία νά βροῦν τόν δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν ἑνότητα. Αὐτή ἡ Φυλή, πού ἔχει ἔντονη τή συνείδηση τῆς ἰδιαιτερότητας της καί πού διαχωρίζει τή φάρα

της ἀπό κάθε ἄλλη, εἶναι μιά φυλή, πού οἱ ἐσωφυλετικές της συγκρούσεις δέν ἔχουν τό προηγούμενο στήν παγκόσμια Ἱστορία. Ἢ μᾶλλον... ἔχουν μιά καί μοναδική περίπτωση σύγκρισης. Εἶναι ἐκείνη τῶν ἀρχαιοελληνικῶν πολιτειῶν, τῶν πόλεων-κρατῶν. Καί τότε ὅλες οἱ Ἑλληνικές πόλεις, ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶχαν ἀκράδαντη τήν πεποίθηση τῆς κοινῆς καταγωγῆς τους, μά αὐτό δέν τούς ἐμπόδιζε νά συγκρούονται ἀδιάκοπα μεταξύ τους. Κι αὐτό τό φαινόμενο βέβαια ἔχει τή βάση του στά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῶν ἀρχαιοελλήνων καί τῶν Ἀρβανιτῶν. Στόν ἐγωϊσμό, τήν ἀνυποταγή, τήν ὑπερηφάνεια, τό «Αἶεν ἀιστεύειν», τήν διαρκῆ ἅμιλα κλπ. Δηλαδή ἔχουμε ἕνα ἐλάττωμα, προερχόμενο ἐκ προτερημάτων. Καί ἴσως πάλι θἄπρεπε νά ὑπενθυμήσουμε ἐδῶ πώς ἡ διαδικασία αὐτή ἑρμηνεύεται μέ τήν λησμοσύνη τῆς ἀπόλυτης συνείδησης καί τῆς οὐσίας τῶν προτερημάτων.

Οἱ Ἕλληνες τῶν μετά τήν κάθοδο τῶν Δωριαίων χρόνων, ἦσαν τό ἴδιο ἐγωϊστές, ὑπερήφανοι, ἀνυπόταχτοι, φιλότιμοι κλπ., μέ αὐτούς πού ἐξοντώθηκαν στούς μακρόχρονους πελοποννησιακούς πολέμους. Μά τότε οἱ Ἕλληνες δημιούργησαν τίς Ἀμφικτυονίες καί τούς Ὀλυμπιακούς ἀγῶνες γιά νά λύνουν τά προβλήματα τοῦ ὑπερθυμικοῦ τους ταπεραμέντου καί δέν ἐπιζήτησαν τήν Εἰρήνη, μέ τήν ἀλλαγή τοῦ συνειδητά ἀρεστοῦ ταπεραμέντου τους. Πόση σύνδεση μέ τίς προγονικές ἀντιλήψεις εἶχαν οἱ φιλοσοφοῦντες Ἕλληνες τῶν Πελοποννησιακῶν πολέμων; Δηλαδή μέ ἁπλά λόγια, οἱ προκλασικοί Ἕλληνες δέν ἀποπειράθηκαν νά μουνουχιστοῦν, νά ξεριζώσουν τόν ἐγωισμό, τήν ὑπερηφάνεια, τήν φιλοτιμία κλπ., γιά νά πετύχουν τήν Εἰρήνη καί τήν ἑνότητα μεταξύ τους. Αὐτά παράμειναν σάν ἀναντικατάστατα στολίδια τοῦ χαρακτῆρα τους. Καί τό δημιουργικό καί ὄμορφο μυαλό τους δημιούργησε τήν Ἀμφικτυονία, δηλ. ἕνα πανελλήνιο συνέδριο, ὅπου λύνονταν οἱ διαφορές μέ βάση τῆς πανελλήνια παραδεδεγμένες ἀντιλήψεις καί τούς Ὀλυμπιακούς ἀγῶνες, ὅπου σιγοῦσαν τά πολεμικά τύμπανα, ἔμπαιναν στό θυκάρι τά σπαθιά καί συνεχιζόταν ἡ ἅμιλα καί ἡ «Ἔρις» στόν Στίβο. Δηλ. οἱ Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες ἦσαν ἡ ἀντιπαράθεση μέ ἄλλα μέσα καί ἡ διοχέτευση τοῦ ὑπερθυμικοῦ σ᾽ αὐτόν τόν ὄμορφο καί δημιουργικό δίαυλο.

Οἱ Ἀρβανίτες λοιπόν ὅμοια καθώς καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἐνῶ ἀπό τή μιά εἶχαν βαθύτατη συνείδηση τῆς κοινῆς τους καταγωγῆς καί τοῦ κοινοῦ αἵματος, ἐν τούτοις, σπάνια εὕρισκαν τόν δρόμο τῆς ἑνότητας καί οἱ μεταξύ τους συγκρούσεις ἦταν καθημερινό φαινόμενο. Κάθε πολιτεία ἤ μᾶλλον κάθε χωριό, ἦταν καί ξεχωριστό κράτος γιά νά μήν ἀναφέρω κάθε Φάρα. Οἱ Μποτσαραῖοι, προτιμοῦσαν λέει ὁ Λήκ νά γίνουν Μουσουλμάνοι, παρά νά διαφεντεύουν τό Σοῦλι οἱ Τζαβελαῖοι. Οἱ Χειμαριῶτες τά βάζουν μέ τούς Γαρδικιῶτες, οἱ Τσάμηδες μέ τούς Λιάπηδες κλπ. Καί καθώς προεῖπα αὐτό συνεχιζόταν μέχρι τά πολύ πρόσφατα χρόνια στ᾽ Ἀρβανιτοχώρια, ὅπου οἱ ἐμφίλιοι πόλεμοι τέλειωναν μέ τήν ἐπέμβαση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας.

Οἱ Ἀρβανίτες πρωτοενώθηκαν —ὄχι ἀπόλυτα— μέ τόν μεγάλο Σκεντέρμπεη[55]. Ὁ Ἀλήπασας δέν κατάφερε νά ἑνώσει τούς Ἀρβανίτες καί ὄχι μόνον αὐτό. Τή μεγαλύτερη ἀντίδραση τή συνάντησε ἀκριβῶς ἀπό Ἀρβανίτες, στήν προσπάθειά του νά δημιουργήσει ἀνεξάρτητο Ἑλληνικό κράτος μέ δημοκρατία καί Σύνταγμα. Οἱ Σουλιῶτες, οἱ Γαρδικιῶτες, οἱ Λαλιῶτες καί οἱ Μπαρδουνιῶτες τοῦ χαλοῦσαν τά σχέδια, γιατί ὅλοι αὐτοί οἱ Ἀρβανίτες πίστευαν ἐκεῖνο πού εἶχαν πεῖ καί οἱ Σπαρτιάτες στόν Μ. Ἀλέξανδρο, ὅτι δηλ. αὐτοί ἦσαν γεννημένοι νά ἡγεμονεύουν καί ὄχι νά ἀκολουθοῦν ἄλλους (βλπ. «ἡ Δέσπω ἀφέντες Λιάπηδες, δέν ἔκανε δέν κάνει»). Ὑπάρχει μιά παροιμία πού λέει «καλλίτερα νά εἶμαι τό κεφάλι μιᾶς ρέγγας, παρά ἡ οὐρά μιᾶς Φάλαινας». Ὑπῆρχε καί μιά ἄλλη πού κυκλοφοροῦσε παραλλαγμένη σ' ὅλα τ' ἀρβανιτοκρατούμενα μέρη: «12 Σουλιμαῖοι, 13 Καπεταναῖοι». Ὅλοι θέλουν νά εἶναι στό κεφάλι, στήν ἀρχηγία. Αὐτό τό φιλότιμο προτέρημα, καταντᾶ, φρικτό ἐλάττωμα ἄν, καθώς εἴπαμε, δέν ἔχουμε πλήρη συνείδηση τῆς σημασίας καί τῆς ὀμορφιᾶς του καί ἄν τό ἀφήσουμε νά ἐκτροχιαστεῖ σέ ἀλαζονεία κούφια καί ἐγωισμό χωρίς ἀντίκρυσμα ἤ ἄν δέν τό ἱεραρχήσουμε σωστά.

γ) Καχυποψία — Δυσπιστία Ἀρβανιτῶν

Καθώς εἴπαμε τά αἰσθήματα τῆς Μπέσας, τῆς Φιλοξενίας, τῆς Ντομπροσύνης, τῆς Φιλοτιμίας κλπ. ἔχουν σήμερα ὑποστεῖ σοβαρή ἀλλοίωση στούς Ἀρβανίτες γιά τούς λόγους πού ἐκθέσαμε.

Ἔχουν παρασυρθεῖ καί αὐτοί στό μαγγανοπήγαδο τῆς ὠφελιμιστικῆς ἀντίληψης, τῆς καπιταλιστικῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, μιᾶς καί ἡ ἀντίδρασή τους στίς ξενόφερτες ἰδέες ἦταν τέτοια καθώς εἴδαμε. Ὁ Ἀρβανίτης τἄβγαζε πέρα μέ τό σπαθί καί τό ντουφέκι καθώς καί τίς ἰδέες του. Ἡ σκέψη του ἦταν στό στόμα του. Ἡ ἰδέα στά μάτια του. Τίποτα δέν εἶχε νά κρύψει καί γιά τίποτα δέν εἶχε νά φοβηθεῖ ἤ νά ντραπεῖ. Αὐτή ἄλλωστε ἦταν καί ἡ ἀδυναμία του, ἀπό τή στιγμή πού ἄφησε τό σπαθί καί τό ντουφέκι.

Ὁ πόλεμος συνεχιζόταν μέ ὅπλα ἀόρατα, σκοτεινά, ὕπουλα. Μέ ὅπλα ἄγνωστα γι' αὐτόν. Στίς σχέσεις καί τίς συναλλαγές του μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ὁ Ἀρβανίτης ἦταν ἑπόμενο νά «ριχτεῖ», ἀπό τόν πονηρό μπακάλη, τόν ἔμπορα, τόν γυρολόγο, τόν ἀητονύχι τῆς κομπίνας. Ὁ Ἀρβανίτης ἔλεγε ὅ,τι ἐννοοῦσε καί ἐννοοῦσε ὅ,τι ἔλεγε. Οἱ ἄλλοι, ἄλλα ἔλεγαν, ἄλλα σκέφτονταν καί ἄλλα ἔφτιαχναν.

Τί νά τήν κάνεις τήν Ντομπροσύνη τότε...

Θά σᾶς ἀναφέρω μιά προσωπική μαρτυρία.

55. Δημιουργῶντας τόν «Σύνδεσμο τοῦ Ἀλβανικοῦ Λαοῦ».

῾Ο Παπποῦς μου Λιάμης Κόλλιας, ὑποσχέθηκε μέ τό λόγο του, νά πουλήσει 150 ὀκάδες λάδι σ᾽ ἕναν ἀητονύχι ἔμπορα, λίγες μέρες πρίν μποῦν οἱ Γερμανοί στήν ῾Ελλάδα. ῾Η τιμή ἦταν ἐξευτελιστική, ἀλλά γινόταν ἀκόμα πιό ἐξευτελιστική ἄν ἀναλογιστεῖ κανείς ὅτι μετά ἀπό δυό μέρες μέ τά λεφτά πού θἄπερνε, δέν ἀγόραζε οὔτ᾽ ἕνα πακέτο τσιγάρα! Βέβαια ὁ πονηρός ἔμπορας αὐτό τό ἤξερε. ῎Ηξερε ἀκόμα πώς ἄν πῆρε τήν ὑπόσχεση ἀπό τόν γέρο ᾽Αρβανίτη, ἡ δουλειά του ἦταν τελειωμένη. ῾Ο πατέρας μου ἀντέδρασε βέβαια βλέποντας αὐτή τήν αἰσχρή ἀπάτη καί ἐξήγησε στόν Γέρο τά αἴτια καί τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἀγοραπωλησίας. ῾Ο γέρος κατάλαβε, ἀλλά τοῦ ἦταν ἀδύνατο νά ἀνακαλέσει τήν ὑπόσχεσή του. «᾽Εγώ τό φτύμα τό ἔφτυσα. Δέν τό ξαναπαίρνω πίσω», τοῦ εἶπε καί συνέχισε τή δουλειά του. Αὐτή ἦταν ἡ ᾽Αρβανίτικη Μπέσα καί ντομπροσύνη, πού ἡ ἐπανειλημμένη ἐκμετάλλευσή της ἀπό τούς ὀψιγενεῖς «῞Ελληνες», ὁδήγησε στή καχυποψία καί στή δυσπιστία. Γιατί, καθώς θά καταλάβετε, ὁ γιός τοῦ παπποῦ, δηλ. ὁ Πατέρας μου δέν θἆταν διατεθειμένος νά συνεχίσει νά γίνεται ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης ἀπό τούς διάφορους λινομπάμπακους καί αὐτή τή νέα ἰδέα θά διοχέτευε καί στόν γιό του καί ὁ γιός στόν ἐγγονό.

῾Ο παππούς μου Λιάμης(Χαράλαμπος)Κόλλιας καί ἡ γιαγιά Παναγιού (Παναγιώτα ἤ Παναγιούλα). ῎Εργο μέ μαῦρο μολύβι τοῦ πατέρα μου Πανάγου, αὐτοδίδαχτου Λαϊκοῦ ζωγράφου καί ἁγιογράφου.

Ἔτσι φτάσαμε στό σημεῖο νά λέμε, πώς σήμερα εἶναι προτιμότερο νά μή μπλέξεις μέ Ἀρβανίτη. Κατ' ἀρχή δέν εἶναι εὔκολο γιά νά μή πῶ ἀδύνατο νά τόν ξεγελάσεις. Πρῶτα βάζει τό κακό στό νοῦ του καί ἄν πειστεῖ ἀπόλυτα, βάζει τό καλό. Ἔγινε ὁ Ἀρβανίτης φοβερά καχύποπτος καί δύσπιστος, δηλαδή ἀπόχτησε δύο φοβερά μά καί ἄσχημα ἐλαττώματα. Μόνο ἄν ἀποσπάσεις τήν ἐμπιστοσύνη του, θά ἀφήσει νά ἐκδηλωθοῦν τά προγονικά προτερήματά του, τῆς Μπέσας, τῆς ντομπροσύνης, τῆς φιλοξενίας τῆς φιλοτιμίας.

Μέχρι τότε θἆναι κουμπωμένος ἀπέναντί σου. Μά αὐτή δέν εἶναι καθόλου κολακευτική κατάσταση καί ἐλπίζω ἡ νέα γενιά νά ξεπεράσει αὐτή τήν ἀνωμαλία, γιατί πρόκειται γιά ἀνωμαλία, γιά δυσμορφία, γιά καρκίνωμα ἀνάμεσα στά ἄλλα ψυχικά στολίδια τοῦ Ἀρβανίτη.

Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό ἀνεξάρτητο κράτος τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Ἀλβανίας. Οἱ ἄνθρωποι ἔννοιωσαν τόσο ἔντονα τίς ὕπουλες ἁρπαχτικές προθέσεις τῶν διαφόρων «προστατῶν», Ἰταλῶν, Τούρκων, Ἑλλήνων, Γιουγκοσλαύων, Ἀμερικανῶν, Ἄγγλων, Ρώσων καί Κινέζων, πού ὄχι μόνο τούς ἔκαναν πέρα μά καί εἶναι καί παραμένουν πάντα κουμπωμένοι, καχύποπτοι καί δύσπιστοι. Εἶναι μιά πολύ ἄσχημη κατάσταση πού ἔχει βέβαια τίς δικαιολογητικές αἰτίες, μά πού πρέπει ὁπωσδήποτε νά ξεπεραστεῖ, γιατί ὅπως καί νά τό κάνουμε, εἶναι μιά ἔντονη παραφωνία, εἶναι ἕνα ἐλάττωμα, καί δέν παύει νά εἶναι τέτοιο, ὅσες δικαιολογητικές αἰτίες κι ἄν προβάλουμε. Καλλίτερα νά εἶναι ἄγρυπνοι οἱ Ἀλβανοί, παρά καχύποπτοι καί δύσπιστοι, γιατί κοντά στούς ἐχθρούς ἀπογοητεύουν καί τούς φίλους. Καί οἱ φίλοι τοῦ Ἀλβανικοῦ Λαοῦ εἶναι πολλοί καί θά γίνουν περισσότεροι μέ τόν καιρό, γιατί ἐνῶ δέν ἔχουν νά κρύψουν τίποτα, ἔχουν νά δείξουν στόν κόσμο πολλά, πού δέν γνωρίζει.

Καί σέ ποιόν δέν κινεῖ τόν θαυμασμό τό γεγονός ὅτι μιά μικρή χώρα σάν τήν Ἀλβανία, ὕψωσε τό Ἀρβανίτικο ἀνάστημά της καί πέταξε ἔξω ταπεινώνοντας ὑπερδυνάμεις σάν τήν Ἀμερική, τήν Ἀγγλία τήν Σοβιετική Ἕνωση καί τήν Κίνα; Ὁ Ἀρβανίτης θέλει φίλους Μπεσαλῆδες καί ὄχι προστάτες...

Εἶναι ἀλήθεια ἀτυχία, πού οἱ Λαοί μας δέν εἶναι ἑνωμένοι καθώς τό θέλησαν, καθώς τό πόθησαν καί τό ὀνειρεύτηκαν οἱ παποῦδες καί οἱ προπαποῦδες μας. Γιατί «οἱ γνήσιοι Ἀλβανοί μέ τούς γνήσιους Ἕλληνες, εἶναι ἕνας Λαός».

Εἶναι ὅμως καί αἰώνια ντροπή ὅτι 40 χρόνια ἀπό τό τέλος τοῦ Παγκόσμιου πολέμου, Ἑλλάδα καί Ἀλβανία, βρισκόμαστε σέ τυπικά ἐμπόλεμη κατάσταση...

Θ΄ ΑΝΔΡΕΙΟ ΚΑΙ ΗΡΩΪΚΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Γιά τό ἀνδρεῖο καί ἡρωϊκό συναίσθημα τῶν Ἀρβανιτῶν, ἄν ἀναφέρω θά εἶναι σά νά «κομίζω Γλαῦκα εἰς Ἀθήνας».

'Ανδρεῖο συναίσθημα εἶναι ἐκεῖνο πού ἁρμόζει, πού ταιριάζει σέ ἄντρα. 'Ηρωϊκό εἶναι ἐκεῖνο τό συναίσθημα πού σέ ὠθεῖ νά ξεπεράσεις τά συνηθισμένα ἀνθρώπινα ὅρια. Εἶναι τό συναίσθημα πού δέν ἀρκεῖται καί δέν βολεύεται μόνο στά ὅρια τοῦ ἀνδρείου.

'Η ἱστορία τῶν 'Αρβανιτῶν εἶναι μιά ἀτέλειωτη ἀλυσίδα ἡρωϊσμῶν καί καθώς εἶπα περιττεύει νά ἀραδιάσουμε περιπτώσεις. Σκοπός τῆς μελέτης αὐτῆς εἶναι νά ὑποδειξουμε ἄγνωστες καί παρεξηγημένες πτυχές τῆς 'Ιστορίας.

Θά περιοριστῶ σέ μερικές συγκρίσεις τῆς νοοτροπίας τῶν 'Αρβανιτῶν μέ κείνης τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων καί εἰδικώτερα τῶν Σπαρτιατῶν μέ τούς ὁποίους οἱ 'Αρβανίτες ἔχουν μεγαλύτερη σχέση καί συγγένεια. Θ' ἀρχίσω μέ τήν ἀντιμετώπιση τοῦ κινδύνου καί τήν σκληρή εἰρωνία καί περιφρόνηση τοῦ ἀντιπάλου.

Ξέρουμε πώς ὅταν οἱ Πέρσες ζήτησαν ἀπό τούς Σπαρτιάτες καί τούς Θεσπιεῖς νά παραδώσουν, τά ὅπλα ἐκεῖνοι τούς ἀπάντησαν μέ κεῖνο τό ἱστορικό «Μολῶν Λαβέ» = Ἔλα νά τά πάρεις.

Τά μολών λαβέ τά ἐπανέλαβαν χιλιάδες φορές οἱ 'Αρβανίτες στούς Τούρκους στά τελευταῖα χρόνια τῆς ἱστορίας τους, μέ διαφορετικά λόγια: λ.χ. «Βόλια καί μπαρούτι ἔχουμε» ἤ «βόλια καί μπαρούτι ἔχουμε, ἐλάτε νά τά πάρετε» ἤ «Κοπιάστε» κλπ.

Ὅταν οἱ Πέρσες μήνυσαν στόν Λεωνίδα, πώς εἶναι τόσοι πολλοί, πού ἀπ' ὅνα βέλος νά ρίξουν θά σκιάσουν τόν ἥλιο, οἱ Σπαρτιάτες τούς ἀπάντησαν: «Καλλίτερα, θά πολεμᾶμε μέ ἴσκιο».

Ὅταν οἱ 'Επαναστατημένοι Χριστιανοί τοῦ '21, ἔσπασαν τή Συμμαχία μέ τούς 'Αρβανίτες Μουσουλμάνους, ἐπιτέθηκαν κατά τοῦ Λάλα. Οἱ Λαλιῶτες ἦσαν στό Μωρηά, ὅ,τι καί οἱ Σουλιῶτες στήν Ἤπειρο. Μέ τήν διαφορά πώς ἦσαν Μουσουλμάνοι στό Θρήσκευμα.

Οἱ ἡρωϊκοί λοιπόν Λαλιῶτες (Λαλαίους τούς λένε οἱ ἱστορικοί), δέν πτοήθηκαν καθόλου, μήτε κλείστηκαν στά κάστρα τοῦ Μωρηά. (Ὅμοια μέ τούς ἀρχαίους Σπαρτιάτες δέν εἶχαν κάστρα. Τό Λάλα εἶχε πλήθινα σπίτια καί ἦταν ἐντελῶς ἀνοχύρωτο. Τό μόνο ὀχυρό ἦταν τό βουνό καί τά παλληκάρια του). Ὅταν οἱ Χριστιανοί, μέ ἐπί κεφαλῆς τόν 'Αν. Μεταξᾶ, τόν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό, τόν 'Αμβρ. Φραντζῆ καί ἄλλους Δεσποτάδες, τούς ζήτησαν νά παραδοθοῦν, οἱ Λαλιῶτες τό θεώρησαν τόσο ἀστεῖο, ὥστε ἀντί γιά ἄλλη ἀπάντηση τούς ἔστειλαν ἕνα εἰρωνικό γράμμα:

«...Σᾶς στέλνωμε ὀλίγα κεράσια τοῦ Λάλα καί δυό ρεβανιά δι' ἀγάπην...»[56].

---

56. Οἱ 'Αρβανίτες δέν ἀποχωρίζονταν ποτέ τά ὅπλα, μήτε ὅταν πήγαιναν στήν 'Εκκλησία. Ὅταν κάποιος περιηγητής ρώτησε ἕναν 'Αρβανίτη γιατί δέν βγάζουν τά ὅπλα τοὐλάχιστον ὅταν μπαίνουν στήν 'Εκκλησία πῆρε τήν ἀπάντηση:

– «Αὐτό δέν μᾶς ἐμποδίζει νά κάνουμε τό σταυρό μας..»

Ὁ Μεταξᾶς καί οἱ Δεσποτάδες, ἔφεραν κανόνια καί τούς ξεπάτωσαν. Σκορπίστηκαν ἄλλοι στή Πάτρα, ἄλλοι στήν Εὔβοια, Βοιωτία κλπ. Πέρασαν στό στρατόπεδο τῶν Χριστιανῶν, ἀλλ' ἀποσιωπήθηκε ἐντελῶς ἡ παρουσία τους καθώς θά δοῦμε πιό κάτω ἤ εἰπώθηκε ὑποβολιμιαῖα ὅτη πῆγαν στήν... Ἀνατολή.

Μά τά ὀνόματα καί οἱ Φάρες τῶν Λαλιωτῶν ὑπάρχουν μέχρι σήμερα στήν Ἑλλάδα λ.χ. Φαρμάκης, Μπέλος, Μπελογιάννης καί βέβαια Λαλιώτης.

Οἱ Σπαρτιάτες μᾶς λένε οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοί, πρίν τήν τιτανομαχία τῶν Θερμοπυλῶν, ἀλλά καί πρίν κάθε μάχη, λούζονταν, χτενίζονταν καί περιποιοῦνταν, γιά ν' ἀντιμετωπίσουν ὅμορφοι τόν ἡρωϊκό καί ὅμορφο —μιᾶς καί γινότανε γιά τήν πατρίδα— θάνατο.

Ὁ Βασίλης Λιάτσης πού πυροβόλησε τόν βασιλιά τῆς Ἰταλίας Βίκτωρα Ἐμμανουήλ τόν Γ΄, ἐπειδή μαζί μέ τόν Μουσολίνι προσάρτησαν τήν Ἀλβανία στήν Ἰταλία τό 1939, ὅταν πρίν τήν ἐκτέλεσή του ρωτήθηκε ἀπό τούς Ἰταλούς ποιά εἶναι ἡ τελευταία του ἐπιθυμία εἶπε: «Μιά τσατσάρα, νά χτενίσω τά μαλλιά μου γιά νά πεθάνω πιό ὅμορφα καί πιό ὡραῖα». (Ἀπό τό «Ἀλβανία Νύφη τῶν ἀετῶν» τοῦ Λ. Μάλαμα, σελ. 35).

Ὁ ἥρωας τῆς Ἀλβανίας Θεμιστοκλῆς Γκερμένης, ὅταν τόν πήγαιναν οἱ Γάλλοι στά 1917 στήν Θεσσαλονίκη γιά ἐκτέλεση, ἀπάντησε στούς ἐκτελεστές του πού τόν ρώτησαν ποιά εἶναι ἡ τελευταία του ἐπιθυμία: «Πρῶτα, νά μ' ἀφήσετε νά φορέσω τήν ἐθνική μου στολή. Δεύτερο νά μή μοῦ δέσετε τά μάτια καί νά τραγουδῶ, καί τρίτο νά δώσω μόνος μου τό παράγγελμα στούς ἐκτελεστές μου». (Ἀπό τήν ἴδια σελίδα τοῦ Λ. Μάλαμα).

Στήν κατοχή βλέπουμε δυό Ἀρβανίτες ἀπό τή Φάρα τῶν Ζερβαίων νά πρωτοστατοῦν στόν ἀπελευθερωτικό ἀγῶνα τοῦ Λαοῦ μας καί δέν μπορεῖ νά εἶναι τυχαῖες πάντα αὐτές οἱ συμπτώσεις, δηλ. σέ κάθε δύσκολη ἐποχή νά παρουσιάζονται οἱ Ἀρβανίτες πρωτοπόροι.

Πρόκειται γιά τόν Ν. Ζέρβα καί τόν ξάδελφό του τόν Ἄρη Βελουχιώτη. Μέ τούς πολιτικοκομματικούς φανατισμούς, πέρασαν 40 χρόνια γιά νά ἀναγνωρίσουμε τήν Ἀντίσταση τοῦ Λαοῦ μας στόν τελευταῖο πόλεμο. Οἱ δεξιοί κατηγοροῦσαν τόν Ἄρη γιά ἐγκληματία ἤ καί δειλό καί οἱ Ἀριστεροί τόν Ζέρβα γιά πουλημένο καί δειλό. Μά μόνο γιά δειλία δέν θά μποροῦσαν νά κατηγορηθοῦν αὐτοί οἱ δυό Ἕλληνες Ἀρβανίτες.

Τελικά ἡ ἱστορία ἐπαναλείφτηκε καί μ' αὐτούς: Καί οἱ δυό ἔπεσαν θύματα τῶν μικρῶν, τῶν πολύ μικρῶν καί τῶν ἐπιτηδείων.

Καί ἡ περίπτωση τοῦ Ἄρη εἶναι ἕνα κομμάτι ἀρχαίας Τραγωδίας ἤ ἡ συνέχεια τῶν Ἀρβανιτῶν καπεταναίων τοῦ '21 καί τῆς μοίρας τους. Δέν διαφέρει πολύ ἡ περίπτωσή του ἀπό αὐτήν τοῦ Ἀντρούτσου... Εἶναι ζωτική ἀνάγκη νά θωρακίσουμε οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἀρβανίτες, αὐτή τήν Ἀχίλλεια πτέρνα μας καί νά γίνουν κάποτε μαθήματα τά πολλά παθήματα ἀπό τό παρελθόν

μας. Δέν φτάνει ἡ παλλικαριά, ἡ μεγάλη καρδιά καί τό μεγάλο μυαλό. Καί εἶναι δύσκολο νά πεῖς τί ἀκριβῶς χρειάζεται. Μήπως πρέπει νἄχουμε πάντα ἀκάλυπτη τήν 'Αχίλλεια πτέρνα μας; Τό ἴδιο βέβαια ἰσχύει καί γιά τίς γυναῖκες πού εἶναι «ἀντιάνειραι» δηλ. ἴδιες μέ τούς ἄντρες στή παλληκαριά.

Βέβαια καθώς εἶπα ἡ 'Ελληνική ἱστορία εἶναι μιά ἁλυσίδα ἡρωϊσμῶν ἀπό τά πανάρχαια χρόνια ὡς τά σύγχρονα. 'Από τίς ἀνεπανάληπτες ἀποκοτιές τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Αἰσχύλου τοῦ Κυναίγυρου, ὡς τά ὁλοκαυτώματα, τά Ζάλογγα, τά Μεσσολόγγια, τήν σύχρονη ἀντίσταση στούς Γερμανούς κλπ. Μά ὑπάρχουν μερικές μεμονωμένες περιπτώσεις ἀνθρώπων πού πραγματικά σοῦ κινοῦν τόν θαυμασμό, μά παραμένουν ἄγνωστες. Καί μέσα σ' αὐτές θἆταν παράλειψη ἄν δέν ἀνέφερα τήν περίπτωση τοῦ Μαλιάτση ἀπό τήν Ραμπντόσα τῆς Βοιωτίας. Μιλᾶμε γιά ἕνα κράμα σοφίας ἡρωϊσμοῦ και σεμνότητας, πού δυστυχῶς πέρασε ἀπαρατήρητο καί ξεχάστηκε ἀπό τούς Ἕλληνες. 'Ο γέρο Μαλιάτσης πέθανε καί σήμερα πολύ λίγοι ξέρουν τήν τραγική του ἱστορία.

Ὅταν οἱ Γερμανοί ἐπιτέθηκαν στό χωριό του, ὁ Μαλιάτσης εἶχε κιόλας ὀργανώσει τούς χωριανούς καί τούς περίμεναν. Μά οἱ Γερμανοί εἶχαν πιάσει τόν γιό του καί ἀπειλοῦσαν νά τόν σκοτώσουν ἄν δέν τούς παράδινε τό χωριό. 'Ο γέρο-Μαλιάτσης προτίμησε νά θυσιάσει τόν γιό του... Κυνηγήθηκε ἀπό Γερμανούς καί Ἕλληνες ὁ Μαλιάτσης καί πρίν δυό χρόνια πέθανε ξεχασμένος καί ἀγνοημένος ἀπ' αὐτούς πού μοιράζουν τά δίκια καί τίς δόξες. Ἦταν ἕνας 'Αρβανίτης γνήσιος ἀπόγονος τοῦ Σκουρτανιώτη.

Ι' ΑΥΘΟΡΜΗΤΙΣΜΟΣ – ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ κλπ.

Στήν 'Ελλάδα, ὅσα κι ἄν ἔχουν γίνει, ἔχουν τήν σφραγίδα τῆς ἀτομικῆς προσπάθειας. 'Ο Ἕλληνας εἶναι **αὐθόρμητος** καί περισσότερο **αὐτοσχεδιάζει** παρά προγραμματίζει. 'Εδῶ εἶναι ἡ ὀμορφιά του καί οἱ καλές καί οἱ κακές συνέπειές της. 'Εδῶ εἶναι ἡ πραγματικότητα ἐκείνου τοῦ θρύλου τοῦ 'Αχιλλέα πού εἶναι τόσο ὄμορφος, τόσο δυνατός, μά ἔχει πάντα – πάντα – τό εὐαίσθητο καί εὐάλωτο σημεῖο, τήν περίφημη 'Αχίλλειο πτέρνα του. 'Αντίθετα ὁ 'Εβραϊκός Λαός εἶναι **μεθοδικότατος** καί **ὀργανωτικός.** Ξέρει πώς ἡ ἀντίπαλη δύναμη δέν εἶναι δυνατό νά ἀντιμετωπιστεῖ ἀποτελεσματικά, παρά μόνον μέ τήν μεθοδική ὀργάνωση τῶν πολλῶν ἀδύνατων κατά τοῦ ἑνός δυνατοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἔχουν ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς διαπίστωσης, μά καί τῆς ἄλλης πού τούς θέλει αὐθόρμητους καί αὐτοσχεδιαστές καί γιαυτόν ἀκριβῶς τόν λόγο θά ποῦν ἐκεῖνο τό «ἡ ἰσχύς ἐν τῇ ἑνότητι». Ξέρουν πολύ καλά, πώς αὐτή ἡ ἑνότητα, αὐτή ἡ ὀργανωτικότητα τούς λείπει καί τούς χαντακώνει.

Σάν **αὐθόρμητος, αὐτοσχεδιαστικός** καί **ὑπερθυμικός** ὁ Ἕλληνας, δέν

ἔχει ὑπομονή, δέν εἶναι ὑπομονετικός. Τό «ἀνδρεῖον» συναίσθημά του καί τά πιό πάνω χαρακτηριστικά του, δέν ἔχουν σχέση μέ τήν ὑπομονή. Γενικά οἱ δυνατές, γεμάτες ζωντάνια καί ὑπερήφανες φύσεις, εἶναι **ἀνυπόμονες**.

Ὁ Ἑβραϊκός Λαός γιά νά ἐπιβιώσει, ἀνέπτυξε ὅλα ἐκεῖνα τά ἀκαταμάχητα ὅπλα, καθώς εἶναι ἡ μεθοδικότητα, ἡ ὀργάνωση καί ἡ ὑπομονή. Τμῆμα τῆς ὀργάνωσης εἶναι ἡ **προπαγάνδα** ἤ αὐτό πού λέμε πλύση ἐγκεφάλου, πού διοχετεύεται στίς μάζες μέ μελετημένες, ἁπλές καί κατανοητές ἀπό μυαλά κάτω τοῦ μετρίου, μικρές φράσεις, πού σήμερα τίς λέμε συνθήματα ἤ σλόγκαν.

ΙΑ΄ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Ἡ Ἀρβανίτικη φιλοξενία ἦταν μιά ἀπό τίς σπάνιες ἀρετές τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ. Γιά τόν Ἀρβανίτη ἡ φιλοξενία ἦταν καθῆκον καί τιμή συνάμα. Σήμερα τά πράγματα ἔχουν ἀρκετά ἀλλάξει καθώς ἄλλωστε καί πολλά ἄλλα πράγματα καί ἰδιότητες καί ἀρετές τῶν Ἀρβανιτῶν, πού ὅσο περνᾶ ὁ καιρός ὅλο καί πιό σπάνια τίς συναντᾶμε.

Καί τό πράγμα βέβαια ἔχει τήν δικαιολογία του. Μετά τήν ἐπανάσταση, ἦλθαν στήν Ἑλλάδα πληθυσμοί ξένοι πρός τήν Ἀρβανίτικη νοοτροπία τῆς φιλοξενίας, τῆς Μπέσας, τῆς Ντομπροσύνης, τοῦ φιλότιμου, τῆς ἠθικῆς καί φυσικῆς ὀμορφιᾶς. Ἦλθαν «ξύπνιοι ἄνθρωποι» πού ἤξεραν καί ἔκαναν πονηρά ντερέσσα, ἐμπόρια, πρωτόγνωρες δουλειές καί μπίζνες. Ἦλθαν ἄνθρωποι καπάτσοι, διπλωμάτες, μειλίχιοι καί δραστήριοι στίς δουλειές. Σ᾽ αὐτούς τούς ἀνθρώπους, οἱ Ἀρβανίτες ἔμοιαζαν σάν βώδια ἤ στήν καλλίτερη περίπτωση σάν ἀγελάδες γιά ἄρμεγμα. Φιλοξενία, ντομπροσύνη, μπέσα, φιλότιμο, ὅλα αὐτά ἦσαν ἀπό «ἀφέλειες» ὡς «βλακεῖες». Οἱ Ἀρβανίτες πιάστηκαν μύριες φορές «κορόϊδα» ἀπό τούς νιόφερτους ἀητονύχηδες, ἀλλά τελικά αὐτό δέν τό χώνευε ἡ ἐγωϊστική τους φύση καί ἀντέδρασαν. Ἀντέδρασαν πολύ. Ξεπέρασαν τούς ἀκούσιους δασκάλους τους...

Αὐτό ἦταν μιά αὐθόρμητη ἀντίδραση καί σάν τέτοια κρίνεται τώρα, ἀπό μένα τουλάχιστον, καταστροφική καί ἀλλοιωτική τοῦ Ἀρβανίτικου ὡραίου προγονικοῦ χαρακτῆρα. Πολεμησαν μέ τά ἴδια ὅπλα τούς ἀντίπαλους, ἐνῶ τό σωστό καί ὄμορφο θά ἦταν νά τούς πολεμήσουν μέ ὅπλα τοῦ Ἀρβανίτικου ὁπλοστάσιου. Ἡ πονηριά δέν θἄπρεπε νά πολεμηθῆ μέ τήν πονηριά, ἀλλά μέ τήν ἐξυπνάδα, τήν εὐφυία.

Πάντως τό αἴσθημα τῆς φιλοξενίας, παρ᾽ ὅτι ἔγινε ἀντιληπτό ὅτι ἦταν ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης, δέν ἔπαψε νά ὑπάρχει στούς Ἀρβανίτες, ὅταν ἀξίζει νά ὑπάρχει. Προσωπικά γνωρίζω πώς ὁ Παπποῦς μου, Λιάμης (Χαράλαμπος) Κόλλιας, δέν ἄφηνε περαστικό ἀπό τό χωριό πού νά μή τόν φιλέψει. Αὐτό στήν κυριολεξία. Δηλαδή καί ζητιάνος ἀκόμα ἄν περνοῦσε, ἔπρεπε νά

φάει νά πιεῖ καί νά μεθύσει. Δέν μιλᾶμε δηλ. γιά τή συνηθισμένη φιλοξενία. Ἄν ὁ φιλοξενούμενος ἔφτανε στό κέφι καί μεθοῦσε ἤ τραγουδοῦσε, μόνο τότε ἦταν ἱκανοποιημένος ὁ Γέρος, ὅτι ἔκανε τό ἱερό καθῆκον του. Ἀλλοιῶς ὁ φιλοξενούμενος δέν εἶχε δικαίωμα νά φύγει. Τά παιδιά του θά ποῦν ἀργότερα, πώς αὐτό ἦταν βλακεία, γιατί ὁ Γέρος ἦταν ἱκανός νά θυσιάσει τήν οἰκογένεια, νά ἀφήσει νηστικά τά παιδιά προκειμένου νά εὐχαριστήσει τούς ξένους, πού πολλοί ἀπ' αὐτούς ἐκμεταλλεύονταν αὐτή τή «βλακεία» (φιλοξενία).

Ἀλλά αὐτά εἶναι δικές μου μαρτυρίες καί ἄς δοῦμε τώρα τί λέει ἕνα διάσημο πρόσωπο, ὁ Λόρδος Βύρωνας πού ἐπισκέφτηκε τήν Ἤπειρο καί Ἀλβανία στά προεπαναστατικά χρόνια. Ὁ Λόρδος κάποια μέρα φιλοξενήθηκε στό σπίτι ἑνός φτωχοῦ Ἀρβανίτη, πού γιά νά τόν εὐχαριστήσει, ἔσφαξε τό μοναδικό του Κοκόρι. Σάν ἔφαγε ὁ ποιητής Λόρδος, ἔβγαλε νά πληρώσει τόν Ἀρβανίτη. Μά ὁ προσβλημένος (προσβολή θεωρεῖται) Ἀρβανίτης τοῦ ἀπάντησε: «Ἐγώ σέ θέλω νά μέ θέλεις, κι ὄχι νά μέ πληρώνεις». Αὐτή τήν ἀπάντηση τήν ἀκούω πολλες φορές στά ἀρβανιτοχώρια τῆς Βοιωτίας, μά καθώς βλέπετε εἶναι παλιά καί εἰπωμένη στόν Βύρωνα κάπου στήν Ἀλβανία.

Ὁ Βύρων κατασυγκινημένος γιαυτή τήν ἀντιμετώπιση καί τήν φιλότιμη ἀπάντηση σημειώνει: «Ἔ, μά τήν ἀλήθεια, δέν ξέρω ἄλλο μέρος στόν κόσμο, πού νά μή δίνουν σημασία στό χρῆμα. Ὅπου κι ἄν πάω, ἴσως νά μή βρῶ ἄλλη χώρα πού νά μή πιστεύουν στόν παρά». (Λ. Μάλαμα: «Ἀλβανία, ἡ Νύφη τῶν ἀετῶν» σελ. 99).

Ἔχω νά σημειώσω αὐτό πού καί σέ προηγούμενο κεφάλαιο εἴπαμε, πώς ὁ Ἀρβανίτης δέν πιστεύει στό χρῆμα, δέν γίνεται δοῦλος τοῦ χρήματος, δέν ἔχει ποτέ σάν αὐτοσκοπό τό χρῆμα, ἀλλά τό ἐπιδιώκει γιατί ξέρει πώς τό χρῆμα ἐξασφαλίζει, δύναμη, ἐλευθερία, ἀξιοπρέπεια καί ἐπιρροή. Μά μπορεῖ χωρίς δισταγμό νά τινάξει μιά περιουσία στόν ἀέρα γιά μιά κουβέντα, μιά ἐνέργεια, μιά ἰδέα. Αὐτό δείχνει πῶς ἱεραρχεῖ τήν ἀξία τοῦ χρήματος δίπλα στίς ἄλλες ἀξίες.

Τό πόσο ἱερό θεωρεῖται τό φιλοξενεῖν στούς Ἀρβανίτες φαίνεται καί ἀπό τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες ποῦ ἐνῶ διαρκεῖ ἡ Βεντέττα μεταξύ δύο οἰκογενειῶν, μπορεῖ ὁ ἕνας νά βρεῖ καταφύγιο στό σπίτι τοῦ ἄλλου μέ τήν Μπέσα. Δηλ. τό σπίτι θεωρεῖται ἀπαραβίαστο ἄσυλο καί χῶρος ἱερός κά γιά τόν ἐχθρό ἀκόμα.

Παρόμοιες περιπτώσεις θά βροῦμε μόνο στήν ἀρχαία Ἑλλάδα ὅπου ἡ φιλοξενία εἶναι ἱερή ὑποχρέωση, ἀλλά καί τιμή. Προστάτης τοῦ αἰσθήματος εἶναι ὁ Ξένιος Ζεύς. Δηλαδή ὁ Δίας πού προστατεύει τήν φιλοξενία.

ΙΒ΄ ΛΑΚΩΝΙΖΕΙΝ

Οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάτες ξεχώριζαν γιά τήν ἁπλότητα, ἀδρότητα καί συντομία τοῦ λόγου. Δέν ἦσαν φαρφαλιάρηδες. (φαφλατάδες). Τό ἴδιο χαρακτηρίζει καί τούς Ἀρβανίτες πού εἶναι στό ἔπακρο λιτόλογοι. Οἱ Κουβέντες τους εἶναι ἁπλές, σταράτες, κοφτές, χωρίς περικοκλάδες καί φανφάρες πού τίς ἀπεχθάνονται θανάσιμα. Καί αὐτές οἱ λέξεις τους ἀκόμα δέν ἔχουν τίποτα τό μακροσκελές, ἀλλά χαρακτηρίζονται ἀπό μιά ὑπερβολική συντομία καί μονοσυλλαβισμό. Λ.χ. Β΄ = βάζω, Λλ΄ = ἀφήνω, Ρεί = κάθομαι, Ζ΄ = πιάνω κλπ.

ΙΓ΄ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Οἱ Ἀρβανίτες, ἔχουν ὁρισμένες προλήψεις πού κρατοῦν καί διατηροῦνται ἀπό τά προϊστορικά χρόνια. Οἱ προλήψεις αὐτές βαραίνουν στόν Ἀρβανίτη περισσότερο καί ἀπό τίς θρησκευτικές. Ἔτσι ἔμαθαν νά ὑπολογίζουν τήν Λάμια, τήν Μόρα, τίς Μοίρες, νά φοβοῦνται πώς ὁ σκοτωμένος Λαγός πού θά συναντήσουν ἐγκυμονεῖ δυσάρεστα συμβάντα, ὅτι ἐνδέχεται κάποιος πεθαμένος νά γίνει Βουρδόλακας καί νά μήν ἡσυχάζει ὥσπου νά πετύχει τό σκοπό του ἤ νά ἐξοντωθεῖ κλπ. Θεωροῦν ἐπίσης προμήνυμα κακῶν τήν χάση τῆς Σελήνης, πού ἐξορκίζουν μέ διάφορα ξόρκια. Μά ἄς δοῦμε τίς σπουδαιότερες προλήψεις γιά νά διαπιστώσουμε πώς διασώζονται ἀπό τήν ἀρχαιότητα παρά τίς ἐπανηλειμμένες ἀλλαγές τῶν θρησκειῶν καί τίς φοβέρες τῶν Δεσποτάδων ἤ τίς διαβεβαιώσεις τῶν λογίων.

α΄ Σελήνη

Ἡ Χάση τῆς Σελήνης προμηνύει δυσάρεστα πράγματα πού πρέπει νά ἐξορκίζονται. Σ΄ ἀντίθεση μέ τόν σταθερό καί σκληρό χαρακτῆρα τῶν Ἀρβανιτῶν, ἡ Σελήνη εἶναι ἄστατη, ἀσταθής καί ἀδύναμη, ἀφοῦ κάποιος τήν «τρώει» καί αὐτή ξαναγιομίζει. Τέτοια ἰδιότητα ὅμως, μακριά ἀπό μᾶς. Οἱ Ἀρβανίτισσες γριές, ἔβγαιναν τέτοιες νύχτες ἔξω ἀπό τό σπίτι καί κοιτῶντας τήν λειψή Σελήνη ἔκαναν τά ξόρκια τους, ὥστε τό κακό πού βρῆκε αὐτήν νά μή βρεῖ καί τούς ἀνθρώπους: «Τύ κρῆε κούγκουλλ, νέβε κρῆε χέκουρ». Δηλ. «Σύ κολοκυθοκέφαλη, ἐμεῖς σιδεροκέφαλοι». Στό τέλος ἀφοῦ τέλειωναν οἱ μυστικές προσευχές καί τά ξόρκια, φώναζαν δυνατά: «Ν΄κρῆε τ΄ντ» δηλαδή «στό κεφάλι τό δικό σου». Ἐννοώντας, νά πέσουν στό κεφάλι τῆς Σελήνης τά ἐπαπειλούμενα κακά καί ὄχι στούς ἀνθρώπους.

Τήν ἴδια ἀκριβῶς πρόληψη εἶχαν γιά τήν χάση τοῦ Φεγγαριοῦ καί οἱ ἀρ-

χαῖοι Σπαρτιάτες καί μᾶς εἶναι γνωστή ἐκείνη ἡ περίπτωση πού οἱ Σπαρτιάτες δέν ἔλαβαν μέρος στήν ἱστορική μάχη τοῦ Μαραθῶνα πλάι στούς Ἀθηναίους, καί ἔφτασαν «ἀσθμαίνοντες» λίγο μετά τήν μάχη. Οἱ Σπαρτιάτες εἶπαν στούς Ἀθηναίους, πού ζήτησαν βοήθεια, πώς δέν μποροῦν νά ἐκστρατεύσουν πρίν γίνει πανσέληνος. Πολλοί ἱστορικοί ψέγουν τούς Σπαρτιάτες γιαυτή τους τή στάση, πού τήν θεώρησαν σάν πρόφαση. Μά καθώς βλέπουμε δέν ἦταν καθόλου πρόφαση. Ἡ πρόληψη γιά τή χάση τῆς Σελήνης ἦταν βαθειά ριζομένη στόν Σπαρτιατικό Λαό. Οἱ Σπαρτιάτες μόλις ἔγινε πανσέληνος, ξεκίνησαν γιά τήν Ἀθήνα καί κάλυψαν τήν ἀπόσταση σέ λιγότερο ἀπό τρεῖς μέρες, πράγμα πού δείχνει πώς πράγματι ἤθελαν νά λάβουν μέρος στή μάχη καί γιαυτό ἔφθασαν «ἀσθμαίνοντες».

Ἀρκετά κατάλοιπα τῶν ἀρχαίων διέσωσαν οἱ Ἀρβανίτες καί ἅς εἶναι αὐτό θέμα κάποιου φιλέρευνου Ἀρβανίτη στό μέλλον. Θ' ἀναφέρω, τίς Μοίρες, τίς Μόρες, τίς Λάμιες, τόν Βουρδούλακα κλπ., πού τίς ἐντοπίζει στά 1880 στ' ἀρβανιτοχώρια τῆς Ἑλλάδας ὁ Περιηγητής Calt, τό Μυκηναϊκό κατάλοιπο τοῦ νά βάζουνε δίπλα στό κεφάλι τοῦ νεκροῦ, στόν τάφο ἕνα Λαγήνι (Ληαγγίνε) μέ νερό, ἤ νά σπάζουν πάνω στόν τάφο ἕνα πήλινο δοχεῖο (Βλπ. Γ. Μίχα: «Μαρτῖνο Λούτσι, Λάρυμνα» Σελ. 153, 1980).

Τέλος τίς Διονυσιακές ἑορτές, τῶν ἀποκρηῶν, πού οἱ Ἀρβανίτες μέ τήν σκληρή εἰρωνία, ὀνομάζουν στή γλῶσσα τους «Λοίδουρα» καί προφανῶς παράγεται ἀπό τή λέξη Λοιδορῶ. Ἀνάμνηση λοιπόν τῶν ἑορτῶν τῶν Λοιδορειῶν, εἶναι τά Λοίδουρα (Ἀπόκρηες) καί δέν εἶναι παρά Λοιδορεία, κοροϊδία κάποιου ἤ κάποιων γεγονότων ἤ προσώπων ἤ καί Λαῶν ἀκόμα διαφορετικῶν, ἠθῶν ἤ ἐθίμων ξένων κλπ. Στόν λεγόμενο Βλάχικο Γάμο τῆς Θήβας, οἱ Ἀρβανίτες τῶν Θηβῶν λοιδοροῦσαν τά γαμήλια ἤθη καί ἔθιμα τῶν Βλάχων, πού βέβαια δέν τά γνώριζαν καλά καί αὐτό φαίνεται μέχρι καί σήμερα.

Στά Σουλιμοχώρια, γιορτάζουν — ἴσως ἀκόμα — οἱ Ἀρβανίτες, μιά γιορτή λοιδορειῶν, μέ μεταμφιέσεις κλπ. τήν Πεντηκοστή, πού σύμφωνα μέ τήν Χριστιανική ἀντίληψη, τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, κάθισε στά κεφάλια τῶν Ἑβραίων Ἀποστόλων καί τους ἔκανε πάνσοφους, ὥστε νά ξανοιχτοῦν καί νά φωτίσουν τά Ἔθνη[57].

Τή τελευταία Κυριακή τῶν ἀποκρηῶν, οἱ Ἀρβανίτες, τρῶνε συγγενικά καί φιλικά σέ κοινό τραπέζι, μά πρωτοῦ φάνε, πιάνουν ὅλοι μαζί — καθ' ἕνας μέ τό ἕνα δάχτυλό του — τό τραπέζι καί τό ἀνασηκώνουν ἐλαφρά, λέγοντας

---

57. Ἡ γιορτή αὐτή λέγεται ἀπό τούς Ἀρβανίτες «τά ρουσαλιού» καί δέν εἶναι παρά τά ἀρχαιοελληνικά ρουσάλια, μια διονυσιακή γιορτή πού διασώθηκε μέσα ἀπό τήν Χριστιανική θρησκεία καί παρά τούς ἀλλεπάλληλους διωγμούς καί ἀφορισμούς τῶν πατριαρχῶν καί ἐπισκόπων.

ὅλοι μαζί: «Ντ,λίερ Κ,στέρτ, ἀνάθεμα 'Οβρέτ» δηλαδή «Εὐλογημένοι (συγχωρημένοι) οἱ Χριστιανοί καί ἀνάθεμα στούς 'Εβραίους». 'Ο λόγος αὐτός ἀνήκει σέ κάποια πικρή ἀνάμνηση. «Ντἒλιερ Κρἒστέρτ, ἀνάθεμα 'Οβρέτ».

β΄ Λαγός

Γιά τήν πρόληψη τοῦ Λαγοῦ δέν θά γνωρίζουν ἴσως οὔτε οἱ σημερινοί 'Αρβανίτες. Σήμερα τό λαγοπόδαρο τό θεωροῦν γενικά οἱ Ἕλληνες σάν πολύ γουρλίδικο, μά πρίν ἀπό 150 χρόνια τά πράγματα ἦταν ἐντελῶς ἀντίστροφα. Τό συναπάντημα σκοτωμένου λαγοῦ, ἦταν προμήνυμα κακῶν. Νά τί μᾶς λέει ὁ Ἄγγλος περιηγητής Edward Daniel Clarke πού ἐπισκέφτηκε τήν Βοιωτία στίς ἀρχές τοῦ 1880:

— «Στήν περιοχή ὑπῆρχε ἄφθονο κυνῆγι, ἀλλά οἱ κάτοικοι εἶχαν τήν δυσιδαιμονία, ὅπως **ἄλλωστε καί οἱ 'Αρχαῖοι,** νά μή τρῶνε τόν σκοτωμένο λαγό... Ἄν σ' ἕνα σπίτι μαγειρεύεται λαγός, ὁ **'Αρβανίτης** σηκώνεται καί φεύγει» (Σιμόπουλου μετάφραση, ἀπό τό ἔργο του «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν 'Ελλάδα, Τ. Γ1 σελ. 79).

Βλέπουμε πώς ἡ πρόληψη καί ἡ δυσιδαιμονία γιά τόν λαγό ἔχει πανάρχαια καταβολή καί σήμερα μᾶς εἶναι ἄγνωστη, μά οἱ βάρβαροι 'Αρβανίτες τή διέσωσαν μέχρι τά νεώτερα χρόνια. 'Αναφέρεται πώς ἕνας σκοτωμένος λαγός, παραλίγο νά στοιχίσει τήν διάλυση τοῦ 'Ελληνικοῦ Στρατοπέδου πρίν τή μάχη στό Βαλτέτσι. Καθώς προείπαμε αὐτή ἡ δυσιδαιμονία ἦταν 'Αρβανίτικη καί τό πιό πάνω ἱστορικό περιστατικό δείχνει κοντά στά ἄλλα καί τήν σύνθεση τῶν 'Ελληνικῶν ἐπαναστατικῶν στρατευμάτων. Κατά τούς ἱστορικούς μας ὅμως οἱ 'Αρβανίτες δέν φαίνονται πουθενά. Ἤ μᾶλλον φαίνονται μόνον ὅταν εἶναι Μουσουλμάνοι στό ἀντίθετο στρατόπεδο καί τότε τούς λέμε «Τουρκαρβανίτες». Μά στήν 'Επανάσταση πολέμησαν Χριστιανοί 'Αρβανίτες πού ἦταν ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ Πληθυσμοῦ τῆς Ρούμελης καί τοῦ Μωρηά. Καί γι αὐτόν τόν Λαό, ὁ ἐχθρός δέν ἦταν οἱ μουσουλμάνοι συμπατριῶτες τους ἀλλά οἱ Τοῦρκοι Χαλδούπηδες Μουσουλμάνοι ἤ χριστιανοί, (γιατί ὑπῆρχαν πολλοί ἀπό δαύτους πού καμώνονταν τόν Ἕλληνα).

Εἴδαμε πώς ὅλες οἱ ἐκφάνσεις, ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις, ὅλα τά χαρακτηριστικά τοῦ 'Αρβανίτικου Λαοῦ, εἴτε αὐτά θεωροῦνται καλά εἴτε κακά εἴτε ὄμορφα εἴτε ἄσχημα, σχετίζονται ἄμεσα μέ τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ ἀρχαίου 'Ελληνικοῦ Λαοῦ καί ἰδιαίτερα ἐκείνου τῆς προκλασικῆς ἐποχῆς εἴτε τῆς Δωρικῆς φυλῆς. Ἄς προχωρήσουμε σ' αὐτούς τούς παραλληλισμούς μέ λίγα ἀκόμα στοιχεῖα.

ΙΔ΄ ΑΘΛΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Τό Βυζάντιο ἔκλεισε τά ὀλυμπιακά στάδια γιατί τά θεωροῦσε ὅτι διαιωνίζουν τήν εἰδωλολατρική θρησκεία. Τό Ὀλυμπιακό ἰδεῶδες λοιπόν εἶναι ἐξωστέο ἀπό τό Βυζάντιο καί δέν θά τό ξανασυναντήσουμε παρά στή νέα ἐποχή, ὄχι ἀπό κάποιους ρωμαντικούς μελετητές τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ ἰδεώδους σάν τόν Κουμπερτέν, ἀλλά ἀπό ἀνθρώπους ἀγράμματους πού δέν ἔχουν ἰδέα ἀπό ἱστορία.

Ἔχουμε πολύ λίγες ἱστορικές μαρτυρίες γιά τήν ἀθλητική ἰδέα τῶν μεταβυζαντινῶν χρόνων γιατί αὐτή δέν εἶναι στά ἄμεσα ἐνδιαφέροντα τῶν ἱερωμένων καί τῶν θρησκευομένων ἱστοριογράφων, μελετητῶν ἤ περιηγητῶν. Μιά ἀπ᾿ αὐτές εἶναι ἐκείνη σύμφωνα μέ τήν ὁποία, ὁ Ἀλήπασας ἔχει καλέσει στά Γιάννενα τούς Σουλιῶτες νέους μέ τόν Φῶτο Τζαβέλλα στή διάρκεια μιᾶς ἀπό τίς πρόσκαιρες ἀνακωχές αὐτοῦ τοῦ ἡρωϊκοῦ μά πάντα ἐμφύλιου καί ἐπιζήμιου ἀγῶνα. Ἐκεῖ ὁ Ἀλήπασας διοργάνωσε ἀθλητικούς ἀγῶνες καί κάλεσε τούς Σουλιῶτες νά παραβγοῦν μέ τούς δικούς του Ἀρβανίτες[58].

Στά «τρία» (Τριπλοῦν) πρώτευσε ὁ Φῶτος. Δυστυχῶς δέν μᾶς λένε γιά τά ἄλλα ἀγωνίσματα, μά αὐτά εἶναι τό Λιθάρι, τό πήδημα (ἁπλοῦν) τό πήδημα ἁπλοῦν ἄνευ φορᾶς (Χούμπεζα), ἡ σκοποβολή κλπ. Εἴπαμε πώς τό βασικό κύτταρο τῆς Ἀρβανίτικης κοινωνίας ἦταν ἡ Φάρα. Γιά νά εὐδοκιμήσει καί νά κυριαρχήσει ἡ Φάρα, ἔπρεπε νά ἔχει μέλη δυνατά καί εὔρωστα. Κριτήριο γιά τήν παντρειά καί τόν Ἔρωτα ἦταν ἡ ὀμορφιά πού συμβαδίζει μέ τήν δύναμη καί εἴπαμε πώς ἡ ὀμορφιά λέγεται Μπουκουρί. Ὁ ὄμορφος = ἰ μπούκουρ καί ἡ ὄμορφη = ἐ μπούκουρ, πού θά πεῖ ψωμομένος, ψωμομένη, δηλ, γεροδεμένος —η. Ὡραία γυναίκα εἶναι ἡ εὔρωστη ἡ ὑγιής καί δυνατή γυναῖκα πού προεξοφλεῖ πώς θά γεννήσει γερά ἀγόρια καί κορίτσια.

Βλέπουμε δηλαδή πώς ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιά κοινωνία πού δίνει τεράστια σημασία στήν **ὀμορφιά** πού συμβαδίζει ἀπαραίτητα μέ τήν **δύναμη**, γιαυτό, τό ἀθλητικό ἰδεῶδες εἶναι φυσιολογικό ἐπακόλουθο. Θέλω νά πῶ ἀκόμα πώς, Λαός μέ αὐτά τά ἰδανικά, μπορεῖ νά κατανοήσει ἀκριβῶς τό περιεχόμενο τοῦ ἀθλητικοῦ ἰδεώδους, ἐνῶ γιά Λαούς πού ἔχουν διαφορετικά

---

58. Πάντα πρέπει νἄχουμε ὑπ᾿ ὄψει ὅταν μᾶς λένε οἱ Ἱστορικοί «Ἀρβανίτες»ἤ καθώς ὁ Φωτιάδης «Ἀληπασαλίδες», νά βλέπουμε ἀνάμεσα σ᾿ αὐτούς τούς « Ἀρβανίτες» ἤ «Ἀληπασαλίδες» καί τόν Διάκο καί τόν Ἀντροῦτσο καί τόν Καραϊσκάκη καί ὅλη τήν ἀφρόκρεμα τῶν Ρουμελιωτῶν καπεταναίων τοῦ 21. Σ᾿ αὐτόν τόν ἀγῶνα, σίγουρα θά πρώτευσε στό τρέξιμο – ποιός ἄλλος – ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος. Ἀλλά ἀναρωτήθηκαν, πῶς οἱ Ἀγράμματοι Σουλιῶτες καί ὁ ἀγράμματος Ἀλήπασας ἤξεραν γιά τούς Ὀλυμπιακούς ἀγῶνες καί γιά τή σύνδεσή τους μέ τήν ἀνακωχή καί τήν εἰρήνη;

ἰδανικά, διαφορετική νοοτροπία καί τρόπο ζωῆς, αὐτά εἶναι δυσκολονόητα πράγματα. Ἄν ὑπάρξουν μερικοί ἐραστές τῆς ἀρχαιότητας καί τούς μπάσουν τεχνικά στό Ὀλυμπιακό ἰδεῶδες ἤ ὑπάρχουν ἄλλοι λόγοι πού δέν πρέπει νά ὑστερήσουν καί σ' αὐτό τό ἰδεῶδες, τότε θἄχουμε μιά διαστρέβλωση τοῦ ἰδεώδους, καθώς συμβαίνει στίς μέρες μας. Οἱ ξένοι πολύ δύσκολα θά κατανοήσουν τό Ὀλυμπιακό ἰδεῶδες ὅσο κι ἄν πρωτεύουν πάντα στούς ἀγῶνες.

Ἄς ἔχουμε πάντως ὑπ' ὄψει πώς γυναίκες δέν συμμετεῖχαν στούς Ὀλυμπιακούς ἀγῶνες, ὄχι τόσο ἐπειδή ἡ κοινωνία ἦταν ἀνδροκρατική, ἀλλ' ἐπειδή πίστευαν πώς ἀντιστρατεύεται στήν γυναικεία φύση ἡ ἄθληση, δέν ὑποσημειώνει τίς γυναικεῖες ἀρετές πού εἶναι ἡ εὐαισθησία, ἡ θηλυκότητα μέ ὅλα τά συμπαρομαρτοῦντα, κύηση, λοχεία, ἔμμεινος, κλπ. Πέρα ἀπ' αὐτά ἡ ἄθληση ἀλλοιώνει τή φύση τῆς γυναίκας καί ἐν πάσει περιπτώσει δέν ταιριάζει στήν φύση τῆς γυναίκας νά μιμεῖται τήν ἀνδρική ἐπίδειξη ρώμης καί δύναμης, ὅπως ἄλλωστε δέν ταιριάζει (δέν εἶναι ὄμορφο) νά μιμεῖται ὁ ἄνδρας τήν γυναῖκα[59]. Αὐτά θεωρεῖται ὅτι ἀντιστρατεύονται τή φύση, ἀλλά καί τήν μορφή τῆς δοσμένης κοινωνίας. Βέβαια οἱ ἀνωμαλίες στή φύση ὑπάρχουν καί εἶναι μιά πραγματικότητα που τήν ἐπισήμαναν οἱ Ἕλληνες, ἀλλά ἄλλο νά ἐπισημαίνεται κάτι καί νά κατανοεῖται καί ἄλλο νά γίνεται πρώτυπο μίμησης καί νά ἐπικροτεῖται.

Μιά προοδευτική καινοτομία σύγχρονη εἶναι ἡ γυμναστική τῶν γυναικῶν καί πραγματικά μᾶς γοήτευσε ἡ Ρουμανίδα ἀθλήτρια Κομανέτσι καί θαυμάσαμε σ' αὐτή κάτι πού δέν τό διανοοῦνταν οἱ ἀρχαῖοι[60].

Ἀναφέρεται ἕνα περιστατικό, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο κάποιος Ἀθηναῖος Ἀθλητής ἐκλιπαροῦσε νά τοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ εἴσοδος στό Ὀλυμπιακό στίβο, πού τοῦ ἀπαγορευόταν ἀκριβῶς ἐπειδή εἶχε σῶμα δυσανάλογα μεγάλο καί ὄχι ἁρμονικό.

Αὐτό τό ἱστορικό παράδειγμα εἶναι ἀρκετό νά κατανοήσουμε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι, καθώς καί οἱ Ἀρβανίτες δέν ξεχώριζαν τή **ρώμη,** ἀπό τήν **ὀμορφιά.** Ὁ Ἀθλητής ἔπρεπε νά εἶναι δυνατός ἀλλά ταυτόχρονα καί ἁρμονικός στό σῶμα, ἀλλοιῶς ἀποκλειόταν ἀπό τούς ἀγῶνες. Ποιοί λαβαίνουν ὑπ' ὄψει αὐτή τή σημαντική λεπτομέρεια σήμερα, ἀπ' ὅσους διοργανώνουν «ἄψογες φιέστες» γιά ἐσωτερική καί ἐξωτερική κατανάλωση; Πάντως εἶναι σίγουρο πώς «Ἀθλητές» τῶν 150 κιλῶν πού θυμίζουν **καί** ἄνθρωπο, στήν ἀρχαία Ὀλυμ-

59. Πρίν τήν θέσπιση τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων οἱ γυναῖκες δέν ὑστεροῦσαν στήν ἄθληση, καθώς φανερώνουν οἱ μύθοι (ἀγῶνες δρόμου).

60. Οἱ Κρῆτες ὅμως, ἀπ' ὅτι μᾶς φανερώνουν οἱ παραστάσεις τῶν ταυροκαθαψείων, εἶχαν παρόμοια καί πιό ἐντυπωσιακά ἀθλήματα. Μά ὁ Ὀλυμπισμός δέν εἶχε σχέση μέ τίς κρητικές αὐτές ἐπιδείξεις δεξιοτεχνίας.

πία, ὄχι μόνον θ' ἀποκλείονταν ἀπό τούς ἀγῶνες, μά οὔτε θέση σάν θεατές θαὔρισκαν. Γιά τούς Ἕλληνες ὑπῆρχαν πάντα κανόνες ὀμορφιᾶς, συμμετρίες, ἁρμονίες. Ἀθλητής ἦταν ἐκεῖνος πού συνδύαζε τή ρώμη μέ τήν ἁρμονία τοῦ σώματος. Δέν συγκινοῦνταν ἀπό τήν κτηνώδη ὑπερδύναμη, πού ἦταν τσουβαλιασμένη σέ 150 κιλά κρέας. Ἦταν ἀγῶνες γιά τήν **ἀνθρώπινη** ὀμορφιά καί δύναμη. Γιά τά κτήνη εἶχαν ξεχωριστούς ἀγῶνες, σάν τίς Κοκορομαχίες λ.χ.

Τελικά ἔχω τήν γνώμη πώς τό Ὀλυμπιακό πνεῦμα σήμερα στενάζει κάτω ἀπό τήν παραποίηση τῆς πολιτικῆς κυρίως σκοπιμότητας καί τά βάθρα τῶν πρωταθλητῶν στενάζουν κάτω ἀπό τό βάρος συσσωρευμένων κρεάτων καί ἀναβολικῶν.

Γιά νά ἐπανέλθουμε λοιπόν, τονίζουμε πώς τό Ὀλυμπιακό ἰδεῶδες διασώθηκε μέχρι τά νεώτερα χρόνια ἀπό τόν ἀγράμματο Ἀρβανίτικο Λαό, ὄχι μέσα ἀπό τίς περιγραφές καί τό διάβασμα τῶν ἀρχαίων βιβλίων, ἀλλά ἀπό τήν ἀδιάλειπτη **παράδοση.** Δέν θά δοῦμε ἀθλητικούς ἀγῶνες καί τήν ἰδέα τοῦ Ὀλυμπισμοῦ στό Χριστιανικό Βυζάντιο. Δέν θ' ἀσχοληθοῦν οἱ Λογιότατοι καί Θεολόγοι μέ τό Ἀθλητικό ἰδεῶδες καί ἔχουν τό λόγο τους γι' αὐτό. Ἀλλά οἱ ἀγράμματοι Ἀρβανίτες, οἱ Σουλιῶτες καί ὁ Ἀλήπασας, θά διοργανώσουν ἀθλητικούς ἀγῶνες γιά τήν προσωρινή ἀνακωχή στόν ἐμφύλιο πόλεμό τους.

Ὁ Βαγγέλης **Ζάππας,** πού ἀπό 13 χρονῶν ἦταν στό Στρατό τοῦ Ἀλήπασα καί τόν βοήθησε μέχρι τό τέλος, δώρησε ὅλη τή περιουσία πού ἀπόχτησε στή Ρουμανία τά κατοπινά χρόνια, στό Ἑλληνικό Δημόσιο, γιά ἀναβίωση Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, πού θά ἐπεκτεινόταν καί στή τέχνη, τήν Γεωργική καί Βιομηχανική παραγωγή κλπ.

Στήν πρώτη Ὀλυμπιάδα τῶν νέων χρόνων στήν Ἀθήνα, ἕνας Ἀρβανίτης ἀπό τό Μαροῦσι, ὁ **Σπῦρος Λούης,** θά δοξάσει τήν Ἑλλάδα, πρωτεύοντας στόν Μαραθώνιο.

Στ' ἀρβανιτοχώρια τῆς Βοιωτίας, πρίν 30 χρόνια, τ' ἀρβανιτόπουλα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, διοργανώναμε ἀθλητικούς ἀγῶνες σέ κάθε διάλειμμα, χωρίς κανενός τήν προτροπή, μήτε δασκάλου, μήτε κάποια σχετική γνώση, μήτε ἀπό παραστάσεις ἀγώνων, μήτε ἀπό τήν Τηλεόραση πού δέν ὑπῆρχε. Ἔτσι αὐθόρμητα καί ἐνστικτώδικα. Γιά νά ἐπανέλθω ὅμως σ' αὐτή τή προσωρινή ἀνακωχή τοῦ Ἀλήπασα καί τῶν Σουλιωτῶν μέ τήν διοργάνωση Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, θέλω νά ρωτήσω: Πόσο ξένος καί «ἔπηλυς» εἶναι ὁ Ἀρβανίτικος Λαός; Καί πόσο «Ἕλληνες», αὐτοί πού τούς ἀμφισβητοῦν τήν Ἑλληνικότητα, καί τήν μονοπωλοῦν, οἱ πονηροί μεταπράτες;

ΙΕ΄ ΔΩΔΩΝΑΙΟΣ ΧΡΗΣΜΟΣ

Ἀναφέραμε πώς οἱ περιηγητές τοῦ 18ου αἰῶνα, μᾶς πληροφοροῦν πώς οἱ Ἀρβανιτοποῦλες τῆς ἐποχῆς κρεμοῦσαν, εἴτε στό κεφαλόδεσμο εἴτε στό γιορντάνι τους διάφορα νομίσματα σέ ὁμοιόμορφη διάταξη, μά εἰδικά τά νομίσματα τοῦ Μεγαλέξανδρου τά θεωροῦσαν ἱερά καί τά φόραγαν γιά φυλαχτό. (Τόσα Βυζαντινά νομίσματα, χριστιανικότατα καί δέν τά προτιμοῦσαν...). Εἴπαμε ἀκόμα ὅτι ὁ Γιάννης Βρεττός μᾶς πληροφορεῖ πώς οἱ περί τήν Δωδώνη Ἀρβανίτες διατηροῦσαν τούς πανάρχαιους θρύλους καί τίς παραδόσεις γιά τήν ἱερότητα τοῦ βουνοῦ Τόμαρον καί ὅτι τελικά ἐκεῖ ἀνακαλύφτηκε τό πανάρχαιο Μαντεῖο.

Ἄς δοῦμε τώρα καί κάποια ἐνδιαφέρουσα μαρτυρία τοῦ Ἄγγλου περιηγητή Leak (Λήκ), ἔτσι καθώς τοῦ τήν διηγήθηκε ἕνας Δεσπότης τῆς περιοχῆς τοῦ Τεπελενιοῦ. Οἱ Χορμοβίτες, λέει, προτοῦ ὑποταχτοῦν στόν Ἀλήπασα, ἦσαν ληστές καί πλιατσκαδόροι. Ἔπιαναν τά στενά τοῦ Τεπελενιοῦ καί αἰχμαλώτιζαν τούς διαβάτες.

— «Ἕνας ἀπό τούς παπάδες τους τρύπωνε στή κουφάλα ἑνός δέντρου, ἀνάμεσα Τεπελένι καί γεφύρι, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀρματωμένοι ταμπουρώνονταν ἀπό τίς δυό μεριές τοῦ δρόμου. Ὁ Παπᾶς σταματοῦσε τούς ταξιδιῶτες καί τούς ὑποχρέωνε νά ἀκούσουν τόν «Δωδωναῖο Χρησμό». Ἄν ὁ περαστικός ἦταν Μουσουλμάνος, ἡ φωνή τοῦ Μαντείου πρόσταζε νά τόν γδύσουν καί νά τόν κρεμάσουν στό δέντρο. Ἄν ἦταν Χριστιανός ἀπό ἐχθρικό χωριό, τόν γκρέμιζαν στό ποτάμι. Σέ ἄλλες περιπτώσεις τό «Μαντεῖο» ἱκανοποιόταν μέ τήν ἁρπαγή τοῦ ἀλόγου του ἤ τοῦ γαϊδάρου καί τόν ἐξαναγκασμό τοῦ ταξιδιώτη νά συνεχίσει τό δρόμο του πεζοπορώντας». (Σιμόπουλος, «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα», Τ. Γ1 σελ. 343).

Ἡ μαρτυρία εἶναι χαρακτηριστική καί τῆς Ἀρβανίτικης νοοτροπίας, πού δέν χαρίζεται οὔτε σέ Χριστιανό οὔτε σέ Μουσουλμάνο, καθώς καί τῆς κατάστασης πού ἐπικρατοῦσε πρίν τήν ἐποχή τοῦ Ἀλήπασα. Τέλος γιά τή διασωσμένη παράδοση καί τούς θρύλους τοῦ ἀρχαίου Μαντείου τό συμπέρασμα εἶναι αὐτονόητο.

ΙΖ΄ ΟΠΙΣΘΕΝ ΚΟΜΜΩΟΝΤΕΣ

Οἱ Ἀρβανίτες ἦσαν «ὄπισθεν κομμώοντες», δηλαδή ξύριζαν τό μπροστινό τοῦ κεφαλιοῦ τους καί τούς κροτάφους καί ἄφηναν πίσω πλούσια χαίτη μαλλιῶν. Ἄν παρατηρήσετε τά περισσότερα πορτραῖτα τῶν ἡρώων τοῦ '21, θά βεβαιωθεῖτε γιαυτή τήν ἴσως ἄγνωστή μας «κόμμωση». Κι αὐτός ὁ Γερο-Κολοκοτρώνης σάν γνήσιος Ἀρβανίτης ξύριζε τό μπροστινό τοῦ κεφα-

λιοῦ του καί τούς κροτάφους καί ἄφηνε πλούσια μαλλιά πίσω. Ὅσα πορτραῖτα δέν δείχνουν αὐτή τή λεπτομέρεια, εἶναι ἀπό τήν φαντασία τοῦ ζωγράφου βγαλμένα, εἶναι συμβατικά. Ὅλοι οἱ ἥρωες τοῦ '21, πλήν ἐκείνων πού δέν ἦσαν Ἀρβανίτες, καθώς ὁ Ὑψηλάντης ἤ ἐκείνων πού εἶχαν ζήσει χρόνια στό ἐξωτερικό, ἦσαν «ὄπισθεν κομμώοντες» καί αὐτό ἄς τό ἔχουν ὑπ' ὄψει τους οἱ νεώτεροι ζωγράφοι καί σκηνοθέτες, ἄν θέλουν νά ἀναπαριστοῦν σωστά τούς ἥρωες τοῦ '21. Δέν ἦταν μιά ἁπλή μόδα, ἀλλά πανάρχαιο κατάλοιπο σεβαστό ἀπό τήν Ἀρβανίτικη συντηρητική στό σημεῖο αὐτό κοινωνία.

Κάποτε ὁ Ἀλήπασας ἔβγαλε διαταγή νά μή ξυρίζουν, τά παλλικάρια του, τό μπροστινό τῆς κεφαλῆς καί τούς κροτάφους καί ξέσπασε ἀνταρσία καί ἐπανάσταση μέ ἀποτέλεσμα νά ἀνακαλέσει ὁ Ἀλῆς τή διαταγή του. Τό Ἀρβανίτικο αὐτό ἔθιμο ἔχει πολύ ἀρχαῖες τίς καταβολές του καί εἶναι σημαντικό νά τίς ἀναφέρουμε, σάν ἕνα ἐπί πλέον ντοκουμέντο. Ὁ Πλούταρχος ἀποδίδει τό ἔθιμο στούς ἀρχαίους Ἄβαντες τῆς Εὔβοιας. Καί ἀναλύσαμε στό κεφάλαιο τῆς σχέσης Ἰλλυριῶν - Ἀρβανιτῶν καί Εὔβοιας, πώς οἱ παραδόσεις ἀναφέρουν, εἴτε πώς οἱ Ἰλλυριοί ἐποίκισαν τήν Εὔβοια εἴτε πώς Εὐβοεῖς τήν Ἰλλυριακή Ἀβαντία ἤ Ἀμαντία, ὅπου ὑπῆρχε Λαός Ἄβαντες ἤ Ἄμαντες.

Λέει ὁ Πλούταρχος πώς τό ἔθιμο υἱοθετήθηκε γιά καθαρά στρατιωτικούς λόγους, δηλ. γιά νά μή τούς ἁρπάζουν οἱ ἐχθροί ἀπό τά γένεια καί τά μαλλιά στίς μάχες σῶμα μέ σῶμα. Αὐτό τό πράγμα ἔκανε καί ὁ Μ. Ἀλέξανδρος πού διέταξε τούς στρατιώτες του νά ξυρίζονται, καθώς ἄλλωστε καί ὁ ἴδιος.

Τό ἴδιο ἀναφέρει καί ὁ Στράβων γιά τούς Κουρῆτες: «Ἀρχέμαχος δ' ὁ Εὐβοεύς φησί... ἐπειδή οἱ πολέμιοι τῆς κόμης ἐδράττοντο τῆς ἔμπροσθεν καί κατέσπων αὐτούς, ὄπισθεν κομῶντας γενέσθαι, τά δ' ἔμπροσθεν κείρεσθαι» (Γεωγραφικά Ι, 465).

Καί αὐτοί οἱ Σπαρτιάτες πού περισσότερο μοιάζουν μέ τούς Ἀρβανίτες, κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο, ξύριζαν τό μπροστινό τῆς κεφαλῆς καί τούς κροτάφους, ἀφήνοντας πλούσια καί ἄγρια μαλλιά πίσω σάν χαίτη ἀλόγου. Δέν θά τή δοῦμε αὐτή τή κόμμωση σέ μή Ἀρβανίτες οὔτε στούς Βυζαντινούς. Τήν βλέπουμε στούς Ἀρβανίτες τῶν νεώτερων χρόνων καί στούς Ἀρχαίους Ἕλληνες, Σπαρτιάτες, Εὐβοεῖς κλπ.

Ἄς μᾶς ἐξηγήσουν ὁ Φαλμεράυερ, ὁ Νικοκλῆς καί οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί καθώς ἄλλωστε καί οἱ σημερινοί Ἀλβανοί ἱστορικοί, αὐτή τή σύμπτωση. Ἄν ἦλθαν ἀπό τόν Καύκασο καί μάλιστα τόν 2ο ἤ 10ο μ.Χ. αἰῶνα οἱ Ἀρβανίτες καί ἔχουν τόσες ὁμοιότητες μέ τόν ἀρχαῖο Ἑλληνισμό, ἐνῶ οἱ λεγόμενοι Ἕλληνες τοῦ Βυζαντίου δέν διέσωσαν παρά μόνο τήν γλῶσσα, καθώς οἱ Καναδοί ἤ οἱ Ἐσκιμῶοι τήν Ἀγγλική, τότε ἄς ξαναεξετάσουν τά συμπεράσματά τους.

Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Σχέδιο ἀπό τοῦ φυσικοῦ τοῦ Γάλλου Συντ/ρχη Voutier

Σουλιώτης στήν Κέρκυρα. Ἔργο τοῦ Louis Dupre.

Στά δύο αὐτά σχεδιάσματα τῆς ἐποχῆς, φαίνεται καθαρά τό χαρακτηριστικό ξύρισμα τοῦ μπροστινοῦ μέρους τῆς κεφαλῆς καί τῶν κροτάφων.

ΣΤ΄ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ - ΠΑΙΔΕΙΑ

Πέρα ἀπ' ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα πού ἐπιμαρτυροῦν τήν ἄμεση σχέση τῶν Ἀρβανιτῶν μέ τίς ρίζες τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί εἰδικά μέ τήν προκλασική ἀρχαιότητα καί μέ τούς Δωριεῖς, ὑπάρχει ἡ **συνείδηση** τῆς σχέσης αὐτῆς. Καί ἔχει τεράστια σημασία πού ἡ Συνείδηση αὐτή δέν εἶναι ἀποτέλεσμα κάποιας προπαγάνδας κάποιων ρωμαντικῶν διανοουμένων, δέν εἶναι μιά ὁμαδική πλύση ἐγκεφάλου, δέν εἶναι μέ λίγα λόγια μιά τεχνητή συνείδηση, ἀλλά ζωντανή καί γνήσια παράδοση ἔτσι καθώς μεταφέρθηκε ἀπό γενιά σέ γενιά.

Δέν εἶναι τυχαῖο πού οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἀλβανίας καί τῆς Ἑλλάδας καθώς καί αὐτοί τῆς κάτω Ἰταλίας, δέν διασώζουν τίποτα ἀπολύτως στίς παραδόσεις τους ἀπό τό Βυζάντιο καί ἀπό τό ὅποιο μεγαλεῖο του, ἐνῶ ἀντίθετα πέρασαν ὡς τίς μέρες μας παραδόσεις, θρῦλοι καί μῦθοι ἀπό τήν Ἑλληνική ἀρχαιότητα.

Δέν νοιάζονται γιά κανέναν ἀπολύτως βυζαντινό αὐτοκράτορα οὔτε κἄν ξέρουν τήν ὕπαρξή τους ἤ τήν τυχόν σχέση τους μέ τήν Ἑλλάδα.

Ἄν τυχόν ὑπάρχει κάποια παράδοση αὐτή συνδέει ἀπόλυτα τό Βυζάντιο μέ τούς Τούρκους Χαλδούπηδες καί τούς αὐτοκράτορες μέ τόν Σουλτάνο. Καί αὐτό δέν εἶναι ὑπόθεση ἐξ ἐνδείξεων ἀλλ' ἀποδείξεων. Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἐπανάστασης, ἀποκαλοῦσαν τόν Τούρκικο Στόλο, «Βυζαντινό»[61]. (Βλπ. Τρικούπη, Φωτιάδη, Κορδάτο κλπ.). Δηλαδή μέ ἄλλα λόγια οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου καί κυρίως οἱ Ἀρβανίτες θεωροῦσαν τόν Σουλτάνο σάν φυσιολογικό διάδοχο ἤ μᾶλλον σάν συνέχεια τῶν βυζαντινῶν.

Ἀντίθετα θεωροῦσαν τούς ἀρχαίους Ἕλληνες ἄμεσους προγόνους τους καί τούς φαντάζονταν σάν ἡμίθεους, σάν ἀνθρώπους μέ ὑπερφυσικές καί ἀνεπανάληπτες ἰδιότητες.

Φοροῦσαν καθώς μᾶς λένε οἱ περιηγητές τά νομίσματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου σάν φυλαχτό, ἤξεραν γιά τό μαντεῖο καί τό τρόπο πού δίνονταν οἱ χρησμοί (μέσα ἀπό τήν ἱερά Δρῦ), ἤξεραν γιά τόν μεγάλο Πύρρο καί αὐτός ὁ Ἀλήπασας κολακευόταν νά αὐτοχαρακτηρίζεται «Νέος Πύρρος». Εἴδαμε τόν ἀγράμματο Γκέκα νά ἰσχυρίζεται τήν ἀποκλειστικότητα τῆς Σκυπετάρικης καταγωγῆς τῶν Πτολεμαίων καί τῶν Σελεύκων, μά δέν θά δοῦμε πουθενά νά διεκδικοῦν ὁποιαδήποτε σχέση μέ τό Βυζάντιο. Τά ὀνόματά τους παρά τίς πιέσεις τόσο τῆς Χριστιανικῆς ὅσο καί τῆς Μουσουλμανικῆς Θρησκείας, εἶναι στή πλειοψηφία τους ἀρχαιοελληνικά: Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης, Ξενοφῶντας, Πίνδαρος, Ὅμηρος, Ἄγις κλπ. Σέ ἀντίθεση μέ τούς ἄλλους Ἕλληνες καί

---

61. Καί οἱ Βυζαντινοί, ὅταν πρωτοεμφανίστηκαν ἀπειλητικά οἱ Τοῦρκοι στή Μ. Ἀσία, τούς ὀνόμασαν «Νέους Ἕλληνες». Τά σχόλια περιττεύουν.

Χριστιανούς πού καλοῦνται «Ρωμαῖοι» στά πρῶτα μεταβυζαντινά χρόνια, οἱ 'Αρβανίτες ἐκεῖνοι πού πέρασαν στή Δύση σάν «Στρατιῶτες», δέν αὐτοκαλοῦνται Ρωμαῖοι, ἀλλά «Ἕλληνες», «Γκραικοί», ἤ ἀνάλογα τόν τόπο προέλευσης, τούς ἀποκαλοῦν οἱ 'Εὐρωπαῖοι, Δαναούς, 'Αργείους, 'Αχαιούς, κλπ. 'Αλλ' ἄς δοῦμε καί πῶς εἶδαν τούς 'Αρβανίτες τοῦ 15ου καί 16ου αἰῶνα οἱ ξένοι.

'Ο Σάθας βρῆκε στά ἀρχεῖα τῆς Βενετικῆς γερουσίας, μιά ἀναφορά τοῦ Βενετοῦ Προβλεπτή Μάρκου Βερβερίγου, γραμμένη στά 1479, ὅπου ἀνάμεσα στ' ἄλλα διαβεβαιώνει: «Οἱ 'Αρβανίτες καί οἱ Ἕλληνες δέν εἶναι παρά ἕνας μόνον Λαός, πού μισεῖ κάθε ξένον». (Μπίρης, σελ. 119). Τώρα πιά καταλαβαίνουμε γιατί λίγα χρόνια πρίν, ὁ μεγάλος φιλόσοφος Πλήθων ἤ Γεμιστός ὑποστήριζε πώς στήν Πελοπόννησο κατοικεῖ ἀκραιφνής 'Ελληνικός πληθυσμός, ἀφοῦ ἀπό τό 1358, ὁ μισός Μωρηάς ἦταν 'Αρβανίτικος. Τώρα καταλαβαίνουμε, τό ἀντιχριστιανικό ρεῦμα τοῦ 15ου αἰῶνα πού εἶχε σάν ἐκφραστή τόν Πλήθωνα. Οἱ ἀντιχριστιανικές διακηρύξεις τοῦ Πλήθωνα δέν ξεφύτρωσαν χωρίς αἰτία καί λόγο. Δέν ξέσπασαν σάν κεραυνός ἐν αἰρθίᾳ. Ὑπῆρχε Λαϊκός παράγοντας μέ παρόμοιες πεποιθήσεις, τοῦ ὁποίου ἐκφραστής ἦταν ὁ Φιλόσοφος Πλήθων. Καί σάν τέτοιο Λαϊκό παράγοντα δέν μποροῦμε νά ἐννοήσουμε παρά τούς γνήσιους Ἕλληνες καί πρωταρχικά τούς 'Αρβανίτες, πού καθώς ἀποδείξαμε εἶχαν πνεῦμα ὄχι ἁπλῶς ἀνεξίθρησκο, ἀλλά ὁ χαρακτῆρας τους δέν ταίριαζε καθόλου μέ τήν Χριστιανική ἤ Μουσουλμανική θρησκεία καί οἱ ἰδέες τους ἦταν ξένες πρός κάθε θησκευτικό φανατισμό καί 'Ανατολίτικη νοοτροπία. Ἦταν ὅ,τι ἀκριβῶς εἶχε διασωθεῖ ἀπό τήν 'Ελληνική ἀρχαιότητα!

Εἴδαμε ἀκόμα τόν Σκεντέρμεπη νά ἀπαντάει στόν 'Ιταλό Δοῦκα καί νά τοῦ τονίζει πώς οἱ 'Αρβανίτες εἶναι ἀπόγονοι τῶν 'Αρχαίων 'Ελλήνων μά δέν εἴδαμε νά λέει πώς ἔχει σχέση μέ τούς παλιούς Βυζαντινούς αὐτοκράτορες.

Ὅλοι οἱ 'Αρβανίτες τῆς Κ. 'Ιταλίας ἔχουν 'Ελληνική συνείδηση, μά μέ τό Βυζάντιο –πού ἤθελε νά τούς συνδέσει ρεπόρτερ τῆς Τηλεόρασης πρόσφατα– δέν ἔχουν καμμιά σχέση.

Οἱ 'Αρβανίτες τῆς 'Ελλάδας ἔχουν 'Ελληνική συνείδηση καί ποτέ μέχρι σήμερα δέν τούς ἀπασχόλησε νά ἀπαντήσουν στούς διάφορους σαχλολόγους πού τούς κατηγοροῦν ἤ πετοῦν ὑπονοούμενα γιά τό διαφορετικό τους γλωσσικό ἰδίωμα. Ὅλοι διεκδικοῦν δάφνες τῶν ἀγώνων τοῦ '21 καί τίς μοιράζουν ἀφοιδῶς μεταξύ τους, εὐλογοῦντες ἑαυτούς καί ἀλλήλους καί δέν χάνουν εὐκαιρία νά μιλήσουν γιά «Τουρκαρβανίτες» ἤ γιά τόν Μπότσαρη πού ντρόπιασε τήν... 'Αρβανιτιά, λές κι αὐτός δέν ἦταν 'Αρβανίτης. Πουθενά καί σέ καμμιά 'Εθνική γιορτή δέν ἀκούσαμε ἀπό τούς καρεκλορήτορες ἤ τούς ὀνειροπαρμένους σχολιαστές τοῦ Ραδιόφωνου καί τῆς Τηλεόρασης γιά τήν συμβολή τῶν 'Αρβανιτῶν στόν ἀγῶνα τοῦ '21. Ἔφτασαν νά μᾶς λένε πώς χρωστάμε τή Λευτεριά μας στούς Κυκλαδίτες, τούς Δωδεκανησίους, τούς

Χιῶτες στούς Σμυρνιῶτες, στούς Βλάχους, στούς Κραβαρίτες μά ποτέ στούς Ἀρβανίτες. Εἶναι αἶσχος καί ντροπή! Ἄν θέλουν ἄς τά ἰσχυριστοῦν αὐτά μά νά μήν ἀναφέρουν στό στόμα τους ὀνόματα σάν τῶν Τζαβελαίων, τῶν Μποτσαραίων καί ὅλων τῶν Σουλιωτῶν, τῶν Γριβαίων, τῶν Μιαούληδων, τῶν Κανάρηδων, τῆς Μπουμπουλίνας, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Ἀντρούτσου, καί γιά συντομία, ἄς μήν ἀναφέρουν κανένα ὄνομα πλήν ἐκείνων πού δέν εἶναι Ἀρβανίτες μά μετριοῦνται στά δάχτυλα.

Ρωτοῦν σήμερα οἱ «ἐπιγενόμενοι Ἕλληνες» τούς Ἀρβανίτες:

— «Τί εἴσαστε ἐσεῖς; — «Ἀρβανίτες» τ᾽ ἀπαντοῦν.

— «Καλά, δέν εἴσαστε Ἕλληνες;» — «Καί βέβαια εἴμαστε Ἕλληνες».

— «Μά τότε γιατί μιλᾶτε Ἀρβανίτικα καί λέτε πώς εἴσαστε Ἀρβανίτες;».

Πολλές ἀπαντήσεις δίνονται καί οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔχουν ἀντίρρηση καί ἀμφιβολία γιά τήν Ἑλληνική καταγωγή τους, ἀλλά πάντα τούς κρυφοκαίει καί τούς κομπλεξάρει ἡ ἀμφιβολία τῶν ἄλλων καί κυρίως ἐκείνων πού οἱ παπποῦδες μας τούς ἀμφισβητοῦσαν ἐγνωσμένως τήν Ἑλληνικότητα. Πάντως ὅσο καί νά λένε πώς δέν τούς νοιάζει, ξέρω πολύ καλά σάν Ἀρβανίτης καί γώ, πώς δέν μποροῦν νά καταπιοῦν μιά τέτοιαν ἀμφισβήτηση. Πολύ περισσότερο δέν μποροῦν νά καταλάβουν πῶς εἶναι δυνατό νά μή συμβάλανε στόν ἀγῶνα οἱ Παπποῦδες τους, πού στίβανε τήν πέτρα, ἀλλά ἐκεῖνοι πού ἦταν ἀκάπνιστοι καί ἀπόντες.

Ἡ ἀμφιβολία ἐκείνη πάντως τούς διαβεβαιώνω πώς εἶναι καρπός τοῦ σκότους. Καρπίζει στό σκοτάδι. Λίγο Φῶς εἶναι ἱκανό νά τή διαλύσει. Οἱ Ἀρβανίτες ἀπό δῶ καί μπρός δέν ἔχουν νά κρύψουν τίποτα. Ἡ ἱστορία τῶν Ἀρβανιτῶν —Ἑλλήνων δέν τελειώνει μ᾽ αὐτό τό βιβλίο. Αὐτό εἶναι μιά ἀρχή ἕνα μικρό ξεκίνημα πού ἄλλοι φιλότιμοι Ἕλληνες θά συνεχίσουν. Ὑπάρχουν πολλά ἄγνωστα ἱστορικά ντοκουμέντα καί ὅλα περνᾶνε ἀπό τήν Ἀρβανίτικη Φάρα, ὅλα σαλπίζουν τήν Ἀρβανίτικη παρουσία στήν Ἑλλάδα. Ὑπάρχουν τόσα ἄγνωστα ντοκουμέντα πού ἄν σκέφτονταν σωστά οἱ παλιοί ἱστορικοί μας, πραγματικά θά ἀποστόμωναν τόν Φαλμεράυερ, ἐνῶ μέ τίς «ἀντικρούσεις» τους τόν δικαίωσαν. Ξανατονίζω γιά ἄλλη μιά φορά πώς γιά νά ἀποδείξεις πώς εἶσαι Ἕλληνας, πρέπει πρῶτα νά ἀποδείξεις πώς εἶσαι Ἀρβανίτης. Καί βέβαια ἡ Ἑλληνική γλῶσσα πού μιλᾶς καί πού σ᾽ αὐτό στήριξαν τήν πολεμική στόν Φαλμεράυερ οἱ ἱστορικοί, δέν εἶναι κἄν ἀπόδειξη. Οἱ Ἰνδιάνοι τῆς Ἀμερικῆς καί οἱ Ἐσκιμῶοι τῆς Ἀλάσκας μιλοῦν Ἀγγλικά, ἀλλά δέν κατάγονται ἀπό τό Λονδίνο οὔτε ἀπό τό Μπέρμιγχαμ.

Καθώς εἴπαμε, οἱ σύγχρονοι Ἀρβανίτες, χρειάζονται χρόνια εἰρηνικά, ἐλεύθερα καί δημοκρατικά, γιά ν᾽ ἀποδείξουν πώς εἶναι πρωτοπόροι στό στίβο τῶν τεχνῶν καί τῶν γραμμάτων, ὅμοια καθώς στόν στίβο τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων.

Γιά τήν ἀπόδειξη τοῦ λόγου δέν ἔχω παρά νά σᾶς ἀναφέρω μερικά ὀνό-

ματα τῆς σύγχρονης 'Ελλάδας, πού διέπρεψαν στίς τέχνες καί στά γράμματα καί κρατοῦν ἀπό 'Αρβανίτικη γενιά ἀποδεδειγμένα. (Δηλ. θά παραλείψω κατ' ἀνάγκη ὀνόματα πού μπορεῖ νά εἶναι 'Αρβανίτες μά πού τά ὀνόματά τους δέν μοῦ τό φανερώνουν). Καί κατ' ἀρχή θ' ἀναφέρω τήν μεγαλύτερη μουσική ἰδιοφυΐα τῆς νεώτερης 'Ελλάδας, τόν **Νῖκο Σκαλκώτα,** πού εἶναι 'Αρβανίτης ἀπό μητέρα Χωστιανέϊσα καί πατέρα 'Ανδρειώτη. Τό τί πόλεμος σιωπῆς ἔχει γίνει σ' αὐτόν τόν ἄνθρωπο, δέν λέγεται. Φτάσαμε στό σημεῖο νά γιορτάζεται στήν Εὐρώπη, «ἔτος Σκαλκώτα» καί ἐμεῖς ἐδῶ νά μή γνωρίζουμε τήν ὕπαρξή του. Καλά θά ἔκαναν οἱ νέοι συνθέτες μας ν' ἀφήσουν γιά λίγο τήν ρεμπετολογία καί ν' ἀσχοληθοῦν μέ τόν Σκαλκώτα καί σέ συνεργασία μέ τούς ἁρμόδιους φορεῖς νά κάνουν γνωστό τό ἔργο του στήν 'Ελλάδα.

Πρόσφατα μιά ὁμάδα θαυμαστῶν του κυκλοφόρησε ἕνα δίσκο του, μά σ' ὅποια στιγμή καί νά ἀνοίξεις τό ραδιόφωνο, θ' ἀκούσεις βαρεῖς ἀναστεναγμούς καί ἀφηγήσεις γιά ντεκέδες καί ὄμορφους λουλάδες, ἤ ἄγρια Ρόκ, πού μερικοί θέλουν νά μᾶς πείσουν πώς εἶναι τό «μόνο ἀνόθευτο ἑλληνικό δημιούργημα...» (τί νά πεῖς;..) μά ποτέ δέν θ' ἀκούσεις ἕνα ἤ δυό ἀπό τούς περίφημους δημοτκούς χορούς τοῦ Σκαλκώτα. Γι' αὐτό σᾶς λέω καί γώ μέ τή σειρά μου: — «Ποιός κυβερνάει ἐπί τέλους αὐτόν τόν τόπο;...».

Μετά τόν Σκαλκώτα πού ἄς σημειωθεῖ τόν διέκρινε μιά τάση νά μή θέλει νά προβάλει μέ κανένα τρόπο τόν ἑαυτό του καί ὅλα του σχεδόν τά ἔργα βρέθηκαν στό συρτάρι του μετά τόν θάνατό του, ἔχουμε τόν μεγάλο ζωγράφο, παρόμοια ἀγνοημένο καί σεμνό, τόν **Πολυχρόνη Λεμπέση.**

Εἶναι ν' ἀπορεῖς, πῶς συνυπάρχει στούς ἀνόθευτους 'Αρβανίτες, αὐτός ὁ ἐγωισμός, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ φιλοδοξία καί τόσα ἄλλα, μέ τή **σεμνότητα**, πού τούς διακρίνει. Τό φαινόμενο αὐτό θά τό παρατηρήσουμε καί στούς 'Αρχαίους Σπαρτιάτες ὡς ἕνα βαθμό καί πραγματικά μέ προβλημάτισε, γιατί εἶναι συνύπαρξη πραγμάτων, φαινομενικά τουλάχιστον, ἀντιφατικῶν.

Κατέληξα λοιπόν στό συμπέρασμα, ὅτι ὁ 'Αρβανίτης καί περισσότερο ὁ 'Αρβανίτης δημιουργός, εἶναι τρομερά ἀνικανοποίητος, τρομερά ἀπαιτητικός καί ἐξουθενωτικός κριτής ὄχι μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλά πολύ περισσότερο τοῦ ἑαυτοῦ του. Σπάνια θά θεωρήσει ὅτι ἔχει κάνει κάτι σπουδαῖο, μ' ὅλο πού ξεκινάει μέ τήν πεποίθηση, πώς θά κινήσει τά ὄρη καί τά βουνά, ἤ μέ τήν ἀντίληψη ὅτι ἡ δημιουργία του θά εἶναι ὑπέρτερη τῶν συνανθρώπων του. Δέν εἶναι μόνο ἡ περίπτωση τοῦ Νίκου Σκαλκώτα καί τοῦ Πολυχρόνη Λεμπέση ἐνδεικτική. Σ' ὅλους τούς 'Αρβανίτες θά παρατηρήσουμε τήν ἴδια τάση, ἀλλοῦ σέ μεγαλύτερο καί ἀλλοῦ σέ μικρότερο βαυμό. Θά τό δοῦμε καί στούς ἥρωες τοῦ '21 αὐτό, θά τό δοῦμε στά κατοπινά χρόνια, στήν κατοχική 'Αντίσταση, πού οἱ 'Αρβανίτες ἔκαναν πράγματα ἀντάξια τῶν 'Ομηρικῶν ἐπῶν καί παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ἴδιοι εἶχαν τήν ἐντύπωση ὅτι δέν ἔκαναν τίποτα τό σπουδαῖο καί οὔτε πού θά τούς ἀκούσουμε νά ὑπερηφανευτοῦν γιαυτά.

Δέν εἶναι μόνο ἡ περίπτωση τοῦ Μαλιάτση ἀλλά καί πολλῶν ἄλλων Ἀρβανιτῶν, πού σοῦ προξενοῦν τόν θαυμασμό, ἀκριβῶς γιά αὐτή τή σχέση μεταξύ τῆς ἡρωϊκῆς πράξης καί τῆς στάσης τους ἔναντι αὐτῆς. Γιά ἀρκετά χρόνια, ἔκανα παρέα μέ τόν Μπάρμπα-Μῆτσο Χατζῆ ἀπό τά Χώστια τῆς Βοιωτίας (ἔχει μετονομασθεῖ σέ Πρόδρομος τό χωριό καί τί νά πεῖς;) καί μόλις τελευταῖα, ἔμαθα ἀπό κοινούς φίλους, ὅτι στή κατοχή τἄβαλε μέ 4-5 πάνοπλους Ἰταλούς καί τούς διέλυσε, μέ μόνο ὅπλο ἕνα στηλιάρι.

Ἔχω λοιπόν τήν ἐντύπωση, ὅτι γιά μέν τόν ἀγωνιστή Ἀρβανίτη ὑπάρχει πάντα μπροστά του τό ἡρωϊκό ἰδανικό, πού ξεπερνᾶ τά ὅρια τοῦ ἀνδρείου καί γιαυτό κάθε ἀνδρεία πράξη, θεωρεῖται κάτι τό πολύ φυσιολογικό καί ὄχι κάτι τό ἰδιαίτερο.

Αὐτό ἔχει ἀντανάκλαση καί στόν δημιουργό Ἀρβανίτη, πού δέν ἀρκεῖται σέ μιά ὁποιαδήποτε μετριότητα καί ἐπιζητεῖ τό ξεχωριστό, τό πέρα ἀπό τίς συνηθισμένες ἀνθρώπινες δυνατότητες. Γιά τά συνηθισμένα, τά καθημερινά, μένει σχεδόν ἀδιάφορος.

Δηλαδή βρισκόμαστε μπροστά σέ μιάν Αἰσχύλια ἀντιμετώπιση τῆς δημιουργίας. Ὁ Αἰσχύλος, ὁ πρῶτος Τραγικός ποιητής τῆς ἀρχαιότητας, περισσότερο ὑπερηφανευόταν γιά τή συμμετοχή του στή μάχη τοῦ Μαραθῶνα, παρά γιά τά ἀνυπέρβλητα ποιητικά του ἀριστουργήματα.

Νομίζω πώς ἐκεῖ περίπου ἔχει τήν ἐξήγησή του, αὐτό τό «ἀντιφατικό» Ἀρβανίτικο φαινόμενο, τῆς συνύπαρξης τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς ὑπερηφάνειας τῆς φιλοδοξίας, μέ τήν Ὀλύμπια σεμνότητα.

Ἀρβανίτικης καταγωγῆς καθώς εἴπαμε ἦταν καί ὁ μεγάλος Γκύζης πού τόν προφέρουμε Γύζη, μά ἡ πραγματική προφορά του εἶναι Γκίζας. Εἶναι βέβαια πολύ μακρυνή ἡ ἀρβανίτικη γενιά του ἀφοῦ ἀνάγεται στά χρόνια τῆς τελευταίας Σταυροφορίας στήν Ἑλλάδα.

Ἄλλος μεγάλος ζωγράφος εἶναι ὁ Δοξαρᾶς.

Ἀρβανίτης ἐπίσης ἦταν ὁ Ν. Βῶκος (Μπῶκος τό πραγματικό), καί ὁ Μπισκίνης. Ἀπό τούς σύγχρονους Ἀρβανίτικο ὄνομα ἔχει ὁ Χατζηκυριάκος Γκίκας. Ἀρκετοί ἄλλοι βέβαια θά εἶναι Ἀρβανίτες, μά εἶναι δύσκολο ν' ἀποφανθεῖς ἄν δέν ἔχεις περισσότερα στοιχεῖα, ἐνῶ γι' αὐτούς πού ἀνέφερα δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία καμμιά. *

Ἀπό τούς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, οἱ πιό γνωστοί εἶναι οἱ Ἀλεξ. Πάλλης, (τό ψευδώνυμό του, Λέκκας Ἀρβανίτης), ὁ Σωτήρης Σκίπης, ὁ Κακριδῆς (τό σωστό Κακρδῆς, ὄχι καί τόσο εὔηχο ὄνομα), ὁ Βασίλης Ρώτας[62] Βρεττάκος, Μπόγρης, Τσιφόρος, Μάτεσης, Σκούρτης, Θίσβιος καί ἀρκετοί ἄλλοι πού καθώς εἶπα δέν εἶναι εὔκολη ἡ ἐντόπισή τους καί ἄς μοῦ συγχωρήσουν τήν παράλειψη τῆς ἀναφορᾶς τῶν ὀνομάτων τους.

---

62. Ἕνας Ρώτας στήν Ἀλβανία θεωρεῖται ἀπό τούς ἀξιολογότερους ζωγράφους. Ἀρβανίτης — ἀπό τήν μητέρα του — εἶναι καί ὁ μεγάλος Ἕλληνας ποιητής, **Ὀδυσσέας Ἐλύτης.**

Ὁ Ἀρβανίτικος Σύνδεσμος ἔχει ἐκδόσει τά ἑξῆς ἡμερολόγια-αφιερώματα: Ἀρβανίτες Πρωθυπουργοί, Ζωγράφοι, Ἀκαδημαϊκοί, ἥρωες, φορεσιά, Γυναίκα, Μ. Μπότσαρης.*

Ἀρβανίτικης καταγωγῆς ἐπίσης εἶναι ἡ μεγάλη συγγραφέας καί Ποιήτρια τῆς Ρουμανίας Ἕλενα Γκίκα, ἡ γνωστότερη μέ τό ψευδώνυμο **Δώρα Ντίστρια** καί ὁ παγκόσμια γνωστός Παναΐτ Ἰστράτι, πού ὑπῆρξε ἕνας πέρα γιά πέρα λαϊκός συγγραφέας, τύπου Γκόρκυ.

Δέν ξέρω ποιοί ἀπό τούς Ἀρβανίτες τῆς Ἰταλίας ἀναδείχτηκαν στό παγκόσμιο στερέωμα τῶν τεχνῶν καί τῶν γραμμάτων, μά σίγουρα εἶναι πάρα πολλοί. Τά ὀνόματα πάντως Πουτσίνι, Καροῦζο, Λάτζα εἶναι Ἀρβανίτικα.

Πολλοί καλλιτέχνες ἐπίσης εἶναι Ἀρβανίτες, ἀλλά θά περιοριστῶ σέ τρεῖς σημαντικές ἐξαιρέσεις*. Στή Μελίνα Μερκούρη, τόν Γρηγόρη Μπιθικότση καί βέβαια στό μεγάλο **Γιῶργο Παπασιδέρη** τόν τελευταῖο ἑρμηνευτή τῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Ρούμελης καί τοῦ Μωρηά, πού πέθανε κι αὐτός ἀγνοημένος ἀπό τούς κρατοῦντες τά ρεμπετοαμερικάνικα μέσα καλλιτεχνικῆς ἐνημέρωσης. Ἀπό αὐτή τή παλιά γενιά τῶν τραγουδιστῶν τῆς Δημοτικῆς μουσικῆς σώζεται ὁ Κόρρος καί ὁ Κοκοντίνης.

Ἀπό τούς παλιούς καλλιτέχνες θ' ἀναφέρω τόν Τοῦντα πού συνέθεσε πολλά Λαϊκά τραγούδια, μέ ἔντονη τήν Ἀρβανίτικη σφραγίδα καί τόν **Κυριακάτη** πού ἦταν ἕνας βιρτουόζος τοῦ κλαρίνου.

Ξέρω ὅτι παραλείπω πολλά ὀνόματα καλλιτεχνῶν καί ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος, μέ ἀρβανίτικη καταγωγή, (λ.χ. Λαμπέτη, Βόγγλης, Ἀργύρης κλπ.), ἀλλά καθώς εἶπα δέν εἶναι εὔκολο νά ἐντοπιστοῦν καί πάντως τά ὀνόματα πού ἀνέφερα εἶναι **ἐνδεικτικά** τῆς γνώμης πώς οἱ Ἀρβανίτες σέ συνθῆκες εἰρηνικές μεγαλουργοῦν ὅμοια καθώς σέ πολεμικές.

ΙΖ΄ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ

Τό θέμα εἶναι μεγάλο καί ἐνδιαφέρον ὅσο καί ἀποκαλυπτικό. Οἱ Ἀρβανίτες δέν εἶχαν γραφτό λόγο, δέν ἤξεραν γράμματα, μά καθώς εἴπαμε, πέρα ἀπ' αὐτό σ' ὅλα τἄλλα δέν βρίσκεις διαφορά ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, ἀλλά ὁμοιότητες καί σέ ἀπίθανες ἀκόμα περιπτώσεις καθώς εἴδαμε. Εἶναι δυνατό λοιπόν νά ἔχουν διαφορετικές αἰσθητικές ἀντιλήψεις; Γράμματα λοιπόν δέν ἤξεραν ἀλλά ὁ Λόγος τους ἐκφράζει μέ ἐπικό ὕφος τόν χαρακτῆρα τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ. Στό λόγο δίνεται σημασία καί νά τί λέει ἡ μεγάλη Ἀρβανίτισσα ποιήτρια τῆς Ρουμανίας Δώρα ντ'Ἴστρια: «Εἰς τόν Ἀλβανόν ἡ σπουδή φαίνεται ἀσυμβίβαστος μέ τό ἀρρενωπόν ἦθος τοῦ Στρατιώτου. Δι' αὐτόν ὅλη ἡ διανοητική ἀνάπτυξις συνοψίζεται εἰς τήν ποίησιν καί τήν εὐγλωττίαν, εἰς τά τραγούδια, τά μεταδίδοντα ἀπό γενεᾶς εἰς γενεάν τά ἆθλα τῶν ἡρώων, καί εἰς τόν λόγον τόν ἐξασφαλίζοντα τήν ἐπιρροήν τοῦ ἐπίσης κραταιοῦ ὡς ἡ φυσική ρώμη, διότι πολλοί, ὅπως λέγει μιά παροιμία τῶν Τόσκηδων, καί τά ὄρη δύνανται νά κινήσουν μέ μιάν μόνην λέξιν» (Λεόντιος Λεοντίου, «Τό Ἀλβανικόν ζήτημα» σελ. 20).

Ἡ ποίηση τῶν Ἀρβανιτῶν εἶναι βασικά καί κύρια Ἐπική ποίηση. Ἐξιστορεῖ ἆθλα ἡρώων καί ἡμιθέων καί ξέρουμε τίς ἀπαρχές τῆς Ἑλληνικῆς ποίησης μέ τόν ἐπικό λόγο καί τά ἔπη τοῦ Θείου Ὁμήρου πού δέν εἶναι παρά ἀφήγηση ἡρωικῶν πράξεων ἀνδρῶν καί ἡμιθέων καί πού τελικά δέν ἐκφράζουν παρά τήν κυρίαρχη ἰδεολογία τῆς κοινωνίας του καί τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ Δώρα ντ' Ἴστρια πού δέν ντρεπόταν γιά τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή της —σάν μερικούς Ἕλληνες Ἀρβανίτες πού κατάφεραν νά τούς κομπλεξάρουν— περηφανευόταν γιά τήν Ἑλληνική ταυτόχρονα καταγωγή της, αὐτή μιά πριγκήπισσα μεγαλομένη ἀπό γενιές αἰώνων στήν Ρουμανία. Ἔγραψε λοιπόν ἀρκετά γιά τούς Ἀρβανίτες μεταξύ τῶν ὁποίων μιά συλλογή ποιημά-

Ἡ Δώρα ντ' Ἴστρια (Ἕλενα Γκίκα) ἀπό τήν Ἀρβανίτικη πριγκιπική οἰκογένεια τῶν Γκίκα τῆς Ρουμανίας.

των καί τραγουδιῶν τῆς Ἀλβανίας. Λέγαμε λοιπόν πώς βασικά ἡ Ἀρβανίτικη ποίηση εἶναι ἐπική. Δέν ἔχει σχέση μέ τήν θηλυκή λυρικότητα καί εὐαισθησία, ἄν καί δέν λείπουν τά λυρικά, ἐρωτικά τραγούδια, πού δείχνουν δημιουργό πού ἔχει ξεπεράσει τό στάδιο αὐτῆς τῆς παλιᾶς σκληρῆς καί πάντα ἑτοιμοπόλεμης κοινωνικῆς κατάστασης.

Τό δημοτικό τραγούδι τῆς κυρίως Ἑλλάδας εἶναι σέ μεγάλο ποσοστό ἀρβανιτογενές, δηλ. μεταφρασμένο ἀπό τά ἀρβανίτικα στά νεοελληνικά εἴτε ἀπό τόν λαό πού προχωροῦσε στήν ὑποκατάσταση τῆς Ἀρβανίτικης γλώσσας ἀπό τήν νεοελληνική, εἴτε καί ἀπό τούς λόγιους, καθώς συνέβη σέ μερικές περιπτώσεις τῶν τραγουδιῶν πού ἀνθολόγισε ὁ Φωριέλ. Ὁ Γερμανός ἐρευνητής Μιλχαιφερ πού ἐπισκέφτηκε τήν Ἑλλάδα στά τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα, διαπίστωσε ὅτι τά περισσότερα ἀπό τά νεοελληνικά λαϊκά (δημοτικά ἐννοεῖ) τραγούδια εἶναι μεταφρασμένα ἀπό τα παλιά ἐπικολυρικά ἀρβανίτικα τραγούδια.*

Ἡ περίφημη «Ἀλῃπασιάδα» τοῦ Μουσουλμάνου Ἀρβανίτη Χατζῆ Σεχρέτη εἶναι γραμμένη στά Ἑλληνικά. Ἡ ἐποποιΐα τῶν Ἀρβανιτῶν Τσιάμηδων καί Μπεκιάρηδων καί ὁ ἐξολοθρεμός τους ἀπό τούς Τούρκους στά 1779, γράφτηκε στά Ἑλληνικά. Τά περισσότερα Τσάμικα καί Καγγέλια γρά-

* A. Milchöfer: Attica und seine heutigen Bewohner, σελ. 266.

φτηκαν στά 'Ελληνικά. Μά εἶναι 'Αρβανίτικα δημιουργήματα καί σάν τέτοια πρέπει νά καταλογιστοῦν.

'Αλλ' ἄς δοῦμε τήν 'Αρβανίτικη αἰσθητική ἀντίληψη γιά τήν ποίηση καί τό τραγούδι ἔτσι καθώς ἀβίαστα βγαίνει ἀπό τό ἴδιο τό ποίημα καί τό τραγούδι καί ὄχι ἀπό τίς φιλολογικές περικοκλάδες.

Στά 1779, οἱ Τσιάμηδες καί οἱ Μπεκιάρηδες πού εἶχαν φέρει οἱ Τοῦρκοι στήν Πελοπόννησο γιά νά χτυπήσουν τούς Ρώσσους, ὄχι μόνο δέν ἀποχωροῦσαν μετά τήν ἐκκαθάριση, ἀλλά μελετοῦσαν νά πάρουν τόν Μωρηά καί νά διώξουν τούς Τούρκους. Δύσκολη δουλειά γιατί οἱ Ἕλληνες καί οἱ παλιοί 'Αρβανίτες ἦσαν «βολεμένοι» στό Μωρηά. Ἕντεκα πασάδες ἔστειλε ὁ Σουλτάνος νά διώξει τούς 'Αρβανίτες καί ἐκεῖνοι τόν ἕναν μετά τόν ἄλλον τούς ξέκαναν. Τελικά αὐτό πού δέν κατάφερνε ἡ ἀντρειά καί ὁ ἡρωισμός, τό κατάφερε ἡ μπαμπεσιά, ἡ πονηριά καί ἡ προδοσία. Ἦλθε ὁ Ναύαρχος τῶν Τούρκων Τζεζαερλῆ Γαζῆς Μαντάλογλου καί ἀφοῦ προσεταιρίστηκε τούς περισσότερους κλέφτες καί 'Αρματωλούς τοῦ Μωρηᾶ μέ διάφορες ὑποσχέσεις, κατάφερε νά ἀποδεκατίσει τούς 'Αρβανίτες. 'Εν τῷ μεταξύ εἶχαν φύγει οἱ μισοί (Τσιάμηδες). Τούς Μπεκιάρηδες τούς ξεγέλασε καί ἄλλους μέν γκρέμησε στήν περίφημη 'Αρβανίτικη πόρτα τοῦ Ναυπλίου, ἄλλους τούς ξέκανε στή Τρίπολη καί μέ τά κεφάλια τους ἔκανε πυραμίδα. Αὐτή τή καταστροφή, αὐτή τή πανωλεθρία, αὐτό τό χαμό, νά πῶς τό τραγούδησαν οἱ 'Αρβανίτες: Τό ποίημα ἀφοῦ ἐξιστορεῖ πώς ὁ Τούρκος Ναύαρχος ἔστειλε στόν ἀρχηγό τῶν 'Αρβανιτῶν τῆς Τρίπολης Μοῦρτο Χάμζα, μπουγιουρντί (διαταγή — τελεσίγραφο) νά παραδοθοῦν, παίρνει τήν ἀπάντηση:

«Τί μπουγιουρδιά 'χω χίλια καημένα στή φωτιά
καί σένανε σέ γράφω στή κάτω τή μεριά».

Εἶναι βέβαια φανερή ἡ αἰσθητική χοντροκοπιά, μά παρατηρεῖστε τό πνεῦμα τοῦ 'Αρβανίτη, πού ἐνῶ ἔχει ἐξολοθρευτεῖ, ἔχει θυσιαστεῖ ἔχει ὑποστεῖ μιάν ἀνεπανάληπτη καταστροφή, δέν ἀρχίζει τά μοιρολόγια, τίς κλάψες, τίς μεμψιμοιρίες, τά ἄχ καί βάχ, τά παρακάλια καί τίς ἐπικλήσεις τοῦ οἴκτου, ἀλλά τραγουδάει τήν παλλικαριά καί τόν ἡρωισμό μέ χιοῦμορ σκληρό. Θαυμάζει τά παλλικάρια καί δέν τά λυπᾶται! Προεξοφλεῖ τήν αἰώνια νίκη του, τόν μελλοντικό του θρίαμβο, τήν ἄρνησή του νά ὑποταχθεῖ σέ ὁποιαδήποτε μοίρα, ἔξω ἀπ' αὐτή πού ὁ ἴδιος καθορίζει. Δέν ἦταν λόγια. Ἦταν τρόπος καί ἀντίληψη Ζωῆς πού ἐκφράστηκε ἁπλά, ἀβίαστα καί ἄτεχνα σέ λόγια. Εἶναι τό 'Ελληνικό πνεῦμα, ἡ 'Ελληνική κοσμοαντίληψη, τηρουμένων βέβαια τῶν αναλογιῶν, γιατί στή περίπτωση τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων ἔχουμε ἀνθρώπους «τεχνίτες» τοῦ λόγου», μά ἡ ἔννοια καί ἡ σημασία τοῦ λόγου καθώς καί οἱ ἰδεολογικές ἀρχές πού ἐκφράζει, εἶναι ἴδιες καί μπορεῖ νά πεῖ κανείς πιό θαυμαστές στούς 'Αρβανίτες, καθώς πιό κάτω θά δοῦμε.

Τώρα ὅσον ἀφορᾶ τήν 'Αρβανίτικη κακή συνήθεια τοῦ γραψίματος «στή κάτω τή μεριά», εἶναι παραδόξως πολύ συνηθισμένος τρόπος κοροϊδίας καί περιφρόνησης καί στίς μέρες μου ἀκόμα. Ἄς θυμηθοῦμε δῶ καί τόν Καραϊσκάκη, πού αὐτή τήν 'Αρβανίτικη συνήθεια τήν πλήρωσε μ' ἕνα Τούρκικο βόλι στά μεριά του... Ἀλλά ἄς δοῦμε καί μιάν ἄλλη περίπτωση, ἀπ' ὅπου βγαίνει ἡ ἐπική ποιητική ἀντίληψη τῶν 'Αρβανιτῶν μέσα ἀπ' τό τραγούδι. Οἱ Σουλιῶτες πού τελικά νικήθηκαν ἀπό τόν 'Αλήπασα, πέρασαν στά νησιά τοῦ Ἰονίου καί οἱ περισσότεροι στήν ἀντικρυνή Κέρκυρα. Ἐκεῖ, ἀντί ν' ἀρχίσουν τά κλάματα, τά μοιρολόγια καί τή ζητιανιά, ἔστελναν τίς γυναῖκες καί ἔκλεβαν (δέν χρειάζονταν ἄντρες ἐκεῖ) καί οἱ ἄντρες, «οὐδέν ἄλλο ἐφρόντιζον, εἰμή νά καθαρίζωσι τά ὅπλα καί νά σημαίνωσι τήν κιθάραν, τραγουδῶντας **'Αλβανιστί** τούς **'Ηρωϊσμούς** των» (Παν. Χιώτη, «Ἱστορία τῆς ἑπταννήσου καί ἰδίως τῆς Ζακύνθου ἀπό Βενετοκρατίας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῶν Ἄγγλων», 1550-1816, Κέρκυρα 1862).

Ἄς ξεφύγουμε πρός στιγμή ἀπό τήν γενική αἰσθητική καί ἰδεολογική ἀντίληψη πού ἐκφράζουν τά 'Αρβανίτικα τραγούδια καί ἄς ἔλθουμε σ' ἕνα συγκεκριμένο 'Αρβανίτικο δημιούργημα, τήν «'Αλησπασιάδα» τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη. Ἡ «'Αλησπασιάδα» ἐξιστορεῖ σέ ἐπικό λόγο καί ἐξυμνεῖ τά κατορθώματα τοῦ 'Αλήπασα. Ὁ Χατζῆ Σεχρέτης ἦταν ἕνας ἀγράμματος Μουσουλμάνος 'Αρβανίτης μέ τό χάρισμα ἐκεῖνο, πού προικίζουν οἱ Μοῦσες μερικούς ἀνθρώπους. Τό ἐλάττωμά του εἶναι πώς ἦταν Μουσουλμάνος καί ὄχι Χριστιανός. Τό δεύτερο θανάσιμο ἁμάρτημά του καί «ἐλάττωμά» του ἦταν, ὅτι στό ποίημά του δέν ἐξυμνεῖ κάποιον Χριστιανό, ἀλλά τόν «αἱμοβόρο», «αἱμοδιψή» καί ἄλλα παρόμοια φραγκολεβαντίνικα, 'Αλήπασα. Ἄν ὁ Χατζῆ Σεχρέτης δέν εἶχε αὐτά τά ἐλαττώματα, αὐτά τά θανάσιμα καί ἄξια τῆς γέενας τοῦ πυρός ἁμαρτήματα, ἕ, τότε θά ἦταν ἕνας «Νέος Ὅμηρος», «ἕνας ἀοιδός τῆς ἀρχαιότητας πού ξέφυγε ἀπό τήν ἐποχή του διά νά δοξάσει τήν σύγχρονον Ἑλλάδα» κλπ. κλπ. Ἡ «'Αλησπασιάδα» εἶχε 10.000 στίχους πού μᾶς τούς διέσωσε μερικῶς, ὁ Σάθας. Εἶναι γραμμένη στή τοπική Ἑλληνική διάλεκτο μέ λίγες λέξεις Τούρκικες, συχνά ἐπαναλαμβανόμενες, ὄχι τόσο ἀπό γνώση τῆς Τούρκικης γλώσσας, ὅσο ἀπό τή συνέπεια τῆς Μουσουλμάνικης θρησκείας, καθώς εὔστοχα παρατηρεῖ ὁ Ἄγγλος περιηγητής Λοχαγός Λήκ. Ὁ Χατζῆ Σεχρέτης σάν Μουσουλμάνος πάντα ὑποτιμάει τούς Χριστιανούς.

Τό ἔπος, παρά τή πρόθεση τοῦ δημιουργοῦ του καί τοῦ 'Αλήπασα πού τοῦ ἄρεσε νά τό διαβάζει καί νά κάνει διορθώσεις, δέν μπορεῖ βέβαια νά συναγωνιστεῖ τήν Ἰλιάδα καί τήν 'Οδύσσεια τοῦ Ὁμήρου, ἀλλά θά ἦταν ἄδικο νά θεωρηθεῖ ἀνάξιο λόγου στιχούργημα καί νά περιοριστεῖ ἡ ἀξία του μόνο στήν ἱστορική μαρτυρία καθώς θέλουν πολλοί.

Οἱ Λογιότατοί μας πολλές φορές ἔπεσαν ἔξω στούς ὑπολογισμούς τους. Ὁ Σοῦτσος, ὅταν διάβασε τά ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη, εἶπε: «Οὐ-

τε ἐγώ γνωρίζω νά στρέφω τήν σπάθην, οὐδ' αὐτός τήν πένναν». Τελικά ὁ χρόνος ἀπόδειξε πώς ὁ Μακρυγιάννης «ἔστρεφε» τήν πένναν καλλίτερα καί ἀπό τήν σπάθην καί αὐτός ἔμεινε στή μνήμη τῶν Ἑλλήνων καί στήν αἰωνιότητα, μά τοῦ Σούτσου τά ἔργα κανείς Ἕλληνας πιά δέν τά συλλογᾶται.

Πιό κάτω παραθέτω μόνο λίγους στίχους, γιά νά κατανοήσετε τήν ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ Χατζησεχρέτη πού καθώς εἶπα δέν εἶναι Ἰλιάδα, ἀλλά δέν στερεῖται καθόλου λογοτεχνικῆς ἀξίας.

Οἱ στίχοι περιγράφουν κάποια τρομερή μάχη τοῦ Ἀλήπασα μέ κάποιον Νέμιτζα.

«... Ὅταν θολώσει ὁ οὐρανός, ἀστράφτει, μπουμπουνίζει,
κι ὁ ἄνεμος τή θάλασσα ἀνάκατα γυρίζει,
φουσκώνουνε τά κύματα καί φοβερά βογγίζουν,
σηκώνονται σάν τά βουνά, μελανοκιτρινίζουν,
κι ἕνα στό ἄλλο ἔρχονται, τή γῆ τή φοβερίζουν
καί πάλι εὐθύς τσακίζονται κι ὀπίσω τους γυρίζουν,
τέτοια λογῆς οἱ βροντεριές ἀπ' ὅλα τά κανόνια
πού κάθε εἷς πού τἄκουγε θά τά θυμᾶται αἰώνια.
Τρεμούλιαζαν τά χέρια τους ἀπάνω στά ντουφέκια
κι ἀνάποδα τά ἔπιαναν τά σκοτεινά φουσέκια...»

(Κ. Σάθα, «Ἱστορικαί διατριβαί» σελ. 183-4, ἔκδοση Καραβία).

Πιστεύω πώς εἶναι σημαντικό ἔργο καί ὅτι δέν ἔχει ἀξιολογηθεῖ σωστά, ἀλλά μεροληπτικά, γιατί ὁ Χατζῆ Σεχρέτης ἦταν Μουσουλμάνος Ἀρβανίτης καί ὄχι Χριστιανός καί ἐπειδή ἐξυμνεῖ τόν Ἀλήπασα, πού γιά πολλούς Ἕλληνες θεωρεῖται αἱμοσταγής ἑλληνοδιώκτης ἤ προσοπωποίηση τῆς Σουλτανικῆς ἐξουσίας, πράγματα ὄχι μόνο ἀναληθῆ μά ἐντελῶς ἀντίθετα τοῦ πραγματικοῦ.

Φαντάζεστε πιά τύχη θά εἶχε στήν Ἑλληνική λογοτεχνία ὁ Χατζη-Σεχρέτης ἄν ἦταν Χριστιανός καί ἐξυμνοῦσε λ.χ. τούς ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν κατά τοῦ Ἀλήπασα; Ἕνα ποίημα 10.000 στίχων στά 1800! Δέν θἄχε τό ὅμοιό του...

Πάντως ὁ Σεχρέτης ἦταν Μουσουλμάνος, ἀλλά μέ τό δημιούργημά του ἀπόδειξε αὐτό πού καί μεῖς πασχίζουμε μ' αὐτή τή μελέτη, πώς ὁ Ἀρβανίτης πέρα ἀπό τίς θρησκεῖες ἦταν καί παρέμεινε Ἀρβανίτης, δηλαδή, Ἕλληνας, λάτρης τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπό παράδοση καί ὄχι ἀπό παιδεία καί σχολεῖο.

Οἱ Ἀρβανίτες δέν γνώριζαν τ' ἀπαρέμφατα καί δέν θά μποροῦσαν νά διαβάσουν τόν Ὅμηρο, μά ἦταν γνήσια παιδιά τοῦ Ὁμήρου. Ὁ Γερμανός Στρατιωτικός Γιατρός Hahn, γράφει, πώς εἶδε στά Μέθανα, ἕναν «Ἀρβανίτη Ραψωδό, πού δέν ὕμνοῦσε τίς ἀπολαύσεις τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλά μέ φωνή ἐνθουσιώδη, τραγουδοῦσε τά ἀνδραγαθήματα κάποιου Μάρκου Μπότσαρη,

πού θυσίασε τή ζωή του στίς 20 Αὐγούστου 1823, ἑνός Γεωργάκη ('Ολύμπιου θά ἐννοεῖ), πού ἔπεσε ἐπικεφαλῆς τοῦ 'Ιεροῦ Λόχου καί ἄλλων». ('Απομνημονεύματα 'Αντιστρατήγου Hahn, 1825-28, σέ μετάφραση Σιμόπουλου).

Τούς Ραψωδούς καί τά 'Επικά τραγούδια στά νεώτερα χρόνια, μήτε στούς Βλάχους, μήτε στούς Μικρασιάτες ἤ σ' ἄλλους Λαούς θά τά βρεῖτε. Σύμπτωση κι αὐτό; 'Ελληνικός ἐπηρεασμός πρός βαρβάρους; Ὄχι, γιατί «ἐν 'Αλβανία, πολλαί σκηναί τῆς 'Ιλιάδος, τῆς 'Οδύσσειας καί τῆς Αἰνειάδος διαδραματίζονται, πολλά ὀλίγον αὐταῖς παραλάσσουσαι». («Δεκέφαλος» 1874, βλπ. Θ. Πασχίδη: «Οἱ 'Αλβανοί καί τό μέλλον αὐτῶν ἐν 'Ελλάδι» 1879). Ὄχι λοιπόν ἐν Μεθάνοις —ποῦναι 'Αρβανιτοχῶρι τῆς 'Ελλάδας— ἀλλά καί ἐν 'Αλβανίᾳ[63]...

'Ανακεφαλαιώνοντας λοιπόν, λέμε πώς τό 'Αρβανίτικο τραγούδι, σέ ὅποια γλῶσσα κι ἄν εἶναι γραμμένο (Οἱ 'Αρβανίτες τῆς Κ. 'Ιταλίας θἆχουν γράψει καί στά 'Ιταλικά), ἀνήκει βασικά καί κύρια στήν **ἐπική** ποίηση, ἀκριβῶς ὅπως συνέβαινε μέ τήν ποίηση τῆς προκλασικῆς 'Ελλάδας καί μέχρι τήν ἐποχή τοῦ Τυρταίου, ἀλλά καί τοῦ Αἰσχύλου. Εἴπαμε ἀκόμα πώς αὐτό τό εἶδος τῆς ποίησης ἐκφράζει καθαρά καί τίς ἰδέες καί ἀντιλήψεις τοῦ δημιουργοῦ Λαοῦ.*

Τό ἴδιο λοιπόν συμβαίνει καί μέ τόν χορό. 'Ο χορός δέν εἶναι δυνατό παρά νά ἐκφράζει τήν ἐπική ἀντίληψη τοῦ Τραγουδιοῦ καί αὐτό μπορεῖτε νά τό δεῖτε καθαρά στόν ὡραιότερο χορό τῆς σύγχρονης 'Ελλάδας, στόν Τσιάμικο. Μά γιά τόν Τσιάμικο, καθώς καί τούς ἄλλους 'Αρβανίτικους χορούς, καθώς τά Καγγέλια, θά μιλήσουμε ἀναλυτικά πιό κάτω. Πρός τό παρόν, γιά νά ὁλοκληρώσουμε τήν ἀνάλυση τοῦ 'Αρβανίτικου τραγουδιοῦ καί τῆς 'Αρβανίτικης Ποίησης, θά κάνουμε μιάν ἀντιπαράθεση μέ τά σύγχρονα τραγούδια, τήν σύγχρονη 'Ελληνική ποίηση, γιά νά γίνει καί πιό κατανοητή ἡ διαφορά τους.

Γιά τήν 'Αρβανίτικη Ποίηση δέν ἔχει γίνει καμιά ἀξιόλογη προσπάθεια στήν 'Ελλάδα καί εἶναι ἀρκετά δύσκολο νά ἐντοπίσουμε τήν ἀρβανίτικη προέλευση στά δημοτικά μας τραγούδια. 'Η Δώρα ντ' ἴστρια ἔκανε συλλογή δημοτικῶν 'Αρβανίτικων τραγουδιῶν καί ἀπό κεῖ μόνο μποροῦμε νά ἔχουμε μιά εἰκόνα ὁλοκληρωμένη τῆς ποιότητας τῆς 'Αρβανίτικης ποίησης.

---

63. 'Ο μεγάλος πατριώτης καί διδάσκαλος τοῦ γένους Γ. Γενάδιος (δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τόν ὁμώνυμό του τουρκόφιλο Πατριάρχη) εἶχε διαπιστώσει τήν 'Ελληνική καταγωγή τῶν 'Αλβανῶν.

— «Οἱ 'Αλβανοί ἤ Σκυπετάροι ἤ 'Αρναοῦται εἶναι ἀπόγονοι καί ἀντιπρόσωποι τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν τῆς 'Ιλλυρίδος. **Εἶναι 'Ελληνες** ἐν τῇ στοιχειώδη καί ἀρχικῇ αὐτῶν καταστάσει. Τεκμηριοῦσι δέ τήν ταυτότητα οὐ μόνον τά ἀνωτέρω πορίσματα τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας, ἀλλά καί ὁ 'Εθνικός χαρακτήρ» (ἀπό 'Αντ. Γεωργίου: «οἱ Μωαμεθανοί Σκυπετάροι» 1879, σελ. 7).

Οἱ διαφοετικές συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἔζησαν οἱ 'Αρβανῖτες τῆς Κ. 'Ιταλίας, προσδιόρισε τήν μορφή καί τό περιεχόμενο τῶν τραγουδιῶν τους, πού δέν ἔχουν τήν ὑπερβολή τοῦ ἐπικοῦ στοιχείου πού συναντᾶμε στόν 'Ελλαδικό χῶρο. 'Εκεῖ ἀναπτύχθηκε τό ἐρωτικό καί λυρικό τραγούδι καί ἀναδείχτηκαν μεγάλες μορφές τῆς 'Αρβανίτικης λογοτεχνίας, καθῶς ὁ 'Ιερώνυμος Ντε Ράντα κ.ἄ.

Νά ὅμως πού μπροῦμε νά βροῦμε μιάν ἄκρη, γιά τήν συμβολή τῆς Ἀρβανίτικης ποίησης στό νεοελληνικό Δημοτικό τραγούδι. Ἄς πάρουμε τό «Γιοφύρι τῆς Ἄρτας» καί τό τραγούδι «τοῦ Νεκροῦ ἀδελφοῦ», δυό τραγούδια, δύο θέματα, κοινά σ' ὅλα τά Βαλκανικά κράτη.

Τά θέματα αὐτῶν τῶν δυό τραγουδιῶν, μᾶς φανερώνουν στοιχεῖα προχριστιανικῶν παραδόσεων, καθώς εἶναι τό χτίσιμο, ἡ **θυσία** ζώου ἤ ἀνθρώπου, προκειμένου νά εὐοδωθεῖ μιά μεγάλη ἐπιχείρηση. Δέν εἶναι διαφορετικό τό θέμα τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας ἀπό τή θυσία τῆς Ἰφιγένειας. Καί κεῖ καθώς καί δῶ γιά νά εὐοδωθεῖ μιά μεγάλη ἐπιχείρηση — ἔργο, πιστεύεται πώς πρέπει νά στοιχειωθεῖ μέ ἀνθρώπινο αἷμα. Τίς ἀνθρώπινες θυσίες (φαίνεται πώς αὐτή τῆς Ἰφιγένειας πρέπει νά ἦταν ἡ τελευταία), τίς ἀντικατάστησαν οἱ θυσίες τῶν ζώων. Οἱ Ἕλληνες πολύ νωρίς κατάλαβαν πώς οἱ ἀνθρωποθυσίες «δέν εἶναι καλόν».

Καί σήμερα ἀκόμα οἱ Ἀρβανίτες, ὅταν πρόκειται νά χτίσουν σπίτι, σφάζουν ἕναν κόκορα (Γκέλη, διότι προφανῶς Ἀγγέλει τό τέλος τῆς νύχτας καί τό ξεκίνημα τῆς μέρας), καί μέ τό αἷμα του ραντίζουν τά θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτό εἶναι κατάλοιπο προχριστιανικό δηλ. ἀνάγεται στήν Ἑλληνική ἀρχαιότητα. Εἴδαμε ὅμως μέχρι τώρα πώς οἱ Ἀρβανίτες σέ πεῖσμα τῶν Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων ἱεραποστόλων διατήρησαν ἕνα πλῆθος προχριστιανικῶν τελετῶν, παραδόσεων καί ἀντιλήψεων. Θά μοῦ πεῖτε οἱ Ἕλληνες δέν διατήρησαν; Ἄν ἐννοεῖτε τούς Ἀρβανίτες Ἕλληνες, δέν διαφωνοῦμε, ἀλλ' ἄν ἐννοεῖτε τούς μή Ἀρβανίτες διαφωνῶ ἀποδεδειγμένα, γιατί καμιά παραλλαγή τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας δέν θά βρεῖτε στά Ἀνατολικά νησιά τοῦ Αἰγαίου ἤ τήν Μ. Ἀσία. Οὔτε βέβαια θά βρεῖτε σάν παραδοσιακό κατάλοιπο τή ζωοθυσία, ἐκτός βέβαια ἄν ὑπάρχουν σέ περιοχές πού κατοίκησαν Ἀρβανίτες, καθώς Μυτιλήνη ἤ Ψαρά λ.χ. Αὐτό εἶναι τό ἕνα στοιχεῖο. Τό ἄλλο εἶναι πώς παραλλαγές τῶν δύο αὐτῶν ποιημάτων ὑπάρχουν σ' ὅλους τούς Βαλκανικούς Λαούς. Ἑλλάδα, Ἀλβανία, Βουλγαρία, Σερβία, Ρουμανία. Μά ἀκριβῶς στήν Βαλκανική μέχρι τόν 19ο αἰῶνα οἱ Ἀρβανίτες εἶναι πανταχοῦ παρόντες, ἀλλοῦ σέ μικρότερο καί ἀλλοῦ σέ μεγαλύτερο ἀριθμό καί ἡ παρουσία τους εἶναι πάντα αἰσθητή, ὅσο κι ἄν προσπαθεῖ ἡ σύγχρονη καί τρέχουσα πολιτική ἤ ἐθνικιστική σκοπιμότητα νά τούς ἐξαφανίσει. Μέ τούς Ἀρβανίτες τῆς Βαλκανικῆς ξεκινάει τόν ἀγῶνα του ὁ Ὑψηλάντης,* οἱ Γκίκα κυβερνοῦν τήν Ρουμανία, στή Βουλγαρία ὑπάρχουν Ἀρβανιτοχώρια (Ἀρμπανάσια) κλπ. Μά σ' αὐτούς τούς Λαούς πού ἀποδέχτηκαν ἀσηζητητί τή χριστιανική Θρησκεία πού τούς ἦλθε «γάντι» δέν δικαιολογοῦνται ἀντιλήψεις ἀνθρωποθυσιῶν, μέ τό νόημα πού ἐκθέσαμε[64].

---

64. Λ.χ. Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ, δέν ἔχει σκοπό τήν εὐόδωση μιᾶς μεγάλης ἐπιχείρησης, ἀλλά τήν θεϊκιά δοκιμασία, τήν ἐπιβεβαίωση τῆς **Πίστης**, πού λέγαμε.

Βλπ. σχετικά στό ἔργο τοῦ V. Be rard «Τουρκία καί Ἑλληνισμός» σέ μετάφραση Μ. Λυκούδη, τῶν ἐκδόσεων «Τροχαλία».

Καί γιά τό τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ἰσχύουν περίπου τά ἴδια. Ἡ ἀντίληψη πώς ὁ δοσμένος λόγος, ἡ **μπέσα** καί ἡ ντομπροσύνη, πρέπει νά κρατοῦνται μέ κάθε θυσία καί νά **νικοῦν καί αὐτόν τόν θάνατο***, καθώς καί ἡ προλήψεις γιά τόν Βουρδόλακα (Βρυκόλακα), πώς εἶναι δηλ. δυνατό, ὁ πεθαμένος νά μήν ἀναπαύεται μέχρι πού νά ἐκπληρώσει μιά του ἔντονη ἐπιθυμία ἤ μιά του ὑπόσχεση, εἶναι προχριστιανικές καί Ἀρβανίτικες ἀντιλήψεις ἤ προλήψεις, πού δέν ὑπάρχουν στούς Λαούς πού προαναφέραμε, μέ τήν ἔννοια πώς, ὅσο νά ψάξουμε βαθειά τήν ἱστορική τους ρίζα δέν τίς συναντάμε ἤ ἄν τίς συναντάμε τώρα, εἶναι νεοαποχτημένες, ἐξωτερικές, εἰσαγμένες ἀντιλήψεις. (η)

Νά τώρα κι ἕνα τραγούδι πού τραγουδιέται μέχρι σήμερα μέ Ἑλληνικά λόγια, ἀλλά εἶναι πέρα γιά πέρα Ἀρβανίτικο.

Πρόκειται γιά τόν περίφημο «Μενούση», πού τραγουδιέται σ᾽ ὅλα τ᾽ ἀρβανιτοχώρια τῆς Ἑλλάδας ἀπό τήν Ἤπειρο ὡς τό Μωρηά. «Ὁ Μενούσης, ὁ Μπιρμπίλης κι ὁ Μεμέταγας...» ἀρχίζει τό τραγούδι. Ὁ Μπιρμπίλης, εἶναι Ἀρβανίτικο ὄνομα καί σύνθετο ἀπό τό Μπίρ = γιός καί Μπίλλ = κόρη. Ἡ λέξη, καθώς εὔστοχα παρατηρεῖ ὁ Ρόδης («Ντήχετ») ἔχει τήν προέλευσή της στά μωρουδιακά φορέματα πού ἔπλεκε ἡ μάνα πρίν γεννηθεῖ τό παιδί της. Ἐπειδή δέν ἤξερε ἄν θἆναι ἀγόρι ἤ κορίτσι, ἔπλεκε καί ἀγορίστικα (π΄,ρ μπίρην) καί κοριτσίστικα (π΄ρ μπίλλιεν) ἔπλεκε δηλ. μπιρμπίλλια, ἀγοροκοριτσίστικα. Ὁ Μενούσης εἶναι κι αὐτό Ἀρβανίτικο ὄνομα καί δέν μποροῦμε νά προσδιορίσουμε ἄν εἶναι Χριστιανός ἤ Μουσουλμάνος, μιᾶς καί ἀναφέρεται στή συνέχεια τοῦ τραγουδιοῦ σάν «Μενούσαγάς», μά ὁ τρίτος εἶναι ὁπωσδήποτε Μουσουλμάνος στό θρήσκευμα καί αὐτό μᾶς τό διαβεβαιώνει τό ὄνομά του, Μεμέτ-ἀγάς, Μεμέταγας[65].

Ἐπιβεβαιώνεται γιά ἄλλη μιά φορά τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τῶν Ἀρβανιτῶν πού δέν δίνουν σημασία, πού τελικά σέβονται τό θρησκευτικό πιστεύω τοῦ καθ᾽ ἑνός καί συμπεθεριάζουν, ἀγαπιοῦνται ἤ γλεντάνε μαζί, Μουσουλμάνοι καί Χριστιανοί χωρίς τό θρησκευτικό πιστεύω νά ἀποτελεῖ ἀνασταλτικό παράγοντα.

Ἐπειδή ἐπιστήμη τοῦ Λόγου (λογοτεχνία) δέν ὑπῆρχε στήν Ἀρβανίτικη Κοινωνία, γιατί στίς συνθῆκες τῶν αἰώνων πού ἀναφερόμαστε, αὐτό ἦταν πολυτέλεια ἀσυμβίβαστη μέ τίς συνθῆκες ζωῆς, τά τραγούδια εἶναι λαϊκά μέ ὅλη τή σημασία τῆς λέξης καί ἡ μόνη ἔκφραση λογοτεχνίας στήν Ἀρβανίτικη Κοινωνία. Σάν τέτοια ἀκριβῶς τά Ἀρβανίτικα τραγούδια εἶναι καρποί αὐθόρμητης ψυχικῆς διάθεσης χωρίς καμμιά ἐπιτήδευση, χωρίς καμμιά, ἀπολύτως

65. Ὁ Μενούσης τραγουδιέται ἀπό τήν Ἤπειρο ὡς τόν Μωρηά κι ὅπου ὑπάρχουν Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα.

(η) Βλ. Παράρτημα τοῦ παρόντος.

Στήν πρώτη ἔκδοση δέν εἶχα ὑπ᾽ ὄψη μου τό ἔργο τοῦ μεγάλου Ἀλβανοῦ συγγραφέα Ισμαήλ Κανταρέ «Ποιός ἔφερε τήν Ντουρεντίνα;», που καταλήγει στό ἴδιο συμπέρασμα.

καμμιά, προσπάθεια ὡραιοποίησης, λογοτεχνικῆς ὑπερβολῆς ἤ ἐπικάλυψης τῆς οὐσίας τοῦ θέματος μέ τήν ὀμορφιά τοῦ λόγου. Τό Ἀρβανίτικο τραγούδι εἶναι ἀδρό, ἁπλό καί ἀνεπιτήδευτο, χωρίς περιττές περικοκλάδες, καί ψυμμίθια. Λείπει ἀπ' αὐτά ἡ ἐπιτήδευση ἡ ψευτιά ἤ ἡ ὑποκρισία καί γενικά ἐκεῖνο τό στοιχεῖο πού προσπαθεῖ νά δώσει ὡραιοφάνεια καί ἀληθοφάνεια στό ἔργο, μά πού τελικά δέν πείθει.

Γιά νά γίνω πιό συγκεκριμένος: Παρατηρῆστε τό Τσιάμικο «Ἕνας ἀητός καθότανε», καί συγκρίνετέ το μέ ἄλλα τραγούδια τοῦ καιροῦ μας πού μιλοῦν γιά «Λεβεντιά» «λεβεντογέννες» κλπ.

Τό «Ἕνας ἀητός καθότανε» δέν ἔχει πουθενά τή λέξη «Λεβέντης», «Λεβεντιά», κλπ., μά ποιός θά τἀκούσει καί δέν θά νοιώσει ἔντονα τήν παρουσία τῆς οὐσίας τῆς Λεβεντιᾶς; Οἱ ἄλλες λεβεντιές, ἀναφέρονται ρητά, λέγονται τραγουδιστά, μά δέν πείθουν...

Πολλά λέγονται γύρω ἀπό τό Δημοτικό τραγούδι μά πάντα γύρω κι ἀπέξω καί τίποτα στήν οὐσία. Καί εἶναι μέν γεγονός, πώς σήμερα ἡ θεματογραφία τοῦ Δημοτικοῦ Τραγουδιοῦ δέν ἀγγίζει τούς σημερινούς ἀνθρώπους ἐπειδή ἔχουν διαφορετικούς προβληματισμούς, ἀλλά τό δημοτικό τραγούδι καθώς καί κάθε τραγούδι ἤ ἔργο τέχνης, ἤ ἀκόμα καί αὐτό πού λέμε παράδοση, δέν εἶναι γιά νά ἀναπαράγονται δίκην κονσερβῶν τοῦ αὐτοῦ ἐργοστασίου, ἀλλά γιά νά κάνουμε σ' αὐτά τίς ἀναφορές μας, νά ἀποτελοῦν μιάν ἀφετηρία νέων δημιουργιῶν, μιάν ἀρχή, μιά πηγή δημιουργίας καί ὄχι μοντέλο γιά μίμηση καί ἀναπαραγωγή.

Καί ἐνῶ ἡ θεματογραφία τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ θεωρεῖται ξεπερασμένη, δέν θεωρεῖται σάν τέτοια λ.χ. αὐτή τοῦ ρεμπέτικου τραγουδιοῦ ἐντελῶς παράδοξα. Ἀπεναντίας θεωρεῖται ἡ θεματογραφία τοῦ Ρεμπέτικου σάν προϊόν ἀναπαραγωγῆς.

Στά Φεστιβάλ τῶν Νεολαιῶν (1982), μέ ἀρκετή δόση ἀγανάκτησης παρακολούθησα τά ἑξῆς: Ὑπῆρχε πάντα μιά Ρεμπέτικη Ὀρχήστρα πού τό λεξιλόγιο τῶν Ρεμπέτικων τραγουδιῶν της (Ρεπερτόριο), ἄρχιζε ἀπό τή λέξη «μαστούρα», πέρναγε ἀπό τή λέξη «μάγκας», σκόνταφτε στή λέξη «Λουλᾶς», δέν ἔπαυε νά ἐπαναλαμβάνει τή λέξη «Χασίσι», συνέχιζε μέ τή λέξη «μόρτης» καί δέν τελείωνε καθόλου μέ τή λέξη «ἀλανιάρα». Δηλαδή ὅλα ἦσαν ἠθικοπλαστικά... τραγούδια καί ἡ θεματογραφία τους... ἄγγιζε τούς σύγχρονους προβληματισμούς κατά τήν ἄποψη τῶν ἐμπνευσμένων Ρεμπετολόγων, καί μποροῦσαν νά γαλουχίσουν τή Νεολαία ἤ νά τῆς δόσουν πηγές ἔμπνευσης καί παραδειγματισμοῦ,. «Κάτι σάπιο ὑπάρχει στό Βασίλειο τῆς Δανιμαρκίας...» Στή συνέχεια τά Ζεϊμπέκικα καί τά Τσιφτετέλια ἐνέπνεαν τούς θεατές καί οἱ γονεῖς προέτρεπαν τά νήπιά τους νά «φέρνουν τίς ἀλανιάρικες, μάγκικες καί λάγνες βόλτες τους» καί ἡ νέα Ἑλλάδα μέσα ἀπό τά μαστουριάρικα ἄχ-βάχ ψάχνει νά βρεῖ τό χαμένο πρόσωπό της!

Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθουμε στό Δημοτικό τραγούδι πού πολύ κακῶς λέγεται «Δημοτικό» ἐνῶ ἔπρεπε νά λέγεται «Λαϊκό» καί τό λεγόμενο Λαϊκό νά λέγεται «Ἀστικό» ἤ κάτι τέτοιο. Δηλαδή ἐδῶ ὑπάρχει καί σφετερισμός τίτλου. Ἡ θεματογραφία λοιπόν τοῦ Δημοτικοῦ, πραγματικά δέν ἀγγίζει τήν σύγχρονη προβληματική καί δέν εἶναι κατανοητό νά μιλᾶμε σήμερα γιά τόν ἔρωτα τοῦ Κίτσιου καί τῆς Χάϊδως κάτω ἀπό τά πλατάνια καί τίς γάργαρες βρυσοῦλες. Αὐτά εἶναι ξεπερασμένα καί σωστά ἡ ἀναπαραγωγή παρόμοιας θεματογραφίας δέν ἀγγίζει καθόλου τόν σύγχρονο Ἕλληνα καί μιά τέτοια προσπάθεια θά φάνταζε κωμική. Μά ἄν ἡ ἀναπαραγωγή τῆς θεματογραφίας τοῦ Δημοτικοῦ φαντάζει κωμική, ἡ ἀναπαραγωγή τῆς θεματογραφίας τῶν ρεμπέτικων πού προαναφέραμε, ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ;

Χωρίς περισσότερα σχόλια, παραθέτω ἕνα τέτοιο «τραγούδι», ἀπό μιά ὀγκότομη συλλογή ρεμπέτικων πού κυκλοφορεῖ καί διαβάζεται ἐμβριθῶς καί βαθυστοχαστικῶς, ἀπ' αὐτούς πού ψάχνουν νά βροῦν τίς παραδοσιακές μας ρίζες, ὄχι στούς «βάρβαρους» Ἀρβανίτες, ἀλλά στούς «ἐφτά οὐρανούς» πού δημιουργεῖ ἡ μαστούρα τοῦ ἀνατολίτικου λουλᾶ:

Ρακί, χασίσι καί σεβντᾶς, ὤχ ἀμάν
μέ κάναν νά χτικιάσω γιαβρούμ
εἰκοσιδυό χρονῶν παιδί βρ' ἀμάν
τά νιάτα μου νά χάσω, γιουχαμάν.

Ρεφραίν:

Ἔσπασες τά πιάτα, τἄκανες κομμάτια
μή σέ δεῖ ἡ μάνα σου ἀλανιάρα μου.

Στή φυλακή μέ βάλανε
στό νούμερο τό πέντε γιαβρούμ
ἄδικα μέ δικάσανε βρ' ἀμάν
χρονάκια δέκα πέντε γιουχαμάν.

Ἐκεῖ, κι ἀπό κεῖ ὡς ἐδῶ, μᾶς ὁδήγησε τό ρεμπέτικο μέ τό μικρασιατικό του μπόλιασμα, γιαβρούμ, γιουχαμάν...

Ἀλλ' ἄν ἡ θεματογραφία τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ εἶναι ἀνεπίκαιρη, δέν συμβαίνει τό ἴδιο μέ τή μουσική ἐπένδυση. Δηλαδή ἡ δημοτική μουσική πού ἐντελῶς πηγαία καί αὐθόρμητα ἐξέφρασε τόν ἔρωτα τοῦ ὁποιου Κίτσου ἤ τῆς Χάϊδως ἤ τῆς Ρηνιῶς, δέν εἶναι καθόλου ἀνεπίκαιρη, ἀκριβῶς ἐπειδή ποτέ δέν εἶναι ἀνεπίκαιρος ὁ Ἔρωτας. Ὁ τρόπος καί ἡ στάση καί ἡ ἀντίληψη τῶν ἀνθρώπων γιά τόν Ἔρωτα μπορεῖ ν' ἀλλάζουν, ἀλλά ὁ Ἔρωτας αὐτός καθ' ἑαυτός δέν ἀλλάζει καί παραμένει κυρίαρχο ἀνθρώπινο συναίσθημα ἄξιο νά ὑμνηθεῖ. Καί ἡ μουσική πού ἐκφράζει ἀληθινά, αὐθόρμητα καί ἀνεπι-

τήδευτα ἕνα τέτοιο κυρίαρχο καί αἰώνια ἐπίκαιρο συναίσθημα, δέν εἶναι ποτέ ἀνεπίκαιρη.

Τό ἴδιο μπορεῖ νά πεῖ κανείς καί γιά τό ἡρωϊκό συναίσθημα πού ἐκφράζουν πολλά δημοτικά τραγούδια. Δέν περάσαμε στά χωστά στήν ἀντιηρωϊκή ἐποχή, τουλάχιστον ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες.

α) Δημοτικό — Ρεμπέτικο

Ἐπειδή τυχαίνει νά πιστεύω στή σημασία καί τήν κοινωνική ἀποστολή τῆς Μουσικῆς, ἔτσι καθώς τήν ἐννοοῦσαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες, δηλαδή σάν βασικό μέσο καί συντελεστή τῆς ὁλοκλήρωσης τοῦ ἀνθρώπου, σάν μέσο Παιδείας καί ὄχι σάν ἁπλή τέρψη, θά κάνω μιά σύντομη ἀντιπαράθεση τοῦ χαρακτῆρα τῆς Δημοτικῆς μουσικῆς μέ τήν ρεμπέτικη πού ἔχει κατακυριαρχίσει στή μουσική προβληματική τῶν νέων μας συνθετῶν.

Ἀρκετά χρόνια μετά τό '21, δημιουργοῦνται στήν Ἑλλάδα Ἀστικά κέντρα τά ὁποῖα ἀπορροφοῦν τούς ἀγροτικούς πληθυσμούς πού ζητοῦν τήν καλλιτέρευση τῆς μοίρας τους στίς μεγάλες πολιτεῖες καί εἰδικά στήν Ἀθήνα. Τά πρῶτα ἐργοστάσια δημιουργοῦν καί τούς πρώτους ἐργάτες, πού ἀποτελοῦν πλέον μιά ξεχωριστή κοινωνική τάξη πολλαπλῶς καταπιεζόμενη. Ἔχουμε λοιπόν κατ' ἀρχή μιά μεταβολή τοῦ κοινωνικοῦ περίγυρου καί νέους προβληματισμούς γι' αὐτούς πού ἄφησαν τήν ἐπαρχία καί ἦλθαν στά ἀστικά κέντρα. Στήν Ἀθήνα καί στόν Πειραιᾶ φτάνουν ἐπαρχιῶτες ἀπ' ὅλη τήν Ἑλλάδα, στεριανοί, νησιῶτες, Ἀρβανίτες (πέρα ἀπ' ὅσους ὑπῆρχαν ἀπό παλιά στήν Ἀθήνα καί στήν Ἀττική καθώς εἴδαμε), Μικρασιάτες, Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι καί γενικά γίνεται ἡ Ἀθήνα καί ὁ Πειραιᾶς τό σταυροδρόμι πολυποίκιλων ρευμάτων ἰδεῶν, νοοτροπιῶν καί βέβαια αἰσθητικῆς. Ἀπό τήν ἀλληλεπίδραση τῶν ρευμάτων αὐτῶν πάντα προκύπτει κάτι τρίτο καινούργιο. Πάντα ὅμως τό κλίμα καί τό περιβάλλον τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Παιρειᾶ, ἔτσι καθώς μεταβλήθηκε ἀπό μικρό Ἀρβανιτοχώρι σέ μεγαλούπολη πανσπερμίας Λαῶν πού πασχίζουν νά ἐπιβιώσουν, εἶναι ξένο ἐντελῶς γιά τήν ἐπιβίωση Ἀρβανίτικης Ἑλληνικῆς νοοτροπίας, ἀντίληψης, ἰδεῶν ἤ ἐμπνεύσεων.

Οἱ πρῶτοι Ἀρβανίτες πού ξέφυγαν ἀπό τίς παλιές παραδόσεις καί ὑποστήκανε τίς ἀλλοιώσεις τοῦ χαρακτῆρα τους εἶναι οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικῆς καί τῆς Ἀχαΐας. Πάντα ὅμως παρέμενε μέχρι πρίν λίγα χρόνια ἡ ἀνάμνηση τῶν σκληρῶν, ὄμορφων μά καί ὑπερήφανων κοριτσιῶν τῆς Ἀρβανίτικης Πλάκας, πράγμα πού σημαίνει πώς οἱ Ἀρβανίτες καί οἱ Ἀρβανιτοποῦλες τῆς Πλάκας διατήρησαν, ὅσο τούς ἐπέτρεπε ἡ κατακλυσμιαία μεταβολή, τά ἤθη καί ἔθιμά τους[66].

---

66. Ἡ Πλάκα ἡ πολυτραγουδισμένη αὐτή συνοικία τῆς Ἀκρόπολης, ἦταν μέχρι πρίν λί-

Μά ἄς δοῦμε τώρα καί τίς καταβολές τοῦ Ρεμπέτικου Τραγουδιοῦ. Ἡ λέξη «Ρεμπέτης», λένε πώς εἶναι Τούρκικη (Ρεμπέτ) καί σημαίνει τόν ἀντάρτη. Στ' Ἀρβανίτικα ἡ ἴδια λέξη σημαίνει τόν περιπλανόμενο στή τύχη χωρίς σκοπό καί πρόγραμμα (Ρεμπέτ καί ρεμπελιάς = ἀλητεύω). Στήν Ἑλληνική ὑπάρχει τό ρῆμα Ρέμβω[67], καί στή παθητική φωνή Ρέμβομαι πού σημαίνει περιπλανῶμαι, ἐνεργῶ ἄσκοπα καί στή τύχη καί οὐσιαστικό Ρεμβός πού σημαίνει τό ἴδιο καί βέβαια ἀκριβῶς τήν ἴδια σημασία ἔχει μέ τό Ἀρβανίτικο Ρεμπέτ, ἐνῶ καθώς εἴπαμε στά Τούρκικα σημαίνει τόν Ἀντάρτη καθώς μᾶς λένε οἱ ἀσχολούμενοι μ' αὐτά, ἐνῶ ἐγώ δέν γνωρίζω Τούρκικα καί δέν μπορῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω γιά τό ἀληθές τοῦ ἰσχυρισμοῦ τους. Ἔχω τήν ἐντύπωση πώς καί τό Τούρκικο καί τό Ἀρβανίτικο Ρεμπέτ προέρχονται ἀπό τό Ἑλληνικό Ρεμβός καί ἔχουν τήν σημασία πού ἀναφέρεται στά Ἑλληνικά.

γα χρόνια, μιά καθαρά Ἀρβανίτικη συνοικία. Ἀπό τούς παλιούς Πλακιῶτες Ἀρβανίτες, λίγοι ἀπόγονοί τους ζοῦν καί σήμερα ἐκεῖ.

Τό δυσαφομοίωτο τῶν Ἀρβανιτῶν θά τό δοῦμε στούς Πλακιῶτες Ἀρβανίτες καί τίς περίφημες Πλακιώτισσες, πού τραγουδήθηκαν ὄχι μόνο γιά τήν ὀμορφιά τους, ἀλλά καί γιά τήν ὑπερηφάνειά τους. Ἦταν μιά νησίδα σ' ἕνα ξένο πέλαγος γιά 150 χρόνια. Τώρα οἱ ἔμποροι τῶν πάντων κατέκτησαν καί τήν Πλάκα καί εἶναι σίγουρο πώς θά γκρέμιζαν καί τήν Ἀκρόπολη γιά νά χτίσουν ἐμπορικά καί Τουριστικά ξενοδοχεῖα, ἀλλά αὐτό θἆταν πολύ χοντρό καί θά τούς πέρναμε χαμπάρι. Μά ἄς δοῦμε ἀπό ποῦ ἐτυμολογεῖται ἡ λέξη Πλάκα.

Ὁ Καμπούρογλους ἐτυμολογεῖ τή Πλάκα ἀπό κάποια σπασμένη μαρμάρινη πέτρα πού ὑπῆρχε στήν συνοικία.

Ὁ Χατζῆς ἐτυμολογεῖ τή λέξη ἀπό τή μορφολογία τοῦ ἐδάφους πού καθώς λέει ἦταν σάν ἕνα εἶδος πλατεῖας, ἐπίπεδος (Πλάκα).

Οἱ Φουρίκης, Μπίρης, Καρολίδης, ἐτυμολογοῦν τή λέξη ἀπό τό «Πλειάκα» = γρηά, παλαιά, ἐπειδή κάποτε ἡ Ἀθήνα μοιραζόταν σέ Νέα καί Παλαιά κλπ.

Ὁ Ρόδης ἐτυμολογεῖ τή λέξη ἀπό τό Πλάκα , Πλάκατ = ἡ ἐπίπεδη πέτρα, οἱ ἐπίπεδες πέτρες, δηλαδή οἱ λαξευμένες.

Ἔχω τή γνώμη πώς αὐτή ἡ τελευταία ἐκδοχή εἶναι καί ἡ σωστότερη. Οἱ Ἀρβανίτες (γιατί ἀπό Ἀρβανίτες ἔχει δοθεῖ το ὄνομα), ὀνομάζουν πλάκα κάθε ἐπίπεδη ἤ λαξευμένη πέτρα. Ὁ τόπος αὐτός ἦταν κατάσπαρτος ἀπό τά σπασμένα μάρμαρα τοῦ πυρπολημένου παρθενῶνα καί τῶν ναῶν καί ἀγαλμάτων. Δέν ἔχει καμιά ἀπολύτως σχέση μέ τόν Πλειάκα = γρηά, παλαιά, γιατί τοπωνύμια ἴδια (πλάκα) θά συναντήσουμε καί σέ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας πού κατοίκησαν ἤ κατοικοῦν Ἀρβανίτες, λ.χ. στήν Ἄρτα ἤ Πρέβεζα ἤ Αἰτωλοακαρνανία. Τό χαρακτηριστικό καί κεῖ, εἶναι οἱ ἐπίπεδες πέτρες. Οἱ Ἀρβανίτες ἔλεγαν «Ν' Πλάκατ», καί ἐννοοῦσαν στίς ἐπίπεδες πέτρες.

Ἄν καί δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφισβήτηση γιά τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τῶν Πλακιωτῶν, δέν θἆταν περιττό νά ἀναφέρουμε μιά παλιά μαρτυρία τοῦ Παναγῆ Σκουζέ, ἀπό τά ἀπομνημονεύματά του (σελ. 37-120):

«Πρός μεσημβίαν, μιά πόρτα, ἡ Ἀρβανίτικη λεγομένη τῆς Πλάκας, μέ τό νά ἦτον πρός ἐκεῖνο τό μέρος ὅλο Ἀρβανίτες, οἱ Πλακιῶτες».

67. Ρεμβάζω = ἀφήνω τό βλέμα μου νά περιπλανηθεῖ χωρίς στόχο συγκεκριμμένο. Ρεμπελιάς (ἀρβανίτικα) = γυρίζω ἄσκοπα.

'Αλλ' ἄς κάνουμε τό χατῆρι αὐτῶν πού θεωροῦν τό Ρεμπέτ σάν Τούρκικη λέξη πού ἐκφράζει τόν 'Αντάρτη ἤ καί τόν 'Επαναστάτη καθώς θέλουν ἤ ἐπιθυμοῦν νά λένε, καί ἄς κάνουμε μιάν ἀντιπαράθεση αὐτῶν τῶν «'Ανταρτῶν», ἐπαναστατῶν Ρεμπέτ, πού φέρονται σάν δημιουργοί τοῦ Ρεμπέτικου τραγουδιοῦ, καί αὐτῶν πού ἦσαν ἀποδεδειγμένα καί ἀντάρτες καί ἐπαναστάτες, τούς Κλέφτες καί γενικά τούς 'Αρβανίτες πού δημιούργησαν τό Κλέφτικο Τραγούδι καί τόν Τσιάμικο.

Τά πρῶτα Ρεμπέτικα τραγούδια γράφτηκαν ἀπό φυλακισμένους καί σάν τέτοια πραγματικά δέν μπορεῖ νά ἔχουν τίποτα τό ἐπιτηδευμένο, ψεύτικο καί ρηχό. 'Εκφράζουν αὐθόρμητα μιά συγκεκριμένη ψυχική κατάσταση τοῦ δημιουργοῦ καί βέβαια ἀντικατοπτρίζουν τήν ἐποχή, τή κοινωνική κατάσταση καί τίς ἰδεολογικές ἀντιλήψεις τῶν δημιουργῶν. 'Απ' αὐτή τήν ἄποψη τό Ρέμπετικο τραγούδι ἔχει τή σφραγίδα τῆς γνησιότητας καί εἶναι πράγματι ἀπαλλαγμένο ἀπό κάθε ρηχό καί ἐπίπεδο στοιχεῖο.

Ἄς δοῦμε ὅμως τή θεματογραφία του, πού ταιριάζει ἀπόλυτα μέ τή μουσική του, ὅπως ἄλλωστε κάθε τραγούδι γνήσιο. Πέρα ἀπό τίς περιπέτειες τοῦ δημιουργοῦ, πού ἀφοροῦν τόν κατατρεγμό του γιά λίγο χασίσι καί τίς ἄδικες ποινές του, πέρα ἀπό τά θέματα πού ἀφοροῦν γκομενοδουλειές, Νταβατζιλίκια, μαχαιρώματα καί «ἡρωϊσμούς» πού ἐξαντλοῦνται σέ ἀπειλητικά λόγια ὄχι γιά τήν ἄδικη κοινωνία, ὅσο γιά τούς ἀντεραστές τῆς «γκόμενας», ὑπάρχουν καί ἐκεῖνοι οἱ δημιουργοί πού συνειδητοποιοῦν τήν θέση τους στή κοινωνία, πού εἶναι περιθωριακοί καί αἰσθάνονται ἔντονα τήν καταπίεση καί τήν ἀδικία. Μά ἡ ἀντιδρασή τους ἐξαντλεῖται στήν ἐπισήμανση τῆς ἄδικης κοινωνίας τῆς κακῆς τους μοίρας καί στό **εὐχολόγιο** καί στό μοιρολατρικό βογγητό τους, δηλαδή ἐξαντλεῖται στήν ἔμμεση ἀποδοχή μιᾶς ἄδικης κατάστασης πού δέν ξεφεύγει ἀπό τά ὅρια τῆς **μοιρολατρείας.**

Οἱ Ρεμπέτες μετέθεσαν τήν ὑπόθεση τῆς κοινωνικῆς ἤ καί ἀτομικῆς τους ἀπελευθέρωσης στό εὐχολόγιο, στήν καταγγελία στήν ὑποσημείωση τῆς ἄδικης κοινωνίας καί συνάμα μετέθεσαν καί τίς εὐθύνες τους σάν ἄτομα ἤ σάν κοινωνική ὁμάδα[68]. **Μά ἡ μετάθεση τῶν εὐθυνῶν δείχνει ἀνελεύθερο ἄτομο.** Αὐτός πού κατανοεῖ καί ἔχει ἰδανικό του τήν Λευτεριά δέν μεταθέτει τήν ὑπόθεσή της σέ ξένες πλάτες οὔτε ὑπομένει τή σκλαβιά γογγύζοντας, παρακαλῶντας, βλαστημῶντας καί προσευχόμενος.

Ἔχουμε λοιπόν μιά θεματογραφία καί μιά μουσική «ἧττας» ἤ ἀποδοχῆς τῆς ἧττας ἤ στή χειρότερη –καί ἴσως πιό ἀντιπροσωπευτική περίπτωση– μιά θεματογραφία καί μουσική ἀδιαφορίας, ἐγκατάλειψης στήν ὅποια τύχη, στήν

---

68. Καθώς ὁ Χριστιανισμός μεταθέτει ὅλες τίς προσδοκίες στήν ἄλλη ζωή ἤ τήν δευτέρα παρουσία.

ὅποια μοίρα, δηλαδή μιά Ρέμπελη θεματογραφία, δηλαδή Ρεμπέτικη. Αὐτή ἄλλωστε εἶναι καί ἡ πραγματική ἐτυμολογική ἐκδοχή ἀπ' ὅτι φαίνεται μέσα ἀπό τά τραγούδια τά Ρεμπέτικα, γιατί καθώς εἴπαμε τά τραγούδια ἐκφράζουν ἀπόλυτα τήν ταυτότητα τοῦ δημιουργοῦ τους. Ὀνομάστηκαν Ρεμπέτικα ὄχι ἐπειδή τά τραγουδοῦσαν ἤ τά ἔφτιαχναν κάποιοι ἐπαναστάτες ἤ ἀντάρτες, μά ἐπειδή τά τραγουδοῦσαν καί τά ἔγραφαν ἄνθρωποι Ρέμπελοι, περιθωριακοί, ἄνθρωποι χωρίς στόχο καί πρόγραμμα, πού γυρνοῦσαν ἀλητεύοντας τίς νύχτες, πού ἔπαιρναν ἤ ἐμπορεύονταν τό χασίσι καί τίς πόρνες, ἄνθρωποι απόκληροι τῆς κοινωνίας, πού βέβαια ὄχι μόνο δέν ἔκαναν τίποτα γιά νά ἀλλάξουν τήν κοινωνία, ἀλλά ἀντίθετα ἦσαν σέ κάποιο μέτρο συντελεστές **ἀναπαραγωγῆς** αὐτῆς τῆς κοινωνίας.*

Πῶς ὅμως ἀναστήθηκε τό Ρεμπέτικο τραγούδι στίς μέρες μας καί ἀπό ποιούς;

Μετά τό 1922, ἔρχονται στήν Ἑλλάδα οἱ Μικρασιατικοί πληθυσμοί πού φέρνουν νέα ἤθη καί ἔθιμα στήν μέχρι τότε Ἀρβανιτοκρατούμενη Ἑλλάδα. Συνήθως ἐγκαθίστανται στίς πόλεις σέ ἰδιαίτερους συνοικισμούς. Οἱ πόλεις καί ἡ ζωή τῶν μεγαλουπόλεων εἶναι περισσότερο στά μέτρα τῶν Μικρασιατῶν γιατί οἱ Μικρασιάτες δέν ἔκαναν καμιά ἐπανάσταση κατά τῶν Τούρκων, μά ἀθόρυβα καί ταπεινά κατόρθωσαν νά ἐπιβιώσουν καί μάλιστα νά ἐπιβληθοῦν μέ τήν δύναμη τοῦ πλούτου πού ἀπόχτησαν, τῶν ἐπιρροῶν καί τῶν διασυνδέσεών τους μέ τήν ἡγετική τάξη τῶν Τούρκων καί τελικά τό '22 βρίσκονταν ἀπό ἄποψη πλούτου καί πολιτισμοῦ πολύ ψηλότερα ἀπό μᾶς τούς Ἑλλαδίτες πού πεινάγαμε καί ἐξαντλούμασταν στούς ἀπελευθερωτικούς πολέμους.

Ὅταν ἦλθαν οἱ Μικρασιάτες, πραγματικά βρῆκαν ἀντίδραση, ἀπό πολλούς Ἑλλαδίτες καί αὐτό τό θυμοῦνται καί δέν παύουν νά τό ἀναφέρουν οἱ συγγραφεῖς τους στά διηγήματά τους, πού ἔχουν σάν θέματα αὐτή τή δύσκολη ἐποχή.

Ἡ ἀπαισιόδοξη καί μοιρολατρική θεματογραφία τοῦ Ρεμπέτικου τραγουδιοῦ εἶναι πιό κοντά στήν καρδιά τοῦ ξεριζωμένου Μικρασιάτη καί ἡ ἡρωική καί λεβέντικη θεματογραφία τοῦ Δημοτικοῦ τραγουδιοῦ δέν τόν ἀγγίζει κἄν, οὔτε βέβαια τόν ἄγγιζε ἀπό τά πρίν. Δέν ὑπάρχει ἐπικό ποίημα ἤ τραγούδι στή Μ. Ἀσία.

Περνάνε τά χρόνια, μπολιάζονται στήν Ἑλλάδα οἱ Μικρασιάτες παίρνουν λίγα καί δίνουν πολλά στά πολιτιστικά μας πράγματα καί σέ ἄλλους βέβαια τομεῖς. Ἔρχεται ἡ κατοχή καί ὁ καταστροφικός Ἐμφύλιος. Οἱ προοδευτικοί ἀριστεροί διαννοούμενοι διεκτραγωδοῦν τά δεινοπαθήματα τοῦ Λαοῦ, τίς φυλακές, τίς ἐξορίες, τούς ἐξευτελισμούς, τίς ταπεινώσεις, τά βασανιστήρια καί τήν συμφορά πού ἐπακολούθησε μετά τόν ἐμφύλιο στό κράτος τοῦ Ζόφου τῆς δεκαετίας 1950-60.

Στήν Ἀλβανία ὑπῆρχαν ἀνάλογα τραγούδια ἐπαναστατῶν φυλακισμένων, τά λεγόμενα «Μπουντρούμὲς» = τῆς φυλακῆς. Φαίνεται πώς τά δικά μας ρεμπέτικα ξεκίνησαν μέν ἔτσι, ἀλλά κατέληξαν ὅπως προαναφέραμε, ἐπειδή οἱ ποινικοί κρατούμενοι πλήθυναν καί σπάνισαν οἱ ἐπαναστάτες.

Γύρω στά 1963 θά άναρωτηθοῦν μερικοί μήπως μᾶς πῆρε σβάρνα ἡ «ποίηση τῆς Ἥττας». Διαπιστώνουν πώς ἡ ποίηση τῶν ἀριστερῶν ποιητῶν καί τά ἔργα τῶν συγγραφέων δέν εἶναι ἔργα ἀντάξια τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων τοῦ Λαοῦ καί δέν φέρνουν ἕνα αἰσιόδοξο μήνυμα, ἀλλά εἶναι βογγητά πού ἐπιζητοῦν τόν οἶκτο καί τό μαλάκωμα τῆς καρδιᾶς τοῦ νικητῆ Δεξιοῦ ἤ ζητοῦν τήν κατανόησή του.

Ἀντιρρήσεις ὑπάρχουν μά τί ὠφελεῖ; Γεγονός εἶναι πώς ἀπ' ὅλη τήν ἀριστερή ποίηση αὐτῆς τῆς 10ετίας, ἴσως καί ἀργότερα, μόνο ἡ «Ρωμηωσύνη» τοῦ Ρίτσου εἶναι αἰσιόδοξο καί ἐπικό ποίημα πού ἀνταποκρίνεται στήν ἑλληνική νοοτροπία. Μόνο αὐτό ἔχει τή σφραγίδα τῆς Ἑλληνικότητας, γιατί ἐκφράζει τήν παλιά ξεχασμένη Ἑλληνική συνείδηση, πού ἄρχιζε ἀπό τόν Αἰσχύλο, ἔφτανε στόν Μανώλη Μπλέση καί τελείωνε μέ τόν ἀνώνυμο αὐτόν τραγουδιστή πού ἔγραψε τά «40 παλλικάρια ἀπό τήν Λειβαδιά», τόν «Ἀητό» καί τόν «Μενούση». Μά ἡ ποίηση τῆς «ἧττας» εἶχε βρεῖ ἀπήχηση καί θεωρεῖτο φυσιολογική. Ἀπόδειξη πώς κάποια στιγμή κάποιος ἤ κάποιοι ξύπνησαν ἀπ' ἕνα λήθαργο καί εἶπαν: «Λάθος δρόμο πήραμε».

Ὑπῆρξαν λοιπόν μάζες Λαϊκές πού δέχονταν τήν ποίηση τῆς ἧττας, τήν ποίηση τοῦ οἴκτου ὅπως δέχεται τήν βροχή τό καλοκαιριάτικο ξερόχωμα. Ἔχω πολλούς λόγους καί ἄλλους... τόσους νά πιστεύω πώς οἱ λαϊκές «μάζες» πού ἀποδέχτηκαν τήν ποίηση τῆς ἧττας καί τοῦ οἴκτου δέν ἦσαν Ἀρβανιτογενεῖς.

Σίγουρα ὅμως εἶναι γεγονός πώς ἡ Ἀριστερή διανόηση ἀγκάλιασε τό ρεμπέτικο καί ὁρισμένοι ρεμπετολόγοι τοῦ ἔδωσαν προεκτάσεις πού δέν εἶχε.

Τήν ἴδια ἐποχή στήν Ἑλλάδα ψυχορραγεῖ τό λεγόμενο «Ἐλαφρό τραγούδι» πού δέν ἔχει σχέση οὔτε μέ τό ρεμπέτικο, οὔτε μέ τό Δημοτικό, ἀλλά εἶναι μιά κακή μίμηση Εὐρωπαϊκῶν τραγουδιῶν μέ καμμιά σύνδεση μέ τήν Ἑλληνική ψυχή. Εἶναι στήν κυριολεξία «Ἐλαφρό» καί δημιούργημα τῆς ἀρχοντοχωριάτικης μιμητικῆς τάσης.

Αὐτό ἐντοπίζεται ἀπό τήν ἀριστερή διανόηση καί ἡ ἐκλογή τοῦ ρεμπέτικου εἶναι πιό εὔκολο πράγμα γι' αὐτό τόν λόγο καί γιά τούς ἑπόμενους: Τό Ρεμπέτικο εἶναι δημιούργημα Λαϊκό ἤ γιά νά ἀκριβολογοῦμε ὄχι Λαϊκό, ἀλλά μιᾶς περιθωριακῆς τάξης ἀνθρώπων, ἑνός Λοῦμπεν Προλεταριάτου, μέ τό ὁποῖο ἡ Ἀριστερά ἔνοιωθε τότε διαλεκτική συγγένεια, δεδομένου, πώς καθώς αὐτοί ἔτσι καί τοῦτοι, θεωροῦνταν ἀπό τό κράτος τῆς Δεξιᾶς, ἄνθρωποι δεύτερης κατηγορίας, παρίες καί «μιάσματα».

Πέρα ἀπ' αὐτή τή διαλεκτική συγγένεια καί συμπάθεια, ὑπῆρχε καί μιά ταυτότητα σ' αὐτό τό σημεῖο πού χαρακτηρίστηκε σάν ἀντίληψη τοῦ οἴκτου καί τῆς ἧττας (Ποίηση τῆς ἧττας). Ἡ Ἀριστερή διανόηση βρισκόταν στό περιθώριο καί στή φυλακή ἤ τήν ἐξορία καί γενικά πάντα ἔξη βήματα ἀπό τό

ἀπειλητικό ἀπόσπασμα τοῦ κράτους τῆς Δεξιᾶς. Κατάγγελνε τήν κοινωνική ἀδικία καί ζητοῦσε τόν οἶκτο ἤ τήν κατανόηση τοῦ Δεξιοῦ νικητή, πού εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Τό ἴδιο ἀκριβῶς ἔκαναν καί οἱ ρεμπέτες ποινικοί κατάδικοι πού κατάγγελναν τήν κοινωνική ἀδικία, βογγοῦσαν καί πονοῦσαν γιά ν' ἀκουστεῖ ὁ πόνος τους καί νά λειτουργήσει τό σύστημα τοῦ οἴκτου, σάν ἀπό μηχανῆς Θεός. Δέν διαφέρει ἡ περίπτωση ἀπό τά παρακάλια, τίς προσευχές καί τίς ἱκεσίες τῶν πιστῶν στόν Θεό, πού πάντα ἔχει «βαρύ ἀφτί» ἄν ἐσύ ὁ ἴδιος δέν βοηθήσεις τόν ἑαυτό σου, καί δέν βγάλεις ἔτσι ἀσπροπρόσωπο καί τόν Θεό σου...

Ξανατονίζω πώς οἱ περιπτώσεις καταγγελίας τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας εἶναι ἐλάχιστες στό Ρεμπέτικο τραγούδι καί οἱ προεκτάσεις πού τοῦ δόθηκαν ἀπό τούς Ρεμπετολόγους δέν δικαιολογοῦνται.

Τό ρεμπέτικο καθώς εἴπαμε ἀγκαλιάστηκε καί μπολιάστηκε ἀπό τούς Μικρασιάτες, πού κι αὐτοί ἀντιμετώπιζαν παρόμοια προβλήματα, καί εἶχαν παραπλήσια σκέψη καί κοσμοαντίληψη. Ἔτσι ἡ αἰσθητική τοῦ Ρεμπέτικου στηρίχτηκε καί θεωρητικά, μιᾶς καί οἱ Ρεμπετολόγοι εἶδαν στό Ρεμπέτικο (καί ποῦ δέν τό βλέπουν;) τίς ρίζες τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς... Οἱ Μικρασιάτες βλέπουν τά πάντα μέσα ἀπό τό Βυζάντιο, μά ἐμεῖς οἱ Ἑλλαδίτες καί κύρια καί βασικά οἱ Ἀρβανίτες δέν βλέπουμε τίποτα στό Βυζάντιο οὔτε μέσα ἀπό τό Βυζάντιο. Ὑπάρχει πολύ θολοῦρα... Βλέπω ὁμοιότητα **ἀπόλυτη** τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς μέ τήν Περσική καί Ἀραβική, μά ὄχι μέ τήν ἀρχαιοελληνική ἤ μέ τά Τσιάμικα, τά συρτά, τά Καλαματιανά καί τά καγγέλια.

Τό ρεμπέτικο εἴπαμε μπολιάστηκε ἀπό τούς Μικρασιάτες καί κύρια ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ μπολιάσματος εἶναι τά τραγούδια καί ὁ τρόπος ἑρμηνείας τῶν τραγουδιῶν τοῦ Στέλιου   Ἐδῶ ἔχουμε μιά συστηματική καταγγελία τῆς κοινωνίας πού δέν ξέρω ἄν ἐκφράζει τόν Λαϊκό πόνο ἤ τόν ἐκμεταλλεύεται καί ἀπ' τό μυαλό μου δέν μπορεῖ νά φύγει ἕνας στίχος ἑνός τραγουδιοῦ τοῦ Κουγιουμτζῆ πού τραγουδᾶ ὁ Νταλάρας, «μέ τραγούδια γιά τή φτώχεια καί τή ξενητειά, ρετιρέ χτίζω στή Κηφισσιά...».

Δέν νομίζω ὅτι ὁ Λαός μας εἶναι τόσο κακομοίρης, κλαψομοίρης, ἀπαισιόδοξος, πεισιθανάτιος καί ἔσχατος ἐπαίτης τοῦ οἴκτου γιά νά τόν ἐκφράζουν αὐτά τά τραγούδια.

Ἔχω τήν ἐντύπωση πώς βρεθήκαμε μπροστά σέ μιά μεθοδευμένη **ἐκμετάλλευση τῆς Λαϊκῆς εὐαισθησίας** καί δέν ἔχουμε σέ καμιά περίπτωση ἔκφραση τῆς Λαϊκῆς ψυχῆς.

β) Δύο ρεύματα αἰσθητικῆς ἀντίληψης

Ψάχνουμε νά βροῦμε τό «Ἑλληνικό» μας πρόσωπο καί καθ' ἕνας διανοούμενος ἤ Καλλιτέχνης ἔχει τή δική του γνώμη γιά τό «Ἑλληνικό». Τό

μπέρδεμα ὑπάρχει ἀκριβῶς ἐπειδή στήν 'Ελλάδα, μετά τό '22, ἔχουμε δυό διαφορετικά ἰδεολογικά καί αἰσθητικά ρεύματα. Τό ἕνα ἐκπροσωπεῖται ἀπό τούς Μικρασιάτες καί τό ἄλλο ἀπό τούς 'Ελλαδίτες καί τούς 'Αρβανίτες. Οἱ Μικρασιάτες θεωροῦν 'Ελληνικό ὅ,τι εἶναι Βυζαντινό. Οἱ 'Ελλαδίτες θεωροῦν 'Ελληνικό, ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τήν πρό τοῦ '22 'Ελλάδα καί τήν κλασσική ἀρχαιότητα.

Ἄς πάρουμε δυό χτυπητά παραδείγματα γιά νά καταλάβουμε τή διαφορά.

Στόν 'Ελληνικό χῶρο ἔχουμε δυό μεγάλους ἑρμηνευτές λαϊκῶν τραγουδιῶν, τόν Στέλιο Καζαντζίδη καί τόν Γρηγόρη Μπυθικότση. 'Ο τρόπος ἑρμηνείας τῶν δυό αὐτῶν τραγουδιστῶν καί οἱ διαφορές τους δέν εἶναι δυνατό νά κατανοηθοῦν ἀπό τούς «ἀνυποψίαστους» μελετητές. 'Ο Καζαντζίδης εἶναι Μικρασιάτης, Πόντιος μέ τά γνωστά βιώματα καί τίς συγκεκριμένες αἰσθητικές καί ἰδεολογικές ἀντιλήψεις. 'Η ἑρμηνεία του δέν εἶναι δυνατό νά εἶναι διαφορετική, ἀλλά νά ἐναρμονίζεται ἀπόλυτα μέ αὐτές του τίς ἀντιλήψεις.

1. Τραγουδᾶ τραγούδια πού ἐπισύρουν τήν συμπάθεια, τόν οἶκτο καί τό δάκρυ.

2. 'Ο τρόπος ἑρμηνείας εἶναι ὄντως βυζαντινός μέ ἐκεῖνα τά μακρόσυρτα βογγητά, τήν ἀμανέδικη νοοτροπία καί τό στύλ ἐκεῖνο πού ἀπό μόνο του, σοῦ προκαλεῖ τή συμπάθεια καί τόν οἶκτο ἐπειδή σοῦ προβάλει τόν πόνο, σάν μοναδικό στοιχεῖο, πού εἶναι ἱκανό νά εὐαισθητοποιήσει τήν καρδιά σου. Συνήθως δέν δίνεις τόσο σημασία στή μουσική ὅσο στήν πονεμένη ἱστορία.

'Ο Μπυθικότσης δέν ἔχει σχέση μέ μακρόσυρτους ἀμανετζίδικους σκοπούς, πού νά θυμίζουν 'Ανατολή. 'Εντελῶς ἀντίθετα, ἡ ἑρμηνεία του ἔχει **Δωρική ἀδρότητα** καί ἁπλότητα χωρίς ἀναστεναγμούς, βογγητά, ἤ κλάψες. Εἶναι «κοφτή» καί σέ καμμιά περίπτωση μακρόσυρτη. Δέν ἔγινε ἔτσι ἡ ἑρμηνεία τοῦ Μπυθικότση. Ἦταν ἀπό τά πρίν τέτοια. Καί σάν τέτοια τή διάλεξε ὁ Θεοδωράκης πού πραγματικά πῆγε νά σπάσει αὐτή τήν ἀμανετζίδικη, μακρόσυρτη καί πεισιθανάτια νοοτροπία καί μάλιστα βρῆκε ἀντιδράσεις στήν ἀρχή[69].

'Ο Μπυθικότσης δέν μπορεῖ νά τραγουδίσει σάν τόν Καζαντζίδη μακρόσυρτους καί ἀμανετζίδικους σκοπούς, μά οὔτε καί «θηλυκά» τραγούδια. Δηλαδή πολλά «θηλυκά» τραγούδια τοῦ Χατζιδάκι μέ θηλυκή εὐαισθησία καί ὀμορφιά, σάν τά «παιδιά του Πειραιά» ἤ τό «μυστικό» κλπ. εἶναι ἀδύ-

---

69. Εἶναι πραγματικά δύσκολο ν' ἀναχαιτιστεῖ αὐτή ἡ ἀκατάσχετη Ρεμπετολογία καί Βυζαντινολογία. Μπολιάζεται μεθοδικά καί μ' ὅλα τά μέσα καί μέ ὀργάνωση πού θά ζήλευε τό κάθε κόμμα καί ἡ κάθε θρησκεία. Νομίζω πώς ἡ 'Επανάσταση τοῦ Θεοδωράκη, ἤδη ἔχει ἀνοιχτές Κερκόπορτες. Χρειάζεται ἄλλη μιά 'Επανάσταση.

νατο νά τά ἑρμηνεύσει ὁ Μπυθικότσης. Γιατί; Ἐπειδή εἶναι ὁ συγκεκριμένος Μπυθικότσης; Ὄχι. ὁ Μπυθικότσης δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τή Μικρασία καί τό Βυζάντιο. Ὁ Μπυθικότσης ἔχει Ἀρβανίτικες καταβολές, ἀρβανίτικη καταγωγή καί ἀρβανίτικη αἰσθητική ἀντίληψη καί ἡ ἁδρότητα καί ἁπλότητα τῆς ἑρμηνείας του ἐκεῖ πρέπει νά ἀναζητηθῆ. Ὁ Μπιθικότσης, εἶναι Ἀρβανίτης ἀπό τήν Καρυστία καί τό ὄνομά του προφέρεται Μπύθ,κότσης, ἀλλά προφανῶς καί ὁ ἴδιος δέν ἔχει συνειδητοποιήσει τίς αἰτίες τοῦ συγκεκριμένου τρόπου ἑρμηνείας, γιατί τόν εἴδαμε σέ πολλές περιπτώσεις νά ρίχνει ζάχαρι στή φωνή του καί νά θέλει νά μιμηθεῖ τούς μαθητές του.

Τό ἄλλο μας παράδειγμα ἀφορά τίς εἰκαστικές καί πλαστικές τέχνες καί συγκρίνει δυό βασικούς ἐκπροσώπους, τόν **Φώτη Κόντογλου** καί τόν **Γιάννη Χαλεπᾶ.**

Τόν Γενάρη τοῦ '79, ἔγινε μιά ἀναδρομική ἔκθεση τῶν δυό καλλιτεχνῶν καί πραγματικά ἦταν μιά σπάνια περίπτωση ζωντανῆς ἀντιπαράθεσης νοοτροπιῶν ἤ μᾶλλον ἦταν ἡ ζωντανή ἀντιπαράθεση τῶν δυό ρευμάτων πού ἐπισημαίνω —νομίζω γιά πρώτη φορά— ἐγώ. Δηλ. τοῦ **Μικρασιατικοῦ** καί τοῦ **Ἑλλαδικοῦ.**

Ἡ ἀντιπαράθεση αὐτή πού γινόταν αἰσθητή ἀπό τήν ταυτόχρονη ἔκθεση τῶν δυό καλλιτεχνῶν στόν ἴδιο χῶρο, προβλημάτισε τούς διανοούμενους τῆς χώρας καί ξέσπασε καυγάς.

Μιά πρωϊνή ἐφημερίδα κορφολόγησε διάφορες γνώμες γιά τό ἔργο τοῦ Κόντογλου, πού ἄλλες τόν ἐπαινοῦσαν καί τόν θαύμαζαν καί ἄλλες τόν ἀπέρριπταν ἐντελῶς.

Ἡ ἄποψη τοῦ Δημήτρη Χατζῆ ἦταν καταπέλτης γιά τόν Κόντογλου: «Τό ἔργο τοῦ Κόντογλου μοιάζει σάν ἕνα πτῶμα πού συντηρεῖται μέ χημικά μέσα ἤ στή κατάψυξη».

Τόν Δημήτρη Χατζῆ ἀκολούθησε ὁ ἱστορικός Τάσος Βουρνᾶς: «Τό ἔργο τοῦ Κόντογλου ἀποτελεῖ μιά ἐσκεμένη μορφή **Ἀναβίωσης** καί δέν φτάνει ὡς ἐμᾶς ἀπό τό μόνο βατό γιά τή τέχνη δρόμο τῆς **Ἐπιβίωσης»**

Ἀκολούθησε ἕνας ἀρκετά ἐνδιαφέρον φιλολογικός καυγάς πού **σφραγίστηκε** μέ πύρινα κηρύγματα[70] ὑπέρ τοῦ Κόντογλου καί τῆς τέχνης του. Ἡ Τηλεόραση δέν ὑστέρησε στήν προβολή τοῦ ἔργου τοῦ Κόντογλου μέ σχόλια ἐγγίζοντα πολλές φορές τά ὅρια τοῦ γελοίου. Τό ἔργο τοῦ Χαλεπᾶ δέν βρέθηκε κανείς νά τό ἀμφισβητήσει, μά καί κανείς δέν ἐνδιαφέρθηκε νά τοῦ κάνει τήν διαφημιστική καμπάνια τύπου «Κόκα-κόλα», πού ἔγινε στό ἔργο τοῦ Κόντογλου.

---

70. Ἐγγονόπουλος, Λεβίδης κλπ.

Σέ τέτοιες περιπτώσεις μοῦ ἔρχεται στό νοῦ μου μιά παιδική μου ἔμμονη σκέψη: «Ἄν τό ἔργο δέν ἔχει γλῶσσα νά μιλήσει γιά νά πείσει, τότε μιλάει ὁ ἄνθρωπος γιά τό ἔργο».

Ἀπό τούς διανοούμενους, πολλοί εἶπαν πολλά, μά πάντα πιστεύω πώς κανείς δέν ἔπιασε τήν οὐσία τοῦ θέματος, ἀκριβῶς γιατί ὅλοι ἦταν ἀνυποψίαστοι γιά τήν ὕπαρξη στήν νεώτερη Ἑλλάδα τῶν δυό βασικῶν ἰδεολογικῶν — αἰσθητικῶν ρευμάτων πού ἐπισημαίνω.

Ὁ Χατζῆς εἶναι ἀντιπαραδοσιακός. Γι' αὐτό ἀπορρίπτει τόν Κόντογλου. Ὁ Βουρνᾶς εἶναι ἐναντίον τῆς ἀναβίωσης στήν τέχνη γι' αὐτό δέν παραδέχεται τήν προσπάθεια τοῦ Κόντογλου νά νεκραναστήσει τή Βυζαντινή τέχνη.

Δέν φταίει οὔτε ἡ παράδοση οὔτε οἱ ἀπόπειρες ἀναβίωσης στή τέχνη. Εἴπαμε πώς ἡ παράδοση δέν εἶναι προϊόν γιά νά ἀναπαράγεται σάν κονσέρβα τῆς αὐτῆς μάρκας τοῦ αὐτοῦ ἐργοστασίου. Ἡ δύναμή της ἔγειται στό ὅτι μπορεῖ καί πρέπει νά εἶναι ἕνα **σημεῖο ἀναφορᾶς, ἔμπνευσης** ἴσως, ἀρχῆς πιθανόν. Ὄχι ἕδρα μόνιμης ἐγκατάστασης. Ἄν ἔφταιγε ἡ ἀναβίωση ἤ ἡ παράδοση, τό ἴδιο θά ἴσχυε καί γιά τόν Χαλεπᾶ. Μά δέν εἰπώθηκε τίποτα τέτοιο γιά τόν Χαλεπᾶ. Πῶς λοιπόν θά κρίνουμε μέ δυό μέτρα καί δυό σταθμά;

Ἀναβίωση οὐσιαστικά εἶναι ἡ Ἀναγέννηση. Δέν εἶναι παρά μιά ἀναφορά στήν Κλασική ἀρχαιότητα. Ὅλος ὁ προβληματισμός τοῦ Μιχαηλ Ἀγγέλου ἦταν ἡ Ζωή πού ὑπῆρχε μέσα σ' ἕνα σπασμένο μαρμάρινο κορμό ἄντρα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητας.

Ἡ ἀντίδραση λοιπόν τῶν διανοουμένων σάν τόν Βουρνᾶ καί τόν Χατζῆ στό ἔργο τοῦ Κόντογλου ξεκινᾶ ἀπό ἄλλο σημεῖο καί ὄχι ἀπό αὐτό πού ἐπισήμαναν. Καί ἡ φανατική ὑποστήριξη τῶν θαυμαστῶν τοῦ Κόντογλου ξεκινάει καί αὐτή ἀπό ἕνα ἄλλο πολύ συγκεκριμένο σημεῖο. Τό σημεῖο αὐτό εἶναι, οἱ διαφορετικές καταβολές, ἡ διαφορετική αἰσθητική ἀντίληψη μέ τήν ὁποία ἔχουν γεννηθῆ καί ἀναπτυχθῆ οἱ Ἑλλαδίτες σάν τόν Βουρνᾶ καί τόν Χατζῆ, ἀπό τούς Μικρασιάτες κυρίως θαυμαστές τοῦ Κόντογλου. Ἄν κάνουμε μιά στατιστική ἔρευνα τῶν ὑπέρ καί κατά γνωμῶν, στό ἔργο τοῦ Κόντογλου, θά διαπιστώσουμε, ὅτι ὑπέρ ἐκφράζονται οἱ μικρασιάτες καί κατά οἱ Ἑλλαδίτες. Οἱ Μικρασιάτες βλέπουν τά πάντα μέσα ἀπό τό Βυζάντιο, ἐνῶ οἱ Ἑλλαδίτες βλέπουν τά πάντα μέσα ἀπό τόν Ἑλλαδικό χῶρο. Δηλαδή ἔχουμε διαφορετικό πρίσμα ὁρατότητας καί ἐπομένως καί διαφορετικές ἐκτιμήσεις καί ἀντιλήψεις.

Ἄς ξανάρθουμε στήν ἔκθεση τοῦ Κόντογλου καί τοῦ Χαλεπᾶ γιά νά τό ἐπιβεβαιώσουμε μέσα ἀπό τούς ἴδιους τούς δημιουργούς.

Στό ἔργο τοῦ Ἑλλαδίτη Χαλεπᾶ δέν θά βροῦμε οὔτε ἴχνος ἀναφορᾶς στό Βυζάντιο. Τά θέματά του καί οἱ ἀναφορές του ἔχουν πηγή τήν κλασσική Ἑλληνική ἀρχαιότητα.

Ἄς πάμε στό ἔργο τοῦ Μικρασιάτη Κόντογλου. Τό ἔργο του εἶναι ἀπο-

Ντίαβ ί βρέρ τσ΄ γγιμών ἤ Δίας (ἥλιος, ὑπέρτατος οὐράνιος θεός)
βρέμων, αἰγίοχος αἰγιμονῶν.

κλειστική ἀναφορά στό Βυζάντιο καί τήν 'Ανατολή. Σκοτεινές ἀρτηριοσκληρωτικές καί δυσκοίλιες φιγοῦρες Βυζαντινῶν ἁγίων μέ **'Εβραϊκές** ἐνδυμασίες ἤ πρόσωπα τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέ πολύ ἀνατολίτικο καί **Τούρκικο** χρῶμα. "Αν κάνει ἀναφορές στήν 'Ελληνική ἀρχαιότητα (τί διάολο "Ελληνες λεγόμαστε...) ἔ, τότε τό θέμα εἶναι ἀποκρουστικά ἐξωελληνικό. Παρουσιάζονται οἱ ἥρωες τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητας σάν τούς 'Εβραίους προφῆτες μέ 'Εβραϊκές φορεσιές, στάση καί ὕφος. Αὐτό γιά μένα εἶναι βεβήλωση, διαστρέβλωση καί ἀνυπόφορη ἀσέλγεια σ' ὅ,τι ἔχω θεωρήσει σάν ὄμορφο καί θαυμαστό, σ' ὅ,τι μοῦ κληροδότησαν ἐκεῖνοι οἱ ἀνυπέρβλητοι προπαποῦδες μας καί μοῦ προκαλεῖ ἀγανάκτηση ὅταν προσπαθοῦν ἀνίδεοι νά μέ πείσουν σώνει καί καλά πώς αὐτό εἶναι... 'Ελληνικό.

Σχολιάστρια ἀπό τήν τηλεόραση σχολίαζε μέ ἀκαταλαβίστικα λόγια θαυμασμοῦ γιά ἀνύπαρκτες ἰδιότητες τό ἔργο τοῦ Κόντογλου «Αἴας καί 'Οδυσσεύς». Στό ἔργο αὐτό ὑπάρχουν δυό ἄντρες σέ μιά στάση πολύ ἑρμαφρόδιτη —τό ἐπεσήμαναν καί οἱ ὁμοφυλόφιλοι καί τό πρόβαλαν σ' ἕνα περιοδικό τους— πού δέν βγαίνει ἄν ἀγκαλιάζονται, ἄν παίζουν ἤ ἄν παλεύουν καί τσακώνονται. "Εχουν κοντά μαλλιά, ξυρισμένο πρόσωπο καί... τσιγγελωτό μουστάκι. Εἶναι ξυπόλυτοι καί φοροῦν... βράκες. Φαντάζεστε τόν Ζεύξη ἤ τόν 'Απελῆ ἤ τόν Φειδία τήν στιγμή πού θ' ἀντίκρυζαν ἕνα τέτοιο ἔργο; Σίγουρα θά ἔσπαζαν τά πινέλα τους! "Ας μήν ἀσελγοῦν λοιπόν οἱ φιλολογίζοντες περί τό ἔργο τοῦ Κόντογλου πάνω στό μυαλό μας καί στή νοημοσύνη μας καί ἄς μή προσπαθοῦν νά δώσουν στό ἔργο αὐτό 'Ελληνικό διαβατήριο, μετ' ἀκατανοήτου θαυμασμοῦ.., γιατί βαθαίνουν τόν ἀποπροσανατολισμό μας. 'Από μιά ἄποψη, τά σῦκα μπορεῖ νά μοιάζουν μέ τήν σκάφη, μά καλόν εἶναι νά λέμε τά σῦκα-σῦκα καί τή σκάφη-σκάφη...

'Ο Κόντογλου ἦταν ἕνας μερακλῆς 'Ανατολίτης, λάτρης καί θαυμαστής τῆς 'Ανατολῆς καί τοῦ Βυζαντίου μέ ὅλα τά συνακόλουθα. Δηλαδή βαθιά καί φανατικά θρησκευόμενος. Διπλωμάτης ὥστε νά μή προσβάλλει τήν 'Ελληνική μας εὐαισθησία καί πρό παντός νά μήν ἔλθει σέ ἀντίθεση μέ τούς "Ελληνες διανοούμενους, πού στή πλειοψηφία ἦσαν 'Αριστεροί!.. "Ετσι εἶχε τή συμπαράσταση τοῦ Κράτους τῆς Δεξιᾶς καί τοῦ 'Υπουργείου Θρησκευμάτων, ἀπ' ὅπου ἐπέβαλε παντοῦ σ' ὅλη τήν 'Ελλάδα τήν Βυζαντινή νοοτροπία στήν ἁγιογράφηση τῶν ἐκκλησιῶν μέ αὐστηρότατες **ἐγκυκλίους** ὑπουργῶν καί Δεσποτάδων.

Παράλληλα εἶχε τίς διασυνδέσεις καί τήν ἐντελῶς περίεργη ὑποστήριξη ἤ συγκατάβαση τῆς 'Αριστερᾶς. Στόν Κόντογλου, δέν ἄρεσαν λέει οἱ ἁγιογραφίες μέ τήν Δυτική τεχνοτροπία τῆς 'Αναγέννησης. Ἦταν λοιπόν ἐνάντια στήν εἰσαγωγή Δυτικῶν προτύπων. Καί αὐτό τοῦ ἐξασφάλισε τήν ὑποστήριξη τῶν ἀριστερῶν διανοουμένων. Μά ἡ τέχνη τῆς 'Αναγέννησης δέν εἶναι παρά ἀναφορά στήν Κλασσική 'Ελληνική ἀρχαιότητα καί μιᾶς καί μεῖς καταγινόμα-

σταν μέ τό νά βροῦμε τό πρόσωπό μας ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει, δηλαδή στό Βυζάντιο, μᾶς ἔρχεται τό πρόσωπο τῆς Ἑλλάδας ἀπό τή Δύση μέ ξένη γλῶσσα, ξένο διαβατήριο καί μέ τήν φυσιολογική ἀλλοίωσή του. Φυσικά δέν τό ἀναγνωρίσαμε.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, λέμε πώς μετά τό 1922, ἔχουμε στήν Ἑλλάδα δυό διαφορετικά καί κυρίαρχα ρεύματα ἰδεῶν καί αἰσθητικῆς ἀντίληψης καί αὐτό πρέπει νά γίνει κατανοητό, νά τό συνειδητοποιήσουμε καί νά ἀρχίσει νά λειτουργεῖ θετικά μέσα μας ἐκείνη ἡ πατρογονική δύναμη πού μαζεύει τά ρεύματα, τίς ἰδέες καί τίς ἀντιλήψεις, τίς φιλτράρει καί τίς μετουσιώνει σέ μιά καινούργια πραγματικότητα, σέ μιά καινούργια δημιουργία καί ὄχι ἀτταβιστική τάση. Ἄν αὐτό δέν τό ἀντιληφθοῦμε, τότε θά χτυπιόμαστε στά βουβά σάν τά ὑπόγεια ρεύματα τοῦ ἤρεμου ποταμοῦ καί θά χανόμαστε στή θολούρα καί στά ἀδιέξοδα. Καί ἡ συζήτηση γιά τό τί εἶναι Ἑλληνικό καί τί δέν εἶναι, θά καταντᾶ ἀνιαρή ἐπανάληψη καί ἡ Ἑλλάδα ἀπελπισμένη θά ψάχνει νά βρεῖ τό χαμένο πρόσωπό της.

Τό ὅτι ἐπαινοῦμε τό σπίτι μας δέν σημαίνει πώς πρέπει νά γκρεμιστοῦν ὅλα τἄλλα. Αὐτές οἱ φανατισμένες ἀντιλήψεις δέν ἔχουν Ἑλληνικό χρῶμα. Ἄς ἀφήσουμε ἑκατό λουλούδια νά ἀνθίσουν, μά ἄς φροντίζουμε τό δικό μας νἆναι τ' ὀμορφότερο καί ἄς περηφανευόμαστε γι' αὐτό.

Οἱ Μικρασιάτες πρόσφεραν ἀρκετά στήν Ἑλλάδα καί εἶναι δίκαιη ἡ ἀναγνώριση τῶν προσφορῶν τους, ἀλλά ὑπάρχουν καί μερικά πράγματα ἤ μᾶλλον ὑπῆρχαν μερικά πράγματα, μερικές ἀντιλήψεις καί ἰδέες στήν Ἑλλάδα, προτοῦ ἔλθουν, πού θά εἶναι κρίμα νά τίς παραμερίσουν ἤ νά τίς ἀλλοιώσουν ἤ ἄν θέλετε θἆναι ντροπή μας νά μή τίς διαφυλάξουμε ἐμεῖς οἱ Ἑλλαδίτες.

Τό βασικότερο εἶναι πώς οἱ Μικρασιάτες ἀνέκοψαν τό ρεύμα καί τήν τάση πού ὑπῆρχε στόν Ἑλλαδικό χῶρο, γιά ἀναφορά στό Δημοτικό τραγούδι καί τήν Ἑλληνική ἀρχαιότητα καί κατάφεραν νά στρέψουν τήν προσοχή μας στό Βυζάντιο καί τήν Ἀνατολή. Ἐμᾶς τούς Ἕλληνες - Ἀρβανίτες, τό Βυζάντιο δέν μᾶς ἐκπροσωπεῖ οὔτε σάν ἱστορία, οὔτε σάν ἰδεολογία, οὔτε σάν αἰσθητική ἀντίληψη, οὔτε σάν παράδοση.

Καί νά οἱ αἰτίες τῆς διαφορᾶς τῶν δύο Ρευμάτων:

1) Οἱ Μικρασιάτες **δέν** ἦσαν ὁμοιογενές φύλο, ὅπως οἱ Ἀρβανίτες, ἀλλά πανσπερμία Λαῶν μέ κοινό στοιχεῖο τή γλῶσσα καί τή θρησκεία πού ἐπικράτησαν στό Βυζάντιο, ἡ μέν πρώτη σάν μέσο ἀνάγκης καί ἐξυπηρέτησης τῆς διοικητικῆς μηχανῆς τοῦ Βυζαντίου, ἡ δέ δεύτερη σάν ἀποκλειστική καί ἐπίσημη θρησκεία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ἴσως χτυπάει ἄσχημα νά λέμε πώς ἡ Ἑλληνική γλῶσσα ἐπικράτησε στό Βυζάντιο σάν μέσον ἀνάγκης καί ἐξυπηρέτησης τῆς διοικητικῆς του μηχανῆς τή στιγμή πού οἱ ἱστορικοί μας μᾶς διαβεβαιώνουν πώς ἡ Ἑλληνική

γλῶσσα ἐπικράτησε ἐπειδή οἱ Βυζαντινοί ἦσαν Ἕλληνες καί εἶχαν Ἑλληνική συνείδηση. Μά τά πράγματα δέν ἔχουν ἔτσι καί ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς τό Βυζάντιο ἦταν τό διάδοχο σχῆμα τῆς Ἀλεξανδρινῆς Μακεδονοκρατίας καί στή συνέχεια τῆς Ρωμαιοκρατίας. Ἦταν ἕνα συνοθύλευμα Λαῶν κάτω ἀπό τό σκῆπτρο τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους μέ ἐπίσημη γλῶσσα τήν Ρωμαϊκή καί οἱ Αὐτοκράτορες κολακεύονταν νά ὀνομάζονται Ρωμαῖοι καί ὅταν ἀκόμα μετά ἀπό χρόνια δέν ὑπῆρχε ἴχνος Ρωμαίου στό Βυζάντιο. Μά ἡ Λατινική γλῶσσα ἦταν ἄγνωστη στούς Λαούς τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Λαοί αὐτοί, Μικρασιάτες, Καπαδόκες, Πέρσες, Ἑβραῖοι, Σύριοι, Αἰγύπτιοι, Ἄραβες, Ἀρμένιοι, Καυκάσιοι κλπ. μιλοῦσαν τήν ἐθνική τους γλῶσσα ὁ καθ᾽ ἕνας καί παράλληλα τήν Ἑλληνική πού εἶχε ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μεγαλέξανδρου καί τῶν Ρωμαίων καθιερωθεῖ σάν κοινή διεθνής γλῶσσα τοῦ ἀπέραντου Ρωμαϊκοῦ κράτους είδικά στήν Ἀνατολή. Οἱ Βυζαντινοί ἡγέτες, ἄρχοντες, Κληρικοί καί Αὐτοκράτορες καθώς ἄλλωστε καί οἱ φανατισμένες Χριστιανικές μάζες τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέ προεξάρχοντες τούς Ἑβραίους, Χριστιανούς καί μή, εἶχαν τόση συμπάθεια στούς Ἕλληνες καί τόν Ἑλληνικό πολιτισμό, ὅση οἱ Καλόγεροι στόν Διάβολο. Ἄκουγαν «Ἑλλάς» καί «Ἕλληνες» καί ἔφτυναν τρίς στόν κόρφο τους. Μά νά πού τά Ἑλληνικά ἦταν ἡ μόνη καί μοναδική λύση στό ἀξεπέραστο πρόβλημα τῆς πολυγλωσσίας —καί πολυεθνίας— τοῦ Βυζαντίου! Ἔτσι οἱ Βυζαντινοί αὐτοκράτορες καί ἡγέτες ἔγλυψαν ἐκεῖ πού τόσο καιρό ἔφτυναν, καί ἀναγκάστηκαν νά καθιερώσουν τήν Ἑλληνική σάν μοναδική διεθνή καί κοινή γλῶσσα τῆς πανσπερμίας τῶν Λαῶν τους, μά τήν Ἑλλάδα καί τούς Ἕλληνες δέν ἔπαψαν νά τούς κυνηγοῦν καί νά τούς ἐξανδραποδίζουν γιά 700 χρόνια. Αὐτό οἱ Ἕλληνες δέν τό ξέχασαν καθόλου καί ταύτισαν τούς Τούρκους μέ τούς Βυζαντινούς σ᾽ ὅλη τή διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἀκόμα δέν καταλάβαμε τίς βλαστήμιες τοῦ Κολοκοτρώνη καί τοῦ Ἀντρούτσου γιά τούς Μικρασιάτες χριστιανούς ἡγέτες καί τί ἀκριβῶς σημαίνει ἡ φράση τους «Φαναριώτικο Σκυλολόϊ». Δέν καταλάβαμε ἤ δέν θέλαμε νά καταλάβουμε γιατί οἱ Ἕλληνες τοῦ '21 ἀποκαλοῦσαν τόν Τούρκικο στόλο «Βυζαντινό».

2) Οἱ Μικρασιάτες λοιπόν δικαιολογημένα βρίσκονται πολύ κοντά στό Βυζάντιο καί αὐτό ἀποτελεῖ τήν πηγή τῶν ἀναφορῶν τους καί τῶν ἐμπνεύσεών τους. Ἀντίθετα οἱ Ἀρβανίτες καθώς εἴδαμε δέν ἔχουν καμιά ἀπολύτως σχέση μέ τό Βυζάντιο καί κάνουν τίς ἀναφορές τους στήν ἀρχαία Ἑλλάδα[71].

Ὁ Κορδάτος πού δέν βλέπει πουθενά τούς Ἀρβανίτες, ἀντιγράφοντας —ἐλλειπῶς— τόν Παπαρρηγόπουλο, νά τί λέει:

---

71. Βέβαια ἀνάμεσα στούς Μικρασιάτες ὑπάρχουν καί Ἀρβανίτες καί εἶναι σίγουρο πώς ἡ διαφορά τῶν ἀντιλήψεων τους θά εἶναι αἰσθητή. Βλπ. λ.χ. τά τραγούδια τοῦ Ἀρβανίτη Μικρασιάτη Τούντα, ἤ τούς «χασάπικους» σκοπούς τῆς συντεχνίας τῶν Ἀρβανιτῶν κρεοπωλῶν τῆς Κων/πολης.

«Οἱ Νεοέλληνες, δηλαδή ὁ Λαός, πού ἄσχετα ἄν στή πραγματικότητα εἶχε καί μεγάλη σχέση μέ τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, ὡστόσο πίστεψε πώς εἶναι ἀπόγονος τοῦ Λυκούργου, τοῦ Σόλωνα, τοῦ Εὐριπίδη, τοῦ Ἐπαμεινώνδα, δέν εἶχε κανένα ἰδεολογικό δεσμό μέ τό Βυζάντιο, οὔτε στά προεπαναστατικά χρόνια ἔκανε λόγο γιά τή Βυζαντινή αὐτοκρατορία. **Πουθενά στά βιβλία καί φυλλάδια τῆς προεπαναστατικῆς ἐποχῆς, δέν ἀναφέρονται οἱ Βυζαντινοί αὐτοκράτορες καί τό Βυζάντιο. Μόνο ἡ ἀρχαία Ἑλλάς μνημονεύεται.** Οἱ Ρωμιοί κολακεύονταν νά πιστεύουν πώς εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οὔτε ὁ Ρήγας, οὔτε ὁ Κοραῆς θυμοῦνται τό Βυζάντιο, παρά μόνο μερικοί ἀνώτεροι κληρικοί. (Τ. ΙΧ σελ. 41).

Εἴπαμε πώς ὁ Κορδάτος οὔτε βλέπει Ἀρβανίτες οὔτε τόν ἐνδιαφέρουν ἄλλωστε, μιᾶς καί ἡ συλλογιστική του στηρίζεται ἀλλοῦ καί βλέπει σπάσιμο τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέ τή πτώση τοῦ Βυζαντίου καί μετράει τόν καινούργιο Ἑλληνισμό σάν μιά καινούργια πραγματικότητα, **ἄσχετη** μέ τήν ἀρχαία Ἑλλάδα ἀπό τό 1453. Ἐγώ δέν βλέπω «σπάσιμο» παρά συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού τόν ἐντοπίζω ὅμως στόν Ἑλλαδικό χῶρο, μέ τήν διαπίστωση πώς ὁ Ἑλληνισμός ἔζησε σέ τρισβάρβαρη Βυζαντινή σκλαβιά γιά 700 χρόνια, ὁπότε ἀρχίζουν οἱ πρῶτες ἀναλαμπές, λαβαίνει πρῶτα ἰσότιμο καί στή συνέχεια ἡγετικό ρόλο στό Βυζάντιο ὁ Ἑλληνισμός μετά τούς Κομνηνούς. Μετά τόν 14ο αἰῶνα στήν Ἑλλάδα κυριαρχικό στοιχεῖο εἶναι οἱ Ἀρβανίτες καί αὐτό μέν δέν τό ἀναφέρει ὁ Κορδάτος ἀλλά ἐμᾶς μᾶς φτάνει ἡ διαπίστωσή του πώς αὐτοί οἱ κατά τή γνώμη του καί τόν ὁρισμό του «Νεοέλληνες» **δέν ἔχουν σχέση μέ τό Βυζάντιο, παρά μέ τήν ἀρχαία Ἑλλάδα.** Καί μεῖς εἴδαμε ἀναλυτικά ποιοί εἶναι αὐτοί πού ἔχουν σχέση καί θέλουν νά πιστεύουν πώς εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τό θέμα εἶναι γιατί νά θέλουν νά ἔχουν σχέση αὐτοί οἱ ἀγράμματοι μέ τούς πρίν χιλιάδες χρόνια χαμένους Ἕλληνες, καί ὄχι μέ τούς **πρόσφατους** Βυζαντινούς πού μνήσκει ἀκόμα ἡ Δόξα τους καί πού οἱ ἐκπρόσωποί τους Πατριάρχες καί κληρικοί τούς πιπιλίζουν καθημερινά τό μυαλό. Γιατί ν' ἀρνοῦνται τέτοια τιμή καί Δόξα; Νομίζω πώς ἤδη ἔχουμε δώσει ἀπαντήσεις.

3) Οἱ Μικρασιάτες προτίμησαν νά κρατήσουν τή θρησκεία τους σάν τό πολυτιμότερο ἀγαθό τους καί νά χάσουν τήν Ἐλευθερία, τήν ἀξιοπρέπεια, τήν Περηφάνεια καί ὅλα ἐκεῖνα τά στοιχεῖα πού γιά τούς ἀρχαίους Ἕλληνες εἶχαν πρωταρχική σημασία[72].

Ἀντίθετα οἱ Ἀρβανίτες ἔδωσαν μεγαλύτερη σημασία στήν ἐλευθερία, τήν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καί αὐτοδιάθεση, μέ ὅλα τά συνακόλουθα τῆς ἐπιλογῆς τους.

---

72. Οἱ μοναδικοί Μικρασιάτες Ἕλληνες πού δέν δέχτηκαν νά ὑποταχθοῦν στήν Χριστιανική θρησκεία, πῆραν τά βουνά καί ἀποκόπηκαν καί ἀπό Βυζαντινούς καί ἀπό Τούρκους. Σώζωνται μέχρι σήμερα στήν Μ. Ἀσία καί ὀνομάζονται **Γιουροῦκοι** = Ὀρεϊκοί, ὀρεσίβιοι.

Αὐτή ἡ διαφορά συνεπάγεται καί τήν τέταρτη πού εἶναι:

4) Οἱ Μικρασιάτες γιά νά ἐπιβιώσουν σέ κατάσταση κατοχῆς καί σκλαβιᾶς, ἔπρεπε ν' ἀναπτύξουν τίς ἀνάλογες ἱκανότητες **συμβιβασμοῦ** μέ τήν κατάσταση. Ὁπωσδήποτε ἀναπτύχθηκε ἡ ξένη ἰδεολογία τοῦ Οἴκτου, δηλαδή ἡ ἐπιτήδεια πρόκληση τοῦ οἴκτου τοῦ κατακτητή, πού σοῦ ἐπιτρέπει νά ἐπιβιώσεις καί τόν ἀποτρέπει ἀπό τό νά σέ ἐξαφανίσει: Ἡ πονηριά καί ἡ καπατσοσύνη. Ἡ ὑπερφαλάγγιση τοῦ κατακτητή μέ ἄλλα μέσα καθώς εἶναι ὁ πλοῦτος, οἱ διασυνδέσεις, δηλαδή τά ρουσφέτια καί τά «μέσα», τά γράμματα καί ἡ μόρφωση. Ποτέ δέν πῆραν τἄρματα οἱ Μικρασιάτες κατά τῶν Τούρκων, ἐπειδή οἱ Τοῦρκοι ἦσαν μέν καταχτητές, ἀλλά σεβάστηκαν εἴτε ἀπό κάποιο φανερό συμφέρο εἴτε ἐπειδή τό ἐπέβαλλε τό Κοράνιο, τήν Χριστιανική θρησκεία. Ἔτσι οἱ Μικρασιάτες Χριστιανοί εἶχαν ἀκριβῶς ὅ,τι τούς ἐνδιέφερε πρωταρχικά: Τήν Θρησκεία τους.

Ἀντίθετα οἱ Ἀρβανίτες ἔριξαν τό βάρος στ' ἅρματα παρά στά γράμματα μέ ὅλα τά συνακόλουθα πού εἶναι:

Ὁλοκαυτώματα καί ἀνυποταγή. Ἀσυμβίβαστος πόλεμος μέ τούς Τούρκους ἄσχετα ἀπό τό θρήσκευμά τους. Πολιτιστική καθυστέρηση μά διατήρηση ὅλων τῶν πατροπαράδοτων ἀρετῶν, καθώς εἶναι ἡ ἀγάπη στήν Ἐλευθερία, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ Μπέσα, ἡ ντομπροσύνη, ἡ Τιμή κά ἡ φιλοδοξία του «αἶεν ἀριστεύειν».

Οἱ συνθῆκες ζωῆς τῶν δύο Λαῶν προσδιόρισαν καί τά διαφορετικά ἰδεολογικά πιστεύω. Οἱ διαφορετικές καταβολές προσδιόρισαν καί τίς διαφορετικές αἰσθητικές καί ἄλλες ἀντιλήψεις ἐκτίμησης. Αὐτό γίνεται φανερό στή καθημερινή ζωή. Ἄν πάει ὁ Ἀρβανίτης νά ζητήσει ἕνα ρουσφέτι, πρέπει ὁ Ὑπουργός ἤ ὁ κάθε ἁρμόδιος νά τόν καλοσωρίσει μ' ἕνα πλατύ χαμόγελο. Ἄν δεῖ δυσφορία ἤ καί ἁπλή ἀνοχή δέν ξαναπατάει. Ὁ μή Ἀρβανίτης θά πάει τήν πρώτη φορά καί θά τόν πετάξουν ἔξω. Θά πάει τήν δεύτερη καί θά τόν βρίσουν. Θά πάει τήν τρίτη, ὁπότε θά βαρεθοῦν καί θά τοῦ κάνουν τό ρουσφέτι. Αὐτό δέν εἶναι ἐκτίμηση δική μου, ἀλλά κυκλοφορεῖ ἀνάμεσα στούς Ἀρβανίτες, γιατί εἶναι πραγματικότητα πώς ὁ Ἀρβανίτης δέν δέχεται νά τοῦ μειώσεις τό ὑπερήφανο αἴσθημά του ἤ ὅπως λένε δέν καταδέχεται νά τοῦ «χαμηλώσεις τό φρύδι».

Ἕνας τέτοιος λαός μόνο τήν συμπάθεια δέν μπορεῖ νά σοῦ προκαλέσει. Ἤ τόν θαυμάζεις ἤ τόν μισεῖς. Οἱ ἄνθρωποι συνήθως μέ τήν συμπάθεια καί τόν οἴκτο πρός τούς συνανθρώπους τους, ἐπιβεβαιώνουν τήν δική τους ἀνωτερώτητα καί αὐτό τούς βολεύει.

γ) Ἀντιπαράθεση Ρεμπέτικου—Ἀρβανίτικου Τραγουδιοῦ.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, τό Ρεμπέτικο τραγούδι μετά τό μπόλιασμά του ἀπό τίς Μικρασιατικές ἐπιδράσεις, δέν εἶναι παρά ἕνα τραγούδι «ἧττας», οἴκτου καί μοιρολατρείας, καθώς εἴπαμε καί τά περί Ρεμπέτικου — ἀντάρτικου

ἐλέγχονται ἀνακριβῆ ἤ ὑπερβολικά, ἀλλά καί ἄν γίνουν δεκτά νά μιά ἀντιπαράθεση τοῦ ἀντάρτικου — ρεμπέτικου καί τοῦ ἀντάρτικου — Κλέφτικου:

Εἴπαμε πώς τό ρεμπέτικο ἐπισημαίνει, καταγγέλει τήν κοινωνική ἀδικία καί πλέον οὐ. Εὔχεται, καταριέται καί μοιρολατρεῖ. **Μεταθέτει τήν εὐθύνη** καί δέν τήν ἀναλαμβάνει οὔτε τήν ἀποδέχεται. Γιά τά πάντα φταίει ἡ κοινωνία. Καί αὐτό εἶναι ὡς ἕνα βαθμό σωστό καί δέν τό ἀγνοεῖ ὁ Κλέφτης ἤ ὁ κάθε Ἀρβανίτης. Ἀλλ᾽ ἐπαναλαμβάνω, ὡς ἕνα βαθμό. Ἀπό κεῖ καί πέρα ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος σάν ἄτομο σάν αὐθύπαρκτη προσωπικότητα πού ἔχει τό βάρος τῆς εὐθύνης γιά τήν ἀτομική καί κοινωνική του μοίρα, καί κείνη εἶναι πού **διαφοροποιεῖ** τόν Ἐλεύθερο ἄνθρωπο ἀπό τόν δουλόφρονα καί μοιρολάτρη...

Ἡ Ρεμπέτικη συλλογιστική εἶναι σέ τέλεια ἀντίθεση μέ τήν Κλέφτικη καί τήν Ἀρβανίτικη γενικά.

Εἴδαμε πῶς ἀντιμετωπίζουν τήν μοίρα καί τήν ἧττα καθώς καί τίς καταστροφές οἱ Ἀρβανίτες, μέσα ἀπό τά τραγούδια «τῆς Ἀρβανίτικης πόρτας», μέσα ἀπό τό εἶδος τῶν τραγουδιῶν τῶν ξεριζωμένων Σουλιωτῶν, μέσα ἀπό τά Κλέφτικα καί τά Δημοτικά τραγούδια. **Δέν ὑπάρχει Ἀρβανίτικο Μοιρολατρικό τραγούδι!** Ἡ βασική ἰδεολογική ἀντίληψη τοῦ Ἀρβανίτη ἔτσι καθώς βγαίνει ἀπό τά τραγούδια του εἶναι:

— Δέν ὑπάρχει ἧττα. Ὑπάρχουν χαμένοι προσωρινά ἀγῶνες πού προεξοφλοῦν μιά μελλοντική νίκη[73]. Ο ἄνθρωπος γεννιέται γιά ν᾽ ἀγωνίζεται. Δέν ἔχει σημασία τόσο τό ἀποτέλεσμα, ὅσο αὐτός καθ᾽ ἑαυτός ὁ ἀγῶνας, ἡ συνέπεια, ἡ μεγαλοσύνη καί ἡ ὀμορφιά του. Καί αὐτά εἶναι πού ἀξίζει νά τραγουδηθοῦν καί νά γίνουν παράδειγμα στίς μελλούμενες γενιές. Δέν ὑπάρχει λοιπόν ἧττα γιά τόν ἀγωνιζόμενο καί φιλελεύθερο ἄνθρωπο. Ἧττα εἶναι ἡ ἀπραξία, ἡ ἀφάνεια, ἡ παραδοχή τῆς ἧττας καί τῆς κατεστημένης κατάστασης πού δέν εἶναι στά μέτρα σου. Αὐτή εἶναι ἡ Ἀρβανίτικη νοοτροπία καί ἀντίληψη.

Τούς Ἀρβανίτες —καθώς εἴπαμε— τούς ξεπάστρεψαν οἱ Τοῦρκοι στά 1779 στή Πελοπόννησο, μά τά τραγούδια πού ἔγραψαν γι᾽ αὐτόν τόν ἐξολοθρεμό δέν εἶναι τραγούδια ἧττας καί ἀπελπισίας, ἀλλ᾽ ὕμνος ἐπικός καί αἰσιόδοξος, χωρίς ν᾽ ἀποκρύβει τό πραγματικό γεγονός τῆς συγκεκριμένης ἧττας γιά νά «χρυσώσει τό χάπι», καθώς θά ὑποπτευότανε κανείς. Καί οἱ ξεριζωμένοι Σουλιῶτες στήν Κέρκυρα τραγουδοῦσαν «Ἀρβανιστί τούς ἡρωϊσμούς των», σέ ἀντίθεση μέ τούς Μικρασιάτες, πού 60 χρόνια ἀπό τήν μικρασιατική καταστροφή μοιρολογοῦν συνεχῶς καί κλαῖνε, ἐνῶ βρίσκονται σέ πλεονεκτικότερη θέση καί ἀπό τούς Ἰθαγενεῖς αὐτοῦ τοῦ τόπου.

---

73. «Οἱ Ἀρβανίτες, λένε, πολλές φορές νικήθηκαν, ἀλλά ποτέ δέν ὑποτάχτηκαν».

δ) Ἀρχαία Μουσική Παιδεία – Βυζαντινή καί Ἀρβανίτικη Μουσική

Τά Ἀρβανίτικα τραγούδια, Τσιάμικα, Καγκέλια, Συρτά τῶν νησιῶν τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ καί τῆς Νότιας Εὔβοιας ἤ καί Καλαματιανά, δέν τά χαρακτηρίζει ὁ **μακρόσυρτος** Βυζαντινός ρυθμός, μά ἡ Δωρική ἁπλότητα. Οἱ ρυθμοί εἶναι κοφτοί. Δέν ἔχουν τήν εὐαισθησία λ.χ. τῶν νησιώτικων τῆς Δωδεκανήσου. Καί νομίζω πώς αὐτή εἶναι καί ἡ πανάρχαια ἀντίληψη γιά τό τραγούδι στήν Ἑλλάδα. Οἱ μακρόσυρτοι ρυθμοί τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἔχουν ἀνατολίτικη προέλευση καί θά ἐκπλαγεῖτε ὅσοι τυχόν ἀκούσετε Περσική ἤ Ἀραβική ἤ Ἑβραϊκή μουσική, γιά τήν τρομερή ὁμοιότητα γιά νά μή πῶ ταυτότητά τους μέ τήν Βυζαντινή.

Οἱ μαρτυρίες πού ἔχουμε ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς εἶναι πώς σέ ἀντίθεση μέ τήν «κοφτή» Ἑλληνική μουσική, ἡ Περσική μουσική ἦταν μακρόσυρτη, πολλές φορές ἡδυπαθής καί πολλές μελαγχολική καί δημιουργοῦσε τέρψη στόν ἀκροατή. Μά ἡ Μουσική στούς ἀρχαίους Ἕλληνες δέν εἶχε σκοπό νά προκαλεῖ μιά ἁπλή τέρψη, ἀλλά κάτι παραπάνω. Ἡ Μουσική ἦταν **μέσον Παιδείας**, συντελεστής ὁλοκλήρωσης τοῦ Ἕλληνα. Ἡ μουσική παιδεία καί τά Ὁμηρικά ἔπη, διαμόρφωναν, ἦθος, χαρακτῆρα, νοοτροπία, κοινωνική καί ἀτομική ἀντίληψη καί γι' αὐτό θεωρήθηκαν βασικός παράγοντας τῆς παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γιά πολλά χρόνια, μέχρις ὅτου ὁ Πλάτωνας ἀποφανθεῖ πώς ὁ Ὅμηρος δέν θἆχε θέση στή δική του «Πολιτεία». Μά στά μάτια μου, ἡ «Πολιτεία» τοῦ μεγάλου Πλάτωνα, φαντάζει σάν ἀδόκιμο πρωτόλειο, ὅταν τήν συγκρίνω μέ τίς πραγματικές πολιτεῖες πού δημιούργησαν οἱ ἀνώνυμοι πρόγονοί του, γιατί αὐτοί δημιούργησαν πολιτεῖες πού ἔβγαλαν Πλάτωνες, Περικλῆδες, Ἐπαμεινῶνδες, Πινδάρους, Αἰσχύλους, ἐνῶ ἡ δική του Πολιτεία οὔτε ἔβγαλε, μήτε θά βγάλει παρόμοιους.

Ὁ Ὅμηρος ἀγαπήθηκε ἀπό ὅλους τούς Ἕλληνες καί τά ἔπη του θεωροῦνταν, ὅ,τι τό Εὐαγγέλιο γιά τούς Χριστιανούς ἤ τό Κοράνι γιά τούς Μουσουλμάνους ἤ ἡ Βίβλος γιά τούς Ἑβραίους, ὄχι τόσο γιά τήν ὄντως ἀπαράμιλη ὀμορφιά τους, ὅσο γιατί περιεῖχαν τά ἀνθρώπινα ἰδανικά πρότυπα, τούς ἀνθρώπινους ἰδανικούς χαρακτῆρες καί τά ἄξια μίμησης καί θαυμασμοῦ κατορθώματά τους, κάτι δηλαδή πού διέφυγε ἀπό τή προσοχή τοῦ Πλάτωνα, πού ὄντως εἰσήγαγε μέ τόν Σωκράτη του «Καινά δαιμόνια» στήν Ἑλλάδα, ἐπηρεασμένος ἀπό τίς περιηγήσεις του στίς Ἀνατολικές χῶρες.

Καί τά Ὁμηρικά ἔπη καί ἡ ἀνάλογη μουσική συνοδεία τους δέν ἦταν στοιχεῖα τέρψης γιά τούς Ἕλληνες, ἀλλά βασικός συντελεστής παιδείας τοῦ Λαοῦ, πράγμα πού δέν ἔχει κατανοηθῆ.

Βρισκόμαστε λοιπόν σέ δυό διαφορετικές ἐκτιμήσεις, σέ δυό διαφορετικές ἀντιλήψεις γιά τόν ρόλο τῆς Μουσικῆς. Κι ἄν θἄπρεπε νά διαλέξουμε, τί

θά διαλέγαμε; Θἄλεγε κανείς μέ ἀρκετή ἀληθοφάνεια πώς δέν χρειάζεται κἄν νά διαλέξουμε. Αὐτό εἶναι σωστό ἄν δεχτοῦμε τήν ἄποψη ὅτι τό τραγούδι καί ἡ μουσική δέν ἔχουν καμμιά κοινωνική ἀποστολή ἤ ἄν δέν σκοτωνόμαστε νά βροῦμε τί εἶναι «Ἑλληνικό» καί τί δέν εἶναι. Ἄν δεχτοῦμε πώς τό τραγούδι καί ἡ μουσική εἶναι μιά ἁπλή τέρψη, μιά ἀπόλαυση αἰσθητική, μιά ψυχαγωγία, τότε... περί ὀρέξεως οὐδείς λόγος. Προσωπικά δέν πιστεύω στήν ὁποιοπροέλευση τῆς Μουσικῆς καί ἔχω ἀντιρρήσεις. Θεωρῶ ἀπαραίτητη τή μουσική παιδεία —ὅσο τουλάχιστον ζοῦμε σέ ὀργανωμένη κοινωνία— καί δέν ἐννοῶ πῶς μπορεῖ νά περνάει ἡ μουσική Ἑλληνική παιδεία μέσα ἀπό τά Ρεμπέτικα καί τά λάγνα Τσιφτετέλια, γιά τά ὁποῖα βαθυστόχαστα θεωρητικολογοῦν μερικοί, Ρεμπετολόγοι — κατά τά ἄλλα προοδευτικοί...

Ἐπειδή —ἐπαναλαμβάνω— ἡ μέν Δεξιά καπηλεύτηκε τήν ἀρχαιότητα καί ἡ Ἀριστερά τήν ὑποτίμησε στήν Ἑλλάδα καί ἐπειδή οἱ φίλοι μας οἱ Μικρασιάτες δέν εἶναι δυνατό νά τήν κατανοήσουν, ὅπως ἄλλωστε δέν μποροῦν νά τήν κατανοήσουν καί οἱ Εὐρωπαῖοι μελετητές, παρ' ὅτι ἔχουν γράψει τόμους ἐπί τόμων γιά τόσα σημαντικά καί ἀσήμαντα πράγματα, ποτέ δέν κατανοήθηκε τί ἀκριβῶς σήμαινε γιά τούς Ἕλληνες «Μουσική Παιδεία». Πάντα κάναμε ἀφηρημένες ἀναφορές στήν ἀρχαία ἑλληνική μουσική παιδεία καί σέ μιάν ἀφηρημένη καί χωρίς γνωστό περιεχόμενο σπουδαιότητα, πού τελικά δέν ἔλεγε καί τίπ' τα, ἤ μᾶλλον ἀπόδειχνε τήν ἀνεπάρκειά μας νά κατανοήσουμε τί ἀκριβῶς σήμαινε γιά τούς ἀρχαίους, Μουσική παιδεία καί πῶς ἦταν δυνατό νά συνοδεύεται μουσικά ὁ Ὅμηρος καί νά διαπλάθεται στό παιδί ἦθος, χαρακτῆρας, ἀντίληψη, νοοτροπία, τό ὑπερήφανο, τό φιλοελεύθερο, τό φιλότιμο συναίσθημα καί τόσα ἄλλα.*(θ)

ΙΗ΄ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Χαρακτηριστικότεροι Ἀρβανίτικοι χοροί εἶναι ὁ **Τσιάμικος** καί τό **Καγγέλι.** Ἐκτός ἀπ' αὐτούς, χορεύονται ὁ Συρτός καί ὁ Καλαματιανός. Εἶναι δύσκολο νά ἀποκρυσταλλώσουμε γνώμη γιά τή σχέση τῶν Ἀρβανιτῶν μέ τό Συρτό καί τόν Καλαματιανό. Ὁ Συρτός χορεύεται ἐξ ἴσου μέ τόν Τσάμικο στά Ἀρβανιτοχώρια τῶν νησιῶν τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ καί τῆς Νότιας Εὔβοιας[74]. Τό ἴδιο καί ὁ Καλαματιανός καί δέν ξέρω ἄν ἡ ὀνομασία τοῦ χοροῦ αὐτοῦ προῆλθε ἀπό τήν πόλη τῆς Καλαμάτας ἤ ἀπό τή λέξη **Καλαμάτα** πού στ' Ἀρβανίτικα σημαίνει τό χρωματιστό συνήθως μαντήλι, πού ἦταν διακοσμητι-

74. Ἀντίθετα οἱ στεριανοί Ἀρβανίτες ἔχουν σάν κύριο χορό τόν Τσάμικο καί ἀκολουθοῦν οἱ ὑπόλοιποι.

*(θ) Βλπ. παράρτημα τοῦ παρόντος.

κό ἐξάρτημα τῆς γυναικείας Ἀρβανίτικης φορεσιᾶς καί πού τό χρησιμοποιοῦσαν σέ μερικές περιπτώσεις στόν χορό.

α) Τά Καγγέλια

Εἶναι δυό εἰδῶν. Τό μικρό καί τό **Μεγάλο.** Παλιότερα, ὅταν τηροῦνταν καταλεπτῶς τά ἔθιμα, τό μικρό καγγέλι χορευόταν μέ τήν **ἀγγελία** (γι' αὐτό καί λέγεται Καγγέλι) τῶν ἀρραβώνων καί τό μεγάλο καγγέλι μέ τήν ἀγγελία τοῦ γάμου.

Οἱ χορευτές χορεύουν σέ κύκλο, χωρίς ὅμως νά πιάνονται ἀπό τό χέρι καθώς συμβαίνει στούς ἄλλους χορούς. Καί αὐτό καθώς καί γενικά ὁ χαρακτῆρας τοῦ χοροῦ ἄν ἀναλυθοῦν δίνουν ἀποκαλυπτικά συμπεράσματα γιά τήν γένεση καί τήν σημασία τοῦ χοροῦ.

Ἡ παντρειά, τό ζευγάρωμα δυό ἀνθρώπων, δέν ἦταν καθόλου εὔκολη ὑπόθεση στήν Ἀρβανίτικη Κοινωνία. Ἡ σημασία πού δίνεται στό θέμα τοῦ γάμου καί στήν εὔστοχη ἐκλογή, εἶναι τεράστια, γιατί ἀπ' αὐτόν ἐξαρτιῶνται πολλά.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ ἐκλογή πρέπει νἆναι τέτοια πού νά συμβάλλει στήν αὔξηση ἤ διατήρηση τῆς ὑπάρχουσας δύναμης καί ἐπιβολῆς τῆς Φάρας. Ἡ Νύφη ἤ ὁ Γαμπρός πρέπει νά προέρχεται ἀπό ἀνάλογης δύναμης καί ἐπιρροῆς Φάρα.

Ἔπειτα εἶναι τό θέμα τῆς **εὐγονίας,** πού κι αὐτό εἶναι σχετικό μέ τήν αὔξηση τῆς δύναμης καί τήν ἐξασφάλιση τοῦ **μέλλοντος** τῆς Φάρας καί τῆς συγκεκριμένης οἰκογένειας. Ὁ Γαμπρός καί ἡ Νύφη πρέπει νά εἶναι Τ' Μπούκουρ = ὄμορφοι, ψωμωμένοι, γεροδεμένοι, ὑγιεῖς. Νά προεξοφλοῦν ὅτι θ' ἀποκτήσουν πολλούς καί δυνατούς, εὔρωστους καί ὑγιεῖς ἀπογόνους.

Στίς βολιδοσκοπήσεις τοῦ ἤ τῆς ὑποψήφιας πρέπει νά ὑπάρχει μεγάλη σύνεση, φροντίδα καί προφυλακτικότητα, ὥστε νά μή θιγῆ τό **Γόητρο** ἡ τιμή καί ἡ ὑπόληψη τῆς οἰκογένειας ἀπό μιά τυχόν ἄρνηση. Ὁ Προξενητής λοιπόν πρέπει νἆναι εὐυπόληπτο, συνετό καί ἐπιτήδειο ὑποκείμενο. Οἱ προσπάθειες, οἱ βολιδοσκοπήσεις, οἱ διαπραγματεύσεις, εἶναι μιά ἐπίπονη προσπάθεια, ἐξαντλητική, ψυχοβγαλτική πολλές φορές καί ὥσπου νά φτάσει σέ αἴσιο τέλος, ἔχει δημιουργήσει μιά ψυχολογική ὑπερένταση καί ἀναστάτωση στίς παντρολογούμενες οἰκογένειες.

Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς, πώς ὅταν ἐπιτέλους κλείσει ἡ συμφωνία τῆς συμπεθεριᾶς καί ἀγγέλονται οἱ ἀραβῶνες, οἱ Συμπεθέροι βρίσκονται σέ μιά κατάσταση καθόλου ζηλευτή ἀπό ψυχολογική ἄποψη. Τή στιγμή αὐτή «πέφτει» τό Καγγέλι καί οἱ συμπεθέροι, πού λίγο πιό πρίν ἔδιναν τίς μάχες τους γιά μιά δίκαιη καί καλή συμφωνία, στήν ὁποία δέν ἔλλειπαν καί οἱ ἀντεγκλήσεις, σηκώνονται ὅλοι μαζί γιά νά χορέψουν τόν ἀναγγελτήριο (καγγέλι) τοῦ ἀραβῶνα χορό καί νά ἐκφράσουν τήν χαρά τους γι' αὐτό.

Καταλαβαίνει κανείς πώς οἱ μέχρι πρίν λίγο ξένοι καί διαπληκτιζόμενοι συμπεθέροι γίνονται μιά οἰκογένεια ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη καί στόν Ἀρβανίτη πού δέν ἀρέσουν οἱ ὑποκρισίες, εἶναι δύσκολο νά δείξει πώς «πεθαίνει ἀπό ἀγάπη» γι' αὐτούς πού μέχρι πρίν λίγο κονταροχτιπιότανε. Ξέρει πώς ἡ ἀγάπη δέν εἶναι Ἔρωτας καί μοιάζει μέ φροῦτο πού ὡριμάζει μόνον μέ τόν καιρό. Σηκώνονται λοιπόν καί δέν πιάνονται ἀπό τά χέρια, παρά χορεύουν σέ κύκλο, ὁ καθένας μόνος του, μέ τόν ἑαυτό του καί μέ τίς σκέψεις του, καί δύσκολα γίνεται ἀντιληπτή ἡ ἐσωτερική προσπάθεια ἐκτόνωσης, χαλάρωσης καί ἀνακούφισης. Ὁ ρυθμός στήν ἀρχή, ἀναγγελτήριος καί ἀργός, γίνεται στή συνέχεια γρήγορος ξεσπῶντας σ' ἕνα θριαμβικό κρεσέντο. Τά βήματα γίνονται γρηγορότερα, χαρούμενα, ἀποφασιστικά, θριαμβικά, Διονυσιακά. Ἡ Χαρά ἐπισκιάζει τά σύννεφα, τήν κούραση, τήν ἐπιφυλακτικότητα, τήν συστολή καί τά πάντα παίρνουν τό χρῶμα τῆς Ἀρβανίτικης ὀμορφιᾶς.

Στό μεγάλο Καγγέλι πού χορεύεται μέ τήν ἀγγελία τοῦ γάμου, οἱ γυναῖκες χορεύουν καί ἀντικρυστά μέ τούς ἄντρες, κρατῶντας στά δυό τους χέρια μιά **Καλαμάτα** (Διακοσμητικό μαντήλι), στό ὕψος τοῦ κεφαλιοῦ καί λίγο πιό πάνω. Κουνοῦν τά χέρια μέ τό μαντήλι πιασμένο στίς δυό ἄκρες[75] μέ χάρη καί ἁρμονία ρυθμοῦ, σώματος καί ποδιῶν.

Μέ τήν ἐπισφράγιση τῆς γαμικῆς συμφωνίας καί τήν ἔναρξη τοῦ «Καγγέλι», ὁ Πατέρας ἤ ὁ ἀδελφός τοῦ Γαμπροῦ ἤ τῆς Νύφης, βγαίνει στήν αὐλή καί ρίχνει τίς ἀναγγελτήριες Κουμπουριές. Ἔτσι ἡ Κουμπούρα, «Κομπέει-εῖ παρ' ἀραβῶνα» καθώς θᾶλεγαν οἱ ἀρχαῖοι ἤ «Κουμπών π'ρ ἀρεβών'ν» καθώς λένε οἱ Ἀρβανίτες[76].

β) Ὁ Τσιάμικος

Ὁ Τσιάμικος, εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικότερος χορός τῆς Ἀρβανίτικης φυλῆς. Εἶναι ὁ χορός πού ἀντικαθρεφτίζει τήν Ἀρβανίτικη ψυχή. Καθώς λέει καί ἡ λέξη προῆλθε ἀπό τήν Ἀρβανίτικη φυλή τῶν Τσιάμηδων.

Ἄν ἀναλύσουμε τόν Τσιάμικο θά μᾶς δώσει ἀνάγλυφο τόν χαρακτῆρα τοῦ δημιουργοῦ Λαοῦ[77]. Τολμῶ νά πῶ πώς ἡ ἀνάλυση τῶν Λαϊκῶν χορῶν

---

75. Ὥστε νά παίρνει σχῆμα Τριγώνου.

76. Κομπέω-ῶ, στά ἀρχαία Ἑλληνικά σημαίνει, ἀντηχῶ, κροτῶ. Τό ἴδιο ρῆμα διασώζεται στήν Ἀρβανίτικη σάν Κουμπώνν (Βλπ. Κουμπών Κουμπόρα = ἀντηχεῖ, κροτεῖ ἡ τραγοκουδούνα, πού κι αὐτή —κουμπόρα— προέρχεται ἀπό τό Κομπέω-ῶ, ἐπειδή κουδουνίζει, κροτεῖ, σάν κινεῖται τό τραγί. Ἐπειδή τώρα κροτεῖ καί ἀναγγέλει ἡ Κουμπούρα, ἐνδέχεται ἡ λέξη νἄχει Ἀρβανίτικη Ἀρχαιοελληνική προέλευση πού σημαίνει ἐκεῖνο πού κροτεῖ, πού κάνει κρότο, πού «Κουμπών» δηλ. Κομπέει.

77. Σέ μερικά χωριά τῆς Πελοποννήσου τόν Τσιάμικο τόν λένε «Ἀρβανίτικο».

δύσκολα γίνεται σωστά άπό άλλογενεῖς, μά καί ή διδασκαλία του σέ τέτοιες περιπτώσεις θἆναι έσφαλμένη. Ἐγώ γιά παράδειγμα ὅσο καί νά άγαπῶ τόν ώραῖο Πεντοζάλη κινδυνεύω νά τόν παραποιήσω ἄν προσπαθήσω νά τόν άναλύσω καί περισσότερο ἄν άποπειραθῶ νά τόν διδάξω. Δυστυχῶς ὁ μοναδικός καί άνεπανάλυπτος Τσιάμικος ἔχει πέσει «είς χείρας άνόμων» καί σερβίρεται άγνώριστος άπό τόν Κινηματογράφο, τά κέντρα καί τήν Τηλεόραση. Οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν κατά καιρούς άναλάβει νά παρουσιάσουν τόν Τσιάμικο, προφανῶς οὔτε Ἀρβανίτες εἶναι, οὔτε ἔχουν ἰδέα γιά τό τί εἴδους χορός εἶναι ὁ Τσιάμικος καί άπό ποιόν Λαό δημιουργήθηκε. Ἔτσι μᾶς παρουσιάζουν ἕνα εἶδος Τσιάμικου πού, σᾶς πληροφωρῶ, τόν βλέπουν οἱ Ἀρβανίτες καί γελάνε. Τόν λένε «Σχολικό», έπειδή οἱ ξενόφερτοι στά Ἀρβανιτοχώρια Δάσκαλοι κομίζοντας «Γλαῦκα είς Ἀθήνας» προσπαθοῦσαν νά... μάθουν Τσιάμικο στόν Λαό πού δημιούργησε τόν Τσιάμικο καί τό άποτέλεσμα ἦταν έλαφρῶς κωμικό.

Οἱ περί τούς Ἐθνικούς χορούς άσχολούμενοι, δέν πρέπει νά δουλεύουν μέ την φαντασία τους προκειμένου νά άναπαραστήσουν χορούς, γιατί έδῶ ή φαντασία παραδόξως βλάπτει. Ἐδῶ χρειάζεται γνώση συγκεκριμένη καί μελέτη, πρῶτα καί κύρια τοῦ Λαοῦ πού δημιούργησε τόν χορό πού πρόκειται νά άναπαραστήσουμε. Τολμῶ νά πῶ, πώς καί ή γνώση καί ή μελέτη δέν φτάνουν ἄν οἱ άντιλήψεις μας, τά πιστεύω μας ἔρχονται σέ άντίθεση μ᾽ αὐτά τοῦ συγκεκριμένου Λαοῦ πού μελετάμε. Ἔτσι βλέπουμε Τσιάμικα πού μόνο Τσιάμικο δέν θυμίζουν καί καλό θἆναι οἱ ένδιαφερόμενοι νά πάρουν... τίς κάμερες καί νά πάνε στ᾽ Ἀρβανιτοχώρια, στούς γάμους καί στά πανηγύρια γιά νά μιλήσουν καί νά συζητήσουν τόν Τσιάμικο στούς τόπους πού χορεύεται. Πολλοί νομίζουν πώς ὁ Τσιάμικος εἶναι Βλάχικος χορός καί πώς κάπου έκεῖ πρέπει νά τόν άναζητήσουν. Δέν ἔχουν καμμιά σχέση οἱ Βλάχοι μέ τόν Τσιάμικο, ὅπως ἄλλωστε δέν ἔχουν μέ τήν Φουστανέλλα. Ἀλλά αὐτή ή έσφαλμένη άντίληψη, άναπαράγεται, γιατί οἱ Ἀθηναῖοι καί οἱ Μικρασιάτες ὅλους τούς μή Ἀθηναίους τούς λένε Βλάχους. Ἔτσι καί σήμερα άκόμα ὑπάρχουν Ἀρβανίτες πού λένε τούς δημοτικούς χορούς Βλάχικους, τά δημοτικά τραγούδια Βλάχικα καί τίς παλιές πατροπαράδοτες φορεσιές Βλάχικες, καί ὅλ᾽ αὐτά βέβαια σάν ὑποτιμητικοί προσδιορισμοί. Οἱ Βλάχοι εἶναι ἄμοιροι αὐτῆς τῆς διαδικασίας καί δέν φταῖνε σέ τίποτα οἱ καημένοι.

Τό πόση ἄγνοια ὑπάρχει καί τί διαστρέβλωση ἔχει γίνει άπό μελετητές (καί Ἀρβανίτες άκόμα) σ᾽ αὐτά τά θέματα δέν λέγεται. Ὁ Γ. Κατσιμπάρδης στή μελέτη του «Βλάχοι καί Βάκχοι στή Θήβα» πέρα άπό τά τόσα ένδιαφέροντα πού παραθέτει, φαίνεται νά άγνοεῖ σημαντικά στοιχεῖα γιά τούς Ἀρβανίτες, αὐτός ἕνας Ἀρβανίτης. Ὁ Βλάχικος γάμος έντασσόμενος στίς γιορτές τῶν Λοιδοριῶν εἶναι κατάλοιπο διονυσιακῶν έορτῶν ὁπωσδήποτε, μά οἱ Βλάχοι εἶναι **ἄσχετοι** μέ τήν δημιουργία τῆς γιορτῆς καί μέ Διονυσιακά κατά-

λοιπα. Εἶναι ἁπλῶς ἡ **ἀφορμή** μιᾶς σάτυρας πού προῆλθε ἀπό τούς Θηβαίους καί τούς Ἀρβανίτες βασικά τῶν Θηβῶν, πού κατά τήν διάρκεια τῶν ἀποκρηῶν, πού οἱ ἴδιοι τίς ἀποκαλοῦν **Λοίδουρα,** ἀκριβῶς ὅπως οἱ Ἀρχαῖοι τίς ἔλεγαν γιορτές τῶν Λοιδοριῶν, βρῆκαν σάν βασικό θέμα διακωμώδησης καί σάτυρας τά γαμήλια ἔθιμα τῶν Βλάχων, πού κάποια ἐποχή[78] ἦλθαν καί ἐγκαταστάθηκαν στά Ἀνατολικά τῶν Θηβῶν καί συγκεκριμένα μετά τόν Ἄη Θόδωρο στά λεγόμενα μέχρι σήμερα Βλάχικα Κονάκια. Οὔτε διονυσιακά κατάλοιπα ἔχουν οἱ Βλάχοι, σάν Φυλή, οὔτε βέβαια ἦταν νοητό νά διακωμωδοῦν τούς ἑαυτούς τους. Ἀπεναντίας οἱ Ἀρβανίτες διέσωσαν πλῆθος ἀρχαίων παραδόσεων καί πολλές φορές μέ τήν ἴδια τους τήν ὀνομασία, ὅπως στήν προκειμένη περίπτωση, τήν γιορτή τῶν Λοίδουρα = Λοιδοριῶν. Ἄλλωστε ὅλοι οἱ παλιοί «Συμπέθεροι» τῶν Βλάχικων γάμων, εἶναι Ἀρβανίτες. Τά Καγγέλια πού χορεύονται εἶναι Ἀρβανίτικα. Τό νταούλι καί ἡ πίπιζα ἤ καραμούτζα πού εἶναι τά βασικά ὄργανα, εἶναι Ἀρβανίτικα κλπ. Οἱ Πανούσηδες καί οἱ Λιάπηδες τοῦ Βλάχικου γάμου δέν εἶναι ἐκεῖνοι πού νομίζουν οἱ μέχρι τώρα μελετητές του. Ὁ Πανούσης, εἶναι ὁ ὑπηρέτης, τό κοπέλι, (κοπίλλ) καί δέν σημαίνει αὐτά πού ὑπαινίσσονται γιά δῆθεν συμβολική ἀντιστροφή τῶν... Τουρκαλβανῶν, πού ἀπό ἀφέντες ἔγιναν δοῦλοι καί κάτι τέτοια ἀνέκδοτα καί εἶναι κρίμα πού τά ἀναπαράγει ἕνας Ἀρβανίτης σάν τόν Κατσιμπάρδη.

Οἱ Λιάπηδες δέν εἶναι «λέξη πού στά ὀρεινά χωριά τῆς Πίνδου σημαίνει Ἐπαναστάτες», εἶναι ὁλόκληρη Ἀρβανίτικη φυλή καί ἡ φορεσιά τῶν Λιάπηδων, ἡ Φουστανέλλα δέν εἶναι «ἡ ἐπίσημη γιορτινή στολή κάθε Βλάχου». Αὐτά εἶναι ἐντελῶς ἀνιστόρητα.

Μά εἶναι πολύ ἁπλό πράγμα νά καταλάβουμε πώς μιά σατυρική σκοπτική διονυσιακή γιορτή, διακωμώδησης προσώπων, ἠθῶν καί ἐθίμων, ὅπως εἶναι ὁ Βλάχικος γάμος, μόνον ἀπό Βλάχους δέν ἔχει προέλθει, ὅπως δέν προέρχεται ἀπό γύφτους, ὁ λεγόμενος «Γύφτικος γάμος», πού γίνεται σέ μερικά μέρη τῆς Ἑλλάδας. Καί ἐδῶ ἔχουμε διακωμώδηση τῶν γαμήλιων Ἐθίμων τῶν Γύφτων, πού βέβαια δέν γίνεται ἀπό τούς ἴδιους τούς γύφτους, ἀλλά ἀπό ἐκείνους πού βρίσκουν θέμα σάτυρας καί διακωμώδησης στά γύφτικα ἔθιμα.

Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθουμε στόν Τσιάμικο.

Καθώς εἴπαμε ἡ ἀνάλυση τοῦ χοροῦ καί αὐτή θά μᾶς δώσει ἀνάγλυφα τό πρόσωπο τῆς Ἀρβανιτιᾶς. Ὁ Τσιάμικος ἔχει Λεβεντιά, ὑπερηφάνεια, ὀμορφιά στίς κινήσεις πού ὑπογραμίζουν τίς πιό πάνω ἀρετές. Δέν εἶναι ἐρωτικός χορός. Μά δέν εἶναι καί πολεμικός χορός οὔτε αἰσθησιακός. Ὁ Τσιάμι-

---

78. Τό 1854, βλπ. Α. Βασιλείου «Η ΘΗΒΑ» 1981 σελ. 96.

κος εἶναι **Θριαμβικός** χορός. Κάτι πού ἀμφιβάλλω ἄν ἔχει σήμερα τό ὅμοιό του στόν Κόσμο.

Ὁ Τσιάμικος χορός ὑπογραμμίζει μέ τίς κινήσεις, τήν ὀμορφιά, τήν Λεβεντιά, τήν ἀνδρεία καί τήν ὑπερηφάνεια τοῦ Πρωτοχορευτή. Γιατί πρέπει ἐδῶ νά τονιστεῖ πώς στό Τσιάμικο δέν χορεύουν ὅλοι, ἀλλά μόνον ὁ Πρωτοχορευτής. Ὁ δεύτερος τόν κρατάει «καλά» καί εἶναι πραγματικά πολύ δύσκολο νά «κρατήσης σωστά» καί καλά τόν ἐπιδέξιο Πρωτοχωρευτή μέ τίς ἀνεπανάληπτες φιγοῦρες καί τά πηδήματα, καί οἱ ὑπόλοιποι ἀκολουθοῦν καί παρακολουθοῦν, συμμετέχοντας νοητά καί ψυχικά, καμαρώνοντας καί ἐπικυρώνοντας αὐτό πού θέλει νά ὑπογραμίσει μέ τίς κινήσεις καί τίς φιγοῦρες του ὁ Πρωτοχορευτής. Δέν ἔχουμε βέβαια δεῖ ποτέ στόν Κινηματογράφο, στίς ἐκδηλώσεις ἤ στήν Τηλεόραση σωστό Τσιάμικο, μά καί δέν ἔχουμε δεῖ Τσιάμικο νά χορεύεται ἀπό γυναῖκα. Καθώς εἴπαμε εἶναι Θριαμβικός χορός καί συνήθως χορεύεται ἀπό ἄντρες, μά εἶναι πραγματικά θαυμάσιο νά δεῖτε Τσιάμικο νά χορεύεται ἀπό γυναῖκα Ἀρβανίτισα τῆς περιοχῆς μου.

Ὁ Τσιάμικος λοιπόν εἶναι Θριαμβικός **Ἐπινίκιος** χορός. Χορεύονταν μετά τήν μάχη ἀλλά καί πρίν ἤ στήν ἀνάπαυλα καί μᾶς εἶναι γνωστός αὐτός ὁ πίνακας τοῦ Ἔςς πού παρουσιάζει τά παλλικάρια τοῦ Κολοκοτρώνη νά χορεύουν τόν Τσιάμικο καί σέ πρῶτο πλάνο ὁ Γέρος τοῦ Μωρηά στοχαστικός καί σκεφτικός νά ὁραματίζεται ἀπελευθερωτικά στρατηγήματα.

Ἴσως εἶναι ὁ μόνος μή ἐρωτικός χορός, ἄν καί ἡ ἐρωτική ὑπογράμμιση περνάει μέσα ἀπό τήν ἐπίδειξη τῆς Λεβεντιᾶς, τῆς ὀμορφιᾶς καί τῆς ἐπιδεξιότητας τοῦ Πρωτοχορευτή.

ΙΘ΄ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Τά μουσικά ὄργανα τῶν Ἀρβανιτῶν εἶναι τό Νταούλι (Τύμπανο), πού εἶναι τό κατ' ἐξοχήν πολεμικό μουσικό ὄργανο καί ἡ Πίπιζα ἤ Καραμούτζα. Τήν πίπιζα στά μετεπαναστατικά χρόνια τήν ἀντικατάστησε τό Κλαρίνο (Εὐθύαυλος) καί πρέπει νά ξέρουμε οἱ Ἕλληνες, πώς τό Κλαρίνο ἦταν ἄγνωστο στήν Ἑλλάδα στά Προεπαναστατικά χρόνια. Μά ἐπειδή κάλυπτε πολύ καλλίτερα τήν πίπιζα καί ἔβγαζε γλυκύτερους ἤχους ἐπικράτησε καί τελικά ἀντικατέστησε ὁλοκληρωτικά τήν Καραμούτζα. Ὁ τελευταῖος ὀργανοπαίχτης Πίπιζας στά μέρη μας ἦταν ὁ Πουτσίνης. Ρωτᾶτε ἄν ἔχει καμιά σχέση μέ τόν μεγάλο Μουσικό Πουτσίνι; Δέν ἀποκλείεται καθόλου μετά ἀπ' ὅσα ἔχουμε πεῖ γιά τούς Ἀρβανίτες τήν Ἰταλίας. Ὑπάρχουν στά Ἀρβανιτοχώρια καί ἄλλα κοινά μέ τούς Ἰταλούς Ἀρβανίτες ὀνόματα: Μαρίνης, Κολλιοβάτης (Κολλοβάτι) κλπ.).

Σπουδαῖοι ὀργανοπαίχτες κλαρίνου στήν Βοιωτία ἦταν ὁ Κυριακάτης καί

σήμερα ὁ Κοκοντίνης. Πέρα ἀπό τήν Καραμοῦτζα καί τό Νταούλι, στά παλιά χρόνια ὑπῆρχαν ἔγχορδα ὄργανα, Κιθάρα καί Ταμπουρᾶς. Τραγουδιστές δημοτικῶν τραγουδιῶν γνωστοί εἶναι ὁ Μεϊντανᾶς, ὁ Ζάχος καί ὁ μεγαλύτερος βάρδος τῆς Ἀρβανιτιᾶς καί ὁ τελευταῖος Ἀρχιερέας τοῦ Δημοτικοῦ τραγουδιοῦ στήν Ἑλλάδα, ὁ μεγάλος **Γιῶργος Παπασιδέρης.**

Εἶναι ἤ μᾶλλον ἦταν, γιατί πέθανε ἀγνοημένος ἀπό τούς κρατοῦντες τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης Ρεμπετολόγους, ἡ μεγαλύτερη Φυσιογνωμία τοῦ Δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ. Μετά τόν Παπασιδέρη δέν ὑπάρχει οὐσιαστικά Δημοτικό τραγούδι στά Ἀρβανιτοχώρια, ἀλλά ἕνας ἐκφυλισμός, ἕνας ἀποπροσανατολισμός πού παραπαίει ἀνάμεσα στά Ρεμπέτικα, τά Ἰνδικά, στά Τούρκικα, τά Δημοτικά καί δέν ξέρω τί ἄλλο. Καί τό κακό αὐτῆς τῆς μουσικῆς ὑποπαιδείας εἶναι γενικό στήν Ἑλλάδα καί ἐντελῶς ἀποκαρδιωτικό. Κατά τἆλλα οἱ Πολιτιστικοί φορεῖς στήν Ἀθήνα κάνουν συνελεύσεις, σκοτώνονται γιά τίς σφραγίδες καί οἱ διάφοροι τραγουδιστές καί συνθέτες βγαίνουν στήν ἐπαρχία, τούς πασάρουν αὐτά πού ἐκεῖνοι θεωροῦν καλά, χωρίς νά λαβαίνουν ὑπ' ὄψει τίποτα ἀπό τίς ἰδιαιτερότητες κάθε περιοχῆς καί τοῦ Λαοῦ της, τσεπώνουν τά χρήματα καί ἔρχονται νά κοιμηθοῦν μέ ἀναπαυμένη τή συνείδησή τους στά εὐρύχωρα διαμερίσματά τους στήν Ἀθήνα.

Κ΄ ΤΑ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

Εἶναι ἕνα πολύ ἐνδιαφέρον θέμα τά Ἀρβανίτικα μοιρολόγια καί ἴσως νά μή μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά ἀνθολογήσουμε τώρα πιά σπουδαία πράγματα. Τήν ἐποχή πού τά μοιρολόγια λέγονταν στ' Ἀρβανίτικα ἀπό πολύ ἐπιδέξειες μοιρολογίστρες, πραγματικά ποιήτριες στό εἶδος, ἐμεῖς οὔτε θέλαμε νά δώσουμε σημασία, μιᾶς καί μᾶς εἶχαν πείσει πώς τ' ἀρβανίτικα «καλό εἶναι νά ξεχαστοῦν καί νά πάψουμε νά τά μιλάμε».

Κάτι πού παρεξηγοῦσα μικρός στά μοιρολόγια, τώρα βλέπω πώς εἶχε τεράστια σημασία. Μά μέ τόση πλύση ἐγκεφάλου πού μᾶς εἶχαν κάνει πῶς νά δοῦμε τήν ὀμορφιά;...

Οἱ Μοιρολογίστρες συναγωνίζονταν ποιά θά πεῖ τά πιό ταιριαστά καί δυνατά στήν ἔκφραση καί στόν λόγο μοιρολόγια.

Αὐτό τό ἐπισήμανα καί δίνοντας περισσότερο βάρος στό πένθος καί στόν πόνο, τό παρεξηγοῦσα καί τό θεωροῦσα τουλάχιστον σάν ὑποκρισία. Μά οἱ Γιαγιάδες μας εἶχαν ἄλλη ἀντίληψη ἀπό μένα καί ἦσαν πολύ πιό κοντά στήν πανάρχαια Ἑλληνική ἀντίληψη, αὐτές ἀγράμματες καί ἀμόρφωτες Λαϊκές ποιήτριες, πούδιναν βάρος στόν ἔμμετρο πένθιμο λόγο, ἀπό μένα τόν γραμματιζούμενο πού δέν ἔδινα σημασία σ' αὐτά παρά μόνο στόν πόνο καί στό πένθος. Ἄλλη ἀντίληψη εἶχαν γιά τόν θάνατο οἱ Παπποῦδες καί οἱ Γιαγιά-

δες μας οἱ Ἀρβανίτες καί ἄλλα μᾶς δίδαξαν ἐμᾶς στά σχολεῖα καί στά Κατηχητικά.

—Σ' ἔφαγε γιέ μου σ' ἔφαγε τοῦ γδικιωμοῦ τό φίδι
σ' ἔπιασε τῶν τριῶν ἀδελφῶν τό στοιχιωμένο αἶμα
κι ὅλοι σου οἱ φίλοι ἐθλίβηκαν κι οἱ ὀχτροί σου ὅλοι χαρῆκαν»[79]

λέει ἕνα Ἀρβανίτικο μοιρολόγι καί φαίνεται καθαρά σ' αὐτό, ἡ πανάρχαια Ἑλληνική ἀντίληψη: «Ἀγάπα τόν φίλο σου καί μίσει τόν ἐχθρό σου», μά ἐμεῖς πιά εἴχαμε μάθει νά «ἀγαπάμε τούς ἐχθρούς ἡμῶν», νά εἴμαστε ταπεινοί, νά οἰκτήρουμε καί νά ἐλεοῦμε.

Ἡ Γιαγιά μου ἦταν μιά Λαϊκή Ποιήτρια ἀγράμματη καί εἶχε σκαρώσει ἕνα σωρό Ἀρβανίτικα ποιήματα, μά καθώς εἶπα, ἐμεῖς κρίναμε —γιατί μᾶς ἔπεισαν— ἀνάξια λόγου τήν Ἀρβανίτικη καί δέ συμμεριζόμασταν τήν ποιητική της ἀνησυχία ἤ χαζογελούσαμε γιά τίς παραξενιές τῆς Γιαγιᾶς μας. Ἴσως νά μήν εἶναι ὅλη ἡ εὐθύνη δική μας, τῆς γενιᾶς μου καί τῆς γενιᾶς τοῦ Πατέρα μου, μά ὁπωσδήποτε ἀποδειχτήκαμε ἀνάξιοι ἀπόγονοι μέ γράμματα πολλά καί λίγη Σοφία...

Μέ τήν εὐκαιρία ἄς παραθέσω λίγους χαρακτηριστικούς στίχους ἀπ' ἕνα μοιρολόγι τοῦ Ἀργυρόκαστρου καί πάλι σέ μετάφραση Ἀλ. Φράγκου καί ἀπό τήν ἴδια ποιητική συλλογή.

«Τράβαγες ἀπ' τό ζωνάρι τά κλειδιά,
σάν τόν ἀντρειωμένο τ' ἄρματα.
Τ' ὄνομά σου, ἐσύ τὤειχες «Γυναῖκα»,
μ' ἄξιζες γιά παλληκάρια δέκα,
Μάνα μας, βρέ μάνα...»

Εἶναι κουραστικό, μά θά ἐπισημάνω καί πάλι καί θά πῶ νά καλοπροσέξετε τίς ἀντιλήψεις καί τίς ἰδέες τῶν Ἀρβανιτῶν ἔτσι καθώς βγαίνουν ἀπό τά λαϊκά αὐτά δημιουργήματα. Δέν κλαῖνε.* Ἱστοροῦν ξομπλιάζουν, ὑμνοῦν, ἐπαινοῦν. Δέν μοιρολατροῦν δέν ἀφήνονται, δέν ἀντιμετωπίζουν τόν θάνατο μέ τά γνωστά σέ μή Ἀρβανίτες μέτρα, δέν ὑπάρχει ἡ γνωστή πεισιθανάτια ἀπαισιοδοξία, μά μιά ὀμορφιά, πού μόνο στήν ἀρχαία Ἑλλάδα θά τήν ξαναβροῦμε, μέ κεῖνα τά ὑπέροχα ἀναθήματα πού ἐπισημαίνουν τίς ἀρετές τοῦ πεθαμένου καί τίς θαυμάσιες ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές.

Αἰσθησιακά τραγούδια δέν ὑπάρχουν οὔτε ἄλλωστε καί χοροί, στούς Ἀρβανίτες. Σήμερα ὁ μόνος πολιτογραφημένος «Ἑλληνικός» χορός μέ καθαρά αἰσθησιακό περιεχόμενο, εἶναι τό Τσιφτετέλι μέ καθαρή ἀνατολίτικη σφραγίδα καί διαβατήριο. Εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς Ἀνατολίτικης λαγνείας.

---

79. Μετάφραση Ἀλέκου Φράγκου, ἀπό τήν Ποιητική Ἀνθολογία τῆς Ρίτας Μπούμη-Παππᾶ, τόμος Β' σελ. 410.

* Μιά πιό συγκεκριμμένη ἀντίληψη γιά τό Ἀρβανίτικο μοιρολόϊ καί τοῦ πνεύματος πού τό διέπει, θά ἔχουμε μέ τήν ἔκδοση τοῦ Εὐ. Λιάπη, «Ἀρβανίτικα μοιρολόγια».

Τά άγρια καθαρά αισθησιακά τραγούδια καί οἱ μεθοδευμένα αισθησιακοί χοροί πού κυκλοφοροῦν ἀνά τήν ὑφήλιο σήμερα, εἶναι τά ἐξ Ἀμερικῆς εἰσαγόμενα καθώς καί ἡ σύγχρονη Ντίσκο, τά Ρόκ καί τά παρόμοιά τους. Δέν ἐκφράζουν κανενός εἴδους Λαϊκή ψυχή παρά τήν εὐφυΐα τῶν μεγάλων ἐμπόρων τοῦ Σέξ. Ὑπῆρξαν ἄνθρωποι —εἴπαμε— πού ἀπό τήν ἀρχαιότητα ἐμπορεύονταν τόν πᾶν. Ὄχι μόνον πράγματα, ἀλλά καί ἰδέες καί ἔνστικτα καί Ἔθνη καί —ἀπό τόν 19ο αἰῶνα— τήν Τέχνη μέ πρώτη καί καλλίτερη τήν Ζωγραφική.

Τά αἰσθησιακά τραγούδια καί οἱ αἰσθησιακοί χοροί, εἶναι πάντα εὐπρόσδεκτα ἀπό τόν ἄνθρωπο καί εἰδικά τόν νέο πού ἔχει ὑπερεκχυλίζουσα ἐρωτική ζωτικότητα. Καί εἶναι ἀπαραίτητο καί βιολογικά ἐπιβεβλημένο νά ἐκστασιάζεται ἐρωτικά καί αἰσθησιακά ὁ ἄνθρωπος γιά τήν ἀποκατάσταση ψυχικῆς καί βιολογικῆς ἰσορροπίας. Καί αὐτό δέν τό ἀγνοοῦσαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες καί οἱ Διονυσιακές τελετές τους δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἡ ὑλοποίηση αὐτῆς τῆς σκέψης. Μά αὐτό δέν γινόταν κάθε μέρα, γιατί θά ὁδηγοῦσε σέ ἀποχαύνωση, ἀλλά σέ τακτές περιόδους τοῦ χρόνου, σέ συγκεκριμένες ἐποχές, πού ἡ ἴδια ἡ φύση τό ἐπέβαλλε. Καί χρειάζεται εἰδική πραγματεία γιά νά ἀναληθοῦν αὐτά τά πράγματα καθώς καί ἡ διαλεκτική σχέση τοῦ ἀρχαιοέλληνα μέ τήν γεννήτρα Μάνα φύση κλπ.

Ὁ Ἔρωτας ἦταν πραγματικά ἐλεύθερος, ἀνθρώπινος, ὡραῖος καί ἄξιος λατρείας, γι' αὐτό εἶχε τή θέση του στό Ὀλυμπιακό πάνθεο. Δέν θά δοῦμε ἐρωτικές ἀπελπιστικές Τραγωδίες γιά ἀνεκπλήρωτους ἔρωτες στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, γιατί ὁ Ἔρωτας δέν εἶναι ἁμαρτία, ἀλλά εὐλογία. Δέν εἶναι ὑπό ἀπαγόρευση, δέν εἶναι ὑπό πίεση, ἀλλά φυσιολογικό, ὄμορφο ἀνθρώπινο ἔνστικτο καί συναίσθημα.

Σήμερα, ὑπάρχουν τά αἰσθησιακά τραγούδια καί οἱ ἄγριοι αἰσθησιακοί χοροί πού ἠχοῦν στά αὐτιά τῶν νέων κάθε ὥρα καί ἀντανακλοῦν τήν ἐρωτική δίψα στά μάτια τους, χωρίς νά φτάνουν στήν πλήρη καί ὁλοκληρωμένη ἐρωτική ἔκσταση μά μένοντας κάθε τόσο μεταίωροι, ἀνεκπλήρωτοι, ἀλύτρωτοι ἐρωτικά, σάν μιά ἐρωτική πράξη κομένη στή μέση. Αὐτό ὁδηγεῖ σέ ἐκφυλισμό τοῦ ἐρωτικοῦ ἐνστίκτου καί εἶναι μέθοδος ἀνωμαλίας. Λέμε πώς σήμερα στόν κόσμο ὁ Ἔρωτας εἶναι ἐλεύθερος. Καί ἐδῶ εἶναι ἡ πλάνη. Ὁ Ἔρωτας δέν εἶναι καθόλου ἐλεύθερος, ἀλλά εἶδος ἐμπορεύσιμο καί δεσμευμένο στά χέρια πανέξυπνων ἐμπόρων πού ἤ κατάγονται ἀπό αὐτήν τήν γενιά τῶν παλιῶν ἐμπόρων ἤ εἶναι ἀντάξιοι μαθητές τους. Ὁ Ἔρωτας ἀποθηκεύεται καθώς τό κρεμύδι ἤ ἡ πατάτα ἀπό τούς ἐμπόρους, γιά νά αὐξηθῆ ἡ ζήτησή του καί συνακόλουθα ἡ τιμή του. Ἔχουμε στήν Εὐρώπη κέντρα πορνό. Ἔχουμε ἔργα πορνό. Χορούς καί τραγούδια πορνοαισθησιακά, μά δέν ὑπάρχει ὁ Ἔρωτας παρά σάν σπάνιο ἐμπόρευμα, πού ἡ ζήτησή του εἶναι μεγάλη. Γιατί ἄν πραγματικά ἦταν ἐλεύθερος δέν θά ὑπῆρχε ἡ ἐρωτική πείνα πού

μαστίζει πρός τό παρόν τήν ἀνθρωπότητα, καί σᾶς προεξοφλῶ πώς θά συμβαδίζει ἡ ἐρωτική πείνα μέ τήν ἀνωμαλία πού θά προκαλέσει τό αἰσθησιακό τραγούδι καί ὁ αἰσθησιακός χορός, πού διεγείρει **μερικά** τό ἐρωτικό ἔνστικτο, χωρίς νά φτάνει στήν ἔκσταση καί στήν πλήρωση. Αὐτό λέγεται «αὐνανισμός κατά ριπάς». Καί εἶναι σίγουρο πώς ἡ κατ᾽ ἐξακολούθηση ἐπανάληψη κάθε στιγμή καί ὥρα καί ὁ ἐθισμός θά ὁδηγήσει σέ ἀνωμαλία βιολογική, ἄν δέν ἔχει ἤδη ὁδηγήσει...

Δέν ἔχει καμμιά σχέση ἡ διαρκής καί ἡμιτελής διέγερση τοῦ ἐρωτικοῦ ἐνστίκτου ἀπό τούς αἰσθησιακούς χορούς καί τά αἰσθησιακά τραγούδια, πού γίνεται βομβαρδιστικά σήμερα καί ὁδηγεῖ στήν ἀνωμαλία καί στήν ἀποχαύνωση, μέ τίς Διονυσιακές τελετές καί Λατρεῖες τῆς ἀρχαιότητας μέ τόν πλήρη καί ἀπολυτρωτικό ἐκστατισμό πού ἀποκατασταίνει τήν ψυχική καί βιολογική ἁρμονία καί πού γινόταν σέ τακτές καί σοφά ἐπελεγμένες ἐποχές τοῦ ἔτους.

Καθώς εἴπαμε, σήμερα στήν Ἑλλάδα δέν διασώζονται αἰσθησιακά τραγούδια καί χοροί καί ὁ Διονυσιασμός περνάει μέσα ἀπό τά σκωπτικά τραγούδια καί τούς χορούς τῶν ἀποκρηῶν (Λοίδουρα).

Τόσοι Χριστιανισμοί, Μωαμεθανισμοί καί ἀρκετοί ἄλλοι «ισμοί» πού πέρασαν ἀπό πάνω μας, εἶναι θαῦμα πῶς διασώσαμε, ὅ,τι διασώσαμε ἀπό τήν ἀρχαιότητα.

ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ (συνέχεια)

Ὑπάρχει μιά τάση, μιά ροπή στίς μέρες μας νά συνδέουμε τήν δύναμη, τήν ὑπογράμμιση τῆς δύναμης καί τήν θέληση γιά δύναμη, —καί τήν φυσική ρώμη ἀκόμα— μέ τόν Φασισμό, ὁπότε προωθεῖται ἡ ἀντίθετη ἰδέα τῆς ἀπογύμνωσης ἀπό τήν δύναμη, ἀπό τόν ἐγωισμό καί τήν ὑπερηφάνεια, σάν μοναδικό γιατροσόφι ἀντιφασιστικό. Προωθεῖται δηλ. ἀθόρυβα ἡ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου - πρόβατου, ἄκακου καί ἀκίνδυνου, ταπεινοῦ καί μάρτυρα σάν ἐγγύηση ἀντιφασιστική καί ἐξασφαλιστική τῆς Εἰρήνης. Νομίζω πώς δέν μπολιάζεται αὐτό στήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί πέρα ἀπ᾽ αὐτό, τό θεωρῶ ἐπικίνδυνα λάθος. Τόν Φασισμό δέν τόν γεννᾶ ἡ φυσική ρώμη καί ἡ θέληση γι᾽ αὐτήν, ἀλλά ἡ ἄγνοια καί ὁ ἀποπροσανατολισμός. Καί κάτι ἀκόμα. Ἄνθρωποι ἐλαττωματικοί κατά κανόνα —νομίζω πώς δέν ὑπάρχει καί ἐξαίρεση— ἡγήθηκαν φασιστικῶν κινημάτων[80]. Οὔτε ἡ ὑποκρισία τοῦ «ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς

80. Ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι ὁσιομάρτυρες τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων, μόλις ἀνέβηκαν στήν ἐξουσία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ξέρασαν ὅλη τή χολή τους καί ἄφησαν νά ἐκδηλωθοῦν σάν τήν ἄβυσσο πού ὁραματίζονταν ὅλα τά αἱμοβόρα ἔνστικτά τους κατά τῶν Ἑλλήνων. Ποῦ πῆγε ἡ καλωσύνη, ἡ γλυκύτητα, ἡ Χριστιανική ἐγκαρτέρηση ἡ Ἰώβιος ὑπομονή, ἡ πραότητα, ἡ

ἡμῶν» οὔτε ἡ προκρούστεια λογική τοῦ «ἀφαιρέστε τή δύναμη γιά νά ξεριζώσετε τά φασιστικά σας ἔνστικτα» εἶναι λύσεις.

Οἱ συνεπεῖς μέ τήν τελευταία ἰδέα, διαπιστώνοντας πώς ἡ γυναῖκα εἶναι βιολογικά ἀδύνατη καί γενικά ἐκφράζει τήν «ἀντιδύναμη», ἀποφάνθηκαν σέ συμφωνία μέ τά φεμινιστικά κινήματα, πώς «ἄν κυβερνοῦσαν οἱ Γυναῖκες, δέν θά ὑπῆρχαν πόλεμοι».

Νά ὅμως πού ἡ πραγματικότητα τούς διαψεύδει. Ἀκριβῶς ὅπου κυβέρνησαν γυναῖκες δέν ἔλλειψαν οἱ πόλεμοι πού σέ πολλές περιπτώσεις δέν εἶχαν κἄν Causa Belli δηλ. αἰτία πολέμου.

Ἄς ἀφήσουμε τίς παλιές ἡγερίες, τήν Κλεοπάτρα ἤ τήν Ἀσπασία ἤ τήν Θεοδώρα ἤ τήν Μ. Αἰκατερίνη καί ἄς ἔλθουμε στίς σύγχρονες.

Τρεῖς γυναῖκες, ἡ Ἴντιρα Γκάντι, ἡ Μεγίρ καί ἡ Θάτσερ κυβέρνησαν ἰσάριθμους Λαούς καί οἱ τρεῖς συνέδεσαν τό ὄνομά τους μέ αἱματηρούς ἐπιθετικούς καί καθόλου ἀμυντικούς πολέμους. Οἱ δυό πρῶτες μάλιστα ἦσαν καί Σοσιαλίστριες. Κάπου ἀλλοῦ λοιπόν πρέπει νά ἀναζητήσουμε τίς αἰτίες τῶν Φασισμῶν καί τῶν πολέμων.

Πιό ἐριστικός Λαός ἀπό τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες δέν ὑπῆρξε. Πιό ὑπερήφανος, ἐγωϊστικός, λάτρης τῆς ὀμορφιᾶς μά καί τῆς δύναμης, ἀπαιτητικός, φιλελεύθερος, φιλόδοξος καί φιλότιμος, Λαός μέ ἐκρηκτικό ὑπερθυμικό δέν ξαναφάνηκε.

Μά νά πού οἱ Σοφοί προκλασικοί Ἕλληνες δέν κατέφυγαν στήν προκρούστια Λογική νά ἀφαλοκοφτοῦν, νά μουνουχιστοῦν ἀπ' ὅλα αὐτά τά χαρακτηριστικά πού τά θεωροῦσαν ἀπαραίτητα γιά ἐλεύθερο ἄνθρωπο στολίδια, προκειμένου νά ἀποφύγουν τήν ἀλληλεξόντωση.

Διοχέτευσαν τό περίσσευμα τοῦ ὑπερθυμικοῦ τους σέ δυό ὄμορφες καί ἀνεπανάλυπτες κατασκευές: Τήν **Ἀμφικτυονία,** ὅπου οἱ διαφορές τῶν Πόλεων-κρατῶν λύνονταν μέ ὑπερκρατική διαιτησία καί τούς **Ὀλυμπιακούς** ἀγῶνες, ὅπου τά ὅπλα ἔμπαιναν στό θηκάρι καί ὁ ἀγῶνας καί ἡ ἀντιπαράθεση συνεχίζονταν μέσα στόν στίβο. Ἡ Κλασσική ἀρχαιότητα εἶναι τό λουλούδι, ὁ ἄνθός τοῦ Ἑλληνικοῦ δέντρου, ὁ πιό ὄμορφος μά καί ξεμακρισμένος ἀπό τίς

ταπεινότητα, ἡ μαρτυρική στάση καί ὅλα τά ὑποκριτικά ἐπικαλύματά τους; Μή νομίζετε πώς ἀνελήφθησαν εἰς οὐρανούς. Ἦσαν ἀνέκαθεν ἡ ἐξωτερική ἔκφραση τῆς ἐσωτερικῆς κόλασής τους, σέ σχῆμα παραδείσου.

Καί νά φανταστεῖ κανείς, πώς οἱ Ἕλληνες ποτέ δέν τούς κατάδιωξαν μήτε τούς καταπίεσαν, παρά στέκονταν ἀπέναντί τους ἤρεμοι, Ὀλύμπιοι, ὄμορφοι κι ἄφθαστοι στό μεγαλεῖο, στό Πνεῦμα καί τόν Πολιτισμό τους. Καί αὐτό ἦταν τό ἀφόρητα καταπιεστικό γι' αὐτούς...

Τό ἴδιο ἐπαναλήφθηκε στά νεώτερα χρόνια. Οἱ μάρτυρες τῆς καρτερίας, τά ἄκακα πρόβατα τοῦ Χιτλερικοῦ σφαγείου, οἱ Ἑβραῖοι τοῦ 20ου αἰῶνα, νά πώς ἐκδηλώνονται τώρα ἀπέναντι στούς Παλαιστίνιους...

ρίζες του, Ἑλληνισμός. Πολλά πράγματα ἀπό τήν ἀρχαία Σοφία δέν κατανοοῦνταν καί τό ὑπερθυμικό καί ἐριστικό πνεῦμα καί ἡ ἅμιλα ἔγιναν καταστροφική ἀλληλεξόντωση, στούς Πελοποννησιακούς πολέμους.

Ἡ φυσική δύναμη καί ρώμη στούς Ἕλληνες πρέπει νά συνδυάζεται μέ τήν ὀμορφιά τοῦ νοῦ καί τοῦ σώματος. Ἀλλοιῶς εἶναι ἀνώφελη καί κανείς δέν θά θαυμάσει τήν κτηνώδη δύναμη. Ἀθλητές μέ κτηνώδη δύναμη καί ἀντιαισθητική ἐμφάνιση δέν ἔμπαιναν στό Στάδιο. Γίνονταν ἀγῶνες καί ἀντιπαράθεση μεταξύ ἀνθρώπων καί ὄχι μεταξύ ἀνθρώπων καί κτηνῶν, ὅπως ἀργότερα στή Ρώμη. Καί τό ἀνθρώπινο μέτρο ἦταν σχολαστικά γνωστό στήν Ἑλλάδα.

Πέρα ἀπό τήν ὀμορφιά τοῦ νοῦ καί τοῦ σώματος, πρέπει νά ὑπάρχει καί ὀμορφιά αἰσθημάτων καί ψυχικῶν ἀρετῶν. Εἶναι πέρα γιά πέρα κατανοητό πώς ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ εὐφυΐα καί ἄλλο ἡ πονηριά. Εὐφυΐα εἶναι γνώρισμα τοῦ ἐλεύθερου ἀνθρώπου, ἐνῶ πονηριά εἶναι γνώρισμα τοῦ δούλου, ἐκείνου πού τό αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας δέν τον συγκινεῖ καί μετέρχεται πράξεις, σχέδια καί ἐνέργειες πού δέν ἁρμόζουν σέ ἐλεύθερο ἄνθρωπο.

Ἡ ψυχική ὀμορφιά τοῦ ἐλεύθερου ἀνθρώπου ἔγκειται στό αἴσθημα δικαιοσύνης πού ὑπάρχει μέσα του στήν ἀντιπαράθεσή του μέ τούς συνανθρώπους του καί σ᾽ ἕνα πνεῦμα ἐπιείκειας ἤ μᾶλλον μεγαλοψυχίας ἔναντι τοῦ ἀδύναμου, ἔναντι τοῦ νικημένου. Μιλάμε γιά τήν Λεβεντιά πού σ᾽ ἄλλα κεφάλαια ἀναλύσαμε καί εἴδαμε τό περιεχόμενό της. Ἡ σκέτη, ἡ ἀστόλιστη ἀπ᾽ αὐτά τά στολίδια δύναμη, δέν ἁρμόζει σέ ἀνθρώπους καί μάλιστα ἐλεύθερους, ἀνθρώπους πού ἔχουν ἀπόλυτη ἐπίγνωση καί ὄχι ἁπλῶς ἀποδέχονται ἀλλά ταυτίζονται μέ τίς εὐθύνες τῆς τέτοιας ἤ ἄλλης πορείας τους.

Δέν εἶναι τυχαῖο πού οἱ Ἕλληνες ἀπ᾽ ὅλα τά ζῶα ἀγαποῦσαν καί τιμοῦσαν τό Λιοντάρι, καί τόν Ἀετό πού ἦταν σύμβολο τοῦ Δία[81]. Ἀπ᾽ ὅλα τά ζῶα,

---

81. Καί ἴσως θ᾽ ἀπορήσει κανείς, μέ ὅσα ἔχουμε πεῖ γιά τή σχέση τοῦ Βυζαντίου μέ τήν Ἑλλάδα, μιᾶς καί ὁ Ἀετός –ὁ δικέφαλος μάλιστα– φέρεται σάν Βυζαντινό ἔμβλημα. Δηλαδή στό Χριστιανικό καί ἀνθελληνικό Βυζάντιο βλέπουμε ἕνα Ἑλληνικό ἔμβλημα.

Ἔ, λοιπόν αὐτό τό ἔμβλημα ἔρχεται σάν ἕνας ἀκόμα συνήγορος τῶν ἀπόψεών μου, γιατί πρέπει νά ξέρετε πώς εἶναι ἔμβλημα τῆς Ὑστεροβυζαντινῆς περιόδου, δηλ. τῆς ἐποχῆς πού τό Βυζάντιο περνάει στά χέρια τῶν Ἑλλήνων, μέ τούς Καντακουζηνούς καί Παλαιολόγους. Εἰδικά οἱ Παλαιολόγοι φαίνεται νά ἔχουν μιά βαθύτερη σχέση μέ αὐτό τό σύμβολο τοῦ Δία καί στά πέδιλα τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορα εἶναι χαραγμένος ὁ Δικέφαλος.

Ξέρουμε πώς οἱ Παλαιολόγοι μέ τούς Καντακουζηνούς ἔφεραν καί ὁμαδικά τοῦς Ἀρβανίτες στήν Ἑλλάδα καί πώς οἱ Παλαιολόγοι πολέμησαν μαζί μέ τούς Ἀρβανίτες τῆς Πελοποννήσου τούς ξένους κατακτητές.

Ξέρουμε ἀκόμα πώς τό σύμβολο καί ἡ σημαία τόσο τοῦ Σκεντέρμπεη ὅσο καί τοῦ σημερινοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους εἶναι ὁ Δικέφαλος ἀετός.

Ξέρουμε ἀκόμα πώς οἱ Ἀλβαννοί σήμερα λέγονται Σκυπετάρ– δηλ. ἀετογεννημένοι καί

μόνον αὐτά τά δυό ἔχουν δύναμη, ὀμορφιά καί ὑπερήφανο καί φιλελεύθερο πνεῦμα. Τίποτα τό ταπεινό, τό δειλό, τό ὕπουλο ἤ ἄσχημο δέν παρουσιάζουν τά ζῶα αὐτά, παρά σύζευξη τῆς **δύναμης** καί τῆς **ὀμορφιᾶς**.

Οἱ 'Εβραῖοι ἀντιπαρέθεταν τό μυαλό στή δύναμη (Δαυίδ-Γολιάθ). Οἱ Χριστιανοί καθαρά καταδίκαζαν τό σῶμα ὑπέρ τῆς μεταθανάτιας Ψυχῆς. Οἱ Ἕλληνες λάτρευαν αὐτή τήν ἁρμονική σύζευξη τοῦ σώματος καί τοῦ πνεύματος καί δῶ βρίσκεται τό μεγαλεῖο τῆς σκέψης τους. Οἱ 'Αρβανίτες καί γενικά οἱ γνήσιοι Ἕλληνες δέν ἀπαρνήθηκαν αὐτές τίς ἀντιλήψεις παρ' ὅτι πέρασαν ἀπό πάνω τους σά λαίλαπες ἀντίθετες θρησκεῖες καί ἰδεολογικά ρεύματα. Διατήρησαν τίς ἰδέες τους γιά τήν ὀμορφιά, τήν δύναμη, τήν λεβεντιά, τήν ὑπερηφάνεια, τόν ἐγωϊσμό, τήν φιλελευθερία καί τήν φιλοτιμία τοῦ νά εἶναι πάντα οἱ πρῶτοι, οἱ καλλίτεροι. Τίποτε ἄλλο νά μή σωζόντανε ἀπό τήν ἀρχαιότητα παρά μόνον αὐτά τά χαρακτηριστικά, θἆσαν ἀρκετά νά ἀποδείξουν τήν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς 'Ελληνικῆς φυλῆς. Στήν διάρκεια τῶν αἰώνων καί τῶν χιλιετηρίδων ἀλλάζουν πολλά πράγματα στούς Λαούς. Μά πάντα μένουν μερικά, πολύ χαρακτηριστικά, γιά νά ὑποσημειώνουν τήν ἀδιάσπαστη πορεία του.

'Ο 'Αρβανίτης δέν καταδέχεται νά χρησιμοποιήσει σάν ὅπλο του τήν **ἀδυναμία** προκειμένου νά ἐπιτύχει κάτι, καθώς συμβαίνει μέ τούς **μή** 'Αρβανίτες καί γενικά τούς ἀνθρώπους πού ἔχουν δουλικό συναίσθημα. Προτιμάει νά ὑπογραμμίσει τήν **Δύναμή** του καί ἄς ἀποτύχει[82].

'Η Στάση ὅμως αὐτή —πέρα γιά πέρα ἀρχαιοελληνική— ἐπισσωρεύει ἕνα πλῆθος δυσκολίες, ἐμπόδια, κινδύνους καί κάνει δύσκολη τήν πορεία του. Τό ξέρει. Μά ξέρει πώς πρέπει νά τά ὑπερπηδήσει μ' **αὐτόν** καί ὄχι μέ **ἄλλον** τρόπο. Δηλ. στούς 'Αρβανίτες καθώς καί στούς ἀρχαίους Ἕλληνες ὑπάρχουν πάντα οἱ κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ, πού πρέπει νά τηροῦνται ἀπό ἐσωτερική πάγια προδιάθεση καί ποτέ ἀπό ἐξωτερικό καταναγκασμό. Οἱ 'Αρβανίτες δέν ἔκαναν ποτέ γραφτές συμφωνίες. Τίς συμφωνίες, τίς πονηρές ἀποδείξεις καί τά μπακαλοντεφτέρια τά ἐμπορικά τά ἀνακάλυψαν οἱ Φοίνικες καί οἱ 'Εβραῖοι. Γιά τόν 'Αρβανίτη ἔφτανε ὁ Λόγος, ἡ Μπέσα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δέν εἶχαν παρά ἐλάχιστους γραφτούς κανόνες δικαίου ἐντελῶς ἀσήμαντο ἀριθμό μπροστά στόν ὄγκο τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Αὐτό, ὁ Κικέρων, τό κατηγοροῦσε καί

ἡ χώρα τους Σκυπερία δηλ. χώρα τῶν ἀετῶν. Δηλ. ὁ δικέφαλος ἀετός, πού εἶναι Ἑλληνικό - εἰδωλολατρικό σύμβολο, μπαίνει στό Βυζάντιο ἀκριβῶς μέ τήν μεγάλη στροφή τοῦ Βυζαντίου πρός τήν 'Ελλάδα. Ἦταν ἀδιανόητη ἡ ὕπαρξη του στά προηγούμενα χρόνια.

82. Αὐτή ἄλλωστε εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ «τραγικοῦ». Νά πορεύεσαι τό δρόμο τῆς καταστροφῆς ἤ τῆς ὅποιας μοίρας σου, μέ γνώση πώς ὑπάρχουν σωστικά μονοπάτια. Μά σύ ν' ἀκολουθῆς αὐτόν τόν συγκεκριμένο δρόμο, γιά νά ἐπιβεβαιώσης ἔτσι τό μεγαλεῖο τῆς δικῆς σου ὕπαρξης καί τῶν δικῶν σου 'Ιδανικῶν.

μέ κομπασμό ἔλεγε πώς σέ σύγκριση μέ τήν Ρώμη, ἡ Ἀθήνα βρισκόταν σέ νηπιακή ἡλικία ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐπιστήμη τοῦ Δικαίου. Αὐτό τό ὑποστηρίζουν καί οἱ καθηγητές τῆς Νομικῆς μας. Τέτοια τιμή ἄς ἔλλειπε. Βγάζουμε 1.000 νόμους τόν μῆνα, ἀλλά δίκαιο δέν ἔχουμε. Οἱ Ἄραβες καί οἱ Ἰνδοί ἔχουν πλῆθος γραφτῶν Νόμων καί ἡ Ἀγγλία δέν ἔχει κἄν γραφτό Σύνταγμα. Τά γραφτά Συντάγματα πάντα παραβιάζονται μά τό ἄγραφο τῆς Ἀγγλίας ποτέ. Ποιός ἔχει Δίκαιο καί Νομική ἐπιστήμη ἄξια λόγου ἄς τό ἀνακαλύψετε μόνοι σας.

Ἄν λάβουμε ὑπ᾽ ὄψει αὐτά τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῶν Ἀρβανιτῶν, καθώς καί τή στάση τους ἀπέναντι στή ζωή καί στόν θάνατο ἔτσι καθώς ἐκφράζονται καί μέσα ἀπό τά τραγούδια καί τά μοιρολόγια, τή στάση ἀπέναντι στή Γυναῖκα, ἀπέναντι στόν Φίλο καί στόν ἐχθρό, τή στάση ἀπέναντι στόν Θεό καί στόν ἄνθρωπο, θά ἔχουμε γνωρίσει περίπου τόν Ἀρβανίτικο ἀνθρωπισμό καί θά ἔχουμε διαπιστώσει πώς ὁ ἀνθρωπισμός αὐτός περνάει μέσα ἀπό δύσβατους δρόμους, δυσκολοπάτητους γιά ἄλλους Λαούς. Ἡ Ἀρβανίτικη ἀγάπη στόν ἄνθρωπο, δέν εἶναι μιά εὐχή ἀλλά μιά ἀπόδειξη μέ συγκεκριμένο ἀνάλογο ἀντίκρυσμα.

Θά ἀναφέρω ἐδῶ μιά ἐξαιρετική περίπτωση πού δείχνει τό ἀφανάτιστο, ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τῶν Ἀρβανιτῶν, μά εἶναι συνάμα καί ἕνα δεῖγμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τους.

Μετά τήν ἡρωϊκή ἔξοδο τοῦ Μεσσολογγιοῦ, οἱ Τοῦρκοι καί Αἰγύπτιοι, δείχνοντας τά βάρβαρα ἔνστικτά τους καί τόν θρησκευτικό τους φανατισμό δέν περιορίστηκαν νά συλήσουν ὅ,τι ὑπῆρχε στήν πόλη, ἀλλά μπῆκαν στά Νεκροταφεῖα καί ξέθαυαν τούς σημαντικότερους νεκρούς καί ἡ πράξη τους αὐτή εἶχε σάν σκοπούς τήν προσβολή τῆς ἀντίπαλης Θρησκείας καί τό ἱερόσυλο πλιάτσικο, τήν τυμβωρυχία. Μόλις τό πληροφορήθηκαν οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες πού ἀκολουθοῦσαν τόν Τουρκοαιγυπτιακό Στρατό, ὥρμησαν νά τούς προλάβουν καί νά τούς ἐμποδίσουν. Τούς πρόλαβαν τήν στιγμή πού ξέθαυαν τό πτῶμα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Ἔγινε ἄγρια συμπλοκή καί οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες κατάφεραν νά διώξουν τούς ἱερόσυλους καί βάρβαρους τυμβωρρύχους. Μάζεψαν μέ εὐλάβεια τά ἱερά κόκκαλα τῶν ἀγωνιστῶν καί τοῦ Μάρκου Μπότσαρη καί τά ξανατοποθέτησαν στούς τάφους. Σέ μιά σύντομη καί σεμνή ἐπιτάφεια τελετή, ὁ ἀρχηγός τῶν Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν **Μουστάμπεης,** στόν ἐπικήδειο λόγο του, ἀφοῦ ἐξέφρασε τόν σεβασμό καί τόν θαυμασμό του γιά τόν Μάρκο κατέλειξε: «Ἔ, μώρ᾽ Μάρκ.. Πώ τ´ γιέσ τρίμ σή τύ, πώ τ´ μώς κέσ μπέσν γιώτε» δηλαδή «Ἔ, μωρέ Μάρκο... ἄς εἶμουν γενναῖος σάν ἐσένα, ἀλλά νά μήν εἶχα τήν δική σου Πίστη». (Λεόντιος Λεοντίου: «Τό Ἀλβανικόν ζήτημα» 1897, σελ. 94). Ἄς σημειωθεῖ πώς ὁ Μάρκος εἶχε σκοτώσει παλιότερα ἕναν ξάδελφο τοῦ Μουστάμπεη.

Γιά νά ὁλοκληρώσουμε τό θέμα τοῦ Ἀρβανίτικου ἀνθρωπισμοῦ, θά

σᾶς ἐπισημάνω ἕνα γεγονός, πού σίγουρα ἔχει περάσει ἀπαρατήρητο καί ἀπό τούς μελετητές ἀκόμα τῶν 'Αρβανιτῶν:

Οἱ 'Αρβανίτες, ἕνας κατ' ἐξοχήν πολεμικός Λαός, πού σάν κύρια «Τέχνη» του εἶχε τό σπαθί καί τό ντουφέκι, *δέν ἔκανε ποτέ κατακτητικούς πολέμους...*

ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΑΤΩΛΟΙ (Συνέχεια)

Εἴδαμε λοιπόν, ὅσο ἦταν μπορετό, τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τήν ψυχολογία, τίς ἀντιλήψεις, τίς καταβολές καί τίς ἰδεολογικές ἀρχές τῆς 'Αρβανίτικης φάρας, ἔτσι καθώς ἦταν διαμορφωμένες ἀπό τόν 14ο ὡς τόν 19ο αἰῶνα καί βέβαια ἐξετάσαμε ἐν ὀλίγοις τή σημερινή ἀπόκλιση στίς 'Αρβανίτικες κοινωνίες καί τά αἴτιά τους. Καθώς εἴχαμε ἀπό τήν ἀρχή πεῖ, αὐτά τά θεωρῶ, ἐγώ τουλάχιστον, ἀπαραίτητα γιά τή σωστή ἑρμηνεία ἱστορικῶν προβλημάτων καί καθόλου δέν μοῦ ἀρκεῖ ἡ ἐξέταση τῶν κοινωνικοοικονομικῶν συνθηκῶν καί ἡ ταξική πάλη μόνον, καθώς συνηθίζεται στά τελευταῖα χρόνια ἀπό τούς Μαρξιστές ἱστορικούς καί μελετητές. Δέν ἀντιδροῦν ἴδια οἱ Λαοί ὅσο κι ἄν εἶναι ἀπόλυτα ὅμοιες οἱ κοινωνικοοικονομικές συνθῆκες. Στή προκειμένη περίπτωση οἱ μοναδικές ἰδιαιτερότητες τῶν 'Αρβανιτῶν ἐπισκιάζουν κάθε ἄλλο παράγοντα ἐξωτερικό καί τόν φέρνουν σέ δεύτερη μοίρα. Οἱ Χριστιανοί μελετητές, ὅπως δέν κατανόησαν καθόλου τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, ἐπειδή τούς ἔβλεπαν μέσα ἀπό τό Χριστιανικό τους πρῖσμα, ὅμοια ἀκριβῶς δέν μπόρεσαν νά κατανοήσουν καί δύσκολα θά κατανοήσουν τούς 'Αρβανίτες.

Γιά νά ἐπανέλθουμε στούς Κλέφτες καί τούς 'Αρματωλούς, ξαναλέμε πώς γιά τόν 'Αρβανίτη, ἦταν ἀδιανόητο νά ζήσει σκλάβος, φτωχός καί ταπεινωμένος καί ἡ Κλεφτουριά μέ τό 'Αρματωλίκι ἦταν ἡ φυσιολογική κατάληξή του στίς συνθῆκες τῆς Τουρκοκρατίας. Ὥστε δέν ἔχουμε «καί Τούρκους Κλέφτες ἀπό τήν Φτωχολογιά» πού λένε ὁ Κορδάτος καί οἱ ἄλλοι προοδευτικοί Ἱστορικοί, ἀλλά **'Αρβανίτες** Μουσουλμάνους, πού βγαίνουν μαζί καί ἀξεχώριστα μέ τούς Χριστιανούς συμπατριῶτες τους, στό κλαρί, ἄν δέν μποροῦν νά βγοῦν ἔξω σάν μισθοφόροι ξένων στρατευμάτων ἤ ἐπειδή δέν θέλουν ν' ἀποχωριστοῦν τά μέρη τά δικά τους καί ἔχουν ἀπελευθερωτικά ὁράματα. Οἱ ἀγῶνες πού ἔκαναν οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες ἐνάντια στούς Τούρκους, εἶναι περισσότεροι ἀπ' αὐτούς πού ἔκαναν οἱ Χριστιανοί συμπατριῶτες τους, οἱ ὁποῖοι δέν κινοῦνταν ἄν δέν τούς παρότρυνε ἡ Βενετία ἤ τελευταία ἡ Ρωσία. Οἱ Μουσουλμάνοι ὅμως κινοῦνταν κατά τῶν ὁμόπιστών τους Τούρκων, ἀπό ἕνα αἴσθημα φυλετικῆς διαφοροποίησης καί 'Ελευθερίας, ἐντελῶς

αὐθόρμητα καί ἀπό μόνοι τους. Ἔτσι ἡ Τουρκία, δέν κατάφερε νά ἐπιβάλλει πλήρη τήν κυριαρχία της στούς Ἀρβανίτες καί ἤ περιοριζόταν νά στρατολογεῖ ἀπό κεῖ μισθοφόρους ἤ νά ἔχει τυπική ἐξουσία μέ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνους ὑπαλλήλους της (Πασάδες), πού σχεδόν πάντα στό τέλος στρέφονταν ἐναντίον της. Πέρα ἀπ' αὐτό, ὁ διαρκής διχασμός τῶν Ἀρβανιτῶν εἴτε κατά τόπους εἴτε κατά Φάρες εἴτε κατά Θρησκεῖες, ἐξασφάλιζε τήν Τουρκική ἐπικυριαρχία, γιατί οἱ Τοῦρκοι μεταχειρίζονταν συνήθως τούς μέν κατά τῶν δέ.

Ἡ Ψυχολογία τοῦ Κλέφτη εἶναι: «Νά ζήσω λεύτερος», πού σημαίνει νά διατηρήσω τήν ἀξιοπρέπειά μου, τήν τιμή καί τήν ὑπόληψή μου καί νά ξεφύγω ἀπό τήν φτώχεια καί τή μιζέρια, παίρνοντας τό μερτικό μου ἀπό τόν πονηρό πλούσιο, ἄσχετα ἄν εἶναι Μουσουλμάνος ἤ Χριστιανός, Ἕλληνας ἤ Τοῦρκος.

Τό αἴσθημα τῆς Λεβεντιᾶς καί τῆς Δικαιοσύνης τόν ἔσπρωχνε στήν ἀπονομή, μιᾶς αὐταρχικῆς μά τίμιας ἀπονομῆς, Δικαιοσύνης, μέ τό νά παίρνει ἀπό τόν πλούσιο τό μερτικό του καί νά βοηθάει μέ τό ὑπόλοιπο τόν φτωχό ἤ νά τόν προστατεύει ἀπό τήν ἁρπαχτικότητά του καί νά ἀποκαθιστᾶ ἔτσι τή φυσική δικαιοσύνη. Γι' αὐτό ὁ Κλέφτης εἶχε τίς περισσότερες φορές τήν λαϊκή συμπαράσταση καί ὑμνήθηκε ἀπό τή λαϊκή μοῦσα.

Ἡ ἑπόμενη ψυχολογική κίνηση τοῦ Κλέφτη μέσα σέ συνθῆκες Τουρκοκρατίας εἶναι: «Νά διακριθῶ καί νά πάρω Ἀρματωλίκι» δηλαδή δέν τοῦ ἀρκεῖ ἡ λευτεριά του, ἀλλά θέλει καί **ἐξουσία.**

Ἡ Ψυχολογία του Ἀρματωλοῦ εἶναι: «Εἶμαι λεύτερος, ἔχω ἐξουσία». Ὁ φιλόδοξος καί μέ ὁράματα Ἀρματωλός, αὐτός πού βλέπει μακριά πίσω του καί μπρός του θά κάνει τήν ἑπόμενη σκέψη: «Εἶμαι λεύτερος, ἔχω ἐξουσία, ἀλλά μέ περιορισμούς καί ἡ μοίρα μου δέν διαφέρει ἀπ' αὐτή τῶν ἄλλων πατριωτῶν μου». Καί ἄν μέν ἔχει καθώς εἴπαμε ὁράματα κινεῖ σέ γενικό ἤ τοπικό ξεσηκωμό, ἀλλοιῶς ἐξαντλεῖται σέ πολέμους μέ τούς διπλανούς Ἀρματωλούς γιά νά ἐπεκτείνει τό Ἀρματωλίκι του. Τέτοιοι Κλέφτες πού ἔγιναν μέ τό σπαθί τους Ἀρματωλοί καί στή συνέχεια ἔκαναν ἐπαναστατικά κινήματα, ἦταν ὁ Ἀλήπασας καί ὁ ἐπιστήθιος φίλος του καί Βλάμης, ὁ πατέρας τοῦ Ὀδυσσέα, Γεώργιος Ἀντροῦτσος ἤ Βερούσης, οἱ Γριβαῖοι κλπ.

Πρέπει νά γίνει κατανοητό πώς Ἀρματωλός γινόταν ἐκεῖνος ὁ Ἀρχικλέφτης, δηλ. καπετάνιος ὁμάδας κλεφτῶν, πού οὐσιαστικά ἐξουσίαζε μιά περιοχή καί ἐξανάγκαζε ἔτσι τήν Ὑψηλή Πύλη —τήν ἀνάγκη φιλοτιμία κάνοντας— νά τοῦ παραχωρήσει καί τυπικά καί ἐπίσημα τό δικαίωμα (Μουρασελέ) τοῦ φύλακα, Ἀστυνόμου τῆς περιοχῆς. Ἔτσι ἡ Τούρκικη διοίκηση ἀπό τή μιά δέν ἐξωθοῦσε τόν Κλέφτη νά γίνει συνειδητός ἀντίπαλός της καί ἐπαναστάτης, μά ὑπάλληλός της καί ἀπό τήν ἄλλη ἀνέθετε σ' αὐτόν καί τήν ὁμάδα του, τό δύσκολο ἔργο τῆς πάταξης τῆς ληστείας καί τῶν Κλεφτῶν.

Γιά τέτοιες σοφές διπλωματικές λύσεις οἱ Τοῦρκοι δέν ἦσαν ἱκανοί καί

καθόλου δέν μοῦ φεύγει ἀπ' τό μυαλό, πώς πίσω ἀπ' αὐτές κρύβονταν Λογιότατοι Βυζαντινοί καί Φαναριῶτες. Αὐτοί δημιούργησαν σχολή στήν Τουρκία, πού καί σήμερα ἀκόμα βγάζει, ἄν μή τί ἄλλο, τουλάχιστον ἱκανούς Διπλωμάτες. Μουσουλμάνοι ἀπόγονοι τῶν Βυζαντινῶν διοικοῦν καί σήμερα τήν Τουρκία[83]. Ἀλλ' ἄς μή τούς ἐνοχλήσουμε ἄλλο καί ἄς ἔλθουμε νά ἐξετάσουμε μερικούς ἀπό τούς πιό φημισμένους Ἀρματωλούς καί Κλέφτες, καί ν' ἀποδείξουμε καί συγκεκριμένα τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τους.

ΜΠΟΥΑΙΟΙ — ΓΡΙΒΑΙΟΙ

Οἱ Μπουαῖοι καθώς ἔχουμε ξαναπεῖ ἦταν ἡ μεγαλύτερη Ἀρβανίτικη Φάρα πού ἀνάδειξε τούς περισσότερους «Στραdιῶτες», Καπετάνιους καί Ἀρματωλούς ἀπό τόν 15ο ὡς τόν 18ο αἰῶνα.

Οἱ τελευταῖοι πού ἀναφέρονται εἶναι οἱ Γριβαῖοι πού μέ τό διάταγμα τοῦ Μουράτ τοῦ Δ΄ ἦλθαν ἀπό τήν Ἰταλία καί ἔπιασαν τά μέρη τῆς Αἰτωλοακαρνανίας μέχρι τόν Ἀμβρακικό καί τήν Ἤπειρο. Στά 1585 μέ τή συμπαράσταση τῶν Βενετῶν ξεσηκώνονται στήν Ἀκαρνανία καί τήν Ἤπειρο ὁ Θεόδωρος Μπούα Γρίβας, ὁ Μαλάμος καί ὁ Πούλιος Δράκος, ὅλοι Ἀρβανίτες. Ἀπό τότε καί μέχρι τήν μετεπαναστατική περίοδο τῆς Ἑλλάδας πρωταγωνιστοῦν οἱ Γριβαῖοι (τό ὄνομα Γρίβας δηλ. Γκρίζος, ἔχει ἀντικαταστατήσει τό παλιό, Μπούας, πού ἔκτοτε σπανίζει καί ἄς εἶναι αὐτό τό πρόσφατο παράδειγμα γιά τίς μετονομασίες τῶν φυλῶν καί των λαῶν). Ὁ τελευταῖος τῶν ἐπιφανῶν Γριβαίων εἶναι ὁ Θωδοράκης Γρίβας πού σχεδίασε κίνημα κατά τοῦ Ὄθωνα καί πού θά πετύχενε ἄν δέν τόν προλάβαινε ὁ θάνατος. Καί εἶναι ἀπορίας ἄξιον καί ἐνδεικτικό τῆς ἱστορικῆς διαστρέβλωσης, τό γεγονός ὅτι σήμερα οἱ Βασιλόφρονες τῆς Ἑλλάδας τραγουδοῦν τό τραγούδι, «Γρίβα μ' σέ θέλει ὁ Βασιλῆάς» προεξοφλώντας τά βασιλόφρονα αἰσθήματα τοῦ Γρίβα καί οἱ ἀριστεροί σιγοντάρανε στή διαστρέβλωση ἀπό τήν ἀνάποδη. Μπούας Γρίβας ἐπίσης ἦταν ὁ ἐπιλεγόμενος **Διγενής** πού ὀργάνωσε τήν ἀντίσταση τῶν Κυπρίων κατά τῶν Ἄγγλων.

ΟΙ ΡΩΣΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στά τελευταῖα χρόνια τῆς Τούρκικης κατοχῆς στήν Ἑλλάδα, οἱ Ρῶσοι καί εἰδικά ἡ περίφημη Τσαρίνα τους ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη, ὁραματίζονται

83. Ἀπό τούς πρώτους Πρεσβευτές τῆς Τουρκίας στήν Ἑλλάδα εἶναι ὁ Κωστῆς Μουσοῦρος. Γραμματέας τῆς Τούρκικης πρεσβείας ὁ Κονομένος.

κοσμοκρατορία διάδοχη τῆς Βυζαντινῆς κλπ. κλπ. Κοντά σ' αὐτά ἤ δίπλα μ' αὐτά ἤ πίσω ἀπ'-αὐτά κρύβεται καί μιά παμπάλαια ἰδέα τῶν Ρωσικῶν 'Εθνικιστικῶν κύκλων, πού ὁραματίζονται, ὄχι τόσο τήν ἀνασύσταση κάποιας Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅσο τήν ὑλοποίηση τῆς μεγάλης Πανσλαυϊκῆς 'Ιδέας. Μά στόν 'Ελλαδικό χῶρο, ἡ προπαγάνδα τους ἔχει διπλό ταμπλώ.

Στούς Μωραΐτες καί Ρουμελιῶτες Χριστιανούς, πασάρουν τήν ἀνασύσταση τῆς Χριστιανορθόδοξης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπου πρῶτος Αὐτοκράτορας θά εἶναι ὁ ἀνηψιός τῆς Αἰκατερίνης μέ τό ὄνομα Κωνσταντῖνος. (Μέ τό ὄνομα τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου).

Στή Θεσσαλία ὅπου εἶναι Βλάχοι, πασσάρουν τήν Πανσλαυϊκή 'Ιδέα καί βρίσκουν πρόθυμα ὄργανα, στό πρόσωπο τοῦ Θύμιου Βλαχάβα καί τοῦ Νικοτσάρα, καθώς θά δοῦμε στά σχετικά κεφάλαια.

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Μωρηᾶ, τῆς Ρούμελης, τῆς 'Ηπείρου καί τῶν νησιῶν τοῦ 'Αργοσαρωνικοῦ, πού εἶναι βασικά 'Αρβανίτες, ἀντιδροῦν στά Ρωσικά σχέδια καί δέν συμμερίζονται τήν ἀνασύσταση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὄχι μόνο ἀπ' ὅσα ἔχουμε μέχρι τώρα πεῖ, ἀλλά καί γιά ἕναν ἄλλο λόγο: Παρ' ὅτι εἶναι μοιρασμένοι σέ Μουσουλμάνους, 'Ορθόδοξους καί Καθολικούς Χριστιανούς, ἔχουν ἀπόλυτη συνείδηση τῆς 'Εθνικῆς τους ταυτότητας καί διαχωρίζουν τήν φάρα τους ἀπό τούς **Χαλδούπηδες** Τούρκους. Δέν θέλουν τήν Τούρκικη ἐπικυριαρχία, μά σέ πολλές περιπτώσεις θά προτιμήσουν τό Τούρκικο «στάτους κβό» ἀπό τό ἐνδεχόμενο νά περιπέσουν σέ ἕνα ἄλλο εἶδος σκλαβιᾶς. Εἰδικά βλέπουν μέ κακό μάτι τήν Ρώσικη ἐπέμβαση, πού ὁραματίζεται ἕνα Χριστιανικό ἐξαρτημένο ἀπό τήν Ρωσία κράτος, γιατί αὐτό θά ὁδηγήσει στόν διχασμό τῶν 'Ελλήνων μέ Θρησκευτικά κριτήρια. Σ' ἕνα τέτοιο Χριστιανικό ἀποκλειστικά κράτος, οἱ μισοί Ἕλληνες (Μουσουλμάνοι) δέν θἄχουν θέση.

'Αλλά καί πέρα ἀπ' αὐτά οἱ 'Αρβανίτες, μισοῦν κάθε ξένο, κάθε ξένη ἐξάρτηση. Θέλουν ἕνα ἐλεύθερο κράτος, ὅπου μόνον οἱ Ἕλληνες, μόνον οἱ 'Αρβανίτες, θά τό διαφεντεύουν καί ὅπου θά ἀνήκει σέ ὅλους, Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους.

Αὐτά δέν εἶναι ὑποθέσεις ξεκάρφωτες, ἀλλά ἐπιβεβαιώνονται ἀπό τά γεγονότα.

Στά 1769, μέ τήν πρώτη Ρωσική ἐπέμβαση τῶν 'Ορλώφ στήν 'Ελλάδα, μόνο ἕνας Χριστιανός 'Αρβανίτης τοῦ 'Αργοσαρωνικοῦ, πείστηκε στήν Ρωσική προπαγάνδα, ὁ ἡρωϊκός Μῆτρο-Λέκκας, ἤ Μητρομάρας. Ἦταν τόσο παράδοξο τό γεγονός, ὥστε οἱ ὑπόλοιποι 'Αρβανίτες, τόν ὀνόμασαν Τρελλομῆτρο (Μῆτρο, Μάρα = Τρελλό) καί τά παλλικάρια του Λιεμπέσηδες, δηλ. Παράσπονδους, 'Αποστάτες. 'Ο Μητρομάρας, ἀναγκάστηκε νά τά βάλλει μέ τούς πατριῶτες του τούς 'Αρβανίτες τῆς 'Αττικῆς, τῆς Μεγαρίδας καί τῆς νότιας

Εὔβοιας καί τελικά νά καταπνιγεῖ τό κίνημά του ἀπό τούς ἴδιους τούς συμπατριῶτες του.

Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια καί ὁ ἔχων ἀντίλογο, καλεῖται νά τήν διαψεύσει.

Μά καί στήν δεύτερη Ρωσική ἐπέμβαση τοῦ 1790, οἱ Ἕλληνες εἶναι καί πάλι ἀπρόθυμοι νά συμμεριστοῦν τά Ρωσικά σχέδια. Οἱ Ἀρβανίτες Χριστιανοί Κατσιώνης καί Ἀντρούτσος Βερούσης, πατέρας τοῦ Ὀδυσσέα, προσπαθοῦν νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν Ρωσική ἐπέμβαση καθώς θά δοῦμε καί σέ καμμιά περίπτωση δέν ἀποτελοῦν ὄργανα τῶν Ρώσων. Παρ' ὅλα αὐτά καί πάλι ὁ Ἑλληνικός Λαός θά μείνει ἀδιάφορος καί θά καταπολεμήσει τούς δύο γενναίους Ἐπαναστάτες. Ὁ Κατσιώνης θά φτάσει στό σημεῖο νά λεηλατήσει τήν δεύτερη πατρίδα του τήν Ὕδρα[84] καί ὁ Λαός νά κοροϊδέψει τήν ἀτυχία του στήν Ἄνδρο. Στόν Μωρηά, οἱ Μανιάτες, οἱ Μυστριῶτες, Ναυπλιῶτες, Τριπολιτσιῶτες, Ἀργεῖοι κλπ. θά χτυπήσουν καί τόν Κατσώνη καί τόν Ἀντροῦτσο καί τούς Ἀρβανίτες ἐπαναστάτες τους καθώς θά δοῦμε.

Ὁ Πρωτοκαπετάνιος τοῦ Μωρηά, ὁ περίφημος Ζαχαριᾶς, θά ἀρνηθεῖ νά βοηθήσει τήν Ἐπανάσταση, παρά τό μῖσος πού τρέφει κατά τῶν Τούρκων. Θά κρατήσει μακριά ἀπό τό κίνημα τήν ὁμοσπονδία τῶν καπεταναίων τοῦ Μωρηά, καί θά περιοριστεῖ στό νά βοηθήσει στήν διαφυγή τοῦ Ἀντρούτσου καί στό νά τόν συμβουλεύσει γιά τό μάταιο καί ἀσύμφορο τοῦ ἐγχειρήματος.

Ἔτσι ἀντιμετώπισαν οἱ Ἕλληνες τίς Ρωσικές αὐτές ἐπεμβάσεις καί γιά τίς αἰτίες πού ἀναφέραμε. Οἱ ἄνθρωποι δέν ἦσαν ἀπ' αὐτούς πού κάνουν ἐπιλογή πατρώνων καί μορφῆς ἐξάρτησης. Ἀρνιόντουσαν τούς πάτρωνες καί τίς ξένες ἐξαρτήσεις. Αὐτό δέν τό κατανόησαν οἱ Ἕλληνες ἱστοριογράφοι, ἀλλ' οὔτε καί οἱ Ρῶσοι, πού μετά τίς ἀποτυχίες τους τά ἔβαζαν μέ τούς Ἕλληνες, λέγοντας πώς ἦσαν δειλοί καί γι' αὐτό δέν ξεσηκώθηκαν. Τώρα βλέπουμε πώς εἶχαν ἀπόλυτο δίκιο νά μή συμμεριστοῦν τά Ρωσικά σχέδια.

Μά οἱ Ρῶσοι δέν ἀπαγοητεύτηκαν. Στά 1807, τούς βλέπουμε πάλι νά πλευρίζουν τούς Βλάχους τῆς Θεσσαλίας, τό Θύμιο Βλαχάβα, τόν Νικοτσάρα καί τόν Καραγεώργη τῆς Σερβίας. Προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν ἕναν **ἄξονα,** πού νά ξεκινάει ἀπό τήν Σερβία καί νά φτάνει στήν Μαγνησία. Ἐδῶ βέβαια, δέν τολμοῦν νά μιλήσουν γιά ἀνασύσταση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, γιατί θά τούς ρωτήσουν «Τί πράγμα εἶναι αὐτό;». Ἐδῶ ρίχνουν τόν σπόρο τῆς Πανσλαυϊκῆς ἰδέας, πού θά πιάσει καί στούς Σέρβους καί στούς Βλάχους. Ὁ Βλαχάβας ξεσηκώνεται μέ ἕνα σύνθημα: «Τό ἕνα μας νά κάνουμε καί Τοῦρκοι καί ραγιάδες, τόν τόπο νά παστρέψουμε ἀπ' τούς Ἀρβανιτάδες». Αὐτοί οἱ Ἀρβανιτάδες μέ τόν Ἀλήπασα, δέν συμμερίζονται τήν Πανσλαυϊκή ἰδέα τους καί τούς χαλάνε τά σχέδια...

---

84. Α. Μιαούλη: «Ἱστορία τῆς νήσου Ὕδρας» κλπ. Ἀθήνα 1874, σελ. 32.

Καί πάλι οἱ Ρῶσοι δέν το βάζουν κάτω. Δέν μποροῦν βέβαια αὐτή τή φορά νά κάνουν ἀνοιχτή ἐπέμβαση, γιατί δεσμεύονται ἀπό τήν συνθήκη τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Ἔτσι, τό θέμα τῆς Ρωσικῆς ἐπιρροῆς στήν Ἑλλάδα, θά τό ἐπωμισθοῦν οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες Χριστιανοί πού βρίσκονται, ζοῦν καί δροῦν στήν Ρωσία, μέ τήν Φιλική Ἑταιρεία. Οἱ νέες μέθοδοι εἶναι πιό λεπτές, πιό διπλωματικές, πιό ραφιναρισμένες. Τελικά θά μοιραστοῦν μέ τούς ἄλλους δυό ἑταίρους καί ἀντίπαλούς τους, τούς πονηρούς Ἄγγλους καί τούς Γάλλους, τήν ἐπιρροή στήν Ἑλλάδα, παρ' ὅτι δικαιωματικά καί ἱστορικά τούς ἀνῆκε μιά ἀποκλειστική ἐπιρροή.

Τό σπουδαιότερο ἀποτέλεσμα τῶν ἐπανειλημμένων Ρωσικῶν ἐπεμβάσεων στήν Ἑλλάδα, ἦταν πώς **χώρισαν** καί **δίχασαν** τόν Ἑλληνικό Λαό μέ βάση τίς θρησκευτικές του πεποιθήσεις. Ὄχι πώς μέχρι τότε οἱ Ἕλληνες δέν ἦσαν θρησκευτικά διαφοροποιημένοι, ἀλλά ἀπό τίς Ρωσικές ἐπεμβάσεις καί τίς ἐπανειλημμένες αἱματηρές ἀντιθέσεις καί συγκρούσεις καί τόν θρησκευτικό τους χαρακτῆρα, δημιουργήθηκε γιά πρώτη φορά τό μῖσος μεταξύ τῶν Ἀρβανιτῶν κυρίως καί τήν θέση τῆς παλιᾶς Ἐθνικῆς ὁμοψυχίας, πῆρε ὁ θρησκευτικός φανατισμός, πράγμα ἐντελῶς ἄγνωστο μέχρι τότε, καθώς εἴδαμε. Ἔτσι θά συναντήσουμε στήν Ἐπανάσταση τοῦ '21, Ἀρβανίτες, πού δέν μάχονται γιά μιάν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ἀλλά γιά τήν Πίστη τους καί θά διαχωρίσουν τή θέση τους ἀπό τούς Μουσουλμάνους συμπατριῶτες τους. Δυστυχῶς δέν ἔπαιζαν τό δικό τους παιχνίδι, ἀλλά τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδας, τῶν ἐχθρῶν τους.

Μά ἄς δοῦμε τά πράγματα μέ τή σειρά τους:

Μητρομάρας

Ὁ ἡρωϊκός Μητρομάρας ὁ Καπετάνιος τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ μέ τούς περίφημους Λεμπέσηδες ἦταν κι αὐτός Ἀρβανίτης καί ὀνομαζότανε Μῆτρο Λέκκας. Τό Λέκκας εἶναι ἀπό τά πιό συνηθισμένα Ἀρβανίτικα ὀνόματα καί μερικοί ὑποστηρίζουν πώς εἶναι παραφθορά ἤ ὑποκοριστικό τοῦ Ἀλέξανδρος. Ἀλέκος λέμε καί μεῖς σήμερα. Δέν εἶναι καθόλου ἀπίθανη ἡ ἐκδοχή μιᾶς καί βλέπουμε τούς Ἀρβανίτες νά ἔχουν ἰδιαίτερη ἀδυναμία καί νά διατηροῦν ἔντονα τήν ἀνάμνηση τοῦ Μακεδόνα Βασιλιᾶ, πού ἡ μητέρα του ἡ Ὀλυμπιάδα ἦταν μιά Ἀρβανίτισσα-Μολοσσίς. Εἴδαμε πώς οἱ Ἀρβανιτοποῦλες τῶν περασμένων αἰώνων κρεμοῦσαν τά νομίσματα τοῦ Ἀλέξανδρου ὄχι σάν στολίδια, ἀλλά σάν φυλαχτά. Στήν προπολεμική Ἀλβανία τά νομίσματα πού κυκλοφοροῦσαν ἔφεραν τήν μορφή τοῦ Μ. Ἀλέξαντρου καί ξέρουμε πώς ἡ ἐπίσημη νομισματική Ἀλβανική μονάδα λέγεται Λέκι. Ὁ Μῆτρο Λέκκας λοιπόν ὀνομάστηκε ἀπό τούς Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικῆς Μῆτρο Μάρας δηλ.

Μῆτρος Τρελός, Τρελομῆτρος, γιατί ἔγινε ὄργανο τῶν Ρώσων, πολεμῶντας μόνος του μιά αὐτοκρατορία μέ λίγα παλλικάρια πού καί αὐτά τά ὀνόμασαν Λιεμπέσηδες πού σημαίνει αὐτόν πού Λυέ = ἀφήνει, Μπέσ'ν = τήν μπέσα, δηλ. τούς παράσπονδους, τούς ἀποστάτες."Ετσι φάνταζαν τότε ὅσοι πίστεψαν στή Ρωσική Προπαγάνδα. Λεμπέσης καί Κλέφτης ἦσαν δηλαδή στήν ἀρχή ὑποτιμητικοί τίτλοι. Ἀπόγονοι τῶν ἡρωικῶν Λεμπέσηδων τοῦ Μητρομάρα ὑπάρχουν καί στή Σαλαμίνα καί σ' ἄλλα Ἀρβανιτοχώρια (Μαυρομάτι Θηβῶν) καί ἀξίζει νά μνημονευθεῖ ὁ μεγάλος ζωγράφος Πολυχρόνης Λεμπέσης.

Ὁ Μητρομάρας πρωτοξεκίνησε τήν ἐπανάστασή του μέ τήν ἐξέγερση πού προκάλεσαν οἱ Ρῶσοι στήν Ἑλλάδα τό 1769 μέ τόν Ὀρλώφ. Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες δέν ἔβλεπαν μέ καθόλου καλό μάτι αὐτή τή ἐξέγερση καί θεωροῦσαν τούς Χριστιανούς Ἀρβανίτες πού ἔπαιρναν μέρος σ' αὐτούς τούς ξεσηκωμούς, τουλάχιστον σάν ἀφελεῖς ἤ τρελούς. Προτιμοῦσαν τό καθεστώς τῆς Τουρκίας παρά τήν Ρωσική ἐπιρροή καί ἐξάρτηση. Καί εἶχαν δίκιο ὡς ἕνα σημεῖο δεδομένου πώς σήμερα εἶναι φανερό ὅτι τό συμφέρον τῆς Τσαρικῆς Ὀρθόδοξης Ρωσίας «ἦταν νά περικυκλώσει τήν Ὀθωμανική αὐτοκρατορία ἀπό μικρά ὀρθόδοξα κράτη, πού ἡ ὕπαρξή τους θά βοηθοῦσε στήν ἐξασθένηση τῆς Τουρκίας καί θά ὑπονόμευε τό Βρεττανικό αὐτοκρατορικό δρόμο τῶν Ἰνδιῶν». (Τ. Βουρνᾶς: «Ἱστορία νεώτερης Ἑλλάδος» Τ.Α' σελ. 226 ἐπ.).

Μ' ἕνα σμπάρο δυό τριγώνια: Ὀρθοδοξίας θρίαμβος καί κρατικό συμφέρον. Μ' ἀπ' αὐτά τά τριγώνια, ἦταν φανερό, πώς ὄχι μόνο δέν θἄτρωγαν οἱ Ἕλληνες, μά ὑπῆρχε κίνδυνος νά φαγωθοῦν καί οἱ ἴδιοι ἀπό τήν ἀνοιγμένη ὄρεξη τῆς Τσαρικῆς Ρωσίας. Πολύ περισσότερο πού οἱ Ἀρβανίτες δέν συμμερίζονταν τίς Ὀρθόδοξες ἀνησυχίες τῆς Ρωσίας καί οἱ μισοί ἀπ' αὐτούς εἶχαν κιόλας γίνει Μουσουλμάνοι. Οἱ Ἀρβανίτες δέν ἤθελαν νά τούς μοιράσουν μέ βάση τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις, ἀλλά νά τούς ἑνώσουν ἀνεξάρτητα ἀπό τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Γι' αὐτό καί τό ὅραμα τοῦ Ἀλήπασα βρῆκε στόν λαό ἀπήχηση καί τό πολέμησαν Κοτζαμπάσηδες, Ἀγάδες, Σουλτάνος καί Δεσποτάδες. Γι' αὐτό καί ὁ Ζαχαριᾶς ὁραματιζόταν στήν Πελοπόννησο νά κάνει ὅ,τι ἔκανε ὁ Ἀλῆς στήν Ἤπειρο καί Ρούμελη. Καί τόν ἔφαγαν κι αὐτόν...

Ὁ Μητρομάρας λοιπόν κατακρίθηκε ἀπό τούς συμπατριῶτες του, πώς δίνει βάρος στή θρησκεία καί ἀγνοεῖ τήν ἑνότητα τῆς Ἀρβανιτιᾶς, τήν ἑνότητα τῶν Ἑλλήνων. Τά παλλικάρια του ἦσαν Ἀρβανίτες Χριστιανοί ἤ καί πρώην Μουσουλμάνοι πού ἀλλαξοπίστησαν, ἄλλαξαν τήν Μπέσα = Πίστη. Εἶναι γεγονός πώς τούς Χριστιανούς αὐτούς Ἀρβανίτες, τούς Λιεμπέσηδες καί τόν Μητρομάρα, τούς πολέμησαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι, ἀλλά καί Χριστιανοί. Ὁ Μητρομάρας λεηλάτησε τά παράλια τῆς Ἀττικῆς, Μεγαρίδας

καί νότιας Εὔβοιας ὅπου ἄλλωστε ὑπῆρχαν καί ὑπάρχουν 'Αρβανίτες[85]. Δηλαδή σύμφωνα μέ τήν 'Αρβανίτικη ἀντίληψη ὁ Μητρομάρας ἦταν πραγματικά τρελός καί λιεμπέσης, ἐπειδή οὐσιαστικά ἔγινε ὄργανο τῆς Χριστιανικῆς Ρωσικῆς Προπαγάνδας. καί ἔφερε σέ ἀντίθεση τούς 'Αρβανίτες. Ἔτσι οἱ ἴδιοι οἱ 'Αρβανίτες ξεκαθάρισαν τό θέμα τοῦ Μητρομάρα καί τῶν 'Αρβανιτῶν ὀπαδῶν του. Τόν Μάη τοῦ 1771, 100 'Αρβανίτες ἀπό τό Ναύπλιο νίκησαν τήν ὁμάδα τῶν 'Αρβανιτῶν τοῦ Μητρομάρα στούς 'Αγίους 'Ασωμάτους καί ὁ ἴδιος πέθανε στή νησίδα 'Αγκίστρι τόν ἑπόμενο χρόνο (15-2-1772). Οἱ Λιεμπέσηδες αἰχμαλωτίστηκαν καί θανατώθηκαν ἀπό τόν Βοεβόδα τῶν 'Αθηνῶν καί ἡ γυναῖκα τοῦ Μητρομάρα πουλήθηκε αἰχμάλωτη, ἀλλά ἐξαγόρασαν τή λευτεριά της συγγενεῖς τῆς Φάρας της ἀπό τό Μενίδι.

Αὐτός ἦταν ὁ ἡρωϊκός Μητρομάρας καί οἱ Λιεμπέσηδες, πού ἡ ἱστορία του εἶναι μιά σελίδα τῆς 'Αρβανίτικης ἤ ἄν θέλετε 'Ελληνικῆς 'Ιστορίας.

Κρίνοντας μέ τά πλεονεκτήματα τοῦ μακρινοῦ κριτή αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, λέω πώς ἀπ' ὅλους τούς 'Αρβανίτες πού ἀδιάκοπα πολεμοῦσαν γιά τή λευτεριά τους, ὁ πιό τιμημένος εἶναι αὐτός πού δέν ξεσηκώθηκε νά λευτερώσει τό χωριό του ἤ νά ἐπιβάλει τή θρησκευτική του πίστη, διχάζοντας τούς ἤδη διχασμένους Ἕλληνες, ἀλλά αὐτός πού προσπάθησε νά τούς ἑνώσει καί νά θέσει ἐκτός βολῆς τή θρησκευτική ἀντίθεσή τους. Καί σάν τέτοιος θά ἀναφέρεται πάντα ὁ 'Αλήπασας καί τά «παιδιά» του, δηλ. τά παλλικάρια του, μέ πρώτους καί καλλίτερους τόν 'Οδυσσέα 'Αντροῦτσο καί τόν Καραϊσκάκη, πού καθώς θά δοῦμε τούς ἔφαγαν γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο καί ὄχι γιά κανέναν ἄλλον.

'Αντροῦτσος — Κατσιώνης

Στά 1790, «ὁ παγκάκιστος 'Αλβανός» 'Αντροῦτσος Βερούσης, πατέρας τοῦ 'Οδυσσέα, ξεσηκώνεται μέ τόν Λάμπρο Κατσιώνη κατά τῶν Τούρκων. 'Εκτός ἀπό τόν 'Αντροῦτσο πού εἶναι «παγκάκιστος 'Αλβανός», καί τόν Λάμπρο Κατσώνη πού εἶναι 'Αρβανίτης ἀπό γενιά Λειβαδίτικη καί 'Υδραίϊκή, οἱ Ἕλληνες πολεμιστές τους εἶναι 800 'Αλβανοί! Αὐτά δέν μᾶς τά μάθανε στό σχολεῖο καί οἱ ἱστορικοί μᾶς τά ἀποσιωποῦν, μά νά τί λένε τά κιτάπια: Στήν ἀνακριτική κατάθεσή του στούς Βενετούς, ὁ 'Αντροῦτσος ρωτήθηκε ἄν ἀληθεύει πώς εἶναι συμπολεμιστής τοῦ Κατσώνη καί ἀπαντᾶ:

— «Εἶναι ἀληθέστατα. Ἤδη πρό πέντε ἐτῶν, εὑρισκόμην εἰς Σαραγοῦσαν. 'Εκεῖ ἀνέλαβον ὑποχρέωσιν μέ τόν κύριον Ἴψον, Ρῶσον Στρατηγόν, νά συγκεντρώσω πολεμιστάς ἐκ Τουρκίας. 'Επελθούσης μετ' ἐμοῦ συμφωνίας

85. Στήν δεύτερη Ρωσική ἐπέμβαση, ὁ Κατσώνης, θά λεηλατήσει τήν Ὕδρα.

ἐκράτησα τόν λόγον μου. Συγκέντρωσα ἀπό τήν Τουρκίαν[86] **800 Ἀλβανούς**, μέ ἔκαμαν καπετάνιον καί διοικητήν καί ὑπηρέτησα εἰς τήν ναυτικήν μοίραν μέ τόν Ἴψον, τόν Στρατηγόν Ταμάρα καί τόν Κολονέλον Λάμπρον. Ἐπολέμησα πάντα κατά τῶν Τούρκων...» (Ἀπό Σιμόπουλου: «Ξένοι ταξιδιῶτες στή Ἑλλάδα» Τ. Β΄ σελ. 741).

Ὁ Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, καραβοκύρης Βενέτικου πλοίου καί παρών κατά τήν μάχη τοῦ Πόρτο Κάγιο, καταθέτει στίς Βενετικές ἀρχές:

—«...**Οἱ Ἀλβανοί τοῦ Κατσώνη** πού εἶχαν ὀχυρωθεῖ στήν ἀκτή τουφέκιζαν κυρίως τήν Γαλλικήν Φρεγάταν...» (Στό ἴδιο).

Ὁ Πανάγος Καναβόπουλος ἀπό τό Μαραθονήσι σέ μιά ἐπιστολή του πρός τόν Ζακυνθινό Παρασκευᾶ, ἔγραφε:

—«...Ὅλοι οἱ Μανιάτες καί ἄλλος μέγας ἀριθμός ἀνδρῶν συγκεντρωθέντων ἐξ Ἄργους, Μυστρᾶ, Καλαμῶν, τοῦ Ναυπλίου καί τῆς Τριπολιτσᾶς κατετρόπωσαν ὁλοσχερῶς τοῦς **Ἀλβανούς** καί τούς φυγάδες τῶν πληρωμάτων τοῦ Κατσώνη...» (Στό ἴδιο).

Μή μᾶς κάνει ἐντύπωση πού οἱ Μανιάτες μαζί μέ τούς ἄλλους Μωραΐτες χτυπάνε τόν Κατσώνη καί τούς Ἀρβανίτες ἐπαναστάτες. Ἀνάμεσα στούς Πελοποννήσιους διῶκτες τῶν Ἀρβανιτῶν τοῦ Κατσώνη ἦσαν σίγουρα καί Ἀρβανίτες τῆς Πελοποννήσου. Ἔτσι συνέβηκαν τά γεγονότα καί καθώς μέχρι τώρα ἐμεῖς τά ἀναλύσαμε ἔχουν τήν αἰτία τους, πράγματα πού δέν λαβαίνουν ὑπ' ὄψη τους, οἱ μελετητές πού θέλουν νά δώσουν μιά —κατά τή γνώμη τους ἰδανική— φανταστική εἰκόνα τῆς ἱστορίας.

Ἀλλ' ἄς συνεχίσουμε. Ὁ διοικητής τῆς Ἰθάκης Ἀναστάσιος Πήλικας, ἔγραφε στόν Γενικό Προβλεπτή Angelo Memo:

—«... Ἀκόμα καί **ὁ παγκάκιστος Ἀλβανός καπετάν Ἀνδροῦτσος**, κατόρθωσε καί αὐτός νά διασώσει τήν ζωήν του ἀπό τά μέρη τῆς Μάνης. Προσήγγισε εἰς ἕναν ἐξωτερικόν ὁρμῖσκον (τῆς Ἰθάκης) μέ ἰδίαν βάρκαν καί μέ ὀλίγους ὀπαδούς του...» (στό ἴδιο).

Αὐτός λοιπόν ἦταν ὁ «παγκάκιστος Ἀλβανός» Γεώργιος Ἀντροῦτσος ἤ Βερούσης. Ὁ Ἀλήπασας γιά νά τόν λευτερώσει ἀπό τά χέρια τῶν Βενετῶν καί νά μή παραδοθεῖ —καθώς παραδόθηκε— στούς Τούρκους, ζήτησε ἀπό τόν Βενετό Προβλεπτή νά τοῦ τόν παραδώσει γιά νά τόν ἐκτελέσει δῆθεν καί νά ἐκδικηθῆ ἔτσι τόν θάνατο τοῦ πρόκριτου τοῦ Κάρλλελι, Μαυρομάτη.

Λέω «δῆθεν» γιατί αὐτό εἶναι τό σωστό καί βγαίνει ἀπό τά πάρα κάτω γεγονότα: Ὁ Ἀλήπασας καί ὁ Ἀντροῦτσος ἦσαν δυό Ἀρβανίτες φίλοι καί βλάμηδες πού ἄρχισαν μαζί τή κλέφτικη καριέρα τους. Στή συνέχεια πῆραν

86. Ὅλη ἡ ὑπόδουλη στούς Τούρκους Βαλκανική καί τά ὑπόλοιπα ἄλλωστε μέρη τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, λέγονταν «Τουρκία», μά ἡ στρατολόγηση ἔγινε στήν Ἐπικράτεια τοῦ Ἀλήπασα.

Ἀρματωλίκι καί οἱ δρόμοι τους ἐνῶ φαίνεται νά χωρίζονται ἀπό κεῖ καί πέρα, εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνοι καί παράλληλοι. Τούς Ἀρβανίτες του ὁ Ἀντροῦτσος καί ὁ Κατσώνης, τούς στρατολογοῦν ἀπό τήν ἐπικράτεια τοῦ Ἀλήπασα, πράγμα καθόλου τυχαῖο. Σάν πέθανε ὁ Ἀντροῦτσος στίς φυλακές τῆς Κων/πολης, ὁ Ἀλήπασας πῆρε τόν γιό του τόν Ὀδυσσέα στήν αὐλή του καί τόν κάνει θετό γιό του. Τέτοια εἶναι ἡ ἀγάπη καί ὁ σεβασμός πού ἐκδηλώνει ὁ Ἀλήπασας στόν γιό τοῦ ἐπιστήθιου φίλου του καί συναγωνιστή τῆς λευτεριᾶς, ὥστε γιά τόν Ὀδυσσέα δέν ὑπῆρχε νόμος καί περιορισμός, μέχρι σημείου νά προκαλεῖ τόν φθόνο καί αὐτῶν τῶν γιῶν τοῦ Ἀλῆ, γιά τήν προνομιακή μεταχείρισή του.

Ὁ Ἀλῆς δέν πάσχισε νά σώσει μόνο τόν Ἀντροῦτσο, ἀλλά καί τόν Ρήγα καί νά βοηθήσει τόν Πασβάνογλου, δηλαδή ὅλους τούς ἐπαναστάτες καί ἀγωνιστές τῆς ἐποχῆς του καί ἐνῶ οἱ ἔντιμοι ἱστορικοί αὐτό τό ἐπισημαίνουν, ὑπάρχουν καί μερικοί πού μᾶς λένε τήν δική τους ἀλήθεια πού εἶναι ἀνακόλουθη μέ τά ὑπόλοιπα γεγονότα καί κύρια ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἴδια τή λογική πού λέει: Ἀφοῦ ὁ Ἀλῆς ἤθελε νά σκοτώσει καί ὄχι νά ἐλευθερώσει τόν Ἀντροῦτσο καί τόν Ρῆγα, γιατί νά ἀνησυχεῖ καί νά θέλει νά τούς σκοτώσει σώνει καί καλά αὐτός, ἀφοῦ στά χέρια τῶν Τούρκων ἡ ἐξόντωσή τους ἦταν πλέον ἀπό σίγουρη;

Στό κεφάλαιο πού θά ἀφιερώσουμε γιά τόν Ἀλήπασα θά δοῦμε καθαρά τήν παράλληλη πορεία του μέ τόν Ἀντροῦτσο καί τίς διαφορές τους.

Ζαχαριᾶς

Συγκαιριανός τοῦ Κατσώνη καί τοῦ Ἀντρούτσου εἶναι ὁ περίφημος κλεφταρματωλός Ζαχαριᾶς. Εἶναι ὁ φόβος καί ὁ τρόμος τῶν πλούσιων Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων καί διώκτης ἀποκλειστικά τῶν Τούρκων. Δέν ξέρω ἄν ἦταν Ἀρβανίτης καίτοι τό ὄνομά του εἶναι συνηθισμένο στούς Ἀρβανίτες. Ὁ Τάκης Κανδηλῶρος στό ἔργο του «Ἀρματωλισμός Πελοποννήσου» ἀναφέρει πώς βοήθησε τόν Ἀντροῦτσο, καί ἐπιθυμοῦσε νά κάνει στή Πελοπόννησο, ὅ,τι ὁ Ἀλῆς στήν Ἤπειρο. Ἐπί πλέον δέ «ἐπεριποιήθη τό Ἀλβανικόν στοιχεῖον καί ἔλεγεν ὅτι ἡ θέσις τῶν Τούρκων εἶναι στήν Μέκκα καί τήν κόκκινη μηλιά». Ἄς τά λάβουμε πρός τό παρόν αὐτά ὑπ' ὄψει καί ἄς μή ξεχνάμε πώς ὅταν οἱ ἱστορικοί μας λένε «ἀλβανικόν στοιχεῖον» ἐννοοῦν τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες καί βλέπουμε πώς ὁ Ζαχαριᾶς, καθώς καί ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν Ἀρβανιτῶν, ξεχώριζε καθαρά τούς Τούρκους Χαλδούπηδες πού ἤθελε νά διώξει ἀπό τήν Ἑλλάδα καί δέν τόν μπέρδευαν οἱ θρησκεῖες.

Κατσιαντώνης

'Ο Κατσιαντώνης ἔγινε θρῦλος ὄχι τόσο στά προεπαναστατικά καί ἐπαναστατικά, ὅσο στά μετεπαναστατικά χρόνια καί αὐτό ἔχει τήν ἐξήγησή του. 'Ο Κατσιαντώνης δέν ἔχει νά ἐπιδείξει τίποτα ἀπό τά ὁράματα τοῦ Κατσώνη, τοῦ 'Αντρούτσου, τοῦ Ρήγα ἤ τοῦ 'Αλήπασα. Ἔγινε θρύλος γιά τόν ἀτομικό του ἡρωϊσμό καί κύρια γιά τήν διαμάχη του μέ τόν 'Αλήπασα. Αὐτό τό τελευταῖο τοῦ ἐξασφάλισε τήν ἀθανασία μέσα ἀπό τήν 'Αντιαληπασαλική προπαγάνδα τοῦ 'Ελεύθερου 'Ελληνικοῦ Κράτους καί τῶν Χριστιανῶν ἱστορικῶν καί ποιητῶν, πού ἔβλεπαν στό πρόσωπο τοῦ 'Αλῆ τήν προσωποποίηση τοῦ Σουλτάνου καί στό πρόσωπο λ.χ. τῆς πόρνης Κυρᾶ-Φροσύνης τήν μαρτυρική... 'Ελλάδα!

'Ο Κατσιαντώνης ἦταν 'Αρχικλέφτης στήν ἐπικράτεια τοῦ 'Αλῆ καί δέν συμμεριζόταν καθόλου τά ὁράματα τοῦ 'Αλῆ γιά ἵδρυση ἀνεξάρτητου ἐλεύθερου 'Ελληνικοῦ κράτους μέ συνταγματική Δημοκρατία, ἀνεξιθρησκεία κλπ. 'Ο 'Αλῆς, ἀφοῦ ἐπανειλημμένα τόν προσκάλεσε νά σταματήσει τή ληστρική ἀτομική πολιτική του καί νά ἐνταχθεῖ στό Κράτος του, ἀποφάσισε νά τόν ἐξοντώσει καί ὄχι μόνο τό κατάφερε, ἀλλά πῆρε τούς Κλέφτες τοῦ Κατσιαντώνη στή δούλεψή του καί ἔγιναν κατοπινοί μαχητές τῆς 'Ελληνικῆς Λευτεριᾶς.

Κάποιο ρόλο στήν ἐξόντωση τοῦ Κατσιαντώνη καί στήν ἐν συνεχεία ἐνσωμάτωση τῆς δύναμής του στήν Αὐλή τοῦ 'Αλῆ, ἔπαιξε καί ὁ Καραϊσκάκης καθώς θά δοῦμε στό κεφάλαιο πού θ' ἀφιερώσουμε στόν Στρατάρχη τῆς Ρούμελης.

'Ο Κατσιαντώνης ἔγινε ἐπικίνδυνος στόν 'Αλῆ, ἀπό τήν ἐποχή πού τόν πλεύρισαν οἱ Ρῶσοι καί τόν γέμισαν παράσημα, λεφτά καί βαθμούς... Ὅταν ξεψυχοῦσε μονολογοῦσε «Ἔρμα γρόσια, ἔρμα γρόσια...»

Μά ἕνας τέτοιος καπετάνιος, ἡρωϊκός καί ριψοκίνδυνος πού τἄβαλε καί μ' αὐτόν τόν 'Αλήπασα, ὄχι μόνον ἔπρεπε νά δοξαστεῖ ἀπό τούς 'Αντιαρβανίτες τῆς 'Ελεύθερης 'Ελλάδας, ἀλλά κυρίως νά ἀποκρυφτεῖ ὅτι εἶναι 'Αρβανίτης. Ἔπρεπε λοιπόν γιά νά εἶναι σύμβολο ἀντιαληπασαλισμοῦ καί 'Αντιαρβανιτισμοῦ, νά μήν εἶναι 'Αρβανίτης. 'Αλλά τί μποροῦσε νά εἶναι; Ἕνας ἀπό τούς λινομπάμπακους πού δέν σήκωσαν ποτέ ὅπλο; Ποιός θά πίστευε κάτι τέτοιο; Τόν βάφτισαν λοιπόν «Βλάχο» καί ἀνακάλυψαν μιά γελοία ἐκδοχή γιά τήν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματός του, πού ἀναπαράγεται μέχρι σήμερα προσβάλλοντας τήν νοημοσύνη μας. Λένε δηλαδή πώς ἡ μάνα του, τοῦ ἔλεγε «Κάτσ' 'Αντώνη μ' Κάτσ' 'Αντώνη μ'» δηλ. μή βγαίνεις στό βουνό νά γίνεις Κλέφτης καί κεῖνος δέν κάθότανε. 'Ανακάλυψαν δηλ. καί... Βλάχικη προφορά. Αὐτά εἶναι ἀνιστόρητα καί ἀνεκδιήγητα καί δέν ξέρω ποιός εἶναι ὁ εὐφάνταστος δημιουργός τους.

Ἄς δοῦμε ὅμως τήν πραγματική ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος «Κατσαντώνης».

Ἡ λέξη **Κάτσς** στ' ἀρβανίτικα (τό Τσς παχύ) σημαίνει τόν μικροκαμωμένο, ἐκεῖνον πού δέν ἔχει τήν γνωστή Ἀρβανίτικη διάπλαση, καί ἡ λέξη αὐτή σώζεται καί σήμερα στά Ἑλληνικά στή λέξη «Κατσιασμένο» καί σημαίνει ὅ,τι καί τό Κάτσς. Ὑπάρχει ἐπίσης στ' ἀρβανίτικα καί ἡ λέξη Κάτσε πού σημαίνει Λουκᾶς, ἀλλά ἡ λέξη Κατσαντώνης προέρχεται ἀπό αὐτό τό πρῶτο Κάτσς πού καθώς εἴπαμε σημαίνει τόν Κατσιασμένο, τόν μικρόσωμο, τόν μικροκαμωμένο. Ἡ λέξη αὐτή συνοδεύει ἕνα πλῆθος Ἀρβανίτικων ὀνομάτων σάν πρῶτο συνθετικό λ.χ. Κατσιμίχας, Κατσίμπας, Κατσιμπάρδης, Κατσιφάρας, Κατσαδήμας κλπ.

Ὁ Κατσιαντώνης πραγματικά ἦταν μικροκαμωμένος, μικρόσωμος καί καθόλου γιγαντόσωμος καθώς μᾶς τό παρουσιάζουν οἱ Καραγκιοζοπαίχτες. Ἡ φωνή του δέν ἦταν βροντώδης ἀλλά λεπτή σχεδόν γυναικεία. Μά ὁ ἄνθρωπος εἶχε καρδιά καί ἦταν παλλικάρι καί θἆταν πιό χρήσιμος καί πιό δοξασμένος ἄν κατανοοῦσε καί συμμαχοῦσε μέ τόν Ἀλήπασα, ἀντί νά τόν πολεμάει. Θἆταν ἕνας μελλοντικός ἡγέτης τῆς Ἐπανάστασης. Ὥστε ὁ Κατσιαντώνης ὀνομάστηκε ἔτσι ὄχι ἐπειδή ἡ μάνα του τοὔλεγε νά κάτσει καί αὐτός... δέν καθότανε.

Κατσιφάρας[87], σημαίνει ἐκεῖνον πού κατάγεται ἀπό μικρή φάρα καί γενικά σημαίνει φάρα μικρή εἴτε στήν δύναμη καί τήν ἐπιρροή εἴτε καί ἐπειδή ἐνδεχομένως τά μέλη της νά ἦταν μικροκαμωμένα. Ἄν σήμαινε αὐτό πού μᾶς λένε μέ τήν μάνα τοῦ Κατσιαντώνη, φαντάζεστε μιά μάνα νά φωνάζει σέ... ὁλάκαιρη Φάρα «Κάτσε Φάρα μ, κάτσε Φάρα μ'» καί ὁλόκληρη ἡ Φάρα... νά μήν κάθεται; Ἀστεία πράγματα. Πράγματα τῆς φαντασίας ἐκείνων πού ἤ δέν εἶναι Ἀρβανίτες ἤ δέν θέλουν νά ἀκοῦνε καί νά βλέπουν Ἀρβανίτες. Μά ἄν βγάλουν ἀπ' τή μέση τούς Ἀρβανίτες, δέν μένει τίποτα ἀπό Ἕλληνες καί Ἑλλάδα! Κατσιαντώνης λοιπόν σημαίνει Μικραντώνης καί ὁ ἄνθρωπος καθώς λέει καί ὁ Μπίρης καί καθώς καί αὐτό τό ἴδιο τό Ἀρβανίτικο ὄνομά του δείχνει, ἦταν Ἀρβανίτης καί τέτοιο τόν ξέρανε οἱ Ἀρβανίτες, Κλέφτες καί ἁρματωλοί πού μετά τόν ἐξολοθρεμό του τοῦ τραγουδοῦσαν τραγούδια ἐπικά

---

87. Οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ἀχαΐας, τήν ὁμίχλη τήν λένε Κατσιφάρα. Ἀλλά ἡ ὁμίχλη λέγεται **Μιέγγου.** Τό Κατσιφάρα εἶναι ἕνα εἶδος ἐπιθετικοῦ ἤ ὑποκαταστατικοῦ προσδιορισμοῦ. Λ.χ. τό μακρύκανο ντουφέκι τό λένε καί **Νταλιάνα,** ἀλλά νταλιάνα δέν σημαίνει ντουφέκι. Σημαίνει τήν λεπτοκαμωμένη, τήν λιγερόκορμη κοπέλα. Ὅταν ὁ Καραϊσκάκης ἔστειλε τόν Κρηεζώτη νά μπεῖ στήν πολιορκημένη Ἀκρόπολη, γιά ν' ἀντικαταστήσει τόν Γκούρα πού εἶχε μόλις σκοτωθῆ, τοῦ εἶπε: «Σῦρε ἐσύ πού εἶσαι πιό νέος, νά πάρης καί τή Νταλιάνα τοῦ Γκούρα». Εἶναι ἀπό τά ἔξυπνα πονηρά καί διφορούμενα τοῦ Καραϊσκάκη. Δέν ἐννοοῦσε μόνο τό ντουφέκι, ἀλλά ἐνδεχομένως καί τήν Γκούραινα.

μέσα στήν ἴδια τήν Αὐλή τοῦ Ἀλήπασα, γιατί καθώς εἴπαμε οἱ Ἀρβανίτες εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπό τήν γνωστή μισαλοδοξία καί ξέρουν νά τιμᾶνε καί τούς ἄξιους ἀντιπάλους τους. Διανοεῖσθε σήμερα ἤ καί σέ ἄλλες κοινωνίες ἄλλων αἰώνων, νά τραγουδιέται ἡ ἀντρεία καί ἡ παλλικαριά τοῦ ἀντιπάλου; Ὄχι τραγούδια, ἀλλά ἁπλή νύξη νά κάνεις σέ περιμένει ἡ κατακραυγή, ἤ ἀνάλογα, ἡ δυσμένεια, ἡ φυλακή ἤ ἡ ἐξορία.

Τό Ἀρβανίτικο πνεῦμα τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ παλλικαριοῦ ἀντίπαλου, **μόνο** στήν προκλασσική ἀρχαιότητα θά τήν βροῦμε. Δεῖτε τόν Ὅμηρο καί τήν Ἰλιάδα του. Δεῖτε πῶς ἀντιμετωπίζει τούς Τρῶες ἥρωες καί εἰδικά τόν Ἕκτορα πού δέν τόν μειώνει κάτω ἀπό τούς Ἕλληνες, ἀλλά τόν ἔχει ἰσάξιο τοῦ Ἀχιλλέα. Αὐτή εἶναι ἡ Ἀρβανίτικη, αὐτή εἶναι ἡ Ἑλληνική ἀντίληψη. Λίγο δυσεύρετη σέ ἄλλες κοινωνίες, δέν νομίζετε;

Ὁ Μπίρης («Ἀρβανίτες, Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ» σελ. 278, σημ. 2), ἐτυμολογεῖ τό Κατσιαντώνης ἀπό τή ρίζα —Κάτσς πού σημαίνει ἀνασκαλεύω, σκαρφαλώνω. Εἶναι καί αὐτή ἐντελῶς λαθεμένη ἐκδοχή καί δέν ἔχει καμιά σημασιολογική κάλυψη. Τόσα Ἀρβανίτικα ὀνόματα ἀπό κάτσς πού ἀρχίζουν, δέν δείχνουν ἀνθρώπους ἤ Φάρες ὁλόκληρες πού νά... σκαρφαλώνουν ἤ νά ἀνασκαλεύουν[88]. Ἡ λέξη Κάτσε = Λουκᾶς ἐπίσης μπορεῖ νά βρίσκεται δικαιολογημένα πίσω ἤ μᾶλλον μπροστά ἀπό Ἀρβανίτικα ὀνόματα πού ἔχουν σάν πρῶτο συνθετικό τό Κάτσς. Λ.χ. τό ἐπίθετο Κατσιμπάρδης, ἐνδέχεται νά σημαίνει τόν Λουκᾶ Μπάρδη, ὁπότε προφέρεται Κατσεμπάρδης.

Σουλιῶτες

Δέν θά πρωτάξουμε τούς ἡρωϊκούς Λαλιῶτες καί Μπαρδουνιῶτες γιατί αὐτοί ἦσαν Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες καί δέν τούς θέλουν... Τούς λένε Τουρκαρβανίτες ἤ ἁπλά Ἀρβανίτες γιά νά δείξουν πώς αὐτοί ἀκριβῶς ἦσαν οἱ Ἀρβανίτες πού πολέμησαν τούς Χριστιανούς στήν ἐπανάσταση καί τώρα πιά δέν ὑπάρχουν στήν Ἑλλάδα, ἀλλά ἤ στήν Ἀλβανία ἤ στήν... Τουρκία καθώς θέλει ὁ Φωτιάδης. Καί οἱ Ἀρβανίτες πού ὑπάρχουν στήν Ἑλλάδα καί μέχρι τό 1922 ἦσαν ἡ πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ; Αὐτοί ἤ πρέπει νά ντρέπονται γιά τήν καταγωγή τους —ἔτσι καθώς οἱ ἱστοριογράφοι μας τούς στόλισαν— ἤ εἶναι «ἐξαλβανισμένοι Ἕλληνες» πού λένε μερικοί κομπλεξικοί Ἀρβανίτες Χριστιανοί ἱστοριογράφοι.

Ἄς δοῦμε ὅμως τούς ἡρωϊκούς Σουλιῶτες πού ἦσαν Χριστιανοί καί οἱ ἱστοριογράφοι μας δέν μπορεῖ παρά νά καμαρώνουν γι᾿ αὐτούς καί θά λυπη-

---

88. Μόνο τό ἐπίθετο Κατσανέβας ἔχει αὐτή τήν ἐτυμολογική προέλευση.

θοῦμε ἄν τούς ξυνίσει τό στομάχι σάν ἀποδείξουμε πώς ἦσαν Ἀρβανίτες. (Λέτε νά μή τό ξέρουν καί οἱ ἴδιοι;).

Οἱ Σουλιῶτες, ἦσαν βέβαια Ἀρβανίτες καί ὄχι μόνον δέν ντρέπονταν νά τό λένε ἀλλά ἦσαν καί ὑπερήφανοι γι' αὐτό.

Οἱ ἱστορικοί μας στή πλειοψηφία λένε πώς οἱ Σουλιῶτες ἦσαν Ἕλληνες, μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν ἦσαν Ἀρβανίτες. Ὁ Κορδάτος ἀφοῦ τούς σέρνει ὅσα βάζει ἡ σκούπα καί τούς ἀποκαλεῖ γιδοκλέφτες καί ληστές καταλήγει πώς οἱ «Σουλιῶτες πάντως δέν ἦσαν Ἕλληνες».

Ὁ Δεσπότης Εὐλόγιος Κουρίλας στό «Κράτος τῆς Ἀληθείας» δέν διστάζει νά διακηρύξει παλλικαρίσια ὅτι σάν γνήσιος Σουλιώτης αὐτός, εἶναι σέ θέση καλλίτερα ἀπό τόν καθένα νά γνωρίζει, πώς «Ἀλβανοί εἶναι οἱ Σουλιῶτες καί Ἀλβανικά μιλᾶνε».

Ὁ Πουκεβίλλ καί ὁ Λήκ διαβεβαιώνουν πώς οἱ Σουλιῶτες εἶναι Ἀλβανοί Τσιάμικης καταγωγῆς.

Καθώς εἴδαμε σέ προηγούμενο κεφάλαιο, στήν Κέρκυρα ἐξορισμένοι ἀπό τόν ἀλήπασα οἱ Σουλιῶτες «ἐτραγουδοῦσαν Ἀλβανιστί τούς ἡρωϊσμούς των».

Ἐκεῖ κάπου στήν Κέρκυρα ἔγραψε ὁ Μάρκο Μπότσαρης τό δίγλωσσο Ἑλληνοαλβανικό λεξικό του, πού ἐκδόθηκε σέ ὀγκοδέστατο τόμο ἀπό τόν Τίτο Γιχάλα μέ τήν εὐλογία ἤ τήν σκιά ἄν προτιμάτε, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (1980). Εἶναι βιβλίο στά χνάρια τῶν ἀποκρυσταλλομένων καί οἰκτρά παραποιημένων ἱστορικῶν ἀντιλήψεων, πού μᾶς κληροδότησαν οἱ φανατικά θρησκευόμενοι ἀντιαρβανίτες ἱστορικοί μας καί γι' αὐτό ἄλλωστε ἔδωσε λαβή στούς γνήσιους ἀπογόνους αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν νά ποῦν πώς τό λεξικό τοῦ Μάρκο Μπότσαρη (ἤ Μάρκου Βοτσάρεως, καθώς θέλουν) ἀποδείχνει ὄχι τίποτ' ἄλλο, ἀλλά πώς οἱ Σουλιῶτες... ἦσαν Ἕλληνες. Μέ τήν ἔννοια βέβαια τῆς ἀντιδιαστολῆς ἀπό τούς Ἀλβανούς. Αὐτό τό βγάζουν ἀπό τό γεγονός πώς ἔτσι καθώς μεταφράζονται οἱ λέξεις καί οἱ φράσεις ἀπό τή μιά γλῶσσα στήν ἄλλη, δείχνουν... πώς οἱ Σουλιῶτες μιλοῦσαν Ἑλληνικά καί... σκέφτονταν Ἑλληνικά (Μαρία, Καραβία, «Καθημερινή», 21-12-80). Βέβαια μετά ἀπ' ὅσα ἔχουμε πεῖ μέχρι τώρα αὐτά φαντάζουν Φραγκολεβαντίνικα. Ξέρεις τί σημαίνει, ἐσύ νά λές πώς εἶσαι αὐτός πού εἶσαι καί ὁ ἄλλος νά σοῦ ἀμφισβητεῖ τήν ταυτότητά σου; Εἶναι λογοπαίγνιο, ἀλλά τελικά αὐτό σημαίνει ἀνατολίτικος φανατισμός καί στάση πίστης. Ἐστί δέ πίστις, ὑποβολή. Θέλουν νά μᾶς ὑποβάλουν σώνει καί καλά τή δική τους γνώμη, γιά νά μᾶς «σώσουν» προφανῶς. Ἔ, λοιπόν ἄς μάθουν ἐπί τέλους ὅτι δέν χρειάζεται νά σωθοῦμε ἐμεῖς γιατί τό πρόβλημα εἶναι ἀνύπαρκτο, ἀλλά νά σωθοῦν αὐτοί καί νά ἀπαλλαγοῦν ἐπί τέλους ἀπό τήν σωτηροπληξία τους, καί νά μᾶς ἀπαλλάξουν καί μᾶς.

Ὁ Τ. Γιχάλας, ἐπιστήμων μέ λαμπρές ἀναμφισβήτητα σπουδές στό ἐξωτερικό καί γνώστης πολλῶν γλωσσῶν, ἔχει τόν τίτλο τοῦ «Ἀλβανολόγου»

(καθώς λέμε Σοβιετολόγος) καί ή συνολική άντίληψη τοῦ ἔργου του ἀντανακλᾶται ἀπό τήν μοναδική εἰκόνα πού παραθέτει στήν πρώτη σελίδα τοῦ βιβλίου του. Παρουσιάζει μιά λαϊκή εἰκόνα τοῦ Μάρκο Μπότσαρη, τόσο συμβατική καί ἄσχετη μέ τήν πραγματικότητα πού πρέπει νἆχεις 'Ολύμπια ἀταραξία γιά νά μή σέ σπαζμονευρίσει. Ὅταν βέβαια διαβάζεις πιό κάτω πώς ὁ Μ.Μ. ξετρελενόταν γιά τά θρησκευτικά βιβλία καί τό μόνο ἄξιο τῆς ζωῆς του ἔργο ἦταν ὁ κατά τοῦ 'Αλῆ πόλεμος καί ὁ ἡρωϊκός του θάνατος, ὅπου αὐτός ἕνας 'Αρβανίτης ἀλληλοεξοντώνονταν μέ ὁμοφύλους του, τότε συνειδητοποιεῖς γιατί στά 1980, τραγουδάει ή καημένη ή Δ. Γαλάνη: «Γιάσου Μπότσαρη καί Καραφωτιά, πού ντροπιάσατε τήν 'Αρβανιτιά...» Ποιός ντροπιάζει, ποιόν..;

'Εν πάσει περιπτώσει τό ὀγκοδέστατο αὐτό βιβλίο εἶναι ἀπαραίτητο βοήθημα στόν ἱστορικό μελετητή ἀκριβῶς γιά τήν πλούσια βιβλιογραφία. Ξανατονίζω πώς εἶναι ἀπαραίτητο βοήθημα γιά μελετητή καί πρόκειται γιά συστηματική ἐπιστημονική ἐργασία μέ τήν «τεχνοκρατική ἀντίληψη» τοῦ ὅρου. Δηλ. συσώρευση γνώσεων καί ἀπουσία κρίσης καί ζῶντος νοῦ. (Τό ζωντανό μυαλό, μπορεῖ νά κάνει καί λάθη. Τό νεκρό, δέν κάνει ποτέ. Αὐτό εἶναι τό ἐπίφοβο σημεῖο του).

Δέν θ' ἀναφέρω περισσότερα γιά ν' ἀποδείξω τά αὐταπόδεικτα καί θά τελειώσω μέ τή γνώμη τοῦ γραμματέα τοῦ Μ. Μπότσαρη 'Αν. Γούδα καί τοῦ Λεόντιου Λεοντίου.

'Ο Γούδας μᾶς λέει στούς «Βίους παραλλήλους» του (Τ. Η΄ σελ. 46-7), πώς γιά τό θέμα τῆς καταγωγῆς, οὔτε ὁ Κοραῆς[89] οὔτε ὁ 'Αραβαντινός[90] λένε τήν ἀλήθεια, οὔτε καί κανείς ἄλλος. «Αἰτήσαντες δέ καί ἡμεῖς πληροφορίας τινάς παρ' ἀπογόνων τῶν Μποτσαραίων, περί τοῦ Σουλίου καί τῆς καταγωγῆς τῶν προγόνων των, ἐμάθομεν ὅτι ή οἰκογένεια κέκτηται ἔγγραφα, διασαφηνίζοντα ἀμφότερα, ἀλλά θέλει δημοσιεύσει ταῦτα ἐν ἰδίῳ πονήματι.

Παρά δέ τοῦ φαρμακοποιοῦ Βαροῦχα, Σουλιώτου μεταβάντος τό 1854 εἰς Ἤπειρον καί μαθόντος ἐκ παραδόσεως παρά πολλῶν γερόντων ἐκεῖσε καί ἐνταῦθα τά περί τῆς πατρίδος του, ἠκούσαμεν τά ἑξῆς:

Μετά τήν καταστροφήν (θάνατο ἐννοεῖ) τοῦ Σκεντέρμπεη, ἀπόσπασμα

---

89. 'Ο Κοραῆς ἔλεγε πώς οἱ Σουλιῶτες ἀπ' ὅπου κι ἄν κατάγονται εἶναι Ἕλληνες. Αὐτό ὅμως δέν ἀνήκει στή σφαίρα τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας, ὅσο τοῦ συναισθηματισμοῦ καί τῆς ἀτομικῆς ἤ ἐθνικῆς βούλησης. Πάντως ὁ Κοραῆς ξέρει πώς οἱ Σουλιῶτες δέν μιλᾶνε παρά 'Αρβανίτικα καί σάν σοφός δάσκαλος πού εἶναι συμβουλεύει μέ ἐπιστολή του τούς Σουλιῶτες, «νά φέρετε εἰς τήν πατρίδα σας κανένα διδάσκαλον νά διδάσκει τά φίλτατα τέκνα σας τήν 'Ελληνικήν γλῶσσαν..»

90. 'Ο 'Αραβαντινός πιστεύει πώς οἱ Σουλιῶτες εἶναι «'Αλβανικῆς καταγωγῆς καταγόμενοι οἱ πλεῖστοι ἐκ Γαρδικίου καί Παραμυθιᾶς». Δέν τούς συνδέει μέ τόν Σκεντέρμπεη.

(βλπ. «χρονογραφία 'Ηπείρου» Τ. Β΄ σελ. 156).

ὀρθοδόξων Ἀλβανῶν ἐκ 200 περίπου μαχίμων συγκείμενον, διεσώθη ἐν Ἠπείρῳ καί ἀπεφάσισε νά ἐγκατασταθῇ ἐν αὐτῇ. Οἱ προϊστάμενοι τοῦ ἀποσπάσματος Μπότσαρης καί Τζαβέλλας ἐξελέξαντο τά ἀπρόσιτα ὄρη τοῦ Σουλίου, ἵνα διατηρήσωσι ἐν αὐτοῖς τό τε μάχιμον ἦθος καί τήν θρησκείαν...».

Τήν παράδοση αὐτή, λέει ὁ Γούδας, τοῦ τήν ἐπιβεβαιώνει **καί** ὁ γέρος Χρῆστος Ἀνδρέας (Ἀνδρέου) καί καταλήγει στό συμπέρασμα πώς **ἀπ' ὅλους τούς γύρω Χριστιανούς διέφεραν οἱ Σουλιῶτες**, πράγμα πού καί αὐτό ἐπιμαρτυρεῖ πώς εἶχαν ἔλθει ἀπό τή Βόρεια Ἀλβανία.

Θά μοῦ πεῖτε τί ἔγιναν τά ἔγγραφα τῶν Μποτσαραίων καί Τζαβελαίων πού ἀναφέρει ὁ Γούδας καί πού μέσα ἀπ' αὐτά θά μαθαίναμε τήν ἀλήθεια, **ὅλη τήν ἀλήθεια** γιά τούς Σουλιῶτες;

Ἔ, λοιπόν αὐτά **καῆκαν** ὅλα!!! Στά 1832 ὁ Μαμούρης (γνωστός ἀπό τήν δολοφονία τοῦ Ὀδυσσέα καί τήν ἄμμεση συμμετοχή του σ' αὐτήν) καί ὁ Παπακώστας ἐκ μέρους τῶν κυβερνητικῶν, μπλοκάρησαν τό σπίτι τοῦ Νώτη Γ. Μπότσαρη στήν Ἄμφισσα καί ἔβαλαν φωτιά. Ὅλα τά ἔγγραφα πού αἰῶνες διασόζωνταν στό Ἀρβανίτικο σεντοῦκι κάηκαν. Νόμισαν οἱ ἀφελεῖς πώς ἔκαψαν τήν ἀλήθεια, μά ἡ ἀλήθεια εἶναι σάν τόν μυθικό Φοίνικα. Ξαναγεννιέται ἀπό τή στάχτη ἀργά ἤ γρήγορα.

Τί ἦταν ἐκεῖνο πού ἔπρεπε νά κρυφτεῖ καί νά ἀποσιωπηθεῖ ἀπό τήν ἱστορία τῶν Σουλιωτῶν; Γιατί τελικά ἡ ἀλήθεια ἀποσιωπήθηκε. Οἱ Μποτσαραῖοι καί οἱ Τζαβελαῖοι, ἔλαβαν τίς θέσεις τους στό Ἑλληνικό κατεστημένο τοῦ Ὄθωνα καί τῆς Ἑλλάδας τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν καί δέν ξαναμίλησαν γιά τό θέμα τῆς καταγωγῆς τους[91]. Πείστηκαν πώς «καλό εἶναι νά μή μιλήσουν γι' αὐτό τό θέμα». Καί ἄλλοι Ἀρβανίτες πού μπῆκαν στή Νεοελληνική λέσχη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας, δέν μίλησαν. Αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης πού τ' ἀρβανίτικά του δέν τόν ἄφηναν νά καλομιλήσει τά Ἑλληνικά του, πείστηκε πώς πρέπει νά διαχωρήσει τή θέση του ἀπό τούς Ἀρβανίτες. Ἔπρεπε νά μάθουν οἱ μελλούμενες γενιές πώς Ἀρβανίτες ἦσαν μόνο ἐκεῖνοι πού ἦσαν Μουσουλμάνοι στήν Ἐπανάσταση. Ἄλλοι δέν ὑπάρχουν. Δέν ὑπάρχουν Χριστιανοί Ἀρβανίτες. Κάπου λοιπόν, ἐκβιάζοντας τήν ψυχή αὐτοῦ τοῦ γέρο Κλέφτη τόν βάζουν νά λέει: «Οἱ Ἀρβανίτες ἔτρεμαν τό σπαθί τοῦ Κολοκοτρώνη». Μά οἱ Ἀρβανίτες (Μουσουλμάνοι) μόνο τόν Κολοκοτρώνη ἐμπιστεύονταν καί μόνο σ' αὐτόν ἔδιναν μπέσα. Ἄν αὐτή ἡ φράση δέν εἶναι πλαστογραφημένη, τότε μόνον ἕνας Ἀρβανίτης καταλαβαίνει τή ψυχολογική θέση τοῦ Κολοκοτρώνη. Τί ἀποκάλυπταν λοιπόν τά ἀρχεῖα τῶν Μποτσαραίων γιά τήν καταγωγή τῶν Σουλιωτῶν; Τό ὅτι ἦσαν Ἀλβανοί (Ἀρβανίτες) ἦταν κι

---

91. Τό ἴδιο ἔκαναν καί ὅλοι σχεδόν οἱ ἥρωες, Κολοκοτρώνης, Κανάρης, Μακρυγιάννης, Γρίβας κλπ.

ὅλας γνωστό. Ἑπομένως ὑπῆρχε κάτι ἄλλο. Καί αὐτό τό ἄλλο ἦταν πώς —κατά τή γνώμη μου πού ἐνισχύεται πιό κάτω— οἱ Σουλιῶτες ἦσαν **Γκέκικης** καταγωγῆς, δηλαδή Βορειοαλβανοί! Βέβαια ἐμεῖς ἔχουμε ἀναλύσει πώς οἱ Γκέκηδες εἶναι οἱ πιό γνήσιοι Ἀλβανοί καί κατά συνέπεια οἱ πιό **γνήσιοι** Ἕλληνες καί τελικά μποροῦν νά θεωρηθοῦν οἱ «Τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων». Ἀλλά γιά τούς λογιότατους, τούς Φαναριῶτες καί τούς Δεσποτάδες τῆς ἐποχῆς, οἱ Γκέκηδες ἦσαν «ἐξωλέστατοι» ἐπειδή δέν ἦσαν Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι, ἀλλά Μουσουλμάνοι ἤ Καθολικοί καί ἐλάχιστοι Ὀρθόδοξοι. Μή ξεχνάμε ἄλλωστε πώς δέν διεκδικήσαμε ποτέ τήν Γκεκαριά δηλ. τήν Β. Ἀλβανία, ἀφοῦ μᾶς ἔδινε τό δικαίωμα αὐτό καί ὁ Μεγαλέξαντρος καί οἱ «ἔνδοξοι» ἡμῶν Βυζαντινοί αὐτοκράτορες, ἀλλά μόνο τή Ν. Ἀλβανία δηλ. τήν λεγόμενη Βόρειο Ἤπειρο, ὅπου ὑπάρχουν Χριστιανοί ὀρθόδοξοι πληθυσμοί στήν πλειοψηφία. Οἱ πάντες προσπαθοῦν νά μᾶς πείσουν πώς οἱ Γκέκηδες δέν ἔχουν σχέση μέ τούς Χριστιανούς Ἀρβανίτες τοῦ Νότου καί εἰδικά μέ τούς Τόσκηδες. Οἱ ἴδιοι ἔχουν διαφορετική γνώμη, ἀλλά καθώς εἴπαμε πάντα στήν Ἑλλάδα ἠπῆρχαν οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων πού εἶχαν ἀποστολή νά... σώσουν τόν κόσμο μέ τό ὅπλο τῆς Πίστης. Πῆραν καί ἑλληνικά ὀνόματα καί ἄειντε βρές τους τώρα καί ξεχώρισέ τους. Μόνο ἡ νοοτροπία καί μερικά σημάδια τούς προδίνουν...

Αὐτό λοιπόν —κατά τή γνώμη μου— ἦταν τό μεγάλο μυστικό πού ἔπρεπε νά ἀποσιωπηθῆ. Ποῦ ξανακούστηκε νά χρωστάμε τήν Λευτεριά μας στούς Γκέκηδες!..

Νά ὅμως πού ὁ Λεόντιος Λεοντίου Σουλιώτης στήν καταγωγή, μᾶς διαβεβαιώνει πώς ἄκουσε ὁ ἴδιος διηγήσεις τῆς ἀδελφῆς τῆς μητέρας του, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες κατάγονταν ἀπό τόν **Σκεντέρμπεη**. (Λεόντιος Λεοντίου, «Τό Ἀλβανικόν Ζήτημα» 1897, σελ. 122-4).

Ἔχουμε λοιπόν 1) τούς Μποτσαραίους πού ἐπιφυλάσσουν ἔκπληξη μέ τήν ἔκδοση τῶν ἀρχείων τους. 2) Τήν καταστροφή καί τό κάψιμο τοῦ ἀρχείου ἀπό τόν Μαμούρη μέ ἐντολή τῆς Κυβέρνησης. 3) Τή γνώμη τοῦ Γούδα, πού μᾶς λέει πώς καί ὁ Κοραῆς καί ὁ Ἀραβαντινός δέν λένε τήν ἀλήθεια. 4) Τήν γνώμη τοῦ Βαροῦχα πού διέσωσε ὁ Γούδας σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ Σουλιῶτες κατάγονται ἀπό τόν Σκεντέρμπεη καί ὅτι ἦλθαν ἀπό τά βόρεια. 5) Τήν διαπίστωση πώς «οἱ Σουλιῶτες δέν μοιάζουν μέ τούς Ἀρβανίτες Χριστιανούς τῆς περιοχῆς τους» καί 6) τήν διήγηση τῆς θειᾶς τοῦ Λεόντιου ὅτι οἱ Σουλιῶτες κατάγονται ἀπό τόν Σκεντέρμπεη καί βέβαια ἦλθαν ἀπό τά βορεινά.

Ἀλλά, ὁ Σκεντέρμπεης ἦταν **Γκέκας**[92].

---

92. Μερικοί ἀντιαρβανίτες Ἱστορικοί θέλουν Ἕλληνα τόν Σκεντέρμπεη, (σ' ἀντίθεση μέ τό «Ἀλβανός» πάντα), καί τό στηρίζουν αὐτό, στό δεύτερο ὄνομά του πού εἶναι Καστριώ-

Τί σημαίνει Σούλι; Οὔτε αὐτό ἔχει διασαφηνιστεῖ.

Ὁ Παπαρρηγόπουλος τό βγάζει ἀπό τούς πανάρχαιους Σελλούς. Ἐγώ πού συνδέω τούς Ἀρβανίτες μέ τούς πανάρχαιους Πελασγούς καί κατοπινούς Ἕλληνες, δέν βλέπω καμιά σχέση. Ἡ λέξη εἶναι Ἀρβανίτικη. Σοῦλι σημαίνει καί στήλη. Καί πολλοί ὑπέθεσαν πώς πρόκειται γιά τήν στήλη πού οἱ Ἀρβανίτες καθώς καί οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες ἔγραφαν μέ σύμβολα, ὅλα τά ἱστορικά γεγονότα τῆς πολιτείας τους, τούς νόμους καί τά σπουδαιότερα συμβάντα. Δέν νομίζω πώς ἀπό κεῖ προέρχεται ἡ λέξη Σούλι.

Ὑπάρχει μιά σύνθετη λέξη (οἱ περισσότερες λέξεις στ' ἀρβανίτικα καί στά ἀρχαιοελληνικά εἶναι σύνθετες) πού ἀποτελεῖται ἀπό τό Σή = πῶς καί τό οὔλει = χαμήλωσε. Ὥστε Σηούλει ἤ Σιούλι σημαίνει κατ' αὐτή τήν ἐκδοχή «Πῶς χαμήλωσε;». Δηλ. λένε πώς ὅταν ἀνέβηκαν στά ἀπόκρημνα βουνά τῆς Κιάφας οἱ ξενόφερτοι Σουλιῶτες, ἀντίκρυσαν κάτω χαμηλά πολύ, τόν κάμπο καί εἶπαν «Σή οὔλει;» πῶς χαμήλωσε (τό ἔδαφος). Μποροῦσαν ὅμως νά ποῦνε καί «Σά = πόσο, οὔλει = χαμήλωσε. (Σαούλι).

Ἐν πάσει περιπτώσει αὐτά τά ψηλά στρατηγικά μέρη οἱ Ἀρβανίτες τά λένε «Καραούλι» πού σημαίνει τόν τόπο ἀπ' ὅπου τά ὑπόλοιπα μέρη φαίνονται πολύ οὔλëτ = χαμηλά. Τό «Κάρα» στ' ἀρβανίτικα δέν ἔχει τήν Τούρκικη σημασία, «μαῦρος», ἀλλά εἶναι ἐπιτατικό. Δηλαδή ἐπιτείνει τήν σημασία τοῦ δεύτερου συνθετικοῦ. Ὥστε θά τό λέγανε Καραούλι ἄν ξεκινοῦσαν ἀπ' αὐτή τήν ἐκδοχή.

Ἔχω καί μιά προσωπική γνώμη, ἐπειδή ἡ λέξη δέν προφέρεται Σιούλι, ἀλλά Σούλι καί νομίζω πώς δέν θἆταν ἄσχημο νά τήν παραθέσουμε, ὥστε ὁ μελλοντικός μελετητής τοῦ θέματος αὐτοῦ νά βγάλει κάποιο ὁριστικό συμπέρασμα.

«Σούλει» σημαίνει στ' ἀρβανίτικα καί **«Δέν ἔσκειψε»** δηλαδή δέν ὑποτάχτηκε. Ἀποτελεῖται ἀπό τό στερητικό Σ' = δέν (βλπ. Κάμ = ἔχω, Σκάμ = δέν ἔχω) καί τή λέξη πού λέγαμε, οὔλει = χαμήλωσε, ἔσκειψε. Ὥστε δέν ἀποκλείεται νά σημαίνει τήν Φάρα τῶν Ἀρβανιτῶν, πού δέν χαμήλωσε τό κεφάλι της, πού δέν ἔσκειψε, δέν ὑποτάχτηκε στόν Τοῦρκο καί αὐτό εἶναι ἱστορικό γεγονός. Μετά τόν θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη καί τήν ὑποταγή τῆς Σκόντρας καί ὅλης τῆς Ἀλβανίας, δυό ἤ τρεῖς Φάρες ἡρωϊκῶν Γκέκηδων («200 μάχιμοι ἄντρες ὑπό τόν Μπότσαρη καί Τζιαβέλλα») γιά νά διατηρήσουν τή λευτεριά

της. Τό Καστριώτης λένε, εἶναι Ἑλληνικό, ἄρα ὁ Καστριώτης δέν ἦταν Ἀλβανός ἀλλ' Ἕλληνας. Σ' αὐτούς ἤδη ἔχει ἀπαντήσει ὁ Καστριώτης ἀποστωματικά ἀφοῦ ταυτίζει τούς Ἀλβανούς μέ τούς γνήσιους Ἕλληνες καί τούς θεωρεῖ ἀπόγονους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπό ποῦ κι ὡς ποῦ τό «Καστριώτης» δέν εἶναι Ἀλβανικό; Ὁ ἄνθρωπος καταγόταν ἀπό τό Καστράτι. Καστριώτης σημαίνει αὐτόν πού κατάγεται ἀπό τό Καστράτι. Τά είς —ιώτης Ἑλληνικά καί —ιότι Ἰταλικά, εἶναι Ἀρβανιτισμοί.

τους ἦλθαν καί «ἐπελέξαντο τά ἀπρόσιτα βουνά τοῦ Σουλίου, ἵνα διατηρήσωσιν τό τε μάχιμον ἦθος καί τήν θρησκείαν των». Εἴτε ἀπό τούς ἄλλους Ἀρβανίτες εἴτε ἀπό τούς ἴδιους θά ὀνομάστηκε καί ὁ ἀπρόσιτος καί ἐλεύθερος αὐτός τόπος, τόπος πού δέν ὑπέκυψε ἤ δέν ὑποκείπτει, δηλ. **Σ'ούλλει** καί Σοῦλι.

Ἡ μέχρι τήν Ἐπανάσταση ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν εἶχαν καθαρά τοπικιστικό χαρακτῆρα. Εἶχαν στήν ἐξουσία τους καμιά ἑκατοστή χωριά καί πουλοῦσαν «προστασία». Οἱ Χωριάτες δούλευαν καί γιά νά ἐξασφαλίσουν τά γενήματά τους ἀπό τρίτους ἐπιδρομεῖς, ἔδιναν μερτικό στούς Σουλιῶτες, πού τούς προστάτευαν. Αὐτά δέν εἶναι οὔτε θεάρεστα πράγματα, ἀλλ' οὔτε καί Κουμμουνιστικά. Ἀλλά τελικά ἄν μελετήσετε τήν Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Σπάρτης καί τοῦ Σουλιοῦ, ζήτημα νά βρεῖτε ἄλλη διαφορά ἀπό τήν θρησκεία. Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα ὅσο κι ἄν ἀρέσει ἤ δέν ἀρέσει σέ μερικούς. Εἴπαμε πώς τό τοπικιστικό πνεῦμα στούς Ἀρβανίτες εἶναι αὐξημένο καί πώς ξεκινάει ἀπό τό κύτταρο τῆς κοινωνίας τους, τήν Φάρα καί τόν ὑπερήφανο, ἀνυπόταχτο καί φιλελεύθερο χαρακτῆρα τους.

Κάθε χωριό ἦταν καί Κράτος. Μά καί μερικές χιλιετηρίδες πρίν στήν Ἑλλάδα τό ἴδιο συνέβαινε. Κάθε πόλη ἦταν καί Κράτος. Ὁ Ἀλήπασας, τούς κάλεσε νά πάψουν τό νταηλίκι καί τίς ληστεῖες καί νά ὑπαχθοῦν στήν πολιτεία του. Οἱ ἀνυπόταχτοι καί ντίπ γιά ντίπ Ἀρβανίτες τοῦ Σουλιοῦ, αὐτό τό ἐξέλαβαν, ἀπό κωμικό ὡς προκλητικό, μά πάντα καθόλου συζητήσιμο. Ἀπάντησαν καθώς οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάτες στόν Ἀλέξανδρο, πώς «Εἶναι συνηθισμένοι νά ἡγοῦνται, καί ὄχι νά ἀκολουθοῦν ἄλλους».

Ἄρχισαν ἔτσι οἱ μακροχρόνιοι ἀγῶνες τοῦ Ἀλήπασα κατά τῶν Σουλιωτῶν. Μερικοί ἱστορικοί μας τούς βλέπουν σάν ἀγῶνες τῆς Ἑλλάδας κατά τῆς... Τουρκίας. Τί νά πεῖς στούς ἀνθρώπους;.. Τούρκους βέβαια θεωροῦν τούς στρατιῶτες τοῦ Ἀλήπασα, ἀλλά θά τούς παρακαλέσω —ἄν εἶναι δυνατό— νά φορέσουν τά μειωπικά γυαλιά τους γιά νά δοῦνε πόσοι Τοῦρκοι βρίσκονται στό Στρατόπεδο τοῦ Ἀλῆ. Ἄν δέν βλέπουν καλά νά τούς ὑποδείξω μερικούς ἐγώ: Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος, Καραϊσκάκης, Βαρνακιώτης, Ἀθανάσιος Διάκος, Γκούρας, Γρίβας Γαρδικιώτης, Βαγ. Ζάππας, Μπακόλας καί ἕνα σωρό ἄλλοι.. «Τοῦρκοι».

Οἱ κατάρες καί τά ἀναθέματα τῶν Χριστιανῶν ποιητῶν ἔπεσαν πάνω στόν Πήλιο Γούση γιά τήν ἅλωση τοῦ Σουλιοῦ. Ἐγώ θά τούς ὑποδείξω μερικούς Μποτσαραίους καί Τζαβελαίους καί Ζερβαίους πού πρίν τήν ἅλωση εἶχαν πάει μέ τόν Ἀλήπασα[93].

---

93. Μάρκο Μπότσαρης, Κ. Μπότσαρης, Φῶτος Τζαβέλλας κλπ. Ὁ Γίωργης Μπότσαρης, ἀρχηγός τῆς φάρας τῶν Μποτσαραίων εἶχε πάει μέ τό μέρος τοῦ Ἀλῆ στήν δεύτερη πολιορκεία. ... ἀλλά τίς κατάρες τῶν ἱστορικῶν καί τῶν λογοτεχνῶν, εἰσέπραξε μόνον ὁ Πήλιο Γούσης! *

Όταν πῆγαν στήν Κέρκυρα, τά πράγματα ἄλλαξαν. κατάλαβαν πώς ὁ Ἀλῆς ἔχει δίκιο καί πώς ἡ λευτεριά τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Ἀρβανιτιᾶς, δέν περνάει μέσα ἀπό τό πλιάτσικο καί τήν δική τους καλοπέραση, ἀλλά χρειάζεται ὀργάνωση καί μυαλό, πού μόνον ὁ Ἀλῆς διέθετε αὐτή τή στιγμή. Πραγματικά, ὁ Ἀλῆς, εἶχε πείσει καί εἶχε πάρει μέ τό μέρος του πολλούς Σουλιῶτες καί ὅταν τἄβαλε ἀνοιχτά μέ τόν Σουλτάνο καί τούς Τούρκους, τούς κάλεσε νά τόν βοηθήσουν. Οἱ Σουλιῶτες ἔτρεξαν ἀμέσως νά τόν βοηθήσουν, ἀφοῦ στήν ἀρχή —γιά νά μπορέσουν νά μποῦν στά πολιορκημένα Γιάννενα— καμώθηκαν πώς θέλουν νά συμμαχήσουν μέ τούς Τούρκους γιά νά πολεμήσουν τόν Ἀλήπασα, πού τούς εἶχε ξεπατώσει καί νά τόν ἐκδικηθοῦν. Πειστικότατη πρόφαση.

Οἱ ἱστοριογράφοι μας ὅμως τά λένε ἐντελῶς ἀντίθετα καί προσβάλλοντας καί αὐτή τή μνήμη τοῦ Μάρκο Μπότσαρη, λένε πώς ἔπαιξε διπλωματικό παιγνίδι καί σκοπός του ἦταν νά πολεμήσει καί τούς Τούρκους καί τόν Ἀλήπασα. Τό πόσο ἄλλαξαν οἱ Σουλιῶτες μετά τήν Κέρκυρα καί πόσο ἀγωνίστηκαν γιά τήν ἑνότητα μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες καί πόσο γιόρτασαν τήν προσωρινή ἑνότητα θά τά δοῦμε πιό κάτω. Μά τά ἴδια ψέματα λένε καί γιά τά ἄλλα παλλικάρια τοῦ Ἀλήπασα τόν Καραϊσκάκη καί τόν Ἀντροῦτσο. Πῶς νά δικαιολογήσουν τήν παρουσία τους στό πλάι τοῦ Ἀλήπασα; Θἄρθει ἡ ὥρα νά τά ξεσκεπάσουμε καί αὐτά πιό κάτω.

Βλέποντας πώς ὁ Ἀλήπασας χάνει τό παιχνίδι μέ τούς Τούρκους, θἆταν τούλάχιστο ἠλιθιότητα νά μή πάρουν τό μέρος τῶν Τούρκων οἱ Σουλιῶτες, γιά νά ἐξασφαλίσουν στά σίγουρα τόν ἐπαναπατρισμό τους μέ τίς συνθῆκες ἀκριβῶς τίς ἴδιες, τίς πλεονεκτικές, τίς πρίν τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἀλῆ.

Κρίνοντας λοιπόν ἀντικειμενικά τά γεγονότα τώρα, νομίζω πώς στήν **ἐμφύλια** —γιατί ἐμφύλια καί μόνον ἦταν καί τίποτε ἄλλο— διαμάχη τῶν Σουλιωτῶν μέ τόν Ἀλήπασα, τό δίκιο ἦταν μέ τό μέρος τοῦ Ἀλῆ καί αὐτό θά τό τεκμηριώσουμε στό κεφάλαιο πού θά ἀφιερώσουμε γιά αὐτή τή μεγάλη καί παρεξηγημένη μορφή τῆς Ἀρβανιτιᾶς, τῆς Ἑλλάδας καί ὅλης τῆς Βαλκανικῆς.

Πάντως ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψει πώς οἱ διανοούμενοι Ἀρβανίτες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς δικαίωναν τόν Ἀλῆ. Ὁ ποιητής Γ. Βηλαρᾶς ἔγραψε «ὠδή εἰς τήν ἅλωσιν τοῦ Σουλίου» πού δέν διασώθηκε... καί ὁ Σολωμός τόν κατηγόρησε γι' αὐτό. Μά ὁ Σολωμός, ὄντας φιλέλευθερος, δημοκρατικός, χριστιανός καί μεγαλόπνοος ποιητής, εἶχε ἕνα μειονέκτημα πού βάραινε στή κρίση του: Ἦταν μακριά ἀπό τήν Ἑλλάδα καί τό φλεγόμενο μέτωπό της. Ὅ,τι ἤξερε, τό ἤξερε ἀπό τρίτο χέρι. Καί τί χέρι; Ὄχι Ἀρβανίτικο, Λαϊκό, πατριωτικά γνήσιο, ἀλλά ἀπό λογιότατους, δεσποτάδες καί ἀκάπνιστους ἀντιαρβανίτες. Ἑπόμενο ἦταν νά βγάλει τό συμπέρασμα πού ἔβγαλε.

Κλείνοντας τό περί τῶν Σουλιωτῶν κεφάλαιο καί γιά νά σᾶς ξεκουράσω κάπως, θά ἀναφέρω μερικά ἀνέκδοτα ποῦχουν σχέση μέ τούς Σουλιῶτες.

α) Οἱ κεραυνοί τοῦ Δία

Ὅταν οἱ Τοῦρκοι προσπαθοῦσαν νά ὑποτάξουν τό Σοῦλι, μετά ἀπό τίς ἀλλεπάλληλες ἀποτυχίες τους, ἔφεραν κάποτε ἕνα κανόνι πού ἄρχισε νά βροντά καί νά ξερνᾶ τίς πρωτόγνωρες γιά τούς Σουλιῶτες πύρινες λάβες του. Τούς ἔπιασε δέος καί οἱ γεροντότεροι ὑπέθεσαν πώς θά εἶναι **οἱ Κεραυνοί τοῦ Δία,** καί πώς ἐκεῖνος πού τό χειριζόταν θἆταν ἤ ὁ ἴδιος ὁ Δίας ἤ κάποιος ἄλλος θεός πού βροντοῦσε κι ἄστραφτε κατ' ἐντολή τοῦ Δία. Λίγο ἔλλειψε νά πέσουν καί νά τό προσκυνήσουν. Μά κάποιος Σπῦρος Μπότσαρης, πού εἶναι ὁ φερόμενος σάν ὁ ἀρχαιότερος γνωστός Μπότσαρης, κατάφερε νά τό πλησιάσει, νά σκοτώσει τόν χειριστή καί νά κάνει θρύψαλα τόν... κεραυνό τοῦ Δία.

Τήν διήγηση αὐτή μᾶς τήν μεταφέρει ὁ Λεόντιος Λεοντίου, («Ἀλβανικόν Ζήτημα» σελ. 98-9), προφανῶς ἀπό διηγήσεις γεροντότερων Σουλιωτῶν. Αὐτό πού ἔχει σημασία γιά τήν μελέτη μας εἶναι ἀκριβῶς αὐτή ἡ πεποίθηση τῶν Σουλιωτῶν, πώς οἱ βροντές καί οἱ ἀστραπές τοῦ κανονιοῦ, ἦσαν οἱ κεραυνοί τοῦ **Δία**. Ὄχι τοῦ Ἰεχωβά, τοῦ Χριστοῦ ἤ τοῦ Μωάμεθ. Τοῦ Δία, πού οἱ μή Ἀρβανίτες τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου ὄχι μόνον τόν εἶχαν ξεχάσει ἀλλά δέν ἤξεραν κἄν τί ἦταν αὐτός.

Ξανατονίζω πώς αὐτή ἡ μελέτη εἶναι μιά μικρή ἀρχή ἀρκετά ἐλλειπής. Ἡ ἔρευνα μᾶς ἐπιφυλάσσει τρομερές ἐκπλήξεις γιά τούς Ἀρβανίτες καί γιά τήν καταγωγή τους.

Ἕνας Μπότσαρης, ὁ Νότης Γ. Μπότσαρης, εἶχε ἀφήσει τρομερή ἀνάμνηση σέ Σουλιῶτες καί μή, ὄχι μόνο γιά τήν ἀνδρεία του, ἀλλά κυρίως γιά τήν τρομερή μορφή τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου. Ὁ ἴδιος ὁ Πουκεβίλλ, λέει πώς «Ἡ ὄψις αὐτοῦ τοῦ γέρου, πού ἔμοιαζε σάν τά ἐρείπια τῆς Ἑλλάδος, προξενοῦσε ἔκστασιν, ὅπως καί τό ἀντίκρυσμα ἐκείνου».

Οἱ Ἀρβανίτες, Μουσουλμάνοι ἤ Χριστιανοί, ἔλεγαν γιά τόν Νότη Μπότσαρη: «Νάτ ε΄ ζέζ[94], σή Νότη» δηλ. κατά λέξη: «Νῦξ Ζοφερά ὡσεί (τοῦ) Νότη» ἤ «Νύχτα μαύρη σάν τόν Νότη».

Οἱ Σουλιῶτες μετά τόν ξεριζωμό τους καί μετά τό τέλος τοῦ Ἀλήπασα,

---

94. Βλπ. Ζῦ-θος = μαυριδερός. Ὀιζύς = δυστυχισμένος (ὅμηρος). Ἀλλά καί στ' ἀρβανίτικα ιζύ = δυστυχισμένε **καί** μαῦρε. Δηλαδή ὅμοια μέ τά ἀρχαιοελληνικά ἔχει δυό ἔννοιες καθώς καί τό Λοιγός = ἀδύνατος **καί** κακός = Λοίγγ. (Βλπ. πούν τ΄ Λοίγγα = πόνοι Λοίγιοι = κακές δουλειές), Dιάλλ ι λοίγγ = παιδί ἀδύνατο.

ἔγινε φανερό πώς συνειδητοποίησαν τήν ἀνάγκη ἑνός γενικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα. Γι' αὐτό ὅταν ἐπί τέλους κατορθώθηκε ἡ συμφωνία Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων κατά τῶν Τούρκων, γιόρτασαν τό γεγονός μέ χαρές καί μέ τραγούδια καί ξέφρενο γλέντι γιά μέρες ὁλόκληρες. Μά ἔπειτα ἄρχισαν οἱ πονηριές καί οἱ διπλοτριπλωματιές τῶν Λογιότατων τῶν Φαναριωτῶν καί τῶν Δεσποτάδων καί ἔσπασε ἡ συμμαχία. Αὐτό στοίχισε πολύ στούς Σουλιῶτες γιατί ἦσαν οἱ διαμεσολαβητές τῆς Συμφωνίας μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες. Καί ἀργότερα, γιά δεύτερη φορά, θά ζητήσουν ἀπό τή Κυβέρνηση «...νά τοῖς δώσῃ τήν ἄδειαν νά συνενοηθῶσι μετά τῶν Χριστιανῶν ἤ καί Μωαμεθανῶν τῆς Ἀλβανίας» (Τρικούπης, «ἱστορία τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως», 1888, Τ. 2, σελ. 190).

Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀηδιάσει, ἀλλά ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὁ θρησκευτικός φανατισμός εἶχε φτάσει στό ἀπροχώρητο καί ἀπό τίς δυό μεριές. Σέ πολλές περιπτώσεις τοῦ ἀγῶνα οἱ Σουλιῶτες ἔδειξαν τήν ἀπροθυμία καί τή δυσφορία τους καί πολύ δύσκολα πείστηκαν γιά τήν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀγῶνα πού μετά τό πρῶτο ἔτος τῆς ἐπανάστασης εἶχε ἐξελιχθεῖ σέ καθαρά **θρησκευτικός**.

β) Ὁ Λόρδος Βύρων καί οἱ Σουλιῶτες.

Ἔτσι στό Μεσολόγγι, λίγο πρίν τόν θάνατο τοῦ Λόρδου Βύρωνα συνέβη τό ἑξῆς γεγονός: Οἱ Σουλιῶτες ἀπαιτοῦσαν τούς καθυστερημένους μισθούς τους (3.000 δίστυλα) ἀπό τόν Βύρωνα. Ὁ Βύρωνας δέν πολυσυμπαθοῦσε τούς Σουλιῶτες καί ἡ ἀγάπη καί ἡ ἐκτίμησή του πρός τόν Ἀλήπασα φαίνεται μέσα ἀπό τό ἔργο καί τίς ἐπιστολές του. Ἀρνιόταν λοιπόν νά τούς πληρώσει. Κάποιος Σουλιώτης λοιπόν ἐπιχειρεῖ νά μπεῖ στό σιδηρουργεῖο, ὅπου φτιάχνονταν τά ὅπλα, προφανῶς γιά νά καλύψει ἔτσι μέ μερικά ὅπλα τόν μισθό του ἤ κάτι τέτοιο. Δέν εἶχε ὅμως εἰσητήριο καί ὁ φρουρός τοῦ ἀπαγόρεψε τήν εἴσοδο. Ἔγινε καυγάς καί καταφθάνει ὁ ἀξιωματικός Σάσσος, πού ἀπάνω στόν καυγά γρονθοκοπεῖ τόν Σουλιώτη. Αὐτός βγάζει τήν πιστόλα του καί ξαπλώνει κάτω τόν ἀξιωματικό. Ὅρμησε ἡ φρουρά, πιάνει τόν Σουλιώτη καί τόν ὁδηγεῖ στό κρατητήριο, ἐνῶ ταυτόχρονα στήνει τά κανόνια μπροστά στό σιδηρουργεῖο γιά νά ἀντιμετωπίσει τούς Σουλιῶτες πού ἐξαγριώθηκαν καί δέν ἔλεγαν νά φύγουν ἄν δέν τούς παράδιναν τόν πατριώτη τους. Θά γινόταν αἱματοχυσία γιατί οἱ Σουλιῶτες ἀπείλησαν πώς θά πατοῦσαν τό σπίτι τοῦ Λόρδου Βύρωνα. Ἀγανακτισμένος ὁ Λόρδος τούς ἀπειλοῦσε πώς θά τά παρατήσει καί θά πάει στά ἑπτάννησα, μά οἱ Σουλιῶτες δέν ὑποχωροῦσαν. Τελικά δέχτηκαν νά φύγουν ἀφοῦ λευτερώθηκε ὁ πατριώτης τους καί πῆραν ἀπό τόν Λόρδο 3.000 δίστυλα σάν πληρωμή καθυστερούμενων μισθῶν.

Τό περιστατικό εἶναι πολύ χαρακτηριστικό. Οἱ Σουλιῶτες ἦσαν ἀπό τά παλιά καθώς εἴπαμε «προστάτες» καί παλλικαράδες. Πῆραν ἕνα μάθημα ἀπό

τόν 'Αλήπασα, πού τούς προβλημάτισε καί στή συνέχεια τούς βλέπουμε νά συνειδητοποιοῦν τήν ἀνάγκη τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ γενικοῦ ἀγῶνα καί πρωταγωνιστοῦν στήν συμφωνία ὅλων τῶν 'Αρβανιτῶν —καθώς ἦταν τὄνειρο τοῦ 'Αλῆ— Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων. "Οταν αὐτή ἡ συμμαχία σπάει καί βλέπουν νά πηγαίνει ἀλλοῦ τό πράγμα, μουδιάζουν, χάνουν τόν πατριωτικό ἐνθουσιασμό τους καί ξαναγυρνοῦν στήν παλιά τους τέχνη: Ληστεία, πλιάτσικο καί μισθοφορία σ' ὅποιον πληρώνει καλλίτερα.

ΤΣΙΑΜΗΔΕΣ ΚΑΙ ΜΠΕΚΙΑΡΗΔΕΣ. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΛΩΦ

Καθώς εἴπαμε στό κεφάλαιο πού ἀφιερώσαμε στόν Μητρομάρα καί τούς Λιεμπέσηδες, οἱ Μουσουλμάνοι "Ελληνες καί βασικά οἱ 'Αρβανίτες δέν ἔβλεπαν μέ καθόλου καλό μάτι τήν ἐπέμβαση τῆς Ρωσίας στήν 'Ελληνική ὑπόθεση. "Αλλωστε οἱ προθέσεις τῆς Ρωσίας ἦταν πέρα γιά πέρα ξεκάθαρες: "Ηθελε νά δημιουργήσει μιά πλειάδα δορυφορικῶν 'Ορθόδοξων Χριστιανικῶν Κρατῶν σάν μιά θυλειά γύρω ἀπό τήν Τουρκία ἐνῶ ταυτόχρονα θά ἔλεγχε ἔτσι τούς δρόμους πρός τίς 'Ινδίες. Οἱ Ρῶσοι ἀπευθύνονταν ἀποκλειστικά καί μόνο σέ Χριστιανούς καί μάλιστα ὄχι κάθε λογῆς καί δόγματος ἀλλά μόνον 'Ορθόδοξους. Οἱ 'Ορθόδοξοι Χριστιανοί τῆς Βαλκανικῆς λοιπόν δίκαια περίμεναν τή λευτεριά τους ἀπό τούς Ρώσους καί σ' αὐτούς κρέμαγαν τίς ἐλπίδες τους παρά τίς ἐπανειλημμένες ἀποτυχίες τῶν Ρωσικῶν σχεδίων. Μά καθώς ἔχουμε πεῖ, στήν 'Ελλάδα, ἀπό τόν 15ο ὡς τόν 18ο αἰῶνα, πολλοί Χριστιανοί "Ελληνες καί κυρίως 'Αρβανίτες εἶχαν γίνει Μουσουλμάνοι. "Ετσι ὁ 'Ελληνικός Λαός εἶχε διαιρεθεῖ, σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, πλούσιους καί φτωχούς, προνομιούχους καί μή. Καί θά εἶναι σφάλμα νά νομίσει κανείς πώς οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες λόγω ταυτότητας θρησκείας μέ τούς Τούρκους εἶχαν ἀντεπαναστατική διάθεση. Οἱ 'Αρβανίτες Χριστιανοί ἤ Μουσουλμάνοι, δέν χόνευαν τούς Τούρκους εἴτε ἦσαν Μουσουλμάνοι, εἴτε ἦσαν Χριστιανοί. Γιατί ὑπῆρχαν καί Τοῦρκοι πού ἔγιναν Χριστιανοί[94α].

94α. Μετά τήν προσωρινή ἀπελευθέρωση τοῦ Μωρηά ἀπό τούς Βενετσιάνους τοῦ Μοροζίνη, πολλοί Τοῦρκοι ἔγιναν Χριστιανοί (1687). Τό 1715, οἱ Τοῦρκοι ξαναπέρνουν τόν Μωρηά διώχνοντας τούς Βενετσιάνους μέ τήν βοήθεια τῶν... 'Ελλήνων, πού τούς δέχτηκαν σάν ἀπελευθερωτές (Κορδάτος Τ.ΙΧ σελ. 206, Μ.Β. Σακελλαρίου «ἡ ἀνακατάληψις τῆς Πελοποννήσου ὑπό τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1715» στό περιοδικό «'Ελληνικά», 'Απομνημονεύματα Κανέλλου Δεληγιάννη κλπ.). Τότε οἱ Τοῦρκοι, λέει ὁ 'Αμβρόσιος Φραντζῆς (Τ. Α', 2, Β', 146 — «'Ιστορία τῆς ἀναγεννηθείσης 'Ελλάδος») ἐκδικήθηκαν ἀποκλειστικά αὐτούς τούς Τούρκους, πού ἐπί ἐνετοκρατίας εἶχαν γίνει Χριστιανοί.

Μά ὑπῆρχαν Χριστιανοί πού ἦσαν φιλί-κλειδί μέ τήν Τούρκικη ἐξουσία καί ἀπολάμβαναν τά ἀγαθά τους καί εἶχαν πολλές φορές τέτοια δύναμη πού ὁ Ἀγάς ἤ ὁ Πασᾶς ἔπρεπε νά ἔχει τήν εὔνοιά τους γιά νά σταθεῖ καλά στό πόστο του. Αὐτούς τούς ἀνθρώπους οἱ Ἀρβανίτες δέν ἔχαναν εὐκαιρία νά τούς ληστεύουν, νά τούς κλέβουν, νά τούς σκοτώνουν ἤ νά τούς ταπεινώνουν, ἀνεξάρτητα ἄν ἦσαν ὁμόθρησκοί τους. Οἱ ἐπεμβάσεις ὅμως τῆς Ρωσίας καί τό φανερό καί ἀπροκάλυπτο ἀγκάλιασμα μόνο τῶν Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν, δίχαζε τούς Ἀρβανίτες καί τούς ἔριχνε σέ μιάν ἐμφύλια διαμάχη, τή στιγμή πού καθώς εἴδαμε αὐτοί δέν χαλοῦσαν τίς καρδιές τους γιά τίς θρησκευτικές διαφορές τους, ἀλλά εἶχαν ξεπεράσει τά θέματα αὐτά μέ τρόπο πού δέν νομίζω πώς ἔχει τό ὅμοιό του στήν μεταχριστιανική παγκόσμια κοινωνία.

Ἀπό τήν ἄλλη, μέ τήν ἀνακατάληψη τοῦ Μωρηά ἀπό τούς Τούρκους στά 1715, οἱ Χριστιανοί ἀπολαμβάνουν προνομίων καί καθώς εἴπαμε δέχτηκαν τούς Τούρκους σάν ἀπελευθερωτές.

Ἡ ἐπέμβαση λοιπόν τῆς Ρωσίας μέ τήν Αἰκατερίνα καί τόν Ὀρλώφ στά 1770, εὕρισκε ἀπήχηση στόν κλῆρο, στούς ἀφελεῖς καί φανατισμένους Χριστιανούς τῶν Λαϊκῶν μαζῶν καί δέν ἄφηνε ἀδιάφορους τούς Χριστιανούς Κοτζαμπάσηδες, γιατί εἶναι ἄλλο πράγμα νά εἶσαι ἀφέντης ὑπό περιορισμούς καί ἄλλο νά εἶσαι ἀποκλειστικά καί μόνον ἀφέντης χωρίς κεχαγιά στό κεφάλι σου καί νά μήν εἶσαι τελικά ἀναγκασμένος γιά κάθε αὐθαίρετη ἐνέργειά σου, νά «λαδώνεις» τόν Τοῦρκο Πασᾶ.

Ἡ Θρησκευτική ἀπελευθέρωση γιά ἕνα ἀριθμό Ἑλλήνων καί λίγων ὁπωσδήποτε Ἀρβανιτῶν, ἦταν τό μοναδικό ὄνειρο. Καί αὐτό τό διαπίστωσαν εὔκολα οἱ ξένοι περιηγητές στήν Ἑλλάδα καθώς θά δοῦμε.

Λέγαμε λοιπόν πώς ἡ ἐπέμβαση τῶν Ρώσων στήν Ἑλλάδα, δίχασε τούς Ἕλληνες καί ἔριξε τόν σπόρο τοῦ Θρησκευτικοῦ **διχασμοῦ** καί τοῦ **Θρησκευτικοῦ** φανατισμοῦ, πού μέχρι τότε ἦταν σχεδόν ἄγνωστος τοὐλάχιστον ἀνάμεσα στούς Ἀρβανίτες καί σ' ὅσους κράταγαν ἀπό τήν πανάρχαια Ἑλληνική γενιά[95]. Ἔτσι ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ὀρλώφ, ἐνῶ ἀναστάτωσε ὅλη τήν Ἑλλάδα, ἦταν καταδικασμένη νά ἀποτύχει ἀκριβῶς γιατί φαινόταν σάν μιά ξένη ἐπέμβαση μέ θρησκευτικούς στόχους, καί δέν λάβαινε ὑπ' ὄψη τήν ὑπάρχουσα διαίρεση τῶν Ἑλλήνων σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους. Δηλαδή δέν ἀπευθύνθηκε στούς Ἕλληνες γενικά, παρά στούς Ὀρθόδοξους Χριστιανούς μόνο, μέ ἀποτέλεσμα νά βρεῖ περιορισμένη ἀπήχηση ἀπό τή μιά καί νά καταπνιγεῖ ἀπό τούς ἴδιους τούς Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες[96], πού δέν ἤθελαν βέβαια τήν κηδεμονία τῶν Τούρκων, ἀλλά δέν κατανοοῦσαν καί τήν κηδεμονία

95. Ἡ τουλάχιστον ἐκείνη τή γενιά πού ἔνοιωσε τή ζεστασιά τῶν κηρυγμάτων τοῦ Πλήθωνα.

96. (Ὄχι μόνο Μουσουλμάνους, ἀλλά καί Χριστιανούς!).

τῶν Ρώσων καί τόν ὁριστικό διχασμό τους μέ βάση τήν Θρησκευτική τους διαίρεση. Εἴδαμε λοιπόν πώς τόν Μῆτρο Λέκκα τόν εἶπαν Μητρομάρα, δηλαδή Τρελομῆτρο καί τούς Ἀρβανίτες του τούς εἶπαν «Λιεμπέσηδες, δηλ. παράσπονδους, οἱ ἴδιοι οἱ Ἀρβανίτες πού τελικά τούς ἐξολόθρεψαν. Ὁ Μητρομάρας βρῆκε μεγάλη ἀντίσταση ἀπό τούς Ἀρβανίτες τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ, τῆς Ἀττικῆς καί τῶν Δερβενοχωριτῶν, πού ἦσαν σχεδόν αὐτόνομοι καί δέν συμμερίζονταν τήν προσκόλλησή του στούς Ρώσους. Μεγάλη ἀντίσταση βρῆκε ὁ Μητρομάρας ἀπό τούς Μεγαρίτες καί ἀναγκάστηκε νά ἐκστρατεύσει καί νά κάψει τά Μέγαρα[97]. Δηλαδή μέ λίγα λόγια, τήν ἐπανάσταση τοῦ Ὀρλώφ, ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων δέν τήν εἶδε μέ καλό μάτι καί ἡ ἀποτυχία της δέν ὀφείλεται στήν κἄποια ὑπεροχή τῶν Τούρκων —Τούρκικος στρατός δέν πολέμησε τόν Ὀρλώφ στήν Ἑλλάδα— οὔτε στήν δειλία τῶν Ἑλλήνων καθώς ἔλεγε ὁ Ὀρλώφ καί μερικές Γαλλικές ἐφημερίδες, ἀλλά ἀκριβῶς στό γεγονός πού προαναφέραμε. Στόν Μωρηά οἱ Τοῦρκοι στείλανε τούς Τσιάμηδες Μουσουλμάνους καί τούς Μπεκιάρηδες καί γενικά οἱ ἴδιοι δέν ἀναμείχτηκαν παρά ἐντελῶς ἔμμεσα. Τό θέμα τοῦ Ὀρλώφ καί τῶν Ρωσικῶν ἀναμίξεων ξεκαθαρίστηκε ἀπό τούς ἴδιους τούς Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες.

Οἱ Τσιάμηδες (Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι τῆς Τσαμουριᾶς = Θεσπρωτίας) καί οἱ Μπεκιάρηδες (ἀνύπαντροι, ἐλεύθεροι)[98] μπῆκαν στόν Μωρηά καί τσάκισαν τούς Ρώσους καί τούς συμμάχους τους Χριστιανούς, Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες. Αὐτό δέν μποροῦν νά τό λησμονήσουν οἱ ἱστορικοί τῆς μετεπαναστατικῆς Ἑλλάδας καί οἱ κληρικοί καί θά τούς ἀνταποδώσουν (στούς Τσιάμηδες) τά ἴσα μετά τήν ἀπελευθέρωση. Οἱ Τσιάμηδες δέν δέχτηκαν νά γίνουν Χριστιανοί ἀλλά καί δέν δέχονταν καθώς οἱ ἄλλοι Μουσουλμάνοι τῆς Ἑλλάδας (Κρητικοί λ.χ.) νά ἐγκαταλείψουν τήν Ἑλλάδα, μέ τήν περίφημη ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν καί νά πάνε στήν Τουρκία. Παράμειναν στήν Τσαμουριά καί ἡ ἐχθρική ἀντιμετώπισή τους ἀπό τό Ἑλληνικό κράτος τούς ὁδήγησε σέ μιά ἐντελῶς ἀντιδραστική στάση καί τελικά στήν ὁμαδική φυγή τους στήν νέα Ἀλβανία. Μέ τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδας, ἔφυγαν οἱ Μουσουλμάνοι τῆς Ἑλλάδας καί πῆγαν στήν Τουρκία καί μᾶς ἦλθαν Χριστιανοί ἀπό τήν Τουρκία. Καθώς καταλαβαίνετε τό κρητήριο τῆς ἀνταλλαγῆς δέν ἦταν καθόλου Ἐθνικό ἤ Φυλετικό, ἀλλά θρησκευτικό καί αὐτό ἄς τό ἔχουμε ὑπ᾽ ὄψει γιά τά παρακάτω.

Τό θέμα —γιά νά ἐπανέλθουμε— εἶναι πώς οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι, οἱ Τσιάμηδες καί οἱ Μπεκιάρηδες, ἀφοῦ κατάπνιξαν τήν ἐπανάσταση τοῦ Ὀρλώφ, δέν ἔφυγαν γιά τήν πατρίδα τους ἀλλά ἔκαναν κατοχή στόν Μωρηά

97. Αὐτά τά γεγονότα, φαίνονται ἀντιφατικά περίεργα ἀπό τούς ἱστορικούς μας καί καθ᾽ ἕνας τά ἑρμηνεύει μέ φανταστικές ὑποθέσεις.

98. Γκέκηδες καί Σκοδριάνοι κυρίως.

καί ἔθεσαν ἐκποδόν τήν Τουρκική διοίκηση. Τί μπορεῖ νά σημαίνει αὐτό; Δηλαδή τί μπορεῖ νά σημαίνει τό γεγονός πώς οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες ἔδιωξαν τόν ἐκπρόσωπο τῆς 'Ορθόδοξης Ρωσίας, ἀλλά στή συνέχεια ἔδιωξαν καί τούς ἐκπροσώπους τοῦ Σουλτάνου καί τούς Τούρκους Μουσουλμάνους;

'Η ἐρώτηση αὐτή γιά τούς ἱστορικούς μας εἶναι ἀνύπαρκτη. Βλέποντας ἀπό θρησκευτική σκοπιά τούς Τσιάμηδες καί τούς Μπεκιάρηδες, δέν εἶναι δυνατό νά τούς δοῦν διαφορετικά παρά σάν ἐχθρούς τοῦ Ἔθνους, μιᾶς καί στή συνείδησή τους εἶναι ταυτισμένα τό Ἔθνος καί ἡ θρησκεία τους. Τήν ἀνεξίθρησκη ἀντίληψη τῶν Ἑλλήνων καί τῶν 'Αρβανιτῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, δέν μποροῦν νά τήν συλλάβουν, νά τήν κατανοήσουν, νά τήν ἐκτιμήσουν. Μιλοῦν γιά θηριωδίες τῶν 'Αρβανιτῶν σ' αὐτόν τόν πόλεμο, μά ὁ πόλεμος οὕτως ἤ ἄλλως δέν εἶναι ἀνταλλαγή ἱπποτικῶν φιλοφρονήσεων, ἀλλά ἀνθρώπινη θηριωδία, αἷμα, θρῆνος, ξεκλήρισμα. Τό ἱστορικό γεγονός εἶναι πώς οἱ Τσιάμηδες καί οἱ Μπεκιάρηδες ἔδιωξαν τούς Ρώσους καί τούς Τούρκους ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἀποδείχνοντας γιά ἄλλη μιά φορά τό ἀνεξίθρησκο πνεῦμα τους καί τό μίσος τους κατά τῶν Τούρκων, ἄσχετα ἀπό τήν ὁμοθρησκεία τους. Τό συμπέρασμα εἶναι πώς ἡ θέση τους αὐτή ἦταν ἐντελῶς αὐθόρμητη καί ἀπρογραμμάτιστη, μέ τήν ἔννοια πώς δέν ὑπῆρχε κάποιο προσχέδιο καθώς μέ τόν 'Αλήπασα στήν Ἤπειρο γιά ἵδρυση ἀνεξάρτητου Κράτους κλπ. ἤ τοὐλάχιστον δέν προκύπτει κάτι τέτοιο, ἀπό τά μέχρι τώρα γνωστά ἱστορικά στοιχεῖα. 'Η θέληση τῶν Τσιάμηδων νά τσακίσουν τήν χωριστή ἐπανάσταση τῶν Χριστιανῶν καί τήν ἐπέμβαση τῆς Ρωσίας, καθώς καί νά διώξουν τούς Τούρκους ξεκινά ἀπό μιά πατροπαράδοτη 'Αρβανίτικη ἀντίληψη σύμφωνα μέ τήν ὁποία «Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι, ἴδια ἔχουν τήν Τιμή καί τήν Πατρίδα», ἐπομένως αὐτοί πού τά χωρίζουν εἶναι καταδικαστέοι. Πέρα ἀπ' αὐτό, τό μίσος πρέπει νά εἶναι μόνο γιά τούς Τούρκους Χαλδούπηδες[99] καί ὄχι μεταξύ τους καί ἐξ αἰτίας τῶν θρησκειῶν τους.

'Εν περιπτώσει οἱ Τσιάμηδες καί οἱ Μπεκιάρηδες δημιούργησαν καθεστώς στόν Μωρηά καί οἱ Χριστιανοί ἀναθυμοῦνται πώς τούς κατέτρεξαν καί ἐνῶ δέν ἀναφέρονται τά σημαντικά ἱστορικά γεγονότα, ἀναφέρονται ἱστοριοῦλες γιά «ἀρβανίτικες θηριωδίες». Πολλούς Χριστιανούς τούς ἀνάγκασαν νά φύγουν γιά τήν Μ. 'Ασία... Γιατί; Τί εἴδους Χριστιανοί ἦσαν αὐτοί; Μήπως ἦσαν Τοῦρκοι στήν καταγωγή ἀπ' αὐτούς πού ἔγιναν Χριστιανοί στά 1687; Εἶναι καθοριστικά ἐρωτήματα αὐτά καί πρέπει νά βρεθοῦν ἀπό μελλοντικούς μελετητές ἀπαντήσεις. Πάντα νά ἔχουμε ὑπ' ὄψει πώς οἱ 'Αρβανί-

---

99. **Χαλδούπηδες** ἀποκαλοῦν οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκοκρατίας ('Αρβανίτες), ὅλους τούς 'Ασιάτες καί εἰδικά τούς Τούρκους. Χαλδούπης δηλ. σημαίνει 'Ασιάτης. Μήπως σημαίνει εἰδικώτερα **Χαλδαῖος**, δηλ. Μεσανατολίτης καί Μεσοποταμίτης;

τες δέν ἔδιναν σημασία στή διαφορά τῶν θρησκειῶν, ἀλλά στή διαφορά τοῦ φύλου καί τῆς καταγωγῆς. Γι' αὐτούς τό Ἔθνος ἦταν ταυτόσημο μέ τήν Φάρα καί τήν κοινή καταγωγή. Τί νόημα εἶχε ἐπί τέλους αὐτή ἡ φράση τοῦ Κολοκοτρώνη, «Φαναριώτικο Σκυλολόϊ»; Γιατί ὑπῆρχε τόση διάσταση μεταξύ τῶν Φαναριωτῶν καί τῶν Ἀρβανιτῶν καπετάνιων τοῦ '21; Καί γιατί οἱ Φαναριῶτες ταυτίζονταν μέ τούς Δεσποτάδες μόνο;

Πέρα ἀπό τίς ἱστοριοῦλες περί «Ἀρβανίτικης θηριωδίας» ἔχουμε τήν μαρτυρία σύμφωνα μέ τήν ὁποία «ὅταν πάλι πέρασε τό πρῶτο κῦμα τρομοκρατίας, ὅσοι Ἕλληνες ἔμειναν καί ἄρχισαν νά φτιάχνουν ἐξαρχῆς τό νοικοκυριό τους, ἐπειδή δέν εἶχαν χρῆμα, οἱ Τουρκαρβανίτες τούς δάνειζαν μέ τόκο 60% τό μήνα». (Κορδάτος, Τ. ΙΧ, σελ. 241). Ἐδῶ ὁ Κορδάτος, καθώς καί ὁ Παπαρρηγόπουλος, ὅταν λέει «Ἕλληνες» ἐννοεῖ τούς Χριστιανούς καί ἀναπαράγει μέ τή σειρά του κι αὐτός τόν χαρακτηρισμό «Τουρκαρβανίτες». Τώρα τί σημαίνει αὐτή ἡ σχέση τοῦ δανεισμοῦ χρημάτων καί πῶς συμβιβάζεται μέ τίς «θηριωδίες» δέν μπορῶ νά το καταλάβω.

«Ὅταν τό κακό παράγινε καί οἱ Ἀρβανίτες ἄρχισαν νά τρομοκρατοῦν καί ἐκβιάζουν τούς **πλούσιους** Τούρκους, ἡ Τουρκική κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά στείλει στρατό καί στόλο στό Μωρηά...» (Κορδάτος στόν ἴδιο τόμο σελ. 243). Δέν χρειάζεται σχόλιο, παρά μόνο τήν παρατήρηση, πώς οἱ Ἀρβανίτες δέν τά ἔβαζαν μόνο μέ τούς πλούσιους Τούρκους, ἀλλά καί μέ τούς πλούσιους Χριστιανούς καί αὐτό ἦταν τό μοιραῖο λάθος τους. Ξεσηκώθηκαν οἱ πλούσιοι, Τοῦρκοι καί Χριστιανοί ἑνωμένοι καί ἑτοίμασαν τόν ἐξολοθρεμό τους. Οἱ Τοῦρκοι ἔστειλαν κατά τῶν Τσιάμηδων καί τῶν Μπεκιάρηδων ἕντεκα (11) Πασάδες τόν ἕναν πίσω ἀπό τόν ἄλλον καί οἱ ἕντεκα ἔσπασαν τά μοῦτρα τους![100].

Μά αὐτό πού δέν τό κατάφερνε ἡ ἀντρειά καί ἡ παλλικαριά τό κατάφερε τελικά ἡ πονηριά καί ἡ μπαμπεσιά.

Ὁ Σουλτάνος ἀνάθεσε στόν Τζεζαερλῆ Χασάν Μαντάλογλου νά ξεκάνει τούς Ἀρβανίτες τοῦ Μωρηά. Ὁ Τζεζαερλῆ Μαντάλογλου, ἔστειλε διαταγή (Μπουγιουρντί) στόν Ἀρχηγό τῶν Ἀρβανιτῶν, στήν Ντροπολιτσά[101] (Τρίπολη) νά ἐγκαταλείψει τόν Μωρηά. Ὁ ἀρχηγός τῆς Τρίπολης, ὁ Μοῦρτο Χάμζας ἀπέρριψε τό τελεσίγραφο καί ἡ Λαϊκή μοῦσα τραγούδησε αὐτή τήν ὑπε-

---

100. Προηγούμενα δηλητηρίασαν τόν ἀρχηγό τῶν Μπεκιάρηδων τόν Μουσταφᾶ Μπουσιάτη.

101. Εἶναι ἐσφαλμένο τό ὄνομα Τρίπολις. Τό σωστό εἶναι **Δρόπολις.** Δροπολιτσά σημαίνει τήν μικρή Δρόπολη. Οἱ Ἀρβανίτες τοῦ '21 τήν πρόφεραν πολύ σωστά Ντροπολιτσά. Οἱ ἱστορικοί, οἱ ἐγκυκλοπεδιστές ἐπιμένουν πώς Ντροπολιτσά ὀνομάστηκε ἀπό τούς... Τούρκους. Ἄς κοιτάξουν τόν Χάρτη τῆς Ἀλβανίας ἤ τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρίας, νά δοῦν τήν Μητρόπολη τῆς Ντροπολιτσᾶς, Δρόπολη (σημερινή ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου).

ρήφανη στάση μέ πολλά ἐπικά τραγούδια καί ξέρουμε τό δίστιχο. «Τί μπουγιουρντιά 'χω γώ καημένα χιλιάδες στή φωτιά καί σένανε σέ γράφω στή κάτω τή μεριά». Ὁ Τζεζαερλῆ Μαντάλογλου ἔστειλε μπουγιουρντιά στούς ἀρματωλούς καί τούς κλέφτες τοῦ Μωρηά καί τούς ζητοῦσε νά τόν βοηθήσουν νά ξεπαστρέψει τούς Τσιάμηδες καί τούς Μπεκιάρηδες καί τούς ὑποσχόταν ἀμνηστία, λουφέδες καί παράδες. Οἱ περισσότεροι —ἔτσι μᾶς λένε— δέχτηκαν νά βοηθήσουν τόν Τζεζαερλῆ. Παράλληλα ὁ Τοῦρκος Ναύαρχος ἔδωσε ἀμνηστεία σέ ὅλους τούς στασιαστές τῆς ἐπανάστασης τοῦ Ὀρλώφ ἐκτός ἀπό 17 πρωταίτιους. Ὑποσχέθηκε παροχές καί προνόμια στούς Χριστιανούς καί ἔτσι κατάφερε νά προσεταιριστεῖ σημαντικό τμῆμα τοῦ Λαϊκοῦ πληθυσμοῦ καί τῶν προυχόντων καί νά ἀπογυμνώσει ἀπό τά ντόπια στηρίγματα τούς Τσιάμηδες καί Μπεκιάρηδες. Τό χειρότερο γιά τούς Ἀρβανίτες αὐτούς ἦταν ὅτι ὁ Τοῦρκος ἔταζε χρήματα, σ' ὅποιον τοῦ ἔφερνε νεκρό ἤ ζωντανό Ἀρβανίτη καί ἔτσι ἡ καταδίκη τῶν Ἀρβανιτῶν ἦταν σίγουρη. Ἄς δοῦμε τά γεγονότα μέσα ἀπό τίς μαρτυρίες πού μᾶς σώθηκαν:

Ἄς δοῦμε τί γράφει σ' ἕνα παλιό βιβλίο κάποιος πού φαίνεται νά εἶναι φιλότουρκος καί συνάμα ἐχθρός τῶν Ρώσων καί τῶν Ἀρβανιτῶν. «Εἰς τόν Μωρέα ἦτο μιά ἀθλιοτάτη ἀναρχία. Μήτε οἱ ἐξουσιασταί Τοῦρκοι ἠμποροῦσαν νά χαλινώσουν τήν ὁρμήν τῶν Ἀρβανιτῶν... Μανθάνοντας ἡ Ὀθωμανική Πόρτα (Σουλτάνος) τάς τόσας ἀτοπίας καί τά μεγάλα κακά ἐκείνου τοῦ τόπου, γιά τά ὁποῖα παραιτοῦσαν τήν πατρικήν γῆν οἱ Γραικοί τοῦ Μωρέως ἐρχόμενοι εἰς ἄλλους τόπους, ἐστοχάσθη νά εὕρη θεραπείαν... ἔστειλεν λοιπόν ἐκεῖ ὁ Ὀθωμανικός μονάρχης ὄχι ἕναν, ἀλλά πολλούς πασάδες καί ἔκαμε νά κηρύξουν εἰς ὅλον τόν Μωρέαν ἕνα φιρμάνι, μέ τό ὁποῖον ἔδιδε συγχώρησιν κοινῶς εἰς ὅλους τούς Γραικούς τοῦ Μωρέως ἐκτός 17 ἐκείνων ὅπου ἐστάθησαν οἱ ἀρχηγοί τῆς **ἑνώσεως** τῶν Μωραϊτῶν μετά τῶν Ρουσῶν... ὅθεν πολλοί ἐμπιστευόμενοι εἰς τό βασιλικόν πρόσταγμα ἐγύρισαν εἰς τά ὀσπίτιά των. («Ἱστορία τοῦ παρόντος πολέμου ἀναμεταξύ Ρουσίας καί τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας, μεταφρασθεῖσα μέν εἰς τήν κοινήν γλῶσσαν παρά Σπυρίδωνος ἱεροδιακόνου τοῦ Παπαδοπούλου, παραυτοῦ δέ διορθωθεῖσα», Ἐνετία 1770-3, Τ.Δ΄ σελ. 316).

Νά τώρα καί ἡ μαρτυρία τοῦ Παλαμίδη, καθώς τήν διέσωσε ὁ Βλαχογιάννης στό ἔργο του «Κλέφτες τοῦ Μωρηά» σελ. 89-90.

«Ἀπό τήν Κόρινθον ἔστειλε ὁ Καπουτάν πασᾶς μπουγιουρντί στούς Ἀλβανούς εἰς Τρίπολιν γιά νά ἔλθουν νά προσκυνήσουν, αὐτοί δέ ἀποκρίθηκαν ὅτι **Βόλια ἔχουν καί Μπαρούτι ἔχουν.** Συγχρόνως ἔδωσε καί προσταγήν ὅτι... ὅπου καί ἄν εὑρεθοῦν Ἀρβανίτες, νά τούς φέρουν ζωντανούς ἤ σκοτωμένους, 5 πολίτικα τό κεφάλι καί 20 τούς ζωντανούς καί ὄντως ἤρχισαν νά φέρουν σωρηδόν ἐκ τῶν πέριξ ζωντανούς καί κεφάλια. Τούς ζωντανούς τούς ἐσκότωναν κάτωθεν καί πλησίον τοῦ φρουρίου καί τούς ἔρριπτον εἰς τήν ἐκεῖ

ἀπέναντι σπηλιάν τοῦ Καρασόγλου... Μετά ταῦτα, ἀπό 15 ἡμέρες... πάλιν τούς ἔστειλε μπουγιουρδί διά νά ὑπάγουν νά προσκυνήσουν καί πάλιν αὐτοί ἀπεκρίθησαν τά αὐτά. Οὕτω λοιπόν Τοῦρκοι καί Ρωμαῖοι συνέδραμαν μαζί καί ἐπῆγαν εἰς Τρίπολιν, ὅπου ἐσυνεκεντρώθηκαν οἱ Ἀλβανοί... τούς ὁποίους τούς ἐθανάτωσαν καί ἔγινε ὁ πύργος μέ τά κεφάλια τους...»

Ὁ Τοῦρκος Πασᾶς ἔπεισε τούς Τσιάμηδες νά ἀποχωρήσουν τάζοντάς τους πώς θά τούς δώσει τούς μισθούς 10 χρόνων καί πώς γιά νά τούς πάρουν ἔπρεπε νά ἔλθουν στό Ναύπλιο. Πολλοί πίστεψαν καί πῆγαν νά πάρουν τούς μισθούς τους. Μά ἐκεῖ ὁ Τοῦρκος τούς ξέκαμε ὅλους μέ τό ἑξῆς σατανικό σχέδιο: Τούς ἔλεγε νά περνάνε ἕνας-ἕνας ἀπό τήν δυτική πόρτα τοῦ Φρουρίου, νά βγαίνουν ἀπό τήν Βορειοανατολική καί νά κατευθύνονται πρός τό Ἄργος. Μπαίνοντας ὅμως στό φρούριο, ὑπῆρχε κάποια καταπακτή πού ἐπιτήδεια ὑποχωροῦσε καί τούς καταβαράθρωνε. Τσακίστηκαν ἔτσι πολλοί στά βράχια καί στή θάλασσα πού κατακοκκίνησε. Ἡ πόρτα αὐτή τοῦ Φρουρίου τοῦ Ναυπλίου ἀπ' ὅπου γκρεμίστηκαν καί ἐξοντώθηκαν οἱ Ἀρβανίτες, ὀνομάζεται μέχρι σήμερα «Ἀρβανίτικη πόρτα». Δέν ἦταν βέβαια ἡ πρώτη φορά πού οἱ Ἀρβανίτες ἔπεφταν θύματα τῆς εὐπιστίας τους, δέν ἦταν ἡ πρώτη φορά πού οἱ μή Ἀρβανίτες ἐκμεταλλεύονταν τήν εὐπιστία καί τήν Μπέσα τῶν Ἀρβανιτῶν.

Οἱ Τσάμηδες λοιπόν ἤ ἐξοντώθηκαν ἤ ἔφυγαν γιά τήν πατρίδα τους ἀλλά οἱ Μπεκιάρηδες ἔδωσαν ἀγῶνα πού φυσικά ἦταν ἐντελῶς ἄνισος. Νά φανταστεῖ κανείς πώς ξεσηκώθηκαν ὅλα τά ἀνθρωπάρια καί ἔστηναν ἐνέδρες γιά νά σκοτώσουν ἕναν νά πᾶνε τό κεφάλι του στόν Τοῦρκο Πασᾶ καί νά πάρουν τά «τριάκοντα» ἀργύρια πού ἐδῶ ἦσαν 5 πολίτικα γιά νεκρό καί 20 γιά ζωντανό Ἀρβανίτη[102]. Ὁ Παλαμίδης στήν ἴδια περιγραφή λέει πώς καί οἱ Τσοπάνηδες Βλάχοι ἔγιναν «πολεμικοί» καί σκότωναν μέ τίς γκλίτσες τους Ἀρβανίτες γιά νά πάρουν τό προδοτικό ρεγάλο.

Ἔτσι ἐλευθερώθηκε ὁ Μωρηάς... ὑπό τῶν Τούρκων.

Οἱ Κολοκοτρωναῖοι καί συγκεκριμένα ὁ παρέρας τοῦ Θωδωράκη, ὁ Κωνσταντής, προσκύνησε καί αὐτός τόν πονηρότατο Τζεζαερλῆ καί ἔλαβε μέρος στήν ἐξόντωση τῶν Τσιάμηδων* καί τῶν Μπεκιάρηδων. Μά πλήρωσε τά ἐπίχειρα αὐτῆς τῆς ἐνέργειάς του, μιᾶς καί ὁ Τζεζαερλῆς δέν χαρίστηκε οὔτε στούς προδότες καί τούς ξέκανε μέ πρῶτο καί καλλίτερο τόν Κωνσταντή. Ἀργότερα ὁ Φωτάκος, ὅταν τό ἀντιαρβανίτικο πνεῦμα ξαναζεῖ στήν ἐλεύθερη πιά Ἑλλάδα, θά πεῖ μέ ἕνα ἀκαταλαβίστικο εἶδος ὑπερηφάνειας πώς οἱ Ἀρβανίτες ἔτρεμαν τό Κολοκοτρωναῖικο σπαθί γιατί θυμοῦνται ἀκόμα τό

---

102. Ἐννοεῖται, Ἀρβανίτες τῆς Ἀλβανίας, Μουσουλμάνους καί ὄχι Χριστιανούς ἤ Μωραΐτες.

* Ἀργότερα ὁ Θ. Κολοκοτρώνης θά πάει στήν Τσαμουριά (Θεσπρωτία) καί θά ζητήσει τήν σύμπραξη τῶν Τσάμηδων Μουσουλμάνων γιά νά πραγματοποιήσει τό ἀρχικό του ὄνειρο γιά τήν ἀνεξαρτησία τοῦ Μωρηᾶ. (Βλπ. πιό κάτω στή σελ. 378) *.

χαλασμό τους (τοῦ 1779) ἀπό τούς Κολοκοτρωναίους». Τί νά πρωτοθαυμάσει κανείς καί γιά τί νά πρωτολυπηθεῖ, ἀκούγοντας τέτοιου εἴδους συνηγορίες γιά τούς Κολοκοτρωναίους.

Τί ἀκριβῶς ἦταν αὐτή ἡ 'Αρβανίτικη ἐπανάσταση στόν Μωρηά ἴσως καί νά μήν τό μάθουμε ποτέ[103]. 'Αρβανίτες ἱστορικοί δέν ὑπῆρχαν οὔτε τότε οὔτε

---

103. Στή καταστολή τοῦ κινήματος τοῦ 1770, ἔλαβε μέρος καί ὁ Μουσταφᾶς, γιός τοῦ Πασᾶ τῆς Σκόδρας Μεχμέτ Μπουσιάτη ἤ Μπουσατλῆ. 'Ο Μεχμέτ ἦταν Πασᾶς τήν Σκόδρας καί εἶχε καταφέρει πολύ πρίν τόν 'Αλήπασα νά δημιουργήσει στήν Βόρεια 'Αλβανία ἀνεξάρτητο Πασαλίκι, τό Πασαλίκι τῆς Σκόδρας. 'Ονομάζεται καί Μεχμέτ Μπουσατλῆς ἤ «Μεχμέτ ὁ Παλαιός». Ἦταν ἐντελῶς ἀνεξάρτητος καί ἐχθρικός πρός τόν Σουλτάνο, ὁ ὁποῖος προσπαθοῦσε νά τόν πάρει μέ τό μέρος του μέ τήν διπλωματία. 'Αρνήθηκε νά πάρει μέρος στόν πόλεμο τοῦ Σουλτάνου κατά τῶν Ρώσων. Ὅταν πέθανε στά 1775, ὁ Σουλτάνος, καίτοι εἶχε ἀνακηρύξει γιά νά τόν καλοπιάσει, τούς δύο γιούς του Πασάδες, βρῆκε τήν εὐκαιρία νά ξεμπερδέψει μέ τούς Μπουσιάτηδες. 'Ανακήρυξε Πασᾶ τόν Μεχμέτ Κουστεντίλη, ἀλλά ὁ μεγάλος γιός τοῦ Μεχμέτ τοῦ Παλιοῦ, Μουσταφᾶς, ἀφοῦ εἶχε τό Λαό μέ τό μέρος του, κατάφερε νά πάρει μέ τό σπαθί του τό Πασαλίκι. Γιά νά ὑπάρξει κάποιος κατευνασμός τῆς διαμάχης μέ τόν Σουλτάνο, ὁ Μουσταφᾶς, δέχτηκε νά ἐκστρατεύσει στήν Πελοπόννησο γιά νά καταστείλει τό κίνημα τῶν 'Ορλώφ, γιά τό ὁποῖο μιλάμε. Βλέπουμε δηλαδή, ἕναν ἡγέτη 'Αρβανίτη γιό τοῦ Μεχμέτ τοῦ Παλαιοῦ, νά συμμετέχει στό κίνημα τῶν Τσιάμηδων καί Μπεκιάρηδων τοῦ Μωρηά. Τόν Μουσταφᾶ Μπουσιάτη, πού φαίνεται πώς συνέχιζε τήν πολιτική τοῦ πατέρα του καί στόν Μωρηά πού θά ἤθελε νά τόν ἀνεξαρτοποιήσει, τόν δηλητηρίασαν οἱ Τοῦρκοι στά 1778. 'Ο ἀδελφός του καί δεύτερος γιός τοῦ Μεχμέτ, ὁ Καρά Μαχμούτ Μπουσιάτης, ἦταν καί ὁ πιό ἔνδοξος τῶν Μπουσιάτηδων ἤ Μπουσατλήδων τῆς Σκόδρας, πού δημιούργησε ἐφάμιλη καί γιά μερικούς ἀνώτερη κατάσταση ἀπό τόν 'Αλῆ τόν Τεπελενιώτη, ἀφοῦ ἐπανειλημένα κατατρόπωσε τούς Τούρκους καί στό τέλος ἑτοιμαζόταν γιά τήν ἀπελευθέρωση ὅλης τῆς 'Αλβανίας σέ συνεργασία μέ τόν **Ναπολέοντα.** Εἶχε τήν φιλοδοξία νά γίνει ὁ «Νέος Σκεντέρμπεης».

Οἱ 'Αλβανοί ἱστορικοί Pollo-Puto, θεωροῦν τόν Καρά - Μαχμούτ Μπουσιάτη κατά πολύ ἀνώτερη μορφή ἀπό τόν 'Αλήπασα γιά τόν ὁποῖο οἱ κρίσεις τους δέν διαφέρουν ἀπ' αὐτές τῶν Χριστιανῶν 'Ελλήνων 'Ιστορικῶν.

Μετά τόν θάνατο τοῦ Καρά-Μαχμούτ, τό πασαλίκι τῆς Σκόδρας περνάει στόν 'Ιμπραΐμ, πού ἦταν ἄβουλος καί ὑποταχτικός στούς Τούρκους. Στά 1810, τό Πασαλίκι περνάει στόν Μουσταφάμπεη Μπουσιάτη πού ἔχει τή παλιά φλόγα τῶν ἐπαναστατῶν Μπουσιάτηδων, μά γνώρισε πολλές ἀτυχίες. Διατάχτηκε ἀπό τόν Σουλτάνο νά βοηθήσει στήν ἐξόντωση τοῦ 'Αλῆ, μά ἀπ' ὅτι φαίνεται, ὁ Μουσταφάμπεης εἶχε συνεργαστεῖ μέ τόν 'Αλῆ καί ἡ διαταγή ἦταν μιά δοκιμασία ἀπόδειξης τοῦ ἀντιθέτου.

Μέ τήν ἐξόντωση τοῦ 'Αλῆ, ὁ Μουσταφάμπεης τῆς Σκόρδας θά πάρει ἐντολή νά ἐκστρατεύσει μέ τά Τουρκικά στρατεύματα στήν ἐπαναστατημένη Ρούμελη. 'Η στάση τοῦ Μουσταφάμπεη Μπουσιάτη θά ἑρμηνευθεῖ ὅταν θά γνωρίσουμε τίς λεπτομέρειες τῆς 'Ελληνικῆς 'Επανάστασης, τόν διχασμό τῶν 'Αρβανιτῶν μέ Θρησκευτικά κριτήρια, τίς ἀπόπειρες νά ἑνωθοῦν οἱ 'Αρβανίτες κατά τῶν Τούρκων, ὄχι κάτω ἀπό τή καθοδήγηση τῶν Χριστιανικῶν μεγαλοδυνάμεων κλπ. κλπ. Γιά νά τά κατανοήσουμε ὅλα αὐτά πρέπει νά ξαναγράψουμε τήν 'Ιστορία τοῦ '21 ἀπό τήν ἀρχή.

Τό μόνο πού μποροῦμε ἐδῶ νά ἀναφέρουμε, εἶναι ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔβλεπαν ὅλες αὐτές τίς ὕποπτες κινήσεις τῶν Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν πού ἀκολουθοῦσαν τόν Τούρκικο στρα-

καί ἀργότερα. Γεγονός ὅμως εἶναι πώς οἱ Ἀρβανίτες αὐτοί, ἐνῶ μποροῦσαν νά φύγουν γιά τίς πατρίδες τους καί σάν Μουσουλμάνοι, νά ἀπολαμβάνουν σέ ὁποιοδήποτε μέρος τῆς Τούρκικης αὐτοκρατορίας τά εὔλογα ἀγαθά τους, ἐν τούτοις ἔδωσαν μέχρι τό τέλος ἕναν ἐντελῶς ἄνισο ἀγῶνα καί οἱ ὑπερήφανες ἀπαντήσεις τους καί στήν ἀρχή καί τότε πού εἶχαν σχεδόν ἀποδεκατιστεῖ, θυμίζουν τά Σπαρτιάτικα «Μολών λαβέ». Μολών λαβέ δηλ. ἔλα πάρτα (τά ὅπλα) λένε οἱ Σπαρτιάτες. «Βόλια καί Μπαρούτια ἔχουμε, ἔλα νά τά πάρεις», λένε οἱ Ἀρβανίτες.

Καθώς εἶπα ἴσως νά μή μάθουμε τί εἴδους ἐπανάσταση ἦταν αὐτή, μά

τό στήν Ἑλλάδα, καί προσπάθησαν νά προλάβουν τό κακό. Πραγματικά, ὁ περιβόητος Μεχμέτ Ρεσίντ Πασᾶς, ὁ γνωστός μας **Κιουταχῆς**, θά καλέσει ὅλους τους ἀρχηγούς τῶν Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν πού ἔλαβαν μέρος στήν καταστολή τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21 στό Μοναστήρι τῆς Σερβίας, γιά νά παρακολουθήσουν δῆθεν μιά παρέλαση καί ἐκεῖ θά τούς ξεκάνει ὅλους, κάπου 500 καπεταναίους. Αὐτά ἔγιναν στίς 26 Αὐγούστου τοῦ 1830.

Ὁ Μουσταφάμπεης θά ἐπαναστατήσει τή Σκόδρα καί θά τόν ἀντιμετωπίσει χωρίς ἐπιτυχία στή Μπαμπούνα τῆς Μακεδονίας. Θ' ἀναγκαστεῖ νά κλειστεῖ στή Σκόδρα καί νά ἐξοντωθεῖ ἀπό τόν Κιουταχῆ πού στή συνέχεια ἀλώνισε μέ τή στρατιά του τήν Ἀλβανία σκορπῶντας τόν τρόμο. Ἔτσι ὁ Κιουταχῆς, εἴτε μέ τήν «βοήθεια» τῶν Εὐρωπαίων ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλάδας (Τσώρτς καί Κόχραν) εἴτε μέ τό σπάσιμο τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας, θά ἐξουδετερώσει τόν Καραϊσκάκη καί τούς Χριστιανούς καί μέ τή μπαμπεσιά θά ξεκάνει τούς Μουσουλμάνους γιά ν' ἀποκτήσει δόξα καί νά ὀνομαστεῖ ἀρχιστράτηγος τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων, καί Μέγας βεζύρης.

Οἱ Ἀρβανίτες, Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι, ὑπέστησαν τίς πιό ἀτιμωτικές ἧττες ἀπό τόν Κιουταχῆ, ἀλλά λίγα χρόνια μετά τίς ἐπιτυχίες του στήν Ἑλλάδα καί τήν Ἀλβανία, ὁ Κιουταχῆς θά δοκιμάσει τήν πιό ταπεινωτική ἧττα ἀπό τόν γιό τοῦ Ἀρβανίτη Μωχάμετ Ἄλυ τῆς Αἰγύπτου, τόν **Ἰμπραήμ**, στό Ἰκόνιο τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ Ἰμπραήμ θά καταξευτελίσει τίς ὑπέρτατες Τουρκικές δυνάμεις ἐπανειλημένα καί θά ἑτοιμαστεῖ γιά νά διαλύσει τή Τουρκική αὐτοκρατορία καί αὐτό ἦταν ζήτημα ἐλάχιστου χρόνου. Τή στιγμή αὐτή ἐπενέβησαν ὅλες οἱ μεγάλες δυνάμεις, Ρωσία, Ἀγγλία καί Γαλλία γιά νά σώσουν τήν Τουρκία!... Ὁ Ἰμπραήμ, ἦταν γιός τοῦ Μωχάμετ Ἄλυ καί μιᾶς πλούσιας χήρας συγγενοῦς τοῦ κηδεμόνα του **Τουρμπαζῆ.** Δηλαδή δέν ἦταν Αἰγύπτιος καθώς πιστεύεται. Ὅταν ἦλθε στόν Μωρηά γιά νά καταπνίξει τήν Ἑλληνική ἐπανάσταση, παντρεύτηκε μιάν Ἑλληνίδα (Ἀρβανίτισα) καί ὁ Φωτάκος στ' ἀπομνημονεύματά του μᾶς περιγράφει αὐτούς τούς γάμους τοῦ Ἰμπραήμ. Ὑπῆρξε μεγάλη στρατιωτική φυσιογνωμία καί δέν ξέρουμε τί θά προέκυπτε ἄν τό 1824, ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος κατάφερνε νά πείσει τόν πατέρα του ἤ αὐτόν τόν ἴδιο νά συμπορευθοῦν μαζί γιά νά διαλύσουν τήν Τουρκική αὐτοκρατορία. Ὁπωσδήποτε θά ἦταν διαφορετική ἡ θέση του στήν Ἑλληνική καί παγκόσμια Ἱστορία.

Τήν ἐποχή αὐτή καί λίγο πρίν τή μάχη τοῦ Ἰκονίου (20 Δεκεμβρίου 1832), ὁ Ἰμπραήμ θά ἔλθει σέ συνεννόηση καί μέ Ἕλληνες καπεταναίους τοῦ 1821 γιά κοινή δράση κατά τῶν Τούρκων, σάν τόν Μακρυγιάννη, πού τόν γνώρισε ἀπό κοντά. «Πρωτύτερα... εἶχε ἐρθει ἐδῶ ὁ Κων/νος Τοσίτσας καί μοῦ εἶπε κάμποσα καί ὅτι μέ θυμᾶται ὁ Μπραΐμης ἀπό τόν καιρό τοῦ Νιόκαστρου. Μιλήσαμε καί διά τά ἔξω τῆς Θεσσαλίας καί Μακεδονίας, νά μπορέσουμε νά κάμωμεν τίποτας». (Σημ. (α) σέλ. 402, ἀπό τά «ἀπομνημονεύματα» Ἔκδοσης «Μπάυρον»).

καί άπό τά στοιχεῖα πού σώζονται άπό τούς έχθρικά κείμενους, μποροῦμε νά βγάλουμε λίγα συμπεράσματα.

Ὁ Τζεζαερλῆ Χασάν Μαντάλογλου, μετά τόν έξολοθρεμό τῶν Ἀρβανιτῶν τοῦ Μωρηά περιόδεψε τήν Ρούμελη καί τή Θεσσαλία καθησυχάζοντας καί καλοπιάνοντας τούς Χριστιανούς, μά τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες δέν τους ἄφηνε σέ χλωρό κλαρί. Ἀπό τήν Μακεδονία ὡς τόν Μωρηά ἄρχισε μιά ἐκστρατεία τῶν Τούρκων κατά τῶν Ἀρβανιτῶν Μουσουλμάνων γιά πρώτη ἴσως φορά σέ τέτοια κλίμακα. Τήν ἴδια τύχη εἶχαν καί οἱ κλεφταρματωλοί τοῦ Μωρηά, πού κυνηγήθηκαν ἀπό **Τούρκους καί Πατριαρχεῖο** καί ἀναγκάστηκαν νά καταφύγουν στά Ἑφτάνησα, μετά τήν ἐξόντωση τῶν Μπεκιάριδων. Ὅταν γύρισαν, ὅσοι γύρισαν, στή Πατρίδα τους, ἀπό τούς Τσιάμηδες καί τούς Μπεκιάρηδες, τούς ὑποδέχτηκαν θερμά οἱ ἄλλοι Ἀρβανίτες πού θαύμασαν τόν ἡρωισμό τους καί ἀπό τή μιά ὥς τήν ἄλλη ἄκρη τῆς Ἀρβανιτιᾶς ἀκούγονταν ἡ φράση: «Ἐρδ᾽ν τρίματ ε΄ Μωρές» δηλ. «ἦρθαν τά παλλικάρια τοῦ Μωρηά». Οὕτως ἤ ἄλλως ἦταν μιά ἡρωϊκή ἐποποιΐα, συνηθισμένο ὅμως γεγονός γιά Ἀρβανίτες. Δέν τήν ἀνιστόρησε κάποιος Θουκυδίδης καί δέν τήν ἔψαλλε κάποιος Ὅμηρος. Μείνανε τά ἄτεχνα τραγούδια τοῦ ἁπλοῦ Λαοῦ νά μᾶς τή θυμίζουν, ἔτσι καθώς περίπου ἔγινε καί ἔτσι καθώς δέν μᾶς τήν διέσωσαν οἱ μαρτυρίες τῶν λογιότατων καί ἱστοριογράφων τῆς ἐποχῆς. *Νά ἕνα τραγούδι τῆς ἐποχῆς:*

Ο ΜΟΥΡΤΟΣ

Μιά προσταγή μεγάλη προστάζει ὁ Βασηλιάς (Σουλτάνος)
Νά κατεβεῖ ἡ ἀρμάδα κι ὁ Καπετάν Πασᾶς.
Ἀρμάδα ν᾽ ἐκατέβη στ᾽ Ἀνάπλιν ἄραξε,
κι αὐτός ἀπ᾽ τά Δερβένια μ᾽ ἀσκέρι διάβηκε.
Πιάνει χαρτιά καί στέλνει, χαρτιά καί προβοδᾶ:
—«Σέ σένα Μοῦρτο Χάμζα, σέ σᾶς Ἀρβανιτιά,
γλήγορα σηκωθεῖτε αὐτοῦθε ἀπ᾽ τό Μωρηά!»
—«Ἐγώ χαρτιά ᾽χω χίλια καμμένα στή φωτιά,
καί σένανε σέ γράφω στήν κάτου τή μεριά».
—«Σώπα, σῶπα βρέ Μοῦρτο, καί μή παραμιλᾶς,
γιατ᾽ ἔχεις λίγ᾽ ἀσκέρι καί τό μετανογᾶς.»
—«Μπεκιάρικα ντουφέκια χιλιάδες ἔχω ὀχτώ
καί σεῖς οἱ Καλιουντζῆδες χιλιάδες ἑκατό.»
Τό «Ἄλα! Ἄλα![104] κράζουν, τραβοῦνε τά σπαθιά,
βάνουν μπροστά τούς Τούρκους σά λάφια, σάν τραγιά.

(Ἀπό τήν συλλογή τοῦ Σπυρίδωνος Ζαμπέλιου, «Ἄσματα Δημοτικά τῆς Ἑλλάδος» 1852)

---

104. Ἡ κραυγή «ἄλα! ἄλα!» τῶν Μπεκιάρηδων Γκέκηδων Ἀρβανιτῶν ἔχει πανάρχαια καταβολή. Βλέπε λέξη: «Ἀλαλαγμός», ἀλλά βλπ. ἐπίσης τήν μυθολογική. **Ἀλαλά,** θυγατέρα

Μπαρδουνιῶτες καί Λαλιῶτες (Λαλαῖοι).

Οἱ Μπαρδουνιῶτες Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες, ἦσαν σκληροί καί ἀνυπόταχτοι καί ἀψηφοῦσαν τήν Τουρκική κυριαρχία. 'Αλλά καί αὐτή τή Μουσουλμανική θρησκεία τήν ἔφεραν στά 'Αρβανίτικα μέτρα τους, μιᾶς καί οὔτε Τζαμιά, οὔτε 'Ιμάμηδες εἶχαν, μήτε γιορτές καί Ραμαζάνια καί νηστεῖες κρατοῦσαν. Γιά τούς Καπεταναίους τῆς Μπαρδούνιας εἶχαν γραφτεῖ πλῆθος λαϊκῶν τραγουδιῶν στά 'Ελληνικά καί στ' ἀρβανίτικα καί ἰδοῦ στάδιον μελέτης καί ἔρευνας γιά τούς φιλέρευνους 'Αρβανίτες τοῦ Μωρηά. Οἱ Μπαρδουνιῶτες κατεῖχαν, ἴσως ἀπό τόν 15ο αἰῶνα, τήν περιοχή τῆς Βαρδώνιας στή Λακωνία καί συγκεκριμένα τήν περιοχή βορεινά τῆς πεδιάδας τοῦ Εὐρώτα, τά νότια τῆς προσηλιακῆς Μάνης, δηλ. τῆς περιοχῆς τοῦ Γυθείου καί ἀνατολικά τοῦ Βασιλοποτάμου[105]. Τούς ἀποκαλοῦν «Τουρκομπαρδουνιῶτες», ἀκριβῶς ἐπειδή ἦσαν Μουσουλμάνοι στό θρήσκευμα καί φυσικά τούς σέρνουν πολλά οἱ Χριστιανοί ἱστοριογράφοι μας καί κεῖνοι οἱ προοδευτικοί ἱστορικοί πού τούς ἀντέγραψαν σέ μεγάλο βαθμό. Τούς λένε «ἀνθρωπομαζώματα ἐπίβουλα, ἀτίθασα καί ἐκδικητικά» καί ἄλλα πολλά. Τό μεγάλο μειονέκτημά τους, πώς δέν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι Χριστιανοί. "Αλλωτε, λένε οἱ ἱστοριογράφοι μας, συνεργάζονταν μέ τούς Κλέφτες κατά τῶν Τούρκων καί ἄλλωτε μέ τούς Τούρκους κατά τῶν Μανιατῶν. Τώρα γιά ποιόν λόγο γίνονταν αὐτά, οἱ ἱστοριογράφοι μας δέν κάνουν τόν κόπο νά μᾶς τό ἐξηγήσουν. Τί νά ἐξηγήσουν ἄλλωστε;

'Ο γιός τοῦ 'Αλήπασα, ὁ Βελῆς, ὅταν ἦρθε στήν Πελοπόννησο σάν Μώρα Βαλεσής (Διοικητής τοῦ Μωρηά), ἀντιμετώπισε τούς Μπαρδουνιῶτες καί τούς Λαλιῶτες, τίς δυό πιό πολεμικές 'Αρβανίτικες κοινότητες τοῦ Μωρηά.

'Η Λαϊκή μοῦσα τραγούδησε ἕναν ξακουστό Μπαρδουνιώτη πού σκοτώθηκε στήν Σόφια, στή διάρκεια τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1807-

τοῦ Πολέμου, τῆς ὁποίας τό ὄνομα ἔχει προέλθει ἀπό τήν πολεμική κραυγή «ἆλα-ἆλα». Ρωτῶ τούς ἀμφισβητεῖες νά ἐξηγήσουν, σέ ποιό σχολεῖο ἔμαθαν γιά τό ἀρχαιοελληνικό αὐτό πολεμικό ἐπιφώνημα οἱ ἀγράμματοι Γκέκηδες του 18ου αιώνα;

105. Μπαρδουνιώτης ἦταν ὁ Δ. Ζωγράφος πού ἔφτιαξε τίς περίφημες ζωγραφιές τοῦ Μακρυγιάννη.

1811), τόν 'Αμούς 'Αγά ἤ Μουσάγα ἤ Μουσά Μπαρδούνια ἤ Μπουλουμπασάκο, ὁ ὁποῖος εἶχε πάρει μέρος στόν πόλεμο αὐτό ὑπέρ τῶν Τούρκων. Ἦταν ἐπικεφαλῆς Μουσουλμάνων καί **Χριστιανῶν** Λακώνων, ὑπό τόν Γ. Γιατράκο. «Ἐσεῖς πουλιά τῆς Ἄνοιξης κι ἀηδόνια τῆς Μπαρδούνιας —τό Μάη νά μήν ἀνθίσετε οὔτε νά λουλουδίστε— ὁ Σάς Μπαρδούνιας πέθανε στῆς Ρούμελης τά μέρη...».

Μιά ἄλλη παραλλαγή τοῦ τραγουδιοῦ ἤ ἕνα ἄλλο τραγούδι μέ τό ἴδιο θέμα, ἀπό τή συλλογή Passow (ἀριθμ. 180-1) λέει: «Χασάν Μουσάγας πέθανε στῆς Σόφιας τό Σεφέρι». Οἱ Κλέφτες συνήθως εὕρισκαν καταφύγιο στήν Μπαρδούνια, πού ἦταν ἕνα ἀναρχικό Κράτος ἐν Κράτει στόν Μωρηά.

Οἱ Λαλιῶτες ἤ Λαλαῖοι, καθώς τούς λένε οἱ Ἱστορικοί μας, ἦσαν στόν Μωρηά ὅ,τι καί οἱ Σουλιῶτες στήν Ἤπειρο. Ἴδια κοινωνία καί ἴδιοι ἀνυπόταχτοι ἄνθρωποι μέ τή διαφορά πώς ἦσαν Μουσουλμάνοι καί ὄχι Χριστιανοί. Μά καθώς ἔχουμε χιλιοπεῖ, μέχρι σημείου νά κουράσουμε, οἱ ἄνθρωποι δέν ἔδιναν σημασία —σάν γνήσιοι Ἕλληνες πού ἦσαν— στό θέμα τῶν θρησκευτικῶν διαφορῶν. Ὁ περίφημος ἀρχηγός τῶν Λαλιωτῶν ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης, ἦταν «βλάμης» —ἀδελφοποητός— μέ τόν Κολοκοτρώνη ἀπό τούς παπποῦδες τους κι ὅλας καί ξέρουμε —πόσοι τό ξέρουμε;— πώς στά προεπαναστατικά χρόνια ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μέ τόν Ἀλῆ Φαρμάκη εἶχαν καταστρώσει σχέδιο ἀπελευθέρωσης τοῦ Μωρηά. Τήν διακυβέρνηση τοῦ ἐλεύθερου κράτους θά τήν εἶχε Κυβερνητικό συμβούλιο ἀπό 12 Χριστιανούς καί 12 Μουσουλμάνους. Ἡ Σημαία, θά εἶχε ἀπό τή μιά μεριά τόν σταυρό καί ἀπό τήν ἄλλη τό μισοφέγγαρο κλπ. Δηλαδή ὑπῆρξαν ἀρκετές ἀπόπειρες νά ξεπεράσουν τά θρησκευτικά ἐμπόδια καί τίς θρησκευτικές διαφορές οἱ Ἕλληνες στά προεπαναστατικά χρόνια καί νά σφυρηλατήσουν τήν Ἐθνική ἑνότητα, ἀλλά αὐτά οἱ ἱστοριογράφοι δέν μᾶς τά λένε, οἱ μέν Χριστιανοί γιατί θεωροῦν ἱεροσυλία τήν σύμπραξη μέ Μουσουλμάνο Ἕλληνα, ἐνῶ δέν τούς ἐνοχλεῖ ἡ σύμπραξη μέ Τούρκο Χριστιανό, οἱ δέ προοδευτικοί γιατί δέν κατανοήθηκε πώς οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὅταν λέγανε «Τοῦρκος» δέν ἐννοοῦσαν ντέ καί καλά τόν Τοῦρκο στήν καταγωγή, ἀλλά καί τόν Ἕλληνα ἤ Ἀρβανίτη πού ἦταν Μουσουλμάνος. Ὁπότε ἄν ἀκοῦνε πώς Χριστιανοί καί Τοῦρκοι κάποτε συμπράξανε, νομίζουν πώς βρίσκονται μπροστά στήν ἐπιβεβαίωση τῆς... Ταξικῆς συνείδησης τῶν Λαῶν τῆς Ἑλλάδας τοῦ 1800. Δέν πρόκειται γιά Ταξική, ἀλλά γιά **Φυλετική** συνείδηση καί αὐτό εἶναι τό καινούργιο πού κομίζουμε στήν ἀνάγνωση τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Οἱ Λαλιῶτες κατεῖχαν τήν ὀρεινή Ἠλεία πρός τήν πλευρά τῆς Ἀρκαδίας. Ὅταν ξέσπασε ἡ ἐπανάσταση τοῦ '21, οἱ Λαλιῶτες δέν ὑπολόγισαν τόν κίνδυνο —σάν Μουσουλμάνοι πού ἦσαν— καί συνέχιζαν τίς δουλειές τους σά νά μή συνέβαινε τίποτα. Ὅταν οἱ Χριστιανοί τούς πρότειναν νά παραδοθοῦν, αὐτοί θεώρησαν τόσο ἀστεία τήν πρόταση πού τούς ἀντιμετώπισαν εἰρωνι-

κά: «Σᾶς στέλνωμε ὀλίγον ραβανί καί ὀλίγα κεράσια τοῦ Λάλα δι' ἀγάπην» τούς ἀπάντησαν ἐγγράφως. Τελικά οἱ Χριστιανοί μέ τόν Μεταξᾶ, ἔφεραν κανόνια καί κατάφεραν νά καταστρέψουν τό Λάλα καί νά διώξουν τούς Λαλιῶτες πού στήν ἀρχή πῆγαν στήν Πάτρα, ἔπειτα σκορπίστηκαν στά ἀρβανιτοχώρια τῆς Ρούμελης καί τῆς Εὔβοιας ἤ πῆραν μέρος στήν ἀρχή πλάϊ στούς Τούρκους καί στή συνέχεια πλάϊ στούς Ἕλληνες, δίνοντας καί πέρνοντας τήν Μπέσα ἀπό τόν Κολοκοτρώνη, πού καθώς εἴπαμε συνδεόταν μέ τούς Φαρμάκηδες τοῦ Λάλα καί εἶχε πολεμήσει καί ὑπερασπίσει τό Λάλα τήν ἐποχή, πού Μώρα Βαλεσῆς ἦταν ὁ Βελῆς, γιός τοῦ Ἀλήπασα.

Ἡ σκληρή ὑπερήφανη καί ἀνυπόταχτη αὐτή φάρα σκορπίστηκε καθώς εἴπαμε στήν Ἑλλάδα καί μένουν νά μᾶς τήν θυμίζουν τά χωριουδάκια πού ἐγκαταστάθηκαν μετά τήν καταστροφή (Λάλα) καί τά ὀνόματα ἐκείνων πού ἐγκαταστάθηκαν σέ ἄλλα χωριά καί φέρνουν τό ὄνομα τῆς παλιᾶς πατρίδας τους (Λαλιώτης = ὁ καταγόμενος ἀπό τό Λάλα).

Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ Ἱστορικοί μας (Φωτιάδης) λένε: «Μείνανε στή Πάτρα ὡς τό τέλος τῆς Ἐπανάστασης. Ἔπειτα μπῆκαν σέ καράβια καί πῆγαν νά σβήσουν μέσα στό χωνευτήρι τῆς Ἀνατολῆς» (Ἱστορία τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21, Τ. ΙΙ, σελ. 66).

Οὔτε τό χωνευτήρι τούς τρώει οὔτε σέ Ἀνατολίες πηγαίνουν οἱ Ἀρβανίτες. Ὅσοι Μουσουλμάνοι ἔμειναν στήν Ἑλλάδα μετά τήν ἀπελευθέρωση ἔγιναν Χριστιανοί καί μᾶς τό θυμίζουν αὐτό, τά ὀνόματα Νικολάου, Ἀθανασίου, Κωνσταντίνου, Γεωργίου κλπ. πού σημαίνει πώς οἱ βαφτισμένοι πῆραν τά χριστιανικά τους ὀνόματα, Νικόλαος, Ἀθανάσιος, Κωνσταντῖνος Γεώργιος κλπ. Πολλοί ἀπ' αὐτούς ἄλλαξαν τά μικρά τους ὀνόματα ἀλλά διατήρησαν τά Ἀρβανίτικα ἐπίθετά τους καθώς Κούρτης, Βρυώνης, Σεϊντής, Ἀληζιώτης Παπούλιας κλπ.

Καί μιᾶς καί ἀναφέραμε τόν Ἀληζώτη ἄς ποῦμε πώς αὐτός ἦταν πρωτοπαλλίκαρο τοῦ Ὀμέρ πασά τῆς Καρύστου μέ τόν ὁποῖο ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος ἦλθε σέ συνενόηση γιά τήν ἑνότητα τῶν Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν, πράγμα πού τοῦ στοίχισε καί τήν σπίλωση καθώς καί τήν ἐξόντωσή του.

Δυό ἄντρες, δυό Ἀρβανίτες ξεχώρισαν στήν Ἐπαναστατημένη νότια Εὔβοια πού κατοικοῦνταν καί κατοικεῖται ἄλλωστε ἀπό Ἀρβανίτες στήν συντριπτική πλειοψηφία[106]. Ὁ Κρηεζώτης ἀπό τούς Χριστιανούς καί ὁ Ἀληζώτης ἀπό τούς Μουσουλμάνους.

---

106. Μετά τήν ἀπελευθέρωση ἤ καί στή διάρκεια τῆς ἐπανάστασης, ἦλθαν στή νότια Εὔβοια πολλοί ξεριζωμένοι νησιῶτες καί πρό παντός Χιῶτες πού ἔχτισαν χωριά δίπλα στ' ἀρβανιτοχώρια ἤ ἐγκαταστάθηκαν μέσα σ' αὐτά. Λ.χ. στό Αὐλωνάρι πού ἐνῶ ἀπό τό ὄνομα φαί-

'Ο 'Αληζώτης μετά τήν ἀπελευθέρωση δέν ἔφυγε γιά νά χαθεῖ στό «χωνευτήρι τῆς 'Ανατολῆς», ἀλλά ἔμεινε στήν Εὔβοια μαζί μέ ὅλους τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες πού σιγά-σιγά ἔγιναν Χριστιανοί[107]. Αὐτά λένε τά ντοκουμέντα. Καί ἐγώ στά 1982, βρίσκω τό ὄνομα 'Αληζώτης σέ κατάστημα τοῦ Ζωγράφου. Θά ξέρει ἄραγε αὐτός ὁ ἀπόγονος τοῦ 'Αληζώτη ὅτι ὁ πρόπαππούς του ἦταν Μουσουλμάνος;

'Αρκετοί Λαλιῶτες ξαναγύρισαν μετά ἀπό χρόνια στήν παλιά πατρίδα τους στό Λάλα ὅπου ἔγιναν Χριστιανοί καί ὑπῆρχαν μέχρι σήμερα τά 'Αρβανίτικα ὀνόματα τῆς περιοχῆς τοῦ Λάλα στά σύνορα 'Αρκαδίας καί 'Ηλείας. Τό ὄνομα λ.χ. Μπέλος (Μπελογιάννης), ἔχει 'Αρβανίτικη προέλευση. Κοντά στό Αὐλωνάρι τῆς Εὔβοιας ὑπάρχει χωριό Λάλα καί στά μέρη αὐτά καθώς καί στήν 'Ηλεία, ὑπάρχει τό ὄνομα Μπέλος, καθώς ἄλλωστε καί στήν Βοιωτία. 'Η τραγουδίστρια Σ. Μπέλλου κατάγεται ἀπό τά μέρη αὐτά τῆς Εὔβοιας.

"Οσοι 'Αρβανίτες ἀρνήθηκαν νά γίνουν Χριστιανοί, καί πάλι δέ πῆγαν «στό Χωνευτήρι τῆς 'Ανατολῆς». Πρόκειται γιά τούς Τσάμηδες τῆς Θεσπρωτίας πού ζήτησαν νά κρατήσουν τήν θρησκεία τους καί νά ἐξαιρεθοῦν ἀπό τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν. Αὐτές καί μόνο οἱ περιπτώσεις δείχνουν πόσο εὔκολα οἱ 'Αρβανίτες ἐγκατέλειπαν τήν 'Ελλάδα γιά νά πάνε στήν 'Ανατολία. Ἦσαν οἱ μόνοι ἀπό τούς Μουσουλμάνους τοῦ 'Ελλαδικοῦ χώρου πού ἀρνιώνταν τέτοια «τιμή»[108]. 'Αρκετοί ἀπό τούς Λαλιῶτες, πῆγαν και εγκαταστάθηκαν στήν Βέροια. (Π. 'Αραβαντινοῦ. «Χρονογραφία Ηπείρου» Τ. Β' σελ. 32). 'Αντίθετα, ὅταν λευτερώθηκε ἡ 'Ελλάδα, πολλοί Σουλιῶτες ζήτησαν ἀπό τήν Κυβέρνηση νά τούς ἐγκαταστήσει στό Λάλα.

Οἱ "Ελληνες ('Αρβανίτες) διαχώριζαν τή θέση τους καί τή φυλή τους καί ἀπό τούς Σλαύους πού τούς ἀποκαλοῦσαν «Ξυλοπινάκες» καί ἀπό τούς 'Ασιάτες πού τούς ἀποκαλοῦσαν «Χαλδούπηδες». (Βλπ. 'Αντ. Γεωργίου: «Οἱ Μωαμεθανοί Σκυπετάροι ('Ελληνοπελασγοί) καί οἱ "Ελληνες», 'Αθῆναι 1879, σελ. 5).

Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἔντονη συνείδηση τῆς 'Εθνικῆς τους ταυτότητας καί δέν τούς μπέρδευαν οἱ θρησκεῖες, παρ' ὅτι ἔγιναν τρομερές προσπάθειες γιά ἕνα τέτοιο μπέρδεμα.

Πολλές φορές οἱ ξένοι πάτρωνες ἔβαλαν τούς "Ελληνες σέ θρησκευτική

νεται πώς ἦταν μιά 'Αρβανίτικη τοποθεσία (Αὐλών), τώρα σπάνια θά συναντήσεις 'Αρβανίτη ἤ ἀρβανίτικο ὄνομα, ἐνῶ δίπλα στό Αὐλωνάρι ὑπάρχει τό Χωριό **Λάλα.**

107. Βλπ. 'Αντ. Γεωργίου: «Οἱ Μωαμεθανοί Σκυπετάροι ('Ελληνοπελασγοί) 1879, σελ. 36.

108. 'Εννοῶ πώς μέ τήν περίφημη ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν, οἱ Μουσουλμάνοι τῆς 'Ελλάδας πού δέν ἦσαν 'Αρβανίτες πῆγαν στήν Τουρκία (λ.χ. Κρητικοί) καί ἀπό τήν Τουρκία μᾶς ἦλθαν Χριστιανοί.

φαγωμάρα, μά αὐτοί πάντα ἤξεραν πώς ὅποια θρησκεία κι ἄν πιστεύουν, εἶναι καί παραμένουν ἀπόγονοι Ἑλλήνων.

Ὁ Ἄγος Βασιάρης, ὁ Μουσουλμάνος Ἀρβανίτης, πού παρ' ὅλη τη φιλία του μέ τόν Μάρκο Μπότσαρη, ἦλθε σέ σύγκρουση μαζί του, ἀφ' ὅτου οἱ λογιότατοι καί δεσποτάδες ἔσπασαν τή συμμαχία τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας Χριστιανῶν - Μουσουλμάνων, παράγγειλε σ' ἕναν Τοῦρκο πασά: **«Ἄς μάθει αὐτός ὁ Χαλδούπης, ὅτι οἱ προπάτορές μου ἦταν οἱ Φιλόσοφοι Ἕλληνες»**, (βλπ. Ἀντ. Γεωργίου, στό ἴδιο σελ. 35).

Ὁ Βασιάρης ἤ Μουχουρντάρης, ἦταν αὐτός πού ἐξόντωσε τόν Κατσιαντώνη σάν ἀρχηγός τῆς ἀστυνομίας τοῦ Ἀλήπασα. Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἦσαν περισσότερο Ἑλληνολάτρες καί ἀρχαιολάτρες ἀπό τούς Χριστιανούς, πού τούς μπέρδευαν πού καί πού τά Βυζάντια, ἀπό τό λέγε-λέγε τῶν λογίων καί Δεσποτάδων.

Μετά ἀπό τόση βρωμιά καί λάσπη πώς νά ξεθάψουμε τή δύσμοιρη ἀλήθεια; Πῶς νά καταλάβει ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης ὅτι αὐτοί, πού οἱ ἱστορικοί μας δεξιοί κι ἀριστεροί, παλιοί καί νέοι, τούς ἀποκαλοῦσαν «Τουρκαρβανίτες», «Ἀρβανιτάδες» ἤ πολλές φορές σκέτα «Τούρκους», ἦσαν τό ἴδιο ἴσως καί περισσότερο γνήσιοι Ἕλληνες ἀπό πολλούς, πού τούς θεωρήσαμε ἀσυζητητί Ἕλληνες ἐπειδή εἶχαν Χριστιανικά ὀνόματα;

Ἐπί τέλους, σήμερα, μετά ἀπό 160 χρόνια πρέπει νά καταλάβουμε πώς μέ τήν βάφτιση καί μέ τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δέν ἀποκτοῦμε οὔτε χάνουμε τό Ἑλληνικό μας αἷμα. Αὐτό εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπό τή θεία ἐπιφοίτηση. Αὐτά πού ἐπισημαίνουμε καί πού δέν εἶναι δυνατό νά διαψευστοῦν, δέν εἶναι παρονυχίδες στό θέμα τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ἄν ξαναγράψουμε ἤ ξαναδιαβάσουμε τήν Ἱστορία μας καί μέ αὐτά τά δεδομένα, θά δοῦμε τήν τεράστια διαφορά καί θά συνειδητοποιήσουμε ἔκπληκτοι τήν Τραγική ἐποποιΐα τοῦ Λαοῦ μας, τοῦ πάντα «εὐκολόπιστου καί πάντα προδωμένου».

ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ὁ Τεπελενιώτης

Ἐρχόμαστε τώρα νά δοῦμε μέ μιά γρήγορη ματιά τήν πολυπαρεξηγημένη, πολυσυζητημένη καί μέχρι τώρα ἀμφισβητούμενη προσωπικότητα τοῦ Ἀλήπασα τοῦ ἐπιλεγόμενου Τεπελενιώτη ἤ Τεπελενλῆ καθώς θέλουν ἄλλοι[109]. Γιά τόν Ἀλῆ ἔχουν γραφτεῖ τόσα βιβλία καί μελέτες πού δέν γράφτηκαν γιά κανέναν ἄλλο ἄντρα τῆς Βαλκανικῆς καί τῆς Εὐρώπης, ἄν ἐξαι-

109. Τά είς —λῆς εἶναι Τούρκικης προέλευσης (Τεπελεν-λῆς, Βελεστιν-λῆς) ἐνῶ τά είς —ιώτ (—ιώτης) εἶναι Ἀρβανίτικης, (Σουλιώτ-ης, Ναυπλιώτ-ης, Καστριώτ-ης κλπ.).

ρέσεις τόν Βοναπάρτη. Καί ὅλα συγκρουόμενα καί γρονθοκοπούμενα μεταξύ τους. Ἄλλοι τόν παινεύουν καί ἄλλοι τοῦ σέρνουν τόσα πού δέν νομίζω ν' ἀντιμετώπισε ἄλλος πολιτικός ἄντρας τῆς ἐποχῆς. Θά συνεχίζονται νά γράφονται μελέτες καί ἔρευνες γιά τόν Ἀλήπασα, μέχρι νά ἀποκατασταθεῖ ἡ ἀλήθεια καί νά λάβει αὐτός ὁ μεγάλος Ἀρβανίτης, τή θέση του δίπλα καί ἴσως στήν κορφή τῶν ἡρώων τῆς προεπαναστατικῆς καί ἐπαναστατικῆς Ἑλλάδας. Τό πιό πρόσφατο βιβλίο γιά τόν Ἀλῆ, εἶναι τοῦ Τ. Βουρνᾶ, «Ἀλῆ πασᾶς, τύραννος ἤ ἰδιοφυής πολιτικός;».

Ὁ Ἀλῆς ξεκίνησε σάν Κλέφτης, μαζί μέ τόν πατέρα τοῦ Ὀδυσσέα, Γεώργιο Ἀντροῦτσο ἤ Βερούση. Κατάφεραν νά δημιουργήσουν ἀξιόλογους Νταϊφάδες καί νά ἀποσπάσουν καί οἱ δυό Ἀρματωλίκι. Οἱ δυό ἄντρες, πέρα ἀπό τήν κοινή Ἀρβανίτικη καταγωγή τους καί τό ξεκίνημα τῆς σταδιοδρομίας τους, εἶχαν σοβαρές διαφορές πού καθόρισαν καί τήν διαφορετική τους σταδιοδρομία στή συνέχεια.

Ὁ Ἀντροῦτσος ἦταν περισσότερο «Ἀρβανίτης» μέ τήν ἔννοια πώς δέν δέχονταν νά μεταχειριστεῖ στίς συγκρούσεις του διπλωματικά μέσα, παρά μονάχα τήν ἀντρεία καί τήν παλλικαριά. Εἶχε φτάσει στό σημεῖο, νά ἀπαγορεύει στά παλλικάρια του τό ντουφέκι καί νά καθιερώσει τό σπαθί, σάν ὅπλο ἐφόδου.

Εἶναι νοοτροπία, πού δέν μποροῦμε σήμερα νά τήν κατανοήσουμε. Δέν μποροῦμε νά κατανοήσουμε πώς γι' αὐτούς τούς ἀνθρώπους δέν εἶχε σημασία μιά ὁποιαδήποτε Νίκη, μά κυρίως τό **εἶδος** καί ἡ **ποιότητα** τῆς Νίκης!

Ὁ Ἀλήπασας ἔβλεπε πώς ἡ παλλικαριά δέν φτάνει νά ξεσκλαβώσει τό γένος καί πώς χρειάζεται μυαλό καί διπλωματία. Πράγματα πού δέν ἔλλειπαν καί δέν λείπουν ἀπό τούς Ἀρβανίτες, μά πού δέν δέχονταν νά τά χρησιμοποιήσουν, ὅπως δέν καταδεχόταν ὁ Ἀθηναῖος πολίτης, ὁ ἀριστοκράτης, νά χρησιμοποιήσει πονηριά, δηλαδή σκέψεις καί μεθόδους πού ἅρμοζαν μόνο σέ ἀνελεύθερα ἄτομα, σέ δούλους καί χειρώνακτες. Ὁ Ἀλῆς λοιπόν δέν ἀρκεῖται στόν ἡρωϊσμό καί τήν παλλικαριά καί κατανοεῖ πώς χρειάζεται ἡ Ἐλευθερία ἐκτός ἀπό «ἀρετήν καί τόλμην» καί μυαλό δίκοπο.

Καταφέρνει νά γίνει Δερβεντζῆς, δηλ. φρουρός περασμάτων (Δερβενίων) καί σιγά-σιγά Πασᾶς στά Γιάννενα. Ἔχει προκαθορισμένο σχέδιο καί εἶναι ἀποφασισμένος νά τό πραγματοποιήσει μέ κάθε θυσία, ἀλλά καί μέ κάθε μέσον. Οὐσιαστικά εἶναι ἕνας «αἱρετικός» ἕνας «ἀναθεωρητής» τῆς Ἀρβανίτικης ἀντίληψης, συνειδητός καί μέ πλήρη ἐπίγνωση, πώς ἔτσι καθώς εἶναι τά πράγματα στήν Βαλκανική, δηλαδή ἡ Τουρκία νά κυβερνᾶ χρησιμοποιῶντας κατά τῶν Ἐπαναστατῶν, ὄχι τά σπαθιά της μά τά σπαθιά πότε τῶν μέν καί πότε τῶν δέ —ὑπηκόων της—, πότε τῶν Χριστιανῶν καί πότε τῶν Μουσουλμάνων, πότε τῆς μιᾶς φάρας καί πότε τῆς ἄλλης, δέν ὑπάρχει ἄλλη περίπτωση καί ἄλλος δρόμος ἐπιτυχίας ἑνός ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος,

Ὁ Ἀλή Πασάς Τεπελενιώτης.

παρά ἐκεῖνος πού πέρνᾶ μέσα ἀπό τήν ὀργάνωση, τήν μεθόδευση, τήν διπλωματία, ὅσον ἀφορᾶ τήν Τούρκικη ἐξουσία καί τή σκληρή σύγκρουση, ὅσον ἀφορᾶ τούς ἐντελῶς ἀναρχικούς Ἀρβανίτες ἤ ἐκείνους τούς Ἀρβανίτες (Σουλιῶτες, Γαρδικιῶτες, Λαλιῶτες, Μπαρδουνιῶτες) πού σάν τούς ἀρχαίους Σπαρτιάτες, θά τόν περιφρονήσουν καί θά τοῦ ποῦν κατάμουτρα, πώς αὐτοί «εἶναι συνηθισμένοι νά ἡγοῦνται καί ὄχι νά ἀκολουθοῦν ἄλλους». Καί ποιόν; Ἕναν παρακατιανό Λιάπη[110].

Ἄν ἦταν νά ἀντιμετωπίσει μόνο τούς Τούρκους ὁ Ἀλήπασας, θά τό πετύχαινε πολύ εὔκολα. Ἀλλά τό μεγαλύτερο ἐμπόδιο γι' αὐτόν ἦταν οἱ ἴδιοι οἱ πατριῶτες του, πού δέν τόν ἀναγνώριζαν γιά ἡγέτη, παρά μόνο ὅταν στά βαθειά γερατειά του, ἔφτασε ὁ κόμπος στό χτένι καί ἦλθε σέ ἀνοιχτή σύγκρουση μέ τούς Τούρκους, τούς πλούσιους Μπέηδες καί Κοτζαμπάσηδες καί δέν ἐξασφάλισε τήν ἐμπιστοσύνη τῶν παμπόνηρων Ἐγγλέζων. Τότε πολλοί Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες κατάλαβαν τήν ἀξία τοῦ Ἀλήπασα, ὡς καί αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ Σουλιῶτες, μά ἦταν πιά πολύ ἀργά γιά τόν Ἀλήπασα καί τό ὅραμά του.

---

110. Οἱ Γκέκηδες θεωροῦνται οἱ Δωριεῖς τῆς Ἀρβανιτιᾶς ἐνῶ οἱ Τόσκηδες, Ἴωνες, (βλπ. καί Γεωργίου: Μωαμεθανοί Σκυπετάροι κλπ.). Πραγματικά εἶναι τό σύγχρονο ζωντανό παράδειγμα γιά νά ἑρμηνεύσουμε τή σχέση τῶν ἀρχαίων Δωριαίων καί Ἰώνων. Τούς Λιάπηδες τούς θεωρῶ κάτι ἀνάλογο μέ τούς Αἰολεῖς.

Μέ ὅ,τι περισώθηκε ἀπ' αὐτή τή φλόγα, ἄναψε ἡ φωτιά τοῦ '21, ὥσπου νά καταντήσει καί αὐτή μιά καθαρά Θρησκευτική ἐπανάσταση καθώς πιό κάτω θά δοῦμε καί θά ἀποδείξουμε.

Ὁ 'Αλῆς εἶχε σχέδιο νά βάλει πόδι στά ἑφτάννησα γιά δυό λόγους: 1) Νά ἀποκτήσει στόλο καί 2) νά ἔχει σίγουρα φρούρια καί καταφύγια σέ περίπτωση ἀνοιχτῆς σύγκρουσης μέ τούς Τούρκους. Μά τά ἑφτάννησα στήν ἐποχή του, εἶναι τό κεχριμπαρένιο κομπολόϊ στά χέρια τῶν μεγάλων Δυνάμεων.

Πότε περνᾶνε στά χέρια τῶν Ἄγγλων, πότε τῶν Γάλλων, πότε τῶν Ρώσων. Ἔτσι εἶναι ἀναγκασμένος νά παίζει ἕνα πολύ λεπτό καί δύσκολο διπλωματικό παιγνίδι μέ τίς μεγάλες αὐτές δυνάμεις. Καί τό ἔπαιξε μέ ὁμολογουμένως ἐξαιρετική μαεστρία καί ἀριστοτεχνική ἐπιδεξιότητα, μά χωρίς τελική ἐπιτυχία, ἀκριβῶς λόγω τῶν ἀλλεπάλληλων μεταβολῶν κατοχῆς τῶν νησιῶν. Δέν ἔβαλε ποτέ πόδι στά 'Εφτάννησα. Παράμεινε ἀκάλυπτος στά Γιάννενα καί κεῖ ἐξοντώθηκε.

Ὁ 'Αλῆς ὁραματίστηκε τήν ἵδρυση ἑνός ἀνεξάρτητου κράτους, μέ **ἀνεξιθρησκεία, Σύνταγμα** Δημοκρατικό, μέ ἐπίσημη γλῶσσα τήν **'Ελληνική**[111] καί ἀνεπίσημη τήν 'Αλβανική. Καί αὐτό δέν βγαίνει ἀπό αὐτή τήν ἴδια τήν ἐξέλιξη τῆς πολιτικῆς του, ὅπου ἔδιωξε ὅλους τούς Τούρκους καί πλαισιώθηκε ἀπό Ἕλληνες καί 'Αρβανίτες ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος. Δέν βγαίνει μόνο ἀπό τό ὅτι προσπάθησε νά ἀμβλύνει τίς ἀντιθέσεις τῶν ὑπηκόων του ἀπό τίς διαφορές τῶν θρησκειῶν, δίνοντας ὁ ἴδιος τό παράδειγμα καί σεβόμενος τόσο τούς Μουσουλμάνους, ὅσο καί τούς Χριστιανούς, (πῆρε γυναίκα Χριστιανή, προστάτεψε τόν Πατρο **Κοσμᾶ τόν Αἰτωλό** καί σεβόταν τούς Δερβίσηδες ταυτόχρονα), ἀλλά πρό παντός ἔδωσε μεγάλη σημασία στήν **παιδεία** τοῦ Λαοῦ καί στήν **ἐπιστημονική ἔρευνα** (Φυσική, Χημεία, γιά πρώτη φορά μπάζονταν σέ ἑλληνικά σχολεῖα, παρά τίς κατάρες τῶν Δεσποτάδων καί τοῦ Πατριαρχείου). Ἕνας ἀντιδραστικός καί ἀντιλαϊκός ἡγέτης, ποτέ δέν φροντίζει γιά τήν παιδεία τοῦ λαοῦ, ἐπειδή ξέρει πώς ἡ παιδεία τοῦ Λαοῦ εἶναι τό ἀκατανίκητο ὅπλο, πού θά τοῦ προετοιμάσει τήν πτώση.

Πολλές «ἄγριες ἱστορίες» γράφτηκαν γιά τόν 'Αλήπασα, μέχρις ὅτου ὁ Σοβιετικός ἱστορικός Γ. Ἄρς, βρῆκε τό 1961 στά κεντρικά ἀρχεῖα τοῦ Ρωσικοῦ Στόλου (τμῆμα Ποτέμκιν τοῦ Ταυρικοῦ, Φάκελλος 64, σελ. 240-1), σχέδιο τοῦ 'Αλήπασα, ὅπου ζητοῦσε τήν συνδρομή τῆς Ρωσίας γιά δημιουργία ἀνεξάρτητου καί ἀνεξίθρησκου Κράτους μέ ἐπίσημη γλῶσσα τήν 'Ελληνική

---

111. Ὁ μεγάλος προστατευόμενός του, ὁ Πατροκοσμᾶς ὁ Αἰτωλός προπαγάνδιζε τήν καθιέρωση τῆς 'Ελληνικῆς γλώσσας στ' 'Αρβανιτοχώρια καί προέτρεπε τούς Χριστιανούς νά γκρεμίζουν ἐκκλησίες προκειμένου νά χτίσουν σχολειά. Καί τά «κρυφά σχολειά» τί ἦταν; Μεγάλο ψέμα! Ὅ,τι ἀξίζει ἀπό αὐτή τήν 'Ιστορία, εἶναι ἕνας ἀριστουργηματικός πίνακας τοῦ Ν. Γκύζη. Κρίμα πού στηρίζεται σ' ἕνα ψέμα!

καί ἀνεπίσημη τήν 'Αλβανική κλπ. κλπ. Τό σχέδιο αὐτό τό σύνταξε ὁ 'Αλῆς τρία χρόνια μετά τήν ἄνοδό του στό Πασαλίκι τῶν 'Ιωαννίνων δηλαδή τόν 'Ιούνιο τοῦ 1791 καί τό διαβίβασε στόν Ρῶσο Στρατηγό Ταμάρα πού τότε βρισκόταν ἀπέναντι ἀπό τίς ἀκτές τῆς 'Ακαρνανίας στό νησάκι Κάλαμος, στρατολογώντας ἐπαναστάτες κατά τῶν Τούρκων.

Εἴδαμε στά προηγούμενα (κατάθεση 'Αντρούτσου) πώς ὁ Ταμάρας ἦταν συμπολεμιστής τοῦ Κατσώνη καί τοῦ 'Αντρούτσου. 'Απ' αὐτά βγαίνει τό συμπέρασμα πώς ὁ 'Αντροῦτσος ἦταν κοινωνός τῶν σχεδίων τοῦ 'Αλῆ γιά τρεῖς λόγους: 1) 'Ο 'Αντροῦτσος ἦταν ἐπιστήθιος παιδικός φίλος τοῦ 'Αλῆ. 2) Στήν ἐπικράτεια τοῦ 'Αλῆ στρατολόγησε τούς 800 'Αρβανίτες του. 3) Ἦταν συμπολεμιστής τοῦ Ταμάρα καί ἑπομένως ὁ σύνδεσμος 'Αλῆ καί Ταμάρα. Γι' αὐτό εἴπαμε πώς ὁ Κατσώνης καί ὁ 'Αντροῦτσος δέν θά συμμερίζονταν μέχρι τό τέλος τά σχέδια τῶν Ρώσων γιά δημιουργία καθαρά 'Ορθόδοξου ἀνεξάρτητου κράτους, ἀλλά αὐτό τοῦ 'Αλῆ γιά δημιουργία ἀνεξίθρησκου. Ἄλλωστε βλέπουμε τόν Κατσώνη στό τέλος καί μετά τό κλείσιμο τῆς Εἰρήνης μεταξύ Τούρκων καί Ρώσων, νά ξεχέζει οὐσιαστικά τήν Αἰκατερίνη λέγοντας ἐκεῖνο τό παροιμιῶδες: «Ἄν ἡ Αἰκατερίνη ἔκλεισε εἰρήνη, ὁ Κατσώνης δέν ἔκλεισε τήν δική του». Οὔτε εἶναι τυχαῖο πού ὁ 'Αλῆς ἔκανε τό πᾶν γιά νά ἐλευθερώσει τόν 'Αντροῦτσο —καθώς καί τόν Ρῆγα— μέ τό πειστικό πρόσχημα πώς τούς ἤθελε γιά νά τούς σκοτώσει ὁ ἴδιος.

Βλέπουμε δηλαδή πώς ὁ 'Αλῆς εἶχε **μακρόπνοο,** μεγαλόπνοο καί καθόλου εὐκαιριακό ὅραμα, μιᾶς καί οἱ ἰδέες του γιά ἀνεξάρτητο, Δημοκρατικό καί ἀνεξάρτητο 'Ελληνικό Κράτος, δέν εἶναι τῆς τελευταίας στιγμῆς, ἀλλά χρονολογοῦνται ἀπό τά πρῶτα χρόνια τῆς ἀνόδου του στό Πασαλίκι τῶν Γιαννινῶν, καθώς ἀπόδειξαν τά ἔγγραφα πού ἔφερε ὁ Ἄρς στό φῶς τό 1961.

Μά ἄς δοῦμε πιό κοντά τό ὅραμα τοῦ 'Αλῆ καί ἄς τό συγκρίνουμε μέ τά ὁράματα τοῦ Ρήγα, τῆς Φιλικῆς καί τῶν Φαναριωτῶν καί Δεσποτάδων πού τελικά ἐπικράτησε μετά τό πρῶτο χρόνο τῆς 'Επανάστασης.

Τό ὅραμα τοῦ 'Αλῆ εἶναι πρῶτα 'Εθνικοαπελευθερωτικό. 'Απευθύνεται στούς Ἕλληνες καί σάν τέτοιους ἐννοεῖ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τούς 'Αρβανίτες καί γενικά τούς 'Ελλαδίτες, ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμα[112] τοῦ καθ' ἑνός. Δέν ἔχει τήν εὐρύτητα τοῦ Γαλλικοῦ 'Οράματος τοῦ Ρήγα πού ἀγκαλιάζει ὅλους

112. Οἱ 'Ιστορικοί πού βλέπουν ὅτι ὁ 'Αλῆς δέν ἦταν καθώς τόν παρουσιάζουν οἱ παλαιοί ἱστοριογράφοι, λένε πώς «ὁ 'Αλῆς ἀγαποῦσε νά συνεργάζεται μέ Ἕλληνες». Αὐτό δείχνει πώς παρά τήν καλή τους θέληση δέν μπόρεσαν νά καταλάβουν ὅτι στήν Αὐλή τοῦ 'Αλήπασα δέν ὑπῆρχαν κάποιοι Ἕλληνες καί κάποιοι μή Ἕλληνες. 'Απλούστατα ὑπῆρχαν μόνον Ἕλληνες — 'Αρβανίτες, ἀπό τούς ὁποίους ἄλλοι ἦσαν Μουσουλμάνοι στό θρήσκευμα καί τούς λένε «Τούρκους» (Τοῦρκοι δέν ὑπῆρχαν στήν Αὐλή τοῦ 'Αλήπασα) καί ἄλλοι Χριστιανοί, πού τούς ἀποκαλοῦν οἱ 'Ιστορικοί, «Ἕλληνες».

τούς Βαλκανικούς Λαούς, ἀλλά καί τούς Τούρκους πού μέ κάθε τρόπο, κοινωνικά καταπιέζονται. Τό ὅραμα τοῦ Ρήγα εἶναι ἀπόρροια τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης καί σάν τέτοιο ἔχει τό μειονέκτημα ὅλων τῶν ὁραμάτων πού θέλουν νά ἔχουν παγκόσμια ἐφαρμογή καί ὅλη τήν ὀμορφιά τῆς οὐτοπίας.

Τό ὅραμα τοῦ 'Αλῆ, χωρίς νά παραβλέπει τίς βασικές ἰδέες τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης, βγαίνει μέσα ἀπό τήν χειροπιαστή 'Ελληνική πραγματικότητα καί συγκεκριμενοποιεῖται ἀπόλυτα.

Πέρα ἀπό ἐθνικοαπελευθερωτικό, τό ὅραμα τοῦ 'Αλῆ εἶναι πρωτοπόρα κοινωνικό. Χτυπάει τούς φεουδάρχες τῆς ἐποχῆς Χριστιανούς (Κοτζαμπάσηδες) καί Μουσουλμάνους (Μπέηδες καί 'Αγάδες). Τίς παραμονές τῆς 'Επανάστασης, Μπέηδες καί Κοτζαμπάσηδες στήν Ἤπειρο καί τήν Ρούμελη δέν ἔχουν τή δύναμη τῶν συναδέλφων τους τοῦ Μωρηά. Εἶναι ταπεινωμένοι καί ἀκίνδυνοι. Ληστές, μικροκλέφτες καί σατραπίσκοι, δέν ὑπάρχουν καί ὁ Λαός ἐπιδίδεται στά εἰρηνικά του ἔργα[113]. Ὅταν ὁ 'Αλῆς κατάφερε μέ τήν ὑποστήριξη τῶν Γάλλων νά βάλει πόδι στόν Μωρηά καί νά διοριστεῖ ἀπό τήν Πύλη, διοικητής τοῦ Μωρηά, ὁ γιός του ὁ Βελῆς, οἱ Μπέηδες (Λαλιῶτες, Μπαρδουνιῶτες) καί οἱ Κοτζαμπάσηδες ξεσηκώθηκαν γιά νά προλάβουν τό κακό πού τούς περίμενε, τό κακό πού προηγούμενα εἶχε βρεῖ τούς Μπέηδες καί Κοτζαμπάσηδες τῆς Ρούμελης καί τῆς 'Ηπείρου. Κατάφεραν τελικά νά τόν διώξουν μέ ἀλλεπάλληλα διαβήματα καί μπαξίσια στό Σουλτάνο καί τούς Αὐλικούς του. Μά ἐνῶ χτύπησε ἀλύπητα τούς Μπέηδες καί Κοτζαμπάσηδες ὁ 'Αλῆς, ταυτόχρονα προστάτεψε τόν Λαό ἀπό τίς αὐθαιρεσίες τους καί ἀγκάλιασε τούς διανοούμενους, πού τούς ἔδωσε ὅλα τά μέσα νά διδάξουν τά παιδιά γράμματα καί ἐπιστῆμες. Ἔτσι τά Γιάννενα εἶχαν γίνει στήν ἐποχή του ἡ 'Αθήνα τοῦ 18ου αἰῶνα. «Γιάννινα πρῶτα στ' ἅρματα, στά γρόσια καί στά γράμματα» ἔλεγε ὁ Λαός καί αὐτό εἶναι αὐθόρμητη κρίση πού διαψεύδει κάθε συκοφαντία.

Νά τί γράφει ὁ Τ. Βουρνᾶς: «Εἶχε ὁ ('Αλῆς) στό νοῦ του νά παραχωρήσει Σύνταγμα στό Κράτος του καί φαίνεται ὅτι ζήτησε πληροφορίες καθώς καί Συνταγματικά ὑποδείγματα ἀπό τίς Εὐρωπαϊκές Αὐλές... Μέσα στά ὅρια τῆς ἐπικράτειάς του ἀνέχτηκε τόν «'Εταιρισμό», τίς μυστικές δηλ. ἐθνικοαπελευθερωτικές ὀργανώσεις τῶν 'Ελλήνων. Πολύτιμο ντοκουμέντο γιά τήν ἱστορική κρίση γύρω ἀπό τήν προσωπικότητα τοῦ 'Αλῆ εἶναι τό ἀρθρίδιο τῆς

---

113. *«Κοίτα πώς ἦλθαν οἱ καιροί*
πώς τἄφεραν οἱ χρόνοι
νά παίζει ὁ Λύκος μέ τ' ἀρνί
κι ὁ Γκιώνης μέ τ' ἀηδόνι» λέει ἕνα δημοτικό τραγούδι τῆς ἐποχῆς.

«᾿Εφημερίδος» τῶν Μακριδῶν Πουλίων τῆς Βιένης, ὀργάνου τοῦ Ρήγα καί τῆς ὁμάδας τους. Νά τί γράφει τό ἐπαναστατικό αὐτό ἔντυπο:

«Γραφαί ἀπό πολλά μέρη τῆς Ρούμελης κηρύττουν τήν εὐτυχίαν τῶν Ραγιάδων ὑπό τήν ἡγεμονίαν τοῦ ἡγεμόνος πάσης ᾿Ηπείρου καί Πασιά τῶν ᾿Ιωαννίνων, ᾿Αλήπασα. ῾Η ὑψηλότης του, ἀφοῦ ἔκαμε εἰς ἐκεῖνα τά μέρη νά ἀπολαμβάνουν οἱ Χριστιανοί μιάν ἄκραν Εἰρήνην καί ἐλευθερίαν, ἠθέλησε νά τούς ἀλαφρώσει καί ἀπό τά δοσίματα καί ἐξωτερικάς ἀδικίας καί συμφωνόντας μαζί τους ἕνα διορισμένο ἐλαφρό δόσιμο, ὁπού νά τοῦ δίνουν δύο φοράς τόν χρόνο μέ τήν ἡσυχίαν των, ἐσήκωσε νά μήν εἶναι τελείως Κοτζαμπασῆδες, Καψιμαλλῆδες καί οἱ τοιοῦτοι...»

Οἱ ᾿Αντιαληπασαλικοί ἱστορικοί λένε πώς τό ἄρθρο αὐτό εἶναι πληρωμένο ἀπό τόν ᾿Αλῆ, μά νά τί παρατηρεῖ ὁ Βουρνᾶς:

«Εἶναι ἀδύνατο τό ντοκουμέντο αὐτό νά εἶναι ὑποβολιμιαῖο. ῾Η Αὐστριακή λογοκρισία ἀποκλείεται νά τό ἐπέβαλλε, γιατί ἔχει ἀντισουλτανικές αἰχμές πού δέν συμβιβάζονται μέ τίς ἄριστες Αὐστροτουρκικές σχέσεις. Πρόκειται λοιπόν γιά πραγματικό καθρέφτη γεγονότων πού ἡ ἔξαρσή τους ἔχει πολιτικό χαρακτῆρα καί ἐξυπηρετεῖ τά σχέδια τῶν ἐπαναστατῶν ῾Ελλήνων στόν παροικιακό ἑλληνισμό» (᾿Αλῆ Πασᾶς, τύρρανος ἤ ἰδιοφυής, πολιτικός; Σελ. 79-90).

Θά πρόσθετα τό γεγονός πώς ὁ ᾿Αλῆς προσπάθησε, ἔστω ἀνεπιτυχῶς, νά σώσει τόν Ρῆγα καί πώς τό ὅραμα τοῦ Ρήγα εἶναι πλησιέστερο σ᾿ αὐτό τοῦ ᾿Αλήπασα, παρά σ᾿ αὐτό πού τελικά ἐπεκράτησε στήν ἐπανάσταση τοῦ '21. Δηλαδή οὕτως ἤ ἄλλως ὑπῆρχε σέ μεγάλο βαθμό ταυτότητα ἀντιλήψεων τῶν δύο ἀνδρῶν καί ἡ «᾿Εφημερίς» ἐννοοῦσε αὐτό πού ἔγραφε.

῎Αλλωστε τί εἴδους ἐπαναστατική ἐφημερίδα λογιζότανε, ἄν ἔφτανε στό ἔσχατο σημεῖο νά δέχεται πληρωμένα ἄρθρα ἀντιπάλων;

᾿Αντίθετα ἡ «῾Ελληνική Νομαρχία» καίτοι θητεύει στόν ἴδιο πολιτικό χῶρο (Πνεῦμα Γαλλικῆς ἐπανάστασης) μέ τήν «᾿Εφημερίδα», περιλούζει τόν ᾿Αλῆ μέ τίς χειρότερες βρισιές:

«... Αὐτός ἔχει τά ἐλαττώματα ὅλων τῶν Τυρράνων: Χωρίς **Θρησκείαν,** χωρίς συνείδησιν, ἅρπαξ, φονεύς, θηλυμανής, ἀρσενοκοίτης, ἄσπλαχνος, σκληρός τῇ καρδίᾳ, κλέφτης φοβερός, αἱμοβόρος, ἄδικος, τέλος πάντων καί ἀναιδέστατος ὡς οὐδείς ἄλλος. ῾Η πονηρία του δέ καί ἡ ἀδιαντροπιά του, παρακινοῦσι τούς ἀπανθρωποτάτους κόλακάς του νά τόν νομίζωσι πνευματώδη καί ἄξιον».

Βλέπουμε δηλαδή ἕνα ἀνεπιχειρηματικό ὑβρεολόγιο γιά τόν ᾿Αλῆ πού παίρνει σβάρνα ἔμμεσα ὅλους τούς ἥρωες τοῦ '21 πού ὑπηρέτησαν καί ἀγάπησαν σάν πατέρα τους τόν ᾿Αλῆ, καθώς καί τούς ποιητές καί διανοούμενους πού τοῦ συμπαραστάθηκαν, καθώς τόν Βηλαρᾶ, τόν Ψαλίδα, τόν Λεόντιο κλπ.

Μά καθώς φαίνεται ή άντιπάθεια ξεκινά άπό τήν άρχή τοῦ ὑβρεολογίου: **«Χωρίς Θρησκείαν...»** Ὁ ἄνθρωπος δέν ἦταν Χριστιανός. Αὐτό ἦταν τό μέγα ἔγκλημά του καί τούτου μύρια ἕπονται καί εἶναι γιά τόν συντάκτη τῆς Νομαρχίας ἀκατανόητο νά λατρεύεται αὐτός ὁ ἀντίχρηστος ἀπό τούς Χριστιανούς.

Ὁ Τ. Βουρνᾶς λέει γιά αὐτή τή κρίση τοῦ συντάκτη τῆς Νομαρχίας: «Ἡ Ἑλληνική Νομαρχία, θεωρητικολογεῖ καί μόνον στήν περίπτωση τοῦ Ἀλῆ. Γραμμένη ἔξω ἀπό τήν Ἑλλάδα, μακριά ἀπό τό ἐπίκεντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀναβρασμοῦ, βλέπει τήν περίπτωση τοῦ Ἀλῆ μέ κριτήρια Ἀρχῶν. Καί τόν καταδικάζει κατά τρόπον ἀπερίφραστο καί μόνο γιά τό γεγονός ὅτι εἶναι Τύραννος — ἀντίπαλος τῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν. Ὁ εὐέλικτος πολιτικός νοῦς λείπει ἐντελῶς ἀπό τίς κρίσεις τοῦ συγγραφέα τῆς «Ἑλληνικῆς Νομαρχίας», σέ ὅτι ἀφορᾶ τόν Ἀλῆ καί τήν Πολιτεία του». (Στό ἴδιο σελ. 94-5).

Εἶναι γεγονός πώς πολλοί δηλώνουν ὀπαδοί μιᾶς ἰδεολογίας, καί συμβαίνει πολλές φορές νά εἶναι ἄψογα σύμφωνοι μέ τό «γράμμα» τῆς ἰδεολογίας, ἀλλά ν' ἀπέχουν παρασάγκας ἀπό τό πνεῦμα της. Ὁ συντάκτης τῆς Ἑλληνικῆς Νομαρχίας εἶναι ὀπαδός τῶν ἰδεῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης, μά παρακάμπτοντας τίς περί ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης κλπ. ἀρχές της, παραμένει ἕνας φανατικός Ὀρθόδοξος Χριστιανός, γεγονός πού εἶναι καθοριστικό στή κρίση του.

Νά ὅμως τί λέει ἕνας πού γνώρισε ἀπό κοντά τόν Ἀλῆ καί πού τόν πολέμησε στό πλάϊ τῶν Σουλιωτῶν. Ἕνας ἐχθρός του δηλαδή, ὁ Χριστόφορος **Περραιβός.**

«Ὁ Ἀλή πασᾶς ἦν μικρός μέν κατά τό ἀνάστημα τοῦ σώματος, ἀλλά παχύς καί ὡραῖος, κεφαλή ἔχων μεγάλην καί στρογγυλήν. Πλατυπρόσωπος καί ξανθότρυξ, πλατυμέτωπος, γλαυκόφθαλμος, μεγαλόματος, δασόφρυς... Ἦν ἀνδρεῖος ἐν τοῖς πολέμοις, δραστήριος καί διά τοῦτο ἐπιτυχικός, ὀξύνους, ἀκούραστος, ὀλιγόϋπνος, εὐπροσήγορος, φιλήκοος καί ἐπιχειρηματίας, διότι εἰς ὅσα σχέδια του καί μάλιστα στρατιωτικά ἀποτύγχανεν, ἠκολούθει μάλιστα τόν σκοπόν του μέ τήν ἰδίαν δραστηριότητα καί ζωηρότητα πνεύματος. Τό παρά τοῖς Ὀθωμανοῖς φυσικόν ἐλάττωμα, ἡ αἰσχροβαρβαρολογία, ὑπῆρξεν σχεδόν σπάνιον, ἀδιάφορος εἰς τάς θρησκείας, ὑπερασπιστής μάλλιστα τῆς Χριστιανικῆς καί τῶν Σχολείων. Μονοδίαιτος σχεδόν, ἐπειδή τό κυριότερον φαγητόν του ἦτο ὀπτόν ἀρνήσιον κρέας, ἀπό τοῦ ὁποίου ἔτρωγεν κατά κόρρον, τῶν δέ ἄλλων φαγητῶν πνευμάτων (ποτῶν) καί γλυκισμάτων, ἐλαχίστη ἦν αὐτῷ ἡ χρῆσις. Τό μνημονικόν του ἦτο σπανιώτατον, διότι πολλῶν μετά ἱκανῶν ἐτῶν παρέλευσιν ἐνεθυμεῖτο καί τά κύρια ὀνόματα καί τάς ὑποθέσεις τάς ὁποίας μετ' αὐτῶν διεπραγματεύθη... Ἦτο πρός τούτοις εὐγνόμων πρός τούς εὐεργέτας του... Τάς σημαντικοτέρας καί μυστικοτέρας ὑποθέσεις του τοῖς Ἕλλησι (Χριστιανούς ἐννοεῖ) παρά τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐνεπιστεύετο...»

Εἶναι ἕνα πορτραῖτο τοῦ Ἀλῆ ἀπό ἕναν ἐχθρό του καί πρέπει νά τό

προσέξουμε καί νά τό καλοδιαβάσουμε πολλές φορές γιατί μέσα άπ' αὐτό βγαίνουν πολλά συμπεράσματα. Καί εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς ὁ ἴδιος ὁ Περραιβός πού μᾶς ἄφησε αὐτό τό πορτραῖτο, συνεχίζει πιό κάτω μέ ἕνα ἐντελῶς ἀντίθετο πορτραῖτο τοῦ ἴδιου ἄνδρα, τοῦ 'Αλῆ. Εἶναι κάτι πού δημιουργεῖ ἀπορίες καί ἐρωτηματικά, γιατί στό νέο πορτραῖτο, ὁ 'Αλῆς περιλούζεται μέ ἕνα ἀκατάσχετο ἀκαταλαβίστικο —μετά ἀπό τό πιό πάνω— ὑβρεολόγιο:

«Δοξομανής, ἅρπαξ, ἀκόρεστος, φιλέκδικος, ὕποπτος, ἄπιστος, ἀλλοπρόσαλος, μνησίκακος, αἱμοχαρής, φιλοπόλεμος, ὑποκριτής εἰς τούς **ἀλλοεθνεῖς**, κρυψίνους πολλάκις εἰς τούς εὐνοϊκούς του, φιλάργυρος...» Τά πιό πολλά ἐπίθετα ἐδῶ ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τό πορτραῖτο πού μᾶς σκιαγράφησε πιό πάνω. Συνεχίζοντας ὁ Περραιβός, ἀναρωτιέται καί ρωτᾶ τούς ἀναγνώστες του, πῶς εἶναι δυνατό νά καταμαρτυρήσουν ἐναντίον τῆς διοίκησης τοῦ 'Αλῆ, πού ἐμπέδωσε τήν πίστη στήν ἀγορά, κατάργησε τήν ἀναρχία, τσάκισε τούς Τυρρανίσκους κλπ. κλπ.: «'Ηγεμονεύσας ὁ 'Αλῆ πασᾶς, κατήργησεν ἐκ διαλειμάτων τήν πολυαρχίαν καί τήν ἀναρχίαν, καταστρέψας πολλούς τυρρανίσκους, 'Οθωμανούς καί Ἕλληνας. (Διάβαζε Μουσουλμάνους καί Χριστιανούς) Μπέηδες δηλαδή 'Αγάδες καί Δημάρχους (Κοτζαμπάσηδες), οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο καί ἐθησαύριζαν ἐκ τῶν ἱδρώτων τῶν ὑπηκόων. 'Εκκαθάρισε τάς ὁδούς ἀπό τῶν κακούργων διατάξας τούς κατά ἐπαρχίαν γνωρισμένους καπεταναίους ('Αρματωλούς) νά τοῖς διώκωσι καί καταστρέφωσι. Τουναντίον πᾶσαν παρ' αὐτῶν γενομένην ἁρπαγήν, ἀπεφάσισεν νά τήν ἀποζημιώσωσι οἱ ἴδιοι. 'Εφ' ὅλας τάς ἐπαρχίας τῆς ἐπικρατείας του, ἔμποροι καί παντός ἐπαγγέλματος ἄνθρωποι περιεφέροντο ἄφοβοι καί ἀνεπηρέαστοι. **Πάντα ταῦτα ἐφαίνοντο δυσάρεστοι νεωτερισμοί εἰς τούς 'Αγάδας καί Δημάρχους (Κοτζαμπάσηδες)...** 'Επαλινόστει ἔμπορος ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐκατάστατος; 'Ο 'Αλῆς δέν ἥρπαζεν ποτέ τά πλούτη του οὔτε τόν ἐδολοφόνει[114]... ὅσοι ἐκ τῶν Λογιότατων ἀνδρῶν τοῦ Ἔθνους μας ἐπαρουσιάζοντο ἔμπροσθέν του, οὐ μόνον τήν εὔνοιάν του καί τήν ὑπεράσπισίν του ἀπελάμβανον, ἀλλά καί ὁ ἴδιος ἐπεθύμει νά τούς ἐρωτᾶ καί νά μανθάνει ὅσα ἠγνόει καί κατ' ἐξαίρεσιν ἱστορικά...»*

Ὅλα αὐτά λοιπόν τά ἔγραψε ἕνας ἀντίπαλος τοῦ 'Αλῆ πασᾶ ὁ Περραιβός γι' αὐτό ἔχουν καί μεγάλη βαρύτητα στήν πλάστιγγα τῆς ἀποκατάστασης τῆς προσωπικότητας καί τοῦ ἔργου τοῦ 'Αλῆ. 'Υπάρχει βέβαια τό ἐμβόλιμο ὑβρεολόγιο τῶν κακῶν χαρακτηρισμῶν, πού ὅμως ἀναιροῦνται ἕνας-ἕνας μέ μιά ἁπλή ἀντιπαράθεση, σέ τέτοιο μάλιστα βαθμό, πού ἀναρωτιέσαι, ἄν αὐτό

114. 'Από τήν ἐποχή τοῦ 'Αλῆ θά φανοῦν οἱ λεγόμενοι εὐεργέτες τῆς 'Ηπείρου λ.χ. Ζάππας, Σίνας, Μπάγκας, Ζωγράφος κλπ. Οἱ ἄνρθωποι εἶχαν ἐμπιστοσύνη στόν 'Αλῆ καί γνώριζαν πώς τά χρήματά τους θά πάνε γιά τό καλό τῆς Κοινωνίας.

* Βλπ. υποσημείωση (8)του Β' Παραρτήματος.

τό ἐμβόλιμο εἶναι δικό του ἤ μήπως ὑπῆρξε κανείς πλαστογραφικός δάκτυλος, σκοπιμότητα ἤ κανένα ἄλλο εἶδος λογοκρισίας ἄς ποῦμε. Τά πάντα εἶναι πιθανά...

Οἱ Ἱστορικοί εἶναι πολυδιχασμένοι στίς κρίσεις τους γιά τόν Ἀλήπασα. Ὁ Παπαρρηγόπουλος, πού διέπλασε τήν νεώτερη ἱστορική συνείδηση τῶν ἑλλήνων, τόν καταδικάζει ἀναφανδόν καί αὐτό βάρυνε ἀποφασιστικά στήν καταδίκη τοῦ Ἀλῆ. Ὁ Φωτιάδης, ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Κούμας, ὁ Βαλέτας, ὁ Βρανούσης, ὁ Γερβίνιος, ὁ Πουκεβίλλ τόν ἔχουν καταδικασμένο στό πῦρ τό ἐξώτερον.

Ὁ Κορδάτος τόν ἐπαινεῖ καί τόν θεωρεῖ μεγάλο: «Ἐπειδή χτύπησε τούς ἐκμεταλλευτές καί δυνάστες τῆς φτωχολογιᾶς καθώς καί τούς Σουλιῶτες καί τούς Κοτζαμπάσηδες, τοῦ ἔψαλλαν ὅσα σέρνει ἡ σκοῦπα καί ἔτσι σχηματίστηκε ἡ παράδοση πώς ἦταν αἱμοβόρος, ἅρπαγας καί τύρρανος...» (Τ.Α. σελ. 405, 407, 410)

Ὁ Μένδελσον Βαρθόλδη: Ὁ Ἀλῆς ἐπέφερε πλήρη τήν ἀπό τοῦ Μεσαίωνος καί τοῦ Τημαριωτισμοῦ ρῆξιν καί ἤνοιξε τήν ὁδόν εἰς τόν πολιτισμόν καί τήν μορφήν τῆς νέας πολιτειοκρατίας».

Ὁ Φίνελεϋ τόν θεωρεῖ σκεῦος ἐκλογῆς τῆς θείας προνείας γιά τήν προώθηση τῆς κοινωνικῆς ἀνόδου τῶν Ἑλλήνων. Δέν θἆχε λέει καμιά θέση στήν ἱστορία ἄν τά περιστατικά δέν τόν ἀνέδειχναν κήρυκα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης.

Τό ἐπιμύθιο τῆς κρίσης τοῦ Φίνλεϋ εἶναι ἄδικο καί καταρρίφτηκε ἀπό τά ἀρχεῖα πού ἔφερε πρόσφατα στό φῶς ὁ Σοβιετικός Ἄρς καί σύμφωνα μέ τά ὁποῖα, τό ὅραμα καί οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἀλῆ δέν ἦσαν οὔτε εὐκαιριακά οὔτε προσωπικά. Ὁ Φίνλεϋ ἀναγνωρίζει τό θετικό ἔργο τοῦ Ἀλῆ ἀλλά τοῦ ἀφαιρεῖ τήν πρόθεση, τήν συνειδητότητα καί τήν ἐπίγνωση τοῦ ἀγῶνα καί τοῦ ὁράματος. Μετά τήν ἀποκάλυψη τῶν Σοβιετικῶν ἀρχείων συμπληρούμενη ἡ κρίση τοῦ Φίνλεϋ θά ἦταν ἡ ἀκριβέστερη γιά τό ἔργο τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Πουκεβίλλ πού τόν γνώρισε σάν πρεσβευτής τῆς Γαλλίας ἀπό κοντά, τόν περιλούζει μυθιστορηματικά. Ἀλλά τοῦ Πουκεβίλλ, τοῦ ἔπαιξε πράγματι ἄσχημα παιγνίδια ὁ Ἀλῆς. Οἱ ξένοι, νόμιζαν πώς θά βροῦν στά Γιάννενα ἀνθρώπους νά τούς κάνουν τεμενάδες καί ντουάδες. Μά ὁ Ἀλῆς δέν ἔκανε διακρίσεις σέ πλούσιους ἤ φτωχούς, συγγενεῖς ἤ ἄγνωστους, ξένους ἤ ντόπιους, Χριστιανούς ἤ Μουσουλμάνους. Ἔτσι ἐπίταξε μιά φορά τά ἄλογα τοῦ Πουκεβίλλ γιά ἕνα Δημόσιο ἔργο καί ὁ εὐγενής Γάλλος θίχτηκε τραγικά καί ἀνεπανόρθωτα γι' αὐτή τήν ὑποτίμηση[115]. Ἀλλοιῶς τά περίμενε στήν κοιμισμένη Ἀνατολή καί ἀλλοιῶς τοῦ τύχανε. Ἀλλά τό τραγικότερο γιά τόν Πουκεβίλλ,

---

115. Αὐτός πού ἔκανε τήν ἐπίταξη ἦταν ὁ Θανάσης Βάγιας. Τό πλήρωσε μέ τήν ἱστορική σπίλωση πού ἔφτασε ὡς τά χρόνια μας, μέσω Πουκεβίλλ - Βαλαωρίτη.

ἦταν πώς ὁ Ἀλῆς κατάφερε μέ τούς ἀνθρωπους του νά τοῦ ὑποκλέπτει τίς ἀναφορές του πρός τήν Γαλλική Κυβέρνηση καί τίς ἀπαντήσεις, ὁπότε γνώριζε (ὁ Ἀλῆς) ἐκ τῶν προτέρων τίς διαθέσεις καί τοῦ Πουκεβίλλ καί τῆς Γαλλικῆς Κυβέρνησης... Ὅταν ἀργότερα τό ἔμαθε ὁ Πουκεβίλλ, ἔγινε ἔξω φρενῶν, μά ὁ Ἀλῆς, γελῶντας, τόν ἀποχαιρέτησε ψύχραιμα καί πατερναλιστικά —σπάζοντάς του προφανῶς τά νεῦρα— σάν ἔφευγε ἀπό τά Γιάννενα: «Ἔμαθα, τοῦ εἶπε, ὅλα ὅσα ἔγραφες ἐναντίον μου καί σέ ἐπαινῶ γιά τό ζῆλο σου. Μπράβο σου! Ἐδούλεψες πολύ καλά τόν ἀφέντης σου καί μέ τό πάρα πάνω».

Ὁ Πουκεβίλλ λοιπόν ἀναφέρει ἱστορίες τρόμου γιά τόν Ἀλῆ πού θά τίς ζήλευε καί ὁ καλλίτερος μυθιστοριογράφος ἔργων φρίκης τῆς Ἀγγλίας τοῦ περασμένου αἰῶνα. Σέ σημεῖο τέτοιο μάλιστα διαστρεβλώνει τήν ἱστορία ὁ Πουκεβίλλ, ὥστε καί αὐτοί οἱ ἐπικριτές τοῦ Ἀλῆ, καθώς ὁ Ἀραβαντινός, νά δυσανασχετοῦν καί νά λένε πώς οἱ κρίσεις τοῦ Πουκεβίλλ γιά τόν Ἀλῆ εἶναι κρίσεις ἐμπαθεῖς καί φανταστικές, «καθιστοῦν δέ τόν Γάλλον συγγραφέα αὐτόχρημα μυθιστοριογράφον» (Ἀραβαντινοῦ, «ἱστορία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ σελ. κη).

Ὁ Ζῶτος Μολοσσός τόν θεωρεῖ «μεγαλοφυῆ καί ριζοσπάστη Κυβερνήτη». («Ἡ δικαιοσύνη εἰς τό κράτος τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ» σελ. Ι΄).

Ὁ Λόρδος Μπάϋρον πού γνώρισε ἀπό κοντά τόν Ἀλῆ τόν θαύμασε καί τόν ὀνόμασε **«Νέο Πύρρο»**, ἤ **«Λιοντάρι τῆς Ἠπείρου»** καί **«Βοναπάρτη»**. Τά Συμπόσια πού παρέθετε στούς ξένους καί τούς διανοούμενους τῶν Ἰωαννίνων ὁ Ἀλῆς θύμιζαν λέει, Συμπόσια τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ μεγάλος αὐτός Δημοκράτης καί διανοητής, ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα πνεύματα πού ἀνάδειξε ἡ ἀνθρωπότητα καί ἕνας πραγματικός Φιλέλληνας καί Ἑλληνολάτρης, λέει γιά τόν Ἀλῆ: **«Ἦταν ὁ μοναδικός Κολοσσός πού ὁ αἰῶνας μας μπορεῖ νά ἀντιπαραθέσει στόν Ναπολέοντα».**

Ὁ Μπάϋρον μάλιστα ἀφιερώνει ἀρκετούς στίχους στόν Ἀλῆ, μέσα στό μεγάλο του ποίημα «Childe Harold's Pilgrmage».

Ὁ Ἄγγλος ἱστορικός William Miller ἔγραψε πώς «ὁ Λέων τῶν Ἰωαννίνων εἶναι ὁ Πρόδρομος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως».

Ἄς ἔρθουμε τώρα πάλι στίς κρίσεις τῶν δικῶν μας γιά τόν Ἀλῆ. Ὁ Πρωτοσύγγελος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀθηναγόρας στίς «Ἠπειρωτικές Σελίδες», (τεῦχος Β΄ σελ. 5, Ἀθῆναι 1925), γράφει: «Ὁ τελευταῖος λόγος περί αὐτοῦ (τοῦ Ἀλῆ) δέν ἐλέχθη ἔτι, σχεδόν πάντες ἔγραψαν κατά τό δοκοῦν φιλοδοξήσαντες νά παραστήσουν αὐτόν μέ τά ζωφερότερα χρώματα ὡς αὐτόχρημα τέρας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀληθῆ Τίγριν διψῶσαν τό ἀνθρώπινον αἷμα. Ἀπό τινων ἐτῶν μελετῶν τήν ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου καί μάλιστα τά γεγονότα τά σχετικά πρός τήν ἐποχήν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ,ἐσχημάτισα τήν ἰδέαν, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἔγραφον μᾶλλον ἀπό **ἐμπάθειαν** κινούμενοι καί ἀκρίτως».

Σωστά τά λέει ὁ Πρωτοσύγγελος, γιατί ἄν μελετήσεις προσεκτικά την

ἱστορία τῆς ἐποχῆς και τή συνέπεια του ἔργου του 'Αλῆ, θά δεῖς ὁπωσδήποτε τήν σκληρότητά του, μά ποτέ τήν ἀπανθρωπιά ἤ τήν ἀδικία. Θά δεῖς τήν προσπάθεια γιά ἀπελευθέρωση και δημιουργία ἑνός κράτους, ὅπου ὅλοι οἱ Λαοί, Ἕλληνες, 'Αρβανίτες, Βλάχοι, Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, θά εἶναι ἴσοι ἀπέναντι στό Νόμο, χωρίς ἀδικητές καί ἀδικούμενους, χωρίς προνομιούχους, καί διακονιαρέους. Θά δεῖς τόν ἄγριο πόλεμό του κατά τῶν πλούσιων Μπέηδων καί τῶν Κοτζαμπάσηδων καί τήν ἀγάπη πού τοὔχε ὁ ἁπλός Λαός πού τόν ἔλεγε «Πατέρα» καθώς μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Κούμας. Ποιοί εἶναι λοιπόν αὐτοί πού κινοῦνταν ἀπό ἐμπάθεια πρός πρός τόν 'Αλῆ; Δέν εἶναι δύσκολο νά ἐντοπίσουμε ἐκείνους πού ὁ 'Αλῆς χτύπησε ἀλύπητα: Τούς Μπέηδες καί τούς Κοτζαμπάσηδες καί τούς γόνους αὐτῶν πού κάποτε ἀσχολήθηκαν μέ την ἱστορία.

Ὁ ποιητής Γιάννης Βηλαρᾶς, ἦταν ἀπό τούς πρωτοπόρους τῆς νέας ἑλληνικῆς ποίησης και λογοτεχνίας. Στά Γιάννενα τοῦ 'Αλῆ ἔγινε μιά ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση, πού ἔπρεπε νά περάσουν 150 χρόνια γιά νά δικαιωθεῖ. Οἱ Δάσκαλοι ἐκεῖ δέν δεσμεύονταν ἀπό ντιρεκτίβες ὑπαλλήλων ὑπουργείων, ἀλλά ἐλεύθερα διατύπωναν τίς ἰδέες τους και ὅταν ἀντιμετώπιζαν τα πυρά τοῦ Πατριαρχείου, τούς προστάτευε ὁ 'Αλῆς. Ἐκεῖ καθιερώθηκε ἡ Δημοτική γλῶσσα τοῦ Λαοῦ, τό μονοτονικό σύστημα, ἡ κατάργηση τῶν ἄχρηστων γραμμάτων τῆς Ἑλλην. γλῶσσας ο, ω, ι, η, οι, ει, κλπ.

Ὁ Βηλαρᾶς λοιπόν —πρῶτος δημοτικιστής τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ— ἔγραψε ἕνα ἐπίγραμμα γιά τόν 'Αλῆ πού ἦταν ἐντοιχισμένο στήν πύλη τῆς Χειμάρας:

«Μέ γνώρισε ὁ Φαέθοντας, μ' εἶχε παλιούθ' ὁ Πύρρος
'Αλῆς ὁ πρῶτος μέ κρατεῖ, Τεπελενιώτης ἥρως.
Αὐθέντης πληρεξούσιος στῆς Ἤπειρος τά μέρη
καί στρατηγός ἀσύγκριτος μέ τό σπαθί στό χέρι.
Πέντε μυριάδες στράτευμα κρατεῖ στόν ὁρισμό του
ἄγρυπνα πάντα κι ἄφοβα ἐνάντια στόν ἐχθρό του.
Στά Γιάννινα ἀναπαύεται τ' ἀντρειότατο Λιοντάρι
τῆς 'Αθηνᾶς τό γέννημα, τ' ἀνάθρεμα τοῦ Ἄρη».

Ὁ Βηλαρᾶς εἶχε ἀκόμα γράψει «Ὠδή στήν ἅλωση τοῦ Σουλίου», ἐξυμνῶντας τόν 'Αλῆ. Τό ποίημα δέν σώθηκε...

Πολλοί θεώρησαν τό ποίημα κολακεία. Μά ὁ Βηλαρᾶς δέν ἦταν καθόλου ὁ τύπος τοῦ κόλακα καί αὐτό τό ἐπισημαίνει καί ὁ Κορδάτος. Ἄν ἀναλογιστοῦμε πάντως, πώς κατά τοῦ Σουλίου πολέμησαν, ὄχι Τοῦρκοι, πού μᾶς λένε οἱ ἱσροριογράφοι καί ἀναπαράγουν ἄκριτα οἱ ποιητές, ἀλλά τά πιό φωτεινά ὀνόματα τοῦ '21, καθώς Καραϊσκάκης, 'Αντροῦτσος, Διάκος, Ἴσκος, Παλάσκας, Βαρνακιώτης, Πανουριᾶς, Γαρδικιώτης Γρίβας, Ζάππας, Μπακόλας καί

τόσοι ἄλλοι, ἄν ἀναλογιστοῦμε πώς ὁ πολεμος τοῦ 'Αλῆ μέ τούς Σουλιῶτες ἦταν μιά **ἐμφύλια** διαμάχη πού τό δίκιο ἦταν μέ τό μέρος τοῦ 'Αλῆ, καθώς ἀποδείχτηκε καί κατανοήθηκε καί ἀπό αὐτούς τούς ἴδιους τούς Σουλιῶτες στή συνέχεια, τότε θά καταλάβουμε πώς ὁ Βηλαρᾶς δέν κολάκευε μέ τήν «'Ωδή» του, ἀλλά ἐννοοῦσε αὐτό πού ἔγραφε καί εἶναι πραγματικά ἀπώλεια ὁ χαμός τοῦ ποιήματος.

'Ο Σολωμός βέβαια κατέκρινε αὐστηρά τόν Βηλαρᾶ γιά τήν «ὠδή στήν ἅλωση τοῦ Σουλίου», μά ὁ Σολωμός ἦταν ἐκτός χώρου καί... χοροῦ κι ἔβλεπε τήν ἐπανάσταση καί τήν ἑλληνική πραγματικότητα μέ τό κανοκυάλι.

'Ο Μητροπολίτης Νέων Πατρῶν Πολύκαρπος ἀφιέρωσε στόν 'Αλῆ ποίημα σέ ἀρχαία ποιητική διάλεκτο:

«Φέρτατε ἡγεμών, ὅς ναίεις δώματα Πύρρου,
ἤθεα δ' ἐς νέου 'Αλεξάνδρου ἄελπτον ἀείρεις.
ὅς τ' 'Αδμάτοιο ἴχνε ἄδμητον δ' αὖτι μεταλλᾶς,
ἀρχαίῃσι δέ τιμᾶς συμπάσαις ἐναγάλλῃ.
'Αλῆ Πασιά μεγάλα ξένα θ' ὅς ρ'ἔξεις κεδνᾶ πολλά,
ὑψίθω κ' ἄνερ ἀμετέροις ἐνί ἤμασι κίων.
Μήτι σύ οὐδέ βροτός γόν ἤλυθες αἴων,
τοιοῦτοι γάρ 'Αλεξάνδρῳ, ὅς θαῦμ' ἔπλετ' αἰνόν».

Δέν εἶναι περίεργο πού μπλέκουν οἱ λόγιοι τόν 'Αλῆ μέ τούς ἀρχαίους[116]. Τή στιγμή πού κανείς δέν ἐνδιαφερόταν γιά τήν ἀρχαία κληρονομιά μας ὁ 'Αλῆς καί ὁ γιός του ὁ Βελῆς ἀσχολήθηκαν μέ τήν προώθηση τῆς ἀρχαιολογίας στήν 'Ελλάδα, μέ τή μουσική καί τό θέατρο καθώς πιό κάτω θά δοῦμε! Βέβαια οἱ ἄνθρωποι δέν ἀναφέρθηκαν ποτέ στό Βυζάντιο, ἀλλά μονόπλευρα στήν 'Ελληνική ἀρχαιότητα. Στόν 'Αλέξανδρο, τόν Πύρρο, τήν 'Αθηνᾶ, τόν Ἄρη κλπ. Δέν εἶχαν πολλές παρτίδες μέ ἅγιους, παντροκράτορες, Θεομανία κλπ. Αὐτά ὅμως τά ἔχουμε ἐξηγήσει καί ἄν θά τά συναντᾶμε στήν πορεία τῆς μελέτης δέν θἆναι παρά καί μιά ἀκόμα ἐπιβεβαίωση ὅσων ἀρχικά ὑποστηρίξαμε, γιά τούς 'Αρβανίτες καί τή σχέση τους μέ τήν ἀρχαιότητα καί ὄχι μέ τό Βυζάντιο.

116. 'Ο πραγματικά 'Εθνικός Εὐεργέτης Βαγγέλης Ζάππας, πού ἀπό μικρό παιδί ὑπηρέτησε στόν Στρατό τοῦ 'Αλῆ, σάν πλούτησε καί καζάντησε, θέλησε νά κληροδοτήσει ὅλη του τήν περιουσια στό ἐλεύθερο 'Ελληνικό κράτος, μέ μιά προϋπόθεση: Νά διατεθοῦν γιά τήν ἀναβίωση τῶν 'Ολυμπιακῶν ἀγώνων («'Ολύμπια»), προσθέτοντας καί διαγωνισμούς Γεωργικῶν, Βιομηχανικῶν Μουσικῶν καί θεατρικῶν ἐπιτευγμάτων.

'Ο ἱδρυτής τῆς Τράπεζας τῆς 'Ελλάδας Γ. Σταύρου, ἦταν κι αὐτός ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνης στήν ὑπηρεσία τοῦ 'Αλῆ. Δηλαδή ἡ πλειοψηφία, τῶν προοδευτικῶν διανοούμενων, ποιητῶν, ἐπιστημόνων, εὐπατριδῶν καί ἡρώων, πέρασε ἀπό τήν Αὐλή τοῦ 'Αλήπασα. Καί εἶναι ν' ἀπορεῖς, πῶς εἶναι δυνατό, ἄν ἦταν ἔτσι καθώς μᾶς τόν στολίζουν, νά ἔβγαλε τέτοιο ἀνθρώπινο ὑλικό...

'Αλλ' ἀξίζει νά δοῦμε ἀπό κοντά τίς σπουδαιότερες παραποιήσεις τῶν ἱστορικῶν συμβάντων γύρω ἀπό τόν 'Αλήπασα.

'Ο Βαλαωρίτης πῆρε μιά κοινή πόρνη, τήν Κυρα-Φροσύνη καί τήν ἔκανε ἴνδαλμα τῆς 'Ελλάδας καί τῆς Χριστιανοσύνης πού ἀντιπαρατίθεται στόν «αἱμοβόρο, αἱμοσταγῆ κλπ» 'Αλήπασα. "Ομοια καταδίκασε στό πῦρ τό ἐξώτερον τόν Θανάση Βάγια καί ἀποθέωσε τόν Βλαχάβα ἤ ἔδωσε ἐξωπραγματικές διαστάσεις στόν ἥρωα Κατσιαντώνη καί ὅλα αὐτά, ὅλες αὐτές οἱ παραποιήσεις καί οἱ ἰδιαίτεροι χρωματισμοί, σκόπευαν σ' ἕνα καί μόνο στόχο: Στήν πάσει θυσία καταδίκη ἀπό τήν 'Ιστορία τοῦ 'Αλῆ.

Κυρά — Φροσύνη

'Ο πλοῦτος πού σωρεύθηκε στά Γιάννενα τήν ἐποχή τοῦ 'Αλῆ, ἡ ἐλευθερία, ἡ παιδεία καί οἱ καινοτομίες, εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα καί τήν κάποια ἐρωτική ἐλευθερία. 'Η Κυρά Φροσύνη ἦταν μιά ὡραία καί αἰσθησιακή χήρα, πού στό «σπίτι» της φιλοξενοῦσε τούς πιό δυνατούς ἄντρες τῶν 'Ιωαννίνων. Μεταξύ τῶν ἐραστῶν τῆς Κυρά-Φροσύνης ἦταν καί ὁ γιός τοῦ 'Αλῆ, ὁ Μουχτάρης, πού μάλιστα ἔκανε καί τό ὀλέθριο γιά τήν ἐποχή σφάλμα νά χαρίσει στήν κυρά Φροσύνη ἕνα δαχτυλίδι, δῶρο τῆς γυναίκας του, κόρης τοῦ Πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ. ('Ο 'Αλῆς εἶχε παντρέψει τούς δυό γιούς του, μέ τίς δυό θυγατέρες τοῦ Πασᾶ τοῦ Βερατιοῦ, 'Ιμπραήμ, καί οἱ λόγοι ἦσαν περισσότερο πολιτικοστρατιωτικῆς σημασίας, παρά ἀποτέλεσμα αἰσθήματος). "Οταν ἔμαθαν οἱ Βερατιώτισσες τά καμώματα τῶν ἀνδρῶν τους καί τό γεγονός ὅτι ὁ Μουχτάρης πούλησε τήν τιμή της (δαχτυλίδι) σέ μιά πόρνη, ἔγινε ἐπανάσταση στό Σεράι. Οἱ Γυναῖκες ἀπειλοῦσαν πώς ἄν δέν ὑπάρξει τιμωρία καί ἐκδίκηση, θά φύγουν γιά τό Μπεράτι, στόν πατέρα τους. 'Ο 'Αλῆς γιά νά μή δυσαρεστήσει τίς νύφες του και ἐπειδή εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη τήν φιλία καί συμμαχία τοῦ 'Ιμπραήμ τοῦ Βερατίου, διέταξε τήν θανάτωση τῆς Φροσύνης, λέει ὁ Ψαλίδας, (γκëρόëρας, στ' 'Αρβανίτικα) ὁ μεγάλος δάσκαλος καί φίλος τοῦ 'Αλῆ, σέ μιά ἐκμυστήρευσή του στόν "Αγγλο περιηγητή Cocerell τό 1810.

'Αλλά ὁ 'Αλῆς δέν θανάτωσε μόνο τήν Κυρά-Φροσύνη. Μαζί μ' αὐτήν θανάτωσε καί 17 ἀκόμα γυναῖκες «ἐλευθερίων ἠθῶν» καθώς μᾶς βεβαιώνει ὁ 'Αραβαντινός πού δέν συμπαθεῖ καθόλου τόν 'Αλῆ. "Αν ἀναλογιστοῦμε τίς αὐστηρές περί ἠθικῆς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς καί τούς δημόσιους λιθοβολισμούς τῶν μοιχαλίδων καί ἀνήθικων γυναικῶν πού μέχρι πρόσφατα ἐπέζησαν στήν πατρίδα μας, θά διαπιστώσουμε πώς ἡ γνώμη τοῦ Ψαλίδα εἶναι ἡ μισή ἀλήθεια. Και ἡ ἄλλη μισή;

Καθώς εἴπαμε, ὁ πλοῦτος, ἡ παιδεία, ἡ συρροή ποικιλίας[117] Λαῶν[118] καί περιηγητῶν, καθώς καί οἱ τρομερές γιά τήν ἐποχή καινοτομίες τοῦ 'Αλῆ, ἀπάμβλυναν τήν αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν γύρω ἀπό τήν ἐρωτική ἀντίληψη. Οἱ καινοτομίες τοῦ 'Αλῆ δέν στενοχωροῦσαν μόνον τούς πλούσιους Μπέηδες καί Κοτζαμπάσηδες, ἀλλά καί τόν συντηρητικό Λαό πού δέν ἔβλεπε μέ καλό μάτι αὐτή τήν χαλάρωση τῶν ἠθῶν καί ἀντιδροῦσε. Δυό λοιπόν ἄξονες πίεσης ἐπέδρασαν στήν ἀπόφαση τοῦ 'Αλῆ γιά τήν θανάτωση τῶν πορνευόμένων γυναικῶν καί τῆς Φροσύνης: Πρῶτα ἡ πολιτική σκοπιμότητα, τῆς διατήρησης τῆς φιλίας καί συμμαχίας — καί τοῦ γάμου τελικά τῶν γιῶν του— καί δεύτερο ἡ ἐξυγίναση τῶν δημοσίων ἠθῶν, καθώς ὁ ἴδιος ἐπίσημα δήλωσε στόν Πρῶσσο περιηγητή Bartholdy, ἀπολογούμενος. Δηλαδή ἡ ἀλήθεια βγαίνει ἀπό τήν μισή ἀλήθεια τοῦ Ψαλίδα καί τήν ἄλλη μισή τοῦ ἴδιου τοῦ 'Αλῆ.

Βέβαια σήμερα μιά τέτοια ἐκστρατεία ἠθικῆς κάθαρσης φαίνεται καί εἶναι ἀπάνθρωπη, ἀλλά καί γιά τήν ἐποχή αὐτή ἦταν φαινόμενο σπάνιο γιατί ἦσαν μέν συνηθισμένες ἀτομικές καταδίκες, μά ὄχι καί ὁμαδικές. Εἶναι ἐπίσης γνωστό καί τό ἐπιβεβαιώνει ὁ Μπάϋρον, πώς δέν ὑπῆρξε Λαϊκή ἀντίδραση στήν θανάτωση αὐτή τῶν ἐλευθερίων γυναικῶν. 'Ο Λήκ, ἐπισημαίνει πώς στά θέματα ἠθικῆς οἱ νόμοι ἦσαν αὐστηρότατοι, ἐπισημαίνει μάλιστα πώς ἡ

---

117. Οἱ ἱστορικοί, ὅταν ἀναφέρονται στόν πληθυσμό τῶν Γιαννινῶν τήν ἐποχή τοῦ 'Αλήπασα, μᾶς λένε: «Τόσοι Ἕλληνες, τόσοι Τοῦρκοι καί τόσοι 'Εβραῖοι». Οἱ 'Αρβανίτες δέν ὑπάρχουν... παρά μονάχα στή μποῦκα τοῦ κανονιοῦ τους, πού ὅμως, μετά ἀπ' ὅσα ἐκθέτουμε θά πάθει σίγουρα ἀφλογιστία.

118. Μόλις τά Γιάννενα ἔγιναν τό κέντρο τοῦ πνευματικοῦ, ἀλλά κυρίως τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου στά Βαλκάνια καί ἀπόχτησαν οἱ Γιαννιῶτες πλοῦτο καί εὐμάρεια, ἑπόμενο ἦταν νά «φυτρώσουν» 'Εβραῖοι στήν πλούσια αὐτή πολιτεία. Πραγματικά ἦλθαν ἀπ' ὅλες τίς μεριές τοῦ κόσμου 'Εβραῖοι, πού κατάφεραν, ὥστε νά συγκεντρώσουν τον πλοῦτο στά χέρια τους μέ ἕναν ἁπλό τρόπο, πού σήμερα τόν λέμε Κεφαλαιοκρατία, μά μετά ἀπ' ὅσα μᾶς ἔχει πεῖ γιά τό Κεφάλαιο ὁ Μαρξ, δέν ξέρουμε τήν πραγματική καταγωγή του. Οἱ 'Εβραῖοι, χωρίς νά προσφέρουν καμιάν ἀπολύτως παραγωγική ἐργασία στόν τόπο ὅπου φιλοξενοῦνταν, καταγίνονταν μέ παρασιτικά ἐπαγγέλματα (διαμεσολάβηση, μεταπρασία, Τοκογλυφία, ἀργυραμοιβοί, Τραπεζίτες καί μονοπωλιακό ἐμπόριο). Τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά συγκεντρώνουν ὅλο τό ὑπάρχον κεφάλαιο στά χέρια τους οἱ 'Εβραῖοι, ἐνῶ οἱ 'Ιθαγενεῖς πού προσφέρουν παραγωγική δουλειά νά πεινᾶνε.

Αὐτό τό ἐντόπισε ἕνας ἱερωμένος γνωστός μας, ὁ Πατρο-Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Γιά ν' ἀντιμετωπίσει τούς 'Εβραίους λοιπόν, συνενοήθηκε μέ τόν 'Αλῆ, νά γίνεται τό περίφημο Παζάρι τῶν 'Ιωαννίνων τό Σάββατο καί ὄχι τήν Κυριακή πού γινόταν μέχρι τότε. 'Επειδή ὅμως οἱ 'Εβραῖοι, δέν ἐργάζονται τό Σάββατο, δέν ἔπαιρναν μέρος στό προσοδοφόρο παζάρι καί ἔτσι πολλοί ἀναγκάστηκαν νά ἐγκαταλείψουν τά Γιάννενα. Μά δέν συγχώρεσαν ποτέ τόν Πατρο-Κοσμᾶ καί κατάφεραν νά τόν ξεκάνουν. Καί ὄχι μόνον αὐτό. Ἄφησαν καί μερικούς ἀτσίδες ἀπό τό σόϊ τους, ἱστοριογράφους στήν 'Ελλάδα, νά μᾶς λένε πώς τόν Πατρο-Κοσμᾶ τόν σκότωσε ὁ 'Αλῆς!

ἴδια τιμωρία ἐπιβάλλονταν καί στήν ἀρχαιότητα καί παραθέτει τό σχετικό χωρίο ἀπό τόν Ἀθήναιο: «Ὁ Θεόπομπος νά τί λέει γιά τούς Μυθημναίους: Ὁ Τύραννος Κλεομένης, τίς Μαστροπές τίς συνηθισμένες νά βγάζουν «στο κλαρί» τίς πόρνες καί τρεῖς ἤ τέσσερις ἀπό τίς σπουδαιότερες πόρνες, ἀφοῦ τίς ἔβαλε μέσα σέ σακκιά καί τίς ἔδεσε, πρόσταξε νά τίς ρίξουν στήν θάλασσα. Καί ὁ Ἕρμιπος, στό ἔργο του πού ἀναφέρεται στούς 7 Σοφούς, λέει πώς καί ὁ Περίανδρος, ἔκανέ τό ἴδιο». (Μετάφραση).

Ἡ Λαϊκή φαντασία, ἀλλά καί οἱ διάφοροι ἐχθροί τοῦ Ἀλῆ βρῆκαν τήν εὐκαιρία νά μιλήσουν γιά ἄνομους δεσμούς τοῦ Ἀλῆ μέ τήν Φροσύνη, (ἐνῶ εἶναι γεγονός πώς λάτρευε και λατρευότανε ἀπό τήν Βασιλική) ἤ γιά δεσμό του μέ τίς... νῦφες του ἤ ὅτι ἡ ὁμαδική θανάτωση ἦταν δῆθεν τέχνασμά του γιά νά ἀποσπάσει λύτρα, κλπ.

Ὅταν ὁ Ἀλῆς συγκέντρωσε τίς πορνευόμενες γυναῖκες -κάπου 20— μεταξύ τῶν ὁποίων καί δυό παντρεμένες, τίς ἔκλεισε ἐπί δυό μέρες σ᾽ ἕνα ξωκλήσι κοντά στή λίμνη. Ἀλλά κανείς δέν παρουσιάστηκε στό διάστημα αὐτό νά ζητήσει τήν ἀπελευθέρωση τῶν γυναικῶν, παρά ἕνας Βλάχος. Νά τί γράφει ὁ Hughes: «Πέρασε ἡ ἄλλη μέρα χωρίς νά δοθεῖ ἡ μοιραία διαταγή. Φαίνεται πώς ὁ Τύραννος κατεχόταν ἀπό τύψεις συνειδήσεως καί δίσταζε. Λένε πώς ἤθελε νά κερδίσει καιρό καί ὅτι περίμενε διαβήματα γιά νά τούς χαρίσει τή ζωή. (Ὅλο «φαίνεται» καί «λένε») ἀλλά δέν παρουσιάστηκε κανείς παρά ἕνας Ἕλληνας, ἕνας σύζυγος πού προσέπεσε στόν Βεζύρη ἐκλιπαρῶντας τον γιά τήν γυναῖκα του. Ὁ Ἀλῆς τόν ρώτησε μ᾽ ἕνα σαρκαστικό χαμόγελο, ἄν μποροῦσε νά ζήσει μέ μιάν ἄπιστη γυναῖκα. Ναί, ἀπάντησε ἐκεῖνος. Κι ὁ Βεζύρης πρόσταξε νά τήν ἐλευθερώσουν. (Ἀπό τόν Σιμόπουλο «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα» Τ. Γ2 σελ. 407).

Οὔτε τά χρήματα λοιπόν ἦταν ἡ αἰτία, οὔτε βέβαια καί οἱ τύψεις πού λέει ὁ Hughes. Στήν παραπάνω στάση τοῦ Ἀλῆ ἔναντι τοῦ μοναδικοῦ συζύγου καί συγγενοῦς πού δέν ἐνέκρινε τήν θανάτωση, διαβλέπουμε ὄχι μόνο τήν αἰτία τῆς θανάτωσης τῶν πορνευομένων γυναικῶν, μά καί τίς περί ἠθικῆς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς σέ συνδυασμό μέ τήν συγκατάβαση τῆς Γιαννιώτικης κοινωνίας, τῶν συγγενῶν τῶν γυναικῶν καί αὐτῶν τῶν ἴδιων τῶν γυναικῶν, πού καθώς μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Μπάϋρον καί ὁ Hughes δέχτηκαν ἀδιαμαρτύρητα τήν ποινή τους. Ἄς μήν ὑποτεθεῖ πώς ὁ Γιαννιώτικος Λαός δέν ξεσηκώθηκε ἀπό φόβο. Κάποτε ὁ Ἀλῆς θέλησε νά καταργήσει τήν περίεργη κόμμωση τῶν Ἀρβανιτῶν μέ τό ξύρισμα τοῦ μπροστινοῦ τοῦ κεφαλιοῦ καί τῶν κροτάφων καί διέταξε νά μήν ξυρίζονται οἱ Στρατιῶτες του. Αὐτή ἡ ἀσήμαντη γιά μᾶς καινοτομία σήκωσε θύελλα διαμαρτυριῶν καί ἀναγκάστηκε ὁ Ἀλῆς νά τήν ἀνακαλέσει.

Ὥστε σχετικά μέ τήν κυρά Φροσύνη, ἡ κρίση τοῦ Ἀλῆ, λέμε πώς ἐξέφραζε ἀπόλυτα τήν περί δικαίου καί ἠθικῆς ἀντίληψη τοῦ Γιαννιώτικου λαοῦ

καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο ἦταν δίκαιη. Μά ἦταν τατυρόχρονα καί σκληρή, σάν τούς ἀνθρώπους καί τήν κοινωνία πού κυβερνοῦσε.

Θανάσης Βάγιας

Ἕνα ἄλλο παραξηγημένο πρόσωπο τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλήπασα εἶναι καί ὁ Θανάσης Βάγιας, πού κι αὐτόν ὁ Βαλαωρίτης τόν ἔκανε βρυκολακιασμένο προδότη καί ἄλλα φρικιαστικά.

Ὁ Θανάσης Βάγιας πρωτοστάτησε στόν χαλασμό τοῦ Γαρδικιοῦ. Ἀλλά τί χολοσκάνε οἱ Χριστιανοί θρυλογράφοι; Οἱ Γαρδικιῶτες ἦσαν Μουσουλμάνοι στή συντριπτική πλειοψηφία καί στό Γαρδίκι τῆς ἐποχῆς, εἶχαν συγκεντρωθεῖ μέ τίς εὐλογίες τοῦ Σουλτάνου, ὅλοι οἱ ἀντιδραστικοί Μπέηδες καί Ἀγάδες γιά μιά τελική ἀναμέτρηση μέ τόν Ἀλῆ. Νά τί λέει καί αὐτός ὁ Πουκεβίλλ: «Στό Γαρδίκι ἐπικρατοῦσε ἀγωνιστικό πνεύμα, γιατί ἐκεῖ εἶχαν καταφύγει μετά τήν κατάληψη τοῦ Δελβίνου, ὁ Μουσταφᾶ-Πασᾶς καί 60 Μπέηδες τῆς Τσαμουριᾶς. Ὁ Σουλτάνος μάλιστα εἶχε ὑποσχεθεῖ βοήθεια στρατιωτική».

Αὐτή ἡ μαρτυρία εἶναι ἀποκαλυπτική γιά πολλά πράγματα. Γιά τήν τιτάνια προσπάθεια τοῦ Ἀλῆ νά φτιάξει ἀνεξάρτητο καί σύγχρονο κράτος. Γιά τήν ἀντίδραση τῶν πλούσιων Μπέηδων καί Κοτζαμπάσηδων στά σχέδιά του, γιά τήν μοίρα αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ πού πολλές φορές ἔγινε τό ὅπλο στά χέρια τοῦ Σουλτάνου.

Εἶναι λοιπόν τό Γαρδίκι ἡ σφηκοφωλιά τῆς ἀντίδρασης πού ἑτοιμάζεται γιά τήν τελική ἀναμέτρηση μέ τόν Ἀλῆ καί ὁ ὠφελειμένος δέν θἆναι κανείς ἄλλος, ἀπό μιά ἧττα τοῦ Ἀλῆ, παρά μονάχα ὁ Σουλτάνος. Αὐτό τό κατανόησαν ὅλοι οἱ φίλοι καί συναγωνιστές τοῦ Ἀλῆ. Ἀπό τόν Ἀντροῦτσο, τόν Καραϊσκάκη, τόν Γρίβα πού γιά τόν ἡρωϊσμό του στή μάχη τοῦ Γαρδικιοῦ, ὀνομάστηκε «Γαρδικιώτης» καί βέβαια ἀπό τον Θανάση Βάγια. Οἱ Μπέηδες κατακερματίστηκαν. Ἑτοίμαζαν Βατερλώ γιά τόν Ἀλῆ καί τό ὑποστήκανε. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια καί τά περί προσωπικῶν ἐκδικήσεων εἶναι παραμύθια γιά μικρά παιδιά, καθόλου μάλιστα πειστικά.

Ὅταν πληγώθηκε στό Γαρδίκι ὁ Θανάσης Βάγιας τόν ἔσωσε κουβαλῶντας τον στον ὦμο ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος λέει ὁ Φιλήμων.

Ἐν πάσει περιπτώσει ἡ πτώση τοῦ Γαρδικιοῦ ἦταν μεγαλύτερης σημασίας ἐγχείρημα καί ἐδῶ πράγματι διακρίθηκε ὁ Θ. Βάγιας, πού μυημένος καί αὐτός στήν ἀντιτουρκική πολιτική τοῦ Ἀλῆ, καταλάβαινε πώς ἄν ἀντέξει τό Γαρδίκι καί ἔλθουν τά Σουλτανικά στρατεύματα, τότε ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων ἀλλάζει σέ βάρος τοῦ Ἀλῆ καί ὑπέρ τῶν Τούρκων. Ὁ Θ. Βάγιας δέν εἶναι ὁ προδότης πού μᾶς παρουσίασε ὁ Βαλαωρίτης καί οἱ ἐχθροί του.

῾Η Λαϊκή μοῦσα, βάζει στό στόμα τοῦ Θανάση Διάκου τούς ἑξῆς ἀποκαλυπτικούς στίχους:

«Μόνον ἑφτά μερῶν ζωή θέλω νά μοῦ χαρίστε
ὅσο νά φτάσει ὁ ᾿Οδυσσεύς καί ὁ Θανάσης Βάγιας...»

῾Ο Θ. Βάγιας μετά τή πτώση τοῦ ᾿Αλῆ ἀκολούθησε στήν αἰχμαλωσία τήν περίφημη σύζυγο τοῦ ᾿Αλῆ τήν Κυρα-Βασιλική. ᾿Ελευθερώθηκε ἀργότερα μέ ἐγγύηση τοῦ Πατριαρχείου καί ἀρχικά τοῦ ἀνέθεσαν νά φροντίσει γιά μιά μονή τοῦ Πατρο-Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, πού καθώς ἔχουμε πεῖ ἦταν προστατευόμενος τοῦ ᾿Αλῆ καί μέ φροντίδες του ἁγιοποιήθηκε ἀπό τό Πατριαρχεῖο. ᾿Αργότερα συνδέθηκε μέ τόν Σέρβο ἡγεμόνα Μίλος ᾿Οβρένοβιτς, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνέθεσε τήν ἐκπαίδευση τοῦ γιοῦ του.

Μετά τή ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, ἡ Βασιλική, ὁ Βάγιας, ὁ ἀδελφός τῆς Βασιλικῆς Σίμος καί μερικοί ἄλλοι, ἐξορίζονται στήν Προῦσσα, σάν ὕποπτοι συνωμοσίας. Τό 1829 μέ τήν ὑπογραφή τῆς Εἰρήνης, ἐλευθερώνονται καί ἔρχονται στήν ῾Ελλάδα, ὅπου τό 1831 , ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας τοῦ ἀναθέτει τήν διεύθυνση τοῦ «πρώτυπου ἀγροκηπίου Τίρυνθος».

Τόν ἐκτιμάει πολύ καί στέλνει τόν γιό του Γιάννη στήν Πίζα τῆς ᾿Ιταλίας γιά σπουδές. ῾Η νέα αὐτή ἀγάπη καί ἐμπιστοσύνη πού τοῦ δείχνει ὁ Καποδίστριας κινεῖ πάλι τήν ὀργή τῶν ἀντικαποδιστριακῶν ἐναντίον του. Τελικά πέθανε πάμφτωχος, ὁ ἀφανής καί παραξηγημένος αὐτός πατριώτης, καί ἡ τελευταία του ἐπιθυμία ἦταν νά ταφεῖ στήν ἰδιαίτερη ματρίδα του τό Λέκλι.

Βλαχάβας — Νικοτσάρας

Πολλά ἄκουσε ὁ ᾿Αλῆς ἀπό τούς ἐχθρούς του μέ ἀφορμή τήν ἐξόντωση τοῦ Βλαχάβα. Οἱ Ποιητές ἀναπαράγουν τήν παραποίηση τῆς ἱστορίας, καί στίς ἐθνικές γιορτές, ἀντί νά δοῦμε ἤ ν᾿ ἀκούσουμε τίποτα ἐνδιαφέρον γιά τούς ἀγῶνες τοῦ ῾Ελληνικοῦ Λαοῦ, βλέπουμε καί ἀκοῦμε γιά τούς ἀγῶνες κάποιων, ἐναντίον τοῦ ᾿Αλῆ. Μή χειρότερα... ῾Ο ῾Ελληνικός Λαός δέν πολέμησε ἐναντίον τοῦ ᾿Αλῆ, ἀλλ᾿ ἐναντίον τῶν Τούρκων, τῶν Μπέηδων καί τῶν Κοτζαμπάσηδων καί ἡ κυρά Φροσύνη μέ τόν Βλαχάβα δέν ἦταν καθόλου ἥρωες καί μάρτυρες. ῾Η μιά ἦταν μιά καλή πόρνη καί ὁ δεύτερος ἕνας κακῆς ποιότητας προδότης.

Νά τά ἱστορικά ντοκουμέντα:

Τήν οἰκογένεια τῶν Βλαχαβαίων, ὁ ᾿Αλῆς τήν ἐκτιμοῦσε καί τῆς εἶχε ἀναθέσει τό ᾿Αρματωλίκι τῶν Χασίων. Εἶναι ἴσως ἀπό τίς σπάνιες περιπτώσεις πού ἕνα Βλάχος γίνεται ᾿Αρματωλός στήν Τουρκοκρατούμενη ῾Ελλάδα. Οἱ Βλάχοι ἦσαν φιλήσυχοι ἄνθρωποι, πού φρόντιζαν τά γιδοπρόβατά τους καί τἆχαν πάντα καλά μέ ὁποιονδήποτε κατακτητή. ῾Ο ᾿Αλῆς τούς προστάτεψε

καί τούς ἐξασφάλισε τήν ἡσυχία τους ἀπό τούς Κλέφτες καί ποτέ δέν εἶχε προβλήματα μαζί τους. Οἱ Βλαχαβαῖοι ὅμως εἶχαν πολλά 'Αρβανίτικα χαρακτηριστικά, καί τό ὅτι εἶχαν 'Αρματωλίκι τά ἐξηγεῖ ὅλα. Πῶς ἔγινε ὅμως οἱ ἔμπιστοι καί φίλοι τοῦ 'Αλῆ, Βλαχαβαῖοι, νά ξεσηκωθοῦν ἐναντίον του καί νά τόν καρφώσουν πισόπλατα; Ἦταν ἐπαναστάτης ὁ Βλαχάβας πού ἤθελε νά ἐλευθερώσει τήν 'Ελλάδα ἀπό τούς Τούρκους, πού μᾶς λένε οἱ Ποιητές στόν οἶστρο τους ἀπάνω; Μά ἄν ἦταν τέτοιος, γιατί νά μή συμμαχήσει μέ τόν 'Αλῆ, πού τότε τά εἶχε βάλει μέ τούς Τούρκους; Ἤ γιατί συμμάχησε μέ τούς **Τούρκους** κατά τοῦ 'Αλῆ;

Νά τί λέει ὁ Ἄγγλος περιηγητής Λήκ:

«Ὁ Παπα-Εὐθύμιος (Βλαχάβας), γεννημένος στά Χάσια, ἦταν γιός ἑνός ξακουστοῦ καπετάνιου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν 'Αρματωλῶν στά Χάσια καί στή γύρω περιοχή. Ὕστερα ἀπό τόν θάνατό του ὁ 'Αλῆς ἐξακολούθησε νά προστατεύει τήν οἰκογένεια τοῦ 'Αρματωλοῦ καί ὁ Εὐθύμιος μέ τόν ἀδερφό του καί τούς συντρόφους του, κάπου 60, ἔπαιρνε μισθό ἀπό τό βιλαέτι τῶν Τρικάλλων γιά προσφορά ἔνοπλης προστασίας ἀπό τούς Κλέφτες τῆς γύρω περιοχῆς. Ὅταν ξέσπασε ὁ Ρωσοτουρκικός πόλεμος, ἐκτελοῦσε ἀκόμα τά καθήκοντά του στό Χασιώτικο 'Αρματωλίκι.

Τό πρῶτο σύμπτωμα τῆς **προδοσίας** του ἦταν ἕνα ταξίδι στά νησιά τοῦ Αἰγαίου τό 1807.[118] Γυρίζοντας στά Χάσια τόν ἑπόμενο χειμῶνα, ἦρθε σέ ἐπαφή μέ τούς Κλέφτες τούς φυγόδικους καί τούς κάθε λογῆς καταδιωκόμενους. Σέ λίγο ἄρχισαν οἱ φόνοι Τούρκων στίς γειτονικές περιοχές». ('Εννοεῖ Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν ὁ Λήκ, γιατί μέ τούς καθ' αὐτό Τούρκους συνεργάστηκε ὁ Βλαχάβας, καί νά τί λέει ὁ Χατζησεχρέτης στήν 'Αληπασαλιάδα του μέ τό στόμα τοῦ Βλαχάβα πού ἀπευθύνεται στούς Τούρκους τῶν Τρικάλλων:

«Κι ἄν θέλετε τό ἵρτζι σας (ὑπόληψη) ἐσεῖς καί τόν Ραγιᾶ σας —τόν Χριστιανό δοῦλο σας—

Νά κάμωμεν τό ἕνα μας καί μεῖς καί ἡ ἀφεντιά σας
τόν τόπο νά παστρέψουμε ἀπ' τούς 'Αρβανιτάδες...»

Ἄλλωστε ὁ Βλαχάβας ξεκίνησε τό κίνημά του μέ Τούρκικη σημαία[119] καί ἀπ' ὅτι φαίνεται αὐτό πού τόν ἐνδιέφερε ἦταν νά «ξεπαστρέψει τούς 'Αρβανιτάδες». Δύσκολα πράγματα...

«... Ὁ 'Αλῆς, συνεχίζει ὁ Λήκ, ἔστειλε ἐνατνίον τους, τόν γιό του Μουχτάρη πασᾶ... Τόν περασμένο 'Απρίλιο ἤ Μάϊο πολέμησαν μέ τά ἀσκέρια τοῦ

---

118. Τότε συναντήθηκε μέ τόν Ρῶσο ναύαρχο Σενιάβιν καί τόν Καραγεώργεβιτς τῆς Σερβίας.

119. Κοσομούλης: «ἱστορικά ἐνθυμήματα» σελ. 83-4.

Μουχτάρη, νικήθηκαν καί διασκορπίστηκαν... Στούς τρεῖς μῆνες πού ἔμεινε ἐγκάθειρκτος βασανίστηκε γιά νά ἀποκαλύψει **ποιός τόν παρακίνησε** καί ποιοί ἦταν οἱ συνεργάτες του, ἀλλά χωρίς ἀποτέλεσμα. Τέλος τόν περασμένο Ὀκτώβριο, θανατώθηκε...» (Σελ. 538-544, σέ μετάφραση Τ. Σιμόπουλου ἀπό τό «Ξένοι Ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα, Τ. Γ1 σελ. 503-5).

Τόν Ἀλῆ δέν τόν ἐνδιέφερε ὁ Βλαχάβας, ἀλλά ἐκεῖνοι πού κρύβονταν πίσω ἀπό τόν Βλαχάβα σ' αὐτή τήν ἀναπάντεχη ἀνταρσία. Ὁ Βλαχάβας εἶχε ἔλθει σέ ἐπαφή μέ τόν Ρῶσο Σεννιάβιν καί μέ τόν Σέρβο ἡγεμόνα Καραγεώργεβιτς. Ποιό ἦταν τό σχέδιό τους καίτοι ὑπῆρχε συντονισμός δέν ξέρουμε, μά εὔκολα τό ὑποθέτουμε. Ἡ Ρώσικη προπαγάνδα ὀργίαζε, στήν Ἑλλάδα, πού γιά νά βρεῖ ὀπαδούς χτύπαγε στό πιό εὐαίσθητο σημεῖο, τήν Θρησκεία. Στήν περίπτωση ὅμως τοῦ Βλαχάβα, σέ ποιό εὐαίσθητο σημεῖο πόνταραν οἱ Ρῶσοι; Ὁ Ἀλῆς δέν κυνήγησε ποτέ ἀλλά αντίθετα προστάτεψε τούς χριστιανούς καί τήν Θρησκεία τους.

Γιατί νά τά βάλει μαζί του ὁ Βλαχάβας, αὐτός ἕνας προνομιοῦχος προστατευόμενός του;

Ἄλλοι ὑποθέτουν πώς πίσω ἀπό τόν Βλαχάβα ἦσαν οἱ Ρῶσοι καί ἄλλοι πώς πίσω ἀπό τόν Βλαχάβα ἦσαν οἱ Σέρβοι. Τήν ἀλήθεια μόνο συμπερασματικά καί ἀπό τόν συσχετισμό τῶν δεδομένων γεγονότων μποροῦμε νά τήν βγάλουμε μέ ὅλο τόν κίνδυνο τῆς ἐνδεχόμενης πλάνης. Ὑπόθεσή μου εἶναι πώς ὁ Βλαχάβας καί ὁ συναγωνιστής του Νικοτσάρας εἶχαν γίνει ὄργανα τῶν Ρώσων πού καθώς εἴδαμε ἤθελαν νά δημιουργήσουν γύρω ἀπό τήν Τουρκία, μιά ἀλυσίδα κρατιδίων δορυφορικῶν τους καί Χριστιανορθόδοξων. Ἡ προπαγάνδα τῶν Ρώσων, στήν περίπτωση τοῦ Βλαχάβα καί τοῦ Νικοτσάρα, δέν ἦταν ὅμοια μέ αὐτή τῆς προπαγάνδας τους στόν Μωρηά. Στόν Μωρηά πόνταραν στό θρησκευτικό συναίσθημα τῶν Ἑλλήνων. Στήν περίπτωση τοῦ Νικοτσάρα καί τοῦ Βλαχάβα καθώς καί τοῦ Καραγεώργη τῆς Σερβίας, πόνταραν στήν Φυλετική διαφοροποίηση[120]. Προσπάθησαν νά ἀντιπαραθέσουν στούς Τούρκους τό φυλετικό συναίσθημα τῶν Σέρβων καί τῶν Βλάχων. Ἔτσι θά ἐδημιουργεῖτο ἕνας ἄξονας, πού θά ξεκινοῦσε ἀπό τήν Σερβία θά συνέχιζε στήν Δυτική Μακεδονία καί θά κατέληγε στήν Μαγνησία καί στόν Παγασιτικό Κόλπο, δηλαδή στό Αἰγαῖο. Στήν Σερβία θά δροῦσε ὁ Καραγεώργεβιτς στή Μακεδονία ὁ Νικοτσάρας καί στή Θεσσαλία ὁ Βλαχάβας. Μά στά μέρη τοῦ Νικοτσάρα καί τοῦ Βλαχάβα εἶναι ἀφέντης καί ἐξουσιαστής ὁ Ἀλῆς καί οἱ Ἀρβανίτες του. Γιά νά πετύχει τό σχέδιο πρέπει νά ξεπαστρεφτοῦν οἱ Ἀρβανίτες, νά διωχτοῦν οἱ Ἀρβανίτες ἀπ' αὐτά τά μέρη. Ξυπνάει μέσα στήν καρδιά τοῦ Βλαχάβα τό Βλάχικο αἷμα του, πού κάποιοι Σεννιάβιν ἤ Καραγεώργηδες

120. Στά πλαίσια τῆς προπαγάνδισης τῆς πανσλαυικῆς ἰδέας

τόν ἔπεισαν πώς εἶναι ἴδιο καί ὅμοιο μέ τό δικό τους καί τόν πιάνει τό ἀντιαρβανίτικο μένος του.

Θά μοῦ πεῖτε, ἑρμηνεύεις τήν ἱστορία μέ τίς φυλετικές ἀντιθέσεις; Ἀπαντῶ, πώς φυλετικές ἀντιθέσεις δέν θἄπρεπε νά ὑπάρχουν, ἀλλά ἀφοῦ πραγματικά ὑπάρχουν καί δημιουργοῦν ἱστορικές καταστάσεις, θά εἶναι βλακεία καί στρουθοκαμηλισμός, νά μή τίς λάβουμε ὑπ' ὄψει μας.

Τό κίνημα τοῦ Βλαχάβα καί τοῦ Νικοτσάρα ἐξυπηρετοῦσε - ἐν ἀγνοία ἴσως τῶν ἀνθρώπων πού νόμισαν πώς πολεμοῦν γιά δική τους ὑπόθεση- καθαρά καί μόνο τά μεγαλεπήβολα σχέδια τῶν Ρώσων, ὅπως ἄλλωστε καί τό κίνημα τοῦ Ὀρλώφ λίγα χρόνια πρίν.

Ὁ Πανσλαυισμός ὑπῆρξε κἄποτε μιά πραγματικότητα, πού ἔχει πολύχρονες ρίζες. Ἐν πάσει περιπτώσει, τό κίνημα τοῦ Βλαχάβα καί τοῦ Νικοτσάρα **δέν** θεωρήθηκε ἀπό τούς συγκαιριανούς τους, σάν ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα (Κορδάτος: Τ. ΙΧ, σελ 484). Οἱ ἄνθρωποι δέν εἶχαν καμμιά σχέση μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν ἀπελευθέρωσή της. *

Ὁ λόγιος Κούμας πού γνώρισε προσωπικά καί τόν Νικοτσάρα καί τόν Βλαχάβα, τούς θεωρεῖ ἀνδρείους μέν ἀλλά βάρβαρους ἐγκληματίες καί ὅταν θέλησε νά παρομοιάσει τόν Νικοτσάρα μέ τόν... Ἀχιλλέα, πῆρε τήν ἄγρια καί ἀπειλητική ἀπάντηση: «Τί Ἀχιλλέα λές καί τά τέτοια παραμύθια; Σκότωσε πολλούς τό ντουφέκι τοῦ Ἀχιλλέα; (Κούμα: «ἱστορίαι ἀνθρωπίνων πράξεων» τ. ΙΒ΄, σελ 543-4).

Αὐτά ἀπό τόν Νικοτσάρα καί τούς Βλαχαβαίους, τή στιγμή πού οἱ Ἀρβανίτες καί ὁ Ἀλῆς πάνω ἀπό τόν Χριστό καί τόν Μωάμεθ καί τά συνακόλουθα, εἶχαν τόν Μ. Ἀλέξανδρο, τόν Πύρρο, τόν Δία, τόν Ἄρη, τήν Ἀθηνᾶ καί τήν ἀγάπη γιά μιά ἀρχαιότητα γιά τήν ὁποία ἡ γνώση τους ἦταν μέν λίγη, ἀλλά ὁ σεβασμός τους πολύς. Ὁ Κούμας καί οἱ ἄλλοι Λόγιοι, νόμισαν πώς οἱ Ἕλληνες θά εἶναι αὐτοί πού εἶναι Χριστιανοί καί μιλάνε Ἑλληνικά, ἀλλά αὐτοί τούς ἀπαγοήτευαν μέ τόν τρόπο πού εἴδαμε πιό πάνω. Τούς Ἀρβανίτες πού δέν μιλοῦσαν Ἑλληνικά καί δέν πολυπίστευαν εἰς Χριστόν, ἦταν ἀδιανόητο νά τούς θεωρήσουν ἀπόγονους τῶν Ἑλλήνων.

Πάντως αὐτοί πού θεωροῦν ἐθνομάρτυρα τόν Βλαχάβα καί γράφουν δακρύβρεχτα καί χολόστακτα θεατρικά ἔργα γιά τόν Ἀλῆ, ἄς ἔχουν ὑπ' ὄψει πώς τούς Βλαχαβαίους τούς πολέμησαν καί πάλι οἱ Ἕλληνες. Οἱ Κλέφτες καί οἱ Ἀρματωλοί δέν ἀνταποκρίθηκαν στίς ἐκκλήσεις τοῦ Βλαχάβα νά ξεσηκωθοῦν κατά τοῦ Ἀλῆ. Ἕνας πού στήν ἀρχή δέχτηκε, ὁ Δεληγιάννης, στή συνέχεια τόν ἐγκατέλειψε καί εἰδοποίησε τόν Ἀλῆ γιά τήν ἀνταρσία. Ὁ Ἀλῆς ἔστειλε στρατό μέ ἐπί κεφαλῆς τόν Μουχτάρη, μά τήν μεγάλη νίλα τήν ἔπαθαν οἱ Βλαχαβαῖοι στό Καστράκι (κοντά στήν Καλαμπάκα), ἀπό τόν **Καραϊ-**

---

* Βλπ. σημ. (9) του Β' Παραρτήματος του παρόντος.

σκάκη[121]. Ὁ ἴδιος ὁ γιός τῆς Καλογρηάς σκότωσε τόν ἀδελφό τοῦ Βλαχάβα τόν Θοδωρή.

Καί ἡ λαϊκή μοῦσα τραγούδησε:

«Ὤ, Θύμιο παπα-δαίμονα
μολόγα μας πῶς τό λέει ὁ Νόμος σου;
Στό γεφύρι τοῦ Καστρακιοῦ
ἔσπασε ἡ κόρδα τοῦ Θοδωράκη,
τόν σκότωσε ὁ Καραϊσκάκης,
σοῦ τήν ἔσκασε ὁ Καπετάνιος,
ὁ Καπετάν Δεληγιάννης.
Ὁ Μετσοβίτης Δεληγιάννης...»

Τό τραγούδι εἶναι μεταφρασμένο ἀπό τά Ἀρβανίτικα. *

Ὁ Λαός τραγούδησε τήν ἡρωϊκή ἀποκοτιά τοῦ Βλαχάβα, γιατί ξέρει νά θαυμάζει, ἀλλά καί τόν κατηγόρησε γιά τήν προδοσία του στόν Ἀλῆ. Πέρα ἀπ' τό τραγούδι πού παραθέσαμε, πέρα ἀπό τίς ἑκατοντάδες στίχους τοῦ Χατζησεχρέτη, κάποιος γραμματοδιδάσκαλος, Γιάννης **Κερασοβίτης**, ἔγραψε, λέει ὁ Σάθας, «ἄθλιον στιχούργημα, ἐν ᾧ μυρίας ἐπισωρεύων κατά τοῦ Ἐθνομάρτυρος (Βλαχάβα) ὕβρεις χαμερπέστατα ἐξυμνεῖ τόν Ἀλῆ πασάν» (ἀπό Κορδάτο IX, σελ 484).

Ὁ Κων/νος ὁ Σάθας, μέγας συλλέκτης ἱστορικῶν ντοκουμέντων καί ἱστορικοῦ ὑλικοῦ, δέν ὑπῆρξε ποτέ ἱστορικός, μέ τήν ἔννοια τοῦ μελετητή πού ἔχει διεισδυτική καί κριτική ματιά στό συσχετισμό τῶν γεγονότων, στή στάθμιση καί στήν ἑρμηνεία τους.

Ἔβγαλε ἐθνομάρτυρα τόν Βλαχάβα καί κατακεραυνώνει τόν δάσκαλο πού ἐξυμνεῖ τόν Ἀλῆ καί κατηγορεῖ τόν Βλαχάβα. Οὔτε αὐτό τό «ἄθλιον στιχούργημα» σώθηκε, γιά νά κρίνουμε μόνοι μας τώρα πού τά γεγονότα εἶναι μακρινά καί ὁ θρησκευτικός φανατισμός ἔχει κοπάσει. Γιατί;... Πόσο ἱστορικό ὑλικό ἔχει φάει τό σκοτάδι τοῦ φανατισμοῦ κανείς δέν μπορεῖ νά προσδιορίσει. Ὁ Κούμας μᾶς λέει πώς στήν Θεσσαλία ὁ Λαός ἀποκαλοῦσε τόν Ἀλῆ, **«Πατέρα Ἀλῆ»**.

Τελειώνοντας τά περί Βλαχάβα, συνοψίζουμε πώς ὁ Βλαχάβας καί ὁ Νικοτσάρας καί τό κίνημά τους, δέν ἔχουν καμιά ἀπολύτως σχέση μέ τόν ἐθνικοαπελευθερωτικό μας κίνημα. Ὑπῆρξαν καθαρά ὄργανα τοῦ Ρώσου Σενιάβιν καί ἐξυπηρετοῦσαν Ρωσικά σχέδια. Ὁ Νικοτσάρας μάλιστα εἶχε καί

---

121. Οἱ ἱστορικοί λένε ὅτι τόν Βλαχάβα τόν πολέμησαν «Τουρκαρβανίτες» (ἀπό τόν Παπαρρηγόπουλο ὡς τόν Κορδάτο). Τουρκαρβανίτες λοιπόν ὁ Καραϊσκάκης ὁ Διάκος, ὁ Ὀδυσσέας, ὁ Βαρνακιώτης, ὁ Ἴσκος, ὁ Μπακόλας, ὁ Δυοβουνιώτης, ὁ Πανουργιᾶς, ὅλοι... Τουρκαρβανίτες!

Βλπ. Θύμιου Μήτκου: «Ἀλβανική Μέλισσα», Ἀλεξάνδρεια 1879

Ρώσικη σημαία. Αὐτό πού βγαίνει εἶναι πώς τό κίνημα βασιζόταν σέ θρησκευτικό-φυλετική Ρωσική προπαγάνδα, στά πλαίσια τῆς πανσλαυιστικῆς Ἰδέας καί τό κίνημα δέν βρῆκε ἀπήχηση μέ ἀποτέλεσμα νά καταπνιγεῖ, ὄχι ἀπό ... Τουρκαρβανίτες, ἀλλά ἀπό ἁπλῶς Ἀρβανίτες Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Καραϊσκάκης πού σκότωσε ὁ ἴδιος τόν ἀδελφό τοῦ Βλαχάβα, Θοδωρή.

Γιά νά κατανοήσουμε πόσο ἔχει παραποιηθεῖ καί πλαστογραφηθῆ ἡ ἱστορία μας, ἀκοῦστε τί λέει ὁ Γάλλος Φωριέλ πού ἔκανε συλλογή δημοτικῶν τραγουδιῶν: «Ὅταν ὁ Νικοτσάρας ἦταν μικρός διδάχτηκε ἀπό τόν ἀρχιμανδρίτη Ἄνθιμο (;) πολλά γράμματα, σημεῖα τῆς ἐπιστήμης καί τῆς λογοτεχνίας καί ἐξέμαθε τήν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. Εἶχε ἤδη προχωρήσει καί ἑρμηνεύσει τήν Ἰλιάδα... ὅταν ἕνα ἀπρόοπτον περιστατικόν αἰφνιδίως τόν ἔρριψεν εἰς ἕνα στάδιον δράσεως» («Τά Ἑλληνικά δημοτικά τραγούδια», Ἀθήνα 1956, σελ. 142).

Εἶναι πραγματικά κωμικό καί δικαιολογημένα ὁ Κορδάτος εἰρωνεύεται τόν Φωριέλ, πώς ἐκτός ἀπό πλαστά τραγούδια, οἱ πληροφοριοδότες του, πάσαραν καί πλαστές ἱστορίες (ΙΧ, σελ. 474).

Ὁ Νικοτσάρας πού στόν Κούμα εἶχε πεῖ ἐκεῖνο τό ἀνεκδιήγητο, «Γιά ποιόν Ἀχιλλέα λές καί τέτοια παραμύθια, εἶχε σκοτώσει πολλούς τό ντουφέκι τοῦ Ἀχιλλέα;», τώρα φέρεται καί ἀρχαιομαθής καί μεταφραστής τῆς ... Ἰλιάδας!...

Τό πολιτικό, ἀνακαινιστικό καί πολιτιστικό ἔργο τοῦ Α.Π.

Ὁ Ἀλήπασας, καθώς εἴπαμε προσπάθησε νά εἰσαγάγει στό Κράτος του Εὐρωπαϊκούς νεωτερισμούς, Σύνταγμα καί κοινωνική δικαιοσύνη. Δύσκολα πράγματα γιά ἕναν Λαό ἀτίθασο, ἀναρχικό, ἀλλά ταυτόχρονα καί συντηρητικό μέ τήν ἔννοια πώς πολύ δύσκολα ἀποκοβόταν ἀπό τίς παλιές του συνήθειες, τά παραδεδομένα ἤθη καί ἔθιμα.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά βρέθηκε σέ μιά ἐποχή πού οἱ ἀντιθέσεις ἦσαν μέσα στόν Λαό τῆς ἐπικράτειάς του πολλές καί ἔντονες. Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι, Ἕλληνες Ἀρβανίτες, Βλάχοι καί Ἑβραῖοι καί πάνω ἀπ' ὅλα τό ἄγρυπνο μάτι τοῦ Σουλτάνου[122] πού περίμενε πῶς καί πῶς νά ξεμπερδέψει μέ τά ἄλλα ἐξωτερικά προβλήματα καί νά ρίξει ὅλο τό βάρος του στήν ἐξόντωση τοῦ Ἀλῆ. Σέ ἄλλες συνθῆκες θά μποροῦσε ὁ ἡγέτης αὐτός νά διαδραματήσει ἕναν πολύ πιό θετικό καί σημαντικό ρόλο.

---

122. Καί κοντά σ' αὐτά οἱ ἄγρυπνες βλέψεις Ἄγγλων, Γάλλων, Ρώσων πού ἔπρεπε νά ὑπερπηδηθοῦν μέ μαεστρία.

Δίκαια λοιπόν ὁ Bartholdy λέει πώς ὁ Ἀλῆς ὑπῆρξε ἡ μεγαλύτερη πολιτική φυσιογνωμία τοῦ αἰῶνα καί πώς κάτω ἀπό ἄλλες συνθῆκες θά ἀναδεικνυόταν ἕνας μεγάλος Μονάρχης: «Χωρίς ἀμφιβολία, λέει, ὁ Ἀλῆς ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς σημαντικότερους ἡγέτες τοῦ αἰῶνα.

Γιά τήν ἐπιδεξιότητα καί τό θάρρος του, θά μποροῦσε κανείς νά τόν συγκρίνει μέ τόν Φίλιππο τῆς Μακεδονίας. Γιά τήν σκληρότητά του μέ τόν Λακεδαιμόνιο Νάβη».

Καί πιό κάτω: «Ἄν βρισκόταν σ' ἕνα θρόνο πού ἡ ἐπιοίκεια καί ἡ Δικαιοσύνη θἀποτελοῦσε καθιερωμένους θεσμούς, ὅπού ἡ δύναμη νά βλάψει κανείς θά περιοριζόταν ἀπό τούς Νόμους, καί εἶχε τήν κατάλληλη μόρφωση, θά γινόταν ἕνας μεγάλος Βασιλῆάς» (Μετάφραση Σιμόπουλου, «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα» Τ.Γ1 σελ. 214).

Θά παρατηροῦσα, γιατί δέν τόν συγκρίνει μέ τόν Μεγαλέξαντρο στό θέμα τῆς σκληρότητας, μιᾶς καί μπροστά του ὁ Ἀλῆς φαντάζει σάν ἄκακη Ἀρσακειάδα. Μόλις ἀνῆλθε στό θρόνο ὁ Μεγαλέξαντρος, μέ τήν προτροπή τῆς μάνας του Ὀλυμπιάδας (ἀρχαία Ἀρβανίτισσα ἦταν κι αὐτή μιᾶς καί καταγόταν ἀπό τήν Μολοσσία), ξεπάστρεψε ὅλους τούς διεκδικητές τοῦ θρόνου του, ἀπό γεροντικῆς ἕως βρεφικῆς ἡλικίας καί κάθε βαθμοῦ συγγένειας. Ξεπάτωσε συθέμμελα τό Γαρδίκι (συγνώμη, τήν Θήβα ἤθελα νά πῶ), πέρασε διά στόματος μαχαίρας ἀμέτρητους, ἀκόμα καί τούς εὐεργέτες του ἤ ἐπιστήθιους φίλους του. Καί πέθανε αὐτός ὁ πρόγονος τοῦ Ἀλῆ τόσο νέος...

Μά οἱ ἡγέτες δέν μετριοῦνται μέ τήν καλωσύνη, ἀλλά μέ τήν ἱκανότητα. Μεγάλος ἡγέτης δέν εἶναι ὁ καλός, ὁ καλόκαρδος καί ἄκακος, ἀλλά ὁ ἱκανός. Αὐτός πού ἔχει τή δύναμη καί τήν ἱκανότητα νά κινεῖ πρός τά μπρός τόν τροχό τῆς ἱστορίας.

Ἀπ' ὅτι λέει ὁ Bartholdy καί συμφωνεῖ καί ὁ Τ. Βουρνᾶς, τό ὅραμα τοῦ Ἀλῆ, εἶναι ὁ λεγόμενος «Φωτισμένος Δεσποτισμός».

Νομίζω πώς πιό σωστό θά ἦταν νά λέγαμε πώς ἡ πολιτική εἶχε τά χαρακτηριστικά τοῦ «Φωτισμένου Δεσποτισμοῦ», μά τό ὅραμά του, ἔτσι καθώς μᾶς εἶναι γνωστό ἀπό τίς ἀποκαλύψεις τοῦ Ἄρς, τήν προσπάθειά του νά εἰσαγάγει Σύνταγμα, μέ ἐλευθερία, Δημοκρατία καί ἀνεξηθρησκεία, καθώς καί ἡ προσπάθεια νά μπάσει τήν παιδεία στό Λαό ὄχι κατευθυνόμενα, ἀλλά ἐντελῶς ἐλεύθερα, δείχνει πώς ἦταν πιό Δημοκρατικό. Τό γεγονός ὅτι χτύπησε ἀλύπητα τούς Μεγαλοκοτζαμπάσηδες καί Μπέηδες καί δέν ἐπέτρεπε τήν συσσώρευση περιουσίας οὔτε στούς γιούς του,[123] τούς ὁποίους δέν εἶχε σέ μεγαλύτερη θέση ἀπό τούς ἄλλους ἐπιτελεῖς του, φανερώνουν καί τό κοινωνικό ὅραμά του.

---

123. βλπ. Pollo-Puto «ἱστορία τῆς Ἀλβανίας» Σελ. 141).

Ἀφοῦ προστάτεψε τήν ἐλευθερία τῶν συναλλαγῶν καί τόν ἔλεγχο τῶν εἰσαγωγῶν καί ἐξαγωγῶν, καθώς καί τό ἐμπόριο, φρόντισε γιά τήν κατασκευή ἔργων, ὑδραγωγείων, δρόμων, σχολείων, κοινοφελῶν ἔργων κλπ. Θά ποῦνε οἱ ἐπικριτές του: «Ναί, μά ὅλα αὐτά τἄφτιαχνε ὁ Λαός εἴτε μέ φόρους εἴτε μέ προσωπική ἐργασία (ἀγγαρία)» Γιατί; γνωρίζουν κανένα πολιτικό πού νά τἄκανε ἀπό τήν προσωπική του περιουσία; Ὁ Κυβερνήτης καί γενικά κάθε Κυβέρνηση, εἶναι διαχειριστής μέρους τῆς Λαϊκῆς περιουσίας. Τό θέμα εἶναι ἄν τήν διαχειρίζεται ὑπέρ τοῦ Λαοῦ ἤ ὄχι.

Φορολογοῦσε, λέει ὁ Κούμας «ληστρικῶς» καί αὐτάς τάς ἀγοροπωλησίας τῶν κτημάτων μέ 10%

Καθώς καταλαβαίνετε ὁ Ἀλῆς προχωροῦσε 150 χρόνια μπροστά ἀπό τούς Λόγιους τῆς ἐποχῆς του, πού θεωροῦσαν ἀδιανόητη τήν καινοτομία του αὐτή, ἀπό τήν ὁποία ἐξασφάλιζε τά χρήματα γιά τά ἔργα.

Ἐν πάσει περιπτώσει, ἄν ζοῦσε σήμερα ὁ Κούμας θά ἔβλεπε πώς ἐν τῷ σωτηρίῳ καί δημοκρατικῷ ἔτει 1982, ἡ φορολογία τῆς ἀγοραπωλησίας κτημάτων καί ἀκινήτων γενικά εἶναι ὄχι 10% ἀλλά 11% γιά τό Δημόσιο, 1-2% γιά τόν Δικηγόρο, 2% γιά τόν Μεσίτη καί 1,5% γιά τόν Συμβολαιογράφο καί κάτι ἄλλα ψιλά, σύνολο 16% περίπου.

Δηλαδή ἐλλείψει ὑποστηρικτῶν τοῦ Ἀλῆ, βγάζουμε τήν ἀλήθεια μέσα ἀπό τίς ἐπικρίσεις τῶν ἀντιπάλων του!

Ὁ Ἀλῆς ἔχτισε πλῆθος σχολείων στήν ἐπικράτειά του καί κήρυκας ἔνθερμος καί συνεργάτης του ἦταν ὁ Πατρο-Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Ἵδρυσε Ἀκαδημία στά Γιάννενα, ὅπου δίδαξαν μεγάλοι διδάσκαλοι καθώς ὁ Ψαλίδας, Λεόντιος κλπ. Συμβούλευε, λέει ὁ Ἀραβαντινός, στήν καθόλου κολακευτική γιά τόν Ἀλῆ «ἱστορία» του, τόν Ψαλίδα, «ὅπως διδάσκει τήν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ νεολαίαν, δίδων αὐτῇ καλόν παράδειγμα καί μή ἀμφιβάλλων περί τῆς προστασίας καί ὑποστηρίξεως αὐτοῦ». (Ἀραβαντινοῦ: Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ» σελ 475).

Στά Γιάννενα διδάσκονταν ὄχι μόνο Θεολογία ὅπως στἄλλα Ἑλληνικά σχολεῖα, ἀλλά Φυσική, Χημεῖα, Μαθηματικά καί ἡ ἐκπαίδευση ἦταν ἐλεύθερη καί ἀδέσμευτη, γιαυτό ἐποικοδομητική καί πτωτοπόρα.

Οἱ ἐλεύθερες ἰδέες τοῦ Ψαλίδα, ἐνόχλησαν καθώς ἦταν φυσικό τό Πατριαρχεῖο καί τούς κληρικούς πού τόν κατηγόρησαν γιά ἀθεΐα πράγμα πού σήμαινε καταστροφή γιά τήν ἐποχή αὐτή. Στήν περίπτωση αὐτή ἔσωσε τόν Ψαλίδα ἀπό τήν ἅρπαγα τοῦ Πατριαρχείου ὁ Ἀλῆς μᾶς λέει ὁ Γούδας («Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπί τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν» Τ. Β΄ σελ. 292).

Ὁ Ἀλῆς παρεῖχε πλήρη ἐλευθερία στούς διδασκάλους καί δέν ἐπενέβαινε στό ἔργο τους, παρά μόνο γιά νά τούς ὑποστηρίξει, νά τούς ἐξασφαλίσει τά ὑλικά καί ἠθικά μέσα γιά νά παραγματώσουν τό ἔργο τους. «Ἐμπόδια,

παρενέβαλλεν ὁ Κλῆρος, ὄχι ὁ Πασᾶς» μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Bartholdy.

῾Ο ᾿Αμερικανός Περιηγητής Everett πού ἐπισκέφτηκε τήν ῾Ελλάδα καί τά Γιάννενα, στά 1819, γράφει στό ἀνέκδοτο ἡμερολόγιό του, πώς ὁ ᾿Αλῆς δέν ἐπενέβαινε ποτέ στά τῆς ᾿Ακαδημίας.

῾Ο Ψαλίδας τοῦ εἶχε πεῖ πώς ἕνας πατριώτης πού πέθανε στή Μόσχα κληροδότησε στήν ᾿Ακαδημία πρόσφατα 225.000 Ρούβλια καί τό ἴδιο ἔκαναν πολύ πατριῶτες[124]. Γιά νά ὑπάρξουν δωρητές ἀνιδιοτελεῖς καί ὄχι ἐξ ὑπολογισμοῦ, χρειάζεται νά πειστοῦν πώς τά χρήματά τους πιάνουν τόπο. ῾Η ὁμάδα τῶν μεγάλων δωρητῶν στό νέο ῾Ελληνικό κράτος εἶχε κάνει τήν ἀρχή ἀπό τά Γιάννενα τοῦ ᾿Αλήπασα.

Τά γεύματα πού διοργάνωνε ὁ ᾿Αλῆς γιά τούς διανοούμενους ντόπιους, καθώς καί περιηγητές, θύμιζαν Συμπόσια τοῦ Πλάτωνος, λέει ὁ Hughes.

Ναί, θά ποῦνε οἱ ἐπικριτές, μά τά ἔξοδα τῶν Συμποσίων, τά πλήρωναν οἱ πλούσιοι Γιαννιῶτες καί ὄχι ὁ ᾿Αλῆς. Καί οἰκτήρουν καί λυποῦνται τούς δύσμοιρους Γιαννιῶτες, πού μπαίνουν σέ ἔξοδα γιά τέτοια πράγματα ἐπειδή ξέρουν πολύ καλά οἱ ἐπικριτές, πώς τίς δεξιώσεις πού κάνουν σήμερα οἱ Πρόεδροι καί Πρωθυπουργοί, τίς πληρώνουν ἀπό... τή τσέπη τους.

῾Η ἀλήθεια εἶναι πώς οἱ Γιαννιῶτες θεωροῦσαν τιμή τους νά κάνουν ἕνα τέτοιο Συμπόσιο καί σκοτώνονταν ποιός νά λάβει αὐτή τή τιμή καί αὐτό μᾶς τό διαβεβαιώνουν σχεδόν ὅλοι οἱ περιηγητές πού ἔλαβαν μέρος σέ τέτοια συμπόσια, καθώς ὁ Μπάϋρον, ὁ Hughes κλπ.

Κι αὐτός ὁ ἐχθρικότατος πρός τόν ᾿Αλῆ, Πουκεβίλλ, ἀναγκάζεται νά ὁμολογήσει στό ἔργο του» «ἱστορία τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ῾Ελλάδος», Τ. Α! σελ. 71), πώς: «῾Η δράση τοῦ ᾿Αλῆ ὑπῆρξε **ἐκπολιτιστική**, ἐπέφερε μεταβολάς εἰς τά **Οἰκονομικά, Δικαιοσύνην, ᾿Αγροτική ᾿Ασφάλειαν,** εἰς τά **᾿Εμπορικά** ἤνοιξε νέας ὁδούς...» Καί πιό κάτω:

«...Βαθύ ἔτρεφε μῖσος μάλιστα κατά τῶν **Μπέηδων** ἐκείνων, οἵτινες ὠχυροῦντο εἰς τούς πυργίσκους των καί τῶν ὁποίων ἡ ἀπληστία κατεπίεζεν τούς ὑπηκόους του. **Οὐδέποτε δέ Δημαγωγός,** κατεβόησε μετά πλείονος ἐπιτηδειότητος ἐναντίον τοῦ μεγάλου τιμαριωτισμοῦ».

῾Ο Κούμας στήν «ἱστορία ἀνθρωπίνων πράξεων» (Τ.12 σελ. 545) γράφει ὅτι στή Θεσσαλία, ὁ ᾿Αλῆς χαρακτηριζόταν» **«ἀνδρεῖος** καί ἐνάρετος» καί θεωρεῖτο **«Πατήρ τῶν Πτωχῶν».**

᾿Επειδή αὐτή ἡ μελέτη δέν ἔχει ἀντικείμενο τό ἔργο καί τήν προσωπικότητα τοῦ ᾿Αλῆ, ὅσο νά ξεσκεπάσει τήν ἱστορική διαστρέβλωση γύρω ἀπό τούς ᾿Αρβανίτες-καί ὁ ᾿Αλῆς εἶναι ὁ ποιό παρεξηγημένος ἀπ᾿ αὐτούς- θά σταματήσω κάπου ἐδῶ, συμπληρώνοντας πώς, ὁ ᾿Αλῆς ἔπεσε, ἐνῶ ὁ σπόρος τῆς ῾Ελληνικῆς ᾿Επανάστασης ἔριχνε τά πρῶτα φύτρα του. Δυστυχῶς οἱ Χριστιανοί ἰθύνοντες τόν πρόδωσαν. Ἔσπασαν νωρίς τήν ᾿Εθνική Συμμαχία Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων πού εἶχε σφυρηλατήσει ὁ ᾿Αλῆς, ξεφεύγοντας πολύ

124. ᾿Από Σιμόπουλου: «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν ῾Ελλάδα» Τ΄ Γ2 σελ. 486-7.

ἀπό τίς ἰδέες τόσο τοῦ 'Αλῆ, ὅσο καί τοῦ Ρῆγα, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας καθώς θά δοῦμε. Οἱ Κοτζαμπάσηδες καί οἱ γόνοι τους πού διαιώνισαν τήν ἐξουσία τους μετά τήν ἀπελευθέρωση, δέν τοῦ συγχώρησαν τούς κατατρεγμούς. 'Ο Κλῆρος δέν τοῦ συγχώρεσε τό μεγάλο ἁμάρτημα νά εἶναι ἄθεος καί νά βάζει στήν ἴδια μοίρα τούς Ἕλληνες, Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, οἱ μυθιστοριογράφοι βρῆκαν θέμα γιά τά μυθιστορήματά τους, μά ὁ Λαός τόν λάτρευε καί τόν ἀγαποῦσε σάν ἡγέτη του καί σάν πατέρα του, ἐνῶ οἱ Λαοί τῆς Εὐρώπης τόν θαύμαζαν. Τελειώνω μέ μιά μαρτυρία πού ἀποδείχνει τήν λατρεία πού τοῦ εἶχαν οἱ πρωτοκαπετάνιοι τοῦ 21 καί ὁ ἁπλός Λαός:

Στά 1820, ὁ 'Αλῆς εἶναι ἀσφυκτικά περικυκλωμένος ἀπό τούς Τούρκους, πού ἀπαλλαγμένοι ἀπό τίς διαμάχες τους μέ τούς Ρώσους καί ἄλλους ἐσωτερικούς ἤ ἐξωτερικούς ἐχθρούς ἔχουν ρίξει ὅλο τό βάρος τους στήν ἐξόντωση τοῦ 'Αλῆ. Οἱ 'Αρβανίτες μετά ἀπό τίς τρομερές τους ἀντιδράσεις καί πολεμικές, ἔχουν κατανοήσει τό μεγαλεῖο του καί τοῦ συμπαραστέκονται. Οἱ Σουλιῶτες εἶναι στό πλευρό του. 'Ο 'Οδυσσέας, ἔχει βγεῖ ἔξω ἀπό τά Γιάννενα νά πείσει τούς Χριστιανούς νά βοηθήσουν μέ ὅλα τά μέσα τόν «τάττα» 'Αλῆ. 'Από τίς ἀρχές τοῦ 1820, τό «Συμβούλιο τῶν Καπεταναίων τῆς Ρούμελης» ἔχει ἐπικυρώσει τήν 'Εθνική Συμμαχία τῶν 'Ελλήνων, Μουσουλμάνων καί Χριστιανῶν, μά οἱ Χριστιανοί, ἄλλα ἔχουν στό μυαλό τους καί ἡ συμπαράταξή τους εἶναι ἀμφίβολη. Μιλάμε γιά τούς ἡγέτες τῶν Χριστιανῶν.

Στή Ζάκυνθο, ὅπου βρίσκεται γιά τίς ἐπαφές του ὁ 'Οδυσσέας, τόν συναντάει ὁ Γάλλος Ποιητής καί Θεατρικός Συγγραφέας Piere **Lebrun.**

«'Ο Καπετάν Δυσσέας γράφει σ' ἕνα σημείωμά του ὁ Lebrun, καθόταν κατά γῆς μπροστά στά κάγκελα πού τόν χώριζαν ἀπό τόν σύντροφό του καί κουβέντιαζε μαζί του ὧρες ὁλόκληρες καπνίζοντας τό τσιμπούκι του. Ἔχει μέτριο ἀνάστημα καί τό κάπως ἄγριο ὕφος του δείχνει περισσότερο ἀποκοτιά καί εὐστροφία, παρά γλυκήτητα καί καλωσύνη. Μικρά γκρίζα μάτια, μουστάκι ροῦσσο, μαλλιά καστανά πού πέφτουν ἀπό τίς δύο μεριές πάνω στούς ὤμους του, **ξουρισμένο τό μπροστινό τοῦ κεφαλιοῦ,** πού φαινόταν γυαλιστερό καί καμμένο ἀπό τόν ἥλιο. Φοροῦσε κόκκινο φέσι καί 'Αρβανίτικη στολή, γελέκι μέ πολυάριθμα κουμπιά, ἄσπρη φλοκάτη κάπα, κόκκινα τσαρούχια καί ζουνάρι φορτωμένο μέ ὄμορφα ἀσημοκαπνισμένα ἄρματα. Ἦταν βαρύτιμη φορεσιά. 'Ερχόταν κάθε μέρα στό Λαζαρέττο, τήν ἴδια πάντα ὥρα. Καθώς βάδιζε, ἔρριχνε πίσω του, ἴσως ἀπό τή συνήθεια τοῦ κινδύνου, μιά δύσπιστη ἐρευνητική ματιά. Ὕστερα καθόταν κατάχαμα, ἁπλώνοντας στό χώμα τήν κάππα του. Μπροστά στά κάγκελα αὐτός, ὁ Καπετάν- Δυσσέας καί πίσω ὁ ἄλλος ὁπλαρχηγός, νεοφερμένος ἀπό τήν Ἤπειρο. Κάπνιζαν, κουβέντιαζαν, σιωποῦσαν, πάντα σοβαροί. Μιλοῦσαν γιά τόν 'Αλήπασα, γιατί καί ὁ Δυσσέας τώρα τελευταῖα γύρισε ἀπό τά Γιάννενα».

'Ο ἄγνωστος ὁπλαρχηγός πού εἶχε μαζί του δύο γυναῖκες καί τρεῖς ἤ

τέσσερις ἄνδρες, εἶχε ἀνάγκη ἀπό χρήματα καί πρότεινε στόν Lebrun νά τοῦ πουλήσει ἕνα ὑπέροχο σπαθί δῶρο τοῦ Ἀλῆ. Οἱ συνενοήσεις γίνονταν διά μέσου τοῦ ὁδηγοῦ τοῦ Lebrun, κἄποιου Δημήτρη. Ὁ ὁπλαρχηγός ζητοῦσε 600 πιάστρα. Μά ὁ Δημήτρης ἤθελε νά ἀποχτήσει αὐτός σώνει καί καλά αὐτό τό σπαθί, μά δέν εἶχε λεφτά.

«Αὐτό τό σπαθί, λέει ὁ Lebrun, ἔγινε ὁ μεγάλος καημός τοῦ Δημήτρη. Ποτέ κανένας κατακτητής δέν λαχτάρησε μιάν αὐτοκρατορία, ὅσο ὁ φτωχός μας Δημήτρης, αὐτό τό σπαθί. Τό εἶχε παζαρέψει γιά τόν ἑαυτό του, πρίν γίνει ἡ προσφορά σέ μᾶς. Ὁ Δυσσέας τοῦ ἀπάντησε:

—**Εἶναι πολύ βαρύ γιά σένα...** (Σιμόπουλου: «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν Ἑλλάδα» Τ. Γ2, σελ. 560-2).

Δέν νομίζω πῶς χρειάζονται σχόλια. Ὁ Γάλλος ποιητής ἔδωσε πολύ παραστατικά, τό μέτρο τῆς ἀγάπης καί τῆς λατρείας τοῦ Λαοῦ γιά τόν Ἀλήπασα καί τήν ἀφοσίωση τῶν παλλικαριῶν του (Δυσσέα ἐδῶ. Ὁ ἄλλος ποιός τάχα νά ἦταν;)

Τό κεφάλι τοῦ Ἀλῆ ἔπεσε καί στή συνέχεια στήθηκε μπροστά στό Σεράϊ τοῦ Σουλτάνου στήν Κωνσταντινούπολη, ἀκριβό τρόπαιο τῶν Τούρκων καί τῶν Τουρκολατρῶν.

Μοῦ θυμίζει ἕνα ἄλλο κεφάλι, ἀπό Ἀρβανίτικη- Σουλιώτικη γενιά κι αὐτό, πού στήθηκε στούς φανοστάτες τῶν Τρικάλλων, ἕνα περίπου αἰῶνα ἀργότερα...

Ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Ἀλῆ ὑπῆρξε παροιμιώδης. ὥστε νά φτάσει ἀπό στόμα σέ στόμα ὡς τίς μέρες τοῦ Σουλιώτη ποιητή Χρήστου Χρηστοβασίλη, πού τίς μάζεψε καί τίς ἐξέδωσε («Ἀττικόν ἡμερολόγιον Ἀσωπίου», 1899, Ἀθῆναι).

Ὁ Χρηστοβασίλης λέει πώς εἶναι σίγουρος ὅτι αὐτές οἱ στοματικές παραδόσεις πού συνέλεξε, ἐκφράζουν τήν βαθειά κρίση τοῦ Ἀλῆ, τήν σπάνια ὀξυδέρκεια καί τήν ἀμεροληψία του στήν ἀπονομή τῆς Δικαιοσύνης. Οἱ ἱστορίες εἶναι πραγματικά τρομερά ἐνδιαφέρουσες, μά ὁ Σιμόπουλος (Τ. Γ2, σελ. 491) ἐπιμένει πώς «τά ἀνέκδοτα αὐτά ὁδήγησαν μεταγενέστερους μελετητές καί ἱστοριογράφους σέ παρερμηνεῖες, ἐξωραϊσμούς ὑπερβολές καί παραμορφώσεις», γιά τήν προσωπικότητα τοῦ Ἀλῆ, πολύ κακῶς, κατά τή γνώμη του. Ἐγώ ἀντίθετα ἐμπιστεύομαι τήν στοματική παράδοση τοῦ Λαοῦ καί τά τραγούδια του, περισσότερο ἀπό τούς λόγιους γόνους τῶν Κοτζαμπάσηδων, πού ἔγραψαν γιά τόν Ἀλῆ μυθιστορήματα ἀλλ' ὄχι ἱστορία.

Γιά νά τελειώνουμε μέ τόν Ἀλῆ πρέπει νά ποῦμε πώς ἦταν Δεσποτικός, πολλές φορές ἀδίστακτος καί σκληρός. Μά ποτέ ἄδικος. Ἤξερε πολύ καλά, αὐτός πού ἀπό ἀμούστακο παιδί βγῆκε Κλέφτης στά βουνά, πώς δέν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος νά πραγματοποιηθεῖ ἕνα τόσο μεγάλο καί φιλόδοξο ὅραμα, στίς συνθῆκες τοῦ 1800 καί μέ ἕναν τόσο φιλόδοξο, ἐγωϊστικό, ἀναρχικό καί ἀνυ-

πόταχτο Λαό, μέ αὐξημένο τό τοποκιστικό του πνεῦμα καί ριζωμένη τήν ἰδέα τῆς ὑπερίσχησης τῆς Φάρας.

Κανείς δέν ἐγκρίνει σήμερα μεθόδους διακυβέρνησης σάν αὐτές τοῦ Ἀλήπασα, μά καί κανείς δέν μπορεῖ νά τόν κρίνει μέ τά σύγχρονα δεδομένα ἤ νά ἰσχυριστεῖ πώς μέθοδοι διακυβέρνησης διαφορετικές, θ' ἀπέδιδαν στήν ἐποχή του καί στόν Λαό πού κυβερνοῦσε.

Ἀξίζει, γιά νά κατανοήσουμε τό ἔργο καί τήν συμβολή στήν Δημοκρατία τοῦ Ἀλῆ, νά μελετήσουμε τήν διαλεκτική σχέση τῆς Βασιλείας καί τῆς Δημοκρατίας, μέ τήν Τυραννία, στήν ἀρχαία Ἑλλάδα.

Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος

Διάδοχοι τοῦ Ἀλήπασα λογίζονταν ὁ Ἀντροῦτσος καί ὁ Ὁμέρ- Βρυώνης. Ὁ ἕνας Χριστιανός, ὁ ἄλλος Μουσουλμάνος. Ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἦταν ἕνας ἀριστοκράτης Ἀρβανίτης. Τό παλιό ὄνομα τῆς Φάρας τῶν Βρυώνηδων ἦταν Παλαιολόγοι (βλπ. Π. Ἀραβαντινοῦ: «Χρονογραφία Ἠπείρου» Τ. Α', σελ. 302, σημ. 1).

Πορτραῖτο του Ἀντρούτσου (Ἐθνικό Ἱστορικό Μουσεῖο).

Προφανῶς λοιπόν ἀπ' αὐτή τή φάρα κατάγεται καί ὁ Ὁμέρ Βρυώνης κα

ἰσχυρίζεται μάλιστα πώς κατάγεται ἀπό τήν Αὐτοκρατορική γενιά τῶν Βυζαντινῶν Παλαιολόγων. Ὑπηρέτησε στόν Ἀλῆ πασᾶ, στήν συνέχεια ἔφυγε καί πῆγε στήν Αἴγυπτο, γιά νά ἐνισχύσει τόν ἄλλο Ἀρβανίτη καί ἱδρυτή τῆς νέας Αἰγύπτου, τόν Μωχάμετ Ἄλυ, μαζί μέ 2.000 περίπου Ἀρβανίτες, ἀπό τούς ὁποίους οἱ περισσότεροι ἔμειναν ἐκεῖ καί δημιούργησαν μαζί μέ ἄλλους Ἕλληνες τήν Ἑλληνική παροικία τῆς Αἰγύπτου. Μέχρι σήμερα θά συναντήσουμε ἀνάμεσα στούς Αἰγυπτιῶτες, Ἀρβανίτικα ὀνόματα.

Οἱ Βρυώνηδες ἦσαν μεγάλη φάρα, ἀπό τούς ὁποίους οἱ μισοί ἦσαν Μουσουλμάνοι καί οἱ ἄλλοι μισοί Χριστιανοί. Σήμερα ὑπάρχουν πάρα πολλοί Βρυώνηδες στήν Ἑλλάδα, κυρίως στά ἑφτάννησα. Ἀπό τούς Μουσουλμάνους διακρίθηκε, ὁ γνωστός μας Ὀμέρ καί μετά ἀπό 100 περίπου χρόνια, ἕνας ἄλλος Βρυώνης, ὁ Ἐλιάς, γίνεται πρωθυπουργός τῆς Ἀλβανίας.

Ὁ Ὀμέρ Βρυώνης, λοιπόν αὐτός ὁ «Διπλωματικός καί μειλίχιος» (Τρικούπης) ἀριστοκράτης Ἀρβανίτης, εἶναι ἀπό τούς λίγους πού σαμποτάρησε τήν Ἐθνική Συμμαχία Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων καί ἦλθε σέ ἀντίθεση μέ τόν Ὀδυσσέα. Περίεργο πράγμα ἡ διαλεκτική συγγένεια τῶν πλουσίων ἀριστοκρατῶν, ὅπου γῆς... Γιατί καί ἀπό πλευρᾶς Χριστιανῶν, πάλι οἱ ἀριστοκράτες τοῦ Χρήματος καί οἱ ἡμιμαθεῖς τοῦ πνεύματος, σαμποτάριζαν τήν Συμμαχία. Τελικά, ὁ Ὀμέρ, κατάφερε νά πάρει τήν ἀρχηγεία τῶν Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν, μετά τήν πτώση τοῦ Ἀλῆ, γιατί στά μάτια τους δικαιωνόταν ἡ γραμμή του. Οἱ Χριστιανοί ἔσπασαν τήν συμμαχία καί κυνήγησαν τούς Μουσουλμάνους, ἀφήνοντας ἔκθετο τόν Ἀντροῦτσο, τούς Σουλιῶτες καί τούς Χριστιανούς καπεταναίους πού εἶχεν μυηθεῖ στά σχέδια τοῦ Ἀλήπασα.

Αὐτά ὅμως θά τά δοῦμε πιό κάτω.

Ὁ Ὀμέρ μετά τή γνωστή του δράση στήν Ρούμελη, ἀποτραβήχτηκε στήν Θεσσαλονίκη καί ἀσχολήθηκε στή συνέχεια μέ τό ἐμπόριο. Ἔκτοτε ἀγνοεῖται ἡ τύχη του. Εἶναι ἡ στάση του αὐτή ἕνα σοβαρό ἐρωτηματικό, γιατί αὐτός, ἕνας χρησμένος ἀρχηγός τῶν Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν, τελικά ἐξαφανίζεται ἀπό τήν πολιτικοστρατιωτική σκηνή καί ἰδιωτεύει. Ἔχουμε καμμιά μεταλλαγή; Κανείς δέν ξέρει. Πάντως γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, τόν Θανάση Διάκο δέν τόν σούβλισε ὁ Ὀμέρ Βρυώνης πού μᾶς λένε κατά κόρρον στά σχολειά. Ὁ Ὀμέρ μέ τόν Διάκο ἦσαν ἀπό τόν καιρό τῆς θητείας τους στόν στρατό τοῦ Ἀλῆ, ἀδελφικοί φίλοι καί ὁ Ὀμέρ Βρυώνης καθώς μᾶς διαβεβαιώνει καί ὁ Περραιβός, ἔδωσε ἀπεγνωσμένο ἀγῶνα γιά νά σώσει τόν φίλο του τόν Διάκο, ἀλλά ὁ θρησκευτικός, Μουσουλμανικός φανατισμός τῶν Ἰμάμηδων καί Οὐλεμάδων, ὑπερίσχυσε καί δῶ.

Ἀλλ' ἄς ἔλθουμε ἐπί τέλους στήν μεγάλη καί παρεξηγημένη μορφή τοῦ Ὀδυσσέα Ἀντρούτσου. Ὁ Ὀδυσσέας σπιλώθηκε συστηματικά καί βάσει σχεδίου καί μετά ἀπό 50 σχεδόν χρόνια, ἀποκαταστάθηκε ἡ μνήμη του μέ

ἐνέργειες τῆς γυναίκας του καί τῶν φίλων του. Ἡ ἀποκατάσταση ὅμως εἶναι λειψή. Δέν ἔχει εἰπωθεῖ ὅλη ἡ ἀλήθεια.

Ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἱστορικοί δέν ἐμβαθύνουν στόν ρόλο τοῦ Ἀρβανίτικου στοιχείου στήν Ἑλλάδα καί τήν Ἐπανάσταση, ἀπό τή στιγμή πού δέν κατανοοῦν καί δέν ἀξιολογοῦν τήν Συμμαχία Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων τό πρῶτο χρόνο τῆς ἐπανάστασης καί τά αἴτια τῆς τελικῆς διάσπασής της, ἀπό τή στιγμή πού περνάνε ἐπί τροχάδην τό «Συμβούλιο τῶν Καπεταναίων τῆς Ρούμελης», καί τήν ἑνότητα πού σφυρηλάτησε ὁ Ἀλῆς καί ἐπί κεφαλῆς τέθηκε ὁ Ἀντροῦτσος, ἀπό τή στιγμή πού δέν κατανοοῦν τόν οὐσιαστικό σύνδεσμο τῶν παλλικαριῶν τοῦ '21 μέ τόν Ἀλῆ, τήν πολιτική καί τό ὅραμά του, ἕ, ἀπό τότε κι ἔπειτα, ὅσο καλή θέληση κι ἄν δείξουν γιά τόν Ὀδυσσέα, μοιραῖα θά πέφτουν σέ ἀδιέξοδα καί λαθεμένες ἐκτιμήσεις.

Ὁ Παπαρρηγόπουλος ἐντελῶς συναισθηματικά ἀναφωνεῖ, περίλυπος αὐτός δικαστής καταδικαστικῆς ἀπόφασης: «Ὤ, ἄς ἦτο νά ἀπέθνησκεν ὁ Ὀδυσσεύς εἰς τό Χάνι τῆς Γραβιᾶς», δηλαδή νά μήν πρόφταινε νά προδώσει τήν Πατρίδα...

Ὁ Κορδάτος εἶναι πιό κατηγορηματικός: «Γενικά ἦταν (ὁ Ὀδυσσέας) ἕνας σατραπίσκος πού δέν δέχονταν διαταγές οὔτε ἀπό τόν Ἄρειο Πάγο, οὔτε ἀπό τήν προσωρινή Κυβέρνηση... Ὡς τόν Δεκέμβρη τοῦ 1824, ἔπαιζε τόν «Παππᾶ», ἀλλά τόν πῆραν χαμπάρι καί ἡ Κυβέρνηση ἔστειλε τόν Γκούρα, τήν Ἄνοιξη τοῦ 1825, νά τόν πιάσει» (Τ.Β΄ σελ. 462). Λέει ἀκόμα ὁ Κορδάτος πώς ὁ Ὀδυσσέας ἔκανε πολλά ἐγκλήματα καί πώς δέν ἐμπνεόταν ἀπό ἰσχυρό Ἐθνικό συναίσθημα. Εἶναι τραγικά περίεργο πού ὁ Κορδάτος ταυτίζει τό Ἔθνος, μέ τούς καρεκλοκράχτες τῆς Κυβέρνησης, τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῶν Δεσποτάδων καί τῆς Θρησκείας. Εἶναι ἀπό τά περίεργα ἀντιφατικά του.

Ὁ Τρικούπης θεωρεῖ δεδομένη τήν προδοσία.

Ὁ Σουρμελῆς, ὁ θεωρητικός αὐτός τοῦ Ἀντιαρβανιτισμοῦ, πού πάσχισε νά... ἀποδείξει πώς στήν Ἑλλάδα δέν ὑπάρχουν Ἀρβανίτες, ἀραδειάζοντας ἕνα σωρό ἀνιστόρητες ἐπινοήσεις, δέν διστάζει νά χαρακτηρίσει τόν Ὀδυσσέα μέ τίς φράσεις: «Ὁ περιβόητος εἰς κακίαν Ὀδυσσεύς», «Κακός ἐχθρός τῆς Ἑλλάδος», «δειλός ἔχων καί τήν ἀπιστίαν ἔμφυτον». Τί νά τοῦ πρωτοπεῖς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μικροῦ...

Ὁ Φωτιάδης, δέν δέχεται τήν κατηγορία τῆς προδοσίας γιά τόν Ὀδυσσέα, ἀλλά αὐτό τό βγάζει συμπερασματικά καί ἀπό τήν ἀντιπαράθεση τῶν γραφτῶν, τῶν ἔργων καί τῆς στάσης του, ἀπ' ὅπου βγαίνει ἡ μεγαλωσύνη τοῦ Ὀδυσσέα καί ἡ μικρότητα τῶν ἀντιπάλων του. Εἶναι ἕνας ἔμμεσος τρόπος ἀπόδειξης τῆς ἀθωότητας τοῦ Ἀντρούτσου, μά δέν φτάνει αὐτό.

Ὁ Ἀντροῦτσος ἦλθε πραγματικά σέ ἐπαφή 1) Μέ τόν Μωχάμετ Ἄλυ τῆς Αἰγύπτου τό 1824 (Φιλήμων) καί 2) Μέ τόν Ὀμέρ πασᾶ τῆς Καρύστου. Αὐτά εἶναι ἀδιάψευστα γεγονότα πού ἄν τά λάβει ὑπ' ὄψει του κανείς (Φωτιά-

δης), εἶναι ὑποχρεωμένος νά καταλήξει στή καταδικαστική ἀπόφαση γιά τόν 'Αντροῦτσο, ὅσο πειστικά κι ἄν εἶναι τά ἄλλα στοιχεῖα ὑπεράσπισης πού ἀντιπαρατίθενται.

Γιατί; Γιατί ὅλη ἡ ὑπόλοιπη συλλογιστική του θά βασίζεται στό γεγονός πώς τόσο ὁ Μωχάμετ Ἄλυ, ὅσο καί ὁ 'Ομέρ τῆς Καρύστου εἶναι... Τοῦρκοι.

'Ο Φωτιάδης θά διασκεδάσει τό πράγμα καί θά πεῖ πώς αὐτές οἱ ἐπαφές δέν ἦσαν παρά τά συνηθισμένα «Καπάκια». Οὔτε αὐτό εἶναι ἡ ἀλήθεια. Καπάκια μέ τόν Μωχάμετ Ἄλυ στήν Αἴγυπτο; 'Ανήκουστο. Νά ποιά εἶναι ἡ 'Αλήθεια καί πῶς μέσα ἀπ' αὐτήν δικαιώνεται ὁ 'Οδυσσέας:

'Ο 'Οδυσσέας, ἦταν ἄμεσος μέτοχος καί κοινωνός τῶν σχεδίων καί τοῦ ὁράματος τοῦ 'Αλήπασα, γιά δημιουργία ἀνεξάρτητου 'Ελληνικοῦ κράτους, μέ ἐπίσημη γλῶσσα τήν 'Ελληνική, ἀνεπίσημη τήν 'Αλβανική, Σύνταγμα ἐλευθερία, κοινωνική Δικαιοσύνη καί 'Ανεξιθρησκεία. Στό τελευταῖο, ὁ 'Αλῆς εἶχε ρίξει μεγάλο βάρος γιατί ἔβλεπε πώς ἡ 'Αρβανιτιά θά χαθεῖ μέσα ἀπό τίς ἀντιθέσεις τῶν θρησκευτικῶν φανατισμῶν καί ἐν πάσει περιπτώσει, ἐκεῖνο ἦταν πού ἤθελε καί πίστευε ὁ Λαός: Νά μήν διαιρεθεῖ μέ πλασματικές διαφορές, μέ τόν φανατισμό τῶν θρησκειῶν. 'Ο 'Αντροῦτσος, σάν ὅλο τό Λαό, δέν ἔδεινε στίς διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις τό βάρος καί τή σημασία πού ἔδιναν οἱ Δεσποτάδες, οἱ 'Ιμάμηδες, οἱ Κοτζαμπάσηδες, οἱ Μπέηδες, καί οἱ Λογιότατοι Χριστιανοί ἤ οἱ ἀριστοκράτες Μουσουλμάνοι τύπου 'Ομέρ Βρυώνη. Ἤθελε τήν ἑνότητα τῆς Φυλῆς καί τήν ἀπελευθέρωσή της ἀπό τούς καθ' αὐτό Τούρκους, τούς «Χαλδούπηδες» δηλαδή τούς καταγόμενους ἀπό τήν 'Ασία (ἀρκετοί ἀπ' αὐτούς ἦσαν καί Χριστιανοί), καί ὄχι νά σηκωθοῦν οἱ μισοί Ἕλληνες (Χριστιανοί) γιά νά ξεκάνουν τούς ἄλλους μισούς (Μουσουλμάνους). Ἤθελε μιάν ἐλεύθερη καί ἀνεξάρτητη Πατρίδα πού νά μή συνεχίσει νά διαφεντεύει ὁ Κοτζάμπασης καί ὁ Μπέης εἴτε ὁ κάθε λιμοκοντόρος πρεσβευτής τῆς ὁποιασδήποτε μεγάλης Δύναμης. Ἤθελε μιά πατρίδα πού οἱ Δεσποτάδες, οἱ Παπάδες καί οἱ 'Ιμάμηδες, θά ἀσχολοῦνταν μέ τά λιβανιστήρια τους καί τίς ἐκκλησιές τους καί ὄχι πῶς θά χώσουν τό κεφάλι τοῦ Λαοῦ κάτω ἀπό τά ράσα τους. Ἤθελε νά κατανοήσουν οἱ Ἕλληνες, Ρουμελιῶτες, 'Ηπειρῶτες, Μωραΐτες, νησιῶτες, Χριστιανοί ἤ Μουσουλμάνοι, πώς ὁ τωρινός ἐχθρός εἶναι ἕνας καί μοναδικός: 'Ο «**Χαλδούπης Τοῦρκος**» καί τό ἐμπόδιό του ἦταν ὁ Κοτζάμπασης, ὁ Δεσπότης καί ὁ Λογιότατος Διπλωμάτης πού ἦλθε φυτευτός νά φάει τά ψημένα καί βγαλμένα ἀπό τό φοῦρνο παξιμάδια. Δέν εἶναι τυχαῖο πού ἔχτισε ἕναν παπᾶ ζωντανό, ἤ πού ζήτησε ἀπό τόν Κολοκοτρώνη νά ξεκάνει τούς Κοτζαμπάσηδες καί Φαναριῶτες στά Βέρβενα, οὔτε τό ὅτι πάσχιζε μέ ἐπιστολές νά συνετίσει ἤ νά φοβερίσει ἤ νά ὑποδείξει στούς Λόγιους ἤ τούς Κοτζαμπάσηδες.

Ὅταν πολιορκήθηκε ὁ 'Αλῆς στά Γιάννενα, ὁ 'Οδυσσέας μπῆκε ἐπί κεφαλῆς τοῦ «Συμβουλίου τῶν καπεταναίων τῆς Ρούμελης», γιά νά ἑδραιώ-

σει τή γραμμή τοῦ 'Αλῆ γιά ἐθνική ἑνότητα τῶν 'Ελλήνων ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος.

Όντας ὁ ἴδιος Χριστιανός καί βλέποντας πώς οἱ Χριστιανοί εἶναι περισσότερο ὀργανωμένοι (Φιλική) καί ἀνάμεσά τους ὑπάρχουν οἱ περισσότεροι μορφωμένοι καί ἱκανοί ἄντρες τόσο στήν 'Ελλάδα ὅσο καί στό ἐξωτερικό (Κοραῆς λ.χ.) προσπάθησε προηγούμενα νά πείσει τόν 'Αλῆ νά βαφτιστεῖ Χριστιανός,[124α] γιατί πρόβλεπε πώς ἔτσι θά συσπείρωνε τούς Χριστιανούς καί οἱ Μουσουλμάνοι οὕτως ἤ ἄλλως θά τόν ἀκολουθοῦσαν. Δηλαδή τό ἐμπόδιο, ἀλλά ταυτόχρονα καί τό μεγάλο ἀτοῦ, τῆς ἐπιτυχίας ἑνός κινήματος ἦσαν οἱ Χριστιανοί. Αὐτό βέβαια τό ἔβλεπε καί ὁ 'Αλῆς γιαυτό ἄλλωστε ὅλοι σχεδόν οἱ ἔμπιστοι καί αὐλικοί του ἦσαν Χριστιανοί. Μά δέν ἀποφάσισε νά κάνει κάτι τέτοιο, ἔστω καί στήν ἔσχατη στιγμή. Καί ἀναλογιζόμαστε ἐδῶ ἐκεῖνον τόν προσδιορισμό του ἀπό τόν ἐχθρό του ἄλλωστε Πουκεβίλλ: «Οὐδέποτε Δημαγωγός». Καί παραξενευόμαστε γιατί ἔχουμε τόσα πολλά ἀντίθετα μέχρι τώρα ἀκούσει.

'Εν πάσει περιπτώσει μέ τήν πολιορκεία τοῦ 'Αλῆ ἀναστατώνεται ὅλη ἡ 'Ελλάδα καί σέ λίγο ξεσπάει ἡ 'Επανάσταση στόν Μωρηά καί στήν Ρούμελη καί οἱ Έλληνες ἀδελφωμένοι, Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι ὁδηγοῦνται ἀπό τήν μιά ἐπιτυχία στήν ἄλλη. 'Η ἐθνική ἑνότητα εἶναι γεγονός. Μά γεγονός πρόσκαιρο, καί γιά τούς Χριστιανούς ἰθύνοντες, εὐκαιριακό...

Οἱ Δεσποτάδες καί οἱ Φαναριῶτες φανατίζουν τόν Χριστιανικό πληθυσμό, πού τόν προτρέπουν νά ἀγωνιστεῖ «γιά τοῦ Χριστοῦ τήν πίστη τήν ἁγία καί γιά τήν Παναγία». Οἱ Τοῦρκοι δέν κάθονται μέ σταυρωμένα χέρια. Προσπαθοῦν νά πείσουν τούς Μουσουλμάνους πώς πρέπει νά συμπαραταχθοῦν μαζί τους καί νά πολεμήσουν τούς ἄπιστους (Χριστιανούς), γιά τήν δόξα τοῦ Μωάμεθ καί γιά τέτοια παραμύθια. Αἱματηρά παραμύθια. Σ' ὅλες τίς μάχες, οἱ Δεσποτάδες ἀπό τή μιά μεριά καί οἱ Οὐλεμάδες καί 'Ιμάμηδες καί οἱ Δερβίσηδες ἀπό τήν ἄλλη. Νά, πού ἔξω ἀπό τό Χάνι τῆς Γραβιᾶς, οἱ Τοῦρκοι καί ἀρκετοί Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες ὑπό τόν Βρυώνη, ἔχουν προτάξει τούς πιό σεβάσμιους Δερβίσηδες γιά νά δώσουν τόν **θρησκευτικό τόνο** στόν πόλεμο μά καί νά «σπάσουν» τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες τοῦ 'Ελληνικοῦ Στρατόπεδου.

— « Ποῦ πᾶς Δερβίση;» Τόν ρωτάει στ' 'Αρβανίτικα ὁ Δυσσέας.

— « Πάω νά σκοτώσω ἐχθρούς τοῦ Μωάμεθ» τοῦ ἀπαντάει ὁ Γέρο-Δερβίσης. Μά αὐτά δέν πιάνουν στόν Δυσσέα. Παπάδες καί Δερβίσηδες τούς ἔχει στό ἴδιο τσουβάλι. Ρίχνει καί τόν σκοτώνει. Λένε πώς τόν Δερβίση αὐτόν δέν τόν σκότωσε ὁ Δυσσέας ἀλλά ἕνας φίλος του 'Αρβανίτης Μουσουλμά-

124α. Μάϊος τοῦ 1820.

νος, ὁ Μουσταφᾶς, πού τόν ἀκολούθησε σέ ὅλες του τίς περιπέτειες καί ἔγινε, καθώς πολλοί ἄλλοι Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες, Χριστιανός καί πρόσφερε τά πάντα γιά τήν Ἐπανάσταση καί τήν Ἑλλάδα[125].

Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἐδῶ πώς ὁ Δερβίσης αὐτός ἦταν Ἀρβανίτης τῆς γνωστῆς μας αἵρεσης τῶν Μπεχτασήδων, πού δέν εἶχαν τζαμιά καί τέτοια, παρά μόνον Τεκέ, ὅπου δέχονταν **Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους!** Ἦταν γνωστός τοῦ Δυσσέα. Προηγούμενα οἱ Χριστιανοί ἰθύνοντες εἶχαν στείλει τόν Γκοῦρα στά Σάλωνα γιά νά ἐκτελέσει ὅλους τούς Μουσουλμάνους αἰχμαλώτους, ὑπολογίζοντας στόν ἄγριο χωρισμό μέ αἷμα τῶν Χριστιανῶν ἀπό τούς Μουσουλμάνους.

Ἀξίζει ἐπίσης νά παραθέσουμε γιά τήν ὀμορφιά τοῦ λόγου —οἱ Ἕλληνες ἀγαπάμε τήν ὀμορφιά τοῦ λόγου— τήν στιχομυθία τοῦ Ὀδυσσέα καί τοῦ Δερβίση, ἔτσι καθώς μᾶς τήν ἀναφέρει ὁ Σπ. Τρικούπης: «Τόν ἐχαιρέτησε Ἀλβανιστί καί ἀντεχαιρετίσθη, τόν ἐχλεύασε καί ἀντεχλευάσθη, τόν ὕβρισε καί ἀνθυβρίσθη» (Τ. Ι σελ. 182). Πρέπει νά κατανοήσουμε τόν συσχετισμό τῶν δυνάμεων στήν προεπαναστατική Ἑλλάδα γιά νά βγάλουμε σωστά συμπεράσματα. Πρέπει νά κατανοήσουμε πώς οἱ Ἕλληνες, καί ὅταν λέμε Ἕλληνες ἐννοοῦμε στήν συντριπτική πλειοψηφία τούς Ἀρβανίτες, ἦσαν διχασμένοι σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, πού ἐνῶ μέχρι τό 1770 δέν εἶχαν φανατικές διαφορές καί διενέξεις, αἴφνης μέ τίς ἐπεμβάσεις τῆς Ρωσίας, ἀρχίζουν τά μεταξύ τους μίση. Χωρίζονται μέ διαφορά πλέον αἵματος. Στήν ἐπικράτεια μόνον τοῦ Ἀλῆ, Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι Ἕλληνες, ζοῦνε ἁρμονικά καί δέν γίνεται καμιά διάκριση μεταξύ τους, μέ βάση θρησκευτική. Τώρα καλοῦνται νά φάει ὁ ἕνας τόν ἄλλον καί ὄχι νά πολεμήσουν ἀδελφωμένα τόν Τοῦρκο. Ἤ μᾶλλον οἱ Χριστιανοί βάζουν στό ἴδιο τσουβάλι τούς Τούρκους Χαλδούπηδες καί τούς ὁμόθρησκους Ἕλληνες, παρά τήν πρσωρινή συμμαχία.

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Ἀξίζει λοιπόν νά ποῦμε σέ παρένθεση μερικά πράγματα γιά αὐτήν τήν Ἐθνική Συμμαχία πού οἱ ἱστορικοί μας κάνουν παντίους τρόπους νά τήν ἐξαφανίσουν ἀπό τά μάτια μας.

Ἡ συμμαχία λοιπόν τῶν Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων Ἑλλήνων

125. Ὁ Μουσταφᾶς αὐτός τοῦ Ὀδυσσέα, ἀγωνίστηκε σ' ὅλη τήν διάρκεια τοῦ ἀγώνα καί πέθανε πάμφτωχος στή Λειβαδειά. Δέν ξέρουμε ἄν ἔμεινε μέσα στή Λειβαδειά, ἤ στό ὁμώνυμο χωριό τῆς Θήβας, πού μέχρι σήμερα λέγεται Μουσταφάτ ἤ ἐπί τό Ἑλληνικόν Μουσταφάδες. Οἱ Παπποῦδες μας ἔλεγαν «Ν' Μουσταφάτ» ἤ Ν' Μουσταφάϊτ» πού σημαίνει «στοῦ Μουσταφᾶ». Δηλ. στό μέρος πού μένη ὁ Μουσταφᾶς. Τό χωριό, ὅπως καί τά περισσότερα Ἀρβανιτοχώρια ἔχει ἀλλάξει τό ὄνομα γιατί τό θεωροῦν εἴτε Σλαϊκο εἴτε Τούρκικο.

('Αρβανιτῶν), κράτησε ἀπό τίς 15/1/1821, ὡς τόν Δεκέμβρη τοῦ 1821, συνεχῶς παραβιαζόμενη ἀπό τούς Χριστιανούς καί τορπιλιζόμενη ἀπό τούς Τούρκους, πού εἶχαν ἄμεσο συμφέρον νά σπάσει αὐτή ἡ Συμμαχία.

Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες μένουν πιστοί στή Συμμαχία τους καί βοηθάνε ἀποτελεσματικά τήν 'Επανάσταση καί στίς 23 Αὐγούστου τοῦ 1821, ὁ Δημήτριος 'Υψηλάντης σάν πληρεξούσιος καί προϊστάμενος τότε τῆς 'Ελληνικῆς Κυβέρνησης, τούς στέλνει τήν ἑξῆς συγχαρητήρια ἐπιστολή, πού ἀπευθύνεται πρός τούς «ἀνδρείους καί πιστούς συμμάχους καί ἀρχηγούς "Αγο ("Αγις) Βασιάρη, Τσέγκο, Μοῦρτο Τσέλιο, Ταχήρ 'Αμπάζη, Σουλεϊμάν καί λοιπούς Τόσκηδες»:

«... 'Αλλ' ἐσεῖς, ὦ ἀνδρεῖοι Τόσκηδες, δέν κατάγεστε, λέει ὁ 'Υψηλάντης, οὔτε ἀπό τούς μικρόψυχους 'Ανατολίτας, οὔτε ἀπό τούς ἀδόξους Σκύθας. Εἶσθε ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας ἡρώων· καί τώρα ἑνωθέντες μέ ἡμᾶς διά τήν 'Ελευθερίαν, θεωρεῖσθε ὡς ἀδελφοί μας. 'Αφοῦ ὁ παντοδύναμος Θεός καί πρῶτος ὑπερασπιστής τῆς 'Ελευθερίας μᾶς χαρίση αὐτό τό οὐράνιον καλόν, θέλομεν σᾶς ἔχει πάντοτε συμμετόχους καί τό ὄνομά σας θέλει μείνει χωρίς ἀμφιβολίαν ἀθάνατον, ἀκουόμενον καί δοξαζόμενον εἰς ὅλα τά Βασίλεια τῆς γῆς«. (Μ. Λαμπρυνίδη: «Οἱ 'Αλβανοί κατά τήν κυρίως 'Ελλάδα καί Πελοπόννησον» 'Αθῆναι 1907, σελ. 86).

Βλέπουμε τήν πεποίθηση τῆς κοινῆς καταγωγῆς, τῆς 'Ελληνικῆς καταγωγῆς ἐπιβεβαιωμένη ἀπό ἕναν 'Υψηλάντη. Μά τί τόθελε τό συγχαρητήριο μύνημα ὁ δυστυχής; Οἱ 'Ινστρούχτορες τῆς 'Επανάστασης δέν τοῦ τό συγχώρεσαν ποτέ καί ἄς ἦταν αὐτός ὄχι ἕνας φτωχός, ἕνας λαϊκός, ἕνας παρακεντές ἤ Κλέφτης, μά ἕνας ἀτόφιος πρίγκιπας. Λίγο καιρό ἀργότερα, θά τόν παραμερίσουν ἀπό τήν ἐξουσία και θἆναι αὐτός ὁ ἔντιμος ἀριστοκράτης τό ἄσωτο παιδί τῆς τάξης του, πού θά τιμωρηθεῖ ὑποδειγματικά, ἀπό τούς στυγνούς ἐκπροσώπους της. Τήν ἴδια γνώμη ἴσως εἶχε γιά τούς 'Αρβανίτες καί ὁ ἀδελφός του ὁ 'Αλέξανδρος, πού ξεκίνησε τήν 'Επανάστασή του μέ τούς 'Αρβανίτες τῆς Βόρειας Βαλκανικῆς καί ἔφαγε καί αὐτός τό κεφάλι του. Καί ἐνῶ αὐτά ἔλεγε —καί πίστευε— ὁ Δ. 'Υψηλάντης, οἱ ὑπόλοιποι «πονηροί τῆς ὑποθέσεως», ἔσκαβαν τόν λάκκο τῆς Συμμαχίας καί ὅσων τήν ὑποστήριζαν.

Τόν Νοέμβρη τοῦ 1821, ὁ Ταχήρ 'Αμπάζης (πού τοὔστελνε συγχαρητήρια ὁ 'Υψηλάντης), κατέβηκε μέ ἐντολή τῶν ὑπόλοιπων 'Αλβανῶν Μουσουλμάνων τῆς συμμαχίας, νά πάει σάν πληρεξούσιος στήν Α' 'Εθνική Συνέλευση τῶν 'Ελλήνων καί νά ἐπισκευθεῖ τά ἀπελευθερωμένα μέρη γιά νά δεῖ κατά πόσο τηροῦνται οἱ συμφωνίες τῆς Συμμαχίας, ἐπειδή εἶχαν φτάσει πληροφορίες ἀπό παντοῦ, πώς οἱ Χριστιανοί τίς παραβιάζουν. Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες πιστοί στήν Μπέσα τους δέν ἔδιναν σημασία στίς φῆμες. «Θ' ἀπορήσουν ἴσως οἱ μεταγενέστεροι, θά δικαιολογήσει ὁ Σπ. Τρικούπης, πῶς ἐμωράνθησαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν οἱ 'Αλβανοί, ἐνῶ ἐξεδίδοντο προκηρύξεις καί

ἦσαν καί τόσα ἄλλα φανερά δείγματα τοῦ Ἐθνικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος. Ἀλλ' οἱ Ἀλβανοί οὔτε γράμματα ἠξεύρουν οὔτε ἀνταποκρίσεις ἔχουν, οὔτε φροντίζωσι νά μάθωσιν τί γίνεται ἀλλοῦ. Ἄν δέ ἤκουσαν τοιοῦτον, τι, τό ἐθεώρησαν ἤ ὡς ψευδές ἤ ὡς ἀναγκαῖον διά τήν ἐξαπάτησιν τῶν πολλῶν. Ἡ ἱστορία λέγει ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀμφίβαλλαν περί τῆς ἐπί τοῦ Θεμιστοκλέους κατασκευῆς τῶν μακρῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἕως οὗ, ἀποτελειοθέντων, ἔμαθαν τά περί αὐτῶν παρά τοῦ Θεμιστοκλέους. Ἔχοντες τοιαῦτα παραδείγματα, διατί νά ἀπορήσωσι οἱ μεταγενέστεροι διά τήν ἄγνοιαν τῶν Ἀλβανῶν;» (Τ Β΄ σελ. 287, ὑποσημ. η).

Προτοῦ προχωρήσουμε νά δοῦμε τί συνάντησε στήν περιοδεία του ὁ Ταχήρ Ἀμπάζης, ἔχουμε νά παρατηρήσουμε στό συμπέρασμα τοῦ Σ. Τρικούπη:

1) Ὅταν λέει ὁ Τρικούπης —καί ἀρκετοί ἄλλοι μετά ἀπ' αὐτόν—, «Ἀλβανοί», ἐννοεῖ μόνο τούς Μουσουλμάνους καθώς καταλαβαίνετε. Ἔχουμε ξανατονίσει πώς οἱ Ἱστορικοί μας, τούς Χριστιανούς Ἀλβανούς τούς ὀνόμασαν Ἕλληνες —καί δικαίως—, μά γιά τούς Μουσουλμάνους ἐπεφύλαξαν ἄλλους προσδιορισμούς: «Ἀλβανοί», Τουρκαλβανοί», «Τουρκαρβανίτες ἤ καί ἁπλά ἄν τούς συμφέρει, «Τοῦρκοι».

2) Στήν «εὐπιστία» τῶν Ἀλβανῶν, ὁ Τρικούπης βλέπει τήν ἀγραμματωσύνη και ὑπονοεῖ τήν βλακεία, παραγνωρίζοντας τήν Ἀρβανίτικη **Μπέσα.** Πολλοί ἄνθρωποι, ξεχώρισαν στήν ἱστορία, τή θέση τους ἀπό τή τάξη τους, ἀπό τό Ἔθνος τους ἀπό τή Φυλή τους καί ἦσαν αὐτοί οἱ πιό καταγέλαστοι, ὅταν τό ἔκαναν αὐτό ὄχι ἀπό ὄμορφα αἰσθήματα, καθώς οἱ Ἀστοί Ἐπαναστάτες, ἀλλά ἀπό κόμπλεξ κατωτερότητας γιά τήν ἐπίγνωση τῆς θέσης τῆς τάξης τους καί τῆς Φυλῆς τους.

Ὁ Τρικούπης ἀπό τήν Αἰτωλοακαρνανία, μιά περιοχή μέ πλειοψηφοῦν Ἀρβανίτικο στοιχεῖο, μέχρι τότε, ἔχει Ἀρβανίτικο ὄνομα καί δέν ἀποκλείεται νά εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτούς πού λόγω, κοινωνικῆς θέσης, Θρησκείας καί πρό παντός μόρφωσης καί παιδείας, διαχώρησε τή θέη του ἀπό τούς Ἀρβανίτες πού ἦσαν κατά τεκμήριο ἀγράμματοι, ἀμόρφωτοι καί —ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος— δέν μιλάνε Ἑλληνικά καί εἶναι ἀπό πάνω καί Μουσουλμάνοι. Ἀλλά Τρικούπης σημαίνει αὐτόν πού ἔχει Τρί = Τρεῖς, Κούπ-ζες ἤ Κούπεζες. Εἶναι δέ Κούπ-ζα, δηλ. μικρή Κούπα, τό βαθούλωμα τοῦ αὐχένα, τοῦ ζβέρκου (τζέρκου). Κάποιος λοιπόν πρόγονός του δεν εἶχε μιά κούπεζα στό σβέρκο ἀλλά δυό ἤ τρεῖς καί τοῦμεινε τό παρατσούκλι «Τρικούπεζας» καί ἐπί τό ἑλληνικότερον, Τρικούπης. Καί εἶναι γεγονός πώς αὐτοί πού ξεχωρίζουν τήν θέση τους ἀπό τήν Φυλή τους ἤ καί ἀπό τήν Τάξη τους εἶναι οἱ χειρότεροι πολέμιοί της.

3) Ἄθελά του, ὁ Τρικούπης παραλληλήζει τούς Ἀρβανίτες μέ τούς Σπαρτιάτες καί μᾶς προτρέπει νά μήν ἀποροῦμε οἱ μεταγενέστεροι γιά τήν

εὐπιστία τους αὐτή, ἐπειδή τήν ἴδια εὐπιστία ἔδειχναν καί οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάτες. Ἐγώ τοὐλάχιστον δέν ἀπορῶ... κάτι λίγο λυπάμαι.

Γιά νά ἐπανέλθουμε λοιπόν, ὁ Ταχήρ Ἀμπάζης ἐξουσιοδοτεῖται νά ἐπισκεφτεῖ τά λευτερωμένα μέρη καί τραβάει κατά τήν Αἰτωλοακαρνανία. Βλέπει τά Τζαμιά γκρεμισμένα καί κοπρισμένα, σφαγμένους τούς Μουσουλμάνους, δοῦλες καί ξευτελισμένες τίς θυγατέρες τους καθώς μᾶς λένε καί ὁ Μακρυγιάννης καί ὁ Τρικούπης καί ὁ Φωτιάδης, (ὄχι στήν ἱστορία τοῦ '21, ἀλλά στόν «Καραϊσκάκη» του).

Ὁ Τρικούπης μάλιστα λέει καί κάτι ἄλλο πού πρέπει νά προσέξουμε: «Εἶδε (ὁ Ἀμπάζης), τά ὑψιπύργια (μιναρέδες) τῶν ὁμοπίστων του κατηδαφισμένα, καί τούς εὐκτηρίους οἴκους μεμιασμένους. Παρετήρησεν καί τήν ἀκαταστασία τῶν πραγμάτων καί τήν ἀπορίαν τῶν ἀγωνιζομένων» (Τ. 2, σελ. 92).

Εἶδε δηλαδή καί κατάλαβε ὁ ἄνθρωπος πώς ἡ Ἐπανάσταση περνάει σέ ἄλλα χέρια καί ὄχι στῶν ἀγωνιστῶν καί τοῦ Λαοῦ. Παίρνει ἄλλη κατεύθυνση. Δέν πρόκειται πιά γιά Ἐθνικοαπελευθερωτικό ἀγώνα, κατά τῶν Τούρκων Χαλδούπηδων, ἀλλά γιά **Θρησκευτικό πόλεμο,** πού τόν κατηύθυναν, ὄχι οἱ Λαϊκοί ὁπλαρχηγοί καί καπετάνιοι, ἀλλά οἱ **Κοτζαμπάσηδες,** οἱ **Δεσποτάδες,** οἱ **Λογιότατοι,** οἱ **Φαναριῶτες** καί ἀρκετοί **Φυτευτοί** ἀπ' ἔξω, πολιτικάντηδες ἄγνωστοι, πού δέν μιλοῦσαν τήν γλῶσσα τῆς εἰλικρίνειας καί τῆς Μπέσας, μήτε φοροῦσαν τήν τιμημένη Ἀρβανίτικη Φουστανέλλα, ἀλλά Φράγκικα καί ρενδικότες.

Κατάλαβε ὁ ἄνθρωπος πώς οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι, προδόθηκαν μέ τόν πιό αἰσχρό τρόπο, γιατί δέν ἐπρόκειτο γιά μιά ἁπλή ὑπαναχώρηση, πρίν ἤ μετά τήν μάχη, ἀλλά κάτι χειρότερο: Ἀπό τή μιά τούς ἔρριχναν κατά τῶν Τούρκων καί ἀπό τήν ἄλλη τούς ἐξόντωναν οἱ ἴδιοι οἱ σύμμαχοί τους, οἱ ἴδιοι οἱ συμπατριῶτες τους πού εἶχαν διαφορετική Θρησκεία, μά ἴδιο αἷμα. Δηλαδή ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη βρέθηκαν νά χτυπιοῦνται καί ἀπό τούς Χριστιανούς καί ἀπό τούς Τούρκους, ἀλλά καί ἀπό τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες πού δέν ἤθελαν τήν συμμαχία μέ τούς Χριστιανούς.

Τό μέτρο τῆς ἀπόγνωσης τῶν προδομένων Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν μᾶς τό δίνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ Μακρυγιάννης. Ἐν ὅσω οἱ Ἕλληνες ἀδελφωμένοι Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι ἑτοιμάζονταν ν' ἀπελευθερώσουν τό Νιοχώρι, ἔφτασε στό στρατόπεδο, ὁ μοναδικός Μουσουλμάνος Ἀρβανίτης πού διασώθηκε ἀπό τό μαχαίρι τῶν Χριστιανῶν «συμμάχων» τοῦ Μωρηά, μισοπεθαμένος. Τότε «βάλαν τις φωνές (οἱ Μουσουλμάνοι) καί σ' ἔπαιρνε ἡ νίλα. Καί εἶπαν· «Θέ μου, τί μᾶς ὀργίστης ἐμᾶς τούς δυστυχεῖς; Καί οἱ ἐχθροί μας (Τοῦρκοι) μᾶς σκοτώνουν, καί οἱ φίλοι μας (Χριστιανοί) ὅπου μᾶς δίνουν τόν λόγο τῆς πίστης (Μπέσα) νἄμαστε φίλοι, μέ τήν ἀπιστία μᾶς σκοτώνουν κρυφίως». Ἐφαρμακωθήκαμεν ὅλοι... **οὔτε ἤξερε**

κανείς ἀπό τούς Καπεταναίους αὐτό...». (Μακρυγιάννη ἀπομνημονεύματα, Ἐκδ. «Μπάυρον», σελ. 117). Δηλαδή οἱ Καπεταναῖοι ἦσαν ἀνίδεοι γιά τό Ἔγκλημα.

Οἱ Λογιότατοι, Φαναριῶτες καί Δεσποτάδες, κάλεσαν τόν Ἀμπάζη στό Μεσσολόγγι καί τοῦ «ἐξήγησαν» πολλά καί διάφορα γιά νά δικαιολογήσουν τά ἀδικαιολόγητα. Τοῦ μίλησαν γιά τό Ἔθνος, πού αὐτοί τό ταύτιζαν μέ τήν θρησκεία, μιά θρησκεία πού δέν ἦταν δά καί Ἑλληνική καί ἀξίζει νά διαβάσετε τό βιβλίο τῆς Λιλῆς Ζωγράφου «Ἀντιγνώση» γιά νά δεῖτε πῶς ἀκριβῶς μᾶς ἐπιβλήθηκε. Οἱ Ἀρβανίτες ἀλλοιῶς αἰσθάνονταν τό «Ἔθνος» καί ἔλεγαν: «Μουσουλμάνοι καί Χριστιανοί, ὅμοια ἔχουμε τήν Πατρίδα καί τήν Τιμή».

Στό τέλος οἱ ἀναίσχυντοι, τόν ἔβαλαν νά ζητωκραυγάσει «Ζήτω τό Ἔθνος». Ποιό Ἔθνος; Τῶν Φαναριωτῶν καί τοῦ Μαυροκορδάτου! Ὁ ἄνθρωπος κούνησε περίλυπος τό κεφάλι του καί ἔφυγε ἀπαγοητευμένος. Μήτε στίς ἐργασίες τῆς Ἐθνικῆς Συνέλευσης πῆγε, ἀλλά ἀνάθεσε στόν Μάρκο Δεσπότου, νά τόν ἐκπροσωπήσει. Γύρισε στά πολιορκημένα Γιάννενα καί μετέφερε στούς Ἀρβανίτες τά καθέκαστα. «Τό καί τό». Οἱ Χριστιανοί μᾶς πούλησαν. Ὁ «Γέρος» (Ἀλῆς) εἶναι στά τελευταῖα του. Ἐμεῖς τί θ᾽ ἀπογίνουμε;

Φαινόταν καθαρά πώς δικαιωνόταν ἡ γραμμή τοῦ Ὀμέρ Βρυώνη καί οἱ Σουλιῶτες πού εἶχαν πασχίσει γιά τήν Ἐθνική Ἑνότητα, ἔβγαιναν ἐκτεθιμένοι. Ἔτσι μετά τήν πτώση τοῦ Ἀλῆ, οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἀνάδειξαν ἀρχηγό τους τόν Ὀμέρ Βρυώνη καί πέρασαν οἱ περισσότεροι στό στρατόπεδο τῶν Τούρκων καί οἱ ὑπόλοιποι τράβηξαν ἀπαγοητευμένοι στίς πατρίδες τους, ἀφοῦ συμβούλεψαν καί τούς Σουλιῶτες νά πάνε στά σπίτια τους. Ἔτσι ἔσπασε ἡ Συμμαχία τῆς «Ἐθνικῆς Ἑνότητας» πού οἱ ἱστορικοί μας τήν «καταπίνουν» μέ διάφορες ἀλχημεῖες.

Οἱ καημένοι οἱ Σουλιῶτες, ὅταν πῆγαν ξεσπιτωμένοι στήν Κέρκυρα, μετά ἀπό μακροχρόνιους ἐμφύλιους πολέμους μέ τόν Ἀλήπασα, κατάλαβαν ἐπί τέλους πώς ὁ Ἀλῆς εἶχε ἀπόλυτα δίκιο καί πώς ἔπρεπε νά τόν βοηθήσουν ἀντί νά τόν πολεμήσουν. Τόν βοήθησαν ὅσο μποροῦσαν στό τέλος, ἀλλά ἦταν πιά ἀργά. Μά νά πού τούς βλέπουμε νά γίνονται κήρυκες τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἀλῆ, μόλις πατάνε τό πόδι τους στήν Ἤπειρο! Οἱ πονηροί ἱστοριογράφοι θά πλέξουν μυθιστορήματα καί θά ποῦν πώς οἱ Σουλιῶτες καί είδικά ὁ Μάρκομπότσαρης κοροΐδευαν τόν Ἀλῆ, γιατί πῆγαν στήν ἀρχή μέ τούς Τούρκους καί στή συνέχεια μέ τόν Ἀλῆ. Ὁ μῦθος εἶναι ἀφελέστατος καί προσβλητικός γιά τούς Σουλιῶτες. Ἄν πήγαιναν μέ τούς Τούρκους οἱ Σουλιῶτες, θά ἐξασφάλιζαν στά σίγουρα τό προηγούμενο προνομιακό καθεστώς τους καί ἔβλεπαν πώς ὁ Ἀλῆς ἦταν στό κατώφλι τοῦ θανάτου καί οἱ Τοῦρκοι εἶχαν κατεβάσει ὅλη τήν Ἀσία στά Γιάννενα. Θά ἦταν λοιπόν ἀφελεῖς νά μήν τό δοῦν αὐτό. Τότε πῶς ἀρχικά πῆγαν μέ τούς Τούρκους; Ἔμ, πῶς θά ἔμπαιναν στά πολιορ-

κημένα Γιάννενα; Πέρα όμως από τήν άποκοτιά τους νά μεταβληθοῦν ἀπό πολιορκητές σέ πολιορκημένους καί ὑπερασπιστές τοῦ Ἀλῆ, εἴπαμε πώς ἔγιναν ἔνθερμοι κήρυκες **τῶν** ἰδεῶν του καί νά πῶς:

Οἱ Σουλιῶτες ζήτησαν ἀπό τήν Κυβέρνηση (μετά τήν πτώση τοῦ Ἀλῆ) «νά τοῖς δώσει τήν ἄδειαν νά συνεννοηθῶσι μετά τῶν Χριστιανῶν ἤ καί Μωαμεθανῶν τῆς Ἀλβανίας» (Σ. Τρικούπη, «Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως» 1888, Τ. 2, σελ. 190). Αὐτή ἡ πρόθεση τῶν Σουλιωτῶν νά συνεργαστοῦν μέ τούς Μουσουλμάνους, δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τήν παλιά πολιτική τῶν Σουλιωτῶν καί τήν νοοτροπία τους νά διαφεντεύουν αὐταρχικά καί γιά ἀποκλειστικό τους συμφέρο 147 χωριά. Εἶναι μιά νέα ἀντίληψη, ἀντίληψη συνειδητοῦ Ἐπαναστάτη, πάνω ἀκριβῶς στήν πολιτική τοῦ Ἀλήπασα, πού ἦταν ὁ πρῶτος ἡγέτης πού πρόβαλλε καί πραγματοποίησε αὐτή τή πολιτική τῆς ἑνότητας τῶν Ἑλλήνων ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμα τοῦ καθ' ἑνός.

Ἄν ἀναλογιστοῦμε μάλιστα πώς αὐτή τήν ἄδεια τήν ζήτησαν **μετά** τήν Ἑλληνική ἐπανάσταση ἀπό τήν Ἑλληνική Κυβέρνηση, ἐνῶ πιό μπροστά καί συγκεκριμένα στίς 15-1-1821, εἶχαν καί πάλι μέ δική τους πρωτοβουλία πετύχει τήν συμμαχία καί ἑνότητα μέ τούς γειτονικούς τους Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες στά πλαίσια τῆς «Συμμαχίας τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητας», καταλαβαίνουμε πώς τό πρόβλημα αὐτό ἦταν βασικό καί κυρίαρχο γιά τούς Σουλιῶτες καί πώς οἱ Σουλιῶτες πραγματικά εἶχαν γίνει κήρυκες τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀλήπασα.

Ἀλλ' ἄς δοῦμε πῶς γιόρτασε καί πῶς εἶδε τήν «Συμμαχία τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητας» καθώς τήν ὀνομάζω ἐγώ καί καθώς ὁ ὁρισμός αὐτός ἀνταποκρίνεται στήν πραγματικότητα, ὁ ἴδιος ὁ Λαός καί πῶς τήν εἶδαν οἱ Δεσποτάδες, τό Πατριαρχεῖο, οἱ Λόγιοι καί οἱ Ἱστορικοί μας. Οι Σουλιῶτες καί οἱ ἄλλοι Χριστιανοί, κυρίως Ἀρβανίτες, ἦλθαν σέ διαπραγματεύσεις ἀπό τά τέλη τοῦ 1820 καί ἀποφάσισαν νά ἑνωθοῦν, νά ξεχάσουν, τίς παλιές διαφορές τους καί μονιασμένοι νά ἀγωνιστοῦν κατά τῶν Τούρκων Χαλδούπηδων. Εἶναι ἀπό τίς σπάνιες φορές πού οἱ Ἀρβανίτες ἀνακαλύπτουν τούς δρόμους πού ὁδηγοῦν στήν ἑνότητα καί μάλιστα ἀπό τόσο δύσκολες θέσεις, γιατί πραγματικά κατάφεραν νά ξεπεράσουν τά πολυποίκιλα ἐμπόδια τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ πού τούς παρενέβαλλαν, πότε τό Πατριαρχεῖο μέ τούς Δεσποτάδες, πότε οἱ Ρῶσοι καί πότε ὁ Σουλτάνος μέ τούς Δερβίσηδες καί Ἱμάμηδες.

Στήν προκειμένη περίπτωση, τόσο ὁ Σουλτάνος ὅσο καί ὁ Πατριαρχεῖο, βγῆκαν ἀπ' τά ροῦχα τους μέ αὐτά τά νέα καμώματα τῶν Ἀρβανιτῶν πού περιφρονόντας τούς ἱερούς περιορισμούς τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων, ἑνώνονταν σ' ἕναν τόσο «ἱερόσυλο» δεσμό.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἔβγαλε ἀπανωτά δυό ἀφορισμούς γιά αὐτήν τήν «ἱεροσυλία» τῶν Σουλιωτῶν. Ἕναν στίς 24-12-1820 καί ἄλλον ἕναν στίς 4-1-1821 (βλπ. Φωτιάδη, «Ἡ ἐπανάσταση τοῦ '21» Τ. 1, σελ. 344).

Μά οἱ Σουλιῶτες καί οἱ ἄλλοι Χριστιανοί Ἀρβανίτες περιφρόνησαν τούς ἀφορισμούς μέ τά ἐπιτίμια, τίς κατάρες καί τίς ἀπειλές τῆς «γέενας τοῦ πυρός» καί τῆς κόλασης, γιά νά ἐπιβεβαιωθεῖ γιά ἄλλη μιά φορά ἡ στάση τῶν Ἀρβανιτῶν ἀπέναντι στόν θρησκευτικό φανατισμό τῶν ἀνατολικῶν, ἑβραιογεννημένων θρησκειῶν Χριστιανικῆς καί Μουσουλμανικῆς. Ἀνάλογη στάση κράτησαν οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες στίς φοβέρες καί τίς ἀπειλές τοῦ Ἀλάχ καί τοῦ Μωάμεθ, πού ἐπικαλοῦνταν ὁ Σουλτάνος καί οἱ Ἰμάμηδές του.

Στίς 15-1-1821, ἐπισφραγίζεται πανηγυρικά οἱ «Ἐθνική ἑνότητα καί συμφιλίωση» καί τόσο οἱ Χριστιανοί, ὅσο καί οἱ Μουσουλμάνοι, ὁρκίζονται καί δίνουν τήν περίφημη Μπέσα τους, συνομολογῶντας μέ τήν πατροπαράδοτη, πανάρχαια, Ἑλληνική συναισθηματική ὑπερβολή καί ὑπερβατικότητα, «Νά εἶναι ἀδέρφια, ἕνα σῶμα καί μιά ψυχή».

Ὅποιος «γίνει ἄπιστος καί ἀρνηθῆ τόν ὅρκο, νά εἶναι ἔξω ἀπό τό Ντίν-Ἰσλάμ (ἰσλαμική πίστη) καί νά ἀποθάνει **Ὀβριός.** Εἰδέ καί ἀπό ἡμᾶς τούς Ρωμαίους (Χριστιανούς)[126] κανένας, νά εἶναι ἀρνητής τοῦ Χριστοῦ» (Φωτιάδη, στό ἴδιο).

---

126. Περιττό νά ὑπενθυμήσουμε τά περί εὐθείας ἰδεολογικῆς ἀντίθεσης τῶν Ἀρβανιτῶν —καθώς καί τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων— μέ τούς Ὀβριούς (Ἑβραίους) καί τήν ἀποστροφή πού ἔνοιωθαν οἱ Ἀρβανίτες γιά αὐτόν τόν Λαό καί εἰδικά γιά τόν τρόπο σκέψης καί ἐνέργειάς του.

Βλέπουμε ὅμως ἐδῶ πώς οἱ Ἀρβανίτες, τόσο οἱ Χριστιανοί ὅσο καί οἱ Μουσουλμάνοι, τρέφουν τά ἴδια αἰσθήματα γιά τούς Ἑβραίους καί θεωροῦν ἔσχατη κατάπτωση γιά ἕναν Ἀρβανίτη νά καταντήσει ἔσχατος καί περιφρονημένος σάν Ἑβραῖος. Ὁ Φωτάκος στήν παρουσίαση τοῦ Κολοκοτρώνη, λέει γιά τούς Ἑβραίους, πώς «οἱ Ἕλληνες ἀπεστρέφοντο αὐτό τό Ἔθνος ἐκ παραδόσεως διά τήν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί διά τάς νεωστί γενομένας ὑπ' αὐτῶν κατά τῶν Ἑλλήνων ὕβρεις εἰς Κωνσταντινούπολιν... καί δι' ἄλλα κακά τά ὁποῖα ἄλλοῦ ἔπραξαν» («Ἀπομνημονεύματα Κολοκοτρώνη» ἀπό τίς «ἱστορικές ἐκδόσεις 1821», σελ. 41). Αὐτό ὅμως εἶναι ἡ ἀλήθεια καί αὐτή εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποστροφῆς τῶν Ἑλλήνων κατά τῶν Ἑβραίων ἤ ὅσα ἱστορήσαμε στό κεφάλαιο τῆς ἀντιπαραβολῆς τοῦ χαρακτῆρα, τῶν ἀντιλήψεων καί τῆς κυρίαρχης ἰδεολογίας Ἀρβανιτῶν, ἀρχαιοελλήνων καί Ἑβραίων; Τό χαρτί αὐτό τῆς συμφωνίας Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν μᾶς δικαιώνει ἀπόλυτα. Οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι τό ἴδιο αἰσθάνονται γιά τούς Ἑβραίους, χωρίς νά ὑπάρχει στή μέση ἡ προσβολή τοῦ Χριστοῦ, τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, τοῦ Πατριάρχη κλπ.

Τέλος βλέπουμε πώς ὁ ὅρος «Ρωμαῖοι» ἔχει καθαρά θρησκευτικό χαρακτήρα καί ὑπονοοῦνται μέ αὐτό οἱ Χριστιανοί τῆς Ἑλλάδας.

Αὐτό πού ἔνιωθαν γιά τούς Ἑβραίους οἱ Ἕλληνες καί συγκεκριμένα οἱ Ἀρβανίτες, δέν ἦταν μῖσος, ἀλλά περιφρόνηση γιά τήν ἔλλειψη ὅλων αὐτῶν τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων, τοῦ ἀνδρείου, τοῦ φιλελεύθερου, τοῦ φιλότιμου, τοῦ ὑπερήφανου κλπ. Συνειδητά θά πολεμήσει τούς Ἑβραίους, μόνον ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός πού τελικά θά τό πληρώσει μέ τή ζωή του.

Ὅταν λευτερώθηκε ἡ Ντροπολιτσά, ἦλθαν ἀπ' ὅλο τό Μωρηά προύχοντες καί Λαός, νά πανηγυρίσει καί νά σφίξει τό χέρι τοῦ Γέρο-Κολοκοτρώνη ἤ Μπυθ-γκούρα. Μεταξύ αὐτῶν

Οἱ Χριστιανοί Ἀρβανίτες καί ἰδιαίτερα οἱ Σουλιῶτες πού πρωτοστάτησαν στήν συμφωνία, γιόρτασαν τήν «Ἐθνική Ἑνότητα» μέ πολυήμερες φιέστες, χορούς τραγούδια, φαγοπότια καί μέ πολύ συγκίνηση, γιατί ἔπαιρνε σάρκα καί ὀστά τό παλιό ὅραμα τοῦ Ἀλῆ τοῦ Τεπελενιώτη, αὐτουνοῦ πού πρίν 17 χρόνια ἦταν ὁ ἀσπονδότερος ἐχθρός τους!

Τή Συμμαχία τήν τραγούδησαν οἱ φωτισμένοι Ἕλληνες ἄσχετα ἄν ἦσαν ἤ ὄχι Ἀρβανίτες στή γενιά. Νά ἕνα τραγούδι πού γράφτηκε καί δημοσιεύτηκε στίς 10-9-1821, ἕνα μῆνα μετά τό συγχαρητήριο μήνυμα τοῦ Ὑψηλάντη, στήν ἐφημερίδα τοῦ Μεσσολογγίου «Αἰτωλική»:

«Ἀγάδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς τοῦ Λιούμη Τεπελένας
καί σεῖς ἀπό τά ἄντικρυς χωρία τῆς Δερβένας
ἡ φήμη σᾶς ὀνόμασε πύργους ἀντρειωσύνης
γνήσια τέκνα τῆς Τιμῆς καί τῆς ἐμπιστοσύνης»
(Σπ. Λάμπρου: «Νέος Ἑλληνομνήμων», Τ.Α΄ σελ 473)

Καθώς βλέπουμε, ἡ Ἐπανάσταση γιά τήν Ἐλευθερία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων μέ ὅλη καί ὄχι τή μισή σημασία, δέν ἄρχισε στίς 25 Μαρτίου κάτω ἀπό τίς εὐλογίες τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, πού... ἱστορικά δέν ἦταν στήν Ἁγία Λαύρα, ἀλλά στήν Πάτρα, οὔτε στίς 23 Μαρτίου στήν Καλαμάτα, μήτε καί τό Φλεβάρη στόν Προῦθο. Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γιά τήν ἀπελευθέρωση ὅλου τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων ἀπό τήν Τουρκική σκλαβιά ἤ κηδεμονία, ἄρχισε καί ἐπισφραγίστηκε μέ αὐτή τήν ἱστορική συμφωνία, **στίς 15-1-1821,** ἑνώνοντας τούς θρησκευτικά χωρισμένους Ἕλληνες, ἔτσι ὥστε νά εἶναι **«ἀδέρφια, ἕνα κορμί καί μία ψυχή».**

Αὐτή ἡ συμμαχία καθώς εἴδαμε κράτησε μέχρι τόν Δεκέμβρη τοῦ 21, τορπιλιζόμενη συνεχῶς τόσο ἀπό τούς θρησκευτικούς ἡγέτες τῆς Τουρκίας, ὅσο καί τούς Δεσποτάδες, Κοτζαμπάσηδες καί λόγιους πολιτικάντηδες τῶν μυοπικῶν γυαλιῶν καί τῆς ρενδικότας, πού σάν εἶδαν πώς γέρνει ἡ πλάστιγγα πρός τούς Ἐπαναστάτες, ἦλθαν στήν Ἑλλάδα ὄχι γιά νά πολεμήσουν οἱ «Μπύθ-σιώσηδες», ἀλλά γιά νά ἀναλάβουν τά πόστα. Οἱ ἁγνοί πατριῶτες πού πολεμοῦσαν, ἦσαν ἀνίδεοι γιά τίς βρωμιές τους καθώς λέει ὁ Μακρυγιάννης (σελ. 171).

Ὅλοι αὐτοί προσπαθοῦσαν νά φανατίσουν τίς Χριστιανικές μάζες καί

κατάφθασε καί ἕνας Ἑβραῖος, πλουμιστός καί ἀκριβοστολισμένος μέ τίς ὁλόχρυσες κελεμπίες του, νά κάνει αἰσθητή τή παρουσία του στό πλευρό τῶν νικητῶν Ἑλλήνων. Στό ζουνάρι του φάνταζαν ἐπιδειχτικά δυό ἀσημοκαπνισμένες κουμπούρες. Ἤθελε νά φανεῖ, πώς ὄχι μόνο ἦταν «στό πλευρό» τῶν νικητῶν, ἀλλά καί πώς... πολεμοῦσε κι αὐτός. Ὁ Κολοκοτρώνης βέβαια δέν πίστευε κάτι τέτοιο, ἔστω κι ἄν τὄβλεπε μέ τά μάτια του. Ἔμπηξε τά γέλια καί ἀφοῦ τοῦ πῆρε τίς κουμποῦρες, εἶπε φωναχτά: «Ὀβριό κι ἁρματωμένο, πρώτη φορά βλέπω».

νά σπάσουν τήν Συμμαχία γιά πολλούς λόγους άπ' τούς όποίους οί σημαντικότεροι ἦσαν: Μιά ἐπανάσταση πού θά βασιζόταν στήν ἑνότητα Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων 'Ελλήνων, στόν σεβασμό τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεως, στό πνεῦμα τοῦ «Τυράννου 'Αλῆ», πού στήν Ἤπειρο καί τή Ρούμελη, δέν ἄφησε Κοτζάμπαση ὄρθιο, πού ζητοῦσε Σύνταγμα καί κοινωνική Δικαιοσύνη καί ἐλευθερία τοῦ Λαοῦ, θἆταν καταστροφή καί γιά τίς τρεῖς αὐτές κλίκες.

Γιά τούς Δεσποτάδες καί γιά τήν διαιώνιση τῆς ἐξουσίας τους, ἔπρεπε στό νέο Κράτος νά ὑπάρχουν μόνον Χριστιανοί, δηλαδή ἄμεσα ἐξαρτώμενοι ἀπ' αὐτούς ὑποταχτικοί. Ἤθελαν Ποίμνιο μέ πρόβατα δικά τους.

Γιά τούς Κοτζαμπάσηδες καί γιά τήν διαιώνιση καί τῆς δικῆς τους ἐξουσίας πού τήν μοιράζονταν καλά κι ὡραῖα μέ τούς Δεσποτάδες, θά ἦταν φανερά καταστροφή νά περάσει ἡ «γραμμή» τοῦ 'Αλῆ, πού ἀναδείχτηκε ὁ μεγάλος διώκτης τους. Τό πόσο φόβο τούς προξενοῦσε αὐτή ἡ ἐπικίνδυνη γραμμή, φαίνεται ἀπό τόν ἄγριο πόλεμο πού τοῦ ἔγινε κυρίως **μετά** τόν θάνατό του, γιατί εἶναι γεγονός γνωστό καί μή ἀμφισβητήσιμο πώς οἱ ἰδέες δέν πεθαίνουν μαζί μέ τούς ἀνθρώπους πού τίς γέννησαν.

Γιά τούς «φυτευτούς» πολιτικάντηδες καί λογίους πού πολέμησαν τήν 'Εθνική ἑνότητα, τί νά πεῖς... αὐτοί ἔχουν τό ἐλαφρυντικό τῆς ἡμιμάθειας καί τῆς ἀτομικῆς ἰδιοτέλειας γαρνιρισμένα ἀμφότερα μέ μπόλικο θρησκευτικό φανατισμό.

'Ο Λαός ὅμως ἤθελε αὐτήν τήν ἑνότητα καί οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες παρά τό σπάσιμο τῆς Συμμαχίας και τίς ἀπανωτές παρασπονδίες τῶν Χριστιανῶν, δέν ἔπαψαν οὔτε στιγμή νά ὀνειρεύονται τήν ἐπανασύσταση τῆς συμμαχίας, πού τήν θεωροῦσαν πραγματοποιήσιμη μέ τόν ἀκόλουθο ἀπλοϊκό, ὄμορφο καί ἑλληνικά ὑπερβατικό τρόπο: Φαντάζονταν πώς ὁ πιό ἀνδρεῖος καί ὄμορφος Μουσουλμάνος 'Αρβανίτης, ὁ Μουστάμπεης Νταγκλῆς ὁ Κιαφαζέζης (Μαυρολαίμης), θά παντρευόταν τήν πιό ἀνδρεία καί ὄμορφη (ε' μπούκουρ = γεροδεμένη,) Χριστιανή 'Αρβανίτισσα, τήν Μπουμπουλίνα καί μ' αὐτόν τόν τρόπο θά ξαναστέριωνε ἡ Συμμαχία! Ὅταν λοιπόν σκοτώθηκε στήν 'Αράχωβα ὁ Μουστάμπεης Νταγκλῆς ὁ Κιαφαζέζης, ὁ Λαός μοιρολόγησε τήν ματαίωση τῆς ἑνότητος πού τήν εἶδε νά περνάει μέσα ἀπό τό παντρολόγημα τῆς Μπουμπουλίνας καί τοῦ Κιαφαζέζη. Ἔκανε τήν φαντασία καί τούς πόθους του καθώς καί τήν ὑστερινή του ἀπαγοήτευση τραγούδι καί νά οἱ πρῶτοι στίχοι:

—«Συχαρίᾳ μώη Μπουμπουλίν
σέ βράν Μουστάμπεην Νταγκλήν»
—«Τ' μά κέστ προύαρ τ' γκιάβ
ού μπούρ τίμ ντόϊ τέ μάρ».

Δηλαδή: — *Συχαρίκια (τά μαντάτα) μώη Μπουμπουλίνα*
ότι σκοτώσανε τόν Μουστάμπεη Νταγκλῆ.
— *«Νά μοῦ τόν εἴχατε γυρίσει ζωντανό*
ἐγώ ἄντρα μου θά τόν ἔπαιρνα».

Αὐτός ὁ τραγικός στίχος πού μιλάει γιά τόν Λαό τόν πάντα «εὐκολόπιστο καί πάντα προδωμένο» σέ κάτι τέτοιες περιπτώσεις φαντάζει ἀκόμα πιό τραγικός, πιό ἀληθινός, πιό ἀγχώδης γιά τίς ὄμορφες καί ἀνυπόμονες καρδιές πού θέλουν ἐπί τέλους νά πάψει τό αἰώνιο κομμάτιασμα τοῦ Λαοῦ, κατά τά συμφέροντα μερικῶν ἐπιτηδείων.

Καί ἐνῶ αὐτά σκεφτόταν, φανταζόταν καί ὀνειρευόταν ὁ Λαός, καθώς βγαίνει ὄχι μόνον ἀπό τά ἱστορικά ντοκουμέντα, ἀλλά καί ἀπό τά τραγούδια αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, οἱ ἱστοριογράφοι μας δέν τά βλέπουν, δέν τά κατανοοῦν ἤ ἐπιτηδείως τά «στριμόγνουν» ἔτσι πού νά περνοῦν ἀπαρατήρητοι οἱ καβαλλάρηδες καί νά φαίνεται μόνον ἡ μακρυνή σκόνη τῶν ἀλόγων.

Ἐνῶ στό Σούλι γιόρταζαν τήν συμμαχία Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες καί ὁρκίζονταν ἑνωμένοι νά χτυπήσουν τούς Τούρκους καί ἐνῶ γύρω ἀπό τά Γιάννενα γίνονταν κοσμογονικές διεργασίες, ἀπό τό ἐξωτερικό, ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης ἔτριβε τά χέρια του, γιατί κατά τή γνώμη καί τά συμφέροντά του, οἱ Ἕλληνες (ποιοί ἕλληνες; Μά μόνον οἱ Χριστιανοί, ἄσχετα ἄν ἦσαν ἤ ὄχι καί ὅλοι Ἕλληνες) θᾶβγαιναν κερδισμένοι. Γράφει ὁ Θεοφιλέστατος αὐτός ἱεράρχης σ᾽ ἕνα γράμμα του: —«Κατουρηθήκαμε ἀπό τή χαρά μας μόλις μάθαμε τούς ἐξοπλισμούς τοῦ Σουλτάνου κατά τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ».

Εἶναι φανερή ἡ διάσταση μεταξύ τῶν πόθων τοῦ Λαοῦ καί τοῦ κατουρλιοῦ τῶν λογίων κληρικῶν πού ἀπό τό ἐξωτερικό θέλαν σώνει καί καλά- καί τά κατάφεραν- νά τόν χρησιμοποιήσουν ἴσα- ἴσα νά διώξουν τόν Τοῦρκο καί μετά νά τόν μπάσουν σέ μιά ποιό ἀπόμερη, ἀπ᾽ ὅτι ἦταν, γωνιά.

Ἀλλά νά τί γράφει ἤ μᾶλλον πῶς ἑρμηνεύει τά γεγονότα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ὁ ἱστοριοδίφης Κανδηλῶρος καί οἱ περισσότεροι ἄλλωστε ἱστορικοί: «Συνέβη λοιπόν τότε τό ἑξῆς καταπληκτικόν, ἀλλά καί μοναδικόν ἐν τῇ ἱστοριά φαινόμενον: Οἱ Ἕλληνες σκεπτόμενοι νά ἐπαναστατήσουν κατά τοῦ Σουλτάνου, προυτρέποντο καί διευκολύνοντο ἵνα ἐξοπλισθῶσιν ἐκ δύο ἀφετηριῶν, τό μέν ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, τό δέ ἐκ μέρους τῆς Πύλης». Ἐπειδή λοιπόν ἤ δέν μᾶς συμφέρει ἤ δέν μποροῦμε νά ἑρμηνεύσουμε τό ἱστορικό γεγονός, λέμε πῶς «εἶναι μοναδικόν ἐν τῇ ἱστορία φαινόμενον», δηλαδή περίπου σάν θεῖον Θαῦμα.

Καί ὁ ἁπλός Λαός μέν δικαιολογεῖται νά θεωρεῖ θαῦμα, κάθε τί πού δέν μπορεῖ νά τό ἑρμηνεύσει, ἀλλά νά περάσει ἡ θαυματολογία καί στήν ἱστορία, αὐτό πραγματικά «εἶναι μοναδικόν ἐν τῇ ἱστορία φαινόμενον».

Τό κακό εἶναι πώς αὐτή ἡ καραμέλα πού βέβαια ἦταν ὁ κρυφός καί

φανερός πόθος τῶν Δεσποτάδων, Κοτζαμπάσηδων, πολιτικαντηδων, ἀλλά καί Λογίων, πού ἦσαν ξεκομένοι ἀπό τήν πραγματικότητα καί ἔβλεπαν τήν κατάσταση ἀπό τό κανοκυάλι τους τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀναμασιέται κανονικά καί ἄνευ ἀντιλόγου ἐδῶ καί 150 χρόνια καί μᾶς ἀφήνει τήν ἐντύπωση πώς τότε ὁ Λαός μας ἔπαιξε ἕνα «πονηρό» ρόλο, πράγμα πού γιαὐτούς πού ἀνακάλυψαν αὐτήν τήν καραμέλλα, θεωρεῖται «ὡραῖον πράγμα», μά γιά μένα, γιά τούς Ἀρβανίτες, γιά τόν Λαό, εἶναι πράγμα ἀχώνευτο ἀπό τό τόσο σκληρό στομάχι μας. Τελικά, ὁ Λαός μας δέν ἔπαιξε τόν ρόλο πού αὐτοί τοῦ ἀποδίδουν καί θεωρῶ τιμή μου πού ἀποκαθιστῶ τώρα τήν τιμή του, ἀποκαλύπτοντας τήν ἀλήθεια.

Τήν «Συμμαχία τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητας», τήν συμμαχία μεταξύ Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων, οἱ ἱστορικοί μας τήν ἀποκαλοῦν «Συμμαχία Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν». Αὐτός ὁ ὅρος σήμερα εἰδικά ἔρχεται «γάντι» καί γιά τήν Ἑλλάδα καί γιά τήν Ἀλβανία. Δείχνει ξεκάθαρα πώς εἴμαστε δύο διαφορετικοί Λαοί... Μά ἔτσι εἶναι τά πράγματα; Ἄν αὐτό ἦταν ἀλήθεια τότε θά εἴχαμε μιά συμμαχία μέ Ἕλληνες ἀπό τή μιά πλευρά, πού ἄς ὑποθέσουμε πώς ἦσαν ὅλοι Χριστιανοί (πού δέν ἦσαν) καί Ἀλβανούς ἀπό τήν ἄλλη, πού ἦσαν μισοί Χριστιανοί καί μισοί Μουσουλμάνοι. Ἀπευθύνομαι τώρα στό πιό ἀφελές μυαλό: Δέν νομίζει πώς σέ μιά τέτοια συμμαχία μεταξύ Ἑλλήνων Χριστιανῶν καί Ἀλβανῶν Χριστιανομουσουλμάνων, θἄπρεπε ἀπό τήν πλευρά τῶν Ἀλβανῶν νά πρωτοστατήσουν οἱ **Χριστιανοί** Ἀλβανοί; Ἤ ὑπάρχει καμιά ἔνδειξη πώς οἱ Μουσουλμάνοι Ἀλβανοί ἀγαποῦσαν τήν Ἑλλάδα καί οἱ Χριστιανοί Ἀλβανοί δέν τήν χόνευαν; Ὄχι βέβαια. Τότε τί ἀπέγιναν οἱ Χριστιανοί Ἀλβανοί; Στή Συμμαχία Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν πού μᾶς λένε οἱ ἱστοριογράφοι μας, βλέπουμε ἀπό τή μιά μεριά τούς «Ἕλληνες» καί ἀπό τήν ἄλλη τούς «Μουσουλμάνους Ἀλβανούς». Τούς Χριστιανούς τί τούς ἔκαναν; Ποιά νύχτα σκοπιμότητας τούς ἔφαγε, ποιός καί πῶς τούς ἐξαφάνισε ἀπό τό προσκήνιο τῆς ἱστορίας; Τούς Ἀρβανίτες! πῶς τούς ἐξαφανίσατε μωρέ τούς Ἀρβανίτες Χριστιανούς; Μέ τί ἀλχημεῖες καί τεχνάσματα καί παγαποντιές;

Ἄς ποῦμε λοιπόν, τήν ἀλήθεια, γιατί αὐτή εἶναι πικρή μόνο γιά λίγους ἐνῶ εἶναι ὠφέλιμη καί ζωοδότρα πηγή γιά τόν Λαό. Δέν ὑπῆρξε λοιπόν καμμιά «Συμμαχία Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν», ἀλλά «Συμμαχία τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας τῶν Ἑλλήνων» (καί ὄχι τῶν Ρωμηῶν), δηλαδή ἑνότητα τοῦ, θρησκευτικά χωρισμένου σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Καθώς θά δοῦμε πιό κάτω μετά τό 21, ἔγιναν πολλές ἀπόπειρες νά ἑνωθεῖ ἡ Ἑλλάδα μέ τήν Ἀλβανία καί ὅλες ἀπότυχαν. Ἀργότερα ὁ Λαός μας μοιράστηκε σέ Βενιζελικούς καί Βασιλικούς, σέ Δεξιούς καί Ἀριστερούς καί κἄποτε πρέπει νά ξυπνήσουμε ἀπό κἄποιο λήθαργο καί νά ἀναρωτηθοῦμε, «Ποιοί εἶναι αὐτοί πού μοιράζουν ἔτσι τόν Λαό μας, πότε κάθετα, πότε ὁριζόντια καί πότε διαγώνια;».

Ὁ Λαός μας ἔχει ἀπό τά πανάρχαια χρόνια τό γνώρισμα τῆς ὑπερηφάνειας, τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς παρρησίας καί ἀντιπαράθεσης, τοῦ φιλότιμου νά θέλει νἆναι πάντα πρῶτος, νά ἡγεῖται καί νά μήν ἀκολουθεῖ, καί αὐτά τά ὄμορφα στολίδια του, αὐτά τά προτερήματά του εὔκολα τά μεταβάλλουν μερικοί σέ μειονεκτήματα καταστροφικά. Ἡ συνειδητοποίηση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, αὐτοῦ τοῦ προβλήματος, πρέπει νά μᾶς ὁδηγήσει καί στή λύση του, ἔτσι καθώς οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας γιά νά τιθασσεύσουν τό ὑπερθυμικό ταπεραμέντο τους ἀνακάλυψαν τίς Ἀμφικτυονίες, τό κοινό Ἐθνικό ὄνομα «Ἕλληνες» καί τούς Ὀλυμπιακούς ἀγῶνες, ὅπου ἡ ἀντιπαράθεση συνεχίζοταν μέ τήν ἀθλητική ἅμιλα, στόν Στίβο[128] καί στό Στάδιο.

Σήμερα ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα νά ἐξορκίζουμε αὐτά τά παραπάνω στολίδια μας, νά τά καταριόμαστε καί νά λέμε πώς αὐτά φταῖνε γιά τήν κακοδαιμονία μας. Μά ἄν τά ἀφαιρέσεις αὐτά δέν μένει τίποτα ἀπό τήν ὀμορφιά καί ἰδιαιτερότητα τοῦ Ἕλληνα καί τελικά θά διαπιστώσουμε πώς δέν εἶναι αὐτά ἡ πραγματική αἰτία τῆς κακοδαιμονίας. Ἐμεῖς δέν θά κάνουμε αὐτό πού ἔκανε ἕνας «μεγάλος» τῆς Χριστιανοσύνης ἤ Ἐβραιοσύνης ἄν προτιμᾶτε, ὁ Ὠριγένης ὁ ἐπιλεγόμενος Χαλκέντερος, πού γιά νἆναι σύμφωνος μέ τήν εὐαγγελική ρήση, «ἄν ὁ ὀφθαλμός σου σέ σκανδαλίζει ἐξώρρυξον αὐτόν», ἔκοψε τἀχαμνά του, γιατί νόμιζε πώς αὐτά φταῖνε πού σκανδαλίζεται ἀπό τό ἐρωτικό πάθος. Ὁ ἄνθρωπος χαρακτηρίστηκε μεγάλος, μά ἦταν τόσο μικρός! Περίπτωση ἀντίποδα τῆς Ἑλληνικῆς ἀντίληψης.

Ὀδ. Ἀνδρούτσος (συνέχεια)

Κάναμε ὅλη αὐτή τήν ἀναδρομή καί ἑρμηνεύσαμε τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στήν Ἑλλάδα, στά φλογισμένα χρόνια τοῦ21, γιά νά κατανοήσουμε περισσότερο τή στάση τοῦ Ὀδυσσέα Ἀντρούτσου πού πραγματικά εἶναι παρεξηγημένη καί οἱ ἱστορικοί γρονθοκοπιοῦνται μεταξύ τους, ὅσον ἀφορᾶ τίς κρίσεις τους γιαυτόν. Μά ὁ Ἀντροῦτσος εἶναι ὁ διάδοχος τοῦ Ἀλήπασα, ὁ ἄνθρωπος πού φρόντισε νά δημιουργήσει τό «Συμβούλιο τῶν Καπεταναίων τῆς Ρούμελης» τόν Μάη τοῦ 1820, νά ἑδραιώσει τήν Συμμαχία τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας καί νά συνεχίσει τό ἔργο τοῦ Ἀλῆ, γιαυτό ἦρθε σέ πλήρη ρῆξη μέ τούς Φαναριῶτες, Δεσποτάδες καί Κοτζαμπάσηδες, πού τελικά τόν ξέκαναν.

---

128. Ὁ ὅρος «Στίβος» ὑπονοεῖ τόν χῶρο τῶν ρίψεων (Λίθος, ἀκοντισμός, δυσκοβολία), ἐνῶ ὁ ὅρος «Στάδιον» ὑπονοεῖ τόν χῶρο τῶν δρόμων καί ἀρματοδρομῶν. Κάθε Ἀρβανίτης (ἤ ἀρχαιοέλληνας), ἀφοῦ ἔριχνε τήν βολή του, ἔλεγε στόν ἐπόμενο ἀθλητή: **«Στίβα»** — ἔριξα, ἤ ῾ρβίτα = ἔρριφτα (βλπ. κ.κ. Ρόδη: «Ντήχετ» σελ. 74). Στίβα, σημαίνει ρίπτω κάτι μέ ἰδιαίτερη ὤθησι, μέ σπρώξιμο, ἐνῶ ῾ρβίτα ἁπλῶς ρίχνω, πετῶ.

Όλα τά παλλικάρια καί οἱ Καπεταναῖοι τοῦ 21, πού ἀντρώθηκαν στήν Αὐλή τοῦ 'Αλῆ, ὄχι μόνον ἀγαποῦσαν τόν Δυσσέα, μά καί τόν ἀναγνώριζαν σάν τόν διάδοχο, τόν φυσικό νέο ἡγέτη τους. Οὔτε ὁ Διάκος οὔτε ὁ Καραϊσκάκης, διανοήθηκαν νά ἀμφισβητήσουν τήν ἡγετική θέση τοῦ 'Αντρούτσου. Οἱ Κοτζαμπάσηδες, ἀπαλλάχτηκαν πρόωρα ἀπό τόν Διάκο καί τόν μετέβαλλαν, σέ μάρτυρα τῆς πίστης. "Αν ζοῦσε ἐκεῖνο τό ἄδολο παλλικάρι, θἄχε τήν τύχη τοῦ 'Οδυσσέα καί τοῦ Καραϊσκάκη ἤ τοῦ Βαρνακιώτη.

Ὁ 'Αντροῦτσος πίεσε ἐπανειλημμένα τόν Κολοκοτρώνη νά ξεκάνει τούς Κοτζαμπάσηδες, Δεσποτάδες καί λογίους Φαναριῶτες πού ὁ Λαός εἶχε πολιορκήσει στά Βέρβενα. Μά ὁ Κολοκοτρώνης ὄχι μόνο δέν τόν ἄκουσε, ἀλλά καί τούς ἔσωσε ἀπό σίγουρο ἀφανισμό. Στή συνέχεια καί ἐνῶ ἡ «Συμμαχία τῆς 'Εθνικῆς ἑνότητας» εἶχε πάει κατά διαβόλου, αὐτός - ὅπως καί ὁ Λαός - πάσχιζε νά τήν ξαναστεριώσει. Τό 1824 λέει ὁ 'Ι. Φιλήμων, πῆγε στήν Αἴγυπτο στόν ἄλλο μεγάλο 'Αρβανίτη, τόν Μωχάμετ "Αλυ, νά ζητήσει τήν βοήθεια καί τόν συντονισμό τῶν ἐνεργειῶν γιά νά χτυπηθεῖ ἡ Τουρκία, ἀλλά δέν τό πέτυχε. Τίποτε ἄλλο! Μά αὐτή ἡ ἐνέργεια εἶναι ἀπό τά σημαντικότερα κεφάλαια τῆς ζωῆς τοῦ 'Αντρούτσου. Γιατί δέν δέχτηκε ὁ Μωχάμετ "Αλυ, τί εἰπώθηκε, τί σχεδιάστηκε, κανείς δέν ξέρει. Γεγονός εἶναι πώς ὁ Μωχάμετ "Αλυ, εἶχε σκοπό νά ξεκάνει τήν Τουρκία ἤ νά ἱδρύσει μιά διάδοχη αὐτοκρατορία καί αὐτό φαίνεται καθαρά ἀπ' ὅλη τήν ἱστορία του. Παρ' ὅλα αὐτά δέν δέχτηκε νά συμμαχήσει μέ τούς Χριστιανούς καί νά συμμεριστεῖ τίς ἀπόψεις τοῦ 'Αντρούτσου πού ἦταν ἀπόψεις τοῦ 'Αλῆ.

Λίγο πρίν τόν ξεκάνουν **ἦλθε σέ ἐπαφή** μέ τόν 'Ομέρ Πασᾶ τῆς Καρύστου. «Γιά νά προδώσει τήν μή παίσασαν πατρίδα του» θά ποῦν οἱ ἐχθροί του καί ἀρκετοί ἱστορικοί. (Σ. Τρικούπης) «Γιά νά ξαναστεριώσει τήν Συμμαχία τῆς 'Εθνικῆς 'Ενότητας καί νά βάλει χέρι στούς Δεσποτάδες, Κοτζαμπάσηδες καί Φαναριῶτες» λέω ἐγώ. Μά ἄς δοῦμε πιό κοντά τά γεγονότα: Όταν ἡ Κυβέρνηση ἔκανε φανερό πώς εἶχε πρόθεση νά τόν παραμερίσει ἤ νά τόν ξεκάνει, ὁ 'Οδυσσέας κατέφυγε στήν περίφημη δρακοσπηλιά τοῦ Παρνασσοῦ μέ τήν οἰκογένειά του καί τόν "Αγγλο Τρελώνυ. 'Η ἐνέργειά του δέν εἶναι περίεργη. Καί τό ἔνστικτο καί ἡ λογική τόν προειδοποιοῦν γιά τόν ἐπερχόμενο κίνδυνο καί παίρνει προφυλάξεις πού δέν θἄπαιρνε στή περίπτωση τῆς πιό ἐπικίνδυνης Τουρκικῆς κατοχῆς.

Ὁ Καραϊσκάκης δέν συμφωνεῖ μέ αὐτή τήν ἀδρανοποίηση τοῦ 'Οδυσσέα καί τοῦ στέλνει τά μαντάτα: «Στίς σπηλιές πηγαίνουν οἱ ἀρκοῦδες καί μένουν καί ὄχι τό Λιοντάρι, ὁ γιός τοῦ 'Αντρίτσου». Τόν προέτρεπε δέ λέει ὁ Γεωργαντᾶς (Σελ. 261) νά φροντίσει νά «ἀντιμετωπίσει πᾶν κατ' αὐτοῦ κίνημα καί **ἅμα κτυπήσει τό πρῶτον τουφέκι, τό δεύτερον θά ἦτο τοῦ Καραϊσκάκη».**

Τί τουφέκι; Κατά ποιῶν καί μέ ποιους; 'Εδῶ φαίνεται καθαρά πώς οἱ

δυό καπεταναῖοι, μιλάνε γιά κάτι πού ξέρουν καλά ἀπό παλιά καί ἔχουν σχεδιάσει καί συμφωνήσει. Τί; Γιά μᾶς δέν εἶναι ἄγνωστο...

«Ἔκαμε τότε τό μοιραῖον λάθος, λέει ὁ Σπηλιάδης καί συμφωνοῦν καί οἱ ἄλλοι ἱστορικοί, νά ἑνωθεῖ μέ τούς Τούρκους». Τί γύρευε νά πετύχει; «Ἀπειλῶν μέ τούς Τούρκους τήν Κυβέρνησιν, νά τόν χαρισθῆ ἀμνηστία τῶν πεπραγμένων» συνεχίζει ὁ Σπηλιάδης (Τ.Β΄ σελ. 250-1) καί δέν ἔχουν ἀντίρρηση καί οἱ ἄλλοι ἱστορικοί, μόνο πού λυποῦνται νά διαπιστώνουν πώς αὐτός δέν ἦταν ὁ σωστός τρόπος ἀντιμετώπισης (Φωτιάδης, «Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 21» Τ.1 σελ 130). Ὁ Φωτιάδης μάλιστα κατεχόμενος ἀπό συμπάθεια καί θαυμασμό γιά τόν Ὀδυσσέα προσπαθεῖ νά διασκεδάσει τά πράγματα, λέγοντας πώς οἱ ἐπαφές τοῦ Ὀδυσσέα μέ τόν Ὀμέρ τῆς Καρύστου, δέν ἦταν τίποτ' ἄλλο ἀπό τά συνηθισμένα τότε «Καπάκια».*

Ἀλλά «Καπάκια» κάνανε μόνον οἱ Ρουμελιῶτες Ὁπλαρχηγοί μέ τούς Τούρκους καί ποτέ οἱ Μωραΐτες. Μήπως ἐπειδή οἱ Μωαραΐτες ἦσαν πιό ντόμπροι καί εἰλικρινεῖς ἀπό τούς Ρουμελιῶτες; Κάτι τέτοιο οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ Μωραΐτες δέν τό πιστεύουν! Γιά ποιόν λόγο λοιπόν φέρονταν ἔτσι οἱ Ρουμελιῶτες;

Οἱ ἱστορικοί μᾶς μιλάνε γιά «Τούρκους». Μά ἦταν Τοῦρκος ὁ Ὀμέρ πασᾶς τῆς Καρύστου; Ἦταν Τοῦρκος ὁ Ἀλήπασας, ὁ Μωχάμετ Ἄλυ, ὁ Βρυώνης, ὁ Μουχουρντάρης ἤ Βασιάρης, ὁ Τσέλιος, ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης, ἤ ὁ Ἀληζώτης; Ἤ πιστεύουν οἱ ἱστορικοί μας πώς ὁ Λαός καί οἱ Ἀρβανίτες ὁπλαρχηγοί του, δέν ἀντέδρασαν στό σπάσιμο τῆς Συμμαχίας τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας καί ὅτι τό πέρασαν ἔτσι ἀδιαμαρτύρητα;

Ὁ Καραϊσκάκης, μιλάει στόν Ὀδυσσέα καθαρά γιά ἔνοπλη ἀντίδραση, γιά πραξηκόπημα. Καί θυμηθεῖτε τό αὐτό γιατί πιό κάτω θά μιλήσουμε γιά τήν περίπτωση τοῦ Καραϊσκάκη, πού εἶναι ἴδια μέ τοῦ Ἀντρούτσου.

Μέ τήν προτροπή τοῦ Καραϊσκάκη, ὁ Ἀντροῦτσος, προσφεύγει στόν Ὀμέρ τῆς Καρύστου πού τοῦ ἐμπιστεύεται «400-600 Ἀρβανίτες πεζοῦρα καί καβαλλαρία» (Φωτιάδης, Τ. 1 σελ. 130). Δέν πῆρε Τούρκους γιά νά ξεκάνει τήν Κυβέρνηση ὁ Ἀντροῦτσος, οὔτε συνεννοήθηκε μέ Τοῦρκο, καθώς λένε, ἀντιφάσκοντας ἀκαταλαβίστικα, οἱ ἱστορικοί μας. Πῆρε Ἀρβανίτες καί συνεννοήθηκε μέ Ἀρβανίτες. Ἀλλά **Ἀρβανίτες Μουσουλμάνους.** Αὐτό ἦταν τό ἔγλημά του. Ἄν πήγαινε μέ καθ' αὐτό Τούρκους θά τόν εἶχαν ἀθοώσει καί θά τόν εἶχαν στά δεξιά τους. Θἆταν παιδικό ἁμάρτημα. Μά τοῦτο δῶ, νά συνεννοηθῆ μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες τῆς Εὔβοιας καί νά ἀποπειραθεῖ νά ξαναχτίσει τήν Συμμαχία τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας, ἦταν ἔγκλημα ἀσυγχώρητο, ἔγκλημα καθοσιώσεως γιά τούς Δεσποτάδες, Κοτζαμπάσηδες καί Φαναριῶτες καθώς καί γιά ἱστορικούς τύπου Σουρμελῆ.

Καί μήπως ἦταν εὔκολο νά πείσει τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, μετά ἀπό τόσες παρασπονδίες τῶν Χριστιανῶν, στή Ντροπολιτσά, στή Κόρινθο, στό Μεσσολόγγι καί τήν Αἰτωλοακαρνανία, τό ξεκλήρισμα τῶν Σαλώ-

*Βλπ. σημ.(10) του Β' Παραρτήματος του παρόντος.

νων ἀπό τόν Γκούρα τό πνίξιμο τῶν Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν στόν Κορινθιακό καί τόσα ἄλλα; Οἱ ἀπονήρευτοι Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες γιά μιά ἀκόμα φορά ἔδειναν μπέσα καί στή συνέχεια ξαναπροδόθηκαν. Ἦταν πιά ἀδύνατο νά ξαναστεριώσει ἡ Συμμαχία καί τό ὄνειρο τοῦ 'Αλῆ ἦταν κιόλας συντρίμμια! Εἶχε πιά κυριαρχίσει τό μίσος, ὁ θρησκευτικός φανατισμός καί ὁ χωρισμός τοῦ αἵματος βάθαινε μέρα τή μέρα.

Δημιουργήθηκε λοιπόν διαφορά αἵματος καί ὑπῆρχαν τρανταχτές ἀποδείξεις πώς οἱ Χριστιανοί πατριῶτες καί ὁμόφυλοι, δέν ἔκαναν πιά ὅ,τι ἔλεγε ἡ Μπέσα τους, ἀλλά ὅ,τι τούς δασκάλευαν οἱ Δεσποτάδες, οἱ Κοτζαμπάσηδες καί οἱ Πολιτικάντηδες.

Δέν ἦταν λοιπόν, πώς οἱ Ρουμελιῶτες ὁπλαρχηγοί ἔκαναν «καπάκια» μέ τούς Τούρκους γιά νά τούς ξεγελάσουν τάχα πού λένε σέ στύλ σλόγκαν. Ἦταν, πώς οἱ ἄνθρωποι πάσχιζαν γιά τήν 'Εθνική ἑνότητα τῶν 'Ελλήνων ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμα καί ἀποτύχαιναν καί τἄχανε χαμένα γιατί ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη, ὁ ἀγώνας ἀπό 'Εθνικοαπελευθρωτικός, κατάντησε 'Εμφύλιος θρησκευτικός καί ἦταν γι' αὐτούς ἡ κατάσταση, «μπρός βαθύ καί πίσω ρέμμα». Δέν ἦταν τυχαῖο πού ὁ 'Αντροῦτσος εἶχε ἐπιστήθιο φίλο καί σύντροφο ἕναν Μουσουλμάνο τόν Μουσταφᾶ καί ὁ Καραϊσκάκης τήν περίφημη Μαριώ. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ξεκάθαρες ἀντιλήψεις γιά τήν φυλετική τους διαφοροποίηση ἀπό τούς Τούρκους καί δέν ἔδιναν καμμιά σημασία στίς θρησκευτικές πεποιθήσεις,. Σεβόντουσαν ἴδια καί ὅμοια τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τοῦ Λαοῦ. Μά οἱ 'Ινστρούχτορες καί οἱ ἀκάπνιστοι τῆς 'Επανάστασης εἶχαν ἐντελῶς ἀντίθετη γνώμη καί ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά καί προετοίμαζαν νέα δεσμά γιά τόν Λαό, ἔτσι ὥστε νά περάσει ἀπό τό καμτσίκι τοῦ Τούρκου, στόν βούρδουλα τοῦ Χριστιανοῦ Κοτζάμπαση καί τοῦ Δεσπότη. Νά ἡ διαφορά καί νά τ' ἀποτελέσματα!

'Ο Σουρμελῆς, πού καθώς εἴπαμε εἶναι ἀπό τούς πιό φανατικούς 'Αντιαρβανίτες καί δηλωμένα ἐχθρός τοῦ 'Αντρούτσου —ὅποιος θεωρεῖ τυχαία τή σύμπτωση, ἄς περιοριστεῖ μόνο νά διαβάζει καί ὄχι νά μελετάει καί νά ἐμβαθύνει στήν ἱστορία— ἀφοῦ τόν περνάει γενιές δεκατέσσερις, λέει ὅτι τόν σκότωσε κάποιος παππᾶς γιά νά «ἐκδικηθῆ ἐναντίον του **διά τό πρός τούς ἱερεῖς μῖσος τοῦ 'Ανδρούτσου**». 'Ο Μακρυγιάννης πού διάβασε τήν ἱστορία τοῦ Σουμερλῆ καί εἶδε τίς ψευτιές του, τόν περιλαβαίνει:

«'Αφοῦ λέγει διά τόν Δυσσέα πλῆθος ψευτιές, (ὁ Σουμερλῆς) τόν κατηγορεῖ καί γιά τό χτίσιμο τοῦ Παπᾶ. Πές καί τά αἴτια Στοριογράφο καί τό κοινό εἶναι κριτής ἤ ὑπέρ εἴτε κατά. Ἕνας ὅπου γίνεται προδότης τῆς πατρίδος εἰς τούς Τούρκους καί ἀφανίζει τόσα παλλικάρια —καί τόν γενναῖον ἀγωνιστή Σκουρτανιώτη τόν Θανάση μέ σαράντα ἀνθρώπους ποιός τόν πρόδωσε εἰς τούς Τούρκους καί τούς ἔκαψαν ζωντανούς ὅλους σέ μιά ἐκκλησία;»

'Ο 'Αντροῦτσος ὅταν παραδόθηκε στόν Γκούρα καί στούς ἐκπρόσω-

πους τῆς Κυβέρνησης, πῆρε τήν ὑπόσχεση πώς θά δικαστεῖ **Δημόσια.** Αὐτό τόν ἔκανε νά μήν ἀποπειραθεῖ νά δραπετεύσει, ἄν καί τοῦ δόθηκαν πολλές εὐκαιρίες. Ἤξερε πώς τούς ὁπλαρχηγούς καί τόν Λαό θά τούς εὕρισκε συμπαραστάτες καί θά ξεσκέπαζε τίς βρωμιές τῶν Κυβερνόντων. Ἀλλά οἱ τελευταῖοι δέν ἐπέτρεπαν στόν ἑαυτό τους ἕνα τέτοιο λάθος... Καί τόν ξέκαναν προσχεδιασμένα καί ἐκδικητικά.

ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Μετά τόν Ἀλήπασα καί τόν Ἀντροῦτσο, ὁ Καραϊσκάκης. Καί αὐτόν γιά παρόμοιους καί ἴδιους λόγους, τόν εἶπαν προδότη καί μάλιστα τόν πέρασαν καί ἀπό δίκη στό Μεσσολόγγι. Τόν «συγχώρεσαν» καί τοὔκαναν εἰδικές ὁρμήνειες καί «πλύση» νά τό πάρει ἀπόφαση καί νά συνταχθεῖ κανονικά μέ τούς Χριστιανούς τῆς Ἐπανάστατης, γιατί τό Ἔθνος τῆς Ἑλλάδας πάντα Χριστιανικό ἦτο καί ὁ ἴδιος ἄλλωστε εἶναι Χριστιανός καί τό συφέρο του εἶναι ἀπό δῶ κλπ. κλπ. κλπ. Δέν τοὖχαν ποτέ ἐμπιστοσύνη βέβαια καί παράμεινε οὐσιαστικά ἀνενεργός ἤ κυνηγήθηκε ἀπό Τούρκους καί Χριστιανούς... ἐν ἀγαστῇ συμπνοίᾳ σέ κωμικοτραγικές περιπέτειες πού δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά τίς ἀναφέρουμε καί πού γιά τούς Ἱστορικούς παραμένουν «μυστηριώδεις».

Σάν ἔφτασε ὁ κόμπος στό χτένι καί ὑπέκυψε ὅλη ἡ Ρούμελη στόν Κιουταχῆ μέ ἄμεση ἀπειλή τοῦ Μωρηά, ἀναγκάστηκαν νά τόν χρησιμοποιήσουν ἤ γιά νά ἀκριβολογοῦμε ἀναγκάστηκαν νά τοῦ δώσουν τήν ἄδεια καί τήν τυπική δικαιοδοσία νά ἡγηθεῖ ἑνός ἀγῶνα με μιά ὁμάδα 5-10 ἀτόμων. Ὁ ἀνεπανάληπτος γιός τῆς καλογρηάς, ἔφυγε ἀπό τό Ναύπλιο μέ ἕνα χαρτί καί μέσα σέ λίγο διάστημα λευτέρωσε ὅλη τή Ρούμελη, καταφέρνοντας μάλιστα νά μεταβάλει τόν Κιουταχῆ, ἀπό πολιορκητή τῆς Ἀκρόπολης, σέ πολιορκούμενο ἀπό στεριά καί θάλασσα.

Ἦταν στό ἀποκορύφωμα τῆς δόξας, μά καί τῆς δύναμης. Γιά τούς ἰθύνοντες τῆς Κυβέρνησης, εἶχε ὡριμάσει ἀρκετά τό κεφάλι του καί ἔπρεπε νά πέσει ἀπό στιγμή σέ στιγμή. Τόν σκότωσαν, διακινδυνεύοντας τά πάντα!.. Ποιοί τόν σκότωσαν;

— «Ξέρω τόν αἴτιο, κι ἄν ζήσω παίρνουμε χάκ = ἐκδίκηση: ἤ

— «Μήν ἀφήσετε Φράγκο γιατρό νἄρθει κοντά μου», ἔλεγε. Πίστευε ἀπόλυτα πώς τόν δολοφόνησαν, ὅτι εἶχαν σκοπό νά τόν ξεκάνουν καί αὐτό βέβαια δέν τό σκέφτηκε τήν τελευταία στιγμή.

Οἱ ἱστορικοί πού ἐμβαθύνουν στά γεγονότα πιστεύουν πώς δολοφονήθηκε. Ἀπό ποιούς; Γιατί; Στό δεύτερο ἐρώτημα κανείς δέν πρόκειται νά ἀπαντήσει σωστά γιά τόν ἴδιο λόγο πού ἀναφέραμε στήν περίπτωση τοῦ Ἀντρούτσου.

Ὁ Καραϊσκάκης[129] ἦταν κι αὐτός «παιδί» τοῦ Ἀλήπασα καί «ἀδελφός» τοῦ Ἀντρούτσου. Οἱ πολιτικοκοινωνικές τους πεποιθήσεις καί τά ὁράματα εἶναι ἴδια. Μετά το θάνατο τοῦ Ἀντρούτσου, ὁ Καραϊσκάκης εἶναι ὁ φυσικός διάδοχος, μά ἐνῶ εἶναι ἕνα πανέξυπνο στρατηγικό μυαλό, ἀπαράμιλο στά τεχνάσματα καί στρατηγήματα καί στό νά ἐμπνέει τούς στρατιῶτες μέ τό θάρρος, τό παράδειγμα (φυματικό στό φορεῖο τόν μετέφεραν πολλές φορές στά ἄγρια βουνά καί τά χιόνια) καί τό τσουχτερό χιούμορ του, δέν εἶχε τήν πολιτική ἱκανότητα οὔτε τοῦ Ἀλῆ βέβαια, οὔτε καί τοῦ Ἀντρούτσου. Δέν ἦταν τό πολιτικό μυαλό μέ τά ὁράματα καί τήν δυνατότητα νά τά ἐφαρμόσει. Παρ' ὅλα αὐτά θά κάνει μιά ἀπόπειρα πολιτική πού σχεδόν κανείς ἱστορικός δέν τήν ἀναφέρει καθώς θά δοῦμε στό τέλος. Ἄν λοιπόν ἐλευθέρωνε τήν Ἀττική καί τήν Ρούμελη ὁλόκληρη —καί ἦταν ζήτημα ἡμερῶν αὐτό— θά γινόταν πραγματικά ἐπίφοβος γιά τά σχέδιά τους. Ξέρανε πώς εἶχαν νά κάνουν μ' ἕναν πεισματάρη Ἀρβανίτη, πού κοντά στ' ἄλλα καί ἀπό μέρα σέ μέρα δημιούργησε ἕνα μεγάλο στράτευμα πού τόν λατρεύει καί ἀπόχτησε τό φωτοστέφανο τοῦ ἥρωα Στρατάρχη. Τόν σαμποτάρησαν μέ χίλιους τρόπους πού ἀναφέρει διεξοδικά ὁ Φωτιάδης στό ὁμώνυμο ἔργο του. Δέν τοῦστελναν πολεμοφόδια ἤ τούστελναν βρεγμένη μπαρούτι. Παραμονές τῆς μάχης τοῦ Φαλήρου, τούστειλαν ὀχτώ (8) κασέλες μπαρούτι, πού δέν ἔφταναν οὔτε γιά τιμητική βολή!

— «Ρίξτε τα στή θάλασσα γιά μαλάγρα» φώναξε ἀηδιασμένος. Ἀργοποροῦσαν κάθε ἀποστολή ἐκνευριστικά σέ σημεῖο νά χάσει τό ἀστείρευτο κέφι του αὐτός ὁ ἀνεπανάληπτος χωρατατζῆς, νά τοῦ ἀνεβαίνει ὁ πυρετός, νά ἐκνευρίζεται καί νά φωνάζει μᾶς λέει ὁ Κοσομούλης. Οἱ ξένοι —Στρατηγός καί Ναύαρχος— τόν ὑποτιμοῦσαν. Ἔκαναν τό πᾶν —ποιοί;— γιά νά ἀποτύχει ἡ πολιορκία καί χάθηκε καί ὁ Καραϊσκάκης καί τά περισσότερα παλλικάρια στή μάχη τοῦ Ἀνάλατου. Ὁ Βλαχογιάννης κατηγορηματικά κατονομάζει τόν Μαυροκορδάτο σάν σχεδιαστή τῆς δολοφονίας τοῦ Καραϊσκάκη, πού ἀπό τήν δίκη τοῦ Μεσσολογγιοῦ πού ἀναφέραμε, βάλθηκε νά τόν ξεκάνει. Δέν εἶναι ἁπλά προσωπικό τό θέμα τῆς ἐξόντωσης τοῦ Καραϊσκάκη ὅσο κι ἄν ὄντως ὁ Μαυροκορδάτος ἦταν ἐχθρός του. Πρέπει νά ξέρουμε, γιατί ἦταν ἐχθρός του. (Οὔτε γιατί δέν τοῦ ἄρεσαν τά μοῦτρα του, οὔτε γιά προσωπικό μῖσος, πιστεύω). Πρέπει νά δοῦμε τί ἐκπροσωποῦν καί τί πιστεύουν οἱ δύο αὐτοί ἄντρες καί θά βγάλουμε τά πιό σωστά συμπεράσματα. Τά ἔχουμε πεῖ ὅμως καί δέν χρειάζεται νά τά ἐπαναλαμβάνουμε, ἁπλῶς νά ἐνισχύσουμε χρειάζεται τό συμπέρασμα πού ἤδη θά ἔχετε βγάλει.

---

129. Τό ψευδώνυμο τοῦ Καραϊσκάκη ἦταν «Καραλῆς» καί ἡ καταγωγή του ἀπό τήν Φάρα τοῦ **Λάλα** Γιώργη τῆς Αἰτωλοακαρνανίας. Πατέρας του πιθανολογεῖται ὁ Δημήτρης Ἴσκος ἤ Καραΐσκος καί βλέπε ἀποκαλυπτικό δημοτικό τραγούδι στό παράρτημα τοῦ παρόντος, (σημ. ι').

'Η Κυβέρνηση, ἀφαιρεῖ τήν Ναυαρχία ἀπό τόν Μιαούλη, πού δέν εἶναι μέν φανερά ἀντίθετός τους, μά εἶναι καί αὐτός ἕνας 'Αρβανίτης ἱκανός γιά ὅλα. Στίς μέρες τοῦ Καποδίστρια, ὁ Μιαούλης θυμᾶται τόν νεανικό ἑαυτό του καί δέν διστάζει νά τινάξει δυό πολεμικά στόν ἀγέρα. Στή διάρκεια τῆς 'Επανάστασης, εἶναι ὁ στρατιώτης πού δέν φέρνει καμιά ἀντίδραση κανέναν ἀντίλογο. Τοῦ παίρνουν τήν Ναυαρχία τή στιγμή πού εἶναι ὁ καταξιωμένος Ναύαρχος καί τήν δίνουν σ' ἕναν τυχοδιώχτη ξένο. Καί δέν μιλᾶ καθόλου. Ταυτόχρονα δίνουν τήν ἀρχηστρατηγία σ' ἕναν ἄλλο τυχοδιώχτη ξένο, λές καί ἡ 'Ελλάδα δέν εἶχε Ναυάρχους, μπουρλοτιέρηδες καί στρατηγούς. Εἶχε μά, ἦταν 'Αρβανίτες ἐπικίνδυνοι γιά τά σχέδιά τους. Ἄλλοι ἱκανοί δέν ὑπῆρχαν. Καί κάλεσαν δυό μεγαλοφυΐες τῆς ὀκᾶς: Τόν Κόχραν πού τόν ἔκαναν Ναύαρχο καί τόν Τσώρτς πού τόν ἔκαναν 'Αρχηστράτηγο. Οἱ δυό αὐτοί ἀργόμισθοι τῆς Κυβέρνησης, ἦταν γιά τόν Καραϊσκάκη καί τά παλλικάρια πού σκοτώθηκαν (ἦταν ἡ μεγαλύτερη καταστροφή τοῦ ἀγώνα, ἐνῶ μποροῦσε νά ἦταν ἡ πιό λαμπρή νίκη) μοιραῖοι, λιγότερο ἀπ' ὅτι ἐκνευριστικοί. 'Ακοῦτε γιά νά φρίξετε καί ὅσοι δέν ἔχετε ἰδέα ἀπό πόλεμο ἔστω καί ψευτοπόλεμο παιδικό, τί πρόσταζε ὁ Κόχραν στόν Καραϊσκάκη:

– «'Ελπίζω νά σᾶς ἀνταμώσω μεθαύριο μέσα εἰς τάς 'Αθήνας, ἀφοῦ ἔμβητε εἰς θρίαμβον. 'Αντί νά χάσετε πολλούς ἀνθρώπους κτυπώντας τά ταμπούρια τῶν Τούρκων, θά προπατήσετε ἐμπρός, κατά τό σύστημα τοῦ Ναπολέοντος καί τότε αἱ δυναταί θέσεις τῶν ἐχθρῶν τάς ὁποίας ἀφίνετε ὀπίσω σας, δέν τούς χρησιμεύουν τίποτε».

'Ο Ναύαρχος πραγματικά ὑπόδειχνε στόν ἄνθρωπο πού λευτέρωσε τήν Ρούμελη ξεκινώντας μέ 5 παλλικάρια, ἕναν σπάνιο τρόπο νά βαφτοῦν τά αὐγά καί εἶμαι σίγουρος πώς ὁ ἀθυρόστωμος καί χωρατατζῆς Καραϊσκάκης θά τοῦ ἀπάντησε, πώς «μέ πορδές δέν βάφονται τ' αὐγά».

Τό σχέδιο γιά τήν ἐξόντωση τοῦ Καραϊσκάκη ἄρχισε νά ὑφαίνεται ἀπό τίς πρῶτες ἐπιτυχίες του στήν Ρούμελη. Πρίν τό μοιραῖο θάνατό του, τοῦ δημιουργοῦν ἕνα ἐπεισόδειο, πού γιά πολλούς φαίνεται ἄσχετο καί οἱ ἱστορικοί τό ἀναφέρουν σάν ἕνα ἀπλό ἱστορικό περιστατικό. Μά εἶναι σχετικό, καθοριστικό καί ἐνδεικτικότατο. Πρόκειται γιά τό ἐπεισόδειο τοῦ Ἄη-Σπυρίδῶνα στόν Πειραιᾶ.

Στό Μοναστήρι αὐτό ἦταν ταμπουρωμένοι κάπου 300 'Αρβανίτες Μουσουλμάνοι, μισθοφόροι στόν στρατό τοῦ Κιουταχῆ. 'Ο 'Αρχιναύαρχος τοῦ 'Ελληνικοῦ Ναυτικοῦ, πού καθώς εἴπαμε διορίστηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση νά ἀντικαταστήσει τόν... ἀνίκανο Μιαούλη, ἤθελε νά τό βομβαρδίσει καί νά τό τινάξει στόν ἀγέρα. Ὅλοι περίμεναν τήν μεγάλη ἀνατίναξη καί τό μαγικό ραβδί τοῦ τρομεροῦ Ναυάρχου, ἀλλά ἀνατίναξη δέν γινόταν... Τότε ὁ στόλαρχος αὐτός τῆς δεκάρας, διέταξε τόν Καραϊσκάκη νά πάρει τό Μοναστήρι μέ ἔφοδο, μά ὁ Καραϊσκάκης ἀρνήθηκε. «'Επειδή διέβλεπε πώς θά παραδίνον-

ταν οἱ κλεισμένοι ἀπό ἔλλειψη τροφίμων», θά ποῦνε οἱ ἱστορικοί. «Ὄχι», θά ποῦμε ἐμεῖς μετά ἀπ' ὅσα ἔχουμε ἱστορίσει. Καί πραγματικά τά γεγονότα θά μᾶς δικαιώσουν ἔτσι καθώς ἀκολουθοῦν.

Ὁ Καραϊσκάκης ἦλθε σέ ἐπαφή μέ τούς Μουσουλμάνους αὐτούς Ἀρβανίτες, πού τοῦ ὑποσχέθηκαν πώς θά φύγουν μέ τόν ὁπλισμό τους καί τοῦ ὁρκίστηκαν «νά μή ξαναρίξουν βόλι κατά τῶν Ἑλλήνων» (διάβαζε Χριστιανῶν Ἑλλήνων). Τί τούς εἶπε ὁ Καραϊσκάκης ὥστε νά ὁρκίζονται αὐτοί οἱ ἀνυπόταχτοι καί σκληροτράχηλοι πολεμιστές «νά μή ξαναρίξουν βόλι κατά τῶν Ἑλλήνων»; Γιατί οἱ περισσότεροι ἀπ' ὅσους ἐπέζησαν σ' αὐτή τήν ἀτιμωτική σφαγή, πέρασαν στό στρατόπεδο τοῦ Καραϊσκάκη[130]; Τήν ἀπάντηση θά τήν δώσετε μόνοι σας μέ τήν ἐξιστόρηση καί τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἐπεισοδείου.

Οἱ κλεισμένοι Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες, ζήτησαν ρεέμια (Ὁμήρους) γιά ἐγγύηση πώς θά τηρηθοῦν οἱ συνθῆκες, τόν Κίτσο Τζαβέλλα, τόν Γ. Λογοθέτη καί τόν Μπότσαρη. Ὁ Κ. Μπότσαρης, ὅμως ὑποψιάστηκε πώς τά πράγματα δέν θά πήγαιναν καλά καί ἀρνήθηκε. Γιά νά ἀρνηθῆ ὁ Κ. Μπότσαρης, φαίνεται πώς τά πράγματα φώναζαν ἀπό μόνα τους. Τότε ὁ Καραϊσκάκης μήνυσε στούς πολιορκημένους, πώς μπαίνει ὁ **ἴδιος** ρεέμι. Πράγματι κλείνεται ἡ συμφωνία καί οἱ Ἀρβανίτες ἀρχίζουν νά βγαίνουν δυό-δυό ἀπό τό μοναστήρι. Πρό τό τέλος τῆς οὐρᾶς, ἕνας Χριστιανός, γυρεύει νά πάρει τό ὅπλο ἑνός Γκέκα, αὐτός ἀντιστέκεται, τόν τουφεκάει καί τόν πληγώνει. — «Ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ, χωρίς νά ἠξεύρει κανένας, ἄρχισαν νά κτυπῶνται οἱ Τοῦρκοι (τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες τούς λένε Τούρκους οἱ ἱστορικοί πού ἔζησαν τά γεγονότα, τί νά περιμένουμε ἀπό τούς μεταγενέστερους;) καί Ἕλληνες χωρίς νά περιμένουν πλέον». (Κοσομούλη «Ἱστορικά ἐνθυμήματα» Τ. Β' σελ. 491). Ὁ Καραϊσκάκης καί ὁ Τζαβέλλας, ἀλαφιασμένοι ὥρμησαν στή μέση νά σταματήσουν τό κακό, ἀλλά μάταια. Ἔφαγαν ἐκεῖ μπαμπέσικα 230 Ἀρβανίτες Μουσουλμάνους. Ἡ Μπαμπεσιά ἦταν προμελετημένη θά πεῖ καί ὁ Φωτιάδης στόν «Καραϊσκάκη» του (σελ. 338-340). Καθώς φαίνεται ὅμως δέν ἦταν στόχος τους μόνον οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἀλλά αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Καραϊσκάκης. **Ἐκεῖ εἶχε προγραμματιστεῖ ἡ δολοφονία του** πού θά γινόταν μέσα στήν ἀναμπουμπούλα εἴτε ἀπό τούτη εἴτε ἀπό τήν ἄλλη μεριά.

Δέν μοῦ μένει καμμιά ἀμφιβολία, ὅτι τό σχέδιο προέβλεπε νά «φαγωθεῖ» ὁ Καραϊσκάκης, ἀπό τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, πάνω στήν ἔξαψη τῆς στιγμῆς καί στήν δικαιολογημένη ἀγανάκτηση, ὥστε στή συνέχεια νά

---

130. Ἀπ' αὐτούς γνωρίζουμε ὀνομαστικά τόν Χειμαριώτη Καπετάν Νέστο Γκιούζη, πού παράμεινε στήν Ἑλλάδα καί ὁ Καποδίστριας ἀργότερα τόν κατέταξε στά ἐλαφρά σώματα καί ὁ Ὄθωνας στήν ὁροφυλακή. Προσπάθησε νά πείσει τίς Ἑλληνικές Κυβερνήσεις νά τοῦ ἀναθέσουν νά ξεσηκώσει τήν Χειμάρα.

τόν κλάψουν οἱ ἀόρατοι δολοφόνοι του μέ πολλά κορκοδύλια δάκρυα καί πατριωτικούς λόγους, ἐνῶ ταυτόχρονα θά ἐμπέδωναν ἀδιάσειστα τό μῖσος τῶν Χριστιανῶν, Ἀρβανιτῶν ἤ μή, κατά τῶν Μουσουλμάνων συμπατριωτῶν τους.

Ὅταν ἄρχισε τό μακελειό, οἱ Ἀρβανίτες, ἐνῶ θἄπρεπε φυσιολογικά νά σκοτώσουν τούς ὁμήρους καί πρῶτα-πρῶτα τόν Καραϊσκάκη, κάνουν κάτι πού δέν ἔχει ξαναγίνει: Δημιουργοῦν μέ τά σώματά τους κλειό καί προστατεύουν τόν Καραϊσκάκη (!) ἀπό τά προδοτικά καί παράσπονδα βόλια, γιατί προφανῶς καταλάβαιναν πώς ὁ πραγματικός στόχος ἦταν αὐτός.

Ἴσως θεωρήσουν πολλοί, ἀφέλεια τήν κίνηση ἐκείνου τοῦ Χριστιανοῦ πού ἀποπειράθηκε νά πάρει τό ντουφέκι τοῦ Γκέκα. Μά οἱ «εἰδῶτες» ἤξεραν πώς τό νά ἀποπειραθεῖς νά πάρεις τό ὅπλο ἑνός Ἀρβανίτη καί μάλιστα Γκέκα, δέν εἶναι οὔτε ἀστεῖο, οὔτε χορατό, οὔτε κάτι πού διασκεδάζεται εὔκολα. Ἀπεναντίας ἰσοδυναμεῖ μέ πόλεμο μέχρις ἐσχάτων. Ἀπ᾽ αὐτούς τούς ἀνθρώπους θά μποροῦσες νά πάρεις μιά περιουσία, μά ποτέ τό ὅπλο καί αὐτό τό ἤξεραν πολύ καλά οἱ σχεδιαστές αὐτοῦ τοῦ ἐπεισοδείου.

Μετά ἀπ᾽ αὐτό τό ἐπεισόδειο, ὁ Καραϊσκάκης ἀρρώστησε καί ἀηδίασε τόσο πολύ πού ἤθελε νά ἀνοίξει ἡ γῆς νά τόν καταπιεῖ, «ἤθελεν νά ἀποθάνει» (Αἰνιάνας σελ. 101-2). Πάει στή σκηνή του καί προστάζει νά τήν ρίξουν καί νά φύγει. Πάνω σ᾽ αὐτή τήν ἔνταση, φτάνουν πρεσβεῖες ἀπό τόν ἄλλο «μεγάλο» Ἀρχιστράτηγο τῆς ὀκᾶς, τόν Τσώρτς πού τόν μάλωνε καί τόν κατηγοροῦσε γιά τήν σφαγή τῶν Ἀρβανιτῶν... Αὐτή ἡ ὑποκρισία μπορεῖ νά σπάσει τά νεῦρα καί τοῦ πιό ψύχραιμου φιλόσοφου. Κατηγοροῦσε, ποιόν; Τόν Καραϊσκάκη γιά τήν σφαγή τῶν Ἀρβανιτῶν του, τή στιγμή πού τό γεγονός αὐτό γιά τόν Καραϊσκάκη ἰσοδυναμοῦσε μέ ὅ,τι πιό ἐξοντωτικά θλιβερό μποροῦσε νά τοῦ συμβεῖ στήν πολυτάραχη ζωή του. Δέν μπορεῖ νά φύγει ἀπό τό μυαλό μου πώς αὐτοί οἱ δυό τσαρλατάνοι Εὐρωπαῖοι, ἦσαν μέσα στό παιχνίδι τῆς ἐξόντωσης τοῦ Στρατάρχη τῆς Ρούμελης[131].

— «Πές σ᾽ αὐτόν πού σέστειλε, πώς ἐγώ τὄκανα καί δέ δίνω λογαριασμό σέ κανέναν» ἀπάντησε ὁ Καραϊσκάκης.

Μά ἄν γλύτωσε στόν Ἅη-Σπυρίδωνα ὁ Καραϊσκάκης κι ἄν ἀπότυχαν προσωρινά τά σχέδια τῶν κρυφῶν ἐχθρῶν του, δέν κατάφερε νά ξεφύγει τό μοιραῖο μετά ἀπό λίγες μέρες. Τούτη τή φορά πέτυχαν τά σκοτεινά τους σχέδια. Τόν πλήγωσαν θανάσιμα: «Ού λιαβώσς Κίτσο μπίρ[132]» εἶπε βογγῶντας στόν Κίτσο Τζαβέλλα πού τόν κρατοῦσε ἀπό τήν ἀμασχάλη.

---

131. Αὐτό τό πίστευε καί ὁ ἴδιος ὁ Καραϊσκάκης, ἀλλοιῶς δέν ἑρμηνεύεται αὐτή ἡ φράση του: «Μήν ἀφήσετε Φράγκο γιατρό νἄρθει κοντά μου».

132. «Πληγώθηκα, (λαβώθηκα) Κίτσο παιδί (μου)».

— «Ξέρω τόν αἴτιο καί ἄν ζήσω παίρνουμε χάκ (ἐκδίκηση). Μά ὁ αἴτιος δοξασμένε Στρατηγέ δέν ἦταν ἕνας ἤ δυό. Ἦταν μιά ὁλόκληρη πολιτική γραμμή, ἀντίθετη ἀπό τά ἁγνά σου ὁράματα...

Τόν θάνατο τοῦ Καραϊσκάκη τόν ἔκλαψε μοιρολογῶντας σάν γυναῖκα ὁ Γέρο-Κολοκοτρώνης, ἀλλά περισσότερο ἀκόμα οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι πού ἦσαν μισθοφόροι στόν στρατό τοῦ Κιουταχῆ καί ὀσμίστηκαν τήν βρωμιά καί δυσωδία τῶν τεκτενομένων.

— «Ἐ΄ βράν Καραϊσκάκην», ε΄ βράν Καραϊσκάκην ἔλεγαν μεταξύ τους καί ἔκλεγαν. (Δηλ. «τόν σκότωσαν τόν Καραϊσκάκη»)[133].

Τελειώνουμε τά περί τόν Καραϊσκάκη ἐξιστορώντας αὐτό πού ὑποσχεθήκαμε καί στήν ἀρχή, γιά τήν μοναδική πολιτική πρωτοβουλία του. Ὑπάρχει καί σώζεται μιά ἐπιστολή τοῦ Γ. Σταύρου, τοῦ ἱδρυτή τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδας πρός τόν Γ. Κουντουριώτη, τόν Ὑδραῖο μεγαλονοικοκύρη, πού ὁ Γ. Σταύρου ἔκρινε σάν ἐνδεδειγμένο Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδας. Στήν ἐπιστολή αὐτή, ὁ Σταύρου διαβεβαιώνει τόν Κουντουριώτη, ὅτι ὁ Καραϊσκάκης εἶχε συστήσει «μυστικήν ἑταιρείαν» (ὀργάνωση) γιά νά παραδώσει τήν ἐξουσία στόν Κουντουριώτη, ἀφοῦ λευτέρωνε τήν Ἑλλάδα. Ὁ Κουντουριώτης καθώς καί οἱ Ὑδραῖοι εἶναι Ἀρβανίτης καί μάλιστα καθόλου ἐνδεδειγμένος γιά Κυβερνήτης, γιατί ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά εἶχε πολλά χαρίσματα, μά καθόλου Κυβερνητικές ἱκανότητες. Ἀλλ᾽ αὐτό πού ἤθελε ὁ Καραϊσκάκης αὐτή τή στιγμή, ἦταν ἕνας ἔντιμος, δίκαιος καί ἐγγράμματος ἄρχοντας Ἀρβανίτης καί γι᾽ αὐτό ἴσως νά ἐπέλεξε τόν Κουντουριώτη.

— «... Ὁ Καραϊσκάκης, ὡς μοί εἶπεν τιμιώτατον ὑποκείμενον μυστικῶς, ἀπεφάσισεν μυστικῶς καί ἐσχεδίασεν ἑταιρείαν. Αὔτη εἶχεν ἐκτανθεῖ εἰς 148 ὑποκείμενα (ἄτομα) ἕως τήν ἡμέραν τοῦ θανάτου του... τοῦτο δέν τό ἔκανε ἀπό ἀγάπην πρός τό ὑποκείμενό σας, ἀλλ᾽ ἀπό ἀγάπην πρός τήν πατρίδα...» «Νύση Μεταξᾶ Μεσσηνέζη: «Γ. Σταῦρος καί Ἐθνική Τράπεζα» Ἀθῆναι 1956 σελ. 80-82).

Ὁ Γ. Σταῦρος πρίν ἱδρύσει τήν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καί πρίν τήν Ἐπα-

---

133. Μετά τήν Ἐπανάσταση οἱ ἀκάπνιστοι θά πάρουν τή διακυβέρνηση τοῦ Κράτους, θά γράψουν τήν Ἱστορία στά μέτρα τους καί οἱ ἀγωνιστές θά ψωμοζητάνε. Κάποιοι ἀγωνιστές σακατεμένοι ἤ τυφλωμένοι στόν ἀγῶνα, θά βγοῦν στή ζητιανιά, αὐτοί πού δέν καταδέχτηκαν νά κάνουν κάτι τέτοιο στήν ἐποχή τοῦ Τούρκου. Μά μ᾽ ἕναν τρόπο πού νά μή θίγεται ἡ περιφάνειά τους: Θά τραγουδοῦν σάν ἄλλοι Ὅμηροι, Ραψωδοί, τά κατορθώματα τῶν ἡρώων καί ὄχι τήν κακομοιριά τους (Ξαναβλέπε τήν αἰσθητική ἀντίληψη τῶν Ἀρβανιτῶν). Ὑπῆρχε λοιπόν καί κάποιος τέτοιος τυφλός Ραψωδός, (πίνακά του ἔχει ζωγραφίσει ὁ Θ. Βρυζάκης) πού τραγουδοῦσε ὑπαίθρια τά κατορθώματα τοῦ Καραϊσκάκη συνήθως. Ἀπό τότε ἔχει μείνει παροιμιώδης ἡ φράση στούς Ἀρβανίτες: «Ι μπίε Καραϊσκάκιτ» = βαράει (παίζει) τοῦ Καραϊσκάκη, ἤ «ι μπίε ταμπουράϊτ» = χτυπᾶ τοῦ ταμπουρᾶ καί λέγεται γι᾽ αὐτούς πού πεινάνε.

νάσταση, ἦταν ἕνα εἶδος ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ 'Αλήπασα, μαζί μέ τόν πατέρα του Σταῦρο Τσαμπλάκο. Τό ντοκουμέντο αὐτό δέν ἀναφέρεται ἀπό τούς ἱστορικούς, ἀλλά καί ἄν τυχόν κάποιος τό ἀναφέρει θά τό παρερμηνεύσει, ἄν δέν λάβει ὑπ' ὄψει του ὅσα εἴπαμε γιά τούς 'Αρβανίτες, τόν 'Αλήπασα καί τήν στάση τους στήν 'Επανάσταση. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἤθελαν ἕνα ἄλλο εἶδος 'Επανάστασης καί κρίνετε ἐσεῖς ἄν εἶχαν δίκιο[134].

'Αρκετά χρόνια ἀργότερα, ὁ γιός τοῦ Καραϊσκάκη, ὁ Δημήτριος, ὁ Τζαβέλλας καί ἀρκετοί γόνοι τῶν 'Αρβανιτῶν καπεταναίων τοῦ '21, θά ἡγηθοῦν μιᾶς κίνησης γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς 'Αλβανίας καί τήν ἵδρυση ἑνιαίου **'Ελληνοαλβανικοῦ** κράτους. Τό κίνημα ἀπέτυχε (1854) καί ὁ Δημήτριος Καραϊσκάκης πέθανε μέ τόν καημό αὐτῆς τῆς ἀποτυχίας. Στό κίνημα μετεῖχεν καί ὁ Θ. Γρίβας, ὁ Βαρνακιώτης κλπ. Τό κίνημα ἀπέτυχε μέ τήν ἔντονη παρέμβαση τῆς Γαλλίας καί τῆς 'Αγγλίας «πού δέν ἤθελαν τήν ἀποδυνάμωση τῆς Τουρκίας» θά ποῦν πολλοί, «πού δέν ἤθελαν μιά ἰσχυρή 'Ελλάδα» θά πῶ ἐγώ

---

134. «'Από τά πιό σκοτεινά ζητήματα, τά πιό δύσκολα νά φωτιστοῦν —γράφει ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης— εἶναι ἡ διαμονή του (τοῦ Καραϊσκάκη) ἡ πρώτη, ἀπό τότε πού ἔπεσε στά χέρια τοῦ 'Αλῆ ὡς τότε πού λυποτάχτησε καί πῆγε στόν Κατσιαντώνη, καί ἡ δεύτερη ἀπό τότε πού προσκύνησε μέ τούς Κατσαντωναίους καί γύρισε μαζί τους στά Γιάννινα, συγχωρεμένος καί αὐτός κι ἐκεῖνοι» (Βλαχογιάννη: «Καραϊσκάκης» σελ. 185). Αὐτά λέει ὁ Βλαχογιάννης καί ἴδιος εἶναι ὁ προβληματισμός καί ἄλλων ἐρευνητῶν ἀναφορικά μέ τόν Καραϊσκάκη.

Δέν μποροῦν νά ἑρμηνεύσουν μερικές πτυχές ἀπό τή ζωή καί τή δράση τῶν καπεταναίων τοῦ '21 καί εἰδικά τοῦ 'Αντρούτσου καί τοῦ Καραϊσκάκη, γιατί ἡ γενικότερη συλλογιστική τους ἀρνιέται νά περάσει ἀπό ἕνα δύσβατο μονοπάτι. Τό μονοπάτι πού ὁδηγεῖ στή διαπίστωση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, πώς στή περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ὁ 'Ελληνικός Λαός, ἦταν **Θρησκευτικά χωρισμένος** σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, μά 'Εθνικά και φυλετικά ἑνωμένος καί πώς ὁ 'Αλήπασας σεβάστηκε αὐτή τή κατάσταση καί προωθοῦσε τή μόνη Λαϊκή 'Επαναστατική λύση τῆς δημιουργίας ἐλεύθερου, ἀνεξίθρησκου καί κοινωνικά δίκαιου κράτους.

Μέ τή συλλογιστική αὐτῆς ἐδῶ τῆς μελέτης, δέν ὑπάρχει σκοτεινό σημεῖο στή ζωή τοῦ 'Αντρούτσου καί τοῦ Καραϊσκάκη. Οἱ δυό μεγάλοι ἥρωες τοῦ '21 ἦσαν πιστοί στόν 'Αλῆ καί στίς ἰδέες του καί ὁ Καραϊσκάκης πολέμησε καί τούς Βλαχαβαίους καί τούς Σουλιῶτες καί κατάφερε νά πείσει ὅλους τούς Κατσαντωναίους νά προσχωρήσουν στό στρατόπεδο τοῦ 'Αλῆ.

Ὥστε οὔτε «ἔπεσε» στά χέρια του 'Αλῆ πού μᾶς λέει ὁ Βλαχογιάννης, οὔτε «λιποτάχτησε», ποτέ, ἀπό τόν 'Αλῆ ὁ Καραϊσκάκης. Παράμεινε πιστός στόν 'Αλῆ μέχρι τό θάνατό του. Ἄν τόν πρόδινε, δέν θά τόν σκότωναν. Μπῆκε στίς γραμμές τοῦ Κατσιαντώνη σκόπιμα καί μέ τήν προτροπή τοῦ 'Αλῆ, νά πείσει τόν Κατσαντώνη νά ὑποταχθεῖ στό κράτος τοῦ 'Αλῆ. 'Ο Κατσαντώνης δέν πείστηκε καί ἀντιστάθηκε. Μά ὅλα τά παλλικάρια του τά βλέπουμε μετά τό θάνατο τοῦ ἀρχηγοῦ τους —μαζί μέ τόν Καραϊσκάκη— νά προσχωροῦν στόν 'Αλήπασα.

Τά γεγονότα δέν εἶναι ξεκάρφωτα καί ἔχουν συνέπεια καί ἀλληλουχία. Δέν ὑπάρχουν «σκοτεινά» ζητήματα στή ζωή τῶν ἡρώων μας λοιπόν, ἀλλά ἐπιμονή νά βλέπουμε τά ἴχνη τοῦ Λύκου καί ἄρνηση νά δοῦμε τόν ἴδιο τόν Λύκο...

καί θάχουμε τίς ἴδιες ἀκριβῶς πιθανότητες νά στοχεύσουμε τήν ἀλήθεια. Οἱ ἱστορικοί, τό κίνημα τοῦ 1854, τό ἐντάσσουν στά πλαίσια τῆς «μεγάλης Ἰδέας», μά εἶναι φανερό πώς ἔχουμε μιά κίνηση ἀπό γνήσιους Ἀρβανίτες καί γόνους τῶν Ἀρβανιτῶν καπεταναίων τοῦ '21, γιά ἵδρυση ἑνιαίου Ἑλληνοαλβανικοῦ κράτους καθώς παραδέχονται καί οἱ Ἀλβανοί ἱστορικοί Pollo καί Putto (σελ. 152). Εἶναι αὐτό προσπάθεια ἐκπλήρωσης πόθων καί καημῶν τῶν καπεταναίων καί ὁπλαρχηγῶν τοῦ '21, πού τούς διαβεβαίωναν πώς «κάποτε θά γίνει κι αὐτό».

Αὐτή εἶναι ἡ τρίτη προσπάθεια γιά ἵδρυση Ἑλληνοαλβανικοῦ κράτους, μετά τήν προσπάθεια τοῦ Ἀλήπασα καί τῶν ἀγάδων τῆς Λιαπουριᾶς πού θά δοῦμε πιό κάτω. Θά γίνουν καί ἄλλες προσπάθειες, τά χρόνια θά περάσουν, οἱ θεωρίες τοῦ Φαλμεράυερ θά ἐπηρεάσουν πολύ κόσμο, θά ἱδρυθεῖ τό ἀνεξάρτητο Ἀλβανικό κράτος, θά δημιουργηθεῖ ἡ ἀντιπαράθεση καί θά μπούν τά σαφῆ σύνορα μεταξύ Ἑλλάδας καί Ἀλβανίας. Καί τό ὄνειρο τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Ἀντρούτσου, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μιαούλη, τῆς Μπουμπουλίνας, τοῦ Γρίβα, τοῦ Σπηρομήλιου τοῦ Βαρνακιώτη καί τῶν γιῶν τους, θά ξεχαστεῖ ἀπό τά ἐγγόνια τους. Λίγο ἀργότερα μάλιστα τά πράγματα θά πάρουν ἄλλη τροπή. Οἱ ἑλληνικές Κυβερνήσεις, δέν θά ζητάνε ἑνότητα μέ τήν Ἀλβανία καί δημιουργία Ἑλληνοαλβανικοῦ κράτους, ἀλλά θά διεκδικοῦν ἐδάφη μόνον, ἀπό τό νέο Ἀλβανικό κράτος καί συγκεκριμένα θά δημιουργηθεῖ τό περίφημο ζήτημα τῆς Βορείου Ἠείρου.

Οἱ Ἑλληνικές Κυβερνήσεις διεκδικοῦσαν τήν Β. Ἤπειρο σάν Ἑλληνική —καί κανείς δέν εἶπε πώς δέν εἶναι— καί τούς Βορειοηπειρῶτες ἀποκαλοῦσαν Ἕλληνες, ἐπειδή ἦσαν χριστιανοί, Ἀρβανίτες στήν πλειοψηφία σέ ἀντίθεση μέ τούς Μουσουλμάνους πού τούς ἀποκαλοῦσαν Τουρκαρβανίτες ἤ Ἀλβανούς κλπ. Δηλαδή ὁδηγοῦσαν γιά μιάν ἀκόμα φορά τούς Ἀρβανίτες στό περθώριο καί στήν ἐσωτερική διάσπαση.

Τά ἀποτελέσματα εἶναι γνωστά. 40 χρόνια μετά τόν Β΄ παγκόσμιο πόλεμο εἴμαστε σέ ἐμπόλεμη κατάσταση, μιᾶς καί τούτη τή φορά βρέθηκε ἄλλη μιά πειστική ἀφορμή νά χωρίσουμε τά τσανάκια μας: Ἡ Ἀλβανία εἶναι Λαϊκή ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα Ἀστική Δημοκρατία. Εἶναι μιά νέα ἀντίληψη διαχωρισμοῦ καί διαίρεσης αὐτή. Ἔχουμε λοιπόν διαιρέσεις τοῦ Λαοῦ ὁριζόντια, κάθετα, διαγώνια, ἐγκάρσια καί πάει λέγοντας. Μά αὐτοί οἱ παλιαρβανίτες μένουν ἀκόμα στόν κόσμο σήμερα νά θυμίζουν, **αὐτοί μόνον,** τήν ἀφανάτιστη ἀντίληψη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τό ἀνυπόταχτο, ἐγωιστικό καί ὑπερήφανο πνεῦμα τους. Μιά χούφτα ἄνθρωποι καί τἄβαλαν μέ τήν Ἀγγλία, Ἀμερική Ρωσία καί Κίνα. Οἱ δυό τελευταῖες ἦσαν σύμμαχοί τους, μέ «προστατευτικές» ἀντιλήψεις. Μά αὐτοί δέν δέχονταν προστάτες καί τούς ἔδειξαν τόν δρόμο.

«Μέ τούς Κινέζους, λένε οἱ ἁπλοί Ἀλβανοί, δέν μπορούσαμε νά συνεννοηθοῦμε. Ποτέ δέν τούς καταλάβαμε καί ποτέ δέν μᾶς κατάλαβαν». Αὐτή ἡ

παρατήρηση εἶναι πολύ σημαντική. Τό κομμουνιστικό ἰδεολογικό ἐπίχρισμα δέν ἦταν ἱκανό νά ἀπαλείψει τίς ἔντονες διαφορές πού στούς δυό Λαούς δημιούργησαν χιλιόχρονες διαδικασίες διαφορετικῶν —ἐντελῶς διαφορετικῶν— ἰδεολογικῶν ἀντιλήψεων.

Ἡ Ἑλληνική Φιλοσοφική ἀντίληψη εἶναι ἐντελῶς διαφορετική ἀπό τήν Κινέζικη. Καί τά λιγόχρονα ἐπιχρίσματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, Μουσουλμανισμοῦ, Κουμουνισμοῦ καί ὁποιουδήποτε -«ισμοῦ», δέν εἶναι ἱκανά νά μπαλώσουν τίς διαφορές. Τί ἤξεραν οἱ Κινέζοι ἀπό Μπέσα, Ντομπροσύνη, ἐγωισμό, Φιλότιμο, Λεβεντιά, ὑπερηφάνεια, παρρησία καί ἀγάπη γιά πρόσωπα, πράγματα καί ἰδέες πού σκοτώνονταν οἱ Ἀρβανίτες;... Οἱ Κινέζοι χαμογελοῦν καί δέν μπορεῖς νά ξέρεις ἄν πραγματικά χαμογελάει καί ἡ καρδιά τους. Οἱ Ἀρβανίτες ἔχουν τήν καρδιά στό στόμα καί στά μάτια τους. Ἔχουν τή ψυχή τους στό φῶς τοῦ Diau. Ὅλ' αὐτά μπορεῖ κἄποτε νά ἰσοπεδωθοῦν. Μά μέχρι τότε θά ὑπάρχουν καί ἀλλοίμονο ἄν δέν τά λάβουμε ὑπ' ὄψει, ἐπειδή τυχόν δέν μᾶς ἀρέσουν.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ* - ΚΑΝΑΡΗΣ - ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ κλπ.

Ἄλλοι Ἀρβανίτες ἥρωες εἶναι ὁ Μιαούλης, ἡ Μπουμπουλίνα, οἱ Μποκαῖοι (Βωκαῖοι), Κρηεζώτης, Κουντουριώτηδες γενικά οἱ Ὑδριῶτες καί Σπετσιῶτες, οἱ ψαριανοί, οἱ Γριβαῖοι, ὁ Σπηρομήλιος καί τελικά γιά νά μή πονοκεφαλιάζουμε, θά πρέπει νά κατανομάσουμε μόνο αὐτούς πού **δέν** ἦσαν Ἀρβανίτες, γιατί ἔτσι θά βροῦμε ἄκρη. Δηλαδή δέν εἶναι Ἀρβανίτες, οἱ Φαναριῶτες (Μαυροκορδάτος, Ὑψηλάντηδες κλπ), οἱ Βλάχοι καί οἱ Μανιάτες ὡς ἕνα σημεῖο[135]. Ὁ Κολοκοτρώνης, θά πεῖτε, ἦταν κι αὐτός Ἀρβανίτης; 1) μιλοῦσε Ἀρβανίτικα 2) Ἦταν ὄπισθεν κομμώων 3) Βλάμης μέ ἕναν Χριστιανό καί μ' ἕναν μουσουλμάνο Ἀρβανίτη, τόν Μ. Μπότσαρη καί τόν Ἀλῆ Φαρμάκη. 4) Ἦταν αὐτός πού μέ τόν Μουσουλμάνο Ἀρβανίτη καί Βλάμη του Ἀλῆ Φαρμάκη, κατάστρωσαν τό σχέδιο γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Μωρηά ἀπό τούς Τούρκους, ἑνωμένα Μουσουλμάνοι καί Χριστιανοί Ἀρβανίτες, μέ 24μελῆ κυβερνητική ἐπιτροπή ἀπό 12 Χριστιανούς καί 12 Μουσουλμάνους, μέ σημαία πού θἄχε ἀπό τή μιά πλευρά τόν Σταυρό καί ἀπό τήν ἄλλη τό μισοφέγγαρο. Γιά τό σχέδιο αὐτό ὁ Ἀλή- Φαρμάκης καί ὁ Κολοκοτρώνης στρατολόγησαν 3.000 Τσάμηδες. Οἱ συμφωνίες καί ἡ ὀργάνωση γίνονταν μέ τήν ἐποπτεία τοῦ Γάλλου Διοικητή τῆς ἑπταννήσου Δανζελώτ, μά ναυάγησε ἀκριβῶς γιατί μετά ἀπό λίγο ἔπεσε ὁ Ναπολέων καί τά ἑπτάννησα πέρασαν στή

135. Γιά τίς Ἀρβανίτικες καταβολές τῶν Μανιατῶν πού ἀνάγονται στά ὑστεροβυζαντινά χρόνια, δές στό σχετικό κεφάλαιο.

Γιά τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τῶν Κολοκοτρωναίων, βλέπε ἄρθρο μου στό περιοδικό ΜΠΕΣΑ, ἔκδοσης τοῦ Ἀρβανίτικου Συνδέσμου Ἑλλάδας, τεῦχος 5ο *.

κατοχή τῶν Ἄγγλων. Τελικά οἱ μεγάλες δυνάμεις μεταχειρίστηκαν ὅλους τούς Ἕλληνες, πλήν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού τούς μεταχειρίστηκε αὐτός καθώς ἤθελε. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς, ἔγκειται ἡ μεγάλη διαφορά. Μόνον οἱ Ἄγγλοι ἦταν ἱκανοί νά τόν ἐξουδετερώσουν καθώς καί ἔγινε. 5) Οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ποῦθελαν νά περάσουν στό Χριστιανικό στρατόπεδο ἤ νά ἐγκαταλείψουν τούς Τούρκους καί νά περάσουν σέ οὐδετερότητα, ἐμπιστεύονταν μόνον τόν Κολοκοτρώνη. Γιατί; 6) Τό ἀγαπημένο του ἀνάγνωσμα καθώς λέει ὁ ἴδιος ἦταν ὁ βίος τοῦ Σκεντέρμπεη καί τέλος 7) Τό παρατσούκλι του ἦταν Μπιθγκούρας πού σημαίνει Κολόπετρας δηλ. Κολοκοτρώνης καί δέν ξέρουμε πότε ἀκριβῶς μεταγλωτίστηκε στά Ἑλληνικά ἀπό τά Ἀρβανίτικα. Πολλά μᾶς ἔχουν κρύψει ἀλλά ἡ ἀλήθεια ξεπηδάει ἀπό κεῖ πού δέν τήν περίμεναν οἱ νεκροθαύτες της.*

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔζησε πολλά χρόνια μετά τήν ἐπανάσταση καί ποτέ δέν ἀνέφερε πώς ἦταν Ἀρβανίτης. Ἀντίθετα ὅσοι τόν περιέβαλλαν ἤ ἀπομνημόνευσαν τήν ζωή του, κάνουν τό πᾶν ὄχι μόνον νά ἀποκρυφτεῖ αὐτό, ἀλλά καί νά δειχτεῖ πώς ὁ Κολοκοτρώνης ἦταν ὁ φόβος καί ὁ τρόμος τῶν... Ἀρβανιτῶν. Ἡ Ἕλη Ἀλεξίου προλογίζοντας μιά ἔκδοση ἀπομνημονευμάτων τοῦ Κολοκοτρώνη («ἱστορικές ἐκδόσεις 1821») ἀρχίζει μέ τό σλόγκαν πού ἀπομνημόνευσε ὁ Σπηλιάδης: «Οἱ Ἀρβανίτες θυμοῦνται τό κακό πού πάθανε στό Μωρηά πρίν ἀπό τό 1821, πού χαλάστηκαν ἀπό τούς κλέφτες Κολοκοτρωναίους. -Νά μή γλυτώσω ἀπ' τό σπαθί τοῦ Κολοκοτρώνη. Αὐτός ἦταν ὁ ὅρκος τους». Καημένε γερο- Κολοκοτρώνη τί σοῦμελε νά πάθεις ἀπό τούς λογιότατους ποῦθελαν νά σέ μπογιατίσουν ἔτσι καθώς αὐτοί νόμιζαν καλά. Σᾶρεσε ποῦσουν Ἀρβανίτης, σᾶρεσε ποῦσουν Ἕλληνας, ὥσπου ἦρθαν οἱ κοντόθωροι νά σοῦ «ἀποκαλύψουν» πώς ἄλλο πράγμα εἶναι οἱ Ἕλληνες καί ἄλλο οἱ Ἀρβανίτες. Πώς εἶναι τιμή νά λέγεσαι Ἕλληνας καί ντροπή νά λέγεσαι Ἀρβανίτης. Ἄρχισαν ἀπό σένα καί ξεγάνωσαν ὅλη τήν Ἀρβανιτιά τῆς Ἑλλάδας καί δέν θά ξεχάσουμε τίς βουρδουλιές τῶν δασκάλων μας πού μᾶς ἀπαγόρευαν νά μιλάμε τά Ἀρβανίτικά μας, γιά νά μή δικαιωθεῖ ὁ Φαλμεράυερ. Μά αὐτοί μέ τή κοντοθωρηά τους καί τή σαστιμάρα τους, δικαίωναν στά μάτια τοῦ κόσμου τόν Φάμαράυερ. Καί δέν ἦταν ἡ πρώτη φορά πού οἱ κακοί ὑπερασπιστές μιᾶς ὑπόθεσης γίνονταν οἱ πραγματικοί κατήγοροί της.

Μά μήπως ὁ Κολοκοτρώνης μόνο πλήρωσε τόν Φαλμεράυερ καί τήν ἀνικανότητα τῶν ἑλλήνων λογίων νά τόν ἀντιμετωπίσουν; Αὐτός ὁ μπουρλοτιέρης, ὁ ἀτρόμητος **Κανάρης**, ἀναγκάστηκε —γιατί;— νά δεχτεῖ ἀδιαμαρτύρητα δήλωση τοῦ ψαριανοῦ Νικόδημου πώς «Ἐγώ δέν εἶμαι Ἀρβανίτης καί εἰς τό νησί μου, καθόσον ἐνθυμοῦμε, δέν ὁμιλοῦσαν Ἀρβανίτικα». Κάποτε ὅμως, χαριτολογώντας μέ τόν Ὄθωνα τοῦ ἔδειξε κάτι παλιά οἰκόσημα, πού ἀποδείχτηκαν ἀποκαλυπτικά γιά τήν γενιά του. Οἱ Κανάρηδες ἤ Κανάργιοι ἦσαν φάρα Χειμαριώτικη τῆς Πάργας πού μετανάστεψε τόν 14ο αἰώνα στήν

---

* Βλπ. υποσημείωση (11) του Β' παραρτήματος

Γένοβα καί τή Κορσική. Τά σπουδαιότερα μέλη ἦσαν ὁ Πέτρος Κανάργιος (τέλη 14ου ἀρχές 15ου αἰῶνα), ὁ Κωνσταντίνος ἐπίσημος Κορσικανός μέ πλούσια δράση, ὁ Πέτρος γιός τοῦ προηγούμενου, ὁ Θεόδωρος γιός τοῦ προηγούμενου ὁ καί πλέον γνωστός ἐπίσημος Κανάργιος, τοῦ ὁποίου τόν θυρεό κατεῖχε καί ἐπέδειξε στόν Ὄθωνα ὁ Πυρπολητής. Ὁ θυρεός αὐτός εἶχε κόκκινο φόντο, καί δυό λιοντάρια ἐστεμμένα νά μάχονται ἐκ τοῦ πλαγίου. Τέτοιο ἦταν καί τό οἰκόσημο τοῦ Γαριβάλδη πού καθώς εἴπαμε τόν βοήθησαν στήν ἐπανάστασή του οἱ Ἀρβανίτες τῆς Κάτω Ἰταλίας καί Σικελίας μέ συνέπεια νά βροῦν τόν μπελά τους ἀπό τόν Πάπα. Ὁ Ὄθωνας διέταξε τόν Κανάρη νά διατηρήσει τόν θυρεό καί νά τόν τροποποιήσει ὡς ἑξῆς: Φόντο γαλάζιο μέ ἀστέρια, σύμπλεγμα ἀπό τρεῖς ἄγκυρες μέ στέμμα βασιλικό καί τό ρητό: «**Πρήσω στόλον**». Σημαία μέ τόν θυερό αὐτό ἔδειξε ὁ Σ.Ε.Λυκούδης στήν συνεδρίαση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (15-5-47) καί πρέπει νά ὑπάρχει.

Νά λοιπόν πού αὐτός ὁ Ψαριανός κατάγεται ἀποδειγμένα ἀπό τήν Β. Ἤπειρο. Ὁ θεῖος του λέγεται **Μπουρέκας.** Εἶναι ἕνας πρόσφυγας Ἀρβανίτης στά Ψαρά[136]. Φαίνεται λοιπόν πώς δυό τρεῖς φάρες Ἀρβανίτικες ἔφυγαν ἀπό τήν Κορσική ἤ τή Γένοβα, ὅπου εἶχαν πρωτοπάει μέ τίς μεταναστεύσεις τοῦ 14ου καί 15ου αἰῶνα καί ἄραξαν σ' αὐτόν τόν ξερόβραχο τοῦ Αἰγαίου, πού κατά καιρούς ἦταν ἀκατοίκητος. Οἱ Ἀρβανίτες σάν τούς παλιούς «κάρτα πολυπλάνητους» Πελασγούς, γύριζαν τόν κόσμο καί σάν φύσει ἐλεύθεροι καί ἀνυπόταχτοι, διάλεγαν μέρη πού νά εἶναι δυσκολοπάτητα ἀπό τούς ἐχθρούς. Ἄλλος Κανάρης ἤ Κανάργιος ἀναφέρεται ὁ Φραντζέσκο ἤ Cesco Sicniore di Sisco, πού ἔγραψε λατινικά, ἱστορία τῆς Κορσικῆς, (πού πρέπει νά μελετηθῆ). Ἀπό τήν ἴδια φάρα τῶν Κανάργιων τῆς Κορσικῆς ἤ τῆς Γένοβας κατάγεται καί ὁ Ναύαρχος τοῦ Γερμανικοῦ Ναυτικοῦ πού ἀντιτάχθηκε στόν Χίτλερ, Γουλιέλμος **Φόν Κανάρης.** Εἶναι ἀπόγονος τοῦ Κωνσταντίνου Πέτρου Κανάρη καί τῆς Ἀτζελέττας Δομενίκου Γαριβάλδη. (Τελικά εἶναι πρόκληση νά μελετήσεις τήν καταγωγή τοῦ Γαριβάλδη)

Πάντως ἡ «δήλωση» αὐτή τοῦ Νικόδημου γιά τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τῶν ψαριανῶν ἐξασφάλισε τιμή καί θέση στόν Κανάρη μεγαλύτερη ἀπό τοῦ Ναύαρχου Μιαούλη, πού δέν θά μποροῦσε νά ἰσχυριστεῖ πώς δέν εἶναι Ἀρβανίτης. Ἄν τό μάθαιναν οἱ Ὑδριῶτες θά τόν πρόγγιζαν...

Στήν μετεπαναστατική Ἑλλάδα, πολύ λίγοι τόλμησαν νά ὑπερηφανευτοῦν γιά τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τους καί μόνο σέ περιόδους ὕφεσης τῆς ἀντιαρβανίτικης προπαγάνδας καθώς στά τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα, πού οἱ διανοούμενοι Ἀρβανίτες τονίζουν τήν Ἑλληνική καταβολή τῶν Ἀρβανιτῶν

136. Ὁ Θ. Πασχίδης πού δέν εἶναι Ἀρβανίτης, κατονομάζει «Ἀρβανίτες» τούς Ψαριανούς. («οἱ Ἀλβανοί καί τό μέλλον αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι» 1879 σελ. 13).

μέ ἄρθρα καί μελέτες. Τότε, γύρω στό 1897, στόν «Ἀρβανίτικο Σύνδεσμο τῆς Ἀθήνας», θά γραφτοῦν σάν μέλη τά παιδιά ὅλων τῶν ἡρώων τοῦ 21 καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά καί μή Ἀρβανίτες, θά ψάχνουν νά βροῦν Ἀρβανίτικη καταγωγή.

Ἀλλά γιατί οἱ ἥρωες τοῦ 21, κρύβουν τή καταγωγή τους; Δέν εἶναι δύσκολο νά δοῦμε τήν αἰτία. Κι αὐτός ὁ Μακρυγιάννης, παρ' ὅτι μᾶς ἄφησε τά ἀνεκτίμητα ἀπομνημονεύματά του, ἐν τούτοις μᾶς κρύβει μέ κραβγαλέα ἐπιμέλεια τήν καταγωγή του καί τό ἐπίθετό του. Μά ἡ ζωή του κυλάει ἀνάμεσα σέ Ἀρβανίτες Χριστιανούς ἤ Μουσουλμάνους. Καί ἡ γλώσσα του ἔχει ἕνα σωρό ἀρβανιτισμούς.

Προέρχεται τό ἐπίθετο Μακρυγιάννης ἀπό τό δῆθεν ὕψος του, πού μᾶς λέει ὁ Βλαχογιάννης ἤ μήπως ἦταν στήν φάρα Μακρῆς; (καί εἶναι γνωστό ὅτι ἡ Φάρα τῶν Μακρήδων εἶναι Ἀρβανίτικη ἀπό τόν 14ο αἰῶνα κιόλας καί ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει σ' ὅλα τἀρβανιτοχώρια). Ὅταν οἱ Ἀρβανίτες λέμε «Μακρηγιώργης», δέν ἐννοοῦμε τόν ψηλό Γιώργη, ἀλλά τόν Γιώργη τοῦ Μακρῆ. Ὥστε Μακρηγιάννης (καί ὄχι Μακρυγιάννης πού γράφεται) ἐνδεχομένως νά σημαίνει τόν Γιάννη τῆς Φάρας τῶν Μακρήδων.(ια)

Ὁ Μακρυγιάννης παρέμεινε μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του ἕνας πιστός Χριστιανός —ὅσο πιστός μπορεῖ νά εἶναι ἕνας Ἕλληνας— καί ὅταν ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση ἦταν ἕνας ἄσημος πατριώτης, πού ξεσηκώθηκε γιά τήν πίστη του. Μήτε ὁ Ἀντροῦτσος, μήτε ὁ Διάκος, μήτε ὁ Γῶγος Μπακόλας μήτε ὁ Μ. Μπότσαρης θά τοῦ ἐκμυστηρευθοῦν τίς ἰδέες καί τόν ἀγῶνα τοῦ Ἀλήπασα στίς παραμονές τῆς Ἐπανάστασης. Ὁ Μακρυγιάννης συμμετέχει στόν ἀγῶνα τοῦ Ἀλήπασα, μέ τόν Μπακόλα, τούς Σουλιῶτες καί τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, δηλαδή συμμετέχει στήν ὑλοποίηση τῆς «Συμμαχίας τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας», ἐντελῶς **ἀνυποψίαστα.** Δέν παίρνει μυρουδιά ἀπό τήν κοσμογονία πού γίνεται γύρω του. Εἶναι «ἀπολιτικός» ἐντελῶς. Μά θά μᾶς διασώσει μερικά γεγονότα πού θά μᾶς μαρτυρήσουν τήν ἀλήθεια, ἐκείνη πού καί ὁ ἴδιος δέν μπόρεσε νά δεῖ. Κάπου (Σελ. 114 τῆς ἔκδοσης «Μπάυρον») θά πεῖ πώς ὅταν κατέβηκαν οἱ Σουλιῶτες μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες στό Κομπότι καί σμίξανε ὅλοι οἱ Ἕλληνες νά χτυπήσουν τούς Τούρκους, Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι ἀδελφωμένοι, «μιλήσαμε... τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀλήπασα νά τούς λέμε **Συντρόφους».**

Πιό πάνω θά μᾶς μιλήσει γιά «κόμμα τοῦ Ἀλήπασα» καί πιό κάτω (σελ. 115) θά πεῖ κάτι πού προδίδει τόν ἀποπροσανατολισμό αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καί ἄδολου πατριώτη. Ὅταν ὡρίμασε πιά καί κατάλαβε πώς αὐτά γιά τά ὁποῖα ἀγωνίστηκε, δηλ. «γιά θρησκεία μου καί πατρίδα», τά νέμονται καί τά κατέχουν αὐτοί πού τοῦ τἄλεγαν καί ὄχι αὐτοί πού ἀγωνίστηκαν, ἄρχισε τίς γκρίνιες καί τίς μεμψιμυρίες μά καθόλου καί ποτέ δέν εἶδε τήν αἰτία, παρά μόνο τό ἀποτέλεσμα. Ἐπαναλαμβάνω, πώς ὁ Μακρυγιάννης, ποτέ δέν κατάλαβε τήν

(ια) Βλπ. στό παράρτημα τοῦ παρόντος.

αἰτία τῆς κακοδαιμονίας τῆς Ἑλλάδας, παρ' ὅτι ἐπεσήμανε τά συμπτώματα, τά ἀποτελέσματα καί τούς πρωταγωνιστές τοῦ δράματος.

Γιά νά ἐπανέλθω στό νεανικό ἀποπροσανατολισμό τοῦ Μακρυγιάννη, τόν βλέπουμε νά λέει στούς ἀναγνῶστες του: «Καί αὐτό τό **σύστημα** (ἐποχή τῆς «Συμμαχίας τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητας») ἦταν σέ ὅλη τήν πατρίδα, καί μέ αὐτό τό σύστημα πορέψαμε δυό χρόνια. Τηρᾶτε τό ἱστορικόν ἐκείνου τοῦ καιροῦ πόσο προβοδέψαμεν, πόση ἁρμονία εἴχαμεν, πόση ὁμόνοια καί ἀδελφωσύνη». Γιατί; δέν μπορεῖ νά τό ἐξηγήσει. Μά στή συνέχεια θά μᾶς πεῖ πώς ἀφοῦ ἦρθαν οἱ Σουλιῶτες μέ τόν Ἄγο Βασιάρη καί τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, ὁ Γῶγος Μπακόλας φιλήθηκε καί ἔδωσε μπέσα μέ τούς Μποτσαραίους νά εἶναι φίλοι καί συμμαχητές καί νά ξεχάσουν τήν παλιά ἔχτρα[137]. (Ὁ Μπακόλας εἶχε σκοτώσει τόν πατέρα τοῦ Μάρκου). Ἀπ' αὐτά ὁ Μακρυγιάννης δέν θά πάρει μυρουδιά. Εἶναι τήν ἐποχή αὐτή ἕνα παιδαρέλι πρώην παιδί γιά ὅλες τίς δουλειές, μέ νοοτροπία ἐμποράκου καί μικροαστοῦ ἄς ποῦμε νοικοκύρη, πού τό κύριο μελημά του εἶναι τό νοικοκυριό καί ἡ θρησκεία του. Ἀργότερα γίνεται ἐπαναστάτης καί στά γεροντάματά του θά γίνει ἡ προσωποποίηση τῆς Ἐπανάστασης. Εἶναι κάτι πολύ σπάνιο, γιατί συνήθως οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐπαναστάτες στά νιάτα τους καί στά γερατιά τους γίνονται συντηρητικοί καί νοικοκύρηδες. Ἐδῶ συμβαίνει ἐντελῶς τό ἀντίθετο. Ὁ Μακρυγιάννης δέν θά κατανοήσει μέ κανένα τρόπο τούς ὁραματισμούς τοῦ Ἀλήπασα γιά ἀνεξιθρησκεία κοινωνική δικαιοσύνη, Σύνταγμα, ἀντίσταση στίς μεγάλες Εὐρωπαϊκές δυνάμεις κλπ. Ὁ Ἀλήπασας εἶναι στή μποῦκα τοῦ κανονιοῦ του, τόν θεωρεῖ ἀγριάνθρωπο πού θά κατασπαράξει τήν ἀνθρωπότητα, τόν θεωρεῖ ἐπαναστάτη πού θά ἀναστατώσει τόν κόσμο καί θά φέρει τά πάνω κάτω.

Ξανατονίζω πώς τά ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη μᾶς λένε πολλές ἀλήθειες μέ ἕναν τρόπο ὅμως, πού πρέπει νά εἴμαστε «προϊδεασμένοι» γιά νά τίς κατανοήσουμε. Λόγου χάριν, ὁ Μακρυγιάννης, μοιράζει τόν σύγχρονό του κόσμο, σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους καί τούς μέν Χριστιανούς τούς ὀνομάζει «Ἕλληνες», μιά ὁρολογία δηλαδή ἄγνωστη στά χρόνια πού περιγράφει (1820-22), καί τούς Μουσουλμάνους τούς ὀνομάζει «Τούρκους». Δηλαδή δέν ξεχωρίζει Ἐθνικότητες, παρά θρησκεῖες, ὅμοια καθώς καί αὐτοί πού ἀργότερα θά κατακρίνει καί θά στηλιτεύσει. Σέ σπάνιες περιπτώσεις, μᾶς ξεχωρίζει τά πράγματα, παραθέτοντας ὀνόματα, ἀπό τά ὁποῖα οἱ γνῶστες προσώπων καί πραγμάτων θά βγάλουμε τήν ἀλήθεια. Λ.Χ. Ἄγος

---

137. Στά κατοπινά χρόνια θά δεῖ ἔκπληκτος πώς αὐτή ἡ στάση ἡ ἄδολη καί ἁγνή, αὐτή ἡ Μπέσα, δέν ὑπάρχει. Ξένοι πρεσβευτές Λόγιοι μέ ρενδικότες καί Δεσποτάδες μέ χρυσοποίκιλτες μῆτρες θά πίνουν «Σιαμπάνιες» (Σαμπάνιες) καί θά μιλάνε μιά δικιά τους γλῶσσα, ἄγνωστη καί πονηρή.

Βασιάρης, Μοῦρτο Τσέλιος, Ταχήρ 'Αμπάζης κλπ. Ταυτόχρονα γιά τόν Μακρυγιάννη «'Αρβανίτες», δέν εἶναι παρά μοναχά οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες. Κάθε φορά πού χρησιμοποιεῖ τή λέξη «'Αρβανίτες» ὑπονοεῖ τούς Μουσουλμάνους. Τούς Χριστιανούς 'Αρβανίτες; Αὐτούς τούς λέει "Ελληνες! Τί συμβαίνει; 'Ο Μακρυγιάννης, θά γράψει τά ἀπομνημονεύματα, μετά τήν ἀπελευθέρωση, ὅταν τό θρησκευτικό κράτος ἔχει πιά ἑδραιωθεῖ καί ὅταν ἡ προπαγάνδα τῶν Δεσποτάδων καί τῶν Φαναριωτῶν Λογίων ἔχει κατακυριαρχίσει στήν 'Ελλάδα καί ἔχει ποτίσει μέχρι μυελοῦ ὀστέων τούς πάντες. Οἱ ἀγωνιστές σάν τόν Μακρυγιάννη, θά κλωτσάνε στά βουβά μέ ἀγανάκτηση, μά οἱ αἴτιοι θά ἔχουν προφυλάξει τά μεριά τους καί δέν θά ἐνοχλοῦνται. Γιαυτό πρέπει νά ξαναδιαβαστοῦν τά ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη, σχολιασμένα ἀπό ἐρευνητές πού ἔχουν συλλάβει αὐτές τίς καθοριστικές λεπτομέρειες.

Τότε θά μάθουμε ἀπό τόν Μακρυγιάννη πράγματα πού μέχρι τώρα οὔτε κἄν τά ὑποψιαζόμαστε..' ἄν καί τἄχαμε χιλιοδιαβάσει!

Γιατί λοιπόν αὐτοί οἱ ἁγνοί καί ἀγαθοί ἥρωες τοῦ 21 ἀναγκάζονται κάθε λίγο καί λιγάκι νά δείνουν ἐξετάσεις καί νά δείχνουν πιστοποιητικά 'Ελληνικότητας στούς λινομπάμπακους ἡμιμαθεῖς τοῦ πνεύματος;

Γιατί ἀναγκάζονταν νά πιστέψουν πώς πρέπει νά κρύψουν τήν καταγωγή τους καί νά δώσουν ἐξετάσεις ἀντιαρβανιτισμοῦ, ἀπό τή στιγμή πού τούς ἔπεισαν πώς ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ "Ελληνας καί ἄλλο ὁ 'Αρβανίτης καί ὅτι οἱ 'Αρβανίτες δέν ἦσαν παρά μόνο αὐτοί πού εἶναι Μουσουλμάνοι;

Τί εἴδους «'Ελληνικότητα» ἦταν αὐτή; Δέν ἦταν παρά μιά κούφια, ψεύτικη, 'Ελληνικότητα, πού τήν οὐσία καί τό περιεχόμενό της, τό προσδιώρισαν ἐκεῖνοι πού δέν εἶχαν ἄλλα πιστοποιητικά 'Ελληνικότητας, παρά τή γλῶσσα καί τή θρησκεία. Καί ἐξηγήσαμε πώς αὐτά τά πιστοποιητικά, ἐμεῖς σήμερα τά θεωροῦμε πολύ λειψά. Αὐτή τή διαπίστωση, ἦσαν σέ θέση οἱ ἁγνοί πατριῶτες οἱ ἀγράμματοι ἥρωες τοῦ 21, νά τήν καταλάβουν καί νά ἀντιμετωπίσουν τούς πονηρούς ἀμφισβητίες τῆς 'Ελληνικότητάς τους;

ΒΕΛΗΣ ΚΑΙ ΜΟΥΧΤΑΡΗΣ γιοί τοῦ 'Αλήπασα

Οἱ ἱστορικοί δέν φειδωλεύτηκαν σέ ὑβριστικούς χαρακτηρισμούς γιά τόν 'Αλῆ καί γιά τούς γιούς του. Καί πρέπει νἄχουμε ὑπ' ὄψει πώς ὅσο πιό ἔντονο καί λυσσαλέο εἶναι τό ὑβρελόγιο, τόσο πιό θετικά στοιχεῖα θά πρέπει νά ἔχει ὁ ὑβριζόμενος.

Τόν Μουχτάρη λ.χ. οἱ ἱστορικοί δέν τόν βρίζουν ὅσο τόν Βελῆ πού τοῦ ἔχουν ὁλόκληρη ἀνθολογία ὑβριστικῶν ἐπιθέτων. 'Ο Μουχτάρης εἶναι ἕνας συνηθισμένος ἄνθρωπος μέ περιορισμένα στρατιωτικά προτερήματα. Τίποτε ἄλλο. Τό ἁμάρτημά του, πού στάθηκε ἱκανό νά τόν περάσει στήν ἱστορία ἦταν

πώς, παντρεμένος μέ τήν θυγατέρα τοῦ 'Ιμπραήμ Πασᾶ τοῦ Βερατίου, «τἄπαιζε» καί μέ τήν περιβόητη Κυρά-Φροσύνη καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά τόλμησε νά τίς δωρήσει ἕνα δαχτυλίδι δῶρο τῆς γυναίκας του. Καί ξέρουμε τά ἐπακόλουθα. Οἱ ἱστορικοί μιλάνε γιά χαρέμια, λάγνες ὀδαλίσκες, Γανυμίδες στήν Αὐλή τοῦ 'Αλήπασα καί ἄλλα παραμύθια πού ὠχριοῦν στίς Χίλιες καί μιά νύχτες τῆς Βαγδάτης. Μά ξέρουμε πώς οἱ 'Αρβανίτες εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μουσουλμάνοι, ἦσαν ἀποκλειστικά μονογαμικοί, ἔτσι καθώς ἦσαν οἱ Ἕλληνες ἀπό τά πανάρχαια χρόνια, σέ ἀντίθεση μέ τούς πολυγαμικούς 'Ανατολίτες. 'Ο 'Αλήπασας ἔχει γυναῖκα τήν Κυρά-Βασιλική καί οἱ γιοί του τίς δύο θυγατέρες τοῦ πασᾶ του Βερατίου.

Παρά τήν μονογαμία οἱ 'Αρβανίτες, καθώς καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπό τόν Δία ὡς τόν 'Ηρακλῆ, δέν ἄφηναν εὐκαιρία νά μήν ἀπολαύσουν μιά ὄμορφη ξένη γυναίκα. 'Η μονογαμία εἶναι θεσμός κοινωνικός. Τά ὑπόλοιπα εἶναι ἀτομικές προτιμήσεις τοῦ δυναμικοῦ ταπεραμέντου τῶν 'Ελλήνων πού ἦσαν ἀνέκαθεν «ντοῦροι καί βαρβάτοι, ὅταν πέφταν στό κρεββάτι».

Λέγαμε λοιπόν πώς ὁ Μουχτάρης ἦταν ἕνας συνηθισμένος ἄνθρωπος καί ξέφυγε ἀπό τό στῶμα καί τήν γραφίδα τῶν Χριστιανῶν ἱστοριογράφων. Μά ὁ Βελῆς δέν ἦταν ἕνας τυχαῖος 'Αρβανίτης. Ἦταν ἕνας διανοούμενος Μουσουλμάνος 'Αρβανίτης. Ἄς δοῦμε πῶς τόν «στολίζουν» μερικοί καί πῶς ἀποδείχνεται στό τέλος.

Συνήθως ἀναφέρεται σάν «αἱμοσταγής, αἱμοβόρος, τυραννικός, ἔκφυλος» κλπ. 'Ο 'Αμβρ. Φραντζῆς μᾶς λέει: «'Ο Βελῆς ἦτο χαρίεις καί εὐπρόσιτος ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἄσωτος, θηλυμανής καί ἀρρενομανής».

Δέν ξέρω πῶς ἐννοεῖ τήν ἀσωτία ὁ Φραντζῆς προκειμένου γιά πολιτικό ἄντρα καθώς εἶναι ὁ Βελῆς καί πῶς ἐντοπίζει καί τεκμηριώνει αὐτόν τόν χαρακτηρισμό. Ὅσον ἀφορά τώρα τήν θηλυμανία, θά πρέπει νά ξέρουν οἱ ἱστοριογράφοι μας, πώς ὅλοι αὐτοί οἱ ἀρειμάνιοι καπετάνιοι τοῦ '21 ἀπό τόν Βελῆ, καί τόν 'Αντροῦτσο ὡς τόν Παπαφλέσσα, δέν ἦσαν δά καί ξεσποριασμένοι καί οὔτε συμμερίζονταν τήν χριστιανική ἀντίληψη τοῦ 'Ωριγένη πού ἔκοψε τ' ἀχαμνά του γιά νά μήν ἐρεθίζεται... Είδικά γιά τόν Παπαφλέσσα οἱ λογοτέχνες μᾶς τόν παρουσιάζουν περίπου σάν τόν ἅγιο 'Αντώνιο, ἀλλά αὐτοί πού τόν γνώρισαν καθώς καί ὁ Μακρυγιάννης μᾶς ἀποκαλύπτουν ἄλλα θαυμαστά καί πώς στά φλογισμένα ράσσα του μπλέκονταν ἀξεδιάλυτα ἡ 'Επανάσταση καί ἡ γυναίκα. Αὐτό ἴσως εἶναι καί τό μεγαλεῖο αὐτοῦ τοῦ χειμαροπαπᾶ.

'Ο Βελῆς μέ προσπάθειες τοῦ 'Αλῆ πού ἔπεισε πάνω σ' αὐτό τόν Ναπολέοντα, κατάφερε νά διοριστεῖ Διοικητής τοῦ Μωρηᾶ. Οἱ Μωραΐτες Κοτζαμπάσηδες ξεσηκώθηκαν στό πόδι μόλις μαθεύτηκε ὁ διορισμός του. «Γιατί γνώριζαν πόσο αἱμοσταγής καί αἱμοβόρος ἦταν», θά ποῦν ἀρκετοί ἱστορικοί. Γιατί ἤξεραν, θά ποῦμε ἐμεῖς, πώς ὁ 'Αλῆς εἶχε βάλει κανονικά χέρι στούς

Κοτζαμπάσηδες καί Μπέηδες τῆς Ρούμελης καί τῆς Ἠπείρου, ὁπότε διέβλεπαν πώς τά ἴδια πρέπει νά περιμένουν καί οἱ Μωραΐτες Κοτζαμπάσηδες. Καί κάτι ἀκόμα. Ὁ Βελῆς διοίκησε τόσο χρηστά καί μέ τόση λεπτότητα τόν Μωρηά, πού δέν δικαιολογοῦνται οἱ ὑβριστικοί χαρακτηρισμοί.

Ὁ Γάλλος πράκτορας Trullet τόν «περιλούζει» καί αὐτός μά δικαιολογημένα. Ὁ Βελῆς πῆρε τή θέση μέ τή βοήθεια τοῦ Ναπολέοντα καί παρ' ὅλα αὐτά δέν εἶναι ἕνα πιόνι τῶν Γάλλων. (Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική τοῦ Ἀλῆ ἄλλωστε). Τόν ἀποκαλεῖ λοιπόν «πουλημένο στούς Ἄγγλους». Οὔτε αὐτό βέβαια εἶναι σωστό. Ἁπλῶς ὁ Ἀλῆς μέσω τοῦ Βελῆ προσπαθεῖ νά ἐφαρμόσει τήν δική του ἀνεξάρτητη πολιτική. Οἱ Γάλλοι τοῦ Ναπολέοντα βοήθησαν τόν Βελῆ νά μπεῖ στόν Μωρηά. Μετά τήν πτώση τοῦ Ναπολέοντα οἱ Βασιλόφρονες Γάλλοι τοῦ ἑτοιμάζουν τήν ἀντιδραση μέ τόν Κολοκοτρώνη καί τόν Ἀλῆ Φαρμάκη. Οἱ δυό ἄντρες δέν σκέφτονται διαφορετικά ἀπό ὅ,τι ὁ Ἀλῆ πασᾶς στό θέμα τοῦ ἀγώνα, πού θἄναι ὅμως Μωραΐτικος, τοπικός, χωρίς κοινωνικές καινοτομίες, ἀλλά ὁπωσδήποτε θά στηρίζεται στήν **ἀνεξιθρησκεία.** Δέν εἶναι παρά μιά σφήνα στά σχέδια τοῦ Ἀλήπασα, πολύ πειστική ὅμως γιά τούς πρωτεργάτες της, γιατί τό τοπικιστικό πνεῦμα εἶναι πολύ ἀναπτυγμένο τήν ἐποχή αὐτή καί ἐν πάσει περιπτώσει οἱ Γάλλοι ξέρουν πώς οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Μωρηά, καί εἰδικά οἱ Κολοκοτρωναῖοι καί οἱ ἀνυπόταχτοι Λαλιῶτες καί Μπαρδουνιῶτες, ἀποκλείεται νά δεχτοῦν στό κεφάλι τους ἄλλον ἀπό τόν ἑαυτό τους καί πολύ περισσότερο δέν εἶναι διατεθειμένοι νά μποῦν στήν οὐρά τοῦ Λιάπη Ἀλήπασα. Ἔτσι Κολοκοτρωναῖοι, Λαλιῶτες καί Μπαρδουνιῶτες θά εἶναι οἱ οὐρανοκατέβατοι σύμμαχοι τῶν κοτζαμπάσηδων τοῦ Μωρηά κατά τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Βελῆς ὅμως πολιτεύεται πολύ διπλωματικά καί καταφέρνει νά καταβάλλει πότε μέ τά ὅπλα καί πότε μέ τήν διπλωματία τούς Λαλιῶτες, τούς Μπαρδουνιῶτες καί νά ξεπαστρέψει τόν Μωρηά ἀπό τούς Κλέφτες. Ὁ ἴδιος ὁ πράκτορας τῶν Γάλλων Trullet εἶναι ἀναγκασμένος νά ὁμολογήσει: «Λένε πώς δέν ἔχει ἐκτελέσει (ὁ Βελῆς) κανέναν στόν Μωρηά» (Σιμόπουλος Τ. Γ2 σελ. 119-120). Αὐτός ἦταν ὁ «αἱμοσταγής» Βελῆς, πού τόν ἀξιολογεῖ ἕνας ἀντίπαλός του πού τόν ἔχει χαρακτηρίσει προηγούμενα «Πουλημένο στούς Ἄγγλους» καί φυσικά θά ἐννοεῖ ὁ ἄνθρωπος —καθώς καί κάθε πράκτορας— «δέν εἶναι πουλημένος σέ μᾶς τούς Γάλλους».

Ὁ Βελῆς ἀφοῦ χτύπησε τίς ἑστίες τῆς ἀντίδρασης στόν Μωρηά καί πῆρε τόν Λαό μέ τό μέρος του, ἐφάρμωσε πιστά τήν ἀνεξίθρησκη πολιτική τοῦ πατέρα του, ἀφοῦ γιά πρώτη φορά ἀπό πολλούς αἰῶνες ξανακούγονταν στόν Μωρηά οἱ καμπάνες τῶν Χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Ἀπομόνωσε καί ὑποτίμησε τούς Τούρκους τοῦ Μωρηά, χτύπησε τούς μεγαλοτσιφλικάδες καί περιόρισε τίς αὐθαιρεσίες τῶν προυχόντων, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀπάλλαξε τό Λαό ἀπό τά βάρη, τά δοσίματα καί τήν ὑπερβολική φορολογία. Ἕνας προύχοντας πού

ἔλαβε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ '21 ὁ Κανέλος Δεληγιάννης, ὁμολογεῖ πώς ὁ Βελῆς «τούς Τούρκους ἀναφανδόν τούς ἐκαταφρονοῦσε καί ἐφέρετο κατ' αὐτῶν δυσμενῶς». «'Απομνημονεύματα» Κανέλλου Δεληγιάννη ἔκδ. Τσουκαλᾶ Τ. Α σελ. 47). Σάν σύμβουλό του εἶχε ὁ Βελῆς τόν γιατρό καί ποιητή Γ. Βηλαρά. Ἡ Δικαιοσύνη του ἦταν πρωτοφανέρωτη γιά τούς Μωραΐτες καί ἡ εὐταξία πού ἐπικράτησε ἔδωσε τήν δυνατότητα νά αὐξηθῆ τό ἐμπόριο. 'Εκτιμοῦσε τόν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό καί εἶχε πάρει ὑπό τήν προστασία του τόν σοφό δάσκαλο καί ἀρχαιολόγο τῆς Δημητσάνας Χατζῆ 'Αγάπιο Λεονάρδο, πού ἔκανε ἀνασκαφές στίς Μυκῆνες.

Μ' αὐτά τά δεδομένα, οἱ Μωραΐτες θά ἦσαν τρελλοί νά ζητήσουν τήν ἀντικατάσταση καί μετάθεση τοῦ Βελῆ ἀπό τόν Μωρηά. Παρ' ὅλα αὐτά κατάφεραν νά μεταθέσουν τόν Βελῆ στή Λαρισσα καί μάλιστα σέ πολύ σύντομο διάστημα. Εἶναι δυνατὸ νά πιστέψουμε πώς τόν ἔδιωξε ὁ Λαός, ἤ μήπως δέν εἶναι περίτρανα φανερό πώς τά νήματα τά κίνησαν οἱ Κοτζαμπάσηδες, σέ συνεργασία μέ τούς Τούρκους πού ὁ Βελῆς «ἀναφανδόν καταφρονοῦσε»;

Κατάφεραν λοιπόν καί πέτυχαν ὥστε νά τόν μεταθέσει ὁ Σουλτάνος στή Λάρισσα. Μέχρι τότε ὁ 'Αλῆς ποτέ δέν εἶχε ἔλθει φανερά σέ ρήξη μέ τόν Σουλτάνο, πού ὅμως ἔβλεπε τίς κινήσεις του καί ὀσμίζονταν τά σχέδιά του, ἀλλά τοῦ ἦταν ἀδύνατο νά ἀντιδράσει γιατί καί δύναμη εἶχε ὁ 'Αλῆς καί ὁ Σουλτάνος ἦταν ἄσχημα μπλεγμένος μέ ἐξωτερικά προβλήματα καί εἰδικά τίς βλέψεις τῶν δυτικῶν δυνάμεων νά τεμαχίσουν τήν Τουρκία.

Ὅταν διορίστηκε διοικητής τοῦ Μωρηά ὁ Βελῆς, πέρασε ἀπό τήν 'Αττική. Ὁ Περιηγητής Χόλαντ λέει πώς «ὁ Βελῆς ἦταν λάτρης τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας καί ὅτι διέθετε γνώση καί εὐαισθησία γιά τά ἔργα τέχνης πού οἱ ἀρχαιολόγοι ἔφερναν στό φῶς». Φτάνοντας λοιπόν ἔξω ἀπό τήν 'Αθήνα, ἀπέφυγε νά περάσει μέσα στήν ἱερή πόλη μέ τό στράτευμά του. Στρατοπέδευσε μακριά καί πεζοπορῶντας μόνος μέ τούς ἐπιτελεῖς καί συμβούλους του πῆγε νά ἐπισκεφθεῖ, νά περιηγηθεῖ καί νά θαυμάσει τήν 'Ακρόπολη. Ἡ κίνηση καί μόνο αὐτή, μαρτυράει τήν εὐαισθησία, τή λατρεία ἀλλά καί τόν σεβασμό τοῦ Βελῆ πρός τήν Ἑλληνική ἀρχαιότητα καί τήν πόλη τῆς Σοφίας. Καί δέν νομίζω πώς κάτι τέτοιο ἔχει ξαναγίνει εἴτε στό παρελθόν εἴτε στό μεταγενέστερο μέλλον.

Οἱ Ἕλληνες ἱστοριογράφοι βέβαια θά βροῦν τρόπο νά συκοφαντίσουν καί πάλι τόν Βελῆ. Ὁ Σιμόπουλος θά πεῖ: «Ὁ Βελῆς ἐνδιαφερόταν πραγματικά γιά τίς ἀρχαιότητες, ἀλλ' ἀποκλειστικά ὡς ἀρχαιοκάπηλος. Συναγωνιζόταν τούς Εὐρωπαίους στήν ἀρχαιοθησαυρία».

Τί νά πεῖ κανείς καί πώς νά σχολιάσει αὐτό τό αὐθαίρετο μά καί μισαλόδοξο σχόλιο;...

Στά 1807 πού διορίστηκε διοικητής τοῦ Μωρηά ὁ Βελῆς, ἔφερε καί τό **πρῶτο Πιάνο** στήν Ἑλλάδα καθώς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Κούμας. Στήν ἀρχή στή

Τρίπολη καί στή συνέχεια στή Λάρισσα. Εἶχε καλέσει Καλλιτέχνες ἀπό τήν Ἰταλία καί σκόπευε νά μεταβάλλει ἕνα Τζαμί στά Γιάννενα σέ **Θέατρο** γιά νά εἰσαγάγει καί τό θέατρο στόν τόπο πού γεννήθηκε καί πού ἡ Ἀντολίτικη Θρησκευτική μισαλοδοξία τό εἶχε ἐξορίσει[138].

Στή Λάρισσα ὅπου μετά τόν Μωρηά μετατέθηκε ὁ Βελῆς, οἱ Δεσποτάδες καταδυνάστευαν τόν φτωχό Λαό. Μά ἦσαν παντοδύναμοι καί ὁ Λαός βοηθοῦσε στή σκλαβιά του μέ τήν ἀμορφωσιά καί τήν θρησκοληψία του.

Ὁ Μητροπολίτης Λάρισσας Πολύκαρπος εἶχε φέρει τόν Λαό σέ ἀπόγνωση ἀπό τά βάρη, τά δοσίματα καί τά καταπιεστικά μέτρα πού μεταχειριζότανε γιά νά εἰσπράττει τά μητροπολιτικά του δικαιώματα. Εἶχε τούς ἀνθρώπους του, πού χτυποῦσαν, συλλάμβαναν, φυλάκιζαν ἤ ἐξόριζαν τούς ὀφειλέτες. Αὐτά φαίνονται παράξενα, μά οἱ Δεσποτάδες εἶχαν τήν «δοτή» ἐξουσία ἀπό τόν Σουλτάνο ἐπί τῶν Ραγιάδων, δηλ. τῶν Χριστιανῶν. Φανταστεῖτε λοιπόν πῶς ἦταν δυνατό νά συμμετέχουν σέ μιά ἐπανάσταση, γιά νά χάσουν τήν ἐξουσία τους; Ἔπρεπε νά τήν αὐξήσουν, ὅπως καί τό κατάφεραν.

Ὁ Βελῆς λοιπόν μᾶς λένε τά ἱστορικά ντοκουμέντα «καθικέτευεν» τό 1813, τόν Πατριάρχη νά ἀντικαστήσει τόν «τυραννικό αὐτόν Μητροπολίτη» γιατί «ἀπό τά διαβάλματα καί τά σκάνδαλα, ὅπου ἔκαμε εἰς τόν κόσμον ἀπό ἐκεῖνα τά ὑπέρογκα παρσίματα... ἐπαρακινήθησαν οἱ Ραγιάδες καί οἱ ἁλικά Σπαχῆδες (Φτωχοαγρότες) νά φερθοῦν ἐναντίον του... Γράφει (ὁ Δεσπότης δηλαδή) τῶν ἀνθρώπων του ἐδῶ νά πιάσουν καί τόν Οἰκονόμου τῆς Λάρισσας, νά τόν στείλουν καί αὐτόν ἐξορίαν... ἐπεῖγεν ὁ Γιασακτζῆς του (Κλητῆρας) καί οἱ ἄνθρωποί του καί ἔπιασαν εἰς τό Τζιαρσί (ἀγορά) τόν ἕναν καί τόν ἄλλον, ὁποῖον ἔφθαναν... Ἔξω ἀπό τό ἀχρεῖον καί ἄπρεπον φέρσιμόν του, γράφει τῶν ἀνθρώπων του ἐδῶ νά παίρνουν ὅσα αὐτός ἔπαιρνε καί ὅσα εἶχε κάμει πρόσφατα βιάζοντας τόν κόσμο μέ ἀφορισμούς, βούλωμα ἐκκλησιῶν καί ἄλλα παρόμοια, τά ὁποῖα ποτέ κανένας δέν ἔκαμε ἕως τώρα, ὄχι Μητροπολίτης, παρά καί Τύραννος...» (Ἰωάν. Οἰκονόμου Λαρισσαίου ἐπιστολαί, ἐπιμέλεια Γ. Ἀντωνιάδη, Παπαϊωάννου, Ἀθῆναι 1964 σελ. 184-6).

Ἄλλα μᾶς λένε λοιπόν μερικοί καί ἄλλα βγαίνουν ἀπό τά ἀπόκρυφα καί παραχωμένα κιτάπια τῆς ἱστορίας.

---

138. Ὁ Ἀμερικανός περιηγητής Everett, μᾶς διαβεβαιώνει πώς στό Τύρναβο, ὁ Βελῆς διατηροῦσε πλήρη Ὀρχήστρα μέ Γερμανούς μουσικούς ἀπό τήν Μάλτα. Ὁ Everett, ἐκφράζεται κολακευτικά γιά τόν Ἀλῆ τόν Μουχτάρη καί τόν Βελῆ, μά τό χειρόγραφο ἡμερολόγιό του εἶναι ἀνέκδοτο ἀκόμα καί βρίσκεται στά ἀρχεῖα τῆς «Massachussett's Historical Society».

Ὁ Ἀλῆς κατέπλειξε τόν Everett γιατί ἦταν τέλεια κατατοπισμένος γιά τήν διεθνῆ πολιτική καί οἰκονομική ἤ ἐμπορική πραγματικότητα. Ἤξερε πράγματα καί γεγονότα μέχρι καί τῆς Νότιας Ἀμερικῆς. Ἀπόρησε ὁ Ἀμερικανός καί τόν ρώτησε ἀπό ποῦ τά πληροφορεῖται.

— Ἀπό τίς ἐφημερίδες, τοῦ ἀπαντάει ὁ Ἀλῆς, ἀλλά μή τίς πολυπιστεύετε. Λένε πολλά ψέματα...

Ἀλλά ἄς παραθέσουμε καί τήν ἀπάντηση τοῦ Πατριάρχη στήν πιό πάνω ἐπιστολή τοῦ Βελῆ καί κρίνετε μόνοι σας.

— «... ἀληθινά... ἐπροξενήθη καί προξενοῦνται ἴσως χάλια, πολλά βάρη καί στενοχώριαι εἰς τούς πτωχούς Ραγιάδας... Τό Μονοῦπι αὐτό (Μητροπολιτική θέση) ἐβαρύνθη ἀπό ἐδῶ καί πολλούς χρόνους, διά τάς ἐκ περιστάσεων συχνάς μεταλλαγάς τεσσάρων Μητροπολιτῶν... Ἄς ἀριθμήσωμεν καί τήν πολλήν ἀκρίβειαν καί τιμήν ὅλων τῶν πραγμάτων... καί διά νά ζήσει ἕνας Μητροπολίτης μέ τούς ἀνθρώπους του, μέ τά ἀναγκαῖα ἔξοδά του, φυλάττοντας καί τήν ὑπόληψίν του κλπ. κλπ».

Δέν νομίζω πώς χρειάζονται σχόλια. Παρ᾽ ὅλα αὐτά ὁ Βελῆς ἦταν «αἱμοσταγής, αἱμοβόρος, τυραννικός, θηλυμανής, ἀσεβής καί... ἀρχαιοκάπηλος» μᾶς διαβεβαιώνουν οἱ ἱστοριογράφοι μας παλιοί καί νέοι. Καί ὑπάρχουν ἄνθρωποι —ἱστορικοί— πού πραγματικά κατανοοῦν τόν Πατριάρχη καί τόν Μητροπολίτη καί κατακεραυνώνουν τόν Βελῆ ἐπειδή πράγματι «ἡ ἀκρίβεια τῶν πραγμάτων κλπ» ἀφορᾶ μόνο τούς Μητροπολίτες πού ἔχουν νά μεγαλώσουν τίς οἰκογένειές τους, ἐνῶ ὁ Λαός... δέν ἔχει τέτοια προβλήματα...

Μά ὁ Λαός δέν τά συμμεριζόταν αὐτά. Ξεσηκώθηκε καί ξαπόστειλε ἀπό τή Λάρισσα τόν Δεσπότη, ἀψηφῶντας τίς κατάρρες καί τούς ἀφορισμούς. Πῶς ἦταν δυνατό λοιπόν νά ξεχαστοῦν ὅλα αὐτά, ἀπό ἐκείνους πού ἐπικράτησαν μετά τήν Ἐπανάσταση τοῦ ᾽21 καί νά ἀκουστεῖ λόγος καλός γιά τόν Ἀλήπασα, τόν Βελῆ καί ἐκείνους ποῦ ἀκολούθησαν αὐτή τή πολιτική; Καί ποιοί ἦσαν ἐκεῖνοι πού ἐπικράτησαν μετά τό ᾽21; Μά οἱ Δεσποτάδες ὁπωσδήποτε, οἱ Κοτζαμπάσηδες καί τά παιδιά τους πούρχονταν σπουδαγμένα ἀπό τήν Εὐρώπη κλπ. Ἐδῶ ἐπειδή θά γεννηθοῦν εὔλογα ἐρωτηματικά, πρέπει νά ἀφιερώσουμε ἕνα κεφάλαιο γιά τόν χαρακτῆρα τῆς Ἐπανάστασης τοῦ ᾽21.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Τήν Ἐπανάσταση τοῦ ᾽21, ἄλλοι ἱστορικοί τήν λένε Ἐθνικοαπελευθερωτική, ἄλλοι τήν θέλουν καί κοινωνική καί εἶναι γεγονός πώς οἱ παλιοί καί συντηρητικοί ἱστορικοί περιορίζονται στόν Ἐθνικοαπελευθερωτικό χαρακτῆρα τῆς Ἐπανάστασης καί οἱ μετά τόν Κορδάτο λεγόμενοι προοδευτικοί ἐντοπίζουν τόν κοινωνικό χαρακτῆρα της.

Δυστυχῶς ἡ Ἐπανάσταση τοῦ ᾽21 —χωρίς νά χάνει τίποτα ἀπό τό μεγαλεῖο μιᾶς Ἐπανάστασης—[139] δέν ἦταν οὔτε Ἐθνικοαπελευθερωτική μήτε Κοινωνική!

139. Ἡ Ἱστορία τῶν Λαῶν εἶναι μιά ἁλυσίδα Ἐπαναστάσεων. Οἱ Ἐπαναστάσεις ἐπιβεβαιώνουν τήν ὑγεία καί εὐρωστία τῶν κυττάρων τοῦ Λαοῦ.

Μεγάλος λόγος καί χρειάζεται ἐπεξήγηση, πού θ' ἀποτολμήσουμε ὅσο περιληπτικά μποροῦμε γιατί ὁ σκοπός αὐτῆς τῆς μελέτης εἶναι ἄλλος καί ἁπλῶς, ὁ δρόμος της περνάει καί ἀπό αὐτή τήν ἐξέταση.

Κάθε ἐπανάσταση, στό ξεκίνημά της, φέρνει μέσα της ὅλους τούς ἀνέμους, ὅλα τά καταπιεσμένα ρεύματα τῆς κοινωνίας, ὅλες τίς τάσεις, ὅλων τῶν εἰδῶν τούς Λαϊκούς πόθους. Στήν ἐξέλιξή της ὅμως καί κυρίως μετά τήν ἐπικράτησή της διαφαίνεται καθαρά ἡ παντοδυναμία τοῦ κυρίαρχου ρεύματος καί ὁ παραγκωνισμός τῶν ἄλλων. Τό κυρίαρχο αὐτό ρεύμα, ἡ κυρίαρχη αὐτή τάση, εἶναι τελικά αὐτή πού σφραγίζει καί δίνει τόν χαρακτήρα τῆς Ἐπανάστασης.

Στήν Ἐπανάσταση τοῦ '21, ξεσηκώθηκαν ὅσοι πίστεψαν στίς διακηρύξεις τοῦ Ρήγα, ὅσοι πίστεψαν στό ὅραμα τοῦ Ἀλήπασα καί κεῖνοι πού μυήθηκαν στά μυστήρια τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

Συνήθως οἱ ἱστορικοί, ἀγνοοῦν τήν παρουσία καί τή συμβολή τοῦ Ἀλήπασα (μόνον οἱ Ἕλληνες, σέ ἀντίθεση μέ τούς ξένους ἱστορικούς), στήν Ἐπανάσταση τοῦ '21, ἐνῶ μπλέκουν ἄνετα καί ταυτίζουν τίς διακηρύξεις τοῦ Ρῆγα μέ αὐτές τῆς Φιλικῆς καί τελικά δέν μᾶς προσδιορίζουν τόν ἀκριβῆ συσχετισμό τῶν δυνάμεων πού ἔλαβαν μέρος στήν Ἐπανάσταση, περιορίζοντάς τους, ἄλλοι σέ «στρατιωτικούς» καί «πολιτικούς», ἤ «δημοκρατικούς» καί «ὀλιγαρχικούς».

Ἀπ' ὅ,τι μέχρι τώρα ἔχουμε πεῖ, στήν προεπαναστατική ἐποχή, οἱ Ἀρβανίτες ὑπάρχουν σάν δυναμικές μειονότητες σέ ὅλα τά κράτη τῆς Βαλκανικῆς. Ἀλλά στήν Ἑλλάδα, δέν ἀποτελοῦν μειονότητα. Ἀποτελοῦν τόν κύριο κορμό τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Λαοῦ, τοῦ Λαοῦ πού ἀπό τήν ἐποχή τῆς Τούρκικης κατοχῆς, κρατάει ἄσβηστη τή φλόγα τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ὁράματος στήν Ἑλλάδα, μαζί μέ τούς **Μανιάτες** πού καθώς ἀναλύσαμε ἔχουν ἀνάμεσά τους τήν μαγιά τῶν πιό παλιῶν Ἀρβανιτῶν τῆς νότιας Ἑλλάδας ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Θεόδωρου καί Κροκόνδυλου Κλαδᾶ.

Ἀλλ' ἄς δοῦμε σέ ποιά μέρη τῆς Ἑλλάδας ὑπάρχουν καί σέ τί ποσοστό Ἀρβανίτες. Στά νησιά τοῦ Ἰονίου, ὑπάρχουν ἀρκετοί Ἀρβανίτες ἀπό τήν ἐποχή τῶν ἀναγκαστικῶν μεταναστεύσεων τοῦ 15-16ου αἰῶνα καθώς εἴδαμε. Ἀρκετοί Ἀρβανίτες ὑπάρχουν καί σέ ὁρισμένα νησιά τῶν Κυκλάδων, ἀλλά ὁ κύριος κορμός τῶν Ἀρβανιτῶν ὑπάρχει στόν Μωρηά, στή Ρούμελη, στά νησιά τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ, στή νότια Εὔβοια καί στήν Ἤπειρο. Συμπαγεῖς πληθυσμοί ὑπάρχουν σέ μερικά μέρη τῆς Ἀντολικῆς καί Δυτικῆς Μακεδονίας καί σέ ὁρισμένα μέρη τῆς Θράκης. Στή Ρούμελη, στό Μωρηά, στήν Ἤπειρο, οἱ Ἀρβανίτες εἶναι ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ. Στή Θεσσαλία ἀποτελοῦν μειοψηφία. Ἐκεῖ κατακυριαρχοῦν Βλάχοι καί Τοῦρκοι. Ὁ νομός Λαρίσσης ἔχει τούς περισσότερους Τούρκους. Στήν Αἰτωλοακαρνανία ὑπάρχουν σέ μεγάλο ποσοστό Ἀρβανίτες, ἀλλά ὑπάρχουν καί ἄλλοι Λαοί, σάν

τούς Κραβαρίτες, Βλάχους κλπ. Ὑπάρχουν καί οἱ Σαρακατσαναῖοι κατά μῆκος τῆς Πίνδου.

Στόν Μωρηά ἔχουμε ἐκτός ἀπό τούς Ἀρβανίτες καί Μανιάτες, ἕνα ποσοστό Τούρκων πού κατοικοῦν κυρίως στίς μεγάλες πόλεις, ἕνα ποσοστό ἐξηλληνισμένων Σλαύων καί Γασμούλων, πού θά μονοπωλήσουν τήν Ἑλληνικότητα καί θά τήν ἀμφισβητήσουν ἀπό τούς Ἀρβανίτες. Αὐτοί θά εἶναι καί θά παραμένουν Χριστιανοί, ἐνῶ ἀπό τούς Ἀρβανίτες καί τούς Μανιάτες, ἀρκετοί θά γίνουν Μουσουλμάνοι. Οἱ περισσότεροι βέβαια Μουσουλμάνοι εἶναι Ἀρβανίτες. (Λαλιῶτες καί Μπαρδουνιῶτες). Οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Μωρηά, Χριστιανοί ἤ Μουσουλμάνοι, εἶναι οἱ πιό παλαιοί καί ἑπομένως καί οἱ πιό πολιτισμένοι καί ἐξελληνισμένοι ἄς ποῦμε, γιατί ὅλοι τους μιλάνε τά Ἑλληνικά ἐκτός ἀπό τ' ἀρβανίτικα. Θ' ἀντιμετωπίσουν μέ ὑπεροψία τούς Ἀρβανίτες τῶν βορείων περιοχῶν πού θά τούς ἀποκαλέσουν «Ἀλβανούς» ἤ «Ἀρβανίτες» σά νά μήν ἦσαν καί οἱ ἴδιοι Ἀρβανίτες. Οὐσιαστικά εἶναι οἱ πιό ἀλλοιωμένοι Ἀρβανίτες.

Κυρίαρχο γεγονός εἶναι ὅτι οἱ Ἀρβανίτες, κατοικοῦν κυρίως στήν ὕπαιθρο, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ Γασμοῦλοι κλπ. μαζί μέ τούς πιό πλούσιους Ἀρβανίτες, θά κατοικήσουν στίς μεγάλες πόλεις, μαζί μέ ἐκεῖνες τίς οἰκογένειες τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς πού ἐνδεχομένως δέν ἔφυγαν γιά τίς ξένες χῶρες.

Σ' αὐτά τά μέρη λοιπόν ἔχουμε Ἀρβανίτες στήν προεπαναστατική Ἑλλάδα, χωρίς νά σημαίνει ὅτι σέ ἄλλα μέρη δέν ὑπάρχουν Ἀρβανίτες. Ὑπάρχουν ἀλλά σέ μικρό ποσοστό, ἀνάξιο λόγου νά ἀναφερθεῖ.

Ὅλοι οἱ Λαοί τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, τώρα, προεπαναστατικά, εἶναι χωρισμένοι θρησκευτικά σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους. Στόν Μωρηά μάλιστα ἔχουμε καί Τούρκους πού ἔγιναν Χριστιανοί μέ τήν ὀλιγόχρονη Βενετική κατοχή τοῦ Μωρηά πού εἴδαμε.

Ὅλοι αὐτοί τώρα, οἱ νεοφώτιστοι Χριστιανοί Τοῦρκοι, οἱ ἐξελληνισμένοι Σλαῦοι, οἱ Γασμοῦλοι, οἱ Βλάχοι καί μετά τό 1922 οἱ Μικρασιάτες, θά ἀμφισβητήσουν τήν Ἑλληνικότητα ἀπό τούς γνήσιους Ἕλληνες, δηλαδή τούς Ἀρβανίτες καί θά ἔρθει μιά ἐποχή πού οἱ Ἕλληνες θά θεωρηθοῦν ἀπ' ὅλους αὐτούς, «μειονότητα», στό τόπο τους!...

Ἡ διάκριση σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, ἀφορᾶ κύρια καί πρώτιστα τούς Ἀρβανίτες καί λιγότερο τούς ἄλλους Λαούς πού ἦσαν καί παρέμειναν Χριστιανοί, γιατί τό μεγαλύτερο ἀγαθό καί ἰδανικό τους ἦταν ἡ θρησκεία.

Πέρα κι ἀπό τόν πιό πάνω διαχωρισμό, ἔχουμε τόν γενικό διαχωρισμό σέ πλούσιους καί φτωχούς. Σέ Κοτζαμπάσηδες, Μπέηδες, Ἀγάδες καί τόν ἁπλό Λαό. Αὐτή ἡ διαφορά στίς μή Ἀρβανιτοκρατούμενες περιοχές δέν ἦταν μιά ἁπλή διαφορά πλούτου. Ἦταν διαφορά κοινωνική, θεσμική, ἀτομική καί

οἱ ρίζες της ἦταν βαθειά ριζωμένες μέ ἀκατανόητες γιά τήν ἐποχή μας προεκτάσεις.

Ἀντίθετα στίς Ἀρβανιτοκρατούμενες περιοχές αὐτή ἡ διαφορά ἦταν μιά ἁπλή διαφορά πλούτου, πού ἦταν πολύ εὔκολο γιά τόν καθέναν νά ξεπεραστεῖ. Στήν ἀνάλυση τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἀπό τόν Κορδάτο, (Τ. ΙΧ σελ. 515 ἑπόμενα καί εἰδικά 532) θά δοῦμε αὐτή τή διαφορά στούς Ἀρβανίτες τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ, Ὑδραίους, Σπετσιῶτες, Πωριῶτες κλπ. Ἐκεῖ ὁ Λαός δέν ὑπολόγιζε τούς ἄρχοντες τοῦ πλούτου —καί τῆς ἐξουσίας ἀκόμα—, καί δέν δίσταζε νά τούς ἀποκαλεῖ «σκυλάρχοντες» ἤ καί νά τούς δέρνει καμιά φορά στήν ἀγορά. Ἕνας μάλιστα Ὑδριώτης πλάκωσε τόν ἄρχοντα Μπουντούρη (Βουδούρη ἐπί τό Ἑλληνικότερον) στή μέση τῆς ἀγορᾶς μέ ὅ,τι πιό ὑποτιμητικό ὑπῆρχε: Ἕνα μάτσο πράσα... Αὐτό γιά ἄλλες περιοχές μή Ἀρβανίτικες, ἦταν ἔγκλημα καθοσιώσεως καί ὁ θάνατος ἦταν ἡ ποινή πού θά τοῦ ἐπέβαλε ὄχι μόνον ὁ ἄρχοντας, ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Λαός. Γι' αὐτές τίς ρίζες σᾶς μιλοῦσα πιό πάνω.

Ὅταν (προεπαναστατικά) ἦλθαν στήν Ὕδρα κάτι μυλόρδοι περιηγητές, μαθημένοι ἀπό τίς ἐδαφιαῖες ὑποκλίσεις, τίς ὑποδοχές καί τούς Ραγιαδισμούς τῶν ἄλλων περιοχῶν, σάστισαν καί ξύνισαν τά μοῦτρα τους, γιατί μόλις βγῆκαν στό λιμάνι τῆς Ὕδρας, οἱ Ὑδριῶτες ἔκοβαν τίς βόλτες τους ἀδιάφοροι καί τούς κοιτοῦσαν ἀφ' ὑψηλοῦ καί μέ μισό, περιφρονητικό σχεδόν μάτι. Ἔφρυξαν καί ὀργίστηκαν οἱ ἄνθρωποι γι' αὐτή τή προσβολή. Μήτε παράτες, μήτε ὑποκλίσεις ἐδαφιαῖες, μήτε πρόθυμοι χαμάληδες νά τρέξουν καί νά κουβαλήσουν τίς βαλίτσες καί νά τὄχουν καί εὐχαριστῶ ἀπό πάνω γιά τήν τιμή ποὔγινε στή πλάτη τους. Σκέφτηκαν πάνω στήν ὀργή τους, πώς ἔπρεπε νά συναιτιστεῖ αὐτός ὁ αὐθάδης Λαός καί ἐξαγριωμένοι ζήτησαν τόν Κοτζαμπάση. Καί ἡ ἀπάντηση τῶν Ἀρβανιτάδων τῆς Ὕδρας:

— «Ὅλοι Κοτζαμπάσηδες εἴμαστε ἐδῶ...»

Τέτοιοι ἄνθρωποι, τέτοιος Λαός, μόνον τό **μῖσος** ἤ τόν **θαυμασμό** μπορεῖ νά σοῦ κινήσει ἀνάλογα τί περιεχόμενο ἔχεις. Μά **ποτέ τόν οἶκτο καί τή συμπάθεια.** Καί οἱ περιγραφές τῶν περιηγητῶν ἀποδείχνουν τοῦ λόγου μου τό ἀσφαλές.

Ὁ φτωχός Ἀρβανίτης, θά γίνει κλέφτης στά βουνά, ἤ θά ξενητευτεῖ, θά καζαντίσει καί θά γυρίσει πλούσιος στήν πατρίδα του ἤ θά πάη μισθοφόρος «κρεμῶντας φούντα σέ ξένου τό σπαθί», γιά ν' ἀποχτήση χρήματα, ὄνομα καί δόξα. Σέ καμιά περίπτωση δέν θά σκύψη τό κεφάλι, μήτε θ' ἁπλώση χέρι ζητιανιᾶς. Ζητιάνος Ἀρβανίτης **δέν ὑπάρχει!** Μπορεῖ στή συνέχεια νά δώσει μιά κλωτσιά σ' ὅλα τά καζάντια του καί νά τά τινάξει στόν ἀγέρα γιά μερικά «ψιλοπράγματα», σάν τήν Τιμή, τήν ὑπόληψη ἤ κάτι τέτοιο. Καί νά ξαναρχίσει ἀπό τήν ἀρχή. Μά ποτέ δέν θά σκύψει τό σβέρκο του. Λένε πώς ἡ φτώχεια ἀναγκάζει τούς Ἕλληνες νά ξενητευτοῦν. Δέν εἶναι μόνον ἡ φτώχεια, ἀλλά

καί κάτι ἄλλο ἀκόμα. Εἶναι τά χαρακτηριστικά πού πιό πάνω ἀναλύσαμε. Καί ἄλλοι Λαοί πεθαίνουν ἀπό τή φτώχεια, μά δέν τό κουνάνε ἀπό τη θέση τους. Ἡ φτώχεια, μαζί μέ τόν ἐγωισμό καί τήν ὑπερηφάνεια ἀναγκάζουν τόν Ἕλληνα νά ξενητευτεῖ καί μιά μέρα ὁπωσδήποτε νά γυρίσει γιά νά ἀποδείξει ἔτσι τήν ἀξία του στούς συγχωριανούς του.

Στήν Ὁμηρική ἐποχή ὁ ξενητεμός ἀφοροῦσε τούς δευτερότοκους καί τριτότοκους γιούς κλπ. μά ποτέ τόν πρωτότοκο. Ὁ πρωτότοκος, γινόταν ὁ μέλλων ἀρχηγός τῆς Φάρας καί κληρονομοῦσε ὅλη τή περιουσία. Οἱ ὑπόλοιποι γιοί, ἔπρεπε νά δημιουργήσουν δική τους περιουσία. Καί ἀναγκαστικά ξενητεύονταν καί γύριζαν πολλές φορές πιό δυνατοί καί πιό πλούσιοι ἀπό τόν πρωτότοκο ἤ δημιουργοῦσαν δική τους φάρα καί συνοικισμό στά καινούργια μέρη πού μετανάστευαν[140]. Ἡ ἱστορία ἔχει παλιές τίς ρίζες της...

Σ' αὐτούς τούς δευτερότοκους, καί πέρα, γιούς, χρωστάει πολλά ἀπό τήν πνευματική καί πολιτιστική της δόξα ἡ Ἑλλάδα. Γύριζαν στίς πατρίδες τους ὄχι μόνο μέ πλοῦτο, ἀλλά καί μέ πεῖρα, μέ νέες ἰδέες πού συμπλήρωναν καί ὀμόρφαιναν τίς δικές τους, μέ γνώσεις καί τόν ἀγέρα τοῦ κοσμογυρισμένου καί πολύξερου καί αὐτός ὁ Ὁμηρικός στῖχος πού ἀφορᾶ τόν Ὀδυσσέα, «Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καί νόον ἔγνω», ἀφορᾶ ταυτόχρονα καί ἕνα μεγάλο τμῆμα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ αὐτοῦ τοῦ πολυπλάνητου Λαοῦ, πού ὁ τελικός του πόθος ἦταν «νά δεῖ ἔστω καί τόν καπνό τῆς καμινάδας τοῦ σπιτιοῦ του ν' ἀνεβαίνει στόν οὐρανό ἀπό μακριά, γιά νά πεθάνει ἱκανοποιημένος». Ψάχνουμε γιά τό «Ἑλληνικό» παντοῦ και ζητάμε τή ταυτότητά μας σήμερα, μά ψάξαμε παντοῦ ἐκτός ἀπό κεῖ πού πραγματικά βρίσκεται: Στήν Ἀρβανίτικη Φάρα!

Αὐτός εἶναι ὁ δημογραφικός, θρησκευτικός καί κοινωνικός χάρτης τῆς προεπαναστατικῆς Ἑλλάδας χοντρικά.

Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τόν πολιτικό χάρτη καί τίς πολιτικές συνισταμένες, ἔχουμε:

α) Τήν πολιτική προσπάθεια τοῦ Ἀλήπασα πού προβλέπει 1) Ἵδρυση ἀνεξάρτητου Κράτους 2) ἐπίσημη γλῶσσα ἡ Ἑλληνική, ἀνεπίσημη ἡ Ἀλβανική 3) προώθηση ἐλεύθερης καί ἀνεξάρτητης Παιδείας πού νά ξεφεύγει ἀπό τήν πλήρη ἐξάρτηση τῶν Κληρικῶν (μέχρι τότε παιδεία καί ἐπιστήμη λογιζόταν **μόνον** ἡ Θεολογία). 4) Κοινωνική δικαιοσύνη καί παροχές στόν Λαό μέ ταυτόχρονο χτύπημα τῶν πλούσιων Κοτζαμπάσηδων, Μπέηδων καί Ἀγάδων. 5) Ἀνεξιθρησκεία καί ἀπόλυτος σεβασμός τῆς κάθε θρησκευτικῆς πεποίθησης 6) Παροχή Συντάγματος μέ Σύνταγμα πού θἆταν τό ἀπόσταγμα ὅλων τῶν τότε γνωστῶν καί προοδευτικῶν Συνταγμάτων τῆς Εὐρώπης. Γιά

140. Αἰμιλίου Μιρώ «Ἡ καθημερινή ζωή στήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου» σελ. 106.

τήν ἐφαρμογή αὐτοῦ τοῦ προγράμματος δέν ἐμπιστευόνταν ἄλλον παρά τόν ἑαυτό του καί τήν μέθοδο τῆς «Φωτισμένης Δεσποτείας», πού ἐφάρμωσε σκληρά καί αὐταρχικά καί ἡ προσαγόρευσή του «Τύραννος» δέν εἶναι καθόλου ἀδόκιμη ἄν ταυτιστεῖ μέ τήν ἀρχαία ἔννοια τῆς λέξης καί τῆς ἐποχῆς πού ὁ 'Ελληνικός Λαός καταργοῦσε μέ τήν Τυραννία τήν Κληρονομική Βασιλεία, καί γινόταν ὁ προπομπός τῆς Δημοκρατίας.

β) Σύγχρονα μέ τόν 'Αλήπασα ἤ λίγο ἀργότερα ἔχουμε τόν Ρῆγα τόν Βελεστινλῆ ἤ Φερραῖο, πού οἱ διακηρύξεις του δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά αὐτές οἱ ἴδιες οἱ Φιλελεύθερες καί Δημοκρατικές διακηρύξεις τῆς Γαλλικῆς 'Επανάστασης. Μέ τήν πολιτική τοῦ 'Αλήπασα στήν Ρούμελη καί τήν Ἤπειρο, δίνεται μεγάλη ὤθηση στό ἐμπόριο, ἡ μιζέρια καί ἡ φτώχεια ξεπερνιέται ἀπό τίς λαϊκές μάζες, τά γράμματα μπαίνουν στό ἄμεσο ἤ ἔμμεσο πρόγραμμα τῶν ἀνθρώπων, ἱκανοποιοῦνται βασικές ἀνάγκες καί ἔρχονται ἄλλες στό παρασκήνιο, πού ἦταν ἀδιανόητες πιό πρίν. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στόν Μωρηά πού πέρα ἀπό τό ὅτι προηγοῦνταν ἀπό τίς ἄλλες περιοχές πολιτιστικά καί ἀπό ἄποψη πλούτου, εἶδε ἔστω καί γιά λίγα χρόνια μιά νέα μορφή διακυβέρνησης μέ τόν Βελῆ.

Οἱ ἰδέες λοιπόν τῆς Γαλλικῆς 'Επανάστασης γιά ἰσονομία, ἐλευθερία καί Δημοκρατία συγκινοῦσαν τόν Λαό καί βάθαιναν τό μῖσος του γιά τήν Τυραννία. 'Ενόσο μάλιστα ὁ Ναπολέων μεγαλουργοῦσε στήν Εὐρώπη, πολλοί Ἕλληνες στήριξαν σ' αὐτόν τίς ἐλπίδες τους. 'Ο Ναπολέων ἄλλωστε δέν εἶχε λίγους Ἕλληνες 'Αρβανίτες στό στρατό του. 'Υπῆρχε ὁλόκληρη 'Αλβανική λεγεῶνα στήν ὁποία πολύ ὑπολόγιζε ὁ μεγάλος Κορσικανός. Λέγεται πώς ὅταν τόν ρώτησαν ποιά γλῶσσα θεωρεῖ ὀμορφότερη ἀπάντησε: «Ὅταν μιλάω μέ γυναῖκες, μ' ἀρέσει νά μιλῶ Γαλλικά. Ὅταν μιλάω μέ τούς ἄντρες μου, μ' ἀρέσει νά μιλάω 'Αλβανικά». (Τί σημαίνει πάλι αὐτό;) ὁ Ρήγας λοιπόν εἶναι ὁ ἐκλαϊκευτής τῶν Γαλλικῶν ἰδεῶν στήν 'Ελλάδα καί σφράγισε μέ τή δράση του καί τόν ἡρωικό του θάνατο τίς παραμονές τῆς 'Ελληνικῆς 'Επανάστασης. 'Ο 'Αλῆς προσπάθησε νά τόν σώσει ἀλλά μάταια καί εἶναι κι αὐτό δεῖγμα τῶν τελικῶν προθέσεων τοῦ 'Αλῆ.

γ) Μετά τόν Ρήγα, ἔχουμε τήν Φιλική 'Εταιρεία, πού ἀνδρώθηκε καί πρωτοέδρασε στή Ρωσία. Εἶναι πολύ φυσικό λοιπόν οἱ ἰδέες της νά ἐμπνέονται ἀπό τά Ρωσικά πρώτυπα, ὅσο κι ἄν δροῦσε κρυφά ἀπό τήν Ρωσική Αὐλή. (Αὐτό δέν εἶναι σίγουρο καί τό πιθανότερο εἶναι πώς εἶχε τήν ἔγκριση ἤ τουλάχιστον τήν ἀποδοχή της, μά δέν θἆταν σοφό νά εἶναι ἐπίσημη αὐτή ἡ ἔγκριση ἤ ἀποδοχή).

'Η Γαλλία λοιπόν καί ἡ Ρωσία ἐπηρεάζουν τά 'Ελληνικά πράγματα καί τίς 'Ελληνικές ἐξελίξεις στήν προεπαναστατική περίοδο. 'Αντίθετα ἡ τρίτη μεγάλη δύναμη, ἡ 'Αγγλία δέν φαίνεται νά ἔχει ἰσχυρά ἐρείσματα μέσα στήν 'Ελλάδα, παρ' ὅτι ἔχει ἐξαπολύσει τούς πράκτορες της καί ἕνας ἀπ' αὐτούς εἶ-

ναι καί ὁ Leake πού μᾶς ἄφησε τίς περίφημες περιγραφές του ἀπό τήν τότε περιήγησή του-κατασκοπεία[141]. Παρ' ὅλα αὐτά μετά τήν ἐπανάσταση οἱ Ἐγγλέζοι θά ἔχουν τούς ἀνθρώπους τους στήν Ἑλλάδα καί τό ἀγγλικό τους κόμμα, πού θά τό ἐκπροσωπεῖ «ἐπάξια» ὁ Μαυροκορδάτος.

Ποιό εἶναι τό ὅραμα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας; Σ' ἀντίθεση μέ τόν Ρήγα πού θέλει τήν γενική ἀπελευθέρωση τῶν φτωχῶν ἀπό τούς πλούσιους στόν χῶρο τῆς Βαλκανικῆς, ἀνεξάρτητα ἀπό φυλή, θρησκεία κλπ καί τήν δημιουργία ἑνός ἑνιαίου κράτους ἤ δημιουργία τέτοιων ἀνεξάρτητων κρατῶν (δέν τό διευκρινίζει καί ἐδῶ βλέπουμε τό χιλιοπαρατηρημένο, νά χολαίνουν τά οράματα, ὅταν δέν τά διακηρύσσει ὁ ἴδιος ὁ ὁραματιστής ἄνθρωπος ἤ Λαός) μέ ἐλευθερία καί Δημοκρατική διακυβέρνηση, ἡ Φιλική ἑταιρεία, θέλει τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Ραγιά. Ἀπευθύνεται καθαρά στούς Ραγιάδες (Χριστιανούς) τῆς Βαλκανικῆς[142] καί πρῶτα ἀπ' ὅλα βέβαια στούς Ἕλληνες. Δέν ἀποκλείει τούς Μουσουλμάνους Ἕλληνες καί στή προκειμένη περίπτωση τούς Ἀρβανίτες, γιατί αὐτοί ἔχουν γίνει σέ μεγάλο ποσοστό Μουσουλμάνοι, χωρίς νά ἀφομοιωθοῦν στό Τούρκικο Ἔθνος, ἀλλ' ἀντίθετα εἶναι ἡ πιό ἀποτελεσματική δύναμη κρούσης κατά τῆς Τουρκίας. Κατά πόσο αὐτή ἡ συμπόρευση ἦταν εἰλικρινής ἤ ὑπῆρχε σχέδιο νά ἐκπαραθυρωθοῦν οἱ Μουσουλμάνοι στή συνέχεια δέν μπορεῖ κανείς νά τό πεῖ μέ σιγουρία. Μέ βάση τά ντοκουμέντα πού ἔχουμε, λέω πώς ἡ πρόθεση τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη ἦταν γνήσια καί εἰλικρινής. Ἄν λάβουμε πάντως ὑπ' ὄψει πώς ἡ Φιλική Ἑταιρεία δρᾶ καί ἐκπορεύεται ἡ δράση της ἀπό τήν Ρωσία πού ἐπανειλημένα δίχασε τούς Ἀρβανίτες Ἕλληνες μέ βάση τό θρησκευτικό στοιχεῖο, τότε εὔκολα μπορεῖ νά ὑποθέσει κανείς, πώς ἡ τρίτη αὐτή ἀπόπειρά της θἆχε τά στοιχεῖα τῆς πείρας πού λέει ἁπλά: «Ἀπότυχες δυό φορές ἐπειδή εἶχες ἐνάντιά σου τούς μισούς Ἕλληνες πού ἦσαν Μουσουλμάνοι. Τούτη τή φορά προσπάθησε νά μή τούς ἔχεις ἐνάντιά σου ἀλλά μέ τό μέρος σου, τουλάχιστον προσωρινά, ὅσο νά πετύχεις τό σκοπό σου». Εἶναι ἡ ἐποχή πού οἱ μεγάλες δυνάμεις ἔχουν δημιουργήσει τήν «ἱερά Συμμαχία» μετά τή πτώση τοῦ Ναπολέοντα καί οἱ Ρῶσοι, δεσμευμένοι ἀπ' αὐτή τή συνθήκη, δέν μποροῦν νά ἐπαναλάβουν τήν ἀνοιχτή ἐπέμβαση ἤ τήν ἀνοιχτή ὑποστήριξη ἑνός φιλορωσικοῦ κινήματος. Ἔτσι τήν τρίτη αὐτή ἐπέμβαση πρέπει νά τήν ἀναλάβουν ἀπ' εὐθείας οἱ ἐνδιαφερόμενοι Χριστιανοί (Ἕλληνες, Σέρβοι, Ρουμάνοι, Βούλγαροι).

Ἡ Φιλική Ἑταιρεία λοιπόν σέ ἀντίθεση μέ τά Γαλλικά χρώματα τῶν ἰδεῶν τοῦ Ρήγα, φέρνει τά Ρωσικά χρώματα κι ἀλλοίμονο ἄν δέν μποροῦμε νά τά διακρίνουμε.

---

141. Τό ὄργιο τῶν ἐπεμβάσεων τῶν μεγάλων δυνάμεων στήν Ἑλλάδα μᾶς τό μαρτυροῦν πολλά περιστατικά. Ἡ Ἑλλάδα τήν ἐποχή αὐτή, ἦταν τό σταυροδρόμι τῶν κατασκόπων.

142. Σέρβους, Ρουμάνους, Βουλγάρους.

Ἡ Φιλική ἑταιρεία δέν ἔχει κανένα κοινωνικό μήνυμα. Εἶναι συνέχεια, βελτιωμένη καί ἐπηυξημένη ἔκδοση, τῶν δύο προηγουμένων κινημάτων τῆς Ρωσίας, πού ἀποσκοπεῖ νά δημιουργήσει γύρω ἀπό τήν Τουρκία μιά ἁλυσίδα Ὀρθόδοξων δορυφορικῶν Χριστιανῶν κρατῶν. Κι ἄν ἀκόμα δέν ὑπάρχει καμμιά ἀπολύτως σύνδεση τῆς Ρωσικῆς Αὐλῆς μέ τή Φιλική Ἑταιρεία, καί πάλι δέν ἀναιρεῖται αὐτή ἡ διαπίστωση πού θέλει τέτοιο ἀκριβῶς καθώς τό προσδιορίσαμε τό ὅραμα καί τό μήνυμα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Δηλ. δημιουργία Ὀρθόδοξου Χριστιανικοῦ κράτους ἀνεξάρτητου ἀπό τήν Τουρκία, φιλικοῦ ἕως ἐξαρτώμενου ἀπό τή Ρωσία. Ἀπευθύνεται πρός τούς Ὀρθόδοξους Χριστιανούς Ἕλληνες καί Βαλκανίους καί δέν ἔχει κανένα ἀπολύτως κοινωνικοαπελευθερωτικό μήνυμα, σέ ἀντίθεση μέ τά σχέδια τοῦ Ρήγα καί τοῦ Ἀλήπασα. Γιαυτό ἄλλωστε ἀπευθύνεται πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα στούς **ἄρχοντες**, στούς **Κοτζαμπάσηδες** καί τόν **Κλῆρο.**

Ὁ Ρήγας πέρα ἀπό τίς διακηρύξεις, δέν διαθέτει στήν Ἑλλάδα ἱκανό συνωμοτικό, ἐπαναστατικό δίκτυο πού θά ὑλοποιήσει τήν Ἐπανάσταση καί τίς ἰδέες της. Ἡ Φιλική διαθέτει καί μάλιστα ἄριστα ὀργανωμένο, τή στιγμή πού ἡ Γαλλική Ἐπανάσταση εἶναι πιά ὄνειρο τοῦ παρελθόντος καί ὁ Ναπολέων νικημένος. Τό ἴδιο βέβαια καί ὁ Ἀλῆς.

Πολλοί Ἕλληνες Χριστιανοί πού συγκινήθηκαν ἀπό τίς διακηρύξεις τοῦ Ρήγα μπαίνουν στίς γραμμές τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας μετά τό θάνατό του καί θἀποτελέσουν μιά μειοψηφία πού ἔχει ἰδέες, μά ὄχι καί τή δύναμη ἤ δυνατότητα νά τίς περάσει ἤ νά τίς ὑλοποιήσει.

Προβάλλει λοιπόν ἡ Φιλική σάν ὁ ἀποφασιστικός καί κύριος μοχλός πού θά κινητοποιήσει τούς Χριστιανούς τῆς Ἑλλάδας, πού θά προσδιορίσει τόν χαρακτῆρα τῆς Ἐπανάστασης. Ὁ ἀρχηγός της ἐξ ἄλλου εἶναι ὄχι κἄποιος τυχαῖος, μά ἕνας Ρῶσος πρίγκιπας Βυζαντινῆς καταγωγῆς, πού ἡ οἰκογένειά του φλέγεται ἀπό τόν πόθο νά ἀναστήσει τήν Βυζαντινή αὐτοκρατορία. Μέ τήν ἀποτυχία τοῦ Ὑψηλάντη καί τόν παραγκωνισμό τῶν πρωτεργατῶν τῆς Φιλικῆς καί αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀκόμα, τό τιμόν, τῆς Ἐπανάστασης περνάει σέ ἄλλα χέρια, ἤ μάλλον τῆς **ἀμφισβητεῖται ἡ ἀποκλειστική καθοδήγηση** της, καί ἀπό ἄλλους παράγοντες καθώς εἶναι οἱ Γαλλόφιλοι τῆς μεταναπολεόντειας Γαλλίας, οἱ Ἀγγλόφιλοι καί βέβαια ἐκεῖνοι πού συμμερίζονται τίς ἰδέες τοῦ Ἀλήπασα, καθώς εἶναι ἡ πλειοψηφία τῶν Ρουμελιωτῶν ὁπλαρχηγῶν καί τῶν Ἠπειρωτῶν Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν.

Μόλις διαφαίνονται τά πρῶτα σημάδια τῆς ἐπιτυχίας της, αὐτή ἡ ἐπανάσταση πρέπει νά ἐλεχθεῖ. Ἀπό ποιούς; 1) Ἀπό τούς Μεγαλονυκοκυραίους Κοτζαμπάσηδες 2) ἀπό τόν ἀνώτερο κλῆρο πού ἔχει καί τήν μεγαλύτερη δύναμη μέσα στόν Λαό 3) Ἀπό τήν μεταναπολεόντια Γαλλία 4) Ἀπό τήν Ἀγγλία πού θέλει μερίδιο καίτοι δέν διαθέτει τίς ἐπιρροές τῆς Γαλλίας καί Ρωσίας στήν Ἑλλάδα 5) καί τέλος νά διατηρηθεῖ ὁ ἔλεγχος ἀπό τήν Ρωσία

γιατί δικαιωματικά τῆς ἀνήκει μιᾶς καί τό κίνημα τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας εἶναι οὐσιαστικά ἡ **τρίτη** στή σειρά ἀπόπειρα νά δημιουργήσει στά Βαλκάνια ζώνη Ρωσικῆς ἐπιρροῆς.

Οἱ μεγάλες δυνάμεις μέ τούς ἐκπροσώπους τους στήν 'Ελλάδα, πού ἔφτασαν ἀπό τό ἐξωτερικό μόλις φάνηκαν τά πρῶτα φωτεινά καί αἰσιόδοξα σημεῖα, ἀλληλοτρώγονται γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἐπιρροῆς στό νέο κράτος. Παρ' ὅλη τή φαγωμάρα τους ὅμως ὑπάρχουν μερικά σημεῖα πού τούς συνδέουν ἄρρηκτα. Κατ' ἀρχή συμφωνοῦν πώς τό νέο κράτος πρέπει νά εἶναι **Χριστιανικό.**

Κατά δεύτερο λόγο, ἡ ἐπανάσταση δέν πρέπει νά ἔχει **κανένα στοιχεῖο κοινωνικῆς** ἀνατροπῆς, δηλ. μακριά ἀπό φιλελεύθερες ἰδέες, κοινωνική δικαιοσύνη, ἀνακατατάξεις κοινωνικές καί ἀνατρεπτικές ἰδέες. 'Η Γαλλική 'Επανάσταση εἶναι μιά πρόσφατη πικρή ἐμπειρεία καί γιά τούς τρεῖς ἑταίρους, Γάλλους, Ἄγγλους, Ρώσους. Σ' αὐτά τά δυό σημεῖα συμφωνοῦν ἀπόλυτα οἱ 5 νιόφερτοι καί παλιοί ἑταῖροι τῆς 'Επαναστατημένης 'Ελλάδας, ὅσο κι ἄν διαφωνοῦν στ' ἄλλα. Κι ἔχουν τόν τρόπο νά ξεπεράσουν τίς διαφορές τους.

Καί ποιοί εἶναι οἱ ἀντίπαλοί τους; Μά ἐκεῖνοι πού δέν συμφωνοῦν σ' αὐτά τά δυό σημεῖα. Δηλαδή ἐκεῖνοι πού θέλουν μιάν 'Ελλάδα ὅπου Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι Ἕλληνες θά ζοῦν ἐλεύθερα καί ἁρμονικά, δηλ ἕνα **ἀνεξίθρησκο** κράτος, πού θά ἔχει λόγο ὁ Λαός καί θά περιοριστεῖ ἡ ἐξουσία τοῦ Κοτζάμπαση καί τοῦ Δεσπότη φυσικά, μιᾶς καί ἡ ἀνεξιθρησκεία καί ἡ συνύπαρξη Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων θά τοῦ ἀφαιρέσει τήν ἀποκλειστική ἐξουσία καί τήν αὐθαιρεσία.

Καί ποίοι, ἀκριβῶς εἶναι αὐτοί πού θέλουν τέτοια ἐπικύνδυνα πράγματα; Ποίοι ἄλλοι ἀπ' αὐτούς πού ἀντρώθηκαν στήν Αὐλή τοῦ 'Αλήπασα καί πού κυνήγησαν τούς Κοτζαμπάσηδες τῆς Ρούμελης καί τῆς 'Ηπείρου καί τούς ἐξαφάνισαν καί δέν κάνουν διάκριση ἄν εἶσαι Χριστιανός ἤ Μουσουλμάνος, παρά μόνον ἄν εἶσαι Ἕλληνας ἤ Τοῦρκος, δηλαδή Χαλδούπης πού θά πεῖ ἀνατολίτης. Αὐτοί δέν δέχονται νά μοιραστοῦν οἱ Ἕλληνες σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους, μήτε δέχονται πιά στό κεφάλι τους τούς Κοτζαμπάσηδες καί τήν παντοκρατορία τῶν Δεσποτάδων. Θέλουν κοινωνική ἀναστάτωση. Εἶναι **'Επαναστάτες,** πού θά πεῖ ἐπικίνδυνοι γιά τά συμφέροντα ὅλων αὐτῶν πού πρωτοαναφέραμε: Κοτζαμπάσηδων, Δεσποτάδων, 'Αγγλίας, Γαλλίας καί Ρωσίας. Αὐτός πού ἐξέφρασε τίς ἐπαναστατικές αὐτές ἰδέες, ὁ 'Αλῆς, πρέπει νά σπιλωθεῖ, νά κατηγορηθεῖ νά κυνηγηθεῖ καί πέρα ἀπό τό τάφο του. Αὐτοί πού στή διάρκεια τοῦ ἀγῶνα ἐπιμένουν νά περάσουν τήν γραμμή του, πρέπει νά ξεπαστρεφτοῦν μέ κάθε θυσία.

'Αλλ' ἄν ξεπαστρεφτοῦν αὐτοί, τότε ποιός θά κάνει τό κίνημα καί ποιός θά διώξει τούς Τούρκους; Θά χρησιμοποιηθοῦν λοιπόν τόσο καί ἐφόσον δέν εἶναι ἐπικίνδυνοι! 'Από τή στιγμή πού θά γίνονται ἐπικίνδυνοι, θά κλαδεύον-

ται. Θά μοῦ πεῖτε, ἄν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, γιατί νά μήν ἐπενέβαιναν οἱ μεγάλες δυνάμεις ἀπό τήν ἀρχή συμφωνόντας στή δημιουργία ἑνός κράτους στά μέτρα τά δικά τους; Ἡ ἀπάντηση εἶναι πώς α) ἡ Ἐπανάσταση, εἶχε ἐκραγεῖ **ἀνεξάρτητα** ἀπό τή θέλησή τους καί χωρίς τήν ἄδειά τους, ἀπό τόν Ἀλήπασα, καί β) Πρῶτος ἐμπνευστής καί μεγαλομεριδοῦχος τοῦ νέου κράτους, ἦταν δικαιωματικά ἡ Ρωσία. Μά ὅταν ἐκδηλώθηκε ἡ ἐπανάσταση, ἡ Ρωσία δεσμευμένη ἀπό τίς συμφωνίες τῆς «ἱερᾶς Συμμαχίας», ἔπρεπε, ἤ νά κρατηθεῖ ἐπίσημα μακριά ἤ νά δεχτεῖ τό «δίκαιο» μοίρασμα τῆς ἐπιρροῆς μέ τούς ἄλλους δυό ἑταίρους καί ἀντιπάλους της: τή Γαλλία καί τήν Ἀγγλία. Πράγμα πού ἔγινε τελικά! Μόνον ὁ Ἀλῆς εἶχε δική του ἀνεξάρτητη πολιτική πού διαμορφωνόταν στά Γιάννενα. Ὁ Ἀλῆς μεταχειρίστηκε τίς μεγάλες δυνάμεις καί δέν τόν μεταχειρίστηκαν ποτέ! Ἀντίθετα αὐτοί πού ἐπικράτησαν στό ἐλεύθερο κράτος τῆς Ἑλλάδας, πού προέκυψε ἀπό τήν Ἐπανάσταση τοῦ 21, ἦσαν τόσο πολύ ἐξαρτημένοι ἀπό τίς δυνάμεις πού προαναφέραμε, ὥστε δέν εἶχαν κἄν τήν εὐαισθησία νά τό ἀποκρύψουν. Τά τρία κόμματα πού δημιουργήθηκαν, ἔφεραν ἀπροκάλυπτα τούς τίτλους: **«Ἀγγλικόν», «Γαλλικόν» καί «Ρωσικόν» κόμμα.** Καί πάνω ἀπό κάθε ἀμφισβήτηση, ἡ δύναμη καί ἡ ἰσχύς τοῦ κλήρου. Αὐτή ἡ ἐξάρτηση, κράτησε ὡς τίς μέρες μας καί ὅσα δημιουργήθηκαν σ' αὐτήν τήν ἐποχή σφράγισαν τή μοίρα τῆς Ἑλλάδας καί ἀποτελοῦν τήν πηγή τῆς πολύχρονης κακοδαιμονίας της.

Λέμε λοιπόν πώς ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21 **δέν** ἦταν Ἐθνικοαπελευθερωτική, γιάτί δέν ἀπευθύνθηκε καί δέ συμπεριέλαβε στούς κόλπους της **ὅλους** τούς Ἕλληνες, ἀλλά μόνο τούς Χριστιανούς Ἕλληνες καί ὅσους δέν ἦσαν Ἕλληνες, μά ἦσαν Χριστιανοί καί βρίσκονταν μέσα στήν Ἑλλάδα. Ἡ Γερουσία τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος σαφῶς διακήρυσσε: «Ὅσοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος πιστεύουν εἰς Χριστόν, εἶναι Ἕλληνες».

Ὁ Σ. Τρικούπης στήν Ἱστοριά του (Τ.2, σελ. 185-6) μᾶς λέει πώς οἱ Ἕλληνες βάφτιζαν μέ τό ζόρι τούς αἰχμάλωτους Μωαμεθανούς.

Στίς 1-1-1822, μόλις δηλαδή ἔσπασε ἡ συμμαχία μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, οἱ πληρεξούσιοι (κυρίως Δεσποτάδες) διακήρυσσαν στήν Ἐπίδαυρο πώς σάν Ἕλληνες ἀναγνώριζαν «... πάντας τούς εἰς Χριστόν πιστεύοντας αὐτόχθονας κατοίκους» τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικράτειας. Ἀπ' αὐτή τή στιγμή ἡ Ἐπανάσταση γινόταν μιά καθαρά θρησκευτική ἐπανάσταση καί προδίκαζε ἕνα σαφῶς θρησκευτικό, θεοκρατικό κράτος.

Γιά νά ἦταν ἡ Ἐπανάσταση Ἐθνική, ἔπρεπε νά ἀπευθύνεται ἀποκλειστικά καί μόνο στούς Ἕλληνες, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἰδεολογία καί τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Ἐδῶ ὅμως βλέπουμε πώς ἀπευθύνεται σέ Χριστιανούς, πού ἀνεξάρτητα ἄν εἶναι ἤ ὄχι Ἕλληνες, τούς βαφτίζει «Ἕλληνες», ἐνῶ ταυτόχρονα ἀποκλείει πραγματικούς Ἕλληνες, ἐπειδή δέν εἶναι Χριστιανοί. Ταυτίσανε τόν Χριστιανισμό μέ τήν Ἑλλάδα καί αὐτό σήμερα γίνεται αὐ-

τόματα δεκτό ἐνῶ εἶναι ἡ μεγαλύτερη **πλάνη.** Ἡ Ἑλλάδα ἦταν ὁ ἀντίποδας τοῦ Χριστιανισμοῦ! Ἡ Ἑλλάδα, οἱ Ἕλληνες καί ὁ Ἑλληνικός Πολιτισμός εἶναι τό μεγαλύτερο θῦμα - τρόπαιο τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού ἐκπορεύτηκε ἀπό τήν Ἑβραϊκή φυλή καί σάν μαύρη καταιγίδα σάρωσε ὅ,τι πιό ὄμορφο, ὡραῖο καί δυνατό εἶχε ἐπιδείξει μέχρι τότε ἡ ἀνθρωπότητα: Τόν Ἑλληνικό πολιτισμό καί τά δημιουργήματά του. Πρέπει λοιπόν κἄποτε νά ἀφυπνιστοῦμε καί νά δοῦμε μέ κριτικό μάτι αὐτή τή ταύτιση τῆς Ἑλλάδας μέ τόν Χριστιανισμό, καθώς καί μερικές ἔννοιες σάν ἐκεῖνες τοῦ «Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ» τήν «Ἑλλάδα τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν» κλπ. Θά μοῦ πεῖτε θἆταν καλλίτερα νἄχαμε Ἑλλάδα Μουσουλμανική; Κατηγορηματικά, καθόλου. Πάντως καί ἄν εἴχαμε μιάν Ἑλλάδα Μουσουλμανική, ἡ δικαιολογία τῶν ἀφελῶν θἆταν ἡ ἴδια. «Ἐπιλέξαμε τήν Μουσουλμανική Θρησκεία, ἐπειδή ἦταν ἡ μόνη ἀληθινή, ἀλάθητη καί Θεοφώτιστη». Καί θ' ἀναπαυόμασταν ἐν εἰρήνῃ. Μήπως τό ἴδιο ἀκριβῶς δέν λέμε καί γιά τήν Χριστιανική γιά νά δικαιολογήσουμε πῶς οἱ Ἕλληνες ἄλλαξαν θρησκεία καί ἀπό τή θρησκεία τοῦ Δία καί τοῦ Ἀπόλλωνα πέρασαν στήν θρησκεία τοῦ Ἰεχωβά καί τοῦ Χριστοῦ;

Δέν θἆταν λοιπόν σωστό οὔτε νά ἐπικρατήσει στήν Ἑλλάδα ἀποκλειστικά καί μόνον ἡ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ, οὔτε ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή δέν θἆταν σωστό νά ἐπικρατοῦσαν δυό θρησκεῖες τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἰαχβέ ἤ Ἰεχωβά. Ἀλλά ἐπειδή τότε ἔτσι εἶχαν τά πράγματα καί οἱ δυό αὐτές θρησκεῖες ἦταν - κάτω ἀπό τίς συνθῆκες πού ἐκθέσαμε- οἱ κυρίαρχες θρησκεῖες τῶν Ἑλλήνων, θἄπρεπε νά ἀφεθοῦν ἐλεύθερες, μέχρις ὅτου μόνος του ὁ Ἑλληνικός Λαός ξεκαθάριζε τά πράγματα καί τίς τοποθετοῦσε στή θέση πού τούς ἄξιζε. Ἐλευθερία λοιπόν καί σεβασμός τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τῶν Ἑλλήνων καί προσπάθεια γιά τήν ἑνότητα τοῦ Ἔθνους καί ὄχι γιά τόν χωρισμό του, θἆταν ἡ ἰδανική λύση.

Ἄν τώρα ἀναλογιστεῖ κανείς πώς **τή λύση αὐτή ἤθελε ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ,** τότε καταλαβαίνουμε πώς ὁ διχασμός τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους καί ἡ ἐκπαραθύρωση τῶν Μουσουλμάνων, ἕνα χρόνο μετά τήν ἔναρξη τῆς Ἐπανάστασης (Δεκέμβρης τοῦ 21), ἀποτελεῖ τό μεγαλύτερο Ἐθνικό ἔγκλημα.

Ἄν ἀναλογιστοῦμε ἀκόμα πώς κήρυκας τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας τῶν Ἑλλήνων καί κοινωνικός ἀνακαινιστής ὑπῆρξε ὁ Ἀλήπασας, τότε καταλαβαίνουμε γιατί σπιλώθηκε τόσο πολύ ἀπό τούς Ἀρχιτέκτονες τῆς μισῆς Ἑλλάδας, τῶν μισῶν Ἑλλήνων, πού ἦσαν ὅλοι Χριστιανοί.

Ἀλλά ὁ Φανατισμός καί περισσότερο ὁ Θρησκευτικός Φανατισμός, εἶναι ἀποκλειστικό προτέρημα καί προνόμιο τῶν μικρονοϊκῶν ἀνθρώπων καί ἀποτελεῖ τή μοναδική κινητήριο δύναμη τῶν ἠλιθίων, γιά νά γράψουν ἱστορία. Τήν ὁποιαδήποτε ἱστορία. Ἄλλον τρόπο δημιουργίας, δέν ἔχουν.

Ὥστε ἡ Ἐπανάσταση, τυπικά, ἀπό τόν Δεκέμβρη τοῦ 21 καί οὐσιαστι-

κά ἀπό τό ξεκίνημά της, δέν μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ, σάν 'Εθνικοαπελευθερωτική, ἀφοῦ ἀπευθύνεται σέ μιά μονάχά μερίδα τοῦ Ἔθνους, ἀποκλείοντας τήν ἄλλη μισή.

Αὐτοί οἱ σοφοί ἐρευνητές πού ὑπολογίζουν πάντα σάν συστατικό στοιχεῖο τῆς ἔννοιας τοῦ Ἔθνους, τήν κοινή θρησκεία, κάνουν ἕνα δυσανάλογο γιά τή διάνοιά τους λάθος. Τότε καί μόνον τότε ἡ Θρησκεία μπορεῖ νά συνυπολογιστεῖ σάν συστατικό στοιχεῖο τοῦ Ἔθνους, ὅταν εἶναι **δημιούργημα** τοῦ συγκεκριμένου Λαοῦ καί ὄχι δανεικό.

Ὅταν ἡ Θρησκεία εἶναι δημιούργημα ἑνός Λαοῦ (Πελασγικό Πάνθεο, Ἑβραϊκό Πάνθεο, Ἰνδικό πάνθεο κλπ), τότε ἡ Θρησκεία αὐτή εἶναι ὁ καθρέπτης καί συνάμα ὁ συνδετικός κρίκος τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ. Εἶναι ὁ καθρέπτης τοῦ Λαοῦ, γιατί εἶναι δημιούργημα φτιαγμένο «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Δημιουργοῦ Λαοῦ. Μέσα στή θρησκεία καί στούς Θεούς του, βλέπουμε τόν χαρακτῆρα, τίς ἀντιλήψεις, τίς ἰδέες καί τήν ταυτότητα τοῦ Δημιουργοῦ Λαοῦ. Καί εἶναι ὁ συνδετικός κρίκος, γιατί συνέχει τά μέλη τοῦ δημιουργοῦ Λαοῦ, σέ συγκεκριμμένη ἑνότητα καί κοινότητα. Μ' αὐτή τήν ἔννοια, ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ συστατικό στοιχεῖο τῆς ἔννοιας τοῦ Ἔθνους. Μά ἡ Χριστιανική θρησκεία, δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ! Ἤ μήπως ξεχάσαμε ποιά θρησκεία δημιούργησε ὁ 'Ελληνικός Λαός;.

Ἀλλά μήπως ἦταν κοινωνική ἡ 'Επανάσταση τοῦ 21; Μόνον κοινωνική δέν θά μποροῦσε νά χαρακτηριστεῖ μιά ἐπανάσταση, πού ἐδραίωσε ἀντί νά ἀνατρέψει τούς παλιούς θεσμούς κοινωνικῆς καταπίεσης, καθώς τόν Κλῆρο καί τούς Κοτζαμπάσηδες. Μετά τήν ἐπικράτηση τῆς 'Επανάστασης καί τή δημιουργία τοῦ ἐλεύθερου 'Ελληνικοῦ Κράτους, οἱ φτωχοί ἔγιναν φτωχότεροι καί οἱ πλούσιοι πλουσιώτεροι.

Οἱ ὁπλαρχηγοί πού τούς ἑτοίμασαν τή νέα ἐξουσία, περιόρισαν τό νέο Ἀρματωλίκι τους μέχρις ἐκεῖ πού ἔπιανε τό μάτι τους. (Πραγματικά οἱ ὁπλαρχηγοί μετά τήν ἀπελευθέρωση, πῆραν κλήρους-φέουδα, μ' αὐτό τό τρόπο. Ἀνέβαιναν σέ μιά κορφή λόφου καί ὅσο ἔπιανε τό μάτι τους σέ ἔκταση, γινόταν τό προσωπικό τους κτῆμα).

Θά μοῦ πεῖτε πῶς ἀφαιρεῖς τό κοινωνικό περιεχόμενο ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ '21, ὅταν ἔχουμε τρανταχτά παραδείγματα, καί γεγονότα κοινωνικῶν συγκρούσεων, μέ τούς Κοτζαμπάσηδες στόν Μωρηά, τήν κίνηση τοῦ Οἰκονόμου στήν Ὕδρα, τούς Λαϊκούς ἥρωες πού ἀναδείχτηκαν στόν ἀγῶνα κλπ. κλπ.

Νομίζω πώς προσπάθησα νά ἐξηγήσω ἀπό τήν ἀρχή, πώς αὐτή ἡ προοδευτική κοινωνική γραμμή ὑπῆρχε καί πάντα ὑπάρχει σέ κάθε ἐπανάσταση, μιᾶς καί ὁ Λαός συμμετέχει σ' αὐτές καί τίς πραγματοποιεῖ. Ἀλλά τό θέμα εἶναι, ἄν βρέθηκε ποτε στό προσκήνιο καί στό τιμόνι τῆς 'Επανάστασης ὁ ἐκφραστής ἤ οἱ ἐκφραστές αὐτῆς τῆς Λαϊκῆς γραμμῆς, ἄν τελικά κυριάρχησε

καί ἐπεβλήθηκε αὐτή ἡ γραμμή, ὥστε να σφραγίσει καί νά δώσει τόν χαρακτῆρα τῆς ἐπανάστασης, ὡς κοινωνικῆς.

Δυστυχῶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά διαπιστώσουμε πώς ἡ Λαϊκή προοδευτική γραμμή, πού ἐκπροσωποῦσαν οἱ Λαϊκοί ἥρωες πού εἶχαν συνειδητοποιήσει τήν ἀνάγκη γιά Ἐθνική ἀπελευθέρωση καί κοινωνική ἀνακατάταξη, δέν βρέθηκε ποτέ ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Οἰκονόμου τῆς Ὕδρας, πολύ νωρίς ἐξοντώθηκε. Ὁ Ἀντροῦτσος ἐξολοθρεύτηκε. Ἡ συμμαχία μέ τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες ἔσπασε νωρίς, γιά νά χτυπηθῆ στή ρίζα του τό κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητας καί τῆς Κοινωνικῆς δικαιοσύνης πού εἶχε σφυρηλατήσει ὁ Ἀλῆς καί τά παλλικάρια του, πού ἐξοντώθηκαν ἕνας-ἕνας (Ἀντροῦτσος, Διάκος, Καραϊσκάκης, Βαρνακιώτης κλπ.).

Ὁ Καραϊσκάκης, στήν ἔσχατη ἀνάγκη χρησιμοποιήθηκε καί ὅταν φάνηκε καθαρά ὅτι ἀποχτᾶ δύναμη καί δόξα, φρόντισαν νά τόν ξεκάνουν.

Ὁ Μελέτης στήν Ἀττική παραγκωνίστηκε. Οἱ Τζαβελλαῖοι, Μποτσαραῖοι, Κρηεζώτης, Γκούρας, Γρίβας, Μιαούλης, Κανάρης κλπ, ἄμοιροι τῶν σχεδίων τῶν ἰθυνόντων Κοτζαμπάσηδων καί Λογίων Δεσποτάδων, ἦσαν ἁπλά ἐκτελεστικά ὄργανα στή διάθεση τῶν ἰθυνόντων καί ὄχι συνειδητοί ἐκφραστές κοινωνικῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων. Ἦσαν ἄδολοι πατριῶτες πού οἱ πονηροί τούς μεταχειρίζονταν γιά νά ἐπιβάλλουν τά σχέδιά τους.

Ὁ Κολοκοτρώνης πού ὀσμίζονταν πολλά, χρειάζεται τόσο, ὅσο νά βγάζει κάθε φορά τά κάστανα ἀπό τή φωτιά. Πάνω ἀπό τό κεφάλι του ὑπάρχει πάντα ἕνα ἀόρατο τσεκούρι, πού τοῦ κλαδεύει τή δύναμη, ἄν παραγίνει. Ἔτσι προχωράει ἡ Ἐπανάσταση ἐν μέσω ἀντιμαχομένων γραμμῶν καί ρευμάτων καί ἡ Λαϊκή γραμμή, τό Λαϊκό ρεῦμα, δέν βρέθηκε ποτέ ἐπί κεφαλῆς καί σέ πλεονεκτική θέση, παρά μιά-δυό φορές, πού τίς ἄφησε ἀνεκμετάλλευτες.

Μετά τήν Β΄ Ἐθνοσυνέλευση τοῦ Ἄστρους στά 1823, προμηνύεται σύγκρουση τῶν δύο γραμμῶν πού ἔχουν πιά ἀποκρυσταλλωθεῖ. Τῶν λεγομένων «Ὀλιγαρχικῶν» καί «Δημοκρατικῶν» ἤ «Πολιτικῶν» καί «Στρατιωτικῶν» καθώς θέλουν ἄλλοι. Οἱ Κοτζαμπάσηδες, Φαναριῶτες καί Δεσποτάδες, εἶναι κλεισμένοι καί πολιορκημένοι ἀπό τόν Λαό. Ὁ Ἀντροῦτσος προσπαθεῖ νά πείσει τόν Κολοκοτρώνη νά τούς ξεπαστρέψει. Αὐτός τόν ἀποπέρνει.

— «Ἔ, καί σύ, ὅλο μ' αὐτούς ἔχεις νά κάνεις. Ἄφησέ τους καί λησμονιοῦνται ἀπό μόνοι τους».

Γιά ἄλλη μιά φορά ὁ Ἀντροῦτσος μηχανεύεται νά ἐξοντώσει τούς πιό πάνω λινομπάμπακους καί καταφέρνει νά πείσει τόν γιό τοῦ Κολοκοτρώνη τόν Πάνο. Τό λέει αὐτός στόν πατέρα του καί ὁ γερο-Κολοκοτρώνης ἔγινε ἔξω φρενῶν.

Ὁ Κολοκοτρώνης πoροσπάθησε νά ρίξει γέφυρα στίς ἀντιμαχόμενες παρατάξεις καί στά πλαίσια αὐτοῦ τοῦ οὐτοπικοῦ ὁράματός του, ἀραβώνιασε τόν μικρό γιό του τόν Κολλῖνο μέ τήν κόρη τοῦ Δεληγιάννη καί ὁ Λαός γέλασε

γιατί ἔβλεπε νά παντρολογιέται ἡ κάπα μέ τήν γοῦνα, τό τσαρούχι μέ τήν βελάδα. Ἄμ δέν εἶναι εὔκολο ἕνας Κλέφτης, ἕνας μπίτ γιά μπίτ Ἀρβανίτης τοῦ Λαοῦ, νά μπεῖ στά ψηλά σαλόνια. Κι ἄν μπεῖ θά εἶναι ὁ περίγελος τῆς νέας τάξης του. Δέν μπαίνεις εὔκολα ἀπό τή μιά τάξη στήν ἄλλη. Ὁ γάμος αὐτός τοῦ Κολλίνου δέν ἔγινε τελικά καί οἱ Κοτζαμπάσηδες καί λοιποί, δέν ἔκαναν τά λάθη τοῦ Κολοκοτρώνη στή συνέχεια, οὔτε ἔδειξαν τόν δικό του συναισθηματισμό. Ὁ συναισθηματισμός ἦταν καί εἶναι γιά τόν Λαό, δέν εἶναι γι' αὐτούς πού κυβερνοῦν τόν Λαό.

Ἀξίζει νά ποῦμε ἐδῶ πώς τότε ἀκριβῶς στά Βέρβενα ἐπισφραγίστηκε καί ὁ πολιτικός θάνατος τοῦ Δημ. Ὑψηλάντη, γιατί ἐρωτοτροποῦσε μέ τόν Λαό, αὐτός ἕνας πρίγκιπας. Καί νἆταν μόνον αὐτό; Ἔστελνε συγχαρητήρια στούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες. Μέ τήν ὑπογραφή τῆς συγχαρητήριας ἐπιστολῆς, εἶχε ταυτόχρονα ὑπογράψει καί τήν δική του πολιτική καταδίκη...

Οἱ χαρακτηρισμοί «Πολιτικοί» καί «Στρατιωτικοί», εἶναι ἐντελῶς ἀνεδαφικοί, παρ' ὅλ' αὐτά μᾶς ἔχουν σφυνωθεῖ στό μυαλό ἀπό τά σχολικά μας χρόνια.

Ἄς ἀκούσουμε τόν Τρικούπη πού τούς χρησιμοποιεῖ:

«Πρό τῆς Ἐπαναστάσεως, μία τάξις ἰσχυρά ὑπῆρχεν ἐν Πελοποννήσῳ, ἡ τῶν Πολιτικῶν. Τάξις δέ πολεμικῶν δέν ὑπῆρχεν... Ἐν δέ τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἡ τάξις τῶν πολεμικῶν οὖσα ἡ μόνη ἰσχυρά πρό τῆς Ἐπαναστάσεως, ἔγινε ἰσχυροτέρα ἀφοῦ ἡ Ἐπανάστασις ἐξερράγη».

Καί πιό κάτω: «Ἐπί δέ τῆς ἀρχομένης Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (Ἐπιδαύρου), τό πολιτικόν κόμμα ἦτον ἀσυγκρίτῳ λόγῳ τό ἰσχυρότερον, διότι τό ἰσχυρόν σῶμα τῶν Ἀρχιερέων καί ἡ ἰσχυροτάτη μερίς τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων ἦσαν ὑπέρ αὐτοῦ». (Σ. Τρικούπη: «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» Τ. 2, σελ. 103-4).

Ἀπό τίς παρατηρήσεις αὐτές τοῦ Τρικούπη, βγάζουμε καί τήν ἀλήθεια καί τήν αἰτία τῆς παραποίησής της. Φυσικά Πολιτικοί καί Στρατιωτικοί στήν προεπαναστατική Ἑλλάδα δέν ὑπῆρχαν, ἀλλ' ἄν τοποθετήσετε ἀντί τῆς λέξης «Πολιτικοί» τή λέξη «Κοτζάμπασης, Λογιότατος, Φαναριώτης», καί ἀντί τῆς λέξης «Στρατιωτικοί», τή λέξη «Καπετάνιος ἤ ὁπλαρχηγός τοῦ Ἀλήπασά», τότε καταλαβαίνετε τί ἐννοεῖ ὁ Τρικούπης καί ἐξηγεῖτε γιατί στήν Πελοπόννησο ὑπῆρχαν «Πολιτικοί», δηλ. Κοτζαμπάσηδες, ἐνῶ στήν Στερεά Ἑλλάδα, δέν ὑπῆρχαν, παρά μόνον οἱ «Στρατιωτικοί» ἥρωες καί ὁπλαρχηγοί τοῦ Ἀλήπασα. Στή Ρούμελη καί τήν Ἤπειρο, ὁ Ἀλῆς εἶχε ξεκάνει τούς «Πολιτικούς», δηλ. τούς Κοτζαμπάσηδες, ἐνῶ δέν πρόλαβε νά τό κάνει στή Πελοπόννησο, γιατί καθώς εἴδαμε, ἐκεῖ οἱ Κοτζαμπάσηδες καί οἱ πλούσιοι Τοῦρκοι ξεσηκώθηκαν νωρίς καί κατάφεραν νά διώξουν τόν Βελῆ. Ἔτσι στή Πελοπόννησο ὑπῆρχαν δυνατοί οἱ κοτζαμπάσηδες, ἐνῶ στήν Ρούμελη δέν ὑπῆρχαν γιά τό λόγο πού ἐκθέσαμε.

Οἱ κοτζαμπάσηδες τῆς Πελοποννήσου κατάφεραν νά προσεταιριστοῦν καί τά τρία ναυτικά νησιά, συνάμα δέ εἶχαν μέ τό μέρος τους, **«τό ἰσχυρόν σῶμα τῶν 'Αρχιερέων»** καί ἔτσι ἦσαν ἀκλόνητοι.

Μήτε οἱ Κοτζαμπάσηδες κάνουν ἐπαναστάσεις, μήτε οἱ λογιότατοι, μήτε βέβαια καί οἱ Δεσποτάδες. Τότε, πῶς ἔγινε ἡ 'Επανάσταση; Ἤ μήπως ἔχουμε μιά ὀλιγαρχική 'Επανάσταση; Εἶναι νοητό; Καί ἄν πράγματι ἦταν, πῶς κατάφεραν αὐτοί οἱ ὀλιγαρχικοί νά ξεσηκώσουν τόν Λαό, νά τόν ρίξουν στή φωτιά, νά διώξουν τόν Τοῦρκο καί νά τούς παραδώσουν ἕνα ἐλεύθερο κράτος, ὅπου ἡ δύναμη καί ἐπιρροή τῶν Κοτσαμπάσηδων καί Δεσποτάδων δεκαπλασιαζόταν σέ βάρος τοῦ Λαοῦ, πού στή συνέχεια τόν ἔμπασαν στήν γωνιά;

Καί ἄν δέν ἔχουμε μιά 'Εθνικοαπελευθερωτική ἐπανάσταση, μήτε Κοινωνική, τότε τί ἔχουμε;

'Η ἀπάντηση εἶναι πώς ἔχουμε μιά **Θρησκευτική 'Επανάσταση,** ὅσο κι ἄν αὐτό μᾶς σοκάρει.

Στό '21, ὁ ξεσηκωμένος Λαός ζήτησε 'Εθνικοαπελευθερωτική καί κοινωνική συνάμα 'Επανάσταση. Μέ τήν σύγκρουση τοῦ 'Αλῆ πασᾶ μέ τήν Τουρκία, οἱ Ἕλληνες τῆς Ρούμελης καί τῆς 'Ηπείρου ξεσηκώνονται μ' αὐτό τό ὅραμα. Καί αὐτό εἶναι λογικό, ἐπειδή πάντα ὁ ἐπαναστατημένος Λαός ζητάει καί κοινωνική ἀπελευθέρωση, ἀλλά καί ἐπειδή τό πρόγραμμα τοῦ 'Αλήπασα ἦταν 'Εθνικοαπελευθερωτικό καί Κοινωνικό καί σάν τέτοιο τό εἶχε ἀποδεχτεῖ ὁ Λαός. Ὅταν μετά ἀπό μερικούς μῆνες ξεσπάει καί ἡ 'Επανάσταση στόν Μωρηά μέ τήν καθοδήγηση ὄχι τοῦ 'Αλήπασα, μά τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας, ὁ Λαός ξεσηκώνεται ἀπό ἄκρη σ' ἄκρη, γιατί νομίζει πώς ἡγέτης τῆς 'Επανάστασης εἶναι ὁ 'Αλῆς. 'Απίστευτο, μά νά τί λέει ὁ Τρικούπης: «'Επεκράτει ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ 'Αλῆς ὑπεκίνει τάς ταραχάς» (Τ.2, σελ. 88).

Μετά ἀπό τίς πρῶτες ἐπιτυχίες τῆς 'Επανάστασης, ὅταν οἱ Ἕλληνες πολεμοῦν ἑνωμένοι —Μουσουλμάνοι καί Χριστιανοί—, ἔχουμε καί τά πρῶτα κρούσματα διάσπασης. Τά πρῶτα κρούσματα τοῦ 'Εθνικοῦ διχασμοῦ. 'Εκπαραθυρώνονται οἱ Μουσουλμάνοι καί αὐτό δέν ἦταν δύσκολο νά ἐπιτευχθεῖ. Οἱ 'Αρβανίτες τῆς νότιας 'Ελλάδας καί εἰδικά τοῦ Μωρηά καί τῶν νησιῶν, εἶναι στή συντριπτική πλειοψηφία Χριστιανοί. Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες τοῦ Μωρηά, Λαλιῶτες καί Μπαρδουνιῶτες, εἶναι ἐναντίον τοῦ 'Αλήπασα, ἑπομένως ὄχι μόνο δέν συμμετέχουν στόν ἀγῶνα, ἀλλά εἶναι ἀδιάφοροι.

'Ο συσχετισμός αὐτός τῶν δυνάμεων, ἀπό θρησκευτικῆς πλευρᾶς, δίνει τήν δυνατότητα στούς Κοτζαμπάσηδες, Δεσποτάδες, Ἄγγλους, Γάλλους, Ρώσους, νά πετύχουν ἄνετα τόν παραγκωνισμό τῶν Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν, μέ τούς ὁποίους πρίν λίγα χρόνια, ὁ Κολοκοτρώνης σχεδίαζε τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Μωρηά. Οἱ Δεσποτάδες εὔκολα φανατίζουν τά Χριστιανικά πλήθη τῶν 'Ελλήνων καί τά πείθουν νά πολεμήσουν «γιά τοῦ Χριστοῦ τήν πίστη τήν ἁγία καί γιά τήν Παναγία». Μέχρι ἐδῶ τά συμφέροντα τῶν «5 συνε-

ταίρων» συμβαδίζουν ἄριστα καί ὁ στόχος τους γίνεται εὔκολος, μέ τήν ἐκμετάλλευση τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ.

Τά πράγματα εἶναι πιό δύσκολα στή Ρούμελη, μά καί κεῖ τά καταφέρνουν παρ᾽ ὅλες τίς ἀντιρρήσεις τοῦ Λαοῦ πού δύσκολα δέχεται τό μοίρασμα καί ἀκόμα δυσκολότερα δέχεται νά ξεχάσει τόν ἀρχικό σκοπό τῆς Ἐπανάστασης πού δέν εἶναι θρησκευτικός, μά Ἐθνικός καί κοινωνικός. Ὁ Ἀλῆς ἐν τῷ μεταξύ ἔχει πέσει καί τά νήματα τῆς Ἐπανάστασης περνοῦν ἀποκλειστικά στά χέρια τῶν «5 συνεταίρων», πού κάνουν τό πᾶν γιά τόν Ἐθνικό διχασμό καί τό πιό σίγουρο βέβαια εἶναι νά χωρίσουν τούς Χριστιανούς ἀπό τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες μέ **αἷμα.** Δέν χάνουν εὐκαιρία ἀνεκμετάλλευτη καί εἶναι περιττό νά ἀραδιάσουμε τίς περιπτώσεις πού αὐτοί οἱ κύριοι χτυποῦσαν καί θανάτωναν χωρίς λόγο τούς Ἀρβανίτες Μουσουλμάνους πού παραδίνονταν στό Χριστιανικό στρατόπεδο ἐγκαταλείποντας τούς Τούρκους, ἐνῶ δέν ἔκαναν τό ἴδιο μέ τούς Τούρκους Χαλδούπηδες.

Τό τί ἔγινε στήν Αἰτολοακαρνανία τό εἴδαμε. Τό πῶς ἔσφαξε τούς Μουσουλμάνους στά Σάλωνα ὁ Γκούρας ἐνῶ ἦσαν αἰχμάλωτοι, τό εἴδαμε κι αὐτό. (Καθ᾽ ἕνας καταλαβαίνει πώς ὁ ἄβουλος Γκούρας, ἐκτελοῦσε ἄνωθεν ἐντολές).

Ὅταν ἔγινε ἡ συνθήκη νά ἐγκαταλείψουν τήν Ντροπολιτσά οἱ Ἀρβανίτες Μουσουλμάνοι, ὁ μεγαλοκοτζάμπασης Λόντος, ξεσήκωσε μερικούς Καλαβρυτινούς καί στό δρόμο γιά τά Σουδενά, μπλόκαραν μιά ὁμάδα ἀπ᾽ αὐτούς τούς Ἀρβανίτες πού τούς συνόδευε ὁ Πλαπούτας γιά νά περάσουν στήν Ρούμελη καί τήν Ἤπειρο, καί ἤθελαν νά τούς σφάξουν. Φυσικά δέν ὑπῆρχε λόγος, ἀφοῦ οἱ Μουσουλμάνοι αὐτοί Ἀρβανίτες μέ τήν ἐγκατάλειψη τῆς Ντροπολιτσᾶς καί τήν Μπέσα πού ἔδωσαν στόν Κολοκοτρώνη, διευκόλυναν τό ἔργο τῆς Ἐπανάστασης. Ὁ Λόντος αὐτός[143] —πού σ᾽ ἕνα γράμμα του, ὁ Ἀντροῦτσος τόν ξεχέζει καί τόν φοβερίζει— (πόσο ἄσχετο εἶναι τό ἕνα γεγονός μέ τό ἄλλο;) πιάστηκε στά χέρια μέ τόν Πλαποῦτα.

— «Ὅταν ἐσεῖς θέλετε νά χαλάσετε τήν συνθήκην, τήν ὁποίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἔθνους καί τοῦ προσώπου μας ἐκάμαμεν, ἑνωνόμεθα λοιπόν μέ τούς Ἀλβανούς καί ἡμεῖς καί σᾶς γινόμεθα μουσαφιρέοι είς τήν ἐπαρχίαν σας καί τότε μᾶς βλέπετε τί εἴμεθα», τοῦ ἀπαντάει ὁ Πλαποῦτας. (Φωτάκου παρουσίαση Κολοκοτρώνη). Βέβαια δέν εἶπε τέτοιες ἑλληνικοῦρες ὁ Ἀρβανίτης Πλαποῦτας, μά αὐτό ἦταν τό νόημα τῶν λόγων του καί κάθε Ἀρβανίτης καταλαβαίνει πῶς περίπου πράγματι θά τά εἶπε. Ἀλλά συνδιάστε αὐτή τήν ἀπειλή τοῦ Πλαποῦτα μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Λόντου καί θά βγάλετε πολλά συμπεράσματα γιά τό πνεῦμα πού ἐπικρατοῦσε τήν ἐποχή αὐτή καί τό πῶς ἔβλεπαν τούς Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες οἱ μέν καί οἱ δέ.

---

143. Ἄνθρωποι τοῦ Λόντου, ἔστησαν ἐνέδρα νά ξεκάνουν τόν οἰκονόμο τῆς Ὕδρας.

Λίγο ἀργότερα μιά ὁμάδα ἀπό αὐτούς τούς 'Αρβανίτες πού προαναφέραμε, γύρω στά 150 ἄτομα, ἔδωσαν μπέσα στόν Πλαποῦτα καί στόν Πανουριά καί ζήτησαν νά διεκπεραιωθοῦν μέ ἑλληνικά πλοῖα στόν Κορινθιακό.

— «'Επέβησαν δέ εἰς τέσσερα 'Ελληνικά πλοιάρια πρός διαπόρθμευσιν, ἀλλά τό ἥμισυ ἐκ τῶν 150, μόλις διεσώθη, καταποντισθέντων ἤ φονευθέντων τῶν ἄλλων παρασπόνδως» λέει ὁ Τρικούπης, (Τ. 2, σελ. 101). Φυσικά μήτε ὁ Πλαποῦτας, μήτε ὁ Πανουργιᾶς πού ὑπαινίσσεται ἐντελῶς ἐσφαλμένα ὁ Τρικούπης, ἔκαναν αὐτό τό ἔγκλημα. Κάποιοι ἄλλοι τὄκαναν βάσει προγράμματος καί σχεδίου, γιά τούς λόγους πού ἐκθέσαμε καί μάλιστα τά φόρτωσαν καί σέ 'Αρβανίτες Χριστιανούς, ὥστε νά βαθύνει τό χάσμα. Ὅλοι αὐτοί ἰσχυρίζονταν πώς εἶναι γνήσιοι Ἕλληνες, ἐπειδή ἔτυχε νά μιλάνε 'ελληνικά καί νά ἔχουν σάν θρησκεία τόν Χριστιανισμό. Μά θά πῶ ἀπροκάλυπτα, πώς ἄν τούς ξεψαχνίσεις ὅλους, θά ἀνακαλύψεις εὔκολα πώς ἄλλοι εἶναι Γασμοῦλοι, δηλ. μπάσταρδοι ἀπό σπορά Εὐρωπαίων, ἄλλοι Τοῦρκοι πού ἔγιναν Χριστιανοί, ἄλλοι 'Εβραῖοι πού ἔγιναν Χριστιανοί, ἄλλοι ἀπομεινάρια Σλαύων, μά κανείς τους Ἕλληνας ἀπό φλέβα καί αἷμα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέν ἦσαν ἁπλοί ἀντίπαλοι καθώς φαίνεται καί ἡ στάση τους δείχνει προαιώνια ἔχθρα καί μῖσος κατά τῶν 'Αρβανιτῶν καί ὄχι μόνο τῶν Μουσουλμάνων.

Τά ἴδια ἔγιναν καί στήν 'Ακρόπολη καί στόν Ἄη Σπυρίδωνα τοῦ Πειραιά. Στόχος εἶναι οἱ 'Αρβανίτες Μουσουλμάνοι. Πέρασε ἑνάμισυς αἰῶνας καί ὑπάρχουν ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς Φάρας πού ἀκόμα κυνηγοῦν τούς 'Αρβανίτες μέ χίλιους δυό τρόπους. Πότε γράφοντας φανταστικά διηγήματα πού τά πασάρουν γιά ἱστορία, πότε γράφοντας θεατρικά ἔργα, πότε τραγούδια ἤ ὁτιδήποτε ἄλλο γιά νά διαιωνίζεται ἡ ἀντιαρβανίτικη προπαγάνδα.

Βρισκόμαστε στά 1983 καί ἀκόμα ἀκούγεται ἀπό τό ραδιόφωνο ἕνα ἀντιαρβανίτικο τραγούδι.

«Γειά σου Μπότσαρη καί Καραφωτιά
πού ντροπιάσατε τήν ἀρβανιτιά, ἔιβαλά...»

Τώρα, ποιός ντροπιάζει ποιόν, δέν περνάει ἀπό τό μυαλό τῶν δημιουργῶν αὐτοῦ τοῦ ὄψιμου ἀντιαρβανίτικου τραγουδιοῦ, πού μᾶς θυμίζει τίς πιό μαῦρες σελίδες τοῦ ἐμφύλιου σπαραγμοῦ τῶν 'Αρβανιτῶν. Πῶς νά ἐξηγήσεις σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους ὅτι δέν εἶναι δυνατό δυό 'Αρβανίτες νά ντροπιάσουν τήν 'Αρβανιτιά, παρά μοναχά μέ τή δειλία τους. Τό νά ἀλληλεξοντώνονται ἀναμεταξύ τους 'Αρβανίτες, αὐτό δέν εἶναι ντροπή. Εἶναι Τραγωδία...

'Ακούγοντας τέτοια κατασκευάσματα, εἶναι πολύ δύσκολο νά ἀντιδράσεις λογικά, γιατί μέσα τους δέν ὑπάρχει ἴχνος λογικῆς. Εἶναι σά νά σέ ἀποστομώνει κάποιος, λέγοντάς σου πώς τό κέντρο τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἀπό... μαρμελάδα.

Καί γιά νά ἐπανέλθουμε στή σοβαρότητα, παίρνοντας ἀφορμή τήν ἀναφορά τοῦ Μαρκομπότσαρη, λέμε πώς ὅταν ἔσπασε ἡ συμμαχία τῶν Χριστιανῶν μέ τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες, (στήν ὁποία οἱ Σουλιῶτες πρωτοστάτησαν, παρά τούς Πατριαρχικούς ἀφορισμούς καθώς εἴδαμε), οἱ παλιοί σύμμαχοι καί φίλοι, αὐτοί πού ὁρκιζόντουσαν νά εἶναι «ἕνα σῶμα μιά ψυχή», γίνανε ἐχθροί.

Στό Καρπενήσι, συναντιῶνται καί ἀλληλοσκοτώνονται οἱ 'Αρβανίτες. Χριστιανοί ἐναντίον Μουσουλμάνων. 'Εκεῖ βρίσκει τόν θάνατο καί ὁ σεμνός αὐτός ἥρωας 'Αρβανίτης, ὁ Μαρκομπότσαρης, πού ὁ 'Αλῆς τόν καμάρωνε καί τόν ἀποκαλοῦσε «'Αητό τῆς Σαμονίβας». Τό μοιραῖο βόλι δέν τόν ἄφησε στόν τόπο. Τόν πῆραν σέ φορεῖο οἱ φίλοι του νά τόν πᾶνε στό Μεσσολόγγι, σέρνοντας μαζί τους καί τούς αἰχμαλώτους Μουσουλμάνους συμπατριῶτες τους. Στόν τόπο πού ξεψύχησε ὁ Μαρκομπότσαρης, οἱ Σουλιῶτες ἔσφαξαν τόν πιό ἐπίσημο Μουσουλμάνο 'Αρβανίτη: Τόν Ἄγο Βασιάρη. Τό ὄνομα ἴσως νά μή σᾶς λέει τίποτα, μά γυρίστε τίς σελίδες καί ξαναϊδέστε τήν ἐπιστολή τοῦ Δημήτριου 'Υψηλάντη «πρός τούς ἡρωϊκούς, πιστούς καί ἀνδρείους συμμάχους ἀρχηγούς... Ἄγο Βασιάρη[144] κλπ. κλπ.».

'Αρβανίτες ἐναντίον 'Αρβανιτῶν. Ἕλληνες ἐναντίον 'Ελλήνων... Αὐτοί πού κινοῦσαν τά ἀδελφοκτόνα νήματα ἦσαν στό βάθος τῆς σκηνῆς καί δέν φαινόντουσαν. Ἦσαν τώρα μέ τό μέρος τῶν Χριστιανῶν 'Αρβανιτῶν, μά δέν ἤθελαν οὔτε τούς Χριστιανούς οὔτε τούς Μουσουλμάνους. Δέν ἤθελαν κἄν τούς 'Αρβανίτες, παρά μόνο τόσο ὅσο τούς χρειάζονταν. Δηλ. δέν ἤθελαν κἄν τόν Λαό.

Βλέπουμε δηλαδή πώς ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη, ἡ 'Επανάσταση ἄλλαξε πορεία πλεύσεως καί ἀπό 'Εθνικοαπελευθερωτική καί κοινωνική πού ἤθελε ὁ Λαός, τήν ἔκαναν καθαρά θρησκευτική. Καί αὐτό δέν θἄταν κακό, ἄν δέν ὁδηγοῦσε στόν 'Εθνικό διχασμό. 'Εμεῖς, τώρα διαβάζουμε στίς 'Ιστορίες, αὐτές τίς ἐξοντωτικές μάχες πού ἀπό ἕνα σημεῖο καί πέρα εἶχαν καί ἐμφύλιο χαρακτῆρα καί θαυμάζουμε τόν ἡρωϊσμό τοῦ Μαρκομπότσαρη, τοῦ Τζαβέλλα, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ 'Αντρούτσου, σ' αὐτές τίς μάχες, μά αὐτοί οἱ ἥρωες —πρέπει νά ξέρουμε— ἀντιμετώπιζαν μέ ἔντονα ψυχολογικά προβλήματα αὐτόν τόν ἀλληλοσπαραγμό. Μερικά χρόνια ἀργότερα, οἱ γιοί τους θά ξεπληρώσουν ἤ τοὐλάχιστον θά ἀποπειραθοῦν νά ξεπληρώσουν ἕνα πατρικό χρέος: Νά ἀποκαταστήσουν τήν 'Εθνική ἑνότητα καί νά ἑνώσουν τήν ἐλεύθερη 'Ελλάδα μέ τήν 'Αλβανία. Φαίνεται ὅμως, πώς σάν 'Αρβανίτες κι αὐτοί, δέν θἄταν λιγότερο ἀφελεῖς ἀπό τούς πατεράδες τους. Οἱ διπλοτριπλωμάτες τοῦ ἐλεύθερου 'Ελληνικοῦ Βασιλείου, δέν ἔφερναν ἀντίρρηση στά ἐπανειλημένα

---

144. Λίγο καιρό πιό πρίν πολεμοῦσαν ἀδελφωμένοι τούς Τούρκους καί ὁ Βασιάρης ἔλεγε ὑπερήφανα πώς οἱ πρόγονοι του ἦσαν οἱ Φιλόσοφοι Ἕλληνες...

διαβήματά τους γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἀλβανίας, ἀλλά παράλληλα φρόντιζαν νά παραμένουν αὐτά τά σχέδια, μόνον σχέδια καί ὄνειρα. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά οἱ λεγόμενες μεγάλες δυνάμεις φρόντιζαν με τή σειρά τους νά διαφυλάξουν αὐτόν τόν διχασμό καί νά ἐμποδίζουν κάθε ἀπόπειρα γιά ἑνότητα Ἑλλάδας καί Ἀλβανίας. Καί ὁ καημένος ὁ Δημήτρης Καραϊσκάκης, πρωτότοκος γιός τοῦ Στρατάρχη τῆς Ρούμελης, πέθανε ἀπό τόν καημό του καθώς ἔβλεπε νά ἀποτυχαίνουν οἱ προσπάθειες τῆς ἑνοποίησης.

Ὁ Σπυρομήλιος ἀπό τήν Χειμάρα, μεσολάβησε γιά νά ἑνωθοῦν μέ τήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα 56 ἀγάδες τῆς Λιαπουριᾶς δηλαδή Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες Λιάπηδες. Γράφει στόν Δημήτρη Ὑψηλάντη πού ἦταν Στρατάρχης τότε:

«Ἐκλαμπρότατε Στρατάρχα.

Ὁ Πατήρ μου μέ γράφει ἀπό Χειμάρα καί τήν κ΄ Ἀπριλίου, πενῆντα ἕξ ἀγάδες τῆς Λιαπουριᾶς, συνενώθηκαν σφιχτά καί ἐνόρκως ἀναμεταξύ των καί τοῦ ἐκοινοποίησαν τά ἀκόλουθα:

α) Ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νά στήσουν τήν Ἑλληνικήν σημαίαν εἰς τάς ἐπαρχίας των μέ 4.000 στράτευμα.

β) Νά παραδώσουν τό φρούριον τῆς Αὐλῶνος εἰς τήν Ἑλλην. Κυβέρνησιν.

γ) Νά καθυποτάξουν εἰς τό Ἑλλην. Κράτος ὅλην τήν ἐπαρχίαν τῆς Αὐλῶνος καί αὐτή νά διοικεῖται μέ Ἑλληνικούς νόμους. Ζητοῦν δέ:α) ***Θρησκευτικήν Ἐλευθερίαν,*** *β) τήν διαφύλαξιν τῆς τιμῆς τῶν χαρεμίων των*[145] *καί γ) 2.000 γρόσια πρός ἐξοικονόμησίν των... Δέν γνωρίζω ἄν ἡ Πολιτική συγχωρήσει εἰς τήν Σεβαστήν Κυβέρνησιν νά δεχτεῖ τά ἀνωτέρω....»* (Ἀνακοίνωση Ἀγγελῆ Παπακώστα, «Καθημερινή» 26-2-1947).

Καί ἦταν δυνατόν νά πιστεύουν αὐτοί οἱ ἀφελεῖς Ἀρβανίτες πώς θά μποροῦσε «νά συγχωρήσει ἡ Πολιτική... εἰς τήν σεβ. Κυβέρνησιν» κάτι τέτοιο; Καί νά τό συγχωροῦσε «ἡ Πολιτική», θά τό ἐπέτρεπε τό «ἰσχυρόν σῶμα τῶν ἀρχιερέων;» Ἀλλ' ἄς μήν εἴμαστε καί μεῖς ἀφελεῖς. «Πολιτικοί» καί «Ἀρχιερεῖς» ἦσαν «ἕνα σῶμα, μιά ψυχή»... Ἦσαν τό ἴδιο πράγμα. Τό αἴτημα

---

145. Ξέρουμε πώς οἱ Ἀρβανίτες, εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μουσουλμάνοι, παρέμεναν πιστοί στόν πανάρχαιο Ἑλληνικό θεσμό τῆς **μονογαμίας**. Ἑπομένως δέν ὑπῆρχαν Χαρέμια. Τί σημαίνει ὅμως ἐδῶ ἡ λέξη «Χαρέμι»; Ἄν διαβάσουμε τήν «Ἀληπασιάδα» τοῦ Χατζησεχρέτη, θά καταλάβουμε πώς ἔτσι ἀποκαλοῦσαν οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες τό Γυναικεῖο προσωπικό τοῦ σπιτιοῦ τους ἤ καί μόνο τή γυναίκα τους. Ὁ Χατζησεχρέτης ἀποκαλεῖ «Χαρέμι» τήν γυναῖκα τοῦ Κούρτη Πασᾶ, δηλ. μιά γυναίκα τήν ἀποκαλεῖ Χαρέμι. Πρόκειται γιά ὁρολογία πού πέρασε στούς Ἀρβανίτες Μουσουλμάνους ἀπό τήν θρησκεία τους, ὅπως ἀντίστοιχες ὁρολογίες Ἑβραϊκές καθώς καί ὀνόματα Ἑβραϊκά πέρασαν στούς Χριστιανούς Ἀρβανίτες. Λ.χ. Ἀμήν, Ἀλληλούϊα, ἤ Ἰωάννης, Θωμᾶς, Ἰάκωβος, Ματθαῖος κλπ.

ἀπορρίφθηκε... διά τόν γ) ὅρον θά εἰπωθεῖ ἀργότερα. Ξέρουν τελικά καί ἤξεραν, πώς παραμένουμε ἀφελεῖς...

Γιά τήν ἱστορία, ὁ Σπυρομήλιος (Σπύρος Μήλιος), ἦταν Χειμαριώτης. Γεννήθηκε στά 1800 καί πῆγε στήν Νεάπολη ὅπου φοίτησε στήν Στρατιωτική σχολή. Ἐκεῖ ἔμαθε τά Λατινικά καί τά Γαλλικά. «Τήν Ἑλληνική ἐξέμαθε μόνος». Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος καθώς καί ὅλοι οἱ Χειμαριῶτες δέν μιλοῦσε καθόλου τά Ἑλληνικά παρά μόνον Ἀρβανίτικα. Τό 1819 ἔρχεται στήν Ἤπειρο γιά νά συντάξει τήν στρατιωτική Γεωγραφία τῆς Ἠπείρου, προκειμένου νά τήν ὑποβάλλει στήν στρατιωτική σχολή τῆς Νεάπολης καί νά καταταγεῖ στρατιωτικός. Μά ὁ Ἀλήπασας τόν κράτησε κοντά του καί μάλιστα τόν πάντρεψε μέ τήν ὡραιότατη Δελβινακιώτισσα Αἰκατερίνα ἤ Διώχνω Τίρη. Ἔμεινε ἔτσι κοντά στόν Ἀλῆ καί τόν βοήθησε μέχρι τήν πτώση του. Ὕστερα κατέβηκε μέ σῶμα 250 Χειμαριωτῶν καί τ' ἀδέλφια του στήν Ρούμελη νά συνεχίσει τόν ἀγῶνα. Ἔλαβε μέρος σέ πολλές μάχες τό σῶμα αὐτό πού προξενοῦσε τό δέος στούς νότιους πολιτισμένους Ἕλληνες. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἦσαν ἄγριοι στήν ὄψη καί δέν γνώριζαν λέξη Ἑλληνική, μά ἦσαν ἀπαράμιλλοι πολεμιστές. Ὁ Σπῦρος Μήλιος βέβαια ἔμαθε τά Ἑλληνικά μόνος του καί εἶχε ἀξιόλογη μόρφωση. Ὁ ἀδελφός του Ζάχος (Ζαχομήλιος), μόνον πολεμοῦσε. Οἱ Μεσσολογγῖτες λοιπόν ἔγραψαν μερικούς στίχους, σύμφωνα μέ τόν τρόπο πού μιλοῦσαν τά Ἑλληνικά τους τά δυό ἀδέλφια:

«Σπυρομήλιος μέ τό πέννα
Ζαχομήλιος μέ τό Πάλλα,
λευτερώσαν τό Ἑλλάδα
καί τό κάνανε Χειμάρα»

Οἱ Χριστιανοί ἰθύνοντες τοῦ ἔδωσαν ἀξιώματα καί γαλόνια πού τόσο ἄρεσαν στούς Ἀρβανίτες, καί τόν ἔκαναν Ἀντιστράτηγο.

Τό 1833, ἐπί Ὄθωνος καί ἐνῶ ἔμενε μέ τ' ἀδέλφια του στή Θήβα, τόν συνέλαβαν γιά συνωμοσία καί τόν ἔκλεισαν γιά ἕνα χρόνο περίπου στήν Ἀκροναυπλία...

Ἀργότερα ἕνας ἄλλος Σπυρομήλιος θέλει καί αὐτός νά λευτερώσει τήν Χειμάρα, ἀλλά μέ ἕναν διαφορετικό τρόπο: Νά τήν ἀποσπάσει ἀπό τό ἱδρυμένο πιά Ἀλβανικό κράτος καί νά τήν ἐνσωματώσει στήν Ἑλλάδα. Ἔχει πλέον τεθεῖ τό λεγόμενο θέμα τῆς Βορείου Ἠπείρου καί ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση, διεκδικεῖ τά ἐδάφη αὐτά ἀπό τό νεοϊδρυμένο Ἀλβανικό κράτος, χρησιμοποιῶντας τά ἐγγόνια αὐτῶν πού ἔχυσαν τό αἷμα τους γιά νά δοῦν ἑνωμένο τό Ἔθνος ἀνεξάρτητα ἀπό τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τους. Καί τό πόσα κροκοδείλια δάκρυα ἔχυσαν «διά τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Χριστιανικῆς καί Ἑλληνικῆς Χειμάρας», δέν λέγεται. Οἱ Χειμαριῶτες ἐπειδή εἶναι Χριστιανοί, εἶναι Ἕλληνες. Οἱ Γκέκηδες τῆς Βόρειας Ἀλβανίας ἐπειδή εἶναι Μουσουλμάνοι,

δέν εἶναι Ἕλληνες. Τελικά πείστηκαν καί οἱ ἴδιοι οἱ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενοι Ἀρβανίτες, πώς ἔτσι θά εἶναι τά πράγματα. Καί προσπαθοῦν νά βγάλουν τά μάτια τους χρόνια τώρα...

Ὑπόθεσή μου πού βγαίνει ἀπό πολλά συγκριτικά στοιχεῖα, εἶναι πώς οἱ Σουλιῶτες καί οἱ Χειμαριῶτες ἦσαν Γκέκηδες, πού μετά τό θάνατο τοῦ Σκεντέρμπεη, κατέβηκαν ἀπό τά βόρεια, σ' αὐτά τά μέρη. Ὑπάρχει ἄλλωστε καί ἡ ἐκδοχή πώς οἱ Σουλιῶτες ἤ ἀρκετές φάρες Σουλιώτικες κατάγονταν ἀπό τήν Χειμάρα. Σάν Λαός οἱ Σουλιῶτες μέ τούς Χειμαριῶτες μοιάζουν πάρα πολύ. Οἱ Χειμαριῶτες ἔχουν στό ἐνεργητικό τους μεγαλύτερη ἱστορική παράδοση καί ἀγῶνες ἀπό τούς Σουλιῶτες, πού πρωτοφαίνονται στό ἱστορικό προσκήνιο στό τέλος τοῦ 18ου αἰῶνα μέ τίς διαμάχες τους μέ τόν Ἀλῆ. Οἱ Χειμαριῶτες ὅμως, ἀπό τόν 15ο αἰῶνα βρίσκονται πάντα στό προσκήνιο τῆς ἐθνικοαπελευθερωτικῆς ἐπικαιρότητας καί ἄς θυμηθοῦμε ἐδῶ αὐτή τήν ἐπιστολή τους στόν Πάπα Γρηγόριο τόν ΙΓ' στά 1581: «Νά ἀναγκάσεις τόν καθολικόν ρῆγα κύρ Φίλιππον νά στείλει βοήθεια ἀπό τό Ρένιο (βασίλειο) τῆς Ἀνάπολης (Νεάπολης), **ἀπό τό γένος ἡμῶν Ρωμαίους καί Ἀρβανίτας...** καί ἡμεῖς θέλομεν σηκώσει φλάμπουρο... καί θέλομεν πάρει ὅλην **Ἀρβανιτεῖαν** καί τόν **Μωρέαν...»**

Πῶς ξεχάστηκε λοιπόν ὅτι τό γένος ἡμῶν ἀποτελεῖται ἀπό Ρωμαίους (Χριστιανούς δηλαδή ἀπογόνους τῆς Βυζαντινῆς Ἑλλάδας ἀπό τούς ὁποίους οἱ περισσότεροι ἦσαν Ἀρβανίτες πολιτισμένοι ἀπό τήν κάθοδο τοῦ 14ου αἰώνα), καί Ἀρβανίτες; Πῶς ξεχάσανε ὅτι ἡ «Ἀρβανιτιά» καί οἱ Ἀρβανίτες ἀνήκουν στό γένος **ἡμῶν**; Οἱ Χειμαριῶτες ἦσαν καί παράμειναν Χριστιανοί (στήν πλειοψηφία) μέ τό σπαθί τους. Δηλ. ἀνάγκασαν τούς Τούρκους νά τούς παραχωρήσουν εἰδικά προνόμια καί ἔτσι οἱ περισσότεροι κάτοικοί της παράμειναν Χριστιανοί, μέ Μουσουλμανικά προνόμια. Μά σάν Ἀρβανίτες πού βάζουν τήν Ἐλευθερία πάνω ἀπό τήν Θρησκεία, ὑπόσχονται σ' αὐτή τήν ἐπιστολή τους στόν Πάπα, νά δεχτοῦν τήν ἕνωσή τους μέ τήν Καθολική Ἐκκλησία... ἀρκεῖ νά τυρηθεῖ τό τυπικό τῆς Ὀρθόδοξης ἐκκλησίας. Ἀδιανόητα δηλαδή πράγματα γιά μή Ἀρβανίτες δηλ. γιά μή Ἕλληνες. Πάντως ἐγώ ὑποστηρίζω πώς οἱ πιό γνήσιοι Ἕλληνες εἶναι οἱ Γκέκηδες.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, μετά τό πρῶτο χρόνο, ἡ Ἐπανάσταση γίνεται καθαρά Θρησκευτική καί τίποτε ἄλλο. Οἱ Κοτζαμπάσηδες παραμένουν Κοτζαμπάσηδες καί ὁ Λαός μπαίνει στήν γωνιά, ἔτσι πού νά νοσταλγεῖ τήν Τουρκική κατοχή! Οἱ Δεσποτάδες μετατρέπουν τήν Ἑλλάδα σέ ἀποκλειστικά δική τους στρούγκα καί τούς Ἕλληνες σέ ὑπάκουο Ποίμνιο. Οἱ Λαϊκοί ἀγωνιστές κατάντησαν διακονιαραῖοι πού λέει καί ὁ Μακρυγιάννης καί ὅλοι οἱ τίμιοι Ἕλληνες ἀναρωτιοῦνται **«τί φταίει;»** Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μεγάλων δυνάμεων μοιράζονται κατά περιόδους τήν ἐπιρροή —αὐτό εἶναι ἀδιάφορο καί γιά τούς Κοτζαμπάσηδες καί γιά τούς Δεσποτάδες γιατί δέν θίγει τά συμφέροντά τους

καί τήν ἐξουσία τους— καί ἔτσι ἡ 'Ελλάδα θά περνάει ἀπό τήν ἀγγαλιά τῆς 'Αγγλίας, στήν θερμότερη τῆς Γαλλίας καί ἀπό κεῖ στήν πιό θερμή τῆς Ρωσίας καί πάλι ἀπό τήν ἀρχή. Τά κόμματα εἶναι σαφῶς καθωρισμένα: **'Αγγλικόν, Γαλλικόν, Ρωσικόν.**

— Μόνον **'Ελληνικόν κόμμα δέν ὑπάρχει...**

Δέν χρειάζεται ὅμως γιατί ὅλοι τους συμφωνοῦν πώς αὐτοί καί μόνον αὐτοί... εἶναι Ἕλληνες...

Τό θέμα εἶναι πώς ὄχι μόνον ἡ 'Επανάσταση πῆρε καθαρά θρησκευτικό χαρακτῆρα καί συνδυάστηκε μάλιστα ἡ ἡμερομηνία τοῦ ξεσηκωμοῦ μέ τήν 25η Μαρτίου, ὅπου ὁ Γαβριήλ Εὐαγγελίζεται στήν Θεοτόκο τό «Χαῖρε», δηλαδή τῆς λέει χαρᾶς εὐαγγέλια πού λέει καί ὁ Λαός, ἀλλά ἑδραιώθηκε καί ἕνα καθαρά θρησκευτικό κράτος πού ὅμοιό του δέν ἔχει νά ἐπιδείξει ἡ ἀνθρωπότητα, παρά τήν σημερινή Περσία τοῦ Χομεϊνί! Βέβαια δέν ἔχει καμμιά σχέση ἱστορικά ἡ 25η Μαρτίου μέ τήν μέρα ξεσηκωμοῦ τῶν 'Ελλήνων, ἀλλά ἦταν ἀνάγκη πάσα νά συνδυαστεῖ ὁ ξεσηκωμός μέ μιάν ἀνάλογη Χριστιανική γιορτή καί μέ δεσποτική εὐλογία.

Κάθε προοδευτική κίνηση, κάθε φιλελεύθερο πνεῦμα κυνηγήθηκε ἄγρια ἀπό τούς Δεσποτάδες. Ὅποιος τολμοῦσε νά ἰσχυριστεῖ ἔστω καί λεπτομέρεια ἀπόκλισης ἀπό τό Χριστιανικό 'Ορθοδοξ. δόγμα, στηλιτευόταν ἄγρια καί παραδειγματικά, ὥστε νά συνετιστεῖ ὁ Λαός. Καί θεολόγους ἀκόμα προοδευτικούς σάν τόν Καΐρη, τούς πῆρε ἡ Δεσποτική μπάλα. Τό κυνηγητό αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἔμεινε στήν 'Ελληνική ἱστορία. Τόν θυμόταν ἡ ἀγράμματη γιαγιά μου σάν κάτι τό 'Εθνικά ἐπικίνδυνο, πού ἔπρεπε νά ἐξορκιστεῖ.

Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες πού ἔμειναν στήν ἐλεύθερη 'Ελλάδα ἔγιναν Χριστιανοί μέ τήν βοήθεια τῆς θείας χάριτος ἤ τήν δεσποτική ράβδο ἤ ὅπως προτιμᾶτε. Ἔτσι ἔμειναν τά ὀνόματά τους, τά ἐπίθετά τους νά μᾶς τό μαρτυροῦν: Νικόλαος (Νικολάου) Κωνσταντῖνος (Κωνσταντίνου), 'Ιωάννης ('Ιωάννου), 'Αθανάσιος ('Αθανασίου), κλπ.

Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἐπισημάνουμε πώς οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες, ἴσως δέν εἶχαν ἀνάμεσά τους τά μορφωμένα καί πολυσπουδαγμένα μυαλά[146], καθώς οἱ Χριστιανοί, μά ὁπωσδήποτε ἦσαν πολύ πιό φιλελεύθεροι καί ἀπαλλαγμένοι ἀπό μισαλοδοξία. Οἱ Χριστιανοί 'Αρβανίτες μέ τό συγχρωτισμό τους μέ τά ἄλλα φύλα τοῦ 'Ελλαδικοῦ χώρου, ἐπηρεάστηκαν ἀρκετά, ὥστε ν' ἀποκτήσουν καί τήν πονηριά καί τά καμώματα ἐκεῖνα πού ἦταν ἄγνωστα στήν 'Αρβανίτικη Φυλή, καθώς τόν φανατισμό, τήν μπαμπεσιά, τήν

---

146. 'Από τά πιό φωτισμένα μυαλά τοῦ τέλους τοῦ 18ου ἀρχές 19ου αἰῶνα, εἶναι ὁ Βεκιλχάρτζης. Οἱ Φαναριῶτες τόν δηλητηρίασαν ἐπειδή ἤθελε νά περάσει τήν παιδεία καί τά γράμματα στόν 'Αλβανικό Λαό...

διπλωματικότητα κλπ. Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες ἔμειναν πιό ἀτόφιοι, πιό 'Αρβανίτες. 'Υπάρχουν μερικά παραδείγματα πού δείχνουν αὐτή τή διαφορά.

Κατ' ἀρχή, ἐκείνη ἡ σκηνή στό Μεσσολόγγι, πού οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες, ὄχι μόνο ἀποτρέπουν τήν σύληση τῶν τάφων ἀπό τούς Τούρκους καί Αἰγύπτιους, ἀλλ' ἀποδίδουν φόρο τιμῆς στούς Χριστιανούς ἥρωες καί εἰδικά στόν Μάρκο Μπότσαρη. Ἄν ἀναλογιστοῦμε πώς ὁ Μάρκομπότσαρης πέθανε στό Καρπενήσι πολεμῶντας μέ τούς Μουσουλμάνους συμπατριῶτες του, πώς οἱ φίλοι του, ἐκεῖ πού ξεψύχησε ἔσφαξαν σάν ἀρνί τόν Βασιάρη καί πώς ὁ ἴδιος ὁ Μάρκομπότσαρης εἶχε σκοτώσει τόν ξάδελφο τοῦ Μουστάμπεη, πού αὐτή τή στιγμή τοῦ ἀπόδινε τήν τιμή, τότε κατανοοῦμε τόν ἱπποτισμό καί τό ὄμορφο πνεῦμα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλη μιά περίπτωση μᾶς διέσωσε ἕνας Ἄγγλος, ὁ Waddington, πού στά 1823 ἐπισκέφθηκε τήν ἐπαναστατημένη 'Ελλάδα. Ὅταν ὁ 'Αρβανίτης Μουσουλμάνος ὁπλαρχηγός Γιουσούφ Βερκότσαφλης ἐρχόταν νά χτυπήσει τήν ἐπαναστατημένη 'Αθήνα τόν 'Ιούνιο τοῦ 1823, πέρασε καί ἀπό τό Μοναστήρι τοῦ 'Οσίου Λουκᾶ τῆς Λειβαδιᾶς. Ὅταν ἀργότερα πέρασαν ἀπό κεῖ οἱ Χριστιανοί Ἕλληνες, ἀνακάλυψαν μιάν ἐπιγραφή στή πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ πού ἔγραφε:

«Οἱ 'Αρβανίτες (Μουσουλμάνοι) τοῦ Τούρκικου στρατοῦ, ἐμπόδισαν τούς Τούρκους νά καταστρέψουν αὐτό τό Μοναστήρι, γιατι τό θεωροῦν ἱερό καί τό χρησιμοποίησαν σάν ἄσυλο»[147].

«Τό περιστατικό αὐτό λέει ὁ Waddington, προσθέτει μιάν ἀκόμη ἀπόδειξη γιά τήν **παντοτινή διάσταση πού ὑπῆρχε μεταξύ Τούρκων καί 'Αρβανιτῶν**» (A Visit to Greece in 1823 and 1824, Λονδίνο 1825, Β΄ ἔκδοση σελ. 86).

Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες, σαφῶς δέν θέλουν τήν ἐπέμβαση τῶν Εὐρωπαίων, Ρώσων, Γάλλων καί Ἄγγλων καί ἐπιθυμοῦν μιάν 'Ελλάδα ἀνεξάρτητη, φιλελεύθερη, ὅπου νά ζοῦν ἁρμονικά καί χωρίς ἐπεμβάσεις καί οἱ Μουσουλμάνοι καί οἱ Χριστιανοί. 'Εν τούτοις παρ' ὅλο τό μῖσος τους πρός τούς Τούρκους, θά προτιμήσουν νά διατηρηθεῖ τό καθεστώς τῆς Τούρκικης ἐξάρτησης, παρά νά ἀντικατασταθεῖ μέ τήν ἐξάρτηση τῶν Εὐρωπαϊκῶν μεγαλοδυνάμεων, γιατί ἔβλεπαν καθαρά, πώς οἱ Χριστιανικές αὐτές δυνάμεις θά δίχαζαν —ὅπως καί δίχασαν— τό Ἔθνος καί θά ἔριχναν τό Λαό στή φαγωμάρα καί τήν ἀλληλεξόντωση, ἀπ' ὅπου βέβαια οἱ πιό ζημιωμένοι θά ἦσαν οἱ Μουσουλμάνοι, γιατί οἱ Χριστιανοί Εὐρωπαῖοι ὁπωσδήποτε θά ἔπαιρναν τό μέρος τῶν Χριστιανῶν συμπατριωτῶν τους.

147: 'Αναφέρονται πολλές περιπτώσεις στήν 'Αλβανία τοῦ περασμένου αἰῶνα, πού Μουσουλμάνοι βοήθησαν στήν ἀνέγερση καί οἰκοδόμηση Χριστιανικῶν 'Εκκλησιῶν (βλπ. 'Αντ. Γεωργίου: «Μωαμεθανοί Σκυπετάροι»).

Παρ' ὅλες τίς παρασπονδίες τῶν Χριστιανῶν, οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες περίμεναν πώς ὅπου νἆναι θά ξαναστεριώσει ἡ Συμμαχία τῆς 'Εθνικῆς 'Ενότητας καί εἴδαμε πώς αὐτό πέρασε στά τραγούδια τους μέ τόν Μουστάμπεη Νταγκλῆ καί τήν Μπουμπουλίνα, τήν αἴτηση τῶν 56 Μουσουλμάνων ἀγάδων τῆς Λιαπουριᾶς καί μιά ἀκόμα περίπτωση πού συνέβη ἐνόσω διαρκοῦσε ἡ 'Επανάσταση ἤ μᾶλλον πρός τό τέλος της:

Ἕνας ἀμετανόητος Μουσουλμάνος 'Αρβανίτης ἀγωνιστής ὁ Ταφίλ Μπούζης, πού ἤθελε σώνει και καλά νά γίνει ἐπί τέλους αὐτή ἡ περιπόθητη 'Ενότητα, δίνει βάση γιά πολλοστή φορά στόν Κωλέτη[148], πού τοῦ ὑπόσχεται τήν τελική πραγμάτωση τῆς 'Ενότητας καί ἀναλαβαίνει δράση στήν Πελοπόννησο μέ σῶμα Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν, πού ἔχουν ὑψωμένη σημαία δική τους πού νά δείχνει πώς εἶναι Μουσουλμάνοι. Συγκεκριμένα ἔχουν ἕνα χέρι, μιά παλάμη, πού ἀπό τά λεγόμενα τοῦ Κολοκοτρώνη συμβόλιζε τό χέρι τοῦ Μωάμεθ. (Αὐτό ἄραγε νά συμβόλιζε ἤ μήπως ἦταν κανένα ἑνωτικό σύμβολο;). Βέβαια, οἱ Χριστιανοί πού σαμποτάρισαν τίς ἐπανειλημένες ἑνωτικές προσπάθειες, ξεσήκωσαν τόν κόσμο καί τίς εὔπιστες γυναῖκες πώς ξαναμπαίνουν οἱ... Τοῦρκοι στόν Μωρηά. Ἄλλωστε ὁ κόσμος ἦταν καμένος οὕτως ἤ ἄλλως. Εἶχε ἐπιτευχθεῖ ὁ στόχος νά χωριστοῦν μέ αἷμα Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι, 'Αρβανίτες καί νά ταυτίζονται οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες μέ τούς Τούρκους. Σάν τόν εἶδε τόν **Ταφίλ Μπούζη**[149] ὁ Κολοκοτρώνης τόν σταματάει καί τόν ἀποπέρνει. «Ἄν εἶχα τήν ἔχτρα πού ἔλαβα ἔπειτα, θά τούς σκοτώναμε» λέει ὁ Κολοκοτρώνης. 'Αργότερα ἀπόχτησε ὁ γερο-Κολοκοτρώνης καί ἄλλη ἔχτρα. Τότε εἶχε λίγη ἀντίρρηση καί μερικά χρόνια πρίν, σχεδίαζε μέ τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες τοῦ Μωρηά καί τόν 'Αλῆ Φαρμάκη, νά λευτερώσουν τόν Μωρηά μέ κυβέρνηση ἀπό 12 Χριστιανούς καί 12 Μουσουλμάνους καί μέ σημαία ἀπό τή μιά μεριά μέ τό Σταυρό καί ἀπό τήν ἄλλη τό μισοφέγγαρο (ὄχι ἁπλά ἕνα χέρι). Πῶς ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη φουντώνει τό μῖσος τοῦ Κολοκοτρώνη γιά τούς Μουσουλμάνους ὁμοφύλους του καί ἀπό πότε τούς ταυτίζει μέ τούς Τούρκους; 'Οβιδιακές μεταμορφώσεις; Ὄχι. Πλύση ἐγκεφάλου λέγεται σήμερα καί πιό παλιά, Προπαγάνδα. Πείστηκε καί αὐτός καθώς καί τόσοι ἄλλοι πώς ἡ 'Επανάσταση εἶναι **Θρη-**

148. Εἶναι μόλις ἔχει δολοφονηθεῖ ὁ Καποδίστριας. Πρέπει ἐπίσης νά τονίσουμε πώς ὁ Κωλέτης ἦταν ὑποστηρικτής τῆς 'Εθνικῆς 'Ενότητας Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων καί πριμοδότησε τήν ἐξέγερση τοῦ Γκιουλέκα στά 1847.

149. 'Ο Ταφίλλ Μπούζης, παρά τίς ἀπαγοητεύσεις πού πῆρε ἀπό τίς 'Ελληνικές Κυβερνήσεις δέν ἀπελπίστηκε καί ἀφιέρωσε ὅλη του τή ζωή στήν ἀπελευθέρωση τῆς 'Αλβανίας καί στήν ἑνοποίησή της μέ τήν 'Ελλάδα. Στά 1840 τελικά πιάστηκε ἀπό τούς Τούρκους καί κλείστηκε στίς φυλακές τῆς Κων/πολης. Στά 1847 θά πρωταγωνιστήσει στήν 'Επανάσταση τοῦ Γκιουλέκα.

σκευτική. Ἐχθρός εἶναι ὁ Μωάμεθ καί οἱ πιστοί του καί ὄχι ὁ Τοῦρκος δυνάστης ἤ ὁποιοσδήποτε ξένος ἤ ντόπιος δυνάστης. Γι᾽ αὐτό ἄλλωστε προτοῦ κἄν ἀπελευθερωθοῦν διάλεξαν ὁ καθ᾽ ἕνας τόν καινούργιο του ἀφέντη: Ἄλλος τόν Ρῶσο, ἄλλος τόν Ἄγγλο καί ἄλλος τόν Γάλλο. Δέν ἀρνήθηκαν τήν Τυραννία, δέν ἀπόδιωξαν τούς τυράννους. Ἁπλῶς τούς ἄλλαξαν καί ἀπό Μωαμεθανούς διάλεξαν Χριστιανούς. Ὁ Λαός πού βρισκόταν αἰώνια κάτω ἀπό τήν παπαδοκρατία, πολύ εὔκολα θά ἔπεφτε στίς παγίδες πού τοῦ ἔστησαν. Κι ἀφοῦ ἔφτασε ὁ Κολοκοτρώνης πού ἦταν εὐέλικτο καί φιλελεύθερο μυαλό καί ἄνθρωπος πού ὁραματίστηκε κράτος ἀνεξάρτητο καί ἀνεξίθρησκο, νά λέει καί νά ξομολογιέται τήν αὔξηση τῆς ἔχτρας του γιά τούς Μουσουλμάνους συμπατριῶτες του, ἀφοῦ ἔφτασε νά φανατιστεῖ τόσο πολύ ἕνας Κολοκοτρώνης, τί θά περιμέναμε ἀπό τίς χιλιοκαταπιεσμένες Λαϊκές μάζες;

Τό πόσο βαθειά εἶχαν διαποτίσει μέ τόν θρησκευτικό φανατισμό τόν Λαό οἱ Δεσποτάδες καί οἱ Ρῶσοι πού ἔκαναν τίς δυό ἀποτυχημένες ἀπόπειρες, μᾶς τό ἐπιβεβαιώνουν καί μερικοί ξένοι παρατηρητές:

Πουκεβίλλ: Οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες (ἐννοεῖ τούς Χριστιανούς) τό λέω μέ σιγουριά, δέν θά ἔβλεπαν στήν Ἐπανάστασή τους τίποτε ἄλλο ἀπό τό θρίαμβο τῆς θρησκείας τους. Ἡ Πολιτική ἐλευθερία, θά τούς ἄφηνε ἀδιάφορους...».

Ὁ Γερμανός Pauw: «Ἄν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες πετύχαιναν τήν ἀνεξαρτησία τους, ἡ πρώτη χρήση τῆς Ἐλευθερίας τους θά ἦταν νά ἐπιχειρήσουν ἕναν μεγάλο θρησκευτικό πόλεμο».

Τέλος ἀξίζει νά προσθέσουμε καί τήν διαπίστωση τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ φιλόσοφου Κάντ, πώς οἱ Ἕλληνες εἶναι Λαός μέ μεγάλες δυνατότητες πού ὅμως περιορίζονται ἀπό δυό τυράννους: Τόν Τοῦρκο καί τόν Παπᾶ.

Ὅσο κι ἄν θέλουμε νά μειώσουμε τήν ἀξία τῶν κρίσεων αὐτῶν, τά γεγονότα πού ἔλαβαν χώρα κατά καί μετά τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21, τίς δικαιώνουν πέρα γιά πέρα.

Μέχρι σήμερα κανένας Ἱστορικός δέν εἶδε τό '21 ἀπ᾽ αὐτή ἤ ἔστω **καί** ἀπ᾽ αὐτή τή σκοπιά.

Κανένας δέν διαπίστωσε τόν χωρισμό τῶν Ἑλλήνων σέ Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους καί κανείς δέν ὑποψιάστηκε τό μεγάλο δράμα τοῦ Ἐθνικοῦ διχασμοῦ πού ξετυλίχτηκε τότε.

Εἶναι καιρός οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες ἱστορικοί, οἱ ἀπαλλαγμένοι ἀπό τίς θρησκευτικές προκαταλήψεις τῶν προγόνων τους πού ταύτιζαν τό Ἔθνος μέ τήν Χριστιανική θρησκεία, νά δοῦν τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21 καί ἀπ᾽ αὐτήν τή σκοπιά. Ἀλλοιῶς ἡ Ἱστορία τους, ὅσο καλή πρόθεση κι ἄν ἐπιδείξουν, θά εἶναι λειψή. Καιρός λοιπόν γιά βαθύτερη ἔρευνα. Οἱ συνθῆκες εἶναι ἀρκετά ὥριμες ὥστε νά κατανοήσει ὁ Ἑλληνικός Λαός τά σφάλματα καί τούς φταίχτες τοῦ παρελθόντος.

Ἐκεῖνοι πού ταύτισαν τό Ἔθνος μέ τή θρησκεία, ἐκεῖνοι πού δίχασαν τό Ἔθνος καί τό μίκρυναν, ἐκεῖνοι πού κατάτρεξαν τήν Ἀρβανιτιά, δηλ. τόν ζωντανό Ἑλληνισμό καί μονοπώλησαν τήν Ἑλληνικότητα, ἄς μᾶς ἐξηγήσουν γιά πιό λόγο μέχρι σήμερα τά Ἑλληνόπουλα, διδάσκονται ἀπό τό δημοτικό σχολειό **τήν Ἑβραϊκή Ἱστορία;** Ποιοί ἐπί τέλους κυβέρνησαν αὐτόν τόν τόπο; Γιατί παρά τίς ἐπανειλημένες ἀπόπειρες καί τίς ὑποχωρήσεις τῶν Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν, δέν ἔγινε ἡ Ἑνότητα τῆς Ἑλλάδας μέ τήν Ἀλβανία; Γιατί 40 χρόνια μετά τόν πόλεμο, βρισκόμαστε σέ ἐμπόλεμη κατάσταση μέ τήν Ἀλβανία καί γιατί προπαγανδίστηκε τόσο πολύ τό μίσος μέ τούς Ἀλβανούς; Ποιούς ἐξυπηρετεῖ νά εἶναι μικρή καί διχασμένη ἡ Ἑλλάδα; Αὐτή τή στιγμή, οἱ ἁρμόδιοι ἐπιτετραμένοι στήν Ἀλβανία, εἶναι οἱ πιό μισαλόδοξοι Ἀντιαρβανίτες καθώς κατάγγειλαν καί κάποιοι καλλιτέχνες πού ἐπισκέφθηκαν τήν χώρα.

Κάποτε πρέπει νά σταματήσουν αὐτά.

150 χρόνια ἔχουν περάσει ἀπό τήν Ἐπανάσταση καί ἀκόμα κριτήριο Ἑλληνικότητας εἶναι ἡ θρησκεία. Καί εἶναι φανερό πώς αὐτοί πού σκέφτονται ἔτσι ἔχουν μιά δικαιολογητική ἀπόκριση: «Ἡ Ἑλλάδα τοῦ '21, εἶναι συνέχεια τοῦ Βυζαντίου. Τοῦ Ὀρθόδοξου Χριστιανικοῦ Βυζαντίου». Αὐτό εἶναι ἀληθοφανές καί καθόλου ἀληθινό. Καθώς εἴδαμε στά προηγούμενα κεφάλαια, οἱ Ἕλληνες, δηλ. οἱ κάτοικοι τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου καί συγκεκριμένα ὅ,τι διασώθηκε ἀπό τά πανάρχαια χρόνια, τούς Ἰλλυριούς καί τούς κατοπινούς Ἀρβανίτες, δέν εἶχαν τόσο ἔντονη τήν ἐπιθυμία νά ἀναστήσουν τήν Βυζαντινή Αὐτοκρατορία ἤ νά τήν συνεχίσουν. Αὐτά τά ἔλεγαν οἱ Δεσποτάδες, οἱ ἐκ Μικρασίας προερχόμενοι καί εἰδικά οἱ Φαναριῶτες, μά ὁ Λαός εἶχε διαφορετική γνώμη.

Ὁ Λαός καθώς εἴδαμε ταύτιζε τούς Τούρκους μέ τούς Βυζαντινούς, τόν Σουλτάνο μέ τόν Βυζαντινό Αὐτοκράτορα καί τόν Τούρκικο στόλο τόν ἀποκαλοῦσε «Βυζαντινό στόλο».

Τόν 14ο αἰῶνα, μέ τόν Πλήθωνα τόν ἐπιλεγόμενο Γεμιστό, οἱ Ἕλληνες μέ τούς Ἀρβανίτες πού τότε εἶχαν ἤδη ἔλθει **καί ὁμαδικά** στή νότια Ἑλλάδα, κάνουν τήν μεγάλη στροφή, τήν μεγάλη κά μισοαγνοημένη ἀπό τούς ἱστορικούς κίνηση, νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τούς ἀνατολίτες τοῦ Βυζαντίου καί τήν Χριστιανική τους θρησκεία. Ἀρχίζει ἡ στροφή τῶν Ἑλλήνων στούς πραγματικούς, στούς δικούς τους προγόνους, στή δική τους παράδοση. Δέν θέλουν νά ἀποκαλοῦνται «Ρωμαῖοι» μήτε «Βυζαντινοί», ἀλλά «Ἕλληνες» ἤ «Γραικοί». Ὅταν ἕνας σημαντικός ἀριθμός ἀπ' αὐτούς γίνονται Μουσουλμάνοι, τότε ὁ ὅρος «Ρωμαῖος» ἀποκτᾶ θρησκευτικό νόημα καί σημαίνει τόν Χριστιανό. Ἔτσι διασώθηκε ὁ ὅρος «Ρωμαῖος» καί «Ρωμηός», μιᾶς καί τό κράτος πού προέκυψε ἀπό τό '21 ἦταν Χριστιανικό. Ἡ «Ρωμηωσύνη» λοιπόν εἶναι ἕνας ὅρος πού δέν ἀντιπροσωπεύει παρά μόνο τούς Χριστιανούς τῆς Ἑλλάδας.

Καί ἐνῶ αὐτά πίστευε καί παραδεχόταν ὁ Λαός τῆς Ἑλλάδας, οἱ Φαναριῶτες καί Δεσποτάδες, ἄλλα πίστευαν.

Οἱ Ἀντολίτες τοῦ Βυζαντίου τόσο μισοῦσαν τήν Ἑλλάδα καί τούς Ἕλληνες, πού ἦσαν «ἥκιστα εὐλαβεῖς πρός τόν Χριστιανισμόν», ὥστε ἀποκαλοῦσαν τούς Τούρκους «Νέους Ἕλληνες», ἀπ' ὅτι μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Βυζαντινολόγος Καλλιγᾶς. Τόση δέ ἦταν ἡ **Ἑλληνοφοβία** τους, ὥστε οἱ ἀναθεματισμοί καί ὁ μισελληνισμός τους πέρασε καί μέσα στά ἐπίσημα λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας.

— Πόσο «Ἕλληνες» λοιπόν ἦσαν αὐτοί καί οἱ ἀπόγονοί τους, πού μετά ἀπό μερικά χρόνια μονοπωλοῦσαν τήν Ἑλληνικότητα καί τήν ἀμφισβητοῦσαν ἀπό τούς γνήσιους Ἕλληνες;

Τό ὅτι μιλοῦσαν τήν Ἑλληνική γλῶσσα, ἦταν ἕνα ἐντελῶς τυχαῖο καί συμπτωματικό γεγονός. Ἡ νοοτροπία τους, οἱ ἰδέες τους, οἱ ἀντιλήψεις τους, ἡ συνείδησή τους καί τό αἷμα τους, δέν εἶχαν καμιά σχέση μέ τήν Ἑλλάδα καί τούς Ἕλληνες. Καί ὅμως αὐτοί ἐπικράτησαν καί κυνήγησαν τούς γνήσιους Ἕλληνες, μέ μοναδική αἰτιολογία, πώς δέν ἦσαν... Χριστιανοί.

Ἄν δοῦμε τούς ἥρωες, τούς Λαϊκούς ἥρωες τοῦ '21, ἕναν πρός ἕναν καί πῶς ἀντιμετώπιζαν τόν Χριστιανισμό καί τή Θρησκεία, γενικά, θά μᾶς ἔρθει ἡ ἀλήθεια σάν οὐρανοκατέβατη κεραμύδα στό κεφάλι.

Γιά τόν Κολοκοτρώνη, πού στά γεράματά του θυμήθηκε τόν Χριστιανικό φανατισμό καί τήν «ἔχτρα» πρός τήν Μουσουλμανική θρησκεία, ξέρουμε πώς σχεδίαζε μέ τόν Μουσουλμάνο Ἀλῆ- Φαρμάκη τήν δημιουργία ἀνεξίθρησκου κράτους μέ τίς προδιαγραφές πού εἴδαμε.

Γιά τόν Ἀντροῦτσο, ξέρουμε πώς ἔχτισε τόν παπᾶ, τά εἶχε βάλλει πολύ μέ τούς παπάδες, ὥστε νά πρωτοστατήσουν καί αὐτοί στήν ἐξόντωσή του καί ἦταν κάποια φορά Μουσουλμάνος τῆς αἵρεσης τῶν Μπεκτασήδων, πού ἦσαν καί ὅλοι σχεδόν οἱ Ἀρβανιτες. Οἱ Ἀρβανίτες Μπεκτασῆδες δέν εἶχαν μιναρέδες, ἰμάμηδες καί τέτοια, παρά μόνον Τεκέ, πού δεχόταν ἀνεξάρτητα Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους. Μερικοί πιό παρατηρητικοί ἱστορικοί μᾶς λένε πώς ὁ Ἀντροῦτσος «ἀγωνίστηκε γιά τήν συμμαχία Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν». Εἶναι ἀφελής παραποίηση τῆς ἱστορίας κι αὐτή. Δέν ὑπάρχει καμμιά δῆθεν συμμαχία Ἑλλήνων καί Ἀλβανῶν. Ὑπάρχει ἡ συμμαχία Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων Ἑλλήνων ἤ Ἀλβανῶν ἄν προτιμάτε. Ὑπάρχει τό κίνημα τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητας τῶν Ἑλλήνων, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Αὐτό δέν μᾶς τό λένε, μά αὐτό εἶναι ἡ ἀλήθεια καί ὅποιος τυχόν ἔχει ἀντιρρήσεις καί ντοκουμέντα καλεῖται νά τό ἀντικρούσει.

Γιά τόν Καραϊσκάκη, τόν «βλάσφημο καί ἀσεβή καί βωμολόχο» πού εἶχε τήν «Τουρκάλα τήν Μαριώ» πάντα δίπλα του ντυμένη μέ φουστανέλλες καί πού δέν ἦταν Τουρκάλα, ἀλλά Ἀρβανίτισσα μουσουλμάνα, καί πάλι δέν μᾶς

λένε γιατί ἤθελε τήν σύμπραξη μέ τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες καί τήν 'Εθνική 'Ενότητα.

Γιά τόν Μιαούλη, μᾶς λέει ὁ Παπαρρηγόπουλος πώς ἦταν «ἥκιστα εὐλαβής πρός τό θεῖον» (Τ.ΣΤ΄ σελ 85). Γιά τόν Παπαφλέσσα [150] ξέρουμε πώς ἔθυε περισσότερο στόν Βωμό τοῦ Διόννυσου, καί τῆς 'Αφροδίτης παρά τοῦ Ναζωραίου. Καί ὅλ' αὐτά οἱ «εὐλαβεῖς» ἱστορικοί μας τά θεωροῦν τρομερά καί ἐπιλήψιμα καί προσπαθοῦν νά τά ἀποκρύψουν. Μά ἐμεῖς ἀγαπᾶμε καί σεβόμαστε καί θαυμάζουμε αὐτά τά «ἁμαρτήματα» τῶν ἀξεπέραστων αὐτῶν ἡρώων τοῦ 21, γιατί ἁπλούστατα δέν τά θεωροῦμε ἐπιλήψιμα.

Τό ὅτι ὁ Παπαφλέσσας δέν ἄφηνε θηλυκό ἀνικανοποίητο ἤ ξετρελενόταν στούς χορούς καί στά πανηγύρια νά πηδάει στόν Τσιάμικο καί στόν Καλαματιανό, ὥς τό ταβάνι καί ν' ἀνεμίζουν τά φλογισμένα ράσα του στόν ἀγέρα, αὐτό δέν εἶναι κατηγόρια. Αὐτό ἁπλούστατα δέν εἶναι Χριστιανικό. Ναί, μά εἶναι **'Ελληνικό...** Καί τό θέμα μας αὐτό εἶναι. **Μᾶς ἀμφισβητεῖτε τήν 'Ελληνικότητα, μέ 'Εβραιοχριστιανικό ἰδεολογικό ἐπιχειρηματικό ὁπλοστάσιο...**

Μᾶς μιλάνε γιά τούς μάρτυρες καί ὁσιομάρτυρες τῆς Χριστιανικῆς Πίστης, ἐμᾶς τούς Ἕλληνες, καί μᾶς ἀπόκρυψαν μέ χίλιους δυό τρόπους τά ἐγκλήματα κατά τῆς 'Ελλάδας, τῶν 'Ελλήνων καί τοῦ 'Ελληνισμοῦ, ἀπ' αὐτούς τούς ὁσιομάρτυρες. Μᾶς μιλάνε γιά τά θαύματα τῶν ἁγίων καί ὁσιομαρτύρων κατά τῶν εἰδολολατρῶν καί τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας, μά ἄν καλοεξετάσετε αὐτά τά θαύματα, θά δεῖτε μέ φρίκη πώς δέν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπό ἐπιχειρήσεις ἐξόντωσης τῶν 'Ελλήνων καί ὅσων δέν πίστευαν στήν Χριστιανική θρησκεία (Λιλή Ζωγράφου «'Αντιγνώση», σελ. 318).

Μᾶς μιλάνε γιά τόν «στυλοβάτη τῆς πίστεως» τόν Μ. 'Αθανάσιο, μά δέν μᾶς λένε τί νά λέει ἐκεῖνο τό περιβόητο ἔργο του «Λόγος **κατά τῶν 'Ελλήνων».**

Μᾶς μιλάνε γιά τούς διωγμούς τῶν Χριστιανῶν, μά δέν μᾶς μιλάνε γιά τούς διωγμούς τῶν 'Ελλήνων. Πρέπει νά ψάξουμε μέσα στίς πιό δαιδαλώδης σημειώσεις τους γιά νά δοῦμε κάπου γραμμένο: **«Διωγμός γέγονεν, 'Ελλήνων, μέγας...** καί λίγο πιό κάτω: «'Εθέσπισεν ὁ αὐτός Βασιλεύς ('Ιουστινιανός) [151] ὥστε μή πολιτεύεσθαι τούς 'Ελληνίζοντας (Δηλ. αὐτούς πού ὑποστή-

---

150. Ποιός ξεχνάει αὐτή τήν ἀπειλή στούς διῶχτες του: «Θά ξαναγυρίσω γιά Δεσπότης, γιά (ἤ) Πασᾶς».

151. Στόν 'Ιουστινιάνειο Κώδικα, ἐπίσημα πιά ἀναφέρονται οἱ Ἕλληνες σάν μιάσματα καί συγκεκριμμένα σάν «ἀνόσιοι καί μυσεροί». («... 'Επειδή τινές εὕρηνται ἐκ τῶν ἀνοσίων καί μυσαρῶν 'Ελλήνων κατεχόμενοι πλάνη...» κλπ. κλπ.) Οἱ φράσεις «μιαρός τις Ἕλλην», «Σαρακηνός τις Ἕλλην» «ἐξωλέστατος Ἕλλην», κλπ μαζί μέ τήν χειρότερη φήμη πού συνόδευε αὐτούς τούς προσδιορισμούς, ἦταν τό κυριαρχικό στοιχεῖο στίς σχέσεις βυζαντινῶν της 'Ανατολῆς καί 'Ελλήνων. Μετά τήν τελειωμένη καταστροφή τῆς 'Ελλάδας καί τό πισωγύρισμα τοῦ πολιτιστι-

ριζαν τό 'Ελληνικό πνεῦμα) καί ὅτι «... συσχεθέντες **Ἕλληνες περιεβωμίσθησαν καί βιβλία αὐτῶν κατεκαύσθησαν καί εἰκόνες τῶν μυσαρῶν θεῶν αὐτῶν καί ἀγάλματα...»** (Μαλάλας). Φτάνουν ὥς τίς μέρες μας οἱ ἀλήθειες, διά στόματος μερικῶν φανατικῶν καί μέσω τῆς βλακείας τοῦ φανατισμοῦ τους. Ἔτσι μαθαίνουμε πώς οἱ Ἕλληνες εἶχαν καταντήσει σάν λεπροί στήν ἅγια βυζαντινή αὐτοκρατορία, πού ἔπρεπε νά τούς ἀποφεύγουν. Μαθαίνουμε πῶς καί ποιοί κατέστρεψαν τά ἀγάλματα καί τούς Ναούς καί γιατί δέν διασώθηκε οὔτε ἕνας ζωγραφικός πίνακας τοῦ Ἀπελῆ ἤ τοῦ Ζεύξι γιά νά θαυμάσουμε καί νά ἐκστασιαστοῦμε οἱ νεώτεροι μέ τήν ὀμορφιά καί τό μεγαλεῖο αὐτῶν τῶν δημιουργημάτων. Τώρα οἱ αἰώνιοι ἔμποροι τῶν πάντων ἐμπορεύονται ἥσυχα καί ἀνενόχλητα καί τή ζωγραφική.

Καταστράφηκαν λοιπόν καί οἱ «εἰκόνες τῶν μυσαρῶν θεῶν καί τά ἀγάλματα», πρός δόξαν τοῦ Κυρίου καί οἱ Ἕλληνες πού τολμοῦσαν νά κάνουν παρέα μέ θεόπιστους, πέρναγαν διά στόματος μαχαίρας. Ἕλληνες καί Ἑλληνόπουλα, αὐτά γιατί δέν μᾶς τά εἶπαν ποτέ, ἀλλά μᾶς τάραξαν στήν παλαιά Διαθήκη τῆς ἱστορίας τῶν Ἑβραίων, στά ταξίδια τοῦ ἀρχισιωνιστή Παύλου καί στούς διωγμούς τῶν Χριστιανῶν, δηλαδή τῶν Ἑβραίων τῆς διασπορᾶς πού τούς ἔπεισε ὁ Παῦλος γιά τά πλεονεκτήματα τῆς νέας Σιωνιστικῆς ντιρεκτίβας;

Τί εἴπατε; Δέν πιστεύετε πώς οἱ πρῶτοι Χριστιανοί ἡγέτες ἦσαν Ἑβραῖοι; - Ἐρευνάτε τάς γραφάς καί θά τό διαπιστώσετε. Πάντως γιά τούς συμπατριῶτες μου Θηβαίους, ἔχω νά τούς πῶ πώς ὁ πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπός τους εἶναι ὁ Ροῦφος. Ροῦφος δ' ἐστί ὁ γιός τοῦ γνωστοῦ σας (αὐτοί εἶναι γνωστοί) Ἰωσήφ τοῦ ἀπό Ἀριμαθαίας. Δηλαδή ἕνας καθαρόαιμος Ἑβραῖος.

κοῦ τροχοῦ της κατά χιλιάδες χρόνια, οἱ βυζαντινοί θά χλευάσουν καί θά κοροϊδέψουν τούς Ἕλληνες καί θἄρθει ἡ ἐποχή πού ὁ Μιχαήλ ὁ Ἀκομινάτος θἀποστρέψει τούς ὀφθαλμούς του ἀπό τήν Ἀττική γῆ καί τούς Ἀθηναίους καί θά πεῖ ἐκεῖνο τό χαρακτηριστικό: «Βεβαρβάρομαι χρόνιος ὤν ἐν Ἀθήναις».

Ἡ Ἱστορία ἐπαναλβάνεται. Σήμερα οἱ ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν μέσα τους Ἀρβανίτικο αἷμα, πού δέν ἔχουν αἷμα Ἑλληνικό δηλαδή, θά ποῦνε γιά τούς Ἀρβανίτες: «Ἀπολίτιστοι», «βάρβαροι», «ἀγύριστα κεφάλια» «σκληροί», «ἀπαίσιοι». Γιατί; Γιατί ποτέ δέν θά τούς δώσουν τή χαρά νά τούς ποῦνε φουκαράδες, κακομοίρηδες. Ποτέ δέν θά τούς δώσουν τή χαρά νά τούς λυπηθοῦνε καί νά τούς οἰκτήρουν. Δέν θέλουν τόν οἶκτο καί τά μυξοκλάματα οἱ Ἀρβανίτες. Δέν χονεύουν τίς ὑποκρισίες καί τά γλυκανάλατα φερσίματα. Θέλουν Μπέσα, ντόμπρες καί σταράτες κουβέντες. Αὐτό τό ὑπερήφανο καί ἀνυπόταχτο πνεῦμα θά τραβήξει τούς κεραυνούς τῶν κομπλεξικῶν στήν ἀρχαία Ἑλλάδα. Τό ἴδιο ὑπερήφανο καί ἀνυπόταχτο πνεῦμα, θά στοιχίσει τό κυνηγητό τῶν Ἀρβανιτῶν στή σύγχρονη ἐποχή. Μήτε οἱ Τοῦρκοι, μήτε οἱ Σλαῦοι, μήτε οἱ Ἑβραῖοι θά ἀνεχτοῦν αὐτή τήν ὑπερηφάνεια, αὐτόν τόν ἐγωισμό, αὐτή τήν ἔπαρση, τοῦ Ἀρβανίτη, πού ἀψηφᾶ ὅλους τούς παγκόσμια θεσμοθετημένους κανόνες ὑποταγῆς, τίς ἐδαφιαῖες ὑποκλίσεις καί τά παρακάλια, ἐνῶ λίγη «κατανόηση» θά τοῦ ἐξασφάλιζε πολλά ἀγαθά.

Πολιτογραφημένος «Ρωμαῖος πολίτης» ὅπως καί ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Πολιτογραφημένος «Ἕλληνας», ὅπως ὅλοι οἱ Χριστιανοί τῆς κατοπινῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας στόν τόπο ἐξορίας καί δυσμένειας, πού λεγόταν Ἑλλάδα. Ἀπό τήν Ρωμαιοκρατία καί δῶθε, ἔχουμε τούς Ἑβραίους στήν Ἑλλάδα καί στήν Εὐρώπη ἀποδεδειγμένα, μά δέν τό βλέπουμε. Δέν τό βλέπει αὐτό ὁ Κορδάτος, ἀλλά τό βλέπει στά προρωμαϊκά χρόνια πού οἱ Ἑβραῖοι δέν εἶχαν καμμιά σχέση μέ τήν Ἑλλάδα.

Μᾶς μιλάνε γιά τούς διωγμούς τῶν χριστιανῶν καί γνωρίζουμε τά πάντα γιά τόν Παῦλο, μά ποιοί Ἕλληνες γνωρίζουμε γιά τήν πιό Σοφή γυναῖκα πού ἀνάδειξε ἡ ἀνθρωπότητα, τήν **Ὑπατία,** πού ἦταν ἁρμονία ὀμορφιᾶς καί πνεύματος καί πού οἱ φανατισμένοι ἐπίσκοποι τῆς Χριστιανοσύνης τήν κατακρεούργησαν καί τήν κατάσφαξαν στήν Ἀλεξάνδρεια; Ἔγραψε πλῆθος φιλοσοφικῶν, μαθηματικῶν, Γεωμετρικῶν καί Ἀστρονομικῶν ἔργων. Ξέρετε πόσα σώθηκαν; Οὔτε οἱ τίτλοι τῶν βιβλίων...

Στή περιοχή τοῦ χωριοῦ μου, στίς Θεσπιές καί κοντά στόν Ἑλικῶνα ὑπῆρχαν χιλιάδες ἀγάλματα, Ναοί καί περίπτερα. Σήμερα δέν ὑπάρχει τίποτα... Γύμνια καί σπασμένες πέτρες. Τί ἀπόγιναν ὅλα αὐτά; Ἄν δεῖτε τίς πρωτοβυζαντινές ἐκκλησίτσες, θά καταλάβετε τί ἔγιναν. Σπάστηκαν, καταστράφηκαν καί ἔγιναν πέτρες οἰκοδομῆς καί ἀσβέστης.

Πῶς τό ἀντέχει ἐπί τέλους ὁ ἐγωισμός καί ἡ ὑπερηφάνεια τῶν Ἑλλήνων αὐτό ἀδιαμαρτύρητα; Τό ἀντέχει, ἐπειδή δέν τό γνωρίζει... Εἶμαι σίγουρος πώς θἄρθει ὁ καιρός πού οἱ Ἕλληνες θά ντρέπονται, θά αἰσθάνονται ἄσχημα, καθώς καί γώ γιαυτόν τόν ἐξευτελισμό, γιά αὐτόν τόν ἐξανδραποδισμό τῶν ὑπερήφανων προγόνων μας πού δέν δέχονταν ν' ἀπαρνηθοῦν τήν παράδοσή τους, τούς Θεούς τους καί τίς Λατρεῖες τους, γιά χάρη μιᾶς Ἑβραϊκῆς αἵρεσης.

Πολλοί νομίζουν πώς τόν Χριστιανισμό τόν διάλεξαν καί τόν ἀποδέχτηκαν οἱ Ἕλληνες σάν τήν μόνη καί ἀληθινή θρησκεία. Δηλαδή πώς «ἀνέβλεψαν καί εἶδαν τό φῶς τό ἀληθινόν» ἐνῶ μέχρι τότε ἐπικρατοῦσε τό σκότος. Εἶναι ντροπή μας Ἕλληνες νά ζοῦμε ἀκόμα στό «σκότος» καί νά πιστεύουμε τέτοιες βλακεῖες. Ὁ Χριστιανισμός ἐπιβλήθηκε στούς Ἕλληνες μέ **φωτιά καί σίδερο,** ἀπό τούς πρωτοβυζαντινούς «ἡμῶν» αὐτοκράτορες. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν οἱ μόνοι πού δέν ἀποδέχονταν νά τούς ἐπιβληθεῖ αὐτή ἡ ἀνατολίτικη θρησκεία. Ἀντέδρασαν καί φυλακίστηκαν, ἐξορίστηκαν, ἐξανδραποδίστηκαν, ἐξευτελίστηκαν αὐτοί οἱ ὑπερήφανοι ἄνθρωποι, ἀπ' ὅλους τούς φανατισμένους καλόγερους τῆς Ἀνατολῆς. Τούς γκρέμισαν τούς πανέμορφους Ναούς, τούς ἔσπασαν τά ἀγάλματα, τούς ἔκλεισαν τίς σχολές, τά Στάδια καί τίς Ἀκαδημίες καί στά Μαντεῖα ἐγκαταστάθηκαν Ἑβραῖοι τῆς διασπορᾶς, γιά νά λένε στόν τελευταῖο ὑπερασπιστή τῆς Ἑλλάδας, τόν αὐτοκράτορα Ἰουλιανό, πώς πέθανε ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα καί πώς ἔχουν στά χέρια τους τή ληξιαρχική πρᾶξη

τοῦ θανάτου της. Οἱ Φανατισμένοι ἱεράρχες τύπου Μεγάλου (;) Ἀθανασίου, πάσχιζαν νά ἀποδείξουν πώς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καί ὁ Ἑλληνικός πολιτισμός ἦταν ἕνα μηδενικό μπροστά στόν δικό τους.

Τί ἀπόγιναν τά ἑκατομμύρια τῶν βιβλίων καί ἡ σοφία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων; Τήν βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξάνδρειας, πού εἶχε ὅλο τόν πλοῦτο τῆς ἀρχαίας σοφίας καί ὅλων τῶν ἀρχαίων Λαῶν, ποιοί τήν ἔκαψαν; Καί κάτι σημαντικό: Πῶς διασώθηκαν τά βιβλία τῆς Ἑβραϊκῆς ἱστορίας, πού ἦσαν ἐντελῶς ἀσήμαντα καί λίγα (Ὅλη ἡ Ἑβραϊκή ἀρχαία ἱστορία χωράει σ' ἕνα βιβλίο, καί ὅμως σώθηκε). Ποῦ βρίσκονται τά συγγράματα τοῦ Ἀναξαγόρα, τοῦ Πρωταγόρα, τοῦ Δημόκριτου, τοῦ Ἡράκλειτου καί ὅλων τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας καί τῆς Ρώμης; Ποῦ βρίσκονται οἱ Τραγωδίες καί κωμμωδίες τῶν Ποιητῶν: Μείναμε τρίμματα, ἐνῶ διασώθηκε μέσα ἀπό τήν Ἑλληνική μάλιστα μετάφραση ἡ Βίβλος τῶν Ἑβραίων, δηλαδή σά νά καταστρέφονται τά ἔργα τοῦ Σαίξπηρ γιά νά διασωθεῖ ἡ Χαλιμά. Γιατί καί πῶς; Δέν νομίζετε πώς κάποτε πρέπει νά ἀναρωτηθοῦμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ποιοί διέπραξαν αὐτά τά ἐγκλήματα;

Ἄς δοῦμε προσεκτικά κάτι πού λέει ὁ Παπαρρηγόπουλος, πού προσπαθεῖ νά δικαιολογήσει τούς βυζαντινούς αὐτοκράτορες γιά τούς διωγμούς τῶν Ἑλλήνων καί ἄς βγάλει ὁ καθ' ἕνας τά συμπεράσματά του: «Τό «Ἕλλην», παρά τοῖς Ἰουδαῖοις, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀντετίθετο πρός τό «Ἰουδαῖος»... τήν τοιαύτην δέ ἀντίθεσιν τῶν ὀνομάτων ἐκληρονόμησεν ὁ Χριστιανισμός ἀπό τόν Ἰουδαϊσμόν» (Τ. Γ' σελ. 14, σημ (1)).

Καιρός, Ἕλληνες, νά δοῦμε τίς κληρονομιές μας, τίς κληροδοσίες μας... καί τούς κληροδότες μας... Μόνο ἕνας αὐτοκράτορας τῶν πρωτοβυζαντινῶν χρόνων, ἀξίζει νά μνημονεύεται ἀπό μᾶς τούς Ἕλληνες σάν Μέγας γιατί πέρα ἀπό τήν Ἑλληνολατρεία του καί τήν Ἰλλυριακή του καταγωγή (Δαρδανία) ὑπῆρξε ὁ μοναδικός Δημοκρατικός Αὐτοκράτορας τῆς Ρωμαιοκρατίας καί τοῦ βυζαντίου, πράγμα πού δέν ἔχει τονιστεῖ ποτέ στίς ἀναφορές μας. Πρόκειται γιά τόν Ἰουλιανό, πού οἱ καλόγεροι τοῦ βυζαντίου, τόν ὀνόμασαν «Παραβάτη» καί ἔπλασαν ὅλα αὐτά τά ἠλίθια κατασκευάσματα σχετικά μέ τό θάνατό του, πού οἱ γράφοντες τίς ἱστορίες τῆς μαθητικῆς νεολαίας, τά πασάρουν γιά ἱστορία. Δυό χρόνια μόνο βασίλεψε, ἔχοντας κόντρα ὅλο τόν Ἑβραιοχριστιανικό φανατισμό καί τούς παρανοϊκούς καλογέρους πού ἔγραφαν βιβλία ὁλόκληρα, γιά νά ἀποδείξουν πώς ὁ Ἑλληνικός πολιτισμός δέν ἄξιζε μιά δεκάρα μπροστά στόν Ἑβραιογενῆ Χριστιανισμό τους καί στήν μέλλουσα βασιλεία του. Καί ἀναφερόμαστε στό περιβόητο «Λόγο κατά τῶν Ἑλλήνων» τοῦ ἐπιλεγόμενου Μεγάλου Ἀθανασίου, στόν ὁποῖο ὁ Ἰουλιανός ἀπάντησε: «Σέ μᾶς ἀνήκουν ἡ εὐγλωττία καί οἱ τέχνες τῆς Ἑλλάδας, καθώς καί ἡ Λατρεία τῶν θεῶν της. Μοῖρα δικιά σας εἶναι ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀγροικία καί τίποτα περισσότερο. Αὐτά εἶναι ἡ δική σας Σοφία.» Ὁ Ἰουλιανός προσπάθησε νά ξαναοικοδο-

μήσει τούς γκρεμισμένους Ναούς, τά Στάδια κλπ καί μάλιστα ζητοῦσε ἀποζημίωση ἀπό τούς τραμπούκους τῶν Χριστιανῶν πού τούς γκρέμισαν. Δέν νομίζετε πώς ὁ Ἰαχβέ θά τόν τιμωροῦσε καί μάλιστα πολύ γρήγορα γιατί τό πράγμα δέν ἔπαιρνε ἀναβολή; Ε, λοιπόν τό θαῦμα ἔγινε καί... τόν ἔφαγαν νωρίς καί τόν Ἰουλιανό, τόν μόνο ἄντρα πού ὕψωσε τό ἀνάστημά του στό ὕπουλο σκοτάδι τῆς Ἀνατολῆς, πού σκέπασε γιά αἰῶνες σάν ἐφιαλτική καταχνιά τήν ἀνθρωπότητα. Νά τόν θυμοῦνται οἱ Ἕλληνες...

Ἄς μᾶς ἐξηγήσουν, ἄς μᾶς ἀποκαλύψουν, πῶς ἐνῶ μέχρι πρίν ἀπό μερικές δεκαετίες στ᾽ Ἀρβανιτοχώρια τῆς Βοιωτίας-ἀλλά καί στήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα- ὑπῆρχαν τόσα Ἑλληνικά ὀνόματα, καθώς Πλάτων, Πίνδαρος, Ἐπαμεινώνδας, Πελοπίδας, Πλούτων, Ἀριστείδης, Θεμιστοκλῆς καί ἀπό ἕνα σημεῖο καί μετά ἀπαγορεύτηκαν στίς βαφτίσεις αὐτά τά ὀνόματα γιά νά δίνονται πλέον Ἑβραϊκά [152] ὀνόματα καθώς Ἰωάννης, Θωμᾶς, Ἰάκωβος, Μαρία κλπ. Οἱ καημένοι οἱ Παπάδες ἐκτελοῦσαν ἄνωθεν ἐντολές. Ἄς ψάξουμε νά δοῦμε ἀπό ποῦ ἐκπορεύθηκε αὐτή ἡ αὐστηρή ἀνθελληνική ἐγκύκλιος.

Γιά νά δικαιολογήσουμε τήν πολιτιστική μας καθυστέρηση, πλάσαμε- ἤ μάλλον ἄλλοι ἔπλασαν - τόν μῦθο τοῦ «κρυφοῦ σχολειοῦ» καί μᾶς ἔπεισαν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπαγόρευαν στά Ἑλληνόπουλα νά μαθαίνουν γράμματα.

Ἔ, λοιπόν ἐπί τέλους ἄς μάθουμε πώς αὐτοί πού ἀπαγόρευαν κάθε τί πού δέν ἦταν θεολογικό, ἦσαν οἱ Δεσποτάδες καί τό Πατριαρχεῖο καί ὄχι οἱ Τοῦρκοι. Χάζεψαν τόν Ἑλληνικό Λαό μέ μιά μονότονη πνευματική τροφή: Τά συναξάρια καί τούς βίους τῶν ἁγίων. Κάθε ἄλλο θεωροῦνταν ἐπικίνδυνο καί βλαβερό καί σέ περίμεναν οἱ ἀφορισμοί καί τά φοβερά ἐπιτίμια. Ὥστε ἄν εἶναι δυνατό νά μιλάμε γιά κρυφό σχολειό, πρέπει νἄχουμε ὑπ᾽ ὄψει μας πώς ὁ μεγάλος διώκτης τῶν σχολειῶν ἦταν ὁ Κλῆρος. Πῶς ἄντεξε αὐτός ὁ δύμσοιρος Λαός καί πῶς μετά ἀπό αἰώνων κατατρεγμούς καί πλύση ἐγκεφαλική διατηροῦσε τό φιλελεύθερο, ἀνεξίθρησκο καί ἀνυπόταχτο πνεῦμα του, εἶναι πραγματικά θαυμαστό.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, τό θρησκευτικό ζήτημα τελικά δίχασε τό Ἔθνος καί ἀποδείχτηκε τό ἐπικύνδυνο σκαλοπάτι γιά τίς ξενικές ἐπεμβάσεις. Ὅπως οἱ Χριστιανοί Ἀρβανίτες ἐπηρεάζονταν ἀπό τίς Εὐρωπαϊκές δυνάμεις καί εἰδικά ἀπό τήν Ρωσία καί πάντα ὑπολόγιζαν τή γνώμη τοῦ Πατριαρχείου, τό ἴδιο καί οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες, ἦσαν ὡς ἕνα σημεῖο ἐξαρτημένοι ἀπό τό Σιέχ-ούλ Ἰσλάμ, δηλαδή τό Ἰσλαμικό Πατριαρχεῖο ἄς ποῦμε. Μά καθ᾽ ἕνας

---

152. Οἱ Ἀρβανίτες ἀποκαλοῦν ὅλους τούς Ἀσιάτες καί εἰδικά τούς Τούρκους, Χαλδούπηδες. Οἱ περισσότεροι ἥρωες ἔτσι ἀποκαλοῦν τούς Τούρκους. Τή διάκριση αὐτή, πού εἶναι φυλετική δέν τήν πρόσεξαν οἱ ἱστοριογράφοι μας καί προσπάθησαν νά ἐπικαλύψουν τίς φυλετικές διαφορές μέ θρησκευτικά ἐπιχρήσματα. Ἀλλά τί σημαίνει **Χαλδούπης** καί γιατί τόση περιφρόνηση ἀπό τούς Ἀρβανίτες; Μήπως σημαίνει **Χαλδαῖος;** Δηλ. Μεσοποταμίτης;

καταλαβαίνει πώς τό Σιέχ-ούλ 'Ισλάμ ἐξυπηρετοῦσε τά Τουρκικά συμφέροντα.

'Αλλά μεταξύ τῶν 'Αλαβανῶν ὑπῆρχαν καί Καθολικοί καί σ' αὐτούς πουλοῦσαν προστασία ὁ Πάππας, οἱ Αὐστριακοί καί στή συνέχεια οἱ 'Ιταλοί. Οἱ Μεγάλες Εὐρωπαϊκές δυνάμεις καί ἡ Τουρκία, ἔβλεπαν ὅλο τό κόσμο μέσα ἀπό τό θρησκευτικό πρῖσμα καί στά μεγάλα συνέδριά τους μοίραζαν τίς ἐπαρχίες ἀνάλογα μέ τή θρησκεία τῶν πληθυσμῶν καί ὄχι τήν 'Εθνικότητά τους.

Εἶναι μιά ὁλόκληρη ἱστορία νά ἐξηγήσεις τό τί ἀντιμετώπισαν οἱ 'Αρβανίτες μετά τήν ἀπελευθέρωση τῆς 'Ελλάδας καί τίς ἀποτυχίες νά δημιουργηθῆ ἀνεξάρτητο 'Ελληνοαλβανικό Κράτος μέ ἀνεξιθρησκεία. 'Από τήν 'Ελληνική ἀπελευθέρωση καί πέρα, μιά τέτοια ἰδέα ἦταν ἐντελῶς ἀνεδαφική, γιατί τό 'Ελληνικό κράτος ἦταν ἕνα καθαρά θρησκευτικό κράτος, ἕνα 'Ορθόδοξο Χριστιανικό κράτος. Τό μόνο πού φαινόταν ἐφικτό ἦταν νά προσαρτηθοῦν στήν 'Ελληνική ἐπικράτεια τά νότια 'Αλβανικά ἐδάφη, πού εἶχαν καί τό μεγαλύτερο ποσοστό τῶν ὀρθόδοξων Χριστιανῶν 'Αλβανῶν. Μιλάμε γιά τό περιβόητο θέμα τῆς διεκδίκησης τῆς Β. 'Ηπείρου. Πρωτοῦ ὅμως ἀναλύσουμε πιό λεπτομερειακά αὐτό τό θέμα, θά δοῦμε δυό ἀκόμα ἀπόπειρες, πού αὐτή τή φορά προέρχονταν ἀπό τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες τῆς κεντρικῆς καί νότιας 'Αλβανίας, γιά τήν ἕνωσή τους μέ 'Ελληνικό κράτος.

Πέρα ἀπό τήν αἴτηση τῶν 56 'Αγάδων τῆς Λιαπουριᾶς πού ἐπί Καποδίστρια ζήτησαν τήν ἕνωση μέ τήν 'Ελλάδα μέσω τοῦ πατέρα τοῦ Χειμαριώτη Σπυρομήλιου, ἔχουμε ἐπί Ὄθωνος μιά ἀκόμα αἴτηση τῶν Μωαμεθανῶν 'Αλβανῶν τῆς Κεντρικῆς καί νότιας 'Αλβανίας πρός τόν Βαυαρό μονάρχη τῆς 'Ελλάδας.

«Οἱ περιφερόμενοι τόν ἀσπασμόν μας, φέρνομεν τό παράπονό μας ἐδαφιαίως, ἐπειδή καί ἐμείναμε πᾶν πτωχός Λαός οἱ κάτωθεν Καζιάδες (ἔπαρχοι) ἐπικράτειας στόν ξηρόν καί πετρώδη τόπον, χωρίς καμίαν 'Επιστήμην, ἀλλ' ὁπλοφόροι... Στέλνομεν τόν ἐπίτηδές ἄνθρωπό μας νά μιλήσει διά ζώσης φωνῆς μέ τήν ἐκλαμπρότητά σας τά δέοντα, ἄν ἡ μεγαλειότης τῆς Βασιλείας σας μᾶς καμπολιέβει, ἤγουν μᾶς δέχεται, νά γινόμεθα σιούδιτοι (ὑπήκοοι)... και δι' ἐμᾶς ὡς πλάσις θεοῦ ὅπου ἐγεννηθήκαμε γυμνοί καί θά πεθάνωμεν ἐκ μέρους μεγαλοδυνάμου, καί ἄν ἐλπίδα σωτηρίας δέν εἶναι διά ἐμᾶς, ἄς πεθάνωμε ἀπό σπαθί ἀνθρώπων. Ἄν ἦτον ὁ Θεός, ἔτσι ἄς γίνει.

'Ικετευόμεθα οἱ κάτωθι Καζιάδες: Αὐλῶνος, Δέλβινο, Μεναχιέ, Κουρβελέσι, Μαλακάστρα ἡ ἄνω καί κάτω τοῦ Μπερατιοῦ καί Τεπελένι καί Διόνιστα...

... δέν πλέον ἀγαπάμε νά ζήσωμε ἀπάνω εἰς τήν γῆν... ὄχι ἄλλο.

Οἱ ἴδιοι αὐτοί Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες ξεσηκώνονται τελικά μέ ἀρχηγό τόν περίφημο Ζενέλ Γκιώνη Λέκκα, τόν πιό γνωστό στήν 'Ελλάδα μέ τό ὄνομα Γκιουλέκκα. (Γκιολέκκα, εἶναι σύντμηση τοῦ Γκιών - καί Λέκκας πού ὑποστηρίζεται πώς εἶναι τό ὑποκοριστικό ἤ ἡ ἀρβανίτικη ἐκδοχή τοῦ 'Αλέξανδρος. (Βλπ. 'Α-λέκος ἤ Λιέκος) 'Ο Γκιουλέκκας καί οἱ ἐπαναστατημένοι 'Αρβανίτες πολιορκοῦν καί καταλαμβάνουν τό Δέλβινο καί στή συνέχεια πολιορκοῦν τό 'Αργυρόκαστρο. Ξεσηκώνονται οἱ περιοχές τῆς Μαλακάστρας, Πρεμετῆς, Μουζακιᾶς κλπ καί οἱ ἐπαναστάτες φτάνουν στό Βεράτι καί οἱ 'Αρβανίτες ἀπό τά Γιάννενα ὡς τήν Γκεκαριά εἶναι ξεσηκωμένοι.

'Ο 'Αρβανίτης διανοούμενος τῆς Καλαυρίας στή νότια 'Ιταλία Βιτσέντζο Ντόρσα γράφει τόν ἴδιο χρόνο, (1847) πώς ὅλη ἡ 'Αρβανιτιά μιλάει γιά τήν ἀναγέννηση καί ὅτι ἡ μέρα τῆς ἀπελευθέρωσης εἶναι κοντά. Αὐτό, ἐπειδή τό κίνημα πῆρε διαστάσεις ἐθνικοῦ 'Αλβανικοῦ ἀγῶνα καί οἱ 'Αλβανοί συνειδητοποιοῦν πώς πρέπει νά παραμερίσουν τίς θρησκευτικές διαφορές τους, νά πάψουν νά ἐλπίζουν τήν βοήθειά τους ἀπό τά ἔξω καί νά στηριχτοῦν στίς δικές τους δυνάμεις.

Δυστυχῶς καί αὐτή τή φορά, οἱ 'Αρβανίτες Μπέηδες πού εἶχαν πόστα στή Τουρκική Διοίκηση, βοήθησαν τούς Τούρκους νά καταστείλουν τήν ἐξέγερση. Οἱ Τοῦρκοι ἐκμεταλλεύονταν τό θρησκευτικό συναίσθημα τῶν Λαϊκῶν μαζῶν πού ἦσαν ἐντελῶς ἀγράμματες καί ἀσυνειδητοποίητες καί διοχέτευαν τήν προπαγάνδα πώς εἶναι ἱεροσυλία νά συμπορεύονται οἱ πιστοί τοῦ 'Ισλάμ 'Αρβανίτες μέ τούς Χριστιανούς συμπατριῶτες τους σέ ἐπαναστατικά κινήματα. Τό μοτίβο τῆς θρησκευτικῆς προπαγάνδας εἶναι πάντα τό ἴδιο ἀπ' ὅποια θρησκεία καί ἄν ἐκπορεύεται.

Οἱ ἡγέτες τῆς 'Επανάστασης αὐτῆς, μετά τήν ἀποτυχία της, συνειδητοποίησαν τήν ἀνάγκη νά ἀρχίσει προηγούμενα μιά πολιτιστική ἐκστρατεία καί νά ἀναπτυχθεῖ ἡ Παιδεία τοῦ Λαοῦ. 'Ανάμεσα στούς μορφωμένους ἡγέτες αὐτοῦ τοῦ κινήματος εἶναι φωτισμένα μυαλά καθώς ὁ Ναούμ Βεκιλχάρτζης, ὁ Πάσκο Βάσας, ὁ Τοπτάνης κλπ.

Στά 1850 ὁ Βεκιλχάρτζης[153] ἱδρύει στό 'Εξωτερικό τόν «'Αλβανικό

153. 'Ο Ν. Βεκιλχάρτζης γεννήθηκε στά 1797. 'Υπῆρξε διανοούμενος καί ἔνθερμος ὑποστηρικτής τῆς δημιουργίας ἀνεξάρτητου κράτους μέ ἀνεξιθρησκεία. Γεννήθηκε στό Μπύθκούκι (Κορυτσά) καί ἀπό νέος ξενητεύτηκε στή Ρουμανία, ὅπου ὑπῆρχε πολυπληθής 'Αλβανική παροικία καί σπούδασε Νομικά. Ἔλαβε μέρος μέ ἄλλους διανοούμενους στήν 'Επανάσταση τοῦ 'Αλέξαντρου 'Υψηλάντη.

Στά 1840 συνειδητοποιεῖ πώς ὁ μόνος τρόπος γιά νά βγοῦν οἱ 'Αρβανίτες ἀπό τά ἀδιέξοδα, εἶναι ἡ Παιδεία τοῦ Λαοῦ. Στά 1844 ἐκδίδει ἕνα σχολικό ἐγχειρίδειο, τό «Εβετόρ» στό ὁποῖο προτείνει ἕνα δικῆς του ἔμπνευσης ἀλφάβητο. Τό στέλνει στήν Κόρυτσα καί ὁ Λαός ἐνθουσιάζεται: «Νά σταματήσει πιά αὐτή ἡ κατάσταση τῆς ἀμάθειας πού παραμείναμε τόσα χρόνια. Εὐχόμαστε σύντομα ἡ διδασκαλία στ' ἀλβανικά νά ἐπεκταθεῖ σ' ὅλο τό Ἔθνος» τοῦ ἀπαν-

᾿Εκπολιτιστικό σύνδεσμο». Τοῦρκοι καί Φαναριῶτες μέ τό Πατριαρχεῖο τόν κυνήγησαν ἀμείλικτα ἐπειδή προπαγάνδισε τήν «ἱερόσυλον ἰδέαν» νά μορφωθεῖ ὁ ᾿Αλβανικός Λαός καί μάλιστα στή δική του γλῶσσα. Τελικά τόν δηλητηρίασαν οἱ Φαναριῶτες, μά τό ἐκπαιδευτικό κίνημα εἶχε πιά ξεκινήσει καί γιά ἄλλη μιά φορά οἱ προοδευτικοί ᾿Αρβανίτες συνειδητοποιοῦν πώς πρέπει νά παραμερίσουν τίς θρησκευτικές διαφορές τους καί νά προωθήσουν τήν παιδεία στό Λαό.

Στά 1864, ὁ Κων. Χριστοφορίδης, ᾿Αρβανίτης Χριστιανός πού εἶχε σπουδάσει στήν ᾿Αγγλία ἱδρύει ἕναν πολιτιστικό σύλλογο στήν Κωνσταντινούπολη μέ σκοπό τήν ἵδρυση σχολείων καί τήν ἔκδοση κειμένων στά ᾿Αλβανικά. Τό δύσκολο στήν ὑπόθεση εἶναι πώς δέν ὑπάρχει ᾿Αλβανικό ᾿Αλφάβητο καί οἱ διανοούμενοι προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν ἕνα ᾿Αλφάβητο. ᾿Επειδή βλέπουν πώς ἡ ᾿Αλβανική ἔχει στοιχεῖα ῾Ελληνικῆς γλῶσσας καί Λατινικῆς, ἄλλοι προκρίνουν τό ῾Ελληνικό καί ἄλλοι τό Λατινικό ᾿Αλφάβητο. ῾Ο Χριστοφορίδης μάλιστα προχωράει στή δημιουργία ἑνός σπουδαίου ἔργου, στήν ἔκδοση ῾Ελληνοαλβανικοῦ Λεξικοῦ. Μέχρι τότε οἱ ᾿Αλβανοί διανοούμενοι ἔβλεπαν κάποια ὁμοιότητα στίς ῾Ελληνικές καί ᾿Αλβανικές λέξεις, μά ὁ περίφημος ᾿Αρβανίτης λόγιος τῆς Κ. ᾿Ιταλίας Δημ. Καμάρδας πρωτοεντόπισε πώς ἡ ᾿Αλβανική πέρα ἀπό τίς κοινές λέξεις πού ἔχει μέ τήν ῾Ελληνική, ἔχει λέξεις καί ρίζες πού ἀπαντῶνται μόνον στά ὁμηρικά ποιήματα καί διατύπωσε τή γνώμη πώς ἡ ἡ ᾿Αλβανική ἀποτελεῖ ἕνα «Προομηρικόν γλωσσικόν ἰδίωμα». Καί ὅτι ἡ περίφημη «Γλῶσσα τῶν θεῶν» πού μᾶς ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος, δέν εἶναι παρά αὐτό τό πανάρχαιο γλωσσικό ἰδίωμα, πού μέ τήν ἀνυπαρξία παιδείας καί γλωσσοπλασίας κατάφερε νά διασώσει μέσω τῶν χιλιετηρίδων ὁ ᾿Αλβανικός Λαός.

᾿Αργότερα διαπιστώθηκε πώς τά ᾿Αρβανίτικα διασώζουν τόν μεγαλύτερο κορμό τῆς πανάρχαιας Πελασγικῆς γλῶσσας καί αὐτό εἶναι τό κλειδί γιά νά ἑρμηνεύσουμε τήν **καταγωγή** τῶν ᾿Αρβανιτῶν καί ὅλων τῶν ῾Ελληνικῶν φύλων, νά **συνδέσουμε τά νήματα τῆς ῾Ελληνικῆς φυλῆς** καί νά ἀποδείξουμε **τήν ἀδιάλειπτη ἑνότητα** καί συνέχειά της. Μέ τήν συσχέτιση τῆς ᾿Αλβανικῆς καί

τάνε σ᾿ ἕνα συγχαρητήριο γράμμα τους. Μέχρι τότε οἱ ᾿Αλβανοί διδάσκονταν εἴτε τά ῾Ελληνικά, ἄν ἦσαν ᾿Ορθόδοξοι, εἴτε τά Τούρκικα ἄν ἦσαν Μουσουλμάνοι εἴτε τά ᾿Ιταλικά ἄν ἦσαν Καθολικοί. Γύρω στά 1850, μέ πρωτοβουλιά τοῦ Ναούμ Βεκιλχάρτζη ἱδρύεται στό ᾿Εξωτερικό ὁ «᾿Αλβανικός ᾿Εκπολιτιστικός Σύνδεσμος», πού βοηθήθηκε ἀπό διαφόρους πλούσιους Πατριῶτες. ῾Η κίνηση αὐτή συνάντησε τήν ἄγρια ἀντίδραση τῆς ῾Υψηλῆς Πύλης καί τοῦ Πατριαρχείου. ῾Ο Σουλτάνος κυνηγοῦσε καί ὁ Πατριάρχης ἀφόριζε. Ταυτόχρονα οἱ λογιότατοι τοῦ Φαναρίου ἄρχισαν βίαιη προπαγανδιστική καμπάνια νά σταματήσει αὐτή ἡ κίνηση. Γιατί; ἄς βγάλει ὁ καθένας τά συμπεράσματά του καί ἄς τά συνδέσει μέ ὅσα μέχρι τώρα ἔχουμε πεῖ. Στά 1854, οἱ Φαναριῶτες θά δηλητηριάσουν τόν Ν. Βεκιλχάρτζη πού ἦταν ἡ ψυχή τῆς κίνησης γιά τήν προώθηση τῆς παιδείας στό ᾿Αλβανικό Ἔθνος...

τῆς Πελασγικῆς, τῶν 'Αλβανῶν μέ τούς Πελασγούς, τῶν Πελασγῶν μέ ὅλα τά ἀρχαιοελληνικά φύλλα, μποροῦμε πιά νά ἑρμηνεύσουμε καί νά δοῦμε ἀπό νέα πιά, πανοραμική σκοπιά τήν 'Ελληνική ἱστορία ἀπό τά ἀρχαία χρόνια ὡς τά πρόσφατα. Μποροῦμε νά ἑρμηνεύσουμε τά ἀδιέξοδα καί τίς ἀντιφάσεις τῶν ἱστορικῶν, πού ἐνῶ ἀπό τή μιά λένε πώς οἱ Πελασγοί εἶναι οἱ προπάτορες τῶν 'Ελλήνων, ἀπό τήν ἄλλη λένε πώς οἱ Πελασγοί ἦσαν Βάρβαροι. 'Η ἴδια παρανόηση συνεχίζεται καί σήμερα καί ἄλλωτε μέν λέμε (καί οἱ 'Αλβανοί καί οἱ Ἕλληνες) πώς εἴμαστε ἴδια φυλή καί ἄλλωτε ξεσχίζουμε τά ροῦχα μας νά ὁριοθετηθοῦμε καί νά ποῦμε πώς οἱ 'Αλβανοί εἶναι 'Αλβανοί καί οἱ Ἕλληνες εἶναι Ἕλληνες, δηλ. δύο διαφορετικοί Λαοί, ὁπότε χρέος μας εἶναι νά ὁρμήσουμε καί νά ἀποσπάσουμε τήν βόρεια Ἤπειρο γιατί εἶναι 'Ελληνική...

'Αντιφάσεις; Ναί, μά ἔχουν τραγικές ἐπιπτώσεις γιά τή τύχη τῶν δύο ἀδελφῶν Λαῶν. Αὐτό πού χρειάζεται εἶναι νά ἐρευνηθεῖ ἡ ἱστορία πρῶτα καί μετά νά ἀκουστοῦν οἱ τίμιες φωνές τῆς ἑνότητας καί ἀδελφωσύνης τῶν δύο Λαῶν. 'Η ἱστορική πραγματικότητα καί ἀλήθεια εἶναι μέ τό μέρος τους. Ὅσο θά προχωροῦν οἱ ἱστορικές ἔρευνες, τόσο θά ἀποδείχνεται περίτρανα, ἡ συγγένεια καί ἡ ταυτότητα τῶν δύο Λαῶν καί θ' ἀπομονώνονται ὅσοι ἀπεργάζονται τό μῖσος καί τήν διχόνοια.

Γιά νά ἐπανέλθουμε, ὁ Καμάρδας στήν προσπάθειά του νά δώσει καί αὐτός ἕνα 'Αλφάβητο στούς συμπατριῶτες του, ἐπέλεξε τό 'Ελληνικό ἀλφάβητο, τό ὁποῖο ἔγινε ἀποδεκτό γιά 12 χρόνια, ὥσπου τελικά προτιμήθηκε καί καθιερώθηκε τό Λατινικό ἀλφάβητο. 'Ο Καμάρδας ἄν καί εἶναι ἕνας 'Αρβανίτης τῆς 'Ιταλίας, συγκρίνοντας τήν 'Αλβανική μέ τήν 'Ελληνική καί τήν Λατινική, ἀποφαίνεται πώς ἡ 'Ελληνική εἶναι πολύ πλησιέστερη πρός τήν 'Αλβανική, καί προκρίνει σάν 'Αλφάβητο τῆς 'Αλβανικῆς τό 'Ελληνικό. Τό ἔργο του «saccio di grammatolocia comparata sulla lincua albanese, per Demetrio Camarda. Livorno 1864», δηλ. «Δοκίμιο συγκριτικῆς γραμματολογίας τῆς 'Αλβανικῆς γλῶσσας, ἀπό τόν Δημήτριο Καμάρδα, Λιβόρνο 1864», ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα, στή κατεύθυνση τῆς ἔρευνας γύρω ἀπό τό ζήτημα τῆς 'Αλβανικῆς γλῶσσας.

Στήν 'Ελλάδα καθώς καί σ' ὅλον τόν κόσμο ('Αμερική, Γαλλία, 'Αγγλία, Αἴγυπτο, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, 'Ιταλία, Μ. 'Ασία), ὑπῆρχαν 'Αρβανίτες πού προπαγάνδησαν τήν καθιέρωση τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Αλφάβητου, μά οἱ 'Ελληνικές Κυβερνήσεις δέν ἐδιαφέρονταν γιαυτό τό θέμα. Σήμερα τό 'Ελληνικό 'Αλφάβητο θά ἦταν τό 'Αλφάβητο τῆς 'Αλβανικῆς γλῶσσας καί αὐτό δέν ἔγινε καί δέν εἶναι καθόλου δύσκολο νά ἀποκαλύψει κανείς τίς αἰτίες, ἄν μελετήσει τά ἱστορικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Οἱ 'Ελληνικές Κυβερνήσεις ὄχι μόνο δέν ἐνδιαφέρονταν γιά ἕνα τέτοιο θέμα, ἀλλά μέ τήν συνεπῆ ἀντιενωτική στάση τους, σαμποτάρισαν ἐπί τοῦ ἀσφαλοῦς τήν καθιέρωση τοῦ 'Ελληνικοῦ ἀλφάβητου. Γιατί; Δέν εἶναι δυνατό νά ἐπεκταθῶ σ' ἕνα τέ-

τοιο καί τόσο μεγάλο θέμα, μά έχω καταλήξει στό συμπέρασμα πώς οί έκ τῶν παρασκηνίων κινοῦντες τά νήματα τῆς τότε Ἑλληνικῆς Πολιτικῆς δέν ἤθελαν νά καθιερωθεῖ τό Ἑλληνικό Ἀλφάβητο στήν Ἀλβανία, γιατί ἔτσι, ἀργά ἤ γρήγορα θά ἀποκαλύπτονταν ἤ μᾶλλον θά ἦταν ἀδύνατη ἡ ἀπόκρυψη τῆς ταυτότητας τῶν δύο Λαῶν. Οἱ Ἀλβανοί Μουσουλμάνοι θά ἦσαν ἕνας ἀντίλογος στήν μονόπλευρη ἱστορική θεώρηση τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Ἀλβανοί Μουσουλμάνοι θά ἦσαν ἕνας ἀντίλογος στήν παντοδυναμία καί αὐθεραισία τῶν Δεσποτάδων. Οἱ Ἀλβανοί γενικά θά ἦσαν ἀντίθετοι σέ κάθε ξενική προστασία καί ἐξάρτηση, μέ τήν ὁποία ἦταν ἀπόλυτα συνυφασμένο τό μετεπαναστατικό Χριστιανικό Ἑλληνικό κράτος.

Ἡ καθιέρωση τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου θά προωθοῦσε ἀπό τότε τίς μελέτες τῶν ἐπιστημόνων καί γλωσσολόγων γιά τή σχέση τῆς Ἀλβανικῆς μέ τήν πανάρχαια γλῶσσα τῶν Ἑλληνικῶν φύλων καί θ' ἀπόδειχνε τήν ταυτότητα καί συγγένεια τῶν δύο Λαῶν καί ἀπό αὐτή τή πλευρά. Οἱ τίμιες ἑνωτικές φωνές θ' αὐξάνονταν ἀντί νά λιγοστέψουν καί σήμερα νά χαθοῦν ὁλότελα καί οἱ δυό Λαοί θά συνειδητοποιοῦσαν τήν ἀνάγκη νά ζοῦν ἑνωμένοι καί ὄχι χωρισμένοι καί μάλιστα μέ μεγάλο, μά ἐντελῶς φτιαχτό καί τεχνητό μῖσος.

Εἶναι ἐντελῶς ἀπαγοητευτικό καί λυπηρό αὐτό πού συμβαίνει σήμερα. Οἱ τελευταῖες Κυβερνήσεις τῶν δύο Λαῶν, κάνουν τό πᾶν νά ὁριοθετηθοῦν, νά διαφοροποιηθοῦν, νά βροῦν στοιχεῖα διαφοροποίησης τῶν δύο Λαῶν, παραποιόντας τήν ἱστορία καί τήν ἀρχαία καί τήν πρόσφατη. Οἱ Ἀλβανοί σήμερα εἶναι ἕνα σύγχρονο κράτος μέ τίς γνωστές ἀπαιτήσεις ἑνός σύγχρονου κράτους. Ἡ γλῶσσα πού τούς κληροδότησαν οἱ πρόγονοί τους εἶναι μιά φτωχή γλῶσσα, πού τό λεξιλόγιό της περιστρέφεται γύρω ἀπό ἕνα περιορισμένο κύκλο ἀνθρώπινων ἀσχολειῶν, ἰδεῶν καί πραγμάτων. Μά καθώς εἴπαμε τό σύγχρονο Ἀλβανικό κράτος, οἱ σύγχρονοι Ἀλβανοί εἶναι ὑποχρεωμένοι, ἀκριβῶς λόγω τῆς σύγχρονης πραγματικότητας, τῆς εὐρύτητας τῶν σύγχρονων ἀσχολειῶν, τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης, τῆς Διοίκησης, τῆς Οἰκονομίας κλπ. νά βροῦν ἤ νά πλάσουν ἤ νά δανειστοῦν καινούργιες λέξεις γιά νά καλύψουν τά κενά τοῦ προγονικοῦ φτωχοῦ λεξιλόγιού τους. Δυστυχῶς ἔλλειψε ἡ γλωσσοπλαστική ἱκανότητα τῶν σύγχρονων Ἀλβανῶν. Ἀπ' αὐτό τό περιορισμένο λεξιλόγιο θά μποροῦσαν νά δημιουργήσουν νέες λέξεις καθαρά Ἀρβανίτικες —αὐτή εἶναι ἡ προσωπική μου γνώμη—. Ἀντ' αὐτοῦ οἱ Ἀλβανοί προστρέχουν στά Ἰταλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ρωσικά κλπ γιά νά ἀναπληρώσουν τά κενά τοῦ λεξιλόγιού τους. Καταλαβαίνει κανείς, πώς ἄν εἶχε θεσπιστεῖ τό Ἑλληνικό ἀλφάβητο καί εἶχαν προχωρήσει οἱ ἐπιστημονικές μελέτες πού θαπόδειχναν τήν σχέση τῶν δύο γλωσσῶν, οἱ σημερινοί Ἀλβανοί δέν θά ἦσαν ἀναγκασμένοι νά προστρέχουν σέ ξένες γλῶσσες, μά στήν ἀρχαία, στήν πανάρχαια Ἑλληνική γιά νά καλύψουν τά κενά τους. Δηλαδή θά

ἔκαναν τίς γλωσσοπλαστικές ἀναφορές τους στή γλῶσσα τῶν πανάρχαιων κοινῶν προγόνων μας. Θά μοῦ πεῖτε αὐτό ἔχει τόση σημασία; Τά πράγματα ἔχουν τήν σημασία πού τούς δίνουν οἱ ἄνθρωποι.

Οἱ πραγματικοί Ἕλληνες καί οἱ πραγματικοί Ἀλβανοί, πού ἀποτελοῦν ἕναν καί τόν αὐτό Λαό, δίνουμε μεγάλη σημασία σέ μερικά πράγματα, γιά τά ὁποῖα, ἄλλοι Λαοί δέν νοιάζονται καθόλου καί ἀντίστροφα. Ποιοί ἔχουν δίκιο ἤ τί εἶναι ὀμορφότερο, τό κρίνουν τό μέν πρῶτο οἱ αἰῶνες πού ἀκολουθοῦν καί τό δεύτερο οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι πού κάνουν τίς ἐπιλογές.

Γιά ἄλλους Λαούς, ἡ θυσία τοῦ Λεωνίδα στίς Θερμοπύλες, ἦταν μιά βλακεία. Γιά μᾶς εἶναι ὅ,τι πιό ὄμορφο καί ἱερό ἔχουμε νά ἐπιδείξουμε. Εἶναι ὁ αἰώνιος τρόπος ζωῆς μας. Εἶναι αὐτές οἱ θυσίες, αὐτά τά ὁλοκαυτώματα, ἡ πηγή τῆς αἰώνιας ζωῆς μας, ἡ ἀπόδειξη καί τό ἐχέγγυο τῆς ὕπαρξής μας σάν ἄτομά καί σάν Ἔθνος.

Ἕνας Ἀρβανίτης ἀπό τήν Ὕδρα - γνωστός σάν «καπετάν Σπύρος» βρέθηκε στήν Ἀργεντινή τόν περασμένο αἰῶνα καί μάλιστα κατάφερε νά γίνει ἀξιωματικός τοῦ Ναυτικοῦ τῆς χώρας αὐτῆς. Σέ κάποια ναυμαχία λοιπόν, προτίμησε νά ἀνατιναχτεῖ μέ τό πλοῖο του στόν ἀγέρα, παρά νά παραδοθεῖ στούς ἐχθρούς. Τό περιστατικό αὐτό ἀναφέρεται σάν τό ὑπ' ἀριθ. 1 ἡρωϊκό κατόρθωμα τῆς ναυτικῆς ἱστορίας τῆς χώρας αὐτῆς. Ἐμεῖς στήν Ἑλλάδα, ὅλους τούς Χριστιανούς Ἀρβανίτες πού ἔχουν διαπρέψει στό ἐξωτερικό τούς λέμε «Ἕλληνες». Ἄν καθίσετε καί σκαλίσετε καλά τήν ἱστορία θά δεῖτε πώς οἱ Ἀρβανίτες —Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι— ἔχουν σφραγίσει μέ τήν παρουσία τους τίς περισσότερες σελίδες τῆς Παγκόσμιας ἱστορίας.

Γιά μᾶς λοιπόν ἔχει μεγάλη σημασία νά εἶχε καθιερωθεῖ τό Ἑλληνικό ἀλφάβητο στήν Ἀλβανική γλῶσσα. Μέ τίς ἀλλεπάλληλες ἀπόπειρες τῆς Ἑλλάδας ὄχι πλέον νά ἑνοποιηθεῖ μέ τήν Ἀλβανία, πάνω στήν βασική ἀρχή τῆς ἀνεξιθρησκείας, ἀλλά νά ἀποσπάσει ἐδάφη ἀπό τό νότιο μέρος τῆς Ἀλβανίας, τή στιγμή πού τό ἴδιο ἔκανε καί ἡ Σερβία μέ τό Μαυροβούνι ἀπό τόν Βορηά, ὁ Ἀλβανικός Λαός, ἄρχισε νά βλέπει καί τούς Ἑλλαδίτες σάν ἐχθρούς. Ἔγιναν ἀρκετές τέτοιες ἀπόπειρες καί συγκρούσεις καί χύθηκε ἀρκετό αἷμα ἀπό τίς δυό πλευρές, ὥστε νά στεριώσει ὁ χωρισμός καί μέ τό χυμένο αἷμα. Οἱ Ἀλβανοί τότε —κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθῆκες καί μέ τήν ἔξυπνη προπαγάνδα τῆς Ἰταλίας— ἐπέβαλαν καί καθιέρωσαν τό Λατινικό ἀλφάβητο. Οἱ Ἀλβανοί σήμερα ἴσως νά μή δέχονται κάτι τέτοιο, ἀλλά γιά ἰδέστε πιό κάτω αὐτή τή σπάνια φωτογραφία τοῦ 1911 καί θά δικαιώσετε τίς ὑποθέσεις μου. Εἶναι συλαλλητήριο Ἀλβανῶν τῆς Κορυτσᾶς, γιά τήν πρόκριση καί καθιέρωση τοῦ... Λατινικοῦ ἀλφάβητου.

—Ἄν εἶναι δυνατό αὐτοί οἱ Φουστανελάδες πού βλέπετε στήν φωτογραφία καί πού θυμίζουν πληρεξούσιους τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Βουλῆς, νά διαδηλώνουν ὑπέρ τοῦ Λατινικοῦ καί ἐνάντια στό Ἑλληνικό Ἀλφάβητο!

Συλλαλητήριο στήν Κόρτσα τό Φλεβάρη τοῦ 1911 γιά τήν υἱοθέτηση τοῦ λατινικοῦ ἀλφάβητου στή γραφή τῆς ἀλβανικῆς γλώσσας. (Φωτ. Κρατικοῦ Ἀρχείου, Τίρανα)

—Ἄν εἶναι δυνατό αὐτοί οἱ Ἀλβανοί Φουστανελάδες, πού εἴτε οἱ ἴδιοι εἴτε οἱ πατεράδες τους ἀγωνίστηκαν γιά τήν ἑνότητα τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Ἀλβανίας, νά διαδηλώνουν ὑπέρ τοῦ Λατινικοῦ καί ἐνάντια στό Ἑλληνικό ἀλφάβητο!

—Ἄν εἶναι δυνατό αὐτοί οἱ Φουστανελάδες τῆς Κόρτσας πού μιλοῦσαν ὅλοι τους ἑλληνικά μαζί μέ τάρβανίτικά τους, νά διαδηλώνουν, ὑπέρ τοῦ Λατινικοῦ (Δέν ξέραν κατ' ἀρχή τί πράγμα εἶναι) καί ἐνάντια στό Ἑλληνικό ἀλφάβητο πού ἀρκετοί ἀπ' αὐτούς τό γνώριζαν.

—Ποιός ἤ ποιοί ἔθιξαν («ἄγγιξαν») τήν τιμή, τήν ὑπερηφάνεια καί τό φιλότιμο αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, ὥστε νά προβαίνει σέ μιά τέτοια ἐνέργεια; Ποιοί ἔχουν τήν εὐθύνη γιά τό δίκαιο πείσμωμα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων;

Στήν Ἑλλάδα λοιπόν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, πού προωθοῦν τήν καθιέρωση τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου στήν Ἀλβανική, ἐπειδή πιστεύουν στήν ταυτότητα τῶν δύο Λαῶν καί στή σχέση τῶν δύο γλωσσῶν, ἀλλά καί ἄνθρωποι πού ἐπίσης προπαγανδίζουν αὐτή τήν ἰδέα γιατί προσβλέπουν στήν ἐνσωμάτωση τῆς Ἀλβανίας στό ἐλεύθερο Ἑλληνικό κράτος. Δηλαδή ξεκινάνε ἀπό διαφορετική ἀφετηρία ἄν καί στοχεύουν στόν ἴδιο στόχο.

Στήν 'Αθήνα, ἡ ἐφημερίδα τοῦ Λεβίδη «'Ελπίς» πού ἐκδίδεται 'Ελληνικά καί Γερμανικά, προπαγανδίζει τήν ἰδέα τῆς ἐπιβολῆς τοῦ 'Ελληνικοῦ ἀλφάβητου, περισσότερο μέ τό τελευταῖο αὐτό πνεῦμα πού πιό πάνω ἀναλύσαμε, ἐνῶ ἡ ἐφημερίδα τῆς Λαμίας «Πελασγός», πιστεύει στή κοινή καταγωγή 'Ελλήνων καί 'Αλβανῶν ἀπό τούς Πελασγούς ἔτσι καθώς καί μεῖς τήν προσδιορίσαμε περίπου. Τόν «Πελασγό» τῆς Λαμίας τόν ἐκδίδει ὁ Γυμνασιάρχης Πυκαῖος μέ βοηθό τόν μαθητή του τότε καί κατοπινό ἱστοριοδίφη Κ. Σάθα. Ἦσαν καί οἱ δυό γνῶστες τῆς 'Αρβανίτικης γλῶσσας. 'Εφημερίδα μέ τόν ἴδιο τίτλο («Πελασγός») ἐκδίδεται καί στήν Κορυτσά.

Οἱ 'Ιταλοί καί συγκεκριμμένα τό Βατικανό, ὄχι γιά ἄλλους, παρά μόνο γιά θρησκευτικούς λόγους, ἀπό τό 1635, ἐκδίδουν τό «Λατινοηπειρωτικόν Λεξικόν» τοῦ πατρός Φραγκίσκου Μπιάνκι καί τήν «Λατινοαλβανική Κατήχηση» τοῦ Πέτερ Μπούντα ντί Πιέτρα Μπιάνκα (1664) καί σκοπό βέβαια ἔχουν νά προπαγανδίσουν τήν Χριστιανική Καθολική Πίστη ἀνάμεσα στούς 'Αλβανούς. 'Η ὅλη ἐπιχείρηση εἶχε τή δηλωτική ὀνομασία «Προπαγκάντα Φίντε» δηλ. «Προπαγάνδα τῆς Πίστεως». 'Από τό 1716, γιά νά ἐκδίδονται εὔκολα καί κατανοητά τά προπαγανδιστικά Καθολικά φυλάδια, ἡ «Προπαγκάντα φίντε» κατήρτισε Λατινοαλβανικό λεξικό ἀπό 28 γράμματα, 23 τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου, 3 τοῦ 'Ελληνικοῦ (λ,ε, καί ού) καί δύο νέα γράμματα δικῆς τους ἐπινόησης καί ὀνομάστηκε τό 'Αλφάβητο αὐτό «'Αλφάβητο τῆς Προπαγάνδας». Δηλαδή ἐπρόκειτο γιά μιά ὀργανωμένη καί μεθοδευμένη ἐπιχείρηση, πού ὅμως δέν εἶχε καθόλου τά ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, δεδομένου ὅτι οἱ 'Αρβανίτες δέν τό προτιμοῦσαν καθόλου, ἀλλά ἐντελῶς αὐθόρμητα ἔκλινε ἡ προτίμησή τους πρός τό 'Ελληνικό ἀλφάβητο. Κι αὐτός ὁ 'Αλήπασας, ἔγραφε τά 'Αρβανίτικα —ὅταν τό ἀπαιτοῦσε ἡ περίπτωση νά ἀπευθυνθεῖ σέ ἀρβανίτες πού δέν γνώριζαν 'Ελληνικά— μέ 'Ελληνικούς χαρακτῆρες.

Βέβαια καί οἱ Θρησκευτικοί ἡγέτες τῶν 'Ορθόδοξων Χριστιανῶν δέν κάθισαν μέ σταυρωμένα χέρια καί ἐξέδωσαν ἀρκετά βιβλία στήν 'Αλβανική μέ 'Ελληνικούς χαρακτῆρες.

Τό 1770 ἐκδίδεται στήν Βενετία ἀπό τόν Θεόδωρο Καβαλλιώτη, μέ 'Ελληνικά γράμματα, μικρό «'Ελληνο-βλαχο-αλβανικό λεξικό».

Μερικά χρόνια ἀργότερα τό 1809, ὁ ἥρωας του '21 Μαρκομπότσαρης, γράφει κατά προτροπή τοῦ Πουκεβίλλ, στήν Κέρκυρα, τό «Λεξικόν τῆς Ρωμαϊκοίς καί 'Αρβανιτηκῆς ἁπλῆς». Πολλά λέγονται καί γράφονται γιά τήν σκοπιμότητα τῆς γραφῆς αὐτοῦ τοῦ Λεξικοῦ πάντως ὁ ἴδιος ὁ Πουκεβίλλ πού τό διέσωσε, γράφει μέ τό χέρι του στή πρώτη σελίδα τοῦ χειρόγραφου λεξικοῦ:

«Τό λεξικό αὐτό εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι τοῦ Μάρκο Μπότσαρη στήν Κέρκυρα τό 1809, γιά μένα. Πουκεβίλλ».

Τό χειρόγραφο αὐτό τό δώρησε τό 1819, ὁ Πουκεβίλλ στήν 'Εθνική

Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων καί φυλάγεται στό τμῆμα τῶν 'Ελληνικῶν χειρογράφων. Τό 1980, τό ἐξέδωσε στήν 'Ελλάδα ὁ Τίτος Γιοχάλας.

Λεξικό ἐλληνοαλβανικό μέ βάση τά 'Υδραΐικα ἀρβανίτικα καθώς καί ἰδιωματισμούς ἀπό τά 'Αρβανίτικα τῆς Σικελίας, τῆς 'Ιταλίας καί τῆς Τοσκαριᾶς εἶχε γράψει καί ὁ Παναγιώτης Κουπιτώρης ἀπό τήν "Υδρα. Τό 1882, ἀγόρασε τό χειρόγραφο αὐτό ὁ Γάλλος Α. Dozon καί τό 1926, τό ξαναγόρασε ἡ 'Ιστορική 'Εθνολογική 'Εταιρεία τῆς 'Ελλάδος καί ἀπό τότε παραμένει ἀνέκδοτο στά συρτάρια της...

"Ηδη ὁ Τίτος Γοχάλας, προλέει στήν εἰσαγωγή τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Μαρκομπότσαρη πώς ἡ 'Ακαδημία τοῦ ἔχει ἀναθέσει τήν ἔκδοση τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Κουπιτώρη (σελ. 30).

'Αλβανοί ἐπαναστάτες τοῦ 19ου αἰῶνα

'Αρβανίτες τῆς 'Αθήνας (γκραβούρα τοῦ 1876)

Τό σημαντικότερο βέβαια ἔργο παραμένει τό 'Ελληνοαλβανικό λεξικό τοῦ Κων/νου Χριστοφορίδη. Τό ἔργο αὐτό ἐκδόθηκε καί στήν 'Ελλάδα τό 1904 κάτω ἀπό ὁρισμένες περιπέτειες πού ἔδωσαν ἀφορμή σέ μερικούς νά ποῦνε πώς σχεδιαζόταν ἡ καταστροφή τοῦ Λεξικοῦ αὐτοῦ (τῶν χειρογράφων). Δέν ἐξετάζω σέ βάθος τή φήμη αὐτή πού ἄλλωστε τήν ἀναφέρει ὁ 'Αλβανός Α. Xhuvani[154] στόν πρόλογο τῆς δεύτερης ἔκδοσης τοῦ Λεξικοῦ

154. 'Αλέξανδρος Τζουβάνης. Στήν 'Ελλάδα καί Μ. 'Ασία θά τό συναντήσουμε αὐτό τό ὄνομα σάν Τζουβανόπουλος, Τζουανάκος, Τζουβανάκης κλπ. Προφανῶς ἔχει 'Αλβανοϊταλική τήν καταγωγή (Τζιοβάνι-'Ιωάννης)

στά Τίρανα, γιατί ἕνα εἶναι γεγονός πέρα ἀπό κάθε ἀμφισβήτηση: Στήν Ἑλλάδα ὑπάρχουν οἱ δυνάμεις πού προωθοῦν καί οἱ δυνάμεις πού σαμποτάρουν τέτοιου εἴδους ἐκδηλώσεις. Φυσικό εἶναι λοιπόν νά ὑπῆρξε μιά περιπέτεια τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Χριστοφορίδη, μά τίς ἀρνητικές πλευρές τῆς ἱστορίας αὐτῆς δέν εἶναι οὔτε δίκαιο οὔτε λογικό νά τίς χρεωθεῖ ἡ Ἑλλάδα σάν σύνολο, ὅπως ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ὁ Ἀλβανός ἐπιστήμονας. Λέγεται ἐπίσης πώς στήν ἱστορία αὐτή ἔπαιξε ρόλο καί ἡ Ἰταλική προπαγάνδα (Γιοχάλας, Ἑλληνοαλβανικόν Λεξικόν τοῦ Μ. Μπότσαρη σελ. 32), πού ἐπηρέαζε τόν γιό τοῦ Χριστοφορίδη νά μή πουλήσει τό χειρόγραφο στήν Ἑλλάδα.

Λεξικό ἐπίσης ἔγραψε καί ὁ Τάσος Νεροῦτσος μέ τόν ὁποῖο συνεργάστηκε ὁ Γερμανός Μάγιερ γιά τίς Ἀλβανικές του μελέτες.

Λεξικό ἤ μᾶλλον γλωσσική μελέτη («Ἀλβανικά ἤ αἱ τρεῖς ζῶσαι διάλεκτοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης» Ἀθῆναι 1903) ἔκανε καί ὁ συμπατριώτης μου ἀπό τήν Θήβα Λουκᾶς Μπέλλος (1848-1913).

Ὁ Νικ. Τσέτσης ἀπό τό Ἀργυρόκαστρο, ὁ Θύμιος Μήτκος ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου, στήν «Ἀλβανική μέλισσα» πού ἐξέδιδε, ὁ Πέτρος Φουρίκης ἀπό τή Σαλαμίνα, ὁ Γ. Βρεττός καί ἀρκετοί ἄλλοι ἀσχολήθηκαν μέ τή σχέση ἤ μετάφραση ἤ λεξικογράφηση τῆς Ἑλληνικῆς καί Ἀλβανικῆς.

Στά 1971, ὁ Ἀλβανός Νίκος Γκίνης ἐκδίδει στά Τίρανα «Ἀλβανοελληνικό Λεξικό 551 σελίδων, πού εἶναι λεξικό τῆς τρέχουσας Ἀλβανικῆς πραγματικότητας, δηλ. σ' αὐτό θά βροῦμε λέξεις πού σήμερα μιλιοῦνται καί γράφονται στήν Ἀλβανία κά ἀναφέραμε πώς οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτές εἶναι ἀποτέλεσμα ἄστοχης γλωσσοπλασίας, κατά τή γνώμη μου βέβαια. Εἶναι δηλ. ἕνα λεξικό χρήσιμο γιά κάθε ξένο πού θέλει νά μάθει νά συνενοεῖται μέ τούς σημερινούς Ἀλβανούς.

Ἡ Ἀρβανίτικη γλῶσσα ἔχει ὁρισμένους φθόγγους πού δέν καλύπτονται ἀπό τό Ἑλληνικό ἀλφάβητο ἤ ἐνδεχομένως νά καλύπτονται ἀλλά δέν εἶναι εὔκολο νά γίνει ἀντιληπτό. Λ.χ. στ' Ἀρβανίτικα ἐκτός ἀπό τούς φθόγγους **κ,λ,ν,** πού προφέρονται ὅπως καί οἱ ἀντίστοιχοι Ἑλληνικοί, ὑπάρχουν καί **κ,λ,ν,** πού προφέρονται παχειά. Δηλ. διαφορετικά. Μά τό ἴδιο συμβαίνει καί στήν Ἑλληνική. Μή ξεχνάμε πώς τήν ἀκριβῆ προφορά τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας **δέν τήν ξέρουμε ἀκόμα.** Καί ἴσως οἱ γλωσσικές μελέτες κά ὁ συσχετισμός τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καί τῆς Ἀρβανίτικης μᾶς βοηθήσει ἀνέλπιστα στό νά ἀποκαλύψουμε τήν πραγματική ἀρχαιοελληνική προφορά.

Λέγαμε λοιπόν πώς αὐτοί οἱ τρεῖς φθόγγοι καί στήν καθομιλουμένη Ἑλληνική, ἔχουν διαφορετική προφορά, ἀνάλογα τή λέξη. Ἀλλοιῶς προφέρεται τό Λ στή λέξη Λάδι καί ἀλλοιῶς στή λέξη Λιακάδα. Ἀλλοιῶς προφέρεται τό Ν στή λέξη Νάνος καί ἀλλοιῶς στή λέξη Γιάννης, κλπ. Τό ἴδιο λοιπόν συμβαίνει καί στήν Ἀρβανίτικη, μέ τή διαφορά πώς στά Ἑλληνικά τό **κ,λ,ν,** γίνεται παχύ ὅταν προηγεῖται **ι, η, οι, ει,** ἐνῶ στ' Ἀρβανίτικα ὑπάρχει καί μόνο

του καί εἶναι προβληματικό σ' αὐτές τίς περιπτώσεις νά τοῦ προσθέσεις —κατ' ἀναλογία μέ τά 'Ελληνικά— ἕνα **(ι)**. Λ.χ. στό ρῆμα **Λυάν**[155], τό ν προφέρεται παχύ (βλπ. Μπάνιο) καί εἶναι πραγματικά προβληματικό νά προσθέσεις ἕνα **(ι)** κά νά τό κάνεις Λυάνι, γιατί ἔτσι μέ τήν προφορά καί τοῦ **(ι)** δέν σημαίνει τίποτα. 'Εγώ ἐπειδή σ' ὅλα τ' 'Αρβανίτικα αὐτῆς τῆς μελέτης δέν χρησιμοποιῶ τό σημερινό λατινογενές 'Αλφάβητο τῆς 'Αλβανίας, προκρίνω, ἀντί τοῦ **(ι)**, τά δύο **λ,ν,κ.** Δηλαδή θά γράψω **Λιάνν** καί θά ἐννοῶ ὅτι σ' αὐτή τή περίπτωση τά δύο **(ν)** ἔχουν τήν σημασία καί προφορά τοῦ παχειοῦ **(ν)**. Τό ἴδιο καί γιά τό **Κ** καί **Λ**.

Βέβαια δέν κάνω γλωσσολογική μελέτη, ἀλλά δέν κατάλαβα ποτέ τί νόημα ἔχουν στήν 'Ελληνική γλώσσα τά δύο **(λ)** ἤ **(ν)** ἤ **(κ)**, ἄν δέν προφέρονται καί **διαφορετικά.** Στή λέξη πάντως **«Κόκκινο»** τῆς νεοελληνικῆς εἶναι φανερό πώς διαφορετικά προφέρονται τό ἀρχικό **Κ** καί διαφορετικά τά δυό μεσαῖα.

'Εκτός ἀπ' αὐτά τά γράμματα, τά **Μπ, Γγ, Ντ** καί **Τς** πού ὑπάρχουν στήν 'Αλβανική νομίζω πώς μποροῦν νά καλυφθοῦν μέ τά πιό πάνω διπλογράμματα τοῦ 'Ελληνικοῦ ἀλφαβήτου ἤ νά συμπληρωθοῦν ἀπό τά ἀντίστοιχα Λατινικά **B, C, D,** καί **C.**

'Υπάρχει ὅμως καί ὁ φθόγγος, SH στ' 'Αρβανίτικα, ὅπως στή λέξη A Gauche = ἀριστερά, τῆς Γαλλικῆς, πού δέν φαίνεται νά ὑπάρχει στήν 'Ελληνική, μά καθώς εἴπαμε πιό πάνω, δέν ἀποκλείεται ἔτσι νά προφέρονταν τά δύο (Σ) λ.χ. ἡ Θάλασσα, νά προφέρεται ΘάλαCHα.

Κάτω ἀπ' αὐτή τήν ἔννοια, τό 'Ελληνικό ἀλφάβητο ἴσως καλύπτει πλήρως τήν 'Αλβανική γλῶσσα καί τό πρόβλημα πού ὑπάρχει νά εἶναι ἐντελῶς φαινομενικό καί νά προκύπτει ἀκριβῶς ἀπό τήν ἄγνοια τῆς πραγματικῆς **προφορᾶς** τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γλῶσσας.

Αὐτά εἶναι ἔργο τῶν γλωσσολόγων βέβαια, οι οποῖοι ὅμως ἐγκλωβισμένοι στήν Ἰνδοευρωπαϊκή θεωρία ἐπιστημονικῆς φαντασίας καί κατεχόμενοι ἀπό πνεῦμα Αἰγυπτιακοῦ ἱερατείου (οι περισσότεροι), δεν καταδέχονται να ασχοληθούν με την "βάρβαρον Αλβανικήν".

Μιά ἀξιόλογη προσπάθεια εἰσαγωγῆς ἀλφάβητου στήν 'Αλβανική ἔχουμε μέ τήν ἔκδοση τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀπό τόν 'Αρχιεπίσκοπο Εὐβοίας Γρηγόριο, τό 1827[156]. Τό ἀλφάβητό του ἔχει 33 γράμματα. Τά 24 τοῦ 'Ελληνικοῦ ἀλφαβήτου, 8 τοῦ Λατινικοῦ (B, G, D, C, LL, GN, CH καί H βαθύ. Δηλ. μιά κατασκευή φθόγγων μέ βάση τούς Λατινικούς αὐτούς φθόγγους) καί τό Δίγαμα F.

---

155. Λούω, πλένω. Σέ πολλές περιοχές τόν (ν) δέν ἀκούγεται καί προφέρεται Λυάϊ.

156. «'Επιστασία Γρηγορίου 'Αρχιεπισκόπου Εὐβοίας», Κέρκυρα 1827.

Παραδόξως κάποια στιγμή ὅλα τά Ἑλληνοαλβανικά ἀναγνώσματα ἐξαφανίστηκαν ἀπό τήν Ἀλβανία καί εἰκάζεται πώς γι' αὐτό φρόντισε ἡ Ἰταλική προπαγάνδα ἐκμεταλλευόμενη τήν ἀδιαφορία τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Παράλληλα ἐξαφανίστηκαν καί τά στοιχεῖα τοῦ Ἀλφάβητου τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Στά 1860, ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας, ὁ γνωστός εὐεργέτης, προσπάθησε νά ἐπανορθώσει τά πράγματα καί συνεργάστηκε γι' αὐτό μέ τόν ἐκδότη τῆς Ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδας «Ἐλπίς», Κ. Λεβίδη, μά δέν κατάφεραν τίποτα. Τό 1861, ἐπεμβαίνει ὁ Δ. Καμάρδας, ἡ μεγάλη αὐτή μορφή, πού ἀγωνίστηκε γιά τήν ἐπιβολή τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου καί ἔκανε πολλά διαβήματα στήν Ἑλληνική Κυβέρνηση γιά τήν ἐξεύρεση τῶν στοιχείων τοῦ Ἀλφάβητου πού ἐκδόθηκε ἡ Καινή Διαθήκη. Οἱ τότε ἰθύνοντες τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης δέν ἔδωσαν καμμιά σημασία...

Ὁ Καμάρδας δέν ἀπαγοητεύθηκε καί ἀφοῦ δέν κατάφερε νά βρεῖ τά στοιχεῖα, ἐπινόησε δικό του ἀλφάβητο μέ βάση τά 24 γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου, 4 Λατινικά (B, D, E καί J) καί τό διπλό (Σ) γιά τό SH πού πιό πάνω ἀναφέραμε. Μέ τό δικό του λοιπόν ἀλφάβητο καί μέ δικά του ἔξοδα, ὁ Καμάρδας, ἐξέδωσε ἀρκετά βιβλία πού κατέκλυσαν τήν Ἀλβανία καί Κ. Ἰταλία καί ἐκτόπισαν τό λατινικό Ἀλφάβητο. Αὐτό κράτησε 12 χρόνια. Μιά τέτοια προσπάθεια δέν τελεσφορεῖ ἀπό ἕναν ἄνθρωπο, ὅταν ἔχει ἐνάντιά του ὅλους τούς ἀνέμους καί πάνω ἀπ' ὅλα τίς Ἑλληνικές Κυβερνήσεις, πού ὄχι μόνο δέν ἔδωσαν καμμιά σημασία, ἀλλά δέν ἄφηναν εὐκαιρία νά μή θίξουν τό φιλότιμο τῶν Ἀλβανῶν καί νά μή δημιουργοῦν προβλήματα.

Μέ τόν θάνατο τοῦ Καμάρδα, τό λατινικό ἀλφάβητο ξαναεπικράτησε, παρά τίς προσπάθειες τοῦ Γ. Βρεττοῦ καί τοῦ Κουπιτώρη. Ἀπό τό 1881 πλέον τό Λατινικό ἀλφάβητο, ἐλείψει ἀντιπάλου, ἐπικρατεῖ στήν Ἀλβανική ἐκπαίδευση καί τό 1912 πού ἀνακηρύσσεται τό ἐλεύθερο Ἀλβανικό κράτος ἐπισημοποιεῖ τήν καθιέρωση τοῦ Λατινικοῦ ἀλφάβητου.

Τί ἱστορία πάλι κι αὐτή!.. Τί κρίβεται πίσω ἀπό τήν ἐπίσημη ἀδιαφορία τῶν Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων, ποιές δυνάμεις ἔδρασαν καί πῶς, δέν θά τό μάθουμε ποτέ, ὅσο κι ἄν ἡ δυσοσμία τους μᾶς τό προϋποθέτει.

Εἴτε μέ τό Λατινικό εἴτε μέ τό Ἑλληνικό ἀλφάβητο, οἱ διανοούμενοι Ἀρβανίτες, ὅπου γῆς, ξεκίνησαν μιά τεράστια πολιτιστική ἐκστρατεία νά ἀφυπνίσουν ἀπό τόν λήθαργο τῆς ἀμάθειας καί τῆς ἀμορφωσιᾶς τούς Ἀρβανίτες.

Στήν Ἑλλάδα, στήν Ἰταλία, στήν Σερβία, στήν Βουλγαρία, στήν Μ. Ἀσία καί Κων/πολη, στήν Αἴγυπτο καί ὅπου ἀλλοῦ βρίσκονταν Ἀρβανίτες, ἄρχισαν νά ἱδρύουν πολιτιστικούς Συλλόγους καί νά ἐκδίδουν Ἐφημερίδες καί περιοδικά. Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι ἤ Καθολικοί καί Μουσουλμάνοι, δουλεύουν ἀκατάπαυστα γιά τόν ἴδιο σκοπό. Οἱ Ἀρβανίτες πρέπει νἄχουν μιάν ἐλεύθερη δική τους Πατρίδα, ὅπου νά χωράνε Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι

ἰσότιμα καί ἀδελφωμένα. Ὅ,τι δέν ἔγινε μέ τήν Ἐπανάσταση τοῦ '21, ὅπου ἀπότυχε ὁ Ἀλήπασας, εἶναι πιά καιρός νά γίνει. Παρ' ὅλο τόν πόνο τῶν Χριστιανῶν Ἀλβανῶν πού ἤθελαν τήν ἑνότητα μέ τήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ἦταν φανερό πώς οἱ Χριστιανοί ἰθύνοντες τῆς Ἑλλάδας, ἤθελαν μιά καθαρά καί συγκεκριμμένα «Ἑλλάδα Ἑλλήνων Χριστιανῶν». Οἱ Μουσουλμάνοι Ἕλληνες, δέν χώραγαν σ' αὐτό τό κράτος.

Στά 1871 διάφοροι εὐεργέτες Ἀρβανίτες καί διανοούμενοι ἤ τιτλοῦχοι τῆς Τουρκικῆς Αὐλῆς, συναντήθηκαν στήν Κων/πολη γιά νά θέσουν τίς βάσεις γιά μιά Ἐθνική Παιδεία, ἄν βέβαια αὐτή τήν... ἱεροσυλία τήν ἐπέτρεπαν ὁ Σουλτάνος καί ὁ Πατριάρχης...

Στή διάσκεψη πῆραν μέρος Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες οἱ κυριότεροι ἀπό τούς ὁποίους ἦσαν: Κ. Χριστοφορίδης, Πάσκο Βάσας, Χ. Ταχσίνης, Γιάννης Βρεττός, Ι. Κεμάλ, καί Σ. Φράσερης. Κλήθηκαν ἀκόμα καί ἔλαβαν μέρος οἱ Κ. Ζάππας, καί Χ. Ζωγράφος, πού θά χρηματοδοτοῦσαν τήν κίνηση, καί οἱ Ἀρβανίτες ἀξιωματοῦχοι τῆς Πύλης Μουσταφᾶ πασᾶ Γκιριτλῆς, Σουλεϊμάν Πασά Τοπτάνης, Ρουστέμης Πασάς Λεσκοβικιώτης. (Pollo-Puto σελ. 154[157]). Ὁ Χότζα Ταχσίνης ἦταν Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κων/πολης.

Ἡ Διάσκεψη κατέληξε σέ πλήρη ἀποτυχία ἀπό τήν τρομερή ἀντιθέση καί τοῦ Σουλτάνου καί τοῦ Πατριαρχείου. Καί ὄχι μόνον αὐτό. Ὁ Σουλτάνος καί ὁ Πατριάρχης, δέν φτάνει πού ἀπαγόρεψαν τήν Παιδεία στήν Ἀλβανική γλώσσα ἀλλά τόν ἑπόμενο κι ὅλας χρόνο ὁ μέν Σουλτάνος προχωρεῖ στήν δημιουργία Τούρκικων Δημοτικῶν σχολείων στήν Ἀλβανία καί ὁ Πατριάρχης μέ τούς Φαναριῶτες προχωράνε στήν ἵδρυση ἑνός «Ἠπειρωτικοῦ ἐκπολιτιστικοῦ Συλλόγου», πού εἶχε παραρτήματα στά περισσότερα μέρη τῆς νότιας Ἀλβανίας. Ἡ ξένη πίττα μοιράστηκε σύμφωνα, δίκαια καί ὡραία μεταξύ κυρίων... Ἀπό τότε ἑδραιώνεται καί θεωρητικά τό Βορειοηπειρωτικό ζήτημα. Τό χειρίζονται ἀποκλειστικά οἱ Φαναριῶτες καί τό Πατριαρχεῖο καί στά κατοπινά χρόνια τό κληροδοτοῦν στήν Ἑλληνική Ἀρχιεπισκοπή. Ὁ Σύλλογος αὐτός διακηρύσσει πώς ἡ Ἤπειρος εἶναι ἡ κοιτίς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί ἑπομένως ὄχι μόνο τά ἐδάφη της ἀλλά καί οἱ κάτοικοί της εἶναι Ἕλληνες καί ἀψευδέστερος μάρτυς εἶναι τό θρήσκευμα τῆς πλειοψηφίας τῶν κατοίκων, πού εἶναι Χριστιανοί. Βέβαια κανείς δέν ἔχει ἀντίρρηση πώς ἡ Ἤπειρος εἶναι πραγματικά ἡ κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καί σ' αὐτήν τήν ἔρευνα δέν κάνουμε τίποτε ἄλλο ἀπό τό ν' ἀποδείχνουμε πώς αὐτή εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί ἡ πηγή ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν φύλων πού ἐποίκισαν ἀπό τά πανάρχαια χρόνια

---

157. Ἀπ' αὐτούς, οἱ Χριστοφορίδης, Βρεττός, Ζάππας καί Ζωγράφος εἶναι χριστιανοί Ἀρβανίτες, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι, Μουσουλμάνοι.

μέχρι τά πρόσφατα, τόν Ἑλλαδικό χῶρο. Ἄν ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις σ' αὐτή τήν ἐκδοχή, αὐτές προέρχονται ἀκριβῶς ἀπό τούς διαλλεκτικούς ἀπογόνους ἐκείνων τῶν Φαναριωτῶν. Μέχρι ἐδῶ δέν ὑπάρχει φαινομενικά ἀντίρρηση: Ἡ Ἤπειρος εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί οἱ κάτοικοί της εἶναι Ἕλληνες. Μά μέχρι τότε οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, οἱ Χριστιανοί ἤ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες, αὐτό πίστευαν καί διακήρυσσαν: Πώς εἶναι Ἕλληνες! Ὁ Ἀλήπασας αὐτοαποκαλεῖται ἤ κολακεύεται νά ἀποκαλεῖται «Νέος Πύρρος» καί καθώς ἀποδείξαμε οἱ Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἦσαν πολύ πιό κοντά στήν ἀρχαία Ἑλλάδα ἀπό τούς Χριστιανούς.

Ἀλλά ἡ διακήρυξη τοῦ «Συλλόγου» εἶχε ἄλλη, ἐντελῶς διαφορετική, ἔννοια καί στόχευε ἀλλοῦ: Οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου εἶναι Ἕλληνες, ἐπειδή εἶναι Χριστιανοί, σέ ἀντίθεση μέ τούς βόρειους Ἀλβανούς πού εἶναι στή πλειοψηφία Μουσουλμάνοι ἤ Καθολικοί καί τούς ἀποκαλοῦμε «Ἀλβανούς». Δηλαδή ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ Ἀρβανίτης τῆς Ἠπείρου καί ἄλλο ὁ Βόρειος Ἀρβανίτης. Ὁ Νότιος εἶναι «Ἕλληνας», ἐνῶ ὁ Βόρειος εἶναι «Ἀλβανός» ἤ —γιά νᾶ πιάνει καλλίτερα ἡ προπαγάνδα— «Τουρκαλβανός».

Ἡ προπαγάνδα αὐτή εἶναι σατανική. Ὁ Χριστιανός Ἀρβανίτης πού οὕτως ἤ ἄλλως θεωρεῖ τόν ἑαυτό του Ἕλληνα καλεῖται νά ἀντιπαρατεθεῖ μέ τόν βόρειο Μουσουλμάνο συμπατριώτη του καί νά διαχωρίσει τή θέση του. Οἱ Ἀρβανίτες διανοούμενοι εἴτε Χριστιανοί εἴτε Μουσουλμάνοι ἀντιδροῦν στόν ἀπειλούμενο διχασμό.

Στήν Ἤπειρο ὑπῆρχε μιά μειοψηφία Βλάχων καί Σαρακατσαναίων πού παρέμειναν βέβαια Χριστιανοί καί φυσικά δέν συμμερίζονταν καθόλου τίς ἀνησυχίες τῶν Ἀρβανιτῶν πού ἔβλεπαν πώς πάλι τούς βάζουν τρικλοποδιές καί τούς διχάζουν. Αὐτοί εὐχαρίστως ἀποδέχονταν καί τήν Φαναριώτικη προπαγάνδα καί τόν τίτλο τοῦ «Ἕλληνα». Δέν εἶχαν νά χάσουν τίποτα. Κέρδιζαν[158]. Τό ἴδιο καί κάποιες ἄλλες μειονότητες, λ.χ. Ἑβραῖοι.

Στά 1878, δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κων/πολης «Νεολόγος» (9 καί 15 Μαΐου), ἄρθρο κάποιου, πού δέν ἔχει τό θάρρος νά τό ὑπογράψει ἐπώνυμα, ἀλλά μέ τό ψευδώνυμο «Εἷς Ἠπειρώτης». Ἡ βάσιμη ὑπόθεσή μου εἶναι πώς ὁ ἄνθρωπος μόνον Ἠπειρώτης δέν ἦταν, μά σίγουρα κάποιος λόγιος Φαναριώτης. Εἶναι ἄλλωστε γνωστό πώς κανένα ἔγκλημα δέν εἶναι τέλειο καί κάπου ὁ ἐγκληματίας θά διαπράξει τό μοιραῖο λάθος πού θά τόν καταμαρτυρήσει. Ὁ «Εἷς Ἠπειρώτης», πράγματι ἀφοῦ καταφέρεται κατά τοῦ Ἀβδούλ Φράσερη τοῦ Ἀλβανοῦ Βουλευτή τῆς Ἠπείρου στή Τούρκικη Βουλή, πού τότε πάσχιζε μαζί μέ ἄλλους νά καθιερώσει τήν Ἀλβανική στήν Παι-

---

158. Βέβαια εἶναι γεγονός πώς οἱ Ρουμάνοι Ἐθνικιστές τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνα μας διεκδίκησαν ἐπιρροή ἐπί τῶν Βλάχων, Σαρακατσάνων καί Κουτσόβλαχων.

δεία τοῦ λαοῦ του, τόν κατακεραυνώνει, ἐπειδή κάθεται στό κοινοβούλιο «...μεταξύ ἀνδρῶν διαπρεπῶν, οἷοι οἱ βουλευταί Σμύρνης, Ἰκονίου καί **Ἱερουσαλήμ** καί ἄλλοι, οἵτινες ἐτίμησαν διά τῆς Βουλευτικῆς ἱκανότητος αὐτῶν καί τό κράτος **καί τήν πατρίδαν ἡμῶν τήν Ἀνατολήν»** (Γ. Βρεττοῦ «ἀπολογία» σελ. 6).

Ἡ πατρίδα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τῶν Ἀρβανιτοφάγων, ἦταν πράγματι ἀνέκαθεν ἡ **Ἱερουσαλήμ** καί ἡ **Ἀνατολή.** Καί αὐτοί πού ἦσαν Ἀρβανιτοφάγοι ἦσαν κατά συνέπεια καί Ἑλληνοφάγοι. Ἔσκαβαν τά σωθικά τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπό τά μέσα καί ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς.

Ὁ λαῦρος αὐτός «Ἠπειρώτης» τῆς Ἀνατολῆς λοιπόν, ἐξαφανίζει ἀπό τό προσκήνιο τῆς Ἱστορίας τούς Ἀρβανίτες καί ὁ Χάρτης του δέν τούς συμπεριλαμβάνει σάν λαό. Ἐπικαλούμενος τόν Νικοκλέα —τόν θυμόσαστε;— ἀποφαίνεται καί αὐτός πώς οἱ Ἀρβανίτες εἶναι ἕνας βάρβαρος Λαός πού ἦλθε στήν Βαλκανική μέ τίς βαρβαρικές ἐπιδρομές κλπ. κλπ.

Σ᾽ αὐτόν λοιπόν τόν Ἠπειρώτη ἀπό τήν... Ἀνατολή καί τήν... Ἱερουσαλήμ (δέν θεωρῶ τυχαία τήν ἀναφορά της), ἀναλαμβάνει νά ἀπαντήσει ὄχι ἕνας Μουσουλμάνος Ἀρβανίτης[159], μά ἕνας Χριστιανός, ὁ Γιάννης Βρεττός. Στέλνει τό ἄρθρο του στόν «Νεολόγο»,πού —ἄς σημειωθεῖ— εἶχε διακηρύξει μέ ἀρκετό κομπασμό, πώς ὅποιος Ἀρβανίτης ἔχει κότσια ἄς ἀπαντήσει σ᾽ αὐτή τή τρομερή διατριβή. Οἱ διευθύνοντες τόν «Νεολόγο» πῆραν τό ἄρθρο τοῦ Βρεττοῦ καί κατάπιαν τήν γλῶσσα τους. Ὁ Βρεττός ξετίναζε καί τόν «Ἠπειρώτη» καί τόν Νικοκλῆ καί τούς ἔκανε μέ τά κρεμυδάκια.

Τοῦ ἀπάντησαν πώς δέν τούς ἐπιτρεπόταν νά δημοσιεύσουν τό ἄρθρο. Ἀπό ποιούς; Ὄχι ἀπό τήν Τούρκικη διοίκηση πάντως, γιατί τελικά ὁ Βρεττός πῆρε τήν ἄδεια ἀπό τήν Τούρκικη διοίκηση τῆς Κων/πολης καί δημοσίευσε τό ἄρθρο του σέ εἰδικό τεῦχος μέ τόν τίτλο «**Ἀπολογία**». Ἐκεῖ ὄχι μόνον ξεσκεπάζει καί ξεγυμνώνει τόν δῆθεν Ἠπειρώτη, ἀλλά καί ἀποδείχνει τήν ταύτιση τῆς Ἀρβανίτικης μέ τήν Ἑλληνική φυλή, μέσα ἀπό τά Ἑλληνικά ντοκουμέντα. Στήν ἀρχή τῆς «Ἀπολογίας» παραθέτει ὅλο —**αὐτούσιο**— τό ἀντικρουόμενο ἄρθρο καί εἶναι αὐτή ἡ στάση, αὐτή ἡ ἀντίληψη, χαρακτηριστική τῶν ἀνθρώπων καί τῆς καταγωγῆς τους. Γιά τούς πραγματικούς Ἕλληνες ἡ ἱστορία τους ἦταν συνυφασμένη μέ τό **Φῶς** καί τήν **Παρρησία** καί ὄχι τό σκοτάδι καί τήν ὕπουλη καί ἄνανδρη ὑπεκφυγή καί τήν ἀνωνυμία.

Τήν «**Ἀπολογία**» τοῦ Γιάννη Βρεττοῦ πρέπει νά τήν διαβάσει κάθε γνήσιος Ἕλληνας, (Ἀλβανός ἤ Ἑλλαδίτης) καί ἀπό τήν ἀντιπαράθεση τῆς συλλογιστικῆς τοῦ ἀνώνυμου «Ἠπειρώτη», (πού ἡ πραγματική του πατρίδα εἶναι

---

159. Ὁ Ἀβδούλ Φράσερη ἤ Φρασερίτης ἦταν Μουσουλμάνος. Ἡ οἰκογένεια Φράσερη ἀνέδειξε μεγάλες προσωπικότητες τῆς ἀναγέννησης τῆς Ἀλβανίας.

μᾶλλον ἡ Ἱερουσαλήμ), καί τῆς συλλογιστικῆς τοῦ Βρεττοῦ, θά βγάλει σπουδαῖα καί ἀποκαλυπτικά συμπεράσματα. Ἀπό τή μιά βρωμάει ἡ καπηλεία τῆς Ἑλληνικότητας καί ἡ κούφια ἔπαρση τοῦ στεγνοῦ λογιοτατισμοῦ καί ἀπό τήν ἄλλη σέ καθηλώνει ἡ σεμνή καί ντοκουμενταρισμένη ἀντιπαράθεση, ἡ ἀποκάλυψη καί ἀποκατάσταση, φράση τή φράση, τῆς κυνηγημένης Ἀλήθειας.

Τήν ἑπόμενη χρονιά (1879) ὁ Πάσκο Βάσας γράφει τό ἔργο «Ἡ ἀλήθεια γιά τήν Ἀλβανία καί τούς Ἀλβανούς».

Ἀπό τό 1866 κιόλας ἡ Ἕλενα Γκίκα, ἡ περίφημη Δώρα Ντ' Ἴστρια, πού κατάγεται ἀπό τήν Ἀρβανίτικη Πριγκιπική οἰκογένεια τῶν Γκίκα (Γκέκα; πολύ πιθανό) τῆς Ρουμανίας, γράφει στά Γαλλικά «Ἡ Ἀλβανική Ἐθνικότητα μέσα ἀπό τά λαϊκά τραγούδια» καί κάνει γνωστό τό Ἀλβανικό ζήτημα σ' ὅλη τήν Εὐρώπη.

Στά 1879 κυκλοφορεῖ στήν Ἀθήνα κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Α. Κουλουριώτη μιά Ἑλληνοαλβανική ἐφημερίδα μέ τίτλο «Ζέρι ἰ Σκυπερίς» (ἡ φωνή τῆς Ἀλβανίας)[160].

Στήν Κων/πολη βγαίνει ἀπό τό 1885 τό περιοδικό «Ντιτούρια» (Γνώση).

Στό Βουκουρέστι ἱδρύεται σύλλογος μέ τήν ἴδια ὀνονασία (Ντιτούρια).

Στήν Βουλγαρία[161] ἱδρύεται σύλλογος μέ τήν ὀνομασία «Ντεσίρα» = πόθος, καί στήν Αἴγυπτο ἱδρύεται ἡ Ἑταιρεία «Βλεζρία ε΄ Σκυπετάρβετ» = ἡ ἀδελφότητα τῶν Ἀρβανιτῶν.

---

160. Λίγο μετά τήν ἀπελευθέρωση, ἐκδόθηκε γιά πολύ σύντομο διάστημα μιά Ἑλληνοαλβανική ἐφημερίδα μέ τίτλο «Ἀληπασᾶς». Ἔκλεισε; τήν ἔκλεισαν; πάντως εἶναι φανερό πώς ὁ τίτλος καί τό ὄνομα τοῦ Ἀλῆ, εἶναι ἐδῶ μιά **ἰδέα.** Μιά ἰδέα πού τήν ἀνέλυσα ὅσο ἦταν μπορετό.

161. Τά ἐπίθετα Βούλγαρης, ὑπέθεσαν πολλοί ἐρευνητές (Βουρνᾶς λ.χ.), πώς ὑποδηλοῦν Βουλγαρική καταγωγή καί αὐτό εἶναι πειστικότατο καί ἀληθοφανές, μά τελικά ἀποδείχνεται λάθος.

Τά ὀνόματα αὐτά θά τά συναντήσουμε σέ Ἀρβανιτοχώρια. Οἱ Βούλγαροι βέβαια δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τούς Ἀρβανίτες, ἀλλ' οἱ Ἀρβανίτες ἔχουν, δεδομένου ὅτι, ὅπως στίς ἄλλες Βαλκανικές χῶρες ἔτσι καί στή Βουλγαρία ὑπῆρχαν παροικίες καί χωριά ὁλόκληρα Ἀρβανίτικα (Ἀρμπανάσια).

Οἱ Ἀρβανίτες τῆς Βουλγαρίας, πού κατέβαιναν στήν νότια Ἑλλάδα γιά πολλούς καί ποικίλους λόγους, ποῦ ἀλλοῦ θά πήγαιναν; Σέ Ἀρβανιτοχώρια! Οἱ Ἀρβανίτες τοῦ νότου, ὀνόμαζαν αὐτούς τούς συμπατριῶτες τους «Βούργαρι ἤ Βούλγαρι» δηλ. «Ὁ Βούλγαρος» δηλ. μέ ἐπίθετο δηλωτικό τῆς τοπικῆς προέλευσης, πράγμα πολύ συνηθισμένο. Ἄν τό ἐπίθετο προερχόταν ἀπό μή Ἀρβανίτες, ἀπό ἄλλους Ἕλληνες, θά ἔπρεπε νά εἶναι «Βούλγαρος» καί ὄχι Βούλγαρης. Ἄλλωστε ἀπό ὅτι εἴπαμε, τό ἐπίθετο ἀπαντάται σέ Ἀρβανιτοχώρια μέχρι σήμερα καί εἶναι γνωστός ὁ γραφικός πρωθυπουργός τοῦ «Ἄστου ντουά», τῶν πρώτων μετεπαναστατικῶν χρόνων Γ. Βούλγαρης.

Στήν Αἴγυπτο πῆγαν ἀρκετοί Ἀρβανίτες μέ τόν Μωχάμετ Ἄλυ πού ἦταν ἕνας Ἀρβανίτης ἀπό τήν Καβάλα. Ὁ Μωχάμετ Ἄλυ εἶναι ὁ ἱδρυτής τῆς νέας Αἰγύπτου καί φιλοδόξησε, αὐτός ἕνας ἄσημος γιός ἑνός Ἀρβανίτη Δραγάτη ἀπό τήν Καβάλλα, νά διαλύσει τήν Τουρκική αὐτοκρατορία καί ἀπ' ὅτι φαίνεται θά τό πετύχαινε ἄν δέν ἐπενέβαιναν οἱ μεγάλες δυνάμεις. Ὁ Μωχάμετ Ἄλυ ἀπ' ὅτι δείχνει ἄλλωστε καί τό ὄνομά του ἦταν Μουσουλμάνος Ἀρβανίτης. Σήμερα ὑπάρχει τό ἄγαλμά του σέ πλατεία τῆς Καβάλλας, ἀλλά λίγοι ξέρουν πώς εἶναι Ἀρβανίτης καί οἱ περισσότεροι τόν θεωροῦν ἤ Τοῦρκο ἤ Αἰγύπτιο.

Ὁ Μωχάμετ Ἄλυ ἀνήκει στή φανατική μερίδα τῶν Μουσουλμάνων Ἀρβανιτῶν καί γιαυτό δέν συμφώνησε μέ τόν Ὀδυσσέα Ἀντροῦτσο σέ μιά κοινή ἐπιχείρηση μέ τούς Χριστιανούς, κατά τοῦ Σουλτάνου. Εἶχε ἄλλα ὄνειρα, ἄλλες βλέψεις. Σήμερα μιλάμε γιά τόν Ἑλληνισμό τῆς Αἰγύπτου, χωρίς νά ἀναφερόμαστε στήν Ἀρβανίτικη ἰδιαιτερότητά του. Καί νά ἄλλο ἕνα θέμα πού ἀξίζει νά ἐρευνηθεῖ. Πάντα ὅμως πρέπει νἄχει, ὑπ', ὄψει του ὁ ἐρευνητής πώς στήν Αἴγυπτο μαζί μέ τόν Μωχάμετ Ἄλυ δέν πῆγαν μόνον Χριστιανοί, ἀλλά καί Μουσουλμάνοι καί ἴσως περισσότεροι Μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες.

Στά 1895, στήν Καλαυρία τῆς Ἰταλίας ὅπου βρίσκονταν καί βρίσκονται ἄλλωστε οἱ περισσότεροι Ἀρβανίτες τῆς Ἰταλίας, ἱδρύεται ἡ «Ἐθνική Ἀλβανική Ἑταιρεία» πού ὅμως πατρονάρεται ἀπό τήν Ἰταλική Κυβέρνηση καί μάλιστα ἀπό τόν τότε πρωθυπουργό Κρίσπι, πού διατείνεται πώς εἶναι Ἀρβανίτης. Σκοπός της εἶναι ἡ σύσφιγξη τῶν σχέσεων μέ τήν Ἰταλία καί ἡ καθιέρωση τοῦ Λατινικοῦ Ἀλφάβητου στήν Ἀλβανική γλῶσσα.

Στά 1897, χρονιά καθοριστική γιά τήν πορεία τῆς Ἑλλάδας καί ἐνῶ ἐπαπειλεῖται ὁ Ἑλληνοτουρκικός πόλεμος καί ἡ ταπεινωτικότερη ἧττα τῆς Ἑλλάδας, ἀπό αἴτια πού μέχρι τώρα δέν ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ, ἱδρύεται στήν Ἑλλάδα ὁ «Ἀρβανίτικος Σύνδεσμος τῆς Ἀθήνας», ὅπου μετέχουν οἱ γόνοι ὅλων τῶν ἡρώων τοῦ 21. Πρόεδρος εἶναι ἕνας Μπότσαρης, μά ἡ ψυχή τοῦ συνδέσμου εἶναι ὁ Λεόντιος Λεοντίου[162].

Ὁ Λεόντιος, παράλληλα μέ τήν ἵδρυση τοῦ συνδέσμου, ἀπευθύνεται πρός τόν Βασηλιά Γεώργιο τόν Α΄ μ' ἕνα βιβλίο του πού τό τιτλοφορεῖ, «Τό Ἀλβανικόν ζήτημα» καί στό ὁποῖο παροτρύνει τόν Βασιλιά, νά προχωρήσει

---

162. Ὑπῆρχε καί **Λεόντιος**, ἀπό τό Δίστομο τῆς Λειβαδειᾶς, πού μέχρι τό 21 ἦταν ἕνα Ἀρβανιτοχώρι, ἐνῶ τώρα εἶναι μιά Ἀρβανιτοβλαχούπολη. Ὁ Λεόντιος αὐτός θεωρεῖται Διδάσκαλος τοῦ Γένους. Τό 1818 μυήθηκε στήν Φιλική Ἑταιρεία, ἀλλά εἶχε ἕνα κακό «ἐλάττωμα»: Ἤθελε τήν σύμπραξη τοῦ Ἀλήπασα στήν Ἐπανάσταση. «Ἀπετράπη ὑπό τῶν ἄλλων Φιλικῶν οἱ ὁποῖοι ἐφοβοῦντο τήν δολιότητα τοῦ Ἀλῆ». Οἱ δόλιοι!... Δέν ξέρω ποιά σχέση ὑπάρχει μεταξύ τῶν δύο Λεόντιων, ἀλλά ὁ νεώτερος Λεόντιος διατείνεται πώς ἔχει Σουλιώτικη τήν καταγωγή καί βέβαια ἀγωνίζεται γιαυτή τήν περιπόθητη ἑνότητα ἐπί ματαίῳ ὁ ἄνθρωπος.

σέ ἔντιμη συμφωνία μέ τούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες, δηλαδή νά δεχτεῖ τήν δημιουργία 'Ελληνοαλβανικοῦ κράτους, μέ ἰσοτιμία καί ἀνεξηθρησκεία, γιατί μόνον ἔτσι ἡ 'Ελλάδα θά ἀποκτήσει τό κῦρος καί τήν δυνατότητα νά ἀνταπεξέλθει στόν «... ἐπεκείμενον ἀγῶνα, τόν ὁποῖον θά διεξαγάγωμεν **Κυρίως** πρός τούς **'Αλλοφύλους** τῆς ἀνατολῆς Χριστιανούς...» (Λ. Λεοντίου, «Τό 'Αλβανικόν ζήτημα» σελ. Ιδ' τῆς εἰσαγωγῆς).

'Ο Λεόντιος βλέπει ἐπικείμενο τόν πόλεμο καί σάν μόνο τρόπο νά τόν διεξαγάγει μέ ἐπιτυχία ἡ 'Ελλάδα, τήν ὁμοψυχία τοῦ 'Ελληνικοῦ Ἔθνους καί τήν ἑνότητά του, σέ βάση ἀνεξιθρησκείας. Εἶναι τό ἴδιο τό παλιό καί καταρρακωμένο πιά ὅραμα τῶν παπούδων καί τῶν πατεράδων του, πού ζητοῦσαν τήν 'Εθνική 'Ενότητα καί κέρδισαν τόν 'Εθνικό διχασμό. 'Υπενθυμίζει στόν Βασιλῆά πώς οἱ Χριστιανοί 'Αρβανίτες λευτέρωσαν τήν 'Ελλάδα, πώς οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες τό μόνο πού ζητοῦσαν καί ζητάνε εἶναι μιά Μπέσα γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἀνεξιθρησκείας κλπ. Τοῦ ὑπενθυμίζει πώς καί αὐτή τή στιγμή (1897), οἱ **'Αρβανίτες εἶναι τό πλειοψηφοῦν στοιχεῖο τῆς 'Ελλάδας**, ὅτι σ' ὅλες τίς ὑπηρεσίες, στό 'Εμπόρειο καί στό Στρατό μιλάνε 'Αρβανίτικα, ὡς καί μέσα στό ἴδιο τό Παλάτι κλπ. «Εἶναι δέ (ἡ 'Αλβανική) ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα τοῦ τε 'Εμπορικοῦ καί τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ καί ὁμιλεῖται ἐξ ἴσου μέ τήν 'Ελληνικήν εἰς ὅλους τούς Στρατῶνας» (σελ. 48).

Αὐτά εἶναι ἀληθινά ὅσο κι ἄν μᾶς φαίνονται περίεργα τώρα. 'Ο Λεόντιος δέν γράφει ὅ,τι τοῦ κατέβει. 'Αναφέρεται στόν Βασιλῆά του καί δέν μπορεῖ νά τοῦ λέει πράγματα καί γεγονότα φανταστικά. Ἄλλωστε μέχρι τό 1912, ὁ Ναύαρχος Παῦλος Κουντουριώτης, ὁ πρῶτος Πρόεδρος τῆς 'Ελληνικῆς Δημοκρατίας, ἔδινε παραγγέλματα στ' ἀρβανίτικα, ἀπ' ὅτι μᾶς διαβεβαίωσε ἕνας ἑκατοντάχρονος ναύτης του πρίν λίγα χρόνια ἀπό τήν Τηλεόραση[163].

'Ο Λεόντιος βλέπει ἕνα πολύ ἁπλό πράγμα: Σέ μιά πολεμική περιπέτεια πού εἶναι ἀναπόφευκτη, ἡ 'Ελλάδα πρέπει νά ἔχει κότσια δικά της. Τά δικά της κότσια εἶναι ὁ Λαός της καί εἰδικότερα οἱ 'Αρβανίτες, γιατί αὐτοί παθιάζονται γιά τήν 'Ελλάδα καί ρίχνονται στήν φωτιά, ἀπό αἰῶνες καί αἰῶνες. Οἱ 'Αρβανίτες εἶναι αὐτοί πού ἔχουν πάντα ἀνοιχτό πόλεμο μέ τούς Τούρκους, ἄσχετα ἄν εἶναι Χριστιανοί ἤ Μουσουλμάνοι. 'Η 'Εθνική ἑνότητα λοιπόν καί ἡ σύμπραξη ὅλων τῶν 'Αρβανιτῶν, Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων, μόνον αὐτή ἐγγυᾶται μιάν 'Ελλάδα δυνατή καί δυσπροσμάχητη, ἱκανή ν' ἀνταπαξέλθει στούς κινδύνους πού τήν ἀπειλοῦν. Αὐτό εἶναι ἕνα γεγονός ἤ μᾶλλον μιά ὑπόθεση πού δέν ἔχει ἀντίλογο καί καθένας καταλαβαίνει τί ρόλο μποροῦσε νά παίξει ὁ 'Ελληνισμός ἄν εἶχε ὅλους τούς 'Αρβανίτες στούς κόλπους του. Μιά

---

163. 'Ο πρῶτος στρατιωτικός κανονισμός τοῦ Ναυτικοῦ, εἶναι γραμμένος στ' 'Αρβανίτικα!

τέτοια 'Ελλάδα μέ κανένα τρόπο δέν θἄπαιζε δεύτερο ρόλο στόν κόσμο καί αὐτό τό ἤξεραν καί τό ξέρουν πολύ καλά αὐτοί πού μοιράζουν σήμερα καί χθές τίς τύχες τῶν Λαῶν. Τόνιζε λοιπόν ὁ Λεόντιος στόν Γεώργιο ὅτι «... ἡ ἐν πολιτικῇ καί Θρησκευτικῇ ἰσότητι ἕνωσις τῶν 'Ελλήνων καί τῶν 'Αλβανῶν, θά εἶναι ἡ κοινή ἀμφοτέρων ἠθική καί ὑλική δύναμις» (σελ. 98).

Φωνή βοόντος ἐν τῇ ἐρήμῳ... Στήν 'Ελλάδα 150 χρόνια τώρα κυβερνοῦν ἄνθρωποι ἀόρατοι καί ἀπό τά παρασκήνια τῶν παρασκηνίων, ἄν καί πολλοί 'Αρβανίτες ἀναδείχτηκαν πολιτικοί ἡγέτες, πρωθυπουργοί καί στρατιωτικοί. 'Η κίνηση τοῦ «'Αρβανίτικου συνδέσμου τῆς 'Αθήνας» ἦταν ἡ τελευταία λαϊκή κίνηση γιά τήν ἑνοποίηση Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων 'Αρβανιτῶν καί μετά ἀπ' ὅσα εἶχαν προσυμβεῖ, καταδικασμένη σέ σίγουρη ἀποτυχία. Δέν ξέρω τί ἀπάντησε ὁ Γεώργιος, ἀλλά ὑποθέτω πώς αὐτά πού ἄκουγε τοῦ φαίνονταν Κινέζικα. Αὐτός, ἕνας Δανός πρίγκιπας, ἦλθε ἐδῶ νά βασιλέψει. 'Εκεῖ τελείωνε ἡ ἀποστολή του...

Γιά μιά ἀκόμα φορά οἱ 'Αρβανίτες τοῦ 1897 ἀποδεικνύονταν πολύ ἀφελεῖς.

'Ο «Σύνδεσμος» μέ τήν ἵδρυσή του, θεώρησε καθῆκον του νά ἀπευθυνθεῖ στούς Μουσουλμάνους 'Αρβανίτες μέ μιά συγκινητική διακήρυξη, ἐρήμην ὅμως τῶν ἐδῶ κρατούντων τά ἐξουσιαστικά σκῆπτρα καί σέ λάθος ἐποχή.

«'Αδέλφια! Σᾶς λέγουμε καί σᾶς ὀνομάζομεν ἀδέρφια, γιατί ὅσο καί ἄν μᾶς χωρίζουν ὁ **Τόπος** καί ἡ **Θρησκεία,** δέν παύουμε νά εἴμαστε ἀδέρφια... Πρέπει νά ἀφήσουμε τήν ἔχθρα πού μᾶς γέννησαν ἡ Τουρκιά καί οἱ Θρησκεῖες... Στήν καρδιά τοῦ 'Ελληνικοῦ καί τοῦ 'Αρβανίτικου Λαοῦ εἶναι ριζωμένο τό αἴσθημα τῆς συγγένειας...

'Ο Ἕλληνας, πρίν γίνει Ἕλληνας, ἦταν 'Αρβανίτης, δηλαδή Πελασγός... Ἕλληνας, θά πεῖ 'Αρβανίτης πολιτισμένος... 'Ελλάδα χωρίς 'Αρβανιτιά καί 'Αρβανιτιά χωρίς 'Ελλάδα εἶναι πράγματα μισά... Ὅταν ἡ 'Ελλάδα καί ἡ 'Αρβανιτιά σμίξουν, τότε θά γίνει μιά μεγάλη 'Ελλάδα καί μιά μεγάλη 'Αρβανιτιά... **τό αἶμα νερό δέν γίνεται...»***

Τήν διακήρυξη ὑπογράφουν: Σέχου, Μπότσαρης καί Τζαβέλλας. 'Ο Σέχου, πού ἔχει τό ἴδιο ἐπίθετο μέ τόν μέχρι πέρυση πρωθυπουργό τῆς 'Αλβανίας, εἶναι προφανῶς τῆς ἴδιας φάρας μέ κοινή πρόγονο τήν περίφημη **Δέσπω** τήν Σουλιώτισσα, πού πολεμοῦσε κλεισμένη μέ «νῦφες καί μ' ἀγγόνια στοῦ Δημουλᾶ τόν πύργο» πού λέει τό τραγούδι. Ἄλλοι Χριστιανοί, ἄλλοι Μουσουλμάνοι. Τό αἶμα τό ἴδιο: 'Αρβανίτικο.

Καθώς εἴπαμε ἡ κίνηση ἦταν καταδικασμένη καί ἀπό τίς δυό πλευρές. Οἱ Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες, μαζί μέ τούς πιό φωτισμένους Χριστιανούς, ἀπαγοητευμένοι καί ἀηδιασμένοι ἀπό τή στάση τῶν 'Ελληνικῶν Κυβερνήσεων ἤ ἐν πάσει περιπτώσει ἀπό τή στάση αὐτῶν πού ρύθμιζαν τίς τύχες τῆς

---

* Βλπ. σημ.(12) του Β' παραρτήματος του παρόντος.

'Ελλάδας, εἶχαν πάρει τήν ἀπόφαση νά προχωρήσουν σέ ἕνα κράτος ὅπου Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες θά ζοῦσαν ἐλεύθερα καί ἀδελφωμένα. Παράλληλα βέβαια ἡ 'Ιταλική, ἡ Αὐστριακή καί ἡ Τουρκική προπαγάνδα ἔκανε τήν δουλειά της σέ μέτωπο πού ἡ 'Ελληνική, δέν θἄκανε τίποτα ἄλλο γιά νά πετύχει, παρά νά δείξει **ἐλάχιστη καλή Θέληση καί Μπέσα.**

Ἔτσι ἀπότυχε καί αὐτή ἡ προσπάθεια, γιά τήν ἑνοποίηση τῆς 'Ελλάδας καί τῆς 'Αλβανίας, γιά τήν 'Εθνική ἑνότητα, λέω ἐγώ. Δέν ἀφήσαμε εὐκαιρεία ἀπό τότε νά πάει χαμένη, δίχως νά βαθύνουμε τό μῖσος καί τό χάσμα, μεταξύ τῶν δύο Λαῶν, μέ τά Βορειοηπειρωτικά ζητήματα καί τήν ἀντιαρβανίτικη προπαγάνδα.

'Επιτέλους, ἄς ἀφυπνιστοῦμε καί ἄς ἀναρωτηθοῦμε, ποιούς ἐξυπηρετεῖ αὐτή ἡ κατάσταση καί ποιοί εἶχαν καί ἔχουν συμφέρον νά βαθαίνει ἡ διαφορά καί τό μῖσος ἀνάμεσα στούς δύο Λαούς;

Σήμερα εἶναι διαμορφωμένη μιά κατάσταση ἀνάμεσα στούς δύο Λαούς καί ἀποκρυσταλλωμένη μιά κατάσταση ἀνάμεσα στίς Κυβερνήσεις τῶν δύο Λαῶν, πού εἶναι ἀπόρροια καί ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν τῶν γεγονότων πού μεσολάβησαν ἀπό τό '21 μέχρι τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Τούτη τή φορά βρέθηκε ἀκόμα ἕνα στοιχεῖο διαφοροποίησης: 'Η μορφή τῶν καθεστώτων τῶν δύο Λαῶν. 'Η 'Αλβανία ἀνήκει στό Κομμουνιστικό στρατόπεδο καί ἡ 'Ελλάδα στό Καπιταλιστικό.

'Εδῶ καί κάμποσα χρόνια, γίνεται μιά προσπάθεια —σέ παγκόσμια κλίμακα— νά ἀντικατασταθεῖ ὁ θρησκευτικός φανατισμός, ἀπό τόν πολιτικό, πού δέν εἶναι παρά ἄλλη μιά τεχνητή κατασκευή νά δοθοῦν τεράστιες διαστάσεις σέ ἀσήμαντα πράγματα (γιά τούς Λαούς ἐννοῶ). Μέ τό μῖσος καί τόν φανατισμό, οἱ Λαοί μαζεύονται εὔκολα ὁ καθένας στήν στρούγκα του καί ὁ κόσμος μοιράζεται πιό εὔκολα.

Οἱ Ἕλληνες καί οἱ 'Αλβανοί δέν χρειάζονται προστάτες καί καθοδηγητές. Οἱ Ἕλληνες καί οἱ 'Αλβανοί ἔχουν τό δικό τους μακραίωνο ἰδεολογικό τους πιστεύω, πού δέν εἶναι εὔκολο νά τό ἀντικαταστήσει, μήτε ὁ Χριστιανισμός, μήτε ὁ Μουσουλμανισμός, μήτε ὁ Κομμουνισμός ἤ ὁ Καπιταλισμός ἤ ὁποιοσδήποτε ἄλλος «-ισμός». Αὐτό τό ἰδεολογικό πιστεύω τοῦ Ἕλληνα καί τοῦ 'Αλβανοῦ εἶναι ἕνα πολύ σκληρό φίλτρο πού διηθύζει κάθε ξένη ἰδεολογική ἐπίδραση.

Κοιτάξτε πῶς μετέβαλλε τήν θρησκεία τήν ξένη, τήν μεταφυσική, σέ σύστημα **Λατρειῶν,** ὁ Ἕλληνας, παρά τά ἀλλεπάλληλα χτυπήματα στό κεφάλι του ἐδῶ καί δυό χιλιάδες χρόνια.

Οἱ ἄλλοι Λαοί τῆς Εὐρώπης, τῆς 'Ασίας καί τῆς 'Αμερικῆς, ἐκστασιάζονται μέ τήν μεταφυσική ἔννοια τοῦ Θεοῦ, ξημεροβραδυάζονται μέ τήν βίβλο στό χέρι καί μέχρι σήμερα γράφουν **τραγούδια** θρησκευτικά καί ἔχουν ἀφήσει ὅλη τους τήν ὕπαρξη στήν «ἀπαλάμη τοῦ Θεοῦ». Οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν

σημασία στή Λατρεία καί τήν ὀμορφιά της καί γιορτάζουν τά Χριστούγεννα καί τήν Πρωτοχρονιά μέ τά Κάλαντα καί τίς ὄμορφες ἐκδηλώσεις καί τό Πάσχα μέ τήν περιφορά τοῦ Ἐπιτάφειου πού εἶναι ἕνα ἀρχαιοελληνικό καθαρά κατάλοιπο ἤ μᾶλλον μιά συνέχεια μέσα στή νέα Θρησκεία πού τούς ἐπιβλήθηκε, μέ τά ἀρνιά τά σουβλιστά τά αὐγά τά κόκκινα, τούς χορούς καί τά τραγούδια.

Σήμερα εἶναι ἀδιανόητο νά γράφουν οἱ Ἕλληνες τραγούδια θρησκευτικά καί νά κάνουν Συναυλίες θρησκευτικές καθώς ἡ Μαχαλία Τζάκσον. Θά μοῦ πεῖτε, ὅλα αὐτά τά τροπάρια καί οἱ ψαλμωδίες οἱ βυζαντινές, τί εἶναι; Μά ἐγώ σᾶς λέω σ' ὅλο αὐτό τό βιβλίο, πώς τό Βυζάντιο ἦταν ἕνα Μωσαϊκό μέ κοινό παρανομαστή τήν Χριστιανική Θρησκεία καί τήν Ἑλληνική γλῶσσα, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἦσαν οἱ παρεῖες καί οἱ καταδιωκόμενοι τοῦ καθεστῶτος καί ἡ Ἑλλάδα ὁ καταραμένος τόπος ὅπου ξεσποῦσε ὅλη ἡ χολή καί τό μῖσος αὐτῶν τῶν φανατισμένων τῆς Ἀνατολῆς. Καί ἡ πιό πάνω διαπίστωση ἐπιβεβαιώνει τοῦ λόγου μου τό ἀσφαλές.

Μέχρι τόν 11ο αἰῶνα ὁ Ἑλληνισμός εἶναι ὁ μέγας καταδιωκόμενος τοῦ Βυζαντίου. Μέχρι τότε ἡ ἐξουσία ἦταν στά χέρια τῶν φανατισμένων Χριστιανῶν πού παίζοντας τό παιγνίδι τῶν Ἑβραίων τῶν Ἀλεξανδρινῶν καί Ρωμαϊκῶν χρόνων, πάσχιζαν νά ἐξαφανίσουν κάθε τί πού νά θυμίζει Ἑλλάδα, Ἕλληνες καί Ἑλληνικό Πολιτισμό. Ἄν μελετήσετε τήν ἱστορία αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, θά ἀπορήσετε πῶς βρέθηκε τόση χολή καί τόσο μῖσος καί γιά ποιάν αἰτία.

Τότε λοιπόν γράφανε στό Βυζάντιο- ὄχι στήν Ἑλλάδα- τραγούδια θρησκευτικά καί γίνονταν μάχες γιά τό ὁμοούσιον ἤ ὁμοιοούσιον καί περί τοῦ ἐάν οἱ ἄγγελοι ἦσαν ἀρσενικοί, θηλυκοί ἤ ἀρσενοθήλυκοι.

Ἀπό τόν 11ο αἰῶνα, οἱ παλιοί διωγμοί τῶν Ἑλλήνων ξεχνιοῦνται καί οἱ Ἕλληνες μέ τά τρίμματα τῆς σοφίας πού διασώθηκαν ἀπό τήν Ἑρβαιοχριστιανική καταιγίδα, περνάνε στήν Πολιτιστική —στήν ἀρχή— ἀντεπίθεση καί ξαναζεῖ στό Βυζάντιο ἡ παλιά ξεχασμένη μνήμη τῶν Ἑλλήνων.

Μέ τούς Κομνηνούς διαπρέπουν Ἑλληνιστές σάν τόν περίφημο Μιχαήλ Ψελλό, πού λαβαίνει τό θάρρος νά ἀντιτάξει τόν «Ἕλληνα» λόγον στόν «Χριστιανικόν», τήν Ἄννα Κομνηνή κλπ.

Δύο αἰῶνες πρίν, αὐτά ἦταν ἀδιανόητα στό Βυζάντιο. Τόν 9ο αἰῶνα μ.Χ. ἕνας ἄλλος Μιχαήλ Ψελλός (Ὁ Πρεσβύτερος, τοῦ ὁποίου τό ὄνομα ἔχει πάρει φιλολογικά ἐνδεχομένως, ὁ γνωστός μας Ψελλός), ὑπῆρξε ἕνας σοφός ἄνθρωπος Ἑλληνικῆς καταγωγῆς καί συγκεκριμμένα ἀπό τήν Ἄνδρο. Τή συνέχεια δέν θἄπρεπε νά σᾶς τήν πῶ ἀλλά νά τή μαντέψετε μόνοι σας. Πράγματι ὁ ἄνθρωπος κατηγορήθηκε σάν «αἱρετικός» καί **κάηκαν** ὅλα του τά ἔργα!

Ἄν δέν συνειδητοποιήσουμε τήν διαρκῆ ἀντιπαράθεση τοῦ Χριστιανι-

σμοῦ πρός τόν Ἑλληνισμό, δέν θἄχουμε καταλάβει ἀπολύτως τίποτα ἀπό Βυζάντιο!

Μέ τούς Καντακουζηνούς καί τούς Παλαιολόγους, **γιά πρώτη φορά,** ἔχουμε Στρατηγούς καί Αὐτοκράτορες ἀπό τήν Ἑλλάδα. Οἱ Ἕλληνες παίρνουν στά χέρια τους τήν βυζαντινή αὐτοκρατορία ἤ ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπ' αὐτήν. Τά πράγματα ὅμως ἔχουν πολύ ἀλλάξει. Ἡ Χριστιανική Θρησκεία εἶναι παντοδύναμη καί συμπορεύεται μέ τό ἀναγεννημένο Ἑλληνικό πνεῦμα. Τόν 14ο αἰῶνα οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου μέ τούς Ἀρβανίτες πού ἤδη ἔχουν κατεβεῖ ὡς τόν Μωρηά, ἑτοιμάζονται ν' ἀποτινάξουν ἐντελῶς τήν Χριστιανική Θρησκεία μέ πρωτοπόρο τόν Γεώργιο Πλήθωνα ἤ Γεμιστό καί τόν Πέτρο τόν Καλαυρό. Πάντως οὕτως ἤ ἄλλως ἡ Χριστιανική Θρησκεία καί τό Βυζαντινό Χριστιανικό κράτος ἔχουν περάσει στά χέρια τῶν Ἑλλήνων πιά. Οἱ δυσκοίλιες, μαῦρες καί ἄτεχνες πρωτοβυζαντινές εἰκόνες, παραχωροῦν τή θέση τους στή νεοβυζαντινή ἁγιογραφία, πού πλέον εἶναι Τέχνη μέ ὅλη τή σημασία τοῦ ὅρου. Ὁ **Πανσέλληνος** καί ὁ **Θεοφάνης** ὁ Κρητικός δημιουργοῦν σχολή ἁγιογραφίας καί οἱ ζωγραφιές τους προδίνουν τήν Ἑλληνική καταγωγή τους.*

Στόν Μυστρά οἱ Ἐκκλησιές ἔχουν τήν Ἑλληνική λεπτότητα, κομψότητα καί χάρη, πού ἔλλειψε τόσα χρόνια ἀπό τό Βυζάντιο. Ὅλα αὐτά δέν εἶναι τυχαῖα καί ἔχουν μιά συνέχεια καί συνέπεια καθώς βλέπετε. Καί τό ἐπιστέγασμα τῆς συνέπειας αὐτῆς:

Ὅταν τό Βυζάντιο καί ἡ Χριστιανική Θρησκεία περνάει στά χέρια τῶν Ἑλλήνων, δέν εἶναι φυσικό καί συνεπές νά πολεμηθῆ ἀπό ἐκείνους πού πολέμησαν τόν ἀρχαῖο Ἑλληνισμό; Ἔ, λοιπόν ψάξτε τά κιτάπια τῆς ἱστορίας καί θά δεῖτε μέ μεγάλη σας ἴσως ἔκπληξη, πώς οἱ Ἑβραῖοι πλεύρισαν τήν Μουσουλμανική Θρησκεία καί τούς Τούρκους καί πώς τελικά ἀπό τή μιά σαμποτάριζαν τό Ἑλληνικό πιά Βυζάντιο καί ἀπό τήν ἄλλη βοηθοῦσαν καί Χρηματοδοτοῦσαν τόν Μωάμεθ τόν Κατακτητή.

Θά μοῦ πεῖτε πώς ὅλα αὐτά πού λέω βρωμάνε Ἀντισημιτισμό. Ἄν ὅμως δέν τἄλεγα θά μοσχομύριζαν βλακεία καί στραβισμό. Τά λέω, ὄχι γιά νά δημιουργήσω Ἀντισημιτισμό, νά δημιουργήσω δηλαδή μιάν ἄρνηση, ἀλλά γιά νά μάθει ὁ Ἑλληνικός Λαός τήν ἀλήθεια πού μέ πρόσχημα τόν δῆθεν ἀντισημιτισμό, τοῦ κρύβουν. Τό θέμα δέν εἶναι νά ἀποκτήσουμε μῖσος γιά τούς Ἑβραίους, ἀλλά **γνῶση** τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, ὥστε νά εἴμαστε ἱκανοί νά ἀντιμετωπίσουμε σωστά κάθε ἐπιβουλή τοῦ Ἑλληνισμοῦ στό μέλλον. Οἱ Ἕλληνες εἴμαστε Λαός μέ ὑπερεκχυλίζοντα αὐθορμητισμό καί αὐτό εἶναι ἡ Ἀχίλλειος πτέρνα μας. Δέν ἔχουμε σκοπό νά περιορίσουμε τόν αὐθορμητισμό, γιατί τόν ἀγαπᾶμε καί τό θεωροῦμε στολίδι μας. Θά ἐνισχύσουμε τήν θωράκιση αὐτῆς τῆς εὐαίσθητης πλευρᾶς μας μέ τή **γνώση,** ἁπλά. Ὁ Φανατισμός καί ὁ Ἀντισημιτισμός, δέν ταιριάζουν στόν Ἑλληνικό Λαό καί παρά τήν

* Βλπ. σημ.(13) του Β' Παραρτήματος του παρόντος.

ἀποστροφή πού ἔνοιωθε πάντα ὁ Λαός μας γιά τόν **τρόπο ζωῆς καί σκέψης** τῶν Ἑβραίων, ἔδειξε παράλληλα καί τή Λεβεντιά καί τή μεγαλοψυχία του, ὅταν κυνηγήθηκαν ἀπό τόν Χίλτερ, τή στιγμή πού οἱ ἴδιοι οἱ Ἑβραῖοι κοίταζαν πῶς νά λουφάξουν καί ὄχι νά βγοῦν στά βουνά καθώς οἱ Ἕλληνες νά πολεμήσουν τόν Φασισμό. Λοιπόν; Πρέπει νά πάψουμε νά λέμε, ἀλλά νά κρύβουμε τήν ἀλήθεια, γιά νά μή χαρακτηριστοῦμε Ἀντισημητιστές;

Θά μοῦ πεῖτε πώς δέν μποροῦμε νά καταδικάσουμε ἕναν ὁλόκληρο Λαό καί ὅτι αὐτά γίνονται ἀπό τούς φανατικούς Σιωνιστές. Ὦ, τῆς τραγικῆς ἀφέλειάς μας! Εἴδατε ποτέ κανένα κίνημα, κανένα κόμμα, πού νά ἔχει δράση δυό ἤ τριῶν Χιλιάδων χρόνων, καθώς εἶναι τό Σιωνιστικό; Ἤ Εἴδατε ποτέ νά απομονώνει καί νά ἀποδυναμώνει τό Σιωνιστικό κίνημα ὁ Ἑβραϊκός Λαός, σάν Λαός καί ὄχι μέ μεμονομένες ἀτομικές περιπτώσεις, πού ἄλλωστε εἶναι ἄξιες τοῦ θαυμασμοῦ μας;

Ὁ Ἑλληνικός Λαός, ἀπό τά Ἀλεξανδρινά χρόνια εἶναι ὁ στόχος τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καί παρ' ὅλα αὐτά ὁ Ἑλληνικός Λαός δέν τόν πῆρε στά σοβαρά. Μπορεῖ νά τόν περιφρόνησε, νά τόν ἀντιπάθησε ἔστω, μά ποτέ δέν τόν πολέμησε. Ποτέ δέν προχώρησε σέ ἀντισημιτικές ἐνέργειες ἐνῶ τά περισσότερα Εὐρωπαϊκά κράτη ἔχουν προβεῖ κατά καιρούς σέ διώξεις τῶν Ἑβραίων. Αὐτό εἶναι τό μεγαλεῖο τοῦ Λαοῦ μας. Φτάνει αὐτό τό μεγαλεῖο, νά μή καταντάει καταστροφική βλακεία. Νά ξέρουμε, νά γνωρίζουμε καί νάγρυπνοῦμε, γιατί ποτέ δέν πρόκειται νά ἀντιπαρατεθεῖ στό φῶς καί μέ εὐθύτητα στόν Ἑλληνισμό ὁ Σιωνισμός, ἔστω καί τώρα πού ἐλέγχει τήν παγκόσμια κατάσταση.

Ἀλλ' ἄς ἀφήσουμε τούς Σιωνιστές γιατί οἱ ἄνθρωποι δέν κάνουν τίποτε ἄλλο παρά τή δουλειά τους καί εὐθύνη δέν ζητάμε ἀπ' αὐτούς γιά τήν κακοδαιμονία τῆς Ἑλλάδας. Ἡ Εὐθύνη ἀνήκει ἀποκλειστικά στούς Ἕλληνες εἴτε γιά τήν **ἰδιοτέλεια** μερικῶν εἴτε γιά τήν **ἀφέλεια** τῶν πολλῶν εἴτε καί γιά τά δύο. **Ἐλεύθεροι ἄνθρωποι εἶναι οἱ ὑπεύθυνοι.**

Λέγαμε λοιπόν πώς τώρα πιά ἔχει διαμορφωθεῖ μεταξύ Ἑλλάδας καί Ἀλβανίας μιά κατάσταση, ἕνα «στάτους κβό» καί γαλουχεῖται ἡ συνείδηση τῆς διαφορετικότητας τῶν δυό Λαῶν καί ἀπό τίς δυό πλευρές. Ὅλα τά ταμπούρλα βαροῦν στόν ἴδιο σκοπό. Ὁ Ἐμβέρ Χότζα μιλάει πλέον γιά Ἕλληνες τῆς Βορείου Ἠπείρου. Δέν ξέρω ἄν σάν τέτοιους ἐννοεῖ τούς Κουτσόβλαχους ἤ Σαρακατσαναίους τῆς περιοχῆς, ἤ τούς Χριστιανούς γενικά τῆς Βόρειας Ἠπείρου. Ἡ ἐπίσημη πιά Ἑλληνική πολιτεία δέν ἀναφέρει κἄν τό Βορειοηπειρωτικό ζήτημα, πού ἔχει περιέλθει στήν ἀποκλειστική διακιοδοσία τῶν Μητροπολιτῶν καί τοῦ ἀνώτερου κλήρου.

Ἡ ἐπίσημη ἱστορική ἐκδοχή τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους, εἶναι πώς οἱ Ἀλβανοί εἶναι αὐτόχθων Λαός διαφορετικός ἀπό τούς Ἕλληνες. Γιά τούς Πελασγούς, πού μᾶς ἔλεγαν ὅλοι αὐτοί οἱ γίγαντες τῆς Ἀλβανικῆς παλιγγενεσίας τοῦ περασμένου αἰῶνα, οὔτε λόγος. Τό ἴδιο καί οἱ νέοι ἱστορικοί τῆς

Ἑλλάδας. Οἱ Πελασγοί δέν εἶναι λένε οἱ Πρωτοέλληνες, ἀλλά οἱ... Προέλληνες. Δηλ. δέν εἶναι Ἕλληνες. Ἄρα αὐτοί οἱ πονοκεφαλιστικοί Πελασγοί βγῆκαν ἀπό τή μέση καί ἔτσι τά πράγματα μπῆκαν στή θέση τους, καί ἡσυχάσαμε. Ἄμ, «τ᾽ ντάρ ἐδέ τ᾽ ζέζ»[164]. Οἱ Πελασγοί δέν εἶναι μῦγα στό γάλα μας γιά νά τή βγάλουμε καί νά τό πιοῦμε. Ὑπάρχουν παντοῦ...

—Ὑπάρχουν στήν Ἑλληνική καί στήν Ἀρβανίτικη γλῶσσα. Ὑπάρχουν στά πιστεύω μας καί στίς ἀντιλήψεις μας. Ὑπάρχουν σ᾽ αὐτό πού μᾶς κινεῖ νά παίρνουμε τίς στράτες καί νά γυρίζουμε σέ κάθε γωνιά τῆς γῆς, νά μεγαλουργοῦμε ἐκεῖ μά νά ξαναγυρίζουμε σάν τόν Ὀδυσσέα στήν Ἰθάκη.

—Ὑπάρχουν στίς Λατρεῖες πού διασώσαμε μέσα ἀπό τίς θρησκεῖες πού μᾶς ἐπιβάλλανε. Ὑπάρχουν στή Λεβεντιά, στήν ὑπερηφάνεια, στόν ἐγωισμό μας, στό Φιλότιμο, στήν Μπέσα, στήν εὐφυία, στήν δυνατότητα νά ὑπάρχουμε καί νά κάνουμε αἰσθητή τήν παρουσία μας μέ ὅποιες καί ὅσες δύσκολες συνθῆκες κι ἄν ἀντιμετωπίζουμε. Ὑπάρχουν στήν θεία ἀποκοτιά μας νά ἐπιχειροῦμε τά ἀκατόρθωτα, νά ἐπιχειροῦμε ἐκεῖ πού ξέρουμε πώς θ᾽ ἀφανιστοῦμε[165]. Ὑπάρχουν στό θάρρος μας καί στήν «τρέλλα» μας νά λέμε **ὄχι** ἐκεῖ πού οἱ ἄλλοι λένε **ναί.**

—Ὑπάρχουν στήν ἁρμονία τῶν ἀντιφάσεών μας. Στήν συνύπαρξη τοῦ συντηρητισμοῦ καί προοδευτισμοῦ μας. Ὑπάρχουν παντοῦ, ἀπό τήν Κ. Ἰταλία, τήν Σικελία, τήν Βαλκανική, τήν Μ. Ἀσία, τήν Βόρεια Ἀφρική, παντοῦ. Μέχρι σήμερα... Κι ἄν δέν τούς βλέπουμε ἐμεῖς, μᾶς βλέπουνε αὐτοί οἱ κοινοί πρόγονοί μας, πού λυποῦνται γιά τόν στρουθοκαμηλισμό μας, δηλαδή γιά κάτι πού δέν τούς χαρακτήριζε.

ΛΙΓΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Καθώς εἶπα καί πιό πάνω, δέν πρέπει νά ζητάμε εὐθύνες ἀπό ἄλλους, οἱ Ἕλληνες, παρά μόνον ἀπό τούς ἑαυτούς μας. Αὐτό βέβαια δέν μᾶς ἐμποδίζει νά ἐντοπίζουμε τίς ξένες ἐπεμβάσεις νά τίς ξεσκεπάζουμε καί νά ἀποφεύγουμε τίς ὑπονομεύσεις. Ὄχι μόνον δέν μᾶς ἐμποδίζει, ἀλλά εἶναι χρέος καί καθῆκον μας νά τό κάνουμε, ἄν θέλουμε νά ἐπιζήσουμε σάν Λαός καί σάν Ἔθνος. Θέλω νά καταλήξω, πώς τό παιγνίδι τῶν ξένων ὑπονομευτῶν, τό παίζουν συνήθως οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες, τίς πιό πολλές φορές χωρίς συνείδηση, τοῦ ὅτι παίζουν ὄχι τό δικό τους μά ξένο παιγνίδι.

Την αντιαλβανική προπαγάνδα, δέν τήν ξεκίνησαν βέβαια, Ἀρβανί-

164. «βαρεῖς καί δυστυχεῖς» ἤ «βαριόμοιροι» ἤ φουκαράδες

165. δηλ. στήν **Τραγική** μας στάση ἀπέναντι στή ζωή.

τες[166]. Μά σίγουρα τήν συνέχισαν μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία, πάλι 'Αρβανίτες! Τό δόλωμα καθώς εἴπαμε, ἦταν ἡ θρησκευτική διαφοροποίηση τῶν 'Αρβανιτῶν. 'Ο Πολιτιστικός σύλλογος τῶν 'Ηπειρωτῶν πού ἵδρυσε τό Πατριαρχεῖο καί οἱ ἀνώνυμοι, ἐκ τῆς 'Ανατολῆς, πόνταρε στό θρησκευτικό στοιχεῖο, ἀφοῦ τό διάνθισε μέ ὀλίγη ἀρχαιολογία. Τό ἴδιο ἔκανε καί ἡ Τουρκία γιά τήν Βόρεια 'Αλβανία ὅπου κατοικοῦσαν κυρίως Μουσουλμάνοι 'Αρβανίτες.

Καί εἴδαμε, πῶς αὐτές τίς τρικλοποδιές, τίς ξεπέρασαν οἱ διανοούμενοι 'Αρβανίτες τῆς Χριστιανικῆς καί Μουσουλμανικῆς κοινότητας, μά ὁ Λαός δέν ἦταν εὔκολο νά ἀντιληφθεῖ τό τί τοῦ ἑτοίμαζαν. "Οταν τό 1912, ἱδρύθηκε ἐπί τέλους ἀνεξάρτητο 'Αλβανικό κράτος μέ ἀνεξιθρησκεία, ἡ προπαγάνδα εἶχε τόσο πολύ προχωρήσει, ὥστε δέν χρειάζονταν πιά ξένα χέρια. Τό ἔργο θά τό ἀναλάμβαναν οἱ ἴδιοι οἱ Αλβανοί Χριστιανοί, πού πραγματικά, λογικό φαινόταν, νά ἐνταχτοῦν στό 'Ελληνικό κράτος πού ὑπῆρχαν ἀκραιφνεῖς Χριστιανοί καί ὄχι στό 'Αλβανικό. "Αλλωστε πάντα αἰσθάνονταν "Ελληνες καί δέν ὑπῆρχε πρόβλημα συνειδησιακό. Μέ τήν 'Ελλάδα, ἐκτός ἀπό τήν ἴδια 'Εθνική συνείδηση, τούς συνέδεε καί ἡ θρησκεία καί τό μεγάλο ἱστορικό ὄνομα. "Ετσι τό ὄραμα γιά μιά πατρίδα ὅπου Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι Αλβανοί θά ζοῦν ἀδελφωμένα, ἀρχίζει νά ξεφτίζει γιά τούς Χριστιανούς Αλβανούς καί εἰδικά τοῦ Νότου.

Τίς μεγάλες μορφές τῶν 'Αρβανιτῶν σάν τόν Κ. Ζωγράφο καί τόν Κ. Ζάππα, πού τούς εἴδαμε νά πασχίζουν γιά νά μπεῖ ἡ μητρική 'Αρβανίτικη γλῶσσα, στά σχολειά, τίς διαδέχονται ἄλλοι πού μιλοῦν μόνον γιά τήν 'Ελλάδα —σάν κράτος καί "Εθνος— ἤ οἱ ἴδιοι προκρίνουν σάν παντοτινή τους πατρίδα τήν 'Ελλάδα, πού μάλιστα τήν ἐνισχύουν, σάν τούς Ζάππα, τόν Σίνα, τόν Μπάγκα κλπ.

Γιαυτούς τούς ἀνθρώπους, εἴτε 'Ελλάδα, εἴτε 'Αλβανιά εἶναι τό ἴδιο ἐπιθυμητή Πατρίδα, μά ἡ 'Ελλάδα —μιᾶς καί ἑνότητα δέν γίνεται— εἶναι προτιμότερη, ἀπό κάθε πλευρά. Μέχρι ἐδῶ τά διλήματα εἶναι ἀνθρώπινα καί εὔκολα ξεπερνιῶνται. 'Επιθυμητή ἐπίσης λύση γιά τούς Χριστιανούς 'Αρβανίτες τοῦ νότου, θά ἦταν ἡ ἕνωση τῶν ἐπαρχιῶν τους μέ τήν Χριστιανική 'Ελλάδα. Καί αὐτό εἶναι πολύ ἀνθρώπινο.

---

166. Δυστυχῶς τά θέματα τῆς ἑλληναλβανικῆς ἑνότητας τά ἀνέθεταν σέ δεδηλωμένους μισαλβανούς, καθώς παρατηρεῖ μέ πικρία ὁ 'Αντ. Γεωργίου («'Ηπειρώτης»), στή πραγματεία του «οἱ Μωαμεθανοί Σκιπετάροι (ἑλληνοπελασγοί) καί οἱ ἕλληνες». (1879). Πόσο τυχαῖες μπορεῖ νά εἶναι αὐτές οἱ συμπτώσεις; 'Ο 'Αντ. Γεωργίου τά βάζει μέ τόν γιό τοῦ Π. 'Αραβαντινοῦ τό Σπυρίδωνα, πού παρ' ὅτι εἶναι δεδηλωμένος 'Αντιαρβανίτης μέ πραγματεῖες μισαλβανικές στό ἐνεργητικό του, παρ' ὅλα αὐτά εἶναι μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἑλληναλβανικῶν σχέσεων καί θεωρήθηκε... 'Αλβανολόγος χωρίς νά γνωρίζει 'Αρβανίτικα! (βλ. 'Αντ. Γεωργίου ἄνω, σελ. 6).

Μά αὐτά τά πολύ ἀνθρώπινα αἰσθήματα γίνονται συνήθως ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης. Οἱ Ἑλληνικές Κυβερνήσεις τοῦ Βενιζέλου ἤθελαν τήν Χριστιανική Β. Ἤπειρο ἐνσωματωμένη στήν Ἑλλάδα. Καί καλά τό ἤθελαν. Ὁ τρόπος ὅμως πού ἔθεσαν τό ζήτημα εἶναι τό συζητίσιμο θέμα. Ἀντιπαρατέθηκαν πρός τό νεοϊδρυμένο Ἀλβανικό κράτος καί τοῦ διεκδίκησαν τό νότιο τμῆμα του ὅπου κατοικοῦσαν στήν πλειοψηφία Χριστιανοί Ἀλβανοί. Τό θέμα, ἐκτός ἀπό θρησκευτικές διαστάσεις, πῆρε καί Ἐθνικοπατριωτικές. Παρ᾽ ὅλα αὐτά ἡ πλειοψηφία τῶν Χριστιανῶν Ἀλβανῶν παρέμενε πιστή εἴτε στήν ἰσότιμη ἑνότητα, εἴτε στό νεοϊδρυμένο κράτος.

Γιά νά κατανοήσουμε τίς Ὀβιδιακές μεταμορφώσεις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν πού δέν ξεχώριζαν, ἀλλά θεωροῦσαν ταυτόσημες τίς λέξεις «Ἕλληνας» καί «Ἀρβανίτης», θά παραθέσω μερικά ἐνδεικτικά στοιχεῖα. Καθώς εἴδαμε ὁ Κ. Ζάππας στά 1871, μαζί μέ ἄλλους Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους Ἀρβανίτες, συνεδριάζουν στήν Κων/πολη, γιά τήν καθιέρωση τῆς Ἀρβανίτικης γλῶσσας στά σχολεῖα.

Ἀργότερα οἱ Ζάππα, θά κληροδοτήσουν ὅ,τι ἔχουν καί δέν ἔχουν στήν Ἑλλάδα. Τό ἴδιο καί ὁ Σίνας καί ὁ Μπάγκας. Τοῦ Μπάγκα, πού βρισκόταν στή Ρουμανία, τόν πλησίασε ἡ Ρουμανική προπαγάνδα καί τοῦ εἶπε πώς ἔπρεπε νά ὑποστηρίξει τά Ρουμανικά δίκαια ἐπί τῶν Κουτσόβλαχων, πού ἦσαν ἐγκαταστημένοι στήν Ἤπειρο. Κι ὁ Μπάγκας τούς ἀπάντησε: «Τά Λιοντάρια πρέπει νά πᾶν μέ τά Λιοντάρια καί τά γουρούνια μέ τά γουρούνια. Οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ἀρβανίτες εἶναι Λιοντάρια» (Λ. Λεόντιος, «Τό Ἀλβανικόν ζήτημα» σελ. 90). Καί πῆγε μέ τούς Ἕλληνες, ὁ Μπάγκας. Τί ἦταν; -«Ἕλληνας», θ᾽ ἀπαντοῦσαν οἱ ἐμπευστές τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ. - «Ἀρβανίτης», θ᾽ ἀπαντοῦσαν οἱ Ἀλβανικοί Ἐθνικιστικοί κύκλοι. Αὐτούς τούς ξέρουμε πού τούς κατέτασσε ὁ Μπάγκας...

Στήν ἴδια συνεδρίαση τῆς Κων/πολης πού ἀναφέραμε πιό πάνω, πῆρε μέρος καί ὁ Χρηστάκης ΖΩΓΡΑΦΟΣ. Ὁ γιός του ὅμως ὁ Γεώργιος, ἀγωνίζεται στά πλαίσια τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος καί δημιουργεῖ τήν πρώτη προσωρινή Κυβέρνηση τῆς Β. Ἠπείρου. Πρόεδρος λοιπόν ὁ Γεώργιος Ζωγράφος καί μέλη,... Τά μέλη τῆς Κυβέρνησης αὐτῆς εἶναι ἀποκαλυπτικά τῶν στόχων τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος: **Μητροπολίτης** Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος, **Μητροπολίτης** Κορυτσᾶς Γερμανός καί **Μητροπολίτης** Βελλᾶς καί Κονίτσης, Σπυρίδων. Δέν χρειάζονται σχόλια, μά θά προσθέσω καί μιά μαρτυρία ἑνός Χριστιανοῦ Ἀλβανοῦ γιατροῦ Τούρτουλη στήν «Ἐπιτροπή Ἑλληνικῶν καί Ἀλβανικῶν ὑποθέσεων» πού συστήθηκε ὑπό τήν προεδρία τοῦ Γάλλου Καμπών τό 1919, μετά τήν λήξη δηλαδή τοῦ Α΄Π. πολέμου.

«... Οἱ Ἕλληνες ἀποκαλοῦσι πάντας τούς Ὀρθοδόξους, Ἕλληνας. Ἐγώ εἶμαι ὀρθόδοξος, δέν εἶμαι Ἕλλην (ἐκεῖ ἔφτασαν τά πράγματα καί ἀπό κεῖ ὡς τίς μέρες μας)... Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1914 ἦτο ἔργον Ἑλλήνων ἀξιωματι-

κῶν, καταλειφθέντων ἐν τῇ χώρα. Οἱ Ζωγράφος καί Καραπάνος, οἵτινες ἦσαν ἐπικεφαλῆς, εἶναι Ἕλληνες. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν κατάγεται ἐκ Σμύρνης. Ἐπεχείρησαν αὐτήν (τήν ἐπανάσταση), διά Κρητῶν καί Ἑλλήνων στρατιωτῶν, οἵτινες οὐδέ κἄν στολήν εἶχον μεταβάλει».

Ὁ Τούρτουλης, εἶναι ὁ πρόδρομος τῆς σημερινῆς Ἀλβανικῆς πραγματικότητας. Αὐτῆς πού ἔχει χωρίσει τά χωράφια καί ξεχωρίζει ἀπόλυτα τούς Ἕλληνες ἀπό τούς Ἀλβανούς. Σήμερα ὁ Ἐ. Χότζα, ἐπαναλαμβάνω, μιλάει γιά «Ἕλληνες» τῆς Β. Ἠπείρου. Δέν ξέρω ἄν σάν τέτοιους ἐννοεῖ τούς Χριστιανούς Ἀρβανίτες ἤ τούς Κουτσόβλαχους πού ὑπάρχουν στήν Ἀλβανία καθώς καί σέ μερικά μέρη τῆς Ἑλληνικῆς Ἠπείρου. Μᾶς πληρώνει μέ τήν ἄλλη ὄψη τοῦ ἴδιου νομίσματος, πού μέχρι τώρα τόν πληρώναμε ἐμεῖς.

Ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος πού παραυρέθηκε σ' αὐτή τήν Ἐπιτροπή, ὑπενθύμισε τήν Ἑλληνικότητα τῆς Ἠπείρου καί τούς ἀγῶνες τῶν... Σουλιωτῶν κατά τοῦ Ἀλήπασα καί «τῶν ὀρδῶν του». Καί καθώς ἀποδείξαμε ὁ Βενιζέλος δέν ἦταν Κρητικός ἀπό γενιά, ἀλλά Ἀρβανίτης καί καθόλου ἀπίθανο νά τό ἤξερε αὐτό, γιατί εἶπε καί κάτι ἀκόμα: «Εἶμαι Ἕλλην. Δέν γνωρίζω ποία εἶναι ἡ ἀναλογία τοῦ εἰς τάς φλέβας μου περιεχομένου Ἑλληνικοῦ αἵματος (προφανῶς τό ἀρβανίτικο δέν τό θεωροῦσε Ἑλληνικό...). Τοῦτο ἐλάχιστα μέ ἐνδιαφέρει, ἀφοῦ ἔχω Ἑλληνικήν τήν συνείδησιν...»

Ἄλλος ἕνας Ἀρβανίτης συνώνυμος τοῦ Χειμαριώτη Σπυρομήλιου, πρωτοστάτησε στό Βορειοηπειρωτικό θέμα. Τό θέμα τῆς ἀλληλοσφαγῆς καί τοῦ ἐμφύλιου μίσους, τὄχαν πάρει πιά οἱ ἴδιοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι στά χέρια τους. Τώρα ἔχει πιά ἀτονίσει τό Βορειοηπειρωτικό γιατί ἔχουν μπεῖ σαφέστατοι φράχτες στ' ἀμπέλια καί στίς στροῦγκες μας. Συντηρεῖται ὅμως ἀπό μερικούς «Ἕλληνες» τῆς Ἠπείρου οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται γιά τήν ἀπολύτρωση τῆς ἀδελφῆς Ἑλληνικῆς Βορείου Ἠπείρου... Καί οἱ Μποτσαραῖοι, οἱ Τζαβελαῖοι, ὁ Ἀντροῦτσος, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Διάκος, ἡ Μπουμπουλίνα, ὁ Μιαούλης, τούς κοιτάζουν ἀνέκφραστα μέ τό πετρωμένο τους βλέμα...

---

167. Ἀλλ' ἄς θυμήσουμε πώς: ὁ βιογράφος τοῦ Σκεντέρμπεη M. CAMILLE PAGANEL στό ἔργο του «HISTOIR DE SCANTERBEG, 1855, θά διαπιστώσει: «ἄν καί ἀναγνωρίζεται ἡ ξεχωριστή Ἀρβανίτικη γενιά, πρέπει ἐξ ἴσου νά ὁμολογηθῆ ἡ μεγίστη συγγένειά τους μέ τούς Ἕλληνες. Εἶναι ὁλοφάνερο, ὅτι μιά μέρα Ἀρβανίτες καί Ἕλληνες θάποτελέσουν ἕναν καί μόνο Λαό». (ἀπό Μπίρη σελ. 34).

Ἄς θυμηθοῦμε καί τή διαπίστωση τοῦ 15ου αἰῶνα ἀπό τόν Μ. Βερβερίγο, πώς «Ἕλληνες καί Ἀρβανίτες δέν εἶναι παρά ὁ ἴδιος Λαός», γιά νά καταλήξουμε μέ μιά φωνή ἑνωτική πού πέρασε στό «Νεολόγο» τήν ἐφημερίδα αὐτή τῆς Κων/πολης, πού δέν μπορεῖ νά πεῖ κανείς πώς συμπαθοῦσε τούς Ἀρβανίτες: «Ἡ Διαίρεσις Ἀλβανῶν καί Ἑλλήνων, διευκολύνει τό κράτος ἄλλων καί μίαν ἡμέραν ἐξυπνήσαντες θά ἴδωμεν αἴφνης ὅτι ἀπωλέσθημεν νομίσαντες ὅτι ἀναγεννώμεθα» (ἀρ. 617, 1870 ὑπό Θ. Πασχίδη).

ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στό ἐλεύθερο Ἑλληνικό Κράτος, καθώς ἀναλύσαμε, κυριάρχισαν τελικά οἱ Δεσποτάδες, οἱ Κοτζαμπάσηδες καί οἱ γιοί τους πού ἔρχονταν ἀπό τήν Εὐρώπη μαζί μέ ἄλλους ὄψιμους πατριῶτες νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τούς ἐκπρόσωπους τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων καί νά γράψουν στά μέτρα τους, τήν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Οἱ καπεταναῖοι τοῦ ἀγῶνα, γιά νά μήν ὑπάρχει ἀντίδραση, βολεύτηκαν κατά πως εἴδαμε, ἀλλά οἱ μπαρουτοκαπνισμένοι πολεμιστές τῆς Λευτεριᾶς κατάντησαν διακονιαραῖοι πού λέει καί ὁ Μακρυγιάννης καί οἱ χῆρες καί τά ὀρφανά τους ζητιάνεψαν τό ψωμί. Πολλοί ἀπ' αὐτούς παράταγαν τήν Ἑλλάδα καί ἔφευγαν στήν Τουρκική ἐπικράτεια! Μεγαλύτερη εἰρωνία δέν ὑπῆρχε. Γιαυτό λέμε πώς ἀπό τό Κοινωνικό καί Ἐθνικοαπελευθερωτικό ὅραμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ δέν ἀπόμεινε παρά μόνον τό θρησκευτικό ὅραμα πού προσδιόρισε καί τήν ταυτότητα τοῦ νέου Κράτους. Τά παιδιά τῶν παλλικαριῶν τοῦ 21, βλέποντας τήν κοινωνική ἀδικία νά συνεχίζεται καί μάλιστα νά ἀβγαταίνει, βγαίναν Ληστές στά βουνά.

Τό ἐπίσημο κράτος φέρνει τούς Κρῆτες Χωροφύλακες καί τούς χτυπᾶ γιά νά ἐπαναληφτεῖ πάλι αὐτή ἡ ρουτινιέρικη ἱστορία τῶν προδομένων ἐπαναστάσεων. Μέ τήν ἄνοδο τοῦ Βενιζέλου ἤ καί πιό μπροστά, οἱ Χωροφύλακες εἶναι σχεδόν ἀποκλειστικά Κρητικοί.

Οἱ Ρουμελιῶτες καί οἱ Μωραΐτες πού ζύμωσαν ἐτοῦτα τά χώματα μέ τό αἷμα τῶν πατεράδων τους, τούς ἀντιμετωπίζουν σάν στρατό κατοχῆς, τούς στήνουν καρτέρια, τούς χτυποῦν τούς εἰρωνεύονται ἐνῶ ταυτόχρονα δημιουργεῖται ἡ πεποίθηση μιᾶς νέας Κλεφτουριᾶς μέ τούς Ληστές πού εἶναι κόντρα στήν ἐξουσία, μά κοντά στόν Λαό.

Τότε περίπου διαδίδεται καί ἐκεῖνο τό σκωπτικό γιά τήν παλλικαριά τῶν Κρητῶν, «ἐμεῖς τά κρητικόπουλα εἴμαστε παλλικάρια, μόλις ἀκοῦμε πόλεμο κρυβόμαστε στ' ἀμπάρια».

Οἱ Κρῆτες βέβαια εἶναι παλλικάρια, μά οἱ Ἀρβανίτες τῆς Ρούμελης, τοῦ Μωρηά καί τῆς Ἠπείρου, δέν ἔβαζαν κανέναν ἄλλον πάνω ἀπό τόν ἑαυτό τους καί τούς νησιῶτες πού δέν ἦσαν Ἀρβανίτες τούς εἰρωνεύονταν σκληρά. Ἕνα τραγούδι τοῦ 18ου αἰῶνα μᾶς λέει:« Ἄν δεῖς σπανό Τραγουδιστή, νησιώτη παλλικάρι...»

Πάντως γεγονός εἶναι πώς ὅταν κατέβηκαν Ἀρβανίτες στήν Κρήτη μέ τόν Χατζημιχάλη **Νταλιάνη,** στά 1828, καί ἀφανίστηκαν στήν περίφημη μάχη τοῦ Φραγκοκάστελλου, οἱ Κρητικοί δέν μπόρεσαν νά πιστέψουν στά μάτια τους καί νά διανοηθοῦν πώς ὑπάρχουν τέτοιοι ἥρωες, τέτοιοι πολεμιστές. Τόση ἐντύπωση τούς ἔκανε πού ἔδωσαν μεταφυσικές διαστάσεις στό γεγονός.

Πιστεύουν πώς κάθε τέλος τοῦ Μάη, λίγο πρίν βγεῖ ὁ Ἥλιος καί ἐξατμίσει τή δροσιά στό Φραγκοκάστελλο, φανερώνονται οἱ σκιές τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Νταλιάνη, πού τούς ὀνομάζουν **Δροσουλίτες**. Ἀξίζει νά θυμίσουμε τίς Ἀρβανίτικες ἀπαντήσεις πού ἔδωσε ὁ Δελβινακιώτης Νταλιάνης στούς Κρητικούς πού τόν ἀπέτρεψαν νά δώσει τήν ἄνιση μάχη καί δέν τόν βοηθοῦσαν. Στούς Σφακιανούς: —Εὐχαριστῶ τούς Σφακιανούς πού μᾶς λυποῦνται. Πές τους νά... χαλάσουν τά φαράγγια νά μή φύγουν τ' ἄλογα τοῦ Πασᾶ».

Καί στόν φίλο του καπετάνιο τῶν Κρητικῶν Μανουσέλη, πού τοὔστειλε μαντατοφόρο καί τόν συμβούλευε ν' ἀποσυρθεῖ στά βουνά:

—«Πές στόν Καπετάνιο σου νά βγεῖ στό ψηλότερο βουνό νά δεῖ πῶς πολεμάμε» (Φωτιάδη «Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21», IV, σελ. 58). Μέ τόν τελευταῖο αὐτόν μαντατοφόρο καί τά μαντάτα του, τόσο ὀργίστηκε ὁ Νταλιάνης, πού ἔβγαλε τό σπαθί του καί τόν κυνήγησε φωνάζοντας τά λόγια πού ἀναφέραμε πιό πάνω. Ἀρβανίτες αὐτοί, ἦρθαν νά πολεμήσουν γιά τή Λευτεριά τῆς Κρήτης καί οἱ Κρητικοί, μήτε βοήθεια τούς ἔστελναν, ἀλλά τόν προέτρεπαν νά τραβηχτεῖ στά βουνά. Μέ τό δίκιο του ὀργιζόταν καί τούς εἰρωνευότανε ὁ Νταλιάνης[168]. Αὐτή ἡ στάση, αὐτό τό ὁλοκαύτωμα, αὐτές οἱ ἀπαντήσεις, ἐπιβεβαιώνουν τή συνέχεια καί τή συνέπεια τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, πού εἴτε τό θέλουν μερικοί εἴτε δέν τό θέλουν, περνάει μέσα ἀπό τούς Ἀρβανίτες. **Οἱ Ἀρβανίτες εἶναι ὁ ἀτσάλινος κρῖκος πού συνδέει τήν ἀρχαιότητα μέ τόν νέο Ἑλληνισμό.**

Γιά νά ἐπανέλθουμε λοιπόν, λέμε πώς οἱ Κρητικοί Χωροφύλακες ἄφησαν «ἀνάμνηση» στούς Ρουμελιῶτες καί Μωραΐτες πού εἶχαν ἀρχίσει μιά νέα Κλεφτουριά μέ τούς Ληστές καί τό χάσμα μεταξύ ἐξουσίας καί Λαοῦ βάθαινε.

Ἐδῶ θά παρατηρήσουμε πώς ὁ Νόμος γιά τήν πάταξη τῆς Ληστείας ἦταν ἀποτελεσματικός, μά βρομερά ἀνήθικος. Οὔτε οἱ Τοῦρκοι δέν διανοήθηκαν νά ἐξουδετερώσουν μ' αὐτόν τόν τρόπο τούς Κλέφτες, ἐξόν ἀπό αὐτόν τόν διαβόητο Τζεζαερλῆ Μαντάλογλου πού ἐξόντωσε τούς Ἀρβανίτες τοῦ Μωρηά μέ τόν ἴδιο τρόπο καί πού ἡ σύμπραξη μ' αὐτόν τῶν Κολοκοτροναίων, ἦταν ἡ αἰώνια ντροπή τῆς Φάρας τους, μά οἱ σημερινοί καί χθεσινοί ἀνιστόρητοι, τήν θεωροῦν σάν τήν μεγαλύτερη Τιμή τῶν Κολοκοτροναίων, λές καί ὁ Ἀρβανίτης Κολοκοτρώνης, δέν ἔκανε τίποτ' ἄλλο στή ζωή του παρά νά σκοτώνει... Ἀρβανίτες.

Μ' ὅλα τά χτυπήματα, ἀπ' ὅλων τῶν λογιῶν τίς ἐξουσίες, ἡ Ἀρβανιτιά

---

168. Στήν δεύτερη πολιορκεία τοῦ Σουλίου ἀπό τόν Ἀλήπασα, θά δοῦμε στό στρατόπεδο τόν Ἀλῆ, ἕναν **Μαχμούτ Νταλιάνη**. Εἶναι προφανές πώς εἶναι Μουσουλμάνος, ἀλλά ἀνήκει στήν ἴδια φάρα μέ τόν Χατζημιχάλη Νταλιάνη. Καί ἕνας Ζυγούρας θά εἶναι ὑπερασπιστής τοῦ Σουλίου, ἐνῶ ἕνας ἄλλος Μουσταφᾶς Ζυγούρας, εἶναι πολιορκητής.

τῆς Ἑλλάδας τραβοῦσε σιωπηλά τήν ἱστορική της πορεία. Λέμε σιωπηλά, γιατί οἱ Ἀρβανίτες σάν ἄτομα δέν ἦσαν σιωπηλοί, μά ποτέ σάν ὀργανωμένη κοινότητα δέν ἦσαν θορυβόδεις. Δέν ὑπῆρχε ἄλλωστε καί λόγος νά διαχωρήσουν τήν θέση τους. Ἀπό ποιούς; Αὐτοί ἦσαν στήν Ἑλλάδα, αὐτοί ἔκαναν τήν Ἐπανάσταση καί αὐτοί **τυπικά** τουλάχιστον Κυβερνοῦσαν.

Τά χρόνια πέρασαν. Στά περισσότερα μέρη οἱ Ἀρβανίτες ξέχασαν τ' ἀρβανίτικα καί μιλοῦσαν τά Ἑλληνικά τους.

Στά 1850 περίπου κατεβαίνουν ὁμαδικά στή νότια Ἑλλάδα οἱ Βλάχοι καί προνοιάζονται ἀνενόχλητοι ἀνάμεσα στά Ἀρβανιτοχώρια τῆς Ρούμελης. Ἡ κοινή γλῶσσα καί γιά τίς δυό κοινότητες εἶναι τά Ἑλληνικά καί ἡ Ὀρθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία.

Στά μέρη πού ὑπῆρχαν ἀμιγείς Ἀρβανίτικοι πληθυσμοί, καθώς στήν Ἀττικοβοιωτία στά νησιά τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ, στήν Ἀργολίδα στή Κορινθία, στήν Τρυφιλλία, στή Θεσπρωτία, στήν Ν. Εὔβοια μέχρι σήμερα μιλάνε Ἀρβανίτικα. Ἡ περιοχή ὅμως πού ἔμεινε ἀνόθευτη ἀπό ξένες ἐποικήσεις, Βλάχους, Πρόσφυγες, νησιῶτες κλπ., εἶναι ἡ περιοχή τῆς Ἐπαρχίας τῆς Θήβας. Ἀντίθετα ἡ ἐπαρχία τῆς Λειβαδειάς κατακλύστηκε ἀπό Βλάχους καί ἡ Λειβαδιά, τό Ἀρβανιτοχῶρι τοῦ 21, εἶναι τώρα μιά Ἀρβανιτοβλάχουπολη. Στήν Θήβα συνυπάρχουν, Θηβαῖοι ἀπό τά παλιά χρόνια, Ἀρβανίτες, Πρόσφυγες καί ἀπό τό 1854 μιά συνοικία Βλάχων, πού ἔδωσε ἀφορμή στούς Ἀρβανίτες τῆς Θήβας νά δημιουργήσουν τόν περίφημο «Βλάχικο γάμο». Οἱ παλιοί Ἀρβανίτες τῆς Θήβας, διαχωρίζουν τή θέση τους ἀπό τούς Ἀρβανίτες τῶν χωριῶν καί ἡ ἀντιπάθεια εἶναι ἀμοιβαία. Σήμερα ὑπάρχουν Ἀρβανίτες στήν Θήβα πού οὔτε μιλάνε, οὔτε ξέρουν πώς εἶναι Ἀρβανίτες ἤ δέν θέλουν νά ξέρουν πώς εἶναι Ἀρβανίτες, μετά ἀπό τόση Ἀντιαρβανίτικη προπαγάνδα πού ἔχει περάσει μέχρι μυελοῦ ὀστέων τους. Οἱ οἰκογένειες, Χούντρη, Κατσιμπάρδη, Στενοῦ, Σεληανίτη Μπέλου, Μανάρα, Τουρίκη, κλπ εἶναι Ἀρβανίτες, μά οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς ἔχουν διαχωρίσει τή θέση τους ἀπό τούς Ἀρβανίτες τῶν χωριῶν.

Ἡ Ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται: «Ἀρβανίτης σημαίνει ἀγράμματος, ἀπολίτιστος, ἀγροῖκος ἀλλά καί «Ἕλληνας» σημαίνει..«Πολιτισμένος Ἀρβανίτης».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τό ἐπίσημο Κράτος, μέ τόν Δάσκαλο στό σχολεῖο, πού βουρδούλιαζε τά χέρια τῶν μικρῶν μαθητῶν γιά νά μήν «ὁμιλοῦν τήν βάρβαρόν 'Αλβανικήν», (ιβ) τόν ἱστορικό πού δέν ἔκανε ἀναφορά στήν 'Αρβανιτιά, παρά μόνον ὅταν ἔπρεπε νά τήν κατηγορήσει, τόν καρεκλορήτορα τῶν 'Εθνικῶν ἐπετείων πού ἦταν συνήθως ὁ ξενόφερτος δάσκαλος καί ἔβριζε καί ἐπίσημα τήν 'Αρβανιτιά, μή φειδολευόμενος σέ χαρακτηρισμούς σάν «Τουρκαρβανίτες» κλπ, τούς ποιητές μέ τά θεατρικά σκετσάκια πού τἄπαιζαν τά 'Αρβανιτόπουλα στίς 'Εθνικές γιορτές καί μάθαιναν γιά τόν «ἥρωα» Παπαβλαχάβα καί τήν «ἡρωϊκή» Κυρά Φροσύνη, πού οἱ «Τουρκαρβανίτες» τούς ἐξόντωσαν, ὅλα αὐτά καί ἄλλα πολλά ὁδήγησαν τούς 'Αρβανίτες πατεράδες μας νά μας ἀπαγορεύουν καί οἱ ἴδιοι νά μιλάμε τ' ἀρβανίτικα.

'Ενάμισυ αἰῶνα γιορτάζουμε τήν ἐπέτειο τοῦ 21 καί γιά ἐνάμισυ αἰῶνα οἱ 'Αρβανίτες ἀναφέρονται μόνο καί μόνο γιά νά κακολογηθοῦν. Πουθενά δέν ἀναφέρεται ἡ προσφορά τους στόν ἀγῶνα. 'Ακοῦμε γιά τήν συμβολή τῶν Κρητῶν, τῶν Μικρασιατῶν τῶν 'Επταννησίων, τῶν Δωδεκαννησίων, τῶν Θρακῶν, τῶν Μακεδόνων, τοῦ Βλαχάβα, τοῦ Βλαχοθανάση καί πέρυση ἄκουσα πώς τό 21 τό ὀφείλουμε στούς νησιῶτες τοῦ 'Ανατ. Αἰγαίου!...

Γίνεται καί ἡ ἀναφορά βέβαια στούς Ρουμελιῶτες καί Μωραΐτες πού δέν λέει βέβαια τίποτα καί γιά τούς 'Αρβανίτες μιλιά, ἤ μᾶλλον κάτι λέγεται: «Τουρκαρβανίτες», «Παλιαρβανίτες», «Πλάκωσαν οἱ 'Αρβανιτάδες» καί ὄψιμα ἀντιαρβανίτικα τραγούδια ὅπου ὁ Μαρκομπότσαρης... ντροπιάζει τήν 'Αρβανιτιά.

Τ' ἀκοῦν αὐτά οἱ 'Αρβανίτες καί τ' ἀρβανιτόπουλα καί δέν μποροῦν νά πιστέψουν πῶς εἶναι δυνατό νά ἦσαν ἄφαντοι οἱ παπποῦδες τους στόν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθέρωσης. Καί παρηγοριοῦνται μέ τό καθησυχαστικό, πώς ἐν πάσει περιπτώσει καί αὐτοί εἶναι Ἕλληνες καί πώς μιλάνε τ' ἀρβανίτικα ἐπειδή «κἄποτε εἶχαν ἔλθει στήν 'Ελλάδα 'Αλβανοί καί τούς τἄμαθαν, ἀλλά τώρα τούς διώξαμε καί ἔχουν πάει στήν... 'Αλβανία». 'Από τήν ἄλλη ὅμως βλέπουν τήν ἰδιαιτερότητά τους καί αὐτά πού τούς χωρίζουν ἀπό τούς ἄλλους καί μέσα τους δημιουργεῖται ἕνα αἴσθημα ἐνοχῆς καί εἶναι γεγονός πώς τό αἴσθημα αὐτό δημιουργεῖται σ' ἕναν ὑπερήφανο Λαό σάν τούς 'Αρβανίτες.

Ἄς μάθουν λοιπόν τ' ἀρβανιτόπουλα, πώς δικαιοῦνται αὐτά πάνω καί πρῶτ' ἀπ' ὅλα τά παιδιά τῆς 'Ελλάδας νά εἶναι ὑπερήφανα, γιατί οἱ Προπαπποῦδες τους ἦσαν οἱ Τζαβελαῖοι, οἱ Μποτσαραῖοι, οἱ 'Αντρουτσαῖοι, οἱ Μιαού-

---

(ιβ) Βλπ. στό παράρτημα τοῦ παρόντος.

ληδες οἱ Μπουμπουλίνες οἱ Κανάρηδες, οἱ ἡρωϊκοί Ντρέδες, οἱ Καραϊσκάκηδες, οἱ Κρηεζώτηδες, οἱ Σκουρτανιώτηδες οἱ Κλέφτες καί οἱ Ἁρματωλοί τῆς Τουρκικῆς κατοχῆς. Μήτε Μικρασιάτες, μήτε Δωδεκαννήσιοι, Ἑφταννήσιοι, Κρητικοί καί νησιώτες τοῦ Αἰγαίου, μήτε Βλάχοι πρόσφεραν στόν ἀγῶνα ὅσα πρόσφερε ἡ Ἀρβανιτιά.

Κι ἄς μήν αἰσθάνονται ἄσχημα γιά τά ὅσα ἀκοῦνε. Ὅμοια κι αὐτούς τούς κυνήγησαν, τούς περιφρόνησαν καί τούς ἀνάγκασαν νά κρύψουν τήν Ἀρβανίτικη καταγωγή τους. Ποιοί; Μά πάντα οἱ ἴδιοι... Θά ποῦνε κάποιοι, πώς ἴσα-ἴσα πού τούς τιμοῦν, τούς ἀναφέρουν, τούς ἔχουν στήσει ἀγάλματα κλπ. Ἔ, ναί! Πάντα ἔτσι γίνεται. Γιά τούς πονηρούς, οἱ ἥρωες εἶναι καλοί ὅταν καταντοῦν ἀγάλματα. Μά γιά σᾶς Ἀρβανιτόπουλα δέν εἶναι ἀγάλματα. Εἶναι οἱ Προπαποῦδες σας, τό δικό σας αἷμα καί τόσα χρόνια σᾶς τὄκρυβαν γιατί πάσχιζαν νά τούς γδάρουν τό Ἀρβανίτικο πετσί τους μέ τόν καιρό. Δύκολα πράγματα... Ἡ ἀπάντηση σ' αὐτούς τούς ἱερόσυλους θά ἔλθει σάν τσεκούρι στά κεφάλια τους ἀπό τῶν αἰώνων καί τῶν κλέφτικων λημεριῶν τίς κορυφογραμμές.

«Μή φανταστεῖτε πώς μπορεῖτε ν' ἀφανίσετε τήν Ἀρβανιτιά».

«Ἑλλάδα χωρίς Ἀρβανιτιά καί Ἀρβανιτιά χωρίς Ἑλλάδα δέν γίνεται...

«Γιά ν' ἀποδείξεις πώς εἶσαι Ἕλληνας, πρέπει πρῶτα ν' ἀποδείξεις πώς εἶσαι Ἀρβανίτης».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

(α) Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κάι τοῦ Πύρρου ὁ διαχωρισμός Ἰλλιριῶν καί Ἑλλήνων δέν ὑπάρχει πλέον· οἱ στρατιές καί οἱ ἡγέτες τῶν δύο αὐτῶν ἀνδρῶν, εἶναι σέ μεγάλο ποσοστό Ἰλλυριακῆς καταγωγῆς καί ὅπως ἡ προκλασικοί παποῦδες τους δέν διαχωρίζουν τή φυλή τους ἀπό τήν Ἑλληνική. 1(α'

Μοιράζεται ἡ Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία σέ Ἀνατολική καί Δυτική καί τόσο ἔντονη εἶναι ἡ παρουσία ἤ ἡ ταύτιση τῶν Ἰλλυριῶν μέ τούς Ἕλληνες, πού ὁ χῶρος ἀπό τήν Β.Δ. Βαλκανική μέχρι την Πελοπόννησο καί τήν Μακεδονία, ὀνομάζεται **«Ἰλλυριακόν θέμα»** δηλ. ἐπαρχία Ἰλλυρίας, μέ πρωτεύουσα ἀρχικά τήν Κόρινθο καί στή συνέχεια τήν Θεσσαλονίκη. Δηλ. μέσα στό Ρωμαϊκό καί στή συνέχεια στό Βυζαντινό κράτος, οἱ Ἰλλυριοί καί οἱ Ἕλληνες ἀποτελοῦν ἕναν Λαό, μιά Διοικητική περιφέρεια, μέ ἴδια παράδοση, ἴδια θρησκεία, ἴδιες ἀντιλήψεις, ἀλλά καί ἴδια ἐπίσημη γλῶσσα γιά τούς Ἀστούς καί μορφωμένους Ἰλλυριούς, τήν Ἑλληνική. Οἱ ἀγροτικές μάζες τῆς ὑπαίθρου καί τῶν βουνῶν, διατήρησαν τήν πατροπαράδοτη Ἀρβανίτικη γλώσσα τους.

Ἀλλ' σέ αὐτούς τούς σκληροτράχηλους ὀρεσίβιους, διασώθηκε ὅ,τι διασώθηκε ἀπό αὐτή τήν μεγάλη πελασγική φυλή, πού ἀνέδειξε τρείς πολιτισμούς: τόν Ἑλλαδικό, τόν Ἰωνικό καί τόν Ρωμαϊκό. Οι πολιτισμένοι Ἕλληνες, Ρωμαῖοι καί Ἴωνες ἐξαφανίστηκαν στήν διάρκεια τῶν μεταρωμαϊκῶν χρόνων, ἀπό τίς ἐπιδρομές τῶν πολυποίκιλων βαρβάρων, ἀπό τίς ἐπιδημίες ἀπό τήν ἐξωντοτική πολιτική τῶν χριστιανῶν τοῦ Βυζαντίου καί τίς θεομηνίες. Ἔτσι μέ τήν κάθοδο στήν Ἑλλάδα —ὁμαδικά πλέον— τῶν Ἀρβανιτῶν, αναπληρώνεται ἡ αἱμορραγία μέ νέο αἷμα, ἀκμαῖο καί δυναμικό, ἀπό τόν ἴδιο Λαό.

Πῶς εἶναι δυνατόν λοιπόν νά ψάχνουμε γιά Ἀρβανίτες (Ἰλλυριούς) πρίν τόν 14ον μ.χ. αἰῶνα στήν Ἑλλάδα, ἀπό κάποιες ἱστορικές μαρτυρίες, τή στιγμή πού στά χρόνια αὐτά δέν ὑπάρχει κανείς ἀπολύτως διαχωρισμός μεταξύ κάποιων Ἰλλυριῶν καί κάποιων Ἑλλήνων; Τή στιγμή πού θεωροῦνται —καί εἶναι ἄλλωστε— ὁ ἴδιος Λαός;

(β) Ἡ Ἔρα Λ. Βρανούση, στή μελέτη της «κομισκόρτης ὁ ἐξ Ἀρβάνῶν» 1962, ἀποδείχνει ὅτι τό ὄνομα «κομισκόρτης» δέν εἶναι κύριο ὄνομα (ἐπίθετο) ἀλλά τίτλος διοικητικός τοῦ Βυζαντίου. Προσεκτικότερη μελέτη του θέματος δείχνει ότι είναι **επώνυμο,** δηλωτικό αξιώματος.Διαφορετικά η επίμαχη φραση θα ήταν: "*τῷ ἐξ' Ἀρβάνων ορμομένῳ κόμητι τῆς κόρτης*" και όχι "*τῷ ἐξ Ἀρβάνων ορμωμένῳ Κομισκόρτῃ*". Βλπ. λ.χ. το αλβανικό επώνυμο Lek Dukagin (Λέκκας Δουκαγκίνης). Επ' αυτού όμως θα επανέλθω με μια ειδική ανασκευαστική μελέτη. 1(β)

Σελ'517.

(γ) Αὐτό πού ἕνωνε τούς πολυποίκιλους Ἀνατολικούς Λαούς τοῦ Βυζαντίου, ἦταν ἡ θρησκευτική συνείδηση. Αὐτό πού χώριζε τούς Ἕλληνες τοῦ Ἰλλυριακοῦ θέματος (Νοτιοελλαδίτες, Ἰλλυριούς, Μακεδόνες) ἀπό τό Βυζάντιο, ἦταν ἡ ἐθνική συνείδηση. 1 (γ')

(δ) Δέν εἶναι καθόλου ἀπίθανο νά ἔχουν Ἀρβανίτικη ρίζα οἱ Παλαιολόγοι. Δέν εἶναι δηλ. ἀπίθανο νά ἔχει δίκιο ὁ Ὀμέρ Βρυώνης πού ἰσχυρίζονταν ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Παλαιολόγου (βλπ. Π. Ἀραβαντινοῦ «Χρονογραφία Ἠπείρου» ΤΑ΄, σελ. 302). Γεγονός πάντως εἶναι ὅτι α) Οἱ Παλαιολόγοι καί Καντακουζηνοί κάλεσαν **ὁμαδικά** πλέον τούς Ἀρβανίτες στήν Πελοπόννησο. β) Ὁ Κων/νος Παλαιολόγος ἐλευθερώνει τον Μωρηά ἀποκλειστικά μέ Ἀρβανίτες, πού τόν προσεγορεύουν Δραγάτς = μικρό δράκο. γ) Ἀπό τήν ὁμαδική κάθοδο τῶν Ἀρβανιτῶν καί ἀπό τήν ἐποχή αὐτήν ἀκριβῶς τῶν Καντακουζηνῶν καί Παλαιολόγων, περνάει τό Βυζάντιο σέ ἑλληνικά χέρια καί πρωτοφαίνεται ἡ ἰδέα του **Ἔθνους**, τῆς φυλετικῆς ἑνότητας. Μιά ἰδέα πού καθ᾽ ὁμολογία ὅλων τῶν ξένων ἱστορικῶν προωθεῖται ἀπό τοῦ Ἀρβανίτες στά νεώτερα ὑστεροβυζαντινά χρόνια. (βλ. σελ. 261 τοῦ παρόντος). 1(δ')

Μέ αὐτά τά στοιχεῖα θεωρεῖται πολύ πιθανή ἡ συμμετοχή τῶν Ἀρβανιτῶν (ἐννοῶ αὐτῶν τοῦ Μωρηά καί τῆς Κων/πουλης) στόν ὕστατο ἀγῶνα τοῦ Βυζαντίου καί πλάϊ στόν Κων/νο. Καί ἄν αὐτό δέν ἀναφέρεται ἀπό τόν «θρῆνο τῆς πόλης», σήμερα ἔχουμε τήν ἐπιβεβαίωση αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης ἀπό ἕναν ἄλλο «θρῆνο τῆς πόλης»: Ἀρβανίτικο: διασωσμένο ἀπό γενιά σέ γενιά.

(ἀνέκδοτη συλλογή τοῦ Βαγ. Λιάπη « Ἀρβανίτικα παροδοσιακά τραγούδια»)

Εἶναι φανερό ὅτι τό ποίημα «γράφτηκε» ἀπό τούς Ἀρβανίτες τῆς νότιας Ἑλλάδας πού ἦσαν οὕτως ἤ ἄλλως ἐκπρόσωποι τοῦ, Ἑλληνικοῦ πλέον, Βυζαντίου τοῦ τελευταίου ἀγῶνα τῆς ὕπαρξής του. Μά ὑπῆρχαν καί οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Βορᾶ οἱ ὁποῖοι βέβαια δέν εἶχαν καμμιά συμμετοχή στόν ὕστατο ἀγῶνα τῆς Κων/πολης, παρ᾽ ὅτι ἔδωσαν τιτάνιους ἀγῶνες μέ τόν Σκεντέρμπεη, μέ τόν Κάρλα Θώπηα καί τούς Μωραΐτες Ἀρβανίτες νά ἐμποδίσουν τούς Τούρκους νά ὑποδουλώσουν τήν κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

(ε') Στό ἔργο τῆς Ἕλλης Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, «ὁ ἀντίκτυπος τοῦ Δ΄ Βενετοτουρκικοῦ πολέμου στήν Κέρκυρα» 1982, θά δοῦμε ὅτι οἱ Ἀρβανίτες Λαντζαῖοι, Μουζακαῖοι, Μορμοραῖοι, Σκλύρηδες κ.λ.π., εἶναι ἡγέτες τῆς Κερκυραϊκῆς ἀντίστασης καί στά ἔγγραφα ἀναφέρονται ἄλλωτε σάν «Ἕλληνες» καί ἄλλωτε σάν «Ἀλβανοί» (Albanesi) 1 (ε'

(ζ) Παρ᾽ ὅλα αὐτά αὐτή ἡ παραδοσιακή πεποίθηση τοῦ ἀγγράμματου Γκεκοῦ, ἔχει ἱστορική βάση πού ἀξίζει νά ἐρευνηθῆ βαθύτερα. Πράγματι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος (Ἰλλυριός ἀπό τήν μητέρα του) εἶχε ἐπανδρώσει τίς φάλαγγές 1(ς')

του μέ τούς ἐκλεκτότερους Ἰλλυριούς στρατιῶτες. Ἡ ἐπαναταύτιση τοῦ Δία μέ τόν Ἥλιο, πού εἶναι ἡ πανάρχαια πελασγική καί πρωτοελληνική ἀντίληψη (βλπ. σελ. 155) ἀκριβῶς μέ τούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους, στήν Ἑλλάδα, Μ. Ἀσία καί Αἴγυπτο (Δίας-Ἥλιος-Σέραπις) ἀναφαίνεται.

Τό δεύτερο στοιχεῖο ἔρχεται στό φῶς μέ τίς νεώτερες ἔρευνες. Σύμφωνα μ' αὐτές 6.000 περίπου Ἰλλυριοί Στρατιῶτες, μετά τήν δολοφονίαν τοῦ Κλείτου ἀπό τόν Μ. Ἀλέξανδρο, διαχώρισαν τή θέση τους καί περιπλανήθηκαν στήν Βακτριανή, ὥσπου κατέληξαν στό σημερινό Καφιριστάν μεταξύ Ἀφγανιστάν καί Πακιστάν. Πρίν ἀπό λίγα χρόνια ὁ σκηνοθέτης James Hilton, γύρισε στά μέρη αὐτά ἕνα ντοκιμαντέρ (orizzonti perduti). Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ψηλοί, λευκοί, μέ καστανά μαλιά καί ζοῦν πολλά χρόνια.

Ἡ πεδιάδα ποῦ ζοῦν λέγεται καί σήμερα HUNDEZA πού στ' ἀρβανίτικα σημαίνει μικρή μύτη καί πράγματι ἡ πεδιάδα συγκλίνει σέ ἕναν μυχό μεταξύ δυό βουνῶν. Μιά ἄλλη ἑλώδης τοποθεσία λέγεται BALTA πού σημαίνει Λάσπη, βάλτος. Ἡ διάλεκτός τους λέγεται BURUSHESKI πού σημαίνει γλῶσσα ἀνδρῶν, γεναίων. Ἀντέδρασαν στήν ἐπιβολή τῆς Μουσουλμανικῆς θρησκείας, παρ' ὅλα αὐτά, σήμερα, παρ' ὅτι εἶναι Μουσουλμάνοι, φτιάχνουν καί πίνουν —κατ' ἐξαίρεση, αὐτοί— κρασί καί μάλιστα «κεκραμένο» δηλ. μισό κρασί μισό νερό καθώς καί οἱ ἀρχαῖοι.

Πολλά ἔθιμά τους καί ἤθη προδίνουν τήν Ἰλλυριακή-Ἑλληνική καταγωγή τους (βλπ. Ernesto Scura: «Gli Illiri nell'Afganistan» στήν ἐφημερίδα «Lidhia» τοῦ Ant Bellusci. Μάης 1983

(h) Τό περίφημο τραγούδι τοῦ Κωνσταντῆ καί τῆς Ἀρετῆς («Νεκροῦ ἀδελφοῦ») θά τό βροῦμε σέ παραλλαγές σέ ὅλα τά Βαλκανικά κράτη. Μεγάλος φιλολογικός καυγάς ἔχει γίνει περί τοῦ ποιός Λαός τό πρωτοδημιούργησε. Σ'αὐτόν τόν καυγά ὅλοι πῆραν μέρος —καί μερίδιο— ἐκτός ἀπό τόν Λαό πού πραγματικά πρωτοδημιούργησε αὐτό τό θαυμάσιο τραγούδι.

Τό θέμα τοῦ τραγουδιοῦ: Μιά μάνα ἔχει ἐνιά ἀγόρια καί μιά θυγατέρα. Ὁ μικρότερος ἀδελφός, ὁ Κωνσταντῆς θελει νά παντρέψη τήν μονάκριβη ἀδελφή του στήν ξενητιά, ἀλλά ἡ Μάνα ἀρνιέται μέ τήν δικαιολογία ὅτι σάν θά γεράσει καί θά λείπουν ὅλα τά ἀγόρια, δέν θἄχει δίπλα της τήν θυγατέρα νά τήν βοηθήση νά τήν γηροκομήση. Ὁ Κωνσταντής ἐπιμένει καί τῆς δίνει τόν λόγο του (ὄχι τόν ὁποιοδήποτε λόγο ἀλλά τήν μπέσα του), πώς ὁ,τιδήποτε καί ἄν συμβεῖ, αὐτός θά τῆς φέρει πίσω τήν μονάκριβη θυγατέρα. Παντρεύεται λοιπόν ἡ ἀδελφή στά ξένα, μά ἔρχονται χρόνια δύσκολα καί χρόνια ὀργισμένα καί πεθαίνουν ὅλα τά ἀγόρια —καί ὁ Κωνσταντῆς— καί μένει ἡ Μάνα ἔρμη καί ἀβοήθητη, νά καταριέται τόν Κωνσταντή πού ἐπέμενε νά παντρέψει τήν μονάκριβη θυγατέρα της στήν ξενητιά, καί πού ἦλθαν ἔτσι τά πράγματα ὥστε νά μήν ἔχει ἀξία καί ἰσχύ ἡ Μπέσα ἀφοῦ κι ὁ Κωνσταντῆς εἶναι νεκρός.

Ἀλλά ὁ δοσμένος λόγος ἡ δοσμένη υπόσχεση, ἡ Μπέσα, πρέπει νά τηρηθεῖ —ἔτσι πιστεύει κάποιος Λαός— καί νά νικήση καί αὐτόν ἀκόμα τόν θάνατο!

Πραγματικά ὁ Κωνσταντῆς βγαίνει ἀπό τόν τάφο του καί φέρνει τήν ἀδελφή του στή Μάνα του γιά νά τηρηθεῖ ἔτσι πανηγυρικά τό ἀπαράβατο τῆς Μπέσας.

Ἀλλά σέ ποιόν Λαό ὑπάρχει αὐτή ἡ θεμελιακή ἀντίληψη; Αὐτό δέν ἐξέτασαν οἱ Βαλκάνιοι Φιλόλογοι καί Λαογράφοι. Δικαιολογεῖται τέτοια θεματογραφία στούς ἄλλους Λαούς; Καί ποιός Λαός —ἐπί αἰῶνες καί χιλιετηρίδες— βρίσκεται σέ μικρό ἤ μεγάλο ποσοστό καί στήν Γιουγκοσλαβία, καί στήν Βουλγαρία καί στήν Ρουμανία καί στήν Ἑλλάδα;

Ὅταν μιλάμε γιά κάποια κοινά χαρακτηριστικά τῶν Βαλκανικῶν Λαῶν, ὅταν μιλᾶμε γιά ὕπαρξη κάποιου κοινοῦ Βαλκανικοῦ χρώματος, πρέπει νά ξέρουμε ὅτι ὁ κοινός παρονομαστής αὐτῆς τῆς κοινότητας ἦσαν οἱ Ἀρβανίτες.

Ἔτσι καί μόνον ἔτσι δικαιολογοῦνται οἱ «παραλλαγές» τοῦ «νεκροῦ ἀδελφοῦ» σέ ὅλες τίς Βαλκανικές χῶρες.

Ἄλλωστε αὐτό τό τραγούδι μέχρι σήμερα τραγουδιέται καί χορεύεται ἀπό τούς Ἀρβανίτες τῆς «Μεγάλης Ἑλλάδος» (Κ. Ἰταλία) καθώς μέ πληροφόρησε ὁ ἱερωμένος ἐρευνητής τῆς Καλαυρίας Antonio Bellusci, μέ ἕναν ἰδιαίτερο τρόπο.

Τό τραγούδι αὐτό, στήν Κ. Ἰταλία ἔχει καί τόν ἀποκαλυπτικό —τοῦ δημιουργοῦ Λαοῦ— τίτλο καί λέγεται «Μπέσα ί Κωνσταντίουτ» δηλ. «Η ΜΠΕΣΑ τοῦ Κωνσταντή». Ἕνας Λαός πού ἐκτείνεται ἡ παρουσία του, ἀπό τήν Κ. Ἰταλία ὡς τήν Βαλκανική καί τήν Μ. Ἀσία, δέν εἶναι οὔτε ὁ Βουλγάρικος, οὔτε ὁ Γιουγκοσλαΰϊκος, μήτε ὁ Ρουμάνικος. Εἶναι ὁ Ἀρβανίτικος Λαός, εἶναι ὁ σύγχρωνος δηλαδή Ἑλληνισμός. Ἑλληνισμός χωρίς τούς Ἀρβανίτες εἶναι ἀδιανόητος, εἶναι ἀνύπαρκτος.

(θ΄) Σήμερα πραγματικά δέν μποροῦμε νά κατανοήσουμε γιατί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔφταναν στό σημεῖο νά ἐπιβάλλουν καί ποινές ἀκόμα σαυτούς τούς μουσικούς πού πρόβαλαν ἀπαισιόδοξη καί θλιβερή μουσική στούς μουσικούς διαγωνισμούς. Ἀλλ᾽ ἄν πιστεύουμε στήν μουσική παιδεία θά τό κατανοήσουμε ἤ θά καταλάβουνε οἱ ἁρμόδιοι ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά μᾶς ξυπνάει ἀπό τά χαράματα τό ραδιόφωνό τους μέ πεισιθανάτιους ρεμπέτικους ἀναστεναγμούς ὥστε νά προβληματίζεσαι ἄν εἶναι προτιμώτερο νά πεθάνης στό κρεβάτι σου ἤ νά κάνεις τόν κόπο καί νά σηκωθεῖς γιά ν᾽ αὐτοκτονήσεις.

Ὅσον ἀφορᾶ γιά τ᾽ ἀνατολίτικα τσιφτετέλια καί τους ἀμανέδες καί στήν ἀρχαιότητα οἱ Φοίνικες τά εἶχαν μπάσει στήν Ἀθήνα μέσω πειραιῶς (καθώς καί τά σύγχρονα). Αὐτοί οἱ σκοποί ἦσαν —καί εἶναι ἄλλωστε— ξένοι πρός κάθε ἑλληνική μουσική ἀντίληψη καί ἀποκαλοῦνταν περιφρονητικά «ἐκτεθηλυμένον φοινίκειον μέλλος». Σήμερα οἱ ἀπόγονοι τῶν Φοινίκων θέλουν νά μᾶς

πείσουν ὅτι εἶναι 100%... «Ἑλληνικόν μέλλος» καί ὅτι τό ντέφι καί τό μπουζούκι εἶναι τά κατ' ἐκξοχήν... ἑλληνικά μουσικά ὄργανα.

(ι') Ο ΝΤΕΛΗ - ΙΣΚΟΣ

Λαλοῦν οἱ κοῦκοι στά βουνά, κι οἱ πέρδικες στά δάση,
Τί νά λαλήσουν, τί νά ποῦν καί τί νά μολογήσουν;
*Ὁ ντελή - **Ἴσκος** στά βουνά, ψηλά στά κορφοβούνια,*
*τά παλληκάρια μάζωνε, ὅλ' **Ἀρβανιτοπαίδια.***
Μέ τά σπαθιά τά δαμασκιά, τουφέκια καρυοφίλλια.
- «Παιδιά, ποιός θέλει λεβεντιά, ποιός θέ νά καζαντήσει,
κρασί μήν παραπίνετε, σέ χῆρες νά μήν πάτε.
Βάλτε τζελίκι στήν καρδιά καί σίδερα στά πόδια
τριῶν μερῶν περπατησιά, μιά νύχτα νά τήν πάρτε
νά πάμε νά πατήσουμε τοῦ Νικολοῦ τά σπίτια»
- «Γειάσου χαρά σου Νικολό! - «Καλῶς τόν Ντελῆ - Ἴσκο!»
- «Κονάκι θέλουν τά παιδιά, κρασί τά παλληκάρια,
κι ἀτόσμου θέλω πέντε ἀρνιά καί δυό παχειά κριάρια,
θέλω τήν κόρη του Παπᾶ κρασί νά μᾶς κεράσει».
- «κορίτσι μήν ἀκαρτερεῖς, κορίτσι μήν ἐλπίζης·
Ἡ κόρη τοῦ Παπᾶ 'φυγε πῆγε σέ μοναστήρι.
*Πῆγε νά γένει **καλογριά,** νάγιάσει τή ψυχή της».*

(Ἀπό τή συλλογή τοῦ Σπ. Ζαμπέλιου «Ἄσματα δημοτικά τῆς Ἑλλάδος» 1852, σελ. 27).

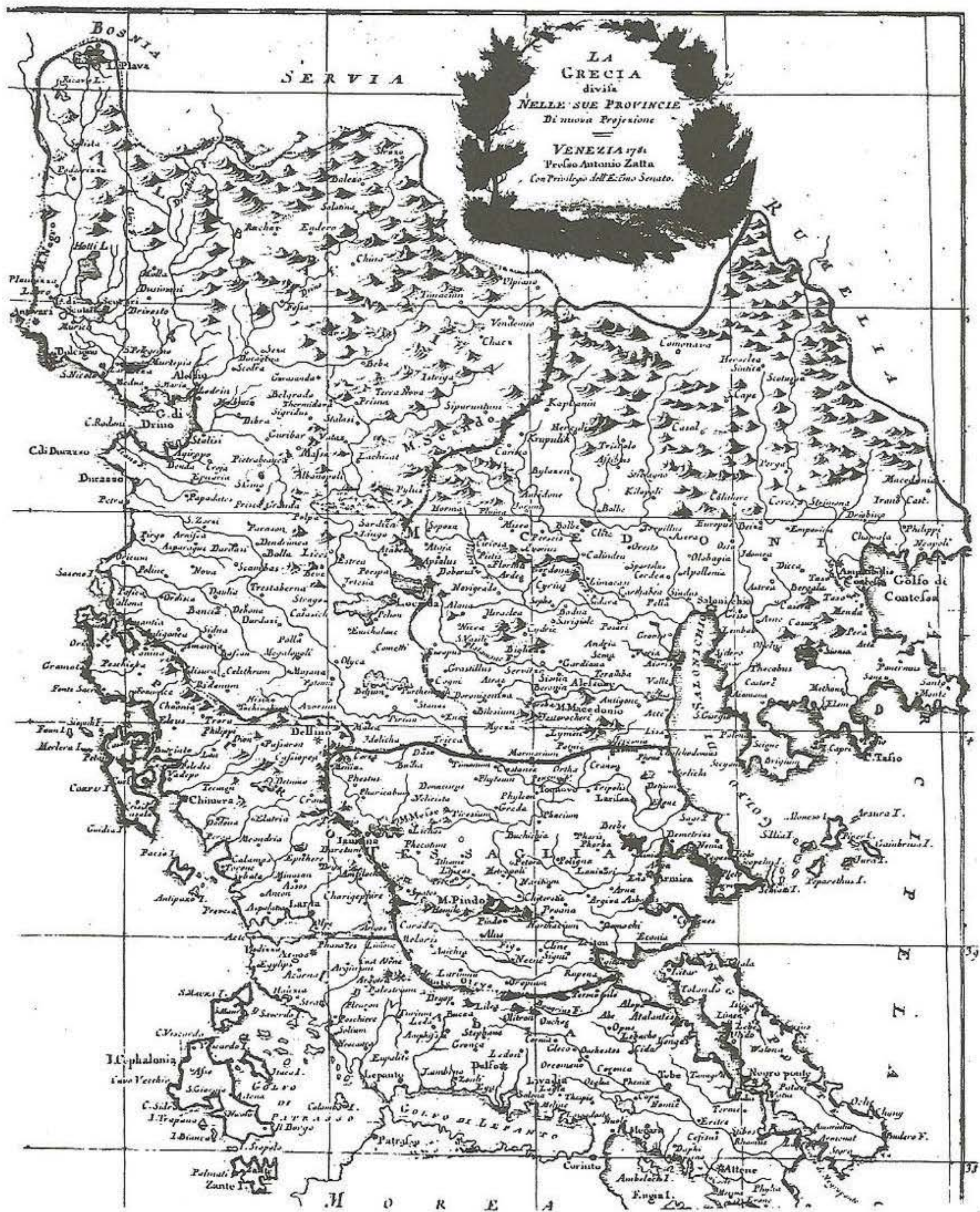
(ια) Τό ἐπώνυμο **Μακρῆς,** εἶναι ἡ ἑλληνική μετάφραση τοῦ Ἀρβανίτικου ἐπώνυμου-ἐπίθετου, **Γκλιάτης** = ψηλός. Καί εἶναι μάλιστα ἀδόκιμη μετάφραση γιατί τό ἑλληνικό Μακρύς ἔχει τήν ἔννοια τοῦ μήκους καί ὄχι τοῦ ὕψους. Παρ' ὅλα αὐτά οἱ Ἀρβανίτες πού τό μεταγλώττισαν εἶχαν τήν ἐντύπωση τῆς πρωταρχικῆς ἔννοιας (ψηλός).

Ἄλλα ὀνόματα Ἀρβανίτικα μεταγλωττισμένα στά ἑλληνικά εἶναι λ.χ. Κοντός (ἀπό τό σκούρτης), Μικρός (ἀπό τό Βόγκλης) κλπ.

(ιβ) Οἱ παπποῦδες μας ὅμως διατήρησαν τή γλῶσσα τῶν ἡρώων τοῦ '21 μέ ὑπερηφάνεια καί νά τί λέει ἕνα παλιό τραγούδι πού ἀνθολόγησε ὁ Καλαυρέζος ἐρευνιτής καί ἱερωμένος Αντ. Bellusci στήν κόρινθο.

Κίο γκλιούχα Ἀρμπερίστε
—(Αὐτή ἡ γλῶσσα ἡ Ἀρβανίτικη)
ἴστë γκλιούχ τρμëρίστε
—(Εἶναι γλώσσα τῶν γεναίων-παλλικαρίσια)
Ε' φλήτ Ναύαρχοϊ Μιαούλη
—(τή μιλοῦσε ὁ Ναύαρχος Μιαούλης)
Μπότσαρη εδέ gύθ Σούλι.
—Ὁ Μπότσαρης κι ὅλο τό Σούλι).

ANT. Bellusci: «Un avbéresh tra gli Arvanites di Grecia» 1970.

Αὐτός ὁ Χάρτης, πού ἔχει τίτλο «Ἡ Ἑλλάδα καί οἱ ἐπαρχίες της»,δημοσιεύτηκε στήν Βενετία τό 1781 καθώς ἀναφέρει ἐπάνω δεξιά, ὁ συντάκτης τοῦ Antonio Zatta.

Ἡ ἀξία του δέν ἔγκειται στήν ἀκρίβεια τῆς περιγραφῆς τοῦ χώρου, ἀλλά στήν *πεποίθηση* ὅτι ἡ Ἀλβανία εἶναι μιά Ἑλληνική Ἐπαρχία! τήν πεποίθηση αὐρή εἶχε ὁ Λαός πού 40 χρόνια ἀργότερα ἔκανε τήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821.

Ὅταν ὁ Καραϊσκάκης ἔγευγε ἀπό τήν Ρούμελη γιά νά πάει νά ράψη, τήν περίφημη Σκοντριάνικη στολή του στήν Σκόδρα τῆς συμερινῆς Β΄ Ἀλβανίας, ἤξερε ὅτι δέν πάει σέ ἕνα ξένο κράτος ἤ σέ ἕναν ξένο Λαό. Κι οὔτε φαντάστηκε ποτέ κανένας ἀπό τούς ἥρωες τοῦ '21 πώς θἄρθει καιρός πού τό Ἔθνος τό Ἑλληνικό θά γίνει «τσόπ ε τσίκα» (κομμάτια κι ἀποκόμματα),

πού τό ένα θά διαχωρίζεται τόσο πολύ από τό άλλο, ώστε νά θέλουν νά είναι όχι μόνον διαφορετικές Έθνότητες, άλλά καί άσπονδοι έχθροί! Είναι κατανοητό, Ελλάδα καί Αλβανία, νά είναι δύο διαφορετικά κράτη, άλλ' όχι καί διαφορετικά Έθνη!

Υπό τό πρίσμα αυτής τής Ίστορικής άλήθειας, πρέπει νά κατανοήσουμε οί σημερινοί Έλληνες (Ελλαδίτες καί Αλβανοί), ότι τά σύνορα τοῦ Έλληνικοῦ Έθνους άρχίζουν άπό τήν Κ. Ίταλία καί περνώντας άπό τήν Βαλκανική τελειώνουν στά παράλια τής Μ. Ασίας, όπου μέχρι σήμερα κατοικοῦν μερικά έκατομμύρια Αρβανίτες.

Αυτός ό χώρος κατοικοῦνταν άπό τούς Έλληνες στά άρχαία χρόνια καί δέν είναι καθόλου τυχαίο πού στόν ίδιο χώρο σήμερα κατοικοῦν οί Αρβανίτες.

Ο Νέος Έλληνισμός χωρίς τούς Αρβανίτες είναι καί άδιανόητος καί άνύπαρκτος! Καί όταν λέμε «Αρβανίτες» δέν έννοοῦμε μόνον αυτούς πού μιλάνε Αρβανίτικα καί ξέρουν τήν Αρβανίτικη καταγωγή τους.

Αυτές οί διαπιστώσεις δέν πρέπει νά μάς όδηγήσουν σέ μεγαλοϊδεατικά ουτοπικά όράματα, άλλά στήν πρακτικά έφικτή άντιμετώπιση τοῦ γεγονότος. Χρειάζεται λοιπόν:

α) *Γνώση*. Νά γνωρίσουν οί Έλληνες τής Ελλάδας, τής Αλβανίας, τής Κ. Ίταλίας καί τής Μ. Ασίας, τήν ίστορική άλήθεια ότι είναι τμήματα τοῦ Έλληνικοῦ Έθνους σέ διαφορετικά κράτη, τών όποίων όφείλουν νά σεβαστοῦν τήν ύπόσταση.

β) Πρέπει νά κατανοήσουμε τήν άνάγκη του *σεβασμοῦ* τής κρατικής ύπόστασης Αλβανιας καί Ελλάδας. Κάθε προσπάθεια διεκδίκησης έδαφών είτε άπό τό ένα είτε άπό τό άλλο μέρος είναι άδιανόητη καί έθνικά έπιζήμια. Δέν χρειάζεται νά τρώμε άπό τίς ίδιες σάρκες μας.

γ) Δέν ύπάρχουν Έλληνικές μειονότητες στήν Αλβανία ή Αλβανικές στήν Ελλάδα, γιατί δέν είναι νοητές δύο Έθνότητες Έλλήνων καί Αλβανών, άλλά μόνον δυό διαφορετικά όμοεθνή κράτη.

δ) Τό ένιαίο Έλληνικό Έθνος μοιράστηκε σέ δύο κράτη μέ άποκλειστικά κριτήρια *Θρησκευτικά*. Τό γλωσσικό, δέν ήταν κριτήρο διαφοροποίησης, γιατί στήν έπαναστατική καί προεπαναστατική Ελλάδα, ή δημοτική γλώσσα, ή γλώσσα του Λαοῦ, ήταν τά Αρβανίτικα. Τά Έλληνικά, δέν λέγονταν «Έλληνικά» άλλά *Σκληρίστε = καθαρευουσιάνικα, γλώσσα τών λογίων.*

Ήδη βρισκόμαστε στόν αίώνα πού οί θρησκευτικές διαφορές, τά μίση καί οί φανατισμοί, έχουν ξεπεραστεί καί γίνεται προσπάθεια νά άντικατασταθοῦν μέ τούς Πολιτικούς φανατισμούς. Αλλοίμονο άν πέσουμε καί σ' αυτή τήν παγίδα.

ε) Έχοντας ύπ' όψει αυτά πρέπει νά άρχίσει ή διαδικασία τής άδελφικής συνεργασίας τών δύο κρατών σέ σωστές βάσεις καί μέ σωστή ένημέρωση, καί ό Λαός θά βρεί τόν δρόμο. Ο άδελφός θά βρεί τόν άδελφό, γιά νά τόν άγκαλιάσει καί όχι νά τόν μαχαιρώσει, καθώς γινόταν μέχρι πρίν λίγα χρόνια.

Οί Βορειοεπειρωτικοί Σύλλογοι νόμισαν ότι παίζουν τό δικό τους έθνικό παιγνίδι. Άς μελετήσουν αυτό τό βιβλίο σοβαρά καί θά καταλάβουν, ότι έπαιξαν παιγνίδι ξένων, πού δέν ήθελαν μιάν Ελλάδα μεγάλη καί δυνατή, άλλά κομματιασμένη, άλληλοσπαραγμένη καί μικρή.

Νεοελληνικά	**Λακωνικά**	**Αρβανίτικα**
Γίδα	Δίζα	Δί-α
Σκουλαρίκι	Εξω-βάδια	Βάθ-ι
Αγωγοί	Καλαρίνες	Καλλόι=διέρχομαι
Νέοι	ιρενες	ιρί=Νέος
Χλιαρό	Βαγαρόν	Βάγγουρ
Τυρόγαλο	Κίρρ-ος	Χίρρ

Σέ τέτοιου είδους παραλληλισμούς βέβαια χρειάζεται ειδική μελέτη και μία τέτοια μελέτη μου που αφορά τη σύγκριση της Αρβανίτικης με τις λέξεις της αρχαίας Μακεδονικής που μας έχουν διασωθεί,θα εκδοθεί σύντομα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *

Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ: «Χρονογραφία τῆς 'Ηπείρου»
Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ: «Ἱστορία τοῦ 'Αλλῆ Πασσᾶ»
ΑΝΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: «Ἡ Θήβα»
Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ: «Κλέφτες τοῦ Μωρηᾶ»
Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ: «Καραϊσκάκης»
Τ. ΒΟΥΡΝΑ: «'Αλῆ Πασσᾶς, Τύρρανος ἤ ἰδιοφυής πολιτικός»
Τ. ΒΟΥΡΝΑ: «Νεώτερη ἱστορία τῆς 'Ελλάδος»
ΕΡΡΑΣ ΒΡΑΝΟΥΣΗ: «Κομισκόρτης ὁ ἐξ' 'Αρβάνων»
ΑΝΤ. BELLUSCI: «Un arbëresh tra gli Arvanites di Grecia (1970)
ΑΝΤ. BELLUSCI: «Ἐφημερίδα «Lidhia». Μάϊος 1983
ΓΙΑΝ. ΒΡΕΤΤΟΥ, «Ἡ 'Απολογία»
Τ. ΓΙΟΧΑΛΑ: «Ἑλληνοαλβανικόν λεξικόν τοῦ Μ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ».
ΑΝΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ (ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ): «Οἱ 'Οθωμανοί Σκυπετάροι (ἑλληνοπελασγοί) καί οἱ Ἕλληνες»
Β. ΓΟΥΔΑ: «Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπί τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλλήνων διαπρεψάντων ἀνδρῶν» (1876)
Decharme: «Ἑλληνική μυθολογία»
Ν. ΓΚΙΝΗ: «'Αλβανο-ελληνικό λεξικό»
Ι. ΓΚΙΚΑ: «Οἱ 'Αρβανίτες καί τά ἀρβανίτικα τραγούδια»
ΚΑΝ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ: «'Απομνημονεύματα».
Λ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ: «'Αντιγνώση»
Σ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ: «Τά δημοτικά ἄσματα τῆς Ἑλλάδος» 1852
Β. ΖΩΤΟΣ (Μολοσσός): «Ἡ δικαιοσύνη εἰς τό κράτος τοῦ 'Αλῆ Πασσᾶ»
ΗΡΟΔΟΤΟΥ: «Ἱστορία» (μετάφραση Μαρωνίτη)
ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ:«Ἱστορίας Συγγραφή»
ΙΑΚ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ: «Πελασγικά»
Γ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗ: «Βλάχοι καί Βάκχοι στή Θήβα»
Τ. ΚΑΝΔΗΛΩΡΟΥ: «'Αρματωλισμός τῆς Πελοποννήσου».
Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗ: «Εἰσαγωγή» στήν Ἱστορία κ. Παπαρρηγόπουλου.
Ν. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ: Ἱστορικά ἐνθυμήματα».
Ν. ΚΟΥΜΑ: «Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων κ.λ.π.»
Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ: «'Απομνημονεύματα»
ΓΙΑΝ. ΚΟΡΔΑΤΟΥ: «Μεγάλη ἱστορία τῆς Ἑλλάδας».
Ι. ΚΟΥΜΑΡΗ: «'Αλβανοί καί Ἕλληνες» (πρακτ. ἀνθρωπολ. ἑταιρείας 1943)
Π. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ: «'Αλβανικαί μελέται»
Μ.Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΗ: «Οἱ 'Αλβανοί κατά τήν κυρίως Ἑλλάδα καί Πελοπόννησον»
Μ. ΛΕΟΝΤΙΟΥ: «Τό 'Αλβανικόν ζήτημα» 1897.
ΕΥΑΓ. ΛΙΑΠΗ: «Ὁ 'Αρβανίτικος γάμος (Κουντουριώτικος)
ΕΥΑΓ. ΛΙΑΠΗ: «'Αρβανίτικα μοιρολόγια (ἀνέκδοτο)

** Η περί τους Αρβανίτες βιβλιογραφία, είναι πολύ πλούσια. Εδώ έχουν καταχωρηθεί έργα στα οποία κάνω ειδική αναφορά ή χρησιμοποίησα αποσπάσματά τους.*

Σ. ΛΑΜΠΡΟΥ: «Νέος 'Ελληνομνήμων»
Λ. ΜΑΛΑΜΑ: «'Αλβανία, νύφη τῶν ἀετῶν»
Μ. ΜΙΧΑΗΛ-ΔΕΔΕ: 'Αρβανίτικοι μύθοι καί νεραϊδοϊστορίες» (ανατ.)
Λ. ΜΠΕΛΛΟΣ: «'Αλβανικά ἤ αἱ τρεῖς ζῶσαι διάλεκτοι τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης»
Ι. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ: «'Απομνημονεύματα, (ἐκδ. Μπάϋρον).
Γ. ΜΙΧΑ: «Μαρτίνο, Λούτσι, Λάρυμνα, Πύργος».
ΑΙΜ. ΜΙΡΩ: «'Η καθημερινή ζωή στήν ἐποχή τοῦ 'Ομήρου».
Κ. ΜΠΙΡΗ: «'Αρβανίτες, οἱ Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου 'Ελληνισμοῦ»
ΑΝΤ. ΜΙΑΟΥΛΗ: «'Υπόμνημα περί τῆς νήσου 'Ύδρας»
ΕΥΘ. ΜΥΤΚΟΥ: «'Αλβανική μέλισσα» 1879
Γ. ΜΑΡΟΥΓΚΑ: «'Η συμβολή τῶν 'Αρβανιτῶν στή διαμόρφωση τοῦ νεοελληνικοῦ 'Έθνους» 1979
Γ. ΜΑΡΟΥΓΚΑ: «Περιοδικό Διάλογοι»
Φ. ΝΙΤΣΕ: «Γέννηση τῆς τραγωδίας» καί «Γενεαλογία ἠθικῆς».
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ: «'Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Έθνους»
ΓΙΟΝΑ ΠΑΪΔΟΥΣΗ: «Τά Βίλια τοῦ Κιθαιρῶνα καί τ' ἀρβανίτικα τραγούδια τους»
Θ. ΠΑΣΧΙΔΗ: «Οἱ 'Αλβανοί καί τό μέλλον αὐτῶν ἐν τῷ ἑλληνισμῷ»
POLLO - PUTO: «'Ιστορία τῆς 'Αλβανίας»
ΠΟΥΚΕΒΙΛΛ: «'Ιστορία τῆς ἀναγεννήσεως τῆς 'Ελλάδος»
ΧΡΙΣΤ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ: «'Ιστορία Πάργας καί Σουλίου»
Κ. ΡΟΔΗ: «Ντήχετ. 'Αρβανίτης» «Ούμπόρα»
REINH OLD: «Noctes Pelasgicae», 1855
Κ. ΣΑΘΑΣ: «'Ιστορικαί διατριβαί»
Κ. ΣΑΘΑΣ: «'Αληπασιάς»
Κ. ΣΑΘΑΣ: «Μνημεῖα 'Ελλην. 'Ιστορίας».
ΣΙΣΙΛΙΑΝΟΥ-ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: «'Ο ἀντίκτυπος του Δ' Βενετοτουρκικοῦ πολέμου στήν Κέρκυρα- 1982
ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ: «Γεωγραφικά» ὑπό Π. Καρολίδη
Κ. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ: «Ξένοι ταξιδιῶτες στήν 'Ελλάδα»
ERNESTO SCURA: «Gli illiri nell'Afghanistan» ἐφημ. «Lidhia»
Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ: «'Ιστορία τῆς 'Ελλην. 'Επανάστασης»
Γ. ΤΟΛΙΔΗ: «Τό μεγάλο ζαλούφι 'Ανδριανουπόλεως» ἀνάτυπ. ἀπό τά «Θρακικά» 1980-81
Γ. ΤΣΕΒΑ: «'Ιστορία τῶν Θηβῶν καί τῆς Βοιωτιάς»
Π. ΦΟΥΡΙΚΗ: «'Η ἐν 'Αττική ἑλληνοαλβανική διάλεκτος» (περιοδ. «'Αθηνά) (Τεῦχος. 44-45)
ΦΩΤΑΚΟΥ: «Παρουσιάσις Κολοκοτρώνη»
Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ: «'Η ἐπανάσταση τοῦ 21»
Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ: «Καραϊσκάκης»
ΦΩΡΙΕΛ: Τά 'Ελληνικά δημοτικά τραγούδια» 1959
Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ, «Λεξικόν της 'Αλβανικῆς γλώσσης» 1904

Οἱ ἀναφορές στά ἔργα τῶν: 'Εβερετ, Καμάρδα, Δώρας ντ' ἴστρια, Λήκ, Πουκεβιλλ, Χάν, Μάγιερ, Λεμπράν, Ντόντγουελ, Παγανέλ κλπ. ἔγιναν ἀπό ἀποσπασματικές μεταφράσεις.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Α

B

Γ

Δ

Ε

Ζ

Η

Ι

Κ

Λ

Μ

N

Ξ

Ο

Π

Ρ

Σ

Χ

Ψ

Ω

Β' ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

1. Νεότερες έρευνες επί του θέματος με έχουν οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η σύνδεση του Κάδμου με το ελληνικό αλφάβητο είναι αποτέλεσμα μιας μεγάλης πλάνης. Ο Κάδμος είναι άσχετος με το γνωστό ελληνικό αλφάβητο. Το θέμα το δημιούργησε ο Ηρόδοτος, πέφτοντας θύμα παραπληροφόρησης, από Φοίνικες ιερείς. Οι ίδιοι οι Θηβαϊκοί μύθοι, ο Ησίοδος και ο 'Ομηρος δεν συνδέουν τον Κάδμο με το αλφάβητο. Είναι υπό έκδοσιν μία μελέτη μου πάνω στο θέμα αυτό.

2. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το θέμα της λαϊκής παρετυμολογίας, που δημιουργεί μύθους ή προέρχεται από τους μύθους. Το ότι οι πρώτοι Θηβαίοι φέρονται σαν οδοντογεννημένοι, δεν πρέπει να είναι άσχετο με την προφορά του ονόματος της πόλης και ως Δήβη (Θήβη), Dhëbë. Αλλά περί του ονόματος του Κάδμου έχω κι άλλη μια ετυμολογική εκδοχή που εκθέτω στο υπό έκδοση έργο μου που πιο πάνω ανέφερα.

3. Δυστυχώς - ή μάλλον ευτυχώς - η ιστορία με διέψευσε, δικαιώνοντας απόλυτα τη πελασγική μου θεωρία. Είχαμε άλλη μία κάθοδο επί των ημερών μας! Αλλά για τα τραγικά συμβάντα αυτής της καθόδου, η ιστορία δεν έχει ακόμα πει τον τελευταίο λόγο. Βλπ. πάντως άρθρα μου στο περιοδικό ΜΠΕΣΑ, τευχ. 16 - 17 και το έργο μου **"1991-94: Η Ελλάδα στην παγίδα των Σέρβων του Μιλόσεβιτς"**.

4. Ο τότε καθηγητής Κουγέας αντέκρουσε τον Φουρίκη, λέγοντας ότι προτού καταλήξει στην ετυμολογία της Μάνης από την Αρβανίτικη ο Φουρίκης, θα έπρεπε να αποδείξει ότι οι Αρβανίτες ήλθαν στην Πελοπόννησο πριν τον 14ο αιώνα, αφού το τοπωνύμιο "Μάνη" αναφέρεται πριν από τον αιώνα αυτόν.

Αντιστρέφοντας την ένσταση του Κουγέα, λέω ότι όχι ο Φουρίκης, αλλά ο Κουγέας έχει το βάρος της απόδειξης ότι πρίν τον 14ο αιώνα υπήρχαν ειδικοί νόμοι που απαγόρευαν την κάθοδο στα Ηπειρωτοϊλλυριακά Αλβανικά φύλλα που υπάγονταν στην ενιαία διοίκηση του Βυζαντινού κράτους.

Θα πρέπει να κατανοήσουμε επιτέλους ότι οι κάθοδοι του 14ου αιώνα απλά ήσαν ομαδικοί, μεγαάλοι σε αριθμό και καθοριστικής ιστορικής σημασίας. Ποτέ δεν έπαψαν οι μεμονωμένες κάθοδοι μικρών ή μεγάλων ομάδων ή μεμονωμένων οικογενειών και ατόμων από την ίδια περιοχή προς τη νότια Ελλάδα σε όλη τη διάρκεια των προηγούμενων

αιώνων. Η ιστορία χρειάζεται βεβαίως το ντοκουμέντο, αλλά κυρίως χρειάζεται και την απλή λογική.

5. Η Μελίνα Μερκούρη πραγματικά παραδεχόταν την αρβανίτικη καταγωγή της και ήταν υπερήφανη γι'αυτήν, καθώς η ίδια μας είχε εξομολογηθεί. Βοήθησε ορισμένες εκδηλώσεις του Αρβανίτικου Συνδέσμου, αλλά πολεμήθηκε από ακραίους υπερεθνικιστικούς κύκλους γι' αυτή την ενέργειά της.

6. Κατά την διάρκεια του εγκλωβισμού της Ελλάδας στην παγίδα των Σέρβων του Μιλόσεβιτς και την έξαρση της αντιαλβανικής προπαγάνδας, διάφοροι φανατισμένοι και παντοιοτρόπως και αδιαφανώς ενισχυόμενοι οργανισμοί προωθούσαν μεν τις σχέσεις με τα ελληνόφωνα χωριά της Κ. Ιταλίας, αλλά ταυτόχρονα μεταλαμπάδευαν εκεί το αντιαλβανικό τους μένος. Είχαν φτάσει στο σημείο να προπαγανδίζουν την διακοπή κάθε σχέσης με τους Αρβανιτόφωνους, με το γελοίο επιχείρημα ότι ήσαν ...επικίνδυνοι γιά την ορθοδοξία επειδή ήσαν Ουνίτες. Οι ξεδιάντροποι εθνοθρησκοκάπηλοι δεν σεβάστηκαν το γεγονός ότι αυτοί οι Αρβανίτες της Κ. Ιταλίας και Σικελίας ήσαν οι μόνοι που διατήρησαν το ορθόδοξο δόγμα μέσα σε ένα αντίξοο Καθολικό περιβάλλον, με αγώνες και θυσίες αιώνων; Και πώς θα μπορούσαν να κρύψουν την γλοιώδη υποκρισία τους όταν θεωρούν μεν επικίνδυνους θρησκευτικώς αυτούς που με αγώνες διετήρησαν το ορθόδοξο δόγμα, ενώ δεν τίθεται θέμα γιά τους ελληνόφωνους που είναι όλοι τους Καθολικοί;

7. Κωμικοτραγική συνέπεια αυτής της αντίληψης ήταν το "τελευταίο λάθος" μας να ανακηρύξουμε "αδελφούς" μας τους Σέρβους των διαβόητων Κάρατζιτς, Μιλόσεβιτς και Αρκάν και να κυνηγάμε τους Αλβανούς σαν τα σκυλιά. Στο έργο *μου* **"Η Ελλάδα στην παγίδα των Σέρβων"** είχα γράψει επί λέξει: *"Όταν θα πάψουν να έχουν την ανάγκη μας, τότε θα δούμε το αληθινό πρόσωπο των Σέρβων".* Και δυστυχώς επαληθεύθηκα, δότι πριν αλέκτωρ λαλήσει και πριν υπάρξει λόγος σοβαρός, ο Μιλόσεβιτς ανεγνώρισε τα Σκόπια σαν Μακεδονία και μάλιστα από την εποχή της ίδρυσης της λεγόμενης "Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας"! Και παρά τις συστάσεις των "εχθρών" μας των Ευρωπαίων να περιμένει την εξέλιξη των Ελληνοσκοπιανών συνομιλιών που ήδη είχαν αρχίσει. Δηλ. ο άνθρωπος κατά τον πατροπαράδοτο σερβικό τρόπο εξέφρασε τις "ευχαριστίες" του για την υποστήριξη και την βοήθεια που μόνον οι αφελείς 'Ελληνες του δίναμε, με συνέπεια να απομονωθούμε από όλο τον κόσμο και να χάσουμε όχι μόνο την υπόθεση των Σκοπίων, αλλά και την αξιοπρέπειά μας, αφού αντί να αιτιόμαστε εαυτούς γιά την εθελοτυφλία μας, κατηγορούσαμε όλους τους

λαούς του κόσμου γιά ανθελληνισμό. Η άλλη όψη του νομίσματος αυτής της αστόχαστης φιλοσερβικής υστερίας που αποτελεί το όνειδος της νεώτερης ιστορίας, ήταν η αντιαλβανική προπαγάνδα με αιχμή δόρατος και "πειστικό" άλλοθι το λεγόμενο βορειοηπειρωτικό θέμα. Μετά την προδοσία Μιλόσεβιτς και τα ταπεινωτικά γεγονότα της 'Ιμια, κατανόησαν οι 'Ελληνες πολιτικοί ηγέτες ότι στην Βαλκανική υπάρχει μόνον ένας φυσικός της Ελλάδας σύμμαχος: η Αλβανία. Και άρχισε το πλεύρισμα και η αντίστροφη μέτρηση. Κανείς πολιτικός, κανείς από τους λαλίστατους δημοσιογράφους, δεν είχε το ανδρικό σθένος να ζητήσει συγνώμη. Οι ίδιοι που ταλαιπωρούσαν τη νοημοσύνη μας και την εθνική μας υπόθεση επί τόσα χρόνια μέσα από τα τηλεοπτικά κανάλια, οι ίδιοι - δυστυχώς - θα χαράξουν και την νέα "φιλοαλβανική" πολιτική, χωρίς περίσκεψιν, χωρίς αιδώ.

8. Ενδεικτική άλλωστε είναι η αλλαγή του τίτλου του βιβλίου του Περραιβού στην έκδοση του 1857: "Ιστορία Σουλίου και Πάργας, περιέχουσα τας χρονολογίας και τους ηρωικούς πολέμους, εξαιρέτως τους των Σουλιωτών προς τους *Οθωμανούς*, κυρίως δε τους προς τον Αλή πασιά, *Σατράπην της Ηπείρου*". Στην αρχική έκδοση του 1815 ο τίτλος ήταν: "Ιστορία Σουλίου και Πάργας, περιέχουσα τας χρονολογίας και τους ηρωικούς αυτών πολέμους, εξαιρέτως τους των Σουλιωτών μετά του Αλή πασιά, *ηγεμόνος της Ελλάδος*"

9. Αυτή υπήρξε η δεύτερη απόπειρα των πανσλαβιστών για έξοδο στην Μεσόγειο και στο Αιγαίο. Η τρίτη απόπειρα στηρίζεται στους Βουλγάρους και στέφεται από προσωρινή επιτυχία με τη συνθήκη του Αγ. Στεφάνου που τον επόμενο χρόνο ευτυχώς αναθεωρείται. Η ίδρυση Μακεδονικού κράτους είναι το τελευταίο στάδιο βλπ. επ' αυτών **"Η Ελλάδα στην παγίδα των Σέρβων"**.

10. Η λέξη "καπάκια" δεν έχει σχέση με καπάκια και... κατσαρόλες."Ka paqë" στ'αρβανίτικα σημαίνει "έχει ειρήνη". Δηλ. όταν οι αντιμαχόμενοι έκλειναν κάποιαν ανακωχή, ελέγετο γι'αυτούς ότι kan paqë = έχουν ειρήνη, ανακωχή.

11. Πρόσφατα έγινε μια ενορχηστρωμένη και τελικά αποτυχημένη προσπάθεια να "αποδειχθεί" ότι όλη αυτοί οι Αρβανίτες ήρωες (Κολοκοτρωναίοι, Γριβαίοι, Ανδρουτσαίοι, ακόμα και οι Σουλιώτες) ήσαν Βλάχοι! Τα ιστορικά στοιχεία που υπάρχουν είναι συντριπτικά και δεν θα χρειασθεί μεγάλος κόπος για μιαν αντίκρουση, με όλο το σεβασμό βέβαια προς τον συμπαθέστατο λαό των Βλάχων. Φίλος μεν Πλάτων, φιλτάτη δε η αλήθεια... Οι βλάχοι διέπρεψαν μεν, αλλά σε άλλους τομείς.

12. Κυκλοφορεί ήδη ολόκληρο το κείμενο της ιστορικής αυτής προκήρυξης από τις εκδόσεις "Θάμυρις", με πρόλογο και σχόλια δικά μου και τίτλο:***"Η προκήρυξη του Αρβανίτικου Συνδέσμου, ένα ιστορικό ντοκουμέντο του 1899"***.

13. Το κοσμικό επώνυμο του Θεοφάνη ήταν παραδόξως - τρόπος του λέγειν - αρβανίτικο. Λεγόταν "**Μπάθας**". Στο έργο του εξαίρεται *"η τραγική έμπνευσις, η δύναμις της εκφράσεως, το πάθος και ιδίως το επικόν μεγαλείον των πολεμιστών του"* διαβάζουμε στις εγκυκλοπαίδειες. Τι να προσθέσουμε;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Π. ΚΟΛΛΙΑ

ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ

ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ιστορική · Λαογραφική · Πολιτιστική · Γλωσσολογική Επισκόπηση

εκδόσεις
ΘΑΜΥΡΙΣ

Αθήνα
1997

ΕΝΑΤΗ
ΕΚΔΟΣΗ